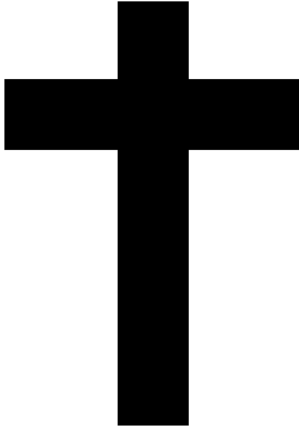

Godindi Hoafi

The New Testament in the Angor language of Papua New Guinea

Godindï Hoafï
The New Testament in the Angor language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long tokples Angor long Niugini

Copyright © 2001 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Angor

Contributor: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-01-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
c500d379-d0cf-5c22-9613-91d7bcc63af3

Contents

Godindɛ Hoafɛ	1
Matyu	3
Mak	96
Ruk	146
Son	235
Ratɔpurɛ	301
Rom	379
1 Korin	419
2 Korin	455
Garesia	480
Efesus	494
Firipai	505
Korosi	513
1 Tesaronaika	521
2 Tesaronaika	528
1 Timoti	532
2 Timoti	543
Taitus	550
Firemon	555
Hibru	557
Sems	590
1 Pita	600
2 Pita	611
1 Son	618
2 Son	626
3 Son	628
Sud	630
Weindahɛfembo	633
Read the New Testament	676

Godꞏndꞏ Hoafi

The New Testament in the Angor language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Angor long Niugini [agg]

There are approximately 1,000 Angors living in the Amanab district of the Sandaun Province of Papua New Guinea

Translation by Wycliffe Bible Translators

Print publication © 2001 by The Bible Society of Papua New Guinea
Print version ISBN 9980 63 852 4

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share – to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice – For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri**. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating**. Na tu, **yu no ken senisim Tok**.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Godɨndi Hoafi

Bukɨyafe Ndürɨ [tab] Bodɨfo Ndürɨ [tab] Pes

Matyu

Aboedi Hoafi Matyu ai sürü papimarandi

Sisas Kraisindi amoa mamü nüngurumboemo tüküyafu maningomo hoafi (Ruk 3:23-38)

¹ Sisas Kraisindi amoa mamü nüngurumboemo tüküyafu maningomo hoafane nda. Sapo Sisas ai Defitindi amoa ambeahindi tüküme fiyua asu Defit ai Abrahamindi amoaombofi tüküme fiyu ranü hoafane nda.

² Abraham ai Aisakindi afindiyuane. Asu Aisak ai Sekopindi afindiyuane. Asu Sekop ai Suda ahandi apodoho mamü ranü babidimbo-memo ranahamundi afindiyuane.

³ Asu Suda ai Peres Sarayafandi afindiyuane. Ahafandi hondü ranai Tamariyoane. Asu Peres ai Hesronindi afindiyuane. Asu Hesron ai Ramindi afindiyuane.

⁴ Asu Ram ai Aminadapindi afindiyuane. Asu Aminadap ai Nasonindi afindiyuane. Asu Nason ai Sarmonindi afindiyuane.

⁵ Asu Sarmon ai Boasindi afindiyuane. Ahandi hondü ranai Rahapioane. Asu Boas ai Obetindi afindiyuane. Ahandi hondü ranai Rutioyo. Asu Obet ai Sesindi afindiyuane.

⁶ Asu Sesi ai sapo Defit adükarü bogori nindumbofi manüngu ranahandi afindiyuane. Asu Defit ai Soromonindi afindiyuane. Ahandi hondü ranaiyo horombo Uriandi nimorehi-mayo.

⁷ Asu Soromon ai Rehoboamindi afindiyuane. Asu Rehoboam ai Abaisandi afindiyuane. Asu Abaisa ai Asandi afindiyuane.

⁸ Asu Asa ai Sehosa fatindi afindiyuane. Asu Sehosa fati ai Sehoramindi afindiyuane. Asu Sehoram ai Usiandi afindiyuane.

⁹ Asu Usia ai Sotamindi afindiyuane. Asu Sotam ai Ahasindi afindiyuane. Asu Ahas ai Hesekiandi afindiyuane.

¹⁰ Asu Hesekia ai Manasendi afindiyuane. Asu Manase ai Emonindi afindiyuane. Asu Emon ai Sosaiandi afindiyuane.

¹¹ Asu Sosaia ai Sekoniandi apodoho mamü ranahamundi afindiyuane. Sapo rani-simboani Babiron ami Israer nendi ranahaimbo Babiron hifina ahamundi moani ratüpurimbohünda sowandümondürü mahomo.

¹² Ai Babiron hifina sowandümondürü houmbo Sekonia ai Searitierindi afindiyuane. Asu Searitier ai Serubaberindi afindiyuane.

¹³ Asu Serubaber ai Abiutindi afindiyuane. Asu Abiut ai Eriakimindi afindiyuane. Asu Eriakim ai Asorindi afindiyuane.

¹⁴ Asu Asor ai Sadokindi afindiyuane. Asu Sadok ai Akimindi afindiyuane. Asu Akim ai Eriutindi afindiyuane.

¹⁵ Asu Eriut ai Ereasarindi afindiyuane. Asu Ereasar ai Matanindi afindiyuane. Asu Matan ai Sekopindi afindiyuane.

¹⁶ Asu Sekop ai Sosepindi afindiyuane. Asu Sosep ranai Mariandi nindowenihimayo. Maria ai Sisas ranahambo wakmarimindo, sapo ahambo Kraisi* sei arihündi ra.

* **1:16:** Ndürü Kraisi ranana nindou God ai nindou aboedambofembohünda adükarü bogorimbefembohünda kamafoariri.

17 Raniṁboane muṅguambo nindou Abraham nuṅguambe peyo haya ho hombo Defit nuṅguambe tükümeṁfeyo ranai 14 amoa boagiriṁyomo niṁoriṁyomo marundi ra tükümeṁfeyo. Asu Defit nuṅguambe peyo haya ho hombo Babiron hifina sowandümondüri homondambe amboani, mare yahurai 14 amoa kareandeimbambe ramindümbi boagiriṁyomo niṁoriṁyomo marundi ra tükümeṁfeyo. Asu Babiron hifina sowandümondüri homondambe peyo haya ho hombo Kraisiṁbo Maria wakiriṁindoambe amboani mare yahurai 14 amoa kareandeimbambe ramindümbi boagiriṁyomo niṁoriṁyomo marundi ra tükümeṁfeyo.

*Sisas Kraisiṁbo Maria wakiriṁindo hoafi
(Ruk 2:1-7)*

18 Sisas Kraisi ai tükümeṁfiyu hoafi ra ndahuraiane. Ahandi hondi Maria ranahambo Sosepiṁbo segodiṁbo momo kürihi hiniṅgiriṁhindi. Maria ranai Sosepidiṁbo niṅgokoateyoambeyo asu ahambo hoerihindane ai furümbi maninṅo moani Yifiafi Aboedindi niṅinindinambo.

19 Ahandi nindowenih Sosep ranai nindou mbumundi hamindiyu, ṅga ai Maria ranahambo nindou himboahü amoaniṅgambofembo-mayo raniṁbo yiṁboarükumbo asu ai moani diṁbo ahambo randihe hiniṅgindiṁheya yahu haya hohoaniṁomayu.

20 Sosep ai raniṁbo diṁbo hohoaniṁoyu-ane asu Adükariṁdi sünambeahindi nendi ranai ahamboso yafogadiṁambo tüküfi hoafiyundühi yahuya, “Sosep, Defitindi amoa, se Maria siṁhafi niṁorehiṁbofe semindiṁbo yiṁbambondamboyafi. Yifiafi Aboedindi hoafi süṅguane Maria ai fi masemindo.

21 Niṁorehi ranai nindowenih niṁoriṁ nderiṁindiṁboe. Asu se ndüri Sisas ra kaboadiwori niṁboe sapo ai aniṁbo ahandi nindou ranaheimbo ahei moaruwai hohoaniṁo ranambeahindi aboedambondearümbui,” mehundo.

22 Muṅguambo raniṁmoatükun rahurai tükümeṁfeyo ra, sapo Adükari ai ahandi hoafi hoafiyu randeimbindi yafambe süṅgure haya hoafimayu. Ai yare hoafiyuhü yahuya,

23 “E, niṁorehi mam ai nindowenih diṁbo hokoatendowohü ai fi ndemindi haya asu nindowenih niṁoriṁ nderiṁindiṁboe.

Raniṁbo asu ahambo ndüri ra kaboadiṁhorühi Emanuer
mbisahündomboyei,” *Aisaia 7:14*

mehu ra. Rani hoafi ranahandi niṁindi hoafi ana God ai siṁriṁ babidiṁbo anüṅguane.

24 Raniyu asu Sosep ai yangiriṁfi haya Adükariṁdi sünambeahindi nendi hoafimayundo süṅgu rareandühi Mariambo ahandi niṁorehiṁbore masemüdu.

25 Sosep ranai moai niṁorehi raniṁdiṁbo mamühi apafe riṁnandi, ṅga moani niṁorehi ranaipoaniṁbo niṅgo hiṁboyo asu ai nindowenih niṁoriṁ maseriṁindo. Raniyu asu Sosep ai niṁoriṁ ranahambo ndüri Sisanu mehu.

1 Herot ai Sudia hifambe bogorimbofi nunguambe rani-simboani Maria ai Sisas ranahambo Betrethemühi wakimarimindo. Hondi ai Sisas ranahambo serimindi hayamboyo-ane ranambe nindou bogori fifirundeimbi ranai hüfhamindi süfuanipoedi Serusarem ngoafambe tüküme fundi.

2 Ai düduyafundühi yahomoya, "Nimori simbori masahorimindei sapa Suda-yafe bogorimayu ra nungufiyua? Ro hoeirihundani ahandi mupui ranai hüfhamindi süfuan tüküfe mamaroamboane fi asu ro ahambo hohoi moiyondowohü ngüsüfo pefimbohünda masühifi," mehomon-damboyo.

3 Raniyu asu Herot Adükari Bogorimayu ranai rani hoafi ra himboriyu haya ngüsüfoambe afindi hohoi momarira asu munguambo nindou Serusarem ngoafihü mamarei amboani ramareandüri.

4 Raniyu asu Herot ai Godimbo sesi shou-rundeimbi bogori nindou-memo raniyomo asu ahinümbi hohoi mo fifirundeimbi nindou-memo raniyomo munguambo ahamumbo mamühi gugureapuri mbura düdufipurühi yahuya, "Krais ranahambo ngoafi nahü mandahorimindeia?" yahu düdumefipuramboemo.

5 Asu simbori ai ahambo yahomoya, "Betrethem ngoafihü Sudia hifambe. Sapa horombo God ai ahandi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ahandi süngu hoafi ra ndahuraiyu yare sürü pare masihendi. Ai Bukambe yare hoafiyuhü yahuya,

6 "Betrethemihündi, se Sudia hifambe-anei aniboadei ra awi se Sudiambo hifandundeimbi bogori ngoafi ranahamundi daboadanipoedi hamindiyepoani, nga wani.

Sihei ngoafi mbusümodidi animbo nindou adükari mamü ai tükündüfi haya wandi Israer nindou ranaheimbo hibadarümbui," *Maika 5:2*

7 Raniyu asu Herot ai sapa nindou hüfhamindi süfuanipoedi ndüfosi nendi masifomo ranahamumbo dibo mborai yahupuri hürühepuri haya yahuya, "Nini simboani hondü hamindiyoy mupui ra tüküfe mamaro?" yahu haya düdu düdumefipuri.

8 Raniyu ai nindou memo ranahamumbo Betrethemnambo koamarihepuri ndani süngundafundi yahuhaya hoafiyupurühi yahuya, "Se ngifomo moani ndondu nimori ranahambo nahü ai ahambo masahorimindei ranahambo kokondurü. Nga asu hoeindurühi ana, asu se wambo ranühi mbisimo hoafindimondani animbo asu ro-amboani dügi ahambo hohoi mondahandowohü ngüsüfo pandihinimboane," yahu koamarihepuri.

9 Ndüfusi nendi-memo ranai ahandi hoafi ra himboriyomo houmbo ndüme fundi. Ai nafina hifomondane, sapa mupui hüfhamindi süfuan tüküfe mamaro ra asükaiyomo hoeimarundi. Mupui ranai ahamundi hangifoani hifo nimori nimarümbi wori rani nimoamo mamaro.

10 Raniyomo mupui ra hoeirundan mayowa ai afindi hihifi-hihifi-memo.

11 Raniyomo asu ai worimayo ranambe kefou hifomo nimori ranahambo hoeimarüwuri ahandi hondü Maria radibo. Raniyomo asu ai ahandi fikimi pütapiyomo yiri yimbu pusiru nimarimombo ahambo hohoi moyomondühi ngüsüfo pamarüwuri. Raniyomo ai ahamundi arambeahindi napo ra bokaründümo houmbo masabudo. Rani-moatükuni ra goriyoy, fisiharümbi mbimbirayoy asu sanda aboediyoy, nginindi napo ra masabudo.

¹² Nindou ranahamumbo God ai yafogoadi-namboya, “Se Herot n+maru naf+ ngomboemo,” mehupuramboemo. Asu süngunambo ai ran+naf+ h+n+ng+ru hou ngorü naf+ ahamundi h+fi+na mahomo.

Isip h+fi+na Sosep ai ahand+ ambor+ bab+d+imbo aboeda mafefoehind+

¹³ Nindou ranai ndaweyafundane rani-s+imboan+ Adükar+indi nendi ranai Sosep+imbo yafogoad+nambo tüküme+fiyu. Asu ai hoaf+yundühi yahuya, “Bot+indafo, n+mor+ ranani asu ahand+ hondane ra ndowap+nd+fi hawa Isip h+fi+na feboehi ngei ranühi n+imboeian+ asu ro hombo hoaf+ndahan+ an+imbo ngorü+ndühi ngei. N+imboe Herot ai n+mor+ ranahambo h+fokoefimbo kokondüri wak+indirümbui,” yahu hoaf+menduamboyu.

¹⁴ Raniyu Sosep ai bot+fi n+mor+ ra serümündü haya ahand+ hondi ran+d+bo mare rani n+imbokoa+ Isip h+fi+nambo mahei.

¹⁵ H+fi ranühan+imbo ai n+imboeian+ Herot ai y+fi+ndümbui. Adükar+ ai ahand+ hoaf+iyu-randeimb+ ahand+ yafambe süngure haya hoaf+yuhüya, “Ro wand+ N+mor+ Isip h+fam+beah+indi mborai masahando,” mehu. Hoaf+ ra moan+ an+hondü hondü tükünd+femboe yaho hayamboyo rani moatükun+ ranai yare yahurai tüküme+fiyo.

Herot+indi hoaf+ süngu n+mor+ h+fokoakomar+hünd+

¹⁶ Hüf+ham+nd+ süfuan+poed+ ndüfosi nendi mas+fomo ranai ahambo ngorü-süngumarüwuri ra Herot ai k+r+hai f+fi+re hayamboyo asu ran+imbo ahambo ng+n+nd+ ngusüfoambe fond+r+m+nd+ mahafo. Raniyu asu ai muñguambo nindowenih+ n+mor+ yimbu h+imban+koateyeimb+ Betre-hem ngoaf+hünd+ asu ngoaf+ amuri rani ngoaf+k+m+ adaburo ranam-beah+nd+ h+fokoakofoefembo hoaf+ masend+. Sapo nindou hüf+ham+nd+ süfuan+poed+ ranai hoaf+imemo rani-s+imboan+ mupui tüküme+fiyo hoaf+ ra f+fi+re hayamboyo asu ai yare hoaf+imepuri n+mor+ ra h+fokoakofoefembo.

¹⁷ Ndan+moatükun+ tüküme+fiyo ra sapo God+nd+ hoaf+ hoaf+iyu rande-imb+ nindou Seremaiand+ yafambe süngure haya horombo hoaf+mareand+ ra s+imogodühi tüküfemboyo yare tüküme+fiyo.

¹⁸ Sapo ai yare hoaf+yuhü yahuya,

“Ramahünd+ ai yas+mond+ mam+ h+imbor+iyei.

Aran+ hoaf+ af+nd+ puküna asu aran+ hoaf+ yambohai tük+fiyowa h+imborayei.

Reser ai ahand+ amoo mam+ Israer+hünd+ n+mor+ ranaheimbo aran+namborandüra

asu muñguambo nindou ranai ng+r+ ahambo d+d+boadond+hind+ ahand+ ngusüfoambe far+h+fembo.

Nimboe sapo ahand+ n+mor+ ranai n+ngokoatemayeiambo wambo,” mehu rani-süngumbo.

Jeremaia 31:15

Sosep ai ahand+ ambor+ bab+d+ asükaiyei masühüsi

¹⁹⁻²⁰ Süngunambo Herot ai y+fi+yuane asu Adükar+indi nendi ranai yafogoadambe Sosep+imbo Isip h+fi+hü tüküfi hoaf+yundühi yahuya, “Se ambor+ ndowap+nd+fi hawa h+h+r+indafo Israer+nambo ngafi. Nindou sapo n+mor+ ranahambo h+fokoefimbo hohoan+momemo ranai ana y+fi+memo,” mehundoamboyu.

²¹ Raniyu asu Sosep ai bot+fi n+mor+ ra serümündü haya hondambo kameih+ asu ai h+h+r+yahi Israer h+fi+nambo mahüsi.

22 Asu Arkeraus ai ahandi afindi Herot ranahandi fondühi Sudia-yafe adükarî bogorimbofi manüngu ranî hoafi ra Sosep ai hîmboriyu haya ranühi ningombo hombo ra yihîmbomayu. Nga asu God ai yafogoadambe Sosepimbo bidifiri hoafi masagadoamboyu asu ai Gariri hifinambo mahu.

23 Ranîyu asu ai hu ngoafi mamî ahandi ndürî Nasaret ranühi manüngu. Sapo mamî ranî-süngumbo animbo God ai ahandi hoafiyomo rundeimbi süngu hoafiyomondühiya, "Nindou ranahambo Nasaretihündi nindou mbiseimboyei," mehomu yahurai anihondü tüküfembohündamboyo yahurai tüküme feyo.

3

Son hîmoni hundürürarandeimbi nindou ranai Godîndi hoafi bokarihefembo tüküme fiyu

(Mak 1:1-8; Ruk 3:1-9; Son 1:19-29)

1 Ranî-simboanî Son hîmoni hundürürarandeimbi mayu tüküme fiyu. Nindou ranai nîmî wohî furikoatereandühi Sudia hifambe ranühi manüngu. Ai piyu haya nindou ranî hifihü amarei ranaheimbo Godîndi hoafi ra bokarihai marandî.

2 Ranîyu asu ai yare hoafiyuhü yahuya, "Awi, se sihei moaruwai hohoanîmo ranahambo daboadanambondihîndi, nga God nginîndi hifandarandî ra ndeara moanî akîmane," mehu.

3 Sapo Son ranahamboyu God ahandi hoafi hoafiyu randeimbi nindou Aisaia ranahandi yafambe süngure hoafiyuhüya, "Nindou mamî ai nîmî wohî furikoatereandühi muŋgiyuhü yare hoafiyuhüya, 'Adükarîndi nafî se didiboadondihîndi.

Ai hombo-memo nafî ra ndondondîhi hîniŋgîndihîndi,' *Aisaia 40:4* mehu ra," mehu.

4 Son ai hoearî ahandi güdemarandî ranana kamer nînihondî nînendinambo nafiyoweimbihündiyo. Asu ai nînihondî hoearihündî tîtapürîmbore güdehaya botifohü asu wohî yitîhi nîmambeahîndî, efu hoe ranîyu sesü marandî.

5 Ranîyei asu nindou ranai Serusarem ngoafihündî, muŋguambo Sudia hifî ranihündî asu muŋguambo hifî Sodan Hoe ranîkîmî adaburo ranühündambo ai Son sowana masühîsi.

6 Ranîyei nindou ranai ahei moaruwai hohoanîmo süngumarîhi hei ranahambo weindahîmarîhînda asu ai aheimbo Sodan hîmo hundürürarî marandî.

7 Nga Son ai hoeireapurane Farisi asu Sadyusi afîndî ranai ahamboya, "Yihoeombo ai hîmoni hundürümbîramunî," yahomo hombo ahambo sowana mahomonda hoeimareapurî. Ranîyu asu ai ahamumbo hoafiyupurühî yahuya, "Awi seana amoasîrîndî nîmor-anemo! God ai sihamumbo nginîndînduhî moaruwaimbo ndeapurîmbui. Se nüngundafu mafebou?

8 Se moaruwai hohoanîmo ranahambo daboadanambo-rundeimbihündî ana asu sihamundî nîne ratüpurî rawarundî ra se moaruwai hohoanîmo hîniŋgîfembo nafuimbendüramboane.

9 Se ngîrî randu borîndîmondühiya, Roana Suda anefî, Roana Abrahamîndî amoa moamîwambo aboedambo-ndahumboyefî, mbîsimo. Awi ro sihamumbo hoafehapurî God aiana moanî nîmoei kurayo ranamboanî ndemündî haya Abrahamîndî amoa moamîmbonde hîniŋgîndeambui!

¹⁰ Nimi sirahambe pirifirihefembohünda ndeara time ranai ndoramindi engoro. Munguambo nimi ra nahanayo ai aboedi hisikoateayo ana, ranahambo time ranambo hitifehe hefe haiambe pitifemboane.

¹¹ Roana se moaruwai hohoanimo ra hinigirihimboanei ranimbo nafuimbohünda himoni hundurariharu. Nga nindou ngoru ai wandi wagabe tukufemboayu ranai ana siheimbo Yifiafi Aboednambo asu hai ranambo hundurundarumbui. Aiana moani adukari hondyuwan asu ro rani hoarehanahi. Roana awi aboedi ndearihamindiyahipoani ahandi su ra semindindombo.

¹² Rananimbo ai fok warambe ndemundi haya ranambo wit hipiri ra futinde findamundi pindendambui. Asu ai wit safi aboedi rani-yangiri ndemundi ahandi wit sihefembo wori-mayo ranambe digembui. Nga asu hipiri moaruwai moani yanggrombo rananimbo ai ndemundi sapo hai dikirifekoate moani yare koadurumbo koadurumbo horoweimbi ranambe putindifimbui,” mehu.

*Son ai Sisasimbo hundurumaruri
(Mak 1:9-11; Ruk 3:21-22)*

¹³ Mamani rani-simboani Sisas ai Gariri hifi hinigire haya Sodan himona mahanu. Son sowana ngahani ai wambo ahandi warina himoni hundurimbirandiri, mehu.

¹⁴ Nga asu Son ai ahambo ngoru hohoanimonambo yare hoafiyundowohu yahuya, “Seanimbo wambo hunduruyondirimbomayafi asu simbori se wambo-sowana asinifi ro shambo hunduruyoninimbo,” mehundoamboyu.

¹⁵ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyunduhi yahuya, “I ambe, nga hapondani ana moani ro hoafayahi sungu randowandi. Se randowandani moani rani sungu mbumundi hohoanimo mungu shiri nafindi humindefomboane, nga ra aboedane,” mehundoamboyu. Asu Son ai himboriyu haya refembo-ane mehu.

¹⁶ Son ai Sisasimbo himoni hundururi hayamboyu ane, Sisas ai mamihari himonindi tukumefiyu. Raniyo asu sunambe sunu ahambo bureanduiyo asu Godindi Yifiafi ranai wupufo nahurai kosi ahandiwami puhimayoa hoeimareandi.

¹⁷ Raniyo asu yasimondi mamani ranai sunambeahindi kosowohu yare hoafiyowohu yahoya, “Nindou ranana wandi nimorani, nga moani ro ngusifo parihineimbani. Ahamboane Ro wambo ngusifoambe siaoweheandi,” meho.

4

*Sisasimbo refe hoifembo moatukuni
(Mak 1:12-13; Ruk 4:1-13)*

¹ Raniyo asu rani-simboani Yifiafi Aboedi ranai Sisasimbo Satan ai sisihimombohünda nimi wohi furikoatereanduihi serimindi maho.

² 40 si ra Sisas ai sesikoate nungu mbura asu ai wembombomayu.

³ Asu Satan, nindou sisinda-randeimbi ai ahambo-so tukufi hoafiyunduhi yahuya, “Se Godindi Nimorayafi ana, nimoei kurayo ndanahambo hoafindafani sesimbofe tukumbifeyowamboane,” mehundoamboyu.

⁴ Asu simbori Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Godindi Bukambe yahoya, ‘Sesi yangiri ana ai ngiri nindoundi yangiri ningombo ndendi. Nindou

ai yangiri ni ngombo sahümündi arihündi ra munğu hoafi Godindi yafam-beahündi süngu mbisahümündi, meho,” mehu.

⁵ Raniyu asu Satan ai Sisasimbo Godindi adükari ngoafi Serusarem ran-nambo serümündü hu haya hafumbo nimoamo hamindi Godindi Wori Adükari bogimondi raniwami hini ngimariri.

⁶ Raniyu asu ai Sisasimbo hoafiyundühi yahuya, “Asu se Godindi Nimorayafi ana, nimoamo ndani-wamini hifini horipindafo pindafi. Sapo Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya,

‘God ai sihambo ahandi sunambehindi nendi ranahamumbo hoafinduanu asu ai sihambo ahamundi warinambo mbundinininimboemo asu ngiri nimoei hoarehi kurayo ranai sihambo futindeanini,’ meho,” *Buk Song 91:11-12*

mehundoamboyu.

⁷ Asu Sisas ai ahambo yahuya, “Nga awi Baiborambe hoafi ranamboani ai yare hoafiyowohü yahoya, ‘Se Adükari sapo sihafı God ranahambo rando hoeindorimboyafi, nga yowanı,’ meho,” mehundoamboyu.

⁸ Raniyu asükaiyu Satan ranai Sisasimbo serümündü hifi wafu nimoamo hamindi-mayo raniwami mahafu. Raniyu ai raniwami nungumbo Sisasimbo munğambo nindou-yafe hifandarundi raniyu asu ahamundi munğambo aboedi adükari moatükunı engoro ranahambo nafuimefoendo.

⁹ Raniyu asu Satan ai hoafiyundühi yahuya, “Asu se yiri yimbu pusırowandühi wambo hohoanımoyafındırühi ngusüfo pararowandıri ana, asu ro sihambo munğu moatükunı nafuimehanini ra ndahaninimboyahi,” mehundoamboyu.

¹⁰ Asu Sisas ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “E! Satan, se andai ragu ngafi! Baiborambe hoafi ranai yare hoafiyowohü yahoya, ‘Adükari sapo sihafı Godımayu ranahambo yangıranımbı se hohoanımondafi ngusüfo pandoworühi asu ahandı ratüpurı yangıri ratüpurındafi,’ meho,” mehundo-amboyu.

¹¹ Asu Satan ai Sisasimbo yare hini ngimarira ndamefiyua asu Godindi nendi ranai kosımo ahambo farıhouwurühi hifandımariri.

Sisas ai Gariri hifambe piyu haya Godindi hoafi wataporımbomarandı (Mak 1:14-15; Ruk 4:14-15)

¹² Sonımbı sowaründümo karabusambe hini ngimarıwuri hoafi Sisas ai himborıyu haya Gariri hifina mahu.

¹³ Asu ai Nasaret ngoafıthü hini ngıre haya Kaperneam ngoafi sapo Gariri kurıhoe ranıkimı ngoafi ranına mahu. Kaperneam Seburun hifi, Naptari hifambe engoro ranühi manıngu.

¹⁴⁻¹⁵ Sapo God ai ahandı hoafi hoafıyu-randeimbı nındou Aisaiandı yasımondı süngu yare hoafıyuhüya,

“Seburun hifi, Naptari hifi, Gariri hoe nafı howanı gogu ra,

Sodan hoe gogoanıni ra nındou Sudayafe ndıfoyei Gariri hifane.

¹⁶ Nındou didıyei ai nımbı nımaroambe anımbıoi

ranai ana si adükari ra hoeiri himboanei.

Yıfıyorambo hifi ranambe nımbı nımaroanı nındou anımbıoi

ranaheimbo ana si ranai boakıfoareandırimboane,”

Aisai 9:1-2

mehu, nga ranı-sımonğorühımbıyo ranı-moatükunı ra yahurai tüküme feyo.

17 Raniyu asu rani-simboani piyu haya Sisas ai ahandi hoafi ra bokar+hendühi yahuya, “Awi se sihei moaruwai hohoanimo ranahambo daboandanambondi+hindi, nimboe sapo God nginindi hifandarandi engoro ranai ndeara akimi tükufembo yangirane,” mehu.

Sisas ai ahandi sünguferambo nindou yimbuyimbu weangurühi mborai mehupuri

(Mak 1:16-20; Ruk 5:1-11)

18 Sisas ai Gariri kurihoekimi huane kini wowariyafani rinateimbi apodoho ranai manimbafanda hoeimareapiri. Ahafandi nduri ra Saimon, Pitamboyu-randeimbi asu ahandi akidi Andruyu. Apodoho ranai andurinambo kurihoe ranambe kini wowariyafandühi manimbafani.

19 Raniyu asu Sisas ai hoafiyupirühi yahuya, “Se mborai wandi süngu sinifandanani animbo asu ro sihafanimo nindou semindimbo se kini rawaraneandi nou nafuindahapirimboyahi,” mehupiramboyafani.

20 Asu ai moani hoafi ninjoambe ahafandi anduri ra rari ne sihene hena Sisasindi süngu ndamefineandi.

21 Asükaiyu ai sühüfi huhündamboyu ngorü apodoho ahafandi nduri Sems, Son ai ahafandi afindi Sebedi baidi botambe nimarimombo ahamundi anduri ra diboadorundühi mamarimonda hoeimareapuri. Asu ai ahafanimo mborai mehupiri.

22 Asu moani hoafi ninjoambe ahafandi bot asu afindambo rari ne hininjarine hena Sisasindi süngu ndamefineandi.

Sisas ai hoafi bokar+hendühi asu angünimboyeimbi nindou aboedimarearü

(Ruk 6:17-19)

23 Raniyu asu Sisas ai Gariri hifi mungu ranambe nungu wakimareandi. Raniyu asu ai refih Suda-yafe rotu wori nindou ranambe aheimbo yamundimareanduri. Asu ai refih God nginindi hifandarandi engoro Aboedi Hoafi ranahambo bokar+mar+henduri. Mami rani simboani nindou ranahe fi ranai moani ranipoanimo ranipoanimo anguni fi moaruwaimboareanduri ranahambo aboedimarearü.

24 Ai rani-moatükuni rawareandi ranahambo Siria hifi mungu ranambe nindou amarei ranai himborimaye. Asu raniyei munguambo nindou ranai nindou didiyei ai moani mamikari anguni moaruwai asu asubusi afindi mamikaranduri ranaheimbo ahambo-so fufurühümündihünduri mafandihindi. Bidifiri nindou moaruwai nendi ahei fiambe nimarumbi, wunünümboyeimbi asu yiri wari yifisafeimbi raniyei ai mafandihinda asu Sisas ai aheimbo aboedimarearü.

25 Raniyo asu nindou afindi ranai Gariri hifihündi, Dekaporis ngoafihündi, Serusarem ngoafihündi, Sudia hifihündi asu Sodan hoe gogoaninipoedi ranai mam mungu ahambo süngumar+hor+hei.

5

Sisas hifi wafuambe Godindi hoafi bokamarihendi

1 Sisas ai hoireandurane nindou afindi ranai ahandi süngu tümareandamboyu asu ai hafu hifi wafu mam raniwami nimarane asu ahambo süngururü-rundeimbi ai ahambo sowanambo masifomo.

2 Raniyu asu Sisas ai ahamumbo piyu haya yamundimareapuri.

*Anihondü hondü hihifi hihifane**(Ruk 6:20-23)*

- ³ Raniyu ai ahamumbo yare hoafiyupurühi yahuya,
 “Nindou didiyei ai rarihi hoafiyehüya, Roana Godindí aboedí sürühoeimbi
 hohoanimo ra mbonimborí humindefí-mboanefí, aseí ana, nindou
 ranai hihifi-hihifimbeyei-amboane,
 nga God nginindí hifandarandí rani hoarehí aníboadei.
- ⁴ Nindou didiyei ai araní araníyei hei ranai ana hihifi hihifimbeyei-
 amboane,
 nga nindou ranaheimbo ana God ai didíboado-ndearühi
 yirümondearümbui.
- ⁵ Nindou didiyei ai himboarí yangírí hifandühündeimbi-mayeí aiana
 hihifi-hihifimbeyei-amboane,
 nga nindou ranai ana niní-moatükuní God ai aheimbo saimbo
 yahuhaya masihendí ra ndahümündimboyei.
- ⁶ Nindou didiyei ai Godindí mbumundí hohoanimo ranahambo
 semindimbo wembohühí nouehindí
 asu hoe simindimbo amindaníngombo nouehindí ana, aiana hihifi-
 hihifimbeyei-amboane,
 nga God ai aheimbo mbumundí hohoanimo ra dagadürümbui.
- ⁷ Nindou didiyei ai nindou ngorümbó moaní hipoamboaríhündí ranai ana
 hihifi-hihifimbeyei-amboane,
 nga God ai hipoambondearümbui.
- ⁸ Nindou didiyei ai ahei ngusüfoambe moaní aboedí sürühoeyoweimbi
 hohoanimo ra amarondürí ana, aiana hihifi-hihifimbeyei-amboane,
 nga aiana God amaru ranahambo hoeindíhorímboyei.
- ⁹ Nindou didiyei ai moaní nindouyei mbusümo raraní moatükunímbo
 borífoeferambo yangírí nindouayeí ana, aiana hihifi-hihifimbeyei-
 amboane,
 nga nindou ranai ana aheimboya aiana Godindí nímoranei,
 mbíseimboyei.
- ¹⁰ Nindou didiyei ai mbumundí hohoanimo yangírí sünguríhindaní,
 asu ranímbo nindou amurí ai aheimbo tíngírífo sahündürühi moaruwai
 moaruwaimbo-aríhindürí ana,
 asu nindou ranai ana hihifi-hihifimbeyei-amboane,
 nga God nginindí hifandarandí sünambe ra ahei-ane.
- ¹¹ Nindou bodímondí ai síhamumboya, Aiana Sisasímbo süngururü
 rundeimb-anemo, mbíseihümbo, síhamumbo moaruwai moaruwaimbo
 ndíhipurühümbo, moaní moaruwai wosíhoafírí moatükuní wataporí
 hoafíndühüpuraní ana, asu se ranímbo hihifi-hihifíndímbo.
- ¹² Asu se ngusüfoambe aboedí kündündühi afíndí hihifi-hihifína
 níngomo sapo adükarí moatükuní takíní ra ai sünambe mbenngorípuri.
 Sapo Godindí hoafi hoafiyomo-rundeimbi se níngomondí daboadaní
 maníngomo ranahamumbo amboaní nindou ai rarihi yahurai
 moaruwaimbo maríhipurí.”

*Anihondümbofimbi nindou ana sor namí asu sí nahurai ane**(Mak 9:50; Ruk 14:34-35)*

- ¹³ “Seana hífinindí nindou ranahei aparümbí namí nahurai-anemo.
 Nga asu namí ranai ahandí aparí ra híningíreandühi wanayo ana,
 asu namí ra budesowaní aparí-koatendoaní ngírí ahandí aparí ra

koadürü koadüründife hınıngındifeyo, nga wani. Ranana rani moatükuni ranai ndeara moaruwaimayoa nindou ai ngırı ndahümündi ranambo ranımbondihındi, nga pifeyoanı nindou ai pütapıyeihanei.

¹⁴ Seana muŋguambo hifinındi nindou ranahei si nahurai-anemo. Ngoafi adükari hifi wafuambe anaŋgo ranai ngırı dıbo nanjo.

¹⁵ Nindou ngorü ai ngırı ram hai ra yimunde mbundambo wambürı hoarehi ragu nindeandı, nga wani. Nga ai moanı nımoamo moanambühi anımbıo nindeandı asu si ranai nindou muŋguambo rani worambe amarei ranaheimbo si boaki boadeandürımbıo.

¹⁶ Moanı mamı rani-süngumbo anımbıo sıhamundı si ranamboanı nindou ranahei hımbıoahü si boaki boadeandüranı, asu ai nıne aboedı moatükuni rawarundı ra hoeındihındühi rananımbıo asu ai sıhamundı Ape sınambe amaru ranahambo aboedani mbısei-amboane.”

Ahınümbı hohoanımo yamundife hoafi

¹⁷ “Ro masınıhi nda sapo Godındı hoafi yomo rundeımbı yomondı hoafi meŋgoro asu Mosesındı ahınümbı hohoanımo ra raguanambofembo sınımbıyahıpoanı, nga asu se randu hohoanımondımbıoemo, nga wani. Nga roana rani hoafımayo ranıfihı sımongorıyımındımbıyahı masınıhi.

¹⁸ Sıhamumbo ndanahambo anıhondümbı anahı hoafıyahıpurı, süngunambo sünü hifi ranai muŋguyoambe ra ahınümbı hohoanımo ranahandı sürü pamefeyo ane, asu ranahandı sısamane ranımoatükunı ra akıdou amboanı ngırı awarındıhoayo, nga wani. Nga ahınümbı hohoanımo moatükunı ra rande moanı yagodı ngo ngombo muŋguambo moatükunı ranai tükündıfemboe.

¹⁹ Ranımbıoane nindou düdi ai moanı akıdou amboanı ahınümbı hoafımayo ranahambo hımbıorıkoateyuhü, asu ai nindou bodımondambo mare rani hohoanımo süngu yamundareandürı ana, nindou ranımayu ranahandı ndürı ra moanı akıdou hamındı God ngınındı hıfandarandı ranambe yagodomboe. Nga asu nindou düdi ai ahınümbı hohoanımo ranahambo hımbıorıyü rani-süngureandühi, asu ai nindou bodımondambo mare rani hohoanımo süngu yamundareandürı ana, nindou ranımayu ahandı ndürı ra God ngınındı hıfandarandı ranambe adükari hamındı yagodomboe.

²⁰ Ro sıhamumbo nda hoafepurı, sıhamundı mbumundı hohoanımo ranai ahınümbı hohoanımo yamundu-rundeımbı nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo ranahamundı mbumundı hohoanımo ranahambo ngasündıfekoateyo ana, se ngırı God ngınındı hıfandarandı rani-hoarehi nımandımo, nga wani.”

Nindou ngınındı hohoanımo ranahandı yamundife hoafi

(Ruk 12:57-59)

²¹ “Se hımbıorıyomombo-anemo horombo sıhamundı amao ai hoafi ra masowandümo. Yare hoafıyohü yahoya, Se yowanı nindou hıfokoepeanı. Nindou düdi ai ngorumbo hıfokoararı ana, ahambo nindou yıbobore-randeımbımayu ranahandı hımbıoahü semündü homboanı, mehomo ra.

²² Nga asu hapo ro sıhamumbo hoafepurı nda, nindou düdi ai ahandı wandafı ranahambo ngınındı hımbıoahıyo ana, sapo yıbobore-randeımbımayu ranahandı hımbıoahü semündü homboanı. Asu nindou düdi ai ahandı wandafı ranahambo yare hoafıyundühiya, Seana fıfirıfe

koate-anafi, ehundo ana, nindou ranahambo kansir bogori ranahamundi hĩmboahũ semũndũ homboani. Asu nindou dũdi ai ahandĩ wandafi ranahambo yare hoafiyundũhiya, Seana hohoanĩmokoate-anafi, ehundo ana, nindou ranai hĩbadambo, hai ŋgoafambe homboani asu ranũhi hai ahambo tĩkĩndĩĩmboe.

²³⁻²⁴ Ranĩmboane asu se nĩnĩ-moatũkuni Godĩmbo saimbo fondi-mayo ranĩwami sĩhefembo safi hawamboayafĩhũnda asu sĩhafĩ wandafĩndandĩ-mayo hoafĩ sĩhambo eŋgoro ra hohoanĩmondafũhi ana, asu se nĩnĩ-moatũkuni Godĩmbo saimbomayafĩ fondĩkimi rando dĩgoefĩ hawa ŋgafi. Sapo sĩhafĩ wandafĩ-mayu ranĩdĩbo aboedi aboedĩndafĩne mbundĩnambo anĩmbo sũnguna ŋgafi sĩhafĩ sĩhefembo moatũkuni-mayo ra Godĩmbo dabado.

²⁵ Asu nindou ŋgorũ ai sĩhambo papĩ-hoafiyonĩnĩmbo mbũsũ haya yĩbobore randeimbĩ nindou ahambo sowanĩmbo hombo sĩhambo ndemũndũnĩnani ana, se nĩmai ŋgafi nafĩnĩ aboedi aboedĩndafĩneandi. Ŋga asu hĩbadambo sĩhambo ai papĩ-hoafĩ ranambe sĩndeanĩnĩmbui. Asu se ranambe efoandi ana, asu ai sĩhambo yĩbobore-randeimbĩ ranahandĩ warambendeanĩnani asu ai ndemũndũnĩnĩ prismanĩndĩ warĩhũndeanĩnani asu ai sĩhambo karabusambe hĩnĩŋgĩndeanĩnĩmbui.

²⁶ Ro sĩhambo anĩhondũmbo-anahĩ hoafehanĩnĩ. Asu se sĩhafĩ papĩ hoafĩ ranahambo kaki sĩhefekoateayafĩ ana, asu se ŋgĩrĩ karabus ra hĩnĩŋgĩndo hawa aboedambondafoandi, ŋga wani. Ŋga se moanĩ rando karabus ranambe nĩmboamboayafĩ.”

Nĩmorehĩ ŋgorũ semĩndĩ yamundĩfe hoafĩ

²⁷ “Se hĩmborĩyomombo-anemo horombo yaru hoafiyomondũhi yahomoya, ‘Se yowanĩ nĩmorehĩ sĩsĩhĩmo asu nindowenihi bĩrabĩrĩpoani,’ mehomo.

²⁸ Ŋga asu hapo ro sĩhamumbo hoafehapurĩ nda, nindou dũdi ai nĩmorehĩ hoeire haya ahambo hohoanĩareandi ana, nindou ranai ahandĩ ŋgũsũfoambe nĩmorehĩ sĩsĩhĩmoyumboani.

²⁹ Ranĩmboane asu sĩhafĩ hĩmboarĩ mamĩ ranai randeanĩnani se moaruwai hohoanĩmondafani ana, hĩmboarĩ ra hũndandĩfĩ ragu pindowandi. Hĩmboarĩ mamĩ ranahambo yangĩrĩ ragu moenda pife ranane aboedayo, ŋga asu muŋguambo fi ra haiambe ho ana, aboedi hamĩndĩyopoani.

³⁰ Asu sĩhafĩ warĩ mamĩ ranai randeanĩnani se moaruwai hohoanĩmondafani ana, warĩ ra kandandĩfĩ pindowandi. Warĩ mamĩ ranahambo yangĩrĩ ragu moenda pife ranane aboedayo, ŋga asu muŋguambo fi ra haiambe ho ana, aboedi hamĩndĩyopoani.”

Nĩmorehĩ semĩndĩhũnda hĩnĩŋgĩfe yamundĩfe hoafĩ (Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Ruk 16:18)

³¹ “Asũkaiyo horombo hoafĩ ra yare hoafiyowohũ yahoya, Nindou dũdi ai ahandĩ nĩmorehĩ ranahambo moei yahuhĩ hĩnĩŋgĩfembo mbũsuhĩ ana, ai nĩmorehĩ ranahambo hĩnĩŋgĩfe hoafĩ pepafihĩ sũrũ papĩndandũhi anĩmboya, Ro nĩmorehĩ ndanahambo hĩnĩŋgĩfembo anahĩ, mbũsu, mehomo.

³² Ŋga asu ro hapo sĩhamumbo hoafehapurĩ nda, nĩmorehĩ ranai nindou ŋgorũ-dĩbo hokoateyowanĩ, asu ahandĩ nindowenihi ai moei yahuhũ

h+ninḡreanda asu ai nindowenihḡ ḡgorü aserḡmḡndo ana, nindow ranai nḡmorehḡ semḡndḡ ahḡnḡ ra gogonḡmbo-foareandühani.”

Se hoafiyowohüya, Nḡmoamo nda, yahopoaḡ

³³ “Asükaiyomo se hḡmborḡyomombo-anemo, horombo sḡhamundi amoao ranahamumbo yare hoafiyowohü yahoya, Se tḡkando hawa hoafḡndafühḡ nḡmoamo nda mbḡsamboyafḡ. Nḡa asu se nḡnḡ moatükunḡmbo dabarḡfihḡ nḡmoamo nda yahombo mbḡsafombo ana, se moanḡ anḡhondümbḡ mamanḡmbo randowadühḡ amboanḡ Adükarḡndḡ hḡmboahü yahurai dabarḡndafoandḡ, meho.

³⁴ Nḡa asu ro hapo sḡhamumbo hoafehapurḡ nda. Se nḡnḡmbo dabarḡfihḡ nḡmoamo nda yahopoaḡ, ḡḡa wanḡ. Se sünambe ranahambo dükefihḡ nḡnḡmoatükunḡmbo ḡḡnḡnemḡndühḡ dabarḡfepoaḡ. Nḡa sapo sünü ranana Godḡndḡ munḡu moatükunḡ ra hḡfandḡyo nḡmarḡmbo fondane.

³⁵ Asu se nḡnḡmbo dabarḡfihḡ hḡfḡ ndanahambo dükefehümbḡ dabarḡfepoaḡ. Nḡa hḡfḡ ranana sapo God ai nḡmoamo ahandḡ fondḡwamḡ nḡmarümbḡ hḡfḡ ranḡ-fihani tḡḡarḡ türe amaru. Asu se Serusarem ḡḡoaḡ ra ndürḡ dükefihḡ ranḡfihḡ dabarḡfepoaḡ. Nḡa Serusarem ranana Adükarḡ Bogorḡndḡ ḡḡoafane.

³⁶ Asu nḡne-hoafḡ ranahambo ḡḡnḡnemḡndḡmbohünda mbḡrofiḡ kife dabarḡfepoaḡ. Nḡḡrḡ sḡhafḡhoarḡ mbḡrḡnanḡ mamamboanḡ ra randowadanḡ kifohḡndo asu nḡmbandḡndo ndandḡ, ḡḡa wanḡ.

³⁷ Se yḡnḡ ehomo ana, yḡnḡ yanḡḡrḡ yḡnḡ mbḡsḡmo. Se wanḡ ehomo ana, wanḡ yanḡḡrḡ wanḡ mbḡsḡmo. Ranḡ-hoafḡ ra moanḡ ndearane. Nḡa nḡne-hoafḡ ranḡfihḡ türe haya aho ranahambo se hoafemo ranana Satanḡndḡ-mayo hohoanḡmoane.”

Se nindowumbo sḡmborḡ moaruwaimbofepoaḡ

(Ruk 6:29-30)

³⁸ “Se hḡmborḡyomombo-anemo hoafḡ ra yare hoafiyowohü yahoya, Nindow ḡgorü ai sḡhafḡ hḡmboarḡ nḡkondeandanḡ sḡmborḡ amboanḡ ahandḡ nḡkondowandḡ. Asu ai sḡhafḡ yahafḡ kaboadeandanḡ sḡmborḡ amboanḡ ahandḡ kaboadowandḡ, meho.

³⁹ Nḡa asu hapo ro sḡhamumbo hoafehapurḡ nda, nindow ai sḡhambo moaruwaimbo-ndeanḡnanḡ asu se sḡmborḡ moaruwaimbo-ndḡworḡmboyafḡ, ḡḡa wanḡ. Nindow ḡgorü ai sḡhafḡ koeho ra pakarḡndḡhenḡnanḡ asu ḡgorüḡoanḡnḡ amboanḡ ahambo hḡhḡrḡndowandḡ.

⁴⁰ Nindow düdi ai sḡhafḡ warḡ ambeimbḡ hoearḡ ra ai ndahamḡndḡ yahu haya sḡhambo papi hoafḡfembo randḡfiyuwanḡ ana, asu sḡhafḡ ḡḡsḡsharḡ hoearḡ ḡgorü ranamboa kameihḡ dabado.

⁴¹ Nindow ai ahandḡ napo semḡndḡmbo, Se wandḡ napo ra ndowandḡfḡ hawa mamḡ kiromita nafḡ gebuai ra ḡḡafḡ, mbḡsuwanḡ ana, asu se ḡgorü kiromita nafḡ gebuai ra tapandandḡfḡ hawa napo ra ndowandḡfḡ ḡḡafḡ.

⁴² Nindow ḡgorü ai sḡhambo nḡnḡ moatükunḡmboyu düdündüfinḡnanḡ moanḡ ahambo dabado. Asu nindow düdi ai sḡhafḡ-mayo nḡnḡmoatükunḡmboyu semḡndḡ mburumbo saimbo mbḡsüwanḡ ḡḡrḡ ahambo daboadḡ hḡhḡndḡworḡ.”

Hürütümbḡ nindowumbo ḡḡunindḡmbofembo yamundife hoafḡ

(Ruk 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Se hḡmborḡyomombo-anemo hoafḡ ra yare hoafiyowohü yahoya, ‘Se sḡhafḡ ḡḡunindambürḡ ranaheimbo hohoanḡmo pandowandürḡ asu

sihafi hürütümbi nendi-mayei ranaheimbo moaruwai moaruwaimbo ndoandüri, meho.

⁴⁴ Nga asu hapo sïhamumbo ro hoafehapuri nda. Nindou sïhamundi hürütümbayei ranaheimbo se hohoanïmo pandundüri asu nindou sïhamumbo moaruwaimbo-arïhindi ranaheimbohünda Godïmbo didïbafïndafundi.

⁴⁵ Rananïmbo se sapo sïhamundi Ape God sünambe amaru ranahandi nïmori nïngomboemo. Sapo ahandi hüfïhamïndi ra ai nindou moaruwai-anei asu aboedanei ranaheiwamï ai rareandanï boakïfoareandühane. Asu ai hoe ra rareandanï nindou moaruwaiyeyi ranaheiwamï peyo asu nindou mbumundayei ranaheiwamï amboanï peyo randühane.

⁴⁶ Asu se nindou sïhamumbo aboedi hohoanïmoyeyi rïhündeimbïmbo sïmborï aheimbo aboedi hohoanïmoemondüri ana, ranïmbo asu God ai sïhamumbo nïni-takinï madagapurïyo? Nindouyeyi-mayo takis kaki sowandümo-rundeimbï aiamboanï yahurai yaru arundi.

⁴⁷ Asu se sïhamundi wandafi ranaheimbo yangirï hïhïfaründüri ana, asu sïhamundi hohoanïmo ra nindou amurï ranaheimbo nüggundo ngasündïmandowora? Nindou sapo Godïmbo fïfïrïfekoate-mayeyi ranai ranï hohoanïmo se sünguarundi ra aiamboanï süngurïhindühane.

⁴⁸ Ranïmboane asu se moanï mbumundi hamïndi hondü nïngomo sapo sïhamundi Ape sünambe moanï mbumundi hamïndi hondü anüngu nou.”

6

Nindou ngorümbö fehefembo hohoanïmoane

¹ Sisas yahuya, “Se hïbadümbö! Se sïhamundi aboedi ratüpurï ra nindou hïmboahü rundandanï asu nindou ai hoeindïhimboeyeyi, nga yowanï. Se ra süngu yaru rundandanï ana, asu se ngirï aboedi takinï moatükunï sïhamundi Ape sünambe amarundi-mayo ra ndowandümo, nga wani.

² Ranïmboane asu se nïni-moatükunïyo nindou napokoateyeyimbï ranaheimbo saimbo mbïsafïmbo ana, asu se nindou ngorümbö yïnafoaimbohündambo, Se wambo horombondafo ngafanï anïmbo nindou munguambo hoeimbïrïhindi-ramboane, mbïsamboyafi. Se nindou yafuyambo horombo aho nou refe weindahï weindahïyo hopoanï sapo yimbu yafambeimbï nindou ai rawarundi nou. Nindou ranai Suda-yafe rotu worambe asu nafï bogorï süngu yïnafoai tütüru houmbo homoarundi, nga se ai rarundi nou refepoanï, nga yowanï. Nindou ranai rawarundi ranana sapo nindou amurï ranai yïhoefïmboya, Aiana moanï nindou aboedi hamïndanemo, mbïseyia yahomombo-anemo rawarundi. Ro sïhamumbo anïhondümbö-anahï hoafayahï nda, nindou ranai ana takinï ahamundi ra ai ndeara sowandümo-anemo.

³ Nga asu se nindou napokoateyeyimbï ranahambo farïhefimbo hohoanïmondafühi ana, dïbo anïmbo ahambo fandïhaworï asu sïhafi fikimïnïndi-amboanï nïne-moatükunï se rawarowandi ranïmbo ai fïfïrïfekoateybeyeamboane.

⁴ Ranïmboane asu sïhafi saimbo hohoanïmo ra dïbo yangoromboane. Rananïmbo asu sïhafi Ape sapo nïni-moatükunï dïbo engoro ra hoeire-andeimbïmayu ranai sïmborï sïhambo takinï masïhendï-mayo ra daganïmbui.”

*Godimbo didibafife yamundife hoafi
(Ruk 11:2-4)*

5 “Se Godimbo didibafindafundühi sapo yimbu yafambe hoafümbi nindou rawefundi nou randafumboemo. Ranî nindou ana munguambo nindou ai yihoefimbo hoeimbi+himuna yahomo houmbo-anemo. Suda-yafe rotu worî munguambo asu nafî tüküfihî aho ra botiyafu weindahî niŋgomombo Godimbo didibafimbo hohoanîmoyomondühanemo. Ro sihamumbo anihondumbo-anahî hoafayahî, nindou ranai ana takîni ahamundi ra ai ndeara hifi ndanühünda sowandümmo-anemo.

6 Nga asu se didibafifembo mbisafombo ana, se worî safambe keboao ngüfi yipuri pando hawambo animbo sihafî Ape moanî dibo amaru ranahambo didibafindafoandi. Rananimbo asu sihafî Ape sapo nîne-moatükunî dibo engoro ra hoireandeimbi-mayu ranai simborî sihambo takîni daganînimbui.

7 Se didibafindafundani Godimbo fifirife-koateyeimbi nindou rawarîhindi nou randafundumboemo, nga yowanî. Nindou ranai Godimboya, Ai yihoefi hoafi hîmborîndümbui, sei hehi moanî afîndî hoandarî hoafi hoafiyehî didibafehindi. Nga se yahurai Godimbo moanî fifirife-koate hoafi afîndî didibafindafu-mboemo, nga yowanî.

8 Asu se ranî-nindou yahuraîndîmondühi ahamundi-mayo hohoanîmo ranî-süngundumboemo, nga yowanî. Sihamundi Ape ai nîne-moatükunî semîndimbo hohoanîmoayomo ranahambo se ahambo düdufekoateyomondambe fifireamboane.

9 Se didibafifembo mbisimombo ana, ndandu houmbo animbo didibafindafundi,
‘Yihoefi Ape sünambe amarifi,

sihafî ndürî ranahambo moanî ahînümbî hamîndîmbeyowamboane.

10 Sihafî ngîniñdî hîfandarandî ra ndühî mbokoso-amboane.

Se hohoanîmoayafi süngu yangîrî hîfi ndanühî süngufemboane
sapo sünambe-amboanî sünguarundî nou.

11 Yihoefimbo sesî ndanî simboanî sesîmbo simogodühi ndawamunî.

12 Se yihoefimbo nîne-moatükunî moaruwai ramarîhundî ranîmbo amboawiyeyi mbisafimunî
sapo ro nindou ai moaruwai yihoefimbo rarîhimuna aheimbo amboawiyeyi sefi arîhundî nou.

13 Se yihoefimbo refe hoefimunî moatükunî ranambe ndowandîfîmunî ngamboyafi,
nga se yihoefimbo moaruwai nendî ahandî warambeahîndî aboedühi ndowandîfî hîniŋgîndowamunî,’ mbisîmo.

14 Nindou ai sihamumbo moaruwaimbo-rîhipuranî asu se ranaheimbo amboawi ehomondürî ana, asu sihamundi Ape sünambe amaru ranai-amboanî sihamundi moaruwai hohoanîmo ranahambo amboawi mbüsumbui.

15 Nga asu se nindou ngorumbo ranahambo amboawi yahokoateyomo ana, asu sihamundi Ape sünambe amaru ranai amboanî ngîrî se nîne-moatükunî moaruwai rarumboemo ranahambo amboawi mbüsu, nga wanî.”

Sesî wehisao yamundife hoafane

16 “Asu se nɪnɪmbo sesi wehɪndɪmondühɪ ana, se ɲgusumboari sɪhamundɪ ra amomɔŋgo-amomɔŋgondɪmondühɪ wembombofi ndɪmboemo yimbu yafambeimbɪ nindou rawefundɪ nou, ɲga yowanɪ. Nindou ranai wembombofiayomo houmbo ai nindou hɪmboahü hoahoangomondühanemo nindou ai ahamumboya ai ana sesi wehɪyomondühanemo, mbɪseiya yahomo houmbo. Ro sɪhamumbo anɪhondumbo-anahɪ hoafehapurɪ, nindou ahamumbo aboedanemo aseɪ ana, ai ranɪhünda ahamundɪ takɪnɪ sowandümombo-anemo.

17 ɲga asu se sesi ra wehɪndafühɪ ana, sɪhafɪ ɲgusumboari ra popoainda asu mbɪro sɪbada mbundambo anɪmbo ɲgafɪ.

18 Rananɪmbo nindou amurɪ ai ɲgɪrɪ sɪhambo fifɪrɪndɪhinɪnɪ se sesi wehayafɪ ranahambo. ɲga sɪhafɪ Ape sapo dɪbo anüngu ai yangɪrɪ anɪmbo fifɪrɪndeanɪmbui. Rananɪmbo asu sɪhafɪ Ape sapo nɪne-moatükunɪ dɪbo eɲgoro ra hoeireandeimbɪ-mayu ranai sɪhambo takɪnɪ masɪhendɪ-mayo ra daganɪnɪmbui.”

Napo afɪndɪ sünambe mbeɲgorɪ
(Ruk 12:33-34)

19 “Se hɪfɪ ndanühɪ nɪngomombo moanɪ ɲgɪnɪndɪ napo ra sɪhamumbo püpindu gafomboemo. Hɪfɪ ndanühɪ ana nɪne-moatükunɪ eɲgoro ra kɪdaboarɪ ai taparühɪ, sami ai sesi, asu hümbuhünɪ nendɪ ai worɪ bɪrɪhehɪ sahümündɪ raraorɪhündühanɪ.

20 ɲga asu se sɪhamundɪ ɲgɪnɪndɪ napo ra se sünambe anɪmbo püpindu gafomo. Ranühɪ ana ɲgɪrɪ kɪdaboarɪ ai tapandühɪ, sami ai dedɪ asu hümbuhünɪ nendɪ ai worɪ bɪrɪndɪhehɪ ndahümündɪ raro ndühündɪ, ɲga wanɪ.

21 ɲga sɪhafɪ aboedɪ napo ra püpira hafo yangorowohü ranühɪ anɪmbo sɪhafɪ ɲgusüfo amboanɪ kündarɪmboe.”

Fi ranahandɪ si
(Ruk 11:34-36)

22 “Hɪmboarɪ ranana sɪhafɪ fi munɲuambo ranahandɪ ram hai nouane. Sɪhafɪ hɪmboarɪ ranai sürarɪhoayo ana, asu hohoanɪmo sɪhafɪ fiambe munɲuambo ranai si nahuraindɪmboe.

23 ɲga sɪhafɪ hɪmboarɪ ranai moaruwaiayo ana, asu hohoanɪmo sɪhafɪ fiambe munɲuambo ranai nɪmbɪ nɪmandɪmboe. Asu si sɪhafɪ fiambe amaro ranai nɪmbɪ nouayo ana, nɪmbɪ ra moaruwai hamɪndɪndɪmboe!”

Nindou ɲgorü ai ɲgɪrɪ yimbu bogorɪ nindouyafandɪ ratüpurɪndu
(Ruk 16:13)

24 “Nindou ɲgorü ai ɲgɪrɪ yimbu bogorɪ nindouyafandɪ ratüpurɪyuru randeimbɪ nünɲu. ɲga nindou ranai ana bogorɪ ɲgorü ranahambo moaruwaimbondirühɪ asu ɲgorü bogorɪ ranahambo dɪboadondirümbui. Ai ɲgoründɪ hoafɪ yangɪrɪ süngundeandühɪ asu ɲgoründɪ hoafɪ daboadanambo-ndeambui. Se ɲgɪrɪ God asu kakɪ mamɪ ɲgusüfoambe hohoanɪmo pandowapɪrɪ.”

ɲgusüfo puküyowohü afɪndɪ hohoanɪmoyo hoanɲgo hoafɪ
(Ruk 12:22-31)

25 “Ranɪmboanahɪ ro sɪhamumbo hoafehapurɪ nda, se sɪhamundɪ yangɪrɪ nɪngombo ranahambo afɪndɪ hohoanɪmo-ndɪmboemo. Se yaru hoafɪyomondühɪya, Sɪhɪrɪ nɪnɪ-moatükunɪ madagüdɪfɪ? asu Sɪhɪrɪ

nini moatükunî mandimîndefî? mbi simboemo. Asu sihamundi fi rana-hambo ngiri afindi hohoanimo-ndimondühiya, Sihiri nini moatükunî magüdühu? mbi simboemo, nga wanî. Yangiri ni ngombo ra ai sesi moatükunî yangriyopoanî. Asu fi ra ai yihuru moatükunî yangriyopoanî.

²⁶ Asu awi se ndu nimoamo ahahabodei ranaheimbo hoeirundüri. Ndu ranai ana moai nini moatükunî hoari hifi karîhi, sesi yimugurihümündi hei sesi wori ranambe gugurîhi sihehi raraorihündi. Nga sihamundi Ape sünambe amaru ranai-ani aheimbo sesi sagadürühi hifandandüri arandi. Se ndu ranaheimbo ngasündündüri houmbo ndeari hamîndanemo.

²⁷ Nga asu nindou sehündi ranai-amboanî ngiri moanî ahandî hohoanimo ranambo yangri ahandî yangri ni nggo ra sühinde ngu!

²⁸ Asu ni mboe se hoeari napo ranimbo afindi hohoanimoemo? Awi se amîdafuri ahuri tükufe ninouayo ranahambo hoeiru. Ai ana moai tiri foyeihi momo yibüdühi rihündi, nga wanî.

²⁹ Nga asu awi ro sihamumbo hoafehapuri horombo nindou adükari bogori Soromon amboanî ai yihuru napo moanî simbafi hamîndimayusi, nga asu ai moai hoeari ra ahuri moanî aboedi himboyo haya tütüküyo ninouayo yahurai yihururamündu.

³⁰ Wohi amîdafurambe amaro haponda ra asu sümbo siambe hifitiri yimîndi haiambe pütifemboane. Moaruwai yahurai wohi ranamboanî God ai ahambo aboedi yihurure hinî ngareandi ana, asu ai sihamumbo amboanî yihurundeapurümbui. Se yihuru ranahambo afindi hohoanimo yomo, nga sihamundi anî hondümbofe hohoanimo ana akîdou ane!

³¹ Nga asu se refe afindi hohoanimo-yomondühiya, Nahanihünda sesi yihoefi ranai tükümandife? Yihoefi simîndimbo moatükunî amboanî? Asu yihoefi hoeari napo amboanî? Rani-moatükunî ranahambo yahurai afindi hohoanimo yo hoan gopoanî.

³² Yahurai ranî hohoanimo ranana nindou Godimbo fifi rifekoate-yeimbi mayei rananei ai yahurai rarihi hohoanimo yei hei arihündi. Sihamundi Ape sünambe amaru ranai ranî moatükunî se semîndimbo hohoanimo ayomo ra ai firi tûrüfoare-amboanî.

³³ Asu se sapo God ahandî hifandarandane asu ahandî mbumundi hohoanimo mayo ranane ranî-boatei-animbo se hohoanimo dîmo hoan gomo. Rananimbo asu ranî wamî amuri bidîfiri moatükunî ranamboanî ai ranî moatükunî kapeihî ndaiyapurümbui.

³⁴ Ranimboane asu se nini moatükunî sümbo tüküfemboayo ranahambo afindi hohoanimo dîmboemo. Nini moatükunî sümbo tüküfemboayo sümbo se ranahambo hohoanimo dîmo. Mamamî si ranai moanî ahandî tiri fo ranî simboanî ndearane," mehu.

7

Nindou ngorumbo ahandî ni nggo ranimbo yibobofepoanî (Ruk 6:37-38, 41-42)

¹ Sisas yahuya, "Se nindou ngorumbo yibobo-ndundüri mboemo. Hi badumbo, nga sihamumbo asükai hîhîndife yibobo-ndeapurimboe.

² Sapo se nindou ngoründi hohoanimo yiboboarundi ranî simogodühi animbo God ai-amboanî sihamundi hohoanimo yibobo-ndeapurümbui.

Sapo se nindou ngorumbo yimbumarundi mamani rani simogodihu God ai sihamumbo yimbundeapurimbui.

³ Nimboe asu se sihafiwandafi ranahandi himboarambe dudubudi akidou apaiaro ra hoeiarowori, nga asu nimoko afindi sihafihimboarambe amaro ranahambo awi se moai fifirowandoyo?

⁴ Asu se nunguro hawamboayafi sihafiwandafi ranahambo raro hoafiyafuhuya, Wandafi, sihafihimboarambe dudubudi ra hundiheheha samboanahi, asafi, nga asu sihafihimboarambe nimoko ra nungumandoa?

⁵ Awi seana yimbu yafambeimbi nindou-anafi! Se boatei sihafihimboarambe nimoko ra hundandifi raguanambondo hawambo animbo asu sihafiwandafi-mayu ranahandi himboarambeahindi dudubudi akidou ra hundihoefindo.

⁶ Se Godindi moatukuni ra yafori moaruwaimbo digoemboemo, nga asu ai hihirindahinduhi sihamumbo kundarimboyei. Asu sihamundi nime-moatukuni aboedi-mayo ra moateiyei wagabe pindumboemo, nga asu ai tjarinambo anumi boaginduhi digegimboyei.”

*Nindou ai Godimbo didibafehindi ana, dagadurimbui
(Ruk 11:9-13)*

⁷ “Se duduayafu arundi ana, dagapurumbui. Se kokoru arundi ana, hoeindumboemo. Se pirako pirako arundi ana, yipuri sihamumbo subudhepurimbue. Asu dudi ai pirako pirako arundi ana, ahambo yipuri subudhoemboe.

⁸ Nga nindou dudi ai dudufi arandi ana, ndemundumbui. Asu dudi ai kokora arandi ana, hoeindeambui. Asu dudi ai pirako pirakora arandi ana, ahambo yipuri subudhoendombue.

⁹ Nindou sihamumbo mbusumo ahandi nimori ai mbanimbo sao yahumbo duduwefindo ra ahambo moani nime megoro ra madagadoyo?

¹⁰ Asu ahandi nimori ranai kinimbo dudufindoani ra ahambo amoasiri madagadoyo?

¹¹ Se nindou moaruwai-anemos, nga se sihamundi nimori ranaheimbo aboedi moatukuni yangiri sabuduri arundi. Yahurai animbo sihamundi Ape sunambe amaru ranai nindou dudi ahambo dududefiyu ana, ranahambo aboedi moatukuni dagadombui.

¹² Munguambo moatukuni hohoanimo ra nindou amuri ai sihamumbo yahurai rambirihimuni ayahomo yahurai hamindi animbo se moani aheimbo randunduri. Rani-moatukuni hohoanimo ranana Mosesindi ahinumbi hohoanimo asu Godindi hoafi hoafiyomorundeimbi-yomondi yamundife hoafimayo ranahandi nimindane.”

*Nafitambe akidou nafihoho
(Ruk 13:24)*

¹³ “Nafitambe akidou rani nafanimbo se kebou ngomo. Sapo nafitambe adukari ahandi nafifuriyandeimbi ranana moaruwaimbo ngoafinamboane aho. Nga nindou afindi ai nafirani-sungu heihunduhanei.

¹⁴ Nga yipuri nafitambe hihiforeandeimbi ranai akidouyo haya asu ahandi nafitjumbane. Nga nafira yangiri koadurumbo nimgombo nafane aho, nga ranane asu nindou yimbu mamani yangirane ai nafiranahambo hoeirhinduhi ransi-sungu ahei.”

*Nim+ nim+indi asu ahandi his+ ranane**(Ruk 6:43-44; 13:25-27)*

15 “God+ndi hoafi tikai hoafiyomo-rundeimbi nindou ranahamumbo awi se h+badumbo. Moanambühi sipsip h+amboari hoafendi h+amboemo nahurai sihamumbo sowana asifomo, nga asu wagabe ragu ana nim+ambeah+ndi yaforanemo.

16 Se ahamundi ratüpur+ ranambo ahamundi hohoan+mo fifir+ndumboemo. Nga ang+nari+ t+hoari+ t+hoarümb+ wof+ nim+ndi+ ran+fihi+ his+mandiyo? Asu hoandasüfo sosoweimbi wer+foai nim+ndi+ ran+fihi+ his+mandiyo? Ra wani.

17 Nga sapo n+ne-nim+ aboedayo ranai aboedi nim+ his+ yang+ri+ his+ndimboe. Asu moaruwai nim+moyo ranai moaruwai nim+ his+ ran+ yang+ri+ his+ndimboe.

18 Nga asu moaruwai nim+ ran+fihi+ ng+ri+ aboedi nim+ his+ ra his+ndo. Asu aboedi nim+ ran+fihi+ ng+ri+ moaruwai nim+ his+ ranai his+ndo, nga wani.

19 Munjuambo nim+ ranai nim+ndi+ ran+fihi+ moaruwai his+yowani ana, ahambo hifit+ri+yim+ndi+ haiambe mandifeyowohane.

20 Ran+amboane asu se God+ndi hoafi tikai hoafiyomo-rundeimbi rana-hamumbo ahamundi ratüpur+ hohoan+mo ranambo fifir+ndüpur+.

21 Se yaru hohoan+mo-nd+mondüh+ya, Munjuambo nindou ai wambo hoafiyehi, Adükar+ Adükar+yei ranai God sünambe hifandarand+ ranambe gagüsimboyei, mb+simboemo, nga wani. Nga nindou did+yei ai moan+ wand+ Ape sünambe amaru ranahand+ hohoan+mo sünguri+hi ari+hündi ranai yang+ri+ an+imbo God ng+n+ndi+ hifandarand+ ranambe keboehim-boyei.

22 Nga asu y+bobofembo si ranai tüküfeyoambe an+imbo nindou af+ndi ai dükand+hind+ri+ hoaf+ndeihi+ an+imboya, ‘Adükar+, Adükar+, sihaf+ ndür+namboyef+ God+ndi hoafi ra hef+ watapor+imbo-r+ihundü+ bokar+hehu mar+ihündi. Sihaf+ ndür+namboyef+ moaruwai nendi nindouyei fiambeah+ndi raguanambo-r+ihundü+ hepün+feimbi+ moatükun+ rar+ihu mar+ihündi,’ mb+seimboyei.

23 Ran+imbo asu ro hoaf+ndahüh+ an+imboya, ‘Ro moai siheimbo fifir+hearü. Moaruwai hohoan+mo ratüpur+yei rühündeimbi nindou-anei. Wambo sowana ndüh+ sin+poani, nga andai ragu ngei!’ mb+samboyah+.”

*Wor+imbor+ni+ r+nandeimbi nindou yimbu**(Ruk 6:47-49)*

24 “Asu, nindou düdi ai wand+moyo hoaf+yaheimbi hoafi ranahambo h+imbor+yu mburambo asu ai ran+süngureand+ ana, nindou ranai sapo fifireandeimbi nindou ai ahand+ wor+ kambohoan+ ng+n+ndi+ ran+wami wor+imboarand+ nahurai-ani.

25 Asu hoe af+ndi ranai hoeyowohü, hohoambu af+ndi ranai tüküfeyowohü wer+ ranai wor+ ranahambo fand+hendüh+anesi, nga asu wor+ ra kambohoan+ fondar+imbo-wambo moai b+refoai hif+ni+ peyo.

26 Asu nindou düdi ai wand+moyo hoaf+yaheimbi hoafi ranahambo h+imbor+yu haya asu ai ran+süngufekoateayu ana, nindou hohoan+mokoate-ani. Sapo nindou wor+ moan+ kambohoan+ kaihur+ yang+ri+ ran+wami wor+imboarand+ nahurai-ani.

27 Hoe af+ndi ranai hoeyo, hohoambu af+ndi ranai hohoambuyo, asu wer+ af+ndi ranai wor+ ranahambo fand+henda asu wor+ ranai b+refoai

peyowohane rani+moatükun+ ranambo. Wor+ ra b+refoend+ ranana moani moaruwai ham+nd+ hondane!” mehu.

²⁸ Sisas ai hoaf+ ranahambo hoaf+yu k+ki+maramünda, nindou af+nd+ ranai ahand+ yamund+fe hoaf+ h+mbor+yei-an+ mayowa mahepünehind+.

²⁹ Nga Sisas ai moai ah+nümb+ hohoan+mo yamundu-rundeimb+ nindou yahurai tüküfi yamundeandüri, nga ai moan+ ran+poan+ambo ng+in+nd+namboyu aheimbo yamund+mareandüri.

8

Sisas ai nindou m+man+ho angün+mbi aboed+mariri (Mak 1:40-44; Ruk 5:12-14)

¹ Sisas ai yamund+fe hoaf+ ra hoaf+yu haya h+fi wafu-mayo rani+wam+n+nd+ h+fi+na mahanua, awai nindou ranai ahand+ süngu tümareand+.

² Ran+yu asu nindou m+man+hoeimb+mayu ranai Sisas+mboso tüküfi Adükarani yahu hohoan+moyuhü yir+ yimbu pus+reap+ri ahand+ fik+mi piyu n+marüh+ hoaf+yundowohü yahuya, “Adükar+, se refembo hohoan+mondafüh+ ana, wambo aboed+ndowand+ri,” mehundo-amboyu.

³ Asu Sisas ai war+fi hu nindou-mayu ahambo sündirüh+ hoaf+yuhü yahuya, “Y+ni, ro rand+heamboyah+si. Nga se haponda aboed+ tüküyaf+o,” mehuamboyu. Asu moan+ mam+har+ ran+s+imboan+ nindou ranai m+man+hoeimbi-mayuhünd+ aboed+mefiyu.

⁴ Ran+yu asu Sisas ai ahambo hoaf+yundüh+ yahuya, “E, Se ndüh+ h+mbor+yaf+! Ndan+moatükun+ ndanahambo se nindou amurambo hoaf+ndamboyaf+. Nga se moan+ ngaf+ God+ambo shai-randeimb+ nindou-mayu ranahambo an+ambo s+haf+ fi ra nafuindaf+. Asu God+ambo s+hefembo moatükun+ Moses refemboane mehu ra randowand+ ai hoaf+mayu süngu. Ran+imboane s+haf+ fi hoear+ angün+ ra munjumayo mb+sei-amboane,” mehundo.

Sisas ai Rom+hünd+ amiyomond+ bogor+nd+ ratüpur+iyurandeimbi aboed+mariri (Ruk 7:1-10)

⁵ Ran+yu asu Sisas ai Kaperneam ngoafambe tüküfiyuwane Rom+hünd+ ami-yomond+ bogor+ ai ahambo ranüh+ hoeir+ hayambo Sisas ai mb+far+hend+ri yahu haya düdu düdumarüri.

⁶ Ai yare hoaf+yundüh+ yahuya, “Nindou Adükar+, wand+ ratüpur+iyurandeimbi nindou ranai angün+ambo worambe mbenguri. Ai ahand+ t+ngari y+fiyo haya asübus+ af+nd+ semündü haya mbenguri,” mehundo-amboyu.

⁷ Asu Sisas ai hoaf+yundüh+ yahuya, “Awi ro nga ahambo aboed+nd+hin+mboyah+,” mehundo-amboyu.

⁸ Asu s+mbor+ ai hoaf+yundüh+ yahuya, “Nindou adükar+, ng+ri se randaföand+. Ro ndear+ ham+nd+iyah+ an+imbo se wand+ worambe keboao mangüfi. Nga se moan+ hoaf+ yang+ri an+imbo hoaf+ndafan+ amboan+ asu wand+ ratüpur+iyurandeimbi ranai aboed+imbiyu-wamboane.

⁹ Ro-amboan+ wambo hifand+y+nd+imbo nindou ami bogor+ adükar+ nünguwani anahi asu ami b+di+fi+ri ai wand+ hoarehanemo an+ngomo. Ranahani asu ro nindou ndanahambo, Se haf+, asahando ra ai huhani, asu nindou ngorü ranahambo, Se sühüfi, asahi ra ai süfuhani. Asu nindou wand+ ratüpur+iyurandeimbi ranahambo, Se rani-moatükun+ raro, asahi ra ai moan+ rareandühani,” mehundo-amboyu.

¹⁰ Asu Sisas ai rani hoafi ranahambo himboryu haya, hepünüfhi nindou afindi ahandi süngu tümareandi ranaheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Ro siheimbo hoafehandüri, horombo ro moai nindou mamı Israer ngoafihündi ndahurai anihondümboreandeimbı nüngua hoeirihini.

¹¹ Awi ro nda siheimbo hoafehandüri, nindou afindi bıdifiıı ai hüfıhamındi süfuanıpoedi asu hüfıhamındi hanüwanıpoedi ranai fandıhi sesesi fondı manıngo raniıkimı Abraham, Aisak asu Sekop babıdı God ngınındi hıfandarandı ranambe nımandeimboyei.

¹² Nga asu sapo hıfandarandı ranambeahındi nendi-mayei ranaheimbo anımbı nımbı nımarıwanı ndemündündüri pindeiranı ranühi ai hasıheindeihı ahei yahafi hıtıhümboyei,” mehundüri.

¹³ Ranıyu asu Sisas ai ami-yomondi bogori ranahambo hoafiyundühi yahuya, “Se ngoafınambo ngafi, nga asu se nıne-hohoanımo raro anihondümboreawandı rani-süngu anımbı sıhambo randeanınımbıoe,” mehundoamboyu. Asu moanı hoafi nıngoambe ami-yomondi bogorındi ratüpurıyu-randeimbı nindou ranai aboedımefıyu.

*Sisas ai Pitandı yamongoamındi aboedımareandı
(Mak 1:29-31; Ruk 4:38-39)*

¹⁴ Refi mbura Sisas ai Pitandı worambe kefuai hüfuhünda Pitandı yamongoamındı ranai fı hüfıyohü angünımbı fondühi meıgorowa hoeımareandı.

¹⁵ Ranıyu asu Sisas ai ahambo watınarühi masündeanda angünı ranai nımorehımbı hınıngıre haya makosıfoendi. Ranıyo asu ai botıfe Sisasımbı sesi kanımareri.

*Pitandı yamongoamındi aboedımareandı
(Mak 1:32-34; Ruk 4:40-41)*

¹⁶ Ranıyo asu rani nımbambe nindou bıdifiıı moaruwai nendi ahei fıambe nımarındüreimbı ranaheimbo Sisas sowana fufurühümündi-hündüri mahüsi. Ranıyu Sisas ai nindou ranahei fıambeahındi moaruwai nendi ranaheimbo hoafınambo yangıri raguanambo-mareandııra asu nindou rani angünümbı-mayei ranai muıguambo aboedımehindı.

¹⁷ Sisas ai rani-moatükunı ramareandı ra, sapo Godındi hoafi hoafıyu randeimbı Aisaia ai yare hoafıyuhü yahuya, “Ai ahandıhoarı angünı moaruwai sıhefi ra ndemündühi asu sıhefi rani-moatükunı ra raguanambo-mareandı,” *Aisaia 53:4* mehu rani sımogodühi tüküfemboyo ramareandı.

*Nindou yımbu ai Sisasındi süngu hombo masafanı
(Ruk 9:57-60)*

¹⁸ Sisas ai hoeireandane nindou afındi ranai ahandı fıkımı rerembo meıgoroamboyu, asu ai ahambo süngururü-rundeimbı-memo ranahamumbo kurıhoe Gariri ra ngorü hımboranı barıhoemo nıngomo yahumbo hoafımayupuri.

¹⁹ Ranıyu asu ahınümbı hohoanımo yamunde-randeimbı-mayu ranai Sisasımbı-so tüküfi hoafıyundühi yahuya, “Yamundo-randeimbı, se nahanınyo ahafi ra roana sıhafı süngu hombo yangıranahı,” mehundoamboyu.

²⁰ Asu ai sımborı hoafıyundühi yahuya, “Koko ai ahei nımarı rambo ambe mbanıngondüri, asu ndu ai-amboanı ahei apo rambo ngerı

mbanɨngondürɨ. Nga Nindou Hondü ro nɨmarɨ apo rambo fondi-koate anahɨ,” mehuamboyu.

21 Raniyu asu Sisasɨmbo süngurürɨ-randeimbɨ ɨgorü ahambo hoafiɨyundühɨ yahuya, “Adükari, awi ro hihɨrɨndahe, ɨga wandɨ apembo boatei hɨfi kandɨhini heheambo anɨmbo,” mehundo-amboyu.

22 Asu Sisas ai sɨmborɨ hoafiɨyundühɨ yahuya, “Wambo mborai se süngundandɨrɨ dɨdɨfi, ɨga nindou yifiyeimbɨ aheihoari yifi nɨmoko hɨfi kambɨreand-amboane,” mehundo.

Sisas hoewerɨmbo hoafiɨmayua afurɨmareandɨ
(Mak 4:36-41; Ruk 8:22-25)

23 Raniyu asu Sisas ai botambe farɨfi haya mahua ahambo süngururü rundeimbɨ ai ahandɨ süngu mamɨ mahomo.

24 Asu raniyomo ai botambe nafɨ hɨfomondane nɨmai hoewerɨ ɨgɨnɨndɨ ranai tüküfihɨ kurɨhoe ranahambo yabadɨmarandɨ. Raniyo asu bot ai nɨmarɨmondeimbɨ ranai ndeara hɨmonɨ hanɨmbo yangɨrɨmayo. Nga asu Sisas ai dɨbo botɨ-mayo ranambe yapombofi haya apu.

25 Raniyomo ahambo süngururü-rundeimbɨ ranai ahambo hɨfomo yangɨrürüwuri hoafiɨyomondühɨ yahomoya, “Adükari, yihoeɨmbo farɨhawamuni. Sihɨrɨ ana ndeara yifombo yangɨranefɨ,” mehomondamboyu.

26 Asu sɨmborɨ ai hoafiɨyupurühɨ yahuya, “Se ra nɨmboe moanɨ yahurai yihɨmboemo rana? Awi se akɨdou hamɨndɨ anɨhondümborurundeimbanemo,” yahupurɨ haya, botɨfi hoewerɨyo asu hoe ranai fɨfɨrɨyowohü hani hafo marandɨ ranahambo rühɨ safɨ kɨkɨndandɨfɨ mehua asu hoafi nɨngoaambe muɨguambo moatükuni ranai afure pɨmayo.

27 Muɨguambo botambe mamarɨmo ranai hepünafundühɨ yaru hoafiɨyomondühɨ yahomoya, “Nindou ndahurai nda nɨnɨ nindouyu yahuraia? Asu hoewerɨ hoe hani hafo marandɨ ranai moanɨ ahandɨ hoafi hɨmborɨyondo haya afurɨmareandɨ,” mehomo.

Sisas ai nindou yimbuɨafandɨ fiambeahɨndɨ moaruwai nendɨ hemafoareandɨ

(Mak 5:1-20; Ruk 8:26-37)

28 Raniyu Sisas ai kurɨhoe ra gogoasürünɨ Gadara hɨfambe tükümeɨfiyu. Raniyafanɨ asu nindou yimbu moaruwai nendɨ ahafandɨ fiambe nɨmarɨpɨreimbɨ ranai honguambeahɨndɨ tüküɨafɨne sɨnɨfanɨ Sisasɨmbo-so tükümeɨfɨneandɨ. Nindou yimbu ranai moaruwai hamɨndɨ hɨmbomefanda asu nindou amurɨ ai ahafanɨmbo moai hei ngasündɨhipɨrɨ rɨhündɨ.

29 Raniyafanɨ asu ai puküna heiyafandühɨ hoafiɨyafandühɨ safaniya, “Godɨndɨ Nɨmorɨ, se yihoeɨmbo nüngufemunɨmboyafɨ? Yihoeɨmbo tɨɨrɨfo semunɨmbo safomboyafɨ sapo refembo si ranai awi moai tüküfeyo, ɨga asu se yihoeɨmbo nüngufemunɨmboyafɨ?” safanɨ düdumefɨneando.

30 Rani-fikɨmɨ moatei afɨndɨ ranai sesi sahüsi wakɨrɨhindühɨ burɨyei.

31 Raniyei asu moaruwai nendɨ nindou yimbuɨafandɨ fiambe marei ranai Sisasɨmbo düduyahihündühɨ hoafiɨyohündowohü seiya, “Se yihoeɨmbo nindou yimbu ranahafandɨ fiambeahɨndɨ hefoefemunɨmbo mbɨsafombo ana, moatei afɨndɨ buraye ranaheimbo sowana ahei fiambe-fembo koandɨhawamuni,” masahündoamboyu.

³² Asu Sisas ai moaruwai nendi ranaheimbo yare hoafiyundürühi yahuya, “Se andai hei,” mehundüramboyei. Asu ai nindou yimbumbo hiniŋgirihipiri hehi moatei burimaye ranahei fiambemehindi. Raniyei asu moatei afindi burimaye ranai hiri pinini pipiyehanei hmoni pütapoyei hoe karühüsü yifisafimaye.

³³ Raniyomo asu nindou sapo moatei moanji mafandundi ranai adükari ngoafi mananjo raninambo fefou mahomo. Nine-moatükun nindou moaruwai nendümbimefani ranahafanambo tükümeferi ran hoafi ra wataporimbomarundi.

³⁴ Raniyei asu muŋguambo nindou adükari ngoafi ranühindambo-maye ranai Sisasambo hoeifimbo hei-marhündi. Asu ai hei hoeirhorühi ahei hifi ra hiniŋgife hefe ŋgorügoanin hombo Sisasambo andai, sei hehi hoafimehüdo habodei.

9

Sisas ai nindou tñari moaruwaimbü aboedimariri

(Mak 2:1-12; Ruk 5:17-26)

¹ Sisas ai asükaiyu botambe farifi haya Gariri kurihoe ra barihoei haya ahandi ngoafi Kaperneamina mahu.

² Nindou bidifiri ai Sisas sowana nindou tñari moaruwaimbü fondiwami mananjiwaha sahorimindei mahei. Sisas ai nindou ranahei anihondümbafe ra hoeire haya asu nindou tñari moaruwaimbü-mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, “Wandi nimori, ŋgusüfoambe afurindo kündowandi. Sihafi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi sambonah,” mehu.

³ Raniyomo asu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi ranai moani ahamundihoari simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou ndanai ana Godimbo moaruwaimbofe hoafi hoafimayu,” yahomo dibo hoafimemo.

⁴ Sisas ai fifireandi nine-moatükun nindou ranai ahamundi hohoanimoambe wataporimboarundi ranimbo. Raniyu asu ai ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Nimboe se hohoanimo moaruwai ra yahurai yaru ŋgusüfoambe hohoanimoemo rana?”

⁵ Ro hoafiyahühi sahiya ‘Sihafi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi,’ asahiyo asu ‘Botiyafo hawa hafi,’ asahiyo, yimbu ra hoafimbo ro ŋginindeimbanahi. Asu yimbu hoafi ra hoafimbo nahanayo hiniŋgrouayo asu nahanayo tñümbayo? Yibobo ro hoafindahani anihondümba tükündifemboe.

⁶ Nga Nindou Hondü hifi ndanühi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi yaho hoafi ra ŋginindi hifandamboayu ranahambo ra anihondümba nafuindamboyahü,” mehupuri. Raniyu asu ai nindou tñari moaruwaimbü-mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, “Se botiyafo shafi fondi ra sowandifi hawa worinambo ngafi,” mehundo-amboyu.

⁷ Asu nindou ranai aboedi botifi haya ahandi worina mahu.

⁸ Nindou afindi ranühi burimaye ranai Sisas ramareandi moatükun ranahambo hoeirühi hehi yihimbo sisirimehindi. Raniyei asu ai Godimbo adükarani sei hoafimehüdo moani yahurai hamindi ŋginindi ra nindoumasendi sei hehi.

Sisas ai Matyumbo Se wambo süngurandiri mehundo

(Mak 2:13-17; Ruk 5:27-32)

⁹ Sisas ai ran+hünda bot+fi haya nafin+ huhündamboyu, nindou mam+ ahand+ ndür+ Matyu takis kaki semündü-randeimbi ranai ahand+ ratüpuri worambe mamaruwa hoeimariri. Ran+yu Sisas ai yahuya, “Se wambo süngurand+r+,” mehundu-amboyu. Asu ai bot+fi haya ahand+ süngu ndamefiyu.

¹⁰ Mam+ Sisas ai worambe n+marumbo sesi sesühi n+maru-ane, takis kaki sowandümo-rundeimbi nindou af+ndi ran+yomo asu nindou moaruwai hohoan+moyomo-rundeimbi ran+yomo ranai tüküme fundi. Sisas ai ahamo süngururü-rundeimbi-memo ran+bab+d+imbo mam+ sesi fond+mayo ran+k+m+ guguri+yafu mamar+mo.

¹¹ Ran+yomo Farisi nindou ai ran+moatükun+ ranahambo hoeirunda mayoa, asu Sisasimbo süngururü-rundeimbi-memo ranahamumbo düduyafupurühi yahomoya, “Nimboe sihamundi yamunde-randeimbi ranai yahurai nindou bab+d+imbo mam+ n+mar+mombo asesu rana?” mehomondamboyu.

¹² Asu Sisas ai hoafi ra h+mbori+yu haya, simbori hoaf+yupurühi yahuya, “Nindou angüni-koate ana, dokta sowana moai hei r+hündi, nga nindou angüneimbane dokta sowanambo hei ar+hündi.

¹³ Awi se ngomo Bukambe hoafi ndare hoaf+mayo ranahambo türüboadundi. Hoafi ranai ndare hoaf+yowohü yahoya, ‘H+poambofe hohoan+mo ran+ambo-anahi ro yifirayahi, nga sesi moani sihefe hohoan+mo ran+imboyah+poan+,’ God ra-mehu. Ro tükümeheand+ nda nindou aheihar+imbo mbumundi hohoan+moyefeimbane fi ase ranaheimbo mborai yahombayah+poan+, nga moaruwai hohoan+moyeimb+ nindou ranaheimbo mborai yahombayah+ tükümeheand+,” mehu.

*Sisas ai sesi weh+saombo hoafi ra yamund+mareandi
(Mak 2:18-22; Ruk 5:33-39)*

¹⁴ Asu Son hundür+rarü-randeimbi+imbo süngururü-rundeimbi nindou ai Sisasimbo-so tüküyafu düdururühi yahomoya, “Nimboe Farisi nindou bab+d+imbo ro sesi ra weh+saoyefi, nga asu sihambo süngurun+ni-rundeimbi nindou aiana moai weh+saoyomo rundi?” mehomo.

¹⁵ Sisas ai ahamumbo yare hoaf+yupurühi yahuya, “Nindou mam+ ai nimorehi simbori ndemündü haya asu ahand+ ngunindi sesesiyehi ran+bab+d+imbo n+boadei-ambe ranai nindou ranahambo af+ndi hohoan+mo-mandahündüyo? Awi ra ai ng+r+ randahindi, nga wan+. Nga ngorü nindou ranai sesi ranambeah+ndi ndowar+ndümo ngorünambonduran+ ran+simboan+ an+imbo ahand+ ngunindi-mayei ranai sesi weh+saondeimboyei.

¹⁶ Nindou mam+ ai-amboan+ moai wam+ndafi hoear+ ranai ambe ni+ngowan+ asu simbori hoear+ bid+fi+r+ kikamünd+ ambe ranahambo pare kak+yu randi. Nindou ai simbori kikamünd+ü wam+ndafi+filh+ parareandi ana, asu wam+ndafi hoear+ ranai ambe af+ndi ham+ndi ni+ngomboe.

¹⁷ Asu nindou ai simbori wain hoe ra wam+ndafi wain hoe ni+n+hond+ hoear+ h+p+r+ ranambe karareandi ana, asu h+p+r+ ranai t+pond+feyowohü asu wain hoe ranai keboendühi h+p+r+ ranai moaruwaimbo-nd+ifemboe. Nga simbori wain hoe ranana simbori h+p+r+ambe an+imbo kefeyoani amboan+ asu y+boboambo moan+ aboedi n+imboamboyafe,” mehu.

*Sisas ai bogori nindound+ nimorehi n+mor+ aboed+mareandi asu
nimoreh+ ai Sisas+nd+ hoear+ sünd+mareandi
(Mak 5:22-43; Ruk 8:41-56)*

18 Sisas ai ranî hoafî ra hoafîyuhü nûngu ane, Suda-yomondî bogorî nindou mamî ahambo-so sünî yirî yimbu pusîre nîmarûmbo ahandî hanğîfoanî hoafîyundühî yahuya, “Wandî nîmorî ai ndeara yifîyo haya mbenğorî. Nğa asu se sînfî sîhafî warî ahandî wamî nandowandanî anîmbo asu ai aboedî yangîrî botîfe mbînînggo-wamboane,” mehundu-amboyu.

19 Ranîyu asu Sisas ai botîfi haya nindou ranahambo süngumarürî huamboemo asu ahambo süngururü-rundeimbî ai botîyafu houmbo Sisas babîdî mahomo.

20 Nîmorehî mamî ai nînggo hayamboyo 12 hîmbanî amoamo watîkoafîra marandî ranai sînfî Sisasîndî daboadanî nîngombo ahandî hoearî bîdîfîrî-mayo ranîfîhî masûneandî.

21 Ai ahandî hohoanîmonambo yangîrî yare hoafîyowohü yahoya, “Ro moanî ahandî hoearî ranî-yanğîrî asündîheandî amboanî aboedîndaheamboyahî,” meho.

22 Sisas ai hîhîrîfîhî hoeireandühî hoafîyuhü yahuya, “Wandî nîmorî, se moanî ngusûfo afurîndo kündowandî. Sîhafî anîhondümböfe ranambo aboedîreanîmboane,” mehundu-amboyu. Asu moanî mamî ranî sîmboanî hamîndî nîmorehî ranai aboedîmayo.

23 Ranîyu Sisas ai bogorî nindou-mayu ranahandî worîna mahu. Ranühî ai hoeireandane nindou yînafoai tütüre haya menğoro nîmorehî nîmorî ai yifîmayoambo asu nîmorehî nindowenihî afîndî ranai hoafî afîndî afîndîyei wakîmarîhindî.

24 Ranîyu asu ai aheimbo hoafîyundürühî yahuya, “Muñguambo nindou se ragu andai! Nîmorî akîdou ndanana moai yifeyo, nğa ai moanî apomboane ana,” mehu-amboyei. Asu muñguambo nindou ranai ahambo tîkîfînambo-marîhorî.

25 Nindou afîndî ranaheimbo bukîrîmafoareandüra nîmorî akîdou-mayo ranahandî fondanî kefuai hüfu warühî kümefîndoa aboedî botîmefeyo.

26 Sisas ai ahambo ramareandî hoafî ranai muñgu ranî hîfîhü nindou amarei ranai hîmborîyei pamarîhindî.

Sisas ai hîmboatîharî nindou yimbu aboedîmareapîrî

27 Sisas ai ranîhünda botîfi haya nafînî hu ane, nindou yimbu hîmboatîharî ranai ahambo süngumarînîrî hafanî. Ai hafanî Sisas ranahambo pukûna hoafîyafînandowohü safanîya, “Defitîndî nîmorî,* yîhoehîmbo se hîpoambondowamunî,” masafînando.

28 Sisas ai worambe kefuai hüfu ane hîmboatîharî nindou yimbume-fanî ai ahambo-so tükümeffîneanda, asu ai ahafanîmbo düdureapîrühî yahuya, “Se wamboya, Ai yîhoehîmbo aboedîndeamunümbui safanî hena anîhondümbö-rîneandai?” mehupîramboyafanî. Asu ai hoafîyafandühî safanîya, “Yînî, Adükarî,” masafandamboyo.

29 Asu Sisas ai ahafandî hîmboarî ra sündeapîrühî hoafîyuhü yahuya, “Se sîhafandî anîhondümböfe ranîmbohünda ranî-moatükunî ranai sîhafanîmbo aboedîmbeyopîramboane,” mehupîrî.

* 9:27: Suda ai sünambeahîndî adükarî bogorî ai kosombo hohoanîmoyeihi mamarei. Ahandî ndürî ngorü Defitîndî nîmorani aseî. Nîmboe horombo hondü Defit ai Israerî-yafe adükarî bogorani.

³⁰ Raniyo asu ahafandi h+amboari ranai b+r+mar+hoep+r+i. Raniyo asu Sisas ai ahafan+ambo ah+n+ hoaf+yup+r+uh+ yahuya, “Se ndani+moatukuni ndanahambo nindou amurambo weindah+ hoaf+ndambo+yafani,” mehup+r+iyosi.

³¹ Nga asu ai ran+hunda botiyaf+ne hena hafani ran+ hoaf+ rana-hambo, mun+guambo ran+ h+f+hü nindou ranaheimbo hoaf+h+mar+neanda h+mbor+yei pamar+hindi.

Sisas hoaf+koate nindou aboed+marir+i

³² Ai ran+hunda botiyaf+ne henambo naf+ hafandane, nindou b+d+f+r+i ai nindou ahand+ fiambe moaruwai nend+ n+mar+ hayambo ran+imbohunda hoaf+koate+ayu-randeimbi ranahambo Sisas sowana sahor+m+ndeitükümehindi.

³³ Sisas ai nindou ranahand+ fiambeah+nd+ moaruwai nend+ ra raguanambo+mareanda asu moan+ mam+ rani+s+amboan+ nindou ranai hoaf+ watapor+m+ayua mun+guambo nindou ranai mahep+nehindi. Ai rar+hi hoaf+yeih+ seiya, “Ro moai Israer h+fambe yahurai moatukuni horombo tüküfeyoan+ hoeir+hundi,” masei.

³⁴ Nga asu Farisi nindou ai yaru hoaf+yomond+h+ yahomoya, “Moaruwai nend+ yafe bogorani ai ahand+ ng+n+nd+ ranambo moaruwai nend+ ranaheimbo hemafoarearü,” mehomö.

Sisas ai nindumbo h+poambomareandür+i

³⁵ Sisas ai adükari ngoaf+ asu ak+dou ngoaf+ ranambe ndüfosi ndüfosiyuhü hoahoan+gu wak+m+mareandi. Ai rehi+ mun+guambo Suda-yafe rotu worambe nindumbo yamund+reandür+h+ Aboed+ Hoaf+ sapo God ng+n+nd+ h+fandarand+ ranahambo bokar+hendür+ marandi. Asu nindou moan+ rani-poan+ambo rani-poan+ambo an+gün+mb+ ranaheimbo aboed+reandür+i marandi.

³⁶ Asu ai nindou af+nd+ ranaheimbo hoeireandür+h+ ahand+ ng+usüfo ranai aheimbo h+poambo af+nd+ h+poamborandür+i marandi. N+imboe sapo ai af+nd+ hohoan+moyeih+ moan+ fehefe nindou-koate+yei sapo sipsip aheimbo h+fand+koate bur+yei wakar+hindi nou ramehindi.

³⁷ Raniyo ai ahambo süngururü-rundeimbi-memo ranahamumbo hoaf+yuhü yahuya, “Ses+ ra yimungur+ yim+nd+imbo ranana af+ndane an+ngo, nga asu yimungur+ yim+nd+ nindou ranana moan+ y+koar+fo-ane.

³⁸ Yimungur+ Aharambür+i ahambo d+d+baf+feyoan+ an+imbo asu ai yimungur+ yim+nd+imbo nindou b+d+f+r+i koand+henda ahand+ yimungur+ ra yimungur+hümündi mbüsühüsi-amboane,” mehup+r+i.

10

Sisas+nd+ hoaf+ sowandümo homorundeimbi+ 12

(Mak 3:13-19; Ruk 6:12-16)

¹ Sisas ai ahand+ süngururü-rundeimbi 12 ranahamumbo mborai yahupur+i hüh+reapur+i haya mamü+h+ asu ai ahamumbo moaruwai nend+ nindou fiambeah+nd+ raguanambofoe asu mun+guambo ran+poan+imbo rani-poan+imbo an+gün+i ra aboed+ferambo ng+n+nd+ masagapur+i.

² Krais+nd+ hoaf+ sowandümo homo-rundeimbi-yomond+ ndür+anepur+i nda: Saimon+mboyu Pitamboyu-randeimbi, ahand+ ak+d+ Andru, Sems asu ahand+ ak+d+ Son ai Sebedind+ n+moranafan+i.

³ Firip, Bartoromyu, Tomas anemo, Matyu nindou ra ai takis kaki semündü-randeimbani. Sems Arfius[†]ndi n[†]morani, asu Tadiusani.

⁴ Saimon Serot* asu Sudas Iskariot nindou sapo Sisasimbo hürütümbi-yomondi warühi h[†]n[†]ng[†]indirümbui. Ahamundi ndüranepuri ra.

*Sisas ai ahandi hoafi sowandümo homorundeimb[†] 12 ranahamumbo ratüpur[†] masagapur[†]
(Mak 6:7-13; Ruk 9:1-5)*

⁵ Sisas ai nindou 12 ranahamumbo randafu-randafu ndundi yahuhaya hoafi sagapuri mbura koarihepurühi yahuya, “Se nindou ngorü s[†]r[†]ihünd[†]yei h[†]fambe-ane asu b[†]d[†]f[†]r[†] Samariaye[†] ngoafi ranambe-ane ra ngomboemo, nga yowan[†].

⁶ Nga ran[†]n[†] h[†]imbo-memohündi asu se moan[†] h[†]h[†]indafu sapo far[†]hehindeimb[†] sipsip n[†]n[†]hond[†] nou Israer nindou bur[†]yeian[†] an[†]imbo ngomo.

⁷ Ran[†]n[†] an[†]imbo se ngomo watapor[†]mbondündühi an[†]imboya, God ng[†]n[†]ndi h[†]fandarandi ranai ana ndeara ak[†]mane, mb[†]s[†]imo.

⁸ Asu se nindouyei angüni aboed[†]ndundür[†], y[†]f[†]yeimb[†]imbo yang[†]r[†]i aboedambo bot[†]ndu h[†]n[†]ng[†]ndundür[†], m[†]man[†]hoeimb[†] aheimbo aboed[†]ndundür[†] asu moaruwai nend[†] ranaheimbo raganambondundür[†]. Se moan[†] masowandümo-ane, nga ranan[†]imbo se moan[†] ndound[†].

⁹ Se ngomondühi s[†]hamundi hoearambe gor, sirfa, kak[†] ra ndowandümoemo.

¹⁰ Se arü, hoeari yimbu, su, n[†]m[†]n[†]m[†], mu[†]nguambo ran[†]-napo ra fih[†] ndowandümo ngomboemo, nga wan[†]. Nindou ratüpur[†]iyu-randeimb[†] ranai an[†]imbo nindou ngorü ahambo ses[†] napo ra mb[†]sagado-amboane.

¹¹ Se adükari ngoaf[†]ihüyo asu ak[†]idou ngoaf[†]ihüyo nahanüh[†]yo se tükefund[†] ra nindou mbumund[†]iyuweimb[†] ranahambo an[†]imbo kokondur[†]. Asu se yahurai nindou hoeindurühündoan[†] se ai-bab[†]d[†]imbo n[†]ngomo mbundu ngorün[†]n[†] ngomondühi an[†]imbo ahambo randu h[†]n[†]ng[†]ndüwuri.

¹² Se nindouyei worambe fandafundühi ana, nindou ran[†] worambeah[†]ndi-maye[†] ranaheimbo hoaf[†]nd[†]mondühi an[†]imboya, ‘God ai s[†]heimbo aboedi aboed[†]-mb[†]ireandüramboane,’ mb[†]s[†]mondür[†].

¹³ Nindou ran[†] worambeah[†]ndi ai s[†]hamumbo wor[†]n[†]nd[†]hipuran[†] ana, s[†]hamundi h[†]h[†]f[†] hoafi ra randu ranaheimbo-so d[†]gau houmbo ngomo. Nga asu nindou ai s[†]hamumbo refe wor[†]n[†]fepur[†]-koatendeian[†] ana, s[†]hamundi h[†]h[†]f[†] hoafi ra h[†]h[†]indu ndowandümo ngomo.

¹⁴ Asu nindou b[†]d[†]f[†]r[†] ai worambeyo adükari ngoaf[†]ihüyo nahi ra ai s[†]hamumbo wor[†]n[†]fepur[†]-koatendei, s[†]hamundi hoafi ranahambo h[†]imbor[†]-koatendeian[†] ane, ranana se s[†]hamundi t[†]qari fih[†]ndi h[†]f[†] hasüfi ra k[†]k[†]boadu houmbo ngomo ranaheimbo God ai moaruwaimbo-mb[†]ireandür[†] yaho refe nafuiyondür[†]mböhünda.

¹⁵ Ro s[†]hamumbo an[†]hondümb[†]-anah[†] nda hoafehapur[†], Y[†]bobofe si ra tüküfeyoambe ana, Sodom Gomora ngoaf[†]hünd[†] nindou ranaheimbo

* **10:4:** Serot ai Sudahündanemo, nga mam[†] hohoan[†]mo sünguru-rundeimbanemo. Rom gafman ai Suda-yafe h[†]f[†] h[†]fand[†]marundi, nga Serot ai Rom bab[†]d[†] yifari[†]imbo mehom[†]. † **10:5:** Samaria hündiana Suda hondüyeipoan[†], nga am[†]ngir[†]hoand[†] nahurai anei. Suda ai Samariahündi y[†]boaruko-mar[†]hündi.

tɨŋrɨfo afɨndɨ tükündɨfemboesɨ, ŋga nindou sɨhamumbo worɨnɨfepurɨ-koatendeianɨ, nindou ranɨ ŋgoafambe amarei ranaheimbo tɨŋrɨfo afɨndɨ safɨ tükündɨfemboe.”

Sisas ai ahandɨ hoafɨ sowandümo homorundeimbɨmboya, Afɨndɨ tɨŋrɨfo tükündɨfemboe mehupurɨ

(Mak 13:9-13; Ruk 21:12-17)

16 “Se hɨmborɨyomo. Sɨhamumbo ro sipsip nou nɨmambeahɨndɨ yaforɨ afɨndɨ burɨyei-ambe koararɨheheapurɨ. Ŋga se moanɨ sapo amoasɨrɨ rawefeyo nou hohoanɨmo-ndɨmondühɨ hɨbadundɨ. Asu ndu wupufo rawefeyo nou yahurai hɨmboari hoafendühɨ nɨmandɨmo.

17 Awi se hɨbadumbo, ŋga sɨhamumbo nindou bɨdɨfɨrɨ ai mbundüpundümo mbundu kotambe papɨ+hoafɨndüpurɨmboemo asu ahamundɨ rotu worɨ ranambe ndufurɨboadɨpurɨmboemo.

18 Wambohöündambo sɨhamumbo nindou ranai gafmani-yomondɨ bogorɨ nindou asu bɨdɨfɨrɨ adükarɨ bogoranemo ranahamumbo sowana papɨ+hoafɨyopurɨmbo kündafu hündüpundümo ŋgomboemo. Asu se nindou ranaheimbo-ane asu ŋgorü nindou ŋgorü sɨrambe-ahɨndane ra Aboedɨ Hoafɨ wataporɨmbondündürɨ.

19 Ai sɨhamumbo papɨ+hoafɨyopurühɨ refe hoeifepurɨmbo ndowapundümo ŋgomondanɨ wanɨ asu nüngu-nahurai hoafɨ hoafɨndefühɨ asu nüngundɨhu hoafɨmandefɨ mbɨsɨmo houmbo afɨndɨ hohoanɨmo-ndɨmboemo, ŋga wani. Se hoafombo-yomondɨ sɨmboanɨ anɨmbo God ai sɨhamumbo nɨne-hoafɨ hoafombo-memo ra nafuindüpurühɨ ranɨ-sünguru hoafɨyomo mbüsüpurɨmbui.

20 Ranɨ hoafɨ se wataporɨmboarundɨ ra sɨhamundɨ-mayo hoafɨyoponɨ, ŋga wani. Hoafɨ ranana sɨhamundɨ Ape God ranahandɨ Yifiafɨ ranai-anɨmbo sɨhamundɨ yafambe süngunde haya moanɨ aimbo wataporɨmbondamboe.

21 Nindou bɨdɨfɨrɨ ai ahamundɨ apodoho ranahamumbo hɨfokoefembohünda ŋgorü nindou-yomondɨ warühɨndüpurɨmboemo. Asu afɨndɨ mamɨ ai ahamundɨ nɨmorɨ ranaheimbo amboanɨ moanɨ mamɨ ranɨ-süngundündürɨmboemo. Asu nɨmorɨ ai-amboanɨ ahei boagɨrɨ ranaheimbo daboadɨ hɨhɨrɨndɨhindühɨ aheimbo hɨfokoandɨ-hindürɨmboyei.

22 Wambohöündambo nindou ai sɨhamumbo yɨboarukondɨhipurɨmboyei. Ŋga asu düdi ai ranɨ-moatükunɨ tɨŋrɨfo ranahambo moanane yahu ŋgɨnɨndɨ kɨkɨhamündɨ hu humbo bɨdɨfɨranɨ tükefiyu aiana aboedambo-ndɨfɨmbui.

23 Sɨhamumbo ŋgorü ŋgoafɨhü moaruwai moaruwaimbo-ndɨhipurani ana, ranɨ ŋgoafɨ ra hɨnɨŋgɨndu houmbo ŋgorü ŋgoafɨnɨ febou ŋgomo. Ro sɨhamumbo anɨhondumbo-anahɨ hoafehapurɨ, Se Israerɨ-yafe ŋgoafɨ munɨguambo hokoateyomondambe anɨmbo Nindou Hondü ai kudümbui.

24 Yamundɨhindeimbɨ nindou ranai moai ahandɨ yamunde-randeimbɨ nindou ranahambo ŋgasündirɨ. Asu ratüpurɨyu-randeimbɨ nindou ranai moai ahandɨ bogorɨ nindou ranahambo ŋgasündirɨü, ŋga wani.

25 Ŋga yamundɨhindeimbɨ nindou ranai anɨmbo ahandɨ yamunde-randeimbɨ nindou ranɨ sɨmogodühɨ tükefiyu ana, hɨhɨfɨ-hɨhɨfɨiyu-wamboane. Asu yahurai anɨmbo nindou ŋgoründɨ ratüpurɨyu-randeimbɨ ai-amboanɨ ahandɨ bogorɨ nindou ranɨ sɨmogodühɨ tükefiyu ana, ranai hɨhɨfɨ hɨhɨfɨiyu-wamboane. Worɨ aharambürɨ-mayu ranahambo ndürɨ

moaruwai dükarihorühi Bersebur asahündo ana, nindou mamî ranî worambe amarei ranahembo amboanî moanî moaruwai hamîndî ndürî hondü anîmbo dükandîhindürîmboyei.”

Sihîrî Godîmbo anîmbo yîhîmbondîhurîmboane

(Ruk 12:2-7)

26 “Ranîmboane asu se nindoumbo yîhîmbo sisîrifepoanî. Nîne-moatükunî hapondanambe gabudambe engoro ranana asu süngunambo weindahî gabudîwamî nîmoamo yagodomböe. Nîne-moatükunî munguambo dîbo megoro ranai weindahî fifînde-fifîndendamboe.

27 Nîne-moatükunî ro sihamumbo nîmbî nîmaro-ambe hoafehapurî ra asu se sirühi si peyoanî ro hoafîmayahî süngu kaindîmo hoafîndomo. Nîne-moatükunî se dîbo hîmboreyomo ra asu se weindahî worî bogîmondî wamî puküna bokarihoemo.

28 Nindou ai fi hoearî ranahambo hîfokoarundühanemosî, nga asu ngîrî yifiafî hîfokoandundî se ranahamumbo yîhîmbondîpurîmboemo. Nga Godîmbo anîmbo yîhîmbondurî, nga aianîmbo fi hoearî asu yifiafî ranî kameihî munguambo Haiambe ranî-nambo ndemündü moaruwaimbo-ndeambuimbohünda.

29 Ndu akîdou yimbu ra mamî toeanambo yangîrane pemîyei sahümündi arîhündî. Nga asu sihamundî Ape ranai refembo moei ehu ana, asu ngîrî ndu akîdou yahurai amboanî hîfînî pîndo, nga wanî.

30 Sihamumbo ana, sihamundî mbîrînanî amboanî munguambo mamî mamî ra tapuyoweimbanepurî.

31 Se Godîndî hîmboahü adükaranei, nga ndu afîndî akîdou ane. Ranîmbohündambo anîmbo se nînî-moatükunîmbo yîhîmbondîmboemo.”

Sisasîndî ndürî weindahîfe hohoanîmo

(Ruk 12:8-9)

32 “Nindou düdi ai wandî ndürî ranahambo nindou hîmboahü weindahareandürî ana, asu sîmborî nindou ranahandî ndürî wandî Ape sünambe amaru ranahandî hîmboahü weindahîndîheamboyahî.

33 Nga asu nindou düdi ai wandî ndürî ranahambo nindou hîmboahü weindahîfe wataporîmbo moei ehu ana, asu sîmborî amboanî ranahandî ndürî ranahambo wandî Ape sünambe amaru ranahandî hîmboahü weindahîfembo moei mbîsamboyahî.”

Munguambo nindou ai Sisasîmbo hohoanîmo pandîhorî

(Ruk 12:51-53; 14:26-27)

34 “Se wambo randîhi hohoanîmondeihîya, Ai yifiarî-yifiarî hîfî ndanühi engoro ra kîkîfembo makusu-ane mbîseimboyei, nga wanî. Ro moai yifiarî-yifiarî ranahambo kîkîfemboyahîpoanî makosahî, nga roana pisao yihîmîndî nahurai sahamîndî heheamboyahî makosahî.

35 Ranîmbo ro randîheiaranî, Nindowenihî nîmorî ai afîndambo hürütündürümbui. Asu nîmorehî nîmorî ai ahandî hondambo hürütündamboe. Asu nîmorehî ahandî ahîboarambo hürütündamboe.

36 Nindowenihîmayu ahandî fikîmînîndî anîmbo

ai ahambo hürütündîhorîmboyei.

Maika 7:6

37 Nindou düdi ai ahandî afîndamboyu asu ahandî hondamboyo ahafembo afîndî hohoanîmoyupîrühî asu wambo akîdou yangîrî hohoanîmoayu ana, nindou ranai ngîrî wandî süngureandeimbi nindoundu. Asu nindou düdi

ai ahandi nindowenihi nimirimboyu asu ahandi nimorehi nimirimboyu ahafembo afindi hohoanimo yupirühi asu wambo akidou yangiri hohoanimo ayu ana, nindou ranai ngiri wandi süngureandeimbi nindoundu.

³⁸ Nindou düdi ai ahandi nimi keimbi karhendeimbi ra semündü haya ro ahahi anümi süngu ho-koateayu ana, nindou ranai ngiri wandi süngureandeimbi nindoundu.

³⁹ Nindou düdi ai ahandi yangiri ningo ranahambo kikhari mündu ana, rani moatükuni ra ai awarndihoemboe, nga asu nindou düdi ai wambohündambo ahandi yangiri ningo ranahambo hinjgareandi ana, nindou ranai ahandi yangiri ningo hondü ra ndemündumbui.”

Nindou Kraisandi nendambo farihinduranı aboedi takini ndahü mündimboyei
(Mak 9:41)

⁴⁰ “Nindou düdi sihamumbo aboedi ndindoareapurı ranai ana, wambo kameihı ndindoreandirühani. Asu ai wambo ndindoareandiri ana, Nindou sapo wambo koamarhendıra makosahi ranahambo amboani ndindorirühani.

⁴¹ Nindou düdi ai Godındi hoafi hoafiyu-randeimbi ranahambo ndindoariri ana, sapo Godındi hoafi hoafiyu-randeimbi mayuambo wambo, nindou ranai Godındi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ranahandi takini ra simongodi ai-amboani ndemündumbui. Nindou düdi ai nindou mbumundi ranahambo ndindoariri ana, sapo nindou mbumundi mayuambo wambo, nindou ranai mbumundi nindou ranahandi takini ra simogodi ai-amboani ndemündumbui.

⁴² Ro nda sihamumbo anihondumbo-anahı hoafehapuri, nindou mami ai-amboani ahambo horirühi awi ai Sisasi mbo sünguriri-randeimbi nindou-ani nda, nga ro ahambo hoe ngisihari fuihando ehu ana, nindou ranahandi takini ra ngiri awandıhoayo,” mehu.

11

Son ai Sisas sowana ahambo süngururündeimbi koamarıhepurı
(Ruk 7:18-35)

¹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi 12 ranahamumbo ra süngundundi hoafi ra yahu sagapurı haya, ranihünda botıfi haya nindou rani ngoafikimi amarei ranaheimbo Aboedi Hoafi bokarıhefendürı mbo asu yamundi findürı mbo ahei ngoafına mahu.

² Son hundürırarü-randeimbi ai karabusambe nüngumbo nıne-moatükuni ratüpurı Kraisi ratüpurayı ranahambo hımborıyu haya, asu ai ahambo süngururü-rundeimbi mbo koarıhepura ahambo sowana mahomo.

³ Ai homo Sisasi mbo düduyafundowohü yahomoya, “Se yıhoefı mbo hoafıyafımunı. Son ai hoafıyuhüya, ‘Awi nindou wandi süngu düdümbui,’ mehu raniyafı se ndane asu ro nindou ngorümbo tükündüfımbui mbi sefı hoahu hımbomandefıyo?” mehomondamboyu.

⁴ Asu Sisas ai simborı hoafıyupurühi yahuya, “Se nini-moatükuniyo hımborayomo-ane asu hoeiarundi ranane rani-moatükuni ranahambo hıhırındafu nğomo Sonı mbo hoafındı mondo.

⁵ Nindou hımboatıhari ai aboedi hımboarayei, tıjari moaruwaimbi ai asıkaiyei aboedi ahahabodei, nindou nımanıho fı hoearı-mayeı ai

fi aboedayeri asu nindou h̄imbotühüfü güreareimbi-mayeri ai asūkaiyeri hoafi h̄imborayeri. Nindou yifiyeimb̄ihündi ai yanḡiri botehindi asu nindou napo-koateyeimbi ranai God̄indi Aboedi Hoafi ra aheimbo bokar̄ihendüra ai h̄imborayeri.

6 Nindou ai wambo yimbu hohoani-mo-koatendühi ana, nindou ranai h̄ihifi-h̄ihifiyu-wamboane,” mehu.

7 Son̄indi süngururü-rundeimbi ranai ndamefundamboyu mam̄i rani-simboani Sisas ai nindou af̄indi bur̄imayeri ranaheimbo Son̄imbohünda hoafiyundürühi yahuya, “Sapo se n̄imi wohi fur̄i-koateyoweimbi h̄ifiñü Son sowana mahei ra n̄ini-moatükunimboyeyi tüküfeyoani hoeifemboane maseia? Awi se wer̄inambo boabodar̄i momoan̄gorü-marandamboyoye hoeifembo maheia?”

8 Asu se n̄ini-moatükun̄i hoeifemboyeyi raniñi mahei rana? Nindou ai moani rani-poani-mbo hoeari yihururamündü haya manügu rani hoeifemboyeyi mahei? Nindou yahurai hoeari yihururündümondeimbi ana bogori adükari nindou-yomondi wori ranambe-ane n̄ingomo arundi.

9 Se n̄ini-moatükun̄i ranahambo hoeifemboyeyi raniñi mahei rana? God̄indi hoafi hoafiyu-randeimbi ranahambo hoeifemboyeyi? Yin̄i, ro siheimbo hoafehandür̄i nindou se hoeimar̄ihori ranana God̄indi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ranahambo n̄gasündireimbi adükari ham̄indiyu se ahambo hoeimar̄ihori.

10 N̄ga Son ranahamboyo Baiborambe God ai hoafiyuhü yahuya,

‘Ro wandi hoafi sem̄indi hombo nindou ranahambo boatei horombo sihaf̄i naf̄i d̄iboaf̄ifembo koand̄ihelin̄imboyahi,’ mehu. *Maikakai 3:1*

11 Ro siheimbo an̄ihondümb̄o-anahi hoafehandür̄i nda, Son hundür̄irarü-randeimbi aiana sapo nindou muñgu ndani h̄ifiñü man̄imboadei ranaheimbo n̄gasündeandür̄i haya moani adükari ham̄indani. N̄ga asu nindou moani ak̄idou ai God n̄giniñdi h̄ifandarandi ranambe an̄imboei ana, ranai Son̄imbo n̄gasünd̄ihor̄imboanei.

12 Son hundür̄irarü-randeimbi ai rani-simboani ranambe piyu haya ho ho hombo hapondanambe-amboani, nindou ai seiya, Siñiri yifiñi yifiñiñdefani an̄imbo God n̄giniñdi sünambe h̄ifandarandi ra tükünd̄ifemboe, masei.

13 Ho ho hombo Son ai n̄nguambeyo God̄indi hoafi hoafiyomorundeimbiyomo asu Moses̄indi-mayo ah̄inümbi hohoani-mo raniyo muñguambo rani-moatükun̄i tükünd̄ifemboe yahomo ranahambo watapor̄imbo-marundi.

14 N̄ga asu se wandi hoafi ranahambo h̄imbor̄imboayeri ana, h̄imbor̄indei. Son aiana Eraisa-ani nindou awi tükümb̄ifiyuwambo-ane masei horombo.

15 Se h̄imboambeim̄indeih̄i ana, awi se hoafi nda h̄imbor̄indei.

16 Nindou hapo ndaname burayeri ndanaheimbo ra n̄ini-moatükun̄i fiñi aheimbo pand̄ihe simon̄gor̄indiñe hoeimandiñeiara? Nindou ndanai ana n̄imori b̄id̄if̄iri nahurai-anei. N̄imori ak̄id̄ibou maket fik̄im̄i n̄imareimbo, ahei bod̄imondambo hoafiyehüya.

17 Ro siheimbo fufun̄i fufun̄ayefi,
n̄ga asu se herümb̄o moei ase.

Ro arani hoafi herü herayefi,
n̄ga asu se arani-mbo moei ase.

¹⁸ Son ai tüküfihî sesî wehîyuhü wain hoe ranamboanî sîmîndî-koatemayu-amboyei, asu ahambo munquambo nindou ranai hoafîyhündowohü seiya, Ahandî fiambe ana moaruwai nendî nîmarîndo-mboane! masahündo.

¹⁹ Asu Nindou Hondü ai tüküfi sesî ra sesü asu wain hoe ra sümündî raraomarandamboyei, asu munquambo nindou ranai hoafîyehî seiya, 'Awi se nindou ndanahambo hoerîhorî! Nindou ndanai ana sesî afîndeimbîyu, asu wain hoe sîmîndî afîndeimbani. Aiana takis kaki sowandümo-rundeimbî nindou-anemo asu moaruwai hohoanîmoyomo-rundeimbî nindou-anemo ranahamundî ngunindani,' masei. Nga asu God ai dîboadore fîfirîre haya rareandanî aboedî moatükunî tükéfeyo ranühündambo nindou ai rani-moatükunî anîhondane mbîsei fîfirîndîhimboyei," mehu.

Nindou bîdîfirî ngoaîhündî Godîndî hoafî anîhondümbofe koateayeî ai hîpoanîmbembouaneî

(Ruk 10:13-15)

²⁰ Sisas ai hepünîfeimbî moatükunî afîndî safî bîdîfirî adükarî ngoaîhü ramareandî, nga ranî ngoaîhündî nindou ranai ana moai ahei moaruwai hohoanîmo ra daboadanambo-rîhindî. Ranîyu asu Sisas ai ranî ngoaî ranahambo watîkoafîmarandî.

²¹ Ai yare aheimbo hoafîyuhü yahuya, "Korasin se hîpoanîmbembouaneî! Betsaida se hîpoanîmbembouaneî! Sîheimbo tîjîrîfo adükarî safî tükündîfendürîmboe! Nindou ngorü ai Tair Saidon ngoaîfambe hepünîfeimbî moatükunî rambarea-mbonana sapo ro sîhei ngoaîfambe ramarîheandî nou, ranana asu Tair, Saidon ranai horombo hasüfi parîhi sîso sîsoweimbî hoearî güdühi hehi nîmareî ahei moaruwai hohoanîmo daboadanambo-fembo nafuimbohünda.

²² Nga ro sîheimbo hoafehandürî nda, Godîndî yîbobofe si tükéfeyo-ambe ana, Tair, Saidon ngoaîhündî nindou ranaheimbo tîjîrîfo afîndî tükündîfemboesi, nga sîheimbo ana moanî adükarî hamîndî tîjîrîfo anîmbo tükündîfemboe.

²³ Asu Kaperneam se ra. Asu sünambe botîfe hafombo hohoanîmoyeyiai? Nga seana Haiambe hîfîni gadeimboyei. Nindou ngorü ai Sodom ngoaîfambe hepünîfeimbî moatükunî rambarea-mbonana sapo ro sîhei ngoaîfambe ramarîheandî nou, Sodom ai aboedî yangîrî yare ho.

²⁴ Nga ro sîheimbo hoafehandürî nda, Godîndî yîbobofe si tükéfeyo-ambe ana Sodom ngoaîhündî nindou ranaheimbo tîjîrîfo tükündîfemboesi, nga sîheimbo ana moanî adükarî hamîndî tîjîrîfo anîmbo tükündîfemboe," mehu.

Se wamboso tüküyahi nîmareî yikunîmî harîhi

(Ruk 10:21-22)

²⁵ Mamî rani-sîmboanî Sisas ai yare hoafîyuhü yahuya, "Ape, sünü hîfi ranahandî Adükarî bogorî, ro sîhambo hîhîfarîhanîni. Sapo se sîhafî hohoanîmo ra nindou hohoanîmo fîfirîhindeimbî-mayei ranahei hîmboahü dîbonapîro mbura asu nîmorî akîdîbou ranaheimbo nafuiyafîndürîmboanafi.

²⁶ Yîni Ape, seana rani-moatükunî ra yahurai yare tükümbîfeyo safî hawamboyafi hohoanîmomayafi.

²⁷ Munquambo moatükunî ra wambo wandî Ape ranai wandî warîwamî manandeandî. Nindou düdi ngorü ai moai Nîmorîmbo fîfirîrî, nga moanî Afîndî ai yangîrani fîfirîrîmboayu. Asu nindou düdi ngorü ai

moai Afindambo fifiriri, nga moani Nimori ai yangirani fifiriri+amboayu. Asu nindou bidifirambo Nimori ai ahandihoari Afindambo nafuimbo yahumbo rananimo ai-amboani Afindambo fifiriri+amboayu.

²⁸ Nindou se didiyei afindi tiji+ifoayeih+ fiambe yiboarukoaranduri habodei ranana se mborai wambo sowana nduhi dugusiani animbo ro siheimbo afurindihe hinjg+ndiheanduri+mboyahi. Asu wandi nimbori nimuhi kundiho se rodi+bo yibobondahoam+nde.

²⁹ Rananimbo asu wambo fifirindi-hindiri+mboyei, nimboe sapo roana nindoumbo himboari hoafenduhi hinjg+rou safi rarihearuhana+ asu wandihoari fi hifinambo-riheanduhana+. Rananimbo asu se shei ngusifo ranahambo afurife kifembo hoeind+himboyi.

³⁰ Nga nini ro siheimbo segoduri+mboyahi ranana tiji+mbiyopoani, nga ro siheimbo sem+ndimbo asahanduri ranana ai nimboreimbiyopoani,” mehu.

12

Moani nimarimbo sihi ratupuri+koatemo hoafi

(Mak 2:23-28; Ruk 6:1-5)

¹ Rani-simboani moani nimarimbo si tukufeyo-ane, Sisas ai wit nimburambe mahu. Asu ahambo sungururu-rundeimbi ai ranuhi wembomboyonduhiyo ai nimburi ranambeah+ndi witi-mayo ra hurundumo masowasumo.

² Asu Farisi ai ra hoeiru houmbo Sisasimbo hoafiyomonduhi yahomoya, “Awi se rando hoeindowandi, sihaf+ sungurun+ni-rundeimbi ai rani-moatukuni rarawarundi ra yioefi moani nimarimbo si ahinumbi hohoanimo ranahambo gogonimbo-foarunduhanemo!” mehomondamboyu.

³ Asu Sisas ai simbori hoafiyupurui yahuya “Asu se Bukambe moai hoeirundiyo, sapo n+ne-moatukuni Defit ai ahandi nendi bidifiri ra babidimbo wembomboyomonduhi ramareandi rana?”

⁴ Sapo ai God+ndi wori ranambe kefuai hufu ahandi nendi bidifiri-memo rani-babidimbo bret Godimbo hoafiyu sihefeimbi+hundi masowasumo ra. Rani-moatukuni ra ai sesimbo ahinumbiyo, sapo nindou Godimbo sihou-rundeimbi rani yangiri bret ra sesimbo-mayo.

⁵ Asu awi se moai Moses+ndi ahinumbi hohoanimo ra hoeirundiyo? Sapo munguambo moani nimarimbo si ranambe nindou sihou-rundeimbi sapo God+ndi wori ranambeah+ ahinumbi hohoanimo ra gogonimbofoaru marundi, nga hutiyomoponi.

⁶ Awi ro nda sihamumbo hoafehapuri. God+ndi wori ranahambo ngasundeandeimbi nindou ndanuhi anui+ngu.

⁷ Baiborambe yare hoafiyowohu yahoya ‘Hi+poambo hohoanimo ranahambo roana yifirayahi, nga asu n+ni+hondi hifokoeke sihefe hohoanimo ranahambo ana moai yifiriyahi,’ meho. Asu se rani hoafi ra n+ni n+m+ndi+hundi+mboyu yare hoafimayo ranahambo fifiri+hi-mbonana, asu nindou ai n+ne-moatukuni huti refe-koatemayomo se ngiri ranahamumbo papi+hoaf+ndupuri.

⁸ Nindou Hondu ranai ana moani nimarimbo si ranahandi aharamburani,” mehu.

Sisas nindou watijari moaruwaimbu aboed+mariri

(Mak 3:1-6; Ruk 6:6-11)

⁹ Sisas ai ran+hünda bot+fi haya, Suda-yafe rotu wor+na mahu.

¹⁰ Ranühi nindou mam+ wat+jar+ moaruwaimbü ranai mamaru. Asu nindou b+d+fir+ ai Sisas+imbo pap+hoaf+yumbo yahomo houmbo mamar+mo, ai ahambo düduyafundowohü yahomoya, “Moan+ n+mar+imbo sih+ nindou ai aboed+fembo ratüpur+ ratüpurayu ana, asu ai yi+hoefi+ ah+nümb+ hohoan+mo gogon+mb+foareandü+yo waniyo?” mehomondamboyu.

¹¹ Asu Sisas ai ahamumbo s+mbor+ hoaf+yuhü yahuya, “Asu sehündi nindou mam+ ai sipsip ra moan+girandani n+ngo haya asu moan+ n+mar+imbo sih+ h+fambe ambe p+rayo ra ai nüngumandea? Nindou ranai si ran+fihi ahand+ sipsip ranahambo h+fambe ambeah+ndi n+moamo hüdamündi tükümandüfiyo waniyo?”

¹² Nindouyei n+ngo ranana sipsip+yei n+ngo ranahambo n+gasünde haya adükar+ moatükun+ ane! Ran+mayomboane nindou moan+ n+mar+imbo sihi nindoumbo far+h+fembo hohoan+mo ra wan+geiayo,” mehu.

¹³ Ran+yu asu Sisas ai nindou wat+jar+ moaruwaimbü-mayu ranahambo hoaf+yunduwohü yahuya, “Se s+hafi wat+jar+ ra n+gur+hoefti,” mehundu-amboyu. Ran+yu asu nindou-mayu ranai wat+jar+ ahand+ ra n+gur+mar+henda asu n+gorü rahurai aboed+mayo.

¹⁴ Ran+yomo asu Farisi nindou-memo ranai homo Sisas+imbo h+fokoefimbo hoafi fifir+marundi.

Sisas ana God ai wand+ ratüpur+imboani yahu haya di+bon+mayundoani

¹⁵ Sisas ai ahambo h+fokoefimbo hoafi ra h+mbor+yu haya, ranü+inda bot+fi haya ndamefiyu. Ran+yei nindou af+nd+ ranai ahambo süngumar+hori hei. Ran+yu asu Sisas ai aheimbo mu+ngu an+gün+ ra aboed+mareandüri.

¹⁶ Ai hoaf+yundürü+ yahuya, “Se nindou amurambo wand+ ndüri hoaf+ndei-an+ fifir+ndi+hind+r+imboyei,” mehu.

¹⁷ Ran+moatükun+ ai ramareand+ ra sapo God ai ahand+ hoafi hoaf+yu-randeim+ Aisaia ahand+ yafambih+ ai hoaf+mayu yahurai an+hondü tükümb+feyo yahu hayamboyu ramareand+.

¹⁸ Sapo Aisaia ai yare hoaf+yuhü yahuya, “Wand+ ratüpur+yu-randeim+ nda kafoar+hini h+n+ng+mar+hini.

Asu ro ahambo n+gusüfo par+hinü+ siaowehini.

Ro wand+ Yifiafi ahand+ fiambe h+n+ng+nd+heandomboyah+

asu ai wand+ mbumundi hohoan+mo ranahambo mu+ngumbo nindou n+gorü s+rambeah+ndi ranaheimbo bokand+hendür+mbui.

¹⁹ Nindou ranai ana n+g+r+ wat+koafi hoaf+nduh+ hoafi puki kand+hendi.

N+g+r+ nindou ai h+mbor+ndei ai naf+ bogori ra puküna hoaf+ndu wak+nde ndandi, n+ga wani.

²⁰ Ai n+g+r+ woh+ emündü bürühoai yan+goroweim+ ranahambo mu+nguna bübür+boade d+gendi.

Asu ai n+g+r+ ram hai ak+dou n+mb+ran+ reandeim+ ahoro ranahambo mu+nguna dik+nde kos+boadeand+.

N+ga aiana moan+ ratüpur+ndü+ n+gu n+gumbo moan+ aboed+ mbumundi hohoan+mo tükünd+femboe.

²¹ Ranan+imbo asu nindou n+gorü s+rambeah+ndi mu+ngu ranai ahambo yan+g+r+ an+hondümb+nd+hori n+geih+ ahambo h+mbondeimboyei,”

Aisaia 42:1-4

mehu.

*Sisas ai Bersebur kameihî ratûpurayu masei
(Mak 3:20-30; Ruk 11:14-23; 12:10)*

²² Ranîyei asu nindou bîdîfirî ai Sisasimbo sowana nindou mamî moaruwai nendî ahandî fiambe nîmarîndo haya hoafi-koate hîmboatîharî nîmarûmbîmayu ranahambo sahorîmîndeî mahei. Sisas ai nindou ranaambo aboedîmarira hoafîyu hîmboariyu arandî.

²³ Ranîyei asu nindou afîndî ranai nînîmoatûkunîyo Sisas ramareandî ranîmbo hoeirîhi hehi mahepûnehîndî. Ranîyei asu ai rarîhi hoafîyeihî seiya, “Awi nindou nda Defitîndî nîmorîmbeyu?” masei.

²⁴ Farisi nendî ai ranî hoafi hîmborîyomo houmbo sîmborî hoafîyomondûhî yahomoya, “Sisas ai moaruwai nendî raguanambore arandî ra sapo Bersebur moaruwai nendî-yafe bogorî ranai ngînîndî sagadowan-ani ai ranahandî ngînîndînambo ranîmoatûkunî ra yare arandî,” mehomo.

²⁵ Sisas ai fîfîreandî Farisi ai nînîmboyo hohoanîmoemo ranîmbo. Ranîyu asu ai ahamumbo hoafîyuhû yahuya, “Ngorû bîdîfirî hîfî ranai ahafehoarî ngorûgoanî, yîbobore ngorûgoanî yîbobore haya sîmborî yîfiarî, sîmborî yîfiarayo ana, hîfî ra ngîrî amîtata yîkûrûbînde pîndowohû awarîndîhoeyo. Asu bîdîfirî ngoafîyo mamî ranî worambeahîndîyo ranai ahafehoarî yîbobore ngorûgoanî, yîbobore ngorûgoanî yîbobore haya sîmborî yîfiarayo ana, ngîrî gedambo nîngo.

²⁶ Satan ai ahandî nendî bîdîfirambo hîhailboadîpuranî ana, ahandî nendî ranai ndeara yîkûrûbîreandûh-ani. Ranîmboane ahandî hîfandarandî ra ngînîndî nîngombo nûngunde manîngo?

²⁷ Se yaru hoafîyomondûhîya Bersebur ai ngînîndî sendanane ai rana-handî ngînîndînambo moaruwai nendî ranaheimbo raguanamboare-andûrî mehomondîrî. Refeana, asu nindou dûdi sapo nindou se mamambeyafundeimbî-memo ranahamumbo moaruwai nendî raguanambofo rambo ngînîndî masagapura? Ranîmbohûndambo anîmbo asu sapo nindou se mamîmemo ranai se hûti-anemo mbîsîmo houmbo sîhamumbo papîndûpurîmboemo!

²⁸ Bersebur ranaiyopoanî, nga Godîndî Yîfiarî wambo ngînîndî sendîranî ranînambo moaruwai nendî ranaheimbo raguanamboarîheandûrî. Ranane asu God ngînîndî hîfandîrandî ranai sîhamumbo sowahî ndeara tûkûfembo-ane ranahambo se fîfîndundî.

²⁹ Asu nûngunde nindou ngorû ai sapo ngînîndî hamîndî harûmbî ahandî worambe bîrîndîhai fandîfi ahandî napo ra fufumandamûnda? Nindou ranai harûmbîmayu ranahambo mbundûrûmûndî yirî warî hûputûndûrûmûndî hayambo anîmbo ai ahandî worambe bîrîndîhai fandûfi napo ra fufundamûndûmbui. Nga moanî ana ngîrîndu.

³⁰ Nindou dûdi ai wambo ngunîndîmbofendîrî-koateayu ana, ai wandî hûrûtûmbani. Nindou dûdi ai rodîbo nîne-moatûkunî mamûhî gugurîfe-koateayu ana, nindou ranai mamîkare pûtiyu wakîreandûhani.

³¹ Ranîmboane asu ro ndanî-moatûkunîmbo-anahî hoafehapurî. Nindou ai moaruwai hohoanîmoayei ane asu nîne-moatûkunî moaruwai hoafayei-ane ranahambo God ai amboawiyei mbûsûmbui. Nga asu nindou dûdi ai Yîfiarî Aboedîmayo ranahambo moaruwai hoafayu ana, asu God ai ngîrî ahambo amboawî mbûsu, nga wanî.

³² Nindou dûdi ai Nindou Hondûmayu ranahambo nîne-moaruwai

hoafendu ana, God ai nindou ranahambo amboawi mbüsündombui. Nga asu nindou düdi ai Yifiafi Aboedi ranahambo n'ne-moaruwai hoafayu ana, God ai nindou ranahambo ngiri amboawi mbüsü hapondanane asu süngunambo aho ranamboani.

*Nimi moaruwai ranai hisi moaruwai hisiyowohane
(Ruk 6:43-45)*

³³ Nimi nimindi ranai aboedayo ana, hisi ranai-amboani aboedindimboe. Asu nimi nimindi ranai moaruwaiayo ana, hisi ranai-amboani moaruwaindimboe. Nindou ai hisi ra hoeindihindühi animbo nimi nimindi aboediyoy, moaruwaiyo ra fifirindihimboeyi.

³⁴ Awi seana nindou amoasiri moaruwai nahurai-anemo. Asu se nindou moaruwai-anemo asu nüngundu aboedi moatükuni ranahambo wataporimbo-mandundi? N'ne-moatükuni ngüsüfoambe tüküra pire haya aninggo ranane asu yafambe ai ranahambo wataporimbora arandi.

³⁵ Nindou aboedi ai ahandi ngüsüfoambe aboedi hohoanimo afindi amarondo. Ranane asu ranihündambo aboedi ratüpuri hohoanimo ra tüküfe arandi. Nindou moaruwai ai ahandi ngüsüfoambe moaruwai hohoanimo afindi amarondo. Ranane asu ranihündambo moaruwai ratüpuri hohoanimo ra tüküfe arandi.

³⁶ Ro s'hamumbo nda rarihe hoafehapuri, Godindi yibobofe si tüküfeyoambe ana, munguambo nindou ai n'ne-mamikari wataporimayei ranahambo asükaindo hihinde Godindi himboahü yibobondeandürimboe.

³⁷ S'hamundi hoafi rani-süngumbo animbo God ai türüboade yibobondeapurühi nindou moaruwai hohoanimomayafi mbüsü asu nindou mbumundi hohoanimomayafi mbüsündambui," mehupuri.

*Nindou bidifiri ai hepünifeimbi moatükuni Sisas randeanda hoeindihu sei
hehi hoafimayei
(Mak 8:11-12; Ruk 11:29-32)*

³⁸ Raniyomo rani-simboani ahinümbi hohoanimo yamundurundeimbiyomo asu Farisi nindouyomo ai hoafiyomondühi yahomoya, "Yamundo-randeimbi nindou, se hepünifeimbi moatükuni rarowanda hoeindihu sefombo-anefi," mehomondamboyu.

³⁹ Asu ai ahumbo simbori hoafiyupurühi yahuya, "Godimbo hohoanimo-koateyeimbi nindou moaruwai hamindi hapondanambe animboei se wamboya, Ai hepünifeimbi moatükuni nafuimbiyu, yahomo houmbo-anemo. Nga asu ro ngiri rani-moatükuni nafuindahi. Sapo Sona Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou-mayu ranahandi hepünifeimbi moatükuni yangiri animbo nafuindahani se hoeindihimboeyi.

⁴⁰ Sona ai kin adükariindi bodoambe ngimi si ngimi nimbüyu haya tüküme fiyu nou yahurai-animbo asu Nindou Hondü ranai-amboani hifambe ragu ngimi si ngimi nimbündümbui.

⁴¹ Yibobofe si tüküfeyoambe ana, nindou Ninifehündi ai botindahi nimboeimbo nindou se hapondanambe animboei siheimbo papihofindihündürimboeyi. Nimboe sapo nindou rani ngoafihündi aiana horombo Sona bokari-marihendi wataporiri ranihoboariyei hehi ahei moaruwai hohoanimo ranahambo daboadanamborihimbohöndi wambo. Nga awi ro s'hamumbo hoafehapuri, nindou mam Sonambo ngasündireimbi adükari awi ndanüngu!

⁴² Yibobofe si tüküfeyo-ambe ana, Siba-yafe bogori nimorehi ngorügoan+ni-poedi ranai nindou hapondanambe an+imboei siheimbo bot+indife niñgombo papi+hoaf+ndandür+imboe. Nimboe sapo ai adükari bogori Soromon+ndi fifir+feimbi hoafi rani h+imbor+imbo anjuni-poedi sifo hayambo-hünd+wambo. Nga awi ro sihamumbo hoafehapur+, nindou mam+ bogori Soromon+imbo njasündireimbi ndanñngu!”

Moaruwai nendi koadürana hi+ife maho

(Ruk 11:24-26)

⁴³ “Moaruwai nendi nindou ranahambo hi+niñgareandi ana, asu ai hoe-koatereandi hifihü wari hefe ni+mar+imbo kokora howohane, nga ai fondi ra moai horeandi.

⁴⁴ Asu ai rande hoaf+indowohü an+imboya, Awi ro asükainda koadürü ni+imboah+ ana, hi+indahe nga, mb+simboe. Asu ai ho hoeireandane wori sapo horombo ranambe man+ñgo-mayo ra nindou ai y+hoariyo di+boadore hi+niñg+mareandi.

⁴⁵ Ranani+imbo asu ai njo moaruwai nendi 7 bi+di+fir+ ranaheimbo fi+ndamündündü+ haya njei wori ranambe ni+mandeimboyei. Weanğurüh+idi+imbo ranahambo njasünd+hi hehi 7 bi+di+fir+ ranai ana moani muñguna moaruwai ham+ndan+imbondeimboyei. Moaruwai nendi ranai nindou ranahandi flambe naf+ndühümündi ni+mandei-an+ an+imbo asu nindou ranai muñguna moaruwai h+imbondu haya ni+mandümbui horombo rasafi mamaru yahurai ni+mar+koate. Moaruwai hohoan+moyeimbi nindou hapondanambe an+imboei aheimbo amboani yahurai-an+imbo tüküfend+ndür+imboe,” mehu.

Sisas+ndi hond+ asu akohoand+ mam+

(Mak 3:31-35; Ruk 8:19-21)

⁴⁶ Sisas ai nindou af+ndi ranaheimbo watapor+imbo-randüh+ niñgu-ane asu ahandi hond+ akohoand+ rani bab+di+ ahambo-so tükümehindi. Ai hif+ni+ tüküyahi ni+imboeimbo ahambo hoafi+imbo masei.

⁴⁷ Raniyei asu nindou mam+ ranambeah+ndi ai Sisas+imbo hoafi+undowohü yahuya, “Se ndüh+ h+imboyafi, sihaf+ me ai amondi mam+ bab+di+imbo hif+ni+ an+imboei ra ai sed+bo watapor+imbo seimboanei,” mehundo.

⁴⁸ Nga Sisas ai si+imbor+ hoafi+yuhü yahuya, “Di+de wand+ me rana? Di+demo wand+ akohoand+ rana?” mehu.

⁴⁹ Raniyu asu ai ahambo süngururü-rundeimbi-memo ranahamumbo wari nümbuirapurüh+ hoafi+yuhü yahuya, “Ndüh+ h+imboyei, ndananemo wand+ me, wand+ akohoand+iyomo!”

⁵⁰ Nindou düdi ai wand+ Ape sünambe amaru ranai refembo hoan+moayu rani-sünğu rawareandi ana, ai wand+ rehane, wand+ ak+dani, wand+ meane,” mehu.

13

Nindou ses+ ahur+ nümbürambe bubuarandi hoafi

(Mak 4:1-9; Ruk 8:4-8)

¹ Moan+ mam+ rani+si+imboan+ Sisas ai wori ra hi+niñg+ire haya kur+hoemayo rani h+imbor+k+m+ hu mamaru.

² Nindou af+ndi ahambo wak+mar+hor+ ranai af+nd+wambo fondi t+re koamarandamboyu Sisas ai botambe kefuai ni+maru ane asu nindou af+ndi ranai gudih+ hoek+m+ bur+mayei.

³ Ran+iyu asu ai af+ind+ kafoefe hoafi ranambo aheimbo hoafi+mayu. Ran+iyu ai aheimbo yare hoafi+yuhü yahuya, “Nindou mam+ ai mam+ambo sesi ahuri bubumbo ahand+ nümbür+ina mahu.

⁴ Ai hu sesi ahuri ra buburandane bi+d+fir+ ai naf+in+ pütap+mayoa ndu ai tüküyahi fufumar+hüsi.

⁵ Bi+d+fir+ hifi akidou yang+ir+ ni+ngo-ambe nimeoi yahafi safambe pütapiyo. Hifi ranai ragu hani-koate ni+ngo-ambe. Hifi ranai ragu han-koate-wambo sesi ahuri ranai ni+mai tütük+mayo.

⁶ Asu hüf+ham+ind+ ai peyowohüyo ranambo ahuri hapoadümbö maforo ranahambo sore-soremari. Sapo ahas+har+ ai ragu hifambe hani hani ra-koateyo hayambo-wambo ran+iyu asu ai munju yapat+par+mayo.

⁷ Asu bi+d+fir+ ahuri ranai tihoari-tihoarümb+ wofambe pütapiyo haya, asu tihoari ranambo gabudandühi moaruwaimbo-mareanda h+si-koatemayo.

⁸ Asu ahuri bi+d+fir+ ai hifi aboedambe safi pütapiyowohü ai aboedi h+si+mayo. Ni+m+ind+ mam+ ranahandambo bi+d+fir+ ai 100 h+si+yo, bi+d+fir+ ai 60 h+si+yo, asu bi+d+fir+ ai 30 h+si+yo marandi,” mehu.

⁹ Sisas ai hoafi moendi+fembo yahumbo hoafi+yuhü yahuya, “Himboambeimb+indeih+ ana, himbor+imbeyei-amboane” mehündür+.

Sisas ai nüngure hohoan+moyuhüyu kafoefe hoafi+nambo watapor+imbora marand+

(Mak 4:10-12; Ruk 8:9-10)

¹⁰ Ran+iyomo asu Sisas+imbo süngururü-rundeimbi ai Sisas sowana si+fomo ahambo düdururühi yahomoya, “Ni+mboyafi se nindou ranaheimbo watapor+imborarühi kafoefe hoafi+mef+indüra?” mehomondo-amboyu.

¹¹ Asu simbor+ Sisas ai ahamumbo hoafi+yupurühi yahuya, “God ng+n+ind+ hifandarandi ranahandi hoafi d+bo engoro ahand+ ni+m+ind+ ranahambo si+hamumboyo masayo, nga asu nindou ranaheimbo moai sayo.

¹² Nindou düdi ai bi+d+fir+ moatükun+ as+hend+ ana, asu God ai ahambo bi+d+fir+ moatükun+ ran+wam+ dagadombui. Ranan+imbo asu ai ran+moatükun+ ndear+indümbui. Nga asu nindou düdi ai ran+koateyu ana God ai n+ne-moatükun+ sapo akidou mas+hend+ ra munju hi+h+inde ndemündümbui.

¹³ Ran+imboane asu ro aheimbo kafoefe hoafi+nambo watapor+imbor+mar+handür+.

Sapo nindou ranai hoer+ihindühaneis+,

nga asu ai ng+r+ ndond+hi hoeind+hindi.

Ai himbor+iyehaneis+,

nga asu ai ng+r+ n+ni-moatükun+imboyo hoafayo ranahambo ndond+hi himbor+indei fi+fir+ind+hindi.

¹⁴ Nindou ranaheimboyo God+nd+ hoafi hoafi+yu-randeimbi nindou Aisaia hoafi+mayu hoafi ra hapoana an+hondü tüküme Feyo. Hoafi ranai yare hoafi+yowohü yahoya,

‘Se hoafi ranahambo af+ind+imbo himbor+indeimboyei,

nga asu se ng+r+ fi+fir+ind+hindi.

Se af+ind+imbo himboapondeimboyei,

nga ng+r+ hoeind+hindi.

¹⁵ Sapo nindou ranai ahei hohoan+mo ra tap+ham+yondür+,

asu ai ahei himboambe ra güre pap+reandür+

asu ahei himboari ra tütümondeandür+ hayambo wambo.

Nga asu refe-koatembeyei-mbonana ahei h+amboar+nambo hoeir+hi,
 ahei h+amboambenambo h+mbor+yeih+ hohoan+mo ra f+fir+hi
 mbur+hümbö
 asu wambo sowana sineih+ ro d+d+boado-r+heandüran+ aboed+yei,
Aisaia 6:9-10

mehu.

¹⁶ Nga asu moan+ seana h+h+fi-h+h+fi+nd+mo. Sihamundi h+amboar+ ranai
 ana hoeireandüh+ türüfoareandühane. Asu sihamundi h+amboambe ranai-
 amboan+ n+n+ hoafiyo ranahambo h+mbor+iyowohü f+fireandühane.

¹⁷ Ro sihamumbo an+hondümbö-anah+ nda hoafepuri. Horombo
 God+nd+ hoafi hoafiyo mo-rundeimb+ nindou af+nd+ asu mbumundi nindou
 af+nd+ ai n+ne-moatükun+ se hoeirundi ranahambo hoeifembo masei, nga
 asu ai moai hoeir+hind+. Asu se n+ne-moatükun+ hoafi h+mbor+yei ran+
 hoafi ra h+mbor+imbo masei, nga asu ai moai h+mbor+yei.”

*Sisas ai ses+ ahur+ ranahand+ kafeefe hoafi n+im+nd+ türüfoare hoafi+mayu
 (Mak 4:13-20; Ruk 8:11-15)*

¹⁸ “Se ndüh+ h+mbor+nde. Nindou ses+ ahur+ bubumarand+ kafeefe hoafi
 ranahand+ n+im+nd+ ra türüboad+hind+.

¹⁹ Nindou sapo God ng+n+nd+ h+fandarand+ ranahambo h+mbor+yei
 hehi asu ndofe türüfoefe-koateaye nindou ranana sapo ses+ ahur+
 naf+n+ pütap+imayo nahurai-ane. N+ne-moatükun+ ahei ngusüfoambe
 ses+ ahur+ nou bubumayo ra moaruwai nend+imayu Satan ranai tüküfi
 kosamündühani.

²⁰ Sapo ses+ ahur+ n+moeiwam+ pütap+imayo ranana nindou sapo hoafi
 h+mbor+iyu s+amboan+ ai n+mai h+h+fi-h+h+fi+yuhü masemündu nahurai-ane.

²¹ Nga ai ahur+ ahas+hari-koate nahurai hoafi ranai moai ahand+
 ngusüfoambe ng+n+nd+ n+marondowohü ai moai gedambo ng+n+nd+
 nüngu. Ran+amboane nindou ranai af+nd+ hohoan+moyo asu pap+ hoafiyo
 ranai Aboed+ Hoafi ra süngufembo tükünd+fendoan+ asu ai ahand+
 an+hondümböfe hohoan+mo ra n+mai h+n+ng+mareand+.

²² Ses+ ahur+ t+hoar+ t+hoar+iyoweimb+ wofambe pütap+imayo ranana,
 sapo nindou ai hoafi ra h+mbor+iyu haya m+tanaramündu nahurai-ani.
 H+f+n+nd+ moatükun+ ranahambo af+nd+ hohoan+moyuhü asu napo af+nd+
 sihefembo ranahambo ngusüfo pareandüh+ ran+moatükun+ ranai God+nd+
 hoafi ranahambo gabud+mareand+, asu ahur+ ranai ng+r+ h+is+ndo.

²³ Nga asu ses+ ahur+ h+fi aboedambe bubumayoa aboed+ tüküme Feyo
 ranana, sapo nindou düdi ai hoafi ra h+mbor+iyu haya asu ai hoafi
 ranahambo f+fireandüh+ t+mafoareand+ nahurai-ane. Ran+yo ai h+is+ aboed+
 h+is+imayo. B+d+fir+ ai 100 h+is+imayo, b+d+fir+ ai 60 h+is+imayo asu b+d+fir+ ai
 30 h+is+imayo,” mehu.

²⁴ Sisas ai aheimbo ngorü kafeefe hoafi hoafi+yuhü yahuya, “God ng+n+nd+
 h+fandarand+ ranana nindou ai aboed+ ses+ ahur+ ahand+ n+mbürambe
 bubuarand+ nahurai-ane.

²⁵ Mam+mbö n+mbokoan+ munguambo nindou ai apus+yei-ane,
 hürütümb+ nindou moaruwai ranai tüküfi woh+ ahur+ ra nindou sapo
 wit ahur+ bubumarand+ ranambe bubura h+n+ng+re haya ndamefiyu.

²⁶ Wit mang+r+ ranai tütük+yowohüyo asu h+is+ ranai ndeara tüküfe-tüküfe
 marand+. Ran+yo asu ran+ mbusümo woh+ ahur+ amboan+ tüküme Feyo.

27 Nümbürí aharambürí-mayu ranahandí ratüpuríyomo-rundeimbí-memo ranai nindou ahambo-so tüküyafu hoafíyomondühíya, 'Nindou adükari, se sapo sesí ahurí ra moaruwaiyopoani, nga aboediyo síhafi nümbürambe bubumarandísi. Asu dagüda wohí ra tüküfemboyo furayo rana?' mehomondamboyu.

28 Asu nindoumayu ranai símborí ahamumbo hoafíyuhüya, 'Nindou hürütümbí ai díbo tüküfí wohí ahurí ra bubumarandane furayo,' mehu-amboemo. Asu ai símborí ahambo düdurüwurühi yahomoya, 'Ro wohí ra ho wohíríhefembo se hohoanímoyafai?' mehomondamboyu.

29 Asu símborí ai ahamumbo hoafíyuhüya, 'Yowaní refepoani! Se wohí dígoundühi wit mangírí ra wohí bítapíndu fíríbadígoumboemo, nga ambe.

30 Wohí ranai moaní rande wit bítapínde mamí tütükíndo ngombo asu sesí ra yimunguríyímínd-ambe fíríbadhefemboane. Ra-símboaní ro nindou yimunguríndümo-rundeimbí ranahamumbo wohí ra boatei wohí dígau mbundu hüputüpendu haiambe fufusíndundühi, asu moaní wit safí raní yangírí gururíndu wandí sesí síhefe worambe kuríndundi mbísamboyahí!' mehupurí," mehu.

Sisas ai hoarí akídouhündí adükari tüküfembo kafoefe hoafí hoafímayu (Mak 4:30-32; Ruk 13:18-19)

31 Sisas ai ngorü kafoefe hoafí hoafímayundürí. Ai yahuya, "God ngíníndí hífandarandí ranana ndahurai-ane. Nindou ai mastet hoarí hambomo nahurai ra semündü haya ahandí nümbürambe hífi karirühani.

32 Hoarí ra ai moaní moaruwai akídou tíkaimboanisí, nga asu ai hífambeahíndí tüküfe nímoamo ahafo ranana moaní ngasündeandeimbí moatükuní ane, asu muñguambo ndu ranai tükündahi ními düdüdü raníwamí ngerí ahei ngerambo-ndühümboyei," mehu.

Sisas ai mamí moatükuní ahandí ndürí yis ranahambo süngunambore haya kafoere hoafímayu

(Ruk 13:20-21)

33 Sisas ai kafoefe hoafí ngorü hoafímayu. Ai hoafíyuhü yahuya, "God ngíníndí hífandarandí ranana ndahurai-ane. Nímórehí ai bret mandí fembo yahombo ana, ai sapo fufudígoyo-randeimbí moatükuní, ahandí ndürí yis, ra akídou yangírí praua adükari ranambe bubufoare haya fande yamunderandaní muñguambo praua ranai nímoamo fufudígoyo hafohane."

Sisas ai kafoefe hoafínambo hoafímayu ranahandí nímíndí

(Mak 4:33-34)

34 Sisas ai kafoefe hoafínambo muñguambo moatükuní ranahambo nindou afíndí ranaheimbo hoafímayundürí. Nga asu ai ngírí nínehoafí aheimbo hoafombo mbüsümbo ra kafoefe hoafínambo hoafí-koate hoafíndundürí, nga waní.

35 Horombo, Godíndí hoafí hoafíyu-randeimbí nindou ai hoafímayu raní símogodühi yahurai tüküfemboyo Sisas ai yare kafoere hoafímayu ra. Sapo nindou ranai yare hoafíyuhü yahuya, 'Ro aheimbo wataporímboaríhandürí ana, kafoefe hoafínambo wataporíndamboyahí.

Ro muñgu moatükuní díbo engoro hífi asu

munju moatükunî nafi-koateyo-ambe ho hombo hapondanambe fifirife-koatemayo
 ra aheimbo hoafîndaharümboyahî,'
 mehu. *Buk Song 78:2*

Sisas ai wohimbo kafeefe hoafîmayu ranahambo türifoare hoafîmayu

³⁶ Ranîyu Sisas ai nindou afîndî ranaheimbo ranühî yare hîningîrearû haya worambe kefuai mahûfu. Ranîyomo asu ahambo süngururû-rundeimbî ai ahambo-so kefoau hîfomo hoafîyomondowohû yahomoya, "Se yîhoefîmbo nûmbûrambe wohî tükûmefeyo ranahandî kafeefe hoafî nîmîndî ranahambo türifoaro hoafîyafîmunî," mehomondamboyu.

³⁷ Asu Sisas ai ahamumbo sîmborî hoafîyuhû yahuya, "Nindou düdi ai sapo sesî ahurî aboedî nûmbûrambe bubumarandî ranana Nindou Hondû ranani.

³⁸ Nğa asu nûmbûrî ana hîfî ndanane. Ahurî aboedî ranana nindou sapo God ngînîndî hîfandarandî ranambe anîboadei ranane. Nğa asu wohî moaruwai ranana nindou sapo Satanîndayeî ranane.

³⁹ Nğa asu hürütûmbî nindou wohî ahurî bubumarandî ranana Satanani. Asu yimungurî yîmîndîmbo si ranana hîfî ndanai munjumbo si-ane. Nğa asu yimungurîndümo-rundeimbî nindou ranana Godîndî sünambeahîndî nendî rananemo.

⁴⁰ Sapo ai wohî ra fîru hûputûpuru haiambe fufusarundî yahurai-anîmbo hîfî nda munjuyo-ambe nindoumbo tükündîfemboe.

⁴¹ Rananîmbo Nindou Hondû ranai ahandî sünambeahîndî nendî koandîhepurûmbui. Asu ai munju moatükunî nindouyeî anîhondûmbofe hohoanîmo ranahambo moaruwaimbo-reandûrî arandî asu nindou bîdîfîrî moaruwai hohoanîmoyeî arîhündî rananeî aheimbo God ngînîndî hîfandarandî-ambeahîndî fufundündîmo raguanambo-ndundûrîmboemo.

⁴² Rananîmbo aheimbo hai hîfî afîndî ranambe pinduwuranî ranühî ai ahei yahafî hîhîhündühî hasîheindeimboyeî.

⁴³ Rananîmbo asu Godîndî nindou mbumundî-mayeî ranai ahei Ape ngînîndî hîfandarandî ranambe hîfîhamîndî nou si boakîboadîhimboyeî. Se hîmboambembündehî ana, hîmborîndei.

⁴⁴ God ngînîndî hîfandarandî ranana ndahurai-ane. Nindou ai ngînîndî napo dîbo hîfambe samboeroa hoeireandühî ana, asu ai dîbo yare gabude sîhendühî-ani. Ranani asu ai ranîmbo hîhîfî-hîhîfîfi haya asu hu munju moatükunî ai masîhendî ra nindou ngorûmbo fufusendühî ranîhündî kaki semündü haya asu ai hîhîrîfî hu ngînîndî napo yanğoroweimbî hîfî ra pemîmayu."

Sisas ai boagîryafe kakî finambore hoafîmayu

⁴⁵ "Asu God ngînîndî hîfandarandî ra ndahurai ane. Nindou ai moanî ngînîndî moatükunî boagîrî kakî nahurai ranahambo kokora randühani.

⁴⁶ Asu ai ranî-moatükunî ra moanî aboedî hamîndî hoeireandühî anîmbo asu ai hu munju moatükunî ai masîhendî ra nindou ngorûmbo fufusendühî ranîhündî kaki semündü haya asu kakî ra pemîmayu."

Sisas ai andûrîmbo süngure haya kafeefe hoafîmayu

⁴⁷ "Asu God ngînîndî hîfandarandî ra ndahurai-ane. Nindou bîdîfîrî kinî wowarîyomo-rundeimbî ai ahamundî andûrî ranambo hîmonî safoarundühî mamîkarambo kinî gûmarûwuri.

48 Asu andüri ranai kinî ranambo tüküfeyo-anî ane ai gudiani hüründümo sihoemo houmbo kinî ra yîboboarundi. Rananemo asu ai nîmarîmombo kinî aboedi aboedi ra wambürambe wambürîhîrundi asu moaruwai moaruwai moanî yanğorombo ra ragu moenda pütiefu arundi.

49 Hîfî nda bîdîfiranî si ranî-sîmboanî moanî yahurai hamîndî anîmbo tükündîfemboe. Rananîmbo asu sünambeahîndî nendî ai nindou moaruwai hohoanîmoyeimbî ranaheimbo gugundûwurû mamîndûwurûmboemo aboedi-mayeî ranambeahîndî.

50 Rananîmbo aheimbo hai hüfî afîndî ranambe pinduwuranî ai ahei yahafî hîhîhündühi hasîheindeimboyei.”

Sîmborî yamundîfe hoafî asu wamîndafî yamundîfe hoafî

51 Sisas ai ahamumbo düdüfîpurühi yahuya, “Se ndani-moatükunî rana-hambo fîfîru türüfoarundai?” mehuamboemo. Asu ai hoafîyomondühi yahomoya, “Yînî, ro fîfîrîhumbonefî,” mehomondamboyu.

52 Asu asükaiyu ahamumbo yahuya, “Ranî-mboane asu muŋguambo nindou ahînûmbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî-memo ai God ŋgînîndî hîfandarandî ranahambo ndoru fîfîrarundî ranai worî aharambûrî nahurai anemo. Ai kefuai hüfu ahandî napo worî-mayo ranambeahîndî sîmborî napo asu wamîndafî napo fufuaramûndu nahurai anemo.”

Nasaretîhündî ai Sisasîmbo yîboarukomarîhorî

(Mak 6:1-6; Ruk 4:16-30)

53 Sisas ai ranî kafoefe hoafî ra hoafîyu moendîre haya, ranûhînda botîfi haya ahandî ŋgoafîna hîhîrîfi mahafu.

54 Ai hafu ahei rotu worî ranambe hoafî yamundî-mareandûra nindou ahandî hoafî hîmborîmayeî ranai ranîmbo mahepûnehîndî. Ai düduyahîndühi seiya, “Ai dagüdamboe fîfîrîfe ra yahurai masemûndu-a? Asu ahandî hepûnîfeimbî moatükunî ranambo-ana?

55 Nindou nda dadî nîmorîyua? Ai awi nindou worîmbora randeimbîndî nîmorîmbeyu? Asu awi Maria ana ahandî hondîmbai? Awi Sems, Sosep, Saimon, Sudas ra ahandî akohoandîmbemo?

56 Awi ahandî muŋguambo rehîhoandî ranai ndanühi nîmboeiai? Asu ai dagüdamboe muŋguambo ranî-moatükunî ra masemûndu rana?” rarîhi hoafîmayeî.

57 Ranîyei asu ai Sisas ahambo yîboaruko-marîhorî. Ranîyu asu Sisas ai hoafîyundürühi yahuya, “Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî nindou ranahambo muŋguambo nindou ai ahambo hîhîfî-hîhîfîyeihî nindou adükaranî sahûndo arîhündî, ŋga asu ahandî ŋgoafîhündî ai ana wanî,” mehu.

58 Nindou ranî ŋgoafîhündî ai anîhondûmbofe hohoanîmo-koatemayeî-amboyu asu ai moai ranûhi hepûnîfeimbî moatükunî afîndî ahei hîmboahû rareandî.

14

Son nindou hundürûrarandeimbîmayu ranai yîfîmayu hoafî

(Mak 6:14-29; Ruk 9:7-9)

1 Ranî-sîmboanî Garîrî hîfî hîfandîra-randeimbî nindou ahandî ndürî Herot ranai Sisas nîne-moatükunî ratûpurîmayu ranî hoafî hîmborîmayu.

2 Ranîyu asu ai ahandî hoarehî nindou bîdîfirî ratûpurîyomorundeimbî ranahamumbo hoafîyupurühi yahuya, “Ai ana sapo Son nindou hundürûra-randeimbîmayu ranai ana yîfîhündî botîfimboani. Ranîmbo

ani anasi ai rani nginindî ra semündü haya ranambo hepünifeimbi moatükunî rawareandi,” mehupuri.

³ Nîmboe sapo Horombo Herot ai Sonimbo karabusifimbo hoafimayu. Raniyomo Son ahambo mburundümo hîputûpurîhauwuri mburu karabusambe hîningîmaruwuri. Sapo Herot ai ahandî akîdî, ahandî ndürî Firip, ahandî nîmorehî, ahandî ndürî Herodias, ra ndahamîndî mehu.

⁴ Horombo Son ai Herotimbo hoafiyundühi yahuya, “Herot, se nîmorehî ra asowandîfi ana, aboediyopoani,” mehundo.

⁵ Raniyu asu ai Sonimbo hîfokoandîhinî yahu haya ramefiyu. Nga asu ai Sudambo yîhîmbomarendürî sapo ai Son ahamboyo Aiana Godîndî hoafi hoafiyu-randeimbani sei hoafimaye.

⁶ Mamimbo Herotimbo hondî ai wakîmarîmîndo si ranahambo hoanîmoyomondühi nindou bîdîfirî ai fandîhi nîmareimbo sesesîmayei. Raniyo asu Herodiasîndî nîmorehî nîmorî ranai ahei hangîfoanî moporiyo wakîmareandi. Raniyu asu Herot ai nîmorehî moporiyomo ranimbo siaomefiyu.

⁷ Raniyu asu ai hoafiyuhü yahuya, “Ro sîhambo nda dabarehandî se nîni-moatükunîmboayafi wambo düduwefoandî ra ndahanînimboyahî!” mehundo.

⁸ Nîmorehî nîmorî ranai ahandî hondî hoafimayo süngu nîngombo Herotimbo hoafiyohü yahoya, “Moanî haponda hamîndî ndühi Son hundürüra-randeimbîmayu ranahandî mbîro pretîwamî nando ndawandî,” mehoamboyu.

⁹ Asu Herot ai rani hoafi ra hîmborîyu haya afîndî hohoanîmomayu. Nga asu sapo ai nîmoamo ranîfihî dükare dabarîmefiyuwambo asu nindou afîndî ai-babîdîmbo nîmarei masahûsi ranimbo ai hoafiyuhü yahuya, “Ahandî hohoanîmo süngu-ndundî,” mehu.

¹⁰ Raniyu asu ai nindou ahandî hoarehî ratûpurîyomo-rundeimbî rana-hamumbo Sonîndî mbîro kîkîrîhefimbo hoafîmepura ai homo karabusambe-ahîndî mbîro kîkîmarîhauwuri.

¹¹ Raniyomo ai ahandî mbîro ra pretî-mayo ranîwamî nandu sowandümo hîfomo nîmorehî nîmorî-mayo ranahambo masabudoa ahandî hondî sowana semîndî maho.

¹² Raniyomo asu Sonimbo süngururü-rundeimbî ranai homo ahandî fi nîmoko sowaründümo homo hîfikarîwuri houmbo asu ai homo Sisasimbo hoafîmemondo.

Sisas ai 5,000 nindou sesî masagadürî

(Mak 6:31-44; Ruk 9:10-17; Son 6:1-13)

¹³ Sisas ai Son ramefiyu hoafi ra hîmborîyu haya, ranîhünda botambe farîfi haya moanî aimbo nindou kîkîfoefe-koatereandî hîfîni mahu. Nindou bîdîfirî ai Sisas ranîni mahu hoafi ra hîmborîyei hehi asu ai ahei ngoafi hîningîrîhi hehi moanî hîfi nafî süngumarîhorî hehi.

¹⁴ Sisas ai botambeahîndî kusîfoendane asu nindou afîndî ranai gudihî menjorowa hoeireandürühi aheimbo ngusüfo afîndî hîpoamborandürühi ahei angünî ra aboedîmarearü.

¹⁵ Mamî ranî nîmbî hoafombo ahambo süngururü-rundeimbî-memo ranai ahambo-so homo tüküyafu hoafiyomondowohü yahomoya, “Ndanana nindou koate-reandühane, nga ndeara hüfîhamîndî hürîmîndühane. Nga se nindou ranaheimbo koarîhawandüranî

an+mbombo ai ngoafina n+mai ahei sesi kokofefembo ndambeyahindi,” mehomondamboyu.

¹⁶ Asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurūhi yahuya, “Ai ngiri botindahi hehi sesi kokombo ragu ngei. Nga sean+mbombo s+hamundihoari sesi ra ai sesi+mbombo dabuduri!” mehuamboemo.

¹⁷ Asu ai simbori hoafiyomondowohū yahomoya, “Roana hondahūfeimbi (5) bret anemo asu kini akidou yimbu-anafani rani yangirane sahum+ndf+imboayefi,” mehomondamboyu.

¹⁸ Asu ai ahamumbo hoafiyupurūhi yahuya, “Refe ana ndūhi wambo sowana sesi ra sowandūmo sifomo,” mehu.

¹⁹ Raniyu asu ai nindou afindi ranaheimbo wohiwami n+mandei mehua mamarei. Raniyu asu ai mam+ hondahūfimbi bret+memo raniyomo asu kini akidou yimbumevani raniyafani ra semūndū haya sūnambe h+imboyu hafuh+ God+imbo h+hif+maruri. Refi mbura ai bret+mayo ra hifitire ahambo sūngururū-rundeimbi+mbombo masagapura asu ai nindou afindi ranaheimbo yimbumarunduri.

²⁰ Munguambo nindou ai sesi ra sahusimbo ndeara naf+mar+hūmūndi. Raniyomo asu ahambo sūngururū-rundeimbi ai sesi moani bode menjoro ra 12 wamburi tūkūfimbi masowandūmo.

²¹ N+morehi, n+morei akidibou tapuife-koate nindowenih+ yangiri sesi ra masowasūmo ranana ai 5,000 nahurai nindowyomo masowasūmo.

*Sisas ai Gariri kurihoe hangifo sūngu n+moamo pūtapimayu hūfu
(Mak 6:45-52; Son 6:16-21)*

²² Raniyu Sisas ai ahambo sūngururū-rundeimbi+mbombo botambe fandafu houmbo se-boatei Gariri kurihoe rani goesurūni ngomo mehuamboyu asu ai n+morehi nindowenih+imbo ahei wor+nambo koar+henduri+mbombo mehu.

²³ Ai aheimbo koar+henduri haya hifi wafuwami ahand-amboani mahafu God+imbo didibaf+hendombo. Ndeara n+mbi ai akim+yowohūyo asu Sisas ai moani ahand-amboani ham+ndi ranūhi manūngu.

²⁴ Asu rani+simboani bot ai ndeara anguni hoe mbusūmondūhi weri ra hangifoani sifohyo asu hoe ranai fandihoayohū bot ranahambo sem+ndi pire sem+ndi pire randūhi maho.

²⁵ Raniyu asu Sisas ai si hoafombo ahambo sūngururū-rundeimbi ranhamumbo-so hoe hangifo sūngu pūtapimayu hūfu tūkūmefiyu.

²⁶ Asu ai ahambo hoerūwura hoe hangifo sūngu pūtapimayu hūfuwa h+ham+ndariyomondūhi y+h+imboyondūhi yahomoya, “Rani+moatūkuni ranana yifafane,” mehomo. Raniyomo ai y+h+imbombo h+si+heimemo.

²⁷ Asu Sisas ai mam+hari hoafi n+ngoambe hoafi karihoeih+ yahuya, “Se ngin+ndi n+ngomo, roanahi nda, nga se y+h+imbond+imboemo!” mehupuramboemo.

²⁸ Raniyu asu Pita ai ahambo hoafiyundūhi yahundoya, “Adūkari, an+hondū sendafūhi ana, wambo hoafiyaf+ndira ro s+hambo sowana hoe hangifo sūngu pūtap+nda dūgi,” mehundo-amboyu.

²⁹ Asu Sisas ai Pitambo hoafiyundowohū yahuya, “Se mborai sūhūfi,” mehundo-amboyu. Raniyu asu ai botambeah+ndi tūkūfi haya Sisas sowana hoe hangifo sūngu mahūfu.

³⁰ Nga asu ai weri ra hoireandani mayowamboyu ngin+ndi ham+ndi+mayoa y+h+imboyuhū ndeara h+moni t+por+komefiyu hanu.

Raniyu asu ai heiyuhü hoafiyuhü yahuya, “Adükari, se wambo aboeda farihawandiri!” mehundo-amboyu.

³¹ Raniyu asu Sisas ai nimai mamihari warifi hu kikihirümündühi hoafiyundühi yahuya, “Sihafi anihondümbefe ra akidou ane. Se nimboe hohoanimo yimbumbomarowanda?” mehundo.

³² Asu ai yibobo botambe kefoeneandühimboyo asu weri ai afurimareandi.

³³ Raniyomo asu nindou botambe mamarimo ranai Sisasimbo Adükari hondani yahomo hohoanimoyomondühi yahomoya, “Awi seana moani Godindi Nimori hond-anafi!” mehomondo.

Sisas nindou afindi Genesaret hifihündi angüni aboedimareandiri (Mak 6:53-56)

³⁴ Ai botambe kurihoe ra barihoemo hou homo Genesaret hifambe tüküme fundi.

³⁵ Raniyei asu nindou rani hifihündi ai Sisasimbo fifirimarihori. Raniyei asu nindou ranihündambo-maye ranai ngoafi daburi wakimareandi ranaheimbo Sisas tüküfimoani hoafi ra hoafuhimarihündi. Raniyei asu nindou ranai angünümboyeimbi ranaheimbo fufurühümündi-hündüri mafandihindi Sisas sowana.

³⁶ Raniyei asu nindou angünümboyeimbi ai moani Sisasindi hoeari ranahambo sündifimbo hoafimehüdo habodei. Raniyo asu ai rani hoeari ahandi ra sündihindühi ahei angüni ra munguambo aboedimehindi.

15

God ai amoa mamieyi ahinümbi hohoanimo hifinambomareandi (Mak 7:1-13)

¹ Raniyo asu Farisi nindouyomo asu ahinümbi hohoanimo yamundu rundeimbiyomo ranai Serusarem ngoafihündi botiyafu houmbo sinimo Sisasimbo-so tüküyafu hoafiyomondühi yahomoya,

² “Asu nimboe sihafu süngurunini-rundeimbi ranai horombo yihoe fi amoa mamie ai ahamundi hohoanimo yamunde sihai mamaro ra süngufekoateayomoa? Aiana moai ndoru koadürü refe-arandi süngu ahamundi wari ra popoairihoemo mburu sesi ra sowasümo rundi,” mehomondamboyu.

³ Asu Sisas ai simbori ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Asu se nimboe God ai hoafiyumbi hoafi ra ndofe süngufe-koate moani sihamundi yamundife hohoanimo rani-süngu yanggiri sünguaru homoa?”

⁴ Sapo God ai yare hoafiyuhü yahuya, “Se sihafu meapembo ahinindafühi fandihawapiri ndandi.” Asu ‘Nindou düdi ai ahandi hondafindambo hoafi moaruwai hoafinduan’ ana, nindou ranahambo hifokoeffimboane,’ mehu.

⁵⁻⁶ Nga asu se hoafiyomo rundühi yahomoya, ‘Nindou mamie ai kaki napo moatükuni hondafindi ahafembo farihafepirimbo asihendi ana, ai ahafembo hoafinduhü animboya, Rani-moatükuni ranana ro Godimbo masiheandane ehu ana, asu ai ahandi hondafindambo rani nambo nggiri fandihapiri,’ yahomo arund. Rani hohoanimo süngu ana, asu se Godindi hoafi ra mbahirihaundühi moani sihamundi yamundife hohoanimo rani-süngu yanggiri sünguru homondühanemo.

⁷ Awi seana nindou yimbu yafambeimbanemo! Aisaia ai anihondümboyo sihamumbo horombo hoafiyuhü yahuya,

- 8 'God ai yahuya, "Nindou ranai wambo yafambe ranambo Adükarani aseindiri,
 nga asu ngusüfoambe ana moai wamboso akimiyoy, nga anggunanenduri.
- 9 Ai nindou-yomondi ahinümbi hohoanimo ranahambo bokarihehindühi yangiri hoafiyehihüya, 'Ndanana Godindi hoafane,' masei.
 Raninambo ai wambo nduri adükarümbani, mbisahündirimboyei,' ' ' "
 mehu. *Aisaia 29:13*

Ninemoatükuni nindoumbo rareanda nindou ai moaruwai hohoanimoyei arihündi

(Mak 7:14-23)

10 Raniyu asu Sisas ai nindou afindi ranaheimbo mborai yahunduri haya hoafiyundürühi yahuya, "Se hoafi ndanahambo himborindei hehi fifirindihindi.

11 Nine-moatükuni nindou ranahandi yahamo ahano ranaiyopoani nindou ranahambo rarerani ai moaruwai hohoanimombi nindouayu Godindi himboahü. Nga nine-moatükuni ahandi yahamo nafipoedi tükefeyo ranane rarerani ai moaruwai hohoanimombi nindouayu Godindi himboahü," mehunduri.

12 Raniyomo asu ahambo sünggururü-rundeimbi ai ahambo-so homo hoafiyomondowohü yahomoya, "Awi se moai fifirowandiyo, Farisi ai se rani hoafi hoafimayafi ranimbo himboriyomo houmbo ahamumbo ngusüfoambe moaruwaiarapur rana?" mehomondamboyu.

13 Asu Sisas ai simbori hoafiyuhü yahuya, "Munguambo mangiri wandi Ape sünambe amaru ai hifife-koatemayu ranana firibadi hefemboane. Farisi ai nindou yahurai anemo.

14 Se ahamumbo hohoanimoyopuripoani. Nindou ranai ana himboatihari nindou anemosi, nga himboatihari bodimondambo nafi nafuimbo yahomombo-anemo. Nga asu himboatihari ngörü ai himboatihari ngörumbo nafi nafuiaruri ana, yibobo hoeaporambe pindamboyanani."

15 Nga asu Pita ai hoafiyundühi yahuya, "Awi se yihoefimbo rani kafeefe hoafi ra fifiro hoafiyafimuni," mehuamboyu.

16 Raniyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, "Awi semboani rani-moatükuni ranahambo awi fifirife-koateyomoa?"

17 Mungu moatükuni yahamo nafi ahano ana, asu rani moatükuni ranai hani bodoambe tüküfeyoani ahandi fi ranambe hasifi tüküfihane. Se ra moai fifirundi-yo?

18 Nga asu nine-moatükuni ngusüfoambeahindi hohoanimoye haya yahamo nafi tükefeyo ranane ai nindou ranahambo rarerani asu ai moaruwai hohoanimombi nindouayu Godindi himboahü.

19 Nindou ranahandi ngusüfoambeahindi nine-moatükuni hohoanimo tükefeyo ranana, sapo nindou ngörumbo hifokoefe hohoanimo, nimorehi sisihimo, nindowenih birabireimbi hohoanimo, hümbühüni hohoanimo, tkai hoafi, asu bodimondambo moaruwaimbofe hoafi ranane.

20 Rani-moatükuni ranane nindoumbo rarerani asu ai Godindi himboahü moaruwaimboarerü. Nga asu nindou ai waripopoai hefe-koate asesu ana, rani-moatükuni ranai ngiri nindou ahambo randeandan nindou ai moaruwai hohoanimombi nungu, nga wani," mehu.

*Nimoreh+ mam+ ai Sisas+imbo an+hondümbomarer+
(Mak 7:24-30)*

²¹ Sisas ai ranühinda botifi haya Tair Saidon njoafo+ anambafe hifi ranikimi mahüfu.

²² Nimoreh+ mam+ Kenan+hünd+ ai rani hifihü nimar+ hayamboyo Sisas sowana sin+ puküna hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, Defitindi Ahuri+, se wambo hipoamborowandiri+. Wand+ nimoreh+ nimirindi+ flambe moaruwai nend+ ranai nimarindo hayamboane asu ahambo fi ra moaruwai mamikararandi+,” mehondo.

²³ Nga asu Sisas ai nimoreh+ ranahambo moai hoafi+ akidou-amboani+ kareandi+. Asu ahambo süngururü-rundeimb+ ai hoafiyomondo hoangomondühi yahomoya, “Se nimoreh+ ranahambo koar+hawanda mb+ho! Ai s+hef+imbo süngu sünguramuni+ hoangohane rani+moatükuni+ ranahambo himboso papara hoango,” mehomondamboyu.

²⁴ Asu Sisas ai ahamumbo simbor+ hoafiyupurüh+ yahuya, “God ai wambo Israer nindou sipsip nahurai ranaheimbo sowanamboyu yangiri+yu farihendürimbo koamar+hendiri+.”

²⁵ Nga asu nimoreh+-mayo ranai sin+ Sisasindi+ yirikimi+ peyo nimar+ hoafiyowohü yahoya, “Adükari, awi se wambo farihawandiri+,” meho.

²⁶ Asu Sisas ai ahambo hoafiyuhü yahuya, “Awi nimir+ akidibou-yafemayo sesi+ ra semindi+ hefe yaforimbo pife ana, aboedi+ hamindiyopoani+,” mehu.

²⁷ Asu nimoreh+ ranai hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, ranana an+hondanesi+. Nga asu yafori+ ranai-amboani+ sesi+ fu ra fondi+ waminindi+ ahandi+ afindandi+mayo ra peyoani+ sesowohane,” mehoamboyu.

²⁸ Raniyu asu Sisas ai ahambo simbor+ hoafiyundühi+ yahuya, “Nimoreh+, s+hafi+ an+hondümbofe hohoanimo ra adükari+ hamindane. N+ne-moatükuni+ ro s+hambo refembo se hohoanimoayafi+ ranana s+hambo randi+hean+nimboyahi+,” mehundo. Raniyo hoafi+ ni+njoambe ahandi+ nimoreh+ nimir+mayo ranai aboedi+mayo.

Sisas ai nindou af+ndi+ aboedi+marearü

²⁹ Raniyu asu Sisas ai rani+hünda botifi haya Gariri kur+hoe-mayo ranikimi+ mahu. Ai hu haya hifi+ wafu-mayo rani+wami+ farifi hafu mamaru.

³⁰ Raniyei nindou af+ndi+ hamindi+ ranai nindou t+nari+ moaruwaimbi+, himboati+hari+, nimar+ titirinambo yangiri+ hahabudimb+, hoafi+koate, asu bidifiri+ amuri+ mamikarambo angünümbi+ ra mungu aheimbo sahümündihündür+ Sisas sowana mahei. Ai hei Sisasindi+ yirikimi+ hin+nig+mar+hindüramboyu asu ai aheimbo aboedi+marearü.

³¹ Asu nindou af+ndi+ hamindi+ ranai mahepün+mehindi+ hoafi+koatemayei+ ranai watapor+yei, nimar+ yangiri+ nimareimb+ ai aboedi+yei, t+nari+ moaruwaimbi+ ai hahabodei, himboati+hari+ ai himboari+yei raraomar+hünda hor+hi hehi. Raniyei asu ai Israeri+yei God ranahambo Adükarani sei hoafi+mehündo.

*Sisas ai 4,000 nindumbo sesi+ masagadür+
(Mak 8:1-10)*

³² Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbimbo mborai yahupur+ hürühepur+ haya hoafiyupurüh+ yahuya, “Ro nindou ndanaheimbo hipoamboar+harü+ sapo ai ndanüh+ ro bab+di+ ng+mi+ si n+mareimbo asu sesi+koatemayei+ambo ai sesi+mbomayo ra. Ro aheimbo sesi+ segodür+koate

koar+hendür+imbo ana moeisahi. Asu ai ngoaf+ina ngeihünda naf+ini h+imboawur+indeimboyei samboanahi,” mehuamboemo.

³³ Asu ahambo sünggururü-rundeimbi+memo ai düdururühi yahomoya, “Asu sihi+ri dagüda sesi af+indi yahurai ndare nin+iki kefoefe-koateyowohü nda ndahum+ndefi hohu nindou af+indi ranheimbo sesi ra mandahundüra?” mehomondamboyu.

³⁴ Sisas ai düdureapurühi yahuya, “Se bret ra nüngun+imbiyo sowandümomboemo?” mehupuramboemo. Asu ai simbori hoafi+yomondowohü yahomoya, “Bret 7 anemo asu kin+iki d+imondou-anemo,” mehomondamboyu.

³⁵ Rani+yu asu Sisas ai nindou af+indi ranaheimbo hi+fin+inouyei mehündüra asu ai mamarei.

³⁶ Sisas ai bret 7-yomo asu kin+iki d+ibou-memo rani+yomo ra semündü haya, God+imbo hi+hi+rüri mbura, hi+fi+re ahambo sünggururü-rundeimbi+imbo masagapura asu ai nindou af+indi-maye ranaheimbo yimbumarundüri.

³⁷ Nindou ai sesi ra sahusi naf+ihümündih+yei asu sesi wambüri 7 ranai bode mengorowa ahambo sünggururü-rundeimbi ai fufumaründ+imo.

³⁸ Nindou ai sesi masahusi ra ni+morehi ni+mor+iki d+ibou kameih+ tapui-koate nindowenihi yang+ri ana 4,000 nindouyomo.

³⁹ Rani+yu refi mbura Sisas ai nindou ranaheimbo koakor+hendüri haya asu ai botambe far+ifi haya Magadan hi+fi+na mahüfu.

16

Hepün+ifeimbi moatükuni sünambeah+indi hoeifembo hoafi+memo (Mak 8:11-13; Ruk 12:54-56)

¹ Farisi asu Sadyusi nindou ai Sisas+imbo refi hoeifimbo yahomo houmbo ahambo-so tüküfundü. Ai hepün+ifeimbi moatükuni sünambeah+indi ng+in+indi rarowanda hoeind+ihu yahomo houmbo hoafi+memondo.

² Nga asu Sisas ai simbori ahamumbo hoafi+yuhü yahuya, “Hü+ham+indi ai hür+m+nd+hi sünü hamburi aboedi kak+randani se yaru hoafi+yomondühiya, ‘Hapoana ng+ri hoendo, nga yah+imo aboedi ni+ngomboe,’ yahomondühanemo.

³ Asu siambeahi se yaru hoafi+yomondühiya, ‘Hapoana hoewer+ind+imboe, nga hoen+imban+yowohü asu sünü anüsahayo,’ yahomondühanemo. Yin+ini, se ana sünambe ni+ne-moatükuni tükefeyo ranahambo ndoru hoerundühi+imboya, ‘Rani-moatükuni ra rand+ifemboe,’ yahomondühanemos+. Nga asu se ana ni+ne-moatükuni+yo hapondanambe tüküfemboayo ranahambo moai ndoru fi+firundü.

⁴ Moaruwai ham+indi hondü nindou anei hapondanambe an+iboadei! God+imbo hohoan+imo-koateyeimbi nindou ra ro hepün+ifeimbi moatükuni nafuimbo düduyahind+irühiyei, nga ro ng+ri siheimbo rani-moatükuni ra nafuindahandüri. Rani-moatükuni ana ndearamboyo siheimbo horombo Sona ai nafuiyundüri masagadüri rani yang+ri hoeind+himboyei,” mehupuri. Rani+yu asu ai ahamumbo yare hi+ni+ng+irepur+iyu ndamefiyu.

*Farisi asu Sadyusi nindouyomondi fufud+goyorandeimbi moatükuni yis
ranahandi kafeefe hoafi
(Mak 8:14-21)*

⁵ Sisasiṁbo süngururü-rundeimbi ai Gariri kurihoe ra barihomo gogoanini mahomo, asu ai moai bret sowandümo, nga mitanimarundümo.

⁶ Raniyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyuhü yahuya, "Farisi asu Sadyusi nindou-yomondi fufudigoyo-randeimbi moatükunî yis ranahambo awi se hibadumbo," mehu.

⁷ Raniyomo asu ai ahamundihorî simborî hoafiyomondühî yahomoya, "Ai ra-mehu awi sapo sîhirî bret semîndî sifokoate-mayefî ranimboyumunî yare hoafimemunî," mehomo.

⁸ Sisas ai nine-moatükunî hoafi ai wataporî mboarundî ranahambo fifireapurî. Raniyu asu ai ahamumbo hoafiyupurühî yahuya, "Se sîhamundî anihondumbofe hohoanîmo ra akîdou safane! Se ra nimboe sîhamundihorî wataporîmboarundî bret semîndî-koateayefî yahomo houmbo rana?"

⁹ Awi se fifirundai? Saporo hondahüfeimbi bret hifitirîhe heheya 5,000 nindoumbo yimbumarîheandî ra se hohoanîmoyomondai? Asu nüngunümbi wambürîhoari se wambürîhiru manindunda?

¹⁰ Asu bret 7 raniyo 4,000 nindoumbo hifitirîhe maseheandambo asu se wambürî 7 wambürîhiru manindundî ra fifirundai?

¹¹ Awi se ra ninünguyafumboyo hifirîfe-koateayomo rana? Ro ana moai sîhamumbo bretimbo wataporîmborîhapurî, nga wanî. Ro ana Farisi asu Sadyusi nindou-yomondi fufudigoyoweimbi moatükunî yis ranahamboyahî awi hibadumbo masahi," mehu.

¹² Raniyomo asu ahambo süngururü-rundeimbi-memo ranai ngusüfo masowandümo Sisas ai fufudigoyo-randeimbi moatükunî yis bretambe pefe arandî ranahambo se hibadumbo yahumboyoanî, nga Farisi Sadyusi nindou-yomondi yamundife hoafi hohoanîmo ranahamboyo hoafi mayu.

Pita ai Sisasiṁbo Kraisani mehu

(Mak 8:27-30; Ruk 9:18-21)

¹³ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidî Sisaria Firipai hifina homondühiyomo asu ranîsimboanî ai ranahamumbo düdufi hoafiyupurühî yahuya, "Nindou ai Nindou Hondü ranahambo düdi sei hoafiyehîyeia?" mehupuramboemo.

¹⁴ Asu ai simborî hoafiyomondühî yahomoya, "Bidîfirî ai seiya 'Son sapo nindou hundurarü-randeimbi mbeyu,' asu bidîfirî ai 'Seremaiambeyu' asu 'Godîndî hoafi hoafiyu-randeimbi mamîmbeyu' asei," mehomo.

¹⁵ Raniyu asu Sisas ai düdureapurühî yahuya, "Asu sîhamundihorî ro nindou didiyahi se se nünguru hohoanîmoyomondühîyomoa?" mehupuramboemo.

¹⁶ Asu Saimon Pita ai simborî ahambo hoafiyundühî yahuya, "Seanafi Kraisayafi.* Seana God sapo yanggirî koadürümo nüngumbü-mayu rana-handî Nimor-anafi," mehundo-amboyo.

¹⁷ Asu simborî Sisas ai hoafiyuhü yahuya, "Saimon, Sonîndî nimorî, se hîhîfî-hîhîfîndafi! Ranî hoafi ra moai nindou hifî ndanühünda ranahandîmayo tükufenîni, nga moanî wandî Ape sünambe amaru ahandîhorî sîhambo masaganîni.

¹⁸ Nga sîhambo ro hoafehanîni nda, se Pita-anafi. (Ndürî Pita ana Grik hoafinambo nimoei yitifo ane). Asu nimoei yitifo ranîwamî anîmbo

* **16:16:** Ndürî Krais ranana nindou God ai nindoumbo aboedambo-fendürambo adükari bogorîmbofembohünda kamafoarîni ani.

ro wandi nendi gugurindihearumboyah. Rananimbo asu ngiri yifimbo nginindi amboani wandi nendi ranaheimbo hifinambondeandi.

¹⁹ Rananimbo asu ro sishambo God nginindi sunambe hifandarandi ranahandi yipuri ki ndahaninimboyah. Nine-moatukuni hifi ndanuhi se pararowandi ranana asu God ai-amboani sunambe pandeambui. Asu nine-moatukuni hifi ndanuhi se tirihoeft asihoeft ana, asu God ai-amboani sunambe tindihai digembui,” mehundo.

²⁰ Sisas ai ahambo sunggururü-rundeimbimbo nindou amurambo yowani Kraisi yahopoani yahu haya hoafimepuri. Sisas ai ro yifinda mbunditha botindaheamboyah yahu haya hoafimayu ranimbo.

Sisas ai yifindumbui mehu

(Mak 8:31-9:1; Ruk 9:22-27)

²¹ Mami rani-simboani Sisas ai piyu haya ahambo sunggururü-rundeimbimbo nafuimefoepuri ai Serusarem ngoafinambo mbuhuwamboane. Ndanühündambo bogori nindou, bogori Godimbo sesi shou-rundeimbi nindou asu ahinümbi hohoanimo fifierundeimbi-yomondi-mayo afindi tinirifo tükufendombomayo ranahambo hoafimayu. Ai yare nafuiyupuri hoafiyuhü yahuya, “Nindou ranai wambo hifokoandu ndrämboemos, nga asu ngimi si sunggunambo asükainda ro yangiri botindaheamboyah,” mehupuri.

²² Raniyu asu Pita ai ahambo ngorükimi serümündü hu hinngiriri haya nginindi hoafiyundühi yahuya, “Adükari, rani-moatukuni ra se yowani sishambo yahurai tükündifeninimboe, nga yowani,” mehunduamboyu.

²³ Asu Sisas ai hihirifi nungumbo Pitambo hoafiyundühi yahuya, “Satan, se wambo-sowahindi andai ragu biyaf! Awi se wambo nafi gurarowandiri. Awi se shafi hohoanimoayafi ranana Godindimayo sowandifimbo-yafipoani, nga ranana hifinindi nindou-yafe-mayo masowandifi,” mehundo. Ai munguambo ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Nindou didiyei ai wandi sungu hombo hohoanimondeih ana, asu ai ahei hohoanimo ra hifinambondihi hehi nimi keimbi karihendifeimbi fih yifimbo noundahi hehi munguambo si aho ra wambo sungumbirihindiramboane.”

²⁴ Raniyu asu Sisas ai ahambo sunggururü-rundeimbi-memo ranahambo hoafiyuhü yahuya, “Nindou düdi ai wandi sungu hombo hohoanimoayu ana, ai moani ahandi fimbo hifinambonde haya nimi keimbi karihendeimbi fih yifimbo nounde wambo sungundandiri.

²⁵ Nindou düdi ai ahandi fi ranahambo aboedambofemböhünda ahandihoari kikharamünda ana, asu ahandi fi yangiri ningombo awandhoemboe. Nga asu nindou düdi ai wamböhünda ahandi fi ra moani yare hohoanimo-koate hinngireandi ana, asu ai sungunambo ahandi fi yangiri ningombo ra gedühi ningomboe.

²⁶ Asu nindou düdi ai hifinindi moatukuni munguambo ra semündü hifanda huhü asu ahandi fi ningo awandihoeih ranana ahandi mungu moatukuni nungunde nindou ranahambo mafandihera? I ra wani! Nindou mami ai ninimmoatukuninambo sisemandendi ahandi yangiri ningo hohoanimo ra hihirife semindimbohünda?

²⁷ Nindou Hondü ai ahandi Afindandi himboamupuimborandeimbi moatukuni rani mbusümo ahandi sunambeahindi nendi-memo rani-babidimbo ndeara akimi kosimbo yangirani. Ra-simboani asu ai kusühi

nindou d̄idiyei n̄ine ratūpur̄i ramar̄ihind̄i ran̄i s̄imogodūh̄i tak̄in̄i dagadūrūmbui.

²⁸ Ro s̄ihamumbo an̄ihondūmboanah̄i hoafehapur̄i nda, nindou ndanūh̄i an̄iboadei nda b̄id̄ifir̄i ai nḡir̄i ȳif̄indei, nga n̄iboadeimbo Nindou Hondū ranai bogor̄i nindoumbondūfi akusu ra hoeind̄i hor̄imboyei,” mehupur̄i.

17

Sisas̄ind̄i fi ra ran̄ipoan̄imbo h̄imbomayo (Mak 9:2-13; Ruk 9:28-36)

¹ Refe haya 6 si ranai howane, asu ranambe Sisas ai Pita, asu Sems Son apodoho ranahamumbo sepurūmūd̄i haya h̄ifi wafu n̄imoamo ham̄ind̄imayo ran̄iwam̄i moan̄i ahamund-amboan̄i mahafomo.

² Asu ai h̄imboyomondane ahamund̄i h̄imboahū Sisas ai moan̄i ran̄ipoan̄imbo fi tūkūmefendo. Ran̄iyo asu ahand̄i nḡusūmboar̄i ranai h̄uf̄ih̄am̄ind̄i nahurai s̄is̄iṅarambo randūh̄iyo asu hoear̄i magūdeand̄i ranai si nahurai kifoh̄i ham̄ind̄i tūkūmefeyo.

³ Ran̄iyomo asu ahambo sūngururū-rundeimb̄i nḡim̄i-memo ranai Moses Eraisa ai Sisas bab̄id̄imbo watapor̄imemonda hoeimarūpur̄i.

⁴ Ran̄iyu asu Pita ai ran̄imbo Sisas̄imbo hoaf̄iyundūh̄i yahuya, “Adūkar̄i, awi aboed̄i safanef̄i s̄ih̄ir̄i ndanūh̄i sūhif̄i an̄imboef̄i! Se refembo hoan̄imoayaf̄i ana, awi ro dago nḡim̄i hūrūnd̄ihapur̄imboyah̄i, s̄ihambo mam̄i, Moses̄imbo mam̄i, asu Eraisambo mam̄i,” mehundo.

⁵ Ran̄iyo asu Pita ai hoaf̄iyuhū nūngu ane kifoh̄i s̄is̄iṅarambo-randeimb̄i mburūngai ranai ahamumbo gabud̄i mafoareapur̄i asu hoaf̄i mam̄i ranai mburūngai-ambeah̄ind̄i tūkūfih̄i hoaf̄iyowohū yahoya, “Nindou ndanana wand̄i n̄imori hondū ro ahambo nḡusūfo par̄ihineimbani. Ro ahambo siaoyamboanah̄i, nga ahambo h̄imbor̄ind̄imondo,” meho.

⁶ Sisas̄imbo sūngururū-rundeimb̄i-memo ranai ran̄i hoaf̄i ra h̄imbor̄iyomo houmbo ȳih̄imboyomondūh̄i h̄if̄in̄i h̄ifambe mb̄iro pūt̄ap̄imemo.

⁷ Ran̄iyu asu Sisas ai ahamumbo-so sūn̄i sūndiapurūh̄i hoaf̄iyuhū yahuya, “Boteyafu. Se ȳih̄imbond̄imboemo,” mehupuramboemo.

⁸ Ran̄iyomo asu ai mb̄iro farūndūmo h̄imboyomondane moai d̄id̄i ai ranūh̄i nūngu, nga Sisas ai yan̄gir̄i manūngu.

⁹ Ran̄iyomo asu h̄ifi wafu-mayo ran̄i-wam̄in̄ind̄i h̄if̄ina han̄imondūh̄i naf̄in̄i Sisas ai ahamumbo yowan̄i hoaf̄i hoaf̄iyupurūh̄i yahuya, “Yowan̄i se nindou amurambo hoaf̄ind̄imboemo sapo n̄ine-moatūkun̄i tūkūmefeyoa hoeimarund̄i ranahambo. Nga ran̄i-moatūkun̄i ra moan̄i rande yagod̄i ngombo Nindou Hondū ranai ȳif̄ih̄und̄i bot̄if̄iyu-ambe tūkūmb̄ifeyo-wamboane,” mehupur̄i.

¹⁰ Ran̄iyomo asu ai s̄imbor̄i ahambo dūd̄uyafundowohū yahomoya, “Asu n̄imboe ah̄inūmb̄i hohoan̄imo yamundu-rundeimb̄i ai hoaf̄iyomondūh̄iyo God̄ind̄i hoaf̄i hoaf̄iyu-randeimb̄i Eraisa boatei tūkūmb̄ifiyu-wamboane mehomoa?” mehomondamboyu.

¹¹ Asu Sisas ai ahamumbo s̄imbor̄i hoaf̄iyuhū yahuya, “Yin̄i, an̄ihondane Eraisa ai boatei tūkūfi muṅguambo moatūkun̄i ra ai naf̄iyim̄ind̄i s̄ih̄efemboani.

¹² Nga asu ro s̄ihamumbo hoafehapur̄i, Eraisa ai ndeara tūkūfimboani, nga asu nindou ai moai ahambo ndor̄i hor̄i f̄if̄ir̄i hor̄i. Nga asu ai

moan+ ahambo ai hohoan+moaye rani-sünguri+hor+ mam+kar+ moatükuni raraoar+hor+ hei. Mam+ rani-süngumbo an+imbo Nindou Hondü ranahambo amboan+ rand+hor+ moaruwaimbo-nd+hor+imboyei,” mehu.

13 Rani+yomo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai rani+ hoafi+ ra himbor+yomo houbmo ai Son sapa hundürüra-randeimbi-mayu ranahambo ni watapor+imboaramuni mehomo.

Sisas ai moaruwai nendi n+imor+ akidoundi fiambeah+ndi hemafoareandi (Mak 9:14-29; Ruk 9:37-42)

14 Asu ai nindou af+ndi menjoro ranaheimbo sowana homo tüküyafundane, nindou mam+ ai Sisas+imbo-so tüküfi hu yiri+ yimbu pus+reandühi hoafi+yundühi yahuya,

15 “Adükari, awi se wandi n+imor+ ranahambo hi+poambor+wor+! Ai ana wunünümboyei randühi ranani asu ahandi fi moaruwai tüküfih+ himboawuwure piyu arandi asu ai af+ndi+imbo haiambe piyu asu hi+moni+ piyu arandi.

16 Ro sihaf+ süngurun+ni-rundeimbi-memo ranahamumbo-so sahü+ndi mahahi, nga asu ai ng+r+ ahambo aboed+ndüwur+,” mehundo-amboyei.

17 Raniyu asu Sisas ai nüngumbo hoafi+yuhü yahuya, “Awi nindou se ana an+hondümböfe hohoan+mo-koateyei hehi hohoan+mo ndofe kife-koate nindou-ane. Nüngun+mb+imbo ro se bab+id+imbo man+imboahi rana? Nüngun+mb+imbo ro ra awi hi+poambomand+heandüra? Ndühi se n+imor+ ra wambo sowana sahor+im+nde sühüsi,” mehündüri.

18 Raniyu asu Sisas ai moaruwai nendi n+imor+mayu ranahandi fiambe mamaro ranahambo andai ragu haf+ mehundoa asu ai n+imor+ndi fi- ambeah+ndi kosi+foai haya ragu mahoa, asu mam+ rani-s+imboan+ ham+ndi n+imor+ ranai aboed+mayu.

19 Rani+yomo asu Sisas+imbo süngururü-rundeimbi ai ahambo-so ai yang+r+ tüküyafu düduyafu hoafi+yomondowohü yahomoya, “N+imboe asu ro moaruwai nendi ranahambo raguanambofe-koatemayefa?” mehomon-damboyei.

20-21 Ai simbori+ hoafi+yuhü yahuya, “N+imboe sapa se rani-moatükuni refe ranahambo an+hondümböfe akidou yang+r+-memo rani+imbohünda se ng+r+nd+imo. Ro sihamumbo an+hondümböfe hoafehapuri+ nda, sihamundi an+hondümböfe hohoan+mo ranai akidou hambomo hoari yahurai-ayopuri+ ana, asu se ni+ngomombo hifi wafu ndanahambo ndühünda fir+hoefi+ hawa gogu ranühi haf+ ni+mar+ifi ehomo ana, ra ai ngomboe. Asu se ni+ne-moatükuni refembo ra ng+r+ sihamumbo ti+ndapuri, nga se moani raran+moatükuni ra randumboemo!” mehu.

Sisas ai asükaiyu sapa ai yi+imboayu ranahambo watapor+imbomarandi (Mak 9:30-32; Ruk 9:43-45)

22-23 Sisas+imbo süngururü-rundeimbi ai-bab+id+ Gariri hi+fambe guguri+yafu mburümbö ai hoafi+yuhü yahuya, “Nindou Hondü ra ndeara nindou ranahamundi warühi+fembo yang+r+ni, nga ahambo hi+fokoandüwur+imboemo. Nga asu ai rand+fi haya süngunambo ng+mi+ si yagudi mbunda yang+r+ bot+indüfimbui,” mehupuramboemo. Rani+yomo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai af+ndi hohoan+momemo.

Sisas ai God+ndi wor+ ranahambohünda kaki mas+hendi

24 Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi bab+id+imbo Kaperneam ng+oafi+hü tüküyafundane, God+ndi wor+imbohünda nindou takis kaki

sowandümo-rundeimbi ai Pitambo-so tüküyafu düduwurühi yahomoya, “Sihafi yamunde-randeimbi nindou ranai Godiñdi worimbo takis kaki ra shendai?” mehomondoamboyu.

²⁵ Asu Pita ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Yini, ai shendi?” mehu. Asu Pita ai worambe tükümeñyua, Sisas ai rani hoafi boatei düdufihü yahuya, “Saimon, se sihafü hohoanimo ra nungu-nahuraiyo-a? Hifi ndanühündambo bogori nindou ra dadimayoyo mamikarambo takis ra sowandümo arunda? Ai ra nindou mami rani sirimayei ranahei-mayoyo asu nindou amuriyei-mayoyo sowandümo arundi?” mehuamboyu.

²⁶ Asu Pita ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Nindou amuriyei-mayo,” mehuamboyu. Raniyu asu Sisas ai asükaiyu hoafiyuhü yahuya, “Refe anasi, nindou mami rani sirirani kaki ra shefepoani, nga moanimoane.

²⁷ Nga asu shiri takisimbo kaki shefe-koateayefi ana, shefimbo yiboaruko-ndihimuni-mboyei. Nga se ngafi Gariri hoe ranambe batüründandani kini weangurühi hürarihoefi ranahandi yahamo himbondafani kaki ngüsarimboe. Ranana wangei Godiñdi wori ranahambo kaki shefembohünda ndearane. Rananimbo ndowandifi hawa ahamumbo dabapuri shehi takisimbo shefembohünda,” mehu.

18

Nindou düdi God nginindi hifandarandi ranambe adükari hamindi hondayu

(Mak 9:33-37; Ruk 9:46-48)

¹ Mami rani-simboani ahambo süngururü-rundeimbi-memo ranai Sisasimbo-so tüküyafu düduyafu hoafiyomondowohü yahomoya, “Nindou düdi God nginindi hifandarandi ranambe adükari hamindi hondayua?” mehomondamboyu.

²⁻³ Raniyu asu Sisas ai nimori akidou serümündü ahamundi mbusümo hiniñgiriri haya hoafiyuhü yahuya, “Ro shamumbo anihondümoanahi hoafepurü nda. Se hihirife nimori akidou ndahurai tüküfekoateayomo ana, asu se ngiri God nginindi hifandarandi ranambe keboundi.

⁴ Nindou düdi ai moani ahandi fi hifinamboreandühi nimori akidou ndahuraiyu ana, nindou ranai God nginindi hifandarandi ranambe adükari hamindi hondü tükündüfimbui.

⁵ Nindou düdi ai wambohönda nimori ndahuraimbo amboani hohoanimoayundüri ana, asu ai wambo amboani hohoanimoayundürühani,” mehu.

Moaruwai hohoanimo ana nindouyafe niñgo hohoanimo ranahambo moaruwaimboreandühane

(Mak 9:42-48; Ruk 17:1-2)

⁶ Nga asu nindou düdi ai nimori akidibou mami ndahurai wambo anihondümoareandiri ranahambo randeandani nimori ranai moaruwai hohoanimo süngwareandi ana, awi nindou ranahambo nimoei hondü ra kife mburumbo ahandi amindasümoambe foefendo hefe siriwara hofoambe safoefimbo ra aboedane.

⁷ Hifi ndanühi moaruwai moatükuni afindi rareandani nindou moaruwai hohoanimoeyei arihündi. Anihondane hohoanimo ra tükündife gedühi yagodomboesi, nga hipoanimoembou-anei nindou ranai rarihindani moaruwai hohoanimo ra tüküfe arandi.

⁸ Sɪhafɪ warɪ, yirɪ ranai randeandani se moaruwai hohoanimoayafi ana, kandandɪfi ragu pütindafoandɪ! Aboedane se warɪ mamümbiyo asu yirɪ mamümbiyo hefe yangɪrɪ koadürümbo nɪngoweimbi semɪndɪ ra. Nɔa asu yirɪ yɪboboyopɪrɪ, warɪ yɪboboyopɪrɪ hefe sapo hai koadürümbo koadürümbo horoweimbi-mayo ranambe sɪhambo pifenɪni ana, moaruwai-ane.

⁹ Asu sɪhafɪ hɪmboari ranai randeandani se moaruwai hohoanimoayafi ana, hündandɪfi ragu pütindafoandɪ! Se hɪmboari mamümbiyo hefe yangɪrɪ koadürümbo nɪngombo ra aboedane. Nɔa asu hɪmboari yɪboboyopɪrɪ hefe sapo haiambe sɪhambo pifenɪni ana, moaruwai-ane.

Sipsip mamɪ mafarɪhoayo kafe fe hoafɪ
(Ruk 15:3-7)

¹⁰ Se hɪbadümbo sapo akidibou ndahurai ranheimbo ngɪrɪ moanane yahomondühɪ hɪnɪngɪndundürɪ. Ro sɪhamumbo anɪhondümboandɪ hoafehapurɪ, ahei sünambeahɪndɪ nendɪ ranai ana munɔuambo si ra wandɪ Ape sünambe amaru ranahandɪ ngusümboari hoeirüwuri rundühanemo. [

¹¹ Nɔa Nindou Hondü ana sapo didɪyei ai awarɪhehindeimbi-mayei aheimbo aboedambofendürimboyu tükümeɟiyu.]

¹² “Se nünguru hohoanimoyomo-ndühɪyomoa? Nindou mamɪ ai ahandɪ 100 sipsip moanɔui fandandeimbi-hündɪ asu mamɪ ai afarɪhoayo ra nüngumandɪfia? Ai amurɪ 99 ranaheimbo rande hɪnɪngɪndeiaranɪ wafuwamɪ wohɪ dagüdi wakɪndɪhindanɪ anɪmbo asu ai nɔgorü mafarɪhoayo ranahambo kokonda wakɪndeambui.

¹³ Ro sɪhamumbo hoafehapurɪ, nindou ranai sipsip mafarɪhoayomayo ra kokora hoeiareandɪ ana, ai ahandɪ sipsip ranahambo moanɪ afɪndɪ hamɪndɪ hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪndümbui nɔa, asu ngɪrɪ amurɪ farɪhefe-koate burɪmayei ranaheimbo yahurai hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪndu.

¹⁴ Mare yahurai ane sɪhamundɪ Ape sünambe amaru ai-amboanɪ akidɪmondou ndahurai ranaheimbo hohoanimoayu refe farɪhefepoanɪ yahu haya.”

Sɪhafɪ wandafɪ ai sɪhambo moaruwai hohoanɪmonduanɪ nüngumandowora

¹⁵ “Asu sɪhafɪ wandafɪ ranai sɪhambo moaruwai hohoanɪmonduanɪ ana, asu se nɔgafɪ ahambo-so tükündafɪ sapo nɪne-moatükunɪ ai hüti sɪhambo ramareandɪ ra nafuindafɪndo. Asu ranɪ-moatükunɪ ra moanɪ dɪbo sɪhafandamboanɪ yangɪrɪ anɪmbo randɪneandɪ sɪhafandɪ mbusümo. Ai sɪhafɪ hoafɪ ra hɪmborayunɪni ana, asu se sɪhafɪ wandafɪ ranahambo aboedambo nɔunindɪmboro sowarɪndɪfɪmbo-anafɪ.

¹⁶ Nɔa asu nindou ranai sɪhafɪ hoafɪ ra hɪmbori-koatenduanɪ ana, asu se nindou mamɪnduanɪ, yimbundafandanɪ yahurai ndowapɪndɪfi hawa nɔgafɪ. Rananɪmbo asu ai sapo nɪne-moatükunɪ tükümeɟeyo ranahambo anɪhondane mbɪseimboyei.

¹⁷ Asu nindou ranai ahei hoafɪ hɪmbori-koatenduanɪ Kraisɪndɪ nendɪmayei munɔuambo fandɪhindanɪ ranaheimbo ranɪ-moatükunɪ ranahambo hoafɪndafɪndürɪ. Bidɪfɪranɪ nindou ranai ahei hoafɪ ra hɪmbori-koate hɪmbosɪhɪmo-ndɪhoayuanɪ ana, ranahambo randɪhɪ hohoanɪmondeihɪya nindou ranai Godɪmbo anɪhondümbofe-koate nindou asu nindou takis kaki semündü-randeimbi nahurai-ani, mbɪsei-amboane,” mehu.

18 “Ro sihamumbo anihondümbö-anahi hoafayahî nda. Nîne-moatükunî hîfî ndanühi se kîkîharündümo ranana asu God ai-amboanî sünambe kîkîhindamündîmbui. Asu nîne-moatükunî se hîfî ndanühi moanî raru hîniŋgarundî ranana asu God ai-amboanî sünambe moanî hîniŋgîndeambui.

19 Awi asûkai sihamumbo hoafehapurî nda. Nîni-simboanîyo nîndou yimbu se hîfî ndanühi nîmbafanîmbo nîni-moatükunîmboyo se refemboane safanî hena ranahambo Godîmbo didîbafefîneandî ana, ranî-moatükunî ra wandî Ape sünambe amaru ranahandî warî süngu sihafanîmbo tükündîfepîrîmboe.

20 Nga nîndou yimbu-ro-yafe, ŋgîmîyei ranai wandî ndürînambo mamühiyahindanî ana, ro ranühi ahei mbusümo nîmboambo-anahi,” mehu.

Amboawi yaho hohoanîmo

21 Ranîyu asu Pita ai Sisasîmbo-so tüküfi düdufi hoafîyundühi yahuya, “Adûkari, asu wandî wandafî ai moaruwai hohoanîmondupündunda ŋguwanî wambo ra, asu ro nûngunümbîmbo ahambo amboawi mbîsa hîniŋgîmandîhina? 7 ambefimbî ramandîhinîyo?” mehuamboyu.

22 Asu Sisas ai hoafîyuhü yahuya, “Yowanî, 7ambe ramîndeimbî asûkai 7ambe ramîndeimbî asûkai 7ambe ramîndeimbî aho ra.

23 Nga God ŋgîniŋdî hîfandarandî ranai ndahurai-ane. Adûkari bogorî nîndou mamî ai ahandî ratûpurîyomo-rundeimbî nîndou ranhamundî nîni-moatükunîyo ahandî-mayo sowandümo marundî ra simogodühi tûmara hu.

24 Ai hapoadümbö kakî nîndou ahandî-mayo masowandümo ra didîboadoreandühi nîmaru-ane, nîndou mamî ahandî-mayo ten mirian (10,000,000) kakî semündümbîmayu ranahambo sowaründümo tükümefundî.

25 Nga asu nîndou ranai moai kakî yahurai sihendî asûkaiyo simborî ahambo segodîmbo. Ranîmboyu asu bogorî nîndoumayu ranai nîndou ranahambo hoafîyhüya, ‘Nîndou ranahambo, ahandî aborüdî asu ahandî muŋgu moatükunî ra sahündürühi ranî fihîndî kakî simborî segodîmbo mbîsahümbüdi-amboane,’ mehu.

26 Ranîyu asu nîndou ranai bogorî nîndoumayu ranahandî fikîmî yimündîho kare pusîre nîmarümbö hoafîyuhüya, ‘Se awi wambo hîpoamborowandîrühî hîmboarînambo yangîrî hîfandandîrî. Nga awi ro sihafî-mayo muŋguambo moatükunî masahamîndîhî ra sihambo asûkainda ndahanînimboyahî!’ yahu hüti-hoafîmayundo.

27 Ranîyu asu bogorî nîndoumayu ranai nîndou ranahambo hîpoamborîrühî ahandî simborî segodîmbo-mayo ra hîniŋgîre haya asu moanî aboedî koamarîheira mahu.

28 Ranîyu asu ai nafîni huhündamboyu ahandî ŋgorü afîndî mamî ratûpurîyafanî-rînanideimbî ai kakî akîdou simborî ahambo segodîmbo eŋgoro ranahambo hoeimarîrî. Ranîyu asu ai ahambo mburümbüdi haya amîndasümhöhü fufure waramberamündühü hoafîyuhü yahuya, ‘Se wandî-mayo ŋgîmî kîna simborî süngu ra ndawandîrî!’ mehu.

29 Ranîyu asu ahandî ŋgorü afîndîmayu ranai ahandî fikîmî yimîndoho kare pusîre nîmarîmbo hoafîyundühi yahuya, ‘Se awi wambo hîpoamborowandîrühî hîmboarînambo yangîrî hîfandandîrî, ŋga awi ro

sihafi-mayo masahamindihí ra simbori hihirindíhe ndahaninimboyahi,' mehando.

³⁰ Nga asu ngorú afíndí ai ahandí hoafí hímbori-koate refembo moei mehu. Raníyu asu ngorú afíndambo serúmündü hu karabusimariri mami ahandí kaki akídou ra dagadowaní anímbo hínngíndirümbui.

³¹ Asu ratüpuríyomo-rundeimbí bídífirí ai raní-moatükuní ramefeyo ranahambo hoeiru houmbo ai ngíníndí hoafímemo. Raníyomo asu ai bogorí nindoumayu ranahambo-so tüküyafu nínemoatükuní tüküme feyo ranahambo wataporímbomarundí.

³² Raníyu asu bogorí nindou ai ratüpuríyu-randeimbímayu ranahambo mborai yahoundu hühüriri hoafíyundühi yahuya, 'Se ana nindou ratüpuríyafí-randeimbí moaruwai hamíndanafí. Se wambo düdumefoandí asu ro afíndí kaki se wandí-mayo masowandífi ranahambo i amboawi saheheya moaní hínngímaríheaníní.

³³ Se síhafí mamí ratüpuríyafaní-ríndeimbímayu ranahambo hípoamboroworúhi amboawi safíndosí sapo ro síhambo ramaríheaníní síngumbo,' mehando.

³⁴ Raníyu asu bogorí nindoumayu ranai ahambo ngíníndírürühi karabusambe asübusí semíndímbo koamaríheirí. Ai karabusambe nüngumbo-anímbo asu simbori saimbo ra dagadombui," Sísas ra-mehu.

³⁵ Raníyu Sísas ai hoafí moendíreandühi hoafíyuhü yahuya, "Moaní mamí yahurai safí wandí Ape sünambe amaru ranai nindou muñguambo síhamumbo randeapürümbui se síhamundí ngusüfoambe síhamundí wandafí ranahambo amboawi yaho-koateayomo ana," mehu.

19

Sísas ai nindowenihí nímórehí semíndíhündambo hínngífíe ranímbo yamundímareandí

(Mak 10:1-12; Ruk 16:18)

¹ Sísas ai raní hoafí wataporímbomarandí ra moendíre haya asu ai Gariri hífi ra hínngíre haya Sudia hífína Sodan hoe ngorú goesüríní baríhoei mahu.

² Raní-símboaní nindou afíndí safí ranai ahandí süngu maheia asu aheimbo ranühi aboedímarearü.

³ Raníyomo asu Farisi nindou bídífirí ai Sísasímbo-so tüküyafu ahambo refí hoeifímbo yahomo houmbo düdururühi yahomoya, "Nindou mamí ahandí hohóanímó yangírí ahandí nímórehí hínngífímbo ehu ana, asu síhefí ahínümbí hohóanímó ranahambo wanjeimandíyo?" mehómóndámboyu.

⁴ Asu Sísas ai simbori hoafíyuhü yahuya, "Awi se moai Baiborambe hoeirundíyo sapo hoafí ranai yare hoafíyowohüya 'Weangurühi hondü Nafíra-randeimbí ai nímórehí nindowenihí nafímarapírí,' meho ra?"

⁵ Sapo God ai yare hoafíyuhü, 'Ranímbohündambo anímbo nindou ahandí hondí afíndambo hínngíndeapírí haya ahandí nímórehí raní díbo mamí tapeimbí nímbaseihí asu yimbu ai moaní mamí tükündafíne nímboambo-yafe,' mehu.

⁶ Asu ngírí ai yimbundafe, nga ai fi mamanafe. Sapo God ai mamambere hínngímareandí ra asu nindou ai yükürübfepoaní," mehupurí.

⁷ Ran+yomo asu Farisi nindou ai Sisas+imbo düdururühi yahomoya, “N+imboe asu nindowenih+ ranai ahand+ n+moreh+ ranahambo moei-yaho h+n+ng+ife ranahambo Moses+nd+ ah+nümb+ hohoan+mo ranambe yare hoaf+yohüya ‘Se s+haf+ n+moreh+ h+n+ng+arowand+ ana, ahambo moei yahombo sürü pando dabado,’ ” mehomondamboyou.

⁸ Asu Sisas ai asükaiyu s+mbor+ ahamumbo hoaf+yuhü yahuya, “Se af+ndaf+ndeimbanemo ran+imboane asu Moses ai s+hamund+ n+moreh+ h+n+ng+fembo hohoan+mo ranahambo moan+ yare h+imboana wamarapur+. Nga asu horombo hondü mun+gu-moatükun+ God ai naf+randambe ana hohoan+mo yahurai moai yan+goro.

⁹ Asu ro s+hamumbo hoaf+hapur+ nda, nindou mam+ ai ahand+ n+moreh+ ra nindowenih+ ngorü-d+ibo hoanepoan+, nga ai moan+ hoan+gire haya n+moreh+ ranahambo moei yahu h+n+ng+ire haya, asu ai n+moreh+ ngorü asem+ndu ana, nindou ranai n+moreh+ sem+nd+ hohoan+momayo ra moaruwaimbo-reandühani.”

¹⁰ Sisas+imbo süngururü-rundeimb+ ai ahambo hoaf+yomondowohü yahomoya, “Asu nindowenih+ n+moreh+h+ifembo hohoan+mo yahurai rawefeyo ana, asu nindowenih+ n+moreh+h+ife-koate ra aboedane,” mehomondamboyou.

¹¹ Asu Sisas ai s+mbor+ hoaf+yuhü yahuya, “Ndan+ hoaf+ nda mun+gumbo nindou ranahamumbo hoaf+yowohüyopoan+, nga nindou sapo ahamumbo God ai ran+ ng+n+nd+ masagapur+ ranahamumboane hoaf+ ra.

¹² Nga ran+poan+imbo hohoan+momboane nindou ai sapo n+moreh+ sem+nd+koate an+ngo ra. Nindou b+d+if+r+ ra n+imboe sapo ai moan+ yahurai n+ngombo boag+r+ ai masahüpur+m+ndei, asu nindou b+d+if+r+ ra n+imboe nindou ai ahamumbo moan+poan+imbo mb+nünguwa seihehi t+moef+ kamari+hor+. Asu nindou b+d+if+r+ ai moan+ God h+fandarand+ ranahambo hohoan+mombo yan+g+r+wambo ran+imboane n+moreh+ sem+nd+koateyomo arund+. Nindou düdi ndan+ yamund+ife hoaf+ ra sem+nd+imboayu ana, ai moan+ mb+sem+ndu-wamboane,” mehupur+.

*Sisas ai n+moak+d+iboumbo-hündambo d+d+ibaf+mayu
(Mak 10:13-16; Ruk 18:15-17)*

¹³ Ran+yei nindou ai Sisas sowana n+moak+d+ibou ra fufurüh+mündi-hündür+ tükümehind+, ai aheimbo ahand+ war+ nandearüh+ d+d+ibaf+mb+findüra sei hehi. Nga asu ahambo süngururü-rundeimb+memo ranai nindou ranaheimbo ng+n+nd+marundür+.

¹⁴ Nga asu Sisas ai hoaf+yuhü yahuya, “N+moak+d+ibou ra ndüh+ aheimbo h+n+ng+r+hindüra wambo sowana mb+sühüsi, nga ng+r+ güdüwuri. Nga God ng+n+nd+ h+fandarand+ ra nindou n+moak+d+ibou ndahurayei-ane,” mehu.

¹⁵ Ran+yu ai aheiwam+ war+ nandearündür+ mbura asu ndamefuyu.

*Nindou hoar+fi+napo af+ndeimb+
(Mak 10:17-31; Ruk 18:18-30)*

¹⁶ Nindou mam+ ai mam+imbo Sisas+imbo-so tükümefuyu. Ai ahambo düdufi hoaf+yundüh+ yahuya, “Yamundo-randeimb+, ro yan+g+r+ koadürümbo n+ngombo ra sem+nd+imbo mb+sambo asu n+n+ aboed+ moatükun+ ramand+ieha?” mehundo-amboyou.

¹⁷ Asu Sisas ai ahambo hoaf+yundüh+ yahuya, “Se ra n+imboe wambo n+n+moatükun+ ai aboedayo ranahambo hoaf+yafüh+ düduwefoand+r-a? Aboed+ mam+yan+g+r+ani moan+ aboedayu. Se gedüh+ aboed+ yan+g+r+ n+ngombo

hohoan+mondafühi ana, se moan+ sapo ah+nümbi hohoan+momayo munğu ran+ambo k+ki+h+saf+ndand+fi,” mehundo-amboyu.

18 Asu nindou-mayu ranai düdüfındühi yahuya, “N+ne ah+nümbi hoafi rana?” mehundo-amboyu. Asu Sisas ai s+mbor+ hoafiyundühi yahuya, “Se nindou h+fokeofepoan+, se n+morehi s+si+h+mopoan+, se hümbühün+poan+, se nindou nğorümbo t+kefehefe pap+ hoafipoan+,

19 se s+hafi+ meapembo ndondond+wap+rühi ahafe hoafi h+mbor+ndafi, se s+hafi wandafi mam+ambo nğusüfo pandoworü s+hafi fimbo nğusüfo pararowand+ nou,” mehuamboyu.

20 Asu nindou hoar+fi+mayu ranai s+mbor+ ahambo hoafiyundühi yahuya, “Ro munğuambo ran+ ah+nümbi hoafi ranahambo h+mbor+ya süngur+heambo-anahi. Asu nğorü n+n+moatükun+ ramand+he-a?” mehundo-amboyu.

21 Asu Sisas ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Asu se moan+ aboed+ nindou hondü n+ngombo mb+safombo ana, se nğafi s+hafi mungu-moatükun+ mas+hoeffi ra nindou nğorümbo fufundawandühi ran+fi+h+ndi k+ki ndowand+fi mbunda, nindou moaruwai napokoate-mayei ranahe-imbo k+ki ra dabadüri. Ranan+ambo asu se sünambe napo af+ndeimb+ndamboyafi. Nğa asu se mborai wand+ süngü,” mehundo.

22 Ran+yu asu nindou hoar+fi+mayu ranai ran+ hoafi ra h+mbor+yu haya af+ndi hohoan+mo kapeih+ ndamefiyu sapo ahand+ napo af+ndi ran+ambo wambo.

23 Ran+yu asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimb+ambo hoafiyupurühi yahuya, “Ro nda s+hamumbo an+hondümboanahi hoafehapur+, nindou napo af+ndeimb+ ranai God nğ+n+ndi h+fandarand+ ranambe kefoefembo ana, awi t+ñjümb+ safane.

24 Asükai ro s+hamumbo hoafehapur+ nda, kemor, adükari n+n+hond+ hos nahurai, ranai ana hoear+ kak+ambo nür ambe ak+dou ran+ naf+ kefoefembo ana, ahambo t+ñjümb+ane, nğa nindou napo af+ndeimb+ ai God nğ+n+ndi h+fandarand+ ranambe kefoefe h+fombo t+ñjümb+ safane,” mehupur+.

25 Asu ahambo süngururü-rundeimb+ ai ran+ hoafi ra h+mbor+yomo houmbo asu ran+ambo mahepünafund+. Ran+yomo asu ai ahambo düdururühi yahomoya, “Asu nindou d+di ai refe ana, aboedambomand+fi?” mehomondamboyu.

26 Sisas ai ahamumbo h+mbor+ pareapurühi s+mbor+ hoafiyuhü yahuya, “Ndan+ moatükun+ ranana nindou ai refembo t+ñjümb+ safane, nğa God ai refembo ana, munğu-moatükun+ ra t+ñjümb+yopoan+,” mehuamboyu.

27 Ran+yu asu Pita ai hoafiyuhü yahuya, “Awi se ndühi h+mboyafi, ro munğuambo moatükun+ rar+hu kokosifoar+hu hohu s+hafi süngufemboanefi, nğa n+n+ tak+n+ mandahum+ndefa?” mehuamboyu.

28 Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro s+hamumbo an+hondümbo-anahi hoafehapur+ nda, h+fi s+mbor+ tüküfemboayo ran+ sihi Nindou Hondü ranai sürühoeyoweimb+ n+mar+ fond+ ran+wam+ n+manduan+, asu wambo süngurund+ri-rundeimb+ se-amboan+ mam+ n+mar+ fond+ 12 ran+wam+ n+mand+imboemo 12 mam+s+ri+ Israer+hünd+ ranaheimbo h+fand+yondür+imbohünda.

29 Ranan+ambo asu nindou munğuambo d+di+yei ai ahei wor+, akohoand+, reh+ mam+, hondaf+ndi, n+mor+, asu nümbür+ ra wambohünda rar+hi

h+n+ngar+hind+ ana, asu ai 100 yimbumbond+hi ndahümündih+ asu ahe-
imbo yang+r+ koadürümbo n+ngombo-mayo ra God ai dagadür+mbui.

³⁰ Nga nindou afind+ d+diyei ai haponda adükar+imbofemboaye+ ana, süngunambo ai ak+doumbo-ndahimboyei, nga asu nindou afind+ d+diyei ai haponda ak+dou-mboehind+ ana, asu ai süngunambo adükar+mbo-ndahimboyei,” mehu.

20

Wof+ h+si+ nümbürambe ratüpur+yomorundeimb+ nindou kafeje hoaf+

¹ Sisas ai hoaf+yuhü yahuya, “God ng+n+ind+ h+fandarand+ ranana sapo nindou mam+ nümbür+ aharambür+ nahurai-ane. Ranani asu ai siambe ham+ind+ hu nindou ahand+ wof+ h+si+ nümbür+ ranambe ratüpur+imbo masepur+müdu.

² Nindou ranai ratüpur+yomo-rundeimb+ rani-bab+id+imbo mamam+ si mamam+ kaki ra ai segopur+imbo hoaf+ mamüh+ru houmbo asu ahamumbo ahand+ nümbür+ ranambe ratüpur+imbo koamar+hepuri.

³ Asükaiyu ai hüf+ham+ind+ ng+n+ind+yuambe saf+ huane nindou b+id+f+r+ ai maketambe moan+ ratüpur+koate bur+imemonda hoeimareapur+.

⁴ Ran+yu asu ai ahamumbo hoaf+yupurühüya, ‘Seamboan+ ngomo wand+ wof+ h+si+ nümbür+ ranambe ratüpur+ind+mo. Nga ro s+hamumbo kaki ndeara segopur+imbo-mayo rani-simogodüh+ ndahapur+imboyah+,’ mehupuri.

⁵ Ran+yomo asu ai ratüpur+imbo mahomo. Hüf+n+imbo asükaiyu n+imbambe saf+ ai hu mam+ rani-süngumareand+.

⁶ Ndeara n+imbambe hondü hu hoeireapurani nindou b+id+f+r+ ai moan+ ratüpur+koate ranüh+ yaru man+ngomondamboyu. Ran+yu asu ai ahamumbo düdureapurühü yahuya, ‘Se ra n+imboe moan+ ndanüh+ ratüpur+koate hüf+ham+ind+ gebuai af+nd+ ra man+ngomo rana?’ mehuamboemo.

⁷ Asu ai ahambo hoaf+yomondüh+ yahomoya, ‘Y+hoeft+imbo nindou ai ratüpur+ saikoate-memo-ndamboanef+ an+imboef+,’ mehomondamboyu. Asu ai hoaf+yupurühü yahuya, ‘I refe anas+, se-amboan+ ngomo wand+ nümbürambe ratüpur+ind+mo,’ mehupuri.

⁸ Ndeara b+id+f+rana k+n+n+ hoafambe nümbür+ aharambür+ bogori-mayu ranai ahand+ ratüpur+yomo-rundeimb+imbo bogor+imbofi h+fandapur+ ran-deimb+mayu ranahambo hoaf+yuhü yahuya, ‘Ratüpur+yomo-rundeimb+ nindou ranahamumbo mborai mb+saf+pur+ hawa ahamund+ kaki ra daba-puri. Nindou b+id+f+rani süngunambo hondü ratüpur+ masahapur+ ranhamund+ fih+ p+indaf+ hawa ngaf+ weangurüh+ ratüpur+memo ranhamund+ fih+ tündowand+,’ mehundo.

⁹ Ran+yo asu nindou ndeara n+imbambe hondü peyomo houmbo ratüpur+imemo ranai kaki mamam+ru masowandümo.

¹⁰ Ran+yomo asu nindou weangurüh+ peyomo houmbo ratüpur+imemo ranai-amboan+ kaki sem+ind+imbo tükümefund+. Ndanana ro af+nd+ saf+ ndahum+indemboeyef+ yahomo houmbo. Nga asu ai-amboan+ moan+ mam+ yahurai kaki mamam+ru masowandümo.

¹¹ Ran+yomo ai kaki ra sowandümo houmbo asu ratüpur+ masagapur+ nindoumayu ranahambo ‘Kaki ran+imbo n+imboe ndahurai masawamun+,’ yahomo houmbo n+ngepomemo.

12 Ai yahomoya, ‘Nindou sünguni se ratüpurî masagapura moani bodîfombo yangîrî ratüpurîmemo-anemo asu se ahamumbo kakî ra yîhoefîmbo masawamunî nahurai masabapurî. Roana siambe peyefî hohu hüfünî gebuai ra ratüpurî tîjîrîfomayefî hüfîhamîndî kîkîrîhundühî,’ mehomondamboyu.

13 Nümbürî aharambürî ai nindou ŋgorümayu ranahambo sîmborî hoafîyundühî yahuya, ‘Wandafî, se hîmborîyafî, ro sîhamumbo moai moaruwai dîbo nînüngurîheapurî, ŋga wanî. Asu sapo sîhîrî moai mami si ratüpurîmbo weangurühî mami si ratüpurîyowohü, kakî mamamife semîndîmbo hoafî mami süngurîhundîyo?’

14 Haponda hamîndî se sîhafî kakî ra ndowandîfî hawambo ŋgoafînambo ŋgafi. Sapo ro kakî sîhamumbo masahapurî yahurai nindou süngunî ratüpurîmemo ranahamumbo amboani segopurîmbo saheheamboyahî masahapurî.

15 Awî wandî kakî ra ro hohoanîmomayahî süngu refembo ra wanîmandîyo? Rani-moatükunî ranana ai moani wandî moatükunî yangîrane. Ro sapo aboedî moatükunî ramarîheanda asu se ranîmbo wambo garîbîrowandîrühüyafî?’ mehu.”

16 Sisas ai ndeara hoafî moendîfembo yahumbo hoafîyupurühî yahuya, “Ŋga nindou dîdîyei ai haponda adükarîmbo-femboayei ana, süngunambo ai akîdumbo-ndahimboyei, ŋga asu nindou dîdîyei ai haponda akîdumboehindî ana, asu ai süngunambo adükarîmbo-ndahimboyei,” mehu.

*Ngîmîmbo Sisas ai yîfîmbo ranîmbo wataporîmbomarandî
(Mak 10:32-34; Ruk 18:31-33)*

17-18 Sisas ai Serusaremînambo hafuhüyu ai ahandî süngururü-rundeimbi 12 memo ranahamumbo ahamundîhoarî bogo hoafîyupurühî yahuya, “Awî se hîmborîyomo. Haponda sîhîrî nda Serusarem ŋgoafînambo hahîfûhanefî, ŋga ranühî anîmbo Nindou Hondü ranai Godîmbo sîhou-rundeimbi bogorî nindou asu ahînûmbî hohoanîmo yamundu-rundeimbi nindou ranahamundî warühîndîfîmbui. Rananîmbo asu ai ahambo yîfîmbo papîhoafî-ndürîmboemo.

19 Rananîmbo asu ai ahambo nindou amurî ranahei warambe hîŋgîndurümbemo. Rananîmbo asu nindou amurî ranai ahambo nindou hîmboahü tîkîfînambondîhorî habudihü ahambo ndüfurî ndüfurîboadüwurîmboemo. Asu ahambo nîmî keimbî karîhendeimbîfîhî pandüwurîmboemo. Ŋga asu randîfe hayambondoanî süngunambo ŋgîmî sindu mbunda asükaindu yangîrî botîndîfîmbui,” mehurî.

*Sems Son ai adükarîmbofembo masafanî
(Mak 10:35-45)*

20 Ranîyo asu Sebedindî nîmorehî ahandî nîmorî yimbu babîdî Sisasîmbo-so tükufe ahandî hangîfoanî peyo yirî kakire nîmarîmbo ai mami-moatükunî rambîreandî yaho haya düdumarerî.

21 Ranîyu asu Sisas ai ahambo düdureandühî yahuya, “Nîmorehî ra se nînî-moatükunîmboyahî rana?” mehundo-amboyo. Asu ai ahambo sîmborî hoafîyondowohü yahoya, “Se wambo randîheamboyahî mbîsafîndîrî se bogorîmbofeyoanî asu wandî nîmorî yimbu nda sîhafî warî-hondünî nîmarî, sîhafî kadüdanî nîmarî rambohünda,” mehoamboyu.

22 Ranıyü asu Sisas ai tıñrıfo ahambo tüküfemboayo ranımbö nımorı yimbumbo hoafıyupırühi yahuya, “Se-ana moai fıfırıneandı se nınımböyafanı düdüefıneandı ranımbö. Se ra ro tıñrıfo semındımböyahı ra mandowandıfanıyo?” mehupıramböyafanı. Asu ai sımborı ahambo hoafıyafıñandowohü safanıya, “Yını, ro randıhoamboyeħısi,” masafanı.

23 Sisas ai ahafanımbö hoafıyupırühü yahuya, “Yını, wandı tıñrıfo ndowandımböyafanısi. Nğa asu ro sıhafanımbö hoafıñdahapırı, düdü wandı warıhondünı nımarı asu kadüdanı nımarı rambo ra nğırıñdahı, nğa wanı. Fondı ranana wandı Ape ai nındoumbo dıdıboadoramündı hınıñğımareandane,” mehu.

24 Ranıyömo asu Sisasımbö süñgururü-rundeımbı 10 memo ranai ranı hoafı ra hımborıyömo houmbo asu ai apodoho yımbumefanı ahafanımbö nğınındımarupırı.

25 Ranıyü asu Sisas ai ahamumbo mamı gugureapurı mbura hoafıyupurühi yahuya, “Se awı ranahambo fıfırumbo-anemo, nğorü sırambeahındı-mayeı ranahei bogorı nındou ranai ana nındou ranaheimbo nğınındı hıfandırundürühanemo. Rananemo asu ahei adükarı nındou ranai-amboanı nğınındı aheimbo hıfandarundürı.

26 Nğa awı ndahurai hohoanımo ndanana sıhamundı mbüsü mayğorıpoanı, nğa wanı. Sıhamundı mbüsü nındou mamı ai adükarımböfe tüküfembo hohoanımoayı ana, asu ranai nındou sıhamundı ratüpurıyü-randeımbı nındoumbofı mbünüñgu-wamboane.

27 Asu nındou mamı ai sıhamundı mbüsü ro horombonıpoedı nındou-anahı yahu anüñgu ana, nındou ranai sıhamundı moanı ratüpurıyü-randeımbı nındoumbofı mbünüñgu-wamboane.

28 Sapo rahurai ane Nındou Hondü aiana hıfınambo makusu ra ahambo nındou ai farıhefımböyöpoanı. Nğa ai nındou afındı ranaheimbo aboedambo-fendürımbö-hündamboyu yıfımbö makusu,” mehu.

*Sisas ai nındou yımbu hımböatıharı aboedımareapırı
(Mak 10:46-52; Ruk 18:35-43)*

29 Ranıyömo ai Seriko nğoaftı hınıñğırü hou mahomonda, asu nındou afındı safı ranai Sisasımbö süñgumarıhorı hei.

30 Hımböatıharı nındou yımbu ranai nafıkımı nımarıfanı hımbörıyafandane, Sisas ai mahuwamboyafanı, asu ai hoafı puküna karıhoefıneandühi hoafıyafandühi safanıya, “Defıtındı ahuirı! Adükarı, se yıhoehımbö hıpoambo-rowamunı,” masafanı.

31 Nındou afındı ranai ahafanımbö se moanı yafambe kıkıhandıfanı sei hehi nğınındı hoafımeħpırı. Nğa asu ai moanı puküna hamındı hoafı karıhoefıneandühi hoafıyafandühi safanıya, “Defıtındı ahuirı! Adükarı, se yıhoehımbö hıpoamborowamunı,” masafanı.

32 Ranıyü asu Sisas ai ranühı nğınınımareandı. Asu ai ahafanımbö düdüreapırühi yahuya, “Ro sıhafanımbö nını nünüñgufepırımböyahı asu se ranımbö hohoanımoayafana?” mehupıramböyafanı.

33 Asu ai sımborı ahambo hoafıyafıñandowohü safanıya, “Adükarı, se yıhoehı hımböarı aboedı bırıhawamunı semboaneħı hohoanımoayehı,” masafanı.

34 Ranıyü asu Sisas ai ahafanımbö hıpoamboreapırı haya warı ahafandı hımböorambe pamareapıra moanı mamı ranı-sımböanı hımböarı aboedı bırımarıhoayöpıra hımböarıyafandühi, asu ai Sisasındı süñgu mahafanı.

21

*Sisas ai bogori nindou nahurai Serusarem ngoafambe tüküme fiyu
(Mak 11:1-11; Ruk 19:28-40; Son 12:12-19)*

1 Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidi Serusarem ngoafikimi akimi tifrundühiyomo asu ai ndeara Betfage ngoafambe Orif Nimi Wafukimi tüküme fundi. Ai ranühi tüküyafundühiyomo Sisas ai ahandi sünguneri-rinandeimbi ranahafanimbo hoafi rani bitapire horombo koarhepirühi yahuya,

2 “Ngoafi akimi anango ranihunda ngafani nimehünou hoeindineandani dongi mamihandani nimori rani dibo wofihih kife hinngifimbi-mayo ra fufurindi-heneapiri mbundina wambo sowana ndowandifanidügüfan.

3 Asu nindou ngorü ai ranahambo nin hoafi hoafinduanana, asu se hoafindafandühiya, ‘Adükari ai ranahambo hoafimayu-amboanehi,’ mbisafandani animbo asu ai moani rande hinngindeandani amboani ndowandifanidügüfan,” mehu.

4 Rani-moatükuni ranana sapo horombo Godindi hoafi hoafiyu ran-deimbi ai hoafimayu simogodühi tüküfemboyo ramefeyo. Sapo ai yare horombo hoafiyuhüya,

5 “Saion nindou ranaheimbo hoafindafindürühi animboya,

‘Awi se ndühi himbondei shei adükari bogori nindou ranai sheimbo sowana asüfu!

Aiana moani himboari hoafendühi dongi raniwamini marü haya asüfu.

Asu aiana dongi nimori mamihandani raniwamani marü haya asüfu,” meho.

Sekaraia 9:9

6 Raniyafani asu ahambo süngurineri rinandeimbi ai hafani Sisas ai hoafimayupiri rani-süngu ramarineandi.

7 Raniyafani asu ai dongi hondini nimori kameihira sowapindifani hüfani ahafandi hoeari ra ahafewamini nandine hinngimarineapira asu Sisas ai raniwamini farifi mamaru.

8 Ranিয়েi nindou afindi safi ranai aheiwari hoandarini hoeari fufurühümündi nafini korimarihinda asu bidifiri ai nini wari emündi kameihihutühümündi nafini korimarihini hei.

9 Nindou afindi bidifiri ranai Sisasindi hanggifoani kefoehi hehi hei asu bidifiri süngunimayei ranai hoafi puküna karihehindühi hoafiyehühi seiya, “Defitindi ahuri, ranahambo hihifi-hihifindahundo!

God ai ahambo aboedi aboedi-mbiriramboane ai Adükarindi ndürinambo asüfu ranahambo.

Godindi ndürini adükarane mbisefomboane,” masei.

Buk Song 118:26

10 Sisas ai Serusarem ngoafambe tüküme fiyua asu ngoafi adükari ranai hepüni kikirandühi nindou ranai düduyahindühi seiya, “Nindou düdi rana?” masei.

11 Nindou afindi-mayei ranai hoafiyehi seiya, “Nindou ndanana Nasaretihöndi Gariri hifihündi Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou Sisas ani,” masei.

*Sisas ai Godindi worambe kefuai mahüfu
(Mak 11:15-19; Ruk 19:45-48; Son 2:13-22)*

12 Sisas ai Godindi Worikimi hüfu nindou ranühi sesi napo kakifihisimbori siseyei wakirihindühi ninoumayei ranaheimbo bukürümafoarearu. Raniyu ai kakisisefe rambo fondiyu asu nindou

bidiŋiri ai wupufo nimarimombo siseru-rundeimbi nimarifondi ra hihirimafaoreapuri.

¹³ Raniyu ai hoafiyundürühü yahuya, “Sapo Baiborambe sürü mapariro ra yare hoafiyohü yahoya, ‘Wandi wori ranana didibafife worane mbiseimboyei,’ mehu. Nga asu se wori nda nimboe hümbuhüni nindouyei dibonapife worimbo-arihinda?’ mehupuri.

¹⁴ Nindou himboatihari asu nindou tihari moaruwaimbi ranai Godindi wori ranambe tükümehinda Sisas ai aboedimareandüri.

¹⁵ Godimbo sesi sihou-rundeimbi bogoriyomo asu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbiyomo ranai hoeirundane, Sisas ai hepünifeimbi moatükuni ramareanda asu nimoakidibou ai puküna hoafi karthehindühi Godindi wori ranambe seiya, “Defitindi ahuri ranahambo hihifihifimboani,” maseiamboemo asu ai rani-moatükuni ranahambo nginindimemo.

¹⁶ Raniyomo asu ai Sisasimbo düdururühi yahomoya, “Se nene-hoafi ai hoafayei ra himboriyafai?” mehomondamboyu. Asu Sisas ai simbori ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Anihondane, ro ra himboriyamboanahi. Asu se moai hoafi Baiborambe menjoro nda hoeirundiyoy? Sapo ai yare hoafiyowohü yahoya,

‘God, Se nimori akidibou asu

akidibou hondü tithündi ranahei yafambe boaroworani animbo

asu ai Sishambo adükarani sei ndorih hoafimbeyai-amboane,’ meho ra,”

Buk Song 8:2

mehu.

¹⁷ Raniyu Sisas ai ahamumbo yare hininjireapuri haya Betani ngoafina ranühi apombo mahu.

Sisas ai hoafimayua nimi fik süfuri nahurai nimbi mayo

(Mak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Hapoadumbo siambe hondü Sisas ai adükari ngoafina hihirifi nafi huhüyu asu ai wembombomayu.

¹⁹ Raniyu ai huhünda nafikimi fik nimindi ranai maningowa hoeire haya rani sowana mahu. Asu moai nimindi ranifih fik hisi ranai kiaro, nga moani emüdi yangiri maningowa hoeimareandi. Raniyu asu ai nimi ranahambo hoafiyuhü yahuya, “Nimi ndanimbafit ndani se ngiri asükaindafi hisindafi,” mehua, asu nimi ranai moani mamihari hoafi ninjoambe nimbi mayo.

²⁰ Raniyomo asu ahambo süngururü-rundeimbi ranai ai ramareandi ranahambo hoeiru houmbo hepünafundühi düduyafundühi yahomoya, “Nüngumareandamboyoy fik nimindi ranai moani yahurai nimai hamindi nimbi mayo rana?” mehomo.

²¹ Raniyu Sisas ai simbori ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro sishamumbo anihondumboanahi hoafehapuri, asu se anihondümbondundühi moani yimbu hohoanimo-koateayomo ana, seamboani ro nimi ndanahambo ramarheandi nou randumboemosi. Nga se hifi wafu ndanahambo hoafindimondühiya, ‘Se firihoefti hawa shafihoefti hanifi siriwara himo peyafi,’ ehomo ana, ra ai randifemboe.

²² Asu se anihondümboru houmbo nini-moatükunimboyoy sishamundi didibafife ra hoafemo ana, asu se rani-moatükuni ra ndowandumboemo,” mehupuri.

*Sisasimbo düdi nginindi masagado yahomo houmbo düdumefundi
(Mak 11:27-33; Ruk 20:1-8)*

23 Sisas ai Godindi worimayo ranambe kefuai hu tüküfi nindou bidiframbo hoafi yamundeandürühi maningü. Raniyo asu Godimbo sesi shou-rundeimbi bogori nindouyomo asu nindouyei bogori nindouyomo ranai ahambo-so tüküyafu düdurürühi yahomoya, “Nüngunahurai nginindiyo se yahurai nda sowandifi hawa ndani-moatükuni refembo rana? Nindou düdi shambo nginindi yahurai ra masagan-a?” mehomondamboyu.

24 Asu simbori Sisas ai ahamumbo hoafiyupürühi yahuya, “Roamboani shamumbo awi mamü düdufe düdundaheapurimboyahi. Asu se wandi düdufe ranahambo hoafi weindaharundi ana, shamumbo n-nenginindi ro sahamindi hehea rani-moatükuni rarihe arihandi ranahambo hoafindahapurimboyahi.

25 Asu dagüdamboe Son himoni nindou hundüryo rambo hohoanimo masemüdu rana? Rani-moatükuni ra Godindi-mayo tüküfemboyo asu nindouyei-mayo tüküfemboyo?” mehupuramboemo. Raniyomo asu ai ahamundihoari bogo simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Nini hoafi shiri ra hoafimandefa? Asu shiri ahambo hoafiyahundowohüya, Godindi-mayo tüküfemfeyo ane asefi ana, asu ai simbori shifimbo rande hoafindümünühiya, Nimboe refe ana, asu se Sonimbo anihondümbofe-koatememoa? mbüsü düdündüfimünimbui.

26 Asu shiri rarihu hoafiyefühi, Rani-moatükuni ra nindou-yafemayo tüküfemfeyo ane, asefi ana, asu nindou ranahaimbo yhimbo-ndihurimboyefi, nimboe sapo nindou ranai Sonimboya, Aiana Godindi hoafi hoafiyu randeimbi nindoumayu ani aseimbohünda,” mehomo.

27 Raniyomo asu ai Sisasimbo hoafiyomondühi yahomoya, “Rani-moatükuni ra ro moai fifirihundi,” mehomondamboyu. Asu ai ahamumbo simbori hoafiyuhü yahuya, “Roamboani ro ngiri shamumbo hoafindahapuri dagüdamboe ro hohoanimo ra sahamindi hehea rani-moatükuni rarihe arihandi ra,” mehu.

*Sisas ai afindi mamü ranahandambo nimori yimbu ranahandi kafeefe
hoafi hoafimayu*

28 Sisas ai yahuya, “Asu haponda se ra nünguru hohoanimoyomondühiyomoa? Mamimbo nindou mamü ai nindowenihü nimori yimburapiri henüngumboyu. Ai hu ahandi amonngo nimorimayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, ‘Wandi nimori nda, se ngafi wofi hisi nimbüri ranambe ratüpurindafi,’ mehu.

29 Asu nimori ai yahuya, ‘Ro ratüpurimbo moei samboanahi,’ mehu, nga asu süngunambo hohoanimoyu hoeireanda mayoa ai ratüpurimbo mahu.

30 Raniyu asu afindi ai akidambo sowana hu mamü hoafi yahurai yare hoafimayundo. Asu nimori ai yahuya, ‘Yini Ape, ro ngamboya rani ratüpurimbo,’ mehu, nga asu süngunambo ai moai hu.

31 Nimori yimbu ranai nahanayu sapo afindi ai hoafimayu süngu himboriyu haya ramareanda?” mehuamboemo. Asu nindou ai hoafiyomondühi yahomoya, “Amonngo nimori ai,” mehomondamboyu. Sisas ai hoafiyupürühi yahuya, “Ro shamumbo haponda hoafehapuri nda, Nindou takis kaki sowandümo-rundeimbi asu nimorehi nindowenihü

birabiriyei rihundeimbi ranai s'hamumbo ngasündhipuri hehi ai boatei God ngin'ndi hifandarandi ranambe karefoehindi.

³² Nga n'imboe Son s'hamumbo sowahi tüküme fiyu ra ai s'hamumbo sapo naf' aboedi süngumbeyafunda yahumboyu nafuimayupuri. Nga asu se moai ahambo an'hondümborüwuri. Nga asu nindou takis kaki sowandümo-rundeimbi-memoyomo, asu n'imorehi nindowenih' birabiriyei rihundeimbi ai yangiriyei ahambo an'hondümborüwuri. Rani-moatükuni ra se hoerundisi, nga asu se moai süngunambo yaru n'ngomo hohoan'moyomondani wani asu ahambo an'hondümborüwuri," mehu.

*Nindou moaruwai wof' hisi nümbüri hifandimarundi kafeofe hoafi
(Mak 12:1-12; Ruk 20:9-19)*

³³ Sisas ai hoafiyuhi yahuya, "Awi se ngorü kafeofe hoafi ranahambo h'imboringimo. Mam'imbo nindou mam' hifi aharambüri ai wof' hisi hifoare mbura gin'rimayu. Asu nümbüri ranambe wof' hisi ra boboeyo-rambohünda hipiri nafimarandi. Asu nümbüri ranambe nimoamo hafo g'güdyo rambohünda yibadi ngerira hafu hin'ngimareandi. Raniyu asu ai mungu-moatükuni ra raraore mbura nindou kaki sem'ndimbo ratüpuriyomo-rundeimbi ranahamundi warambe hin'ngire haya, ngorü hifi'na angun' mahu.

³⁴ Ndeara wof' hisi ranai süfiyoan' nindou ranai ratüpuriyomo rundeimbi ranahamumbo nindou nümbürambe ratüpurimemo ranahamumbo sowana koamar'hepura mahomo wof' hisi ra sem'ndimbo.

³⁵ Raniyomo asu nindou wof' hisi nümbürambe ratüpuriyomondühi man'ngomo ranai nindou ahandi koamar'hepura mahomo ranahamumbo mbumar'pundümo. Ngorümbo bubururi, ngorümbo hifokoarüwuri asu ngorümbo nimoainambo-maruri.

³⁶ Raniyu asükaiyu nindou ranai ahandi ratüpuriyomo-rundeimbi bidifiri afindi safi koar'hepurane, nindou nümbürambe man'ngomo-memo ranai ahamumbo mam' horombo bidifirambo ramarüpur' nou yahurai ramarüpur'.

³⁷ Raniyu nindou ranai bidifiranambo hondü ahandi n'imori ranahambo ahamumbo sowana koamar'heirü. Raniyu ai yare hoafiyuhü yahuya, 'Nindou ranai awi wandi n'imori ranahambo nondüwuruh' ahandi hoafi h'imboringimboemosi,' mehu.

³⁸ Nga asu ai ahandi n'imori ranahambo hoeirüwuruh' ahamundihoar' yahomoya, 'Nimori ndanana sapo nümbüri aharambüri'ndi n'imor-ani. Awi sih'ri ahambo haponda hifokoandihurühi an'imbo asu sih'ri ahandi-mayo nabo ra fufund'humundefomboane,' mehomo.

³⁹ Raniyomo asu ai ahambo mburündümo nümbürambeahindi h'imboran' pirüwuri houmbo houmbo hifokoamarüwuri."

⁴⁰ Sisas ai yare düdufih' yahuya, "Asu wof' hisi nümbüri aharambüri ai asükaindu tükündüfih' ra, nindou ahandi nümbüri hifandimarundi ranahamumbo n'ngumandepura?" mehuamboemo.

⁴¹ Asu ai hoafiyomondühi yahomoya, "Nindou moaruwai ranahamumbo nindou ranai hifokoa-ndepurümbui. Ranan'imbo asu ai nindou bodimondambo ahandi nümbüri ra dagapuran' asu ai hifandundühi wof' hisi süfi-ambe nindou ranai nümbüri aharambüri'mbo bidifiri dabudomboemo," mehomo.

⁴² Raniyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyuhüya, “Awi, se moai hoafi Baiborambe apenihgo ra hoeirundiyo? Hoafi ra yare hoafiyowohüya, ‘Worimboboru-rundeimbi nindou ai worimbombo kambohoan+ moaruwai ra moan+ yaru moei yahomo masihomo, asu kambohoan+ ranai moan+ ndorihoeimbi ham+ndi kambohoan+imbofe tüküme feyo.

Rani-moatükun+ ra Adükari ai ramareandane, nga rani-moatükun+ ra ro hoeir+hunda aboedi ham+ndane, asefi,’ *Buk Song 118:22-23*

meho.

⁴³ Rani-mboane asu sihamumbo hoafehapuri, ‘God ngin+ndi hifandarandi ranamboan+ sihamumbo saihündi-mayo ra ndemündü haya asu nindou didiyei ai hisi aboedi hifandarandambe tüküfembohünda ranaheimbo dagadür+mbui.

⁴⁴ Nindou düdi ai kambohoan+ rani+wam+ pirayu ana, ai munguna hürühumbo yagudümbui. Asu kambohoan+ ranai nindou ranahandi wami pirayo ana, ranambo ndün+nder+mboe,” mehu.

⁴⁵ Raniyomo asu Godimbo sesi sihou-rundeimbi nindou bogoriyomo asu Farisi nindouyomo ranai Sisas+ndi kafeefe hoafi ranahamboya ‘Yihoe fomboani yare kafeore hoafayu,’ yahomo fifri+marundi.

⁴⁶ Raniyomo asu ai ahambo mbuimündumbo yahomo houmbo hoan+momemo. Nga asu ai nindou afindi ahambo wakireri menjoro ranaheimbo yihimbomarundi, nimboe sapo ai Sisasimboya, Ai God+ndi hoafi hoafiyu-randeimbi nindoumbofimboani masei rani+mbo wambo.

22

Sisas ai nimorehi sem+ndi simboan+ sesesimbo kafeefe hoafi hoafimayu (Ruk 14:16-24)

¹2 Asu asükai Sisas ai kafeefe hoafinambo hoafiyundürüh+yahuya, “God ngin+ndi hifandarandi ranana ndahurai-ane. Mamimbo adükari bogori nindou ai nimorehi sem+ndi sesesimbo sesi raraore fikimi-fikimire masihendi ahandi nindowenih+ nimori ai nimorehi sem+ndi mbomayua.

³ Raniyu ai nimarumbo ahandi ratüpuriyomo-rundeimbi nindoumbo koamar+hepuri nindou bidiframbo sesesi si rani+fihi tükündafundi yaho hoafiyopurimbo. Nga asu rani-simboan+ nindou ranai moai tüküfembo hoan+moyomo.

⁴ Raniyu asükaiyu ai ahandi ratüpuriyomo-rundeimbi nindou bidiframbo koamar+hepuri. Ai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Wandi sesesimbo si ranai ndeara nafiram+ndimboane. Burmakau anam+ndi asu nin+hondi bidifri wowondümbi wandi hifokoaru mandu didiboardru nafiram+ndimboane. Nga se difomo nimorehi sem+ndimbo sesesi ra sesimbo,’ yahu hoafiyu koamar+hendi.

⁵ Nga asu nindou ranai moai ahamundi hoafi h+mboriyomo hou homo, nga want. Nga ai ahamundi hohoan+momemo süngu ahamundi ratüpurimbo bukür+mefoundi. Nindou mam+ ai ahandi nümbür+nambo-ndefi, mam+ ai ahandi stoa wor+nambofi raraomarundi.

⁶ Asu bidifri ai nindou ranahandi ratüpuriyomo-rundeimbi ranahamumbo mburüpondümo houmbo bubuhaiyomopurühi hifokoakomarüpuri.

7 Ranı̄yu asu bogorī nindou-mayu ranai ranı̄mbo ɲgusũfoambe moaruwairı̄rũhiyu ahandı̄ ami ranahamumbo koamarı̄hepura ai homo nindou hı̄fokoaru rundeimbī-memo ranahamumbo hı̄fokoako-foarupurũhī ahamundı̄ ɲgoafī ra hai kamandu kamandu marundı̄.

8 Ranı̄yu asu ai ahandı̄ ratũpurı̄yomo-rundeimbī ranahamumbo hoafīyuhũ yahuya, "Wandı̄ nı̄morehī semı̄ndı̄mbo sesesī si ranai ndeara nafı̄ramı̄ndı̄mboanesī, ɲga asu nindou fandı̄fembo hoafīmayahī ranai moei mehomo, ɲga ɲgı̄rı̄ wandı̄ worambe dı̄fomo.

9 ɲga haponda se ɲgomo munɲuambo bogorī nafı̄ ranı̄hũnda munɲuambo nindou hoeindundũhī ana, hoafīndı̄mondanı̄ nindou afı̄ndı̄ safı̄ wandı̄ sesesīmbo si ranũhī ai mbı̄fandund-amboane!' mehuamboemo.

10 Ranı̄yomo asu ahandı̄ ratũpurı̄yomo-rundeimbī ranai munɲuambo nafı̄ bogorī ra homondũhī munɲuambo nindou hoeirũpurũhī gugurı̄marundı̄. Nindou bı̄dı̄fı̄rı̄ aboedī, bı̄dı̄fı̄rı̄ moaruwai kapeihī, ranai munɲu fandafandambo nı̄morehī semı̄ndı̄ sesesīmbo fondı̄ ra nindou yangı̄rı̄ gũremareandı̄.

11 Ranı̄yu bogorī nindou ai nindou mafandandı̄ ranaheimbo hı̄mboasafı̄mbo huwane nindou mamı̄ ranai sesesīmbo hombo hoearı̄ yihuruyı̄mı̄ndı̄-koate mamaruwa hoeimarirī.

12 Ranı̄yu asu bogorī nindou ai ahambo dũdurirũhī yahuya, "Wandafī, se ra nũnũɲɲuayafamboyafī sesesīmbo sihī hombo hoearı̄ yihuruyı̄mı̄ndı̄-koate tũkũmefoandı̄ ndana?" mehundoa asu nindou ranai moanı̄ hoafī-koate sı̄rı̄ yare mamaru.

13 Ranı̄yu bogorī nindou ai ahandı̄ ratũpurı̄yomo-rundeimbī ranahamumbo hoafīyuhũ yahuya, "Nindou ranahambo yirī warı̄ hũputũpundũmo houmbo weı̄ndanı̄ nı̄mbı̄ nı̄maro-ambe pı̄nduwurı̄. Rananı̄mbo ai heındũhī yahafī hı̄tı̄mbı̄randamboane,' mehu."

14 Ndeara Sisas ai hoafīyuhũya, "Nindou afı̄ndı̄mboyo fandı̄fembo hoafīmayondũrī, ɲga asu moanı̄ yı̄mbu mamı̄ yangı̄rı̄ ranaheimbo dı̄bonı̄mayondũrī," mehu.

*Takis kakı̄ sai hohoanı̄mo ranahambo Sisası̄mbo dũdumarı̄horı̄
(Mak 12:13-17; Ruk 20:20-26)*

15 Farisi nindou ai homo Sisas hoafayu ranahambo nı̄nı̄ dũdufe hoafī sı̄hı̄rı̄ hoafīndefũhī ranambo yirũmondı̄hurı̄mbo yahomo fı̄fı̄rı̄marundı̄.

16 Ranı̄yomo ai nindou ahamumbo sũɲɲurı̄purı̄-rundeimbī asu Herotı̄ndı̄ sũɲɲururũ-rundeimbī bı̄dı̄fı̄rı̄ ranahamumbo Sisas-sowana koamarı̄houpurı̄. Ai homo Sisası̄mbo-so tũkũyafu hoafīyomondohũ yahomoya, "Nindou yamundo-randeimbī, ro sı̄hambo fı̄fı̄rı̄hunı̄nı̄mboanefī se anı̄hondũmbo hondũ hoafīyafī arandı̄ ra. Nindou ai nı̄ne-hohoanı̄mo hohoanı̄moayei ranahambo se afı̄ndı̄ hohoanı̄mo-koate seana Godı̄ndı̄ anı̄hondũ hohoanı̄mo ranahambo yamundo randũhanafī. Asu seana sı̄hafī hı̄mboahũ munɲu nindou sı̄mogodũhanei.

17 Ranana asu se yı̄hoefı̄mbo hoafīyafı̄munı̄. Se ra ranı̄mbo nũɲɲuro hohoanı̄moyafũhı̄yafa? Romı̄-yomondı̄ nindou bogorī Sisar ranahambo takis kakı̄ saı̄mbo ra aboedīyo wanı̄yo?" mehomondamboyu.

18 ɲga asu Sisas ai ahamundı̄ nı̄ne-hoafī moaruwai fı̄fı̄rarundı̄ ranı̄mbo fı̄fı̄reandı̄. Ranı̄yu asu ai ahamumbo hoafīyupurũhī yahuya, "Awi seana nindou yı̄mbu yafambeı̄mbanemo! Se ra nı̄mboe wambo ɲgorũ-sũɲɲufendı̄rı̄mbo yahomo houmboemo rana?"

19 Naha ndühî wambo kakî hoarî takis-ambe sihefembo-mayo ra nafui-yomondîrî,” mehuamboemo. Asu ai ahambo kakî hoarî ra sowandümo homo nafuimemondo.

20 Ranîyu asu ai ahamumbo hoafîyuhü yahuya, “Se ra dade ngusumboarîyo asu ndürîyo kakî ndanîfihî apaiaro rana?” mehuamboemo.

21 Asu ai ahambo simborî yahomoya, “Adükarî bogorî nindou Sisar ranahandane,” mehomondamboyu. Asu Sisas ai hoafîyupurühî yahuya, “I awi refeanasî nîne-moatükunî Sisarîndayo ahambo sihefemboane, asu nîne-moatükunî Godîndayo ahambo sihefemboanesî,” mehuamboemo.

22 Ranîyomo asu ai ranî hoafî ra hîmborîyomo houmbo hepünafundühî ahambo ranühî yaru hîningîrîwuri houmbo ndamefundî.

*Nindou yîfîhündî botife hoafî ranîmbo Sisasîmbo düdumemondo
(Mak 12:18-27; Ruk 20:27-40)*

23 Mamî ranî sihî Sadyusi nindou bîdîfîrî ai Sisas sowana tükümemundî. Ranî nindou ai-ana ngîrî nindou yîfîhündî botîndîfe-ndandî yahomo rundeimbî nindouyomo.

24 Ranîyomo asu ai Sisasîmbo düdurüwurühî yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi, Moses ai yare hoafîyuhü yahuya, ‘Nindou mamî ai nîmorî-koate yîfînduanî ana, asu ahandî akîdî ai ahandî-mayo nîmorehî kai ra ndemündî haya yîfîmayu ranahandî fondühî farîhefembo-hünda ahandî nîmorî ra amonjoandî nîmorî-mbiyuwamboane,’ mehu.

25 Horombo yîhoefî mbusümo apodoho mamî 7 ranai manîngomo. Amonjo hondü ai nîmorehî ra semündü haya nîmorî mbuimîndî-koate yîfîyuhüyu asu ai nîmorehî ahandî ra ranîkîmî akîdîmayu ranahambo hîningîmareandî.

26 Ranîkîmî akîdîmayu amboanî yahurai amonjo hondü ai ramefiyu nou ramefiyu. Ranîyu asu ai ranîkîmî akîdî ngorü mbusümondî amboanî ngorü yahurai ramefiyu. Moanî mamî yahurai yanggîrî homo-homombo bîdîfîranî akîdî hondü 7-mayu ranahandîfihî tûmareandî.

27 Ndeara bîdîfîranambo hondü nîmorehî ranai yîfîmayo.

28 Nga asu süngunambo nindou yîfîhündî yanggîrî botîfembo si tüküfeambe ra nîmorehî ranai nindou dadî nîmorehîmanda? Apodoho-mamî ranai sapo ahambo munjuambo masowandümo anesî,” mehomondamboyu.

29 Asu Sisas ai ahamumbo simborî hoafîyuhü yahuya, “Awi seana hîhîndî hohoanîmombü nindou-anemo! Awi seana nîmboe sapo Baborambeahîndî hoafîyo asu Godîndî ngînîndîyo ra fîfîrîfekoate-wambo ranîmboanemo.

30 Nindou yîfîhündî botehindî ana, ai sapo sünambeahîndî nendî sünambe amarîmo yahurai tükündahîndühî anîmbo asu ai ngîrî nîmorehî ndowenihühî ndahîndî, nga wanî.

31 Asu sapo nindou ai yîfîhündî botife ranîmbo ra, awi se moai God ai Bukambe siheimbo hoafîmayundürî ra hoeirîhindîyo?

32 Sapo ai yare hoafîyuhü yahuya, ‘Ro-ana Abrahamîndî God-anahî, Aisakîndî God-anahî, asu Sekopîndî God-anahî!’ mehu. Aiana yanggîrî nüngumbî nindou-yafe God-ani asu ai yîfîhündî-yafe Godîyupoanî,” Sisas ra mehu.

33 Nindou afîndî ranai ranî hoafî ra hîmborîyei hehi Sisasîndî yamundîfe hoafî ranîmbo mahepünahîndî.

*Nine ahinümbi hohoanimo bogorayo ranahambo hoafimayu
(Mak 12:28-31; Ruk 10:25-28)*

³⁴ Ran+ hoafinambo Sisas ai Sadyusi nindou ahamundi+ hoafi k+kimareapuri. Ran+yomo asu Farisi nindou ai ran+ hoafi ranahambo h+mbor+yomo houmbo ai mamüh+ gugurimefund+.

³⁵ Ran+yu asu nindou mam+ ahamundi+ mbusümo ah+nümbi hohoanimo fif+reandeimbi ranai mam+ düdufe Sisas+ambo rand+hini+ hoeind+hini+ yahuhaya düdumariri+.

³⁶ Ai ahambo düdurirüh+ yahuya, “Yamundo-randeimbi+ nindou, naha ah+nümbi+ hoafi+ ranaiyo moan+ adükar+ ham+ndayo?” mehuamboyu.

³⁷ Asu Sisas ai s+mbor+ ahambo hoafiyundüh+ yahuya, “Adükar+ sapo sihafi+ God ranahambo, s+hafi+ ngusüfo muᅇguambo, s+hafi+ hohoanimo muᅇguambo, yifiafi+ muᅇguambo ranambo ngusüfo pandowori+.’

³⁸ Ran+ ah+nümbi hohoanimo ranane ai weaᅇgurüh+id+id+ asu moan+ adükar+ ham+ndayo.

³⁹ Asu ᅇgorü ah+nümbi+ hoafi+ adükar+ ran+ k+im+n+nd+ ra ndahurai-ane, ‘Se ᅇgunindambür+ ranaheimbo ngusüfo pandowandür+ sapo se s+hafi+ fimbo rawarowand+ nou.’

⁴⁰ Mosesind+ muᅇguambo ah+nümbi hohoanimo aho ranane asu God+nd+ hoafi+ hoafiyomo-rundeimbi+ nindou-yomond+ yamund+fe hohoanimo ranane muᅇguambo ranana yimbu adükar+ ah+nümbi+ hoafi+ ra n+im+ndühane,” mehu.

*Sisas ai düdi Kraisayu yahu haya düdumefiyu
(Mak 12:35-37; Ruk 20:41-44)*

⁴¹ Farisi nindou ai guguriyafu mamar+monda Sisas ai ahamumbo düdufipurüh+ yahuya,

⁴² “Se ra Krais+ambo nüᅇguru hohoan+moyomondüh+yomoa? Ai ra dad+ amoao mam+yomondambe-ah+nd+yua?” mehuamboemo. Asu ai s+mbor+ hoafiyomondüh+ yahomoya, “Ai-ana Defit+nd+ amoao-ambeah+ndani,” mehomondamboyu.

⁴³ Asu ai ahamumbo düdureapurüh+ yahuya, “Asu nüᅇᅇgufemboyo Yifiafi+ Aboedi+ ranai Defit+ambo hohoanimo ngusüfoambe hor+marera asu ai Kraisi ranahambo Adükar-ani mehundoa? Defit ai yare hoafiyuhü yahuya,

⁴⁴ ‘Adükar+ Ai wand+ Adükar+ambo yare hoafiyuhü yahuya,

“Wand+ war+ hondün+ ndanüh+ ndando n+mand+fi+ ᅇᅇgaf+ambo asu süᅇguna s+hambo hürütümb+ nindou s+hafi+ yirümb+ hoareh+ h+n+ᅇᅇgind+heamboyah+,”’

Buk Song 110:1

Defit ra-mehu.

⁴⁵ Defit ai Kraisi ahambo Adükar+ yahundo marandane. Asu nüᅇᅇgufimboyo Kraisi Ai Defit+nd+ ahuirayu rana?” mehupuri+.

⁴⁶ Asu nindou mam+ ai-amboan+ moai Sisas+nd+ düdufe hoafi+ ran+ambo s+mbor+ hoafiyundo, ᅇᅇga wan+. Ran+yomo asu ai r+hünda peyomo houmbo ahambo düdufembo ah+n+rurüh+ asu ai moai ahambo mam+ düdufe amboan+ düduyafundo rundi, ᅇᅇga wan+.

23

*Sisas ai ah+nümbi hohoanimo yamundurundeimbi+ asu Farisi nindou ranahamund+ hoafi+ ran+ambo ah+n+ hoafimayu
(Mak 12:38-39; Ruk 11:43, 46; 20:45-46)*

1 Ran+yu asu Sisas ai nindou afind+ ahambo wakirer+ menjoro ranaiyei asu ahambo süngururü-rundeimbi-memo ranaiyomo aheimbo watapor+imbomarandür+.

2 Ai yare hoaf+yundürühü yahuya, “Ah+nümbi hohoan+mo yamundu-rundeimbi asu Farisi nindou-anemo ai s+heimbo yamund+fembo Moses+ndi fond+ kos+ründümo houmbo an+ngomo.

3 Ran+imbohündambo an+imbo asu se h+imbor+indei süngundhindi n+n+moatükun+imboyo ai se rar+hi yahomo houmbo hoafemondür+ ran+imbo. Nga asu se n+ne-moatükun+ ai rawarund+ rasüngu rand+himboyei, nga wan+. Aiana hoaf+ yang+rane ai rar+hi rar+hi-emo, nga asu ai ahamund+hoar+ refembo ana, ng+r+ randund+.

4 Ahamund+ ah+nümbi yamund+fe hoaf+ ra t+ñümbi moatükunane. Aiana nindou amur+yei daboaham+nd+wam+ n+imboreimbi moatükun+ ai mb+sahümündia yahomo houmbo hüputüpüründümo nandundühanemo. Asu aiana ahamund+hoar+ ng+r+ ak+idou amboan+ n+imboreimbi moatükun+ ai manandund+ ranahambo sem+nd+imbo moai far+houwuri, nga wan+.

5 Nindou ai y+hoef+imbo hoeimbi+r+himun+ yahomondühanemo ai nindou h+imboahü muñgu-moatükun+ ra yaru arund+. Ai d+d+bafe wadag+ adükari güdu mburu yihururündümo arund+. Asu ai ahamund+ hoear+ rani h+imbor+fil+ moan+ rani-poan+imbo yihuru yihurumarund+.

6 Aiana n+mar+fond+ aboedüh+ n+mar+imboane hohoan+moyomo arund+ af+nd+ seses+imbo si s+imboanane asu Suda-yafe rotu wor+ ranambe d+r+dühi n+mar+imbo-anemo hohoan+moemo.

7 Aiana nindou ai ahamumbo nindou af+nd+ fand+feambe y+hoef+imbo h+h+f+imbi+r+hümuni, yahomo asu y+hoef+imbo yamundu-rundeimbi nindou-anemo mb+sahümuni mb+r+hünd+, yahomombo-anemo hohoan+moyomo arund+.

8 Nindou ai s+heimbo yowan+ yamunde-randeimbi nindou mb+sah+ndür+imboyei, nga wan+. Seana moan+ mam+ apodoho apodoho mam+ yang+ranei, nga s+hei Yamunde-randeimbi Nindou aiana moan+ mam+ ai yang+rani an+ñgu.

9 Asu se nindou mam+ h+f+ ndanüh+nda ranahambo ah+n+nd+horüh+ hoaf+ndei+ya ‘Ape’ mb+seimboyei, n+imboe sapo s+hei Ape mam+ yang+rani sünambe amaru.

10 Asu nindou ngorü s+heimbo hoaf+ndei+ya ‘Yamundo-randeimbi’ mb+seimboyei, n+imboe sapo s+hei yamunde-randeimbi Krais yang+rani.

11 Nindou düdi ai s+hei mbusümo nindou adükari ham+nd+ an+ñgu ana, asu ai s+hei ratüpuri+yu-randeimbi nindoumbofi mbün+ñguwamboane.

12 Nindou düdi ai ahand+hoar+ nindou adükaranah+ ehu ana, ahand+ ndür+ h+f+nambo gad+imboe. Nga asu nindou düdi ai ahand+hoar+ h+f+namboareand+ ranai ana ahand+ ndür+ adükari+nd+imboe.”

Sisas ai ahamund+ yimbu yafambe moaruwai hohoan+mo yaru arund+ ran+imbo hoaf+mayu

(Mak 12:40; Ruk 11:39-52; 20:47)

13 “Ah+nümbi hohoan+mo yamundu-rundeimbi nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, h+poan+imboembo-anemo. Awi seana yafambe yimbumb+yomo houmbo-anemo! Seana nindouyei ngusümboarüh+ God ng+n+nd+ h+fandarand+ ranahambo yipur+ pap+ru h+n+ng+ru arund+. Asu se s+hamund+hoar+ amboan+ moai ranambe kefoau homo-rund+. Asu asükai

se moai nindou dɪdɪyei ai ranambe kefoefembo yifɪrayei ranaheimbo hɪnɪŋɪwura kefoehi hūsi, ŋga nafi gūrarundi.

14 [Ahɪnūmbɪ hohoanɪmo yamundu-rundeimbɪ nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hɪpoanɪmboembou anemo. Awi seana yafambe yimbumbiyomo houmbo-anemo! Seana sapo nɪmorehɪ kai anɪmboei ranaheimbo wosɪhoaforɪ hoafɪyomo-ndündürühanemo asu se ahei worɪ kosaründɪmo. Rananemo asu se nindou ai hoembɪrɪhimuna yahomo houmbo Godɪmbo moanɪ gedühɪ dɪdɪbafɪyomondühɪ homo arundi. Ranɪnɪmbohündambo anɪmbo süngunambo sɪhamundi tɪŋɪrɪfo ra moaruwai hamɪndɪ tükündɪfepurɪmboe!]

15 Ahɪnūmbɪ hohoanɪmo yamundu-rundeimbɪ nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo se boboharɪndümo! Awi seana yafambe yimbumbiyomo houmbo-anemo! Seana botɪwamɪ hoe haŋgɪfo-süŋgu homo arundane asu hɪfɪ-süŋgu homo arundane ra nindou mamɪ sɪhamundi süngurapurɪ randeimbɪ tükife nɪŋgombo kokombohündambo-anemo. Nindou ranai sɪhamundi süngurapurɪ-randeimbɪ nindou tüküfiyuwanane asu randüwuranɪ ai haiambe nafi gadümbui sapo se-amboanɪ rawefundi nou. Rananɪ nindou ranai se rarundanɪ ahandɪ moaruwai hohoanɪmo sɪhamundi moaruwai hohoanɪmo ranahambo ŋgasündearandi.

16 Nindou hɪmboatɪharɪ nindou amurambo nafi nafuimbo-memo, se hɪpoanɪmboembou-anemo! Seana nindou yamundundühɪya, Nindou düdi ai nɪnɪmboyu dabarɪfihɪ Godɪndɪ worɪ ranahambo dükare ranɪfihɪ dabarefiyu ana, ra moanane. Ŋga asu nindou düdi ai gor Godɪndɪ worɪ ranambe engoro ranɪfihɪ dükare dabarefiyu ana, asu ai ranɪ-moatükunɪ refembomayu ra anɪhondümbö rambɪreandamboane yahomo arundi.

17 Seana hɪmboatɪharɪ hohoanɪmo-koate nindou-anemo! Nɪnɪ-moatükunɪyo ai moanɪ ahɪnūmbɪ moatükun-ayo, gor ranaiyo asu Godɪndɪ worɪ ranɪyo? Gor ai Godɪndɪ worambe yanğoromboane asu Godɪndɪ moatükunɪ hondü nahurai tükefeyo.

18 Asu asukai seana yamundundühɪya, Nindou düdi ai sesɪ sɪhefe hasɪhonɪ ranahambo dükare ranɪfihɪ dabarefiyu ana, ra moanane. Ŋga asu nindou düdi ai sapo sesɪ sɪhefe hasɪhonɪ ranɪwamɪ sesɪ asɪhefeyo ranahambo dükare ranɪfihɪ dabarefiyu ana, asu ai ranɪ-moatükunɪ refembomayu ra anɪhondümbö rambɪreandamboane yahomo arundi.

19 Awi seana nindou hɪmboatɪharanemo! Nɪnɪ-moatükunɪyo ai moanɪ ahɪnūmbɪ moatükunayo, sesɪ asɪhefeyo ranaiyo asu sesɪ sɪhefe hasɪhonɪ ranɪyo? Sesɪ, sesɪ sɪhefe hasɪhonɪ ranɪwamɪ yanğoromboane asu sesɪ ra Godɪndɪ yanğɪrɪ tükefeyo.

20 Ranɪmboane asu nindou düdi ai sesɪ sɪhefe hasɪhonɪ ranahambo dükare dabarefiyu ana, muŋgu moatükunɪ ranɪwamɪ engoro ranahambo kameihɪ ranɪfihɪ dabarɪfihani.

21 Asu nindou düdi ai Godɪndɪ worɪ ranahambo dükare ranɪfihɪ dabarefiyu ana, asu God ai worɪ ranambe anüŋgu ranɪfihɪ kameihɪ dabarɪfihani.

22 Asu nindou düdi ai sünü ranahambo dükare ranɪfihɪ dabarefiyu ana, asu ai sapo Godɪndɪ nɪmarɪ hɪfandɪmbo fondɪ asu ai mare fondɪ ranɪwamɪ amaru ranahandɪ-ihɪ kameihü dabarɪfihani.

23 Ahɪnūmbɪ hohoanɪmo yamundu-rundeimbɪ nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hɪpoanɪmboembou-anemo! Awi seana yafambe yimbumbanemo! Se-ana muŋguambo akɪdɪbou sesambefembo moatükunɪ wambɪfɪ nahurai ranane se yimuŋguründümo mburu asu 10 ranahandɪ

ngorü b'idi'iri ra Godimbo yiboboru asihoemo. Nga asu seana adükari ahinümbi hoafi b'idi'iri ranahambo ana se hin'ngirumbo-anemo. Sapo rani-moatükuní hoafi ranana ini ra, nindou munjgumbo ranaheimbo mamí simogodi hohoanímombo hohoanimo, nindou ngorumbo hipoambo hohoanimo, asu anihondümbofe hohoanimo ranane. Godimbo n'ni-moatükuníyo 10 ranahanda mamí b'idi'iri yibobofe sihefe ahinümbi hoafi ra se hin'ngindumboemo, nga adükari moatükuní hohoanimo hoafimayahí ranamboani se süngundu ndundi.

24 Seana himboatihariyo hefe nindou ngorumbo nafí nafuimbo nindou-anemo! Seana himboafifi ranahamumbo simindi hoe ranambe foerimonda hürühopurühanemo, nga asu kamer n'ni'hondi adükari ra kameihuru sirifoarundühanemo!

25 Ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbí nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hipoanímboembou-anemo! Awi seana yafambe yimbumbanemo! Se-ana sesi hipiri napo ra himborani moanambühi ranane popoaiar'hoemo, nga asu wagabe ragu ana hümbugüní hohoanimo asu moaní síhamundi fi ranahambo hohoanimo ranímboane foafusafu hin'ngirundaní tüküra piareandi.

26 Farisi nindou seana himboatihari nindouanemo! Awi se hipiri ranambe ra, wagabe ragu rani boatei popoaind'hoemondani anímbo asu himborani moanambühi ranamboani kameihí aboedi himbondímboe!

27 Ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbí nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hipoanímboembou-anemo! Awi seana yafambe yimbumbanemo! Se-ana yifambe ranahambo yihuruyo hin'ngifeyoani an'nggo yahurai-anemo! Ranane sapo yifambe ranai moanambühi himborani ranai aboedi himboyo haya an'nggo, nga asu ragu wagabe ranana yifi hamboham'ndi fis'ngarümbí moaruwai ranai mamíkaríyombo foerímboane. Se síhamundi fiambe ragu ra moaní yahurai ham'ndanemo!

28 Yahurai-anemo se-amboani fi moanambühi nindouyei himboahü mbumundi nindou himboemo, nga asu síhamundi fiambe ragu ranana yafambe yimbumbi hohoanimo asu moaruwai hohoanimo ranambo güre pireapurímboane.

29 Ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbí nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hipoanímboembou-anemo! Awi se-ana yafambe yimbumbanemo! Se-ana God'ndi hoafi hoafiyomo-rundeimbí ranahamundi yifambe nafiru arundi. Asu nindou aboedi mbumundi manímboei-mayeí ahei yifambe-wami se yihururu hin'ngiru arundi.

30 Asu rananemo se yaru hoafiyomondühiya, 'Ro horombo sihefi amao mamí man'ngomo ranambe mbanímboefi-mbonana ngiri ro God'ndi hoafi hoafiyomo-rundeimbí nindou ranahamumbo hifokoeffembo faríhehupuri.'

31 Asu se rani hoafi yaru hoafemo ranana asu se maru sapo nindou didemo God'ndi hoafi hoafiyomo-rundeimbímbo hifokoamarüpurí ranahamumbo nahurai-anemo weindahí nafuiayomo.

32 Refe ana, awi koe se n'ne-moatükuní síhamundi amao mamí ai ramarundi ranífilh randu ngomo nafíndundümo!

33 Awi seana amosirranemo! Seana moaruwai amosir'ndi nímori hon-danemo! God ai síhamumbo papife hoaf'nduaní se haiambe gadímboemo. Nüngundu se ranahambo mafebou-a?

³⁴ Ran+imboane asu se h+imbor+ind+mo nda. Ro s+hamumbo sowana God+ind+ hoafi hoafiyomo-rundeimb+ nindou, fi+rundeimb+ nindou asu yamundu-rundeimb+ nindou ranahamumbo koand+heheapur+mboyah+. Ranan+mo asu se b+id+fi+ri+ h+fokoandupur+imboemo, b+id+fi+rambo n+im+fi+h+ h+fokoefembohunda pandupur+imboemo, b+id+fi+rambo God+ind+ worambe bubundüpur+imboemo. Asu b+id+fi+rambo ngorü ngorü ngoaf+hünd+ heboadüpur+ houbmo wandüpur+ ngomo ngorü ngoaf+hü tükündafundi.

³⁵ Ran+imboane asu nindou mbumundi h+fi ndanüh+ man+mboei ranaheimbo h+fokoamarundüra y+fi+mayei, ran+ munju moatükun+ ranahambo se hütiyomo. S+hamundi hüt+ sünguyo sapo nindou ai mbumund+ hohoan+imo süngur+hindeimb+ Eber+ind+ s+rambeah+ind+ peyo haya ho homb Sekaraia sapo Berekiand+ n+mor+mayu ranahand+fi+h+ t+mareand+ ranahambo h+fokoamarüwuri. Se God+ind+ wor+ asu ses+ sihefembo fond+ mbusümo ranambeyo h+fokoamarüwuri. Ran+imbohündambo an+imbo s+hamundi-wami t+ñ+ri+fo ranai nanjopur+imboe.

³⁶ Ro s+hamumbo an+hondümboanah+ hoafehapur+ nda. Nindou h+fokoaru marundi ranahambohünda t+ñ+ri+fo af+ndan+imbo God ai nindou haponda an+imboei aheiwam+ nandeandürümbui.”

*Sisas ai Serusarem ngoafi ranahambo hohoan+imomayu
(Ruk 13:34-35; 19:41-44)*

³⁷ “Serusarem+hünd+, Serusarem+hünd+, se God+ind+ hoafi hoafiyomo rundeimb+ nindou ranahamumbo h+fokoar+hipurüh+ asu se God+ind+ hoafi sem+ind+ homb nindou s+heimbo sowana koamar+hepur+ ranahamumbo h+fokoefepur+imbo safombo n+moeinambo-r+hüpur+ mar+hünd+! Ro s+hafi+ mbusümo nindou an+imboei ranaheimbo wagidem+ind+ndürüh+ war+ gabud+foefendür+imbo af+nd+ hohoan+imomayah+ kakaroko hond+ ai ahand+ weihoand+ mbanend+ hoareharam+ind+ndür+ nou. Nga asu se wambo moai refembo raro-saf+nd+ri+, nga moei masafi.

³⁸ Asu se h+imbor+ndei. God ai Ahand+ wor+ s+hei mbusümo hin+ng+mareand+ asu moani fondar+imboe.

³⁹ Ro nda s+heimbo hoafehandüri, hapondanambe ana se ng+ri+ asüka+ wambo hoeind+hind+ri+, nga ngo ngombo süngunambo an+imbo se rand+hi hoaf+ndei+ya, ‘God, Se nindou ai Adükar+ind+ ndür+na tükefiyu ranahambo aboed+ aboed+nd+wor+,’ mb+iseimboyei,” mehu.

24

*Sisas ai God+ind+ wor+ ra b+ri+boemboe yahu haya watapor+mbomarandi
(Mak 13:1-2; Ruk 21:5-6)*

¹ Sisas ai God+ind+ wor+ ranambeah+nd+ tüküfi haya huwane asu ahambo süngururü-rundeimb+ ai ahambo sowana mahomo God+ind+ wor+ wor+mbomarundi ra nafuiyondowohü hoafiyondombohünda.

² Ran+yu asu Sisas ai ahamumbo hoaf+yuhü yahuya, “Y+ni+, ro an+hondümbo-anah+ nda hoafehapur+. Se haponda munjuambo moatükun+ ra hoerundai? Ngi+ri+ n+moei nda süngunambo ana rande atüboaki-atüboaki+ndo gafuwani hoeindundi, nga munjuambo n+moei ra h+fi+ni+ pind+himboyei,” mehupuri.

*Sisas ai ahambo süngururü-rundeimb+imboya t+ñ+ri+fo tükünd+imboe yahu hoaf+mayu
(Mak 13:3-13; Ruk 21:7-19)*

³ Sisas ai Orif Nîmî Hîfî Wafuambe nîmaru ane asu ahambo süngururü-rundeimbî ai yangîrî hafomo ahambo-so tüküme fundî. Ranîyomo asu ai düduyafu hoafîyomondühi yahomoya, “Se yîhoefîmbo hoafîyafîmunî nüngu-sîmboanî ranî-moatükunî ra tükümandîfe? Asu nîni-moatükunî boatei tükündîfeyoanî hoeimandîhu sapo se kosîmboayafî ranane asu ndeara bîdîfîranambo si tüküfemboayo ranane ranahambo fîfîrîndîhumboyefî?” mehomondamboyu.

⁴ Ranîyu asu Sisas ai sîmborî hoafîyuhü yahuya, “Awi se hîbadümbö nîndou ai sîhamumbo wosîhoaforî hoafîndeimboyei.

⁵ Nga nîndou afîndî ai tükündafu wandî ndürî dükandu hoafîndîmondühi anîmboya, ‘Ro nda Kraiss-anahî!’ mbîsîmondühi anîmbo ai nîndou afîndî ranaheimbo wosîhoaforî hoafîndîmondanî ai anîhondümbondîhimboyei.

⁶ Se yifîrî hoafî asu yifîrî yafui hoafî hîmborîndîmboemo. Nga asu se ranî-moatükunî ranahambo hîbadümbö, nga hepünündafumboemo ranîmbo. Ranî-moatükunî ra tükündîfemboesî, nga asu ranî-moatükunî tükéfeyo ranahambo ndeara bîdîfîranambo si ane yahopoanî, nga awi wanî.

⁷ Hîfî hîfî ranai sîmborî yifîrîndîmboe. Asu adükarî bogorî nîndou mamî ahandî nendî ranai ngorü adükarî bogorî nîndoundî nendî ranî-babîdî sîmborî-sîmborîndîmboemo. Hîfî bîdîfîrî ranîfîhî sesî ai wanîndohü asu hîfîhe ranai tükündîfendamboe.

⁸ Muŋguambo moatükunî ra tükéfeyo ranana moanî nîmorehî ai nîmori wakemîndîmbo asübusî boatei asemîndo yahurai boatei-ane tükéfeyo.

⁹ Rananîmbo sîheimbo mbundüründümo tîŋîrîfombî moatükunambe sîndundürühi hîfokoandundürîmboemo. Rananîmbo muŋguambo hîfîndî nîndou ai wandî sünguna sîhamumbo yîboarukondühîpurîmboyei.

¹⁰ Ranî-sîmboanî nîndou afîndî ranai ahei anîhondümböfe hohoanîmo ra hînîŋîndîhindühi, asu ai ahei ŋgunîndî ranaheimbo nîndou amurî hürütümbî nîndouyei warühîndîhindürühi asu aheihoarî amboanî sîmborî yîboarukofîrîndeimboyei.

¹¹ Rananîmbo asu Godîndî tîkai hoafî hoafîyomo-rundeimbî nîndou afîndî ranai tükündafundühi anîmbo asu ai nîndou afîndî ranaheimbo wosîhoaforî hoafîndîmondanî anîhondümbondîhimboyei.

¹² Ranîfîhî anîmbo asu sapo moaruwai hohoanîmo ranai afîndî tükündîfeyohü nîndou ngorümbö hîpoambofeihî ŋgusüfo pefe hohoanîmo ranai akîdoundîmboe.

¹³ Nga asu nîndou düdi ai nîni-moatükunî ahambo tükéfeyo ranahambo moanane yahu kîkîhîramündî anüŋgu ai ŋgu ŋgumbo bîdîfîranî si tüküfîyuambe ranana ai aboedambondîfîmbui.

¹⁴ God ŋŋîndî hîfîndarandî Aboedî Hoafî ranahambo muŋguambo hîfî ranühi nîndou muŋgu ranaheimbo weindahî bokarîhefendüranî anîmbo asu ndeara bîdîfîranî si ra tükündîfemboe.”

*Moaruwai hamîndî moatükunî tükündîfemboe
(Mak 13:14-23; Ruk 21:20-24)*

¹⁵ “Asu moaruwai moatükunî nîŋgombo-mayo sürühoeimbî fondî ranahambo moaruwaimbondëambui ranahambo Godîndî hoafî hoafîyurandëimbî nîndou ahandî ndürî Danier ai wataporîmbomarandî ra se hoeindumboemo. (Nîndou düdi ai ndanî hoafî ra hoeifemboayu ranai hoafî ranahambo ndore fîfîrîmbîreandamboane.)

16 Rani-simboani animbo nindou didiyei ai Sudia hifambe animboei ranai hifi wafunambo nimai mbifeohindamboane.

17 Rani-simboani ana sapo nindou ahandi worikimi amaru ranai ahandi napo worambe kurayo ranahambo hani semindimbo hihini ngindeambui.

18 Asu nindou dudi ai ahandi numbürambe anungu ranai ngiri ahandi hoeari masihendi ra semindimbo hihirindifi ngu, nga wani.

19 Rani-simboani nimorehi didiyei ai nimori furumbayei-ane asu nimorehi nimori titi simindeimbayei ranane ranaheimbo moaruwai hamindi tükündifemboe.

20 Se Godimbo didibafindimo rananimbo asu se ngiri afindi ngisihar tüküfeyoambe ane asu moani nimarimbo si ranambe ane ra se ngiri feboundi!

21 Rani-simboani tñirifo afindi tükündifemboe. Horombo God ai hifi sünü nafimarandambe peyo haya ho hombo hapondani tükefeyombe ana, moai afindi tñirifo ndahurai tüküfeyo. Nga süngunambo rani simboani ana moani muñgunambo tñirifo afindi hamindi moatükuni animbo tükündifemboe. Asu randife hayambo ra süngunambo ana ngiri asükaindo tñirifo yahurai tükündifeyo.

22 Nga asu God ai rani-simboani ranahambo bodifombofe kikihiyimindi koatembembonana muñgunambo nindou ranai ngiri aboedambayahindi. Nga asu God ai muñgunambo nindou sapo ranaheimbo wandanei yahu dibonimayunduri ranimböhündambo wambo animbo asu hapondani ana God ai ran si ra awi bodifombonde kikihindamündumbui.

23 Rasimboani nindou bidifiri ai sihamumbo hoafiyehüya, 'Se ndühi himboemo, nga Krais ana ini nda!' mbisei-anane, asu 'Ai ana ini gogu ra!' mbisei-anane ra se nindou ranahei hoafi anihondumbo-ndundurimboemo.

24 Nimboe sapo nindou bidifiri ai tüküyafundühi wosihofori hoafindimondühiya, 'Ro Krais-anahi,' asu 'Ro Godindi hoafi hoafiya-rihandimb nindou-anahi,' mbisimbo-memo. Asu ai hepüni feimbi moatükuni nafuindimondühi rani-poanimbo nginindi nafuimbo ratüpuri ratüpurindimboemo. Ai nindou sapo God wandanei mehu ranaheimbo amboani ndahurimindimbo mbisimboemo, nga ngirindimo.

25 Rani-moatükuni ranahambo ro horombonamborthe hoafimehapurane, nga se ranahambo himborindimo.

26 Asu nindou ai randihi hoafindeihya, 'Hoeirih, Krais-mayu ranai ana nimi wohi furikoate-reandi hifühani anungu,' mbiseiani asu se ranini ngomboemo, nga wani. Asu nindou ai randihi hoafindeihya, 'Aiana dibo ndanambe ndanungu nda,' mbiseiani wani asu se ranahambo anihondümbondumboemo, nga wani.

27 Nga Nindou Hondü ranai ana, sapo wabürüsi sünü muñgu ranifih hühifhamindi süfuanipoedi ngu hafuani si boakiboadeamboe yahurainimbo nindou himboahü tükündüfimbui.

28 Sapo nahanühüyo nindou ai yfiyo haya yifi nimoko ranai moanambühi engoro ana, ranühi koahoeimbi ranai hei gugurhindühanei."

Nindou Hondündi kosimbo si

(Mak 13:24-27; Ruk 21:25-28)

29 "Rani tñirifombü moatükuni si ranai ndeara muñgunoani animbo nimehünou, hühifhamindi ai nimbiranjinderühi asu amoamo ai ngiri sindu.

Mupui ai sünambeahîndî fîrîbadîyîboai pütapîndowohü
 asu muŋguambo ŋgîndî moatükunî sünambe anîŋgo ranai
 fifîndîmboe. *Aisaia 13:10; 34:4*

³⁰ Ranî-simboanî anîmbo Nindou Hondü ai tüküfembo nafuimbo
 moatükunî ranai sünambe weindahî tükündîfemboe. Asu
 hîfî ndanühündambo muŋguambo sîrîhündî nindou ranai
 arasîranîndeimboyei. Asu Nindou Hondü ai sünambeahîndî
 mburüŋgawamî nüŋgumbo ahandî ŋgîndî asu adükari
 hîmboamupuimbo-randeimbî moatükunî ndemündü haya ra dîbonde
 kuduanî ranahambo hoeindîhimboyei.

³¹ Rananîmbo fufuŋî afîndî ranai hoafîndîmboe. Rananîmbo asu ai ahandî
 sünambeahîndî nendî ranhamumbo yimbuyimbu hîfî ra hîmboranîpoedî
 nindou muŋgu God ai wandanei mehu gugurîfendürîmbohünda
 koandîhepura ŋgomboemo.”

Hoandasüfo nîmîndî ranahambo yamundîfe hoafî
(Mak 13:28-31; Ruk 21:29-33)

³² “Asu se hoandasüfo nîmîndî türüfoarundühî hohoanîmondîmo. Ranî
 nîmî ranai ahandî düdüdü ranîfîhî hoehoai tütükîyohü emündü aforo ana,
 se fîfîrundî sapo ranana ndeara hoemboane.

³³ Mamî ranî-süŋgumbo anîmbo asu se hoeindundani muŋguambo
 ranî moatükunî ranai tükündîfeyoanî hoeindundühî rananîmbo se Nin-
 dou Hondü ai ŋgîrî amîtata kudu, ŋga yipurî kîmani anüŋgu, ra
 fîfîrîndumboemo.

³⁴ Ro sîhamumbo anîhondümbaanahî hoafepapurî nda. Bîdîfîrî nindou
 hîfî ndanühî anîmboei yîfîhai-koateayeî-ambe anîmbo ranî-moatükunî
 ranai tükündîfemboe.

³⁵ Sünü hîfî ranai ana awarîndîhoemboe, ŋga asu wandî hoafî ranana
 ŋgîrî awandîhoayo, ŋga wanî.”

Nindou mamî aiamboanî moai Adükari ai tüküfembo si ra fîfîreandî
(Mak 13:32-37; Ruk 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Ŋga asu Nindou Hondü ai tüküfembo si ranînambo nindou mamai-
 amboanî moai fîfîreandî. Asu ranî si tüküfemboayo ra sünambeahîndî
 nendanemo asu Nîmorî aiani ra moai fîfîrundî. Ŋga moanî Afîndî ai
 yangîrani ranî-moatükunî ranahambo fîfîreamboayu.

³⁷ Nindou Hondü ranai tüküfembo si ranana Noa nüŋguambe ra simboanî
 nahurainîmboe.

³⁸ Sapu horombo hohoambu ai tüküfe-koateyoambe ranî-simboanî ra
 nindou ai moanî seşî sahüsi hoe sîmîndei asu nîmorehî nindowenihi
 anamîndühîyahi heimbo bîdîfîranî hondü ranambe Noa ai botambe
 aboeda kamefuendî.

³⁹ Ranî-simboanî ra nindou ranai ranî-moatükunî tüküfemboayo rana-
 hambo moai fîfîrîhindî, ŋga ai moanî sîrî mbîrowohî ratüpurîyeyî hei-ane
 asu hohoambu ranai tüküfehü aheimbo pare gogomaramîndîndürî. Moanî
 yahurai-anîmbo süŋguna Nindou Hondü ai tüküfiyuambe tükündîfemboe.

⁴⁰ Ranî-simboanî ana nindou yimbu ai nûmbürambe ratüpurîndafandühî
 nîmbafandanî anîmbo, nindou ŋgorümbo nderümündühî asu ŋgorü ai
 moanî rande bodîboadîranî nüŋgumbui.

⁴¹ Nîmorehî yimbu ai mbanî hîrîndafîhî nîmbafeanî anîmbo asu
 ŋgorümbo ndemüduanî asu ŋgorü ai moanî rande bodîboadeandanî
 nîŋgomboe.

⁴² Awi se hɪbadũmbo nɪŋgomo, ŋga nɪnɪ-sɪmboanɪyo sɪhamundɪ Adũkarɪ ai tũkũfemboayɪ ra se moai fɪfɪrundɪ.

⁴³ Awi se randu hohoanɪmondɪmo. Worɪ aharambũrɪyɪ haya hũmbuhũnɪ nindou ai nɪnɪ-sɪmboanɪyɪ ahandɪ worambe hũmbuhũnɪmbo tũkũfemboayɪ ra fɪfɪrareandɪ ana, nindou ranai ŋgɪrɪ apu. Ŋga ai hũmbuhũnɪ nindou worambe tũkũndũfimbui mbũsũ haya yanŋrɪ gũnde nɪmandũ ŋgumbui.

⁴⁴ Ranɪmbohũndambo anɪmbo se-amboanɪ muŋguambo si aho ra hɪbadundũhɪ nafɪndũndũmo nɪmandɪmo. Ŋga Nindou Hondũ ranai tũkũfembo ranahambo se mɪtanɪrũndũmo houmbo hɪdɪbo-hɪdɪboyomondambeanɪmbo moanɪ ai sũmbundamũndũ tũkũndũfimbui.”

Nindou ratũpurɪyafanɪrɪnandeimbɪ aboedɪ asu moaruwai ranahafandɪ kafeefe hoafɪ

(Ruk 12:42-46)

⁴⁵ “Asu dũdɪ ratũpurɪyɪ-randeimbɪ kaoworɪ hohoanɪmo-koate dɪdɪboadɪre-randeimbɪ fɪfɪreandeimbɪ nindouayɪa? Nindou ranai ana sapo ahandɪ bogorɪ nindou-mayɪ ranai ahamboya, ‘Se nindou ratũpurɪyomo-rundeimbɪ bɪdɪfɪrɪ-memo ranahamumbo hɪbadapurɪ,’ yahu haya kafeoarɪrɪ hɪnɪŋgɪmarɪrɪ ranani sapo ai ahamumbo sesɪ segopurɪmbo sɪmboanɪ yɪbobofe segopurɪmbohũnda.

⁴⁶ Nindou ranahandɪ bogorɪ nindou ai worambe tũkũfɪ hoeirɪranɪ asu nindou-mayɪ ranai sapo ahandɪ bogorɪ nindou ai refembo hoafɪmayɪ sũŋgu rawareandɪ ranana nindou ranai moanɪ hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪmbiyuwamboane!

⁴⁷ Ro nda sɪhamumbo anɪhondũmboanahɪ hoafehapurɪ, bogorɪ nindou ranai nindou ranahambo ahandɪ muŋguambo moatũkunɪ ranahambo hɪfandɪmbo bogorɪmbondɪrɪ hɪnɪŋgɪndɪrũmbui.

⁴⁸ Ŋga asu nindou ranai, moaruwai ratũpurɪyɪ-randeimbɪ nindouayɪ ana, asu ai ahandɪ fimbo rande hoafɪnduhũ anɪmboya, Wandɪ bogorɪ nindou ai ŋgɪrɪ awi nɪmai tũkũndũfɪyɪ mbũsũmbui.

⁴⁹ Rananɪmbo asu ai ahandɪ mamɪ ratũpurɪyomo-rundeimbɪ-memo ranahamumbo piyɪ haya bubuhaindũpurũhɪ asu sesɪ dedũ wakɪndeandũhɪ bia ra ndũmũndɪ, nindou bia sɪmɪndɪmo-rundeimbɪ ranɪ-babɪdɪ hoanŋguhũ rarandu wakɪndeambui.

⁵⁰ Rananɪmbo asu mamɪ sɪmboanɪ sapo ratũpurɪyɪ-randeimbɪ-mayɪ ranai ahandɪ bogorɪ nindou ranai tũkũfemboayɪ ra mɪtanɪramũndũ haya hɪdɪbo-hɪdɪboyuambe anɪmbo tũkũndũfimbui.

⁵¹ Rananɪmbo asu ahandɪ bogorɪ nindou ai ahambo kɪbodɪrɪndɪrɪ mbunda asu nindou wosɪhoaforɪ hoafɪyeimbɪ ranambendɪrɪmbui. Rananɪmbo asu ai ranambendɪflɪhɪ heindũhɪ yahafɪ sɪsɪnderɪmboe.”

25

Yihoarɪfamborɪ 10 ranahei kafeefe hoafɪ

¹ “Ranɪ-sɪmboanɪ ana God ŋgɪnɪndɪ sɪnambe hɪfandarandɪ ra ndahurɪ anɪmbo tũkũndɪfemboe. Mamɪmbo yihoarɪfamborɪ 10 ranai nindou mamɪ nɪmorehɪ semũndũ haya masũfuwa asu ai ahei ram hai ra fufurũhũmũndɪ hehi ahambo nafɪnɪ nafoarɪfɪho fɪhambo mahei.

² Hondahüyahindeimbi-mayei (5) ranai moanî hohoanîmo-koateyei, nga asu ngorü hondahüyahindeimbi-mayei (5) ranai aboedî fifîrîhindeimbiyei.

³ Sapo nîmorehî hohoanîmo-koate-mayei ranai ahei ram ra sahümündi, nga asu moai ram hoe bîdîfîrî fuihümündi.

⁴ Nga asu nîmorehî dîboadîre fifîrîhindeimbi-mayei ranai ahei hoe hîpîrî-mayo ranambe hoe fuihümündihî ahei ram dîboadorîhi masahümündi.

⁵ Ranîyei asu sapo nindou nîmorehî semündümbî-mayu ranai nîmai tüküfe-koatemayuwamboyei asu aheimbo yapombo hîmbo-marandüramboyei moanî rarîhi yapombo boarîhehi hehi kurîmayei.

⁶ Ranîyo hombo nîmbî mbusümondühi nindou mamî ranai mîngîyowuhü yahuya, 'Sapo nindou nîmorehî semündümbî-mayu ana nda! Nga asu se ahambo sühüsi nafaarîhorî fihîrîhorîmîndei!' mehu.

⁷ Ranîyei nîmorehî-mayei ranai muŋgu botîyahindühî ahei ram hai ra yimundîfembo dîdîboadomafandîhündî.

⁸ Ranîyei asu nîmorehî hohoanîmo-koateyeimbi-mayei ranai nîmorehî aboedî fifîrîhindeimbi-mayei ranai hoafîyeihü seiya, 'Awi se yîhoefîmbo ndühî sîhei-mayo hoe bîdîfîrî fuisehi, nga yîhoefî ana hûmaraso,' ma-siamboyei.

⁹ Asu nîmorehî aboedî fifîrîhi-rîhündeimbi ranai hoafîyeihü seiya, 'Yowanî, ngîrî ndehündî. Hoe ndanana sîheimboane asu yîhoefîmboane ra ngîrî sîmoŋgoründamîndîmunî. Nga awi hîhîrîndahi ngei stoa woram-beahîndî se-amboanî sîheipoanîmbo pemîndei,' masahündüramboyei.

¹⁰ Asu ranîyei hohoanîmo-koate nîmorehî-mayei ranai stoanambo hoe pemîmbo hîhîrîyahi mbahei nou ranambo amonŋonîmbo nindou nîmorehî semündümbî-mayu ranai tükümfeyu. Ranîyei asu hondahüyahindeimbi nîmorehî nafîrîhümündimbü-mayei ranai nîmorehî semîndîmbo sesesî fondî-mayo ranambe nindou-mayu ranî-babîdî kefoehi mahüsi. Ranîyo asu ranambe kefoefe hombo yipurî ra pamaiaro.

¹¹ Ranîyei asu süngunambo hondahüyahindeimbi nîmorehî bîdîfîrî-mayei ranai tükümehindî. Ranîyei asu ai rarîhi puküna hoafîyeihü seiya, 'Adükarî, Adükarî, se yîhoefîmbo yipurî sübüdühawamunî dîgîfo,' sei hoafîmayei.

¹² Ranîyu asu nindou ranai sîmborî aheimbo hoafîyundürühî yahuya, 'Ro sîheimbo anîhondümbaanahî hoafayahî, se ngîrî keboehindî, nga roana moai sîheimbo fifîrîhearü,' mehündürî."

¹³ Sisas ai ndeara hoafî moendîreandühî yahuya, "Awi se hîbadümbö, nga moai se Nindou Hondü ai tüküfembo si ane asu ranî sîmboanane ra fifîrundî," mehu.

*Nindou ngîmî ratüpurîyomorundeimbi ranahamundî kafoefe hoafî
(Ruk 19:11-27)*

¹⁴ Sisas ai asükai hoafîyuhü yahuya, "Ranî si tüküfe sîmboanî ranana ndahurai-ane. Mamî sîmboanî nindou mamî ai ahandî worî ra hînîngîfe hefe ngorü hîfîna hombo mehu. Ranîyu asu ai ahandî ratüpurîyomorundeimbi ahamumbo mborai yahupurî mbura ahandî muŋguambo moatükunî ahamundî warambe hînîngîmareandî.

¹⁵ Nindou-mayu ranai ahandî ratüpurîyomo-rundeimbi ranahamundî ngusüfo ngînîndî kürü hohoanîmoemo ranî sîmogodühî kakî hoarî ra ahamumbo yîbobore yimumareapurî. Nindou ngorümbö 5,000 kakî hoarî

sagado. Ngorümbo 2,000 kaki hoari sagado. Asu ngorü-mayu ranahambo 1,000 kaki hoari ra sagado marandi. Raniyu asu ai ahamumbo yare hiniŋgireapuri haya ngorünamefiyu.

¹⁶ Ratüpuriyu-randeimbi nindou sapo 5,000 kaki hoari masemüdu-mayu ranai nimehünou kaki ranambo kaki semindi ratüpurambe sihai haya ratüpuriyuhü rani-fihindi 5,000 asükaiyu raniwami masemüdu.

¹⁷ Asu mamü yahurai safi nindou sapo 2,000 kaki hoari masemüdu-mayu ranai kaki rani-fihindi 2,000 asükaiyu raniwami masemüdu.

¹⁸ Nga asu nindou sapo 1,000 masemüdu-mayu ranai ahandi bogorindi kaki ra semündü hu hifambe kakiri-hai mbura hifambe dibo samboare hiniŋgimareandi.

¹⁹ Nindou ranahamundi bogori-mayu ranai anguni hu gedühi nungu nungumbo asu ai ngoafina hihirifi hu tüküme fiyu. Raniyu asu ai ahandi kaki nindoumbo yibobomareapuri-mayo ranahambo nindou rani babidimbo hoafi dibo adondiheapuri yahu haya.

²⁰ Nindou 5,000 kaki masemüdu-mayu ranai tüküfi ahandi bogori nindou-mayu ranahambo 5,000 ngorü-mayo ra masagado. Asu ai ranahambo hoafiyundühi yahuya, 'Adükari, se wambo 5,000 kaki masowandiri, nga awi se nda hoeiro. 5,000 kaki-mayo se masawandiri rani-fihindi ro ngorü 5,000 kaki masahamindihanda,' mehuambo.

²¹ Asu ahandi bogori nindou-mayu ai hoafiyuhü yahuya, 'Se aboedi hamindi ramarowandi. Seana aboedi asu anihondumbo hondü ratüpuriyafi-randeimbanafi. Seana moani akidou moatükuni dibo adiro-randeimbanafi. Nga asu raniombohündambo animbo hapondani ana sihambo ro adükari moatükuni hifandimbo amboani bogorimbondihe hiniŋgindiheaninimboyahi. Asu se mborai sühüfi ranahambo rodibo hihifi-hihifinde,' mehundo.

²² Raniyu asu nindou 2,000 kaki masemüdu-mayu ranai-amboani tüküfi ahandi bogori nindou-mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, 'Adükari, se wambo 2,000 kaki masawandiri, nga awi se nda hoeiro. 2,000 kaki-mayo se masawandiri rani-fihindi ro ngorü 2,000 kaki masahamindihanda,' mehuambo.

²³ Asu ahandi bogori nindou-mayu ai hoafiyuhü yahuya, 'Se aboedi hamindi ramarowandi. Seana aboedi asu anihondumbo hondü ratüpuriyafi-randeimbanafi. Seana moani akidou moatükuni dibo adiro-randeimbanafi. Nga asu raniombohündambo animbo hapondani ana sihambo ro adükari moatükuni hifandimbo amboani bogorimbondihe hiniŋgindiheaninimboyahi. Asu se mborai sühüfi ranahambo rodibo hihifi-hihifinde,' mehundo.

²⁴ Raniyu asu nindou 1,000 kaki masemüdu-mayu ranai-amboani tüküfi bogori nindou-mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, 'Adükari, ro sihambo fifiriheaninimboanahi. Seana nindou awi himboari handini-yafeimbi ngnindi hamindanafi. Seana nime-moatükuni se hifrowandeimbi-hündiyopoani nübürambeahindi sesi ra yimungurandifi arandi. Asu nindou amuri ai nini-moatükuni manjiriyobubuforhindeimbi-hündane seana sesi ra guguro arandi.

²⁵ Raniomboyahü asu ro sihambo yihimbombo sihafü kaki ra sahamindi ha hifambe kakirihü dibo masamboariheandi. Sihafü munguambo kaki ini nda, nga se rando hoeindowandi,' mehundo-amboyu.

26 Asu ahandi bogori nindou-mayu ai hoafiyuhü yahuya, 'Awi se ana ratüpuriyafi-randeimbi nindou moaruwai, ratüpurikoate yiiboaruko yiiboaruko-yafeimbi nindouanafi. Nindou ngorü ai ratüpuriyumbü rana-handi ro sesi yimuñgurahamindi asu nindou ai nne ahuri buburandeimbi ranahandambohündi ro sesi ra yimuñgurihamindi gugurihe arihandi ranahambo awi se wambo ndoro fifiriwandirimbo-wamboayafi?

27 Asu awi refe anasi, se kaki wandi ra sapo kaki sihefe arandi worambe shoefani animbo, asu ro tükündaheandühi amboani kaki bidifiri raniwami nandihe ndahamindimbohündisi.

28 Haponda ahandi warambeahindi kaki ra ndowandümo mbundu nindou sapo 5,000 kakümbi-mayu ranahambo dabudo.

29 Nga ai sapo nne-moatükuni simonjori-maramündo ranifihü bidifiri pandeamboe. Nga asu nindou düdi ai nini-moatükuniyo ranahambo wanayu ana, asu ai nini-moatükuniyo ai akidou asihendi ra ahandi-mayo muñgu fufuimindimboane.

30 Nga yiiboaruko-yiiboarukoyumbü nindou ranahambo weindani hondü nimbi nimarambe pinduwerü. Rananimbo ai ranambe nmandumbo heinduhü yahafi sisinderimboe,' mehu.

Nindou Hondü ai muñguambo nindou ranaheimbo yibobondearümbui

31 "Süngunambo Nindou Hondü ranai bogorimbondüfi tükündüfihü ahandi sunambeahindi nendi rani-babdimbo ana, asu ai ahandi muñguambo moatükuni hifandimbo nimarati fondi raniwami nmandümbui.

32 Rananimbo asu muñguambo hifi rani-hündambo nindou ranai ahandi hangifohü gugurindearümbui. Rananimbo asu nindou ranaheimbo sapo sipsip hifandirandeimbi nindou sipsip ngorünini yibobore asu meme ngorünini yibobore arandi nou rande yimbumbonde yibobondearümbui.

33 Randeandühi animbo ai sipsip ahandi warati hondüni hiniñgindearühi asu meme ahandi warati kadüdanini hiniñgindearümbui.

34 Rananimbo asu Bogori nindou ai nindou ahandi warati hondüni amarei ranaheimbo hoafindundürühi animboya, 'Se ana siheimbo wandi Ape ai aboedi-aboedimareandürane, nga se mborai sühüsi. Rananimbo asu se sühüsi God nginindi hifandirandi ranahambo sapo wandi Ape ai siheimbo semindimbo horombo hifi sünü hapoadümo simboriyoambe raraore nafiramündü masihendi ra sahümündi.

35 Sapo ro wembomboyahani asu se wambo sesi masehindiri. Ro amindaniñomboyahani asu se wambo hoe simindimbo masehindiri. Ro nindou amuri tüküyaheandani asu se wambo sahümündihündiri shei worinimarihindiri.

36 Ro hoearikoate nimboahani asu se wambo hoearinambo yihurumarihindiri. Ro angünümboyahani asu se wambo hifandimarihündiri. Ro karabusambe nimboahani asu se wambo hei wakimafoarihindiri. Ro hoeari napo-koateyahani se wambo hoearinambo wandi fi yihurumarihindiri,' mehu.

37 Nindou mbumundi-mayei ranai ahambo simbori hoafindahindowohü animboya, 'Adükari, nüñgu-sümboaniyo shambo hoerihunina wembombomefa sesi masahunini, asu shambo hoerihunina amindaniñombomefa hoe simindimbo mafuihunini ra?

38 Nūngu-simboaniyo ro sihambo hoeiri+hun+na nindou amuri+mboyafu tüküyafoanda sahum+ndefin+ni yihoefi wor+niri+hun+ni, asu hoeari-koateyafani hoeari yihurumar+hun+na?

39 Asu nūngu-simboaniyo ro sihambo hoeiri+hun+na angünümboyafi asu karabusambe nimbafi randani ro hefi wak+mafoar+hun+na? mbiseimboyei.

40 Asu Bogori nindou ai aheimbo simbori hoafinduhü animboya, 'Ro siheimbo anihondumbo-anahi hoafayahandüri, n+ne-moatükuni se moani ndüri-koateyeimbi nindou wandi ranahambo se ramar+hindi ranana wambo rihündiri rarihi marihündiri!' mbüsümbui.

41 Rananimbo asu ai nindou ahandi wari kadüdan animboei ranaheimbo hoafindundürühi animboya, 'Se awarihehindeimbi nindou-anei. Andai se wambo h+n+ngiri+hindiri ragu ngei! Seana hai moani yare koadürümbo horoweimbi God ai didiboadore nafamündü Satan asu ahandi nendi ranahamumbo h+n+ngi+mareandi ranambe ngei!

42 Sapo ro wembomboyahani ra se moai wambo sesi sehindiri. Ro amindan+jomboyahani se moai wambo hoe simindimbo sehindiri.

43 Ro nindou amuri+mboyahe heheya tüküyahindani se moai wambo sahümündi-hündiri sihei wor+niri+hindiri. Ro hoeari-koate nimboahani se moai wambo hoeari+nambo yihurur+hindiri. Ro angünümboya, karabusambe nimboaha raraor+handa se moai wambo far+hehindiri rihündi,' mbüsümbui.

44 Asu ai-amboani simbori ahambo hoafindahindowohü animboya, 'Adükari, nūngu-simboaniyo ro sihambo hoeiri+hun+nani se wembomboyafi, hoeimbo amindan+jomboyafi, nindou amuri+mboyafu tüküyafo, hoeari-koate nimbafi, angünümboyafi asu karabusambe nimbafani ro sihambo far+hefenini-koatemayefa?' mbiseimboyei.

45 Asu Bogori nindou ai aheimbo simbori hoafindühi animboya, 'Ro siheimbo anihondumbo-anahi hoafehandüri, se sapo moani ndüri-koateyeimbi nindou wandi ranaheimbo far+hefendürimbo moei ase ranana asu se wambo amboani far+hefendürimbo moei seihane!' mbüsümbui.

46 Rananimbo asu nindou ndanai koadürümbo koadürümbo t+ngiri+fo adükari ni+ngoweimbi ranambe mbihei-amboane, nga asu nindou aboedi mbumundi+mayeri ranai-animbo yangiri koadürümbo koadürümbo ni+ngoweimbi ranambe mbihei-amboane," mehu.

26

Suda-yafe bogori nindou ai Sisasimbo hifokoeffimbo hoafi fifir+marundi (Mak 14:1-2; Ruk 22:1-2; Son 11:45-53)

1 Sisas ai ran+yamundife hoafi ra moendi+reandühi asu ahandi sünggururü-rundeimbi+imbo hoafiyupurühi yahuya,

2 "Se fifirumboanemo, nga awi asoungu God Israer aboedambomareandi hohoan+imombo Si (Pasofa) tükündifemboe. Asu sesi sesimbo si ranambe animbo Nindou Hondü ranahambo hürütümbi nindou-yomondi warihündifimbi ahambo hifokoeffimbo-hündambo n+m+filhi tikondüründimo pandüwurimboemo," mehupuri.

3 Raniyomo asu Godimbo sihou-rundeimbi bogori nindouyomo, asu Suda-yafe bogori nindouyomo ranai bogori hondü nindou Godimbo sesi

sihai-randeimbi ahandi nduri Kaiafas ranahandi adukari worambe mamigugur+mefundi.

⁴ Raniyomo asu ai Sisasimbo dibo kikihiyimundi hefi hifokoeffimbo yahomo houmbo hoafi ra fifir+marundi.

⁵ Asu ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Rani-moatükuni ra nindou afindi fandife sesesame ana refepoani, nga asu nindou afindi ranai hoafi afindafindindeihü ngaofi moaruwaimbo-nd+himboyei,” mehomo.

Betani ngoafihü nimorehi mamí ranai Sisasindiwami fis+jarümbi moatükuni kamareando

(Mak 14:3-9; Son 12:1-8)

⁶ Mamí, Betani ngoafihü Sisas ai Saimon+ndi worambe mamaru. Nindou ranai horombo m+man+ho masimeiyu haya mamaru.

⁷ Sisas ai nindou ranahandi worambe sesühi n+maru-ane nimorehi mamí ranai ahambo sowana tükumefeyo. Ai n+moei hip+rambe sanda aboedi fis+jarümbi kaki afind+fihi sem+ndi-weimbi+hündi ra sem+ndi haya tükumefeyo. Raniyo asu Sisas ai sesi fondi-mayo ran+kimí n+maruambe ai sanda ra ahandi m+iro wafuambe kamareando.

⁸ Raniyomo asu Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai rani-moatükuni ramareandi ranimbo hoeiru houmbo ng+n+ndi hoafiyomondühi düduyafundühi yahomoya “Nimboe nimorehi ndanai sanda nda yat+kiri-yat+kiri+ra wakareandi?”

⁹ Awi sanda ndanana kaki adukari+fihi animbo koar+hefihi kaki sem+ndi mburumo nindou napo-koate-mayei ranaheimbo kakí ra saimboyosi,” mehomo.

¹⁰ Sisas ai fifireandi ahambo süngururü-rundeimbi ai n+nimboe hoafimemo ranimbo ra. Raniyu asu ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Se ra nimboe nimorehi ndanahambo moaruwaimboarundi rana? Ai ana moan+simbam+ndi ham+ndi moatükuniyo wambo ramareandi rananasi.

¹¹ Nindou napo-koateyeimbi ranai ana se bab+di munjuambo si ra n+boadeimboyei, nga asu roana ng+r+ se-bab+di+imbo munjuambo si ra n+imboahi.

¹² Aiana sanda raniyo wandiwami kamareandi sapa wambo samboefendirimbo d+di+boadoreandühi.

¹³ Haponda ro sihamumbo an+hondumbo-anah+ nda hoafehapuri, munjuambo hifi ndanühi nini ngoafihüyo God+ndi hoafi ra watapor+imboayo ana, n+ne-moatükun+ ai wambo ramareandi ra ahandi hoafomböhünda watapor+imbondühi-ndüh+imboyei,” mehu.

Sudas ai Sisasimbo bogori nindouyomondi warüh+ndi+hin+imboyah+ mehu
(Mak 14:10-11; Ruk 22:3-6)

¹⁴⁻¹⁵ Raniyu asu Sisasimbo süngururü-rundeimbi nindou mamí ahandi nduri Sudas Iskariot ai God+imbo sihourundeimbi nindou bogori-memo ranahamumbo sowana hüfu düdufi+purühi yahuya, “Se wambo n+nimboe moatükun+ mandaund+r+ ro Sisasimbo sihamundi warüh+ yirümond+hinani rana?” mehupuramboemo. Raniyomo asu ai ahambo kaki hoar+ 30 ra tapuiyafu masabudo.

¹⁶ Raniyu rani-simboani piyu haya Sudas ai Sisasimbo ahamundi warühi yirümofo hohoanimo tumarandi.

Sisas ai ahambo süngururürundeimbi bab+di sesesi sesi ra masowasümo
(Mak 14:12-21; Ruk 22:7-14; Son 13:21-30)

17 Adükari si bret yis pefe-koate weangurühi tüküfeyoambe ranî sîmboani Sisasiambo süngururü-rundeimbi ai tüküyafu ahambo düdururühi yahomoya, “Nahanîniyo sesesi sesi ra ro sîhambo didîboadofembo se hoanîmoayafa?” mehomondamboyu.

18 Ranîyu asu Sisasi ahamumbo yare hoafiyupurühi yahuya, “Ngofafi adükari ranühi anîmboya, ngomo, nindou mamî ranahambo hoafîndîmondühi anîmboya, Nindou yamunde-randeimbi ai yare hoafiyuhü-randeimbi ai yare hoafiyuhü yahuya, “Wandî si ndeara tüküfemboane, nga ro wambo süngurundîrî-rundeimbi babîdî sîhafî worambe Pasofa sesesîndefo sefîmboanefî,” ’mbîsîmo,” mehupurî.

19 Ahandî süngururü-rundeimbi-memo ranai moanî mamî Sisasi hoafîmayupurî süngu sapo sesi ra didîboadomarundî.

20 Ndeara nîmbambe Sisasi ahambo süngururü-rundeimbi 12-memo ranî-babîdî sowasümondühi mamarîmo.

21 Sesambe Sisasi hoafiyuhü yahuya, “Ro sîhamumbo anîhondümbonanî hoafehapurî nda. Sehündî mamî ai wambo hürütümbî-yomondî warühi yirümondandîrîmbui,” mehuamboemo.

22 Ahandî süngururü-rundeimbi ranai ranî hoafî ra hîmborîyomohombo ngusüfoambe afîndî hohoanîmorapurühi asu ahambo ngorü ai düdufe, ngorü ai düdufeyomondühi yahomoya, “Adükari, royahî? royahî?” memo.

23 Ranîyu asu Sisasi sîmborî hoafiyupurühi yahuya, “Nindou mamî wakîrîhu nîmarefîmbo bret hîpîrî mamî ranambe foare haya asesu ranainanîmbo wambo nindou hürütümbî-yomondî warühi yirümondandîrîmbui.

24 Babor ai Nindou Hondü ranahambo hoafîmayo süngu ai yîfîndümbui. Hîpoanîmboembou ani nindou düdi ai Nindou Hondü ahambo nindou hürütümbî-yomondî warühi yirümoarirî. Nindou ranai ana nîmboe hondî ai wakîmarîmîndo, nga ambemboyu!” mehupurî.

25 Sudas sapo ai ahambo nindou hürütümbî-yomondî warühi yirümorireimbi-mayu ranai hoafî karîhoeihü ahambo düdururühi yahuya, “Nindou yamundo-randeimbi, awi se yaro hohoanîmoyafühi rombayahî safîmboayafî?” mehundo-amboyu. Asu Sisasi ahambo hoafiyundühi yahundoya, “I sapo se hoafîmayafî mbîsesî,” mehu.

Adükarîndî sesi Sisasi ahandîhoari süngururürundeimbiambo masagapurî (Mak 14:22-26; Ruk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

26 Ai mamî sowasümondühi nîmarîmombo Sisasi bret bîdîfîrî ra semündü Godîmbo hîhîfîrürî didîbafîfi mbura hîfîtîre haya ahambo süngururü-rundeimbi ranahamumbo sagapurühi yahuya, “Ndanana wandî fi safane, nga sowandümo mburu sowasümo,” mehupurî.

27 Ranîyu ai asükaiyu hîpîrî ra semündü haya Godîmbo hîhîfîrürî mbura sagapurühi yahuya, “Munguambo se hîpîrî ndanambe ndîmîndîmo.

28 Ndanana wandî horane, sapo Godîndî hoafî femîndî sîhefe ngînemîndîmbo moatükunane. Wandî horî ra nindou afîndî ahei moaruwai hohoanîmo-ambeahîndî aboedambo-fembohünda kamefoendane.

29 Ro nda sîhamumbo hoafehapurî, ro wain hoe nda ngîrî asükainda ndîmîndîhî, nga awi nga ngambo wandî Ape ngînîndî hîfandîrandî ranambayahî anîmbo ro sîmborî wain hoe ra se-babîdîmbo ndîmîndîmboyahî,” mehu.

³⁰ Ran'iyomo asu ai herü mamî herüyomo mburu Orif nîmî wafunambo mahafomo.

Sisas ai Pitamboya, Ro moai ahambo fifirîhinî mbüsümbui, mehu (Mak 14:27-31; Ruk 22:31-34)

³¹ Ran'iyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühî yahuya, "Ndanî nîmbokoanî ana munğuambo se wambohöndambo sîhamundî anîhondümböfe hohoanîmo hîningîndumboemo. Sapo Baibor ai yare hoafiyowohü yahoya,

'Ro sipsip hîfandîra-randeimbî nindou ranahambo hîfokoandîhinanî anîmbo

asu sipsip ranai buküründei wakîndîhimboyei,' *Sekaraia 13:7*
meho süngu.

³² Nga asu süngunambo ro yangîrî botîndahe heheambo ana, Gariri hîfînambo sîhamundî wagabe ro boatei ngümböyahî," mehupurî.

³³ Ran'iyu Pita ai hoafî karîhoeihü Sisasîmbo hoafiyundühî yahuya, "Munğuambo nindou sîhambohünda ahamundî anîhondümböfe hohoanîmo hîningîgarundî amboanî asu roana ngîrî wandî anîhondümböfe hohoanîmo hîningîndîheandî," mehundo.

³⁴ Asu Sisas ai Pitambo hoafiyundühî yahuya, "Pita, ro nda sîhambo anîhondümböanahî hoafehanîni, nîmbokoanî kakaro ai hoafîkoateayambe anîmbo se rando hoafîndafühî anîmbo ngîmîmbo 'Ro moai Sisasîmbo fifirîhinî,' mbîsamboyafî," mehundo.

³⁵ Ran'iyu Pita ai sîmborî hoafiyundühî yahuya, "Ro sedîbo yîfayahî amboanî i ambe, nga asu ro ngîrî randîhe yahurai hoafîndahî," mehu. Ran'iyomo asu ahambo süngururü-rundeimbî-memo munğu amboanî maru Pita hoafîmayu süngu yaru hoafîmemo.

Sisas ai Getsemanihî Godîmbo didîbafîmayu (Mak 14:32-42; Ruk 22:39-46)

³⁶ Ran'iyu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbî babîdî nîmî nümbürî mamî Getsemanihî hîfomo tüküyafundühî hoafiyupurühî yahuya, "Awi se ndanühî nîmandîmondanî anîmbo asu ro gogu ranühî nga Godîmbo didîbafînda," mehupurî.

³⁷ Ai Pita Sebedindî nîmorî yimbuyafanî ahamumbo sepurümündî haya mahu. Ran'iyu Sisas ai ranî-sîmboanî ngusüfo afîndî hohoanîmoyuhü asu ahambo afîndî ngusüfoambe moaruwaimarîri.

³⁸ Ran'iyu asu ai hoafiyupurühî yahuya, "Afîndî hohoanîmo wandî ngusüfoambe amaro ranai afîndî hamîndî tüküfendîrühane asu ai wambo borîfe pefendîrimbo yangîrayo. Nga awi se ndanühî nîmandîmombo robabîdîmbo moanî hîmboarî yangîrî hîbadundî," mehupurî.

³⁹ Ran'iyu asu ai akîdou sühüfi hu ahandî mbîro ra hîfîni hîfambe amofihü Godîmbo didîbafîyuhü yahuya, "Wandî Ape, nüngurîhî refemboayo ana, moanî yahurai tîngîrîfombü hîpîri wandî waminîndî ra sowandîfî raguanaboro! Nga asu ranî-moatükunî refembo ra ro randîhe sambo hohoanîmoyahühi-yahîpoanî, nga moanî se hohoanîmoayafî süngu," yahu didîbafîmayu.

⁴⁰ Ran'iyu asu ai hîhîrîfî ahambo süngururü-rundeimbî ranahamumbo hoeireapurane ai yapomboyafu houmbo mapomo. Ran'iyu asu ai Pitambo

hoafiyundühi yahuya, “Nindou ngim+ ra awi se nimboe moan+ bodifombo amboan+ ro-babidimbo himboari yangiri hifandühi n+mari-koatememoa?”

41 Se moan+ h+badumbo didibafindimondühi n+mandimo. Rananimbo asu n+ne-moatükun+ s+hamumbo moaruwai hohoan+mo ranahambo süngu hüh+ndeapurimboe. S+hamund+ ngusüfo aiana refembo yaho, nga asu s+hamund+ fi ranane ai awi mbos+hoas+rayo,” mehupuri.

42 Asükaiyu mamimbo Sisas hu didibafifih+ yahuya, “Wandi Ape, tñ+rifombü h+p+r+ ndanai wambo gübüs+foefend+r+koateyowan+, asu ro rani+moatükun+ ra asim+nd+h+ ana, sapa se n+nimboyo refembo hoan+moayaf+ rani+süngu refemboane,” mehu.

43 Asükaiyu h+h+rifi hu ahambo sünggurü-rundeimbimbo hoeireapurane ai moan+ mapomo. Ai moai ahamund+ himboari ra yangiri b+r+hoai niñgopuri.

44 Ran+yu asu Sisas ai asükaiyu ahamumbo yare h+n+ng+reapuri haya ngim+mbou noure mam+ weangurühi hoaf+mayu hoaf+ yahurai hoaf+yuhü didibafimayu.

45 Asükaiyu ai ahambo sünggurü-rundeimb+ ranahamumbo-so tüküfi hoaf+yupurühi yahuya, “Awi se moan+ fiharu apomondühi+yomoa? Awi Nindou Hondü ranahambo moaruwai hohoan+mo-yomondeimb+ nindou ranahamund+ war+hüfembo akim+ t+fireamboane.

46 Bot+yafu houmbo mborai ngefo. Awi se hoeiru nindou mam+ ndanai wambo hürütümbi-yomond+ warühi yirümoyond+r+imbo ndanüngu,” mehupuri.

Sisasimbo mbumaründümo

(Mak 14:43-50; Ruk 22:47-53; Son 18:3-12)

47 Sisas ai watapor+imborandühi nüngu ane asu Sudas, sünggurü rundeimb+ 12-ambeah+nd+ nindou mam+, ai tüküme fiyu. God+imbo s+hou-rundeimb+ bogor+ nindouyomo asu Suda-yafe bogor+yomo ranai nindou af+nd+ saf+ ranahamumbo koamar+houpura pisao yih+m+nd+ asu nim+hari adükari ra fufuründümo houmbo Sudas babidimbo tüküme fund+.

48 Nindou sapa Sisasimbo nindou hürütümbi-yomond+ warühi yirümo fimbo-mayu ranai nindou af+nd+ ranahamumbo d+bo hoaf+ hoaf+yupurühi yahuya, “Nindou ro ahambo wak+k+h+ndühunan+ an+imbo aiani, nga se ahambo mbundüründümo,” mehupuri.

49 Ran+yu asu n+mai Sudas ai Sisasimbo-so hüfu hoafiyundühi yahuya, “Yamundo-randeimb+, kar+hasi,” yahuhü wak+k+h+marüri.

50 Ran+yu asu Sisas ai s+mbor+ ahambo hoafiyundühi yahuya, “Wandaf+, ran+moatükun+ ra se refembo asaf+, n+mai raro,” mehundo. Ran+yomo asu nindou af+nd+ ranai tüküyafu Sisasimbo mburündümo mburu kik+h+safi-marür+ndümo.

51 Ran+yu asu nindou mam+ Sisas d+bo manüngu ranai s+s+r+fihiyu ahand+ pisao hoearambeah+nd+ hüramund+ nüngumboyo bogor+ nindou, Kaiafas, ranahand+ ratupuriyu-randeimb+mayu ranahand+ h+imbohoeari mafoafoareand+.

52 Ran+yu Sisas ai nüngumbo ahambo hoafiyundühi yahuya, “Pisao ra se sowand+fi koadürambe sando. Nindou munguambo düdi ai pisao asowandümo ana, asu ai pisao ranambo y+f+nd+imboemo.

⁵³ Asu ro wandi Apembo wambo farihefendiri mbohunda mngindahani asu ai sunambeahindi nendi bidifiri ami 12 ngasundeapureimbi ai koarihefemboayu ra awi se moai ffitrowandiyo?

⁵⁴ Nga asu rani-sungumbo ana, nungunde sapo Baiborambe yare hoafiyowohuya, 'Rani-moatukuni ra moani yahurai rambifeyo-wamboane,' meho ra yahurai tukumandifea?" mehundo.

⁵⁵ Raniyu asu Sisas ai nindou afindi ahambo mbuimundumbo tukumefundi ranahamumbo hoafiyupurühi yahuya, "Awi ro humbuhünümbi nindou meha rani mbo wambo mbuimindindiri mbo se pisao asu ninihari ra fufuründümo houmbo sifomomboemo? Ro afindimbo Godindi worambe nimarimbo hoafi yamundi handuri habodi marihandi, nga rani-simboani moai se wambo mburündümondiri.

⁵⁶ Nga asu rani-moatukuni ramefeyo ra Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ai Baiborambe randifemboe yahu haya sürü pamareandi rani simogodühiyo ramefeyo," mehu. Asu mungu sungururü-rundeimbi ranai Sisasimbo hini ngirüwuri houmbo mafaarhoemo.

*Sisas ai kansiri-yomondi himbobahü tüküfi hoafi didiboadomareandi
(Mak 14:53-65; Ruk 22:54-55; Son 18:13-14, 19-24)*

⁵⁷ Godimbo sihou-rundeimbi bogori hondü, Kaiafasiyu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbiyomo asu bogori nindouyomo ranai guguru mamühiyafu mamarimo. Raniyomo asu nindou ranai Sisasimbo mburündümo houmbo nindou guguriyafu nimarimondühi worina sowaründümo mahomo.

⁵⁸ Pita ai ahambo sungumaruri hüfu, nga asu ai moai ahandi fikimi akimi papühifiyu, nga ai Kaiafasindi wori giniri-mayo ranambe kefuoi hüfu hifandi-rundeimbi-memo rani-babidimbo mamaru. Ai nini-moatukuni Sisasimbo tükumandifendo yahu haya rani himbobasafomboyu.

⁵⁹ Godimbo sihou-rundeimbi bogori asu munguambo Suda-yafe kansiri ai Sisasimbo hifokoeffimbo-hündambo nindou ahambo tikefehefembo papi-hoafifimbo kokomaruri.

⁶⁰⁻⁶¹ Nindou afindi ai tüküyafundühi Sisasimbo tikefehefe papi-hoafifimbosi, nga asu ai moai nine moaruwai hohoanimo ramareandi ra mam amboani ahambo hifokoeffembo-hünda ffitirundi. Ndeara bidifiranambo hondü nindou yimbu ai botiyafine hafani hoafiyafinandowohü safaniya, "Nindou ndanai yare hoafiyuhi yahuya, 'Ro Godindi wori nda biriboadihe mbundüha asu moani ngimi sili yangiri asükainda fondihe hini ngindüheamboyahü,' mehu," masafani.

⁶² Raniyu asu Godimbo sihou-rundeimbi-yomondi bogori hondü ranai botifi nungumbo Sisasimbo hoafiyundühi yahundoya, "Se moai nini hoafi simbori nindou sihambo papi-hoafimarinanini ranahafanimbo hoafiyopirimbo sihawandiyo?" mehundo.

⁶³ Nga asu Sisas ai moai nini hoafi ahambo simbori hoafiyundo, nga moani ai sisikoate manungu. Asükaiyu bogori nindou-mayu ranai ahambo hoafiyundühi yahuya, "God yangiri nungumbü-mayu ranahandi ndürinambo ro nda sihambo hoafiyahanini, nga hapo se nimoamo nda dabarfimbi hoafi simbori hoafindafi. Se Kraisi, Godindi Nimorindafühi ana, haponda hamindi yhoeffimbo hoafindafimunt," mehundo-amboyu.

⁶⁴ Asu Sisas ai ahambo simbori hoafiyundühi yahuya, "Ndeara se rani hoafi ra hoafiyafomboanafi. Nga ro sihamumbo munguambo hoafehapuri

nda. Ngiri amitata Nindou Hondü ranai bogorimbondüfi God munguambo nginindeimbi ranahandi warihondani nmandü asu ai mburungaiwami sunambeahindi kuduan hoeinduwurumboemo,” mehupuri.

⁶⁵ Raniyu asu bogori nindou-mayu ranai ngusüfoambe hüfirürühi ahandi hoeari ra hireandühi hoafiyuhü yahuya, “Ai Godimbo tirifoefe hoafi hoafayu. Hapondani ana nindou ngorü ai Sisas ranahambo nne hoafi hoafombo tüküfepoani, nga wani. Se ndeara ai Godimbo tirifoefe hoafi hoafimayu ra himboriyomombo-anemo!

⁶⁶ Asu se ra ahambo nunguru hohoani moyomondühi yomo-a?” mehupuramboemo. Asu ai simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Ai ana sapo ai huti ramefiyumbowambo yifiyumbiyuwamboane,” mehomo.

⁶⁷⁻⁶⁸ Raniyomo asu ai ahandi ngusumboarambe nguri tifiyafundowohü bubumarüri. Asu nindou bidifiri ai pakarihourühi hoafiyomondühi yahomoya, “Krais, se nindou düdi ai shambo harayunini ranahambo Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nahurai hoafindafi,” mehomo.

*Pita ai Sisasimbo Ro moai ahambo fifirihini, mehu
(Mak 14:66-72; Ruk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)*

⁶⁹ Pita ai weindani rani hifini ginirambe nimiru-ane Godimbo shou-rundeimbi bogori hondüdi ratüpurio-randeimbi mam ranai ahambo-so tüküfe hifo hoafiyohü yahoya, “Se-amboani Sisas Garirihündi rani dibomefoandane,” mehondoamboyu.

⁷⁰ Asu munguambo ahei himboahü ai wani yahuhüya, “Roana se watorimbo arandi ranahambo moai fifirihendi,” mehu.

⁷¹ Raniyu asu ai giniri-mayo rani nafitambekimi mapenüngu. Raniyo asu nimorehi ngorü ai hoeirerühi nindou burimemo ranahamumbo hoafiyohü yahoya, “Nindou aiyu Nasaretihöndi Sisas randidibo manüngu,” meho.

⁷² Asükaiyu Pita ai wani yahumbo hoafiyuhü yahuya, “Roana haponda dabareheandi, ro nindou ranahambo ana moai fifirihini,” mehu.

⁷³ Akidou hihiningire safoareambo nindou ranühi burimemo ranai Pitambo-so tüküfundü. Ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Se ana ai-babidihindi nindou-anafi. Nga shafi hoafi hoafayafi ranai Garirihündanafi yaho weindahimareanini,” mehomo.

⁷⁴ Raniyu Pita ai dabarifihi hoafiyuhü yahuya, “Ro tiki hoafindahani God ai wambo moaruwaimbo-mbireandira-mboane! Nga roana nindou ranahambo moai fifirihini,” mehu. Raniyo asu kakaro ranai hoafimayu.

⁷⁵ Asu Pita ai ngusüfo pumaramüdu sapo nne hoafi Sisas ai ahambo hoafimeindo ranahambo. Sapo ai yare hoafiyuhü yahuya, “Kakaro ai hoafi-koateayambe animbo se ngimimbo rando wambo hoafindafühiya, ‘Ro moai ahambo fifirihini,’ mbisamboyafi,” mehundo ranimbo. Raniyu asu Pita ai ginirambeahindi tüküfi haya afindi hamindi aran aranimayu.

27

*Pairatimbo sowana Sisasimbo sowaründümo mahifomo
(Mak 14:1; Ruk 23:1-2; Son 18:28-32)*

¹ Ndeara siambe hondü Godimbo shou-rundeimbi bogoriyomo asu Suda-yafe bogori nindouyomo ranai Sisasimbo hifokoeffimbo hoafi ra fifirimarundi.

² Ran+yomo asu Sisas ahambo hüpütüpur+hou sowaründümo hifomo Romi-yomondi Israer hifi hifanda-randeimbi bogori nindou ahandi ndüri Pairatindi warü+marüwuri.

*Sudas ai yifi+mayu
(Ratüpur+ 1:18-19)*

³ Asu Sudas sapo Sisasimbo hürütürümbi nindou-yomondi warü+mariri ahambo pap+ hoafiyu hifokoeffimbo hoafi ra h+mbor+mayu. Ran+imboane ngusüfoambe afindi hohoan+moyuhü ai kaki hoari 30 ra h+hire semündü hu God+imbo s+hou-rundeimbi bogoriyomo asu bogori nindouyomo ranahumbo masagapuri.

⁴ Ran+iyu asu Sudas ai ahamumbo yare hoafiyuhü yahuya, “Awi ro hütiyahi moaruwai hohoan+momayahi. Ro nindou ai n+n+moatükun+yo moaruwai refekoate ranahambo nindou hürütümbi-yomondi warü+ yirümomarihini,” mehuamboemo. Asu ai s+mbori ahambo hoafi+yomondühi yahomoya, “Awi ro ranahambo ra n+imboe mambi+sefiyo? Ran+moatükun+ ra y+hoefi moatükun+yo, nga s+hafi moatükun+ yang+rane ranana,” mehomondo.

⁵ Ran+iyu asu Sudas ai kaki hoari+mayo ra God+indi wor+ ranambe pire haya ndamefiyu. Ran+iyu asu ai hu wofi+fi+h+kiarü ahandi fi ra ahandi+hoari hifokoamareandi.

⁶ Ran+yomo asu God+imbo s+hou-rundeimbi ranai kaki pimareandi ra fufuründümo houmbo hoafi+yomondühi yahomoya, “Kaki ndanana nindou hifokoamefiyu ranahandi hori tak+ni kakane. Sapo s+hefi ah+nümbi hohoan+mo süngumbo God+indi worambeah+indi kaki gugur+ife s+hefe arandi ranambe pefepoani,” mehomo.

⁷ Kaki ranahambo wapor+imboru homo mam+ n+m+indü+iru s+hoemo houmbo asu ai kaki ranambo hifi mam+ ahandi ndüri Hifi Sospen Naf+imbo Hifi pelayomo. Hifi ra angunpoedi nindou yifi+yeian+ hifi+kefendür+imbo hifane.

⁸ Ran+imbohündamboane haponda hifi ranahambo rarihi dükar+hindühiya Nindou Hor+ Hifane, sei ar+hündi.

⁹ God+indi hoafi hoafi+yu-randeimbi mam+, Seremaia, ai hoafi+mayu s+imogodü+ rahurai tüküme Feyo. Ai yare horombo hoafi+reandühi yahuya, “Ai kaki hoari 30 ra masowandümo sapo Israer nindou b+id+fi+ri ai horombo hoafi+mayu süngu ai nindou ranahambo pem+imbohünda.

¹⁰ Ran+iyu asu kaki ranambo Hifi Sospen Naf+imbo Hifi ra pem+memo. Ran+ hoafi ra Adükar+ ai wambo randowand+ mehu nou ane,” mehu. Asu moan+ an+hondü ran+ yahurai safi tüküme Feyo.

*Pairat ai Sisas+imbo düdu düdumariri
(Mak 15:2-5; Ruk 23:3-5; Son 18:33-38)*

¹¹ Sisas ai Romi-yomondi bogori nindou, Pairat, ranahandi h+imboarühi manüngu. Ran+iyu asu Pairat ai ahambo düdurirühi yahuya, “Se ra Suda-yomondi adükar+ bogori nindouyafi?” mehundo-amboyu. Asu Sisas ai s+mbori ahambo hoafi+yundühi yahuya, “Se ndeara raro hoafi+yafomboanafisi,” mehundo.

¹² God+imbo s+hou-rundeimbi bogori nindouyomo asu bogori nindouyomo ranai awi ahambo papi+hoafi+rüri hoanjomosi, nga asu Sisas ai moai n+n+ hoafi ak+dou ahandi yahamo tüküfendo.

13 Raniyu asu Pairat ai ahambo hoafiyundühi yahundoya, “Awi se moai hoafi ra hîmboriyafiyo sîhambo ai papi-hoafarunîni ranahambo rana?” mehundo.

14 Nga asu Sisas ai sîmbori mamî hoafi akîdou-amboani hoafombo moai hoafiyu. Raniyu asu Romî-yomondi bogori nindou-mayu ranai moani adûkari hamîndî hepünîfe mahepünîfiyu.

*Pairat ai Sisasîmboya Ai yîfiyumbiyuwamboane mehu
(Mak 15:6-15; Ruk 23:13-25; Son 18:38; 19:16)*

15 Munju hîmbani Pasofa adûkari si tüküfeyoambe, munjuambo nindou ranai nindou karabusambeahîndî hîniñgîfiyuwani aboedühi tüküfembo hohoanîmoyei marîhündî. Ranahambo ana Romî-yomondi bogori nindou ranahamboyo hoafiyeianî ai nindou ranahambo aboedühi koarîheirî marandî.

16 Rani-sîmboani ana, munjuambo nindou ai fifirîhoreimbî nindou ahandî ndürî Barabas ai karabusambe manungu.

17 Asu rani-sîmboani nindou afîndî ranai guguriyahi mamareiamboyu Pairat ai aheimbo düdureandürühi yahuya, “Se ra nindou daboe ro ahambo karabusambeahîndî aboedühi koarîhefîmbo hohoanîmoayeia? Barabasiyu asu Sisas ranahambo Kraisanî sei arîhündî raniyu?” mehu.

18 Nga Pairat Suda nindou Sisasîmbo ngusüfoambe moaruwairürühiyomo wandî warühi-marurü yahu haya ai ranîmbo ndore fifirîmareandî.

19 Pairat ai nindou hoafi yîboboferambo worî safambe nîmaru-ane, ahandî nîmorehî ai hoafi koarîhendühi yahoya, “Nindou ra nîni-moatükunîyo ai refe-koatemayu ranahambo hoafi ana moai yangoro, nga se ahambo nîni-nüngundorîmboyaî. Hamanî nîmbokoanî ro ahambo yafogoadînambo hoeirîhinî hehea hîdîdîmo apoyahühi afîndî hohoanîmomayahi,” meho.

20 Nga Godîmbo sîhou-rundeimbî bogoriyomo asu bogori nindou-memo ranai-yomo ai nindou afîndî ranühi menjoro ranaheimboya “Se hoafindeianî anîmbo Pairat ai Barabasîmbo aboedühi koarîheirühi asu Sisasîmbo hîfokoambîriramboane,” yahomo houmbo aheimbo hohoanîmombo ngusüfoambe botîmarundürî.

21 Asu Pairat ai nindou afîndî ranaheimbo düdufindürühi yahuya, “Se nindou yimbu ra nindou daboyei ro ahambo karabusambeahîndî aboeda koarîhefîmbo hohoanîmoayeia?” mehündüramboyei. Asu ai sîmborî ahambo hoafiyahündowohü seiya, “Barabasîmbo,” masei.

22 Asu Pairat ai hoafiyundürühi yahuya, “Asu refe ana, Sisasîmbo Kraîs sei arîhündî ranahambo ra nüngumandîhina?” mehuamboyei. Sîmborî munju ai ahambo hoafiyeihü seiya, “Nîmîfilî tokoemündî pefîmboani,” masei.

23 Asu Pairat ai aheimbo düdufindürühi yahuya, “Nindou ndanai nîne-moatükunî moaruwai ramareanda?” mehuamboyei. Asu ai moanî pukîna hoafi nîmoamo karîhehindühi hoafiyeihü seiya, “Nindou ranahambo nîmîfilî tokoemündî pefîmboani,” masei.

24 Pairat ai ndare hoireandane hoafi ranahambo wataporîmboyo hombo ra wanîyowohü ai ro ngîrîndahi, nga yifiarî tükündüfîhü hoafi afîndî yagodomboe mehu. Raniyu asu hoe fuyamündî haya nindou ranahei hîmboahü warî ahandî ra popoaifoareandühi hoafiyuhü yahuya,

“Nindou ndan+ ahand+ yif+ ra i ro hütirühün+poan+, n̄ga ran+ moatükun+ ra s̄iheiharanei,” mehu.

²⁵ Ran+yei asu nindou afind+ mun̄guambo ranai simbor+ ahambo hoaf+yeihü seiya, “Ai hüt+ yif+moabay ran+moatükun+ ra y+hoefane asu y+hoef+ n̄mor+ ranahei ane!” masei.

²⁶ Ran+yu Pairat ai Barabasimbo aboeda koamar+heira aheimbo sowana mahu. Ran+yu asu ai Sisasimbo daboadan+ ndüfuri+ndüfuri+foarüwuri mehua ahambo n̄m+fihi tokoemündü pefimbohünda ami-yomond+ warihumariri.

*Ami ai Sisasimbo tikif+namborüwurihi tirifoefe hoaf+marüri
(Mak 15:16-20; Son 19:2-3)*

²⁷ Ran+yomo asu Pairatind+ ami ai Sisasimbo sowaründümo gafman+ yomond+ wor+ ranambe mahifomondamboemo, asu mun̄guambo ami nindou ranai Sisasimbo wakimarüwuri.

²⁸ Ran+yomo asu ai ahand+ hoear+ ra yim+nd+bad+ houndowohüyomo asu hambur+ hoear+ hoandar+ ra magüdündo.

²⁹ Ran+yomo asu ai wof+ tihoar+tihoarümb+nambo mb+roambe kik+mafoarundi. Asu n̄m+ihar+ sowandümo ahand+ war+hondü waran+ waramberündühi yim+nd+ho pus+ru n̄mar+mondühi ahambo tikif+namborüwurihi hoaf+yomondowohü yahomoya, “Suda-yafe adükari bogori, karihasou-anafi,” mehomondo.

³⁰ Ran+yomo asu ai ahambo nguri+ titif+yomondowohü ahand+ warambeahind+ n̄m+ihar+mayo ra kos+ründümo ahambo mb+hap+ri+ kakimarüwuri.

³¹ Ai ahambo tikif+namborüwuri tirifoefe hoaf+yomondo mburumboemo asu ahand+ fih+nd+ hambur+ hoear+ hoandar+mayo ra yimündündümo-ndüh+yomo asu hoear+ ahand+ hondü ra sowandümo güdu h̄n+ng+marundo. Ran+yomo asu ai ahambo n̄m+fihi pefi h̄fokoeffimbohünda sowaründümo mahomo.

*Sisasimbo n̄m+ keimbi+ karihendeimb+fihi tikoründümo pamarüwuri
(Mak 15:21-32; Ruk 23:26-43; Son 19:17-27)*

³² Ahambo sowaründümo hou homondüh+yomo asu ai nindou mami Sairinihündi, ahand+ ndüri Saimon, ranahambo hoemar+hor+. Ran+yomo asu ai nindou ranahambo Sisasind+ n̄m+ keimbi+ karihendeimb+mayo ra sowand+findo yahomo houmbo hüt+hi-hütimarurü.

³³ Ran+yomo ai homo Gorgotahü tükümefund+. Gorgota ranahamboane ai mb+hap+ri+ nahurai hif+ sei arihündi.

³⁴ Ran+ hif+hüyomo ami ai Sisasimbo wain hoe hühütimbü moatükun+ fandü yamundu mburu masabudo. Asu Sisas ai ran+moatükun+ ra sümündü hoeireanda mayoa asu ai moai sümündü.

³⁵ Ran+yomo ai ahambo n̄m+ keimbi+ karihendeimb+fihi parüwuri hou asu ai ahand+mayo hoear+ ra ahamund+ mbusümo sowandümo yiboborundümo hou ranambo ngorü ai mb+semündua yahomo houmbo piraimemo.

³⁶ Ran+yomo asu ai raraoyafu mburu ranüh+ n̄mar+imo Sisas ahambo yif+mbiyu yahomo houmbo homo h̄mboana wamarurü.

³⁷ Ahand+ mb+ro wafusifohü ahambo pap+hoaf+ sürü pap+ru mburu tikoründümo pamarund+ ranai yare hoaf+yohü yahoya, NDAÑANA SISAS SUDAYAFE BOGORI ADÜKARI NINDOUANI, yahomo paru h̄n+ng+marund+.

38 Raniyomo asu ai nindou yimbu hūmbuhūniyafani-rinandeimbi ranahafani-mbo Sisas babidi ahandi fikimi pamarupiri. Ngorū Sisasindi warihondū warani parūwuri asu ngorū kadūdū warani parūwuri marupiri.

39-40 Raniyei nindou afindi ranai hei ngasūndi hori hei rühündühi mbiro hirihirihündühi ahambo tirifoariorühi hoafiyahündowohü sahündoya, “Sapo se Godindi wori ra birifoefe mburumbo moani ngimi sihi yangiri fondife hinngifembo mayafiyosi! Se Godindi nimoriyafühanasi, se sihafioari yaro aboedamboayafosi. Se ndahoni nimi keimbi karihendeimbi-fihindi hifina foarefoao peyafisi!” sei hoafimehüdo.

41 Nindou ai ramehindi rani-sūngu yahurai Godimbo sihou-rundeimbi bogori nindou, ahinūmbi hohoanimo yamundu-rundeimbi asu ranihündambo bogori nindou ranai-amboani yaru tikifinambo-rūwurühi tirifoarūwurühi yahomoya,

42 “Sisas ai nindou bidifiramboyu ai aboedamboreanduri marandi, nga asu ai ngiri ahandi fimbo ana aboedambondeandi! Awi aiana Israeri-yafe adukari bogorimbeipoani! Asu ai haponda nimi keimbi karihendeimbi rani-fihindi hifini akusi foendi ana, asu ro ahambo anihondūmbondi hurimboyefi!

43 Ai Godimbo anihondūmborirühi Ahandi nimoranahi mehu. Refeansi, awi shiri hoeindi hu God ai ahambo farihelimboayu ranahambo,” mehomondo.

44 Asu nindou hūmbuhūniyafani-rinandeimbi Sisasindi fikimi mapari-fani amboani ai mare moani nindou bidifiri ai ramari hori nou yahurai rari-neri tirimafoari-neri.

Sisas ai ndeara muṅṅuna yifimayu
(Mak 15:33-41; Ruk 23:44-49; Son 19:28-30)

45 Refe hayamboyo-ane hüfinimbo peyo haya hifi muṅṅu ranai nimbini mari ho ho hombo nimbambe hondū hüfiwuyambe tüküme feyo.

46 Hüfiwuyambe safi simogodühi Sisas ai pukuna heiyuhü yahuya, “Eri, Eri, rema, sabaktani?” mehu. Rani hoafi ra yare yahurai hoafiyowohü yahoya, “Wandi God, wandi God, se nimboe wambo hinngiro-wandiri-mboayafi?” meho.

47 Nindou bidifiri ranühi manimboei ranai rani hoafi ra himboriyei hehi hoafiyehü seiya, “Nindou ranai ana Eras-amboani dukariri miringayundo,” masei.

48 Nimai nindou mamai ahei mbusūmo ranai pipiyu hu worapoworapoyoweimbi moatükuni nou semündü mbura nimharifihü pare himondamündü mbura hühütimbü wain hoe ranambe foare hüramündi haya Sisas ai rani moatükuni ra mbisümündü yahu haya segodimbo mehu.

49 Nga asu bodimondi ai hoafiyahündowohü seiya, “Awi, hoeindi hu mbundihumbo Erasai ai ahambo farihefembo tükümandifiyu wani mandiyu,” masei.

50 Raniyu asu Sisas ai asükaiyu pukuna heiyuhü ahandi yifiafi hinngirirühi nimokomayu.

51 Raniyo asu Godindi wori safambe hoeari yipuri nafitambehü mahetaro ranai nimoamo ngahi peyo haya hani hifini gebü türeandühi

yimbu kikimareandi. Hifi ai fifimiyowohüyo muŋguambo nimeoi ranai gübüdümarichoayo.

⁵² Yifambe ranai nafitambe tihoai-tihoairandühi asu Godindü nindou afindü horombo yifisafimayei ranai yangirü botiyahi-botiyahi marihündü.

⁵³ Ai yifambe ra hiniŋgirihi hehi Sisas yangirü asükaiyu botimefiyu rani-süŋgunambo ai Sürühoeimbü Ngoafi adükarü (Serusarem) ranana mahei. Ranüyo nindou afindü ranai aheimbo ranühi hoeimarhindüri.

⁵⁴ Ami-yomondü bogoriyu asu bidifirü amiyomo ranai ai-babidimbo niŋgomombo Sisasimbo himboanawarürühi maningomo ranai sapo hifihewohü asu muŋguambo moatükunü tükümeŋfeyoa hoeimarundü ranimbo yhimboyomondühi hoafiyomondühi yahomoya, “Awi aiana Godindü Nimori hondüyu,” mehomö.

⁵⁵ Nimorehi afindü bidifirü Gariri hifi hiniŋgirihi hehi Sisasimbo farihefimbo süngumarühorü masühüsi-mayei ranai buriyei. Ai moai akimü papühüyahindü, ŋga moanü angunü goagu safü nimboeimbo himboari papimayei.

⁵⁶ Nimorehi burimayei ranahei mbusümo ra ŋgorü Maria Makdarahündüyo, ŋgorü ra Maria Sems Sosepiyafandü hondüyo asu sapo Sebedindü nimorehiyo rarihi ai manimboei.

*Sisasimbo Sosep Arimateahündü ai hongu ambe masiherü
(Mak 15:42-47; Ruk 23:50-55; Son 19:38-42)*

⁵⁷ Ndeara nimbambe nindou napo afindeimbü ahandü ndürü Sosep Arimateahündümayu ranai tükümeŋfiyu. Nindou ranai-amboanü Sisasimbo süngurürü-randeimbü nindouyu.

⁵⁸ Ai hüfu Pairatindü himboahü tüküfi nüŋgumbo Sisasindü yifinimoko ranahambo ndahamindü yahu haya düdumefindo. Ranüyo asu Pairat ai Sisasindü yifinimoko ra Sosepimbo dabudo mehu.

⁵⁹ Sosep ai yifinimoko serümündü mbura simborü kifohü hoearifihü parirü himondümarirü.

⁶⁰ Ranüyo ai ahandü hongu nimeoi ŋginindambe simborü nafirühai hiniŋgimareandü ranambe masiherü. Ai nimeoi yitifo afindü ra gügürühai nafitambembo güre pare mbura ndamefiyu.

⁶¹ Rani-yafe Maria Makdarahündümayo ranaiyo asu ŋgorü Maria-mayo ranaiyo ai hongu ra hanğıfohö mamarife.

⁶²⁻⁶³ ŋgorü sina moanü nimarimbo si tüküfeyoambe Godimbo sihou-rundeimbü bogoriyomo asu Farisi nindouyomo ranai Pairat babidü mamühüyafu fandu nimarimo hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou adükarü, ro hohoanü moyefimboanefi hoafi mamü sapo nindou wosihoafori hoafümbümayu ranai yare hoafiyuhüya, ‘Ro ŋgimü sinda mbundüha asu asükainda yangirü botindaheamboyahü,’ mehu ra!

⁶⁴ Ranimbohündambo animbo asu se hoafindafanü hongu ra ndore ŋginindü hifandüyo ho ŋgimü si ranühi tüküfemboane. Rananimbo asu ahambo süngururü-rundeimbü ranai ŋgiri ahandü finimoko ra dübo hümbühünimbo ndowandümo houmbo asu ai nindou ranaheimbo hoafindümondühiya, ‘Ai yifihündü yangirü botimefiyu,’ mbi:simo. Süngunambo wosihoafori hoafi ranai asu horombo wosihoafori hoafimayu ranahambo ŋgasündeamboe,” mehomö.

⁶⁵ Ranıyo asu Pairat ai ahamumbo hoafıyupurühi yahuya, “Se hıfandıru-rundeimbı nındou bıdıfırı sowapundümo houmbo ıngomo moanı honıgu ambe ra ıngınındı hamındı papı papındu hınııngındundı,” mehupurı.

⁶⁶ Ranıyo asu ai ranıhünda botıyafu homo honıgu ambe ranahambo yowanı yahomombo paru hınııngıru houmbo asu nındou bıdıfırambo hıfandıyo nımarımbı hınııngımarupurı.

28

*Sisas ai yıfıhündı yangırı botımeıfyu
(Mak 16:1-10; Ruk 24:1-10; Son 20:1-18)*

¹ Moanı nımarımbı sı ranai munıguyo ane, asu weanıgurühi sıhı hapoadümbı sıambe hondü hüfıhamındı sıfo-koateyuanıbe, Maria Makdarahündıyo asu ıngorü Maria ranaiyo ai honıgu Sisas yangıurümbü-mayo ra hımbıoambo mahafe.

² Ranıyo moanı nımai hamındı hıfıhe afındı ranai tüküfıhıyo, Adükarındı nendı ranai sünambeahındı kusü nımoıeı afındı nafıtambıhı mapaiaro ra gügürıhai sıhai hayambo ranıwamı mamaru.

³ Ai wabürüsı nahurayıwıwhıyo asu ahandı hoearı ranai moanı mburııngai kifohı hamındı nahurai tükümeıfeyo.

⁴ Ranıyomo asu nındou honıgu ambe ranahambo hıfandı manııngomımo ranai ahambo yıhımbombo hıhamındarıyomondühi yıfı nahurai korımemo.

⁵ Asu sünambeahındı nendı-mayu ranai nımorehı yımbumefe ahafembo hoafıyupırüh yahuya, “Se awı yıhımbıo-ndamboyafe. Ro sıhafembo fıfırıheapırımbıo-anahı, sapı seana Sisas nımı keımbı karıhıendeımbıfıhı hıfokoameıfyu ranahambo kokombo-anafe nda.

⁶ Aiana moı ndühı yanguru. Aiana sapı horombo hoafımayı süıgu yangırı aboeda asükai botımeıfyu. Awi naha fondı ai menıguru nda hoırıne.

⁷ ıga se nımai ıgafe ahambo süıngururü-rundeımbı nındou-memo rana-hamumbo hoafındafınapurühiya, ‘Ai yangırı aboeda botımeıfyu. Asu haponda ai Garıınambo horombofı sıhamundı wagabe ahu, ıga se ranühı anımbıo ahambo hoeındurümbıoemo!’ mbısafe. Hapoana ro sıhafembo hoafıyahıpırımbıo-anahı,” mehupırı.

⁸ Ranıyafe ai honıgu ra hınııngırıne hena yıhımbıoyafesı, ıga asu ai hıhıfıhıhıfı kameıhü pıpına Sısasımbıo süıngururü-rundeımbımbıo hoafımbıo mahafe.

⁹ Moanı nımai Sısas ai ahafembo-so tüküfı hoafıyupırühı yahuya, “Karıhapısı,” mehupırı. Ai ahambo-so tüküyafıne yıtııjarühı kıkıhırınandıfe henambo ahambo Adükaranı safe hena hıhoanımımeıfınando.

¹⁰ Sısas ai ahafembo hoafıyupırühı yahuya, “Se yıhımbıondamboyafe. Se ıgafe wandı wandafı mamımbıo hoafındafeanı anımbıo asu ai Garıınambo ıgıfımo tükündafı ranühı anımbıo ai wambo hoeındundırımbıoemo,” mehu.

Nındou hıfandı manııngomı ranai hoafı sowandümo homo wata-porımbıomarundı

11 Nĩmorehĩ yimbumeſe ranai nafi mbahafe nou ranambo, biḁifiri hiſandu-rundeimbi nindou ranai ngoafi adũkari-mayo ranina homo bogori Godimbo sihou-rundeimbi nindou ranahamumbo muſguambo watapori nine-moatũkuni ahamundi hiomboahũ tũkũmefeyo ranahambo wataporimboarundi.

12-13 Raniyomo Godimbo sihou-rundeimbi nindou bogoriyomo asu bogori nindou-memo ranaiyomo ai mamũhiyafu houmbo hoafi fiſiri-marundi. Ai kaki afindi ra ami-memo ranahamumbo sabupurũhi yahomoya, “Se randu hoafinḁmondũhi animboya, ‘Nimbokoani ro yapomboyahu mboapoefi nou ranambo ahambo ſũgũrurũ-rundeimbi ai tũkũyafu hũmbuhũnimbo ahandi finimoko ra masowarũndũmo,’ mbisiimo.

14 Rani hiſi bogorimbofi hiſanda-randeimbi ai rani hoafi ra hiſborĩnduani asu ro ahambo biḁifiri hoafindahundoani rananimbo asu se ũgiri ranimbo tiũirifo tũkũndifemboe mbisiimo hou afindi hohoanĩmondĩmo,” mehomopuri.

15 Ranimboane ami-memo ranai kaki masabupuri-mayo ra sowandũmo hou asu ai ahamumbo hoafimemopuri ſũgu yaru homo hoafimemo. Ranane asu rani hoafi ra Suda-yafe mbusũmo hapondanambe amboani yaũgorũ wakareandi.

Sisas ai ahambo ſũgũrurũ-rundeimbimboſo tũkũmefiyu

(Mak 16:14-18; Ruk 24:36-49; Son 20:19-23)

16 Sisasimbo ſũgũrurũ-rundeimbi 11memo ranai Gariri wafunambo mahafomo ſapo horombo Sisas ai ranũhi ũgomo mehupuri ſũgu.

17 Ai homo ahambo hoeirũwurihũyomo asu ahambo ũgusũfo parũwuri hohoanĩmomemondo. Nga asu biḁifiri ai ahambo hohoanĩmo yimbumborurũ.

18 Sisas ai akimĩ ahamumbo-so sũhũfi hũfu hoafiyupurũhi yahuya, “God ai wambo muſguambo ũginĩndi ſũnambeahĩndiyo asu hiſinĩndiyo ra ſendiriimboani.

19 Ranimbohũndambo animbo asu se ũgomo muſguambo nindou ranaheimbo ai wambo ſũgũyondiri-rambo nindou tũkũfembohũndambo randu ndundi. Asu se aheimbo Apendi ndũrinambo, Nĩmorĩndi ndũrinambo, asu Yifiafi Aboeĩndi ndũrinambo hiſmoni hundũrũndũndũri.

20 Asu ro sihamumbo hoafimehapuri ra muſguambo moatũkuni ſũgũfe hombohũnda yamundũri. Asu ro se babidi nimboia ũgambo biḁifirani si tũkũndifemboe,” mehupuri.

Mak Aboedi Hoafi Mak ai sürü papimarandi

Son hundürüra randeimbi ai hoafi bokarihendi

(Matyu 3:1-12; Ruk 3:1-2; 3:15-17; Son 1:19-28)

¹ Sisas Kraisi Godindi nimorimbo aboedi hoafane nda.

² Hoafi nda boatei tüküme Feyo Godindi hoafi hoafiyu randeimbi Aisaia ai sürü papimarandi nahurai. God ai yahuya,
“Ro nindou mam wandi hoafi bokarihembö hunda koandihininai ai sihambö hunda horombondi ngumbui.

Asu ai animbo sihambö hunda nafi didi boadondeambui.

³ Nimi wohi furikoatereandühi, nindou mamandi yasimondi mingiyu hoafiyowohu yahoya,

‘Adükari mbö hunda nafi nafindihehindi.

Ahandi nafi didi boadondi hendi,’ meho,” mehu.

Aisaia 40:3

⁴ Son nindou hundürüra randeimbi mayu ranai nimi wohi furikoatereandühi tüküfi nimorehi nindowenihimbo Godindi hoafi bokarihendühi yahuya, “Se moaruwai hohanimo hinngife aboedi hohanimo süngufembo nafuimbohunda hundüründeianai animbo, God ai sihei moaruwai hohanimo raguanambö deambui,” mehu.

⁵ Raniyei nindou afindi Sudahündiyeyi asu Serusaremihündiyeyi ai Sonindi hoafi himborimbo mahei. Ai ahei moaruwai hohanimo ra weindah hoafimayeya Son ai Sodan himo hundürümarandüri.

⁶ Asu Son aiana hoeari kamer ninendinambo nafümbi güde mbura titapürinambo kikihirihaimarandi. Ahandi sesi ana yitih asu efu hoe raniyo sesü-marandi.

⁷ Son ai nindou ranaheimbo hoafi bokarihendühi ndare hoafiyuhi yahuya, “Nindou ngörü süngu düdümbui ahandi nginindi ra wandi nginindimbo ngasündeamboane. Roana amofe ahandi sufihindi wofi ra fufurifembo nindou aboedi hamindiyahipoani.

⁸ Ro siheimbo hoenambo hundürühandüri arihandi, nga ai animbo Yifiafi Aboedinambo hundürü-ndandürümbui,” mehu.

Son ai Sisasimbo hundürümarüri

(Matyu 3:13-17; Ruk 3:21-22)

⁹ Rani-simboani Sisas ai Nasaret ngoafi Gariri hifihü hinngire haya masünüwamboyu Son ai Sodan himo hundürümarüri.

¹⁰ Asu nimöhünou hoe hinngire haya tüküfi süfu hoeireandane sünü ai bureandühiyo Yifiafi Aboedi ranai ahambo sowana wupufo nahurai makoso.

¹¹ Hoafi mam sünambeahindi tüküfehü yahoya, “Se ana wandi ngüsü parihenanimeimbi nimor-anafi. Asu ro sihamboane ngüsüfoambe siaoeheandi,” meho.

Satan ai Sisasimbo moaruwai hohanimombiyuwa yahuhaya rari hoeimariri

(Matyu 4:1-11; Ruk 4:1-13)

¹² Nimehünou Yifiafi Aboedi ai Sisasimbo nimi wohi furikoatereandühi koamarihera mahu.

13 Ranühî 40 si manüŋgua Satan ahambo moaruwai hohoanî+mombiyuwa yahuhaya rari hoeimarirî. Sisas ai afoendî nîñî+hondî babîdîmbo nüŋguwanî asu sünambeahîndî nendî ai ahambo mafarîhawurî.

Sisas ai Gariri hîfambe piyu haya Godîndî hoafi wataporîmbomariandî (Matyu 4:12-17; Ruk 4:14-15)

14 Son ai karabusî-mefiyua asu Sisas ai Garirihü tüküfi, Godîndîmayo aboedî hoafi ra bokamarîhendî.

15 Ai aboedî hoafi ra wataporîmborandühî yahuya, “God ai hoafi mayu si ra ndeara tüküfehü asu ahandî ŋgîñîndî hîfandarandî ra ndeara akîmî tüküfemboane. Nga se moaruwai hohoanîmo ra hîñîŋgîndîhi hehi aboedî hohoanîmo süngundîhindî,” mehu.

Sisas ai nindou yimbuyimbu hoafi mayua ahandî süngu mahomo (Matyu 4:18-22; Ruk 5:1-11)

16 Sisas ai kurîhoe Gariri hîmborîkîmî huhü Saimon Andru apodohombo hoeimareapîrî. Ai andürî kurîhoeambe mafoarîneandî, ai kinî wowariyafanî rîñandeimbi nindou wambo.

17 Sisas ai ahafanîmbo hoafi yupîrühî yahuya, “Se mborai wambo süngundîñandîrî ndîñandî, rananîmbo ro sîhafanîmbo nindou semîndîmbo yamundîheapîrîmboyah,” mehu.

18 Asu ai nîmehünou andürî sîhene hena ahandî süngu mahafanî.

19 Ai akîdou sühüfi hu Sebedindî nîmorî yimbu, Sems Son apodohombo botambe nîmarîfanîmbo andürî dîboadomarîneanda hoeimareapîrî.

20 Sisas ai ahafanîmbo hoafi mayupîramboyafanî, ahafandî afîndî Sebedi asu mamî ratüpurîyomo rundeimbi nindou botambe hîñîŋgîrîneapuri hena, Sisasîndî süngu mahafanî.

Sisas ai nindou mamîndî fiambeahîndî moaruwai nendî hîhaimafoareandî (Ruk 4:31-37)

21 Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babîdîmbo moanî ŋgoafi mbo nîmarî sihî Kaperneam ŋgoafi nambo mahîfomo. Rani-sîmboanî ai Suda-yei rotu worambe kefuai hafu nîmorehî nindowenihîmbo Godîndî hoafi yamundîmareandürî.

22 Raniyei asu ai ahandî yamundîfe hoafi ranahambo hepünîmehindî. Sapo ai moai ahîñümbî hohoanîmo yamundu rundeimbi nahurai yamundeandî, nga nindou adükari ŋgîñîndeimbi nahurai yamundîmareandürî.

23-24 Rani-sîmboanî nindou mamî moaruwai nendî nîmarümbîmayu ranai Suda-yei rotu worambe nîmarü puküna hoafi karîhoehü yahuya, “Sisas, Nasaretîhündî, se yohoefîmbo nîñî nünüŋgufemunîmbo yafi masîñîfî? Yîhoefombo moaruwaimbo-fimunîmbo safîmbo yafi? Ro fîfîrîheanîñî. Se ana Godîndî mbumundî nindou-anafi,” meho.

25 Asu Sisas ai moaruwai nendambo ŋgîñîndî hoafi yuhî yahuya, “Se hoafi kîkîrandîfî hawa kosîfoao,” mehundoamboyo.

26 Asu moaruwai nendî ranai nindou ranahambo yabadîrî hîñîŋgîrîrî mbura hoafi moanî puküna karîhoai haya nindou ranahandî fiambeahîndî makosîfoendî.

27 Raniyo asu muŋguambo nîmorehî nindowenihî ranai hepünahîndühî aheihoarî sîmborî hoafi yeihî seiya, “Nîñîmoatükunîyo nda nahurai tüküme feyoa? Nindou ndanai sîmborî moatükunî bogorî nindou nahurai

yamundi mareandi. Asu ai moaruwai nendambo hoafi mayua ahandi hoafi himbora mayei,” masei.

²⁸ Raniyo asu Sisaindi hoafi ranai nimehounou munquambo hifi Garirihu ra hoanjo wakimareandi.

Sisas ai Pitandi yamongoamindi aboedimareandi

(Matyu 8:14-15; Ruk 4:38-39)

²⁹ Sisas ai ahambo sungururu-rundeimbi babidimbo Suda-yei rotu worambeahindi tukuyafu houmbo Sems weimbo Son babidimbo Saimon weimbo Andru-yafandi worinambo mahomo.

³⁰ Saimonindi yamongoamindi ai anggunumbo fondihu mapowa asu ahandi anguni ranahambo nimehounou Sisasimbo hoafimehundo.

³¹ Raniyu Sisas ai hufu ahandi wati jaruhi kikihiramundu botimareanda asu anguni ahandi ranai nimehounou makosifoenda asu sesi sindimarandi.

Sisas ai nindou afindi aboedimareanduri

(Matyu 8:16-17; Ruk 4:40-41)

³² Mami rani nimbambe hufihamindi hurimindowa nindou ranai nimorehi nindowenih anggunumbi asu moaruwai nendeimbi fufuruhumundihunduri Sisas sowana mafandihindi.

³³⁻³⁴ Munquambo nindou ngoafihundi ranai hei wori Sisas nimarumbi rani yipuri-kimi burimayeia Sisas ai afindi nimorehi nindowenih munquambo mamikarambo anggunumbi aboedireanduri asu moaruwai nendi afindi raguanamborenduri marandi. Asu moaruwai nendi ranai ahambo fifirihori ranimboyu ai aheimbo yowan aki dou amboani hoafiyopoani mehunduri.

Sisas ai Garirihu hoahoangu wakimareandi

(Ruk 4:42-44)

³⁵ Sisas ai siambe hondu nimb hoangiri kiaroambe botifi haya hu gorugooanini nindou nimarikoateyohu Godimbo didibafiyuhu mamaru.

³⁶ Asu Saimon ai ahandi ngunindi babidi Sisasimbo kokomaruri homo.

³⁷ Ai homo hoeiruwurui hoafiyomo-ndowohu yahomoya, “Munquambo nindou ai sihambo kokorihuninuhanei,” mehomo.

³⁸ Sisas ai ahamumbo hoafiyupurui yahuya, “Ngoru ngoafi akimi adaburo ranambo ngefo. Rananimbo ro aheimbo amboani Godindi hoafi hoafindahanduri. Ranimboyahi ro nda masinhi,” mehu.

³⁹ Asu Sisas ai munju Gariri hifihi hoahoangu wakireandui, Suda-yei rotu worambe hu, Godindi hoafi bokarhendui asu moaruwai nendambo hihaofoareanduri marandi.

Sisas ai nindou mami manitho masimeimbi aboedimariri

(Matyu 8:1-4; Ruk 5:12-16)

⁴⁰ Nindou mami manitho masimeimbi ai hu Sisaindi yirikimi piyu nimarumbo huti hoafirurui yahundoya, “Se refembo yifirayafi ana, wandi manitho masimeiri ra aboedindowandiri,” mehundo-amboyu.

⁴¹ Asu Sisas ai ahambo hipoamboriruiyu, ahandi warinambo sundirui yahundoya, “Refembo samboanahi, nga se aboediyafu,” mehu.

⁴² Raniyo masimeiri ranai nimehounou didikiri foenduiyo asukai nindou ranai aboedimayu.

⁴³⁻⁴⁴ Sisas ai nindoumayu ranahambo ngoafinambo koarherui asukaiyu hoafiyundowohu yahundoya, “Se yowan nindou mamimbo amboani

sihafi fi ranahambo hoafiyopoani. Nga se ngafi Godimbo sihairandeimbimbo sihafifi ra nafiindafindo. Rananimbo Mosesindi ahinümbi hoafimayo süngu sihafifi fi aboedi tükümeffeyo ra aheimbo nafiimbohünda Godimbo sesi mbisihenda-mboane,” mehu.

⁴⁵ Nga asu nindou ranai hu Sisas ai ahambo aboedimariri ranahambo wataporimbo-maranda asu Sisas ramareandi hoafi ra munguambo ngoafi hihimborimayei. Ranimboyu Sisas ai nindou hoeindi-hindiri-mboyei yahuhaya moai mamifi ngoafi amboani hu. Ai nindou ningo-koateyehi manünguyosi, nga asu nindou ranai munguambo hifihündi ahambo sowana hei marihündi.

2

Sisas ai nindou yiriwari moaruwaimbü aboedimariri (Matyu 9:1-8; Ruk 5:12-16)

¹ Yahunümbi si ho hayamboyoane Sisas ai asukai Kaperneam ngoafinambo hihirifi mahu. Ranayo ai hu worambe amaru hoafi ra mahoango.

² Nindou afindi ranai fandambo wori ranai tühüforeandühi moai yipurikimi amboani fondi akidou ningo. Ranayo Sisas ai aheimbo Godindi hoafi yamundeandürühi mamaru.

³ Yimbu-yimbu nindou ai nindou yiriwari moaruwaimbü ra fondi wami farüwuri mburu sowaründümo mahifomo.

⁴ Nindou ranahambo Sisas sowanambo semündü hifombo nindou afindiwambo nafi gümareandamboyo hafomo woriwami Sisas nungu simogodühi hifinambo titirundeimbi wori ranambe wanjeyanirihou mburumbo fondi kameihü masafoarüwuri.

⁵ Ranayo Sisas ai nindou ranahamundi anihondümbofe ra hoeireanda mayoa, nindou yiriwari moaruwaimbü ranahambo hoafiyundowöhü yahuya, “Nindou hoarifi, sihafifi moaruwai hohoanimo ranana amboawi sambo-anahi,” mehu.

⁶ Asu ahinümbi hohoanimo yamundu rundeimbi bidifiri ranühi mamarimo ranai ahamundihoari ngusüfoambe raru hohoanimoyomondohü yahomoya,

⁷ “Nimboe nindou ndanai hoafi yahurai hoafayua? Ai Godiyupoani yahurai hoafayu. God mamifi yanggiri animbo moaruwai hohoanimo ra amboawi mbüsümbui,” mehomo-ndamboyu.

⁸ Sisas ai nimöhünou ahinümbi hohoanimo yamundu rundeimbiyomondi hohoanimo ra fifireandi. Ranayo ai hoafiyupurühi yahuya, “Nimboe se ndani moatükuni nda raru hohoanimoemoa?”

⁹ Nime hoafiyu nindou yiriwari moaruwai ndanahambo hoafimbo hinigirouayoa? Ro hoafiyahühi sahiya, ‘Sihafifi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi,’ asahiyo asu ‘Botiyafu sihafifi fondi sowandifi hawa hafi,’ asahiyo. Nga yimbu ra hoafimbo ro nginindeimb-anahi. Asu yimbu hoafi ra hoafimbo nahanayo hinigirouayo asu nahanayo tijnümbayo? Yibobo ro hoafindahani anihondümbu tükündifemboe.

¹⁰ Nga ro sihamumbo rani moatükuni ra fifirindundi asahi, Nindou Hondü ai hifi ndanühi moaruwai hohoanimo amboawi yahombo nginindeimbani,” mehu. Ranayo asu Sisas ai nindou yiriwari moaruwaimbü mayu ranahambo hoafiyundowöhü yahuya,

11 “Ro sɪhambo hoafayahanɪnɪ, botiyafo sɪhafi fondi sowandɪfi hawa worɪnambo hafɪ,” mehundo-wamboyu.

12 Nindou afɪndɪ menjoro ranahei hɪmboahũ yirɪwarɪ moaruwaimbũ mayu ranai nɪmehũnou botɪfi ahandɪ fondi semũndũ haya mahu. Ranɪyo nindou afɪndɪ menjoro ranai hepũnahindũhɪ Godɪmbo aboedani sei hoafɪyeihɪ, “Moai horombo ro ndahurai moatũkunɪ hoeirɪhundɪ,” masei.

Sisas ai Rifaimbo mborai wandɪ sũngu mehu

(Matyu 9:9-13; Ruk 5:27-32)

13 Sisas ai asũkai hɪhɪrɪfi haya Gariri kurihoe hɪmborɪ kɪmɪ hũfuane nindou afɪndɪ menjoro ranai ahandɪ sũngu tũmare hoamboyu asu Godɪndɪ hoafɪ yamundɪmareandũrɪ.

14 Ai huhũndamboyu Rifai Arfiusɪndɪ nɪmorɪ ai ahandɪ takis kakɪ semɪndɪ worambe mamaruwa hoeimarirɪ. Ranɪyu Sisas ai hoafɪyundowohũ yahuya, “Mborai wandɪ sũngu,” mehundo-wamboyu Rifai ai botɪfi haya Sisasɪndɪ sũngu mahu.

15 Sisas ai ahambo sũngururũ-rundeimbɪ babɪdɪmbo Rifaindɪ worambe takis kakɪ sowandũmo rundeimbɪ nindou-yomo asu moaruwai hoanɪmoyomo rundeimbɪyomo ai-babɪdɪmbo nɪmarɪmo masowasũmo. Nindou yahurai ranai munɠambo si Sisasɪmbo sũngururũ marundɪ.

16 Farisihũndɪ ahɪnũmbɪ hohoanɪmo yamundurundeimbɪ ranai hoeirundane Sisas ai takis kakɪ sowandũmo rundeimbɪ asu moaruwai hoanɪmoyomo rundeimbɪ nindou babɪdɪmbo sesɪ masesu. Ranɪyomo ahambo sũngururũ-rundeimbɪmbo dũdurũpurũhɪ yahomoya, “Nɪmboe Sisas ai takis kakɪ sowandũmo rundeimbɪ asu moaruwai hohoanɪmoyomo rundeimbɪ nindou babɪdɪmbo nɪmarũmo sesɪ sesũ maranda?” mehomom.

17 Sisas ai ranɪ hoafɪ ra hɪmborɪyu haya ahɪnũmbɪ hohoanɪmo fɪfɪrundeimbɪ ranahamumbo hoafɪyupurũhɪ yahuya, “Nindou angũnɪkoate ana moai dokta sowanambo hei rɪhũndɪ, nɠa angũneimbɪ anei hei arɪhũndɪ. Mamɪ yahuraiane ro makosahɪ nda mbumundɪ nindou anefɪ seimbɪ nindou ranaheimbo mborai yahombo-yahɪpoanɪ, nɠa nindou moaruwai hohoanɪmoyeɪ rɪhũndeimbɪ seirɪhũndeimbɪ ranaheimbo mborai yahombayahɪ,” mehu.

Sisas ai sesɪ wehɪsaombo hoafɪ yamundɪmareandɪ

(Matyu 9:14-17; Ruk 5:33-39)

18 Sonɪmbo sũngururũ-rundeimbɪ asu Farisi-yomondɪ sũngurundeimbɪ ai mamɪmbo sesɪ wehɪmemo. Ranɪyo asu nindou bɪdɪfirɪ ai homo Sisasɪmbo dũdurũwurũhɪ yahomoya, “Nɪmboe Sonɪmbo sũngururũ-rundeimbɪ asu Farisi-yomondɪ sũngurundeimbɪ ai sesɪ wehɪsaoyomo arundɪ, nɠa asu sɪhafɪ sũngurunɪnɪ rundeimbɪ ana moai sesɪ wehɪyomo rundɪ?” mehomondamboyu.

19 Asu Sisas ai yare hoafɪyupurũhɪ yahuya, “Nindou mamɪ nɪmorehɪ semɪndɪmbo sɪhɪ ai babɪdɪmbo nũnguambe ra sesɪ wehɪmandeiyoy? Nindou nɪmorehɪ semɪndɪmbomayu ranai ai-babɪdɪmbo nũnguambe ana nɠrɪ sesɪ wehɪndei.

20 Nɠa sũngunambo nindou ranahambo ndowarũndũmo nɠomondanɪ aibabɪdɪmbo nɪnɠokoate-ayambe anɪmbo sesɪ wehɪndeimboyei.

21 Nindou mamɪ aiamboanɪ moai hoearɪ goesũrɪ sɪmborɪ semũndũ haya wamɪndafɪ nɠsɪsharɪ hoearɪ fɪhɪ pare kakɪyu randɪ. Rawareandɪ ana, boboe-ndandanɪ asu hoearɪ goesũrɪ sɪmborɪ ranai akɪdou yangɪrɪ yagodɪ

mbunda ngisiharĩ hoearĩ ra hĩrĩndeamboe. Hoearĩ goesũri sĩmbori rananai wamĩndafĩ ra hĩrĩndeandani asu ambe afĩndĩ nĩngomboe.

²² Asu nindou ngorũ ai sĩmbori wain hoe ra wamĩndafĩ wain hoe nĩnĩhondĩ hoearĩ hĩpĩrĩ ranambe ngĩrĩ kandeandĩ. Rawareandĩ ana, hĩpĩrĩ ranai borĩndĩfeihũ wain hoe ranai keboamboe. Nga sĩmbori wain hoe ana hĩpĩrĩ sĩmbori ambe femboane,” mehu.

*Moani nĩmarĩmbo sihi ratũpurĩkoatemo hoafi
(Matyu 12:1-8; Ruk 6:1-5)*

²³ Mami ngoafĩmbo nĩmarĩmbo sihi Sisas ai ahambo sũngururũ-rundeimbĩ babĩdĩmbo wit nũmbũrĩ mbusũmo mahomo. Raniyo ahambo sũngururũ-rundeimbĩ ai wit ahurĩ bĩdĩfĩrĩ hũrĩmarũndũmo.

²⁴ Asu Farisihũndĩ ai Sisasĩmbo dũdurũwurũhĩ yahomoya, “Nĩmboe sĩhambo sũngururũnĩ rundeimbĩ ai moani nĩmarĩmbo sihi ahĩnũmbĩ ra rawarunda?” mehomondamboyu.

²⁵ Asu Sisas ai sĩmbori hoafiyupurũhĩ yahuya, “Awi se Defit ai ahandĩ wandafĩ mami babĩdĩmbo sesĩkoate wembomboyomondũhĩ ramareandĩ ra hoeirundai wanĩyo?”

²⁶ Sapo Abaiatar ai Godĩmbo sesi sĩhairandei-mbĩmbofi nĩmaruambe Defit ai Godĩndĩ ser worambe kefuai hũfu bret Godĩmbo masĩhoundĩ ra masesu. Bret ranana Godĩmbo sesi sĩhou-rundeimbĩ yangĩrane sowasũmo arundi. Nga Defit ai sesũhĩ ahandĩ wandafĩ mami mbo bĩdĩfĩrĩ masagapuri ra moai fĩfĩrũndĩyo?”

²⁷⁻²⁸ Sisas ai asũkai Farisimbo hoafiyupurũhĩ yahuya, “Moani nĩmarĩmbo si ranahambo fehẽfẽmboyo poani God ai nindou nafĩmarandĩ. Nga moani nĩmarĩmbo si ranai nindoumbo mbĩfariheirambo yahuhayamboyu nafĩmarandĩ,” mehu.

3

*Sisas ai nindou watĩjari moaruwaimbũ aboedĩmarĩrĩ
(Matyu 12:9-14; Ruk 6:6-11)*

¹ Asũkai ngorũ-sĩmboani Sisas ai Suda-yafe rotu worambe kefuai hũfuane nindou watĩjari moaruwaimbũ ai ranũhĩ mamaru.

² Raniyo nindou bĩdĩfĩrĩ ai Sisasĩmbo hĩmboarĩ safũhĩmarũwuri moani nĩmarĩmbo sihi nindou watĩjari moaruwaimbũ ra aboedĩndira papĩhoafĩndĩhurĩ yahomo houmbo.

³ Sisas ai nindou watĩjari moaruwaimbũmayu ranahambo hoafiyundowohũ yahuya, “Botiyafu ndũhĩ sũhũfanĩ munũguambo hoeimbĩrĩhinĩni,” mehu.

⁴ Raniyo Sisas ai dũdureandũrũhĩya, “Nĩnĩ-moatũkunĩyo moani nĩmarĩmbo sihi refembo ahĩnũmbĩ ra aboedayo, aboedĩ moatũkunĩ refemboyo moaruwai moatũkunĩ refemboyo? Nindou hĩfokoefemboyo asu nindou aboedambofemboyo?” mehu. Nga ai moai sĩmbori ahambo akĩdou amboani hoafiyomo.

⁵ Sisas ai nindou ranahamumbo hũbudurapurĩ wakĩreapurane asu ahamundi ngusũfoambe ranai tapĩhamĩmayo-wamboyu hĩhĩfĩ-hĩhĩfĩ-koatemayu. Raniyo asu nindou watĩjari moaruwaimbũ ranahambo hoafiyundowohũ yahuya, “Sĩhafĩ watĩjari ngurĩhao,” mehua ngurĩmarĩhenda aboedĩ tũkũmefeyo.

⁶ Raniyo Farisi nindoumemo ranai wori ra hiniŋgiru houmbo homo Herotindı nindou babıdı Sisasımbı hıfokoeffimbo hoafi fımarındımo.

*Nindou afındı ranai Sisasımbı süngumarıhorı
(Ruk 6:17-19)*

⁷ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbı babıdımbı Gariri kurıhoenambo mahomonda asu nindou afındı ranai ahamumbo süngu-marıhıpurı hei.

⁸ Sisas ai nindou yamunde asu aboedıre arandı hoafi ra hımborıyei hehi, nindou afındı Gariri, Sudia, Serusarem, Idomia, hıfı Sodan hoekımi ad-aburo, Tair asu Saidon ŋoafi ranıhındı ranai Sisas sowana mafandıhındı.

⁹ Sisas ai nindou afındı ra hoeireanda mayowamboyu ahambo süngurururü-rundeimbımbı hoafıyupurühi yahuya, “Nindou afındane engoro, ŋga se bot ŋgorü sowandımo sıfomo, ŋga afındı afındındeihı wambo hoe hohoeanı nınenđı-hündürımboyei,” mehupurı.

¹⁰ Sisas ai horombo nindou afındı aboedımareandürı ranımboyei anğünımbı nindou afındı ranai Sisasımbı sündıfımbı sımborı nınenđürımayei hei.

¹¹ Asu moaruwai nendı ranai Sisasımbı hoeirıhoranı mayoa ahandı wagabe pıyei nımareimbo puküna hoafi karıhehindühi seiya, “Seana Godındı nımor-anafı,” masei.

¹² Ŋga Sisas ai aheimbo nüŋgunahurai nindouyu yaho fıfırıfe hoafımbı yowanı mehündürı.

*Sisas ai ahandı hoafi semındı horambo nindou 12 kafaore hınıŋgımareapurı
(Matyu 10:1-4; Ruk 6:12-16)*

¹³ Ai hafu hıfı wafuwamı nımarımbı nindou dıdeyomo ai hohoanımo-yupureimbı ahamumbo hoafımayua ahambo sowana mahafomo.

¹⁴⁻¹⁵ Sisas ai nindou 12 sepurımundı hınıŋgıreapurı haya hoafi sowandımo homo-rundeimbı anemo yahu kamafoareapurı. Nindou ranai Sisas babıdımbı nıŋgombı ai koarıhefepura ho Godındı hoafi bokarıhefehü asu moaruwai nendı hıhaifoefembo ŋgıındı masagapurı.

¹⁶ Sisas ai nindou 12 ndanahamumbo masepurımundu: Saimon, asu Sisas ai ŋgorü ndürı Pita kamafoarırı.

¹⁷ Sems, Son Sebedındı nımorı. Sisas ai ahafanımbı Boanerges anafanı yahu dıkamareapurı. Ahandı nımındı ra nımoamondı hoafi nahurai nındouane.

¹⁸⁻¹⁹ Andru, Firip, Bartoromyu, Matyu, Tomas, Sems, Arfiusındı nımorı, Tadius, Saimon Serot* sırambeahındıyu asu Sudas Iskariot Sisasımbı ahandı hürütümbı-yomondı warıhımarırı.

*Sisas ai Bersebur kapeihü ratıpurayı masei
(Matyu 12:24-32; Ruk 11:14-23; 12:10)*

²⁰ Sisas ai worınambo huanı asükaı nindou afındı ranai hei worı gümarıhorı. Ranımboyu ai ahambo süngururü-rundeimbı babıdımbı sesı sesı-koatememo.

²¹ Sisasındı fıkımıındı ai ranı hoafi ra hımborıyei hehi ahambo fıhimündımbı mahei. Sapo ai hohoanımoyeihıya, ai wunünımbı-yuhümbei sei hehi.

* **3:18-19:** Serot ai Rom hoarehı nımarımbı moei yahomo-ndeimbanemo.

²² Nga Serusaremi hündi ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi ai hanimo hoafiyomondühiya, “Ahandi fiambe Bersebur mbamarü. Aiana moaruwai nendiyei bogori Bersebur ahandi nginindi-namboane moaruwai nendi nindouyei fiambeahindi hefoare arandi,” mehomo.

²³ Sisas ai nindou ranaheimbo hoafiyundüra akim maheia kafoefe hoafi hoafiyundürühi yahuya, “Satan ai nügunde Satanimbo hemoabodira?”

²⁴ Asu mam hifihündi ai yibobore haya yifiarayo ana, rani hifihündi ranai ngiri aboedi nimandei.

²⁵ Asu mam worambeahindi ai yiboborihhi hehi yifiarayei ana, ai ngiri aboedi nimandei.

²⁶ Asu Satan ai yifiarimbo yahuhaya ahandi nendi ranai yiboboareandi ana, ngiri nginindi ningo, nga ai raniwami randihhi moendi-ndeimboyei.

²⁷ Ngiri nindou ngorü ai nginindi nindoundi worambe ngu napo hühbühünindu. Sapo nindou ranai hühbühünimbo hohoanimoayu ana, nginindi nindou ranahambo wofinambo hüputüpondiherü mbundambo animbo asu ahandi napo mungu ra fufundamündümbui.

²⁸ Ro siheimbo anihondümbö-anahi hoafehandüri, nindou ai Godimbo moaruwai hoafayei ane asu moaruwai hohoanimoayei ane ra amboawi mbüsümbui.

²⁹ Nga nindou ngorü ai Yifiafi Aboedimbo moaruwai hoafayu ana, God ai ngiri amboawi mbüsu, hapondani-ane asu süngunamboane. Nga moaruwai hohoanimo ranai ahambo-so koadürümbo koadürümbo yagodimboe.”

³⁰ Sisas ai rani hoafi hoafimayu ra sapo ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi ai ahamboya, ‘Moaruwai nendi ahandi fiambe nimarimboane,’ mehomo-ndamboyu ra-mehu.

Sisasindi fikiminindi

(Matyu 12:46-50; Ruk 8:19-21)

³¹ Rani-simboani Sisasindi hondi asu akohoandi ai ahambo fihambo tükümehind. Ai moanambühi nimboeimbo aheimbo sowana hombo hoafimbo nindou mam koamarhehori.

³² Nindou afindi ranai Sisasimbo wakirihori nimateimbo hoafiyahündowohü seiya, “Sihafi amondi aborüdi ai shambo weindani niboadei hifandarihünini,” masei-amboyu.

³³ Asu Sisas ai simbori hoafiyundürühi yahuya, “Didiyei wandi me asu akohoanda?”

³⁴ Nindou wakirihhi mamarei ranaheimbo hübudurandüri wakirerühi yahuya, “Ndananei wandi me asu akohoand-aye.

³⁵ Wandi me, akohoandi asu rehihoandi ana nindou didiyei Godindi hohoanimo süngurihindeimbi rananei,” mehu.

4

Sesi ahuri nümbürambe bubufoefembo kafoefe hoafi

(Matyu 13:1-9; Ruk 8:4-8)

¹ Sisas ai asukai Gariri kurihoe kim nindou yamundife ratüpurü ra botimareandi. Nindou afindi ranai ahandi hoafi himborimbo mafandanda botambe farifi hoe hanjifo-wami mamaru. Asu nindou ranai gudiani hoe kim mamarei.

²⁻³ Sisas ai aheimbo kafoefe hoafinambo yamundeandürühi yahuya, “Nindou mam ai nümbürambe hu sesi ahuri bubumarandi.”

4 Ai hu sesi ahurî ra buburandane bîdîfirî ai nafîni pütapîmayoa ndu ai tüküyahi masahüsi.

5 Bîdîfirî nîmoei yahafî safambe hîfî akîdou yangîrî nîngowambe pütapîmayo. Hîfî ra ragu hanîkoate-wambo ahurî ranai nîmai tütükîmayo.

6 Nga asu hüfîhamîndî ai piyowohüyo ahurî hapoadumbo maforo ra sore soremarandî. Sapo ahasîharî ranai hîfambe ragu hanîkoate-wambo asu mungu yapataparîmayo.

7 Asu bîdîfirî ahurî ranai tîhoari tîhoarûmbî wofî ranambe pütapîmayoa gabudandühî hîsîkoatemayo.

8 Asu ahurî bîdîfirî ai hîfî aboedambe safî pütapîyowohü hîsîmayo. Nîmîndî mamî ranahandambo bîdîfirî ai 100 hîsiyo, asu bîdîfirî ai 60 hîsiyo, asu bîdîfirî ai 30 hîsiyo,” mehu

9 Hoafî moendîfembo yahumbo Sisas ai hoafîyundürühî yahuya, “Nindou ai hîmbo-ambeimbîndühî ana, hoafî nda hîmborîmbiyu-wamboane,” mehu.

*Sisas ai nîmboe kafeefe hoafînambo wataporîmbomarandî
(Matyu 13:10-17; Ruk 8:9-10)*

10 Süngunambo nindou afîndî ranai bukürefoendane Sisas yangîrî mamaruwa ahandî süngururü-rundeimbî 12-yomo asu nindou ahambo süngurîhorî-rîhündeimbî ai kafeefe hoafî ranahambo düdumehîndî.

11 Asu Sisas ai sîmborî hoafîyundürühî yahuya, “God ngînîndî hîfandarandî ranahandî dîbo hoafî nîmîndî ra se fîfirîfembo-hünda God ai masagadürî, nga nindou weindanî manîboadei ranahameho ana kafeefe hoafî yangîrîyo hoafîmayu.

12 Ranîmboane,

Ai afîndîmbo hîmboarî papîndeimboyei,
nga ai ngîrî türüboadîhi fîfirîndîhîndî.

Ai afîndî hoafî hîmborîndeimboyei,
nga ahandî nîmîndî ngîrî fîfirîndîhîndî.

Ranîmbo-anîmbo ai wambo sowana asûkai hîhrîndahi dîdeiyani
God ai ahei moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbüsümbui,” *Aisaia*
6:9-10

mehu.

*Sisas ai sesi ahurî ranahandî nîmîndî fîfirî hoafîmayu
(Matyu 13:18-23; Ruk 8:11-15)*

13 Sisas ai ahamumbo hoafîyupurühî yahuya, “Awi se kafeefe hoafî ranahandî nîmîndî ra moai fîfirîndîyo? Asu refeana bîdîfirî amurî kafeefe hoafî ra nüngundu fîfirî-mandunda?”

14 Nîndouyei mbusümo Godîndî hoafî wataporîmboayo ana, sapo nindou sesi ahurî nümbürambe buboafoareandî nahuraiane.

15 Hoafî nafîni pîrayo ana, sapo nindou Godîndî hoafî hîmborîyehîanei, nga Satan ai nîmehünou hoafî ra nîndouyei mbusümonîndî semündü raguanambo-reandühîani.

16 Bîdîfirî sesi ahurî nîmoei yahafîsafambe pütapîmayo nahuraiane. Ai Godîndî hoafî ra hîmborîyei hehi nîmehünou semîndîmbo hîhîfî-hîhîfîyehî-anei.

17 Nga ai moai hoafî ra ndorîhi sahümündia ahei ngusüfoambe ragu ngînîndî nîmaro, nga ai moani akîdou yangîrî ngînîndî nîmboeihî anei.

Ai Godindî hoafî hîmborîyei masahûmündi ranahambo refe hoeifembo nindou ngorû ai tînjîrîfo sehindanî nîmehûnou hînjîgîrîhindûhî-anei.

18-19 Bîdîfîrî ai sesî ahurî tîhoarî-tîhoarûmbî wohambe pûtapîmayo nahuraiane. Nindou ranai hoafî hîmborîyeihaneisî, nga ai hîfîndî moatûkunîmbo afîndî hohoanîmoyeihî napo afîndî semîndîmbo ngsûfo parîhindûhî Godindî hoafî ranahambo gabudîfoareanda asu ahurî ranai njîrî hisîndo.

20 Asu sesî ahurî hîfî aboedambe bubumayoa aboedî tûkefeyo ranana sapo nindou dûdi ai hoafî hîmborîyu haya fîfîreandûhî tûmafoareandî nahuraiane. Raniyo bîdîfîrî ai hisî aboedî hisîyowohû bîdîfîrî ai 100 hisîyo, bîdîfîrî ai 60 hisîyo, asu bîdîfîrî ai 30 hisîyo marandî,” mehu.

*Sisas ai moaruwai nendî hemafoareandî
(Ruk 8:16-18)*

21 Sisas ai ahambo süngururû-rundeimbîmbo hoafîyupurûhî yahuya, “Awi nindou ai ram hai wambûrî asu fondî hoarehî dîbonapîmandîhiyo? Wanî, nga ram ra fondîwamî nîmoamo ane nindîhi arîhündî.

22 Muñguambo moatûkunî haponda dîbombo engoro ra süngunambo ana weindahî tükündîfemboe. Asu nîne-moatûkunî gabudîhi masîhehindî ra süngunambo ana weindahî yagodomböe.

23 Nindou ai hîmboambeimbîndûhî ana, hoafî nda hîmborîmbiyu-wamboane,” mehu.

24 Asûkai hoafîyupurûhî yahuya, “Hoafî hîmborayomo ra se wudîpoapondû hohoanîmondîmo. Se nindoumbo yimbuarîhindûrî ranî sîmogodûhî anîmbo God ai sîheimbo yimbundearûhî asu ngorû bîdîfîrî pandeambui.

25 Nindou dûdi ai bîdîfîrî moatûkuneimbayû ana, God ai asûkai bîdîfîrî dagadambui. Nga nindou dûdi ranî-koateayû ana, nîne akîdou ahandî warambeahîndî ra ndemündû raguanambo-ndeambui,” mehu.

Sisas ai sesî ahurî tûkefeyo kafoefe hoafî hoafîmayu

26 Sisas ai asûkai hoafîyuhî yahuya, “God njînîndî hîfîfandarandî ranana nindou sesî ahurî nûmbûrambe bubofoareandî nahuraiane.

27 Nindou ranani apuwaniyo asu yangîrî ahandî ratûpurî ratûpurîyuwanîyo nîmbokoanî sîrûhî sesî ahurî adûkarî tûkefeyo ra ai moai fîfîreandî.

28 Hîfî yangîrane sesî ahurî ra rareanda adûkarî tüküfehü hisîyo arandî. Ai moai fîfîreandî nüngureambombai weangurûhî emündî boatei tükündîfemboe mbunda mbîro ahurî tükündîfîhü anîmbo ranambe hisî tükündîfemboe.

29 Hisî ranai ho njînîndîyowa nûmbûrî aharambûrî ranai yimüngure-mîndîmboyo sîmboanî yimünguramündî arandî,” mehu.

*Sisas ai hoarî akîdouhündî adûkarî tüküfembo kafoefe hoafî hoafîmayu
(Matyu 13:31-32; Ruk 13:18-19)*

30 Sisas ai asûkai hoafîyuhî yahuya, “Sîhîrî God njînîndî hîfîfandarandî ranahambo nüngunahuraiane mambîsefa? Ranahambo hoafîmbo nînkaföefe hoafînambo hoafîmandefa?

31 God njînîndî hîfîfandarandî ranana hambomo hoarî nahurai akîdou ahandî ndûrî mastet hoarî hîfî kararowandî nahuraiane.

32 Nga hîfefeyo ana, tîkoanî nahurai tüküfe haya adûkarî hamîndî amurî nûmbûrambeahîndî sesî ranahambo ngsûndeandûhane. Ranane

afindi dūdūdū papire haya niṅgowani, ndu ai hei raniwami ṅgisiharūhi ṅgeramborūhi arihūndi,” mehu.

Sisas ai kafeefe hoafinambo hoafimayu ranahandi nimindi
(Matyu 13:34-35)

³³ Sisas ai nimorehi nindowenih afindi ranaheimbo kafeefe hoafi afindi waporimbomari ahei hohoanimo ra simogodūhi.

³⁴ Ai ranaheimbo kafeefe hoafinambo yangiri waporimboranduri marandi. Nga ahambo sūngururū-rundeimbi aiyangiri nimarimondani ana, hoafi ranahandi nimindi ra yamundeapuri-marandi.

Sisas ai hoeweri hoafimayua afurimareandi
(Matyu 8:23-27; Ruk 8:22-25)

³⁵ Mami rani nimbambe ahambo sūngururū-rundeimbimbo yahuya, “Sihiri Gariri kurihoe ra ṅgorū-goanini ṅgefomboane,” mehupuri.

³⁶ Raniyo nimorehi nindowenih afindi ra raru hinṅgriwuri houmbo bot Sisas mamaru ranambe fareafu houmbo sowarūdūmo mahomo. Asu bot bidifiri amuri ranai amboani ai-babidimbo maho.

³⁷ Ai hifomondane, Gariri kurihoe ranambe ṅginindi hamindi weri ranai tūkūmefeyo. Raniyo hoe ranai hafo kaifoairandūhi tūkūhefembo yangrimayo.

³⁸ Asu Sisas ai daboarani pirowami mbiro nande haya apuane, ahambo sūngururū-rundeimbi ai yangiri ruwurūhi yahomoya, “Nindou Yamundo-randeimbi, sihiri yifimbo yangirayefi ranahambo awi se moai hohanimoyafiyoy?” mehomondamboyu.

³⁹ Sisas ai botifi hoe asu weri ranahafembo ṅginindi hoafiyupirūhi yahuya, “Rūhūsafi kikindandife,” mehua hoafi niṅgowambe kikamindūhiyo hoe asu weri ai afure pimareandi.

⁴⁰ Sisas ai ahambo sūngururū-rundeimbimbo hoafiyupurūhi yahuya, “Nimboe se yihimboayomoa? Awi se anihondūmbofe-koate-wamboyo?” mehu.

⁴¹ Ahambo sūngururū-rundeimbi ai ahamundihoari simbori ndūwuriyomondūhi yahomoya, “Nindou nda nūngunahurai nindouyua? Moani hoe afindi-afindimayo asu weri ranai ahandi hoafi himboriyafehū afurimarineandi,” mehomo.

5

Nindou mamindi fiambeahindi Sisas ai moaruwai nendi hemafoareandi
(Matyu 8:28-34; Ruk 8:26-39)

¹ Sisas ai ahambo sūngururū-rundeimbi babidimbo Gariri kurihoe ra botambe barihomo houmbo Gerasa-yafe hifambe mahomo.

² Sisas ai bot hinṅgrire haya kusifuendanayo, nindou mami ahandi fiambe moaruwai nendi nimateimbi ai yifi sihehi riḥundeimbi honṅuambeahindi hu ahambosu tūkūmefiyu.

³ Nindou ranai ana yifi sihehi riḥundeimbi honṅuambe-ani apu arandi. Ranane ṅgiri ahambo seninambo amboani yiriwari hūputūpu-ndūrindūmo.

⁴ Nindou ranahambo afindimbo seninambo yiriwari hūputūpuri-horimindei marihūndi, nga sen ra gurihaimarandi. Ai ṅginindi hamindi-wambo nindou ṅgorū ai-amboani moai ahambo kikihirūmūdu.

5 Nimbokoan+ asu sirühi nindou ranai yifi sihehi rihündeimbi n+moei-ambe asu hifi wafu ranambe hoahoangura-marandi.

6 Sisas ai hapoadumbo angun+ huambe nindou-mayu ranai hoeiriri+ haya pipiyu hu ahandi wagabe yiri yimbu pusire mamaru.

7 Nindou ranai pukuna hoafi kar+hoehü yahuya, "Sisas, se-ana God Nimoamo Hondü ahandi n+mor+ anafi, se wambo n+n+ nünungu-fendri+mboyafa? Ro sihambo düduari+ean+n+, Se God+mbo dabar+ndafoandühi ng+r+ sihambo n+n+-moatükun+ randi+eandi mb+safi," mehu.

8 Ramehu ra sapo Sisas ai hoafiyuh+ya, "Moaruwai nendi se nindou ranahandi fiambeahindi kosifoao," mehu ran+mboyoy.

9 Asu Sisas ai düdureandühi yahuya, "Sihafi ndüri n+ne?" mehuamboyu. Asu moaruwai nendi ranai yahoya, "Wandi ndüri+ ana amiane. Sapo ro ana afindi sir+hünd-anefi," meho.

10 Moaruwai nendi ranai rani hifihündi yowan+ yihoefimbo hefoefemuni-poani yaho haya Sisas+mbo hüti hoafimar+r+.

11 Rani fikim+ hifi wafuambe moatei afindi rani sesi sahüsihi bur+yei wakimar+hindi.

12 Raniyo moaruwai nendi ranai Sisas+mbo hüti hoafiyehi+ seiya, "Se yihoefimbo koandi-hawamuna moatei akim+ nda buraye ahei fiambendahumboane," masei.

13 Raniyo Sisas ai hin+ngi-mareandüra rasüngumehindi. Moaruwai nendi ranai nindoundi fiambeahindi kosifoehi hehi moatei akim+ bur+maye ahei fiambemehindi. Raniyo 2,000 moatei ranai hirip+n+ piyei hehi gügür+yei hanimbo kur+hoeambe hoe kar+hüsi hehi yifisafi-maye.

14 Nindou moatei hifand+marundi ranai fefou houmbo homo adükari ngoafiyo asu akidou ngoafi adaburo raniyo ra watapor+mbomarundi. Raniyo ranühündambo n+morehi nindowenih+ ranai n+ne-moatükun+yo moateimbo tükumefeyo ra hoeifembo mahei.

15 Ai hei Sisasimboso tüküyahi hoeirihindane nindou horombo ahandi fiambe moaruwai nendi afindi n+mareimb+mayu ranahambo hoeimar+hor+. Ai asukai aboedi hohoan+mo fifire hohoan+moyuhumbo hoear+ güde haya mamaruwa hoeir+hor+ hehi yih+mbomar+hor+.

16 N+ne-moatükun+ Sisas ramareandi hoeifembo mahei ranai asukai h+hir+yahi hei nindou horombo moaruwai nendi n+mareimb+mayu asu moatei ranahambo amboani watapor+mbo-mar+hündi.

17 Raniyo n+morehi nindowenih+ ranai rani hoafi ra h+mbor+yei hehi Sisas+mbo rani hifihündi ngorü-goan+n+ hombo hüti hoafimar+hor+.

18 Asu Sisas ai botambe mafar+fiyuwamboyo nindou horombo moaruwai nendi n+mareia hefoareandeimb+mayu ranai aid+bo hombo hüti hoafimayu.

19 Nga asu Sisas ai ahambo moai y+n+ yahundo. Ai hoafiyundowohü yahuya, "Se sihaf+ wor+nambo ngafi fikim+n+nd+mbo Adükari ai sihaf+ fimbo h+poambo-rean+nühi ramarean+n+ ranahambo watapor+mbondandi," mehu.

20 Raniyo nindou ranai hu Dekaporis hifihü ahandi fimbo watapor+mbo-maranda n+morehi nindowenih+ afindi rani mahepünahindi.

Sisas ai n+morehi n+mor+ yifihündi botire asu n+morehi angünümbi

aboedimareandi*(Matyu 9:18-26; Ruk 8:40-56)*

²¹ Sisas ai Gariri kurihoe ra botambe farifi haya ngorü goanini huane nindou afindi ranai ahandi hoafi himboringbo mafandeandi.

²² Ranio Suda-yei rotu wori hifandira randeimbi, ahandi nduri Sairus, ai mahu. Ai hu Sisasimbo hoerirühi ahandi yirikimi yiri yimbu pusire mamaru.

²³ Ai Sisasimbo huti hoafiyundo hoanghu yahuya, "Wandi nimorehi niori ai yifimbo yangirane, nga se didifi wari nandowandani animbo aboedimbeyo-wamboane," mehundo-amboyu.

²⁴ Asu Sisas ai aidibo mahua nimorehi nindowenih afindi ranai ahandi sungu mahei. Ranio ahandi fikimi gugureandühi ninendi-marior.

²⁵ Asu nindou gugurimareandi ranambe nimorehi mam 12 himbanihi-feimbimbo amoamo watikoafira-marandi.

²⁶ Ranio nimorehi ranai dokta hoeifepurimbo ahambo fehefembohunda ahandi kaki afindi saimarandi. Asu dokta ranai moai ahambo farihoemondani aboedi tukufeyo, nga wani.

²⁷ Nimorehi ranai Sisasindi hoafi ra himboringbo haya ho nindou afindi ranahi mbusimo maninggo. Ranio ai Sisasindi daboadani ho ahandi hoandari hoeari ra sundimareandi.

²⁸ Ai ahandihoari yare hohoanimo-yowohu yahoya, "Ro ahandi hoeari yangiri amboani sundariheandi ra aboedindamboyahi," meho.

²⁹ Ramare-andamboyo nimehounou amoamo watikoafimarandi-mayo ra kikiramindühi asu ahandi fiambe anguni ranai aboedimayoa fifirimareandi.

³⁰ Asu Sisas ai ahandi fiambeahindi nginindi makosifoenda fifire haya hihirifi dudurearühi yahuya, "Düdi wandi hoearühi sundimareanda?" mehu.

³¹ Ahambo sungururu-rundeimbi ai hoafiyomondühi yahomoya, "Nindou afindi engoro ra hoeiarowandane asu düdi sundimareandi safi hawambo düduweoanda?" mehomo.

³² Nga awi Sisas ai düdi ahandi hoeari fih sundimareandi ra fifirindihea yahu haya kokomara hu.

³³ Nimorehi ranai ahambo rani-moatükuni tukumefeyo ra fifire haya yihimboyohu hihamindari-mayo. Ranio ho Sisasindi yirikimi yimndihona nimarimbo munquambo moatükuni ahambo tukumefeyo ra wataporimbomarandi.

³⁴ Sisas ai nimorehi ranahambo hoafiyundowohu yahuya, "Niori akidou, se anihondumbo-arowandi ranimbohunda seana asukai aboedanafi. Sifah anguni aboedimefeyo ranimbohunda se ngusüfo afurindo kundo hawa ngafi," mehu.

³⁵ Sisas ai wataporimborandühi nunguambe nindou bidifiri ai Suda-yafe rotu hifandi randeimbindi worambeahindi sinimo hoafiyomondühi yahomoya, "Sifah nimorehi niori yifimayo. Nga nindou yamunde randeimbimbo tinirifo segodopani," mehomo.

³⁶ Asu Sisas ai moai ahamundi hoafi ranahambo hihimboringbo. Ai Suda-yafe rotu hifandirandeimbi ranahambo yahundoya, "Yowani, yihimbo-yopani, nga se moani Godimbo anihondumbo-ndowandi," mehu.

³⁷ Sisas ai nindou ranahambo ai-babidimbo hombo yowani yahu hiningireru haya, Pita, Sems, Son, asu ahandi akidi Sems ahamumbo yangiri sungureapurahi haya mahu.

³⁸ Ai homo Suda-yafe rotu bogorindî worîkîmî tüküyafundühî Sisas ai hoeireandane aranî hoafî afîndî afîndî-mayei.

³⁹ Ai worambe farîfi hafu hoafiyundürühî yahuya, “Nîmboe se aranî hoafî afîndî-afîndayeia? Nîmorî ndanana yîfiyopoanî, ngga moanî apom-boane,” mehuamboyei.

⁴⁰ Asu nindou ranai ahambo tîkîfînambo-marîhorî. Ai aheimbo ranî worambeahîndî hîhaifoarearû mbura, nîmorî ranahandî hondafîndîyafe asu ahandî süngururû-rundeimbîmemo aheimbo yangîrî semündündürî haya, nîmorî yîfi menjoro ranî worî safanî kamefoehîndî.

⁴¹ Ai hüfu nîmorî ranahandî watîjarîhü kîkîhîramündî haya hoafiyundowohü yahuya, “Tarita kumi,” mehu. Hoafî ranahandî nîmîndî ana ndahuraiane, “Nîmorehî nîmorî yihoarîfî ro hoafehanîni, se botîyafu,” yaho ranane.

⁴² Asu nîmehünou nîmorehî nîmorî ranai botîfe haya mahowa nindou ranai mahepünehîndî. Nîmorî ranana 12 hîmbanî yoweimbîyo.

⁴³ Sisas ai hoafiyundürühî yahuya, “Se yowanî nindou mamîmbo amboanî ndanî moatükunî nda hoafiyopoanî. Nîmorî ranahambo sesî sahündo anîmbo mbîseso,” mehu.

6

Nasaretîhündî ai Sisasîmbo yîboarukomarîhorî (Matyu 13:53-58; Ruk 4:16-30)

¹ Sisas ai ranühî hîniñgîre haya ahandî nggaafî hondünambo mahua asu ahambo süngururû-rundeimbî ai ai-babîdîmbo mahomo.

² Ranîyo moanî nîmarîmbo sihî Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nîmorehî nindowenihîmbo yamundîmareandürî. Nindou afîndî ranai hîmborîyei hehi hepünahîndühî seiya, “Ndanî ndofe fîfîrîfe nda nahünda semündümboya? Asu hepünîfeimbî moatükunî refembo nggînîndî ra nahündambo semündümboya?”

³ Aiana worîmbora randeimbî nindou yangîr-ani. Asu ai Mariandî nîmorî Sems, Sosep, Sudas asu Saimon ahamundî amonngo-ani. Asu ahandî rehîmamî ai nda sihîrî babîdî anîmboei,” sei hehi Sisasîmbo ngusüfoambe yîboaruko-marîhorî.

⁴ Asu Sisas ai hoafiyundürühî yahuya, “Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî ai munguambo nggaafîhü ndürîmb-ani. Ngga ahandî nggaafî hondühî ahandî fikîmînîndî-so worambe ana ndürîkoate-ani,” mehu.

⁵ Asu Sisas ai ranühî moai hepünîfeimbî moatükunî rareandî, ngga yimbumamî anğünûmbî nindou yangîrîyo warî manandeanda aboedîmehîndî.

⁶ Ranîyo nindou ahambo anîhondümböfe-koatemayeia hepünîmefiyu.

Sisas ai ahambo süngururû-rundeimbî nindou 12 ranahamumbo koamarîhepura mahomo (Matyu 10:5-15; Ruk 9:1-6)

Ranîyu Sisas ai ranühî nggaafî adaburo ra hoahoanğuhü Godîndî hoafî yamundî-mareandürî.

⁷ Ai ahambo süngururû-rundeimbî 12 ahamumbo nindouyei fiambeahîndî moaruwai nendî hefoefembo nggînîndî sagapurî mbura yimbu-yimbure koamarîhepurî.

⁸ Sisas ai yare hoafi yupurühi yahuya, “Se ngomondühi ra n+ni-moatükuni ndowandümoemo, nga n+ni-mi yangiri an+mo ndowandümo. Se yowani bret, arü asu kaki rani-moatükuni sandife sem+ndi-poani.

⁹ Se su güdündi, nga hoeari ana güdarundi rani yangiri an+mo güdu ndowandümo ngomo.

¹⁰ Asu se homo ngorü ngoafihü tüküyafu houmbo ngorü worambe ahafo mo ra rani worambe yangiri ni+mandimo mbundumbo ngorü-goanini asukai ngomo.

¹¹ Ngomondani rani ngoafihündi ranai sihamumbo wor+ni-fepuri-koatendei sihamundi hoafi h+mbori-koatendeiani, se ngoafi ra h+ni-ng+ndündi. Se hombo mb+si-mombo ana, sihamundi ti+jar+hündi hasüfi ra püpürüfi+boadu houmbo ngomo ranaheimo God ai moaruwaimbo-mb+reandüri yaho nafuyondüri+mo-hünda,” mehu.

¹² Raniyo Sisas+mo süngururü-rundeimbi ranai homo ni+morehi nindowenih+mo hoafi bokari+hoemondühi yahomoya, “Sihei ngusüfoambe moaruwai hohoan+mo h+ni-ng+nd+hindühi si+mbori hohoan+mo süngund+hindi,” mehomo

¹³ Asu ai homo nindouyei fiambeah+ndi moaruwai nendi hefoaru, an+gün+mbi nindouyewam+ weri hoe karunda an+gün+mbi nindou ai aboedi tüküyahi mar+hündi.

*Herot ai Sisas+mo boyo Son hundürüra randeimbi+mei mehu
(Matyu 14:1-12; Ruk 3:19-20; 9:7-9)*

¹⁴ Sisas ai mun+u-moatükuni ramareandi hoafi ra adükari bogori Herot ai h+mbori+mayu, sapo ahambo mun+uambo nindou fi+ri+hor+ hehimbo wambo. Raniyo bi+di+fi+ri nindou ai seiya, “Son hundürä randeimbi+mei ani yi+fi+hündi bot+fi haya. Sapo rani+moane hepüni+feimbi moatükuni yare arandi,” masei.

¹⁵ Asu bi+di+fi+ri nindou seiya, “Aiana Erasai+mei,” masei. Asu bi+di+fi+ri nindou seiya, “Aiana God+ndi hoafi hoafi+yomo rundeimbi+mei horombo yi+fi+mei nahurai+mei,” masei.

¹⁶ Herot ai rani hoafi ra h+mbori+yu hayambo yahuya, “Ro Son hundürä randeimbi+mei ana horombo mb+ro ki+ki+mar+hehini. Nga asu haponda asukaiyu yi+fi+hündi bot+fi+mei+mei?” mehu.

¹⁷⁻¹⁸ Horombo Herot ai ahandi aki+di Firip+ndi ni+morehi Herodias masemündi. Rani+mo Son ai Herot+mo boyo, “Aboedi hohoan+mo yopoani si+haf+ akidandi ni+morehi masowandi+fi,” yahundo-marandi. Rani+mo boyo Herot ai nindou bi+di+fi+ri koamar+hepura Son+mo ki+ki+h+rundümo mburumbo karabus+mei h+ni-ng+mar+wuri.

¹⁹ Herodias ai Son+mo ngin+ndi+ri+hü hi+fokoefimbo hohoan+mo mayo, nga ai ngi+ndo.

²⁰ Sapo Herot ai Son+mo yi+h+mbori+rühi+wambo. Ai fi+reandi Son ai God+ndi h+moahü mbumundi nindou-mayua rani+mo Herot ai ahambo hi+fandüri-marandi. Ai Son+ndi hoafi h+mbori+yuhü ana, ngusüfoambe moaruwair+ri+hü af+ndi hohoan+mo yuhani. Nga asu ahandi hoafi h+mbori+mo hohoan+mo yuhani.

²¹ Herodias ai Son+mo mb+ro ki+ki+mei, nafi kokorambo hoeimareandi. Herot ai ahambo hond+ ai wakimari+mei rani sihi gafmani+yomondi bogori, ami+yomondi bogori asu Gariri hi+fandu-rundeimbi+mei ahamumbo ses+mei+mei.

²² Ai sowasümondühi nîmarîmondane, Herodiasîndî nîmorehi nîmori ai hafo hîhîfi-hîhîfiyo wakîmareandî. Ranîyo Herot asu bîdîfirî boboagorî sesî sowasümondühi mamarîmo ai ranahambo afîndî hîhîfi-hîhîfimemo. Ranîyo adûkarî bogorî Herot ai nîmorehi nîmori ranahambo dûdureandühi yahuya, "Se nîne-moatükunîmboyo hohoanîmo-ayafî ra ndahanîmboyahî, nga se wambo hoafiyafî," mehu.

²³ Herot ai dabarîfi hoafiyundowohü yahuya, "Se nîne-moatükunîmboyo hoafayafî ana, ndahanîmboyahî. Se hîfi hîfandarîhandî ranahambo kîkîrowandîrî asafî ana, ranamboanî ro kîkîndîheanîmboyahî," mehu.

²⁴ Nîmorehi nîmori ranai hondî sowana hîhîrîfe ho dûdureandühi yahoya, "Nînî-moatükunîmbo dûdumandahea?" mehoamboyo. Hondî ai yahoya, "Son hundürûra randeimbîndî mbîrombo anîmbo dûdundafoandî," mehondoamboyo.

²⁵ Nîmorehi nîmori ranai hîhîrîfe ho adûkarî bogorîmbo anahoya, "Hapondanî hamîndî Son hundürûra randeimbîndî mbîro pretambe foando hawa ndawandîrî," meho.

²⁶ Ai ranî hoafî ra hîmborîyo haya ahambo ngusüfoambe moaruwaimarîsî, nga sapo nindou fandu masowasümo ahamundî hîmboahü nîne-moatükunî se hoafayafî ro randîheamboyahî mehu. Ranîmboyo ai nîmorehi nîmori ranahandî hoafî süngufembo ambe yahokoatemayu.

²⁷⁻²⁸ Ranîyo adûkarî bogorî ranai ami mamî koamarîheira Sonîndî mbîro semîndîmbo mahûfu. Ai hüfu Sonîmbo karabus worambe mbîro kîkîrîrî mbura ahandî mbîro ra pretambe foare semündî hu nîmorehi nîmori ranahambo masagado. Ranîyo nîmori ai semîndî ho hondambo masagado.

²⁹ Sonîmbo süngururû-rundeimbî ai ranî hoafî hîmborîyomo houmbo homo karabus worambeahîndî fi-nîmoko sowandümo homo honguambe masîhawurî.

*Sisas ai 5,000 nindoumbo sesî masagadürî
(Matyu 14:13-21; Ruk 9:1-17; Son 6:1-13)*

³⁰ Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai homo ai-babîdîmbo mamühiyafundühi wataporîmemo. Ai ratûpurî rarundühi nîmorehi nîndowenîmbo Godîndî hoafî yamundîmarundürî ranahambo.

³¹ Nindou afîndî ranai fande bukürefoe-marandamboyo Sisas ai ahandî hoafî sowandümo homorundeimbî babîdîmbo sesî sesî-koatememo. Ranîmboyo hoafiyupurühî yahuya, "Andai sîhîrîpoanîmbo nindou nîmarî-koateandühi ngefühî anîmbo akîdou fi-handîhu," mehupurî.

³² Ranîyomo ai yanggîrî botambe fareafu houmbo nindou nîmarî-koateandühi mahomo.

³³ Nga nîmorehi nîndowenîhi afîndî ranai hoeirîhi fifîrîhipurî, ranîmboyo nindou afîndî ranai Sisas ahandî süngururû-rundeimbî babîdîmbo homboyomondanî ahei ngoafî hînînggîrîhi hehi Sisasîmbo sowana pîpîna hei ai-boatei tükümehîndî.

³⁴ Ranîyo Sisas ai ahambo süngururû-rundeimbî babîdîmbo botambe homo tüküyafundane, nindou afîndî ranai hîfanda megoro. Ranîyo hoeireanda mayoa sipsip hîfandîyo-randeimbî nindou hîfandîyo-koate nahurai fimayeia hîpoambo-reandürühî afîndî yamundîmareandürî.

³⁵ Asu süngunambo nîmbambe hüfîhamîndî ai hanuambe hoafîyomondühi yahomoya, "Ndanühî ana nindou nîmarî-koateandühane ndeara hüfîhamîndî ahanu.

36 Rani+mbō-hūndambo ani+mbō ni+morehi+ nindowenih+ ranaheimbo koari+hawandūra hei ngoafi+ aki+ni+ adaburo ranūhi+ aheihōari+ ses+ pemi+yei mb+isahūsi,” mehomo.

37 Nga asu Ai si+mbori+ hoafi+yupurūhi+ yahuya, “Se ses+ dabudūri,” mehuamboemo. Ai si+mbori+ ahambo hoafi+yomondūhi+ yahomoya, “Awi se hohōani+moyafani+ ro afi+ndi+ handret kinanambo aheimbo bret pemi+yo saimboyo?” mehomo.

38 Sisas ai dūdureapurūhi+ yahuya, “Nūngunūmbi+ bret+yo se si+hoemomboemoa? Homo hoeiru,” mehuamboemo. Homo hoeirunda mayoambo yahomoya, “Hondahūfeimbi+ bret asu yimbu kin+ ranane engoro,” mehomondamboyo.

39 Sisas ai ahamumbo hoafi+mayua nindou ranaheimbo hoafi+mayomonda yi+bobo-yi+boboyahi hehi mamarei.

40 Mamarei ra bi+di+fi+ri+ 100, asu bi+di+fi+ri+ 50, rani+yei yi+bobo-yi+boboyahi mamarei.

41 Sisas ai bret hondahūfeimbi+ asu kin+ yimbu ra semūdū haya sūnambe hi+mboyu hafuhū Godi+mbō hi+hi+fi+ri+ri+ mbura, hi+fi+ti+re haya ahāndi sūngururū-rundeimbi+mbō masagapuri+ nindou ranaheimbo yimbufembo. Asūkaiyu kin+ aki+dou yimbu ranamboani+ hi+fi+ti+re haya yimbumareandi+.

42 Muṅguambo nindou ranai ses+ ra sahūsimbo si+monjgori+ mari+hūmūndi.

43 Rani+yo Sisas+mbō sūngururū-rundeimbi+ ai bret asu kin+ bi+di+fi+ri+ bi+di+fi+ri+ kuri+mayo ra 12 wambūrambe wambū+hi+ru hafombo tūkūmefeyo.

44 Nindou ses+ masahūsi ranana 5,000-yei.

Sisas ai kuri+hoe hanjifowam+ pūtap+mayu (Matyu 14:22-33; Son 6:16-21)

45 Sisas ai ni+mehūnou ahambo sūngururū-rundeimbi+mbō botambe fari+fe Gariri kuri+hoe behefe hefe ai-boatei Betsaida ngoafi+nambo hombo hoafi+mayupuri+. Nga aiana awi ni+mar+ mburi+mbō nindou ra koari+hendūri+mboyu.

46 Ni+morehi+ nindowenih+ ra koari+heiri+ mbura asu ai Godi+mbō di+di+ba+fi+fembo hi+fi wafuanambo mahafu.

47 Rani+ ni+mbambe ahambo sūngururū-rundeimbi+ ai botambe Gariri kuri+hoe hanjifowam+iyomo, nga asu aiana ngi+ndan+iyu.

48 Sisas ai ahambo sūngururū-rundeimbi+ hoeireapurane werambe bot ra ahamumbo kameihū ni+nendi+mareapura asu bōt ra sem+ndi+ hombo pur+na wat+har+imarundi+. Rani+yo Sisas ai si hoafi+mbō safi+ ahamumbo sowana bot ra ngasūnde haya hoe hanjifowam+ pūtap+mayu hu.

49 Nga asu ai hoeirūwuran+ hoe hanjifowam+ pūtap+mayua yifi+af-ani yahomo houmbo hasi+heimemo.

50 Ai muṅguambo hoeirūwura mayoa yi+hi+mbō-mayomondamboyo, ai ahamumbo ni+mehūnou hoafi+yupurūhi+ yahuya, “Se yi+hi+mbō-ndi+mbōemo, nga ngi+n+ndi+ ni+mandūmo. Ndanana ro-anahi,” mehu.

51 Asu ai botambe fari+fi hafu ai-babi+di+mbō mamaruwa hoeweri+ ranai afuri+mareanda mahepūnafundi+.

52 Nga Sisas ai hondahūfeimbi+ bret hepūni+feimbi+ moatūkuni+ ramareandi+ ra moai wud+poaporu fi+fi+rundi+ sapo ahamundi+ hohōani+mo ranai tap+ham+iyohū wambo.

Genesari+hi Sisas ai anjūnūmbi+ nindou afi+ndi+ aboed+mareandi+ (Matyu 14:34-36)

⁵³ Raniyomo ai botambe kurihoer ra barihoe gudian Genesaret ngoafikim bot ra himondindumo hinngimarundi.

⁵⁴ Ai botambeahindi makusifoendambo nindou ranai nimehounou fifirimarihori.

⁵⁵ Ngoafi ran ngoafikim adaburo ranuhi hahabodeihuh hoafimayeiya, angunumbi nindou afindi safisendambe-rhinduri Sisas nunguh sahumundinduri hei marihundi.

⁵⁶ Raniyo munguambo ngoafi adaburo ranuhi, nahi Sisas ai huan angunumbi nindou ra fufurihu-mundinduri hei fandhi-ruhunduhi sihehinduri marihundi. Raniyei ahandi war hoandari ngisihari hoeari ra angunumbi nendi ai sundimbirihindi sei hehi huti hoafimaye. Asu ahandi hoeari sundimarihindi ranai asukai aboedi tukumehindi.

7

God ai amoa mamyei ahinumbi hohoanimo hifnambomareandi (Matyu 15:1-9)

¹ Farisihundi bidifiri ai ahinumbi hohoanimo yamundu-rundeimb nindou babidimbo Serusarem ngoafihundi sifomo Sisasimbo hoeimaruwuri.

² Raniyo hoeirundan Sisasimbo sungururu-rundeimbimemo ranai war popoikoate sesi sowasumonduhi mamarimo. War popoikoate sesi sesimbo ranana moaruwaiane.

³ Sapo Farisi asu Suda-hundi aiana ai boagiri sungumarundi ranimboane ngiri war popoikoate sesi dagudi.

⁴ Asu sesi maket ambeahindi pememo amboani sesi popoihefekoate ana, ngiri dowadumo. Sapo ai boagiri refemarandi sungumbo hpiri napo ra popoaindihou mbundumbo animbo mandu dowadumboemo.

⁵ Raniyo Farisi asu ahinumbi hohoanimo fifirundeimb ai Sisasimbo hoafiyomonduhi yahomoya, "Nimboe sihambo sungurunini rundeimb ai boagiri ahini ra sungufe-koateayomoa? Asu nimboe war afisaho kapeihi sesi asowasumoa?" mehomo.

⁶ Raniyu Sisas ai simbori hoafiyupurui yahuya, "Godindi hoafi hoafiyurandeimb Aisaia ana anihondumbo yimbu yafambeimb sihamumboyu hoafimayu. Ai ndare suru papiranduhi yahuya, 'Nindou ndanai ana yafambe yangirane wambo aboedani asei, nga ahei hohoanimoana angunane engoro.

⁷ Aiana nindouyei ahinumbi hohoanimo ranane yamundhinduhi Godindi hoafane nda asei, ranimboane ai wambo hohoanimoaye ra moanipoane,' *Aisaia 29:13* mehu.

⁸ Seana Godindi ahinumbi hohoanimo ra hngiriru houmboanemo nindouyei hohoanimo yangirane sunguarundi."

⁹ Raniyo ai hoafiyupurui yahuya, "Seana Godindi ahinumbi hohoanimo ranahambo ambeyaho hinngifehumbo sihamundi hohoanimo sungufembo yangirane hohoanimoemo.

¹⁰ Sapo Moses yahuya, 'Se sihafi meapeyafe hoarehndafi,' asu 'Dudi ahandi hondamboyu afndamboyu moaruwai hoafayu ana, yifmbiyuwamboane,' mehu.

¹¹⁻¹² Nga se ndaru hoafiyomonduhuya, 'Nindou ranai ahandi hondafindambo fehefe kaki napoeimbanisi, nga hondafindambo hoafndupiruhuya, "Ndan kaki ana ro Godimbo saimbo

masiheheandane,” mbüsu ana, asu ngiri nindou ranai kaka ranambo ahandi hondafindambo fehefepirimo yini mbisimo, yahomo arundi.

¹³ Ranimboane Godindi hoafi ra hiningirundihi asu se boagiri-yafe hoafi ra süngu-arundi asu se afindi moatükunihaurai raru arundi,” mehu.

Nine-moatükunihindoumbo rareanda nindou ai moaruwai hohoanimoeyi arihündi (Matyu 15:1-9)

¹⁴ Sisas ai nindou afindi ranaheimbo asukai miringiyu hürühendüri haya hoafiyundürihi yahuya, “Munguambo nindou se wandi hoafi nda himborindei hehi fifirindihindi.

¹⁵⁻¹⁶ Nine-moatükunihindou moanambühündi nindou fiambe ahano ai-ana ngiri nindoumbo randeranimoaruwai hohoanimodu. Nga nine-moatükunihindouyei fiambeahindi nimarhi haya moanambühitükefeyo ranane rareandaninindou ai moaruwai hohoanimoeyi,” mehu.

¹⁷ Sisas ai nindou ranaheimbo hiningireandürihi haya worina hafuane ahambo süngururü-rundeimbi ai rani kafeefe hoafi ranahambo düdumefundi.

¹⁸ Raniyo Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Awi seana ngusufokoatewamboemo. Awi se moai fifirundiyoyosapo nine-moatükunihindou moanambühündi nindou fiambe ahano raniyopoaninindoumbo moaruwaimbore arandi.

¹⁹ Ranana ngusüfoambe hohoanimo ranambe howohüyopoanini, nga ranana bodoambe hanimburambo awaimboreandühane.” Sapo Sisas ai ramehu ra munguambo mamikarambo sesi ra Godindi himboahü ana aboedane yahumboyo.

²⁰ Asu asukaiyu Sisas ai hoafiyuhiyahuya, “Nine-hohoanimo nindou ahandi fiambeahindi nimarhiyayükefeyo ranane nindou ranahambo Godindi himboahü moaruwaimboareri.

²¹⁻²² Ro hoafimayahiranana ndanimoatükunihindou hohoanimoambe tüküfe arandi ndanimboyahihofimayahi. Munguambo mamikarambo moaruwai hohoanimo, hühühüni, nimorehi sisihomo asu anamindihandibirabiri, nindou hifokoefe, nimorehi anamindeimbidibomboyo, hohoanini, wosihoforihofafi, bodimondambo nginindi, moaruwai hoafi, hoafi himborikoate, afindi-afindi, asu mamikarihohoanimo ranimboyahihofimayahi.

²³ Munguambo ndanimoatükunihindou ndanane nindou hohoanimoambeahindi tüküfeyohü nindoumbo rareiranini Godindi himboahü moaruwaimboreri arandi,” mehu.

Fonisia hifihündinimorehi ai Sisasimbo anihondümbomareri (Matyu 15:21-28)

²⁴ Sisas ai ranühündambo botifi haya Tair ngoafikimi mahu. Nindou ahambo fifirindihorimboeyi yahuhaya worambe mamaru. Nga ai ngiridibo amaru ra dibondifiyu.

²⁵ Nimorehi mamihandinimorehinimorindi fi-ambe moaruwai nendinimarweimbi ai Sisas ranühimaru hoafi ra himborimayo. Raniyo ainimehünou ho Sisasimbo-so tüküfe ahandiyirikimi peyo mamaro.

²⁶ Nimorehi ranai ana ai-poanimbo Fonisia sirihündi Grik hoafeimbiyo. Raniyo ai Sisasimbo ahandinimorehinimorindi fi-ambeahindi moaruwai nendihofefembohünda hütihütimariri.

²⁷ Sisas ai nimoreh ranahambo kafeefe hoafi hoafiyundowohü yahuya, “Sihiri nimorei ranaheimbo sesiboatei ndahundur mbunduhumbo animbo. Nga awi sihiri nimoreiyei-mayo sesi ra yaforimbo ndahundurumboyefi,” mehuamboyo.

²⁸ Asu nimorehi ranai hoafiyowohü yahoya, “Adükari, yinisi, nga yafori amboani sesifondi koambe nimbocimbo nimoreiyei-mayo sesi bidifiri-bidifiri ra sahusihanei,” mehowamboyo.

²⁹ Asu Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Se hoafimayafi ranimbohünda ngafi, nga moaruwai nendi ai sihafiri nimorei ra hinngimareandi,” mehu.

³⁰ Nimorehi ranai hihirife ho worambe himboyowane, ahandi nimoreindi fiambeahindi moaruwai nendi ai kosifoendühi asu fondiwami mapo.

Sisas ai nindou mam yafambe asu himboambe moaruwaimbü aboedimariri

³¹ Raniyo Sisas ai Tair hinngire haya hu Saidonihü tüküfi mbura hu Dekaporisihü tüküfi haya hu Gariri kurihoe-kimi tüküme fiyu.

³² Sisas ai ranühi nimaruumbe nindou bidifiri ai nindou mam himbotühifo asu hihindi hoafiyu randeimb sahori mendei mahei. Raniyei ai Sisasimbo nindou ranahandiwami wari mbinandeandi sei hehi hüti hoafimayei.

³³ Raniyo nindou ranahambo nindou afindi ahei mbusümo ahambo yangiri serümündü mahu. Raniyo Sisas ai waribatendi himboambe yimbufihi pamareanda aboedimayafea asu wari boatendifihinguri pare mbura nindou ranahandi teifühi pamareandi.

³⁴ Sisas ai sünambe himboyo hafu hanafu afindi hüfoareandühi nindou ranahambo yahundoya, “Efat.” Hoafi ranahandi nimirindi ra ndahuraiane, ‘sübüdühoefi’ yahoane.

³⁵ Raniyo nimehünou ahandi himboambe ai aboediyowohü asu hoafi hihindi hoafiyumarandi ra asukai aboedi hoafimayu.

³⁶ Asu Sisas ai nindou ranaheimbo rani-moatükun hoeimarhindi ranahambo nindou ngorumbo yowan hoafiyopani mehu. Ai aheimbo yowan mehunduriyosi, nga asu ai ranahambo wataporimbomarühü hei.

³⁷ Ai hepühendühi seiya, “Sisas ai mungu-moatükun aboedi ramareandi. Ai rareandani himbo tühifo güreyandüreimbi amboani ai himboriyei asu hoafikoateyimb ai-amboani wataporiyei marihündi,” masei.

8

*Sisas ai 4,000 nindoumba sesi masagadüri
(Matyu 15:32-39)*

¹ Asu ngorüsimboani nindou afindi ranai Sisasimbo sowahi mafandi hinda raniyei sesikoatemayei. Raniyo asu Sisas ai ahandi süngururü-rundeimbimbo mborai yahupuri haya hoafiyupurühi yahuya,

² “Ro nindou ndanaheimbo hipoamboarihearü. Ai ro-babidi ngimi si nimirimbo wambo asu ai sesikoateanei.

³ Ro ngiri wembopo ngoafinambo koandihhearü, nga ai nafini himboa wuwurindei hehi pindeimboyei. Nga asu bidifiri ana nafingunipoedanei,” mehu.

⁴ Asu Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Sihiri ana ngoafi angunane fi. Nga asu dagüdambo bret

ra ndahum+ndifi hohumbo nindou ndanaheimbo mandahundüra?" mehomu.

⁵ Raniyu asu Sisas ai düdureapurühi yahuya, "Se nüngunümbi bretiyo sowandümoemoa?" mehuamboemo. Asu ai hoafi+yomondühi yahomoya, "Ro 7 bret sihehumboanefi," mehomondamboyu.

⁶ Raniyo asu Sisas ai bret 7 ra semündü haya Godimbo hififimari. Raniyo asu hifitire mburambo ahambo sünggururü-rundeimbi+mbi bidingiri bidingiri ra yimbumareapuri. Asu ahamumbo hoafi+yupurühi yahuya, "Se bret ra nindou ranaheimbo yimbundundüri," mehupuri. Raniyo asu ahambo sünggururü-rundeimbi ai rasüngu-marundi.

⁷ Asu sünggururü-rundeimbi ai kini yahunümbi amboani sowapundümo. Sisas ai kini ranahambo Godimbo hihifiruri mburambo asu ahandi sünggururü-rundeimbi+mbi hoafimayupurambo kini ra nindou ranaheimbo yimbumarundüri.

⁸ Asu muñguambo nindou ai sesi ra sahüsi bodomayei. Raniyo asu bidingiri-bidingiri sesi+mayo ra 7 wamburi wamburi+himarundi.

⁹ Asu 4,000 nindouyei sesi ra masahüsi raniyo asu Sisas ai hoafimayundürambo bukuri+mayahindi.

¹⁰ Asu Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbi babidi botambe fariyafu houmbo Darmanuta hifinambo mahomo.

Farisi ai Sisasimbo sisihimorur+ hoeimarüwuri

¹¹ Farisi ai Sisasimbo sisihimofi hoeifimbohünda tüküyafu düdumarüwuri. Raniyo asu Sisasimbo düdurüwurihi yahomoya, "Se Godindi nimorayafi ana, se Godindimayo hepünifeimbi moatükuni randiwandi," mehomu.

¹² Asu Sisas ai ngusüfoambe moaruwairirihü raguambe yare hoafiyuhi yahuya, "Nindou nda nimboe hepünifeimbi moatükuni hoeifembo düduehindi? Ro anihondumboanahi hoafehandüri, ngiri nafuimbo moatükuni yahurai hoeindihindi," mehu.

¹³ Raniyu asu Sisas ai Farisimbo yare hinngireapuri hayambo ndamefiyu. Asu botambe farifi haya kurihoe barihoei gogoanini mahu.

Farisi asu Herot ahamundi yis ranahambo kafoefe hoafi

¹⁴ Sisasimbo sünggururü-rundeimbi ai bret adükari semindi hifombo mitanimarundümo. Nga asu mami yanggiruri botambe foarüwuri houmbo sowarindümo mahifomu.

¹⁵ Asu Sisas ai ahini hoafi+yupurühi yahuya, "Se Farisi-yomondi asu Herotindi yis ranahambo hibadumbo!" mehu.

¹⁶ Nga asu Sisasimbo sünggururü-rundeimbi ai hoafi ranahandi nimindi ranahambo wataporimbomarundi. Ai yaru hoafi+yomondühi yahomoya, "Sapo ai hoafimayu ra bretkoateyefi ranahamboyu hoafimayu," mehomu.

¹⁷ Raniyu asu Sisas ai ffireandi nini-moatükunimboemo wataporimbomarundi ranahambo. Asu Sisas ai düdureapurühi yahuya, "Se ra nimboe bretkoateyefi ranahambo wataporimboaru hoangomoa? Awi seana moai hoeirundi asu ffireundi?"

¹⁸ Awi se hímboarümbü-anemosi, nga moai hoeirundi asu se hímboambembü anemosi, nga moai hímboriyomo. Sihiri horombo bretkoateyefühi horombo ro ramarihendi ra se ffireundai?

¹⁹ Horombo ro hondahüfeimbi bret 5,000 nindoumbo masehandi ran+simboani se nüngunümbi bidingiri bidingiri bret wamburiyo

wambür̄ih+marund̄i?” Raniyomo asu ai hoafi+yomondüh̄i yahomoya, “12 wambür̄i,” mehomondo.

²⁰ “Asu se fifiru ro bret 7 4,000 nindoumbo maseheand̄i ra. Asu nūngunūmbi b̄id̄if̄ir̄i b̄id̄if̄ir̄i bret wambür̄iyo wambür̄ih+marund̄i?” mehuamboyo. Asu ai hoafi+yomondüh̄i yahomoya, “7 wambür̄i,” mehomondo.

²¹ Asu ai yare hoafi+yupurüh̄i yahuya, “Awi se moai ra fif̄irund̄iyo?” mehu

Betsaidahünd̄i h̄imboat̄ihar̄i mam̄i Sisas ai d̄iboadomarir̄i

²² Betsaida ŋgoaf̄ih̄ü Sisas ai ahambo sünggurur̄ü-rundeimb̄i bab̄id̄imbo h̄ifomo tüküyafundane asu ahambo sowana nindou h̄imboat̄ihar̄i mam̄i sowar̄indūmo mah̄ifomo. Raniyei ai Sisasimbo fam̄b̄iheira seihehi hoaf̄imayahündo.

²³ Raniyu Sisas ai h̄imboat̄ihar̄imbo war̄ih̄ü kifi hür̄ümünd̄i haya ŋgoafi h̄n̄n̄ŋḡir̄ine hena hafan̄i ahand̄i h̄imboarambe ŋguri pamarir̄i. Ai k̄ik̄ih̄r̄ümünd̄üh̄i düd̄uf̄induh̄i yahuya, “Se ŋgor̄ü-moat̄ükun̄i amboan̄i hoeir̄iwand̄i wan̄iyo?” mehundo.

²⁴ Asu nindou ranai h̄imboapoyu wak̄irendüh̄i yare hoaf̄iyuh̄i yahuya, “Ro nindou b̄id̄if̄ir̄i hoeir̄iheambo-anahi. Ŋga asu ro hoeir̄iheandan̄i n̄mi fir̄ibad̄ihoai aho nahuraiane,” mehu.

²⁵ Ŋga Sisas ai asükaiyu ahand̄i h̄imboarüh̄i war̄i pamareand̄i. Asu ahand̄i h̄imboar̄i ra b̄ir̄imar̄ihoayo. Raniyu asu h̄imboar̄i ahand̄i ra aboed̄iyowoh̄üyo asu mun̄guambo moat̄ükun̄i ra aboed̄i hoeimareand̄i.

²⁶ Asu Sisas ai wor̄inambo koar̄iherüh̄i yahuya, “Se yowan̄i ŋgoaf̄ina ŋgamboyafi,” mehu.

*Pita ai Sisasimboya Krais-ani mehu
(Matyu 16:13-20; Ruk 9:18-21)*

²⁷ Ŋga asu Sisas ai ahambo sünggurur̄ü-rundeimb̄i bab̄id̄i ŋgoafi Sisaria Firipai ŋgoaf̄ik̄im̄i adaburo ranüh̄i mahomo. Raniyomo asu naf̄inambo homondüh̄i ahambo sünggurur̄ü-rundeimb̄imbo düd̄ureapurüh̄i yahuya, “Wambo d̄id̄ai-ani mbaseia?”

²⁸ Asu ai hoafi+yomondowoh̄ü yahomondoya, “B̄id̄if̄ir̄i ai hoaf̄iyeih̄iya, ‘Aiana Son hund̄ür̄and̄ür̄i-randeimb-ani.’ Asu b̄id̄if̄ir̄i ai hoaf̄iyeih̄i ‘Aiana Eraisa-ani.’ Ŋga asu b̄id̄if̄ir̄i ai hoaf̄iyeih̄i, ‘Aiana God̄ind̄i hoafi hoaf̄iyurandeimb-ani,’ masei,” mehomo.

²⁹ Asu Sisas ai düd̄uf̄ipurüh̄i yahuya, “Asu se wambo nūnguru hoan̄imoyomo ro d̄id̄iyaha?” Ŋga asu Pita ai s̄imbor̄i hoaf̄iyundüh̄i yahundoya, “Seana Krais-anafi, nindou God ai d̄ibon̄iyun̄in̄i h̄n̄n̄ŋḡimarean̄in̄i nindou aboedambo-fend̄ür̄imbohünd̄a,” mehu.

³⁰ Asu Sisas ai hoafi+yupurüh̄i yahuya, “Se yowan̄i nindou ŋgor̄umbo hoaf̄ind̄imboemo ro nindou nūngunahur̄aiyah̄i ranahambo,” mehu.

*Sisas ai ahand̄i asūbus̄i af̄ind̄i sem̄indüh̄i yif̄imbo hoaf̄imayu
(Matyu 16:21-28; Ruk 9:22-27)*

³¹ Asu Sisas ai ahambo sünggurur̄ü-rundeimb̄imbo yamundeapurüh̄i yahuya, “Nindou Hond̄ü aiana asūbus̄i af̄ind̄i ndemünd̄umbui. Asu ahambo ana bogor̄i nindoumemo, God̄imbo s̄ihou-rundeimb̄i bogor̄imemo, ah̄n̄n̄mbi f̄if̄irundeimb̄imemo ai ahambo ȳiboarukond̄uwurüh̄i h̄ifokoand̄uwur̄imboemos̄i, ŋga ŋḡim̄i sindu haya asükai bot̄ind̄if̄imbui.”

³² Asu Sisas ai hoafi ra fifiri foare hoafimayupuri. Ran'yu asu Pita ai Sisasimbo serumundü himboran' hu ngin'ndühire hoafimarüri.

³³ Asu ran'yu Sisas ai hihirifi ahambo sungururü-rundeimbimbo hoeireapurühi asu Pitambo ngin'ndühire hoafiyundowohü yahuya, "Satan, andai se biyafu. Nga seana God'ndi hohoan'imo-yopoi'ndi sunguarowandi, nga nindouyafe hohoan'imo anandi sunguarowandi," mehu.

³⁴ Asu Sisas ai nimorehi nindowenih' aheimbo ahandi sungururü-rundeimbi babidimbo mborai yahundüri haya hümar'hendüri. Ai hoafiyundürühi yahuya, "Nindou düdi ai wambo sungufendirimbo hohoan'imoayu ana, ai nindou mam' ahandi nini keimbi kar'hendeimbi sem'ndi ho yahurai ahandi yifiri ra hini'nginde haya asu wambo süngumb'rand'ramboane.

³⁵ Nindou düdi ai ahandi hoari ahandi yangiri ra kikharamündu ana, ahandi yangiri ra awar'ndi hoemboe. Asu nindou düdi ai aboed' hoafi asu wambohünda ahandi yangiri ra hini'ngareandi ana, ai yangiri gedühi nüngumbui.

³⁶ Asu nindou düdi ai mu'ngua hifi ndan'hünda moatükun' ra asemündu ana, asu ahandi yangiri ni'ngombo ra awar'ndi hoembui asu mu'ngumbo moatükun' ranai ngiri fand'heri.

³⁷ Nga asu nindou ranai nini takini madagado yangiri ra simbori sisefembo-hündambo?

³⁸ Asu nimorehi nindowenih' hapondanambe burayei ai God'imbo hini'ngiri'horühi woshihoafiri hohoan'imoyei ar'hündi. Nga nindou düdiyei ai wambo asu wand' hoafi ranahambo amoi'ng-ar'hündiri ana, asu ro wand' Apend'mayo h'imboamupui-randeimbi asu sürühoeimbi sünambeah'ndi nendi babidi kosefi simboani ro aheimbo amoi'ng amoi'ng'ndi'handüri'mboyahi," mehu.

9

¹ Asu Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, "Ro s'heimbo anihondumbo-anahi hoafehandüri, nindou haponda burayei ndanai yifikoateyei-ambe an'imbo God ngin'ndi hifandarandi ra ngin'ndeimbi kodowan' hoeind'himboyei," mehu.

Sisas'ndi fi ranipoan'imbo tüküme feyo (Matyu 17:1-3; Ruk 9:28-36)

² Asu 6 si hoane Sisas ai Pita, Sems asu Son sepuri'mündü haya hifi wafu ni'moamo ran'wami mahafomo. Ranühi ai yangiri ni'ngomombo Sisasimbo hoeirüwurane ahandi fi ranai ranipoan'imbo tüküme feyo.

³ Ran'yo asu Sisas'ndi hoeari ranai kifohi ham'ndi'mayo. Nga hifi ndan'hündambo nindou ai ngiri randeandan' kifohi yahurai tükündefeyo.

⁴ Ran'yo Eraisa asu Moses ai ranühi ahamumbo-so tüküyaf'ine Sisas babidi watapor'yomondühi man'ngomo.

⁵ Pita ai ran' moatükun' ra hoeire haya hoafiyuh' yahuya, "Yamundo-randeimbi, ndanühi an'imboefi ranamboani aboedanesi. Nga dago ngimi hüründ'humboane, s'hambo mam', Moses'imbo mam' asu Erasambo mam'," mehu.

⁶ Asu Pita ai moai nini hoafi hoafimbo hohoan'moyu, sapo ngorü yimbu babidimbo ai yih'imboyomondühi-wambo.

7 Raniyo asu mburɪŋgai ai kosɪ munɟuambo gabudɪmafoareapuri. Asu mburɪŋgai-ambeahɪndɪ hoafɪ mamɪ ranai hoafɪyohũ yahoya, “Nɪmori nda wandɪ nɪmor-ani ro ŋgusũfo pararɪhɪnɪ, ŋga se ahandɪ hoafɪ hɪmborɪndomo,” meho.

8 Ŋga Pita, Sems, Son ai hɪmboapomemoyosɪ, ŋga asu Sisas yangɪrɪ ai babɪdɪmbo ranũhɪ manũngu.

9 Asũkai hɪfɪ wafuwaniƨoedɪ hɪhɪrɪyafu hanɪmondũhɪ Sisas ai ahambo sũnggururũ-rundeimbɪmbo hoafɪyupurũhɪ yahuya, “Se yowanɪ nɪnɪ-hoafɪ hoafɪndɪmboemo nɪne-moatũkunɪ hoeimarundɪ ranahambo. Ŋga hɪbadu ŋgomombo Nindou Hondũ ai yɪfɪhũndɪ botɪndɪfɪyuanɪ anɪmbo nɪmorehɪ nɪndowenihɪ ranaheimbo hoafɪndɪmo,” mehupurɪ.

10 Asu Sisas hoafɪmayu ra hohoanɪmoyomo kɪkɪhɪrundũhɪyomo ahamundɪhoarɪ sɪmborɪ ndũwuriyafundũhɪ yahomoya, “Sisas hoafɪmayu yɪfɪhũndɪ botɪfe ra nɪnea?” mehomo.

11 Asu Sisasɪmbo dũdurɪwurũhɪ yahomoya, “Nɪmboe ahɪnũmbɪ hohoanɪmo fɪfɪrundeimbɪ ai hoafɪyomondũhɪya, ‘Eraisa boatei anɪmbo tũkũndɪfɪmbui,’ mehomo?” mehomondamboyu.

12 Sisas ai sɪmborɪ hoafɪyupurũhɪ yahuya, “Aiana anɪhondũmbo anahomo raru hoafeyomo, Eraisa boatei anɪmbo tũkũndũfɪ munɟuambo moatũkunɪ ra dɪboadondeambui. Ra anɪhondanesɪ, ŋga Godɪndɪ bukambe hoafɪ apenɪŋgo ranai yare hoafɪyowohũ yahoya, ‘Nindou Hondũ ai asũbusɪ afɪndɪ ndemũduanɪ nindou afɪndɪ ai ahambo moanɪpo-ani mbɪseimboyei?’ meho.

13 Ro sɪheimbo hoafehandũrɪ, Eraisa ana tũkũfɪmboani. Godɪndɪ bukambe hoafɪ yare meŋgoro sũngu nindou aiana moaruwai hohoanɪmo randɪhimboyei nɪne-moatũkunɪ ai refembo hohoanɪmomayeɪ sũngu,” mehu.

*Sisas ai nɪmorɪ moaruwai nendɪ nɪmareimbɪ aboedambomarɪrɪ
(Matyu 17:14-21; Ruk 9:37-43)*

14 Sisas ai, Pita, Sems asu Son babɪdɪmbo sũnggururũ-rundeimbɪ bɪdɪfɪrɪ sowanambo mahomo. Ai homo hoeirundane ahɪnũmbɪ hohoanɪmo fɪfɪrundeimbɪ ranai Sisasɪmbo sũnggururũ-rundeimbɪ bɪdɪfɪrɪ babɪdɪmbo hoafɪnambo sɪmborɪ sɪmborɪ-memondamboyo nindou afɪndɪ ranai ahamumbo wakɪre meŋgoro.

15 Raniyeɪ asu nindou afɪndɪ ranai Sisas hoeirɪhorɪ hehimbo hepũnehɪndũhɪ ahambo hɪhɪfɪmbo pɪpɪmayeɪ hei.

16 Sisas ai dũdufɪpurũhɪ yahuya, “Se nɪnɪmboemo ahɪnũmbɪ hohoanɪmo fɪfɪrundeimbɪ babɪdɪmbo hoafɪnambo sɪmborɪ hoafɪmemoa?” mehupurɪ.

17 Ahei mbusũmo nindou mamɪ ai hoafɪyuhɪ yahuya, “Yamundo-randeimbɪ, ro wandɪ nɪndowenihɪ nɪmorɪ moaruwai nendɪ ai ahandɪ fɪambe nɪmarɪmbo hoafɪkoateyu-marandambo sɪhambo sowanambo sahũmɪndɪ asɪhũhɪ.

18 Asu moaruwai nendɪ ranai farɪfendowohũ wakɪfoareranɪ hɪfɪnɪ piyu yangurɪmbo yahamonafɪ ŋgasɪho wutɪpuarɪyuhũ yahafɪ hɪheporɪyu arandɪ. Asu ro sɪhafɪ sũnguru rundeimbɪmbo moaruwai nendɪ ranahambo raguanambofembo dũdumeheapurɪ, ŋga ai ŋgɪrɪndɪmo,” mehu.

19 Asu Sisas ai nindou ranaheimbo hoafɪyundũrũhɪ yahuya, “Se ana moai anɪhondũmborɪhɪndɪ. Ro nũngunɪmbɪmboyo sebabɪdɪ manɪmboaha? Asu

ro nūngunimbiḡmbo sihei tiŋiriḡfo ra mandahamindihā? Nīmorī ra ndūhi sahorimindei sūhūsi,” mehundūri.

²⁰ Asu ahambo sūngururū-rundeimbi ai nīmorī ra sowarūndūmo Sisas sowana mahifomondamboyu moaruwai nendi ranai Sisas hoeirirūhi nīmorī ranahambo wakīmafoarera hīfini piyu hīhīre amoahīrerandūhi yaŋgurimbo yahomonafi ŋgasīho wutiḡpuiriḡmayu.

²¹ Sisas ai afīndambo dūdūrirūhi yahundoya, “Nīmorī nda nūngunimbiḡmboyu ndahurai ramefiyuwa?” Asu afīndi ai yahuya, “Akīdouyuambe piyu hayamboani raraoyu arandi.

²² Muŋguambo si moaruwai nendi ranai nīmorī ranahambo haiambe asu hīmonī wakīfoareri arandi. Se nīnī-moatūkunī refemboayafi ana, se hīpoambondīwamunūhi fandīhawamunī,” mehu.

²³ Asu Sisas ai afīndambo hoafiḡyundūhi yahuya, “Se nīmboe hoafiḡafūhiya, refemboayafi ana, fandīhawamunī masafa? Anīhondūmbo-reandeimbi nindoumbo ana muŋguambo moatūkunī ra tiŋūmbūyopoanī,” mehu.

²⁴ Asu nīmehūnou afīndi ai hīhīfi-hīhīfiyuhū hoafiḡyuhī yahuya, “Ro anīhondūmborīheambo-anahīsī, ŋga se koe wambo fandīhawandīra anīhondūmbo-ndīheamboane,” mehu.

²⁵ Asu Sisas ai hoeireandane nindou afīndi ranai pīpiyei hei wakīmarīhoramboyu asu moaruwai nendi ranahambo hoafiḡyundowohū yahuya, “Moaruwai nendi, se nindou ndanahambo rarīworanī hīmbotūhīfoyu asu hoafiḡkoateyu arandi. Se nindou ndanahandi fiambeahīndi kodīboawandi, ŋga asu se asūkai yowanī farīfembopoanī,” mehundo.

²⁶ Asu moaruwai nendi ranai heiyohūyo nīmorī ranahambo yabadīranī hīfini pīmayuwa yare siherī hayambo makosifoendi. Asu nīmorī ranai yiḡfi nahurai menguruwamboyei nindou afīndi ranai yiḡfiyumboani masei.

²⁷ Ŋga asu Sisas ai nīmorī ranahambo warīhū kifi botīrirī hīnīŋgīmarira manūŋgu.

²⁸ Asu Sisas ai ahambo sūngururū-rundeimbi babīdī hafomo worambe nīmarīmombo dūduyafundūhi yahomoya, “Nīmboe ro moaruwai nendi ra raguānambofe-koatemayefa?” mehomondamboyu.

²⁹ Asu Sisas ai simborī hoafiḡyupurūhi yahuya, “Godīmbo dīdībafīfenambo anīmbo moaruwai nendi ndahurai ana raguānambofe-ndūrīmboane,” mehu.

Sisas ai ahandi yiḡfiyo hefembo botīfe ranahambo wataporīmbomarandi (Matyu 17:22-23; Ruk 9:43-45)

³⁰ Sisas ai ahambo sūngururū-rundeimbi babīdīmbo ranī ŋgoafi ra hīnīŋgīru houmbo Gariri hīfi mbusūmo mahomo. Ai ramefundī ra nindou fiḡfirīndīhimunīmboyei yahomo houmbo dīdīmoamboemo ranūhī mahomo.

³¹ Sisas ai hoafiḡyupurūhi yahupurīya, “Nindou Hondūmbo ana hīfokoeffimbo-hūnda nindouyei warīhūndīhorīmboyei. Ŋga aiana ŋgīmī nīmbīndu hayambo asūkai yiḡfiḡhūndī botīndīfimbui,” mehupurī.

³² Asu ahambo sūngururū-rundeimbi ai hoafi ranahandi nīmīndī ra moai fiḡfirīndī, ŋga ahambo dūdufimbo yiḡhīmbomarurī.

Dūdi adūkarī hamīndayua (Matyu 18:1-5; Ruk 9:46-48)

³³ Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbi babidi homo Kaperneam ngoafihü tüküyafu houmbo worinambo homo mafariyafundi. Raníyu asu ranühi nimarumbo hoafiyupurühi yahuya, “Nimboe se nafimbo simbori hoafimemo sinimoa?” mehupuri.

³⁴ Nga asu moai ahambo sünggururü-rundeimbi ai simbori hoafiyomondo sapo nafini simbori hoafimemo ra nindou düdi adukarayu yahomondühi wambo.

³⁵ Sisas ai nimarumbo ahandi hoafi sowandümo homorundeimbimbo hoafimayupurambo mahomo. Ai hoafiyupurühi yahuya, “Nindou düdi adukari bogori nindou tüküfemboayu ana, ai ndürikoatendu haya munjuambo nindouyei moani ratüpuríyu randeimbi-mbiyuwamboane,” mehu.

³⁶⁻³⁷ Sisas ai nimori akidou serümündü ahamundi mbusümo hiniñgíriri warihü kikihirümündü nüñgumbo yahuya, “Nindou düdi nimori akidou ndahuraimbo wandi sünguna afarihairü ana, ra wamboane afarihendiri. Ai wambo yangriyopoani, nga nindou düdi wambo koamarhendira makosahi ahambo kapeihani,” mehu.

Nindou shefombo moaruwafemuniakoateyei ana, shefi ngunindanei (Ruk 9:49-50)

³⁸ Son ai hoafiyundohü yahuya, “Yamundo-randeimbi, ro hoeirihundani nindou mamí shefi ndürinambo moaruwai nendi hefoaremarandi. Raníyo asu ahambo yowaní masahundo, nimboe ai shefi srambeahndiyupoani sefahumbo,” mehu

³⁹ Sisas ai hoafiyuhí yahuya, “Se yowaníyahondopoani. Nindou düdi ai hepünfeimbi moatükuni wandi ndürinambo rawareandi ana, ngiri wambo moaruwai hoafundi.”

⁴⁰ Nindou düdi shefimbo moaruwaimbo-femuniakoateayu ana, ai shefi ngunindani.

⁴¹ Ro anihondumbo-anahi hoafehapuri. Nindou düdi ai hoeireaninani se Kraisindi-yafani shambo hoe fuyamündi asaganini nindou ranai ahandi takini hondü ra süngunambo ndemündümbui,” mehu.

Moaruwai hohoanimo ai anihondümböfe hifinambore arandi (Matyu 18:6-9; Ruk 17:1-2)

⁴² Sisas ai hoafiyuhí yahuya, “Nindou nimori akidou ai wambo anihondümboreandiraní asu nindou ngorü ai rariraní moaruwai hohoanimo süngguareandi ana, nindou ranahambo nimoei pefi hüputüpuimündi mburumbo hoe hohoe afindambe safoefiyuwani yifimbiyuwamboane.

⁴³⁻⁴⁴ Shefi watinari ai randeaninani moaruwai hohoanimondafühi ana, asu kandihawandi. Nga warí ngorü karihoayowaní fi bidifiri yangiri koادرümo niñgombo ra aboedane. Nga fi munjuambo hai dikirifekoateyorandeimbi ranambe pifinani hani ranana moaruwaiane.

⁴⁵⁻⁴⁶ Se shefi tinari ai randeaninani moaruwai hohoanimondafühi ana, kandihawandi. Nga tinari ngorü karihoayowaní fi bidifiri yangiri koادرümo niñgombo ra aboedane. Nga fi munjuambo hai dikirifekoateyo randeimbi ranambe pifinani hani ranana moaruwaiane.

⁴⁷ Shefi himboari ai randeaninani moaruwai hohoanimondafühi ana, hündihawandi. Nga himboari nameimbi yangriyo hefe God nginindi

hifandarandi ranambe kefoefe ra aboedane. Nga h+amboari yimbuimbüyo hefe hai d+dirifekoate koadürümbo horoweimbi ranambe pifen+nani hani ranana moaruwaiane.

⁴⁸ Asu hai ranambe k+mongimo nindoumbo asahüsihündri ranamboani ngiri yifisafindei. Asu hai ahei fi t+kirarandri ranamboani ngiri dikirindifeyo.

⁴⁹ Muṅguambo nindou ranai ahei fi aboedifembohünda Godimbo sesi sihefembo nami papar+hindi yahurai animbo hainambo t+jirifo ndahümündimboyei.

⁵⁰ Nami ana aboedi moatükun-anesi, nga asu nami ranai ahandi apari ra hin+ngireandühi wanayo ana, budesowan+ aparikoateayo ra ahandi apari asukai ngiri koadürü koadüründife hin+ngindifeyo. Nga se nami aparayo nahurai aboedi hohoanimo süngund+hindi sihei wandafi mam+yei mbusümo," mehu.

10

Nimorehi semindihünda hin+ngife hoafi (Matyu 19:1-12; Ruk 16:18)

¹ Sisas ai rani hifi ra hin+ngire haya Sudia hifina Sodan hoe ṅgorü-goesürüni barihoei mahu. Ranühi nindou afindi ahandi süngu tümareandamboyu asu yamundimareandüri ai yaremarandi süngu.

² Farisi nindou bidifiri ai Sisasimbo-so tüküyafu houmbo asu randihurani Sisas ai boari+badamündi ṅgorü hoafi hoafimb+yuwambo yahomo houmbo raru hoeimarüwuri. Ai Sisasimbo düdurüwuruh+ yahomoya, "Nindou mam+ ahandi nimorehi hin+ngifembo ehu ana, asu sihefi ah+nümbi hohoanimo ranahambo wanjeimand+yo?" mehomo.

³ Asu Sisas ai simbor+ hoafiyupurühi yahuya, "Moses ai n+ne-ah+nümbi hohoanimo masagapura?" mehu.

⁴ Farisi ai hoafiyomondühi yahomoya, "Moses ai hoafiyuh+ yahuya, 'Nindou ai pepa fih+ sürü pande dagadowohü koand+hendani ndem+ndi haya ṅgomboe,' mehu," mehomo.

⁵ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Moses ai hoafi s+hamumbo mas+hendi ra God+ndi hoafi h+mbosih+mo-r+hoemondeimbi memondamboyu hoafi ra mas+hendi.

⁶ Horombo hondü God ai muṅguambo moatükuni naf+rändühiyu nimorehi nindowenih+ naf+marapiri.

⁷ Ran+mayo-wamboane asu nindowenih+ ai ahandi hondafindi hin+ngindeapiri+ haya nimorehüh+ndifimbi.

⁸ Ran+ambo asu yimbu ai mam+ fi tükündaf+neamboyafe. Asu nindou ra yimbuyafepoani, nga mamananafe.

⁹ God ai nindou yimbu ra mamambemareap+rane, nga nindou d+ dai ngiri yikürübündeapiri," mehu

¹⁰ Süngunambo Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidi worambe n+mar+momboemo nimorehi semindihünda hin+ngifembo hoafi ranahambo düdumarüwuri.

¹¹ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Nindou düdi ai ahandi nimorehi ra moei yahu haya hin+ngireandühi asu nimorehi ṅgorü asemündu ana, ai ahandi weyangiruhüdid+ ranahambo moaruwaimboreandühi nimorehi s+sih+mo-yuhani.

12 Asu nimorehi ai nindowenihi hinngirereri haya ngorü nindowenihi aserimindo ana, ai-amboani nindowenihi birabiriyohane,” mehu.

Sisas ai nimoakidoumbo God ai aboedi aboedimbireandüramboane mehu (Matyu 19:13-15; Ruk 18:15-17)

13 Nindou ai Sisas sowana nimoakidibou ra fufurihümündi tükümehindi ai aheimbo warü nandifendürimböhünda. Nga asu süngururü-rundeimbirani nindou ranaheimbo nginindimarundüri.

14 Asu Sisas ai ra hoeireanda mayoa, ahamumbo ngusüfoambe nimbimayupuri. Asu ai hoafiyuhü yahuya, “Nimoakidibou ra ndühi aheimbo hinngirundüra wambo sowana mbisihüsi. Nga ngirü bobohindundüri. Nga God nginindi hifandarandi ra nimoakidibou ndahuraiyeiane.

15 Ro anihondumbo-anahi hoafehandüri. Nindou düdi God nginindi hifandarandi ra nimirü nahurai tüküfekoateayu ana, ai ngirü ranambe kebuai ngu,” mehu.

16 Asu Sisas ai nimoakidoumbo warihü kikihiramündündüri mbura aheimbo warü nandearühi God ai aboedi aboedimbireandüramboane mehu.

Nindou napo afindeimbi (Matyu 19:16-30; Ruk 18:18-30)

17 Sisas ai botifi hayambo hüfuane asu nindou mamü ranai pipiyu hu ahandi hanjifoani yimindohonambo mamaru. Raniyu asu ai düdufihü yahuya, “Yamundo-randeimbi Aboedi, ro ninüngundiheandühi yanggiri koadürü koadürümbo manimboahi?” mehu.

18 Asu Sisas ai simborü hoafiyundühi yahundoya, “Nimboe se wambo aboedi asafindra? Moai nindou didi ai aboedyu, nga God mamü ai yanggiri ai aboedyu.

19 Se ahinümbi hohoanimo nda fifrowandi: Se nindou hifokoefepoani, se nimorehi sishimopoani, se hühühünipoani, se nindou ngorümbo tikefe hefe papihofipoani, se nindouyei kaki napo semindimbo tkai hoafipoani. Asu se shafi meapembo ndondondowapiri,” mehu.

20 Asu nindoumayu ranai hoafiyuhü yahuya, “Ro akidouyahambe sini haponda munguambo rani ahinümbi hohoanimo ra himboriya sünguriheambo-anahi,” mehundo.

21 Sisas ai nindou ranahambo hübudurirühi hipamborirühi hoafiyuhü yahuya, “Awi se mamü-moatükuni mbonimborandifimbo-anafi. Se ngafü mungu-moatükuni asihoeü ra kakifihimbo koandihoeühü ranifihindi kaki ndowandifi. Asu kaki ra napokoatemaye aheimbo dabadüri. Rananimbo shambo takini sünambe yagodoninimboe. Asu rananimbo se wambo süngundowandiri,” mehu.

22 Nindou ranai hoafi ra himboriyu hayambo afindi hohoanimo kapeihü ndamefiyu ai napo afindeimbi-wambo.

23 Raniyu asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbimbo hübudureapuri haya hoafiyupurühi yahuya, “Nindou napo afindeimbimbo ana tinjyomboane God nginindi hifandarandi ranambe kefoefembo ana,” mehu.

24 Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai hoafi ranahambo mahepünafundi. Ranayo asukai hoafiyupurühi yahuya, “Wandi nimoakidibou, God nginindi hifandarandi ranambe kefoefembo ana tinjümbi safane.

25 Tiŋŋümbi safane napo afindeimbi ai God ŋgɛnɛndi hifandarandi ranambe kefoefembo! Nga Kemor ai hoeari kakimbo nir ambe ranambe karefoendi ana, tiŋŋümbiyopani,” mehu.

26 Asu raniyomo ahambo süngururü-rundeimbi ai afindi hamindi hepünafündühi ahamundihoari simbori nduwurimefundü. ‘Rawefeyo ana, asu didai yangiri aboedambomandifia?’

27 Ai ahamumbo hübudureapurühi yahupuriya, “Ndan moatükuni ana ŋgɛri nindou aheihoari randihindi. Nga God animbo randeambui. God ainimbo munguambo moatükuni randeambui,” mehu.

28 Asu Pita ai Sisasimbo hoafiyundühi yahuya, “Ro munguambo moatükuni hinŋgirihi hohu sihambo sünguarihunini,” mehuamboyu.

29-30 Ai hoafiyupurühi yahuya, “Ro sihamumbo anihondumbo-anahi hoafehapuri. Munguambo nindou didiyei ai ahei ngoafi, apodohomami, rehiamami, hondafindi, nimori asu nübürü wambo süngufembo hündambo hinŋgarihindi ana, ai 100 ranawami nandhi ndahümündeimboyei. Asu ai hifi ndanühi ni boadei ambe ndahümündeimboyei. God ai mungu moatükuni dagadürümbui horombo ai masi hehendi ra ŋgasündühi hehimbo ndahümündeimboyei. Ai wori, apodohomami, rehiamami, nimorehi, boagiri ni morakidibou asu nübürü ndahümündeimboyei. Asu aheimbo moaruwaimbo-ndihindürimboyei, nga ai yangiri koadürümbo ndahümündeimboyei.

31 Nindou afindi didiyei ai haponda horomboehindi aiana süngunindeimboyei, nga haponda süngunaye ai-animbo horombondahimboyei,” mehu.

*Sisas ai ahandi yifimbo ŋgɛmimbo hoafimayu
(Matyu 20:17-19; Ruk 18:31-34)*

32 Sisas ai Serusaremnambo ahandi süngururü-rundeimbi babidi mahafomo. Nga asu Sisas ai horombofi mahafua raniyomo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai afindi hohoanimo-memondamboyo asu nimorehi nindowenih ahamundi süngu mahahüsi ranai afindi hohoanimomaye. Asükaiyu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi seperi mündü haya huhu nini moatükuni ahambo tüküfemboayo ranahambo wataporimbo marapuri.

33 Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Himboriyomo, sihiri ana Serusaremnambo anefi ahahifi, nga ranühi-animbo Nindou Hondü ranahambo ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi asu Godimbo sihou-rundeimbi yomondi warihündüfimbui. Rananambo asu ran nindou ranai Nindou Hondü ranahambo yifimbiyuwamboane mbisimboemo. Asu ranahambo Suda-yafe ndi foyei warihündühorimboyei.

34 Nindou ranai ahambo tikifindahüdo asu guri tifindahindo ndühümboyei. Asu ahambo harindimondomboemo ndifurimbi moatükuninambo hifokoandüwurümboemo. Nga asu ŋgɛmi sindu hayambo-animbo asu yifihündü asukai botindifimbui,” mehu.

*Sems asu Son ai adükari tüküfembo hoafimefani
(Matyu 20:20-28)*

35 Sems asu Son Sebedindi n̄mori yimbu ai Sisas̄mbo-so tükümeḥineandi. Ran̄iyafani hoafiḥafandühi safaniya, “Yamundo-randeimbi, ro sihambo yihoeh̄mbo mam̄+moatükuni randowandi sehoahoa düduar̄hoan̄ni,” masafani.

36 Sisas ai düdureap̄rüh̄i yahuya, “Se wambo n̄ni-moatükun̄imboyafani refep̄r̄imbo yifrayafana?”

37 Ai hoafiḥafandühi safaniya, “Se sihaf̄i h̄imboamupuimbo-randeimbi fondi ran̄iwami n̄mar̄ifi h̄ifandarandi ana, ro yifrayehi se ndowand̄imuni se amar̄ifi fondi ranambe n̄mandefomboane. Nga asu ranan̄imbo ḡgorü ai war̄ihondün̄indu asu ḡgorü ai kadüdan̄iyu mb̄randamboane,” masafani.

38 Sisas ai hoafiḥafandühi yahuya, “Se ana moai fif̄ir̄ineandi n̄ine-moatükuni se düdureḥineandi ranahambo. Se asübus̄i ro sem̄ind̄imboayah̄i ra mandowand̄ifan̄yo? Asu se ro hund̄urayahi yahurai ra hund̄ürumandafan̄yo?” mehu

39 “Ranana rand̄ihoamboyeh̄i,” safani hoafimefani. Asu Sisas ai hoafiḥafandühi yahuya, “Se tiḡir̄ifo ra ndowand̄umboemo ro asaham̄ind̄ih̄i nou. Asu ro hund̄urayahi yahurai se-amboani hund̄üründ̄imboemo.

40 Awi, ro sihafan̄imbo ḡḡir̄i ȳni mb̄isahap̄ir̄i wand̄i war̄ihondani asu kadüdan̄i n̄mar̄imbo ra. Nga b̄id̄if̄ir̄i n̄indou an̄imbo ran̄i fondi ran̄iwami ana n̄mandeimboyei. Ran̄i fondi ranana aheimboyoye nd̄indofe h̄in̄ḡḡimefeyo,” mehu.

41 Asu süḡguru-ndeimbi 10 ranai ra h̄imbor̄iyomo mburumbo asu Son, Sems ahafan̄imbo ḡḡin̄ind̄imarup̄ir̄i.

42 Sisas ai ahambo süḡgururü-rundeimbiḥimbo muḡguambo mborai yahupur̄i hür̄ihapur̄i hayambo hoafiḥafandühi yahupuriya, “Suda-yafend̄ifo n̄indou mam̄i ranahambo dükar̄ihorüh̄iya h̄ifand̄irandeimbi ase. Se fif̄ir̄ihind̄i h̄ifand̄irundeimbi ai ahamund̄i ḡḡin̄ind̄i ra muḡguambo n̄indoumbo nafuimbohünda. Asu ahei adükari ham̄ind̄i horomboyafu homondeimbi, ai ahamund̄i ḡḡin̄ind̄inambo muḡguambo n̄indoumbo h̄ifandarand̄ir̄i.

43 Nga se ran̄i süḡgundumboemo. Nga n̄indou d̄idai adükari tüküfembo ehu ana, ai moani far̄ihairandeimbi nahurai mb̄in̄ḡḡuwamboane.

44 N̄indou düdi ai adükari ham̄ind̄i tüküfembo hohoan̄moayu ana, ai muḡguambo n̄indouyei moan̄i ratüpur̄iyu randeimbi tükümb̄ifiyuwamboane.

45 Mam̄i yahuraiane, N̄indou Hondü ai h̄if̄inambo makusu ra n̄indou ai ahambo far̄ihafimboyopoi. Nga ai ahand̄i yanḡir̄i n̄ḡḡo hohoan̄mo ra n̄indou ranahimbohünda h̄in̄ḡḡifeh̄ü aboedambofend̄ir̄imboyu makusu,” mehu.

Sisas ai n̄indou h̄imboat̄ihar̄i aboed̄imari

46 Sisas ai ahambo süḡgururü-rundeimbi bab̄id̄imbo Seriko ḡḡoafiḥü tüküfund̄i. Ai tüküyafu mburu n̄indou af̄ind̄i saf̄i ran̄ibab̄id̄imbo heiane, Bartimeus̄ Timeus̄ind̄i n̄mori h̄imboat̄ihar̄i kak̄i napombo moako moakoyu randeimbi ranai naf̄ik̄im̄i mamaru.

47 Ai Sisas Nasaret̄ihünd̄i ak̄im̄i asünu hoafi ra h̄imbor̄iyu haya puküna hoafi kar̄ihohöhü yahuya, “Sisas, Defit̄ind̄i ahur̄i, se wambo h̄ipoamborowand̄ir̄i,” mehuamboyo.

⁴⁸ Asu Nindou afindî mahei ranai nindou hîmboatîharî ranahambo afoai hoafî kîkîrandîfî masahûndo. Nga nindou ranai asûkai pukûna hoafî karîhoehû yahuya, “Sisas, Defitîndî ahuirî, se wambo hîpoamborowandîrî,” mehundo.

⁴⁹ Sisas ai nûngumbo hoafîyuhî yahuya, “Nindou ranahambo hoafîyahûndoanî ndûhî mbûsûnu,” mehuamboyou. Asu nindou afindî ranai hîmboatîharî ranahambo mborai masahûndo. Ai hoafîyahûndowohû seiya, “Hîhîfî-hîhîfî kapeihû botîyafol! Nga Sisas ai sîhambo mborai mehu,” masahûndo.

⁵⁰ Ranîyo nindou hîmboatîharî ranai horîpîrohoei piyu haya ahandî ngîsîharî hoearî yare sîhai haya Sisasîmbo sowana mahu.

⁵¹ Sisas ai dûdurîrûhî yahuya, “Ro sîhambo nî+nî-nûngufenî+nîmboyou se hohoanîmoayafa?” mehundoamboyou. Asu hîmboatîharî ranai sîmborî hoafîyuhî yahuya, “Nindou Yamundo-randeimbi, ro asûkai hîmboarînda samboanahî,” mehundo.

⁵² Sisas ai hoafîyundowohû yahuya, “Se anîhondûmboarowandî ranî sîngumbo aboedîyafîmboanafî, nga hafî,” mehundoamboyou. Asu mamîharî asûkaiyu hoeireandûhî Sisasîmbo nafîsîngû sîngumarîrî hu.

11

Sisas ai Serusarem ngoafambe adûkarî bogorî nindou nahurai tûkûmefiyu (Matyu 21:1-9; Ruk 19:29-38; Son 12:12-15)

¹ Sisas ai ahambo sîngururû-rundeimbi babidîmbo Serusarem ngoafîkîmî akîmî tîfîrundîhîyomo Orif hîfî wafuhî Betefage asu Betani ngoafîhû tûkûmefundî. Ai ahambo sîngururû-rundeimbi yimbu koarîhepîrûhî yahuya,

² “Ngoafî gogu anango ranînambo ngoafanî. Se ngoafambe tûkundafîneandûhî dongi hoarîfî nindou ai horombo semîndî hokoate nîmîfîhî wofînambo hîmondîndûmo hînîngîndundanî nîngowa nîmehûnou hoeindîneamboyouafanî. Se wofî fufurîndîhene hena ndowandîfanî dîgûfanî.

³ Asu nindou mamî ai sîhafanîmbo dîdîndîfîpîrûhîya, ‘Nîmboe dongi ra sowandîfanî ahûfana?’ ehu ana, asu se hoafîndafînandowohû anîmboya, ‘Adûkarî ai ranambo ratûpurîndu mbunda ngîrî amîtata koandîhendî,’ mbîsafanî,” mehu.

⁴ Ai hafanî hoeirîneandane dongi ranai nafînî worî nafîtambe kîmî hîmondîrundûmo hînîngîrundandanî manînggo.

⁵ Ai wofî fufurîheneandane, nindou akîmî manînggomo ranai dîdurîpîrûhî yahomoya, “Se nî+nî-nûngufemboyou dongi ra wofî fufurarîheneanda?” mehomondambo-yafanî.

⁶ Asu Sisas ai hoafîmayupîrî sîngû sîmborî hoafîmefînapurî. Ranîyo nindou-memo ranai dongi ra semîndî hombo ahafanîmbo yînî mehomopîrî.

⁷ Ai dongi ra sowandîfanî hûfanî Sisasîmbo-so tûkûyafîne ahafandî hoandarî hoearî ra dongiwamî manandîneanda ranîwamî Sisas ai mamaru.

⁸ Ranîyei nindou afindî ngîsîharî hoearî yimûndîbadîhûmûndî nafînî korîhi hei asu bîdîdîfîrî ai mbeyemû nahurai hutûhûmûndî korîmarîhi hei.

⁹ Nindou afîndî ranai pukûna hoafî karîhehindûhî seiya,

“Godimbo hihifi-hihifimboane!

God ai nindou Adükarindî ndürinambo asünu ranahambo aboedi aboedimbiriramboane.

¹⁰ Sihifi amoao Defitindî srambeahindî adükarî bogori hapondani sihefimbo hifandiyomunimboayu ranahambo God ai aboedi aboedimbiriramboane.

God nimoamo hondü amaru ranahambo hihifi-hihifimboane!” *Buk Song 118:25-26*

masei.

¹¹ Sisas ai Serusaremihü tüküfi haya hu Godindî worambe mungu-moatükunî hübudura wakimareandî. Nga asu ndeara nimbifembo yangririmayowamboyo ai ahambo süngururü-rundeimbî 12 ranibabidimbo Betani ngoafinambo hihiriyafu mahomo.

Sisas ai fik hoandasüfo nimindî nahurai ranahambo yowanî hisiyoponî mehu

(Matyu 21:18-19)

¹² Ngorü sinambo Betani ngoafihündî sifomondühîyo, Sisas ai wembombomayu.

¹³ Ranîyu fik nimindî ranai akidou angunî safi emündü afindî momoriyo haya manîngowa hoeimareandî. Ai fik hisî kiarihîpo yahu haya akimî himboambo mahu, nga ai moai hisî mamî amboanî kiarowa hoeirirî. Ai emündü yanggirîyo afindî momorimayo, sapo ranana fik hisambeyoponî, nga ranimbo wamboyo.

¹⁴ Sisas ai fik nimindî ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Se yowanî asükaî hisiyowanî nindou ai fik sesiponî,” mehuamboyo. Asu ahambo süngururü-rundeimbî ai hoafi hoafimayu ra himborimemo.

Sisas ai Godindî worambeahindî nindou kaki semindimbo ratüpurî ratüpurîmemonda hemoafoareapurî

(Matyu 21:12-17; Ruk 19:45-48; Son 2:13-22)

¹⁵ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbî babidimbo homo Serusarem ngoafihü tüküyafu houmbo Godindî worîna mahu. Ai hu himboyuwane nindou ai ranambe napo kakifihî sîhou sowandümo raraomaründa bukürimafoaareapurî. Ai nindou kaki nandu houmbo sîseru asu nindou nîmarîmo ndu kakifihî sîhou-marundî ahamundî nîmarîfondî ra hîhîre amoahîmareandî.

¹⁶ Asu ai nindou ranahamumbo Godindî worî ranî papambe fufuemindî horambo yowanî mehupurî.

¹⁷ Ranîyu nindou ranahamumbo yamundeapurühî yahuya, “Godindî bukambe yare hoafiyowohü yahoya,

‘Wandî worî ana munguambo hîfîhündî nindou ai ho wambo didîbafife worane,’

Aisaia 56:7, Jeremaia 7:11

meho. Nga se hümbuhünî nindouyei dibonapife fondî nahurai rawarîhindî,” mehu.

¹⁸ Godimbo sesî sîhou-rundeimbî bogoriyomo asu ahînümbî hohoanîmo yamundu rundeimbîyomo ai ranühî hoafi ra himboriyomo houmbo Sisasimbo hîfokoeffimbo nafî kokomarundî. Ai ramefundî ra sapo nindou ranai Sisasindî yamundife hoafi ranimbo hepünahi marîhünda ranimbo yîhimborurühî.

¹⁹ Asu nîmbambeahi Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbî babidimbo Serusarem hîningîru houmbo mahomo.

Nindou düdi ai anihondümbofe hondü anihondümboreandühi d'idibafefiyu ana, ai ndemündümbui (Matyu 21:20-22)

²⁰ Ngorü-simboani siambeahi Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo homondühiyo hoeirundan fik nimirandi ranai nimbimayo. Ai nimbimayowohü emündü asu ahasihari munjuambo yapataparimayo.

²¹ Sisas ai fik nimirandi ranahambo hoafimayundo ra Pita ai fifire haya hoafiyundowohü yahuya, "Nindou Yamundo-randeimbi hoeiro, fik nimirandi se hoafimayafindo ranana nimbimayo haya anihgo," mehu.

²² Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, "Se Godimbo yangiri anihondümbondühi.

²³ Ro sihamumbo anihondümbonanahi hoafehapuri. Nindou mamai ai yimbu hohoanimoateyuhü nimoie wafu ndanahambo siriwara-ambe karihoefi hanifi ehu ana, ai hoafimayu süngu randifemboe.

²⁴ Ranimboane ro sihamumbo hoafehapuri, se nini-moatükuni semindimbo anihondümborundühi ndahumindemboyefi yahomo houmbo d'idibafefundühi ana, rani-süngunambo animbo ndowandümbomo.

²⁵⁻²⁶ Asu se botindafu niingomombo d'idibafindafundühi nindou ngorü ai sihambo moaruwai ramareandi ra hohoanimoayafi ana, amboawi mbisafindo. Rananimbo asu God ai simbori sihafihohoanimo moaruwai ra amboawi mbüsümbui," mehu.

Sisasimboya düdi sihambo nginindi masaganini yahomo houmbo düdumefundühi (Matyu 21:33-46; Ruk 20:1-8)

²⁷ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo asukai Serusarem ngoafihü tükumefundühi. Sisas ai Godindi worambe huane Godimbo sesi shou-rundeimbi, ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi asu bogori nindou ai ahambosowana mahomo.

²⁸ Ai Sisasimbo düdururühi yahomoya, "Se ndani nginindi ra nanihundambo sowandifimboyafa? Didandi nginindi nda sihambo masaganinamboyafi ndani ratüpurühi rawarowanda?" mehomondamboyu.

²⁹ Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, "Roamboani sihamumbo simbori mamai düdufe düdündiheapurimboyahi. Se wambo simbori hoafemondindiri ana, asu ro ndani ratüpurühi ratüpurimbo nginindi düdi masendiri ra hoafindahapurimboyahi.

³⁰ Se wambo hoafiyomondindiri, Son ai nindou hundürüra-marandi nginindi ra Godindi-mayoyo, asu hifi ndanühindambo nindou-yomondi-mayoyo?" mehu.

³¹ Ai ahamundihorühi simbori hoafiyomondühi yahomoya, "Sihiri Godindi-mayoane asefi ana, ai sihefimboya asu nimboe anihondümbofekoateayomoa? mbüsümbui.

³² Nga sihiri hoafiyefühiya hifinindi nindou-yafemayoane asefi ana, asu munjuambo nindou ai fifirihindi Son ai Godindi hoafi hoafiyurandeimbani," mehomo.

³³ Ranimboyo ai hoafiyomondühiya, "Moai fifirihundi," mehomondamboyu. Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, "Roamboani düdi nginindi masendiri ra ngiri hoafindahapurühi," mehu.

12

*Nindou moaruwai wain nümbürí hífandímarundí kafeofe hoafí
(Matyu 21:23-27; Ruk 20:1-8)*

1 Sisas ai Suda-yei boboagorí ranahamumbo kafeofe hoafí hoafíyuhí yahuya, “Nindou mamí ai wain nümbürí nümbüríra mbura ginírímayu. Wainí hísí ra bubutúkímbohúnda hífí ambe kíkíra mbura nümbürí ra hífandímbo dago húra híníngímareandí. Nümbürí ra ngorú nindou-yomondí warúhí kákí semíndí ratüpurímbo híníngíre haya ahandíhoarí anguní hífína mahu.

2 Wainí ranai hísímayowamboyo nümbürí aharambürí ranai ahandí ratüpuríyu randeimbí koamaríheirü. Ai nguwaní nümbürí ranambeahíndí sesí bídífirí mbísabudowa yahu haya.

3 Nga nümbürí hífandímarundí ranai ratüpuríyu-randeimbí ranahambo mburündümo houmbo bubururü mburu níní akídou warambefendokoate koamaríhawurí.

4 Asu nümbürí aharambürí-mayu ranai asúkai ratüpuríyu-randeimbí ngorú koamaríheirü. Raníyo ranahambo amboaní mbíro burúwuri mburúmbo moaruwai moaruwaimbomarúwuri.

5 Asúkai ngorú ratüpuríyu-randeimbí koamaríheirü. Nga ranahambo hífokoamarúwuri. Asu asúkai süngunambo ahandí ratüpuríyomo rundeimbí afíndí koamaríhepurí. Nümbürí hífandírundeimbí ranai bídífirí buburupurí koamaríhoupurí asu bídífirí hífokoamarupurí.

6 Nindou nümbürí hífandímarundí sowana koehefembo ra nümbürí aharambürü ahandí ngusüfo parireimbí nímorí yangíríyu manüngu. Nga bídífiríranambo ahamumbo sowana koamaríheirü. Afíndí ai hoafíyuhíya wandí nímoríndí hoafí anímbo hímboríndímboemo yahu haya koar-maríheirü.

7 Nga nümbürí hífandímarundí ranai ahamundíhoarí símborí hoafíyomondühi yahomoya, ‘Ndanana nümbürí aharambüríndí nímorani. Síhírí ahambo hífokoandíhurúhí anímbo nümbürí ra síhefímbeyo-wamboane,’ mehomo.

8 Raníyo nímorí ranahambo kíkíhíründümo mburu hífokoarúwuri houmbo ahandí finímoko ra wain nümbürí ginírí hundüní pimarúwuri,” mehu

9 Asu Sisas ai düdüfíhí yahuya, “Nümbürí aharambürí ranai níní-nüngumandea? Ai düdü wain nümbürí hífandímarundí ra hífokoandepurúhí wain nümbürí ra ngorú nendambo asúkai dagapurúbui.

10 Awi seana Baiborambe hoafí mapeníngo ra hoeimbarundíyopoaní. Ai yare hoafíyowohü yahoya,
Kambohoaní worímboru-rundeimbí ai moaruwaiane yahomo houmbo masíhoemo
ranane asu hapondaní worí ngínemíndímbo bogímondí kambohoanímbofemboayo.

11 Adúkarí ai ahandíhoarí ramareanda tüküme feyoane,
ranane ro hoeiríhundani aboedíhamíndayo,” *Buk Song 118:22-23*
mehu.

12 Suda-yei boboagorí nindou ranai fífírundí ahamumboyo raní kafeofe hoafí ra Sisas ai wataporímbo marandí. Ranímboyo Sisasímbo ranúhí

kik+him+nd+imbo hohoan+momemo. Nga nindou af+nd+ ranaheimbo y+h+imboyomondühiyo, raru h+n+ng+irüwuri houmbo mahomo.

*Takis kaki sai hohoan+mo ranahambo Sisas+imbo düdumar+hor+
(Matyu 21:18-19)*

¹³ Suda-yei bobogori nindou ranai Farisi nindou bi+di+fi+riyomo asu Herot+nd+ nendi bi+di+fi+riyomo ahamumbo Sisas+imbo sowana koamar+houpuri. Ai tikefe hefemboya Sisas ai moaruwai hoafi hoafi+mayu yahombo yahomo houmbo mahafomo.

¹⁴ Nindou ranai homo Sisas+imbo hoafi+yomondühi yahomoya, “Nindou Yamundo-randeimbi, ro fi+fi+humboanefi, seana nindoumbo y+h+imbokoate an+hondümb+o-anafi hoafi+yafi arandi. Seana nindou ndüreimbiyei asu ndüri+koateyei ranaheimbo moai hohoan+moyafi, nga God yifirayu hohoan+moane nindou yamundo arandi. Asu se nünguro hohoan+moyafa? Romi+yafe adükari bogori Sisar+imbo takis kaki saimbo ra ah+nümbiyo, waniyo? Asu si+h+i takis kaki saimbo ra ah+nümbiyo, waniyo?” mehomu.

¹⁵ Asu Sisas ai ahamundi wos+hoafi hoafi ra fi+fi+re haya hoafi+yuh+iyahuya, “Nimboe se wambo refe hoeifend+imbo ehomoa? Kaki hoari mam+ sowaründümo si+n+imo an+imbo ro hoeind+heal” mehu.

¹⁶ Nindou ranai kaki hoari sowaründümo homo masabudowamboyu düdureapurühi yahuya, “Ndüri asu si+sa+ni nda dadea?” mehuamboemo. Asu ai hoafi+yomondühi yahomoya, “Sisar+ndane,” mehomu.

¹⁷ Asu Sisas ai hoafi+yupurühi yahuya, “Sisar+nd+ moatükunayo ra Sisar+imbo ndabudo. Asu God+nd+ moatükunayo ra God+imbo ndabudo,” mehuamboemo Sisas+nd+ hoafi ranahambo mahepünefund+.

*Nindou y+fi+hünd+ bot+fe hoafi ran+imbo Sisas+imbo düdumefundo
(Matyu 22:23-33; Ruk 20:27-38)*

¹⁸⁻¹⁹ Sadyusi ai hohoan+mo-yomondühiya, nindou y+fi+yeimbi ai ng+i+ asükai yang+i+ bot+ndahind+ yahomo-rundeimbi ai homo Sisas+imbo düduyafundühi yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi, Moses ai si+hefi+imbo ndani ah+nümb+ hohoan+mo nda sürü pap+marandi. Nindou mam+ ai ni+moreh+ semündü haya ni+mori+koate nindowenihi ai y+ifayu ana, amonjoand+ kai ra akid+ ai mb+semündu-wamboane. Ranani+imbo ahand+ amonjoand+ fondambe nindou wan+nd+imboemo-hünda ni+mori+ kamb+i+ineandamboane.

²⁰ Mam+imbo apodoho mam+ 7 man+ngomo. Amonjo hondü ranai ni+moreh+ ra semündü haya ni+mori+ mbuim+nd+koate y+fi+yuh+iyu asu ni+moreh+ ahand+ ra ran+i+im+n+nd+ akid+mayu ranahambo h+n+ng+mareandi.

²¹ Ran+yo ni+moreh+ ra asükai akid+ ngorü ai semündü haya ni+mori+ kefekoate y+fi+mayu. Ran+yo asükai akid+ ngorü ran+i+im+n+nd+ ai-amboani mam+ yahurai ramefiyu.

²² Mam+ yahurai apodoho mam+ 7 ranai ramefund+. Ran+yo süngunambo ni+moreh+ ranai amboani y+fi+mayo.

²³ Apodoho mam+ ranai ni+moreh+ ra mu+ngumbo masowandümo. Nga süngunambo nindou ranai y+fi+hünd+ bot+feambe apodoho mam+ ranai bot+ndafundühi asu ni+moreh+ ra dad+ ni+moreh+ manda?” mehomu.

²⁴ Sisas ai hoafiyupuruhĩ yahuya, “Se moai Baiborambe hoafi apenĩngora fifirundi asu Godĩndĩ ngĩnĩndĩ fifirundi. Ranĩmboane se mamĩkari hoafayomo.

²⁵ Nindou yifĩyeimbĩ ai asũkai yangĩrĩ botehindi ana, ngĩrĩ anamĩndũhĩndahi asu nĩmorehũhĩndafu ndũhũndĩ. Aiana sũnambeahĩndĩ nendĩ nahurai nĩboadeimboyei.

²⁶ Nga nindou yifĩyeimbĩ yifĩhũndĩ botife ra awi se Mosesĩndĩ buk nĩmĩ akĩdou hai imami tũkũmefeyo ra se hoeimbaruyo? Hoafi sũrũ mapenĩngoranambe God ai Mosesĩmbo hoafiyuhĩ yahuya, ‘Roana Abrahamĩndĩ God-anahi, Aisakĩndĩ God-anahi, asu Sekopĩndĩ God-anahi,’ mehu.

²⁷ God ana yifĩyeimbĩyei Godĩ yupoani. Nga yangĩrĩ nĩboadeimbĩyei God-ani. Sĩhei hohoanĩmo ana hĩhĩndĩ hohoanĩmoane,” mehu.

*Godĩndĩ weangurũhĩndĩ ahĩnũmbĩ hohoanĩmo
(Matyu 22:34-40; Ruk 10:25-28)*

²⁸ Ahĩnũmbĩ hohoanĩmo fifĩreandeimbĩ ai sũfuane Sadyusi ai Sisas babĩdĩmbo sĩmborĩ hoafĩmemo. Ranĩyu ai hĩmborĩyuane Sisas ai ahamundi dũdufe hoafi ra sĩmborĩ aboedĩ hoafĩmayupurĩ. Ranĩyu Sisasĩmbo dũdurĩrũhĩ yahuya, “Ahĩnũmbĩ hohoanĩmo nahanĩyo amurĩ ranahambo ngasũnde haya adũkarĩ hamĩndayoa?” mehuamboyu.

²⁹ Sisas ai sĩmborĩ hoafiyundohũ yahuya, “Ngasũndeandeimbĩ ahĩnũmbĩ hohoanĩmo ana ndanane: ‘Israer se wudĩpoapondĩhi hĩmborĩndei. Adũkarĩ mamĩ yangĩrani sĩhefĩ Godayu.

³⁰ Se sĩhefĩ God Adũkarĩ ranahambo ngusũfoambe muĩguambo, yifiafĩ muĩguambo, hohoanĩmo muĩguambo, ngĩnĩndĩ muĩguambo ranambo ngusũfo pandĩhori.’

³¹ Ranĩkĩmĩnĩndĩ ahĩnũmbĩ hohoanĩmoane nda: Se sĩhafĩ wandafĩ mamĩmbo ngusũfo pandowandũrĩ sĩhafĩ fimbo rawarowandĩ nou. Moai ngorũ ahĩnũmbĩ yimbu ndanahafembo ngasũndeandeimbĩ yangoro,” mehu.

³² Ahĩnũmbĩ hohoanĩmo fifĩreandeimbĩmayu ranai Sisasĩmbo hoafiyundohũ yahuya, “Nindou Yamundo-randeimbĩ, se hoafayafĩ ra aboedane. Anĩhondane moai ngorũpoanĩmbo God nũngu, nga Adũkarĩ God mamĩ yangĩrani anũngu.

³³ Ranĩmboane Godĩmbo ngusũfoambe muĩguambo, fifĩrĩfe muĩguambo, ngĩnĩndĩ muĩguambo ranambo ngusũfo pefembo asu wandafĩ mamĩmbo ngusũfo pefembo sĩhefĩ fimbo rawehundi nou randĩhumboane. Sĩhĩrĩ yimbu hohoanĩmo ra rawarĩhundĩ ana, Godĩmbo sesĩ muĩgu mandĩfe asu nĩnĩhondĩ hĩfikoeefe mandĩfe sĩhefe ra ngasũndeamboane,” mehu.

³⁴ Sisas ai hoeireandane ndore fifĩreandeimbĩ hoafi sĩmborĩ hoafĩmayuamboyu ai hoafiyuhĩ yahuya, “Se God ngĩnĩndĩ hĩfandarandĩ ra akĩmĩsafĩ anĩmbafĩ.” Sisas ai yare hoafĩmayua amurĩ ranai ahambo dũdufe hoafi hoafĩmbo yĩhĩmbomemo.

*Sisas ai dũdĩ Kraisi-ayũ yahu dũdũmefiyũ
(Matyu 22:41-46; Ruk 20:41-44)*

³⁵ Sisas ai Godĩndĩ worambe nindou yamundearũhĩ dũdufihĩ yahuya, “Nĩmboe ahĩnũmbĩ hohoanĩmo fifĩrundeimbĩ ai Kraisi, nindou ra God ai ahandĩ nendambo aboedambofembo kamafoarĩrĩ, ranahambo Defitĩndĩ nĩmor-ani ehomoa?”

³⁶ Yifiafĩ Aboedĩ ai Defitĩmbo hohoanĩmo masagadowa hoafiyuhĩ yahuya,

‘Se wandi warihondü warani nïmandifi ngafimbo sihafî hürütümbi ra
 sihafî hoarehi hinîngîndiheapuri-mboyahi,’ *Buk Song 110:1*
 mehu
 37 Defit ai Kraisiḡmbo Adükari yahundo-marandi, asu nüḡgunde ahandi
 nïmorî mandü-a?” mehu.

*Sisas ai ahinümbi hohoanimo fifirundeimbimbo ahini hoafimayupuri
 (Matyu 23:1-36; Ruk 20:45-47)*

Nindou afîndi ranai yanḡorimbo Sisasiḡndi hoafi himborimbo hihiḡfi-
 hihiḡfiḡmayei.

38 Ai yamundeandürühi yahuya, “Ahinümbi hohoanimo
 fifirundeimbimbo hibadihümbö. Aiana warî hoandarümbi hoeari
 yihuruyo hefe maketambe howani nindou ai ahinîyeihî hihiḡfi-
 mbirîhümunî yahomomboanemo hohoanimoemo.

39 Aiana rotumbo-hünda rotu worambe asu sesesambe ra weanḡgurüḡndi
 fondiwami wagabe nïmarimboanemo hohoanimoemo.

40 Aiana nïmorehi kaisahoabedi ranaheimbo wosihofori
 hoafiyomondürühi ahei worî kosiründümo asu tikaruhoumbo hoandari
 hamîndi didibafiyafu arundi. Ranimbo-hündambo animbo papi hoafi
 yibobofeambe ahamumbo ana tîḡirîfo ra moaruwai hamînd-animbo
 ndimboe,” mehu.

*Nïmorehi napokoate Godimbo kaki masihendi
 (Ruk 21:1-4)*

41 Sisas ai Godîndi worimbo kaki hipiri fikimî nïmaruane nïmorehi
 nindowenihî ai hipiri ranambe hei kaki mafoarîhîndi. Nindou kaki
 afîndeimbî ranai afîndisafi hipiri ranambe hei mafoarîhîndi.

42 Asu nïmorehi napokoate kai ranai hamburi kaki yimbu toea
 sepîrimîndi ho hipiri ranambe mafoareapiri.

43 Sisas ai ahambo süḡgurü-rundeimbimbo mborai yahupuri gugurea-
 puri haya hoafiyuhî yahuya, “Ro sihamumbo anihondümbö-anahî hoafe-
 hapuri. Nïmorehi kai napokoate kaki Godîndi worî hipirambe masihendi
 ranana napo afîndeimbî masihendi ranhambo ḡgasündeamboane.

44 Nindou napo afîndeimbî ranai ana ahei adükari mbegorîndürî, ḡḡa
 akîdou mafoarîhîndi. ḡḡa nïmorehi kai napokoate ranai ana ahandi sesî
 pemîmboyoweimbî-mayo ranîyo munḡu masihendi,” mehu.

13

Sisas ai Godîndi worî bireboemboe mehu

1 Sisas ai Godîndi worî hinîḡḡire tüküfiyuane ahandi süḡgurü-
 rundeimbî mamî ai hoafiyuhî yahuya, “Nindou Yamundo-randeimbî, worî
 aboedi safî asu nïmoei adükari ra hoeiro,” mehundo.

2 Sisas ai simborî hoafiyuhî yahuya, “Se worî afîndi ndanahambo
 hoeiarowandi. ḡḡirî nïmoei mamî amboanî ḡḡoründiwami nanḡo, ḡḡa
 hiḡtîreboai pîndimboe,” mehu.

*Sisas ai tîḡirîfo afîndi tükündifemboe mehu
 (Matyu 24:3-14; Ruk 21:7-19)*

3-4 Sisas ai Orif hiḡfi wafuambe nïmarü himboyuane, Godîndi worî
 ai anḡuni goagu mafondaro. Asu Pita, Sems, Son, Andru ai yanḡirî
 masifomo. Ai sifomo Sisasiḡmbo düdurüwüḡhi yahomoya, “Hoafiyafîmunî

rani-moatükunî ra nünggusumboanî tükümandifea? Asu nîni-moatükunî boatei tükündifemboe mbîsefi fîfirîmandîhua?” mehomondamboyu.

⁵ Asu Sisas ai hoafiyupurühî yahuya, “Se hîbadümbö, nga nindou mamî sîhamumbo wosîhoaforî hoafîndapurümbui.

⁶ Nindou afîndî ranai ngomo wandî ndürî dükandundühîya, ‘Ro nindou rananahî nda, mbîsîmo houmbo nindou afîndî wosîhoaforî hoafîndundürîmboemo.

⁷ Asu se yifiarîndîmondanî hîmborîndîmondühane, asu yifiarî hoafi yanggîrî angunîpoedi hîmborîndîmondühane ra se yowanî afîndî ho-hoanîmondîmboemo. Rani-moatükunî ra tükündifemboesi, nga asu rani-moatükunî tükéfeyo ranahambo awi bîdîfirîranambo siane yahopoanî.

⁸ Hîfî-hîfî ranai sîmborî yifiarîndomböe. Asu adükari bogorî nindouyafe nendî ranai sîmborî sîmborîndîmboemo. Hîfî bîdîfirî ranîfîhî sesî ai wanîndîmboe asu hîfîhe ranai tükündifemboe. Munguambo moatükunî ranana nîmorehî ai nîmorî wakemîndîmbo yaho haya asûbusî boatei asemîndo nahuraiane tükéfeyo.

⁹ Ranîsîmboanî anîmbo se hîbadümbö. Ai sîhamumbo mbundûpundümo houmbo kansîryafe hîmboarühî papî hoafîndûpurîmboemo. Asu Suda-yei rotu worambe bubundûpurîmboemo. Wambo sünguna ahamundî adükari bogorî asu hîfandîrundeimbi ahamundî hîmboahü nîngomboemo. Nga refeambe anîmbo Aboedi Hoafî ahamumbo wataporîmbondûpurî.

¹⁰ Nga bîdîfirîranambo si ranai tüküfekoateyoambe nindou munguambo ranai aboedi hoafî ra hîmborîndei hehimbo anîmbo.

¹¹ Sîhamumbo mbundûpundümo houmbo kotambe ndowapundümo ngomondanî se yowanî nîni hoafi hoafîmandefî yahöfembo yîhîmboyopoanî. Moanî ranî-sîmboanî hamîndî anîmbo se hoafîmbo ra God ai horîndepurümbui. Asu nggîrî se sîhamundîhoarî wataporîmbondundî, nga Yîfiafî Aboedi ai-anîmbo wataporîmbondamboe.

¹² Nindou ai ahamundî amonngo mamî asu akohoandambo papî hoafîndûpurî mbundumbo hîfokoefepurîmbo hoafîndîmboemo Asu afîndî ai mamî yahurai randeambui. Asu nîmorî ai ahandî hondî afîndambo moaruwaimbondeapîrühî nindoumbo hoafînduanî hîfkoandûpîrîmboemo.

¹³ Wambohünda munguambo nindou ai sîhamumbo moaruwaimbonndîhipurîmboeyi. Nga asu didîyeyi moanane sei nggîndî anîmboeyi hei ana, God ai aboedambo-ndearümbui,” mehu.

*Moaruwai hamîndî moatükunî tükündîfemboe
(Matyu 24:3-14; Ruk 21:7-19)*

¹⁴ Sisas ai hoafiyuhî yahuya, “Se hoeindundanî moaruwai hamîndî moatükunî sürühoeimbi fondîwamî nîngomböe. Nindou düdi ndanî hoafî nda ritimarandî ana, ai fîfirîmbîreandamboane. Ranîsîmboanî nindou Sudia hîfîhü anîmboeyi ai nîmai fefoehî hehî hîfî wafuanambo mbîhahüsiamboane.

¹⁵ Asu nindou ai worîwamîndî akusîfoendî ra ai yowanî ahandî napo fufoemîndîmbo worînambo keboembui.

¹⁶ Asu nindou düdi nûmbûrambe anüngu ranai yowanî ahandî warîhoandarî hoearî semîndîmbo ngumbui.

¹⁷ Ranîsîmboanî nîmorehî warandühumbaneî asu nîmorî kehureim-baneî aiana hîpoanîmboembouaneî.

18 Se Godimbo didibafindafundan; animbo rani-moatükun; ranai ngisihari afindi tüküfeyoambe tüküfekoatebeyond-wamboane.

19 Nimboe sapo rani-simboani animbo moaruwai hamindi tñirifo tükündifemboe. God ai weangurüh; muŋgu-moatükun; nafirandambe moai yahurai tñirifo tüküfeyo, asu süngunambo amboani ngiri yahurai moatükun; tükündifeyo.

20 Asu Adükari ai tñirifo ranahambo bodifoahüfe kikemindikoate mbeimbonana muŋguambo nindou ranai ngiri aboedamboyahindi. Nga nindou ai wandanei yahu dibonyu hñingimareanduri aheimbo ho-hoanmondandürü; bodifoahünde kikindeambui.

21 Ranisimboani nindou mam; ai siheimbo hoafindundürüya, 'Hoeirih, Krais ini nda,' mbiseianyo asu 'Hoeirih, ini goagu ra,' mbiseian; se yowan; anihondümbofepoani.

22 Nindou bidifiri ai ngomo tikandu houmbo animboya, 'Ro nda Krais-anahi,' asu 'Ro Godindi hoafi hoafiya rihandemb-anahi,' mbsimo hou hepünifeim; moatükun; randumboemo. Ai rarumbo-mbembonana God ai nindou dibonyundüreim; ranaheimbo tikai hoafiyomonduri.

23 Ranimboane muŋgu-moatükun; tükefeyo ra se hibadihumbo, nga muŋguambo moatükun; tüküfekoateyoambe ranahambo hoafayahapuri," mehu.

*Süngunambo Nindou Hondü ai kudümbui
(Matyu 24:29-31; Ruk 21:25-28)*

24 Sisas ai hoafiyuh; yahuya, "Rani-moatükun; ranai tükündife hayambondoni animbo, hüfihamindi ai nimbiranj; ndamindimboe asu amoamo ai ngiri sindu.

25 Mupui ai sünambeahindi firibadeboai pütapindowohü asu muŋguambo sünambeahindi nginindi moatükun; ranai fifimindimboe. *Aisai 13:10, 34:4*

26 Ranisimboani animbo nindou ai hoeindhoran; Nindou Hondü ai mburñgawam; nanju haya ahandi himboamupuimbo-randeim; nginindi kapeih; kudümbui.

27 Ranisimboani animbo ai sünambeahindi nendi koandihepuran; ngomo nindou God ai dibonyundüreim; ra hifi ranahandi yimbuyimbu himboranipoedi gugurinduwurumboemo. Ai hifi ranü; fufundündimo ngomombo sünu hifi fondeandambe ngomo tükündafumboemo," mehu.

*Se süfuri nimindi ranahambo fifirindihindi
(Matyu 24:32-35; Ruk 21:29-33)*

28 Sisas ai asukai hoafiyuh; yahuya, "Se süfuri nimindi fifirindundi. Nimi ranai emündi hofoayo ana, se fifirundi ra ndeara hoembo akim; tüküfembo yahomboane.

29 Mam; yahuraiane, se hoeindundan; muŋguambo moatükun; tükefeyo ra se fifirindundi, Nindou Hondü ai ngiri am;tata kudu, nga ndeara yipur; k;mani anügu.

30 Ro sihamumbo anihondümb-anahi hoafehapuri. Bidifiri nindou hifi ndanü; aniboadei ranai yifikoateyeiambe animbo rani-moatükun; ra tükündifemboe.

31 Hifi asu sünu ana awarindihomboe, nga wandi hoafi ana ngiri awarindihoyo, nga wani," mehu.

*Nindou mam† ai-amboan† moai Adükari† ai tüküfembo si ra fifireand†
(Matyu 24:36-44)*

³² Sisas ai asükai hoafiyuh† yahuya, “Nindou mam† ai-amboan† moai ran†-moatükun† tüküfemboayo si ra fifireand†. Sünambeah†nd† nend† amboan† moai fifirund† asu N†mor† ai-amboan† moai fifireand†, n†ga Af†nd† ai-yan†irani fifireamboayu.

³³ Se h†badümo n†ngomo, n†mboe sapo ran†-moatükun† tüküfembo ra se moai fifirund†.

³⁴ Ranana nindou mam† ai n†gorügoan†n† hombo yahu haya, ahand† ratüpur†yomo rundeimb†mbo h†badünd† yahu haya ratüpur† yimbureapur† mbura nindou yipur† h†fand†ra-randeimb†mbo yipur† wud†poapondo h†badand† ehu nahuraiane.

³⁵ Ran†mbo-an†mbo se h†badümo n†mandümo, n†n† simboan† wor† aharambürü ranai tükümand†fi, ra se moai fifirund†. Ai n†mbambe tükümand†fiyo n†mb† mbusümombomandüyo, siambeah†mandüyo ra se moai fifirund†.

³⁶ Asu ai n†mehünou tükündüfi hoeindeapurani† asu se apomboemo.

³⁷ Ndan† hoaf† ro sihamumbo hoafehapur† ra, mun†guambo nindoumbo kapeih-anah†, n†ga se h†bad†hümo n†mandei,” mehu.

14

*Sudayafe bogor† nindou ai nüngund†hu Sisas†mbo mbund†hur†im†ndef†
h†fokoamand†hur† mehomo
(Matyu 26:1-5; Ruk 22:1-2; Son 11:45-53)*

¹ God ai Israer†mbo Aboedambo-mareandüra aboed† man†mboei si (Pasofa) asu bret yis†koate ses†mbo si ra tüküfembo yimbu si man†ngo. Ran†yo God†mbo sihou-rundeimb†yomo asu ah†nümb† hohoan†mo yamundurundeimb† ai Sisas†mbo k†k†himünd† h†fokoefimbo hohoan†momemo. Ran†yo ai hoaf†yomondüh† yahomoya, “Si†h†ri n†n†-süngund†hu Sisas†mbo wos†hoafor† hoaf† nd†hur† mbunduhu k†k†h†nd†hur†im†ndef† hoahu h†fokoamand†hur†,” mehomo.

² Ai hoaf†yomondüh† yahomoya, “Si†h†ri adükari† sih† ana refepoan†, n†ga nindou ai n†g†n†nd†ndei† si†hef† mbusümo yifiar† bot†nd†himboyei,” mehomo.

*N†moreh† mam† ranai Sisas†nd† mb†rowam† fis†n†jarümbü moatükun†
kamareand†
(Matyu 26:6-13; Son 12:1-8)*

³ Sisas ai Betani n†goaf†hü Saimon horombo m†man†ho mas†meimboyoweimb† ahand† worambe mamaru. Sisas ai nindou ranahand† worambe sesüh† n†maruane, n†moreh† mam† ai n†moei h†p†rambe sanda aboed† fis†n†jarümbü k†k† af†nd† fil† sem†ndeimb† sem†nd† haya tüküme Feyo. Ran†yo Sisas ai sesüh† n†maruane ai h†p†ri† ra boborehaya sanda ra ahand† mb†rowam† kamareando.

⁴ N†ga asu nindou b†d†fir† mamarümo ranai n†g†n†nd†yomondüh† simbor† hoaf†yomondüh† yahomoya, “N†mboe sanda ra yat†k†ri†yat†k†ri† aranda?”

⁵ Nindou ai sanda ra kak†nambo mbasahümünd†-mbonana 300 k†k† hoar†nambo an†mbo sahümündih† k†k† ra nindou napokoateyemb†mbo sahund†ri,” mehomo. Ran†mboemo ai n†moreh† ranahambo n†g†n†nd†marund†.

⁶ Nga Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Nimorehi ra ambe, nga nimboe se ahambo nginindarunda? Ai aboedi moatükuniyo wambo ramareandi.

⁷ Nindou napokoateyeimbi ana munguambo si sebadimbo nimandeimboyei. Se ninisimboaniyo aheimbo fehendürimbo hohoanimoaye ra fandihendürü. Nga ro ana ngiri munguambo si sebabdimbo nimboahi.

⁸ Nimorehi ndanai ninimoatükuniyo ai refembomayo raniyo ramareandi. Ai wandi fi sandanambo hundürumarandi ra yifindahan hifikefendürimbo mayo ranimboyo rani boatei ramareandi.

⁹ Ro sishamumbo anihondumbo-anahi hoafehapuri, munguambo hifi aboedi hoafi ra wataporimbondundühi nimorehi ai ramareandi rana-hambo hoafindimonda ahambo hohoanimondeimboyei,” mehu.

Sudas ai Sisasimbo boboagori nindouyomondi warihündihinimboeahi mehu

(Matyu 26:14-16; Ruk 22:3-6)

¹⁰ Ranisimboani Sisasimbo sünggururü-rundeimbi mam Sudas Iskariot ai Godimbo shou-rundeimbi sowana Sisasimbo ahamundi warihüfimbo mahu.

¹¹ Godimbo shou-rundeimbi ai rani hoafi ra himboriyomo houmbo hihifihiyomondühi Sudasimbo bidifiri kaki segodombo hoafimemo. Raniyo Sudas ai Sisasimbo ahamundi warihüfimbo ninüngumandih yahuhayambo hohoanimomayu.

Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbi babdimbo sesesimemo

(Matyu 26:14-16; Ruk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

¹² Bret yisikoate sesimbo si ranai weangurühi tüküme feyo. Ranisimboani ra Pasofa sipsip nimori sesimbohünda hifokoarhi arihündi. Asu Sisasimbo sünggururü-rundeimbi ai düduyafundowohü yahomoya, “Se hohoanimo yafani ro sesesimbo ra shambo nahü ngefi didiboado-mandihunda?” mehomondamboyu.

¹³ Asu Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbi yimbu koarhепirühi yahuya, “Se adükari ngoafinambo ngafani. Ranühi nindou mam hoe hipirambe ndemündü haya nafini düdi tükündüfimbui. Ahambo animbo se süngundiniri.

¹⁴ Se hoeindinerani niniworinamboyu afarifiyu ra se wori aharambüri ranahambo düdundafineandühi animboya, ‘Nindou yamunde-randeimbi ai düdufihiya, ‘Wori nahanambe Pasofa si sesi ra sesesimandefi?’ mehuamboanehi,’ mbisafani.

¹⁵ Rananimbo adükari nimoamondi wori nafirindümo hinngimarundi ra nafuindümbui. Ranühi animbo se sesi ra sindindineandi,” mehu.

¹⁶ Sünggurineri-rinandeimbi ranai hafani ngoafi ranühi hoeirinandane, mungu-moatükuni ai hoafimayu süngure mengoro. Raniyo ranühi sesesimbo sesi ra sindimarineandi.

¹⁷ Ndeara nimbihoafi-mayoamboyo Sisas ai ahandi sünggururü-rundeimbi 12 ranibabdimbo mahomo.

¹⁸ Ai sesi sowasümondühi nimarimombo Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Ro sishamumbo anihondumbo-anahi hoafehapuri. Nindou mam seambeahindi animbo wambo hürütümbi nindou-yomondi warihündeandirimbui. Nindou ranai hapondani ro-dibombo sesi asesu,” mehu.

19 Sūnggururū-rundeimbi ranai ranī hoafi ra hīmborīyomo houmbo ŋgusūfoambe moaruwaimarapurī. Ranīyo mamai mamaiyomondūhī dūdūrurūhī yahomoya, “Awi rombayahīpoanī?” ranīranīmemo.

20 Sisas ai hoafiyupurūhī yahuya, “Nindou ranana seambeahīndani. Ai bret semūdū haya rodībo hīpīrambe afoarīhoandī.

21 Anīhondane Nindou Hondū ai yīfīmbiyuamboane. Baiborambe hoafiyohūya, yīfīndūmbui, meho sūngu. Ŋga nindou dūdi Nindou Hondū hūrūtūmbī nindou-yomondī warīharirī ranai hīpoanīmboembouani. Mamīharī hondī ai ahambo ana wakemūdīkoate mbeyowamboyo.” mehu.

Sisas ai ahambo sūnggururū-rundeimbi mbo wain hoe asu bret masagapurī (Matyu 26:26-30; Ruk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

22 Sowasūmondūhī nīmarūmombo Sisas ai bret semūdū hīfītīre Godīmbo hīhīfīrūrī mbura ahambo sūnggururū-rundeimbi mbo yimbumareapurī. Asu ai hoafiyupurūhī yahuya, “Se sowandūmo, ŋga nda wandī fi safane,” mehu.

23 Asūkai wain hoe kapambe semūdū Godīmbo hīhīfīrūrī mbura masagapura ai muᅅguambo masīmīndīmo.

24 Asu Sisas ai hoafiyupurūhī yahuya, “Nda wandī horane God hoafi fīramūdū masīhendī ra ŋgīnemīndīmbo. Wandī horī karefoendī ra muᅅguambo nindoumbo fehēfēmbō-hūndamboane.

25 Ro sīhamumbo anīhondūmbo-anahī hoafēhapurī, Ro ŋgīrī asūkaiinda wain hoe ndīmīndīhī, ŋga moanī ŋga ŋgambo God ŋgīnīndī hīfandarandī ranambe sīmborī wain hoe ndīmīndīmboyahī,” mehu.

26 Ranīyo herū mamī herūyomondūhī adūkari ŋgoafi ra hīnīᅅgīru houmbo Orif hīfī wafuanambo mahafomo.

Sisas ai Pitamboya ai wambo daboadī hīhīrīndeandīrīmbui mehu (Matyu 26:31-35; Ruk 22:31-34; Son 13:36-38)

27 Sisas ai ahambo sūnggururū-rundeimbi mbo hoafiyupurūhī yahuya, “Se muᅅguambo sīhamundī anīhondūmbofe hīnīᅅgīndumboemo. Nīmboe sapo Baiborambe yare hoafiyowohū yahoya,

‘Ro sipsip hīfandīrandeimbi nindou hīfokoandīhina
asu sipsip ai bukūrūndahimboyei,’

Sekaraia 13:7

mehu.

28 Ŋga yīfīhūdī botīndahe hehea roboakorī Gariri hīfīnambo ŋgūmboyahī,” mehu

29 Pita ai hoafiyundūhī yahuya, “Muᅅguambo nindou ai sīhambo anīhondūmbofe hohoanīmo ra hīnīᅅgīndumboemo. Ŋga roana ŋgīrī hīnīᅅgīndīheanīnī,” mehu.

30 Sisas ai hoafiyundūhī yahuya, “Ro sīhambo anīhondūmboanahī hoafēhanīnī, ndanī nīmboakanī kakaro ai yimbumbo hoafīkoateayambe anīmbo se ŋgīmīmbo hoafīndafūhīya, ro moai ahambo fīfīrīhīnī mbīsamboayafī,” mehundo.

31 Ŋga Pita ai hoafiyuhī yahuya, “Ro ŋgīrī moai fīfīrīhīnī mbīsahī, ŋga sedībo yīfīndamboyahī,” mehuamboemo. Asu bīdīfīrī sūnggururū-rundeimbi ai-amboanī mamī yahurai hoafīmemo.

Sisas ai Getsemanihī Godīmbo dīdībafīmayu (Matyu 26:36-46; Ruk 22:39-46)

³² Ai homo Getsemani seiar:hündi ranühi tüküyafu ahambo süngururü-rundeimbimbo hoafiyupurühi yahuya, “Se ndühi n+mandümo, nga ro Godimbo didibafinda samboanahi,” mehupuri.

³³ Asu ai Pita, Sems, Son ahamumbo yangiri sepurimündü haya mahu. Ranüyu asu Sisas ai ngusüfo pukiririhü ngusüfoambe moaruwai hohanimomariri.

³⁴ Ranüyu hoafiyupurühi yahuya, “Wandi ngusüfoambe pukirandirühi yifimbo yangirayahi. Nga se ndühi ndondu n+mandümo h+badündi,” mehu

³⁵ Ai akidou sühüfi hu hifini amoembü amoearumbo naf yagodohü ana, tinirifo ra gübüs+mbifoareandira yahu haya didibafimefiyu.

³⁶ Ai ndare didibafihü yahuya, “Ape, wandi Ape, se yifirayafi ana wambo tinirifoembü moatükuni ra raganambo-ndowandi. Nga se yowan wandi yifiri süngufepoani, nga s+hafi yifiri süngundowandi,” mehu

³⁷ Ai hihirifi hu himboyuwane ahambo süngururü-rundeimbi ranai mapomondamboyu. Ai Pitambo hoafiyundowohü yahuya, “Saimon, se apafühiyafi? Asu se awi mamä awa amboani yangiri n+marimbo ra waniyo?” mehu.

³⁸ Asu ai hoafiyupurühi yahuya, “Se h+badu n+ngomombo didibafindafundi, nga s+hamumbo refe hoeifepurimbo tükünd+feyoani pindimboemo. An+hondane, ngusüfo ana refembo hohanimoayosi, nga fiame nimboraayo,” mehu.

³⁹ Asükai Sisas ai hihirifi hüfo weangurühi didibafimefiyu nahurai didibafimefiyu.

⁴⁰ Ai asükai hihirifi hu himboyuwani ahambo süngururü-rundeimbi ai yapombo himbomarapura mapomo. Ranüyo yangiri+mareapura, asu moai n+n+hoafi ahambo hoafimbo fifirundi.

⁴¹ Sisas ai asükai ngimä noufimbü hihirifi süni himboyuwane ahambo süngururü-rundeimbi ai apusimemo. Ranüyo hoafiyupurühi yahuya, “Awi se fiharu apomomboemo? Ndearambo rani-moatükuni ranai tüküfehü Nindou Hondumbo moaruwai hohanimoyomondeimbi-yomondi warihü-rüwurimboanemo.

⁴² Hoeiru, nindou-yomondi warihüfendirimbo nindou-mayu ranai tüküfimboani. Nga botiyafu houmbo ngefo,” mehu.

Sisasimbo mbumaründümo

(Matyu 26:47-56; Ruk 22:47-53; Son 18:3-12)

⁴³ Sisas ai wataporimborandühi nünguane Sudas süngururü-rundeimbi 12 ambeahindi mamä ai tükümefiyu. Godimbo sesi shou-rundeimbi bogori nindouyomo asu Suda-yafe bogori nindouyomo ranai nindou afindi safi ranahamumbo koamarihoupura pisao yihimindi asu n+mi+harä fururündümo houmbo ahinümbi hohanimo fifirundeimbi babidimbo mahomo.

⁴⁴ Nindou sapo Sisasimbo nindouyomond warihüfimbomayu ranai nindou afindi ranahamumbo d+bo hoafiyupurühi yahuya, “Nindou ro wakih+indihünani animbo aiani, nga se ahambo mbundür+ndümo houmbo ndondu h+badür+ngomo,” mehupuri.

⁴⁵ Ranüyo Sudas ai nimehünou hu Sisasimbo hoafiyundowohü yahuya, “Yamundo-randeimbi,” yahuhü wakih+mariri.

⁴⁶ Ranüyo nindou ranai Sisasimbo wariyomo homo mbumaründümo.

47 Nindou akim̄i burimemo ranambeah̄ndi mam̄i ranai ahand̄i pisao hūramūndi haya Godim̄bo s̄hai-randeimb̄i adūkar̄i bogor̄ndi ratūpur̄iyu randaimb̄imbo harimeindo. Raniyo ahand̄i ŋgorū h̄imbo hoeari mafoafoareando.

48 Asu Sisas ai hoafīyupurūh̄i yahuya, “Se pisao asu n̄im̄ihari fufurūndūmo houmbo wambo k̄ik̄ihem̄ind̄rimbo masifomo ra hūmbuhūnūmbi nindoumbo k̄ik̄ihim̄ind̄imbo nahuraianemo.

49 Ro si mamam̄i-r̄ihandūh̄i sebaḃid̄imbo n̄imarimbo God̄ndi worambe nindou yamund̄ihearū mar̄ihand̄i ra asu se moai wambo k̄ik̄ih̄r̄undūmond̄ri. Nga Baiborambe hoafimayo ra an̄ihondū tūkūmbifeyoamboane,” mehu.

50 Raniyo ahambo sūngururū-rundeimb̄i ranai h̄in̄iŋḡir̄uwur̄i houmbo pomefoundi.

51-52 Nindou hoarifīi mam̄i ai kifoh̄i hoeari yanḡirīi gūde haya Sisasimbo sūngumarur̄i hūfu. Asu ahambo k̄ik̄ih̄r̄undūmondane hoeari yanḡirīi k̄ik̄ih̄mar̄undūmonda safi yanḡirīi mafifoend̄i.

*Sisasimbo kans̄ir̄i yomond̄i h̄imboahū pap̄i hoafimar̄ihor̄i
(Matyu 26:57-68; Ruk 22:54-55; Son 18:13-14, 19-24)*

53 Sisasimbo mburūndūmo mburumbo Godim̄bo s̄hai-randeimb̄i adūkar̄i bogor̄i hondūndi worambe, Godimbo s̄hou-rundeimb̄i, bogor̄i nindou asu ah̄n̄ūmb̄i hohoan̄imo fifirundeimb̄i gugureafu n̄imar̄imondan̄i sowarūndūmo mahomo.

54 Sowarūndūmo mahomondamboyo Pita ai ak̄idou aŋgun̄isaf̄i sūngumarapur̄i hu. Ai hu Godimbo s̄hou-rundeimb̄i-yomond̄i bogor̄i hondūndi worambe kefuai prisman bab̄id̄imbo haihū mamar̄imo.

55 Godimbo ses̄i s̄hou-rundeimb̄i bogor̄i asu mun̄guambo kans̄ir̄i ai n̄ini-moaruwai moatūkun̄irand̄i Sisas ai ramareand̄i ra fifir̄ifembo-hūnda kokomarund̄i. Ahambo h̄ifokoeffimbo-hūnda ahand̄i moaruwai hohoan̄imo fifir̄ifembo-hūnda kokomarund̄i, ŋga ai moai n̄ini-ak̄idou amboan̄i moaruwai rareanda fifirund̄i.

56 Nindou af̄ind̄i ahambo tikar̄ihor̄i hehi pap̄i hoafimar̄ihor̄i, ŋga ahehi hoafī ra yimbusūmoane.

57-58 Nindou b̄id̄ifir̄i ai Sisasimbo pap̄i hoafimbo yahomo houmbo n̄iŋgomombo hoafiyomondūh̄i yahomoya, “Ro h̄imbor̄iyefan̄i ai hoafīyuh̄i yahuya, ‘God̄ndi wor̄i nindou ahamund̄i war̄inambo wor̄imbomarund̄i ra bir̄iboad̄iheamboyahi. Asu ro ŋḡim̄i si yanḡirīi asūkai nindou war̄ina wor̄imbokoateyeimb̄i wor̄i ra wor̄imbond̄ihamboyahi,’ mehu,” mehomo.

59 Nga asu ahamund̄i hoafī watapor̄imbomarund̄i ranai s̄imogodūh̄i hoafikoate mam̄ikar̄i watapor̄imboru wak̄imarund̄i.

60 Godimbo s̄hai-randeimb̄i adūkar̄i bogor̄i ai kans̄ir̄iyomond̄i h̄imboahū bot̄ifīi nūngumbo Sisasimbo dūdurirūh̄i yahuya, “N̄imboe pap̄i hoafarun̄ini ranahambo s̄imbor̄i hoafikoateayafa?” mehundo.

61 Nga Sisas ai ahamumbo moai n̄ini ak̄idou amboan̄i hoafiyupur̄i. Asūkai ses̄i s̄hai-randeimb̄i ai dūdurirūh̄i yahuya, “Se God aboedani sei r̄ih̄undeimb̄i ahand̄i n̄imor̄i Kraisi-yafī, wan̄iyo?” mehu.

62 Asu Sisas ai hoafīyuh̄i ya, “Rananahi. Rananimbo se mun̄guambo hoeind̄ihoran̄i Nindou Hondū ai God Ŋḡin̄indeimb̄nd̄i war̄ihondū waran̄i n̄imandūmbui asu sūnambeah̄ndi mbur̄iŋgai d̄ibonde kudūmbui,” mehu.

⁶³ Godimbo s̄hai-randeimb̄i adũkar̄i bogor̄i ranai ahand̄i fih̄ind̄i hoear̄i h̄ireandũh̄i hoaf̄iyupurũh̄i yahuya, “Nḡr̄i nindou ŋgorũ ai moaruwai ramareand̄i ranahambo hoaf̄indũ.”

⁶⁴ Se h̄imbor̄i-yomondan̄i ai Godimbo t̄r̄ifoefe hoaf̄imayu. Se hohoan̄imoyomondan̄i s̄h̄r̄i ahambo n̄n̄i-nũnũngu-mand̄ihura?” mehuamboemo. Asu mun̄guambo ai hoaf̄iyomondũh̄i yahomoya, “Ai moaruwai ramareand̄i ran̄imbõhũnda yif̄imb̄iyu-wamboane,” mehomo.

⁶⁵ Bid̄if̄r̄i ai ŋguri t̄if̄iyafundo asu hoear̄inambo h̄imboar̄i gabud̄ifoaru mburumbo har̄imemondo. Ai hoaf̄iyomondũh̄i yahomoya, “Hoaf̄iyaf̄i dũdi s̄hambo har̄imayu ra,” mehomo. Ran̄iyo asu prisman ai sowarũndũmo houmbo har̄imemondo.

*Pita ai Sisasimbo ro moai f̄if̄r̄ihini mehu
(Matyu 26:69-75; Ruk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)*

⁶⁶ Pita ai hoaf̄i ȳibobofe wor̄i gin̄r̄i mbusũmondũh̄i n̄maruwane Godimbo s̄hai-randeimb̄i adũkar̄i bogor̄ind̄i ratũpur̄iyo randeimb̄i yih̄oar̄if̄i ai tũkũmefeyo.

⁶⁷ Ai hoeirerane Pita ai haihũ mamaruwa h̄imboar̄i parer̄i n̄ŋgombo hoaf̄iyohũ yahoya, “Seamboan̄i Sisas Nasaret̄ihũnd̄i d̄ibombo man̄imbafane,” mehoamboyu.

⁶⁸ Asu Pita ai wan̄i yahu hoaf̄iyuh̄i yahuya, “Se hoafayaf̄i ranana ro moai f̄if̄r̄ih̄eand̄i,” yahu haya wor̄i yipur̄ik̄im̄i mahu.

⁶⁹ Asu ratũpur̄iyo randeimb̄i ranai asũkai hoeirer̄i haya nindou ak̄im̄i man̄iŋgomo ranahamumbo hoaf̄iyopurũh̄i yahoya, “Nindou ndanai amboan̄i ai d̄ibor̄ih̄indani,” meho.

⁷⁰ Ŋga asũkaiyu Pita ai d̄id̄imoyuhũ wan̄i mehu. Ak̄idou h̄ih̄in̄iŋḡire mbura nindou man̄iŋgomo ranai Pitambo hoaf̄iyomondũh̄i yahomoya, “An̄ihondũ, seamboan̄i Garirihũnd̄-anaf̄i, ŋga se ai d̄ibor̄ih̄ind-anaf̄i,” mehomo.

⁷¹ Asu asũkai ai dabar̄if̄h̄i yahuya, “Se nindou watapor̄imboar̄ihor̄i ranana ro moai f̄if̄r̄ihini,” mehu.

⁷² Ai ran̄i hoaf̄i ra hoaf̄iyu hayamboyuane, n̄mehũnou kakaro ai asũkai hoaf̄imayu. Ran̄iyo Sisas ai Pitambo hoaf̄iyundowohũya, “Kakaro ai yimbumbo hoaf̄ikoate-ayuanbe an̄imbo ŋḡim̄imbo wamboya moai f̄if̄r̄ihini mb̄isamboyaf̄i,” mehu ra hohoan̄imoyuh̄i asu Pita ai af̄ind̄i aran̄imayu.

15

*Pairatimbo sowana Sisasimbo sowarũndũmo mah̄ifomo
(Matyu 27:1-2, 11-14; Ruk 23:1-5; Son 18:28-38)*

¹ Siambe hondũ Godimbo s̄hou-rundeimb̄i bogor̄i, h̄ifand̄irundeimb̄i nindou, ah̄inũmb̄i hohoan̄imo f̄if̄irundeimb̄i mun̄guambo kans̄r̄i ai hoaf̄i mamamberu mas̄ihound̄i. Ran̄iyo asu sũngunambo Sisasimbo war̄i hũputũpurundũmo mburumbo Pairat sowanambo sowarũndũmo mahomo.

² Asu Pairat ai Sisasimbo dũdurirũh̄i yahuya, “Se Suda-yei adũkar̄i bogor̄iyaf̄i?” Asu Sisas ai s̄imbor̄i hoaf̄iyuh̄iya, “Se s̄haf̄ihoar̄i hoafayaf̄is̄i,” mehu.

³⁻⁴ Godimbo s̄hou-rundeimb̄i ai af̄ind̄i pap̄i hoaf̄imarura asu Pairat ai asũkai dũdurirũh̄i yahuya, “S̄ihambo af̄ind̄i pap̄i hoafarun̄n̄i. Asu se n̄imboe ak̄idou amboan̄i s̄imbor̄i hoaf̄ikoateayafa?” mehu.

5 Asukai Sisas ai akidou amboani hoafi-koatemayua Pairat ai mahepunihiyu.

*Pairat ai Sisasimboya yifimbiyu wamboane mehu
(Matyu 25:15-26; Ruk 23:13-25; Son 18:39-19:16)*

6 Mungu himbani Pasofa sesesi si tukufeyoambe Pairat ai karabusam-beahindi nindou mam i aboedambo hini ngiriri-marandi. Nimorehi nin-dowenih i ranai aheihorani nduri dukarioranane hini ngirireru marandi.

7 Rani simboani nindou mam i ahandi nduri Barabas ai nindou bidifiri sepurimundu haya gafman babidimbo yifiariyomo nindou hifokoamarunda karabusimarupuri.

8 Nindou afindi ranai gugureanduhio Pairatimbo horombo aheimbo yaremarandi rasungufembo dudumehindi.

9 Asu Pairat ai dudureruhi yahuya, "Se hohoanimoyeyani sheimbo sowana Suda-yei adukari bogori ra aboedambo koandiheminimbo?" mehu.

10 Sapo Pairat ai ndore fifireandi Godimbo sesi shou-rundeimbi ai Sisasimbo ngusufoambe moaruwaiyomonduhio ahambo sowana koar-hawurt.

11 Nga Godimbo shou-rundeimbi ai nindou afindi ranaheimbo ho-hoanimo botimarunduri Sisasimbo ana yowan i aboedambofipoani, nga Barabasimbo animbo, yahomo houmbo.

12 Asukai Pairat ai dudureandurui yahuya, "Se hohoanimoyeyani, ro nini nunungu mandihini se Suda-yei adukari bogori sei arihundi ranahambo-a?" mehuamboyei.

13 Asu ai asukai hoafi karihhinduhi seiya, "Nimi keimbi karihendeimbi fih i tikoemundu pefimboani," masei.

14 Asu Pairat ai dudureandurui yahuya, "Nga asu nine-moaruwai ramareanda?" mehuamboyei. Asu ai pukuna hoafi karihhinduhi seiya, "Nimi keimbi karihendeimbi fih i tikoemundu pefimboani," maseimboyyu.

15 Raniyo nindou afindi ranai hihifi-hihifimbeyeia yahu haya ahe-imo sowana Barabasimbo koamarheiru. Asu amimbo hoafimayua Sisasimbo ndufuri ndufuriruri mburumbo nimi keimbi karihendeimbi fih i tikoemundi pefimbohunda ami-yomondi warihumariri.

*Ami ai Sisasimbo tirifoefe hoafimaruri
(Matyu 27:27-31; Son 19:2-3)*

16 Ami ai Sisasimbo sowarundumo homo Rom gafmani-yomondi adukari wori, Pretoriam seimarihundi, ranambe hini ngiruwuri houmbo ami bidifirambo hoafimemonda gugurimefundi.

17 Raniyomo hoeari yimindibadi-hounduwohio hamburi hoeari gudindo mburumbo thoar i thoarumbi wofinambo at nahurai nafiru mbiroambe kikimafoarundo.

18 Raniyo ai Sisasimbo hoafiyomonduhia, "Suda-yafe adukari bogori, karihasi," mehomo.

19 Raniyo ahambo nimiharinambo mbirowohu hariyomondo, nguri tifiyafundo, adukarimbo hohoanimombo rawefundi nou tikaruhou yimindhona nimarimo raramarundi.

20 Ai ahambo tirifoefi hoafimbo mungua-moatukuni ra raru mburu asu hamburi hoeari gudimarundo ra yimindi-rundumonduh i asukai ahandi

hondü ra güd+marundo. Muŋgu-moatükun+ raraoru mburu n+mi+ keimbi kar+hendeimbi+fi+hi+ t+koemündi pefimbo sowaründümo mahomo.

Sisas+mbó n+mi+ keimbi kar+hendeimbfih+hi+ t+koründümo pamarüwuri (Matyu 27:32-44; Ruk 23:26-43; Son 19:17-27)

²¹ Sisas+mbó sowaründümo houmbo heihüyei Sairinihündi+ nindou mam+, ahandi nduri+ Saimon, Areksander Rufus-yafandi+ afindi+ ai adükari+ ŋgoafi+nambo masüfuwa hoeimar+hor+. Ran+yo ami ai sowaründümo houmbo hoafimemondoa Sisas+ndi+ n+mi+ keimbi+ kar+hendeimbi+ ra masemündu.

²² Ran+yo Sisas+mbó sowaründümo homo Gorgota sei ari+hündi+ ran+hü tükümehindi+. Gorgota ranahandi+ n+mi+ndi+ ra mb+ri+hap+ri+ane.

²³ Ranühi+yo ami ai Sisas+mbó wain hoeambe hühütimbü marasen fan-duyamundu mburu masabudo, ŋga ai moai sümündu.

²⁴ Ran+yo ami ai ahambo n+mi+ keimbi+ kar+hendeimbi+fi+hi+ parüwuri+ mburumbo ahandi+mayo hoeari+napo ra yimbuem+ndi+mbó yahomo hou satu piraimemo.

²⁵ Sapo Sisas+mbó n+mi+ keimbi+ kar+hendeimbi+fi+hi+ pamarüwuri+ ra siambeahi+ hüfi+ham+ndi+ kehuri+ süfuambeyo.

²⁶ Ahambu pap+ hoafi+ sürü+ paru mburu ranai yare hoafi+yowohü yahoya, “SUDA-YAFE ADÜKARI BOGORI,” meho.

²⁷⁻²⁸ Asu Sisas+ndi+ fik+mi+ nindou yimbu yifi+ri+yafani+ hümbuhüni+yafani+ ri+nandeimbi+ ahafani+mbó amboani+ t+korü+ndümo pamarup+ri+. Ŋgorü Sisas+ndi+ kadüdan+ parüwuri+ asu ŋgorü war+hondani+ parüwuri+.

²⁹ Ran+yei nindou afindi+ ranai ŋgasündi+hor+ heiheirühündühi+ mb+ro hi+ri+hi+hündühi+ ahambo ti+ri+foefe hoafi+ hoafi+yeih+ “Sapo se safitya ‘God+ndi+ wori+ bi+ri+foefe hefe ŋg+mi+ sihi+ yang+ri+ wori+mbond+hi+ hi+n+ŋg+re+heamboyahi+,’ masafi+.

³⁰ Hapondani+ se si+hafi+ fimbo far+hoeffi+. Se n+mi+ keimbi+ kar+hendeimbi+ fi+hi+ndi+ foarefoa hawambo kosafi+,” masei.

³¹ Asükai+ mam+ yahurai God+mbó si+hou-rundeimbi+yomo asu ah+nümbi+ hohoani+mo yamundu-rundeimbi+yomo ai-amboani+ ti+ri+foefe hoafi+maruri+. Ai ahamundi+hoari+ raru hoafi+yomondühi+ yahomoya, “Ai nindou amurambo aboedamboreandüri+marandi+, ŋga asu moai ahandi+ fimbo aboedamboreandi+.

³² Kraisi+Israer+yei adükari+ bogori+ ranai n+mi+ keimbi+ kar+hendeimbi+ ra hi+n+ŋg+re haya mb+ikusifuendi+. Ranan+mbó si+hi+ri+ hoeind+hurühi+ ahambo an+hondümbó-ndi+hur+imboane,” mehomo. Nindou yimbu Sisas+ndi+ fik+mi+ pamarup+ri+ ai-amboani+ mam+ yahurai Sisas+mbó ti+ri+mafoar+ineri+.

Sisas ai yifi+mayu (Matyu 27:45-56; Ruk 23:44-49; Son 19:28-30)

³³ Hüfi+n+mbó rani+ hi+fi+hü+ n+mbi+ ranai peyo haya ho hombo hüfi+ham+ndi+ wuwuri+yambe tükümefeyo.

³⁴ Hüfi+ham+ndi+ wuwuri+yambe Sisas ai puküna heiyuhü yahuya, “Eri, eri, rema sabaktani?” mehu. Hoafi+ ranahandi+ n+mi+ndi+ ra ndahuraiane: Wand+ God, wand+ God, n+mbóe se wambo hi+n+ŋg+marowandi+ri+.

³⁵ Nindou bi+di+fi+ri+ ak+mi+ man+imboei+ ranai hi+mbor+yei hehi hoafi+yeih+ seiya, “Hi+mbor+yei, ai Erasamboani+ mi+ŋgayu,” masei.

³⁶ Ahei+mbusümon+ndi+ nindou mam+ ai pi+pi+yu hu poposi+ moatükun+ nahurai semündü mbura wain hoe ranambe foare mbura n+mi+har+fi+hi+

pare h̄imondamündi haya masagado. Nga asu bodimondi ai hoafiyehi seiya, “Awi hoeindihu mbundihumbo, Eraisa ai ahambo farihfimbo tükümandifiyu, wanimandiyoy?” masei.

³⁷ Asu Sisas ai asukai pukuna heiyu mbura yifimayu.

³⁸ Refihiyu asu Godindi worambe hoeari kümarundi ranai nimoamo ngahi peyo haya bure hanimbo gebü hifini türeandühi yimbumbore bumareandi.

³⁹ Asu ami-yomondi bogori Sisasindi fikimi manungu ranai ai yifimayu ra hoeireanda mayoa hoafiyuhü yahuya, “Anihondane, nindou nda Godindi n̄mor-ani,” mehu.

⁴⁰ N̄morehi bidifiri ai akidou anguni safi n̄boadei h̄imboapomaye. Ahei mbusümo ra Maria Makdarahündiyoy, Maria, Sems Sosep-yafandi hondiyoy asu Saromeyo.

⁴¹ Sapoy Sisas ai Garirihü nunguambe n̄morehi raniyeyi Sisasimbo süngurihoruhü farihehori marihündi. Asu amuri bidifiri n̄morehi Sisas babidimbo Serusarem̄nambo mahei ai-amboani ranuhü manimboei.

*Sisasindi yifi n̄imoko honguambe masihehori
(Matyu 27:57-61; Ruk 23:50-56; Son 19:38-42)*

⁴²⁻⁴³ Sosep Arimateahündi ai kansiriyu haya muṅguambo nindou ai aiana aboedani sei hehi ah̄nir̄ihori h̄undeimb̄iyu. Ai-amboani God nḡin̄indi h̄ifandarandi ranahambo h̄imboyu-marandi. Sümo moani ngoafimbo n̄marimboane yaho yimuṅgurifeambe Sosep ai yih̄imbokoate hu Pairatindi h̄imboahü nungumbo Sisasindi finimoko semündumbo düdumefiyu.

⁴⁴ Pairat ai Sisas yifimayu hoafi ra h̄imboriyu haya hepünimefiyu. Raniyoy ami-yomondi bogorimbo mborai mehuamboyo mahua Sisas ai yifimbaiyu waniyoy yahu haya düdumariri.

⁴⁵ Ami-yomondi bogori ranai hoafimayua h̄imboriyu haya Pairat ai Sosepimboya yifi n̄imoko ra ndoarindifi, mehundo.

⁴⁶ Sosep ai hu kifohi hoeari mam̄i pemiyu mbura Sisasindi yifinimoko foarümundi hoearambe pariri nḡamondifoariri mbura serümundi hu honguambe masiheiri. Hongu ra n̄moei n̄mar̄weimb̄ndambo nindou h̄üti wowondim̄arundiyoy. Raniyoy Sosep ai n̄moei adukari nḡorü gügüra hu hongu nafitambe ra güre pare h̄in̄nḡimareandi.

⁴⁷ Raniyoy Maria Makdarahündiyoy asu Maria Sosepindi hondiyoy ai Sisasimbo masihawuri ra n̄mbafe h̄imboapomayafe.

16

*Sisas ai yifihündi botimefiyu
(Matyu 28:1-8; Ruk 24:1-12; Son 20:1-10)*

¹ Moani ngoafimbo n̄marimbo si ranai muṅguayowane, Maria Makdarahündiyoy, Maria Semsindi hondiyoy asu Sarome ai Sisasindi yifinimoko popoaimbo sei hehi bidifiri aboedi fis̄in̄arümbü moatükuni pemimaye.

²⁻³ Raniyoy Sande siambehöndü nafimbo h̄üsihü ai aheihorai simbori hoafiyehi seiya, “D̄idai s̄ih̄efimbo fandihemuni hayambo hongu nafitambehündi n̄moei ra ndemündü yih̄imandea?” masei.

⁴ N̄moei ranai af̄indi ham̄ndiyoy, nga ai hei h̄imboyeiane n̄moei ra yih̄ir̄imarundi.

⁵ Ai honḡu ranambe kefoehi hei hĩmboyeiane, nindou hoarifi mamĩ hoandarĩ hoearĩ kifohĩ gũde haya warĩhondũ waranĩ mamaruwa hepũnĩmehĩndĩ.

⁶ Nindou ranai hoafiyundũrũhĩ yahuya, “Se yowanĩ hepũnĩfepoanĩ. Ro fifĩrĩheambo-anahĩ, seana Sisas Nasaretĩhũndĩ nĩmĩ keimbĩ karĩhẽndeimb-fihĩ pamarĩhorĩ ranahamboane kokoarĩhorĩ. Aiana asũkai yangĩrĩ botĩmefiyu! Aiana moai ndanũhĩ yanguru. Ahambo masĩhehorĩ fondĩ ra hoeirĩhi.

⁷ Nga se ngei ahambo sũngururũ-rundeimbĩ asu Pitambo amboanĩ hoafĩndei. Sisas aiana sĩhamumbo Garirinambo horombofi haya mahu. Horombo hoafĩmayu sũngu Garirihũ anĩmbo hoeĩndĩwurĩmboemo,” mehu.

⁸ Nĩmorehĩ ranai honḡuambeahĩndĩ tũkũyahi hehi mafefoehĩndĩ. Nḡusũfoambe hepũnahi hĩhamĩndarĩyei hehi yĩhĩmboyeihĩwambo moai nindou mamĩmbo amboanĩ mamĩ hoafĩ amboanĩ hoafĩyei.

*Maria Makdarahũndĩ ai Sisasĩmbo hoeimareri
(Matyu 28:9-10; Son 20:11-18)*

⁹ Sisas ai Sande siambeahĩhondũ botĩfi-hayamboyu Maria horombo Sisas ai moaruwai nendĩ 7 hefoareandeimbĩ ahambo-so boatei tũkũmefiyu.

¹⁰⁻¹¹ Nindou horombo Sisas babĩdĩmbo hoahoangomo marundĩ ranai afĩndĩ hohoanĩmoyomondũhĩ aranĩyomondũhĩ nĩmarĩmondane, Maria ai ho hoafiyopurũhĩ yahoya, “Sisas ai yangĩrĩ manũnguwa ro hoeimarĩhinĩ,” meho. Ai hoafĩ ra hĩmborĩyomosi, nga moai anĩhondũmbo-rundĩ.

*Sũngurĩnerĩ rĩnandeimbĩ yĩmbu ai Sisasĩmbo nafĩnĩ hoeimarĩnerĩ
(Ruk 24:13-35)*

¹² Asũkai sũngunambo ahambo sũngurĩnerĩ-rĩnandeimbĩ ai nafĩsũngu hafandane, Sisas ai nḡorũpoanĩmbo fiyu haya hu ahafanĩmbo-so tũkũmefiyu.

¹³ Asu ai hafanĩ sũngururũ-rundeimbĩ bodĩmondambo ranĩ hoafĩ ra wataporĩmbomarĩnandĩ. Nga ai moai ahafandĩ hoafĩ ra anĩhondũmbo-rundĩ.

*Sisas ai ahambo sũngururũ-rundeimbĩmbo-so tũkũmefiyu
(Matyu 28:16-20; Ruk 24:36-49; Son 20:19-23; Ratũpurĩ 1:6-8)*

¹⁴ Bĩdĩfĩranambo hondũ ahambo sũngururũ-rundeimbĩ 11 ahamumbo-so sesi sowasũmondũhĩ nĩmarĩmondanĩ tũkũmefiyu. Ranĩyo ahambo sũngururũ-rundeimbĩ ai nḡusũfoambe tapĩhamĩyomondũhĩ nĩmorehĩ nindowenihĩ ai yangĩrĩ botĩmefiyua hoeirĩhorĩ hehi hoafĩmayei ra anĩhondũmbofekoate-memonda nḡnĩndĩ hoafĩmayupurĩ.

¹⁵ Asu Sisas ai hoafiyupurũhĩ yahuya, “Se muḡuambo hĩfi ra hoahoangomondũhĩ muḡuambo nindoumbo aboedĩ hoafĩ ra watarĩmbondundũrĩ.

¹⁶ Nindou dũdi ai anĩhondũmbore haya hundũrayu ana, God ai ahambo aboedambo-ndirũmbui. Nga nindou dũdi ai anĩhondũmbofe-koateayu ana, ai Godĩndĩ nindou-yafe hoafĩ hĩmborĩyohũ yĩbobofe ranambe awarĩndĩhoembui.

¹⁷ Anĩhondũmbo-rĩhĩndeimbĩ ranahei warĩsũngu God ai hepũnĩfeimbĩ moatũkunĩ randeambui. Ai wandĩ ndũrĩnambo moaruwai nendĩ heboadĩhi asu ranĩpoanĩmbo hoafĩnambo hoafĩndei raraondĩhũmboyei.

¹⁸ Ai amoasiri warinambo kikihindihumundi asu nindou ai simindei hehi yifiyei rihundeimbi moatukuni asimindei amboani ranai ngiri moaruwaimbondeanduri. Asu ai angunumbi nindou-yeiwami wari nandihinda ai asukai aboedindeimboyei," mehupuri.

¹⁹ Adukari Sisas ai ahambo sunggururü-rundeimbi mbo wataporimborapurimtura God ai sunambe serumundi hafu hinngirira ahandi warihondü warani mbamarü.

²⁰ Asu ahambo sunggururü-rundeimbi ai munguambo hifi hoahoangomondühi wataporimbomarundi. Asu Adukari ai ai-babidimbo nungumbo ahamundi hoafi ra nginemindimbo-hünda hepünifeimbi moatukuni yare-marandi.

Ruk Aboedi Hoafi Ruk ai sürü papimarandi

Ruk ai Sisas tüküme fiyu ranahambo Tiofirusimbo sürü papimarandi

¹ Tiofirus, karihasi se adükarî nindou-anafi. Nindou afîndî ai nîne-moatükunî God ai yîhoefî mbusümo ramareandî ranahambo dîboadofe sürü papimbo mehomo.

² Sapo nindou dîdemo weangurühi hondü Sisasîndî ratüpuri ahamundî hîmboarînambo hoeiru mburumbo aboedi hoafi wataporîmborümuni marundî ranahamboemo ai sürü papiru marundî.

³ Ro wandîhoari muŋguambo moatükunî ndorîhoeimbi weangurühi tüküme fiyo ra tüfoarîhe fifirîmarîheandî. Ranîmboane asu, Tiofirus, sîhambo ranîmoatükunî tüküfe-tüküfe marandî ranahambo dîboadofe sürü papimbo ro hohoanîmoyahanî mayoa aboed-ane masahi.

⁴ Ro randîheandanî anîmbo asu se muŋguambo moatükunî sîhambo yamundîmarîhunîna ra tüfoarowandühi fifirîmbîrowanda sahehea.

Son tüküfemboayu ranahambo sünambeahîndî nendî ai Sekaraiambo hoafîmayundo

⁵ Herot ai Sudia-yafe bogorîmbofi nŋguambe nindou mamî ahandî ndürî Sekaraia ai Godîmbo sesî sîheferambo nindoumbofi manŋgu, aiana Godîmbo sesî sîhoemo-rundeimbi Abaisa-yomondi sîrambeahîndîyu. Ahandî nîmorehîndî ndürî ra Erisabetîyo ai-amboanî Aronîndî sîrambeahîndîyo.

⁶ Yimbu ai Godîndî hîmboahü mbumundî hamîndî nîmbafembo Adükarîndî hoafi hîmborîyafeihî süngurîne marînandî.

⁷ Erisabet ai purüsüyo hayamboyo ranîmbo ai Sekaraia-dîbo nîmorî kefekoate nîmbafembo boagîmayafe.

⁸ Mamî sîmboanî Sekaraiandî sîrîhündî ratüpuriambo si tüküfeyoambe sesî sîhefe ra Godîndî hîmboahü ramareandî.

⁹ Sapo Godîmbo sesî sîheferambo dîbonîmbo ranî hohoanîmo süngumbo ahambo dîbonîmemondowa Godîmbo sîhefembo fondîwamî fîsîŋarümbî moatükunî mandîfembo Adükarîndî worî ranambe kefuai mahüfu.

¹⁰ Ranîyo fîsîŋarümbî moatükunîmayo ranai hai tikîrandühi horoambe nîmorehî nindowenihî afîndî ranai weindanî nîmboeimbo Godîmbo dîdîbafîyeihî burîmayei.

¹¹ Ranîyo asu refeyoambe Adükarîndî sünambeahîndî nendî ranai ahambo-so tüküfi fîsîŋarümbî moatükunî mandîfe fondî warîhondanî manŋgu.

¹² Ranîyu Sekaraia ai hoeirirî haya hepünîfi yîhîmbo sisîrîmefiyu.

¹³ Nğa asu sünambeahîndî nendîmayu ranai hoafîyundowohü yahuya, "Sekaraia, se yîhîmbondamboyafi! God ai sîhafî dîdîbafîfe hoafi hîmborîyumboani. Asu sîhafî nîmorehî Erisabet ai sîhafî nîmorî nderîmîndîmboe. Rananîmbo se ahambo ndürî Son kaboadîworî.

¹⁴ Nîmorî ranai tükündîfiyanî se afîndî hamîndî hîhîfî-hîhîfîndamboyafi asu nindou amurî ranai-amboanî afîndî hîhîfî-hîhîfîndeimboyei.

15 Nindou ranai ana Adükari+ndi h+imboahü ndüreimbi hondündümbui. Aiana yowan wain asu ng+in+ndi ham+ndi bia ra ndümündümbui. Ahambo hondi ai wakem+ndimbo yang+riyoambe Yifafi Aboedi ranai ahandi fiambe yadi+dündifemboe.

16 Rananimbo ai Israer+hündi nindou af+ndi ranaheimbo God ahei Adükari+mayu ranahambo sowana h+hindeiri ndemündündürü ngumbui.

17 Aiana God+ndi hoafi hoafiyu-randeimbi, ahandi ndürü Eraisamefiyu nou, yahurai ng+in+ndi ndemündü haya Adükari+mböhünda ai boatei horombondüfi ngumbui. Aiana af+ndi mam-anemo asu n+mor-anemo asukai mamüh+ndeapura aboedi-aboedi+ndafu, nindou God+ndi hoafi h+imborikoate-yei-r+hündeimbi aheimbo h+hiri+ndeiran+ mbumundi hohanoimo süngundihi, asu an+hondümbor-r+hindeimbi Adükari ai kosimbo-mayu rani+mbodidi+boadondearümbui,” mehu.

18 Sekaraia ai sünambeah+ndi nendi-mayumbo simbori hoafiyundühi yahuya, “Asu ro nüngundihe fifiri+mandihe rani-moatükuni ra an+hondayo amboan+? Roana ndeara boag+ri+yamboanah+ asu wandi n+morehi amboani boag+ri+yomboane,” mehundredowamboyu.

19 Sünambeah+ndi nendi ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Ro Gebrier-anah+ nda. Roana God+ndi ngusumboarani-anah+ n+mboa ar+handi. Aiyu wambo koamar+hendira sihambo aboedi hoafi hoafi+mbomakosahi.

20 Se moai wandi hoafi ra an+hondümborowandi rani+mböhünda yafaduhami tapi n+mbafi ngafi+mborani-moatükuni ra tükündifemboe. N+ni-simboaniyo God ai dibon+mayu rani-moatükuni ra an+hondümbor tükündifemboe,” mehundo.

21 Rani-moatükuni ranai refeyoambe nindou bidifiri ai Sekaraiambo weindani n+mboeimbo h+imboyahündowohü hohoan+moyeihiya, “Ai n+mboe God+ndi worambe gedühi anüngu?” masei.

22 Ai weindani tüküfi huhü aheimbo moai hoafi karearü, nga wan. Raniyei asu ai rarihi hohoan+moyeihiya awi Sekaraia ai n+ne awambo moatükuni ahandi h+imboahümbor God+ndi wor+ ranambe hoeire hayambo rawefiyu masei. Ai aheimbo n+ni hoafi akidou hoafiyokoate-yundürühiyu asu ai moani ahandi war+nambo yang+ri sisam+ra wak+mareandi.

23 God+ndi worambe Sekaraia ai sopo n+ne-moatükuni refe ratüpurimbo-mayu ratüpur+ri ra moendire hayambo asu ai ngoafi+na mahu.

24 Rani-moatükuni ranai refe hayambo-ane ranambe ahandi n+morehi Erisabet ranai warandühumbiyo haya asu ai moai hondahüfeimbi amoamo ranambe wor+ h+n+ngire ho, nga wan.

25 Ai yare hoafiyowohü yahoya, “Haponda ndeara bidifirani hondü Adükari ai wambo h+poamboreandi+ihü ai wandi amoan+ng+ri nindou h+imboahü menjoro ra raguamboareandi,” meho.

Sünambeah+ndi nendi ranai Mariamboya Sisas ndowar+ndimboaf+ri mehundo

26 Erisabet ai 6 amoamombo n+ngoambe God ai sünambeah+ndi nendi ahandi ndürü Gebrier ranahambo Gariri hifambe ngoafi ahandi ndürü Nasaret ran+nambo koamar+herü.

27 Ai mahu ra n+morehi sopo nindowenihi ahandi ndürü Sosep+imbo momo kumar+hindi ranahambo hoafi semündü hayambo. Sosep ranai ana adükari bogori Defit+ndi amoao-yomondi s+rambeah+ndiyu. Nga asu n+morehi-mayo ranahandi ndürü ana Mariayo.

28 Sünambeahíndi nendí-mayu ranai nímoréhí ranahambo-so tüküfi hoafíyundühí yahuya, “Karíhasí. Adúkarí ai se-díbo núnghumbo síhambo aboedí-aboedímareaníní,” mehundo.

29 Raníyo asu Maria ai sünambeahíndi nendandí-mayo hoafí ra hímboríyo haya asu ai afíndi hohoanímoyowohú níne-moatükuní hoafí yahurai ra yahohaya hoafímayo.

30 Sünambeahíndi nendí-mayu ranai ahambo hoafíyundowohú yahuya, “Maria, se ranímbo yíhímbondamboyafí, nga God ai síhambo nğusúfoambe aboedí fufurífoareanínímboani.

31 Nga rananímbo se warandúhumbúndafí hawa nindowenihí nímorí ndowaríndífí mbunda asu se ahandí ndurí Sisas kaboadíworí.

32 Aiana adúkarí hondúduaní ahambo moaní Nímooamo Hamíndí Hondúndí nímorani mbíseimboyei. Rananímbo asu Adúkarí God ranai ahambo bogorímbondirímbui sapo ahandí amoao Defit ramefiyu súnghu.

33 Rananímbo ai koadürúmbo-koadürúmbo Sekopíndí ahuirí mamíyei bogorímbondífi núnghuhú, ahandí nğíníndí hífandarandí ranai nğírí moendíndo,” mehundo.

34 Maria ai sünambeahíndi nendí-mayu ranahambo hoafíyondowohú yahoya, “I, raní-moatükuní ra núnghunde yahurai tükúmandífea? Asu roana nindowenihíkoate-anahísi!” mehondowamboyu.

35 Asu símborí ai ahambo hoafíyundühí yahuya, “Yífiáfí Aboedí ranai síhafí fiambe tükúndífeníníhú anímbo asu Godíndí nğíníndí ranai síhambo gabudíboadeanínímboe. Ranímbo-húndambo anímbo asu sürúhoeimbi nímorí ranahambo Godíndí Nímor-ani mbíseimboyei.

36 Awi se hímboríyafí, síhafí mbu Erisabet amboaní nğírí nímorí wakíndamíndo masei boagirímayoa, nga haponda warandúhumbúyo haya 6 amoamo homboane.

37 Nğírí God ai níní-moatükuní refekoate-ndu,” mehu.

38 Asu Maria ai símborí hoafíyowohú yahoya, “Ro Adúkaríndí ratúpuriya-ríhandeimb-anahí, nga se hoafímayafí súnghu ai moaní rambíreandamboane,” mehondowamboyu asu sünambeahíndi nendí ranai ndamefiyu.

Maria ai Erisabetímbo ndúfosimbo maho

39 Raní-símboaní Maria ai botífe naporamíndí haya nímái nğoafí mamí Sudia hífi wafuambe anángho ranínambo mahafó.

40 Raníyo asu ai Sekaraiandí worambe ho haya farífe hafó Erisabetímbo híhífímarandí.

41-42 Erisabet ai Maria híhífímarandí ra hímboríyo-ambe asu mare ranambe nímorí ai ahandí furambe sanğurímbo botífi piyu marandí. Raníyo asu Erisabetíndí fiambe Yífiáfí Aboedí ranai tükúfeyowohúyo, ai pukúna hoafí karíhoehú hoafíyowohú yahoya, “God ai síhambo aboedí-aboedímareaníní munğugambo nímoréhímbo refendüríkoate-mayu nou. God ai nímorí ranahambo amboaní aboedí-aboedírírímboani!

43 Awi adúkarí moatükuní wambo tükúmefoyondírí. Nga wandí Adúkaríndí hondí ai wambo hoeifendírímbo tükúmefoyó.

44 Awi se hímboríyafí, asu ro síhafí-mayo híhífí hoafí ra kefoendühí hímboríhamíndíhühíyahí asu nímorí wandí furambe asanğuru ranai híhífí-híhífíyuhú hohorípí-hohorípímayu.

45 Adükarîndî hoafi ra se anihondümbö-ndowandühi ana, asu se hîhîfi-hîhîfîndafi sapo ranî-moatükunî ranai anihondü sîhambo tükündîfenînimboe,” mehondo.

Maria ai Godîmbo herüna kakîsaomarîrî

46 Maria ai yahoya,

“Ro wandî ngusüfoambe ra Adükarîmbo adükar-ani sa hohohanîmoayahî.

47 Asu wandî hohohanîmoambe ranai Godîmboya

wandî Aboedambo-reandîrî-randeimbani yaho hîhîfi-hîhîfayo.

48-49 Ro ahandî ratüpurîya-rîhandeimbîya hehea moanîndî nîmorehîyahî, ngâ asu ai wambo hohohanîmoyuhü ndondomareandîrî.

Hapondanambe peyo haya süngunambo gogu aho ranambe amboani

nindou ai wambo hîhîfi-hîhîfîmb-anafi mbîseimboyei,

nîmboe sapo Adükarî Hamîndî God ai wambo adükarî moatükunî ramareandî ranîmbo-hûnda.

Ahandî ndürî ra moanî sürühoeimbane.

50 Ngâ asu ahandî hîpoambofe hohohanîmo ranana nindou dîdîyei ahambo ahînarîhori

ranaheimbo-so boagîrî tühünîmbo rande yagodîmboe.

51 Ai ahandî warî ngîndî ranambo adükarî ratüpurî ratüpurîmayu.

Ai nindou afîndî-afîndîyeimbî ranaheimbo ahei hohohanîmo nîne moaruwai amarondürî

ranî kameihî bukürümafoareandürî.

52 Ai bogorî nindou-memo ahamundî nîmarîfondî wamîndî hîfîni hemoafoareapuri.

Ranîyo asu nindou ndürîkoate-memo ranahamumbo nîmoamo sepurîmündü botîmareapuri.

53 God ai nindou wembomboyeimbî ranaheimbo aboedî moatükunî yimbu-reandürî

asu nindou napombü-mayei ranaheimbo nîni akîdou-amboani warambefendürîkoate koamarîhendürî.

54 Ai ahandî ratüpurîyei-rîhûndeimbî Israer ranaheimbo mafarîhendürî ra sapo horombo hoafiyo masîhendî ranî süngumboyu hîpoambomareandürî.

55 Ai Abraham asu ahandî ahuirî mamî ranaheimbo hoafiýondürîmbo

koadürümbo-koadürümbo ra hohohanîmoyu masîhendî ranî süngumboyu ramareandî,”

meho.

56 Maria ai ngîmî amoamo Erisabetî-dîbo nîngö hîmboyo asu ai ngoafîna asükaiyo hîhîrîfe maho.

Erisabet Sonîmbo maserîmîndo

57 Erisabet ai ahandî nîmorî semîndîmbo si tükümeýendowamboyo asu ranî-sîmboani ai nindowenihî nîmorî maserîmîndo.

58 Nindou bîdîfîrî ai-babîdîmbo worî yimburîhindeimbî ranîyei asu ahandî wahorî mamîyomo muŋguambo Adükarî ai nîne aboedî ranîpoanîmbo moatükunî ahambo ramareandî ra hîmborîyeihehi ai Erisabetîmbo ngusüfoambe hîhîfi-hîhîfîmehündö.

59 Nîmorî ranai mamî wikîyu hayamboyuwane, asu ai ahandî fihoeari kefetîrîhefe mburîmbo afîndandî ndürî süngu Sekaraiambofi kafeofimboani sei hehi mahei.

60 Nga asu ahandi hondi ai hoafiyowohu yahoya, "Yowan! Ahandi nduri ana Son animbombiyu-wamboane," mehonduri.

61 Raniyei asu ai ahambo hoafiyehi seiya, "Asu seana shafi srambe moai yahurai nduri ana yangoro," masahundo.

62 Raniyei asu ai ahandi afindambo warinambo yangiri hoafiyehi nduri nin nitori ranahambo kamaboadihori masahundo.

63 Sekaraia ai suru papimbo moatukunifih nduri pareanduh yahuya, "Ahandi nduri ana Son-ani," mehuamboyei. Asu moani nimboe yahurai munguambo ai hepuni-mehindi.

64 Refeyowohuyo asu moani ranambe hamindi Sekaraia ai asukaiyu hoafi ra waporimbo-randuhya Godimbo aboed-ani yahu hoafimayu.

65 Raniyo asu nindou ngoafi akimi amarei ranai yhimbo sisireanduruiyo, asu rani-moatukuni ramefeyo rani hoafi ranai Sudia hifi wafuambe ngoafi anango rani-amboani ho-ho marandi.

66 Munguambo nindou ai rani hoafi ranahambo himboriyei hehi hoanimo kikirihunduh duduyahinduh seiya, "Nimori ra nin moatukuni nahurai nimori tukumandifia?" masei. Ai rarihi fifirihindi Adukarindi nginindi ranai ai-dibo aningo ho.

Sekaraia ai Godindi hoafi hoafimayu

67 Sonindi afindi Sekaraiani fiambe Yifafi Aboedi ranai farifehyo asu ai Godindi hoafi ra yare hoafiyuh yahuya,

68 "Awi shiri Israeri-yafe God Adukari ranahambo aboed-ani mbisefomboane.

Ai ahandi nimorehi nindowenih ranaheimbo farihendurui ahe-
imbo aboedambofe-ndurimbohunda makusu-ani.

69 Ahandi ratupuriyu-randeimbi amao Defitindi srambeahndiyu ai sapo nindou nginindi shefimbo aboedambofe-munimbo-mayu ranahambo dibonmayundo.

70 Ai ahandi suruhoeimbi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi sungu horombo hoafiyu masihendi hoafi ra sungumareandi.

71 Rani hoafi ra yahurai yare hoafiyuh yahuya ai nindou shefimbo hurutumb-anei.

Asu yiboarukoarihimun-anei ranahei nginindi warambeahndi aboeda hundi-hemunumbui yahu hoafiyu masihendi.

72 Ai shefi amao mamimbo hipoambondeandurumbui.

Asu ahandi hoafi hoafiyu firamundu masihendi ranahambo ho-
hoanimondumbui.

73 Shefi amao Abrahamimbo ai dabarifihi hoafiyu masihendi.

74 Ai shefi hurutumbiyei warambeahndi aboedambo huruhefemunihi,
asu ai shefimbo ahandi ratupuri yhimbo sisirifekoate ratupurimbo ra sungurahi yahombo hoafiyu masihendi.

75 Asu rananimbo shiri yangiri nimboefambe amboani, shiri moani suruhehundeimbidefi mbundihu, aboedi mbumundi hamindi ahandi himboahui munguambo si aho ra nimboefomboane.

76-77 Haponda, wandi nimori, shambo ana Nimoomo Hamindi Hondundi hoafi hoafiyafi-randeimb-anafi mbiseimboyei.

Seana Adükarimbohünda horombondafo ngafühi ahamböhünda nafi dïdïboadondowandühi
ahandi nendi ranaheimbo ahei moaruwai hohoanimo ra amboawi yahohü
moaruwai hohoanimo-ambeahindi aboedambofo-ndürimboani ya-
homböhünda.

⁷⁸ God ahandi hipoambofo hohoanimonambo
simbori si nahurai koaboadeanda kodimboe.

⁷⁹ Rananimbo nindou yifimbo yihimboyeih nimb nimarooni animboei
aheimbo si boakiboadeandürimboe.

Asu rananimbo sihefimbo aboedi nimarimbo nafi nafuindamuna
ngemboeyi,”
Sekarala ra mehu.

⁸⁰ Süngunambo Son ai adükariyuhumbo asu Yifafi Aboedi ranai-amboani
ahandi fiambe nginindi tükumefeyo. Ai hu nim wohi furikoate-reandühi
nünghu humbo Israer so boatei weindah tükumefiyu.

2

Maria Sisasimbo maserimindo (Matyu 1:18-25)

¹ Rani simboani Romi-yafe adükar bogori Sisar Ogastas ai muñguambo
nindou ranihündambo ai ndüri semindimbo hoafi ra hoafiyu masihendi.

² Kwirinius ai Siria-yafe bogorimbofi nünghuambeyo muñguambo nindou
ranaheimbo ndüri semindimbo ra boatei tükumefeyo.

³ Raniyei asu muñguambo nindou ranai mamami ahandi hoari ahandi
ndüri semindimbohünda ahandi ngoafi hondü raninambo hei marihündi.

⁴ Raniyu asu Sosep ai-amboani Gariri hifambe Nasaret ngoafihündi botifi
haya adükar bogori Defitimbo sahorimindeimbi ngoafi Betrethem Sudia
hifambe anango raninambo mahu. Sapo ai Defitindi sirambeahindani.

⁵ Raniyo asu Maria ranahambo Sosepimbo semündumbo momo
kümarihindi rani-dïbo ndüri semindimbo mahu. Raniyo asu Maria
ranai warandühumbiyo.

⁶ Raniyo asu ai Betrethem ngoafihü nimbafembe Maria ai ahandi niori
wakemindimbo si ranai ndeara bidifran tükumefeyo.

⁷ Ai ahandi amongo niori ra wakirimindi haya niori-yafe
hoearinambo himonderi mbura burmakauyei sesi hiprambe
mafoareri. Sapo nindou aporambo wori ranai nindou fond muñgu
simongorimayeiambo wambo.

Sünambeahindi nendi ai sipsip hifandiru-rundeimbimbo Sisas tükumefiyu hoafi sowandümo mahomo

⁸ Rani hifihü sipsip hifandiru-rundeimbi ai ahamundi sipsip fufu-
rundümo homo moanambühi hifandirundürühi mam nimbimemo.

⁹ Adükarindi sünambeahindi nendi ranai ahamumbo-so tüküfihüyu
asu Adükarindi himboamupui-randeimbi si ranai ahamumbo
boakimafoareapuri. Raniyomo asu ai rani-moatükun ranahambo
yihimbo sisirimefundi.

¹⁰ Nga asu sünambeahindi nendi ranai ahamumbo hoafiyupurühi
yahuya, “Se ranahambo yihimbondimboemo. Ro ndanimboahi nda
sihamumbo aboedi hoafi sahamindimboanahi. Rani-moatükun hoafi

ranan+imbo adükar+ h+hifi-h+hifi ndem+ndi munjuambo nindou ranahe-imbo tükünd+emboe.

¹¹ Ndan+simboani Defit+ndi ngoafi Betrethem ran+hü nindou sapo siheimbo aboedambofe-ndür+imbo-mayu ranahambo hond+ ai wak+mar+imbo. Ai nindou God d+bon+meindo Krai Adükar+ ranani.

¹² Nga asu ranan+imbo se ahambo an+hondumbo randu yahurai fifir+induwuri. Se hoeinduwurani n+mor+ ranai hoear+nambo himond+hefimb+ burmakau-yei ses+ hip+rambe foerümbui,” mehupuri.

¹³ Raniyo asu hoafi n+ngoambe sünambeah+ndi ami-yomond+ nendi ranai tüküyafu sapo sünambeah+ndi nendi ngorü-mayu rani-bab+d+imbo n+ngomombo God+imbo aboed-ani yahomo hoafi+yomondühi yahomoya,

¹⁴ “God n+moamo ham+ndi hondü an+ngü ranahambo aboed-ani mb+seiamboane.

N+moreh+ nindowenih+ hifi ndan+hü an+imboei ranaheimbo ngusüfo afur+fimb+ hohoan+mo segodür+imboane.

God ai aheimbo ngusüfo pareandür+h+ siyaofindür+hani,” mehomo.

Sipsip hifand+ru-rundeimb+ nindou ranai homo Sisas+imbo hoeimarüwuri

¹⁵ Sünambeah+ndi nendi ranai ahamumbo sowah+ndi botiyafu sünambe hafomondane, sipsip hifand+ru-rundeimb+ nindou-memo ranai ahamund+hoar+ bogo hoafi firündümondühi yahomoya, “Awi sih+ri Betrethem ngoaf+nambo ngefi sapo rani-moatükun+ tüküme Feyo ra hoeind+hu Adükar+ ai hoafi+memun+ süngu,” mehomo.

¹⁶ Raniyomo asu ai n+mai ran+nambo homo Maria Sosep+imbo-so tüküyafu mburu n+mor+ burmakauyei ses+ hip+rambe mafoeru ra hoeimarüwuri.

¹⁷ Sipsip hifand+ru-rundeimb+ nindou-memo ranai ahafembo hoeirup+r+ mburu asu ai n+ne-hoafi n+mor+ ranahambo sünambeah+ndi nendi ai hoafi+memo hoafi ra hoafi+memop+r+.

¹⁸ Munjuambo nindou ai rani hoafi ra h+mbor+yeyi hehi hepünahi af+ndi hohoan+momoyei.

¹⁹ Nga asu Maria ai rani hoafi munju ra ngusüfoambe hohoan+moyo marand+.

²⁰ Raniyomo asu sipsip hifand+ru-rundeimb+ nindou ranai h+h+riyafu homondühi God+imbo adükar-ani asu ndür+imb-ani yahomo houmbo mahomo. Ai sapo ahamumbo sünambeah+ndi nendi hoafi+memopuri rani süngumbo rani-moatükun+ ranahambo h+mbor+yomo hoeiru houmbo wambo.

Sisas+imbo ndüri kamafoar+hor+

²¹ 7 Si ranai hoane rani wagabe n+mor+ ranahambo hoear+ kefet+r+hefih+ ndür+ Sisas kafoefimbo si ranai tüküme Feyo. Sisas ra horombo hondand+ furambe sanjor+koate-yuambe rani+simboani sünambeah+ndi nendi ai kamafoarir-ane.

Simion Ana ai Sisas+imbo God+ndi worambe hoeimar+neri

²² Moses+ndi ah+nümb+ hohoan+mo menjoro ranai hoafi+mayo süngu Maria Sosep ai aboedi tüküfe n+mar+imbomefe rani si ai tüküme Feyop+r+. Rani-yafe asu ai n+mor+ ra sowar+ndife hena Adükar+ndi h+imboahü h+n+ng+fimbo Serusarem ngoaf+na mahafe.

23 Sapo rani+moatükuni refembo-mayo ra Adükar+ndi ah+nümbi ho-
hoan+moambe yahurai sürü pare yangorowohü yahoya, 'Munguambo
nindowenih+ n+mor+ fur+ simbor+hünd+ ranana God+ndi+fihi yang+ri+ pa-
iar+imboane,' meho.

24 Asu ai hafe yimbu wupufombefeyo asu d+bi weimbefeyo ranamboani
God+imbohünda hifokoar+ne mas+heneandi sapo Adükar+ndi ah+nümb+ ra-
meho süngumbo.

25 Rani+simboani nindou mam+ ahand+ ndüri Simion ranai Serusarem
ngoafi ran+hü manüngu. Nindou ranai ana ai aboed+ ham+nd+yu haya
God+imbo yang+ri+ hohoan+mo parireimb+ nindowuyhü Israer nindou ranai
aboedambo-mbeahindi yahu haya h+imboyumbüyu manüngu. Yifiafi
Aboedi ranai ahand+ fiambe n+maroweimbiyu.

26 Raniyo asu Yifiafi Aboedi ai Simion+imbo hoafi weindah+reandowohü
yahoya, "Ng+ri+ se n+mai y+fi+ndafi, nga se n+mbafi+n+mbafimbo Adükar+
ai Nindou koamar+heir+ ra hoeind+wor+ hawambo an+imbo ndamboyafi,"
meho sünggu.

27 Yifiafi Aboedi ai Simion+imbo hohoan+mo bot+mareramboyu asu ai
God+ndi wor+na mahüfu. Sapo ah+nümb+ hohoan+mo mengoro rani-
süngumbo ahambo refimboyafe hondaf+ndi ai n+mor+ Sisas ranahambo
sowar+ndi+fe God+ndi wor+ ranambe mahüfe.

28 Raniyo asu Simion ai n+mor+ ranahambo ahand+ warambe
wak+rümünd+ God+imbo h+h+firürühi hoafiyuh+ yahundoya,

29 "Adükar+ sapo horombo wambo se hoafimayafi ra-süngumbo
sihafi ratüpur+iya r+handeimb+ nindou nda moan+ rando
h+n+ng+ndowand+ra
ro ngusüfo afur+nd+he künd+he hehea y+fi+ndamboane.

30 Ro wand+ himboar+nambo se y+hoefombo aboedambofe-mun+imboayafi
ra hoeir+heamboanahi.

31 Rani+moatükuni ra se sihafi n+moreh+ nindowenih+ ranahei
h+imboahü d+d+boadorand+fi mas+hoefane.

32 Rani+moatükuni ranana weindah+fembo si-ane,
nga sihafi hohoan+mo sünggu rani+moatükuni ranai an+imbo
Suda-yafe ndi+fo mayei ranaheimbo si dagadür+imboe.

Asu n+moreh+ nindowenih+ sihafi Israer+hünd+mayei
ranaheimbo ndüri adükar+ümb+ n+ngo hohoan+mo ra
tükünd+ifendür+imboe," mehu.

33 Rani+yafe asu n+mor+nd+ hondaf+nd+ ranai n+ne-moatükuni
hoafi Simion ai watapor+imbo-marand+ ran+imbo h+imbor+yafe hena
hepün+mef+neandi.

34-35 Raniyu asu Simion ai aheimbo aboedi+aboedi+reandürühi Maria
n+mor+nd+ hond+mayo ranahambo hoafiyundowohü yahuya, "N+mor+
ndanana God ai ahand+hoar+ d+bon+mayuani Israer+hünd+ b+d+fi+ri+
ahambo an+hondümb+ofekoate-ayei ranai moaruwaimbo-ndahimboyei
asu an+hondümb+o-ari+hor+ ai aboedambondahimboyei. Ai God+ndi yifiri
nafuindümbui asu n+moreh+ nindowenih+ af+nd+ ranai ahand+ hoafi
h+imbor+koate-ndeihi, asu ahei n+ne hohoan+mo d+bo ahei ngusüfoambe
mamarondür+ ra weindah+nd+himboyei. Ranan+imbo asu shambo-amboa
af+nd+ hohoan+mo ranai pisao nahurai sihambo ngusüfo ra nandeamboe,"
mehu.

36-37 Ran+hü n+moreh+ kai mam+ ahand+ ndür+ Ana God+ndi hoafi hoafiyo-randeimbiyo man+ngo. Ai Fanuer+ndi n+mor+yo haya asu Asand+ s+rambeah+ndi-mayo. N+moreh+ ranai 7 h+mban+yo nindowenihüh+mefeyo nga asu haponda 84 h+mban+mo boag+r+yomboane. Ai moai God+ndi wor+ ranahambo h+n+ng+re tifoendi, nga ai moan+ n+mb+ n+mb+si aho ra God+mo hohoan+moyowoh+ wembopo did+bafe marandane.

38 Moan+ ran+ s+imboan+ ham+ndi ranambe n+moreh+ ranai akim+ tükufe n+ngo God+mo h+fi+h+mariri. Asu ai nindou did+iyei sapo Serusarem ngoafi God ai aboedambo-fembo-mayu ranahambo h+mbomaye ranahaimbo n+mor+mayu ranahambo watapor+mo-randürühi hoaf+mendür+.

Sosep ai ahand+ ambor+ bab+dimbo Nasaret+nambo h+h+r+yahi mahei

39 Sosep Maria ai sapo n+ne-moatükun+ ratüpur+ Adükar+ndi ah+nümb+ hohoan+mo süngumbo refembo ratüpur+mayo ra rar+ne mbur+na, asu ai ahafe ngoafi Nasaret Gariri h+fambe anango ran+nambo h+h+r+yaf+ne mahafe.

40 N+mor+ ranai adükar+yuhü nga n+mar+hoayu. Ran+yu asu ai ndore fif+re haya God ai ahambo ngusüfoambe aboed+aboed+mariri.

Sisas hoar+fi ranai yamundu-rundeimbi nindou bab+di God+ndi worambe mamaru

41 Muñguambo h+mban+ ra Sisas+ndi hondaf+ndi ai Serusarem+nambo adükar+ si ahand+ ndür+ Pasofa tükufe arand+ ran+ hoeifembo hafe mar+nand+.

42 Asu Sisas ai 12 h+mban+mo nünngu hayamboyuane, sapo ran+ moatükun+ si koadürü refemarand+ süngumbo ai hoeifembo mahafe.

43 Adükar+ si ranai hümaram+ndo-wamboyafe asu ai ngoaf+na h+h+r+yaf+ne hafe, nga Sisas hoar+fi-mayu ranai Serusarem ngoaf+hü n+maru. Nga asu ahand+ hondaf+ndi ai n+mar+mo-mayu ra moai fif+r+neandi.

44 Ai ndananan+ya nindou amur+ b+di+f+ri ran+bab+dimbo mbahumbai safe hena asu ai ran+ si peyo haya maho ra naf+ süngu hafehü ngunindambür+ asu mam+s+r+mayei ranahei mbusümo kokomar+n+r+ hafe.

45 Ai ahambo hoeifikoate-yafehü asu ai h+h+r+yaf+ne hena Serusarem+nambo hüf+h+ kokomar+n+r+ hüfe.

46 Yimbu si ranai howane, ng+m+ sinambo hondaf+ndi ai God+ndi worambe Suda-yomond+ ah+nümb+ hohoan+mo yamundu-rundeimbi bab+dimbo mamaruwa hoeimar+neri. Ai ran+hü n+mar+mo ahamundi hoafi h+h+mbor+yu asu düdufe hoafi düdufipur+ randüh+ mamaru.

47 Ran+ nindou muñguambo didemo ai ahand+ hoafi h+mbor+memo ranai ahand+ fif+r+ifeyo asu s+mbor+ hoafi+mayu ranahambo hepünümefund+.

48 Ahand+ hondaf+ndi ai ahambo hoeir+nerüh+ hepünüyaf+ne mbur+na hond+ ai hoafi+yondowohü yahoya, "N+mor+ nda se n+mb+oe y+h+oeh+mo rasüngumarowanda? Sihafi ape-d+bo ro sihambo af+ndi hohoan+moyehüh+ kokomar+hoan+n+," meho.

49 N+mor+ ranai s+mbor+ hoafi+yuh+ yahuya, "N+mb+oe se wambo kokomar+nand+ra? Ro wand+ Apend+ worambeah+ n+mb+oamboanah+ ra se moai fif+r+neandiyo?" mehu.

50 Nga yimbu ai moai n+mor+ndi hoafi n+m+ndi ra ndor+ne fif+r+neandi.

⁵¹ Ranıyo asu Sisas ai ahandi hondafindi babidi+mba Nasaret ngoafinambo hihiriyahi mahei. Asu ai ahafe hoafi himboriyu marandi. Ahandi hondi Maria ai mungu moatukuni ra ngusufoambe hohoanimo kikihimareandi.

⁵² Sisas ai ahandi fi ra adukariyuhü asu ahandi fifirife hohoanimo ranai adukari tukufhi God-aiyu asu nindou-ayei ahambo hoerihora mayoa aboed-ani masahünda.

3

Son hundür+ra-randeimbi ai hoafi bokar+marihendi (Matyu 3:1-12; Mak 1:2-8; Son 1:19-28)

¹⁻² Sisar Taiberius ai 15 himbani hifandirandambe Pondius Pairat ai Sudia-yafe hifi hifandimarandi. Herot ai Gariri hifi hifandirandane, ahandi akidi Firip ai Ituria hifi asu Trakonitis hifi hifandimarandi. Risanias ai Abirene hifi hifandirandambeyo asu Anas weimbo Kaifas ai Godimbo sesi shene-rinandeimbi bogori adukarimayafani. Rani simboanimo Son Sekaraiandi nimori ahambo-so nim wohi furikoate-reandühi Godindi hoafi ranai tukumefeyo.

³ Ranıyo Son ai Sodan hoekimi ra hoahoangu wakireandühi hoafi bokar+hendühi yahuya, "God ai shei moaruwai hohoanimo ra gogorihemböhünda munguambo nindou shei moaruwai hohoanimo ra hini+ngindihi hehi hundüründe," mehu.

⁴ Rani-moatukuni ra Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi, ahandi ndüri Aisaia, ahandi bukambe hoafimayo sünguyo tukumefeyo. Ai yare hoafiyowohüya,

"Nimi wohi furikoate-reandühi nindou mami ahandi yasimondi ranai m+ngıyo hoafiyowohü yahoya,

'Adukarindi nafi wudipoapondihindi,
ahamböhünda nafi didi+boadondihindi.'

⁵ Munguambo hoafendi peyo-peyo arandi ra hifi hirindei koaboad+hindühi botire ni+ngoweimbi ra didi+boadombir+hindamboane.

Nafi ho pusire ho pusire-randeimbi ra didi+boadorihinda mbumundimbeyo-wamboane,
asu nafi moaruwaiyo ra wudipoapo-mbir+hindamboane.

⁶ Rananimbo munguambo nimorehi nindowenih ranai God shefimbo aboedambofe-munimböhünda ratüpurimayu ra hoeimbir+hindamboane,"

Aisaia 40:3-5

meho.

⁷ Nindou afindi ranai Sonimboya hundürümbiramuni sei hehi Sodan himona maheiamboyu ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, "Se ana amosiri moaruwai ranahandi nimor-anei. Sheimbo didi ai hoafimayu-amboyei God ai moaruwaimbo-fendürimboayu ranambeahindi aboedambo-fembo hohoanimoayeia?

⁸ Shei hohoanimo ra hisi nahurai-ane. Se shei moaruwai hohoanimo hini+ngimar+hindi ra nafuimböhünda hisi aboedi nahurai hohoanimombeyei-amboane. Asu se ngiri sheihoari simbori hoafürindeihıya, 'Abraham ana yhoefi amoo-ani ranimboane God ai ngiri yhoefimbo nginind+ndamuni,' mbisei. Nga Abrahamindi ahuri ra moanane. Haponda ro sheimbo hoafayahandüri, God ai yifirayu

ana, ai n̄moei nda Abraham̄ndi ahuir̄imbonde naf̄indand̄uri h̄in̄ngi-ndeand̄ur̄umbui.

⁹ N̄im̄i ranai aboedi h̄is̄ikoate-ayo ana, n̄im̄i afimambe t̄ime yanḡor̄imboane, h̄it̄ifoefe haiambe p̄ifemboh̄unda,” mehu.

¹⁰ N̄imoreh̄i n̄indowenih̄i ranai Son hoaf̄imayu ra h̄imbori-yei hehi d̄ud̄ur̄ihor̄uh̄i seiya, “Asu ro n̄un̄ngu-mand̄ihunda?” masei

¹¹ Asu ran̄yo Son ai s̄imbori hoaf̄iyund̄ur̄uh̄i yahuya, “N̄indou ḡgor̄ü ai siot yimbundap̄iran̄i asu ḡgor̄ü ai moan̄nduan̄i ahand̄i-mayo f̄ih̄indi ḡgor̄ü mb̄isagadowamboane. Asu n̄indou ḡgor̄ü ai sesi af̄indi as̄ihendi amboan̄i moan̄i mam̄i mare ran̄i süngumb̄reand-amboane,” mehu.

¹² Takis kaki sowand̄umo-rundeimb̄i n̄indou bid̄if̄ir̄i amboan̄i hund̄ur̄umboh̄unda mahomo. Asu ai d̄ud̄uyafund̄uh̄i yahomoya, “N̄indou yamundo-randeimb̄i, asu ro n̄un̄ngu-mand̄ihunda?” mehomo.

¹³ Asu s̄imbori Son ai hoaf̄iyupur̄uh̄i yahuya, “Se takis kaki ra gafman hoaf̄imemo s̄imogod̄uh̄i yanḡir̄i ndowand̄umo, ḡga se ahei-mayo af̄indi ham̄indi sem̄ind̄ipoan̄i,” mehu.

¹⁴ Asukai ami bid̄if̄ir̄i ranai d̄ud̄uyafundowoh̄u yahomoya, “Asu ro n̄un̄ngu-mand̄ihunda?” mehomondamboyu. Asu s̄imbori hoaf̄iyupur̄uh̄i yahuya, “Se yowan̄i n̄indou bid̄if̄irambo moaruwaimbo-nd̄uwur̄uh̄i ahei kaki h̄umbuh̄un̄i-yopon̄i. Asu se yowan̄i ahei-mayo kaki h̄umbuh̄un̄imboh̄unda t̄ikefehefe pap̄i-hoaf̄iyopon̄i. Sapo s̄hamundi rat̄upuri ran̄imbo-h̄unda kaki asowand̄umo ra ndear-ane,” mehu.

¹⁵ N̄imoreh̄i n̄indowenih̄i ranai ran̄i-moat̄ükun̄i ra hoeir̄ih̄i hehi hep̄ünehind̄uh̄i af̄indi hohoan̄imoyeih̄i seiya, “Awi Son ranana God̄indi n̄indou ranaheimbo sem̄indi-nd̄ur̄imbo kafoarir̄i h̄in̄ngimarir̄i sapo Kraisan̄i-mbai,” masei.

¹⁶ Ran̄yo asu Son ai aheimbo muḡguambo hoaf̄iyund̄ur̄uh̄i yahuya, “Roana s̄heimbo hoenambo yanḡir̄-ane hund̄ur̄ar̄ihand̄ur̄i, ḡga n̄indou ḡgor̄ü süngun̄i as̄unu ranai ana ahand̄i ḡḡin̄nd̄i ra wand̄i ḡḡin̄nd̄i ḡgas̄undeamboane. Asu roana aboedi ham̄ind̄iyah̄ipoan̄i ahand̄i su wof̄i h̄imond̄i-maram̄undu ra fufur̄ih̄efemboh̄unda. Ai an̄imbo hai asu Yifiafi Aboed̄inambo hund̄ur̄ü-ndand̄ur̄imbui.

¹⁷ Aiana n̄indou s̄ifet sem̄ündümbo nahurai an̄imbo t̄ükünd̄ifimbui. Ran̄imbo wit h̄ip̄ir̄i ra f̄if̄ir̄ind̄ihembui. Asu wit saf̄i wit s̄ih̄efe worambe d̄igend̄uh̄i h̄ip̄ir̄i ra hai koad̄ur̄ümbo koad̄ur̄ümbo horoweimb̄i ranambe mandeambui,” mehu.

¹⁸ N̄imoreh̄i n̄indowenih̄i af̄indi ranaheimbo Son ai ahei ḡgus̄üfoambe ḡgor̄ü süḡgurear̄ü bot̄irear̄ü rand̄uh̄i aboedi hoaf̄i ra bokamar̄ihend̄ur̄i. Asu bid̄if̄ir̄i amur̄i hoaf̄i ranamboan̄i ran̄if̄ih̄i türe watapor̄imbo-marand̄i.

Herot ai Son̄imbo karabus̄imarir̄i

¹⁹ ḡga Son ai ahamund̄i n̄indou ad̄ukar̄i bogori ahand̄i nd̄ur̄i Herot ranahambo ḡḡin̄nd̄i hoaf̄imayundo. Ai ramarir̄i ra sapo Herot ai ahand̄i ak̄idand̄i n̄imoreh̄i ahand̄i nd̄ur̄i Herodias sem̄ündü asu bid̄if̄ir̄i amur̄i moaruwai hohoan̄imo ranamboia yare marandamboyo ramarir̄i.

²⁰ Ran̄yu Herot ai moaruwai hohoan̄imo ḡgor̄ü hohoan̄imoyuh̄üyu asu ai Son̄imbo karabus̄imarir̄i.

*Son Sisas̄imbo hund̄ur̄umar̄ir̄i
(Matyu 3:13-17; Mak 1:9-11)*

21 Munnguambo nimorehi nindowenih; ai huhundurüyei hehimboyei, asu Sisas ai-amboani hundürümayu. Ai refi mbura nimoamo himboyuhü didibafiyuhü nunguane, asu sünambe bumareandi.

22 Raniyo asu Yifiafi Aboedi ranai wupufo hoearambefe haya kosi ahandiwami pühimayo. Raniyo asu sünambeahindi hoafi ranai tüküflihi yare hoafiyowohü yahoya, "Seana moani wandi nimir hondü-anafi. Ro sihambo ngusüfoambe siao yaheamboanahi," yaho hoafimayo.

Sisasindi amoa ahamundi ndüri

(Matyu 1:1-17)

23 Sisas ai 30 himbanimboyuhüyu ahandi ratüpurü ra piyu haya ratüpurümayu hu. Raniyei asu nindou ai awi Sosepindi nimir-ani sei hoafimayei. Ranühi peyo haya boagirü maho ra ndahurai-ane: Sosep ai Erindi nimiriyuane asu Eri ai Matatindi nimir-mayu.

24 Matat ai Rifaindi nimiriyuane asu Rifai ai Merkindi nimir-mayu. Merki ai Sanaindi nimiriyuane asu Sanai ai Sosepindi nimir-mayu.

25 Sosep ai Matatiasindi nimiriyuane asu Matatias ai Amosindi nimir-mayu. Amos ai Nahumindi nimiriyuane asu Nahum ai Esrindi nimir-mayu. Esri ai Nagaindi nimiriyuane asu Nagai ai Matindi nimir-mayu.

26 Mat ai Matatiasindi nimiriyuane asu Matatias ai Semenindi nimir-mayu. Semen ai Sosekindi nimiriyuane asu Sosek ai Sodandi nimir-mayu.

27-28 Soda ai Soananindi nimiriyuane asu Soanan ai Resandi nimir-mayu. Resa ai Serubaberindi nimiriyuane asu Serubaber ai Siartierindi nimir-mayu. Siartier ai Nerindi nimiriyuane, Neri ai Merkindi nimir-mayu asu Merki ai Adindi nimiriyuane asu Adi ai Kosamindi nimir-mayu. Kosam ai Ermadamindi nimiriyuane asu Ermadam ai Erindi nimir-mayu.

29 Er ai Sosuandi nimiriyuane asu Sosua ai Erieserindi nimir-mayu. Erieser ai Sorimindi nimiriyuane asu Sorim ai Matatindi nimir-mayu.

30 Matat ai Rifaindi nimiriyuane asu Rifai ai Simionindi nimir-mayu. Simion ai Sudandi nimiriyuane asu Suda ai Sosepindi nimir-mayu. Sosep ai Sonamindi nimiriyuane asu Sonam ai Eriakimindi nimir-mayu.

31 Eriakim ai Mereandi nimiriyuane asu Merea ai Menandi nimir-mayu. Mena ai Matatandi nimiriyuane asu Matata ai Natanindi nimir-mayu.

32 Natan ai Defitindi nimiriyuane asu Defit ai Sesindi nimir-mayu. Sesi ai Obetindi nimiriyuane asu Obet ai Boasindi nimir-mayu. Boas ai Sarmonindi nimiriyuane asu Sarmon ai Nasonindi nimir-mayu.

33 Nason ai Aminadapindi nimiriyuane asu Aminadap ai Ramindi nimir-mayu. Ram ai Hesronindi nimiriyuane asu Hesron ai Peresindi nimir-mayu. Peres ai Sudandi nimiriyuane asu

34 Suda ai Sekopindi nimiriyu-mayu. Sekop ai Aisakindi nimiriyuane asu Aisak ai Abrahamindi nimir-mayu. Abraham ai Terandi nimiriyuane Tera ai Nahorindi nimir-mayu.

35 Nahor ai Serukindi nimiriyuane asu Seruk ai Reundi nimir-mayu. Reu ai Perekindi nimiriyu-ane asu Perek ai Eberindi nimir-mayu. Eber ai Sarandi nimiriyuane asu Sara ai Kainanindi nimir-mayu.

36 Kainan ai Arpaksatindi nimiriyuane asu Arpaksat ai Siemindi nimir-mayu. Siem ai Noandi nimiriyuane asu Noa ai Ramekindi nimir-mayu.

37-38 Ramek ai Metuserandi nimiriyuane asu Metusera ai Enokindi nimir-mayu. Enok ai Saretindi nimiriyuane asu Saret ai Mahararerindi

nimori-mayu. Mahararer ai Kenanindi nimoriyuane asu Kenan ai Inosindi nimori-mayu. Inos ai Setindi nimoriyuane asu Set ai Adamindi nimoriyuane asu Adam raniyu Godindi nimori-mayu.

4

Satan ai Sisasimbo moaruwai hohoanimombiyuwa yahuhaya rari hoeimariri

(Matyu 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹⁻² Sisas ai Sodan Hoe himonindi tukufi haya Yifafi Aboedi ahandi fiambe farifehuyo kife hurimindi nindoukoate-reandi nafi maho. Ranayo asu ranihu Satan ai ahambo moaruwai hohoanimombiyuwa yahuhaya 40 sihi rari hoeimariri.

40 si maho ranai munguyoambe Sisas ai nini sesi akidou-amboani sesikoate-wambo wembombomayu.

³ Ranayu asu Satan ai Sisasimbo hoafiyunduhi yahuya, "Se Godindi nimor-ayafi ana, nimoei kurayo ndanahambo hoafindafani bretimbondife tukumbifeyo-wamboane," mehundo.

⁴ Sisas ai simbori hoafiyunduhi yahuya, "Godindi Bukambe yare hoafiyowohu yahoya, 'Nindou ai ngiri bret ranifihi geduhi yangiri nunggu, nga wani,' meho," mehundo.

⁵ Ranayu asukai Satan ai Sisasimbo hifi wafuambe nimoamo serumundu hafu munguambo moatukuni nginindi hifandarandi engoro hifi ranihorehi ranahambo nafuimefoendo.

⁶ Ranayu yare hoafiyunduhi yahuya, "Ro shambo mungu moatukuni nginind-ane asu nduri adukarumbi moatukuni hifi ranihu engoro ra ndahaninimboyahi. Munguambo moatukuni ranana wandi yangiri-ane, nga ranimbo wambo ro nindou daboe saimboayahi ra moani wandi hohoanimonambo yangiri ndeheamboayahi.

⁷ Se wambo yangiri ngusifo parowandiruhi hohoanimoayafindiri ana, ro shambo mungu moatukuni ra ndahaninimboyahi," mehundowamboyu.

⁸ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyunduhi yahuya, "Godindi Bukambe yare hoafiyowohu yahoya, 'Sihafi Adukari God ranahambo yangiri animbo ngusifo pefihumbo ahambo hohoanimoyondowohu ahandi ratupuri yangiri refemboane!' meho," mehundo.

⁹ Ranayu asukaiyu Satan ai Sisasimbo serumundu haya Serusarem ngoafina hafu tukufi Godindi wori-mayo rani bogimondi wami nimoamo hamindi ngahi hiningimariri. Ranayu asu ai ahambo hoafiyunduhi yahuya, "Se Godindi Nimor-ayafi ana, ndaniwaminindi sihafihoiari ragu horopindafo pindafi.

¹⁰ Buk Baiborambe yare hoafiyowohu yahoya, 'God ai ahandi sunambeahindi nendambo hoafindupurani

asu ai shambo aboedindondunini hifandinduninimboemo.

¹¹ Ai shambo ahamundi wari ra nandundani kodafi raniwami pindafuhi ngiri sihafitijari ra nimoeinambo kaboadeyanini! meho," *Buk Song 91:11-12*

mehundo.

¹² Nga asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyunduhi yahuya, "Buk Baiborambe yare hoafiyowohu yahoya, 'Se ngiri Adukari sihafitijari God ranahambo rando hoeindiwori' meho," mehundo.

¹³ Satan ai ahandi refe hoeife hohoanimo hoafi ranambo Sisasimbo ngorü-sünguriri hoeriri ngorü-sünguriri hoeriri ra mbura awi süngunamboane yahuhaya ranihü ahambo rariri hinngiriri haya ndamefiyu.

Sisas ai ahandi ratüpurü Gariri hifambe boatei piyu ratüpurümayu (Matyu 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Raniyu asu Sisas ai Gariri hifambe hihirifi hu tüküfiyuwane Yifafi Aboedindi nginindi ranai ahandi fiambe mamarindo. Raniyo asu ai ranihü tüküfimboani hoafi ahambo ra muŋguambo hifi ranihü himborimaye.

¹⁵ Raniyu ai muŋguambo si aho ra Suda-yafe rotu wori ranambe aboedi hoafi yamundi-mareandüra asu nindou ranai ahambo aiana nindou aboed-ani masei.

Nasaretihöndi ai Sisasindi hoafi himborimbo moei masei (Matyu 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Raniyu asu Sisas ai Nasaret ngoafina ai nungu adükarimayu ranihü mahu. Raniyu asu moani nimarimbo si tüküfeyoambe sapo koadürü refe arandi süngumbo ai Suda-yafe rotu wori-mayo ranambe mahüfu. Ai hüfu wori ranambe nungumbo Godindi hoafi bukambe hoeireandühi wataporimbo-marandi.

¹⁷ Raniyomo Godindi hoafi hoafiyu-randeimbü Aisaia ahandi-mayo buk ra masabudo. Raniyu ai buk momondi-fimbü-mayo ra fufurihai hoeireandane hoafi ranambe mapeniŋgo ranai yare hoafiyowohü yahoya,

¹⁸ ‘Yifafi Adükarindi-mayo wandi fiambe amarondiri.

Aboedi hoafi nindou moaruwai ranaheimbo bokarhefendürimbo hündambo

ai wandi mbirowami weri kafaoreandühi dibonimayundiri.

Ai wambo koamarhendiri ra ro aheimbo hoafi ra refe bokarhefehüya,

Nindou karabusambe nimboeimbü ana, karabusü ra hinngindühi hehi ngeimboyei.

Nindou didiyei ai himboari tiharindeihü ana, asu ai asukai himboari birindühehi himboari-ndeimboyei.

Nindou moaruwai hamindi tiriifoaye

ai kikiife fufuri-hefeyoani aboedambo-ndahimboyei.

¹⁹ Asu sapo Adükarü ai ahandi nendi ranaheimbo aboedi hohoanimoayundüri ana,

rani himbanü si ra ndeara tüküfeihane yaho wataporimboyo wakifembohünda koamarhendir-anahi nda,’ *Aisaia 61:1-2*

meho.

²⁰ Raniyu asu ai nindou wori ra hifandandeimbü bogori ranahambo buki-mayo ra momonde mbura hihire sagado haya piyu mamaru. Raniyei asu muŋguambo nindou Suda-yafe rotu wori ranambe mamarei ranai moani ahambo sowanambo yangiri himboari mamnambo-marhorü.

²¹ Ai hoafiyundürühi yahundüriya, “Bukambe ndani bidifiri hoafi ra haponda moani anihondü hondü tüküfeyo ra sapo se ranahambo wataporimbo-mayowa himboriyeimboane,” mehündüri.

²² Muŋguambo nindou ai ahambo nindou aboed-ani sei hoafiyehi ahandi yahamo hoafi aboedi tüküfeyo ranahambo ngüsü afindi hoanmomaye. Raniyei asu ai rarihi hoafiyehi seiya, “Awi nindou

ndanana Sosepɪndɪ nɪmor-ani, ŋga nɪmboe ai ndahurai hoafayu?" sei hoafɪmayei.

²³ Sisas ai aheimbo hoafɪyundürühi yahuya, "Ro anɪhondümboanahi hoafayahɪ, ndani hoafɪ nda se wambo randɪhi hoafɪndeihi anɪmboya, 'Dokta se sɪhafɪhoari anɟünɪ ra aboedɪndowandɪ,' mbɪsei. Rananɪmbo se wambo hohoanɪmondeihɪ anɪmboya, 'Se sapo ro hɪmborɪyefanɪ Kaperneam ŋgoafɪhü ramarowandɪ nou asu haponda sɪhafɪ hɪfɪ hondühɪ amboanɪ yarosɪ,' mbɪseimboyei," mehu.

²⁴ Sisas ai asükaiyu ranɪfihɪ türe haya hoafɪyuhɪ yahuya, "Ro anɪhondümboanahi hoafehandürɪ, Godɪndɪ hoafɪ hoafɪyu-randeimbɪ ai ahandɪ ŋgoafɪ hondühündɪ ranaheimbo hoafayu ana, ŋgɪrɪ ai ahandɪ hoafɪ ra hɪmborɪndei.

²⁵ Ro nda anɪhondümboanahi hoafehandürɪ, Horombo Erais a nŋguambe, Israer hɪfambe nɪmorehɪ bɪdɪfɪrɪ kai ra burɪmayei. Ranɪ-sɪmboanɪ ana ŋgɪmɪ hɪmbanɪyo hayambo asu 6 amoamoyo hoekoate-mayo. Ranɪyo asu hɪfɪ ranɪhü munɟuambo wembo afɪndɪ tükümefeyo.

²⁶ Ramefeyoa God ai moai Eraisambo Israer ŋgoafɪhü nɪmorehɪ kai mamɪmbo-so amboanɪ koarɪheirɪ, ŋga wani. Ŋga ai ahambo nɪmorehɪ kai mamɪ Saidon hɪfambe Sarefat ŋgoafɪhü manɪŋgo ranahambo sowanam-boyu koamarɪherü.

²⁷ Ranɪ-sɪmboanɪ Godɪndɪ hoafɪ hoafɪyu-randeimbɪ Erais a Israer ŋgoafɪhü nŋguambe ana nindou afɪndɪ ranai munɟuambo masɪmeimbɪyei hehi afɪndɪ tɪŋɪrɪfo masahümündi. Ŋga Siriahündɪ nindou ahandɪ ndürɪ Neman ai yanɟɪrɪyo aboedɪmayo, ŋga Israer nindou-yopoanɪ," mehuam-boyei.

²⁸ Asu nindou Suda-yafe rotu worɪ ranambe mamarei ranai ranɪ hoafɪ ra hɪmborɪyei hehi ŋgɪnɪndɪ hohoanɪmo ranai ahei ŋgusüfoambe tükümefeyondürɪ.

²⁹ Ranɪyei ai botɪyahindühɪ nɪmboeimbo ŋgoafambeahɪndɪ Sisasɪmbo kiahö hürɪhorɪmɪndei wafuanɪ nɪmoamo ahei ŋgoafɪ nanɟoanɪ mahahüsi. Ai ramarɪhorɪ ra ahambo ndɪrɪfanɪ semündü safoefimbo sei hehimboyei.

³⁰ Ŋga asu Sisas ai nindou afɪndɪ-maye ranahei mbusümo hu haya ahandɪ nafɪ-sünɟu ndamefɪyu.

Sisas ai nindou mamɪndɪ fiambeahɪndɪ moaruwai nendɪ hemafoareandɪ (Mak 1:21-28)

³¹ Ranɪyu Sisas ai Gariri hɪfambe Kaperneam ŋgoafɪ ananɟo ranɪnambo mahu. Ai hu ranɪhü nɪmorehɪ nindowenihɪ ranaheimbo moanɪ nɪmarɪmbo si ranɪ-sɪmboanɪ aboedɪ hoafɪ yamundɪmarearü.

³² Munɟuambo nindou ranai ahandɪ yamundɪfe hoafɪ ra ai sapo ŋgɪnɪndeimbɪ nindou nahurai wataporɪmbo-maranda hɪmborɪyeihehi ranahambo mahepünehindɪ.

³³⁻³⁴ Suda-yafe rotu worɪ-mayo ranambe nindou mamɪ moaruwai nendɪ ahandɪ fiambe nɪmarɪndoweimbɪyu haya mamaru. Ranɪyu ai puküna hei karɪhoei hoafɪyuhɪ yahuya, "E! Sisas Nasaretɪhündɪ, se yɪhoefombo nŋgufemunɪmbo safomboyafɪ nda masɪhüfa? Se ndanɪhü tükümefoandɪ nda yɪhoefombo moaruwaimbo-femunɪmbo safomboyafɪ? Ro sɪhambo nda fɪfɪrɪheanɪnɪmboanahi. Seana Godɪndɪ sürühoeimbɪ hoafɪ hoafɪyafɪ randeimbɪ nindou-anafɪ!" mehoamboyu.

³⁵ Asu Sisas ai nginindĩ hoafiyundowohũ yahuya, “Se hoafi kiki-randifi hawa nindou ranahandĩ fiambeahindĩ kosifoao!” mehundowamboyo. Ranıyo asu nindou-mayu ranahambo nindouyei wagabe wakifoareri siherĩ haya nindou ranahambo moaruwaimbofi-koate fiambeahindĩ hifoai peyo haya ndamefeyo.

³⁶ Nindou ranai ranahambo hepũnahi sĩmborĩ hoafiyahindũhĩ seiya, “Nĩne-moatũkunĩ hoafi moanĩ yahurai rana? Moanĩ ranĩ-poanĩmbo nginindĩ hamindĩ hoafĩnamboyo nindou ndanai moaruwai nendĩ ranahambo hoafi masagadowa asu ai nindou fiambeahindĩ akosifoendĩ!” masei.

³⁷ Ranıyo asu Sisas ai ranĩ-moatũkunĩ ramareandĩ hoafi ranai ranĩ hifi munju ranambe tũkũmefeyoa hĩmborĩ-marĩhũmũndi.

*Sisas ai Pitandĩ yamongoamĩndambo aboedĩmareandĩ
(Matyu 8:14-15; Mak 1:29-31)*

³⁸ Sisas ai ranĩhũ Suda-yafe rotu worĩ ra hĩnĩngĩre haya Saimonĩndĩ worĩna mahu. Ranıyo asu Saimonĩndĩ yamongoa-mĩndĩ ranai angũnĩmboyowohũ hũfũ afĩndĩ hamindĩ pare haya mamarowamboyo, asu nindou ranai Sisasĩmbo nĩmorehĩ ranahambohũnda wataporĩmbo-marĩhorĩ.

³⁹ Ranıyo asu Sisas ai hu ahandĩ fikĩmĩ botĩfi nũngumbo hũfũ afĩndĩ ranahambo nĩmorehĩ ra hĩnĩngĩro hawa kosifoao yahuhaya hoafĩmayu. Ranıyo hũfũ afĩndĩ ranai ahambo hĩnĩngĩre haya makosifoenda, asu nĩmorehĩ ranai moanĩ mamĩhari botĩfe aheimbo sesi kanĩmareandũri.

*Sisas ai nindou afĩndĩ aboedĩmareandũri
(Matyu 8:16-17; Mak 1:32-34)*

⁴⁰ Hũfĩhamĩndĩ hũrĩmĩndoani nĩmbambe nindou bidĩfirĩ ranai ahei ngunĩndĩ angũnĩ moaruwai hamĩndeimbĩ ranaheimbo sahũmũndihũndũri Sisas sowana mafandĩhindĩ. Sisas ai nindou angũnĩmboyeimbĩ munjuambo mamamĩ ranaheimbo aheiwamĩ warĩ nandeandũrũhĩ munjuambo didĩboado-mareandũri.

⁴¹ Moaruwai nendĩ ranai nindou afĩndĩ ranahei fiambeahindĩ kosifoehindũhĩ hasĩheiyehĩ seiya, “Seana Godĩndĩ Nĩmor-anafĩ!” masei. Sisas ai moaruwai nendĩ ranaheimbo hoafĩkoate yafadũhamĩ tapĩmbĩyeia yahuhaya hoafĩmayundũri sapo ai Kraisi-ani sei fifirĩ-marĩhorambo.

*Sisas ai ngorũ ngoafĩnĩ hoahoangu wakĩmareandĩ.
(Mak 1:35-39)*

⁴² Siambe hondũ Sisas ai ngoafi ra hĩnĩngĩre haya nindoukoate reandũhĩ mahu. Ranıyei asu nindou ranai ahambo kokomarĩhorĩ. Ai kokorĩhorĩ hoerĩhorũhĩyei ahambo ngumbui sei hehi kikiĩhĩsafĩ-marĩhorĩmĩndei.

⁴³ Nga asu ai aheimbo hoafiyundũrũhĩ yahuya “God ai nginindĩ hĩfandarandĩ ranahambo aboedĩ hoafi ra bidĩfirĩ ngoafi ranĩhũ amboani bokarĩhefembo samboanahĩ. Sapo ro ranĩ-moatũkunĩ refembo ranĩmboyo God ai wambo koamarĩhendĩrĩ nda,” mehundũri.

⁴⁴ Ranıyo asu ai munjuambo Suda-yafe rotu worĩ ranĩ hĩfambe afeburo ranambe huhurandũhĩ ranĩ hoafi ra bokamarĩhendĩ.

5

*Sisas ai ahambo sũngrurũ-rũndeimbĩ ngĩmĩ weanngurũhĩ masepurũmũndu
(Matyu 4:18-22; Mak 1:16-20)*

1 Mamimbo Sisas ai Genesaret kurihoemayo rani gudikim nunguane, asu nindou afindi ranai ahandi fikim Godindi hoafi hoafiyowan himboringbo simbori ninenduriyeih burimayi.

2 Raniyu ai hoeireanda bot yimbu ra hurupundimo gudiani masihoupiri. Nindou kin baturu-rundeimbi ranai bot ra raru shoupiri houmbo anduri popoirunduh maningomo.

3 Raniyu asu Sisas ai bot yimbu menjorafe ra ngoru Saimonindi-mayo ranambe kefuai haya ahambo gudiani-poedi akidou hoe safana ninendifembohunda hoafimayundo. Sisas ai bot ranambe nimarumbo Godindi hoafi yamundimarearu.

4 Wataporimbo ra kikamunduh nungumbo Saimonimbo hoafiyunduh yahuya, "Bot ra asukai akidou hohoeanambo safi ninendo hafuh animbo asu se shafi ngoru afindi yimbu rani-babidimbo shamundi anduri ra kin wakemindimbohunda foandu gadi," mehundo.

5 Saimon ai Sisasimbo simbori hoafiyunduh yahuya, "Adukari ro nimbi gebuai maho ra huti-hutiyefimboyefane moai akidou-amboani wakirihumindeti. Nga asu se rawasafi ana, ro anduri nda himoni foandhe gadimboyahi," mehundo.

6 Ai anduri ra foarine hanifanimbo kin afindi safi andurambe piyeih anduri ranai biremindi pimbo yangirimayo.

7 Raniyomo asu ai ahamundi bidifiri wandafi mam ngoru botambe marimo ranahamumbo warikakimemo yihofombo sinimo farhaumuni yahomombo. Raniyomo asu ai sifomo bot yimbu ra wamburuhirupiri hafomombo bot ranai tukurini pirineanduh himoni tiporikofembo yangirimayo.

8 Saimon Pita ai rani-moatukuni ramefeyo ra hoeire haya Sisasindi hanjifoani yiru yimbu pusire nimarumbo hoafiyuh yahuya, "Adukari, se andai ragu ngafi, nga wandi fikim ningoponi. Nga roana moaruwai hohoanimoayaheimb nindou-anahi!" mehundo.

9 Saimon aiyu asu nindou bidifiri ai-babidimbo maningomo ranaiyomo mungumbo kin afindi yahurai wakimarundumo ranimbo hoeirunda mayoa mahepunafundi.

10 Saimonindi ngoru afindi yimbu Sems Son Sebedindi nimori ai-amboani marine mahepunafineandi. Raniyu Sisas ai Saimonimbo hoafiyunduh yahuya, "Se yhimbo-ndamboyafi, hapondahundi ana sopo se kin afindi andurambeah pirifimrandi yahurai animbo nindou-amboani se ndowandifi wambo sowana didimboyafi," mehu.

11 Raniyomo ai bot ra gudiani kiafu hurupundimo shauptiri houmbo mungumbo moatukuni ra ranihu raru kokosifoaru shoemo houmbo Sisasindi sungumefundi.

*Sisas ai nindou mam mimanho masimeimbi aboedimariri
(Matyu 8:1-4; Mak 1:40-45)*

12 Asu Sisas ai adukari ngoafihu nimarwane, rani ngoafihu nindou mam mimanho masimeimbi tinrifomboyuhu mamaru. Ai Sisasimbo hoeiriri haya ahandi fikim yimndoho yimbu pusire hifini mbiro ture nimarumbo huti hoafiruruh yahuya, "Adukari, se refembo hohoanimondafuh ana, se wambo didiboado-ndowandira aboedindamboane!" mehundo.

13 Ran'iyu asu Sisas ai war'ifi sündirüh'i yahuya, "Ro refembo samboanahi, nga se aboed'i tüküyafo," mehundo. Ran'iyu asu nindou ranahambo masime'i ranai mam'ihari hoafi ni'ngoambe hi-ni'ngimareri.

14 Ran'iyu asu Sisas ai nindou-mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, "Nindou amurambo hoaf'indamboyafo, nga se moani ngafi God'imbo sesi sihai-randeimbi-mayu ranahambo an'imbo sihaf'i fi ra nafuindafi. Ranan'imbo Moses'indi hoafi hoafimayo süngu God'imbo sesi sihai-randeimbi ai sihambohünda sesi mbis'hendamboane. Ranan'imbo asu masime'i aboedayo ra nindou amuri ranai f'fir'imbi'hi-ndamboane," mehundo.

15 Nga asu Sisas ai rani-moatükun'i yare arandi hoafi ranai af'indi ham'indi yangori wakimareandi. Ran'iyei ni'morehi nindowenihi af'indi ranai ahandi hoafi h'mbor'imbo asu ahei fiambe angüni ra aboed'femböhünda ahambo sowana masinei.

16 Nga af'ind'imbo Sisas ai nindou k'kefoefekoate-reandühi God'imbo di'd'ba'f'embo aimbo huhani.

*Sisas ai nindou mam'i yir'war'i moaruwaimbü aboed'imari'i
(Matyu 9:1-8; Mak 2:1-12)*

17 Mam'imbo Sisas ai ni'morehi nindowenihi ranaheimbo yamunde-andürühi ni'maruane, asu rani'hü Farisi nindou-yomo Suda-yafe ah'nümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi-yomo ranai mamarimo. Bi'd'firi ai mu'nguambo ngoafi Gariri hi'fambe adaburo ranambeah'indi, bi'd'firi ai Sudiahündi asu bi'd'firi Serusarem ngoafi'hündi ran'yomo rani'hü mamarimo. Ran'iyu asu nindowei fiambe angüni moaruwai amarandüri ra aboed'femböhünda Adükar'indi ng'in'indi ranai Sisas'indi fiambe mamaro.

18 Nindou bi'd'firi ai nindou mam'i yir'war'i moaruwaimbü Sisas'indi hang'ifoani safoefimbo yahomo houmbo safisendiwami nandu sowaründümo mahomo.

19 Asu ni'morehi nindowenihi af'indi ranai gümar'hi-ndamboemo ai ahambo semündü hi'fombo nafi ra hoeifekoate-yomondühi-yomo, asu ahambo woriwami sowaründümo mahafomo. Ran'yomo ai woteimi fi'fahiri'hoemo mburu rani nafi nindou-mayu ra safisendi-mayo rani kameih'i nindou-mayei ranahei mbusümo Sisas'indi wagabe masafaorüwuri.

20 Sisas ai ahamundi an'hondümbofe hohoanimo ranahambo ndare hoeireapuran'i mayoa, nindou-mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, "Wandafi, sihaf'i moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi samboanahi," mehundo.

21 Suda-yafe ah'nümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi-yomo asu Farisi nindou-yomo ai ahamundi'hoari simbori hoaf'indurü-yafundühi yahomoya, "Nindou nda nin'i nindoweyi God nahurai hoafiyuhi rani'nambo ahambo tirafoariri ndana? God yangiri an'imbo moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi mbüsümbuisi!" mehomo.

22 Sisas ai ahamundi hohoanimo amaropuri ranahambo fi'fire haya ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, "Se ra ni'mboemo yahurai raru hohoanimoemo rana?"

23 Ro hoafiyahühiya 'Si'hafi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi' asahiyo asu 'Botiyafu hawa hafi' asahiyo, yimbu ra hoaf'imbo ro ng'in'ndeimb-anahi. Asu yimbu hoafi ra hoaf'imbo nahan'iyu

hɪnɪŋgɪrouayo asu nahanɪyo tɪŋjumbayo? Yɪbobo ra ro hoafɪndahani anɪhondũbo tũkũndɪfemboe.

²⁴ Se Nindou Hondũ ro ŋgɪnɪndɪ masahamɪndɪhɪ moaruwai hohoanɪmo amboawi yaho hoafɪmbohũnda ranahambo sɪhamumbo nafuimbo ro nindou nda aboedɪndɪhinɪmboyahi,” mehu. Ranɪyu asu ai nindou yirɪwarɪ moaruwaimbũ-mayu ranahambo hoafɪyundũhɪ yahuya, “Haponda ro sɪhambo hoafɪhanɪnɪ, botɪyafɪ sɪhafɪ safɪsendɪ ra sowandɪfɪ hawa ŋgoafɪnambo ŋgafɪ,” mehundo.

²⁵ Hoafɪ nɪŋgoambe muŋguambo nindou-mayei ranahei wagabe botɪfi ahandɪ safɪsendɪ ra semũndũ haya Godɪmbo aboedɪ hamɪnd-ani yahuhũ ŋgoafɪna mahu.

²⁶ Ranɪyei asu muŋguambo nindou ranai muŋguna yahurai afɪndɪ hamɪndɪ mahepũnehɪndɪ! Ai ranɪ-moatũkunɪmbo ŋgusũfo kɪbodɪrɪ-foarɪhindũhɪ Godɪmbo aboed-ani seihũya, “Ranɪ-poanɪmbo moatũkunɪ haponda hoeimarɪhundɪ,” masei.

*Sisas ai Rifaimbo ahambo sũŋgufimbo mborai mehundo
(Matyu 9:9-13; Mak 2:13-17)*

²⁷ Ranɪ-moatũkunɪ ai refe hayamboyoane ranambe Sisas ai hu hoeirirane nindou mamɪ ahandɪ ndũrɪ Rifai takis kaki semũndũ-randeimbɪ ai ahandɪ ratũpurɪ worambe mamaru. Sisas ai ahambo hoafɪyundũhɪ yahuya, “Se wandɪ sũŋgu mborai,” mehundowamboyu.

²⁸ Asu Rifai ai botɪfi haya muŋguambo moatũkunɪ yare kokosɪfoare haya Sisasɪndɪ sũŋgu ndamefiyu.

²⁹ Ranɪyu asu Rifai ai ahandɪ worambe Sisasɪmbo sesɪ afɪndɪ sɪndɪmarandɪ. Ranɪyomo asu nindou takis kaki sowandũmo-rundeimbɪ-yomo asu nindou amurɪ ranɪyomo ai sesɪ ra ai-babɪdɪmbo nɪmarɪmo masowasũmo.

³⁰ Ranɪyomo Farisi bɪdɪfɪrɪ ranɪ rotu-ambeahɪndɪ-memo-yomo asu ahɪnũmbɪ hohoanɪmo yamundu-ndeimbɪ bɪdɪfɪrɪ-yomo ranai Sisasɪndɪ sũŋgururũ-rundeimbɪ-memo ranahamumbo momorɪ hoafɪyomopurũhɪ dũdurũpurũhɪ yahomoya, “Se ra nɪmboemo takis kaki sowandũmo rundeimb-anemo asu nindou amurɪ moaruwai hohoanɪmoyomo-rundeimb-anemo ranɪ-babɪdɪmbo sesɪ sowasũmo hoe sɪmɪndɪmo arunda?” mehompurɪ.

³¹ Sisas ai ahamumbo hɪhɪre hoafɪyupurũhɪ yahupurɪya, “Nindou aŋgũnɪkoate ana, moai dokta sowana hei rɪhũndɪ, ŋga aŋgũneimb-anei hei arɪhũndɪ.

³² Ro tũkũmehandɪ nda nindou aheiharɪmboya ro mbumundɪ nindou-aneɪfɪ sei arɪhũndɪ ranaheimbo awi se moaruwai hohoanɪmo hɪnɪŋgɪrɪhindũhɪ aboedɪ hohoanɪmoyei sahehea tũkũyaheambo yahɪpoanɪ, ŋga wantɪ. Ŋga ro moaruwai hohoanɪmoyeimbɪ nindou ai aboedɪ hohoanɪmo sũŋgumbayahɪndɪ sahehea tũkũmeheandane,” mehupurɪ.

*Sisas ai sesɪ wehɪ nɪŋgombo hoafɪ yamundɪmareandɪ
(Matyu 9:14-17; Mak 2:18-22)*

³³ Ranɪyei asu nindou bɪdɪfɪrɪ ai Sisasɪmbo hoafɪyeihɪ seiya, “Nindou bɪdɪfɪrɪ Sonɪmbo sũŋgururũ-rundeimbɪ ana afɪndɪmbo sesɪ wehɪ nɪŋgomombo Godɪmbo yangɪrɪ dɪdɪbafɪ-yomondũhanemo. Asu nindou Farisi-yomondɪ hohoanɪmo sũŋgurundeimbɪ-ranai-amboanɪ maru ranɪ

süŋguru arundi, ŋga sɪhambo süŋgurunɪnɪ-rundeimbi aiana sesi sowasümo hoe sɪmɪndɪmo rundühanemo?" maseiamboyu.

³⁴ Asu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahundürüya, "Asu se ra nindou mamɪ ai nɪmorehɪ semɪndɪmbo yahuanɪ ranɪ-sɪmboanɪ sesi afɪndɪ raraorɪhindühi ŋgunindɪ afandɪhindɪ ranaheimbo sesi wembopo ndahümündihündürɪ mamandiyo sopo nindou nɪmorehɪ semɪndɪmbo-mayu ranai ai-babɪdɪmbo nɪmanduanɪ? I, ra wanɪ.

³⁵ Ŋga süŋgunambo nɪmorehɪ semɪndɪmbo nindou ranahambo ndowarɪndümo gorügoanɪnɪ ŋgomondanɪ ranɪ-sɪmboanɪ anɪmbo ai sesi wehɪndeimboyei," mehu.

³⁶ Asükaiyu Sisas ai aheimbo ŋgorü kafeefe hoafɪ hoafiyundürühi yahundürüya, "Nindou mamɪ ai-amboanɪ moai hoearɪ sɪmborɪndambo buramündɪ haya asu ŋgɪsɪharɪ hoearɪ wamɪndafɪ ambe anɪŋgo ranɪfɪhɪ pare haya kakɪyu randɪ, ŋga wanɪ. Ai rawareandɪ ana, hoearɪ sɪmborɪ-mayo ranai bundeandanɪ asu sɪmborɪ hoearɪ ranai ŋgɪrɪ wamɪndafɪ hoearɪ-mayo ranɪfɪhɪ sɪmoŋgorɪ-ndamɪndo.

³⁷ Asu nindou ŋgorü ai wain boboe sɪmborɪ ra sopo wamɪndafɪ nɪnɪhondɪ hoearɪ hɪpɪrɪ wain keferandeimbi-mayo ranambe karareandɪ ana, sɪmborɪ wain ranai wamɪndafɪ wain hɪpɪrɪ ra borɪndeandühɪ wain ranai hɪfɪnɪ keboendühɪ wamɪndafɪ hɪpɪrɪ-mayo ra moaruwainɪmboe.

³⁸ Ŋga sɪmborɪ wain boboe ranana sopo sɪmborɪ nɪnɪhondɪ hoearɪ hɪpɪrɪ-mayo ranambe anɪmbo kefemboane!

³⁹ Nindou ai wamɪndafɪ wain ra sümündɪ hayambo ana, ai ŋgɪrɪ sɪmborɪ sɪmɪndɪmbo yifirɪndu. Ai hoafiyuhɪya, 'Wamɪndafɪ wain-ane aboedayo,' mbüsümbui," mehündürɪ.

6

Moanɪ ŋgoafɪmbo nɪmarɪ sihɪ Sisas ai wit nümbürambe mahu (Matyu 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ Moanɪ ŋgoafɪmbo nɪmarɪmbo sihɪ Sisas ai wit nümbürambe mahu. Ranɪyo asu ahambo süŋgurü-rundeimbi ai wit hɪsɪ ra warɪhü hüründümo mburu warɪ düdühürü hɪpɪrɪ ra horɪmarɪhoayowa safɪ yangɪrɪ masowasümo.

² Ranɪyomo asu Farisi nindou bɪdɪfɪrɪ ai düduyafundühɪya, "Se nɪmboe ranɪ-moatükunɪ ra rawarundɪ rana? Yɪhoefɪ ahɪnümbɪ hohoanɪmo ranai yahoya moanɪ ŋgoafɪmbo nɪmarɪmbo sihɪ ranɪ-moatükunɪ refepoanɪ meho," mehomondamboyu.

³ Asu sɪmborɪ Sisas ai hoafɪyupurühɪ yahuya, "Awi se moai bukambe hoairundɪyo sopo Defit ai ahandɪ nendɪ bɪdɪfɪrɪ-babɪdɪmbo wembomboyuhü ramareandɪ hoafɪ rana?

⁴ Sapo ai Godɪndɪ worambe kefuai hüfu Godɪmbo sɪhefeimbɪhündɪ bret meŋgoro ra semündü sesühɪ asu ahandɪ nendɪ bɪdɪfɪrɪ-memo rana-hamumbo amboanɪ masagapurɪ. Yɪhoefɪ ahɪnümbɪ hohoanɪmo süŋgu amboanɪ nindou amurɪ ai ŋgɪrɪ refimbɪhündɪ bret ra dagüdi, ŋga moanɪ Godɪmo sesi sɪhou-rundeimbi yangɪrɪ anɪmbo bret ra dowadümboemo," mehupurɪ.

⁵ Asu Sisas ai hoafɪ moendɪreandühɪ hoafɪyuhɪ yahuya, "Nindou Hondü ranai ana moanɪ ŋgoafɪmbo nɪmarɪmbo sihɪ ra ai nɪmɪndani," mehu.

*Sisas nindou war+ moaruwaimbü aboedimarir+
(Matyu 12:9-14; Mak 3:1-6)*

⁶ Ngorü moani ngoaŋimbo nimar+ sihi Sisas ai Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nimoreh+ nindowenih+imbo yamund+mareandüri. Ranühi nindou mam+ war+hondü war+ ahand+ ranai moangor+foarer+ haya mamaru.

⁷ Suda-yomondi ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimb+ bidifiri+yomo asu Farisi nindou-yomo ai nini nafsüngund+huri Sisas+imbo papi+hoafind+huri yahomo houmbo mamar+mo. Ran+yomo ai moani ahambo himboar+nambo yangiri+ hifand+rürühi mamar+mo Sisas ai moani ngoaŋimbo nimar+imbo si ran+hü nindou aboedireand+hüpo yahomo houmbo.

⁸ Asu Sisas ai ahamundi hohoanimo ra fifirehayambo-wambo nindou-mayu ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Bot+yafa hawa ndühi wagabe sühüfi,” mehundo. Ran+yu asu nindou-mayu ranai bot+ifi hüfu wagabe manüngu.

⁹ Ramefi-yuwamboyu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro sihamumbo düduweheandi: nini moatükun+imboyo sihefi ahinümbi hohoanimo ranai yowan+ moani nimar+imbo sihi refepoani mehoa? Far+ihefemboyo asu moaruwaimbo-femboyo? Nindou mam+ndi yangiri+ ni+ngombo ra did+boado-femboyo asu yembüfemboyo?” mehu.

¹⁰ Ai ahamumbo muŋguambo türapuran+ mayowamboyu asu nindou-mayu ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Si+hafi war+ ra nguri+hoefi,” mehundo. Ai rani-süngumareanda, asu ahand+ war+ ranai asükaiyo aboedimayo.

¹¹ Asu nindou-memo ranai ngusüfoambe moaruwairapurühi Sisas+imbo nüngund+huri yahomo houmbo ahamund+hoari watapor+mbomarundi.

*Sisas ai ahand+ hoafi sem+ndi horambo nindou 12 masepur+mündu
(Matyu 10:1-4; Mak 3:13-19)*

¹² Mam+ ran+simboani Sisas ai hifi wafuana God+imbo did+ibafifembo mahafu. Ai nimbokoani God+imbo did+ibafiy+o hombo sürüfoefembohünda.

¹³ Ran+yo asu simayoambo ai ahambo süngururü-rundeimbi-memo ranahamumbo mborai yahupuri hür+hepur+ haya asu 12 nindou sepur+mündühi ahamund+ ndüri hoafi sowandümo homo-rundeimb-anemo yahu kamafoareapur+.

¹⁴ Saimon+imboyo Pitamboyu-randeimbi-mayu, asu ahand+ akidi Andruyu, Sems, Son, Firip, Bartoromyu,

¹⁵ Matyu, Tomas, Sems Arfius+ndi n+mori, asu Saimon Serot+hünd+ ran+yomo.*

¹⁶ Sudas Sems+ndi n+mori asu Sudas Iskariot, sapo Sisas+imbo hürütümbi nendi-yomondi war+hürireimbi-mayu ran+yu.

*Sisas ai anğünümboyeimbi aboedimareandüri
(Matyu 4:24-25; Mak 3:7-12)*

¹⁷ Sisas ai hifi wafu wam+n+ndi ahand+ hoafi sowandümo homo-rundeimbi-memo rani-bab+di han+imo houmboemo asu nindou bidifiri+ af+ndi ahambo süngururü-rundeimbi rani-bab+di ndümündühi man+ngomo. Ran+yei nindou af+ndi ra Sudia hifi+hündi, Serusarem+hündi, Tair asu

* **6:15:** Serot ai Suda-yafe amao-yomondi hohoanimo yangiri süngufembo hohoanimo-memo. Ai Israer Romi-yomondi gafnan hoarehi ni+ngombo moei mehomo.

Saidon+ yafe hifihü s+r+ wara gudik+mi ngoafi adaburo ran+hündambo ai-amboan+ ran+hü bur+mayei.

¹⁸ Asu ai ran+hü tükümehindi ra ahandi hoafi himbor+yo asu ahei angüni ra aboed+mb+reandambo sei hehimboyei. Asu d+di+yei moaruwai nendi n+mar+ndür+imbo t+ñ+r+ifo sahümündeimbi ai-amboan+ tükümehinda aboed+mareandüri.

¹⁹ Muñguambo nindou ranai ahambo sind+hor+ mar+hündi ra sapo ahandi fiambeahindi ngin+ndi ranai kos+foendühi aheimbo aboed+reir+ marandamboyei. Ran+yo Sisas ai muñguambo nindou aboed+mareandüri.

*H+hifi h+hifi asu t+ñ+r+ifo tükünd+ femboe hoafi
(Matyu 5:1-12)*

²⁰ Sisas ai ahambo süngurü-rundeimbi-memo ranahamumbo himboari pareapuri nüngumbo hoafiyupurühi yahuya,

“Se didemo napokoate-ayomo seana h+hifi-h+hifi-mbemondamboane, nga haponda God ngin+ndi hifandarandi ra s+hamund-ane.

²¹ Se didemo haponda wembomboemo seana h+hifi-h+hifi-mbemondamboane, nga seana bodoweimbi n+ngomboemo!

Se didemo haponda arani-aranemo seana h+hifi-h+hifi-mbemondamboane, nga seana tik+fi+nambo n+ngomboemo!

²² Didemo s+hamumboya Nindou Hondumbo süngurü-rundeimb-anemo mb+seihi

asu rani süngumbo s+hamumbo y+boarukorihipuri,

ngin+ndi hoafiyahüpuri asu seana moaruwai-anemo sei hoafayei ana, se h+hifi-h+hifi+ndimo.

²³ Rani-moatükuni ra rawefeyo ana, se hohor+pi-hohor+pi-ndimondühi h+hifi-h+hifi+ndimo n+imboe sapo s+hamundi tak+ni af+ndi sünambe begor+ipuri. N+imboe sapo ahei amao mam+ amboan+ God+ndi hoafi hoafiyomo-rundeimbi ahamumbo rani-moatükuni ramar+hindi.

²⁴ Se d+di+yei haponda napo af+ndeimbaye, seana h+poan+imboembou-anei! Sapo seana hapo yang+r+ an+imbo t+ñ+r+ifokoate-fi hand+hi n+imboeimboyei.

²⁵ Se d+di+yei haponda bodoweimbaye, seana h+poan+imboembou-anei! n+imboe seana sapo wembombondeimboyei!

Se d+di+yei haponda tik+fi-hoaf+nambo amarei, seana h+poan+imbembou-anei!

N+imboe sapo seana arani-aran+ndeimboyei!

²⁶ Nindou ai s+heimbo haponda aboed-anei sei hoaf+yei ar+hündi, seana h+poan+imboembou-anei!

N+imboe ahei amao mam+ amboan+ God+ndi hoafi tikai hoafiyomo-rundeimbi-memo ranahamumbo amboan+ yahurai rasei mar+hündane,” mehu.

*S+hei hürütümbi ranaheimbo ngusüfo pand+hindür+
(Matyu 5:38-48; 7:12a)*

²⁷ Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Se d+di+yei wandi hoafi himbor+yei ar+hündi s+heimbo ro hoafayah+ Nindou d+di+yei s+hei hürütümbaye ranaheimbo se h+poambo-nd+hindür+ Nindou d+di+yei s+heimbo y+boaruko- ar+hündür+ ranaheimbo se ngusüfo pand+hindür+ h+poambo-nd+hindür+.

28 Nindou dîdîyei sîheimbo hoafînambo moaruwaimbo-arîhindürî ranaheimbo se God ai aboedî-aboedîmbîrea-ndüramboane mbîsei. Asu nindou dîdîyei sîheimbo wudîpoapofe-ndürîkoate-ayeî ranaheimbohünda se Godîmbo dîdîbafîndeî.

29 Asu sîhambo nindou ñgorü ai mamî koaihoanî harînduanî asûkai ñgorü koaiho amboanî hîhîrîndowandanî ranîfîhî harîmbiyuwamboane. Asu nindou ñgorü ai sîhafî ñgîsîharî hoearî ndemünduanî ana, asûkai sîhafî sîot ñgorü-amboanî mbîsemündu-wamboane.

30 Nindou dîdîyei sîhambo nîni-moatükunîmbo düdundahindanî ranaheimbo muñguambo dabadürî. Asu nindou ñgorü ai sîhafî nîni-moatükunî napo ndemünduanî asûkai hîhîrîfe semîndîmbo hoafîpoanî.

31 Asu se nindou bîdîfîrambo ai wambo ranî-moatükunî rambîrîhindî asafî ra se aheimbo ranî-süngundowandî.

32 Se nindou sîheimbo hohoanîmoyei-rîhündeimbi ranî nindoumbo yangîrî se hohoanîmoayei ana, ñgîrî ranî süngu sîheimbo aboed-aneî mbîsei. Nindou moaruwai hohoanîmoyei-rîhündeimbi amboanî nindou dîdîyei aheimbo hohoanîmoyei-rîhündeimbi aheimbo yangîrî hohoanîmorîhündürî rîhündühaneî!

33 Asu se nindou sîheimbo dîdîboado-rîhindürî arîhündî ranaheimbo yangîrî se dîdîboado-arîhindürî ana, asu ñgîrî ranî-süngu aheimbo aboed-aneî mbîsei. Nindou moaruwai hohoanîmoyei rîhündeimbi amboanî ranî süngurühi hündühaneî!

34 Asu se nindou dîdîyei ranaheimbo nîni-moatükunî ndahündürü mbundîhumbo hîhîrîndîhu ndahumîndefî sei hehi hohoanîmoyeihi aheimbo yangîrî sahündürî arîhündî ranîmbo ñgîrî sîheimbo aboed-aneî mbîsei. Nindou moaruwai hohoanîmoyei-rîhündeimbi amboanî nindou bîdîfîrî moaruwai hohoanîmoyei-rîhündeimbi ranaheimbo sahündürî rîhündühaneî, ra aheimbo masehindî nahurai hîhîrîfe semîndîmbohünda!

35 Yowanî, ñga se nindou dîdîyei sîheimbo hürütürî-hündürî-rîhündeimbi mbo hîpoambondîhindürî. Asûkai nîni-moatükunî nindoumbo sai mburîmbo se yowanî bîdîfîrî moatükunî hîhîrîfe semîndîmbo hohoanîmoyopoanî. Rananîmbo se takîni afîndî ndahümdî mbundîhü asu God Nîmoamo Hamîndî ranahandî nîmorîndamboyafî. Nîmboe aiana nindou dîdîyei hîhîfîyo-rakoate asu moaruwai hohoanîmoyei-rîhündeimbi ranaheimbo aboedîyuhani.

36 Se hîpoambondo ndandî sîhafî ape ai-amboanî hîpoambore arandî nou.”

*Nindou ñgoründî nîngo ra türüfoefehü papî-hoafîpoanî
(Matyu 7:1-5)*

37 “Se yowanî nindou ñgoründî nîngo ra türüfoefehî papî-hoafîpoanî. Asu rananîmbo ñgîrî God ai sîhei nîngo ra türündandürühi papî-hoafîndandürî. Se yowanî nindou ñgoründî nîngo ra yîbobofehî moaruwai-ane yaho hoafîyopoan. Asu rananîmbo ñgîrî God ai sîhafî nîngo ra yîbobondeandühî moaruwai-ane mbüsu. Se nindou bîdîfîriyei moaruwai hohoanîmo ranahambo amboawi aseî-anîmbo God ai-amboanî sîhei moaruwai hohoanîmo ranahambo amboawi mbüsübui.

38 Se nindou bîdîfîrambo asahündürî anîmbo asu God ai sîheimbo dagadürîmbui. Refe süngu ana se afîndî hamîndî anîmbo ndahümîndeimboyei. Sapo se anîhondümbu nindou farahehindî ranî sîmogodühî anîmbo sîhei warambe babîboai pîtapîndîmboe. Se nîni

simogodühiyo nindou bîdîfirambo farîhehindî süngu-anîmbo God ai sîheimbo ranî simogodühi randeandürîmbui,” mehu.

³⁹ Asu Sisas ai ahamumbo kafoefe hoafi nda hoafîmepuri: “Nindou mamî hîmboatîharî ai ngîrî nindou ngorü hîmboatîharî-mayu ranahambo nderündî haya nafi nafuindu ngu. Asu ai rawareandî ana, yîboboambo hoe apoambe pîndamboyanî.

⁴⁰ Yamundîfe nîmorî ai ahambo yamundîrî-randeimbi-mayu ahandî nîmoamoyupoanî, nga muŋguambo yamundîfe nîmorî ahei yamundîfe ratûpurî ra muŋgundoanî ana, asu aheimbo yamundu-rundeimbi-memo nahuraindeimboyei.

⁴¹ Asu se nîmboe nindou ngoründî hîmboorambe dîdübudî akîdou afoeru ranahambo yangîrî hîmboapoyafühi asu sîhafî hîmboorambeahî nîmoko bîdîfîrî afoeru ranahambo hoiefekoate-a?

⁴² Nüŋgundo nindou ngorümbö hoafîndafühiya, ‘Wandafî, awi sîhafî hîmboorambeahî dîdübudî akîdou afoeru ra hündîhehinî samboanahî,’ mambîsafî sîhafî hîmboorambeahî nîmoko bîdîfîrî afoero ra sîhafîhoari hoiefekoate-a? Seana yimbu yafambeimbi nindou-anafi! Weangurühi se boatei-anîmbo sîhafî hîmboorambe nîmoko bîdîfîrî afoero ra hündühoefî mbundambo-anîmbo asu nindou ngoründî hîmboorambe dîdübudî akîdou afoeru ra wudîpoapondo hoeindowandühi hündühoefîndo,” mehu.

Nîmî-ane asu ahandî hîsî ranane

(Matyu 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ Sisas ai hoafîyuhî yahuya, “Nîmî mamî aboedî hamîndî ai ngîrî hîsî moaruwaimbü nîngo. Asûkai nîmî mamî moaruwai ai-amboanî ngîrî hîsî aboedeimbi nîngo.

⁴⁴ Muŋguambo nîmî ra ahandî hîsîyo ranî süngu-ane türüfoefeihi awi ranî nîmî-ane eho. Se ngîrî nîmî hîsî fik ra tîhoari tîhoareimbi nîmî-fihîndî hüründandîfî, asu ngîrî yukui amurî nîmî-fihîndî hüründandîfî.

⁴⁵ Nindou aboedî ai ahandî ngusüfoambe hohoanîmoambeahî aboedî moatükunî arühayo ranane bokarîhai arandî, nga asu nindou moaruwai ai ahandî ngusüfoambe hohoanîmoambeahî moaruwai moatükunî arühayo ranane bokarîhai arandî. Nîmboe sapo nîne-moatükunîyo ngusüfoambe hohoanîmo-ambeahî amaro ranane asu yafambe ai weindahî hoafîyo arandî,” mehu.

Nindou yimbu worîmborî-rî-rî-nandeimbi

(Matyu 7:24-27)

⁴⁶ Sisas ai yahuya, “Asu se nîmboe wambo ‘Adükari, Adükariyei rîhündühî asu wandî hoafayahi ra süngufekoate-ayeia?

⁴⁷ Nindou düdi ai wambo sowahî tüküfi wandî hoafi hîmborîyu mburambo ranî süngulareandî anîmbo asu ro ai nüŋgunahurai nindouayu ra sîheimbo nafuindamboyahî?

⁴⁸ Aiana sapo nindou worîmbombo yahuhaya hîfambe ndihî ragu kakîra hanü mburambo kambohoanî nîmoeiwamî mafemburîfiyu nahurai-ani. Hoe ranai afîndî hohoumboyohü worî ranahambo harîyo randa moai fîfîmîyo, nîmboe sapo ai wudîpoapore worîmbora hayambowambo.

⁴⁹ Nga asu nindou düdi wandî hoafi hîmborîyu mbura ranî süngufekoate-ayü aiana sapo nindou worîmbombo yahuhaya kambohoanî wudîpoapofe feburîfekoate-yuwanî asu hoe ranai hohoumboyohü worî ranahambo harîyo randanî moanî mamîharî bîramîndî pîrîmayo nahurai-ani. Asu

biramindi pirimayo ra moani afindi hamindi mamikari pirimayo!" mehu.

7

Sisas ai ami-yafe bogorind ratupuriyu-randeimbi diboadomariri (Matyu 8:5-13; Son 4:43-54)

¹ Sisas ai nimorehi nindowenih ran hoafi ra hoafiyunduri mbura Kaperneamuh hu tukumefiyu.

² Nindou mam Romihundi ami-yafe bogori ranihu manungu. Ranuyu ahandi ratupuriyu-randeimbi ngusufohundi ranai angunumboyuhu yifimbo yangrimayu.

³ Ami-yafe bogori ai Sisas ranihu anungu hoafi ra hamboriyu haya ranuyu ai Suda-yafe bogori bidifiri koamarihepura ahambo hoafimbo mahifomo. Rananimbo ahandi ratupuriyu-randeimbi ra aboedimbirir-amboane yahu haya.

⁴ Ai homo Sisas sowahi tukuyafu watiharuruh yahomoya, "Ai nindou aboed-ani, nga se ahambo fandihawori.

⁵ Nga ai Suda yihoefimbo ngusufohu pareamuni-randeimb-ani. Nga aiyu yihoefi rotu wori ra worimbomarandi," mehomondamboyu.

⁶ Ranuyu Sisas ai rani-babidi hu worikimi tukufiyuani ami-yafe bogori ai ahandi ngunindi Sisasimbo hoafimbo koamari-hepura homo hoafiyomonduh yahomoya, "Adukari, ambe se tngirifondamboyafi, nga ro nindou aboediyah animbo wandi worambe madugufi, nga ro moai munguna wandi worina didifi sahehea hohoanimoyahi.

⁷ Ranimboanahi ro aboedi hamindi-yahanimbo sishambo sowana madidih. Nga moani se hoafi-yangiri hoafindafani wandi ratupuriyu-randeimbi ai aboedimbiyu-wamboane.

⁸ Nimboe ro-amboani nindou wandi nimmoamo ndureimbi-memo ranahamundi hoarehanahi, nga asu ami-anemo wandi hoarehemo. Ngorumbo hoafindahuh, 'Se hafi,' mbisahan ai hu randuhani. Asu ngorumbo hoafindahuh 'Se sinifi,' mbisahan ai suni randuhani. Asu wandi ratupuriyu-randeimbi hoafindaha-ndowohumbo, 'Ranimootukuni raro,' sahan, ai rareanduhani," mehu.

⁹ Asu Sisas ai rani hoafi ra hamboriyu haya nindou ranahambo afindi mahepunifiyu. Ranuyu hihirifi nimorehi nindowenih afindi ranaheimbo hoafiyunduruh yahuya, "Ro sheimbo hoafayah. Ro moai anihondumbofe ndahurai nduh hoeirihendi, Israerihundi amboani, nga wani," mehu.

¹⁰ Nga sape nindou ami-yafe bogori ai koamarihepuri ranai homo worambe hoeiruware asu aboedimayu.

Nimorehi kaindi nimori Sisas ai yifihundi botimariri

¹¹ Refe hayamboyoane, asu sungunambo ranambe nimai Sisas ai ngoafi mam ahandi nduri Nen ranimambo botifi mahafu. Ahambo sungururu-rundeimbiyomo asu nimorehi nindowenih afindimayei raniyei ai mam mahahusi.

¹² Sisas ai ndeara ngoafi giniri nafitambekimi tukufiyuane asu ngoafambe-ahindi aranihoafi yasimondi ranai tukumefeyo. Yifi nimoko ranana sapo nimorehi kai-mayo ranahandi nindowenih nimori moani mam hamindi-mayu ranaiyu. Ranayo asu nimorehi nindowenih afindi rani ngoafihundi ranai nimorehi rani-babidimbo mamarei.

13 Asu Adükari ai nimorehi ranahambo hoeireanda mayoa asu ahambo ngusüfoambe afindi hipoamboreandühi hoafiyundühi yahuya, "Se yowani aranindafindo-mboyafi," mehundo.

14 Raniyu Sisas ai hu yifi safisendi-mayo ra sündimareanda asu nindou yifi nimoko masowandümo-memo ranai ngingini ru maningomo. Raniyu Sisas ai hoafiyuhi yahuya, "Nindou hoarifi ra sishambo hoafehanini se haponda botiyafu," mehundo.

15 Raniyu asu yifiyumbi nindou-mayu ranai botifi nimarumbo watorimayuumboyu asu Sisas ai niori ra ahandi hondandi warihumariri.

16 Raniyo asu nimorehi nindowenihi afindi ranai ngusüfo kiki foarihindühi Godimboya aiana aboed-ani sei hoafiyahündowohü seiya, "Ahandi hoafi hoafiyu-randeimbi adükari hamindi ai yihoefti mbusümo tükümeftiyu! Ai ahandi nendi ranaheimbo aboedambofendürimbo tükümeftiyu-ane!" masei.

17 Sisas ai rani-moatükunü rawareandi hoafi ranai muṅguambo Sudia hifi asu rani hifikimi adaburo ranambe yangori wakimareanda himborimayei.

Son hundürüra-randeimbi ai ahambo süngrurü-rundeimbi yimbu Sisas sowana koamarihepiri
(Matyu 11:2-19)

18 Sonimbo süngrurü-rundeimbi ai muṅgu moatükunü tükümeftiyu ra ahambo watorimbomaruri.

19 Raniyu asu Son ai ahambo süngrurü-rundeimbi nindou yimbu mborai yahupiri hürühepiri haya Adükariimbo düdufimböhünda ahambo sowana koamarihepiri. Ahandi Adükariimbo düdufe hoafi ra yahuraiyo, "Nindou nda horombo ro tükündüfimbui masahi raniyafi, asu ṅgorü tükündüfimbui mbisefi hohu himbomandefiyu?"

20 Asu ai Sisasimbo-so tüküyafineandühi hoafiyafinandowohü safaniya, "Son hundürüra-randeimbi ai sishambo refe düdufeninimbo yihoehimbo koamarihemuna masinehi. Se nindou tükündüfimbui mehuyafi, asu ṅgorü tükündüfimbui mbisefi hohu himbomandefiyu," masafani.

21 Moani rani-simboani hamindi ranihü Sisas ai nimorehi nindowenihi afindi fi moaruwaimbü, anḡünümbi, moaruwai nendi nimarumbi ranaheimbo aboedireandüri asu himboatihari afindi ranaheimbo himboari birihendürani asukai himboariyei raro marihündi.

22 Sisas ai Sonimbo süngurini-rinandeimbi ranahafanimbo simbori hoafiyupirühi yahuya, "Se ṅgafani Sonimbo hoafindafani se nine-moatükunü hoeirine himboriyafani marinandi ra: Rani-moatükunü ra sapo himboatihari ai asukai himboari birihehi himboariyei, tñjari moaruwaimbi ai botiyahi hei, fi moaruwaimbü, mñmanho masimeimbi ai aboedi popoatapo-foarhi. Himbotühüfo ai asukai hoafi himbori-yei, yifiyeimbi ai yangiri botiyahi asu aboedi hoafi ra nindou napokoateyeimbi-mayei aheimbo watorimboyo ramarandi ranahambo.

23 Nindou didiyei wambo anihondümo-arihindiri ai-ana hihifi-hihifimbeiyei-amboane!" mehu.

24 Sonimbo süngurine-rinandeimbi mefani ranai hafandane süngunambo Sisas ai Sonimbo nimorehi nindowenihi-mayei ranaheimbo hoafiyundürühi yahuya: "Sapo se Son sowana nimiwohi furikoate-reandühi heihü ra se nini-moatükunimboyei tüküfeyoani hoiefembo

sei hehi hohoan+momayeï a? Awi se boabodarï emündü wer+nambo mboahuri+hendanï ra hoeifemboyeyi mahei?

25 Nnï+moatükunï hoeifemboyeyi se mahei rana? Awi nindou hoearï moanï ranï-poanïmbo aboedï hoearï yihuruyu haya nungwanï hoeifemboyeyi mahei? Ra wanï. Nindou yahurai hoearï aboedï yihuru-rïhümündembï ana, adükarï bogorïndï worambe-ane nïmboei ar+hündï.

26 Se wambo ndühï yarïhi hoafïyahündrï sapo se nï+moatükunï hoeifemboyeyi mahei ra? Godïndï hoafï hoafïyu-randeimbï nindou ranahambo hoeifemboyeyi? Yinï ra anïhond-ane Godïndï hoafï hoafïyu-randeimbanisï, nga ro nda sïheimbo anïhondümboanahï hoafayahandürï. Son aiana Godïndï hoafï hoafïyu-randeimbï nindou ranahambo ngasündireimb-ani.

27 Son ranahamboyo Godïndï Bukambe yare hoafïyowohü yahoya, 'Ro nindou mamï wandï hoafï semïndï hombohünda koandïhehinanï, ai boateï se hokoate-yafambe ngumbui sïhafï nafï nafï+rïhefemböhünda,' meho," mehu.

28 Sisas ai bïdïfirï hoafï pareandühï hoafïyuhï yahuya, "Son ana nindou moanï adükarï hamïndïyu haya asu ai nindou horombo manïngomo ahamumbo ngasündeapureimb-ani. Nga asu nindou düdi ai sapo God ngï+nïndï hïfandarandï ranambeahïndï akïdou aiyu aiana Sonïmbo ngasündirümboani," mehündürï.

29 Muñguambo nindou ai Sonïndï hoafï hïmborïyeyi hehi asu takis kaki sowandümo-rundeimbï nindou-amboanï muñguambo rarïhi hoafïyeyihï seïya, "Yinï, Godïndï hohoanïmo ranana anïhondü hondü mbumundane," maseï. Ranïyeyi asu süngunambo ai ahandï warïhü hundürümayeï.

30 Nga Farisï nindou-yomo asu Suda-yomondï ahï+nümbï hohoanïmo yamundu-rundeimbï-yomo ranai ahamundïhoarï Godïndï hohoanïmo ra hïmborï+yowohü süngufembo moei mehomo. Ranïmboemo ai moai Sonïndï warïhü hundürüyomo.

31 Sisas ai hoafïyuhï yahuya, "Nïmorehï nindowenihï hapodanambe anïmboei ndanaheimbo ro nï+moatükunïfihï sïmongorïndïhe hoeimandïheara? Nindou nda ai nungnahurai nindouyeyi ndana?"

32 Nindou ndanai ana sapo nïmorï akïdïbou ngoafïhü nïnouyeyimbo nahurai-aneï. Sapo ai nïmareimbo bodïmondï nïmoakïdïbumbo rarïhi hoafïyeyihïya, 'Ro sïheimbo fufuñ+nambo fufuñ+mehündürï, nga asu se moai botïyahi yirïwarï moporïyeyi! Ro sïheimbo wengïsafoafïnambo marïhundürï, nga asu se moai aranïhoafïrïhündï ranï ranïmayeyi!' nahurai-aneï.

33 Son sapo nindou hundürüra-randeimbï-mayu ranana tüküfi sesï sesü, wain hoe sïmïndï rakoate-mayua, asu se hoafïyehüya, 'Ahandï fiambe ana moaruwai nendï nïmarïmboane,' maseï!

34 Asu Nindou Hondü ai tüküfi sesï sesü, hoe sümündï marandambo, asu se hoafïyeyihïya, 'Nindou ranahambo hoerï+horï! Aiana sesï afïndï sesü asu ngï+nïndï wain hoe sümündï arandï. Aiana nindou takis kaki sowandümo-rundeimb-anemo asu nindou moaruwai wosïhoaforï hohoanïmoyomorundeimb-anemo ranahamundï ngunind-ani!' maseï.

35 Nga asu nindou dïdïyeyi Godïndï-mayo fïfirïfe ra anïhond-ane sei sahümündimbï aiana ranï fïfirïfe ra anïhondümbo nafuyeyihaneï," mehu.

³⁶ Farisi nindou ai Sisasimbo sesimbohünda ro-dibo dowadifi mehundo-wamboyu asu Sisas ai ahandi worambe hu farifi hafu mamaru.

³⁷ Rani ngoafihü nimorehi mamai ai nindowenihü birabiri hohoanimoyorandeimbü maningo. Sisas ai Farisi nindoundi worambe sesi sesühi amaru hoafi ra himboriyo haya, asu ai arabasta nimoiei kaki afindi fihü semindümbi hipirambe fisinjarümbi moatükunü hipiri tüküre semindi haya maho.

³⁸ Raniyo ai ho Sisasindi daboadanü yirikimü ningombo araniyowohü Sisasindi tinjari ra ahandi aranhimboaho-mayo ranambo popoaimarandi. Raniyo asu ai Sisasindi tinjari ra ahandi mbirinanji ranambo ninjombirihoyoya yahohaya gedühai mbura wakikihirapirühi fisinjarümbi moatükunü ra tinjari yimbumefani raniwami kamafoareandi.

³⁹ Asu Farisi nindou Sisasimbo mborai mehundo ranai rani-moatükunü ramareanda hoeire haya ahandi fimbo hoafiyuhü yahuya, "Nindou nda anihondü Godindi hoafi hoafiyu-randeimbayü ana, ai nüne nimorehi ahambo sündereri nda fifirindeambui. Asu moaruwai yahurai nindowenihü birabirümbi nimorehi aningo ranahambo fifirindeambui," mehu.

⁴⁰ Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, "Saimon, ro shambo hoafiyoninimbo hoafi moai siheheandi," mehundowamboyu. Asu Saimon ai ahambo hoafiyundühi yahundoya, "Yini, Yamundo-randeimbü nindou se wambo ndühi hoafiyafindiri," mehuamboyu.

⁴¹ Asu Sisas ai piyu haya hoafiyuhü yahuya, "Nindou yimbu nimbafani henamboyanfani ai nindou ngoründi-mayo kaki simbori hihindüho nde-hoamboehi safani hena masowandifani. Nindou ngorü ai sapo kaki sairandeimbü-mayu ranahandi-mayo 500 kaki hoari semündu süngunambo simbori saimbohünda asu nindou ngorü-mayu ranai 50 kaki hoari semündu süngunambo simbori saimbohünda.

⁴² Nindou yimbu ranai kaki masowandifani ra simbori hihirife saimbo kakikoate-mefandamboyu asu nindou ranai ambe mehupiri. Nindou yimbu ra didi ai nindou-mayu ranahambo ngusüfo afindi pamandira?" mehuamboyu.

⁴³ Asu Saimon ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, "Ro rarihe hohoanimoayahü ana, nindou sapo ahambo kaki adükari masagado ranai-animbo afindi hamindi ngusüfo pandirümbui." Raniyu Sisas ai yahuya, "Yini, se anihondumboanafi hoafayafi," mehu.

⁴⁴ Raniyu asu ai nimorehi-mayo ranahambo sowana hihirifihü Saimonimbo hoafiyundühi yahuya, "Se nimorehi ndanahambo moai hoeirowandiyoy? Ro shafi worambe mafareheandi, nga asu se moai wambo hoe sawandiri wandi tinjari popoaimbohünda. Nga asu nimorehi ndanaiyo wandi tinjari ra ahandi aranhimboahonambo popoaira mbura ahandi mbirinanjinambo gedümarandiri.

⁴⁵ Seana moai wambo sowandifindiri worinrowandirühi wakikihirandiri, nga wani. Nga nimorehi ndanai ana ro sühühambe peyo haya wandi tinjari ra moai wakikihü hinjigireandi, nga wakikihü hoafina hohombo haponda tükefeyo.

⁴⁶ Se moai wambo mbiroambe kefembohünda orif nini hisi boboe didiboadiro shawandi, nga nimorehi aiyoy wandi tinjari ra fisinjarümbü moatükunü ranambo kamareandiri.

⁴⁷ Ranimboanahi ro sishambo hoafehanini, nimorehi ndanai ahandi hohoanimo moaruwai afind-ane, nga ranahambo God ai amboawi mehu. Nimboe sapo ai wambo ngusüfo afindi pamareandiri. Nga asu nindou daboe ahambo moani akidou yangiri amboawi yahoweimbi nindou ana ai moani akidou yangiri ngusüfo pareandiruhani," mehu.

⁴⁸ Raniyu asu Sisas ai nimorehi-mayo ranahambo hoafiyundowohü yahuya, "Sihafi hohoanimo moaruwai ranana ro amboawi samboanahi," mehundo.

⁴⁹ Raniyo asu nindou bidifiri sesi fondikimi mamarimo ranai ahamundi mbusümo hoafiyomondühi yahomoya, "Nindou nda düdi moaruwai hohoanimo amboawi yahu aranda?" mehomo.

⁵⁰ Nga asu Sisas ai nimorehi-mayo ranahambo hoafiyundühiya, "Sihafi anihondümböfe hohoanimo ranamboyo sishafi moaruwai hohoanimo ranambeahindi aboedambo-marihani, nga se ngusüfo afurindo kundo hawa ngafi," mehundo.

8

Nimorehi bidifiri ai Sisas-babidimbo mahei

¹ Ranümbi ra kikefoendane, asu süngunambo Sisas ai adükarü ngoafi asu akidou ngoafi ranambe huhü God nginindi hifandarandi ranahambo wataporimbo-marandi. Sisasimbo süngururü-rundeimbi 12 ai Sisasindi süngu mahome.

²⁻³ Raniyei asu nimorehi bidifiri diyiyei moaruwai nendi nimarindüreimbi asu angüni moaruwaimbü Sisas ai aboedimarearü amboani ahandi süngu mahei. Nimorehi-maye ranai ana Maria Makdarahündi, sapo Sisas ai moaruwai nendi 7 ahandi fiambeahindi raganambo-reandeimbi-mayo ranayo, Soana, Kusandi nimorehi, nindou ranai Herodindi wori hifanda randeimbi-mayu ahandi nimorehiyo, Susana asu nimorehi bidifiri sapo ahei kakinambo Sisas asu ahandi hoafi sowandümo homo-rundeimbi farihhipuri-rihündeimbi-maye amboani ai-babidi mahei.

Nindou sesi ahuri nümbürambe bubumafoareandi kafeefe hoafi (Matyu 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Nindou afindi ranai ngorü ngoafihündi ngorü ngoafihündi kikirihéfekoate Sisas sowana nümbünü tümarihinda, ndani kafeefe hoafi hoafiyundürühi yahuya,

⁵ "Nindou mamü ai sesi ahuri semündü hu bubumafoareandane, asu bidifiri nafikimi pütapiyo. Nindou ai hahabodeihü pütapiyeiane, asu ndu ai nimoamonindi pühiyei masahüsi.

⁶ Bidifiri ahuri ranai nimoie boatifowami pütapiyo mbura tüküfehündamboyo asu yapataparimayo hifi ranai hoe puiari-koate nijongdi hamindiwambo.

⁷ Asu bidifiri ai wohi thoiari thoiarümbi ninouyoambe pütapiyo mbura ranü dibore tüküfihüyo asu wohi ranambo gabudi-mafoareandi.

⁸ Nga asu bidifiri ahuri ranai hifi aboedambe pütapiyo haya tütüküyowohüyo 100, 100-mbore hisimayo." Sisas ai ranü hoafi ra moendifembo yahumbo hoafiyuhü yahuya, "Nindou düdi ai himboambeimbi-nduhü ana, hoafi ra himborimbiyu-wamboane," mehu.

9-10 Raniyomo ahambo sünggrurü-rundeimbi ai rani hoafi ranahandi nimindi ranahambo düdumefundo-wambo hoafiyupurühi yahuya, "Sihamumbo ana God nginindi hifandarandi dıbohındı hoafi ra masayopurane, nga nındou amurı ranaheimbo ana kafoefe hoafınamboane hoafayondürı. Rananımbı ai hımbıarı-ndeımbıyeı, nga ngırı hoeındıhındı asu hımbıarı-ndeımbıyeı, nga ngırı fıfırındıhındı."

*Sesi ahurımbı kafoefe hoafı ranahandı nimındı hoafı
(Matyu 13:18-23; Mak 4:13-20)*

11 "Kafoefe hoafı ranahandı nimındı ra ndahurai-ane. Sesi ahurı ra Godındı hoaf-ane.

12 Sapo sesi ahurı nafını pütapımbıyowohü pütapımayo ranana nındou dıdıyeı hoafı hımbıarıyeıhaneısı, nga asu Satan ai ahei ngusüfoambeahındı semündü pıreandühani. Sapo Satan ranai aheimboya anıhındümbı-ndıhi hehi aboedambo-ndahımbıyeı yahuhaya.

13 Sesi ahurı sapo nımoıeı boafıfıwamı pımayo ranana nındou dıdıyeı hoafı ranahambo hımbıarıyeı hehi sahümundıhi hıhıfı-hıhıfıyeıhaneısı, nga ahei ngusüfoambe hoafı ra moai kıkımıfoare nımarondürı. Ai hoafı ranahambo anıhındümbı-rıhındühaneısı, nga asu nıne-moatükunı aheimbo refe hoefındürımbı tüküfıfoambe ai peyeıhaneı.

14 Sesi ahurı wohı tıhoarı tıhoarümbı mbusümo pütapımayo ranana, sapo nındou dıdıyeı ai hoafı ra hımbıarıyeıhaneısı, nga asu afındı hıhoanımo, kıkı napo sıhefe hıhoanımo, hıfı ndanıhındambo hıhıfı-hıhıfı hıhoanımo ranai gabudı-foareandüranı asu ai aboedı hıhıkoate-ayeı nahurı-ane.

15 Sesi ahurı hıfı aboedambe pımayo ranana, sapo nındou dıdıyeı ai hoafı ra hımbıarıyeı hehi ngusüfoambe kıkıhı-safımarıhümündı-aneı. Ai ahei hıhoanımoambe dıdıboadurıhoeımbı hamındı hondü nımarındürımbıyeı asu ai hıhı aboedı tükümfındürı."

*Nındou ai moai sı wambürı hoarehı dıbonapıferandı
(Mak 4:21-25)*

16 "Nındou mamı ai moai ram hai ra yımunde mbura wambürınambo gabude, asu fondı hoarehı nınde randı, nga wanı. Sapo aiana yımunde mbunda ram hai nındıferambo fondı-mayo ranıwamı nımoamo anımbı nındeandanı nındou dıdıyeı worambe keboehındühi hoeındıhımbıyeı.

17 Nıne-moatükunı dıbo meıgoro ranai ana weındahı moanambühi tükündıfemboe. Nıne-moatükunı nındou ai gabudıhi masıhehındı ranai ana weındahı hai sıhı tükündıfıyoanı hoeındıhımbıyeı.

18 Awi se hıbadıhümbı, hımbı yangırı kündıhi nımandeı. Nındou düdı hıhoanımo ra ndore fıfırareandı ana, God ai adükarı ndagadombı. Nga nındou düdı ndofe fıfıfıkoate-ayu ana, nıne akıdou fıfırımareandı amboanı God ai rıguanambo-ndeambı," mehu.

*Sısasındı hondı asu akıhoandı
(Matyu 12:46-50; Mak 3:31-35)*

19 Sısasındı hondıyo asu ahandı akıdı mamıyomo ranai Sısasımbı hoeıfımbı tükümehındı, nga ai nımorehı nındowenıhı afındı ranı mbusümowambo moai ahandı fıkımı papühıyahındı.

20 Raníyeyi nindou bídífirí ai Sisasímbo hoafiyahündowohü sahündoya, “Sihafí me-ane asu amondí mam-anemo ai weindaní anímboei síhambo hoeifenínímbo seimbo,” maseiamboyyu.

21 Asu Sisas ai nindou ranaheimbo munguambo yare hoafiyundürühi yahuya, “Nindou dídíyeyi ai Godíndí hoafí hímboríyeyi mburíhü sünguaríhíndí ranai-aneí wandí me asu akohoandayomo,” mehu.

*Sisas ai hoafímayua werí afurímareandí
(Matyu 8:23-27; Mak 4:35-41)*

22 Mamímbo Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbi babídímbo botambe fareafundühi hoafiyupurühi yahuya, “Awi síhírí kuríhoe raní goesürüní bandíhehu ngefo,” yahupurí haya mahomo.

23 Ai botambe homondühi-yomo asu Sisas ai yapombofi menjuru. Raníyo asu ngíníndí hamíndí hoewerí ranai kuríhoe-mayo ranambe tüküfehüyo, hoe botambe tüküfehü asu ai ndeara hímoní hanímbo yangírímemo.

24 Raníyomo asu ahambo süngurürü-rundeimbi ai Sisas sowana homo yangírírwurí hoafíyomo-ndowohü yahomoya, “Adúkarí! Adúkarí! Síhírí ndeara yífímbo yangírayefí,” mehomondamboyyu. Asu Sisas ai botífi hoewerímayo ranahambo awi-awimefiyu-wamboyyo afureandühiyo asu hoe ranai afure mafeero.

25 Raníyu Sisas ai ahamumbo yare hoafiyupurühi yahuya, “Asu síhamundí aníhondümbofe ra nünguíá?” mehupuramboemo. Asu ai hepúnafu yíhímbo sí sireapurühi símborí hoafíyafundühi yahomoya, “Nindou nda dúdí rana? Ai moaní hoewerí ranahambo awi-awimefiyuwa ahandí hoafí hímboríyowohü afurímareandí,” mehomo.

*Sisas ai nindou mamíndí fiambeahíndí moaruwai nendí hemafoareandí
(Matyu 8:28-34; Mak 5:1-20)*

26 Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbi babídímbo Gerasa-yafe hífnámbo Garirí hoe gogoasürüní homo tükümefundí.

27 Tüküyafu mburu botambeahíndí kusifoendane nindou mamí raní ngoafíhündí moaruwai nendí nímaríndoweimbi ranai ahambo sowanambo mahu. Aiana horombo hondü piyu haya moai hoearí güdeandí, nga moaní yare safoeyapo manüngu-ane. Ai ngoafíhü níngokoate yífí síhehi ríhündeimbi honguambeyu nüngu marandí.

28 Nindou ranai Sisasímbo hoeirirühi pukúna heiyuhü yiríkímí piyu nímarümbo hoafíyuhí yahuya, “Sisas, God Nímoamo Hamíndí Hondündí nímorí, se wambo nüngufendírímbo safomoyafa? Ro síhambo hüti hoafaríhaníní se yowaní wambo tíñírífo ndawandírímboyafí,” mehundo.

29 Nindou ranai yare hoafímayu ra sapo Sisas ai moaruwai nendí ranahambo hoafímayundoa kosífoendühiyo. Afíndímbo moaruwai nendí ranai kíkihírímíndí nímaroaní asu munguambo nindou ranai hímboarí safühírurühi senínámbo hüputüpu-ríhawuraní ai raní-moatükuní ra guríhai haya moaruwai nendí ranai fare serímíndí haya ními wohí furíkoate-yowaní ho-marandí.

30 Sisas ai ahambo dúdufíhi yahundoya, “Ndürí síhafí nínea?” mehundowamboyyu. Asu ai símborí hoafíyundühi yahuya, “Wandí ndürí ana Awai nindou-ane.” Ai yare hoafímayu ra sapo moaruwai nendí afíndí ranai ahandí fiambe mamarei ranímboyyu.

³¹ Moaruwai nendi-mayeri ranai Sisasi'mbo hūti hoafi'yahūndowohū seiya, "Se yi'hoefombo n+mbi n+marūmbi hifambe ranambe koand+hawamuni-mboyafi," masahūndo.

³² Raniyo asu moatei afindi ranai hiri'pini'ni himboringhūndūhi burimayeri-amboyo moaruwai nendi ranai Sisasi'mbo moatei ranahei fiambe koari'hendūri'mbo hūti-hūtimari'hora koamari'hendūri.

³³ Raniyei nindoundi fiambeahindi kosifoehi hehi moateiyei fiambeyahindūhi asu moatei ranai hiri'pini'ni pipinambo hanei kuri'hoeambe piyei hoe kari'hūsi hehi yifisafimayeri.

³⁴ Nindou moatei hifandimarundi ranai hoeirunda mayoa, pipiyomo homo rani ngoafihū asu nūmbūrambe ratūpurīyehi burimayeri ranaheimbo hoafi'hūmarundūri.

³⁵ Nindou ranai nini-moatūkunīyo tūkūmefeyo sei hehi hoeifembo Sisasi'mbo-so tūkūmehindi. Raniyo tūkūyahī hoeiri'hindane, nindou moaruwai nendi n+marī haya kosifoendeimbi-mayu ranai ahandi yiri'kimi'hoeari yihuruyu mbura hohoanimo aboedi koadūri hohoanimoyu arandi sūngu mamaruwa hoeiri'horūhi yihimbo sisirimehindi.

³⁶ Nindou hoeifembo mahūsi ranai Sisasi'mbo nindou aboedi-mariri ra hoeiri'hi hehi nindou bidifirambo wataporimbo-mari'hūndi.

³⁷ Raniyei asu muṅguambo nindou Gerasa hifi'hūndi ranai yihimboyeihī Sisasi'mbo ragu ṅgafi maseia asu botambe farifi haya ndamefiyu.

³⁸⁻³⁹ Raniyu asu nindou moaruwai nendi n+marī haya kosifoendeimbi-mayu ranai Sisasi'mbo hūti hoafi'rūri'hī yahuya, "Wambo se yini safanimbo se-di'bo didi," mehundo-wamboyu. Asu ai ahambo koari'heiri'hī yahuya, "Se ṅgoafina ṅgafi nini-moatūkunīyo God ai sihambo ramareanini ra nindou bidifirambo wataporimbo-ndandi," mehundo. Raniyu asu hu nīne-moatūkunī Sisasi'mbo ai ahambo ramariri ranahambo rani ngoafihūndi-mayeri ranaheimbo wataporimbo-marandūri.

*Sisasi ai bogorindi nimorehi nitori yifihūndi botire asu nimorehi angūnūmbi ai Ahandi hoeari sūndimareandi
(Matyu 9:18-26; Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Sisasi ai asūkai Gariri ṅgorū-goanini hu tūkūmefiyu-wamboyei nimorehi nindouwenihī ranai ahambo hihifi-hihifimayeri, sapo himbomayeri hei ranimbowambo.

⁴¹ Ranūhi asu nindou mamī ahandi ndūri Sairus rani ngoafihū rotu wori hifandira-randeimbi ai Sisasi'ndi yiri'kimi' tūkūfi piyu n+marūmbi wandi worina dūgūfi yahu haya hūti-hoafi'marūri.

⁴² Ai sapo ahandi nimorehi nitori 12 himbanī mamī yanggiriyo haya yifambo-mayowamboyu ramefiyu. Sisasi ai Sairusi'ndi worina hūfuane, asu nindou afindi ranai angoango-mari'horī hei.

⁴³ Aheī mbusūmo nimorehi mamī 12 himbanimbo amoamo wati'koafimboyo mara ho ranai manīṅgo. Ai ahandi angūni ra aboedifembohūnda doktambo hoeifepurimbo kaka afindi sai marandi, ṅga asu nindou didi ai-amboanī moai aboedireandi.

⁴⁴ Nimorehi ranai Sisasi'ndi daboadanī ho niṅgombo hoeari himboringimayo rani'fihī masūndeandamboyo asu ahandi horī ranai moanī ransi'mboanī hamindi kiki'mari'hoayo.

⁴⁵ Raniyu asu Sisasi ai dūdufihī yahuya, "Dūdi wandi hoeari masūndeanda?" mehuamboyo. Asu muṅguambo nindou ranai

wan+wan+yeihî dîdîmomayeî-amboyo asu Pita ai hoafiyuhî yahuya, “Adükari, nindou afîndî ranai sîhafî fikîmî wakîre yanğorîmbo sîmborî koarürîmayeî,” mehundowamboyo.

⁴⁶ Asu Sisas ai hoafiyuhî yahuya, “Nindou nğorü ai wambo masündeandîra wandî fiambeahîndî nğînîndî ranai makosîfoendî ranîmboanahî,” mehuamboyo.

⁴⁷ Asu nîmorehî ranai wambo fîfîrîhi-ndîrîmboaneî, nğa ro nğîrî dîbo nîmboahî yahohaya, hîhamîndarî kameihî ho Sisasîndî yîrîkîmî pîyo mamaro. Ranîyo ai munğambo nindouyeî hîmboahü wataporîmbo-marandî nîmboe masünderî asu nününgureamboyo ranî-sîmboanî hamîndî aboedîmayo ranahambo.

⁴⁸ Sisas ai nîmorehî ranahambo yahundoya, “Nîmorî akîdou, sîhafî anîhondümböfe ranai sîhambo aboedîmareanîni, nğa se nğusüfoambe afurîndo künde hawa nğafî,” mehu.

⁴⁹ Ai wataporîmbo-randühî nünğambe, nindou mamî ai hîfandîra-randeimbîndî worambeahîndî tüküfi hu hoafiyuhî yahuya, “Sîhafî nîmorî ana yîfîmayo, nğa se yamunde-randeimbî-mayu ranahambo tîrîrîfo dabadomboyafî,” mehuamboyo.

⁵⁰ Sisas ai ranî hoafî ra hîmborîyu haya, Sairusîmbo hoafiyunduhü yahuya, “Se yîhîmbondamboya, nğa anîhondümbö-ndowandanî anîmbo sîhafî nîmorî ra aboedîndîmboe,” mehundo.

⁵¹ Ai nîmorehî-mayo ranahandî afîndandî worambe hu tüküfi haya moai nindou amurî semündündürî worambe kefuendî, nğa Pita, Son, Sems asu nîmorîndî hondafîndî aheimbo yanğîrîyo süngurearü haya mahüfu.

⁵² Nindou afîndî ranîhü mamareî ranai nîmorî ranahambo ho-hoanîmoyeihî aranîhoafî-marîhündamboyo Sisas ai yahuya, “Ai ana yîfîyombo-yopoanî, nğa nğîrî aranîhoafî-ndîhünda,” mehuamboyeî.

⁵³ Nindou ranai nîmorî yîfîmayo ra fîfîrîhindî, ranîmboyo Sisasîmbo tîkîfînambo-rîhorühî tîrîfoefe hoafîmayahündo.

⁵⁴ Nğa ai nîmorî-mayo ranahandî warîhü kîkîhamündü hoafiyundowohü yahundoya, “Nîmorî akîdou, se botîyafo,” mehundo.

⁵⁵ Asu ahandî yîfîafî ranai hîhîrîfe ho fiambe farîfehüyo asükai botîmefeyo. Ranîyo Sisas ai nîmorî ranahambo sesî sahündo yahu haya hoafîmayundürî.

⁵⁶ Asu hondafîndî ai hoerîneanda mayoa mahepünafi-neandamboyo Sisas ai ranî-moatükunî tüküme Feyo ranahambo “Nindou nğorümbö yowanî hoafîpoanî,” mehu.

9

Sisas ai ahambo süngurürî-rundeimbîmbo koamarîhepurî (Matyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Sisas ai ahambo süngurürî-rundeimbî 12 ranahamumbo mborai yahupurî hürîhepurî haya moaruwai nendî asu munğambo anğünî aboedîferambo nğînîndî adükarî masagapurî.

² Ranîyo God nğînîndî hîfandarandî ranahambo wataporîmboyo asu anğünî aboedîfe-ramböhünda koamarîhepurî.

³ Ai ahamumbo yare hoafiyupurühî yahuya, “Sîhamundî hoahoanğo ranambe se yowanî nîmînîmî, arü, sesî, kakî, asu hoearî yimbu-ane ra ndowandümbömo.

⁴ Se nini-worambeyo afareafundi ra moani se rani worambe yangiri nmandimo mbundu botindafu ngomo.

⁵ Nahi homondani nindou ai sihamumbo worinifepurikoate-ndeiani ana, asu se ngoafi ra hinjingu houbou ngomonduh yirifihindi hifi hasufi ra kukiboadu houbou ngomo ranaheimbo God ai moaruwaimbombreanduri yaho refe nafuiyo-ndurimbohunda,” mehupuri.

⁶ Raniyomo asu ahambo sungururu-rundeimbi ai ranihu hinjiguru houbou homo munguambo ngoafi ranambe Godindi hoafi ra wataporimbo-runduh nindou angunimbo-yeimbimbo aboedirunduri marundi.

*Herot ai afindi hohoanimomayu
(Matyu 14:1-12; Mak 6:14-16)*

⁷ Gariri-yafe adukari bogori Herot ai munguambo moatukun tukumefeyo ranahambo hoafi ra himboriyu haya, afindi hohoanimomayu. Ai yare hohoanimomayu ra, nindou bidifiri ai rarihi hoafiyehi seiya, Son hunduru-randeimbi ai yifihundi botimefiyu masei.

⁸ Asu bidifiri ai seiya, “Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi Eraisai ai yihofombo-so tukumefiyu.” Asu awi bidifiri ai seiya, “Nindou mam Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi horombo hondu manungu ranai yifihundi botimefiyu-ane,” maseiamboyu.

⁹ Herot ai yare hoafiyuh yahuya, “Ro sapo Sonindi mbiro ra kiki-marihihin. Asu nindou dudi nda ai yahurai ro hoafi nda himboriyaha tukumefiyu. Asu ahambo hoeifimbo samboanahi,” mehu.

*Sisas ai 5,000 nindoumbo sesi masagaduri
(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Son 6:1-13)*

¹⁰ Kraisindi hoafi sowandumo homo-rundeimbi ai hihiriyafu homo Sisasimbo-so tukuyafu munguambo moatukun ai ramarundi ranahambo wataporimbo-maruri. Raniyu ai sungure sepurumundu haya Betsaida ngoafinambo ai yangiri nimarimbo mahomo.

¹¹ Nga asu awai nendi afindi ranai Sisas nahanafiyu mahu ranahambo turoforihi hehimbo-wambo, ai sungumariorhi hei. Raniyu asu ai aheimbo mborai-mborainduri hinjigireanduri haya, God nginindi hifandarandi ranahambo wataporimbo-marandi. Asu nindou didiyehi angunumbi-mayehi aheimbo aboediranduri.

¹² Hufhamindi hurimindoambe, sungururu-rundeimbi 12 ai ahambo-so tukuyafu hoafiyomondowohu yahomoya, “Se nindou ndanaheimbo koarhawanduran mbihei. Rananimbo asu ai hei adukari ngoafihuyo asu himboraniyo ranihu apofondiyu asu sesiyo ra kokombiri-hundamboane. Ndanhu ana nindou nimarikoate-yohane,” mehomu.

¹³ Raniyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurui yahuya, “Seanimbo sesi ra aheimbo ndabuduru,” mehuamboemo. Asu ahambo yaru hoafiyomonduh yahomoya, “Roana hondahufeimbi bret-anemo asu kini akidou yimbu-anafani rani yangir-ane sihehumboayefi. Asu munguambo nindou ranaheimbo se homo sesi pemiyomo safimboyafi hohoanimoayafa?” mehomu.

14 Nindowenih[†] ran[†]hü mamar[†]mo ra 5,000-yomo. Sisas ai ahambo süng[†]grurü-rundeimb[†] ahamumbo hoaf[†]yupurüh[†] yahuya, “Nindou ranaheimbo hoaf[†]nd[†]mondüran[†] an[†]imbo ai 50, 50-ndahi mb[†]mari-amboane,” mehupur[†].

15 Ran[†]yomo ahambo süng[†]grurü-rundeimb[†]-memo ai h[†]imbor[†]yomo houmbo nindou ranaheimbo ran[†]-süng[†]umarundüra mamarei.

16 Ran[†]yu Sisas ai hondahüfeimb[†] bretiyomo asu kin[†] yimbumefan[†] ra semündü haya, sünambe h[†]imboyu hafuhü ses[†] ranahambo-hünda God[†]imbo h[†]ih[†]f[†]rür[†] mbura, bret kin[†] h[†]if[†]t[†]re ahambo süng[†]grurü-rundeimb[†]imbo nindou-mayei ranaheimbo yimbufe-ndür[†]imbohünda masagapur[†].

17 Nindou ranai ses[†] ra sahüsi muṅgu par[†]hindüh[†]yei, asu Sisas[†]nd[†] süng[†]grurü-rundeimb[†] ai ses[†] b[†]id[†]f[†]r[†]i b[†]id[†]f[†]r[†]i kor[†]imayo ra 12 wambür[†] tükuru madüburafund[†].

Pita ai Sisas[†]imboya nindou ndanana God d[†]ibon[†]imayu Kraisan[†] mehu (Matyu 16:13-19; Mak 8:27-29)

18 Mam[†]imbo Sisas ai ahand-amboan[†] God[†]imbo d[†]id[†]baf[†]yuhü n[†]imaruwane, asu ahambo süng[†]grurü-rundeimb[†] ai, ai-bab[†]id[†]imbo mamar[†]mo. Ran[†]yu ahamumbo düdufipurüh[†] yahuya, “Nindou ai wamboya ai düdi seia?” mehu.

19 Asu s[†]imbor[†] ahambo hoaf[†]iyomondüh[†] yahomoya, “B[†]id[†]f[†]r[†]i ai Son sapo nindou hundürüra-randeimb[†]-mayu-ani sei. B[†]id[†]f[†]r[†]i ai s[†]hambo seiya ai Eras[†]a-ani maseiamboyei, asu b[†]id[†]f[†]r[†]i ai God[†]nd[†] hoaf[†] hoaf[†]iyu-randeimb[†] horombo hondü manüṅgu ranai y[†]f[†]ihünd[†] bot[†]mefiyu-ani masei,” mehomondo.

20 Ran[†]yu asu ai ahamumbo s[†]imbor[†] hoaf[†]iyupurüh[†] yahuya, “Asu se ra wambo nüṅguru hohoan[†]imoyomo ro d[†]id[†]yaha?” mehuamboemo. Asu Pita ai ahambo s[†]imbor[†] hoaf[†]iyundüh[†] yahuya, “Seana Kraisan[†]af[†] nindou God ai d[†]ibon[†]iyun[†]n[†] h[†]n[†]ṅg[†]-marean[†]n[†] nindou aboedambofendür[†]imbohünda,” mehundo.

Sisas ai y[†]f[†]inda mbund[†]iha y[†]f[†]ihünd[†] bot[†]indaheamboyah[†] yahu watapor[†]imbomaran[†]d[†]

(Matyu 16:20-28; Mak 8:30; 9:1)

21 Ran[†]yu asu Sisas ai ran[†] hoaf[†] ranahamboya, “Se nindou ṅgorümbo yowan[†] hoaf[†]nd[†]imboemo,” mehupur[†].

22 Asükaiyu ahamumbo yare hoaf[†]yupurüh[†] yahuya, “Nindou Hondü ai ana asübusümb[†] t[†]ṅr[†]ifo af[†]nd[†] ndemündüh[†] an[†]imbo ahambo bogor[†] nindou-anemo God[†]imbo ses[†] s[†]hou-rundeimb[†]-anemo asu ah[†]n[†]ümb[†] hohoan[†]mo yamundu rundeimb[†]-anemo ranai y[†]boaruko-ndurimboemo. Ai ahambo h[†]fokoandüwuran[†] y[†]f[†]ndümbuis[†], ṅga asu ai ṅg[†]m[†] sindu mbunda süṅguna y[†]f[†]ihünd[†] bot[†]nd[†]fimbui,” mehu.

23 Ai muṅguambo aheimbo hoaf[†]iyundürüh[†] yahuya, “Nindou d[†]id[†]yei ai wand[†] süṅgu hombo hohoan[†]mondeih[†] ana, asu ai ahei hohoan[†]mo ra h[†]f[†]nambo-nd[†]hi hehi n[†]m[†] keimb[†] kar[†]hendeimb[†]fih[†] y[†]f[†]mbo noundahi hehi muṅguambo si aho ra wambo süng[†]umb[†]r[†]hi-nd[†]ramboane.

24 Nindou düdi ai ahand[†] yang[†]r[†]i n[†]ṅgo hohoan[†]mo ra ahand[†]hoar[†] h[†]fandarand[†] ana, ai awar[†]nd[†]hoemboe. ṅga asu nindou düdi wambohünda ahand[†] yang[†]r[†]i n[†]ṅgo hohoan[†]mo ranahambo moanane ehu ana, ra gedüh[†] n[†]ṅgomboe.

25 Nindou mamî ai ratûpuri-yuhumbo munnguambo moatükunî napo hîfî ndanîhündambo ra gugurareandî ana, asu ahandîhoari awarîndîhembui, nga nûngunde ahambo mafandîhera?

26 Nindou düdi ai, roanahî asu wandî yamundîfe hoafî ranane ranahambo amoanîngayu ana, asu ro-amboanî nindou ranahambo Ape, ro, asu sünambeahîndî nendî babîdî yîhoefî ngîndîndî hîmboamupuimbo-randeimbî kapeihû kosahambe amoanîngî-ndîhünîmboyahî.

27 Ro siheimbo anîhondumboanahî nda hoafayahandürî, nindou bîdîfîrî dîdîyei ndanîhû anîboadei ranai ana yîfikoate yangîrî nîmboei-ambe God ngîndîndî hîfandarandî ra hoeindîhimboyei,” mehundürî.

*Sisasîndî fî ranîpoanambo fîyoweimbî tüküme Feyo
(Matyu 17:1-14; Mak 9:2-13)*

28 Sisas ai ranî hoafî ra hoafîyu haya, 8 si howane, ai Pita, Son asu Sems ahamumbo sepurîmündü haya hîfî wafunambo Godîmbo dîdîbafîfembo mahafu.

29 Ai Godîmbo dîdîbafîyuhû nûngwane asu ahandî ngusumboari ra ranîpoanambo fîyowohüyo asu ahandî hoeari ra kifohî hamîndîyowohü si nahurai tüküme Feyo.

30 Ranîyo asu ranî-sîmboanî Moses, Eraisa ai Sisas-dîbo wataporîyafandühî manîmbafanî.

31 Nindou yimbu ranai hîmboamupuimbo-randeimbî kapeihû tüküyafîne henamboyafanî asu Sisas ai Godîndî ratûpuri moendîfîhî Serusareme ngoafîhû yîfîmbo-mayu ranahambo ai-babîdî wataporîmemo.

32 Pita ai ahandî ngunîndî yimbu Son asu Sems ai ahamumbo yapombo hîmbomarapura mapomo. Asu hîmboari bîrîhoemo hoeirundane, Sisasîndî hîmboamupuimbo-randeimbî si ranambe nindou yimbu ranai-amboanî yahurai ai-dîbo manîmbafanî.

33 Moses Eraisa ai ndeara hombo safanî henambo-yafandane, Pita ai Sisasîmbo hoafîyundühî yahuya, “Adükari, aboed-ane ndanîhû amarefîsî, nga sîhîrî dago ngîmî hündîhupurîmboane, sîhambo ngorü, Mosesîmbo ngorü asu Erasambo ngorü.” Pita ai yare hoafîmayu ra ai ndore fîfîre hayamboyoanî hoafîmayu.

34 Ai ranî hoafî ranahambo yare hoafîyuambe mburûngai ranai pîyo gabudî-mafoareapura, asu ai yîhîmbomemo.

35 Ranîyo asu hoafî ranai mburûngai-ambeahîndî tüküfîhî yahoya, “Wandî Nîmor-ani nda, ro ahambo dîbonîmayahando-ani. Se ahandî hoafî hîmborîndîmo,” meho.

36 Ranî hoafî ra ho kîkamîndoambe Sisas ai yangîrî ranîhû manûngu. Pita, Son, Sems ai ranî-sîmboanî nîndî-moatükunî hoeimarundî ranahambo nindou ngorumbo moai nîndî hoafî hoafîyomo.

*Sisas ai nîmorî moaruwai nendî flambe nîmarîndoweimbî aboedîmarîrî
(Matyu 17:14-21; Mak 9:14-29)*

37 Ngörü sina hîfî wafu ra hîndîngîru houmbo hanîmondanî, nîmorehî nîndowenihî afîndî ranai Sisasîmbo nafîndî hoeimarîhorî.

38 Nindou mamî, nîmorehî nîndowenihî afîndî-mayeî ranambeahîndî ai Sisasîmbo pukûna hoafî karîhoehû yahuya, “Nindou yamundo-randeimbî karîhasî. Se sühûfî nîmorî wandî hoeirîworî, nga wandî mamî ndearani nda.

³⁹ Moaruwai nendi ai n̄mori ranahambo k̄k̄h̄i-saf̄ir̄m̄ind̄uhane asu ai hep̄un̄ufi heiyu arandi. Moaruwai nendi ranai ahambo yabad̄ir̄ wak̄ir̄er̄ihane asu yahamo kasiau wut̄up̄uar̄iyu arandi. Ai ahandi fi ranahambo muṅgunambo moaruwaimbo-rer̄ihane asu ahambo n̄mai h̄n̄iṅḡifi hombo sisam̄indarandi.

⁴⁰ Ro sihambo süṅgurun̄ni-rundeimbi ranahamumbo h̄ti-h̄timar̄ihapur̄i moaruwai nendi ranahambo raguanambofembo, ṅga ai ṅḡir̄i raguanambondundi,” mehundo.

⁴¹ Asu Sisas ai simbori hoaf̄iyund̄uh̄i yahuya, “Nindou nda se ana an̄hond̄umbofe hohoan̄mokoate-yeihane, asu sihei niṅgo hohoan̄mo ra moai ndor̄ihoayo. N̄ṅgun̄im̄imbo awi ro se-bab̄id̄imbo n̄imboambo sihei n̄imbori ra mandaham̄ind̄iha? N̄mori sihaf̄i ra nd̄uh̄i sowar̄ind̄ifi s̄uh̄ufi,” mehu

⁴² N̄mori ranai süfuane moaruwai nendi ranai ser̄m̄ind̄i h̄ifi h̄u pupaporer̄i siher̄i haya yabad̄imar̄iri. ṅga asu Sisas ai moaruwai nendi ranahambo ṅḡin̄ind̄i hoaf̄iyundo haya n̄mori ranahambo aboed̄ir̄iri mbura ahandi af̄indambo h̄ih̄ir̄iri maser̄ugudo.

⁴³ Ran̄iyei asu muṅguambo nindou-mayei ranai God̄ind̄i ṅḡin̄ind̄i ad̄ukar̄i ranahambo mahep̄nehindi.

*Sisas ai as̄ukaiyu yif̄indamboyah̄i yahu watapor̄imbo-marandi
(Matyu 17:22-23; Mak 9:30-32)*

Muṅguambo nindou ranai Sisas ramareandi ranahambo af̄ind̄i hohoan̄moyeihi n̄imboeiambe, ai ahambo süṅgrur̄i-rundeim̄imbo hoaf̄iyupur̄uh̄i yahuya,

⁴⁴ “Ro n̄ine-moat̄ukun̄i sihamumbo haponda hoaf̄ehapur̄i ndanahambo m̄itan̄ind̄ündumboemo. ṅḡir̄i am̄itata Nindou Hond̄u ndanahambo nindouyei war̄iwam̄i h̄n̄iṅḡind̄i hor̄i,” mehu.

⁴⁵ ṅga asu ahambo süṅgrur̄i-rundeim̄i ai ran̄i hoaf̄i ranahandi n̄m̄ind̄i ra moai fif̄irundi. Ran̄i hoaf̄i ra ahamumbo d̄ibo meṅgoro wambo ai moai ndoru tür̄üfoarundi. ṅga asu ai Sisasimbo d̄udufembo ra yih̄imbomemo.

*Nindou d̄üdi ad̄ukar̄ayu
(Matyu 18:1-5; Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Sisasimbo süṅgrur̄i-rundeim̄i ai nindou d̄üdi ad̄ukar̄ayu yahomo houmbo simbori hoaf̄imemo.

⁴⁷ Sisas ai fif̄ireandi n̄ine hohoan̄mo ahamundi ṅḡus̄üfoambe amaro ran̄imbo. Ran̄iyu asu ai n̄mori ak̄idou ser̄ümünd̄u ahandi ṅḡir̄isaf̄in̄i pamarir̄i.

⁴⁸ Ran̄iyu ai hoaf̄iyuh̄i yahuya, “Nindou d̄üdi ai n̄mori ak̄idou ndanahambo wamboh̄unda hohoan̄moayundo ana, wambo amboan̄i hohoan̄moyu-nd̄ir̄uhani. Nindou d̄üdi ai wambo hohoan̄moayund̄ir̄i ana, asu nindou sapo wambo koamar̄hend̄ira makosah̄i ahambo amboan̄i hohoan̄moyu-ndohani. Nindou d̄üdi ai sihamund̄i mbus̄imo ak̄idou ham̄ind̄ayu ai-ani moan̄i ad̄ukar̄i ham̄ind̄i hond̄ayu,” mehu.

*Nindou d̄üdi sihef̄imbo moaruwaimbo-fekoate-ayu aiana sihef̄i ṅgunindani
(Mak 9:38-40)*

⁴⁹ Ran̄iyu asu Son ai simbori hoaf̄iyuh̄i yahuya, “Ad̄ukar̄i, ro hoer̄ihundani nindou mam̄i ai sihaf̄i nd̄ür̄in̄ambo moaruwai nendi raguanambomareanda, ro ahambo ran̄i-moat̄ukun̄i raguanambofembo

yowanî masahundo. Ro ahambo ramarîhûrî ra nîmboe sapo ai moai sîhambo süngureanîni ro rawehundî nou,” mehu.

⁵⁰ Sisas ai Sonîmbo hoafîyundühi yahuya, “Se yowanî ahambo yowanî yahondopoani, sapo nindou düdi ai sîmborî sîhamumbo hoafîyopurîkoate-ayu ranai ana nindou “sîhamundani,” mehupuri.

Samariahündî ai Sisasîmbo ahei ŋgoafîna hombo yowanî masei

⁵¹ Sisas ai God sowana hafombo si ranai ndeara akîmi tüküfeyoambe, ai Serusarem ŋgoafînambo hombo hohoanîmomayu.

⁵² Ranîyu ai muŋguambo moatükunî ahambo yimungurifembo nindou bîdîfirî horombo koamarîhepura homo Samaria ŋgoafîhü tüküme fundî.

⁵³ Ŋga asu nindou ranî ŋgoafîhü ranai moai Sisasîmbo mborai sahündo ai Serusaremînambo mahuwambo wambo.

⁵⁴ Sisasîmbo süngururü-rundeimbi nindou, Sems, Son ai ranî ŋgoafîhündî ramehindî ranîmbo hoeirîne hena hoafîyafandühi safanîya, “Adükari, ro sünambeahîndî hai ranahambo hoafîndehanî kosî nindou ranaheimbo moaruwaimbofendürîmbo ra se yifirîndafanî ana, randîhoa?” masafandamboyu.

⁵⁵ Ranîyu asu Sisas ai ahafanîmbo hîhîrîfi ŋgînîndî hoafîmayupîrî.

⁵⁶ Ranîyomo asu ai ranîhündo ŋgorü ŋgoafîna mahomo.

*Sisasîmbo süngufe hohoanîmo
(Matyu 8:19-22)*

⁵⁷ Ai homondühiyomo nafîni nindou mamî ai Sisasîmbo yare hoafîyuhî yahuya, “Se nîniyo ahafî ra roana moanî sîhambo yanğîrî süngundîhanîni-mboyahî,” mehuamboyu.

⁵⁸ Asu Sisas ai ahambo hoafîyuhî yahuya, “Nîmambeahîndî yaforî ana ahandî hîfî ambe ra mbanîŋgo ai ho aporambo, asu ndu ai ngerûmb-anei, ŋga Nindou Hondü aiana fondîkoate-ani ai ho ahandî mbîro bîdagorîfe aporambo ra,” mehu.

⁵⁹ Nindou ŋgorü-mayu ranahambo Sisas ai hoafîyundühi yahuya, “Se wambo süngundandîrî,” mehundo. Ŋga asu ai ahambo yare hoafîyundühi yahuya, “Adükari, awi ro ŋga wandî apembo hîfî-kandîhinî heheambo asu sünguna ŋgamboyahî,” mehu.

⁶⁰ Ŋga asu Sisas ai ahambo yare hoafîyundühi yahuya, “Nindou yifîyeimbi ai aheihoarî yifînimoko ra hîfî kambîrîhi-ndamboane, ŋga seana ŋgafî God ŋgînîndî hîfandarandî ranahambo anîmbo wataporîmbo-ndandî,” mehu.

⁶¹ Nindou ŋgorü ai hoafîyuhî yahuya, “Adükari, ro sîhambo süngundîhanîni-mboyahî, ŋga awi ro ŋga wandî fikîmînîndî-mayei ranaheimbo asürü ahînîndîhearü mbundîhambo anîmbo süngundîheanînimboyahî,” mehu.

⁶² Sisas ai ahambo hoafîyundühi yahuya, “Nindou mamî ai nîmî hitandühi daboadanî kefuai hîmboayu ana, God ŋgînîndî hîfandarandî ranahambo ŋgîrî ratüpurîndu,” mehundo.

10

Sisas ai 72 nindou ahandî ratüpurîmbohündo koamarîhepurî

1 Süngunambo Adükari ai 72 nindou dïbonïyu mbura, ahamumbo boatei yimbu-yimbure nïne ŋgoafi sapo ai hombo yahuhayambo-mayu rani ŋgoafini koamarïhepuri.

2 Ai ahamumbo yare hoafiyupurühi yahuya, “Nümbürambe sesi afindi burayo ranai ndeara munğu süfi yanggïrayo, ŋga asu sesi ranahambo yimungurife gugurïfembo nindou ana afindiyopoani. Rani-mbo-hündambo anïmbo asu se nümbürï aharambürï ranahambo didïbafindafundanï anïmbo asu ai sesi ra yimungurife gugurïfembohünda nindou afindi safi koambiri-hepuramboane.

3 Hapoana se ŋgomo, ŋga awi se hïmboriyomo! Ro sïhamumbo sipsip wei nahurai yafori harümbi nïmboeiambe nou koarariheheapuri.

4 Ra kaki sandïferambo arü akïdouane, napo arü ane, asu su yïrambe kïkïfoefemboane ndowandümoemo, ŋga yowanï. Asu se nindou nafini hoeindundürühi aheimbo warï furüboadundürühi wataporïmbo-ndürimboemo, ŋga yowanï.

5 Se nini worambe-yomo afareafundi ra, boatei randu hoafindi-mondühi anïmboya, ‘Nindou ndani worambe amarei se ŋgusüfoambe afurindïhi kündihindi,’ mbisïmo.

6 Nindou bidïfirï rani worambe ŋgusüfoambe afurife kife hohoanïmombo yifirïyeimbi nïmandiani ana, nindou aheimbo-so ŋgusüfoambe afurife kifeimbi hohoanïmo sïhamundi-mayo ra mbeyangoro-amboane. ŋga asu wanayo ana, rani hohoanïmo sïhamundi-mayo ra asükaindo sïhamundi hïhirife mbïhowamboane.

7 Se moani worï mamï ranambe yanggiri nïmandïmo. Nindou rani worambeahindi ai nini-moatükunïyo ndehipurani se rani worambe yanggiri sesi dowadümo hoe ndïmndïmo ndundï. ŋga se worini worinïpöndïmboemo.

8 Ninï ŋgoafihüyo se tüküyafundanï nindou ai sïhamumbo ndahüpurümündi worinïndïhipurani ana, se moani nïne-moatükunï ai sïhamumbo püpimarihindi ra dowadümo.

9 Asu rani ŋgoafihü angünümbi nindou amarei ranaheimbo aboedïndundürühi hoafïndomondürühi anïmboya, ‘God ai ŋgïnndï hïfandarandi ranai ndeara sïheimboso akimï tüküfemboane,’ mbisïmo.

10-11 ŋga asu se nini ŋgoafihüyo homondani nindou ranai sïhamumbo sepurimndï worinïfekoate-ndeiani ana, asu rani ŋgoafihü se ŋgomo nafini nïngomombo aheimbo hoafïndomondürühi anïmboya, ‘Sïhei ŋgoafihündï hïfi hasüfi yïhoefi tïjarïfihï apenïngö ra sïheimbo hütimbo-hündamboane püpürïfafaorihündï. ŋga awi se randïhi fïfirïndïhindi God ŋgïnndï hïfandarandi ranai ndeara akimï tüküfemboane,’ mbisïmo.

12 Ro sïhamumbo rarïhe hoafehapuri, Godindï yïbobofembo si tüküfeyoambe ana, sïheimbo tïjirïfo Sodomihündï ranaheimbo tüküme Feyondürï ra ŋgasünde haya moaruwai hamïndï tükündïfemboe.

Anihondümbofekoate-yeimbi nindou ana hïpoanïhïmboe-mbou-anei (Matyu 11:20-24)

13 Hïpoanïhïmboembou-anei Korasinihündï se! Hïpoanïhïmboembou-anei Betsaidahündï se! Sïheimbo moaruwai hamïndï tükündïfendürïmboe. Asu ro hepünïfembi moatükunï sïhei ŋgoafihü ramarïheandï rahurai Tair ŋgoafihü Saidon ŋgoafihü rambarïhea-mbonana, nindou rani ŋgoafihündï ranai horombonambo anïmbo moaruwai hohoanïmo

hîniŋgîrihi hehi dîdîboadorîhi nîmarei. Rananîmbo ai hasûfi yihuruyei mburîhûmbo nîmarei sapo roana yîhoefî moaruwai hohoanîmo ranahambo hîniŋgîrihumboanefî sei hehi.

14 Nga asu Godîndî yîbobofe si tûkûfeyoambe ana, Tair ŋgoaf-ane Saidon ŋgoaf-ane ranaheimbo ana ŋgîrî afîndî hamîndî tîŋrîfo tûkûndîfeyo, ŋga sîheimbo ana nîne moanî afîndî yahurai hamîndî tîŋrîfo tûkûmandîfendûrî.

15 Asu Kaperneam se ra sînambe ndûrî adûkarî mandahûmûndiyo? Wani yangîr-ane ana! Sîheimbo ana hîfînî safî pindeandûranî gadeimboyei!" mehu.

16 Ai ahambo sîŋgrurû-rundeimbîmbo hoafîyuhî yahuya, "Nindou dûdi ai sîhamundî hoafî hîmborayu ana, wandî hoafî amboanî hîmborîyuh-ani. Asu nindou dûdi ai sîhamundî hoafî hîmborîyo hefe semîndîkoate-ayû ana, asu wandî hoafî ŋgîrî hîmbondu haya ndemûndu. Asu nindou dûdi ai wandî hoafî hîmborîyo hefe semîndîkoate-ayû ana ai ŋgîrî Nindou dûdi wambo koamarîhendîrî ahandî hoafî amboanî hîmborîndu haya ndemûndu," mehu.

72 nindou ai hîhîfî-hîhîfî mahomo

17 Nindou 72-memo ranai hîhîfî-hîhîfî kameihî hîhîrîyafu homo tûkûyafu hoafîyomondûhî yahomoya, "Adûkarî, sîhafî ndûrî dûkarîhunda moaruwai nendî ranai yîhoefî hoafî hîmborîyeyi marîhûndî!" mehomo.

18 Sisas ai sîmborî ahamumbo hoafîyuhî yahuya, "Ro hoeirîheandanî Satan ai sînambeahîndî wabûrûsî nahurai pîmayu.

19 Awi se hîmborîyomo, sapo ro sîhamumbo amoasîrîyo hîfîtanîyo ranîwamî pûtapîyo hombo ŋgînîndî masahapur-ane. Asu sîhamundî hûrûtûmbîndî ŋgînîndî ŋgasûnde-andeimbî ŋgînîndî masahapurî. Nga ranîmbo-hûndambo anîmbo sîhamumbo ŋgîrî nînîmoatûkunî moaruwaimbo-ndeapurî.

20 Sapo moaruwai nendî sîhamundî hoafî hîmborîmayeyi ranîmbo se yowanî hîhîfî-hîhîfîndîmboemo. Nga sapo sîhamundî ndûrî sînambe pare masîhepurî ranîmbo-hûndambo anîmbo hîhîfî-hîhîfîndîmo," mehupurî.

Sisas ai Afîndambo dîdîbafîmefîndo (Matyu 11:25-27; 13:16-17)

21 Ranîyo asu ranî-sîmboanî Yîfiáfî Aboedîndî hîhîfî-hîhîfî ranai Sisasîndî ŋgusûfoambe tûkûfehûyo, asu ai yare hoafîyuhî yahuya, "Ape, sînambe-ane asu hîfî ndanîhû-ane se Adûkar-anafî. Ro sîhambo hîhîfarîhanînî ra nîmboe sapo nindou fîfîrîhi mburîhû dîdîboadorîhehindeimbî-mayeyi aheimbo ranîmoatûkunî ra dîbonapîro mbura, asu nîmorî akîdîbou nahurai-mayeyi aheimbo nafuimefîndûrî ranîmbo-hûnda. Yînî, Ape se ranîmoatûkunî refembo yîfirayafî," mehu.

22 Sisas ai hoafîyupurûhî yahuya, "Wandî Ape ai wambo muŋguambo moatûkunî ŋgînîndî ra masendîrî. Nindou dîdî ai moai Nîmor-ayû ndanahambo fîfîrîrî, ŋga Afîndî ai yangîr-ani fîfîrîrîmboayû. Asu nindou dîdî ai moai Afîndambo fîfîrîrî. Nga Nîmorî aiani asu nindou dîdemo Nîmorî ai ahandîhoarî dîbonîmayupurî sapo Godîmbo fîfîrîfî hoafîmbo-memo ai yangîr-anemo fîfîrumboemo," mehu.

23 Ran+yu Sisas ai h+h+r+fi nüngumbo ahambo süngurü-rundeimbi-memo ranahamumbo-poan+mbbo yang+ri hoaf+yupurü+h yahuya, “N+ne-moatükun+ se sihamund+ h+imboar+nambo hoeiarund+ ran+moatükun+ ra nindou ai-amboan+ hoeiareand+ ana, ai h+h+fi+h+h+fi+mbiyu-wamboane!

24 Ro sihamumbo nda hoafehapuri, God+nd+ hoafi hoaf+yomo-rundeimbi-yomo asu bogor+ nindou-yomo ai n+ne-moatükun+ haponda se hoeiarund+ ndanahambo ai hoeifembo mehomoyos+, nga ai moai hoeirund+. Asu ai n+ne hoafi se h+imborayomo ranahambo amboan+ h+imbor+mbbo mehomoyos+, nga asu ai moai h+imbor+yomo,” mehupur+.

Sudahündambo Samariahünd+ ai mafar+herü

25 Suda-yomond+ ah+nümb+ hohoan+mo yamunde-randeimbi+ nindou ranai Sisas+mbbo refi hoeifimbo tüküme fiyu. Ai yare hoaf+yuh+ yahuya, “Yamundo-randeimbi+, ro nüngund+heandüh+ koadürümbo yang+ri+n+ngombo hohoan+mo ra mandaham+nd+ha?” mehuamboyu.

26 Asu Sisas ai s+imbor+ ahambo hoaf+yuh+ yahuya, “Asu nüngureamboyo Baiborambe hoaf+mayoa? Nüngundo se ran+moatükun+ ranahambo hoeindo fi+fi+r+mandowanda?” mehuamboyu.

27 Asu nindou-mayu ranai hoaf+yuh+ yahuya, “Adükar+ aiana s+hei God-ani, ran+mbboan+mbbo se ahambo sihei yifiafi, ng+n+nd+, hohoan+mo ranambo ngusüfo pand+hor+. Asu sihei wandaf+ ranaheimbo amboan+ ngusüfo pand+hindür+ sapo se s+hei fimbo ngusüfo parar+hind+ nou,” mehu.

28 Asu Sisas ai s+imbor+ hoaf+yuh+ yahuya, “Se an+hondümbo-anafi hoafayafi. Se randowandüh+ an+mbbo yang+ri+n+mbboamboyafi,” mehundou.

29 Nga asu ai Sisas+mbboya ai adükar+ fi+fi+reandeimbi-ani yahuhaya ahambo düd+finduh+ yahuya, “Nindou düdi ai wand+ wandafayua?” mehundowamboyu.

30 Sisas ai s+imbor+ hoaf+yundüh+ yahuya, “Mam+mbbo nindou mam+ ai Serusarem ngoaf+hünd+ bot+fi haya Seriko ngoaf+na hanuwane, h+mbuhün+ nindou ai naf+n+ mbur+ndümo houmbo hoear+ napo ahand+ h+r+foarundowohü asu ahambo buburur+ y+fi+mbbo yang+ri+ s+hawur+h+oumbo ndamefund+.

31 Ran+moatükun+ ranai refeyowane Sudahünd+ God+mbbo sesi s+hai-randeimbi+ nindou ai naf+ ran+süngu mahanu. Nga asu nindou ranai hoeirira mayowamboyu h+imbor+ naf+ wak+ramündü tüküfi haya mahanu.

32 Nindou mam+ God+mbbo sesi s+hai-randeimbi+ Rifai s+r+hünd+ ai mahanu. Ai süngun+ hanü nindou ranahambo hoeirira mayowamboyu h+imbor+ naf+ wak+ramündü tüküfi haya mahanu.

33 Ran+yo asu nindou mam+ Samariahünd+ ai naf+ ran+süngu mahanu. Ai hanü nindou buburür+ mas+hawur+ ranahambo-so tüküme fiyu. Asu ai nindou ranahambo hoeirira mayoa ahambo h+poambo af+nd+ h+poambomarür+.

34 Samariahünd+mayu ranai hüfu ahand+ fik+m+ tüküfi orif h+si+ wer+ hoeyo asu wain h+si+ hoeyo ra buburura hor+mayo ran+wam+ kare mbura hoear+ goesür+nambo h+mond+mar+herü. Ran+yu ai nindou ranahambo serümünd+ ahand+ donggi-mayo ran+wam+ nandi serümündü haya, nindou fand+hi apoei-r+hündeimbi+ wor+na mahanu ran+hü semünd+ ho h+fand+yo n+mar+mbohünda.

35 Ngorü sina Samariahünd+mayu ranai kaki sepur+münd+ hu nindou tüküyahi apoei-r+hündeimbi+ wor+ h+fand+ra-ndeimbi+mayu ranahambo

sagadowohü yahuya, ‘Nindou ndanahambo se dîdîboadondîworî. Se ahambohûnda kakî pütîayafî ana, ro asûkainda hîhîndahe dügühûhî sîhambo hîhîndîhe ndahanînimboyahî,’ mehundo,” mehu.

³⁶ Sisas ai asûkaiyu düdufindowohü yahuya, “Se sîhafî hohoanîmonambo nindou ngîmî ra düdi wandafî ranahambo ngusûfo paririmbayua?” mehuamboyu.

³⁷ Ai hoafiyuhî yahuya, “Nindou sapo düdi ai ahambo hanü hîpoamborirühî mafarîherü ranai-ani,” mehindowamboyu. Asu Sisas ai sîmborî hoafiyundohü yahuya, “Se ngafî moanî ranî süngundowandî,” mehundo.

Sisas ai Mata Mariambo hu hoeimareapîrî

³⁸ Sisas ai ahambo sünggurü-rundeimbî babîdîmbo nafî homondühî ai ngoafî mamî Mata nîmarûmbî ranî ngoafîthü tüküfiyuane asu ahambo serîmîndî worînimarerî.

³⁹ Mata ai akîdîmbüyo hayamboyo ahandî ndürî ra Maria ai sîfo Adûkarîndî yirîkîmî nîmarîmbo ahandî yamundîfe hoafî wataporîmboarandî ra hîhîmborîmayo.

⁴⁰ Nga asu Mata ai afîndî ratûpurî worambe engoro ranahambo tîngambo-yowohüyo ai moai ngusûfoambe ndore küreandî. Ai ahambo-so hoafiyondowohü yahoya, “Adûkarî seana awi moai wandî akîdî ranai hînimngîreandîranî muŋguambo ratûpurî wand-amboanî rarawarîhandî ranahambo ana hohoanîmoyafîyo? Se hoafiyafîndoanî anîmbo ai sîni wambo mbîfarîhendîrî,” mehindowamboyu.

⁴¹ Asu Sisas ai sîmborî hoafiyundowohü yahuya, “Mata, Mata, seana muŋguambo moatükunî ranahamboanafî afîndî hohoanîmoyafîhî ngusûfoambe ndofe kifekoate-ayafî.

⁴² Mamî moatükun-ane adûkarî hamîndayo. Maria aiana aboedî moatükunî hamînd-ane ai warîfe semîndîmboayo. Ranî-moatükunî ranai ahandî warambeahîndî ngîrî hündühümündî,” mehundo.

11

Sisas ai Godîmbo dîdîbafîfembo hohoanîmo yamundîmareandî (Matyu 6:9-15; 7:7-11)

¹ Mamîmbo Sisas ai ngoründühî dîdîbafîyuhü manüngu. Ai dîdîbafîyu kîkamünduane, asu ahambo sünggurü-rundeimbî mamî ranai hoafiyundühî yahuya, “Adûkarî, se yîhoefîmbo dîdîbafîyorambo ra Son ai ahambo sünggurü-rundeimbîmbo ramareapurî nou yamundowamunî,” mehuamboyu.

² Asu Sisas ai hoafiyupurühî yahuya, “Se ndandu dîdîbafî-ndafundühî anîmboya, ‘Ape, sîhafî ndürî ra moanî ahînûmbî-mbeyowamboane. Sîhafî ngînimîndî hîfandarandî ra mbîkosowamboane.

³ Muŋguambo si ro sesî semîndîmbo hohoanîmoayefî ra se ndawamunî.

⁴ Yîhoefî moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbîsafîmunî, ro-amboanî muŋguambo nindou yîhoefombo moaruwaimbo-rîhimuna, amboawi asahundürî nou.

Asu se yîhoefîmbo nînimîmoatükunî refe hoeifemunîmboayo ranambe ndowandîfîmunî ngamboayafî,’ mbîsîmo,” mehu.

5-6 Ran+yu asu Sisas ai hoafiyupurüh+ yahuya, “Asu se s+haf+ ngunind+ mayu ranahand+ wor+na n+mb+ mbusümondüh+ haf+ hoafiyaf+ ndowohüya, ‘Wandaf+, se wambo bret ng+m+ sawapur+, n+mb+oe sapo wand+ ngunind+ ai nafimbo süni+ tükümeñ+yu, nga ro ai ses+imbo sesi+koate-anah+.’

7 Nindou worambe amaru ranai rande s+mbor+ hoaf+nduhüya, ‘Yipur+ par+heamboanah+, nga se wambo t+ñ+r+ifo ndawand+r+mboyaf+, nga ragu moeindan+ ngaf+. Roana n+mor+ hab+d+imbo fond+ihü apoef+. Ro ng+r+ bot+ndahe s+hambo n+ni+moatükun+ amboani ndahan+ni+,’ mbüsümbui.

8 Ro s+hamumbo hoaf+yahapur+, wor+ aharambür+ ranai bot+ndüfi n+ni+moatükun+yo mbon+imbo-maramüdu ra worambeah+nd+ fufundamüdi dagadombui. Nindou ranai ahand+ ngunind+ ranahambo far+hefimbo rareandüh+yupoan+, nga düdu-düdu-p-marürambo ran+imbo dagadombui.

9 Ro s+hamumbo hoaf+hapur+ nda, düdundafundan+ an+imbo God ai s+hamumbo dagapurümbui. Kokoarundi+ an+imbo hoeindumboemo. Yipur+ñ+h+ p+rako-p+rakondundan+ an+imbo yipur+ ranai s+hamumbo sübüd+hoemboe.

10 An+hondane, muñguambo nindou düdi-düdufi arand+ hu-an+imbo ai ndemüdümbui. Nindou düdi ai kokoara hu-an+imbo ai hoeindeambui. Muñguambo nindou düdi ai yipur+ñ+h+ p+rako-p+rakoara hu-an+imbo ahambo yipur+ ra sübüd+hoemboe.

11 Asu s+haf+ n+mor+ ai kin+ sao sei hehi düduehind+ ra se har+nend+ madabudür+yo?

12 Asu s+haf+ n+mor+ ai sonjo sao sei hehi düduehind+ ra asu se aheimbo h+ñ+ñ+ñ+ madabundürüyo?

13 Se moaruwai hohoan+moyomo-rundeimb+ nindou-anemos+, nga asu se s+hamund+ n+mor+ ranaheimbo aboed+ moatükun+ sabudür+ arundi+. Mam+ yahurai-ane nindou d+di+yei Ape sünambe amaru ahambo düduehind+ ana, Yifiañ+ Aboed+ dagadürümbui,” mehu.

*Sisas+mboya moaruwai nend+yafe bogor+ Bersebur+ndi
ng+n+nd+namboane ratüpur+yu arand+ masei
(Maty 12:22-30; Mak 3:20-27)*

14 Mam+imbo Sisas ai moaruwai nend+ hemafoareand+ nindound+ fi+ambe n+mar+imbo nindou ranai watapor+koate-yu maranda. Nindou ranahand+ fiambeah+nd+ moaruwai nend+ ranai kosifoendüh+yo, asu nindou mayu ranai watapor+mayu. Ran+yei n+moreh+ nindowenih+ ranai mahepünahind+.

15 Nga asu nindou b+d+ñ+r+ ai hoaf+yeih+ seiya, “Sisas ai moaruwai nend+yafe bogor+, ahand+ ndür+ Bersebur, ahand+ ng+n+nd+nambo moaruwai nend+ ra nindouyei fiambeah+nd+ raganambore arand+,” masei.

16 Asu nindou b+d+ñ+r+ ai Sisas+imbo refe hoeifimbo seihehi hohoan+moyeih+ya, “Ai God+nd+ ratüpur+yo rawareand+ ra nafuimbohünda hepün+feimb+ moatükun+ ramb+rea-ndamboane,” masei.

17 Asu Sisas ai ahei hohoan+imo ra f+ñ+reandür+ haya hoaf+yundürüh+ yahuya, “Nindou d+di+yei ngoaf+ mam+ pap+r+ñ+h+ n+mareimb+ ranai yimbumbore y+bobore haya yifiarayo ana, ng+r+ aboed+ n+imboei. Asu nindou mam+ ran+ worambeah+nd+ ranai yimbumbore y+bobor+ñ+h+ mbur+ñ+h+ aheihoar+ yifiaraye ana, ng+r+ aboed+ n+imboei.

18 Asu Satan+nd+ nend+ ranai yimbumbore y+bobore haya ahafehoar+ yifiarayo ana, asu nüngunde mamüh+ ng+n+nd+ man+ngoa? Se wambo

seiya, 'Ai ana moaruwai nendiyei bogori ahandi nduri Berseburindi nginindinamboani moaruwai nendambo hefoare arandi,' masei.

19 Asu ro Berseburindi nginindinambo moaruwai nendi ra raganambo-mbarihea mbonana, asu sihei nendi ai dade nginindinambo moaruwai nendi ra raganamboru arunda? Sihei nendi ranai siheimbo yibobondundurühi sihei hoafi ra anihondüyopoani mbisi mo nafuindimboemo.

20 Nga asu God ai ahandihoari wambo nginindi ra sendirani rani nginindinambo moaruwai nendi ra raganambo-aritheandi ana, awi se randihi fifirindhindi God ai nginindi hifandarandi ra siheimbo-so tüküfemboane.

21 Nindou hari nginindi ai munguambo yifiari niminehoari gugure haya ahandi wori ranahambo hifandarandi ana, ahandi munguambo moatükuni ranai aboedi yagodimboe.

22 Nga asu nindou ngorü hari nginindi hondü ai tüküfi nindou rani dibo yifiariyafanimbo ahambo hifinamboariri ana, nindou munguambo nindou hehefe yifiarimbo napo ra fufundamündühi asu ahandi-mayo napo munguambo ra nindou amurambo yibobondearümbui.

23 Nindou düdi ai wandi ngunindiyupoani ehu aiana wambo yiboaruko-reandirühani. Asu nindou düdi ai wambo farihendiri hefe nindou ranaheimbo gugurifendüri-koate-ayu ana, ai aheimbo waribadandüri wakindearümbui," mehu.

*Moaruwai nendi ranai asükaiyo tüküme feyo
(Matyu 12:43-45)*

24 Sisas ai yahuya, "Moaruwai nendi nindou-mayu ranahandi fi-ambeahindi makosifoendi ranai nine hifi niñondi anango raninambo ranihü warihefe nimarimbo kokora howohane. Ai fondi ra mam-amboani hoifekeate-ayo ana, ai ahandihoari hoafindowohü animboya, 'Awi ro asükainda wandi horombodidi wori hininngimaritheandi raninambo hihirindahe nga,' mbisiimboe.

25 Asu ai ngo wori ra hoeindeanda moani aboedi yihoiarihefe didiboado-yimindümbi fondarimboe.

26 Rananimbo asu ai ngo moaruwai nendi 7 bidiframbo fihindamindinduri ngo ai mamani rani worambe nimandeimboyei. Moaruwai nendi sungu tükümehindi ranai moaruwai hamindi-ndeimboyei. Munguambo ai nindou-mayu ranahandi fiambe gugurindahi nimandiani animbo nindou ranai horombo mamaru nahurai nimarikoate moani moaruwai hamindi hondü nimandümbui," mehu.

Nini nindou ai anihondumbo hihifi-hihifimandei

27 Raniyo asu Sisas ai rani hoafi ra yare hoafiyuambe nimorehi mamani nimorehi nindowenihifandi mengoro rani mbusümo botife Sisasimbo hoafiyowohü yahoya, "Nimorehi ndanai shambo wakiramindinini mbura tithümaranini ranai ana hihifi-hihifimbeyo-wamboane," mehoamboyu.

28 Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, "Nindou didiyei ai Godindi hoafi himboriyei mburihü rani-sunguarihindi aianimbo hihifi-hihifimbeyo-amboane," mehu.

Nindou b'idifiri ai Sisasimbo hepuniifeimbi moatükuni refembo düdumehindo
(Matyu 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ Nimorehi nindowenihí afindi ranai türehowohü ahambo akimí kakimaríhomíndeí heiamboyu aheimbo hoafiyundürühi yahuya, "Nindou hapondanambe anímboei ndanai ana awi nindou moaruwai hamíndaneí. Ai ana hepuniifeimbi moatükuni hoeifemboanei hohoanimoayeí sapo wamboya ai anihondü Godíndí ratüpuríyo ratüpurayu yaho fífirífembohünda. Nga asu aiana ngírí níní-moatükuníyo tükefeyo ranahambo hoeindihíndí, nga wani. Aiana sapo nindou Godíndí hoafi hoafiyu-randeimbi ahandí ndürü Sonambo níne-moatükuní tüküme Feyondo raní-moatükuní yanggírí anímbo hoeindihímboyeí.

³⁰ Mare yahuraiyo Godíndí hoafi hoafiyu-randeimbi nindou Sona ai Ninife ngoafihü nindou amarei ranaheimbo yahurai-ane yaho nafuiyondürímbohünda tüküme Feyo. Mare yahurai-anímbo Nindou Hondü ndanai-amboaní tükündüfimbui God ai nindou hapondanambe amarei ranaheimbo nafuiyondürímbohünda.

³¹ God ai nindoumbo yíbobofendürímboayu raní si tüküfeyoambe anímbo bogorí adükarí nímورهí hífi warí kadüdanípoedí ai tükündífe nindou hapondanambe anímboei ranaheimbo níní-moatükuní ai moaruwai ramaríhindí ranímbo papí-hoafíndandürímboe. Raní-moatükuní refemboayo ra nímboe sapo ai adükarí bogorí Soromoníndí ndofe fífirífe hoafi hímborímbo-hündambo ahandí hífi bídífíraní angunípoedí híníngíre haya masíno. Nga ro síheimbo hoafehandürí nindou síhei mbusümo anüngu aiana Soromonímbo ngasündürümboani.

³² God ai nindoumbo yíbobofe-mboayu raní si tüküfeyoambe ana Ninife ngoafihündí nindou ranai botíndahi nímboeimbo síheimbo papí-hoafíndühürímboyeí. Ai refemboayeí ra nímboe sapo Sona ai hoafi wataporímbo-maranda hímboríyeí mburíhü moaruwai hohoanímbo ahei ra híníngímaríhindí ranímbo-hünda. Nga asu ro síheimbo hoafehandürí síhei mbusümo nindou mamí anüngu aiana Sonambo ngasündürümboani," mehu.

Nindou-yafe hohoanimoambe si nahurai
(Matyu 5:15; 6:22-23)

³³ Sisas ai yare hoafiyuhí yahuya, "Nindou dídí ai moai ram hai ra yimundíhi mburíhü wambürí hoarehí díbonapírühi ríhündí, nga wani. Aiana moaní sapo yimundíhi mbundíhümbo nímboamo fondíwamí nindíhindaní anímbo si ranai boakíboadeandaní nindou dídíyeí worambe fandahíndühí hoeindihímboyeí.

³⁴ Síhei hímboarí ra síhei hohoanímbo ranahandí ram hai nahurai-anendürí. Asu síhei hímboarí ra aboedayondürí ana, síhei hohoanímboambe si ranai boakíboadeandürímboe. Nga asu síhei hímboarí ranai moaruwaiayo ana, síhei hohoanímboambe nímbo bündearümboe.

³⁵ Ranímbohündambo anímbo se híbadíhümbo, nga asu síhei hohoanímboambe si amaro ranai nímboíndeamboe.

³⁶ Asu munguamo hohoanímboambe síhei fiambe ranai si yanggírí boakífoareandühí gorügoaníní nímbo nímboaríkoate-ayondürí ana síheimbo si ranai boakíboade-andürímboe ram hai si boakífoareandí nou," mehu.

Sisas ai Farisi nindouyomo asu ahinümbi hohoanimo fifirundeimb bogoriyomo ahamumbo pap+hoafimarapur

37 Sisas ai wataporimbora mbura asu Farisi nindou mam+ ai hoafiyundühi yahundoya, “Dügüfi dagoade-ndihoamboane,” mehundo. Ran+yu asu Sisas ai hüfu far+fi ses+ fond+hü mamaru.

38 Ran+yo asu Farisi nindou ranai Sisas war+ popaikoate n+marü ses+ ra masesuwa hepün+mefiyu.

39 Adükari ai hoafiyundühi yahuya, “Farisi nindou seana hoe sim+ndi h+pir+ asu ses+ foefe ses+ h+pir+ ra moanambüh-ane ndoru popoaiar+hoemo. Nga s+hamund+ wagabeyah+ ana hümbuhün+ hohoan+mo asu munquambo moaruwai hohoan+moane amaropur+.

40 Seana h+h+ndi hohoan+mo-yomondeimb-anemo n+mboc sapo God weindani naf+marandi ai wagabe-amboan+ naf+marandi.

41 N+ne hohoan+mo aboed+ s+hamund+ ngusüfoambe amaropur+ ranambo nindou d+d+yei n+ne napo mbon+mbor-arihümündi ranaheimbo fand+haundüri. Rawarund+ an+mboc asu s+hamund+ munquambo moatükun+ ra aboed+ yang+ir+nd+imboe.

42 Farisi se h+poan+imboembou-anemo! N+mboc sapo seana munquambo ak+d+bou sesambefembo moatükun+ wamb+fi nahurai ranane se yimungurundümo mburu asu 10 ranahandi ngorü b+d+fir+ ra God+mboc y+boboru as+hoemo. Nga seana mbumund+ hohoan+mo asu God+mboc ngusüfo pefembo hohoan+mo ranahambo h+n+ng+rumboanemo. Se ran+ hohoan+mo ra af+nd+ hohoan+mo-nd+mondühi asu se ngorü ah+nümb+ ra h+n+ng+ife poan+.

43 Farisi, se h+poan+imboembou-anemo! Nga seana Suda-yafe rotu wor+ ranambe bogor+mboc n+mar+imboanemo hohoan+moemo. Asu nindou ai s+hamumbo nindou af+nd+ h+imboahü h+h+fi-mb+r+hümuna yahomo houmboanemo.

44 Se h+poan+imboembou-anemo! Se hoefekoateimb+ y+if-ambe nahurai-anemo. Nindou y+if-ambe ranahambo fif+r+ifekoate ran+wam+ hei hehi asu ran+namboc moaruwai tükümehind+. Yahurai-ane s+hamund+ moaruwai hohoan+mo wagabe ragu amaropur+ ranai nindou-yafe hohoan+mo moaruwaimbo-ndeandür+imboe,” mehu.

45 Nindou mam+ ah+nümbi hohoan+mo fif+reandeimb+ ai hoaf+yuh+ yahuya, “Yamundo-randeimb+, se ran+ hoaf+ Farisimbo hoafayaf+ ranana y+hoefombo kameih+ moaruwaimbo-rowamunühanaf+,” mehuamboyu.

46 Asu Sisas ai hoaf+yuh+ yahuya, “Ah+nümbi hohoan+mo fif+rundeimb+, Se h+poan+imboembou-anemo. Seana nindou b+d+fir+yei daboaham+nd+wam+ n+mboreimb+ mb+isahümündi yahomo houmbo hüputüpür+ndümo nandundühanemo. Asu seana ng+r+ ak+dou-amboan+ war+ pandund+ n+mboreimb+ moatükun+ aheiwam+ manandund+ ranahambo far+hendür+ hefe sem+nd+imbo, nga wan+.

47 Se h+poan+imboembou-anemo! Nga seana God+nd+ hoaf+ hoaf+yomo rundeimb+ s+hamund+ amoaoc mam+ h+ifokoa-maropur+ ranahamund+ y+ifambe yihururu arund+.

48 Seana nafuyomo-ndühanemo, sapo s+hamund+ amoaoc God+nd+ hoaf+ hoaf+yomo-rundeimb+imbo h+ifokoamarüpur+ ranahambo aboed-ane yahombo. N+mboc sapo ai ahamumbo h+ifokoamarüpur+, nga se ahamund+ y+ifambe yihururu arund+.

49 Asu aboedi ndorihoyoweimbi hohoanimo Godindimayo ranai hoafiyowohü yahoya, 'Ro Godindihoaifi hoafiyomo-rundeimbi asu hoafi sowandümo homo-rundeimbi ra koandihhe-heapurani bidifiri hifokoandupuri-mboemo, asu bidifirambo moaruwaimbo-ndupurimboemo,' meho

50 Munguambo nindou hapondanambe ai hütiyomo Godindihoaifi hoafiyomo-rundeimbi hifikoamarupuri. Horombo God ai hifi nda nafirandambe peyo haya sinimbo hapondadidi nimorehi nindowenih burayei aheimbo yagodimboe, nga rani süngumbo animbo tñirifo ndahümündimboyei.

51 Ai nindou hifokoako-marupuri Aber nunguwami piyo haya sin Sekarai nunguwami kikiire hinngimareandi. Nga asu ranahambo Godimbo sesi sihefe fondikimi Godindiworambeyo kefoaru marundi. Munguambo moaruwai hohoanimo ranahandi hüti ra nindou hapondanambe burayei aheimbo rani süngumbo animbo tñirifo ndahümündimboyei.

52 Ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi, se hipoanimoembou-anemo. Nga seana fifirife aboedi semindimbo-mayo ranahambo yipuri papiru hinngirundühanemo. Nga seana sihamundihoaifi kefoundühiyomoponi, nga asu bidifiri ai kefoefe fifirife semindimbo seiani-ane asu se nafi gürarundüri," mehu.

53 Sisas ai wori nimarümbi ra hinngire hayambo hu-ane ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbiyomo asu Farisiyomo ai ahambo moaruwaimbo-rüwühi düdu-düdumaruri.

54 Ai ahambo refi hoeifiywanani asu aboedi simbori hoafikoate-nduani ahambo papi-hoafindihuri yahomo houmboemo ramarüwuri.

12

Farisi-yomondi yimbu yafambeimbi hohoanimo ranahambo hibadumbo (Matyu 10:26-27)

1 Nindou afindi tausen gugureandühiyo asu simbori tñiri yipütapürimayei. Raniyu asu Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbimbo boatei hoafiyupurühi yahuya, "Se Farisi-yomondi fufudigoyo-randeimbi moatükun yis ranahambo hibadumbo. Ro hoafayah ranana ahamundi yimbu yafambeimbi hohoanimo ranahambo anahi hoafayah.

2 Nine-moatükun munguambo hapondanambe gabudambe engoro ranana asu süngunambo weindah gabudiwami nimoamo yagodimboe. Asu nine-moatükun munguambo dibo mengoro ranai weindah fifinde fifindendamboe.

3 Nine-moatükun nimbini maroani hoafimayei ra asu si peyowohü himborindeimboyei. Asu nine-moatükun se-dibo yipuri parihi hehi hoafi simoasinambo wataporimbo-marihündi ra weindah wori bogimondiwami nimboeimbo puküna hoafindeimboyei," mehu.

Sihiiri Godimbo yangiri animbo yihimbo-ndihurimboane (Matyu 10:28-31)

4 "Wandafi mamini, ro siheimbo hoafehandüri, nindou fi hoeari yanggiri hifokoaru arundi ranahambo se yhimboyoponi, nga asu ngiri yifiafi ana hifokoandundi.

5 Nga ro daboe yihimbombo ra siheimbo hoafindamboyahi. Godimbo se yihimbondei sapo ai animbo hifokoe fe mburimbo hai ngoafinambo koarifehe rambo nginindeimbayu ranimbo-hunda. Anihondane, mamí ranahambo yangiri animbo yihimbondefomboane.

6 Ndu akidou hondahüfeimbi ra yimbu toeanambo yangir-ane pemiyei sahümundi arihündi. Nga asu God ai ngiri mamamboani mitanindamüdu.

7 Nga asu God ai nungunümbi mbirinanayo sihafi mbiroambe amaro ffitreamboani. Ranimbo-animbo se yihimbo-ndeimboyei, seana Godindi himboahü ndu akidou ranaheimbo ngasündi-hindürimboanei," mehu

*Sihiri yihimbokoate Sisasindi ndüri weindah hoafindefomboane
(Matyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

8 Sisas ai hoafiyuhi yahuya, "Ro sihamumbo hoafehapuri nindou düdi nindou himboahü nungumbo ro Sisasimbo anihondumbo-rihinimboanahi ehu ana, simbori nindou ranahandi ndüri Nindou Hondü ro Godindi sünambeahindi nendi-yomondi himboahü nindou ranana wandani mbisamboyahü.

9 Nga asu nindou düdi nindou himboahü nungumbo wamboya moai ahambo anihondumbo-rihin ehu ana, asu simbori amboani Godindi sünambeahindi nendi-yomondi himboahü ai wandiyupoani mbisamboyahü.

10 Nindou düdi ai Nindou Hondumbo moaruwai hoafayu ana, God ai amboawi mbüsümbui. Nga nindou düdi ai Yifiafi Aboedi ranahambo moaruwai hoafayu ana, God ai ngiri amboawi mbüsu, nga wani.

11 Ai sihamumbo rotu worinambo papi-hoafi himboriyomo-rundeimbi asu bogori nindou-yomondi himboahü ndowapundümo ngomondani ro nungunahurai asu nini hoafi hoafimandefi mbisimo houmbo ranahambo afindi hohoanimondimboemo.

12 Mamí ranai simboani animbo se nine hoafi hoafimbo ra Yifiafi Aboedi ranai sihamundi hohoanimoambe horinde dagapurimboe," mehu.

Kaki afndeimbi nindoundi hihindi hohoanimo kafeofe hoafi

13 Nindou afindi gugure mengoro ranambeahindi mamí ai hu Sisasimbo hoafiyuhi yahuya, "Nindou yamundo-randeimbi, se wandi amongoambo hoafindafani ai apendi-mayo napo yihoehi ra yibobondihoa-mindembo," mehuamboyu.

14 Asu Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, "Didi ai hoafimayuwamboyo ro sihafandi papi-hoafi himboriyohü yibobofembo rana?"

15 Asukai hoafiyundürühi yahuya, "Se ndondhi hibadihumbo, nga munguambo moatükuni semindimbo afindi hohoanimondimboemo. Nga se ngiri koadürü koadürümbo ningo napo ranifih ndowandifi," mehu.

16 Sisas ai kafeofe hoafi ra wataporimbo-randühüya, "Nindou napo afndeimbi mamí ranai hifi ranifih nümbüri hifireandaní afindi safimayo.

17 Nindou ranai aimbo nimarü hohoanimoyuhüya, 'Ro nini nünungundiheambo, nga nümbürambeahindi sesi ra kurifembo fondi wanayo,' mehu.

18 Raníyu asu hoafiyuhüya, 'Awi ro nda süngundihea. Wandí sesi wori ra mungu biriboadihe mbundihambo mamí afindi worimbondihi mbundihambo wit asu amuri napo ra kundiheamboyahü.'

19 Rananimbo wandifimbo hoafindahühiya, ‘Hapoana afindi hímboani aho ra sesimbo aboedi napo ra wanjei-ane. Nga nímandefi sesi ra dagudifi hoe ndimíndefi raraondihundühi hihifi-hihifíndefo,’ mehu.

20 Nga asu God ai hoafiyundühi yahuya, ‘Seana ngusüfokoate nindou-anafi! Hapo nímboikoani anímbo se yifíndamboyafi. Nga asu nindou didi ai napo síhafi-mayo ndorandifi masíhawandi ra mandemünda?’ mehu.

21 Yahurai anímbo nindou didiyei napo afíndeimbayeí aheimbo tükündifemboe, nga aiana Godíndi hímboahü napo-koate-anei,” mehu.

*Ngusüfo pukiyowohü afíndi hohoanímoyo hoango hoafi
(Matyu 6:25-34)*

22 Sisas ai ahambo süngurü-rundeimbímbo hoafiyuhí yahuya, “Ro síhamumbo hoafehapuri nda, Se níní sesi madagudifi mbísímbo asu níní hoeari yihoefi fi gabudímandíhu mbísímbo houmbo afíndi hohoanímóndímboemo.

23 Yangíri níngo ranane adúkarí hamíndayo, nga sesi ana moanane asúkai fi-ane adúkarí hamíndayo, nga hoeari ana moanane.

24 Asu awi se ndu nímoamo ahahabodei ranaheimbo hoeirundüri. Ndu ranai ana moai níní-moatükuní hoari hífikaríhi, sesi yimunguríhümündi hei worambe síhehi raraoríhündí, nga aheimbo ana God ai sesi ra sagadüri arandí. Nga seana ndu ranaheimbo ngasündíhi-ndürímboanei.

25 Se rani-moatükunímbo afíndi hohoanímoyafí ranai ngírí fandíhenínaní akídou gedühi safí yangírí nímbafí.

26 Asu se akídou moatükuní yahurai ra ndofe hífandíyokoate-ayafí ra asu nüngundo adúkarí moatükuní ra híbadímandanda?

27 Nüngure hayamboyo wohí ahuríyei aríhündí ra hoeiru, aiana moai ahei fimbohünda hoeari kakíyei asu ratúpuriyei ríhündí. Nga ro síhamumbo hoafehapuri horombo adúkarí bogorí Soromon ai napo afíndeimbíyu, nga ahandí yihuru aboedi yihurumaramünda ra wohí ahurí ranai Soromoníndi yihuru ra ngasündeamboane.

28 God ai wohí hapondani yangírí amaro ra hífíhü hoeari yihurure híningíreandühani, nga asu sümbo ana haiambe pífemboane. Se akídou aníhondümbófe-koate-yomondeimbí God ai síhamumbo amboa hoeari yihurundeapurímbei.

29 Se níní sesímboyo mbísei asu níní símíndíramboyo mbísei hehi ranahambo afíndi hohoanímóndei ngeimboyei, nga yowaní.

30 Godímbo aníhondümbófe-koate-yeimbí ana mungu moatükuní ra semíndímboane hohoanímoyei, nga Ape God ai fífreamboani se semíndímbo afíndi hohoanímoyei ra.

31 Nga God ngíníndi hífandarandí ranahambo kokondundani anímbo rani amboani dagapurímbei,” mehu.

*Aboedi napo gugurífe hohoanímó
(Matyu 6:19-21)*

32 “Sipsip afíndífurí ra se yowaní yíhímbo-ndeimboyei, nga ndühi sühüsi, síhei Ape ai síheimbo amboani ngíníndi hífandarandí ranambe hífandíyondürímbo yífrayu.

33 Se síhamundí napo ra kakíflí koandíhou mbundu asu napo-koate-yeimbí ranaheimbo kakí ra dabudüri. Se kakí foefe hípírí yahurai ndowandümo nímai moaruwaiyo rakoate-yoweimbí asu rananímbo

aboedi napo sünambe gugurindundi. Ngiri sünambe ana fandihoyayo, ngiri hūmbuhūni nindou ndahūmūndi asu sūs+mbūm+ ai dagūdi.

34 Sihei ngusūfo ana sapo nahi sihei napo yangorihi animbo kūndarūmbui.”

*Nafindihūmīndi nīmandimbo hībadihūndi
(Matyu 24:45-51)*

35 “Se hoeari yihuru-rihūmūndi amarei nou nīne-moatūkunī tūkūfemboayo ranahambo hībadihūndūhī sihei ram ra yimundihinda simbeyowamboane.

36 Se ratūpurīyēi rihūndeimbī nahuraindeihī asu ahei bogori+mbō nindou ai nīmorehī semīndī+mbō si ra hu mbura asu hīhīrī+fi huanī nou hībadī+horī. Ai sūfu yipurī fihī pīrako-pīrakondandanī nīmai yipurī sūbūdī+hehindī.

37 Asu ahei bogori nindou ranai hu hīmboyuwanī yapombofekoate yangiri nīmarehī ahambo hīfandarī+horī ana, ai hīhīfī-hīhīfīndēi. Ro siheimbo anīhondūmboanahī hoafehandūri bogori nindou ranai ahandī warīhoandarūmbī ngīsī+harī hoeari ra yimūndī+hai mbunda hoafīndūndūranī sesī fondī+kīmī nīmandēianī dūdī sesī dagadūrūmbui.

38 Ratūpurīyēi-rīhūndeimbī ranai nīmbī mbusūmōmboyo asu si hoafīmboyo hīfandī+hūmbo nīmareianī ahei bogori nindou ranai hu hoeiareandūri ana, ai hīhīfī-hīhīfīndēimboyei.

39 Se fīfīndī+hīndī sapo worī aharambūri ranai nīnī-sīmboanīyo hūmbuhūnī nindou tūkūfemboayu ra fīfīrareandī ana, tūkūndafu hūmbuhūnī-ndī+mbōemo mbūsī haya gūnde nīmandūmbui.

40 Ranī+mbōane se-amboanī hībadī+hūmbo, ngā Nindou Hondū ranai tūkūfembo ra mītanī-rīhūmūndi hehī hīdī+bo-hīdī+boyeiambe anīmbo kudūmbui,” mehu.

*Nindou ratūpurīyafanī-rīnandeimbī aboedi asu moaruwai ranahafandī
kafōefe hoafī
(Matyu 24:45-51)*

41 Pita yahuya, “Adūkarī hoafayafī nda yīhoefī+mbō yangiri+yafī asu mūnguambo nindoumbo+yafī?,” mehuamboyo.

42 Sīmborī Adūkarī ai hoafīyuhī yahuya, “Nindou dūdi ai aboedi ndore anīhondūmbo fīfīreandeimbī+yu haya aboedi ratūpurī+yu randeimbeyua? Nindou ranahambo ahandī bogori nindou-mayu ranai anīhondūmbo-riri hayambo wambo worambe sesīnapo engoro ra hīfandī+yohū ratūpurī+yomō rundeimbī nindou ai sesī semīndī sīmboanī segupurī rambōhūnda kaboadirī hīnī+ngīndirūmbui.

43 Nindou ranahandī bogori nindou ranai worambe tūkūfī hoeiriranī ratūpurāyu ana, moanī afīndī hamīndī hīhīfī-hīhīfī-mbiyuwamboane.

44 Ro sīhamumbo anīhondūmboanahī hoafehapurī, bogori nindou ranai nindou ranahambo ahandī mūnguambo moatūkunī ranahambo hīfandī+mbō bogori+mbōndirū hīnī+ngīndirūmbui.

45 Ngā asu ngdōu ranai yare hōhoanī+moyuhūya, ‘Awi, wandī bogori nindou ranai ngiri nīmehūnō hīhīrī+ndūfī dūdu,’ yahu haya bodī+mondī ratūpurīyēi rihūndeimbī nīmorehī nīndowenihī ranahaimbo bubuhaiyu sesī sesū bia ndūmūndū haya hīhīndī hōhoanī+mondūmbui.

46 Ngā asu bogori nindou ranahambo ahandī ratūpurī+yu-randeimbī ranai mamī sīmboanī ngiri tūkūndī+fiyu mbūsī haya hīdī+bo-hīdī+boyuambe

an+mbō tükündüfimbui. Ranan+mbō bogor+ nindou ranai bubundüri mbunda koand+heiran+ ngu nindou b+d+f+r+ h+mbor+koate-yei r+hündeimb+ bab+d+imbo nüngumbui.

47 Ratüpur+iyurandeimb+ ranai ahand+ bogor+ nindou ai refembo yifirayü ra fif+reandi, nga ai refekoate-yu, asu bogor+ nindou ai yifirayü süngufekoate-ayu ana, bogor+ nindou ranai af+nd+imbo bubundürümbui.

48 Nga asu ratüpur+iyu-randeimb+ ranai ahand+ bogor+ nindou yifirayü ra fif+r+fekoate-yu haya ndofe ratüpur+koate-ayu ana, asu yimbumam+imbo safi bubumboani. Sapo nindou d+d+yei af+nd+ ham+nd+ masahümündi ana, asu s+mbor+ af+nd+ ham+nd+ mb+sehindamboane. Asu nindou ranahei war+hü af+nd+ ham+nd+ as+hehind+ ana, asu s+mbor+ af+nd+ mas+hehind+ ra ngasündeandeimb+ segodür+imbo hohoan+imombeye-amboane.”

*Sisas ai nindou yikürübüfe-ndür+imboyu makusu
(Matyu 10:34-36)*

49 “Ro makosah+ nda h+f+ ndan+hü hai püpfemboyah+ makosah+ asu hai ranai yimbeyowa sahehea yifiar-ayah+.

50 Nindou hoeambe hundüräyei nou ro asübus+ af+ndeimb+ hundürü-ndamboyah+, nga hundürü ra awi moai hundürüyah+ ran+imboanah+ ngüsüfo s+hayah+.

51 Se rand+hi hohoan+mondeih+ya, ‘Ai ana yifiar+ yifiar+ h+f+ ndan+hü engoro ra kik+fembo makusu-ane,’ mb+seimboyei, nga wan+. Ro moai yifiar+ yifiar+ ranahambo kik+fembo kosah+, nga nindou yikürübüfe-ndür+imboyah+ makosah+.

52 Hapondan+ peyo haya aho ra nindou mam+ ai ahand+ fik+m+n+nd+ hondahüfeimbeimbayü ana, y+bobondahimboyei. Ranan+imbo yimbumbündafe asu ngorü ng+meimb+ndei hehi s+mbor+ s+mbor+ndeimboyei.

53 Ranan+imbo y+bobondahi mbund+hü, nindowenih+ n+mor+ ai af+ndambo asu af+nd+ ai n+mor+imbo hürütür+ndamboyan+. Asu n+moreh+ ai ahand+ n+moreh+ n+mor+d+bo s+mbor+ hürütür+ndafe asu yamonjoam+ndoho ai s+mbor+ hürütür+ndafe rarandeimboyei,” mehu.

*Munjuambo nindou n+ne-moatükun+ tükefeyo ranahand+ n+m+nd+ moai
fif+r+hind+
(Matyu 16:2-3)*

54 Sisas ai nindou af+nd+ ranaheimbo hoaf+yundürüh+ yahuya, “Se hoer+hindan+ hüf+ham+nd+ hanuwan+poed+ hoen+mbanj+ s+fowan+ hoer+hindüh+ hoend+imboe seian+ asu hoeyo arand+.

55 Asükai se hoer+hindan+ ng+r+saf+n+poed+ weri s+fowan+ yah+mond+imboe seian+ asu yah+moyo arand+.

56 Seana yimbu yafambeyeimb-anei, sapo se fif+r+himboanei n+ne moatükun+ h+f+n+ asu sünambe tükefeyo ra. Asu n+imboe n+ne-moatükun+ hapondan+ God ai ratüpur+imayuwa tükefeyo ra fif+r+fekoate-ayeia?” mehu.

*Düdi s+hambo hoaf+mayun+n+ d+bo hoaf+ d+d+boadondowand+
(Matyu 5:25-26)*

57 “N+imboe s+haf+hoar+ y+bobofekoate-ayafi n+ne-moatükun+yo aboedayo ranahambo?”

58 Asu nindou ngorü ai s+hambo papi+hoaf+yon+n+imbo mbüsü haya y+bobore-randeimb+ sowana hoaf+ h+mbor+imbo ndemündün+n+ nguani

ana, se nĩmai ŋgafi nafini aboedi-aboedi-ndafineandi. Asu se refekoate-ayafandi ana sihambo papi-hoafi ranini-randeimbi nindou ranai hoafi hĩmboriyu randeimbĩndi warihũdeanina, prisman ai karabusambe hiniŋgĩndeaninĩmbui.

⁵⁹ Ro anihondũboanahi sihambo hoafehanini, se rando nĩmandĩfĩmbo kaktĩ pemĩndafĩ mehomo simogodũhĩ pemayafĩ anĩmbo tũkũndafoamboyafĩ,” mehu.

13

Nindou dũdi anihondũmbofekoate-ayu ana awarĩndihoembui

¹ Rani-sĩmboani nindou bidĩfĩri ranai Sisasiĩmbo rarihi hoafiyehiĩya, “Nindou Garirihũndi bidĩfĩri ai ninihondi hifokoaru Godĩmbo sihũndane Pairat ai hifokoamareapurĩ. Raniyo asu ahamundi hori ra ninihondi hori Godĩmbo saĩmbo hifokoamarundi rani bitapire mamĩkarĩmayo,” masei.

² Sisasi hoafiyuhi yahuya, “Rani-moatũkunĩ tũkũmefeyo ra se rarihi hohoanĩmoyeyani ahei moaruwai hohoanĩmo ra Garirihũndi bidĩfĩri ranahei moaruwai hohoanĩmo ra ŋgasũndeamboyo?”

³ Wani, ŋga ro anihondũmboanahi hoafehandũri, Se sihei hohoanĩmo ra didĩboadofe-koate-ayei ana, muŋguambo siheimbo amboani yahurai tũkũndĩfendũriĩmboe.

⁴ Asu nũnguriyeyi 18 nindou Siroamihũndi aheimbo nĩmoei wori hoan-dari piyowohũ hifokoamareandũri rana? Se rarihi hohoanĩmoyeyani, Nindou worĩnambo hifokoamareandũri ranahei moaruwai hohoanĩmo ra Serusaremihũndi bidĩfĩri ahei moaruwai hohoanĩmo ra ŋgasũndeamboyo?”

⁵ Wani, ŋga ro anihondũmboanahi hoafehandũri, se sihei hohoanĩmo ra didĩboadofe-koate-ayei ana, muŋguambo se-amboani yifĩndeĩmboyei,” mehu.

Nĩmĩ hĩsiyo rakoate ranahandi kafoefe hoafi

⁶ Sisasi ai mamĩ kafoefe hoafi wataporĩmbo-randũhi yahuya, “Nindou mamĩ ai ahandi wain nũmbũrambe sũfuri nĩmĩndi ra hifiĩmareandi. Raniyo sũngunambo sũfuri nĩmĩndi ra hĩsiyohũpo yahuhaya mahu, ŋga moai hĩsi mamamboani hoeireandi.

⁷ Raniyu asu nindou ranai ahandi nũmbũrambe ratũpurĩyu-randeimbi ranahambo hoafiyundũhi yahuya, ‘Ro sũfuri nĩmĩndi nda ŋgĩmĩ hĩmbani sini hĩmboyarĩhandi moai hĩsiyorandi, ŋga hitĩboadowandi. Ai hĩsi-koate moani hoangĩre haya niŋgombo nũmbũri hifi bidĩfĩri gabudarandi,’ mehu.

⁸ Ŋga asu ahandi ratũpurĩyu-randeimbi ranai simbori hoafiyundũhi yahuya, ‘Ritĩfo, awi moani mamĩ hĩmbani niŋgo hoeireandũhi anĩmbo, ŋga hĩsimboyohũpo. Asu awi ro nĩmĩ rani-fĩkimĩ hĩfambĩ kakĩndihĩ mbundĩha, asu yafĩsũhumĩ afũmambe pũpĩndihĩ hoeĩndĩheamboyahĩ.

⁹ Randĩhe hoeĩndĩheandane ŋgorũ hĩmbani ra hĩsiĩndoani ana, aboedane, ŋga hĩsi-koate-ayo ana, hitĩfoefemboane,” mehu.

Sisasi ai moani ŋgoafĩmbo nĩmarĩmbo sihi nĩmorehi mamĩ aboedĩmareandi

¹⁰ Sisasi ai Suda-yafe moani nĩmarĩmbo si ranambe ahei rotu worambe yayundĩmareandũri.

¹¹ Raniyo ranihũ nĩmorehi mamĩ, 18 hĩmbani ahandi fiambe moaruwai nendi nĩmarĩmbo amoefoe semĩndi haya homarandi. Asu ahandi daboadi hamĩndi ra fare hayamboyo asu moai mbumundi botĩfe niŋgorandi.

12 Ranıyo Sisas ai hoeireanda mayoa mborai mehundowa mahowa hoafıyundühi yahuya, “Me, hapoana anğünımbomayafı ra aboedı anafı,” mehu.

13 Sisas ai ahandıwamı wari manande-andamboyo asu nımeñunou mbumundi botife niñgombo Godımo aboed-ani yaho nğusüfo pamarerı.

14 Ranıyo Suda-yafe rotu worı hıfandandeimbı bogorı ranai nğınındımayu Sisas ai moanı nımarımo sıhi nımorehi aboedımareandı ranımo. Nındou ranai hoafıyuhı yahuya, “Sapo 6 si-ane ratüpurımo sıayo. Nğa sapo aboedıfembo ana, ranı si anımo refemboyosı, nğa moanı nımarımo sı ana yowan-ane,” mehu.

15 Adükarı ai sımborı hoafıyuhı yahuya, “Seana yimbu-yafambeimbı nındou-anemo! Asu se moai sıhamundı burımakau asu donğı ra muñguambo sı asu moanı nımarımo sıhi ranamboanı wofı fufurıhındüri mburu hoe sımındımo sowandümondüri homo rundıyo?”

16 Nımorehi ro aboedımarıheandı, nda ai Abrahamındı nımor-ane, asu ahambo Satan ai 18 hımbanı kıkıhıramundı manıñgu-ane. Asu ro ahambo moanı nımarımo sıhi aboedambo-fembo ra ahıñbüyo.”

17 Sisas ai yare hoafımayu-wamboemo asu ahandı hürütümbı-memo ranai amoanıñgambo-mefundı. Nğa asu bıdıfırı afındı menjoro ranai aboedı moatükunı ramareandı ranımo hıhıfı-hıhıfımayei.

Sisas ai hoarı akıdouhındı adükarı tüküfembo kafeefe hoafı hoafımayu (Matyu 13:31-32; Mak 4:30-32)

18 Sisas ai hoafıyuhıya, “God nğınındı hıfandarandı ra nıñgunahurayıowa? Asu ro nıñgundıhe yıbobomandıhea?”

19 Ai rahurıane, nındou mamı ai ahandı nümbürambe mastet hoarı hambomo nahurı akıdou hıfıreandühani. Asu hoarı akıdou ranıhındı adükarı tikoanı nahurı niñgowanı, ndu ai ranıwamı nğeramborühi arıhındı,” mehu.

Fufudogoyo-randeimbı moatükunı yis ranahandı kafeefe hoafı (Matyu 13:33)

20 Asükai Sisas ai hoafıyuhı yahuya, “Ro asükainda God nğınındı hıfandarandı ranahambo nıni-moatükunıfıhi yıbobomandıhea?”

21 Nımorehi ai fufudogoyo-randeimbı moatükunı yis semındı haya wambürambe frau babıfoareandı mbura yis ra babıfoareandı fufudogoyo hafo nahurıane,” mehu.

Nafıtambe akıdou nafı ho (Matyu 7:13-14, 21-23)

22 Sisas ai Serusaremınambo huhüyu muñguambo adükarı nğoafı asu akıdou nğoafı aheimbo wataporımo-marandıri hu.

23-24 Nındou nğorü ai Sisasımo hoafıyundühi yahuya, “Adükarı, yimbu mamı nındou yangrı aboedambo-mandahındıyo?” mehuamboyo. Ai sımborı hoafıyuhı yahuya, “Yıpurı nafıtambe akıdou ranambe kefoefembo hütihütindei, nğa nındou afındı ai-amboanı hütihüti-ndeimboyei ranambe kefoefembosı, nğa nğırındeı.

25 Süñgunambo worı aharambüri ai yıpurı papareandı ana, se weındanı nımboeımo yıpurıfıhi pırako-pırako-ndıhındühi anımboya, ‘Adükarı, yıpurı sübüdühawamunı,’ mbıseımboyei. Nğa sımborı hoafındühiya, ‘Ro moai sıheimbo fıfırıheandıri,’ asu ‘Se nahanı-hındamboyei?’ mbüsümbui.

²⁶ Rananimbo se hoafindafühüya, 'Ro se-dibo sesi sahusifi hoe simindefi asu yihoefti ngoafi nafi hohü yamundowamun+ marandi' mbiseimboyei.

²⁷ Asu ai siheimbo hoafindühi an+amboya, 'Ro moai siheimbo fifir+heandüri, nga asu nahani+hündamboyei? Andai ragu, nga seana moaruwai hohoan+moyei r+hündeimbane,' mbüsümbui.

²⁸ Se aran+deih+ asu yahafi hit+hündühi n+amboeimboyei, nga Abraham, Aisak, Sekop asu Godind+ hoafi hoafiyomo-rundeimbi ai God hifandarandi ranambe n+mandeimboyei, nga asu siheimbo ana ragu moeindani pind+hir+mboyei.

²⁹ Rananimbo nindou afindi ai hüf+hamindi süfwan+poedi, hanuwan+poedi, h+mbori yimbun+poedi ai God ng+n+indi hifandarandi ranambe sesi fond+kim+ tükündahi n+mandeimboyei.

³⁰ Rananimbo nindou did+yei haponda adükar+mboehindi aiana süngunambo akidoumbo-ndahimboyei, nga akidoumboehindi aiana süngunambo adükar+mbo-ndahimboyei," mehu.

*Sisas ai Serusarem+imbo h+poambo-marandi
(Matyu 23:37-39)*

³¹ Rani-simboan+ Farisi bid+ifiri ai sifomo Sisas+imbo hoafiyomondowohü yahomoya, "Andai ndanühündambo ragu hafi, nga Herot ai s+hambo hifokoefen+n+imbo yahumboani!" mehomo.

³² Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Ngomo nindou sis+ind+ra rande-imb+ ranahambo hoafindimo, nga hapo sümbo ana ro moaruwai nendi flambe n+mareimbi raguanambo-r+heandüri asu nindou aboedambo-r+heandürühi anahi. Nga asu ng+m+ si an+imbo wand+ ratüpur+ ra moend+ndi-heamboyahi.

³³ Asu ro hapo, sümbo, asangu ranana nafi ngamboyah+hi. Nga sapo Godind+ hoafi hoafiyurandeimbi ana ngiri amurühi hifokoandüwuri, nga Serusarem+hü an+imbo hifokoandü-wur+imboemo.

³⁴ Serusarem, Serusarem! Seana Godind+ hoafi hoafiyomo-rundeimbi s+hambo sowana koehefepura mas+nimo ra n+imoeinambo hifokoaroapuri arandi. Ro af+nd+imbo s+hafi nindou ranaheimbo kakaro hond+ n+imori gugureandüri mbanendi hoareharam+ndo nou mbanendi hoareh+fendü+imbo samboyahi, nga moai se yifir+yei.

³⁵ Haponda s+hafi wor+ ranambe nin+ akidou-amboani yanggor+koate wor+ yang+ri ham+nd+nd+imboe. Ro hoafehan+n+, se ng+ri hoeind+hind+ri, nga ngombo se wambo rand+hi hoafindeihüya, 'God ai aboedi+aboedi+mb+riramboane Adükar+ndi ndür+n+ambo akuru nda,' mbiseimboyei," mehu.

14

Sisas ai nindou anjün+imbi aboed+marir+

¹ Moani n+mar+imbo sih+ Sisas ai Farisi bogor+ndi worambe sesi ses+imbo mahuwa nindou ai ahambo ndorüwuri h+imboari safüh+marüwuri.

² Rani+hü nindou mami yir+war+ fiyuweimbi mamaru.

³ Rani+yomo Sisas ai Farisi nindou-yomo asu ah+nümb+ hohoan+mofifirundeimbi-yomo ahamumbo hoafiyuhüya, "Moani n+mar+imbo sih+ ra nindou aboed+femboyo asu yowan+yo?" mehu.

⁴ Nga asu ai moai ahand+ hoafi simbori hoafiyomo. Rani+yo asu Sisas ai nindou ra serümündü aboed+riri+ mbura koamar+herü.

5 Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühüya, “Sihamundî nîmorîyo asu burmakauyo ai moanî nîmarî sihi feamonngoambe pîrayo ra nîmai hûmandîhouyo asu wanîmandîyo?” mehu.

6 Ranîyomo asu moai ahambo sîmborî hoafiyomondo.

Se yowanî sîhafî fimbo roana ndorîhehe-andeimb-anahî yahopoanî

7-8 Sisas ai hoeireapurane nindou sesi sesi-mbo hoafîmayua tüküfundî ranai nîmarîfondî aboedî hamîndîwamî nîmarîmbo hohohanî-mo-memonda yare hoafiyuhüya, “Nindou ngorü ai sîhambo nîmorehî semîndambe sesesîmbo hoafînduanî ngafühi ra se nîmarîfondî aboedühi ndowandîmboyafî, nga nindou ndorîhoeimbî ahambo amboanî hoafiyomondowohüpo.

9 Nindou sîhafanîmbo yîboboambo hoafîmayupîra mahafanî ranai düdü sîhambo hoafîndühiya, ‘Nindou ndanahambo sîhafî-mayo fondî ra sabado,’ mbüsümbui. Randîfiyuwanî asu se amoanîngîndafî mbunda ngafî bîdîfiranî fondîwamî nîmandîmboyafî.

10 Nga sîhambo hoafîndeianî ngafühi ra fondî sapo akîdou yahurîngoahuri safî-mayo ranîwamî anîmbo nîmandîfi. Rananîmbo sîhambo hoafîmayunîna mahafî ranai ngu hoeindeanînanî wanî hoafînduhüya, ‘Wandafî, fondî aboedühi ndanîwamî sühüfi nîmarîfi,’ mbüsüwanî asu bîdîfirî amurî mafandîhindî ranai sîhambo nindou adûkar-ani mbîseihü ahînîndeimboyeyi.

11 Nindou dîdiyei ai ahei fi botarîhindî ana, God ai hîfînambo-ndearümbui. Asu nindou dîdiyei ahei fi hîfînambo-arîhindî ana, God ai aheimbo botîndearümbui,” mehu.

Se takîni ndowandîmboyafî

12 Sisasîmbo nindou hoafîmayundoa mahu ranahambo hoafîyundühi yahuya, “Hüfînîmboyoy asu nîmbambeyo sesesîmbo ra, se yowanî sîhafî ngunindî, fikîmînîndî, boagîrî, sîhafî napo afîndeimbî wandafî aheimbo yangîrî mborai yahopoanî. Asu sîmborî amboanî ngorüsîmboanî hoafîndeianî ngafanî sesi ndahünînîmboyeyi.

13 Ranamboasi, nga se sesesî-ndafühi ra napo-koate-yeimbî, fi moaruwaiyeimbî, tînarî moaruwaiyeimbî asu hîmboatîhariyeimbî aheimbo anîmbo mborai mbîsafî.

14 Rananîmbo God ai sîhambo aboedî-aboedîndea-nînîmbui, nîmboe sapo aiana napo-koate-wambo asu ngîrî sîmborî nînî ndehindî. Nga aboedî nindou ai yîfîhündî botîyahindî sîmboanî God ai takîni daganînîmbui.”

Sisas ai nîmorehî semîndî sîmboanî sesesîmbo kafoeje hoafî hoafîmayu (Matyu 22:1-10)

15 Mamî sîmboanî nindou mamî sesi fondîwamî Sisas-dîbo nîmarîmbo God ngînîndî hîfandarandî ranambe nîmareimbo seses-ayeî hoafî ra hîmborîyu haya hoafîyundühi yahuya, “Nindou ranai hîhîfi-hîhîfîmbeyei-amboane,” mehuamboyu.

16 Sisas ai hoafîyundowohü yahuya, “Nindou mamî ai afîndî sesesîmbo hohohanîmoyu haya nindou afîndîmboya ‘Mborai’ mehupurî.

17 Mamî munḡuambo sesi sîndî nafîramîndoanî ahandî ratûpurîyû randeimbiḡambo hoafîyundowohû yahuya, 'Nindou ro hoafîmehapurî ranahambo sowana hafî hoafîyafîpurûhî anîmboya, 'Mborai, munḡuambo sesi sîndî nafîramîndîmboane' mbîsafî.

18 Nga asu munḡuambo nindou ranai moeimbo ḡḡrî dîdefî mehomu. Nga ḡḡrû ai boatei hoafîndûhîya, 'Ro hîfî pemîya heheambo wamboanahî ḡḡa hoeindîhea samboanahî asu ro ḡḡrî dîdîhî,' mehu.

19 Ranîkîmî ḡḡorû ai hoafînduhîya, 'Roana burmakau 10 ratûpurîmbohûnda pemîya heheambo wamboanahî ḡḡa randîhe hoeindîhea samboanahî, ḡḡa asu ro ḡḡrî dîdîhî,' mehu.

20 Asu bîdîfîranambo nindou-mayu ranai hoafîyuhî yahuya, 'Ro ana hapondanî yangḡrî nîmorehûhî-yahe heheambo wambo ḡḡrî dîdîhî,' mehu.

21 Ranîyo asu ahandî ratûpurîyû-randeimbi ai hîhîrîfî hûfu ahandî bogorîmbo nindou ai yîboaruko-memo ranahambo hoafîmayundo. Ranîyo asu bogorî ai ḡḡsûfoambe moaruwaiyuhû hoafîyuhîya, 'Nîmehûnou asûkai ḡḡafî munḡuambo adûkarî nafîhû asu munḡuambo akîdou nafîhû, napo-koate-yeimbi, fi moaruwaiyeimbi, yitîḡarî moaruwaiyeimbi asu hîmboatiḡarî ra fufondandîfîndûrî dûḡûfî,' mehu

22 Sûḡḡunambo ratûpurîyû-randeimbi ai hoafîyundowohû yahuya, 'Bogorî, ro ramarîheandî se hoafîmayafî sûḡḡu, ḡḡa awî fondî anîḡḡo,' mehuamboyu.

23 Ahandî bogorî ai hoafîyundowohû yahuya, 'ḡḡafî tûkûndafo hawa akîdou nafî asu nîmambe nafî ḡḡafûhî hoeindowandûrûhî ana hûti hoafîndafanî mbûsûhîsiamboane. Rananîmbo wandî fondî ra sîmḡḡorîmbeyowamboane.

24 Ro nindou weaḡḡurûhî hoafîmehapurî ra ḡḡrî dîdîai-amboanî wandîmayo sesi ra apîndeandî,' mehu," Sisas ramehu.

*Nindou dûdi ai Sisasîmbo sûḡḡufembondûhî ana ndonde hohoanîmondu hoeindeandûhî anîmbo
(Matyu 10:37-38)*

25-26 Nindou afîndî ranai ahandî sûḡḡu tûmareandamboyu asu aheimbo hîhîrîfî hoafîyundûrûhî yahuya, "Nindou dûdi ai wambo sûḡḡureandîrûhî asu ahandî hondafîndî, nîmorehî, nîmorî, akohoandî rehîmamî aheimbo asu ahandîhoarîmbo amboafîndî hohoanîmoyuhû wambo akîdou-yanḡrî hohoanîmoayu ana, nindou ranai wandî sûḡḡureandeimbi-yupoanî.

27 Nindou dûdi ai wandî sûḡḡunambo ahambo tîḡrîfo afîndî tûkefeyo ranahambo moanane yahu ḡḡîndî nîḡḡokoate-ayu ana, ai wandî sûḡḡureandeimbi-yupoanî.

28 Sapo se afîndî hoandarî worîmbombo hohoanîmoayafî ra weaḡḡurûhî nîmandîfî hohoanîmondafî nûḡḡunûmbî kakînambo worînda moendîmandîhinî mbîsafî hohoanîmondafî hoeindowandûhî anîmbo randowandî.

29 Asu refekoate-ayafî ana, se kambohoanî yanḡrî fondo hîndîḡḡîndî hawa asu moendîfekoate-ndafanî bodîmondî ai sîhambo tîrîfoefe hoafîndahûnîmboyei.

30 Ai randîhî hoafîndehîya, 'Nindou nda worîmbo-marandîyosî, ḡḡa moai moendîreandî,' mbîseimboyei.

³¹ Adükari bogori nindou ngorü ai adükari bogori ngorü-dibo yifiarimbo hohoanimoayu ana, ai nïmandü hohoanïmondu hoeindeandühï anïmbo rambüfiyuwamboane. Ai nïmandü hohoanïmondu hoeindeandühï anïmbo 10,000 ami ra 20,000 ranahambo wanjeimandïyo.

³² Asu ngirïnduhü ana, bogori ngorü ai angunïyuambe anïmbo nindou ngorü koandïheiranï nïmai hu hoafïyuwanï asu aboedi-aboedi-mbeyafïne-andamboane.

³³ Mamï rahuriane se munguambo moatükunï ranahambo ambe yahokoate-ayafï ana, ngirï se wandï süngurowandïri-randeimbi tükündaföandï,” mehu.

*Sisasimbo anihondumbo-fimbi nindou ana sor namï nahurai-ane
(Matyu 5:13; Mak 9:50)*

³⁴ Namï ana aboed-ane, nga namï ra budesowanï aparïkoate-ndoanï ngirï ahandï aparï ra koadürü koadüründïfe hïningïndïfeyo, nga wanï.

³⁵ Namï moaruwai yahurai ana ngirï nümbürambeahïndï sesï ranahambo fandïhendani aboedi tükündïfeyo. Asu ngirï hïhamoe awai bïtapïndïhu nümbürambe dïgehundï, nga wanï. Nga nindou ai moanï pïndïhimboyei. Se dïdïyei hïmboambeimbayeï ana, ndondïhi hïmborïndei.

15

*Sisas ai sipsip mamï mafarïhoayo kafoefe hoafï hoafïmayu
(Matyu 18:12-14)*

¹ Takis kaki sowandümo-rundeimbi-yomo asu nindou ai ranahamumbo moaruwai-anemo aseï ranïyomo ai munguambo sïnimmo Sisasïndï hoafï hïmborï-memo.

² Ranïyomo Farisi asu ahïnümbï hohoanïmo yamundu-rundeimbi ai momori hoafïyomondühï yahomoya, “Hoeiru, nindou ndanai moaruwai hohoanïmoyomondeimbi sepurïmündü hïningïreapurï mbura asu nïmarü aïbabïdï sesï sowasümo arundï,” mehommo

³⁻⁴ Ranïyu Sisas ai ranï kafoefe hoafï ra hoafïyupurühï yahuya, “Nindou mamï ai ahandï 100 sipsip moanïgui fandandeimbi-hündï asu mamï ai afarïhoayo ra nünnumandüfa? Ai amurï 99 ranahaimbo rande hïningïndeiranï wafuwamï wohï dagüdi wakïndïhindanï anïmbo asu ngorü mafarïhoayo ranahambo kokonda wakïndeambui.

⁵⁻⁶ Nindou ranai sipsip mafarïhoayo-mayo ra kokora hoeiareandï ana nindou ranai ahandï sipsip ranahambo afïndï hamïndï hïhïfï hïhïfïndühï warambuhïwamï nande ndemündü haya ngoafïna ngumbui. Rananïmbo ahandï ngunindï asu worïyïmbu-rïneandeimbi ranaheimbo hoafïyuhïya, ‘Se robabïdï hïhïfï-hïhïfïndei, nga ro wandï sipsip mafarïhoayo ra asükai hoerïheamboanahi,’ mehu.

⁷ Ro hoafehandürï, mare yahurai-anïmbo nindou düdi ai moaruwai hohoanïmo hïningïre haya aboedi hohoanïmoayu ana, sünambe afïndï hamïndï hïhïfï-hïhïfï anïmbo tükündïfemboe. Nga asu nindou 99 aboedi hohoanïmoyeimbi aheimbo ana ngirï yahurai hamïndï hïhïfï-hïhïfï tükündïfeyo,” mehu.

Kakï mafarïhoayo kafoefe hoafï

8 “N+morehi mam+ ai 10 kaki ambeimbi sepur+m+ndoane asu mam+ p+mayu. Ranan+mbo asu ram yimunde mbunda y+hoar+ndo wakindeandühi kokonda hoeindeamboe.

9 Ai kokora hoeireandühi ahandi ngunindi asu woriyimbu-r+neandeimbi ranaheimbo hoafiyowohü yahoya, ‘Se robabidi h+hi+fi-h+hi+fi+nde, nga ro wandi kaki mafar+hoayo ra hoeir+heamboanahi,’ meho.

10 Mare yahurai an+mbo, nindou moaruwai hohoan+moyumbü ai moaruwai hohoan+mo h+in+ng+re haya aboedi hohoan+moayu ana, God+ndi sünambeahindi nendi ai h+hi+fi-h+hi+fi-ndimboemo,” mehu.

Nindowenih+ n+mor+ ngoa+fi h+in+ng+re anguni mahu kafeefe hoafi

11 Raniyu Sisas ai hoafiyuh+ya, “Nindou mam+ ai nindowenih+ n+mor+ yimbumarap+r+.

12 Asu ak+di n+mor+ ai af+ndambo hoafiyuh+ya, ‘Napo sapo wambombuimbi-mayo ra ndawand+r+,’ mehu. Raniyo asu af+ndi ai napo ra n+mor+ yimbumbo y+bobomareap+r+.

13 Raniyu asu moai am+тата ak+di ai ahandi napo ra sagadüri mbura ran+fi+h+ndi kaki ra semündü mbura anguni ngorü h+fi+na mahu. Ranühi ahandi munquambo kaki mam+kare mbir+m+mafoareandi.

14 Ahandi munquambo kaki ra mbir+foare hayamboyuane asu ran+ h+fi+hü sesi wan+yowohü asu n+mor+ ranai worambe n+n+ k+kefoefekoate-yuhü wembombomayu.

15 Raniyu ai hu nindou mam+ ngoa+fi ahar+hündi ahandi ratüpur+iyu ran-deimbi+mbo-mefiyuwa asu nümbür+na koamar+heira moatei gin+r+nambo moanguimbo mahu.

16 Asu n+mor+ ranahambo nindou ngorü ai-amboan+ moai sesi sagado ran+yo wembomboyuhü n+m+ h+s+ h+p+r+ moatei masahüsi ra ses+mbo hohoan+momayu.

17 Asu süngunambo ndore hohoan+moyuwa mayowamboyu, ‘Wandi apendi ratüpur+iyomo-rundeimbi aiana sesi af+ndi mbas+hoemo. Nga ndan+hü an+mboah+ nda ro wembombo y+fi+mbo yang+r-ayah+.

18 Ambe-hoango, nga ndüh+ h+in+ng+nd+he hehea nga apembo hoaf+ndahandowohü an+mboya, “Ape, ro s+hambo asu God+mbo moaruwai hohoan+mo-yahap+r+mboanahi.

19 Hapondan+ ana ro nindou aboediyah+poan+, nga ng+r+ se wambo wandi n+mor+ mb+saf+nd+r+. Nga moan+ se rando h+in+ng+ndowand+ra s+haf+ ratüpur+iya r+h+andeimbi nahurai tükünda+heamboane,” mb+samboyah+,’ mehu.

20 Raniyu asu n+mor+ ranai ran+hü h+in+ng+re haya ahandi af+ndi sowana ndamefiyu. Ai anguni ngah+ sünuambe af+ndi ai hoeir+rüh+ ahandi n+mor+ ranahambo h+poambomar+r+. Raniyu asu af+ndi ai p+p+iyu hüfu wari kafoar+r+ haya wak+k+i+h+marüri.

21 N+mor+ ai hoafiyuh+ya, ‘Ape, ro moaruwai hohoan+mo-yamboanahi s+hambo asu God+mbo amboan+. Nga hapondan+ ana ro nindou aboediyah+poan+, nga ng+r+ se wambo wandi n+mor+ mb+saf+nd+r+,’ mehuamboyu.

22 Asu af+ndi ai ahandi ratüpur+iyomo-rundeimbi+mbo hoafiyuh+ yahuya, ‘N+mehünou hoear+ aboedi sowandümo s+fomo yihuruwuri. Asu waram-beah+ndi moatükun+ k+k+i+foarüwuri, yir+ hoear+ güdündo.

²³ Asu burmakau n̄morì safeimbì manìŋgo ra hifokoandu mandu houmbo an̄imbo dagudifihũmbo h̄h̄ifi-h̄h̄ifi-ndefomboane.

²⁴ Wandì n̄morì nda yifimbomayuyosì, ŋga asu yanḡrì haponda anũgu! Ai mafarìhoayuyosì, ŋga haponda hoeiarìhurì, mehu. Ran̄yo ai sesesì-yomondühì h̄h̄ifi-h̄h̄ifimemo.

²⁵ Asu amon̄go n̄morì ai n̄mburambe nũngu mbura worìkìmi huane gita hoafiyowohù heirũmemo ra h̄imborìmayu.

²⁶ Ran̄yo asu ratũpurìyu-randeimbì mam̄mbo dũdurirühì yahuya, 'N̄nimboe ndana?' mehuamboyo.

²⁷ Asu ratũpurìyu-randeimbì ai hoafiyundowohüya, 'S̄hafì amond-ai aboedì tũkũmefiyu, ŋga ran̄mboyo ape ai burmakau n̄morì mam̄ safeimbì h̄ifokoare mande hayambo sahusifühì h̄h̄ifi-h̄h̄ifayefì,' mehu.

²⁸ Ran̄yo asu amon̄go ai ŋḡn̄ndìrürühì moai sesesì-mayei ranambo hu, ŋga wanì. Ran̄yo afindì ai hu sesesì ranambe hombo hũthũti-marürì.

²⁹ Asu amon̄go n̄morì ai af̄ndambo yare hoafiyundowohüya, 'Ro s̄hambo af̄ndì h̄imbanì moanì ratũpurìya r̄handeimbì nahurai hoafì h̄imborìyahühì farìhehean̄nì marìhandì. Ŋga se moai wambo wandì wandafì bab̄d̄imbo h̄h̄ifi-h̄h̄ifyohù sesesimbohũnda meme n̄morì amboan̄ sawandì.

³⁰ Ŋga s̄hafì n̄morì ranana, s̄hafì-mayo kakì ra n̄morehì wosìhoaforì hohoan̄moyei r̄hũndeimbìyei-fihì moend̄ire haya tũkũmefiyu-ane asu ahambo burmakau n̄morì safeimbì ra h̄ifokoaro mamandowando,' mehu.

³¹ Asu af̄ndì ai hoafiyundowohù yahuya, 'N̄moak̄dou, se ro-d̄ibo man̄imbafanesì, ŋga muŋguambo moatũkunì wandì-mayo ra s̄hafane.

³² S̄h̄rì h̄h̄ifi-h̄h̄ifi-ndefomboane n̄mboe s̄apo s̄hafì amond-ai yifimbo-mbuimb̄yusi, ŋga asu haponda yanḡrì tũküfi anũgu. Asu ai mafarìhoayuyosì, ŋga haponda hoeiarìhurì, mehu," Sisas mehu.

16

An̄ihondü aboedì ham̄ndì napo

¹ Sisas amboan̄ ahambo sũngrurü-rundeimbimbo hoafiyupurühì yahuya, "N̄ndou mam̄ ai napo af̄ndeimb̄iyu hayamboyo asu ahandì napo ra h̄ifandimbo n̄ndou ŋgorü serũmündü h̄in̄ŋimarirì. Ran̄yomo asu n̄ndou b̄d̄if̄rì ai n̄ndou ranahambo p̄p̄i-hoaf̄rürühì yahomoya, 'Bogorì, s̄hafì napo ra mbir̄mafoareandì,' mehomondo.

² Ran̄iyu asu napo af̄ndeimb̄iyu-randeimb̄iyu ranai ahandì napo h̄ifandandeimb̄iyu bogorì-mayu ranahambo mborai yahundo hürüheirü mbura dũdurirühì yahuya, 'Hoafì ra nũngurìyo ro s̄hafì ratũpurì ranahambo h̄imborìmayahì? Ŋga se ŋgafì wandì kakì ran̄nambo n̄n̄ ratũpurìyo ramarowandì ra sürü pap̄nda ndawandì, ŋga ŋḡrì se wandì napo h̄ifanda-randeimb̄indafì,' mehu.

³ Ran̄iyu asu ratũpurì h̄ifanda-randeimb̄iyu-randeimb̄iyu ranai aimbo hoafiyuh̄iya, 'Ro nũngumandahe wandì bogorì ai ratũpurì ranambeah̄ndì raguanambo-areand̄rì ra? Roana h̄ifi h̄ir̄mbo ŋḡn̄ndiyah̄ipoan̄ asu aheimbo moako-moakombo amoan̄ŋḡmboanahì.

⁴ Ro f̄f̄r̄r̄heamboanahì n̄ne-moatũkunì sũngufeyowan̄ n̄ndou ai wambo sem̄nd̄ind̄r̄r̄ wor̄n̄ifend̄r̄imbo ra,' mehu.

⁵ Ran̄iyu napo h̄ifandandeimb̄iyu-randeimb̄iyu ranai ahandì bogor̄ndì kakì masowandũmo ranahamumbo mborai yahupurì hũmar̄hepurì.

Asu weangurüh+ndi+di+mayu ranahambo dudurirüh+ yahuya, 'Se nungunümbiyo wandi bogori+ndi+mayo kaki masowandi+fi?' mehundowamboyu.

⁶ Asu ai simbori hoafiyundowohü yahuya, '100 adükari hi+pri weriyo,' mehuamboyo. Asu napo hifandandeimbi ai hoafiyuh+ yahuya, 'Nimehünou sihafi nduri pairoweimbi pepa ra ndowandi+fi hawa 50 adükari hi+pri pandowandi.'

⁷ Asukai ngorumbo dudurirüh+ya, 'Se ra nungunümbiyo masowandi+fi?' mehundowamboyu. Asu ai simbori hoafiyundowohü yahuya, '100 bek witiyo,' mehuamboyo, asu hifandirandeimbi ai hoafiyundowohüya, 'Sihafi nduri parundeimbi pepa ra sowandi+fi hawa 80 bek pandowandi,' mehu.

⁸ Raniyo asu napo afindeimbi+mayu ranai an+hondumbo hoafi+koate hifandirandeimbi+mayu ranahambo hoafiyuh+ yahuya, 'Se nini+moatükuniyo sihambo süngunambo tüküfemboayo ranahambo wudi+poaporo hohoan+moayafi ra aboed-ane,' mehu. Nga ro hoafehapuri, nindou ai hifi+ndi moatükunimbo hohoan+moyei arihündi ranai di+boadori+hoeimbi nahurai-anei, nga rananei asu nindou sürüheindeimbi ranahambo süngunambo nini+moatükuniyo tüküfemboayo hohoan+mo ra ngasüdar+hinduri.

⁹ Ro siheimbo hoafehanduri hifi ndani+hündambo kaki napo rani süngumbo se nimorehi nindowenihi babidi ngunindimboehindi, nga süngunambo kaki semindimbo ra mungyoambe siheimbo ndemündünduri worin+ndeiran+ asu se koadürumbo koadürumbo nimandeimboyei.

¹⁰ Nindou düdi ai akidou moatükun+ ndore hifandarandi ana, asu adükari moatükun+ amboan+ ndonde hibandambui. Nga asu ai akidou moatükun+ ndofe hifandi+koate-ayu ana, asu ngiri+ adükari+ moatükun+ amboan+ ndonde hibandandi.

¹¹ Asu se kaki napo hifi ndani+hündambo moaruwai ra ndofe hifandi+koate-aye ana, asu se ngiri+ napo hondü ra hiband+hündi.

¹² Se nindou ngorüdi napo ndofe hifandi+koate-ayafi ana, asu se ngiri+ napo sihei hondü ra ndondi+hi hiband+hündi.

¹³ Nindou ngorü ai ngiri+ yimbu bogori nindouyafandi ratüpurümbi nungu. Nga nindou ranai ana bogori ngorü ranahambo moaruwaimbo+ndirüh+ asu ngorü bogori ranahambo ngüsüfo pandirümbui. Se ngiri+ kakimbo ratüpur+ asu God+ndi ratüpur+ yiboboambo ngüsüfo pandowapiri+."

Sisas ai ahinümbi asu ngin+ndi God hifandarandi ranahambo hoafi+mayu (Matyu 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12)

¹⁴ Fari si nindou, kakimbo yangiri+ ngüsüfo parundeimbi+memo, ranai ran+ hoafi hi+himbori+yomo houmbo asu Sisasimbo tiki+fi+nambo-maruri.

¹⁵ Ai simbori hoafiyupurüh+ yahuya, "Seana nindouyei himboahü aboedi himboyomondühanemo, nga God ana sihamundi hohoan+mo ra fifi+reapurimbo-ani. Nine nindouyei himboahü aboedi ham+ndayo ra God+ndi himboahü ana moaruwai ham+ndane.

¹⁶ Mosesindi ahinümbi hohoan+moyo asu God+ndi hoafi hoafiyomo rundeimbi+yomondi hoafi ra wataporimboru sinimombo asu Son ai tüküfi nunguambe kaimayo. Nga Son nunguambe peyo haya asino ndanana God ngin+ndi hifandarandi aboedi hoafi ra munguambo ngoafi tükefeyo.

Ranane asu God hifandarandi ranambe kefoefembo munḡuambo nindou ai hamindi tütünḡarihehindı.

17 Hifi sünü ranai mungundimboe, ḡga Godındı-mayo ahınümbı hoanımo ranana ḡḡrı akıdou-amboanı awarındıhoeyo.”

*Nımorehı semındıhünda hınıḡḡıfembo yamundıfe hoafı
(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)*

18 “Nındou düdi ai ahandı nımorehı hınıḡḡıre haya asu ḡḡorü asemündu ana, ai moaruwai wosıhoaforı hohoanımoymumbo-ani. Asu nındou düdi ai nımorehı horombo ahandı nındowenihı ai moei yahumbü asemündu ana ai-amboanı moaruwai wosıhoaforı hohoanımoymumbo-ani.”

Napo afındeımbı asu Rasarusı-yafandı hoafı

19 Sisas ai hoafıyuhı yahuya, “Nındou mamı ai kakı napo afındeımbıyu haya asu ai hoearı aboedı-aboedı yihuruyu haya munḡuambo si sesı aboedı sesühi nımarü marandı.

20 Nındou mamı napo-koate ahandı ndürı Rasarus ai ahandı fi masımei yanḡrııyu haya napo afındeımbındı yıpurı nafıtambeihü nımarü marandı.

21 Ai napo afındeımbındı-mayo sesı fu fondıwamınındı pındoanı dagadı yahuayamboyu ramefiyu. Ranıyo asu yaforı ai hei ahandı masımei ra monḡoarühi marıhündı.

22 Süḡunambo Rasarus ai yıfımayuamboyo asu sünambeahındı nendı ai sowarüdümo hafomo Abrahamı-dıbo hınıḡḡımarüwurı. Asu napo afındeımbı-amboanı yıfımayuwa hıfı kamarıhorı.

23 Asu yıfiadı ḡḡoafıhü napo afındeımbı-mayu ranai asübusı afındı masemündu. Asu ai hımboyuane anḡunı goagu Abraham ai Rasarus parüdünya haya manımbafanı.

24 Ai hoafıyuhıya, ‘Abraham, wambo hıpoambo-rowandırı! Se Rasarus koarıhaworanı hoe warı foare hüramündı süfo wandı amındasümo kusımbıreandırı, ḡga wambo hai hüfınambo munḡunambo-arandırı,’ mehu

25 Abraham ai hoafıyuhı yahuya, ‘Wandı nımorı, se yanḡrı nımbafambe aboedı moatükuneımbı-mayafı, ḡga asu Rasarus ai moaruwai mamaru. ḡga asu ai haponda ndanıhü aboedı mamaruwa asu se asübusı asowandıfı.

26 ḡḡorü-moatükunı ra ai hoe apoarı afındı mbusümondühi kıkıreamunımoane, ḡga ḡḡrı dıdai badıhoeı ndühi düfu asu ḡḡrı dıdai badıhoeı rühi düfu,’ mehu.

27 Asu napo afındeımbı ai hoafıyuhı yahuya, ‘Ape, refe ana Rasarus koandıhaworanı apendı worına mbıhuwamboane.

28 Ro hondahüfeımbı akohoandeımbı-anahı rananımo Rasarus ai hoafınduanı asübusı afındı semındı nafı kosıkoate-mbeyomındamboane,’ yahuhaya hoafımayu.

29 Abraham ai hoafıyuhıya, ‘Ai ana Mosesındı-mayo ahınümbı hoanımo asu Godındı hoafı hoafıyomo-rundeımbı sürü papımarındı ra hoeındüdühi fıfırındumboemo.’

30 Napo afındeımbı ai hoafıyuhı yahuya, ‘Wanı, Ape Abraham! Nındou düdi yıfıhündı ahamumbo sowana ahu ana, ai ahamündı moaruwai hohoanımo ḡḡorü süḡgundüdühi asu anıhondümbı-ndumboemo.’

31 Abraham ai hoafıyundowohü yahuya, ‘Asu ai Mosesındı hoafı hımborıkoate-yomo, Godındı hoafı hoafıyomo-rundeımbı-yomındı hoafı

himboraikoate-ayomo ana, asu ngira nindou yifyeimba-yei hoafi amboani himboraindomo," mehu.

17

Moaruwai hohoanimo ai anihondümbofe hohoanimo hifinambore arandi

(Matyu 18:6-7; 18:21-22; Mak 9:42)

¹ Sisas ai ahambo sünggurü-rundeimbaambo hoafiyupurühi yahuya, "Awi süngunambo mamikarambo moatükuni moaruwai tükündifemboe asu ran süngumbo wambo nimorehi nindowenihai ai moaruwai hohoanimondeimboyei. Hipoanimoemboe-mbouanei nindou düdi nimorehi nindowenihai ranaheimbo rareandani moaruwai hohoanimoaye. Nindou ranahambo ana moaruwai hamindi animbo tükündifemboe.

² Asu ai rareandani nimori akidibou ndani moaruwai hohoanimoaye ana nindou ranahambo amindasümoambe nimoei hondi wofifihai kife mburimbo hoe hohoeambeahi pifyuwanai hanu yifimbo ra aboed-ane.

³ Ranimbo-hündambo animbo se hibadihumbo. "Asu sihafai wandafai ranai moaruwai hohoanimonduani se ahambo hoafindafühi, sihafai moaruwai hohoanimo ra hiningindowandi mbisafindo. Asu ai ahandi moaruwai hohoanimo ra hiningindeandani ana, se ahambo amboawi mbisafai.

⁴ Asu nindou ranai sihambo mamai sihi 7-mbo moaruwai hohoanimo yu mbura asukai 7-mbo hu sihamboya, 'Karihasi, ro sihambo moaruwai hohoanimo-mayahanini,' ehu ana, ahandi moaruwai hohoanimo ra amboawi mbisafai," mehu.

Anihondümbofe hohoanimo

⁵ Ahandi hoafi sowandümo homorundeimbi ranai Adükarambo hoafiyomondühi yahomoya, "Se rarowandani yihoefti anihondümbofe ra afindimbeyo."

⁶ Mehomondamboyu asu Adükari ai simbori hoafiyupurühi yahuya, "Asu sihamundi anihondümbofe ranai mastet hoari nahurai akidouayo-amboani se nimi ndanahambo hoafindimondühi animboya 'Firihoefi hawa ahasihari kameihai hafimbo hoe hohoeambe nimbafai,' mbismondani asu nimi ranai se hoafimemo süngu randifemboe," mehupuri.

Ngorü nindoundi ratüpurüyu-randeimbandi ratüpurü

⁷ Sisas ai hoafiyuhi yahuya, "Nindou mamai seambeahandi ai ahandi ratüpurüyu-randeimbi ranai ngu nümbürambe hifi hirindu asu sipsip hifandinda mbundambo asukai worinambo düduwanai, ai hoafindu-ndowohüya, 'Nimehinou sinifi nimarifimbo sesi sowasifi,' mambüsindoyo?

⁸ Wani, nga ahambo animboya, 'Wandi boatei sesi ra didiboadondo ndao hawambo animbo asu se hoeari güdo mbunda niamandifi hibadandirani ro boatei sesi dagadi hoe ndimindahaimbo niamandihani animbo asu se sihafai sesi ra süngu dowadifi,' mbüsümbui.

⁹ Asu bogori nindou ranai ahandi ratüpurüyu-randeimbi nindou ranahambo hihifimandüriyo ahandi hoafi himbora yuhü süngumareandi ranimbo-hünda? Wani.

10 Ran+imbo-hündamboane se-amboan+ God ai hoaf+mayu ra munju ratüpurayomo ana se randu hoaf+nd+mondüh+ya, 'Roana aboed+ ratüpur+iyef+ rihundeimb+iyef+poan+, nga ran+ ratüpur+ ranana y+hoefimbo ratüpur+nd+mo yahu hoaf+mayu ran+yo ratüpur+mayef+,' mb+is+mo."

Sisas ai m+iman+ho mas+meimb+ nindou 10 aboed+mareapur+

11 Sisas ai Serusarem ngoaf+na yare huh+yu Sameria asu Gariri-yafe h+fi yipupuiambe naf+ mahu.

12-13 Ai hu ngoaf+ mam+ ran+hü tüküfyuwane, nindou 10 m+iman+ho mas+meimb+ ranai homo ahambo naf+n+ hoeimarüwur+. Ai angun+ n+ngomombo raru m+ng+yomo hoaf+yomondüh+ yahomoya, "Sisas! Nindou Adükar+! Se y+hoefimbo h+poambo-rowamun+," mehomondo.

14 Asu Sisas ai ahamumbo hoeireapurühi hoaf+yupurühi yahuya, "Se ngomo God+imbo sesi s+hou-rundeimb+ ahamumbo an+imbo s+hamund+ fi ra nafuind+mondan+ an+imbo asu ai tumbürüpuramboane," mehu. Ai naf+ homondane ahamund+ fi ranai asüakai aboed+ tüküme Feyo.

15 Asu nindou mam+ ahamund+ mbusümo ranai hoeireandan+ ahand+ fi ranai asüakai aboed+ moyowamboyo, ngoaf+nambo h+h+r+fi huhü puküna hoaf+yuh+ God+imbo aboed-ani mehu.

16 Nindou ranai hu Sisas+nd+ yir+ik+m+ piyu yanggurümbo h+h+f+marür+. Nindou ranai ana Samariahünd+yu.

17 Sisas ai nindou ranahambo hoeirir+ haya hoaf+yuh+ yahuya, "10 aboed+mayafund+. Nga asu ngorü 9 ra nügguyafunda?"

18 Asu n+imboe nindou ngorü s+rambeah+nd+ mam+ ndanai yang+r+ sün+ God+imbo h+h+farüra?"

19 Asu Sisas ai nindou ranahambo hoaf+yundowohü yahuya, "Bot+yafa hawa haf+, nga s+haf+ an+hondümbofe ranaiyo aboedambo-marean+n+," mehundo.

Nindou Hondü ranai weindah+ tükünd+fimbu (Matyu 20:23-28; 24:37-41)

20 Farisi nindou ranai Sisas+imbo düduyafundüh+ yahomoya, "Nüngsümböan+ God ng+n+nd+ h+ifandarand+ ra tükümand+ifea?" mehomondamboyo. Asu Sisas ai s+mbor+ hoaf+yupurühi yahuya, "God ng+n+nd+ h+ifandarand+ ranai tüküfemboayo ran+moatükun+ nafuimbohünda ng+r+ n+n+moatükun+ tükünd+feyoan+ nindou ai ahei h+imboar+nambo hoeind+hind+.

21 Ai ng+r+ rand+hi hoaf+ndeihiya, 'Hoeir+hi aiana ndan+, ' mb+sei asu 'Goagu ra' mb+sei. N+imboe, sapo God+nd+ ng+n+nd+ ranana s+hei mbusümo-ane engoro."

22 Ran+yo asu ahambo sünggurü-rundeimb+imbo hoaf+yupurühi yahuya, "Süngunambo ran+moatükun+ ranai tükünd+femboe, ranan+imbo se Nindou Hondünd+ si ra hoeifembo af+nd+ hohoan+mo-nd+imboemosi, nga se ng+r+ hoeindund+.

23 Ranan+imbo s+hamumbo hoaf+ndeihiya, 'Hoeiru, aiana goagu anüngu ra' mb+sei asu 'Hoeiru, aiana ndanüngu,' mb+seimboyei, nga se yowan+ an+hondümböfeihü ho kokopoan+.

24 Sapo wabürüs+ ranai sünü ngorü h+imboran+ tüküfe haya ho ngorü h+imboran+ kararam+ndo, yahurai an+imbo nd+imboe Nindou Hondü ai ahand+ tüküfembo sih+ ra.

²⁵ Nga asübusi afindi boatei ndemündi mbundambo asu nindou ndani simboani animboei ranai ahambo daboadi hihirindihorimbundühümbo-ndeiani animbo ndimboe.

²⁶ Horombo Noa nunguambe ramefeyo yahurai animbo Nindou Hondü ranai tüküfemboyuambe-amboani randifemboe.

²⁷ Sapö Noa nunguambe nindou afindi ranai sesi sahüsi, hoe simindei, nimorehühiyafu, anamindühiyahi raraorühi heimbo mamibidifiranambo sihi Noa ai botambe mafarifiyu-wamboyo hohoambu afindi ranai kosowohü nindou ra hifokoako-mafoareandi.

²⁸ Horombo Rot nunguambe ramefeyo yahurai animbo ndimboe. Munguambo nindou ranai sesi sahüsi hoe simindei, napo pemiyei, kaki semindimbo koarihahi, nümbürhi hifirihhi, worimborühi raraomarihündi.

²⁹ Nga Rot ai Sodom ngoafi ra hinigire haya hu simboani hai asu sarfa nimoei ranai hoe nahurai sunambeahindi putapiyowohü munguambo nimorehi nindowenihififokoako-mafoareandüri.

³⁰ Mamiyahurai animbo Nindou Hondü ranai weindahitüküfi simboani amboani randifemboe.

³¹ Rani-simboani nindou ngoafihü amaru ranai ngirikebuai ahandi napo worambe engoro ra ndemüdü. Asu mamiyahuraiane nindou nümbürambe anüngu ranai ngirihandiworinambo hihirindüfi ngu.

³² Sapö Rotindi nimorehimbo tükümebeyo ra se hohoanimondimo. Ai hihirife ngoafi hoeimareanda yifimayo.

³³ Nindou didiyei ahei yangiriningo ranahambo afindi hohoanimoyeihi kikiharhümündi ana, awarindihöemboe. Nga nindou didiyei ahei yangiriningo ranahambo afindi hohoanimokoate-ayei ana, aboedambo-ndifemboe.

³⁴ Ro sïhamumbo hoafehapuri, nindou yimbu ranai mamifondiwamiguguiyafanapafani ra God ai ngörümbo nderümündühi ngörü rande apofondiwamidigeirümbui.

³⁵⁻³⁶ Nimorehi yimbu ranai mbanihirayafe ra God ai ngörümbo ndemündühi ngörü rande hinngideambui," mehu.

³⁷ Sisasimbo süngürü-rundeimbai didürüwurühi yahomoya, "Rani-moatükunra nahü tükümandifea?" Asu Sisas ai simborihoafiyupurühi yahuya, "Yifinimoko yangorowohü ana, koaheimb-ane hei sahüsi arihündi," mehu.

18

Nimorehi kai asu yibobore-randeimbi-yafe kafoefe hoafi

¹ Sisas ai ahambo süngürü-rundeimbimbo didibafiferambo yiboarukondimboemo yahu haya kafoefe hoafi mamiyamundife-purimbohünda hoafimayupuri.

² Sisas ai yare hoafiyuhiyahuya, "Mamiadükari ngoafihü nindou yibobore-randeimbi mamiai manüngu. Aiana moai Godimbo yihimboyu asu nindoumbö afindi hohoanimoyu randi.

³ Raniyo adükari ngoafi ranihü nimorehi kai ningo haya ho nindou yibobore-randeimbimbo hütihöafiyondo randühiya, "Wandi hürütümbai wambo hürütarandiri, nga se wambo hoafi yibobofe ra farihawandiri," meho.

4 Gedühi safiyu nindou yibobore-randeimbi ranai nimorehi ranahambo fehefembo moi mehu. Nga humbo süngunamboyu ai ahandi fimbo hoafiyuhiya, 'Sapo ro moai Godimbo yihimboya asu nindoumbo hoanmoya rihandi.

5 Nga nimboe nimorehi kai ranai munguambo si wambo tihirifo sai arandimbo animbo ro ahambo fandihehe hehea ahandi papi-hoafi ra himborinda. Asu ro refekoate-ayah ana wambo sowana munguambo si didi ndandani wambo süngunambo garibindea-ndirimboe,' mehu.

6 Asükaiyu Adükari ai hoafiyuh yahuya, "Se nindou yibobore-randeimbi moaruwai ranahandi hoafi ra himboriyomo.

7 Nimorehi nindowenih God ai wandanei yahundureimbi ranai nimbiniimbi si munguambo Godimbo arani aranayei ra aheimbo fehefenduri-koate ahei hoafi ra hihimboripo-mandüyo? Wani.

8 Nga ro sihamumbo rarihe hoafehapuri, ai ahei papi-hoafi ra nimehünou himborinduhü yibobondeambui. Nga Nindou Hondü ai kudumbo nimorehi nindowenih hifi ndanihü animboei ahei anihundumbofe ra hoeimandeyo?' mehu.

Farisi nindou asu takis kaki semündü-randeimbi-yafandi kafeefe hoafi

9 Nindou bidifiri ai ahamundi fimboya aiana mbumundi hamindanemo, nga ngorü nindou aiana mbumundi-yomoponi ehomo ranahambo Sisas ai kafeefe hoafi hoafimayu.

10 "Mamimbo nindou yimbu ranai didibafifembohünda Godindi worina mahafani. Mami ai Farisihündiyu asu ngorü ai takis kaki semündü-randeimbiyu.

11 Farisihündi ranai ahandipoianimbo nungumbo ngusüfoambe didibafifihiya, 'God, ro sihambo hihifarihanini, roana moai nindou bidifiri rarihi arihündi süngurihe hehea dibokoriya, tkai hoafiya asu nimorehi sisihimoya rihandi. Nga roana nindou takis kaki semündü-randeimbi gogu rani nahurai-yahipoi.

12 Ro mami wik ranambe yimbumbo sesi wehiya asu munguambo moatükuni ro asahamindih ra 10 yiboborihe hehea sihambo mami bidifiri sihehe arihandi,' mehu.

13 Nga takis kaki semündü-randeimbi-mayu ranai ahandipoianimbo akidou anguni safi manügu. Ai sunambe himbo-koate mbiro türe nungumbo ahandi ngusüpoahühi purükireandühi yahuya, 'God, ro moaruwai hohoanmoya rihandeimb-anahi, nga se wambo hipoambo-rowandiri,' mehu.

14 Ro sihamumbo hoafehapuri, takis kaki semündü-randeimbi-mayu ranai worinambo nguwan ai animbo Godindi himboahü mbumundi nindou-ndumbui, nga Farisi nindou ana wani. Sapo mami yahuriane nindou didiyei ahei fimbo hifinambo-arihindi aheimbo God ai botindearümbui. Nga asu nindou didiyei ahei fimbo botarihindi aheimbo God ai hifinambo-ndearümbui,' mehu.

Sisas ai nimoakidiboumbo hiniingrihindüra wambo sowana mbüsühüsi, mehu

(Matyu 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 Raniyei nindou bidifiri ranai Sisasimboya ai wari nande haya didibafi-mbifindüra sei hehi nimoakidibou fufurihümündindüri

tükümehind. Nga asu ahambo sünggrurü-rundeimbi-memo ranai nindou ranaheimbo nginindimarundürü.

¹⁶ Nga asu Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Nimoakidibou ra aheimbo hinngindhindüra ndühü wambo sowana mbüsühüsi, nga ngiri bobohindundüra. Sapo God nginindihifandarandi ra nimori akidibou ndahurai aheiane,” mehu.

¹⁷ Sisas yahuya, “Se nda fifirindundi, nindou didiyei God nginindihifandarandi ra nimoakidibou sahümündi arihündi nahurai semindikoate-aye ana, ngiri kebohendi, nga wanü,” mehu.

*Nindou napo afindeimbi ai Sisas-dibo wataporimayu
(Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)*

¹⁸ Suda-yafe bogori nindou ranai Sisasimbo düdurühüya, “Nindou yamundo-randeimbi aboedi, ro yangiri koadürü koadürümbo nngombo ra ninmoatükunü nünngondhendühü mandahamindihä?” mehundowamboyu.

¹⁹ Asu Sisas ai ahambo simbori hoafiyundowohü yahuya, “Nimboe se wambo aboedi asafa? Moai nindou didi ai aboedi, nga God yangiri-ani aboedayu.

²⁰ Sapo se ahinümbi hohoanimo ra fifirowandi: Se yowanü nimorehi sisihimoyo asu anamindihöandü birabiriyopoani, wosihöafori hoafiyopoani, nindou hifokoeffepoani, hümbühünüyopoani, se yowanü ngörümbo tikefe-hefe papi-hoafiyopoani, asu se shafi me-apembo ahinindafühü ahafe hoafi himborindafi,” mehu.

²¹ Nindou ranai simbori hoafiyundowohü yahuya, “Ro nimori akiduyahambe peya hehea hambo hapondani ro rani ahinümbi ra süngurihe arihandi,” mehu.

²² Sisas ai rani hoafi ra himboriyu haya, simbori hoafiyundowohü yahuya, “Awi mamü moatükunü se randowandi. Shafimayo napo ra nindou ngörümbo dabadürühü ranifihindi kakü asowandifi ra napo-koateyeimbi ranaheimbo dabadürü. Rananimbo se sünambe napo afindeimbindamboyafi. Rani boatei rani-süngundo mbundambo animbo asu wandi süngu didifi,” mehu.

²³ Nga nindou ranai Sisas hoafimayu ra himboriyu haya ngusüfoambe nimbiimayu, nimboe sapo ai napo afindeimbi wambo.

²⁴ Sisas ai horirani mayoa hoafiyuhü yahuya, “Nindou napo afindeimbi ana God nginindihifandarandi ranambe kefoefembo tñjümbane.

²⁵ Ninihondi mamü ahandi ndürü kamer ranai ana hoeari kakimbo nir ambenafi kefoefembo tñjümbiyopoani, nga nindou napo afindeimbi ai God nginindihifandarandi ranambe kefoefembo ana, tñjümbane,” mehu.

²⁶ Nindou bidifiri ranai hoafi ra himboriyehihei düdurühorühü seiya, “Asu refe ana, nindou didi ai yangiri koadürü koadürümbo manüngua?”

²⁷ Sisas ai simbori hoafiyuhüya, “Ninmoatükunüyo nindumbo tñjümbayo ra Godimbo ana tñjümbiyopoani,” mehu.

²⁸ Asu Pita ai hoafiyuhü yahuya, “Awi! Ro yihöefi ngoafi hinngirihu hohu shafi süngu masinefi,” mehundowamboyu.

²⁹⁻³⁰ Sisas ai hoafiyupurühü yahuya, “Ro shiamumbo anihondümboanahi hoafehapuri, nindou düdi God nginindihifandarandi ranahambohünda ahandi ngoafi, nimorehi, akohöandi, boagiri nimoakidibou hinngareandürü ana, hifi ndanihu God ai aheimbo afindi moatükunü

dagadürümbui. Asu süngunambo aho ra yangiri koadürü koadürümbo ningo ra ndahümündimboyei,” mehu.

Sisas ai yifiyo hefe yifihündi botifembo-mayu ranahambo asikai hoafimayu

(Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)

31 Sisas ai süngurü-rundeimbi 12 sepurimündü hinngireapurü haya hoafiyupurühi yahuya, “Himboriyomo! Haponda shiri Serusarenambo anefi ahahifi. Ranihu animbo sapo Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi nindou ai Nindou Hondü ranahambo ninmoatükuniyo tükufembo horombo sürü papiru masihoemo ra anihondü tükündifemboe.

32 Ai ahambo ndifoyei warihündüwurimboemo. Rananimbo ahambo tikifinambondihori, türüfoefe hoafindei, asu nguri tifindahi raraondihümboyei.

33 Rananimbo asu ahambo ndufuri ndufuriboatüwuri mbundümbo hifokoandüwuri-mboemo, nga ngimi sindo haya süngunambo asikai botindüfimbui,” mehu.

34 Nga asu ahambo süngurü-rundeimbi ai moai hoafi ra türüfoaru fifirundi. Hoafi ranahandi nimindi ra moai ahamundi hohoanimoambe weindahifeyo. Asu ai moai Sisas nimboe hoafimayu ra akidou-amboan fifirundi.

Sisas ai nindou himboatihari moako-moakoyu-randeimbi aboedimariri
(Matyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Sisas ai Seriko ngoafikimi huane nindou mam himboatihari nafikimi nimarumbo nindou heiyani kaki napombo moako-moakoyu marandi.

36 Ai himboriyuwani awai nendi afindi ranai tümareandamboyu, asu nindou ranaimbo düdureandürühi yahuya, “Nindou ra ninihunda?” mehüdüramboyu.

37 Asu nindou ranai seiya, “Sisas Nasaretihöndi ranai ndanafi masinuamboaniyefi,” mehomondamboyu.

38 Nindou himboatihari ranai pukuna hoafi karihoeihü hoafiyuhi yahuya, “Sisas, Defitindi ahuri, se wambo hipoambo-rowandiri.”

39 Asu nindou horomboyahi masinei ranai nginindi hoafiyahündowohü seiya, “Se hoafi kikirandifi,” maseiamboyu. Asu nindou ranai asikai hoafi pukuna karihoeihüya, “Sisas Defitindi ahuri, se wambo hipoambo-rowandiri,” mehuamboyu.

40 Raniyo Sisas ai hu nüngumbo nindou himboatihari ranahambo ahambo sowanambo semündühombo hoafimayu. Nindou ranai hu manünguwa Sisas ai düdurirühi yahuya,

41 “Ro shambo ninimoatükuni nününgufeninimboyo se hohoanimoayafa?” mehüdownamboyu. Asu nindou ranai yahuya, “Nindou Adükari, ro wandi himboari ra asikai aboedimbeyowa samboanahi.”

42 Sisas ai shabori hoafiyundowohü yahuya, “Shafi himboari ra aboedane. Shafi anihondümbofe rani süngumboyafi se aboedayafi,” mehu.

43 Asu mamihari ahandi himboari ranai birimahoeoyowamboyu Sisasindi süngu huhü Godimbo aboedani mehu. Nindou afindi ranai rani-moatükuni ra hoeirihinda mayoa ai-amboani Godimbo aboedani masei.

19

Sisas ai Sakius'ndi worina mahu

¹ Sisas ai Seriko ngoafi mbusumo nafi hu ngasunde haya mahu.

² Huane asu nindou mamani ranangoafihü mamaru ahandi nduri Sakius ai napo afindeimbi, takis kaki sowandümo-rundeimbi-yomondi bogoriyu.

³ Ai Sisasimbo nungunahurai nindouyu yahuhaya hoeifimbo mehu, nga nimorehi nindowenihifindi burিয়েimbo ahambo hoeifimbo fondi gümarihinda asu Sakius ai bodifo wambo ranimbo ngiri ahambo hoeindiri.

⁴ Raninyu asu ai horombofi pipiyu hu haya nimindi nimoamo mahafu Sisasimbo hoeindihini yahuhaya. Ai ffire haya Sisasimboya nafi mamani raninafi animbo düdü haya ngumbui yahuhaya.

⁵ Raninyu Sisas ai ranihü tüküfi asu nimiwami nimoamo himboyuhü Sakiusimbo hoafiyundowohü yahuya, "Sakius, se kosi'foao, hapoana ro sihafif worambe didi niamandimboyahi," mehundo.

⁶ Raninyu ai nimehünou kusifoendühi ngusüfoambe hihifi-hihifiyuhü Sisasimbo ahandi worina serümündü mahu.

⁷ Nga munguambo nindou ai Sisas Sakius dibombo mahafandi ra hoeirihimburihü asu momori hoafiyehi seiya, "Ai ahu ranana moaruwai hoanimo-yu-randeimbindi worinamboani," masei.

⁸ Raninyo Sakius ai nungumbo Adükariimbo yare hoafiyundowohü yahuya, "Adükari se himboriyafi, hapoana wandi-mayo mungu moatükun ra yibobondihe mbundiha nindou napokoate-yeimbimbo ngorü bidifiri ndehamboyahi, asu nindou ngoründi-mayo takis kaki wos'hoafi hoafiya hehea sahamindihimbi ana, asukai yimbuyimbumbo hihirindahe nga ndahandomboyahi," mehu.

⁹ Ra-mehuamboyu Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, "Hapoana God ai nimorehi nindowenihifori ndambeahindi aboedambo-reandüröhani. Nimboe, nindou ranambo ai Abraham'ndi amoao-ani.

¹⁰ Nindou Hondü makusu ranana sapo nindou awarihehindeimbi kokoyonduri aboedambo-fendürimboyu makusu," mehu.

Nindou 10 kaki masowandümo kafeefe hoafi (Matyu 25:14-30)

¹¹ Rarihi nimorehi nindowenihifindi ranai himboriyehiane, asukai Sisas ai aheimbo kafeefe hoafi mamani hoafimayunduri. Nimboe sapo ai Serusarem fikimi akimimayuambo nindou ranai rarihi hoanimo-yehiya, God nginindi hifandarandi ra nimehünou animbo tükündifemboe, masei.

¹² Asu ai yare hoafiyuhü yahuya, "Mamimbo ana bogori nindou mamani argunihifina ahambo adükari bogorimbofi hinigifimbohünda mahu. Bogorimbofe mbuiyombo asukai ngoafinambo hihirife hombo hohanimomayu.

¹³ Nga ai hombo yahuhaya ahandi ratüpuriyomo-rundeimbimbo mborai yahupura mahomondambo gorinambo nafümbi kaki hoari nindou mamanimbo yimbureapurühi yahuya, 'Se kaki nda ndowandümo houmbo bidifiri kaki semindimbohündambo ratüpurindimondani ro asukai tükündaheamboane,' mehupuri.

¹⁴ Nga asu mamani ranangoafihündi ranai nindou ranahambo yiboarukomarihori. Raninyo ai huane nindou bidifiri koamarihipura

bogorí nindou mahüfu ngoafína hoafí sowandümo hífomo hoafiyomondühi yahomoya, 'Ro moei asefi nindou ranahambo bogorimbofembo ana,' mehomó.

¹⁵ Nga asu nindou ranai adükari bogorimbofi mbura ngoafína híhírifi mahu. Ai híhírifi hu nímarumbo ahandí ratüpuríyomo-rundeimbí ranahambo ní mehünou hoafímayupurí ahambo sowana howaní gorínambo nafümbí kákí hoarí masagapurí ranífhí nüngunümbí mbasowandümo yaho düdufepurímbohünda.

¹⁶ Nindou ngorü ai boatei horombófi süni hoafiyuhí yahuya, 'Adükari, ro síhafi-mayo gorínambo nafümbí kákí hoarí mamí ranínambo bídifírí kákí semíndímbo ratüpuríyambo kákí hoarí 10 masahamíndíhi,' mehu.

¹⁷ Asu bogorí ai yare hoafiyundowohü yahuya, 'Se aboedí ratüpurí ramarowandí ra aboedí hamíndí hondü-ane, raní-moatükuní akídou ra se díboadoro hífandímarandí. Ranímboanahí asu ro síhambo ngoafí 10 se hífandímbohünda híningaríheandí,' mehu.

¹⁸ Asükai ratüpuríyu-randeimbí ngorü ai süni hoafiyuhí yahuya, 'Adükari, ro síhafi-mayo gorínambo nafümbí kákí hoarí masawandí ranínambo kákí semíndímbo ratüpuríyambo hondahüfeimbí kákí hoarí masahamíndíhi,' mehu.

¹⁹ Asu bogorí ai yare hoafiyundowohü yahuya, 'Ro síhambo hondahüfeimbí ngoafí híbadandí sa hehea híningaríheandí,' mehu.

²⁰ Asükai ngorü ai süni hoafiyuhí yahuya, 'Adükari, gorínambo nafümbí kákí hoarí síhafi-mayo nda, ro hoearambe paríhe hímondíhe síheheanda menjoro.

²¹ Nímboe sapo ro hoeiríhenína, se ngíníndíyafí-randeimbí nindoume-fambo. Sapo níni-moatükuní nindou bídifírí ai síhehinda se sowandífi asu sesí amboaní bídifírí nindou ai hífiríhinda se sowandífi arandí ranímboanahí ro síhambo yíhímboayahí,' mehu.

²² Raníyu bogorí ai nindou ranahambo yare hoafiyundowohü yahuya, 'Se nindou moaruwai ratüpuríyafí randeimb-anafí. Síhafi raní süngumbo anímbo síhambo híhínde papíhoafíndanínímboe. Sapo se fífírowamboanafí ro ngíníndíya ríhandeimbí nindou-anahí, asu ro bídifírí nindou ai napo síhehinda sahamíndí asükai sesí hífiríhinda sahamíndí ríhandeimb-anahí.

²³ Asu nímbóe se kákí wandí benámbe síhefekoate-mayafa? Sapo rananímbo ro híhírífe kosíhü wandí kákí ra bídifírí ranífhíndí kameihí híhíríhe sahamíndí,' mehu.

²⁴ Nga bogorí nindou ranai nindou akímí burímemo ranahamumbo yare hoafiyupurühí yahuya, 'Se ahandí-mayo gorínambo nafümbí kákí hoarí ra sowandümo mburumbo nindou kákí hoarí 10 masemündu ahambo dabudo,' mehu.

²⁵ Asu ai raru hoafiyímondowohü yahomoya, 'Adükari, nindou ranai ana ndeara 10 kákí hoareimb-ani,' mehomó.

²⁶ Nga asu bogorí nindou ranai hoafiyuhí yahuya, 'Ro síhamumbo hoafayahí, nindou bídifírí napo afíndeimbí aiyomo aiana asükai bídifírí napo ndowandümoemo, nga nindou ai napo akídouyeimbí-mayei ranahei warambeahíndí ana ngorífemboane.

²⁷ Nga asu wandí hürütümbí-memo, sapo wambo adükari bogorimbofembo yowaní mehomó ranahamumbo ndühi sowapuríndümo sífomo wandí hímbóarühí hífokoarüpurí!' mehu.

28 Sisas ai kafoefe hoafi ra hoafiyu mbura asükaiyu Serusarem ina mahüfu.

Sisas ai adükarî bogorî nahurai Serusarem ngoafambe mahu (Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Son 12:12-19)

29 Sisas ai Betani asu Betfage ngoafikimî tüküfi Orif Wafu sei-arihündikimî homondühüyo ahambo süngrurü-rundeimbî yimbu horombo koarîhepirî.

30 Asu ai yare hoafiyupirühî yahuya, “Se ngoafi gebü anango raninambo ngafanî. Ranühî se dongi mamî hoarîfi hoeindineanda wofina hîmondindümo hîningindumboemo ra moai nindou didî ai-amboanî horombo ranîwamî nîmaruwanî serimîndî ho-randî. Asu wofî fufurîgene mbundina wambo sowana ndowandifanî dügüfanî.

31 Asu nindou ngorü ai sîhafanîmbo düdündîfihîya, ‘Nîmboe se dongi ra fufurîheneandî?’ mbüsuwanî asu se ahambo hoafîndafînandowohüya, ‘Adükarî ai bidîfirî moatükunî refembo dongi ranambo hoafîmayuambo anîhoandî,’ mbîsafanî,” mehu.

32 Sisas ai koamarîhepirî hafanî hoeirîneanda dongi hoarîfi ranai ahafanîmbo hoafîmayupirî süngu ramefeyo.

33 Ranî yimbu ai dongi ranahambo hapoadümbö wofî fufurîhoefîneanda ranî afîndî ai ahafanîmbo yahuya, “Nîmboe se dongi ra wofî fufurîheneanda?” mehu.

34 Nga ai hoafiyafandühî safanîya, “Adükarî ai bidîfirî moatükunî refembo dongi ranambo hoafîmayuambo anîhoandî,” masafanî.

35 Ranîyafanî asu dongi ra Sisasîmbo sowana sowandifanî mahafanî. Asu ai ahafandî-mayo warî hoandarümbî ngîsîharî hoearî dongiwamî nandîne mburîna Sisasîmbo ranîwamî hîningîmarüwuri.

36 Ai dongiwamî nîmarü haya Serusarem ngoafikimî mahuwamboyei nindou bidîfirî ahei warî hoandarümbî ngîsîharî hoearî ra nafîni ahambo homböhünda kurîmarîhinda ranîwamî mahu.

37 Sisas ai Serusarem ngoafinambo huhü Orif Hîfi Wafu hanî nafî tüküfeambefiyuane, nindou afîndî ahambo süngurîhorî-rîhündeimbi ranai hîhîfi-hîhîfi-mayeî. Sapö ai mungu hepünîfeimbî moatükunî hoeimarîhindî ranîmbo-hünda ai puküna hoafi karîhehindühî Godîmbo adükar-ani maseî.

38 Ai hoafîyeihî seiya,
“Adükarî bogorî ai Adükarîndî süngu akusu
ranahambo God ai aboedî-aboedîmbîriramboane.

Sünambe munguambo ai aboedî amareî
asu God nîmoamo hamîndî hondü anüngu ranahambo aboed-ani
mbîsei-amboane,”

Buk Song 118:26

maseî.

39 Nga Farisi bidîfirî nindou ranahei mbusümo burîmemo ranai Sisasîmbo raru hoafiyomondühî yahomoya, “Yamundo-randeimbî, sîhambo süngurîhünîni-rîhündeimbi ranaheimbo hoafîndafanî anîmbo ai ahei hoafi kîboakîmbîrîhümündî-amboane!” mehomo.

40 Nga asu Sisas ai sîmborî yare hoafiyupurühî yahuya, “Ro sîhamumbo hoafayahapurî, nindou ranî hoafi ra hoafîkoate-ayeî ana, nîmoeî ai-amboanî puküna hoafîndeimboyeî,” mehu.

Sisas ai Serusaremîmbo aranînambomarandî

⁴¹ Sisas ai Serusarem ngoaf+k+m+ huhu ngoafi ra hoeireandüh+ ahambo aran+inambomarand+.

⁴² Ai yare hoafiyuh+ yahuya, "Serusarem, haponda ndan+ sihi se aboedi n+mar+imbo hohoan+mo n+m+nd+ ra fi+ri+imbarowa-mbonana, aboedi+yo. Nga hapondan+ ana awi ran+ moatükun+ ra moai se hoeirowand+.

⁴³ Mam+ simboan+ süngunambo ana nindou s+hambo hürütürun+neimbi ranai h+fi+ s+hafi+ gin+ri+k+i+m+ wak+nd+mondüh+ püpindu d+ifomombo s+hambo munjuambo gündün+n+imboemo.

⁴⁴ Ranan+imbo s+hambo moaruwaimbo-ndun+n+imboemo asu se-bab+di+ amarei ranaheimbo amboa. Asu ng+ri+ n+moei mam+ amboan+ n+moei ngor+nd+wam+ hin+ng+indund+. Nimboe se moai fi+rowand+ sapo God ai s+hambo aboedam+fen+n+imbohünda makusu ra," mehu.

Sisas ai God+nd+ worambe kaki sem+nd+imbo ratüpur+ ratüpur+imemonda hemafoareapur+

(Matyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Son 2:13-22)

⁴⁵ Sisas ai God+nd+ worambe kefuai hüfu nindou kak+hümbo napo s+houmarund+ ra pütifoendüh+ hemafoareapur+.

⁴⁶ Ai yare hoafiy+pur+ih+ yahuya, "God+nd+ Buk ai yare hoafiyohü yahoya, 'Wand+ wor+ ranana d+id+baf+ifembo wor+ yang+irane. Nga se hümbuhün+ nindou ranahei d+ibofembo fond+imboar+hind+,' meho."

⁴⁷ Nga munjuambo si God+nd+ wor+ ranambe nindou yamund+reandür+ marand+. Asu God+imbo ses+ s+hou-rundeimbi bogori, ah+nümb+ hohoan+mo fi+ri-rundeimbi, bogori nindou bid+fi+ri ai Sisas+imbo n+n+ süngufe h+ifokoefimbo nafi kokomarund+.

⁴⁸ Nga nindou af+nd+ ranai ahand+ hoafi h+imbor+imbo af+nd+ hohoan+mo mayeiambo wambo moai ahambo h+ifokoefimbo nafi ra fi+ri-rund+.

20

Sudahünd+ ai Sisas+imboya düdi s+hambo ng+n+nd+ masend+ yahomo düdumefund+

(Matyu 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Mam+ simboan+ Sisas ai God+nd+ worambe n+moreh+ nindowenih+imbo yamund+reandür+h+ aboedi hoafi ra bokar+mar+hendi. Ran+yo God+imbo s+hou-rundeimbi bogori, ah+nümb+ hohoan+mo fi+ri-rundeimbi bogori, asu Suda-yafe bogori ai Sisas bab+di+imbo watapor+imbo mahafomo.

² Ai hoafiyomondüh+ yahomoya, "Se hoafiyaf+mun+ n+n+ ng+n+nd+namboyo ran+moatükun+ raro aranda? Düdi s+hambo ran+ ng+n+nd+ ra masagan+na?" mehomo.

³ Sisas ai s+imbor+ hoafiyupurüh+ yahuya, "Ro-amboa s+hamumbo mam+ moatükun+ düdundaheanda asu se wambo hoaf+nd+mo.

⁴ Sapo Son ai nindumbo hundürümarandür+ ng+n+nd+ ra God+nd+ mayoyo asu nindou-yafe-mayoyo?" mehu.

⁵ Ran+yomo ahamund+hoar+ s+imbor+ hoaf+ndür+yomondüh+ yahomoya, "Sapo s+h+ri+ hoaf+yefüh+ya, Son hundürüra marand+ ranana God+nd+ mayoane asefi ana, ai rande hoaf+ndüh+ya, 'Asu n+imboe se ranahambo an+hondümbofekoate-ayomoa,' mbüsümbui.

⁶ Nga asu s+h+ri+ hoaf+yefüh+ya, 'Ranana nindou-yafe-mayoane,' asefi ana, nindou ranai s+h+ri+imbo n+moeinambo-nd+hümun+imboyei. N+imboe sapo

ai fiƒiƒiƒhorɪ Son ai Godɪndɪ hoafi hoafiƒyu-randeimb-ani sei anɪhondũmborɪƒhorũhɪ wambo?" mehomo.

⁷ Raniƒyomo Sisasɪmbo raru hoafiƒyomondũhɪ yahomoya, "Ro moai fiƒiƒiƒhundɪ Son ai raniƒ ngɪnɪndɪ ra nahũnda semũndũ-hayambombai," mehomo.

⁸ Nga Sisas ai yare hoafiƒyupurũhɪ yahuya, "Ro-amboa ngɪrɪ hoafiƒndahapurɪ dũdi wambo ngɪnɪndɪ masendɪ ratũpurɪmbohũnda," mehu.

*Nindou moaruwai wain nũmbũri hɪfandɪmarundɪ kafoefe hoafi
(Matyu 21:33-46; Mak 12:1-12)*

⁹ Sisas ai nindou ranaheimbo kafoefe hoafi mamɪ hoafiƒyundũrũhɪ yahuya, "Nindou mamɪ ai wain hɪfiƒfembo nũmbũrɪra mbura nũmbũrɪ ra nindou bodɪmondɪ-yomondɪ warambe hɪnɪngɪmareandɪ ranɪfihɪ kaki semɪndɪmbo ratũpurɪmbohũnda. Asu ai hu anguniƒ ngorũ hɪfiƒnɪ gedũhɪ manũngu.

¹⁰ Asu wain ranai hɪsɪmayowamboyo nindou mamɪ koamarɪheira nũmbũrambe ratũpurɪmemo ranahamumbo sowana bɪdiƒfɪrɪ hɪsɪ nũmbũrambeahɪndɪ semɪndɪmbohũnda mahũfu. Nga asu nindou nũmbũrɪ ranambe ratũpurɪmemo ranai bubururũ mburumbo nɪnɪ akɪdou-amboani warambefekoate koamarɪhawura mahu.

¹¹ Asũkaiƒyũ ngorũ koamarɪheira ahamumbo sowana mahũfu. Raniƒyo ranahambo amboani ahɪnɪkoate bubururũ mburumbo nɪnɪ akɪdou-amboani warambefendokoate koamarɪhawura mahu.

¹² Asũkaiƒyũ ngorũ koamarɪheira mahũfu. Nga asũkaiƒyomo ahambo amboani nũmbũrɪ hɪfandɪ-rundeimbɪ ranai bubururũ mburumbo moanambũhɪ kiafu hũrũndũmo pimarũwuri.

¹³ Raniƒyũ asu nũmbũrɪ afɪndɪ ranai hoafiƒyuhɪ yahuya, 'Haponda ro nũngumandɪhea? Ro wandɪ nɪmorɪ afɪndɪ hohoanɪmo-yahandoweimbɪ ra koandɪhehinɪmboyahɪ. Awi ahandɪ hoafi anɪmbo hɪmborɪndɪmboemo.'

¹⁴ Nga asu nũmbũrɪ hɪfandɪ-rundeimbɪ ranai nindou ranahandɪ nɪmorɪ masũfuwa hoeirũwuri houmbo sɪmborɪ hoafiƒyomondũhɪ yahomoya, 'Nindou ndanana nũmbũrɪ afɪndandɪ nɪmor-ani. Sɪhɪrɪ ahambo hɪfokoarɪhurɪ anɪmbo asu munƒgu-moatũkunɪ ra sɪhefɪndɪmboe,' mehomo.

¹⁵ Raniƒyo nũmbũrɪ hɪfandɪ-rundeimbɪ ranai nũmbũrambeahɪndɪ sowarũndũmo moanewani tũkũyafu homo hɪfokoamarũwuri. Asu nũmbũrɪ ranɪ afɪndɪ ranai nindou ranahamumbo nɪnɪ-nũnũngumandeapura?

¹⁶ Ai dũdɪ nũmbũrɪ ranambeahɪndɪ nindou ranahamumbo hɪfokoandepurũhɪ wain nũmbũrɪ ra nindou bɪdiƒfɪrambo dagapurɪmbui," mehu. Nindou ranai hoafi ra hɪmborɪyei hehimbo hoafiƒyeihɪ seiya, "Awi ranɪ-moatũkunɪ ra tũkũndɪfemboe, nga ambembeyo-wamboane," masei.

¹⁷ Nga Sisas ai aheimbo hɪmboari pareandũrũhɪ nũngumbo dũdureandũrũhɪ yahuya, "Nɪmboe asu Godɪndɪ bukambe sũrũ ra paru masɪhoemoa?

'Nɪmoei worɪmboru-rundeimbɪ ai moaruwai-ane yahomo houmbo ambe mehomo,

nga nɪmoei ra worɪ ranahambo ngɪnemɪndɪmbo weangurũhɪdɪdɪ bo-
gorɪ nɪmoeiyo.'

18 Munḡambo nindou n̄moei ran̄iwam̄ p̄rayei ana, ai m̄busũmo k̄ik̄indahimboyei, asu n̄moei ranai nindouwam̄ p̄rayo ana, nindoumbo munḡuna mos̄ihoas̄ind̄iheir̄imboe,” mehu.

19 Ran̄yo ah̄nũmb̄ hohoan̄mo fif̄rundeimb̄yomo asu God̄mbo sesi s̄hou-rundeimb̄ bogoriyomo ai raru fif̄r̄marund̄i Sisas ai kafoefe hoafi hoaf̄imayu ra ahamumboyo. Ran̄imboemo mam̄ ran̄-simboan̄ ai botife Sisasimbo k̄ik̄ihim̄ind̄imbo hohoan̄momemo, ḡga n̄moreh̄i nindowenih̄ ranaheimboya ȳihoef̄imbo nũnḡgumand̄himun̄i yahomo houmbo ȳih̄mbomemo.

*Ai Sisar̄imbo takis kaki mandahũndoyo asu wan̄imand̄yo
(Matyu 22:15-22; Mak 12:13-17)*

20 Ah̄nũmb̄ hohoan̄mo fif̄rundeimb̄-yomo asu God̄mbo sesi s̄hou-rundeimb̄-yomo ai Sisasimbo h̄ifandurũh̄i nindou bid̄fir̄i koamar̄ihoupura t̄karuhoumbo ahand̄i hoafi h̄imbor̄imbo nouyafu mah̄ifomo. Nindou ranai ana t̄karu hou ḡgorũ sũḡgufih̄i ahand̄i hoafi h̄imbor̄iyowohũ moaruwai hoaf̄imayu yaho hefe gafman bogor̄ind̄i war̄ihũ h̄in̄ḡḡf̄iyuwan̄i pap̄i-hoafi-mbũruramboane, yahomomboemo.

21 Tir̄ifoefe hoafombo mah̄ifomo ranai dũduyafundũh̄i yahomoya, “Nindou yamundo-randeimb̄i, fif̄r̄ihumboanef̄i hoafi se hoafayaf-ane asu yamundarowand-ane ranana an̄hond-ane. Seana nindou ranai adũkar̄i ndũreimb̄mbayeiyō asu ndũr̄ikoate-mbayeiyō ra moai hohoan̄moyafi, ḡga seana an̄hondũmbofo hohoan̄mo God̄ind̄i-mayo ranane yamundo arand̄i.

22 Se ȳihoef̄imbo hoafiyafi, ro Sisar̄imbo takis kaki ra mandahũndoyo asu wan̄imand̄yo?” mehomo.

23-24 Sisas ai fif̄ireand̄i ranana ahambo t̄karuhoumbo wos̄ihoafori-rurũh̄iyomo asu s̄imbor̄i hoaf̄iyuh̄i yahuya, “Wambo kaki mam̄ nafuiyomo. S̄sam̄ asu ndũr̄i kak̄ifih̄i apen̄ḡgo ra dadea?” mehuamboemo. Yahomoya, “Sisar̄ind-ane,” mehomondamboyo.

25 Asu Sisas ai ahamumbo hoaf̄iyupurũh̄i yahuya, “Sisar̄ind̄i moatũkunayo ana, se Sisar̄imbo dabudo. Asu God̄ind̄i moatũkunayo ana ra se God̄mbo dabudo,” mehu.

26 Ran̄yo Sisas ai n̄moreh̄i nindowenih̄i bab̄id̄imbo nũḡgumbo watapor̄imbo-randambe moai wos̄ihoaforiyumbo hohoan̄moyomo. Ran̄yomo ahamund̄i dũdufe hoafi ranahambo s̄imbor̄i hoaf̄iyu maranda hepũnafundũh̄i hoafi k̄ik̄irũndũmo houmbo man̄ḡgomo.

*Sadyusi ai ȳif̄ihũnd̄i bot̄ife ranahambo dũdumefund̄i
(Matyu 22:23-33; Mak 12:18-27)*

27 Sadyusihũnd̄i bid̄fir̄i ai raru hohoan̄moyomondũh̄iya, nindou ȳif̄ihũnd̄i ḡḡr̄i asũkai bot̄indahind̄i yahomo-rundeimb̄i ai Sisas sowana mah̄ifomo.

28 Ai Sisasimbo dũduyafundũh̄i yahomoya, “Nindou yamundo-randeimb̄i, Moses ai s̄ih̄ef̄imbo hoafi mam̄ sũrũ pap̄ira mas̄hend̄i sapo nindou mam̄ n̄moreh̄i semũndũ mbura asu n̄mor̄i-koate ȳifayu ana, ahand̄i ak̄id̄i ranai n̄moreh̄i ra asũkai semũndũ haya n̄mor̄i wak̄indam̄indoan̄i n̄mor̄i ranai amonḡoand̄i n̄mor̄i noumbiyuwamboane.

29-30 Mam̄imbo apodoho mam̄ 7 man̄ḡgomo. Amonḡo hondũ ai n̄moreh̄i semũndũ haya n̄mor̄i-koate ȳif̄iyuane, asũkai ak̄id̄i m̄busũmon̄ind̄i ai amonḡoand̄i kai ra semũndũ haya ȳif̄iyuane.

³¹ Asūkai akidī ngorū ai-amboanī amonḡoandī kai ra masemūndu. Apodoho mamī 7 ranai munḡuambo nīmōrehī ra semīndeimbi yangīrimemo, nḡa ai nīmōri-koate yifisafimemo.

³² Asu sūnguna nīmōrehī ranai-amboanī yifimayo.

³³ Munḡuambo apodoho mamī 7 ranai nīmōrehī ra masowandūmo. Sūngunambo nindou yifihūndī botifeambe nīmōrehī ra dadī nīmōrehī-manda?" mehomo.

³⁴ Ranīyu Sisas ai ahamumbo yare hoafiyipurūhī yahuya, "Hifī ndanūhane nindowenihī ai nīmōrehūhīyafu asu nīmōrehī ai anamīndūhīyahi arīhūndī.

³⁵ Nḡa nīmōrehī nindowenihī yifihūndī asūkai yangīri botayahindī ana, nḡirī nīmōrehūhīndafu asu anamīndūhīndahi rarandīhūndī.

³⁶ Ranī-simboanī ana ai sūnambeahīndī nendī nahurai-wambo nḡirī yifindei. Sapo God ai yifihūndī botirearū hayambo wambo ai ahandī nīmōri-aneī.

³⁷ Sapo Moses amboanī nindou yifīyeimbī botīndahimboyei ranahambo ndore nafuimayu. Ai nīmī akīdou hai tīkīrimarandī ranahambo sūrū papīrandūhīya, 'Adūkari God ranana Abraham, Aisak, Sekop ahamundani.'

³⁸ Ranīmboane asu God ranana yifīyeimbīyei Godīyupoanī, nḡa yangīri anīboadeiyei God-ani. Nindou dūdi ai Godayu ra koadūrūmo yangīri nūngumboanī," mehu.

³⁹ Ahīnūmbī hohoanīmo yamundu-rundeimbī bīdīfirī ai hoafiyomondūhī yahomoya, "Nindou yamundo-randeimbī sīhafī hoafi ra aboed-ane," mehomo.

⁴⁰ Ranīyomo nindou ranai asūkai ngorū moatūkunīmbo Sisasīmbo dūdufembo yīhīmbomemo.

Nindou ranaheimbo Sisas ai God koamafoarirī ranahambo dūdumefiyu (Matyu 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Ranīyo Sisas ai nindou ranaheimbo dūdureirūhī yahuya, "Asu nīmōe nindou ai hoafīyeihīya, 'Krais nindou God ai nindoumbo aboedambo-fembo kamafoarirī ra Defitīndī ahuirani,' aseia?

⁴²⁻⁴³ Sapo Defitī ahandīhoarī Herū Buk ranambe yare hoafiyuhīya, 'Adūkari ai wandī Adūkari-mbo hoafiyundowohū yahuya,

'Se wandī warīhondanī bogorīmbondafo nīmāndīfī nḡafīmbo ro sīhambo hūrūtūmbī ra sīhafī hoarehī hīnīnḡī-ndīheapurīmboane,'

Buk Song 10:1

mehu.

⁴⁴ Defitī ai nindou ranahambo Adūkari yahu marandī, asu Krais ai nūngunde ahandī ahuirī-manda?" mehu.

Sisas ai ahīnūmbī hohoanīmo fīfirūndeimbīmbo papī-hoafīmarapurī (Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40)

⁴⁵⁻⁴⁶ Nindou afīndī ranai hīhīmborīyeiane, Sisas ai ahambo sūngrurū-rundeimbīmbo hoafiyuhī yahuya, "Se ahīnūmbī hohoanīmo yamundu-rundeimbīmbo hībadūmbo. Ai hoandarī hoearī gūdīfe hefe hoanḡo wakīfeyoanī nindou ai ahamumbo hīhīfīyopurī asu maketambe ahamumbo ahīnīyopurī-ramboanemo hohoanīmoemo. Aiana Suda-yafe rotu worambe fondī wagabe ranīwamī nīmari asu sesī sesambe sia semīndī nīndīfe hefe wagabe nīmari-mboanemo hohoanīmoemo.

⁴⁷ Nga aiana nimorehi kaisahoabedi ranaheimbo wosihoafari-yondürühi ahei wori ahamumboru marundi. Asu ai aboedanemo mbiiseiya yahomo houmbo Godimbo didibafiyomondühi ra hoandari hamindi didibafiyomo arundi. Nga süngunambo nindou ranaheimbo yibobofendürimbo simboani ana tihirifo afindi safi ndowandumboemo," mehu.

21

Nimorehi kai napo-koate ai Godimbohünda kaki masihendi (Mak 12:41-44)

¹ Sisas ai nimarü himboapoyuane, nindou napo afindeimbi ranai hei Godindi wori ranahandi hipirambe kaki mafoarihindi.

² Raniyo asu nimorehi kai napo-koate ranai hamburi kaki yimbu hipiri ranambe mafoareanda hoeimareandi.

³ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Ro sishamumbo anihondumboanahi nda hoafayahapuri, nimorehi kai napo-koate masihendi ranai nindou napo afindeimbi masihendi ranahambo ngasünde-amboane.

⁴ Nindou napo afindeimbi masihendi ranana akidouyo masihendi, nga ahei adukari ana mbengorinduri. Nga nimorehi kai ndanana akidou mengoro ra masihendi," mehu.

Sisas ai Godindi wori biriboemboe mehu (Matyu 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ Sisasimbo süngurü-rundeimbi bidifiri ranai Godindi wori ranahambo nimoie aboedinamboyo asu Godimbo saimbo moatükuninambo yihururu marundi ranahambo wataporimbomarundi. Nga asu Sisas ai hoafiyuhi yahuya,

⁶ "Ro sishamumbo hoafayahapuri, ndani moatükuni hoeiarundi nda mam simboani ngiri nimoie mamamboani ngoründiwami nanngo, nga ai hifitireboai putapindimboe," mehu.

Sisas ai tihirifo afindi tükündifemboe, mehu (Matyu 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Asu ai düduyafundühi yahomoya, "Nindou yamundo-randeimbi, rani moatükuni ra nungu-simboani tükümandifea? Nini boatei tükümandife rani moatükuni tüküfemboayo ranahambo nafuimboa?" mehomo.

⁸ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Se hidümbö, nga nindou ai mam simboani sishamumbo tkai hoafindimboemo. Nindou afindi ai ngomo wandi nduri dukandundühi animboya, 'Ro rananahi nda,' asu 'Ndear-ambo rani moatükuni ra tüküfemboane,' mbi simboemo, nga se yowan ahamundi süngufepoani.

⁹ Asu se ngörü hifihündi nindou yifiaremo hoafi, asu ngörü ngoafihündi yifiaremo hoafi ra himborindeih yihimbondeimboeyi. Nga sapo rani moatükuni boatei tükündifemboe, nga bidifiranambo si ana ngiri nimai tükündifeyo," mehu.

¹⁰ Raniyo aheimbo hoafiyundürühi yahuya, "Ngörü hifihündi ai ngörü hifihündi babidimbo yifiarindimboemo asu ngörü adukari bogorindi nendi ai ngörü adukari bogorindi nendi babidimbo yifiarindimboe.

11 Hifihe afindî hamindî tükündîfehü asu ŋgorügoanîni sesikoate-ndeihi wembombondei asu anğün+haindei raraondîhümboyei. Asu sünambe rani-poanîmbo yîhimboeimbi moatükunî bîdîfiranambo si tüküfemboayo ra nafuimbohünda tükündîfeyoanî se yîhimbondeimboyei.

12 Nga rani-moatükunî ranai tüküfekoate-yoambe anîmbo se wambo anîhondümbö-arîhindîrî ranîmbo-hünda nindou ai sîheimbo kîkîhindümondürî houbö moaruwaimbo-ndundürîmboemo. Rananîmbo rotu worambe papî-hoafîndundürî mbundümbö karabusîndundürîmboemo. Asu ndowandümondürî ŋgomo adükarî bogorî asu gafmani-yomondî hîmboahü papî-hoafîndundürîmboemo.

13 Refeambe anîmbo sîheimbo aboedî hoafî ra wataporîmbo-yombo nafi yagodîmboe.

14 Ranîmboane se afindî hohoanîmondeihîya, ro nîni hoafî hoafîmandefî mbîseimboyei.

15 Nîmboe sapa ro wandîhoarî anîmbo sîhei hohoanîmoambe horîndîheandühi ndorîhoeimbî fifîrîfe ndahandüranî se hoafayei ra nindou ŋgorü ai-amboanî ŋgîrî gogonîmbondîhendühi moaruwaimbo-ndeandî.

16 Sîheimbo sîhei boagîrî, amonngo-mami, akohoandî, rehîmami, mamîsîrî, ŋgunindî rananîmbo hürütümbî nindouyei warîhündîhindürîmboyei. Rananîmbo seambeahîndî bîdîfirî ana hîfokoandundürîmboemo.

17 Muŋguambo nindou ai sîhamumbo moaruwaimbo-ndîhindürîmboyei, sapa se wambo anîhondümbö-arîhindîrî ranîmbo-hünda.

18-19 Nga sîhei mbîrînanî mamî ra ŋgîrî fîndîhoaiyo. Se ŋgînîndî anîboadei anîmbo se yangîrî nîŋgombo hondü ndahümündimboyei. Rananîmbo sîhamundî fimbo fandîhepurîmboe sîhamundî yangîrî nîŋgo ranahambo," mehu.

*Sisas ai Serusaremîmbo moaruwaimbo-ndîfemboe mehu
(Matyu 24:15-21; Mak 13:14-19)*

20 Sisas yahuya, "Se hoerîhindanî ami ai sînimmo Serusarem ŋgoafi ra worarî wakarundî ana, se fifîrîndîhindî Serusarem ai ndeara moaruwaimbo akîmane.

21 Rananîmbo nindou dîdîyei Sudia ŋgoafîhü amarei se feboehi hehi hîfi wafuana gagüsü asu Serusarem ŋgoafîhü amarei se ŋgoafi ra hîniŋgîndîhi hehi ŋgorünî ŋgei, asu ŋgorü hîfîhü anîmboei se yowanî Serusarem ŋgoafînambo hopoanî.

22 Rani-sîmboanî anîmbo God ai tîŋrîfo masahündürî ranaheimbo sîmborî moaruwaimbo-ndearümbui, rananîmbo muŋgu-moatükunî Bukambe hoafîmayo ra anîhondü tükündîfemboe.

23 Rani-sîmboanî ana nîmorehî warandühumbî asu nîmori kehureimbî ana hîpoanîhîmboeimbo-aneî. Sapa ranî-sîmboanî anîmbo hîfi ndanîhü nîmborî afîndî tükündîfehü asu Godîndî moaruwaimbofe ra nîmorehî nîndowenihî ranaheiwamî pîndîmboe.

24 Rananîmbo hari nendî ai dîdîmo nindou bîdîfirambo hîfokoakondundürîhi asu bîdîfirambo karabusîndoumbo-ndundürî muŋguambo hîfîna ndowandümondürî ŋgomboemo. Rananîmbo ahei ndîfo ranai Serusarem ŋgoafi ra pühîndei nîmandî ŋgeimbo God ai aheimbo hîfandîmbo hoafîmayu süngu tükündîfemboe," mehu.

*Nindou Hondü ai kudümbui
(Matyu 24:29-31; Mak 13:24-27)*

²⁵ Sisas ai hoafiyuhî yahuya, “Rani-simboani ana rani-poanimo wos+hoaforî moatükunî hüfihamîndî, amoamo asu mupui rani+fihi tükündifemboe. Asu hifîni sîriwara ranai afîndî-afîndîndowohü mbundo pîndo ndandanî nindou ai afîndî hohoanîmondeihî yîhîmbondeimboeyi.

²⁶ Nindou afîndî ranai hifî ndanîhü nîni-moatükunîyo tüküfemboayo ranahambo hîmbondeihî yîhîmbombo hîmboari wuwurîndearümböe. Nîmboe sapo muŋguambo ŋgîniîndî moatükunî sünambe ranai-amboani fîfîmîndîmboemböhünda.

²⁷ Rananîmbo nindou ai hoeindîhoranî Nindou Hondü ranai mburîŋgai wamî nîmandü haya ahandî hîmboamupuiambo-randeimbî ŋgîniîndî ranî kapeihü kudümbui.

²⁸ Rani-moatükunî ranai hapoadümbö tüküfembo mbîsî haya tükündifeyoanî botîndahi nîmboeimbo mbîro botîndîhindî sapo God ai siheimbo aboedambo-fembo ra ndeara tüküfembo yangîrane,” mehu.

*Süfuri nîmîndî ranahambo se türîboadîhîndî
(Matyu 24:32-35; Mak 13:28-31)*

²⁹ Sisas ai kafoefe hoafi mamî hoafiyupurühî yahuya, “Se süfuri nîmîndî ane asu amurî nîmî ranamboani hoeindîndî.

³⁰ Sapo se hoeirundanî nîmî ranai hoaihoai sîmborî bokarî arandî ana, se fîfîrîndundî ai ndeara hoembo yahomboane.

³¹ Mamî yahuraiane sapo se hoeindundanî ranî-moatükunî tükefeyo ra se fîfîrîndundî God ŋgîniîndî hîfandarandî ra ndeara tüküfembo yangîrî-ane.

³² Ro sîhamumbo anîhondümböanahî hoafayahapurî, ŋga se fîfîrîndundî nindou hapondanî anîmboei ranai yîfîkoate-yeiambe anîmbo rani-moatükunî ra tükündîfemboe.

³³ Hîfî sünü ana awarîndîhoemboe, ŋga wandî hoafi ana ŋgîrî awarîndîhoeyo,” mehu.

Sisasîmbo süŋgrurü-rundeimbî ai hîbadümbö

³⁴⁻³⁵ Sisas ai hoafiyupurühî yahuya, “Se hîbadümbö! Se muŋguambo sesesîndîmo asu bia ndîmîndîmo houmbo mamîkarî hohoanîmondîmo asu findî moatükunî ranîmbo afîndî hohoanîmondîmo ndümböemo. Rani-moatükunî ranai sîhamumbo andürambe nînihondî pîrayo nou yahurai anîmbo randeapuri+mboe.

³⁶ Se muŋguambo si hîbadü nîŋgomombo Godîmbo dîdîbafîndafu ndundî. Tîŋrîifo tükefeyo ra ŋgîniîndî nîŋgo homböhünda asu Nindou Hondündî hîmboarühî tüküfemböhünda ranîmbo dîdîbafîndafundî,” mehu.

³⁷ Sisas ai muŋguambo si Godîndî worî ranambe nindou yamundeandürî hu asu nîmbokoanî hafu Orif Hîfî Wafuambe apu marandî.

³⁸ Asu nindou ranai siambe hondü Sisasîndî hoafi hîmborîmbohönda Godîndî worîna hei marîhündî.

22

*Suda-yafe bogorî nindou ai Sisasîmbo hîfokoeffimbo hoafi fîfîrîmarundî
(Matyu 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Son 11:45-53)*

¹ Bret yisîkoate seseîmbo si Pasofa sei-arîhündî ranai tüküfembo yangîrîmayo.

² Ranıyo Godımbó sesí síhou-rundeimbí bogoriyomo asu ahinümbí hohoanımo fífirundeimbıyomo ai nımorehí nindowenihımbó yihımboyomondühi Sisasımbó hıfokoeffımbó nafı kokomarundi.

³ Ranıyo Sudas Iskariot Sisasımbó sünggurü-rundeimbındambo mamı ahandı fıambe Satan ai mafarıfıyu.

⁴ Ranıyo Sudas ai Godımbó sesí síhou-rundeimbí asu prisman bıdıfırı Godındı worı hıfandımarundi ahamumbo sowanambo ai nününgundırı Sisasımbó ahamundi warıhümandırı ranımbó fıfırıfembóhünda mahu.

⁵ Ranıyomo asu nındou ranai hıhıfı-hıhıfıyomondühi Sudasımbó kákı masabudo.

⁶ Ai hohoanımo mamı-sünguru mburumbo hıfanda humbo nındou afındı ranai Sisas-dıbo nımarıkoate-yei-ambe ahamundi warıhüfımbó yahu hayamboyu.

Sisas ai ahambo sünggurü-rundeimbı babıdı sesesı sı ra nımarımombo masıwasümo

(Matyu 26:17-25; Mak 14:12-21; Son 13:21-30)

⁷ Bret yısı-koate sesımbó sı God ai Israerımbó aboedambo-mareandüri ra tüküfeyoambe anımbó sipsıp nımorı ra hıfokoeffemboane.

⁸ Sisas ai Pita weımbó Sonımbó hoafıyupırühı yahuya, “Ngafanı sesı síhefımbó síndındıneamunı adükarı sı ranıhü sesesımbóhünda,” mehupırı.

⁹ Asu símborı düdurınerühı safanıya, “Nahanıhümboyafı yıhoehımbó sesı ra síndıfembo hoafayafımunı rana?” masafanı.

¹⁰ Asu símborı hoafıyupırühı yahuya, “Ngoafı adükarı ranıhü ngafandühi nındou mamı ai hoe hıpırambe fuındamündü haya nıguanı hoeındınerımboyafanı. Nıga ahambo anımbó süngundınrı nını worambeahıyo karefuendı ra.

¹¹ Rananımbó worı aharambürı ranahambo hoafındafındowohüya, ‘Yamunde-randeimbı ai síhambo hoafıyuhı yahuya, ‘Ro wambo sünggurundırı-rundeimbı babıdı worı nahanambe sesesımandefı God ai Israerımbó aboedambo-mareandüri sı ra?’ mehuamboane,’ mbısafanı.

¹² Asu ai síhafanımbó sesı napo kurıfe nımarı sesımbó fondı afındı burıyoweımbı nımoamonındı worı nafıındüpırımbui. Se ranıhü sesı napo síndındıneandı,” mehu.

¹³ Ranı-yafanı Pita weımbó Son ai hafanı hoeırı-neandane asu munıgumbo moatükunı ra Sisas hoafımayu süngu tüküfeyo. Ranı-yafanı asu ranıhü sesı ra síndımarıneandı.

Adükarındı sesı Sisas ahandıhoarı sünggurü-rundeimbımbó masagapurı

(Matyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korın 11:23-25)

¹⁴ Sesı sesımbó yahomo houmbo Sisas ai ahambo sünggurü-rundeimbı babıdımbó sesı fondühi mamarımo.

¹⁵ Ai ahamumbo hoafıyupırühı yahuya, “Ro afındı hamındı yıfrayahı se-babıdı sesesımbó God ai Israerımbó aboedambo-mareandüri sı, nıga asu süngunambo ana ro asübusı afındı ndahamındımboyahı.

¹⁶ Ro asükai ngırı sesı ndahurai dagadıhı, nıga ngombo ranı-moatükunı ra God hıfandarandı ranambe tükündıfemboe,” mehu.

¹⁷ Ranıyu Sisas ai kap hoe semündü Godımbó hıhıfırürı mbura yahuya, “Kap hoe nda sowandümo houmbo síhamundıhoarı símındımo.

18 Asu ro wain boboe ra asukai simindikoate ngambo God nginindi hifandarandi ra tukundifemboe,” mehu.

19 Asu asukaiyu bret semundu Godimbo hihifiruri mbura hifitre ahambo sunggruri-rundeimbimbo yimbureapuruhi yahuya, “Nda wandi saf-ane asahapuri. Nga se wambo hohoan+mombohunda randu ndundi,” mehu.

20 Mare yahurai sesi sowasumo mburu Sisas ai kap semundu hayambo hoafiyuhi yahuya, “Kap nda wandi hori sishamumbohundambo karefoendi rananimbo simbori hoafi femindi asihfefeyo ra nginindamindimboe.

21 Sishamundi mbusumo nindou mamai ai wambo hurutumbi nindou-yafe warihundeandirimbui. Nga ahandi watijari ra wandi dibore sesi nandife fondiwami anango.

22 Nine-moatukuni God ai Nindou Hondü ahambo refimbo hohoanimomayu ra yahurai tukundifemboe. Nga Nindou Hondumbo hurutumbi nindou-yomondi waruhariri ranai hipoanimbembou-ani,” mehu.

23 Raniyomo asu sunggruri-rundeimbi ai ahamundihoari rani-moatukuni ra didi ramande yahomo houmbo simborinduwurimemo.

Sunggruri-rundeimbi ai dudi adukarayu yahomo houmbo hoafinambo simbori simborimemo

24 Sisasimbo sunggruri-rundeimbi ai dudi adukarayu yahomo houmbo simbori hoafiyomondühi mamarimo.

25 Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Ndifoyei adukari bogori ai ana ndureimbiyomo houmboanemo asu nimorehi nindowenihi ra hifandirundi arundi. Nga nindou ranaheimbo hifandirundi arundi ranahamumbo aboedi farihou-rundeimb-anemo sei arihundi.

26 Se yahurai randafumboemo, nga adukari hamindayu sishamundi mbusumo ra ai hoarifi nindou nahurai-mbiyuwamboane. Asu horombofi hu ratupuriyu-randeimbi ai fehefembo ratupuriyu-randeimbi nahurai-mbiyuwamboane.

27 Düdi adukari hamindayua? Sesei fondühi amaruyu asu sesi yimbuareandiyu? Se raru hohoan+moyomondühiya sesei fondühi amaruyu ai adukari hamindayu. Nga roana sishamundi mbusumo fehefembo ratupuri ratupuriya rihandeimbi nahurai-anahi.

28 Se wambo tijirifo tukimefeyo ra moai hinngirundi.

29 Ro sishamumbo hifandimbo nginindi asahapuri wandi Ape wambo hifandimbo nginindi masendir nou.

30 Se ro nginindi hifandirhandi ranambe wandi sesi fondiwami sesi dowadumo hoe ndimindimondumboemo. Asu se bogorindi nimarifondiwami nimandumombo Isiraeri-yafe siri 12 ra hibadumboemo,” mehu.

Sisas ai Pitamboya, ai wambo daboadi hihirindeandirimbui mehu (Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Son 13:36-38)

31 “Saimon, Saimon, Satan ai shafi anihondumbofe ra refe hoeifembo hoafiyumboani sapo nimorehi mban hiriyehi badini pirihindühi safi hinngarihindi nou.

32 Nga ro Godimbo didibafimeheandi shafi anihondumbofe ra hinngindowamboya sahehea. Rananimbo se asukai hihirindafo wambo sowanambo didifihumbo apodoho-apodohoyomondeimbi ranahamumbo fandihawapura nginindimbeyomo-ndamboane,” mehu.

³³ Nga Pita ai Sisasi+ambo hoafiyunduwohö yahuya, “Adükarî, ro ndearambo nafiri+hamindimboanahi se-dibo karabusambe hombo asu yifi+ambo amboani,” mehu.

³⁴ Sisasi ai hoafiyuhi yahuya, “Pita, hapo nimbikoani kakaro ai hoafikoate-yuambe animbo se wamboya ngimimbo moai fifirihini mbisafindirimboyafi,” mehundo.

Sisasi ai ahambo süngrurü-rundeimbimbo kaki sandife arü pisao yihimindi asu napo arü ra mbisiwandümu-ndamboane mehu

³⁵ Sisasi ai ahambo süngrurü-rundeimbi ranahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Horombo ro sihamumbo koarheheapurühi sahiya, ‘Se kaki sandiferambo arüyo asu napo sandiferambo arüyo, asu su yirambe kiki+foefemboane semindipoani’ masahi rani-simboani se bidifiri moatükunî mbonimborundümondai?” Ai hoafiyomondühi yahomoya, “Wani,” mehomo.

³⁶ Ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Haponda nindou düdi se kaki sandiferambo arü, düdi se pisao yihimindi hamindi ra semindikoate-ayu ana, ahandi ngisihari hoeari ra nindou ngorumbo sagadowohumbo asu rani fihindi kaki ndemündü haya pemmbiyu-wamboane.

³⁷ Godindi bukambe hoafiyowohü yahoya, ‘Ahambo moaruwai hohanimoju-randeimbi nindou nahurai randihorimboyei,’ meho ranana wamboyo, nga ranane hapondanambe tükefeyo,” mehu.

³⁸ Ahandi süngrurü-rundeimbi ai hoafiyomondühi yahomoya, “Adükarî! Hoeiro, pisao yihimindi hamindi yimbu nda,” mehomo. Ai hoafiyupurühi yahupuriya, “Ra ndearane,” mehupuri.

Sisasi ai Orif Wafuambe Godimbo didibafimayu (Matyu 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Sisasi ai adükarî ngoafi ra hinngire hayambo Orif Wafuana mahafu sapo munuambo si refi marandi nou. Raniyomo asu ahambo süngrurü-rundeimbi ai ahandi süngu mahafomo.

⁴⁰ Ai hafomo nimarimboyohü tüküfli hoafiyupurühi yahupuriya, “Nini-moatükunî sihamumbo rande hoeindeapurimboe rani+ambo-hünda se Godimbo didibafindafundani sihamumbo nginindi mbisagapuramboane,” mehupuri.

⁴¹ Sapo nimoie pifeyoani ho pirayo rani simogodühi safi Sisasi ai hu yiri yimbu pusire nimarumbo Godimbo didibafimefiyu.

⁴² “Ape, se yifirayafi ana, wambo asübusümbi moatükunî tüküfemboayo ra raganambo-ndowandi. Nga se nîne yifirayafi rani süngundowandi, nga ro yifirayahî rani süngufepoani,” mehu.

⁴³ Raniyo asu sünambeahindi nendi ai ahambo nginemündümbohünda tükümefiyu.

⁴⁴ Sisasi ai asübusi afindi hamindi semindimboayu ranahambo hamindi tütüngirihoei hayambo Godimbo didibafimayu hoango. Raniyo asu ahandi yikunimihoe ranai hori nahurai pimendo hoango.

⁴⁵ Sisasi ai Godimbo didibafiyu moendire hayambo ahambo süngururü-rundeimbimbo sowana huane asu mapomo sapo afindi hohanimojomondühi wambo.

46 Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Nimboe se hapoana apusayomoa? Nga botiyafu Godimbo didibafindafundi nini-moatükuni rande hoeindeapurani nginepurimindimbohünda,” mehu.

*Sisasimbo mbumaründümo
(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Son 18:3-11)*

47 Sisas ai wataporiyuhü nünquambe awai nendi afindi ranai masifo. Sapo Sudas Sisasimbo süngrurü-rundeimbi ambeahindi-mayu ranai sepurimündü haya mahafomo. Raníyu asu Sudas ai Sisasimbo wakikihimbohünda ahandi fikimi mahu.

48 Asu Sisas ai hoafiyundühi yahuya, “Sudas, se wakikihimbo asafi ra Nindou Hondumbo hürütümbi nindou-yafe warihüfimbo safomboyafi?” mehu.

49 Sisasimbo süngrurü-rundeimbi ai hoeirundane ahambo kikihimindimbo yangirimemondamboemo hoafiyomondühi yahomoya, “Adükari, ro yioefi pisao yihimindi safi ranambo hitihupirimbo?” mehomo.

50 Raníyo asu aihündi mamí ai pisao ndarhendühindamboyu Godimbo sesi síhou-rundeimbi bogori hondündi ratüpuríyu-randeimbi-mbo warihondü himbohóeari mafaofaoreando.

51 Sisas ai hoafiyuhí yahuya, “Yowan! Ndahurai refepoani!” mehu. Raníyo ahandi himbohóeari ra warí pamareanda asúkai koadürü koadürümefeyo.

52 Nindou sapo Sisasimbo kikihimindimbo masifomo ra Godimbo sesi síhou-rundeimbi bogoriyomo, Godindi wori hifandiru-rundeimbi prisman bogoriyomo asu Suda-yafe boboagori raníyomo. Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se pisao yihimindi asu nimihari fufuründümo masifomo ra hümbohüní nindumbo kikihemündimbo nahuraiyomo.

53 Ro sebabdimbo muñguambo si Godindi worambe nimarí maríhandi ra moai raníhü kikihiründümondí. Nga haponda síhamundi siane nimboe nimbi ai adükari tüküfihí simbo ngasündeamboane,” mehu.

*Pita ai Sisasimboya, Ro moai fifirihini mehu
(Matyu 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Son 18:12-18, 25-27)*

54 Sisasimbo kikihiründümo houmbo Godimbo sesi síhai-randeimbi bogori hondü ahandi worinambo sowaründümo mahifomo. Raníyo asu Pita ai süngumarapuri hüfu.

55 Asu ai hai wori gabusümo püpiru houmbo mamarímondamboyu raníhü ai-babidimbo mamarímo.

56 Nímorehi mamí ratüpuríyo-randeimbi ai hai síhi hímboyowane Pita ai mamaruwamboyo ndoreri türüfoarerí mbura hoafiyowohü yahoya, “Nindou ndanana sapo Sisas-díbo hu marandani,” meho.

57 Pita ai hoafiyuhí yahuya, “Nímorehi se hoafayafi ranana moai akídou-amboani ro fifirihini,” mehu.

58 Asu rani wangabeahi safi nindou ngorü ai hoeiriri hayambo hoafiyundühi yahuya, “Ngörü ana sapo seanafisi.” Nga Pita ai hoafiyuhí yahuya, “Wandafi, roana wananahi ana,” mehu.

59 Ran-ahandambohöndi gedühi safi homboyoane asúkai nindou ngorü ai hüti hoafimarüri, “Sapo nindou ndanana Sisas-díborihindani nimboe ai-amboani Garirihündani.”

⁶⁰ Asu Pita ai hoafi-yuhiya, “Wandafi, roana moai fifiri-heandi se wataporimbo-arandi ranahambo!” mehu. Raniyo asu hoafiyuambe kakaro ai hoafimayu.

⁶¹ Raniyo asu Adukari ai hihirifi Pitambo turumafoariri. Asu Pita ai hohoanmomayu Adukari ai hoafimeindo ranahambo. Hapo nimbokoani kakaro ai hoafikoate-yuambe animbo se ngimimbo wambo moai fifirihini mbisafindirimboyafi.

⁶² Raniyo asu Pita ai weindani tukufi hu afindi hamindi aranimayu.

*Nindou ai Sisasimbo tirifoefe hoafiyomonduhi harimemondo
(Matyu 26:67-68; Mak 14:65)*

⁶³ Simayowambo hifandimaruri ranai tirifoefe hoafiyomonduhi bubumaruri.

⁶⁴ Ai ahandi himboari hoearinambo gabudifoaruwuri houmbo hoafiyomondowohu yahomoya, “Se Godindi hoafi hoafiyafirandembayafi ana, hoafiyafimuni dudi shambo harimayunini rana!” mehomo.

⁶⁵ Ai Sisasimbo moaruwai hoafiyomondo marundi.

*Sisas ai kansriyomondi himboaruhi tukufi hoafi didiboadomareandi
(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Son 18:19-24)*

⁶⁶ Simayowambo hifandirundeimbi ai mafandundi. Asu Godimbo sesi shou-rundeimbi bogoriyomo asu ahinumbi hohoanimo yamundurundeimbiyomo ai-amboa ai-babidi fandu mburumbo Sisasimbo sowarindumo ahamundi bogori hondu kot raninambo mahifomo.

⁶⁷ Ai hoafiyomonduhi yahomoya, “Se Kraisyafi ana, hoafindafimuni,” mehomo. Sisas ai hoafiyupurui yahuya, “Ro hoafehapuri amboani ngiri se wambo anihondumbo-ndundiri.

⁶⁸ Asu simbori shamumbo ro duduehapuri amboani ngiri hoafindimondiri.

⁶⁹ Haponda ndanihu piyo hayambo sungunambo aho ranana, Nindou Hondu ai God Ngini-ndeimbi ahandi warihondu warihu nimandumbui,” mehu.

⁷⁰ Ai munguambo hoafiyomonduhi yahomoya, “Ranayo ana, se Godindi nimiriyafi?” Sisas ai hoafiyupurui yahuya, “Se shamundihoari hoafayomo rasi, nga rananahi,” mehu.

⁷¹ Ai hoafiyomonduhi yahomoya, “Refe ana, nimboe nindou ngorumbo ahambo hoefimbo hoafayefa? Nga ndearambo shefi himboambenambo hoafimayuambo himboriyefi-mboanefisi,” mehomo.

23

*Pairatimbo sowana Sisas sowarindumo mahifomo
(Matyu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Son 18:28-38)*

¹ Munguambo rani bobogori-memo ranai Sisasimbo sowarindumo Pairat sowanambo mahifomo.

² Ai ahambo papi-hoafirirurui yahomoya, “Nindou nda shefi nendambo hohoanimo mamikarimarandura kikihi-marihurimindexi. Ai hoafiyuhi yahuya, ‘Yowani Sisarimbo kaki saimbopoani,’ yahu asu ahandi fimboya, ‘Krais, adukari bogor-anahi,’ mehu,” mehomo.

3 Pairat ai Sisasiṁbo dūdurirūhi yahuya, “Se ra Suda-yafe adūkarī bogoriyafi?” mehuamboyu. Sisasiṁbo ai siṁbori hoafiyuhi yahuya, “Siḥafihoari hoafayafisi,” mehu.

4 Pairat ai Godiṁbo sesi sihou-rundeimbi bogoriyomo asu awai nendi afindi mengoro ranaheimbo hoafiyuhi yahunduriya, “Ro nindou nda moai nini-moatukuni moaruwai rareanda hoafi himboryahi,” mehu.

5 Ai asūkaiyei pukūna hoafiyehi seiya, “Sisasiṁbo ai hoahoangū wakireandūhi nindou yamundireandūhi hohoanimo botimareanduri. Ai Gariri hifihihi piyu haya sūnūmbo Sudia hifihihi tūkumefiyu,” masei.

Pairat ai Sisasiṁbo Herot sowana koamariheiru

6 Pairat ai hoafi ra himboryu haya dūdūfihī yahuya, “Garirihūndiyu nindou nda?” mehu.

7 Herot ai mamī profensi hifi ra hifandimarandi rani hoarehiyu Sisasiṁbo ai manūngu. Raniṁboyu asu Pairat ai Sisasiṁbo Herot sowana koamariheirambo mahu sapo Herot ai rani-siṁboani Serusaremihi mamaru wambo.

8 Herot ai Sisasiṁbo hoeirani mayowambo hihifi-hihifimayu, niṁboe sapo ai moani hoafi yangiri himboryu hayambo asu hoeindihini mehu. Ai sapo yare hohoanimo yuhū Sisasiṁbo ai hepuni-feimbi moatukuni randeanda hoeindihēa yahuhayambo.

9 Herot ai Sisasiṁbo dūdu-dūdumaruri, ŋga asu moai akidou-amboani nini hoafi hoafiyu, ŋga wani.

10 Godiṁbo sesi sihou-rundeimbi bogori asu ahinūmbi hohoanimo yamundu-rundeimbi akimi maningomo ranai tikaruhoumbo Sisasiṁbo papi-hoafimaruri.

11 Herot ai ahandi ami babidi Sisasiṁbo tirifoefe hoafiyomo mburumbo asu bogori-yomondi hoeari aboedi safi yihuruwuri mburumbo asūkai Pairat sowana koamarihawuri.

12 Horombo ana, Pairat ai Heroti-dibo siṁbori ŋginiṁduri-mefaniyosi, ŋga rasiṁboani ai aboedi-aboedimefi-neandi.

Pairat ai Sisasiṁbo ya ifimbiyuwamboane mehu

(Matyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Son 18:39; 19:16)

13 Pairat ai Godiṁbo sesi sihou-rundeimbi bogori asu Sudayei bogori munguambo nindou amuri raniyei aheimbo gugurimareanduri.

14 Ai hoafiyundurihi yahuya, “Nindou wambo sowana sahorimindei masinei ndanahambo hoafiyehi seiya, ‘Moaruwai hohoanimo yuhū randeimbani’ masei. Ro ahambo sihei himborauihi dūdumarihini, ŋga ro moai se ahambo papi-hoafimarihori ra nini-moatukuni moaruwai rareanda hoafi himboryahi.

15 Asu Herot ai hoeirani nini-moatukuni moai rareandi, ŋga raniṁboyu hihiriri sihefimbo sowana koamariheirambo masūnu. ŋga asu ai nini-moatukuni moaruwai rareandai animbo raniṁbo yifimanda?

16-17 Ro ahambo tihirifo ndahando mbundihambo animbo asu moani aboedi koandihēhina ŋgumbui,” mehu

18 Munguambo nindou ranai fandhihi pukūna hoafiyehi seiya, “Nindou nda ndahorimindei ŋgei hifokoandihori. ŋga raniṁbo Barabasiṁbo aboedambo-fimboani!” masei.

19 Barabas ra ai adūkarī ŋgoafihū gafman babidi yifiariyu nindou hifokoare hayambo karabusi-mefiyu-ani.

20 Pairat ai Sisasiṁbo hiniṅgifiyuwanṁ aboedambo homboani mehu raniyu asu awai nendi afindi ranaheimbo asukai hoafimeyunduri.

21 Ai asukai pukuna hoafi karihehinduhi seiya, "Nimi keimbi karihendeimbifihṁ pandiwuri! Nimi keimbi karihendeimbifihṁ pandiwuri," raniṁmayei.

22 Ai asukaiyu ṅgimimbo dūdureandūrihi yahuya, "Nine-moatūkuni ramareandi? Ahambo hifokoefimbo aseṁ ra ro hoeirihina moai nini moatūkuni akidou-amboani rareandani hoafi himboriyahṁ. Nga moani akidou yangiri tṁjirifo ndahando mbundiha aboedambo koandihina mbihu," mehu.

23 Nga ai moani hoafi pukuna karihehinduhi hūtihoafiyeihi seiya, "Sisas ai yifimbiyu-wamboane, yifimbiyu-wamboane," mayei. Ai hoafimayei habodeṁ ra moani Pairatindi hoafi ṅgasunde hayambo ahei nimoamo hamindimayonduri.

24 Raniyu asu Pairat ai Sisasiṁbo ahei hohoanimo süngumareandi.

25 Raniyu nindou mamṁ Barabas gafman babidimbo yifiariyu nindou hifokoare hayambo karabusambe mamaru ahambo aboedambo koamarisheru. Raniyu asu ai Suda nine refembo yifirimayei süngu Sisasiṁbo ami-yomondi warihumariri.

Sisasiṁbo nimi keimbi karihendeimbifihṁ tṁkoründümo pamarüwuri (Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Son 19:17-27)

26 Sisasiṁbo sowaründümo homondane Saimon Sairinihündi ai nafini masufu ṅgoafinambo hifombo yahuhayambo. Raniyomo asu Sisasindi nimi keimbi karihendeimbṁ ra sowandifi hawa Sisasindi süngu hüfi yahomo houmbo hūti-hūtimaruri.

27 Asu awai nendi afindi ranai Sisasindi süngu hūsihi, nimorehi bidifiri ranambeahi mahūsi ranai Sisasiṁbo hohoanimoyeihi araninambo sahorimindei mahūsi.

28 Nga asu Sisas ai hihirifi hoafiyundūrihi yahuya, "Serusaremhündi nimorehi se yowanṁ wambo araninambo-yondiripoani. Nga sihei fimbo asu sihei nimoakidiboumbo animbo araninambo-ndihünduri.

29 Awi mamṁ si tükündifemboe rani-simboani nindou ranai hoafindeihya, 'Nimorehi nimori wakemindikoate-ayei asu nimori titihukoate-ayei se hihifi-hihifindei. Sapo aheimbo tṁjirifo ra ṅgiri tükündifeyo,' mbiseimboyei

30 Rani-simboani animbo nindou ai nimoie wafumbo hoafindeihya, 'Wamini piyafimuni,' mbisei.

Asu asukai hifi wafumboya,

'Gabudifoarwamunṁ,' mbiseimboyei!

Hosea 10:8

31 Hapondani ro nimi yangiri nahurai-anahi, nga wambo rawarhindiri. Nga süngunambo moaruwai tükündefeyoani se nimi yapari nahurai-ayei siheimbo nūngumandifendura?" mehu.

32 Nindou yimbu moaruwai hohoanimoyafandeimbṁ amboani Sisas dibombo sowapündümo mahifomo ahafanimbo hifokoefepirimböhünda.

33 Ai hei nimoie wafu mbirihapiri sisamṁ sei arihündi ranihü Sisas asu hūmbuhūnyafan-rinandeimbṁ nindou yimbu ahamumbo tṁkorūpündümo pamarupuri ra Sisas ai mbusümoyuwane asu ṅgorü ai warihondūnyu asu ṅgorü ai kadūdanīyu yafine pamarupiri.

34 Sisas ai hoafi+yuh+ya, “Ape, amboawi mb+saf+ n+mb+oe ai moai f+firundi n+ne-moatükun+ rawarundi ranahambo,” mehu. Asu ami ai satu piraimemo didai Sisas+ndi+mayo hoear+ ra mandemündü yahomo houmbo.

35 Nindou af+ndi+ ranai n+boadei h+imboanambo h+ifand+hündi, nga boboagor+ nindou ai Sisas+imbo t+ri+foarüwuri hoafi+yomondü+ yahomoya, “Nindou b+id+firambo aboedambo-reandüri marandi. Se God+ndi+ n+mor+ Krai-sayaf+ ana, yaro s+haf+hoari+ aboedamboyafo,” mehomo.

36 Asu ami amboani t+ri+foar+wurü+ homo hühütimbü moatükun+ wain hoe finiga masabudo.

37 Ai hoafi+yomondowohü yahomondoya, “Se Suda-yafe bogorayaf+ ana, yaro s+haf+hoari+ aboedamboyafo+!” mehomo.

38 Nimi+ keimbi+ karihendeimbi+ n+moamo ndaru sürü+ pamarundi: NDA SUDAYAFE ADÜKARI BOGORANI.

39 Nindou h+ümbuhü+nyafani+ri+nandeimbi+ n+mi+ keimbi+ karihendeimbi+ fih+ mapen+mbafani+ ngorü+ ranai Sisas+imbo t+ri+foarirü+ puküna hoafi+yuh+ yahuya “Se ra Krai-syaf+? Ranayaf+ ana, yaro s+haf+hoari+ aboedamboyafo+ asu y+hoeh+imbo amboani+ aboedambo-rowamuni,” mehu.

40 Nga asu ngorü+ h+ümbuhü+nyu-randeimbi+ gorügoan+ni+ mapenüngu ranai afoai+ yahu hoafi+yundowohü yahundoya, “Se God+imbo y+h+imboyafo+? Nga se t+ñ+ri+fo asowand+fi+ nahuraiane ai-amboani+ asemüdu.

41 S+hiri+ t+ñ+ri+fo asahoam+indeh+ ranana sapo n+ni+moatükun+ s+hiri+ ramar+hoand+ ran+ süngumboane. Nga nindou ndanana moai n+ni+moatükun+ moaruwai rareandi.”

42 Asu ai hoafi+yuh+ yahuya, “Sisas, se s+haf+ ng+n+ndi+ h+ifandarandambe tüküyafo amar+fi+ ana, se wambo hohoan+mondaf+nd+ri,” mehu.

43 Sisas ai hoafi+yundowohü yahuya, “Ro an+hondü+moanah+ haponda hoafehan+ni+ se ro-di+bo ngoafi+ aboedi+ ran+hü+ n+mand+imboyafo+,” mehu.

Sisas ai y+fi+mayu

(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Son 19:28-30)

44 Sapo hü+fi+ham+ndi+koate-yowohü wambo n+mb+ ranai hüfün+imbo peyo haya gabud+foare hombo n+mbambe tüküme Feyo.

45 Refeyoambe asu hoear+ God+ndi+ worambe kümarundi+ ranai mbusümondü+ yimbu bumareandi.

46 Sisas ai pukünambo ham+ndi+ hoafi+ kari+hoeh+hü “Ape, wand+ yifiafi+ s+haf+ war+hari+heandi,” yahu mburambo asu y+fi+mayu.

47 Asu ami-yomondi+ bogor+ manüngu ranai n+ne-moatükun+ tüküme Feyo ra hoeireanda mayoa asu God+imbo aboed+ani+ yahu hoafi+yuh+ya, “An+hondü+ane, nindou ndanana moai n+ni+moatükun+ moaruwai yare rand+,” mehu.

48 Nindou af+ndi+ wak+re mengoro ranai hoer+hinda mayowamboyei af+ndi+ hohoan+moyeh+ ahei ngusüfohü purüki-purüki kameih+ ngoaf+na mahei.

49 Nga Sisas+ndi+ fik+m+n+ndi+yei asu n+moreh+ Garirihündi+ ahambo süngumar+hori+ ranai foar+hehi+ n+boadeimbo h+imboanambo wamar+hori+.

Sisas+imbo honguambe mas+hehori

(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Son 19:38-42)

50-51 Nindou mam+ an+hondü+mo-reandeimbi+ aboedi+ ham+ndi+ manüngu ahand+ ndüri+ Sosep, aiana Suda-yafe kans+ir ambeah+ndi+yu. Nga asu

ai moai yifiriyu bidifiri boboagori-yomondi hohoanimo Sisasimbo ramarundi ranahambo. Aiana Suda-yafe ngoafi Arimateahündiyu hayamboyu asu God nginindi hifandarandi ra tüküfemboayo ranahambo hifanda marandi.

⁵² Sosep ai Sisasindi yifinimoko ra dibonapifembohünda Pairatimbo düdufimbo mahafu.

⁵³ Asu Sosep ai Sisasindi fi-nimoko ra nim keimbi karihendeimbi fihindi foarimündi siherü henüngu kifohi hoearinambo pariri ngamondi foariri mbura sowaründümo homo nimoei adükarü nimaroweimbi hongu nahurai wowondimaru hifomo ranambe masihawuri. Asu hongu ranambe ra moai horombo yifi sihoemo rundi.

⁵⁴ Ai ndeara sümbo Godimbo hohoanimoyowohü moani ngoafimbo nimarimboane sei hehimbo munguambo moatükuni napirihindane ranimoatükuni ra tüküme feyo.

⁵⁵ Nimorehi Garirihündi Sisas babidimbo mahüsi-mayei ranai Sosep babidimbo Sisasindi yifinimoko shefimbo honguanambo mahei sapo nungurüwurimboemo asihawuri ra hoeifimbo.

⁵⁶ Ranıyei asu nimorehi ranai worina hei aboedi fisinjarümbü moatükuni mbimbirai asu marasen ndondomarihindi. Asu Mosesindi ahinümbi hohoanimo hoafimayo süngu moani nimarimbo si ra mamarei.

24

Sisas botimefiyu hoafi

(Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Son 20:1-10)

¹ Mamı wik ranahandambo weangurühindi sihi siambe hondü nimorehi ranai Sisas samboarüwuranambo aboedi fisinjarümbi mbimbirai ndorihı masihendi ra sahümündi mahei.

² Asu ai hei himboyeiane nimoei hongu nafitambeihü guru pamarundi ranai pairikoate tifoehıre amoahıre mengoro.

³ Nga ai kefoehi hüsi himboyeiane, asu Adükarı Sisasindi yifinimoko ra moai yangoro.

⁴ Ranımoatükuni ranahambo afındi hohoanımoyeihı nimboeiane, nımehınou nındou yımbu ranai hoearı si kareandeimbi güdıne hena ahei fikimı tüküyafıne manımbafanı.

⁵ Asu nimorehi ranai yihımbombo hıfını mbiro piyei hehi manımboei. Asu nındou yımbu ranai hoafıyafandühi safanıya, "Nımboe se nındou yangıri nınguweimbi ranahambo yifıyeimbiyei fondıwamı kokoarıhora?"

⁶ Aiana moai ndühi yanguru, nga botimefiyu. Ai Garirihü nınguambe sıheimbo hoafımayu ranımbı se hohoanımondei.

⁷ Ai yahuya, 'Nındou Hondü ra nındou moaruwai hohoanımo yomo-ndeimbi-yomondi warıhündüwurımbımoemo nımı keimbi karıhendeimbi fıhi fıkoemündi pefımbıhünda. Asu yımbu sındu haya ngımı noufımbı ranıfıhi anımbı botındıfımbı, mehu,' masafanı.

⁸ Ranıyo asu nimorehi-mayei ranai horombo Sisas hoafımayu ra hohoanımomayei.

⁹ Asu nimorehi-mayei ranai hongu ra hınıngırıhi hehi hei ahambo süngırurü-rundeimbi 11 asu munguambo amurı ranıyei aheimbo munguambo moatükuni wataporımbı-marıhündüri.

10 Sapo honguambe munguambo moatükunî tükümeſeyoa hoeirîhi hehi Kraisîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbîmbo hoafi mayei nîmorehî ranana Maria Makdarahündiyo, Soana, Maria Semsîndî hondîyo asu bîdîfirî amurî ranîyei.

11 Nga asu ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbî ai nîmorehî hoafi mayei ranahambo tîkarîhi hehi hoafi yangîrî anîhündî yahomo houbmo moai anîhondümborundî.

12 Nga asu Pita ai pîpiyu hu honguambe amofi hîmboyuane, hoeari ahambo hîmondîmarîhorî ranî yangîrî menjorowa hoeimareandî. Ranîyo ai hongu ra hîningîre haya hüfu worambe ranî-moatükunî ranahambo afîndî hohoanîmoyuhü mamaru.

*Nindou yimbu ai Sisasiambo Emaus nafi hohü hoeimarînerî
(Mak 16:12-13)*

13 Nîmorehî ranai honguanambo hüsi simboanî Sisasiindî süngurü-rundeimbî yimbu ranai ngoafi mamî Emaus Serusaremîhündî hombo 11 kiromitahüfeimbî hoandarî nafi mahafanî.

14 Ai hafandühî mungu moatükunî tükümeſeyo ranahambo wataporîmbo-marînandî.

15 Ai wataporîmbo-rîni hafandühî fifîrînandane, Sisasi ai ahandîhoarî tüküfi haya ai-babîdîmbo mahu.

16 Mamî moatükunî gabudîmafoareapîra ai moai ahambo Sisasi-ani safanî türüfoarînerî fifîrînerî.

17 Asu ai ahafanîmbo düdureapîrühî yahuya, “Se nîni-moatükunîmboyo wataporîmborînandühî ahafana?” mehuamboyanî. Asu ai ngusüamboarambe sisasi fiyafandühî manîmbafanî.

18 Asu ngorü, ahandî ndürî Kriopas, ai simborî hoafi yuhî yahuya, “Awi Serusaremîhü ndüfosimbo tükümehindî ra se yangîranafi nîne moatükunî ranîhü tükümeſeyo ra fifîrîfekoate-ayafi?” mehu.

19 Asükai Sisasi ai düdureapîrühî yahuya, “Nîmboe wataporîmbo-arînanda?” mehuamboyanî. Asu simborî hoafi yafandühî safanîya, “Sisasi Nasaretîhündî ranahamboane wataporîmbo-arîhorî. Aiana Godîndî hoafi hoafi yu-randeimbîyu haya God asu munguambo nindouyei hîmboahü ahandî hoafi, ratüpurî ra ngînîndî hamîndîyo.

20 Yihoefî bogorî nindou asu Godîmbo sesi sîhou-rundeimbî ai gafmanî-yomondî warîhü hîningîmarîwuri. Ranîyo gafman ai hîfokoeffimboani yahomo houbmo nîmî keimbî karîhendeimbîfihî tîkoründümo pamarîwuri.

21 Nga horombo ro hohoanîmoyefühîya, ‘Sisasi ranana God ai Israerîhündî ranaheimbo aboedambo-fendürîmbo kafoarîrî hîningîrîrîmbombai,’ masefi. Asu hîfokoamarîwuri ra yimbu si ho hayamboyanî hapo ngîmî noufimbî siane.

22-23 Hapo siambe hondü nîmorehî bîdîfirî roambeahîndî ai hei honguambe hîmboyeia moai ahandî yîfînimoko ra ranîhü hoeirîhindî. Ranîyo ro hepünîmehundî. Ai sînei yîhoefîmbo hoafi yeihî seiya, ‘Sünambeahîndî nendî yimbu hoeirîhupîra ai safanîya, ‘Sisasi ana yangîrî mbanîngu,’ masafanî,’ masei.

24 Asu nindou bîdîfirî roambeahîndî amboanî hîfomo honguambe munguambo moatükunî ra hoeirunda nîmorehî hoafi mayei süngure menjoro. Nga asu moai Sisasiambo ana hoeirîwuri,” masafanî.

²⁵ Asu Sisas ai ahafan+mbó hoafi+yup+rühi yahuya, “Se ana ngusüfokoate-anemo, se moai God+ndi hoafi hoafi+yomo-rundeimbi hoafimemo ranahambo nimehünou hohoan+moyomo.

²⁶ God+ndi hoafi hoafi+yomo-rundeimbi ai hoafi+yomondühi yahomoya, ‘Nindou God ai ahandi nendambo aboedambo-fendür+imbo kamafoariri ra asübusi ndemündi mbundambo animbo asu süngunambo God+ndi h+imboahü ndür+ adükärümb+ndümbui,’ mehomó,” mehu.

²⁷ Ran+yo Sisas ai ahafan+mbó ahandi fimbo Bukambe hoafi mapen+ngó ra Moses+ndimayo bukifih+ piyu haya God+ndi hoafi hoafi+yomo-rundeimbi sür+ pap+rú mas+hoemo ranahambo yamund+mareap+r+ hu.

²⁸ Ai homo Emaus ngoaf+kimi tüküme fundi. Ran+yo Sisas ai ngasünde haya hombonoumefiyu.

²⁹ Nga yimbu ai hüti hoafi+yafandühi safaniya, “Mborai ro-bab+di apoefo, nga ndeara hüf+ham+ndi hanühi nimbifembo ak+mane,” masafandamboyu. Ran+yu hafu ahafandi worambe aibab+di mamaru.

³⁰ Ai sesimbo yahomo houmbo n+mar+mombo bret semündü God+mbó h+hi+f+rür+ mbura hifitire haya masagap+r+.

³¹ Rasüngu-mareandamboyo ai hepünaf+neandühi Sisas ani safani f+f+r+mar+neri. Nga asu nimehünou asukai awar+mar+hoayuwa moai hoeir+neri.

³² Ai ahafand+hoari simbor+ hoafür+yafandühi safaniya, “An+hondü-ane, nafini sineföh+ siheh+imbo watapor+imbo-maramuna asu sih+r+ ngusüfoambe hepün+mehoandi,” masafani.

³³ Refe hayamboyoane, süngur+neri-r+nandeimbi ranai botiyafine hena Serusarem+nambo mahafan+. Ran+yo hafan+ hoeir+neapuran+ ahandambo süngurü-rundeimbi 11-memo ranai ahamundi ngunind+ bab+di gugureafu mamar+monda hoeimar+neapur+.

³⁴ Ai hoafi+yomondühi yahomoya, “An+hondü-ane, Adükari ai yif+hünd+ bot+mefiyu! Ai Saimon-so tüküme fiyuwa hoeimariri,” mehomó.

³⁵ Ran+yo asu süngurü-rundeimbi yimbu ranai ahafan+imbo-so nafini tüküme fiyu asu bret hifitireanda türüfoar+ner+ f+f+r+mar+ner+ ranahambo watapor+imbo-mar+nandi.

*Sisasimbo süngurü-rundeimbi ai hoeimarüwuri
(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Son 20:19-23; Ratüpur+ 1:6-8)*

³⁶ Ahambo süngurü-rundeimbi ranai b+di+f+rambo rani+moatükuni ra watapor+imbo-rundane, Sisas ahand+hoari ahamundi mbusümo tüküfi nüngumbo hoafi+yupurühi yahuya, “Sihamundi ngusüfoambe afure kümbearoamboane,” mehu.

³⁷ Ran+yomo yifiaf+mbai hoeiar+hur+ yahomo houmbo y+h+imbo munguna moaruwaimemo.

³⁸ Nga asu Sisas ai hoafi+yupurühi yahuya, “N+imboe se ranahambo hepünefunda? Asu n+imboe se n+n+moatükun+yo hoeimarundi ranahambo awi f+f+r+fekoate-ayomoa?”

³⁹ Se wandi yit+ñari wat+ñari hoeiru. Ro wandi+hoar-anah+ nda! Se sündu hoeirundi+r+. Sapo yifiafi ana ng+r+ wand+ fi nahuraindo.”

⁴⁰ Sisas ai hoafi+yu mbura asu ahamumbo ahandi fi hoear+ ra nauimepur+.

⁴¹ Ai afɪndɪ hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪmemosi, ŋga ai awi ranahambo anɪhondũbofofe-koate-afɪndɪ hohoanɪmomemo. Asu Sisas ai hoafɪyupurũhɪ yahuya, “Se sesɪ bɪdɪfɪrɪ sɪhoundai?” mehu.

⁴²⁻⁴³ Asu ai kinɪ mamandundɪ ra ŋgorũ bɪdɪfɪrɪ masabudowa semũndũ haya ahamundɪ hɪmboahũ masesuwa hoeimarũwurũ.

⁴⁴ Ai ahamumbo hoafɪyupurũhɪ yahuya, “Se fɪfɪrɪndai ro horombo se-babɪdɪmbo nɪmboahambe hoafɪmayahɪ ra? Ro hoafɪyahapurũhɪ sahiya, Mosesɪndɪ ahɪnũmbɪ hohoanɪmo ranambe, Godɪndɪ hoafɪ hoafɪyomorundeimbɪ-yomondɪ bukambe asu Herũ Buk ranambe munɔɔ moatũkunɪ wambo tũkũndɪfemboe masahɪ.”

⁴⁵ Sisas ai ramehuamboemo ŋgusũfoambe fufurɪfoareapurũhɪ Bukambe hoafɪmayo ra tũrũfoaru fɪfɪrɪmarundɪ.

⁴⁶ Asu Sisas ai sɪmborɪ hoafɪyupurũhɪ yahuya, “Sapo Bukambe sũrũ papɪmarundɪ ra yare hoafɪyowohũ yahoya, ‘God ai ahandɪ nendambo aboedambo-fendũrɪmbo koamafoarɪrɪ ra asũbusɪ ndemũndũ mbunda yɪfɪndu haya ŋɔmɪ noufimbɪ ranambo yɪfɪhũndɪ botɪndɪfimbui.

⁴⁷ Rananɪmbo Serusaremɪhũ pɪndɪmo houmbo munɔɔambo hɪfɪ ahandɪ ndũrɪnambo hoafɪ bokarɪndɪhoemboemo. Rananɪmbo asu moaruwai hohoanɪmo ra hɪnɪŋɔrɪhindũhɪ aboedɪ hohoanɪmo sũŋɔrɪhindanɪ God ai ahei moaruwai hohoanɪmo ra amboawi mbeyahuamboane,’ meho.

⁴⁸ Asu se ndanɪ moatũkunɪ tũkũmefeyo ndanahambo wataporɪmbondu ndndɪ.

⁴⁹ Wandɪ Ape ai Yɪfɪafɪ Aboedɪ koarɪhefembo hoafɪyu masɪhendɪ ra koandɪheheamboyahɪ. Ŋga awi se hokoate Serusaremɪhũ nɪmandɪmombo Godɪndɪ-mayo ŋɔnɪndɪ ra ndowandũmo houmbo anɪmbo ŋgomo,” mehu.

*Sisasɪmbo God ai sũnambe serũmũndũ mahafu
(Mak 16:19-20; Ratũpurɪ 1:9-12)*

⁵⁰ Sisas ai ahambo sũŋɔrurũ-rundeimbɪmbo sepurũmũndɪ hu Betani ŋgoafɪhũ kaimayu. Ranɪyo God ai ahamumbo aboedɪ-aboedɪmbɪreapura yahu haya dɪdɪbafɪmefiyu.

⁵¹ Ai ahamumbo aboedɪ-aboedɪreapurũhɪ nũŋuane God ai ahamundɪ mbusũmonɪndɪ serũmũndũ sũnambe mahafu.

⁵² Ai yirɪ yimbu pusɪru nɪmarɪmombo ahambo ŋgusɪfo parũwurɪ mburumbo Serusaremɪnambo hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪ kameihɪ hɪhɪrɪyafu mahomo.

⁵³ Asu ai munɔɔambo si Godɪmbo aboed-ani yaho hohoanɪmombohũnda ahandɪ worɪna homo marundɪ.

Son Aboedi hoafi Son ai sürü papımarandı

Yangırı nıngombo Hoafi ra nindoumbomefeyo

¹ Horombo hondü God ai hıfı nda nafıkoate-yuambe Hoafi nda menğoro. Hoafi ra ai Godındı fikimı menğoro asu God-ane.

² Horombo hondü Hoafi ra Godındı fikimı menğoroane.

³ God ai Hoafi ranınambo munğu moatükunı ra nafımarandı, ınga moai ıngorü-moatükunı ıngorü nafı süngure tüküfeyo.

⁴ Hoafi ra yangırı nıngombo nımındühane asu yangırı nıngombo ra nindou-yafe si-ane.

⁵ Si ra nımbı ranahambo si asagado, ınga nımbı ra ıngırı si ranahambo gabudeandı.

⁶ Nindou mamı God ai koamarıheira mahu. Ahandı ndürı Son-ani.

⁷ Nindou ranaheimbo si ranahambo anıhondümbo hoafombohünda mahu. Nindou munğu ai hoafi ra hımborıyei hehi anıhondümbo-mbırıhında yehuenüngu mahu.

⁸ Son ra si ranıyupoanı, ınga si ranahambo anıhondümbo hoafıyurandeimbı yangır-ani.

⁹ Si ndanana si hond-ane asu ai hıfı ndanıhü tüküfe haya asu nindou munğuambo si boakıfoare arandı.

¹⁰ ınga Hoafi ranai hıfı ndanıhü menğoro. Hoafi ranınambo God ai hıfı nda nafımarandı, ınga asu nindou hıfı ndanıhü anıboadei ranai moai ahambo fıfırıhorı.

¹¹ Ai ahandı ıngoafı hondüna hu, ınga asu nindou ahandı ıngoafıhündı ai moai ahambo fıfırıhorımındeı.

¹² ınga dıdıyei ahambo anıhondümbo-rıhorühı fıhımarıhorambo asu ai aheimbo kamafoareandüra ai Godındı nımorı tükümehındı.

¹³ Moai hıfınındı moatükunınambo Godındı nımorımboyahi tüküyahındı sıhırı boagırı ramehindı nou. Wanı, ınga God ai ahandı hohoanımo süngu ahandı nımorımboyahi marıhündı.

¹⁴ Hoafi ra nindoumbofe tüküfe mburamboyo asu sıhefı mbusümo manünguwa ai ndürı adükarümbı ra hoeımarıhurı. Ndürı adükarümbı ra Godındı nımorı mamı yangırı ranahand-ane. Ai afındı hıpoambore-randeimb-ani asu sıhefımbı Godımbı afındı moatükunı anıhondümbo nafuımaramunı.

¹⁵ Son ai ahambo anıhondümbo hoafımayu. Ai puküna hoafıyundürühı yahuya, "Ro nindou ndanahamboyahı hoafımayahandürı, 'Ro boatei tükündaheanda ai wandı süngu tükündüfımbui, ınga aiana adükarı safı ıngasündeandıreimb-ani. Nımbıoe ai boateıfı manünguwa ro tükümeheandane,'" mehu.

¹⁶ Ahandı afındı hıpoambore ranı-süngu sıhefımbı afındımbı aboedi-aboedıreamunı arandı.

¹⁷ Mosesındı warı sünguyo ahınümbı hohoanımo tükümefeyo, ınga hıpoambıoe hohoanımo asu anıhondümbofe hohoanımo ra Sısas Kraisındı sünguyo tükümefeyo.

18 Moai nindou mam† ai-amboan† God hoeirir†, nga God†nd† n†mor† mam† Af†ndand† fik†m† n†ngumb† ai God-ani asu ai yang†r†yu God†mbo hoeirir† haya sihef†mbo nafu†maramun†.

*Son ai ro nindou God koamafoarir†-yah†poan† mehu
(Matyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Ruk 3:1-18)*

19 Suda bogor† ai God†mbo sihou-rundeimb† bid†fir† Rifai sir†h†nd† bab†d†mbo koamar†-houpura Serusarem hin†ng†ru houmbo kos†mo Son sowah† t†k†yafu d†duyafundowoh† yahomoya, “Se d†d†yafa?” mehomondamboyu.

20 Ran†yu asu Son ai moai d†boreand†, nga weindah† an†hond†mbo hoaf†yuh† yahuya, “Roana Nindou God koamafoarir† Kraisi ran†yah†poan†, nga wani†,” mehu.

21 Ran†yomo asu simbor† hoaf†yomondowoh† yahomoya, “Asu se d†d†yafa? Asu se Erasayafi?” mehomondamboyu. Asu Son ai simbor† hoaf†yupur†h† yahuya, “Wan†, roana ran†yah†poan†.” As†k†iyomo d†duyafundowoh† yahomoya, “Ro God†nd† hoaf† hoaf†yu-randeimb† h†fandar†hur†, se ran†yafi?” As†k†iyu ahamumbo simbor† hoaf†yupur†h† yahuya, “Wan†, roana ran†yah†poan†,” mehupur†.

22 Ran†yomo asu ahambo hoaf†yomondowoh† yahomoya, “Asu se d†d†yafi n†mora? Se y†hoef†mbo hoaf†yafan-an†mbo asu ro hoaf† ra nindou y†hoef†mbo koamar†-houmun† ahamumbo sowana sem†nd† homboanef†. Se sihaf† fimbo n†ngumamb†safa?” mehomo.

23 Ran†yu asu Son ai ahamumbo simbor† hoaf†yupur†h† yahuya, “Ro ranah†: Nindou mam† ahand† yas†mond† n†m† woh† fur†koate-yowoh† m†ng†yoh† yahoya, ‘Bogor†nd† naf† aboed† naf†nd†hehind†,’ meho, nga ro ranah†,” mehu. Horombo hoaf† nda God†nd† hoaf† hoaf†yu-randeimb† Aisaia rareamboyu yahurai bukambe hoaf†moya.

24 Farisi aiyomo nindou hoaf† sowand†mo homo-rundeimb† ahamumbo koamar†-houpura makosomo.

25 Nindou ranai Son†mbo hoaf†yomondowoh† yahomoya, “Asu se Kraisiyaf†poan†, Erasayaf†poan†, God†nd† hoaf† hoaf†yu-randeimb†yaf†poan†, nga asu n†mboeaf† se hund†r†rand†r† maranda?” mehomondamboyu.

26 Ran†yu asu simbor† Son ai hoaf†yupur†h† yahuya, “Roana hoenambo yang†r†-ane hund†r†h† ar†hand†, nga sihamund† mbus†mo nindou mam† an†ng†, nga asu seana moai nindou ranahambo fif†r†hor†.

27 Ro boatei weindah† rat†pur†iya ar†hand†, nga nindou ranai an†mbo s†ngunambo weindah† rande rat†pur†nd†mbui. Nga asu roana nindou aboed† ham†nd†yah†poan† ahand† su wof† h†mond†maram†ndu ra fur†hefemboh†nda,” mehu.

28 Hoaf† nda Betani ngoaf†h† Sodan hoe gogoan†n† t†k†mefeyoane. Asu h†f† ran†h†yo Son ai n†moreh† nindowenih† aheimbo hund†r†marand†r†.

Sisas ai God†nd† sipsip n†mor-ani

29 N†gor† sih† Son ai h†mboyuwane Sisas ahambo sowana mas†nuwa hoeir†r†h† yahuya, “God†nd† sipsip n†mor† as†fu ra hoeir†hor†. Ranahand† s†ngu-an†mbo God ai n†moreh† nindowenih†-yafe hohoan†mo moaruwai ranahambo amboawi mb†s†mbui.

30 Nindou ranahamboyah† ro siheimbo hoaf†yahand†r†h†, ‘Nindou ai ro n†mboahan† wand† s†ngu d†d†mbui. Nindou ai ad†kar† bogor-ani,

nga roana ai nahuraiyah+poani,' masahandüri. Nga asu ro n+ngokoate-yahambe ai manüngu.

³¹ Asu ro moai fifiri+hini, nga nindou ra didimbei, nga asu Israer+hündi ai ahambo fifirimb+ihora sahehea sini hundürü-mar+handüri," mehu.

³² Son ai yare hoafiyundürühi yahuya, "Ro hoeir+heandan+ Yifiafi Aboedi wupufu nahurai sünambeah+ndi kosi ahand+wami pühiyo mamaro.

³³ Awi ro moai nindou ranahambo fifiri+hini, nga God aiyu wambo hoenambo hundürümb+randüra yehuenüngu koar+hend+rühi yahuya, "Se hoeindowandan+ Yifiafi Aboedi kodi nindou ranahand+wami n+mandoani ana, asu ai-an+imbo aheimbo Yifiafi Aboedi+nambo hundüründandür+mbui," mehu.

³⁴ Yifiafi Aboedi ahand+wami kosi mamaro ra hoeimar+heandi asu an+hondümboanahi hoafayah+ nindou nda God+ndi n+mor-ani," mehu.

Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi kamafoareapurü

³⁵⁻³⁶ Ngorü si Son ai asukai ran+hü ahambo süngur+neri+r+nandeimbi bab+dimbo nüngumbo Sisas+imbo hoeirirane mahuamboyu, asu Son ai hoafiyuh+ yahuya, "Se hoeir+ne. Ndanani God+ndi sipsip n+morayu."

³⁷ Son ai ra-mehuamboyafani asu h+mbori+yafani hena ai Sisas+ndi süngu mahafani.

³⁸ Ran+yu asu Sisas ai h+h+r+fi hoeireapirane ahand+ süngu mahafandamboyu hoafiyup+rühi yahuya, "Se n+ni kokomboyafana?" mehup+ramboyafani, asu s+mbori hoafiyaf+nandowohü safanea, "Rabai, se nahiyafi n+mbafi aranda?" (Ndür+ 'Rabai' ahand+ n+m+ndi ra yamunde-randeimb-ane.)

³⁹ Sisas ai hoafiyup+rühi yahuya, "Sühüfani naha hoeir+ne," mehup+ramboyafani. Asu ai hüfani wori n+marümbi ra hoeir+ne hena, asu rani sihi ai-d+bo mamarifani ra ndeara n+mbambeyo.

⁴⁰ Nindou yimbu ranai Son+ndi hoafi h+mbori+yafani hena Sisas+ndi süngu mahafandi ahafandi ndür+ ra ngorü ana Andru, Saimon Pitandi ak+d+yu.

⁴¹ Ai hu, ahand+ amonngo Saimon kokorü+ hoeirir+ haya hoafiyundühi yahuya, "Ro Mesaia hoeimar+huri," mehu. (Ndür+ Mesaia ra Grik hoafinambo Kraisi-ani.)

⁴² Ran+yu Andru ai Saimon+imbo serümündi Sisas sowana mahüf-amboyu, asu Sisas ai Saimon+imbo hübudurürühi hoafiyundühi yahuya, "Seana Son+ndi n+mor+ Saimon-anafi, nga sihafi ndür+ ana Sifasi-mbeyowamboane," mehu. (Ndür+ Sifas ranana n+moei-ane.)

Sisas ai Firip Natanier+imbo fih+marap+müнду

⁴³ Ngorü si Sisas ai Garinambo hafombo yahuhaya n+marümbi, Firip+imbo hoeirirühi hoafiyundühi yahuya, "Se mborai wandi süngu," mehundo.

⁴⁴ Firip, Betsaidahündi Andru, Pita-bab+dimbo mam+ ngof+hünd-ani.

⁴⁵ Ran+yu asu Firip ai Natanier+imbo kokorü+ hoeirir+ haya hoafiyundühi yahuya, "Horombo Moses ai ah+nümbi hoafi sürü pap+randühi nindou kudümbui mehu ra fifiro. Asu God+ndi hoafi hoafiyomo-rundeimbi amboani ai mam+ yahurai sürü pap+marund+ ranahambo hoeimar+hori. Nindou ranana Sisas-ani Sosep+ndi n+mor+ Nasaret+hündi," mehuamboyu.

⁴⁶ Asu Natanier ai Firipimbo düdufinduhü yahuya, “Asu Nasaret ngoafihü ra aboedi moatükuni tükümandifeyo rane?” mehuamboyu. Asu Firip ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Naha se sühüfi hoeirosi,” mehu.

⁴⁷ Sisas ai Natanierimbo hoeiriran mahüfu-amboyu hoafiyuhi yahuya, “Nindou ndanana Israerihündi hond-ani, nga aiana anihondumbo yangiri hoafiyu-randeimbani,” mehu.

⁴⁸ Ranüyu asu Natanier ai Sisasimbo düdufindühi yahuya, “Se wambo nünguro fifiro-wandirimboyafa?” mehundu-amboyu. Asu Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Firip wambo fifirife hoafikoate-yuambe süfuri afümambe manimbafa hoeimarihéanini,” mehu.

⁴⁹ Ranüyu asu Natanier ai Sisasimbo hoafiyundühi yahuya, “Yamundo-randeimbi, seana Godindi nimor-anafi! Seana Israerihündi-yafe adükari bogor-anafi!” mehundo-amboyu.

⁵⁰ Asu Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Ro sihambo süfuri afümambe hoeimarihéanini masahi ranimboanafi anihondumbo-arowandiri? Nga awi sünguna se afindi moatükuni ranahambo ngasündeandeimbi tükündifeyoani hoeindowamboyafi,” mehu.

⁵¹ Asükaiyu hoafiyuhi yahuya, “Ro sihamumbo anihondumboanahi hoafayahapuri: Süngunambo ana sünu sübüdühoeü sünambeahindi nendi ai Nindou Hondündiwami gafomo kodomo ndundan hoeindumboemo,” mehu.

2

Sisas ai boatei hepünifeimbi moatükuni ratüpurimayo

¹ Yimbu nimbiyomo houmbo nindowenihü ngörü ai Gariri hifambe Kena ngoafihü nimorehi masemüdu.

² Ranüyo Sisasimbo asu ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo ahamumbo amboani nimorehi semindi sesesi ranambe didimo masei.

³ Rani-simboani wain hoe ra mungu masimindeiamboyo, asu Sisasindi hondü ai nimorimbo hoafiyondowohü yahoya, “Nindou ai wain hoe munjurihimboanei,” mehondwamboyu.

⁴ Asu simbori yare hoafiyundühi yahuya, “Me, nimboe se wambo rani-moatükunimbo hoafayafa? Ndanana sihei siane, nga awi ro ranimbofembo si ra yohoyopani.”

⁵ Ra-mehuamboyo asu hondü ai wori aharambüri ndi ratüpuriyomo-rundeimbi ahamumbo hoafiyopurühi yahoya, “Sisas ai nini-moatükunimboyo refembo hoafinduan ra-süngundundi,” meho.

⁶ Ngoafiri ranihü nimoei hipiri 6 afindi hoe hafo tüküfe-randeimbi Suda ai fi aboediferambo hundürüyorambohünda burimayo.

⁷ Ranüyu Sisas ai ratüpuriyomo-rundeimbi ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Se hipiri ranambe hoe fuibidi-houndi,” mehuamboemo. Asu ai hipiri ranamboe hoe fuibidihoumbo tüküru-tüküru-marundi.

⁸ Ranüyu asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se hoe ra nimoamonindi kaboandundühanimbo nindou sesi kanimbo ehu ahambo sowanambo ndowandümo ngomo,” mehua-mboyo asu ai rasüngumarundi.

⁹ Nindou sesi kanimareandi ai hoe ra apire hoeireandane, asu wain hoe apimayowamboyu, ai moai fifireandi dagüdambombai wain hoe ra. Nga ratüpuriyomo-rundeimbi ai-yangiriyo hoe mafuindümo fondi ra

fifamarundi. Raniyo asu nindou sesi kanire-randeimbi-mayu ranai nindou nimorehi semindimbo-mayu ranahambo mborai mehundo.

10 Ai hoafiyundowohü yahuya, “Ndan+ndan+ hoafüh+ ana nindou wain hoe aboedi boatei simindei mburühumboanei, asu süngunamboane moaruwai ra simindei arihündi. Nga asu seana aboedi safi ra kikihandifi nimarifi mburamboyafi hapondan+ randi sowandifi masinifi,” mehu.

11 Sisas ai Gariri hifambe Kena ngoafihü boatei hapünifeimbi moatükun+ ramareandi. Ai ahandi adükar+ ngin+ndi ra nafuimayu-wamboyo asu ahambo sünggururü-rundeimbi ai ahambo an+hondumbo-marüwuri.

12 Raniyo asu Sisas ai ahandi hondi, akohoandi asu sünggururü-rundeimbi babidimbo Kena ngoafi hini+ngir+hi hehi Kaperneam ngoafina hei ran+hü yahunümbi si manimboei.

Nindou ai Godindi worambe kaki semindimbo ratüpur+memonda Sisas ai hemafoareapuri

(Maty 21:12-13; Mak 11:15-17; Ruk 19:45-46)

13 God ai Israerimbo Ispihündi aboedambo-mareanduri ran+ adükar+ si Pasofa war+ ra ndeara akim+ tifi+mareandamboyo asu Sisas ai Serusarem ngoafina mahafu.

14 Hafu tüküfi haya Godindi worambe kefuai hu hoeireandane, nindou ai burmakau, sipsip, ndu pemiyomonda asu kaki siseru sabupur+ rundühi mamarimonda hoemareapuri.

15 Raniyo wofi hoandar+ nafir+hai semündü haya ran+nambo ahamumbo burmakau, sipsip, ndu napo ra kameih+ bukür+foareapurüh+yu, asu nindou kaki siseruründühi mamarimo ahamundi kaki ra buburamündi pütifih+yu fondi ra hihire amoahimareandi.

16 Raniyo asükaiyu nindou ndu kakifih+ saurundühi man+ngomo ahamumbo hoafiyupurüh+ yahuya, “Napo ra fufuründümo houbmo moanewana ngorügoan+ni homo. Asu se wandi Apendi wor+ ndanambe maket wor+mbor+hi hehi pemiyei asu kakifih+imbo seihü arihünda?” mehuamboemo.

17 Asu ahambo sünggururü-rundeimbi ai hoafi Baibor-ambe mapen+ngo ra hohoan+momemo, ‘Ro sihaf+ wor+ aboedi mb+fondarowa saheha ran+imboanah+ afindi t+ngir+foayah+,’ meho.

18 Asu Suda ai Sisasimbo hoafiyomondowohü yahomoya, “Se nini hepünifeimbi moatükun+ ramandowand+ y+hoefimbo wor+ ranambeah+ndi hemoafoarowamun+ ra ngin+nd-ani yaho nafuimbohündambo?” mehomondamboyo.

19 Asu Sisas ai simbor+ hoafiyupurüh+ yahuya, “Ro sihamumbo hoafayah+ Godindi wor+ nda bir+boadundan+ asu ro asükainda ngim+ sinambo yangir+ wor+mbond+hamboyah+,” mehuamboemo.

20 Raniyomo asu Suda ai hoafiyomondüh+ yahomoya, “Nindou ai wor+ nda 46 h+mban+ wor+mbomarund-ane asu se ngim+ sih+ yangir+ asükainda wor+mbond+h+ muḡgund+heamboyah+ asafi?” mehomondamboyo.

21 Sisas ai ahandi fimboyo Godindi wor+ süngunambore kafaore hoafimayu.

22 Raniyo Sisasimbo God ai honguambeah+ndi bot+riri+ simboani ahambo sünggururü-rundeimbi ai horombo ahandi fimbo hoafimayu ra ngusüfoambe pumar+ndümo. Raniyo horombo Sisas hoafimayuyo Godindi bukambe sürü pap+marundi raniyo ra an+hondumbo-marundi.

Sisas ai munjuambo nindouyei hohoanimo ffireandi

²³ Sisas ai Suda-yafe adukari si Pasofa ranahambohunda Serusarem ngoafihü mamaru. Raniyo nindou afindi ranai Sisas hepuni-feimbi moatükunî ramareandi ra hoeirîhi hehi anihondumbo-marîhindi.

²⁴ Nga asu Sisas ai nindou ranahei hohoanimo ra ffire hayambo-wambo moai anihondumbo-rearü.

²⁵ Asu nindou amuri ai Sisasimbo nindouyei hohoanimo ranahambo nafuyondürühi hoafiyondopoani, nga ai ahei ngusüfoambe hohoanimo ra munjuambo ffireamboani.

3

Sisas ai Nikodemus-dibo wataporimefani

¹ Nindou mamî Farisi-ambeahîndî manüngu ahandî ndürî Nikodemus ai Suda-yafe bogoriyu.

² Asu mamî nimbokoani Nikodemus ai Sisas sowahi hu tüküfi hoafiyundühi yahuya, “Yamundo-randeimbi, Ro fîfirî-hunînimboanefî, seana nindou yamundo-randeimbi God koamarîhenî-anafî. Nindou ngorü ai-amboani ngîrî hepuni-feimbi moatükunî se Godîndî ngîndînambo rawarowandî ra randeandi,” mehuamboyu.

³ Asu Sisas ai simborî hoafiyundühi yahuya, “Ro sîhambo anihondumboanahî hoafehanîni: Nindou ai simborî tüküfekoate-ayü ana, ai ngîrî God hîfandarandî ranambe ngu,” mehu.

⁴ Nikodemus ai simborî hoafiyundühi yahuya, “Asu nindou adukarihündî ra nüngunde hondî ai wakîndîrimîndoani asu nimorî akîdodu nahuarai tükümandîfia? Asu ngîrî nindou ai hondandî furambe daguduwanî asükai wakîndîrimîndo,” mehuamboyu.

⁵ Asükai Sisas ai Nikodemusimbo hoafiyundühi yahuya, “Nindou ai Yîfiáfî Aboedînambo asu hoenambo simborî tükümbüfiyu-wamboane. Refekoate-ayü ana, ngîrî God hîfandarandî ranambe gafu.

⁶ Nindoundî fi ranana ahandî hondafîndî-yafe findambo tükümefiyuani, nga ahandî yîfiáfî ranana Yîfiáfî Aboedîndî ngîndînambo tükümeefeyoane.

⁷ Ro hoafîyahühi se simborî tükündahîndî masahi hoafî ranambo se ngîrî hepünafoandühi afîndî hohoanîmondafî,” mehu.

⁸ Werî ranai ai hohoanîmomayo süngu weriyo hoarandî. Asu se werî fisîhoasî ranî-yangîr-ane hîmborayafî, nga nîni-nafî tüküfe hayamboyo asu nîni-nafîyo aho ra moai fîfirîrowandî. Asu nindou Yîfiáfî Aboedînambo simborî tükêhindî amboani mamî yahurai-ane,” mehu.

⁹ Asu Nikodemus ai Sisasimbo düdufindühi yahuya, “Asu se hoafîmayafî nda nüngu-nahurî tükümandîfea?” mehüduwamboyu.

¹⁰ Asu Sisas ai simborî hoafiyundühi yahuya, “Seana Israeri-yafe yamundo-randeimb-anafî, nga asu seana awi moai fîfirîrowandîyo?

¹¹ Ro sîhambo anihondumboanahî hoafayanîni, Ro nîni-moatükunîyo fîfirîmarîhundî ranane wataporîmbo-rîhu arîhundî. Asu ro nîne-moatükunîyo hoeimarîhundî ranane wataporîmbo-arîhundî. Nga hoafî ro wataporîmbo-arîhundî ranahambo se sahümundî daboadanambo-arîhindî.

¹² Ro sîheimbo hîfî ndanîhündambo wataporîmbo-marîhandürî, nga asu moai se wambo anihondumbo-rîhindîrî. Asu ro sünambeahîndî

moatükunimbo wataporindahan ra nüngundühi anihondumbo-ndihindühi fifirmandihia?

13 Moai nindou ngorü hifi ndanihündambo ana sünambe hafu, nga Nindou Hondü sünambeahindi makusu ai yanggiriye asukai mahafu.

14 Sapo horombo Moses ai amoasiri nimi wohi furikoate-reandühi semündü nimoamo botimareandi. Asu mam yahurai-animbo Nindou Hondumbo amboani semündü nimoamo botifiamboani.

15 Rananimbo nindou ahambo anihondumbo-arihori ranai yanggiri koadürümbo-koadürümbo ningo ra mbisahümündi-amboane.

16 God ai nimori mamümbiyu hayamboyu nimorehi nindowenih hifi ndanihü aniboadei ranahaimbo ngusüfo pareandürühyu asu ahandi nimori mam ra hifina koamarherü. Nindou mungu didiyei ahambo anihondumbo-arihori ai ngiri awandihendi, nga koadürümbo-koadürümbo nimboeimboyei.

17 God ai ahandi nimori hifina koamarherü ra ai kosi nindou yibobore-randeimbi nahurai hifihündi nindoweyi hohoanimo yibobofemboyupoani. Nga rananimbo munguambo hifihündi nindou ai ahandi süngu aboedambo-mbeahinda yahu hayamboyu koamarheira makusu.

18 Nindou Godindi nimorimbo anihondumbo-areandi ahambo ana ngiri yibobondirühi papi-hoafindüri, nga nindou ahambo anihondumbofekoate-ayu ranahambo-animbo yibobondirühi papi-hoafindürimbui.

19 Yibobofe ranahandi nimindi ra ndahurai-ane: Sapo si aboedi ra sünambeahindi makosoyosi, nga asu ai moai ranahambo yifiriyeyi, nga ai nimbokooani nimb afindi pmayo ranambe ningomboyei yifirimayeyi. Nimboe sapo ai moaruwai hohoanimo rarhindühi wamboyei ramehindi.

20 Munguambo nindou didiyei si ranahambo yiboaruko-arihindi ana, ai moaruwai hohoanimo yanggiri rarhindühane. Nindou yahurai ana ngiri si peyoani ngei sapo si ranai ahei moaruwai hohoanimo ramarhind ra nafuindandürimboe sei hehimbo wambo.

21 Nga nindou aboedi hohoanimo yanggiri semündü aningu ranai-animbo sih tükündümbui. Rananimbo nindoundi ratüpurü ra si ranai Godindi nginindinamboane ratüpurüyu arandi mbisi nafuindimboe," mehu.

Son ai Sisas tüküme fiyu nimindi ra weindah hoafimayu

22 Asu süngunambo Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbi babidimbo randihünda botiyafu houbmo Sudia hifina mahomo. Ai homo ranihü yahunümbi si ningomomboyu Sisas ai nindou hundürümarandüri.

23 Ainon ngoafihü Serim ngoafikimi hoe afindi mafaofusowa asu ranihü Son ai-amboani nimorehi nindowenih hundürümarandüri. Ranisimboani nimorehi nindowenih afindi ranai ahambo sowana hei rarhindamboyu ai hundürümarandüri.

24 Son ai karabusifekoate nunguambeahiyu aheimbo hundürümarandüri.

25 Ranio asu Sudahündi mam ai Sonindi sünggururü-rundeimbi babidimbo Godindi himboahü aboedi tüküfembo hundürü hohoanimo ranahambo hoafina simbori hoafimemo.

26 Raoyafu mburu hifomo Sonimbo hoafiyomondühi yahomoya, "Yamundo-randeimbi, se hohoanimoafai nindou Sodan hoekimi aidibo nimbafanimbo se ahandi hoafi yihoeffimbo hoafimefimuni. Nga ai haponda hundürümarandür-amboanei asu nindou ai shefimbo sowana sifokoate ahambo sowanambo yanggiri hüraramndo," mehomo.

27 Asu sɪmborɪ Son ai hoafɪyupurühɪ yahuya, “Nindou ai ɲgɪrɪ rarani-moatükunɪ moanɪ ndemüнду, ɲga God ai dagadowan-anɪmbo ndemündümbui.

28 Horombo se hɪmborɪyomondanɪ ro sɪhamumbo hoafɪyahapurühɪ sahiya, ‘Roana Kraisiyahɪpoanɪ, ɲga ahandɪ nafɪ dɪdɪboado-fembohünda God ai kamafoareandɪr-anahɪ,’ masahɪ hoafɪ ra se sɪhamundɪhoarɪ hɪmborɪmemo.

29 Asu nindou ɲgorü ai nɪmorehɪ asemüнду ana, nɪmorehɪ ra nindowenihɪ ranahand-ane. Asu nindowenihambo farɪherü-randeimbɪ ai ai-dɪbo nüɲgumbo nɪmorehɪ masemüнду ahandɪ hoafɪ hɪmborɪyuhü ai hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪmayu. Yahurai-ane asu haponda hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪ ra wandɪ fiambe amaro.

30 Asu nindou ranai adükarɪ ndürɪmbɪ-mbiyowamboane, ɲga wandɪ ndürɪ akɪdou-mbeyowamboane.

31 Nindou nɪmoamo sünambeahɪndɪ makusu aiani muɲguambo nindou ɲgasünde haya adükarɪ hamɪndayu. ɲga asu nindou hɪfɪ ndanɪhündamboayurani ranai ana hɪfɪnɪndɪ wambo ai hɪfɪ ndanɪhündambo wataporɪ ranɪ yangɪrɪ semüнду nüɲgumbo wataporɪyuhani. ɲga nindou sünambeahɪndɪ makusu ranai ana muɲguambo nindou ɲgasünde haya adükarɪ hamɪnd-ani.

32 Ranani asu ai rarani-moatükunɪ hoeire asu hɪmborɪyurandeimbɪ ranahambo hoafɪyu arandɪ. ɲga asu nindou mamɪ ai-amboanɪ moai ahandɪ hoafɪ ra anɪhondümboreandɪ.

33 Nindou düdi ahandɪ hoafɪ ranahambo kɪkɪharamüнду ana, asu God ai anɪhondümboranɪ hoafɪyu arandɪ yahuhani.

34 Nindou God koamarɪheira makusu ranai ana ahandɪ hoafɪ yangɪrɪani hoafɪyu arandɪ. Sapo God ai moai ahambo Yifiafɪ Aboedɪ ra bɪdɪfɪrɪ-bɪdɪfɪrɪre sagado.

35 Afɪndɪ ai Nɪmorɪmbo afɪndɪ hamɪndɪ ɲgusüfo parirühɪ asu muɲgu moatükunɪ hɪfandɪmbo ɲgɪnɪndɪ masagado.

36 Nindou ɲgorü ai Nɪmorɪ ahambo anɪhondümborariɪ ana, asu ai aboedɪ koadürümbo-koadürümbo nüɲgumbui. ɲga asu anɪhondümbofekoate-ayurani aiana ɲgɪrɪ yangɪrɪ koadürümbo-koadürümbo nüɲgu. Asu Godɪndɪ ɲgɪnɪndɪ hohoanɪmo ra ahambo-so koadürümbo-koadürümbo yagodɪmboe.”

4

Sisas ai Sameriahündɪ nɪmorehɪ-dɪbo wataporɪmefe

1 Ranɪ-sɪmboanɪ Farisi ai yaru hɪmborɪyomondane, “Sisas-ani Sonɪmbo ɲgasündirɪ haya afɪndɪ nindou hundürandürɪ arandɪ,” masei.

2 (ɲga moai Sisas ahandɪhoarɪ ana ɲgorumbo hundürandürɪ, ɲga ahandɪ süɲgururü-rundeimbɪ ai yangɪrɪyomo ramarundɪ.) Sisasɪndɪ süɲgufembo nindou afɪndɪ hundürümayeɪ hoafɪ Farisi ai hɪmborɪmemo ra Sisas ai fifɪreandɪ.

3 Ranɪyu asu ai ranɪ hoafɪ ra hɪmborɪyu haya Sudia hɪfɪ hɪnɪɲgɪre haya Garirinambo mahu.

4 Garirinambo hombo nafɪ ra Sisas ai Samaria-yafe hɪfɪ mbusümo nafɪyu mahu.

⁵ Raniyu hafu adükarî ngoafî Samaria-yafe hîfambe ahandî ndürî Sikar ranîhü tükümeñiyu. Ngoafî ranîkîmîyo Sekob ai ahandî nîmorî Sosepîmbo hîfî kîkîre hîñîngîmareando.

⁶ Horombo Sekob ai hoe ramböhünda kakîra pumareandî ra ranîhü puïaroane, asu Sisas ai ndeara hüñîmbo nafî gebuai ra süfu süfumbo tîñambofihîyu asu foeamongo ranîkîmî mamaru.

⁷⁻⁸ Raniyo asu ahambo süngururü-rundeimbi ranai boatei sesi pemîmbo ngoafî ranambo mahafomo. Asu nîmorehî mamî Samariahündî ranai hoe ra fuimîndîmbo makosowamboyu, Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Hoe ra wambo fuisao, nga ro sîmîndîmbo samboanahî,” mehuamboyo.

⁹ Asu nîmorehî ranai hoafiyundowohü yahoya, “Seana Sudahünd-anafî, asu ro Samariahünd-anahî, nga asu se nîmboe wambo hoe fuisao safî hawa düduwefoandîra?” mehoamboyo.

¹⁰ Asu Sisas ai sîmborî hoafiyundowohü yahuya, “Nîne-moatükunî God ai sîhambo saimbo mehu ranahambo fîfîrîworühî, hoafîmbefîndo-mbonana, asu hoe sîmîndîwanî yangîrî gedühî nîngombo saganîñî,” mehuamboyo.

¹¹ Asu nîmorehî ranai hoafiyundowohü yahoya, “Adükarî, hoe fuigonîmbo hîpîrî wanî, nga foeamongo hoe ndanana ambeambe angunî ragu-ane. Asu hoe sîmîndîwanî yangîrî gedühî nîngombo ra naha dagüda mafuindandîfa?”

¹² Sîhefî amoa Sekob ai foeamongo ra hîñîngî-mareamunane. Hoe ra ai ahandî nîmorî asu burmakau, sipsip ra-babîdîmbo sümündî marandane. Nga asu se kosîrîhefe adükarîmbofe nîngombo safomboyafî?” meho.

¹³ Asu Sisas ai sîmborî ahambo hoafiyundowohü yahuya, “Nindou hoe nda asîmîndei ranai ana asükaindei nîmai amîndanîñombo-ndeimboyei.

¹⁴ Nga nindou dîdîyei ro hoe aheimbo asahandürî ranai ana ngîrî asükaindei amîndanîñombonde, nga wanî. Hoe ro aheimbo saimbo sahe-heamboayahî ranana, ahei fiambe apoandîhorî hoe nahurai fondîhoai-fondîhoaindandanî asu nindou ranai yangîrî koadürümbo-koadürümbo nîmboimboyei,” mehuamboyo.

¹⁵ Asu nîmorehî ranai düdufendowohü yahoya, “Adükarî, se wambo hoe ra sawandîrî. Rananîmbo ro ngîrî asükainda sünguna hoembo amîndanîñombondahühî hoe nda fuimîndîmbo dîdîhî,” mehoamboyo.

¹⁶ Asu Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Se ngüfî sîhafî nindoweni-hambo hoafîndafîndo mbundambo-anîmbo asükaindafî ndühî dîdîfî,” mehondowamboyo.

¹⁷ Asu ai hoafiyundowohü yahoya, “Roana anamîndeimbi-yahîpoanî, nga anamîndîkoate-anahî,” mehondowamboyo. Asükaiyu Sisas ai hoafiyundowohü yahundoya, “Se ‘Roana anamîndîkoate-anahî,’ asafî ra wambo anîhondümbo-anafî hoafayafîndîrî.

¹⁸ Nga se nindoweniñî hondahüyafundeimbi masowapundîfî, nga se haponda nindoweniñî-dîbo anîmbafî ra sîhafî anamîndî hondüyupoanî. Nga se wambo haponda anîhondümbo-anafî hoafayafîndîrî,” mehu.

¹⁹ Nîmorehî ranai hoafiyundowohü yahoya, “Adükarî, seana ro hoeirîheanîna Godîndî hoafî hoafîyafî-randeimbo-anafî.

²⁰ Yîhoefî amoa mamî ana hîfî wafu ndani-wamîyomo rotuyomo marundî, nga asu Suda se-anemo Serusarem ngoafî ranîhü yangîrî rotuyomboane ehomo,” mehoamboyo.

21 Sisas ai yahuya, “Nimورهي، se wambo anihondumbo-rowandiri، nga se ngiri amitata Apembo hifi wafu raniwami asu Serusaremihu ra rotuyo ra-koate-ndei.

22 Samariahundi seana Godimbo ndorihori fifiri-horuhieipoani ahambo rotuyei arihundi. Nga ro Suda ana God ranahambo ndorihuri fifiri-hurimboanefi. Nga asu sapo Godindi nendi aboedambofembo ratupuri ra Suda yihoeifimbo sowahi tukumefeyoane.

23 Sapo rani si tukufembo meho ra, ndeara haponda tukufemboane, nga asu nindou ai anihondumbo rotuyei arihundi ranai-animbo Godimbo ngusifoambe anihondumbo-ndihinduhi Yifiafi Aboedindi nginindinambo rotundeimboyei. Rananimbo asu Ape ai nindou yahurai ranimboani ahambo rotuyondombo hohoanimoayu.

24 Nga God ana yifiafi-ani. Ranimboanimbo nindou ai Godimbo rotuyei arihundi ra ngusifoambe anihondumbo-ndihoruhie Yifiafi Aboedindi nginindinambo rotumbeyei-amboane,” mehuamboyo.

25 Asu nimورهي ranai simbori hoafiyondowohu yahoya, “Ro fifirihinimboanahi nindou God kamafoariri ra ahandi nduri Kraisi animbo kudumbui. Asu ai kusu simboan shiefimbo mungu moatukuni ranahambo hoafindumunimbui,” mehuamboyo.

26 Asu Sisas ai simbori hoafiyundowohu yahuya, “Ro ai-anahisi haponda se-dibo wataporayah nda,” mehu.

27 Sisas ai raoyahuambe ahambo sunggururu-rundeimbi ai sesi pemini-podi sumburindumo tukumefundi. Asu ai hoeirundane Sisas ai nimورهي-dibo wataporimefea hepunimefundi, nga nindou mamai animboani moai dudufinduhiya, “Se nimboeafa?” yahundo asu “Nimboe se nimورهي ra-dibo wataporimefea?” yahundo, nga wani.

28-29 Raniyo asu nimورهي ranai hoe fuimindi hipiri ra ranihu shai haya hifo nindou rani ngoafihundi ranaheimbo hoafiyondurui yahoya, “Se naha sinei nindou geba anungu ra hoeirihori. Ai wambo ro mungu moatukuni ratupuriya marihandi ra mungu ai weindahi hoafimayundiri. Nga awi ai Kraisi animbombe?” mehuamboyei.

30 Raniyei asu ai ngoafi ra hiningirihie hehimbo Sisas sowana mungu mahanei.

31 Raniyomo asu ahambo sunggururu-rundeimbi ai Sisasimbo huti-hoafirurui yahomoya, “Yamundo-randeimbi, sesi akidounambo ngusifo narawori hawambo-animbo,” mehomondo.

32 Nga asu Sisas ai hoafiyupurui yahuya, “Sesi ro sesimbo asahi ra seana moai fifirundi,” mehupuramboemo.

33 Asu ahamundhoari simbori duduyomondui yahomoya, “Nindou ngoru ai ahambo sesi ra semundü suni sagadomboyo?” mehomondamboyo.

34 Asu Sisas ai hoafiyupurui yahuya, “Wandi sesi ranana ndahurai-ane: God ai koamarihendira makosahane ro ahandi hoafi sunguferambo. Wandi sesi ana ahandi yifiri sungufe asu ahandi ratupuriyora ho moendifembo makosahane.

35 Se yaru hoafiyomonduhiya, ‘Awi numburambeahindi sesi yimungu-remindimboana, yimbuyimbu amoamo-ane aningomo,’ mehomo, nga asu ro hoafayah ra se himboriyomo, naha se ndoru numburi ra samongoriyomo hoeiru, ninimindi ana ndeara nginindi yangir-ane.

³⁶ Nindou nūmbūrambeahindī sesī yimungurira-randeimbi-mayu ranai ndeara rani takini ahandi kaki semündū haya, asu ai sesī aboedi koadürümbo-koadürümbo niŋgombo safiyorambo-mayo gugurareandi. Rananimbo nindou sesī hifire-randeimbi asu yimungurira-randeimbi ai hihifi-hihifindamboyafani.

³⁷ Asu hoafi ndanana anihond-ane 'Nindou ŋgorū ai hifireandūhani, ŋga nindou ŋgorū ai yimungurandūhani.'

³⁸ Ro sihamumbo sesī nūmbūri ranambe homo yimunguri mbirunda sahehea koamaritheheapuri. Asu se moai hifirundi, ŋga amuri ai tiŋamboyeihī hifimarihindi rani-fihindi asarimbo yahomo houmbo asowandūmo," mehu.

³⁹ Nimorehi Samariahündi ranai rani ŋgoafihündi ranaheimbo nīne-moatükunī ai ramareandi ranimbo Sisas ai hoafimayundo ranahambo ho wataporimbo-marandi. Raniyo asu munquambo nindou ranai Sisasimbo anihondümbo-marihori.

⁴⁰ Raniyei asu Samariahündi ranai hei Sisasimbo apombo hūti-hoafimehūndoa ranihū ai-babidimbo yimbu apomayu.

⁴¹ Ranūhi Sisas ai wataporimbo-maranda asūkai nindou afindi safi ranai hīmboriyei hehi anihondümbo-marihindi.

⁴² Asu nimorehi ranahambo hoafiyahūndowohū seiya, "Boatei ro se wataporimbo-maranda anihondümbo-marihundi, ŋga se hoafimayafimuni ranimbo. ŋga ro-amboani yihoeifihori ahandi hoafi hīmboriyahundo hohumboanefi asu anihondümbo-arihuri. ŋga ranimboane nindou ndananimbo awi hifi ndanihū munquambo nindou aboedambo-ndeandürūmbui asefi," masei.

Sisas ai adūkarī bogorīndī ratūpurīyu-randeimbīndī nīmorī aboedīmarirī

(Matyu 8:5-18; Ruk 7:1-10)

⁴³ Sisas ai ranihū yimbu nimbī apu mbura asu ŋgoafi ra hinīŋgire haya Gariri hifina mahafu.

⁴⁴ Asu ai ahandi fimbo hoafiyuhī yahuya, "Godīndī hoafi hoafiyu-randeimbi aiana ahandi ŋgoafi hondūhi moai ndūri yangoro," mehu.

⁴⁵ Raniyu asu ai Gariri hifihū hafu tükūfiyuwane, ahambo hihifi-hihifimayei. Ai ramehindi ra moaniyeipoani, ŋga Serusarem ŋgoafihū Israerimbo God ai aboedambo-mareandūri Pasofa sei-arihündi rani-simboani afindi moatükunī ramareanda hoerihī hehimbo wamboyei tükūmefiyuwa hihifi-hihifimayei.

⁴⁶ Asu Sisas ai asūkaiyu Kena ŋgoafina Gariri hifambe mahu horombo ai hoe wain hoembore pureandūhi. Nindou mamī adūkarī bogorīndī ratūpurīyu-randeimbi ai Kaperneam ŋgoafihū nūngu hayamboyu, asu ahandi nīmorī ranai aŋgūnūmbomayu.

⁴⁷ Asu nindou ranai, Sisas Sudia hifi hinīŋgire haya, Garirinambo sūnūmboani hoafi ra hīmboriyu haya, hu tükūfi Sisasimbo Kaperneam ŋgoafinambo hombo hūti-hūtirūhi yahuya, "Wandi nīmorī ai aŋgūnūmbo yifimbo yanḡir-ani, ŋga se didifi aboedīndoworī," mehūndowamboyu.

⁴⁸ Asu Sisas ai yahuya, "Se mamīkarambo hepūnifeimbi moatükunī ra hoeifekoate-yei-mbonana, ŋgirī anihondümbo-rīhindirī," mehu.

⁴⁹ Asu sɪmborɪ Sisasɪmbo hoafɪyundowohü yahuya, “Adükari, mborai se wandɪ süngu sühüfi, nga wandɪ nɪmorɪ ai yɪfɪmbo yangɪr-ani,” mehu.

⁵⁰ Asu Sisas ai sɪmborɪ hoafɪyundowohü yahuya, “Se ngafɪsɪ, nga sɪhafɪ nɪmorɪ ana asükai yangɪrɪ nüngumbui,” mehuamboyu. Nindou ranai Sisasɪndɪ hoafɪ ra anɪhondümbore haya mahu.

⁵¹ Nindou ranai ngoafɪna mahuamboyu asu ahandɪ ratüpurɪyomorundeimbɪ ai nafɪnɪ hoerɪwuri houbmo hoafɪyomondowohü yahomoya, “Sɪhafɪ nɪmorɪ ana aboedɪ mbanüngu,” mehomondamboyu.

⁵² Asu ai düdufipurühɪ yahuya, “Nüngu-sɪmboanɪyo ai akɪdou aboedɪ safɪ mamarua?” mehuamboemo, asu hoafɪyomondühɪ yahomoya, “Hamani nɪmbambeyo angünɪ hüfɪ afɪndɪ ra hɪnɪngɪmareandɪ,” mehomo.

⁵³ Ranɪyu asu afɪndɪ ai ngusüfo pumaramündu Sisas ai ahambo rasɪmboanɪ hoafɪyundowohüya, “Yɪnɪ, sɪhafɪ nɪmorɪ ana asükai yangɪrɪ nüngumbui,” mehu ranɪmbo. Ranɪyu asu ai ahandɪ worambeahɪndɪ ranɪbabɪdɪmbo anɪhondümbomarihorɪ.

⁵⁴ Sisas ai Sudianɪpoedɪ Gariri hɪfɪnambo sünumbo hepünɪfeimbɪ moatükunɪ ramareandɪ ra yimbu noufeimbɪyo.

5

Sisas ai nindou mamɪ foeamonɔgokɪmɪ dɪboadomarɪrɪ

¹ Asu ra munɔgumayoambe Suda-yafe adükari si ra Serusaremɪhü tüküme Feyoa, Sisas ai Serusaremɪnambo mahafu.

² Serusaremɪhü nafɪtambe adükari ahandɪ ndürɪ sɪpsip nafɪtambe ranɪkɪmɪ foeamonɔgo hoe kakɪru pumarundɪ. Foeamonɔgo ra Hibruyei hoafɪ Betsada-ane. Hoe ranɪkɪmɪ mboasɪnɪ hondahüfeimbɪ (5) mafondarei.

³⁻⁴ Asu mboasɪnɪ ranɪ hoarehɪ nindou angünümbɪ afɪndɪ ranai fondɪhü kurɪyei, hɪmboatɪharɪ, yɪrɪ moaruwaimbɪ, asu nindou ahei tɪnarɪ yɪfɪyoweimbɪ ranai nɪnoumayei.

⁵ Mboasɪnɪ ranambe nindou mamɪ ai 38 hɪmbanɪ farasü haya angünumbo yanguru.

⁶ Asu Sisas ai nindou ranahambo hoerirane angünumbo menjuruamboyu, nindou ranana gedühɪ angünumboyumboani yahuhaya hoafɪyundühɪ yahundoya, “Se haponda aboedɪ nɪmandɪ safomboyafɪ?” mehunduamboyu.

⁷ Asu sɪmborɪ nindou angünümbɪ-mayu ranai Sisasɪmbo hoafɪyundühɪ yahundoya, “Nindou adükari, hoe ranai mɪmɪnɪyowanɪ hɪmonɪ semɪndɪndɪrɪ ho hɪnɪngɪfendɪrɪmbo roana nindou wanɪ. Hoe ranai mɪmɪnɪyowanɪ gadɪ sahehea raoyaheandanɪ asu bɪdɪfɪrɪ ai boatei-anei horombo kosɪrɪhehi hanei rɪhündanane asu ro moanɪ nɪmarɪ arɪhandɪ,” mehendo.

⁸ Asu Sisas ai hoafɪyundühɪ yahundoya, “Botɪyafɪ, sɪhafɪ hoaparɪ ra sowandɪfɪ hawa hafɪ,” mehunduamboyu.

⁹ Ranɪyu nindou ranai nɪmai hoafɪ nɪngoambe botɪfɪ ahandɪ hoaparɪ ra semündü haya mahu.

Ranɪ si ra moanɪ ratüpurɪkoate ngoafɪmbo nɪmarɪmbo siyo.

¹⁰ Ranɪyomo asu Suda ai nindou Sisas dɪboadomarɪra botɪmefɪyu, ranahambo hoafɪyomondowohü yahomondoya, “Hapoana moanɪ ratüpurɪkoate ngoafɪmbo nɪmarambe-ane. Asu nɪmboe se sɪhafɪ hoaparɪ ra sowandɪfɪ hawa ahafa?” mehomondamboyu.

11 Asu sɪmborɪ hoafɪyupurühɪ yahuya, “Nindou wambo aboedɪmareandɪrɪ ranai hoafɪyundɪrühɪ yahuya, ‘Botɪyafɔ, sɪhafɪ hoaparɪ ra sowandɪfɪ hawa hafɪ,’ mehuamboanahɪ sahamɪndɪ ahahɪ,” mehupurɪ.

12 Ranɪyo asu sɪmborɪ ahambo dūdudurühɪ yahomondoya, “Düdi nɪmorɪ sɪhambo hoafɪyunɪnühɪ, ‘Sɪhafɪ hoaparɪ ra sowandɪfɪ hawa hafɪ,’ mehunɪnɪ rana?” mehomondamboyu.

13 Asu nindou angünümbɪ aboedɪmefiyu ranai nɪmorehɪ nindowenihɪ afɪndɪ ambewambo Sisas ai sɪhai hūmarɪmɪndo ra moai nindou ranahambo fɪfɪriri.

14 Asūkaiyu Sisas ai nindou ranahambo Godɪndɪ worambe mamaruwa hoerirɪ haya, hoafɪyundühɪ yahuya, “Se hɪmborɪyafɪ, se ndeara sɪhafɪ fi ra aboedɪyafɪmboanafɪ. Nga se asūkaindafɪ moaruwai hohoanɪmondamboyafɪ. Nga asūkaindo rarani-moatükunɪ ngɪnɪndɪ safɪ sɪhafɪfihɪ mbundamɪndoanɪ se mamɪkarɪndamboyafɪ,” mehindowamboyu.

15 Ranɪyu asu nindou-mayu ranai hu Sudambo hoafɪyupurühɪ yahuya, “Nindou wambo aboedɪmareandɪrɪ ranana Sisasiyu,” mehupuramboyo.

16 Asu ranɪyomo Suda ai Sisasɪmbo moanɪ hapoadumbo nou piyomo houmbo moruwaimbo-moaruwaimbo-marurɪ homo. Nɪmboe asu Sisas ai moanɪ ngoafɪmbo nɪmarombo sihɪ nindou ranahambo aboedɪmarirɪ yahomo houmbo.

17 Ranɪyu asu Sisas ai ahamumbo hoafɪyupurühɪ yahuya, “Wandɪ Ape ai ratüpurɪyu humbo hapondan-amboa, ratüpurɪyuhani, ranɪmboane asu ro-amboa ratɪpurayahɪ,” mehupuramboemo.

18 Suda ai hoafɪ ra hɪmborɪyomo houmbo ahamundɪ ngusüfoambe ngɪnɪmboanɪmbo-mareapura Sisasɪmbo hɪfokoeffimbo yahomo houmbo raraomemo. Asu moanɪ ngoafɪmbo nɪmarambe ratüpurɪmayu ranɪmbo yangɪrɪyomopoanɪ. Nga ai hoafɪyupurühɪ, “God ana wandɪ Ape hondani,” mehu ranɪmboemo hoafɪ ranana Sisas ai ‘Ro God nahurai-anahɪ’ mehu yahomo houmbo kameihɪyomo ahambo hɪfokoeffimbo raraomemo.

Godɪndɪ nɪmorɪ ai ratüpurɪmbo ngɪnɪndeimb-ani

19 Ranɪyu Sisas ai sɪmborɪ hoafɪyupurühɪ yahupurɪya, “Ro anɪhondumboanahɪ sɪhamumbo hoafayahapurɪ: Nindou nɪmorɪ ra ngɪrɪ rarani-moatükunɪ aimbo hohoanɪmoundu haya ranɪmbondandɪ, nga wanɪ. Ai rarani-moatükunɪ ratüpurayu ra Afɪndɪ ai ratɪpurayu ra hoeire hayamboani, asu nɪmorɪ ai ra-süngure ratɪpurayu. Mungu rarani-moatükunɪ Afɪndɪ ai ranɪmborandan-ani asu nɪmorɪ ai yare ranɪmboarandɪ.

20 Afɪndɪ ai ahandɪ nɪmorɪ ranahambo hohoanɪmoyuhü asu ai mungu ratüpurɪyumbü ra nɪmorɪmbo nafuimefuendo. Nga asu awi Afɪndɪ ai adükarɪ ngɪnɪndɪ ratüpurɪ safɪ amboanɪ nɪmorɪmbo nafuindundumbui. Haponda nafuimendu ranana akɪdouyo, nga se hepünɪfemböhündambo sünguna nafuiyondomboayu ranana adükarɪ ngɪnɪndɪ safɪndɪmboe.

21 Afɪndɪ ai nindou yɪfɪyeimbɪhündɪ botɪreandürɪ mbura asu yangɪrɪ nɪngo sagadürɪ arandɪ. Ranani asu nɪmorɪ ai-amboanɪ ahandɪ hohoanɪmomayu süngureandühɪ nindou botɪreirɪ hɪnɪngɪrearü arandɪ.

22 Moai Afɪndɪ aiana nindou-yafe hohoanɪmo yɪborore randɪ, nga wanɪ. Mungu ranɪ ratüpurɪ ra nɪmorɪndɪ warɪhūmareandane.

23 Ranimboanimbo asu nindou ai nimirimbo ahinindeih; aboedi hohoanimondeimboyei Afindambo rawarior; nou. Asu nindou ai nimirimbo ahinyohü aboedi hohoanimokoate-aye ana, asu Afindi ai nimir; koamar;herü ranahambo amboani ngiri ahinindeih; aboedi hohoanimondei.

24 Ro siheimbo anihondumboanah; hoafayah; nindou düdi wand; hoafi nda himboriyuhü asu wambo hifina koamar;hendiri ranahambo anihondumbo-ariri ana, nindou ranai yanggiri koadürumbo-koadürumbo nüngumbui. Asu nindou ranai ngiri Godindi pap;hoafi ranambe tükündifiyu. Nindou ranai yifiyorambo naf; hinngire haya yanggiri nngombo ra süngure arandi.

25 Yin; sapo si tüküfembo-mayo ra ndeara haponda tüküfemboane. Nga asu rananimbo nindou yifimaye ranai Godindi Nimirindi yafambe himborindahindühi asu nindou didiyei ahand; hoafi ndor;hi himborimaye ranai aboedi yanggiri yifikoate nimboeimboyei.

26 Ranimboani asu Afindi ai ahand;hoari aboedi yanggiri yifikoate nngombo ra nimindiyuhüyu, asu rani-süngunambo noure Nimirimbo yanggiri yifikoate nngombo nimindimboriri hinngimariri.

27 Ai Nindou Hond-ani, raniyu asu Afindi ai ahand; Nimirimbo nindoumbu yibobofendür;rambo hohoanimo ra masagado.

28 Asu se ndanahambo hepünahindühi afindi hohoanimondeimboyei, nga ngiri amitata munguambo nindou yifiyeimb;hünd; honguambeahindi ranai ahand; yafambe ra himbor;ndei.

29 Asu rananimbo ai honguambeahindi tükündahimboyei. Asu nindou ahand; hoafi aboedi himboriyehi süngur;hi arihünd; ranai aboedi yanggiri yifikoate tükündahi bur;ndeimboyei. Nga asu nindou ahand; hoafi himborikoate-yehi moaruwai hohoanimombo ratüpur; ratüpur;yei arihünd; ai-animbo tükündahinda God ai aheimbo se hüt;anei mbüsümbui.”

Nindou bidifiri amboani rani-moatükuni nafuimaramuni ra Sisas ai Godindi nimir-ani masei

30 “Rarani-moatükuni ra roana ngiri rombodihe hohoanimonda hehea ratüpur;indah; ro nindou aheimbo yiboborihe arihand; ra God ai hoafiyuwan; yanggiri-ane yiboborihe arihand;. Wand; yibobofe ra mbumundanesi, nga ropoanimbo yifiriya hehea yiboboriheandürühi-yahiponani, nga Ape wambo hifina koamar;hendiri ranai yifiriya haya hoafimayund;ramboyah; ro rarihe mar;hand;.

31 Asu ro wand;hoari yanggiri wand; fimbo anihondumbo hoafayah; ana, asu nindou ai ro wand; fimbo hoafayah; ra ngiri anihondumbo-ndihindi.

32 Nga asu ngorü ai wambohünda anihondumbo hoafiyu arandi ahand; hoafi ra anihondumboani hoafiyu arandi ra ro fifir;heandi.

33 Se horombo Sonimbo sowana nindou düdumimbo koamar;hehipura asu ai siheimbo anihondü hoafi hoafimayu.

34 Nga nindou yanggiri wambo anihondumbo hoafayu ana, ahand; hoafi ranahambo ro ngiri hohoanimondahi, nga wani. Nga God siheimbo aboedambo-mb;reandüra saheheamboanah; Sonindi hoafi anihond-ane asahi.

³⁵ Son ana ram hai siayo nou yahurai siyuhüyu asu sihei fiambe si ranai boaki+mafoa-reiramboyei asu bodi+fohö yangiri+ ahandi si ranimbo hihifi-hihifimbo masei.

³⁶ Nga ngorü-moatükuni siheimbo nafuimbohünda ra Sonindi hoafi ngasüdeandeimb-ane. Rarani ratüpuri ro ratipurayah+ ra wandi Ape ai sendirühi 'ratüpuri+ndafi' mehuamboanahi ro rarihe ratipurayahi. Rani ratüpuri ranai siheimbo anihondümbo nafuimarandüri ra Ape ai wambo koamarihendira makosahi.

³⁷ Asu Ape wambo hifina koamarihendiri aiyu wandi fimbo weindahi hoafimayu. Asu se moai horombo ahandi hoafi himboriyei asu ahambo hoeirihori raraorihori.

³⁸ Nga asu se moai ahandi hoafi ra sihei ngusüfoambe nimarondüri, nimboe sapo Ape ai koamarihendira makosahi wambo anihondümbofe-koate-maye ranimbo.

³⁹ Se rarihi hohoanimoyeihiya, "Godindi bukambe hoafi apeningo ranai yangiri koadürümbo-koadürümbo nngombo sei hehi buk ranambe munguambo hoafi apeningo ranahambo türarihündi. Nga bukambeahindi hoafi ra wambo fifri+fendrimbo hoaf-ane apeningo.

⁴⁰ Nga asu se aboedi yangiri+ nngombohündambo wambo sowana moai sifombo hohoanimoyei.

⁴¹ Nindou ai wambo seana nindou adükar-anafi mbiseimboyei sahe-heamboanahi ro moei asahi.

⁴² Nga ro siheimbo fifri+hearümboanahi, asu sihei ngusüfoambe Godindi ngusüfo pefe hohoanimo ra moai nimarondüri.

⁴³ Ro wandi Apembo sowahindiyahi makosahi, nga asu se moai wandi hoafi himboriyei. Asu seana nindou ngorü ai aipoanimbo hohoanimoyu haya ahandi nginindi ranambo huan-anei ahandi hoafi himboraye.

⁴⁴ Asu seana siheihoar-anei nindou hond-anafi nindou hond-anafaye. Nga God mam yangiri-ani ai siheimbo nindou hond-anafi yahombo ra se moei ase. Nga asu se nüngundhi ahambo anihondümbo-mandihora?

⁴⁵ Nga asu se ngiri+ wambo randhi hohoanimondei, 'Ai yihoeumbo Afindandi himboahü papi+hoafindamun+ mbisei,' nga wani. Nindou siheimbo papi+hoafimarandüri ranana Mosesiyu. Asu se nindou ranahamboyi aiana yihoeimbo fandihemunümbui masei.

⁴⁶ Se Mosesindi hoafi anihondümbo-mbarihi-mbonana, asu se wandi hoafi amboani anihondümbo-rihi. Nimboe sapo ai wambo hoafi sürü papi+marandi ranimbo-hündambo wambo.

⁴⁷ Asu ai sürü papi+randeimb+ hoafi ra anihondümbofe-koate-aye ana, asu nüngundhi se wandi hoafi ra anihondümbo-mandhia?" mehu.

6

*Sisas ai 5,000 nindoumbo sesi masagadüri
(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Ruk 9:10-17)*

¹ Sisas ai raraofi mbura ranihünda asükaiyu Gariri kuri+hoe sei asu Taiberius sei arihündi ra barihehi haya gogoasürün+ mahu.

² Asu nimorehi nindowenihi afindi ranai Sisasambo hoeirihorani hepüni+feimb+ moatükuni ratüpuri+yuhü nindou angünümboyeimb+ambo aboedi+rearü marandamboyei, asu ahandi süngu mahei.

³ Asu ai ahambo süngururü-rundeimb+ babidimbo hafu hifi wafu wami mamaru.

4 God ai Israer Isipihündi aboedambo-mareandürí raní adükari si Pasofa ra ndeara akimí tükufembo yangiriyowaníyo.

5 Sisas ai hímboariyu wakireand-ane nindou afíndí ranai ahambo sowana masühüsiamboyu asu Firipímbo hoafiyundühí yahuya, “Dagüdambo síhírí sesí afíndí ra pemíndefí mbundíhumbo nindou afíndí asíhüsü aheimbo mandahundúra?” mehundo.

6 (Sisas ai yare hoafímayu ra Firipíndí hohoanímó refe hoeifembo-hündamboyu, nga ai sesí aheimbo segudürímbo ra fífíre hayamboyu.)

7 Asu símborí Firip ai ahambo hoafiyunduhü yahuya, “Nindou ranai sesí ra akídou-amboaní ngusüfonambiríhorí mbísefombo ana, síhírí 1200 kina nahurainambo-anímbo sesí ra pemíndefí koandíhehumboyefí,” mehu.

8-9 Ahambo süngururí-randeimbí nindou ngorú Andru, Saimon Pitandí akídí ai hoafiyuhí yahuya, “Nindou mamí hoarífí ndanai bari bret hondahüyafundeimb-anemo asu kiní yimbu-anafaní ra síhaiamboani. Nga sesí ranana ngírí nindou afíndí ra símongoríndei,” mehuamboyu.

10 Asu Sisas ai hoafiyupurühí yahuya, “Nindou aheimbo sowandümondündürí sífomo hoafiyomonda mbímari,” mehu. Ranühí wohí afíndí ra furímayowamboyei raníwamí nínoumayei. Nindou ra 5,000-yei.

11 Raníyo Sisas ai bret ra semündühaya Godímbo híhífírurí mbura asu nindou afíndí nínoumayei aheimbo yimbumareandürí. Asükaiyu kiní ra ranou-ranou-mareandüramboyei asu sesí ra ai sesímbo hohoanímomayei símogodühí masahüsü.

12 Ai sesí ra sahüsímbo ndeara bodomayeiamboyu, Sisas ai ahandí süngururú-rundeimbímbo hoafiyupurühí yahuya, “Ai sahüsímbo bídífirí-bídífirí kurayı ra fufuründümo, nga akídou bídífirí amboaníyeimbípoaní,” mehuamboemo.

13 Raníyomo asu ai bari bret hondahüyafundeimbí akídíbou-mayo rana-handambo ai sahüsímbo bídífirí kurímayo ra fufuründümo 12 wambürí tütükíru maníndündí.

14 Raníyei asu nindou afíndí nínou-mayei ranai Sisas hepünífeimbí moatükuní ramareandí ra hoeiríhi hehi hoafíyeihí seiya, “Yíní, aníhond-ane, sápo nindou ndanana Godíndí hoafí hoafíyu-randeimbí hífína kosombo-mayu ranímbai,” maseiamboyu.

15 Asu nindou ranai ndeara ahambo sífo semündü hefímbo adükari bogorímbofi hütí-hütífí híníngífímbo maseiamboyu Sisas ai fífíre haya asükaiyu hífí wafu raníwamí nímarmímbo ahand-amboaní mahafu.

*Sisas ai hoe hanğifowamí mahu
(Matyu 14:22-27; Mak 6:45-52)*

16 Raníyomo asu nímbambe ahambo süngururú-rundeimbí ai Gariri kuríhoe ranínambo mahanímó.

17 Asu nímbímareandamboyu Sisas ai moai ahamumbo sowahí tüküfiyu. Ai hanímó botambe kefou houmbo gogoaníní baríhou houmbo Kaperneam ngoafí nanğowaneimbí mahafomo.

18 Raoyafundane asu werí afíndí ranai weríyowohüyo hoe ranai fondamíndí haní hafo marandí.

19 Raníyomo süngururú-rundeimbí ai ahamund-amboaní botí-mayo ranambe purínambo puru hífomombo 5-mbayo asu 6-mbayo kiromíta símogodühíyomondühí asu hímboyomondane, Sisas ai bot raníkímí

nimoamo hoe hangifo wami pūhiyu mara sūnūwamboemo asu ai afindi yihimbomemo.

²⁰ Asu Sisas ai hoafiyupurūhi yahuya, “Se nimboe yihimboemoa, nga roanahi ndanana,” mehupuramboemo.

²¹ Asu raniyomo ai ahambo botambe semündü hiniṅgifiṁbo yahomo houmbo ramefundamboyo asu bot ranai ai hombomemo raniṁambo nimai ho tükūmefeyo.

Nimorehi nindowenihī ai Sisasiṁbo kokomarihorī

²² Asūkaiyei siambe nindou afindi ranai Gariri kurīhoe gogoanini marei. Ai fīfirihindi hamani bot mami yangiri ranihū meṅgoro asu Sisas ana moai ahambo süngururū-rundeimbi babidiṁbo bot ranambe hüfu, nga ahambo hiniṅgirūwuri houmbo ai yangiriyomo mahifomo sei hehi mamarei.

²³ Asu bot bidifiri Taibiriasi-yafe-mayo ranai Sisas Godiṁbo hihifirūri mbura bret sahusihī sinei tükūmehindi.

²⁴ Asu ai himboyeiane Sisas ai ahambo süngururū-rundeimbi babidiṁbo ranihū nimarikoate-memondamboyei asu ai bot ranambe fariyahi hehi Kaperneam ngoafina Sisasiṁbo kokombo mahüsi.

Sisas ai yangiri niṅgombo bret nahurai-ani

²⁵ Asu nindou afindimaye ranai Sisasiṁbo kurīhoe gogoasürüni manūṅgua hoerihori hehi, hoafiyahündowohü seiya, “Yamundo-randeimbi, se nūngu-simboani ndanihū sühüfiṁboyafa?” maseiamboyu.

²⁶ Asu simbori Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Se nimboe wambo kokoarihündira? Se bret afindi sahusimbo simonggorimarihümündi raniṁboyei wambo kokomarihündiri sühüsi. Nga asu se ro hepünifeimbi moatükuni ramarīheandi raniṁbo fīfirihī hoerihī hehimboyeipoani wambo kokomarihündiri sühüsi nda.

²⁷ Se sesī sūmburūyo arandi ranahambo hohoaniṁmondeihī ratūpuriṁdeimboyei, nga se yangiri koadürümbo-koadürümbo niṅgombo sesī ranahambo-aniṁbo hohoaniṁmondeihī ratūpuriṁdeihī ndühündi. Sesī ra siheimbo Nindou Hondü ai dagadürimbui, sapo God ai rani raniṁbohünda ahambo ṅginiṁdi masagado-ane,” mehuamboyei.

²⁸ Asu nindou ranai ahambo düdurihorühi seiya, “Asu ro nūngundihu ratūpuriṁmandefi Godiṁdi ratūpuri yangiri ratūpuriṁbo rana?” masahündowamboyo.

²⁹ Asu simbori Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “God ai siheimbo ratūpuri ndaniṁboyu ndandihi ratūpuriṁdeihī mehu: Nindou ndanahambo hifina koamarīhehini ahambo anambo anihondümbo-ndihori,” mehünduramboyei.

³⁰ Asu simbori düdurihorühi sahündoya, “Se nini hepünifeimbi moatükuni randowandani hoeindihunini houhumbo God koamarīheninane mbisefi sihambo anihondümbo-mandihunina? Asu se nini ratūpuri ratūpuriṁbo safomboyafa?

³¹ Sihefi amoao horombo sesī mana masahüsi nimi wohi furikoate-reandühi. Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Ai sesī nimoamo sūnambeahindi semündü haya sesimbo masagaduri’ meho nou,” maseiamboyu.

³² Asu Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “Yinisi, nga ro siheimbo anihondümboanahi hoafayahī, Moses ai moai siheimbo sūnambeahindi

sesi sagadüri, nga wandi Ape aiyu sesi hondü sünambeahindi ra masagadüri.

³³ Sesi God ai masendi ranana sünambeahindi kosi hifi ndanihu nindoumbo yangiri nngombo segudürimboane,” mehuamboyei.

³⁴ Asu nindou-mayei ranai Sisasimbo hoafiyahündowohü sahündoya, “Adükari, munguambo si yihoezimbo sesi rananimbo ndawamuni ndandi,” maseiamboyu.

³⁵ Asu Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “Ro sesi yangiri nngombo nimind-anahi. Nindou ai wambo anihondümboreandirühi asünu ana, ngiri wembombondu asu amindaninjombondu ndandi, nga wani.

³⁶ Ro sheimbo horombo hoafimayahandüri, se wambo hoerihindiri, nga asu moai anihondümborehindiriri.

³⁷ Munguambo nindou wandi Ape ai wandi warihümareandüri ranai ana wambo sowana dügüsimboyei. Asu nindou düdi wambo sowanambo asüfu ranahambo ro ngiri yowan mbisahi.

³⁸ Ro sünambeahindi makosahi nda wandi hohoanimo süngufembo-yahipoani. Nga ro makosahi nda nne hohoanimo Ape yifirayu rani hohoanimo süngufemboyah makosahi.

³⁹ Ai wambo koamarihendira makosahi ahandi hohoanimo ra ndahurai-ane. Munguambo nindou Ape ai wandi warihümareandüri ra ngiri mam-amboani bodiboadingini, nga bidifiran si tüküfeyoambe munguambo botindihendürimboyah.

⁴⁰ Apendi hohoanimo ai ndahurai-ane, munguambo nindou ranai Nimori ranahambo hoerihorühi ahambo anihondümboreahori ana, asu ai yangiri koadürümbo-koadürümbo niboadeimboyei. Asu rananimbo ro nindou ranahambo bidirifani si tüküfeyoambe botindihinimboyah,” mehu.

⁴¹ Raniyei asu Suda ai Sisasimbo nginindirihorühi tehümarihori ai hoafiyuhüya, ‘Roana yangiri nngombo sesi nimind-anahi sünambeahindi makosahi,’ mehu ranimbo.

⁴² Raniyei asu hoafiyahündowohü seiya, “Nindou ndanana Sisas Sosepindi nimor-ani. Ahandi hondafindi ana ro fifirihu-pirimboanefisi. Asu ai ninüggufi hayamboyu ro sünambeahindi makosah-anahi mehua?” maseiamboyu.

⁴³ Asu Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “Ngiri se sheihoari tehündihüdi, nga se hininjindihü hehimbo moani nimandei.

⁴⁴ Nindou mami ai-amboani ngiri aimbo hohoanimondu haya wambo sowana ngu. Nga wandi Ape wambo koamarihendiri ai ahambo wambo sowana koandihairani nguwan asu ro ahambo hifi nda munguyoambe aboedi yangiri nngombohünda botindihinimboyah.

⁴⁵ Horombo Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi ai yaru bukambe sürü papirundühi yahomoya, ‘God ai nindou munguambo yamundeandürimbui,’ mehomo. Asu mungu ai Apendi hoafi himboriyehi ahandi warambeahindi fifirife ra asahümüdi ana, ai wambo sowana dügüsimboyei.

⁴⁶ Asu nindou mami ai-amboani moai Godimbo ahandi himboarinambo hoeriri, nga nindou Godindi-mayu makusu rani yangiriyu Godimbo hoemariri.

⁴⁷ Ro shamumbo anihondümboranahi hoafayahapuri, nindou düdi wambo anihondümboreandiri ana, ai yangiri koadürümbo-koadürümbo

nüŋgumbui.

⁴⁸ Roana yanggiri nŋgombo sesi ra nŋmŋnd-anahi.

⁴⁹ Horombo sihei amoa sesi ahandi nduri mana ra nŋmŋ wohi furikoate-yowohu masahusi, nga asu ai moai nboadei, nga rani sesi ra sahusi mburihumbo yifimayei.

⁵⁰ Nga roana sesi sunambeahindi makosah-ane, nindou dudi asesu aiana nggiri yifindu, nga aboedi nüŋgumbui.

⁵¹ Roana sesi koadürumbo nŋgo-randeimbi sunambeahindi makoso rananahi nda. Asu nindou ai sesi nda asesu ana, ai yanggiri koadürumbo koadürumbo nüŋgumbui. Sesi nda ro ndahandürimboyahi ra wandi fi safi ranane, nindou hifi ndanihu aniboadei ai aboedi yanggiri koadürumbo koadürumbo mbniboadeia samboanahi," mehu.

⁵² Ranimboyei asu Suda ai aheihoari nginindi yifiarimbo hoafi timonimarihundi. Asu ai hoafiyehi seiya, "Nüŋgunde nindou ndanai ahandi fi safi ra ndenda madagudifa?" maseiamboyu.

⁵³ Asu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, "Yini, asu se Nindou Hondüdi-mayo fisafi ra sesi asu ahandi hori ra simindi ra-koate-ayei ana, nggiri sihei fiambe koadürumbo-koadürumbo nŋgombo ra nmandündüri.

⁵⁴ Nindou ranai wandi safi asu hori ra sesü sümündi arandi ana, ai yanggiri koadürumbo-koadürumbo nüŋguwan, asu ro ahambo hifi nda müŋguyowambe botindihinimboyahi.

⁵⁵ Wandi safi nda aboedi sesi hond-ane, asu wandi hori nda aboedi simindi hoe hond-ane.

⁵⁶ Nindou ranai wandi safi sesü asu wandi hori sümündi arandi ana, ro ai-dibo nmandihani asu ai ro-dibo nmandümbui.

⁵⁷ Ape koadürumbo nüŋgumbü ai wambo koamarihendirambo kosi ahandi nginindinambo animboahi ra ai nŋmŋndü-an. Rani süŋgunamboane asu nindou ranai wambo asesundiri aiana wandi-mayo yanggiri nŋgombo ra ndemündümbui.

⁵⁸ Ranimboane asu, sesi ndanana sunambeahindi makoso-ane. Nga sesi ra horombo sihei amoa sahusi hehimbo yifimayei yahuraiyopoi, nga wani. Nga sesi hapondadi nda nindou ai asesu ana, ai aboedi yanggiri koadürumbo-koadürumbo nüŋgumboani," mehu.

⁵⁹ Hoafi nda Sisas ai Kaperneam ngoafihu Sudayei rotu worambe nindou yamundeandürühi hoafimayu.

Yanggiri nŋgombo hoafi

⁶⁰ Raniyo asu ahambo süŋgururü-rundeimbi afindi ranai hoafi ra himboriyomo houmbo hoafiyomondühi yahomoya, "Hoafi ndanana awi afindi tüŋgümb-ane. Hoafi ra didi himborimandü rana?" mehomondamboyu.

⁶¹ Asu Sisas aimbo ngusüfoambe hohoanimoyu fifire haya hoafiyuhi yahuya ndanana hoafi ndanahamboanemo teihumarundi yahu haya, hoafiyupurühi yahuya, "Hoafi nda sihamundi anihondümbofe ra mamikari-marapuramboemoa?

⁶² Asu Nindou Hondü sunambeahindi makusu ranai hoeindürani asükaindu horombo nmaruwanambo gafuwan, ra se nüŋgundahumbo yahomomboemo?

⁶³ Yifiafi Aboedi ranane yanggiri nŋgombo sai arandi. Nga nindou-yafe nginindi ranana moai yanggiri nŋgombo sai randi. Hoafi siheimbo

hoafimayahandürü ranana Yifiafi yanggiri ningo sai-randeimbi ranahambo boyahi hoafimayahahi.

⁶⁴ Rananemo asu moai bidifiri se-amboani hoafi ranahambo anihondumbo-rundi," mehu. (Sisas ai nindou horombo ahambo anihondumbofofe-koate-mayei ra fifreandi. Asu ai fifreandi nindou ranai-animbo ahambo hürütümbi nindou-yomondi warihündirümbui.)

⁶⁵ Raniyu asu hoafiyuhü yahuya, "Hoafi nimindi ndanahamboyahü ro sihamumbo hoafimayahapuri, 'Ape ai nindou ranahambo wambo sowanambo sifombo yini yahokoate-ayu ana, asu nindou ranai ngiri wambo sowana düfu,'" mehu.

⁶⁶ Hoafi ra himboriyomo mburumboemo asu ahambo süngururü-rundeimbi bidifiri ai ahandi süngu hokoate hinngirüwuri houmbo hihiriyafu mahomo.

⁶⁷ Raniyu asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi 12 ahamumbo hoafiyupurühü yahuya, "Asu se-amboani wambo hinngifendiri hefe hombo yahomomboemo?" mehuamboemo.

⁶⁸ Asu Saimon Pita ai simbori hoafiyuhü yahuya, "Adükari, asu ro dabo sowana mangefa? Seana sapo aboedi yanggiri koadürümbo-koadürümbo ningombo hoafi ra sowandifi-mboanafisi.

⁶⁹ Asu ro haponda sihambo anihondumbo-rihu fifiri-huninimboanefi, seana Nindou sürühoembi Godindi-mayafi makosaf-anafi," mehuamboemu.

⁷⁰ Asu simbori Sisas ai yahuya, "Nimboe sapo sünguru-rundeimbi 12 sihamumbo ro kamafoariheapur-ane. Nga sihamundi mbusümo nindou mamü ranai ana moaruwai hohoanimoyumb-ani," mehu.

⁷¹ Hoafi nda Sisas ai Sudas Saimon Iskariotindi nimori ahamboemu yare hürühü hoafimayu. Aiana Sisasimbo süngururi-randeimbiyusi, nga asu sünguna humboemu Sisasimbo hürütümbi-yomondi warihündirümbui.

7

Sisasindi akidi mamü ai moai ahambo anihondumbo-rüwuri

¹ Refehayamboyoane, Sisas ai Gariri hifambe hoahoangu wakimareandi. Suda-yafe bogori ai ahambo hifokoefimbo yahomo houmbo raraomemondamboemu asu ai ahei hifambe hombo moei mehu.

² Asu Suda-yafe rotumbo si adükari dagoambe nimarimbo sei arihündi ranai ndeara akimü tifimareandamboemo.

³ Asu Sisasindi akohoandi mamü ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, "Hifi nda hinngiro hawambo Suda-yafe hifinambo hahüfuh-animbo, se sihafü hepünifeimbi moatükuni rarowandani sihafü süngurinini-rundeimbi ranai hoeimbirundamboane.

⁴ Nindou ranai müngu ahambo fifirimbirihindiramboane yahumbo ana, moai dibo raranü ratüpurü ratüpurü yurandü, nga weindah-ani ahei himboahü ratüpurü yurandü. Asu se hepünifeimbi moatükuni ratüpurayafi ra münguambo nindou hifi-hifi afindi burayei ahei himboahü weindahü nimbafan-animbo, asu ai sihambo hoeimbi-rini-n-amboane," mehomo.

⁵ Ahandi akidimamü amboani ahambo anihondumbofofe-koate-wamboemo ai yaru hoafimemondo.

⁶ Raniyu asu Sisas ai hoafiyupurühü yahuya, "Awi ro hafombo si ranana moai tüküfeyo. Nga nini-simboaniyo se ahafomo ra wangei-ane.

7 Nindou hifi ndanihü aniboadei aiana ngiri sihamumbo hürütündühüpurü, nga wambo hürütarihündiri ro aheimbo moaruwai hohoanimoeyi arihündi ranimbo weindahi hoafiyahandüri arihandü ranimbo.

8 Seana Suda-yafe adükari si Serusaremihü tükefeyo ranimbo gafomo. Nga roana wandi hafombo si ra awi tüküfekoate-mayowambo, asu ngiri haponda ngahi,” mehu.

9 Ai ahamumbo yare hoafiyupuri mbura Garirihü mamaru.

10 Ahandi akohoandi mamü ai adükari si ra hoeifembo mahomondamboyu, asu ai-amboani sünguna mahu. Asu ai moai weindahi tüküfi haya hu, nga dibo ahamundi süngu mahu.

11 Asu Suda-hündi nindou bogori-memo ranai Sisasi-mbo adükari si ranihü kokorurühü yahomoya, “Nindou ra nahü nüngua?” mehomo.

12 Raniyei nindou afindi menjoro rani-simboani Sisasi-mbo-dibo teihümarihori. Bidifiri ai seiya, “Aiana nindou aboed-ani,” asu bidifiri ai seiya, “Wani, aiana aboediyupoani, nga aheimbo wosihofori hoafiyurandeimb-ani,” masahündo.

13 Nga Suda-yafe bogori nindou ranahamumbo yihimborihüpurühü asu moai ahambo weindahi yafambe farhi hoafiyei.

14 Adükari si mbusümondühü Sisai tüküfi hafu Godindi worikimi nüngumbo nimorehi nindowenihü aheimbo yamundi-mareandüri.

15 Asu Suda ai ahandi hoafi ranahambo hepünafu afindi hohoanimoyomondühü yahomoya, “Nimboe nindou nda nindou ngörü ai yamundifikoate asu ai moani hoafi nda fifirareanda?” mehomodamboyu.

16 Asu simbori ahamumbo hoafiyuhü yahuya “Ro haponda yamundariheandüri hoafi nda wandi-mayo yamundife hoafiyopoani, nga Nindou wambo hifina koamarihendiri ahandi-mayo-ane.

17 Asu nindou ranai Godindi hoafi süngumbo yifiraye ana, ro hoafi hoafiya arihandü nimindi nda fifirindihimboyei. Asu ai hoafi nda Godindi-mayo-mbayo asu ro wandi hohoanimonambo hohoanimoaya hehea hoafiyahühü-mbayahüyo ra fifirindeambui.

18 Nindou ai moani ahandi hohoanimonambo hohoanimoaya haya hoafayu ranana ai adükari ndürümbünda yahumboani. Nga asu nindou ngörü ahambo koamarisherü ranahambo ‘ndüri adükarümbü-mbiyu’ ehu ranai ana aboedi mbumundi saf-ani, nga moai tikai hoafiyu randi.

19 Horombo sihefi amoambo Moses ai ahinümbi hohoanimo ra masagadüri. Nga asu moai se mam-amboani hohoanimo ra süngurihindi. Asu nimboe se wambo hifokoefe-ndirimbo yahomo houmbo rarawemoa?” mehuamboyei.

20 Asu nindou afindi burimaye ranai seiya, “Moaruwai nendi sihafi fiambe mafarifyowamboyafi rani hoafi ra hoafayafi. Düdi sihambo hifokoefenimbo yahuhaya raraomayua?” maseiamboyu.

21 Asu Sisai simbori hoafiyundürühü yahuya, “Ro ngoafimbo nimarimbo sihi ratüpuriyahühü nindou diboadomarihina ranimboyei se münguambo mahepühündi.

22 Horombo siheimo Moses ai hoeari kefe tirihetherambo hohoanimo ra nafuimarandüri. (Rani hohoanimo ranana Mosesindi-mayo hohoanimoyopoani. Nga ranana sihei amoao-yafe hohoanimoane.)

Ran+moane asu seana ngoaf+mo n+mar+mo si ran+fihi nindowenihi n+moakid+bou-yomondi fi hoeari karu tir+hoemo arundi.

²³ Seana Moses+ndi hoafi rani yang+ane ran+sungurundühi asu se ngoaf+mo n+mar+mo sihi n+moakid+bou-yomondi hoeari karu tir+hapuri arundi. Asu ro ngoaf+mo n+mar+mo sihi nindou angün+mo-mayu ahandi fi d+di+boado-mar+hina, asu se n+mo boe wambo ng+n+ndi+marundi+ra?

²⁴ Asu nindou ngorü+ndi hohoan+mo ra se h+mo boar+n+ambo yang+ri hoeindu houmbo y+bo bondü+moemo, nga se mbumundi hohoan+mo süngundundühi ndondu y+bo bondundühi,” mehupuri.

Nindou ranai nda Kraisiyu düdi masei

²⁵ Asu nindou bid+fi+ri Serusarem+hündi ai düduyahindühi seiya, “Sapo nindou ndanahamboemo bogori nindou ai h+fokoefimbo yahomo houmbo raramarüwura?

²⁶ Nindou ra ai weindahi ahamundi h+mo boarühi hoafi mayuwambo hoeir+hor+ asu h+mo bor+yei ar+hündi, nga ai moai ahambo hoafi karüwuri. Awi nindou ranahambo bogori nindou ai Kraisi+ani yahomo hohoan+moyomo houbombemoyo?

²⁷ Nindou God ai d+bon+yu h+n+ng+mariri Kraisi ra tükefiyu ana, ng+ri nindou ai ahandi ngoafi ra fif+ri+ndi+hindi. Nga roana nindou ndanahandi ngoafi hondü ra fif+ri+hurü+moane fi ran+mo boyu ai Kraisi+yupoani,” masei.

²⁸ Asu Sisasi ai God+ndi worambe aheimbo yamundeandürühi puküna hoafi yuh+ yahuya, “Se wambo asu wandi ngoafi ro mas+hüh+ ra ndor+hi fif+ri+hindiri. Nga ro, wandi+poan+mo hohoan+moya hehea kosam+boyah+poani, nga Ape wambo koamar+hend+ra makosahane. Seana moai ahambo fif+ri+hor+.

²⁹ Nga roana ahambo sowah+ndi koamar+hend+ra kos+heheambo wambo fif+ri+hin+moanahi,” mehu.

³⁰ Ran+yomo asu bid+fi+ri ai ahambo k+ki+himünd+mo yahomo houmbo raramarüri. Nga asu nindou ngorü ai moai ahambo k+ki+h+rümündu sapo ahambo h+fokoefimbo si ra awi tüküfekoate-mayowambo.

³¹ Ran+yei n+moreh+ nindowenihi af+ndi ranai ahambo an+hondü+mo-r+horühi hoafi yeih+ seiya, “Kraisi tükefiyu ana, ng+ri Sisasi hepün+feimbi moatükun+ ramareand+ nda ngasündiri. Nga ai Kraisi+mbeyu?” masei.

Sisasi+mo k+ki+him+nd+mo prisman koamar+houpuri

³² Farisi ai n+moreh+ nindowenihi Sisasi+mo rani watapor+mayeri ra h+mo bor+yomo houmbo God+mo sesi s+hou-rundeimbi bogori+bab+d+mo prisman bid+fi+rambo koamar+houpura Sisasi+mo k+ki+him+nd+mo mah+fomo.

³³ Asu Sisasi hoafi yupurühi yahuya, “Awi se-bab+d+mo ak+dou gedühi safi n+ngo-n+ngondahe heambo-an+mo asu ro nindou wambo koamar+hend+ri ahambo sowana gagü+mo boyahi.

³⁴ Ran+imbo se wambo kokond+hünd+ri+mo yeisi, nga asu ng+ri hoeind+hindiri. Asu ro n+mar+mo ayahi ranambe se ng+ri d+dei,” mehu.

³⁵ Ran+yomo Sudahündi bogori nindou-memo ranai ahamundi hoari s+mo bor+ hoafürü+moandühi yahomoya, “Nindou ra ai nahanafi nguan+ kokond+hur+mo hoeifekoate-mandefa? Asu ai Griki+yomondi ngoafi adükari ran+hü ngu s+hefi nendi n+mareihü Griki+mo hoafi yamundi-mandeandür+yoy?

³⁶ Ai yare hoafiyuhî yahuya, ‘Se wambo kokondi-hündîrîmboyei, nga asu se ngîrî hoeindîhindîrî,’ asu ‘Se ro nîmarîmboayahî ranambe ngîrî ngei,’ mehu, ra nîmboe yare hoafîmayua?’ mehomo.

Yangîrî nîngombo hoe

³⁷ Suda-yafe amoaoyomondi dagoambe nîmarîmbo hohoanîmombo si ranahandî bîdîfîranî si ra adûkarî hamînd-ane. Ranî sihî Sisas ai botîfi pukûna hoafiyundûrûhî yahuya, “Nindou dîdîyei ai hoe sîmîndîmbo amîndanîngombondeihî ana, wambo sowana dîdei ndîmîndei.

³⁸ Ai Godîndî bukambe yare hoafiyowohû yahoya, ‘Nindou ranai wambo anîhondûmbo-arîhindîrî ana, asu ahei ngusûfoambeahîndî yangîrî nîngombo hoe ranai afîndî tûkündîfe haya ngomboe,’ ” mehu.

³⁹ Sisas ai yare hoafîmayu ra hoe hondûmboyupoanî, nga Yîfiáfî Aboedî ranahamboyu hoafîmayu. Nindou ai ahambo anîhondûmbo-arîhorî ai-anîmbo Yîfiáfî Aboedî ra ndahûmündimboyei. Nga ranî sîmboanî ana Yîfiáfî Aboedî ra awi moai sahûmündi Sisas ai yîfîyo mburûmbo sünambe hafokoate wambo.

Nîmorehî nîndowenihî ai sîmborî hoafîyeihî yîbobomehindî

⁴⁰ Nindou afîndî mafandîhindî ranambe nindou bîdîfîrî ai Sisas hoafîmayu ra hîmborîyei hehi hoafîyeihî seiya, “Anîhond-ane, nindou ndanana Godîndî hoafî hoafîyu-randeimb-ani,” masei.

⁴¹ Asu bîdîfîrî ai hoafîyeihî seiya, “Aiana Kraisi nindou aboedambo-fembo God kafoarîrî hînîngîmarîr-ani,” sei, nga asu bîdîfîrî ai hoafîyeihî seiya, “Ai Kraisiyupoanî, nga Kraisi ana ngîrî Garîrî hîfînîpoedî dûfu!

⁴² Baiborambe yare hoafiyowohû yahoya, ‘Kraisi ana adûkarî bogorî Defîndî sîrambeahîndîndu hayambo-anîmbo asu ai horombo Defî nûnguhû Betrethem ngoafîhû nîmorîmbondûfî tûkündîfîmbui,’ meho,” masei.

⁴³ Ranîmboyei asu nindou ranai Sisasîmbo hohoanîmo yimbumbonyimbumborîhindûhî asu nindou ranai yimbumbore yîbobomareandî.

⁴⁴ Ranîyei asu bîdîfîrî ai ahambo kîkîhîmündîmbo yahomo houmbo raraomarîrî, nga asu moai kîkîhîruründümo.

Suda-yafe bogorî nindou ai moai Sisasîmbo anîhondûmbo-rûwuri

⁴⁵ Ranîyomo asu prisman Sisasîmbo kîkîhîmündümbö koamarîhoupurî ranai hîhîrîyafu bogorî nindouyomo asu Farisi ahamumbo sowana mahomo. Asu ai düdurûpurûhî yahomoya, “Se nîmboe ahambo semündü sînikoate-memoa?” mehomondamboemo.

⁴⁶ Asu prisman ai sîmborî hoafîyomopurûhî yahomoya, “Horombo moai nindou ngorû ai haponda hoafîyu arandî nahurai hoafîyu, nga wanî!” mehomondamboemo.

⁴⁷ Asu sîmborî Farisi ai ahamumbo düduyafupurûhî yahomoya, “Asu ai sîhamumbo wosîhoaforî hoafîrapurai wanîyo?

⁴⁸ Farisi-anemo asu bogorî nindou roanefî hoeirumuna nindou roambeahîndî mamai-amboanî anîhondûmbo-rîrai asu wanîyo?

⁴⁹ Nîmorehî nîndowenihî aiana moai Mosesîndî ahînûmbî hohoanîmo fîfîrîhindî, nga ranîmboanei ai Godîndî hîmboahû moaruwai nîngoyei! Ai yangîrî Sisasîmbo anîhondûmbo-marîhorî,” mehomo.

⁵⁰⁻⁵¹ Nikodemus ai Suda-yafe bogorîyu haya horombo Sisas sowana mahu. Ranîmboyu ai yare hoafîyupurûhî yahuya, “Sîhefî ahînûmbî

hohoanimo ana nindoumbo moani hoangirife hefe papi+hoafiri-hundürühiyefi asu waniyo? Ahandi hoafi boatei wudipoapondihu himboringefi mbundihumbo-animbo asu ratupuri ai rawareandi ra fifirindihumboyefi,” mehuamboemo.

⁵² Asu simbori ahambo hoafiyomondühi yahomoya, “Asu se kameihi amboani Garirihündiwamboyafi? Bukambeahindi hoafi ra se ndoro fifirindowandi, nga moai Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi ana Garirihündi süfu randi,” mehomo.

⁵³ [Raniyei asu nindou ranai ahei ngoafinambo bukürümehindi.

8

Anamindihoadi birabireimbi nimorehi Sisasimbo sowana sowandümo masinimo

¹ Raniyei asu nindou ranai ahei ngoafinambo bukürümehindamboyo, asu Sisas ai asükaiyu Orif Wafunambo mahafu.

² Hapoadumbo siambe asükaiyu Godindi worinambo mahu. Ai hu tüküfi namaruane, asu nimorehi nindowenih ranai ahambo sowana maheiamboyo yamundimareandüri.

³ Ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi asu Farisi bidifiriyomo ai nimorehi mam hoerundane nindowenih-dibo serimindi mahoamboemo asu ai ahambo sowandümo nindou himboahü mbüsüminingimarundi.

⁴ Raniyomo asu ai Sisasimbo hoafiyomondühi yahomoya, “Yamundo-randeimbi, nimorehi ranai nindou ngorü-dibo menjorafea asu hoeimarupiri.

⁵ Mosesindi ahinümbi hohoanimo yare hoafimayo ranana yahurai-ane, ‘Nimorehi yahurai refewani ana, nimoainambo hifokoefe-ndürimboane.’ Nga asu se haponda nungundo hoafimandafa?” mehomo.

⁶ Ai hoafi yaru hoafimemo ra moani Sisasimbo yürümombo nahuraiyomo rani-süngundihurani ai nungu mbüsuwani papi+hoafindihuri yahomo houbmo.

Nga Sisas ai hifini yimindihoyimbunambo nimarumbo hififih warimbuifinambo sürü-sürümarandi.

⁷ Nindou ranai ranihü ningomombo Sisasimbo düdüdüdupomaruramboyo asu ai botifi hoafiyupurühi yahuya, “Nindou sishamundi mbüsümo moaruwai hohoanimokoate-mayu ranai boateianimbo nimoainambo harimbindo-wamboane.”

⁸ Yare hoafiyupuri mbura asükaiyu hifini piyu yimindihoyimbunambo nimarumbo hififih sürü-sürümarandi.

⁹ Nindou ranai Sisas rani hoafi hoafimayu ra himboringomombo houbmo ahambo hiningiruwuri houbmo mamai kikefoefe mamai kikefoefeyomombo ndamefundü. Amonggohandi boateiyomo ndamefundü. Asu Sisas yangiri nunguane nimorehi ranai ahandi himboahü maningo.

¹⁰ Raniyu asu ai botifi hoafiyundühi yahuya, “E, nindou nda mungu bukürümefoendi. Asu nindou sishambo papi+hoafiyonanimbo ra mamamboan nunguai?” mehuamboyo.

¹¹ Asu nimorehi ranai Sisasimbo hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, moai nindou mamamboani nungu.” Asu Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Ro-amboani ngiri sishambo papi+hoafindihanani. Se ngafi, nga yowani asükaiyo moaruwai hohoanimoyopoani,” mehu.]

Sisas ai hifinindi nindou-yafe siani

12 Asu ngorü-simboan+ Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Roana hifi ndanahandi si nimind-anahi. Nindou ai wandi süngu ahu ana, ai ngiri+ nimbokoan+ hoahoangu wakindeandi, nga wani. Nindou ranai koadürümbo-koadürümbo yangiri+ ningo ranahandi si ra ndemündümbui,” mehu.

13 Ran+yomo asu Farisi ai Sisasimbo hoafiyomondühi yahomoya, “Seana sihaf+ fimbo-anafi hoafi ra weindah+ hoafiyafi arandi. Ranimboane asu sihaf+ hoafi ra ngiri+ anihondümbo-ndifeyo,” mehomondamboyu.

14 Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Yini, anihond-ane rananasi, roana wandi fimbo-anahi weindah+ siheimbo hoafiya arihandi. Nga asu wandi hoafi ranana anihondü hoaf-ane. Asu wandi hoafi ra nimboe anihondü hoafayo? E! Hoafi ra yahurai-ane. Ro fifiri+heandi nahanin+poediyahi tükümeheandi asu nahanamboyo homboayah+ ra. Nga asu seana moai wandi ngoafi hondü ana fifirundi. Asu ro nahanafiyoo homboayah+ ranamboan+ se moai fifirundi.

15 Asu se hifinindi hohoanimo süngurundühi nindoumbo yiboborurundeimb-anemo, nga roana moai nindou mamimbo amboan+ yiboborihe rihandi.

16 Nga asu, ro nindou daboe yiboboariheandi ana, wandi yibobofe ra anihondü hondündomboe. Asu roana ro yangiri+yahipoan+, nga wani. Ape wambo koamar+hendiri+ ai ro-dibo rani-moatükun+ ratüpuriyuhani.

17 Sihei ahinümbi hohoanimo yare menjoro. Nindou yimbu ai hoafi mam+ ranahambo yibobo hoafefandi ana, ra anihond-ane.

18 Asu ro wandi fimbo anihondümbo hoafiyahanane Ape wambo koamar+hendiri+ ranai wambo anihondümbo hoafiyu arandi,” mehuamboyei.

19 Asu ai Sisasimbo hoafiyahündowohü seiya, “Sihafi ape nahi anüngua?” maseiamboyu. Ran+yu asu Sisas ai simbori hoafiyundürühi yahuya, “Seana moai wambo fifiri+hindiri+ asu wandi Apembo fifiri+hori+ raraorihori. Asu se wambo fifiri+hindiri+ mbonana, wandi Apembo amboan+ fifiri+hori,” mehu.

20 Hoafi Sisas ai yare hoafimayu ra Godindi worikimi aheimbo yamundearühüyu hoafimayu, kaki foar+hi-r+hündeimbi hipiri+ ningo fikimi. Sisasimbo kik+himindimbo si ra awi tüküfekoate-mayoa asu nindou mamai-amboan+ ngiri+ Sisasimbo kik+hindürimündu.

Sisas ai nimorehi nindowenihimbo ro ahahi ranambe ngiri+ ngei mehu

21 Asükaiyu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Roana ndeara ndefembo samboanahi, nga asu se wambo kokond+hündiri+mboyei. Nga asu se sihei moaruwai hohoanimo ranambo-animbo ngei ngeimbo yifindeimboyei. Asu seana ngiri+ ro ahahi ranambe ngei,” mehu.

22 Ran+yomo asu Suda-yomondi bogori+ nindou ranai hoafiyomondühi yahomoya, “Sisas ai yare hoafiyuhiya, ‘Seana ngiri+ ro ahahi ranambe ngei,’ mehu. Ai hoafi yare hoafimayu ra ahandi+hoari+ hifokoeffe yanggorombo yahumboyu?” mehomu.

23 Asu Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Seana hifinindi poed-anei, nga roana nimamo sünaameahindi tükümeheand-anahi. Seana hifi ndan+hünda tükümehind-ane, nga roana hifi ndan+hünda tüküyaheambo-yahipoan+.

24 Ranimboanahi asu ro siheimbo hoafiyahühi, seana sihei moaruwai hohoanimo ranambo-animbo ngei-ngeimbo yifindeimboyei masahi. Asu

ro dideahi se wambo anihondumbofe-koate-ayei ana, se sihei moaruwai hohoanimo ranambo-animbo ngei-ngeimbo yifindeimboyei,” mehuam-boyei.

²⁵ Asu ai düduyahindühi seiya, “Asu se didiyafi nımora?” maseiamboyu. Asu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Ro sapo siheimbo horombo hoafimayahandürü ran-anahi nda. Nga se wambo moai anihondumbo-rhindürü.

²⁶ Ro sihei hohoanimo ranahambo afındi hoafında samboanahi. Süngunambo sihei hohoanimo yibobondiheamboyahı. Nindou ai wambo hifına koamarıhendürü aiana anihond-anisi. Asu ro nımorehi nindowenihı aheimbo hoafayahı ra ro ahandı-mayo hoafi himborıya heheamboanahi hoafayahı,” mehu.

²⁷ Asu Sisas ai ahandı Afındambo aheimbo hoafimayundürü ranımbo moai fıfırıhındı.

²⁸ Ranımboyu asu Sisas ai hoafiyuhı yahuya, “Se Nindou Hondü ranahambo nımoamo sahorımındeı botırıhorühı nımı keimbı karıhendeimbı fıhı pararıhorı ana, asu se ranı-sımboan-anımbo fıfırındı-horımboyei. Rananımbo asu ropoanımbofe hohoanımoyo hefembo ratüpurıkoate-ya arıhandı ra se fıfırındıhimboyei. Ro hoafi hoafıya arıhandı ra Ape ai nafuiyundıranane siheimbo ranı-süngurıhe hoafayahandürü.

²⁹ Nindou wambo hifına koamarıhendürü ranai ngırı wambo hınıngındeandürü, nga ai wandı fıkmı nüngumboani, nıne-moatükunı ai yıfırıyu haya hohohoanımoayu ra muıguambo sı ratüpurıya arıhandı,” mehu

³⁰ Nımorehi nindowenihı afındı ranai Sisasındı hoafi himborı-yeı hehi ahambo anihondumbo-marıhorı.

Sisas ai moaruwai hohoanimo ambeahındı aboedambofembo hoafımayu

³¹ Ranıyu asu Sisas ai nindou Sudahündı ahambo anihondumbo-marıhorı aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Asu se ro yamundürü-hendüreimbı hoafi ranahambo himborıyeihı ranı-sünguarıhındı ana, asu se wandı anihondü süngurıhındı-reimbındeimboyei.

³² Asu se anihondü hohoanimo ra fıfırındıhindanı asu hohoanımoyo ranai siheimbo aboedı koandıheıra ngeimboyei,” mehu.

³³ Asu Sisasımbo hoafıyahündowohü seiya, “Roana Abrahamındı ahıur-aneftı. Asu roana moai nindou ngoründı moanı hefı ratüpurıyefı rıhındı. Nımböeafı se yıhoefımbo hoafıyafımunühı hoafi ranai ‘siheimbo aboedı koandıheıra ngeimboyei,’ masafa?” maseiamboyu.

³⁴ Ranıyu asu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Yını, nindou muıguambo moaruwai hohoanımoyei arıhındı ranai moaruwai hohoanımoyo ranahandı moanı ratüpurıyeı-rıhındeımb-aneı. Nga ranımboyo ro ramasahi.

³⁵ Nindou moanı ratüpurıyu arandı ranai moai fıkmınındı babıdı worambe nımarü randı, nga wanı. Nga nindou ahandı nımorı ai-anımbo ahandı fıkmınındı babıdı worambe nımandümbui.

³⁶ Ranımboane asu Godındı Nımorı ranai siheimbo aboedı nımarımböhünda fandıhendüranı asu se aboedı hamındı nımandeimboyei.

³⁷ Ro siheimbo fıfırıhearümboanahi se Abrahamındı ahıur-aneı. Nga wandı hoafana moai sihei hohoanımoyeı nımarındürü. Ranımboaneı asu se wambo hıfokoefendürımbo sı hehimbo raroayei.

38 N+ni-moatükuni ra ro wandi Apendi-mayo hoeir+he heheamboanahi siheimbo hoafiyahandüri ar+handi. Nga asu seana rarani-moatükuni ratüpuriyei ar+hündi ra sihei apendi-mayo-ane sahümündi hehimbo rani-süngurihi ratüpuriyei ar+hündi,” mehu.

39 Asu simbori ahambo hoafiyahündowohü seiya, “Y+hoefi ape ana Abraham-ani,” maseiamboyu. Asu Sisas ai simbori hoafiyundürühi yahuya, “Asu se Abraham+ndi n+mor+ hondümbeyei-mbonana, asu Abraham+ndi hohoan+mo ra süngurihi.

40 Ro siheimbo hoafi hondü Apendi-mayo himbor+mayahi raniyo weindahi hoafimayahandüri. Rananei asu se wambo haponda hifokoefend+r+imbo sei hehimbo rarawar+hünd+r+i. Abraham ana moai yare rani hohoan+moyu randi. Nga se yangir-anei rar+hi moaruwai hohoan+moaye.

41 Asu seana rarani-moatükuni ra sihei apemami-yomondi hohoan+mo yangir+i süngurihündühanei,” mehuamboyei. Asu Suda ai Sisas+imbo hoafiyahündowohü sahündoya, “Roana boagir+i fifir+ifekoate naf+imbusümon+ndi n+mor+yefi+poani. Roana y+hoefi ape mam+i God ai yangir-ani anüngu asu ro ahandi n+mor+i hond-anefti,” maseiamboyu.

42 Asu Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “God ai an+hondü sihei apembeimbonana, asu se wambo aboed+i hohoan+mo-r+hünd+r+isi. Nga ro Godi+di+bo n+imboa heheamboyah+i asu makosahi. Ro makosahi ra ropoan+imbo hohoan+moya hehea kosamboyah+poan+i, nga God ai wambo koamar+hend+r+amboyah+i makosahi.

43 Asu se n+imboyei wandi hoafi ndofe fifir+ifekoate-mayeia? Asu seana nggir+i wandi hoafi ra awi himbor+ndei.

44 Sihei ape ana Satan-ani. Rananei asu se sihei apendi hohoan+mo rani yangir+i sahümündi an+boadei. Horombo hondü aiana nindou hifokoare-randeimb+yu manüngu. Raniyu asu ai moai an+hondü hohoan+mo süngure randi sapo an+hondü hohoan+mo ra ahandi fiambe n+mar+koate-wambo. Tikai hoafi ai hoafiyu arandi ra ahandi hoafi hond-ane. Aiana nindou tikai hoafiyu-randeimb-ani, nga rani+imboani asu tikai hoafi ranahandi n+im+ndühani.

45 Nga ro siheimbo an+hondümbö hoaf-ane hoafayahandüri. Ranane asu se wandi hoafi ra an+hondümböfe-koate-aye.

46 Sihei mbüsümo nindou mam+i ranai wandi hohoan+mo-ambeah+ndi hohoan+mo moaruwai weindah+imandeyo wani+mandiyo? Asu ro an+hondü hoafi hoafiya ar+handi ana, asu se n+imboe wandi hoafi an+hondümböfe-koate-mayeia?

47 God+ndi n+mor+i ana God+ndi hoafi mungu ra himbor+yehanei. Seana God+ndi n+mor+yepoani. Rani+imboanei asu se ahandi hoafi himbor+koateyeyi ar+hündi,” mehu

Sisas asu Abraham

48 Asu Suda ai Sisas+imbo simbori tir+ifoar+hor+i hoafiyeh+i seiya, “Roana sihambo rar+ihu hoafiyahun+nühanefti: ‘Seana Samariahünd-anafi asu sihaf+i fiambe moaruwai nendi mam+i mbamar+i,’ asefti. Ra an+hondüyo?’” maseiamboyu.

49 Asu Sisas ai aheimbo yare hoafiyuh+i yahuya, “Wandi fiambe ana moai moaruwai nendi n+maro, nga wani. Roana wandi Ape ranahambo, adükar-ani sahühanahi, nga se wambo moaruwaimbo-ar+hünd+r+i.

50 Ro wandi fimbo ndürümbanahi yahomboyahipoani. Nga Nindou mamî wambo ndürümbani yahombo hoafi yibobore-randeimbi mbanüngu.

51 Ro siheimbo anihondümbanahi hoafayahi, nindou ngorü ai wandi hoafi ra sünguareandi ana, ai ngiri yifindu, nga wani,” mehuamboyei.

52 Asu Suda ai hoafiyahündowohü seiya, “Haponda ro sihambo anihondü fifiri-huninimboanefi, sihafî fiambe moaruwai nendi amaronini. Abraham yifiyu asu Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi amboani yifisafimemo. Ranane asu se hoafiyafühiya ‘Nindou mamî ai wandi hoafi rani-sünguareandi ana, ngiri yifindu,’ masafi.

53 Se yaro hohoanimoyafühi sihefi amoa Abrahamimbo ngasündiworimboyafi? Aiana sapo yifimayu rasi. Asu Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi amboani ai yifimemo rasi. Asu se didiyafa?” maseiamboyei.

54 Asu Sisas ai simbori hoafiyundürühi yahuya, “Asu ro wandihoari wandi fimbo ‘adükar-anahi’ mbasahi-mbonana, asu ro moan-anahi. Nga wandi Ape aiani wambo ‘adükar-ani,’ yahu arandi, nga se hoafiyeyihî ‘ai yihoefi God-ani,’ asei.

55 Asu seana moai ahambo fifirihori. Nga roana ahambo fifirihiniimboanahi. Asu ro hoafiyahühi, ‘Roana moai fifirihini,’ mbasahi-mbonana, asu ro se rawehindi nou tkai hoafiya. Nga roana ahambo ndorihini fifirihini hehea asu ahandi hoafi ra sünguriheandühanahi.

56 Horombo sihei amoa Abraham ai ro tüküfembo-mayahi ra hoeifembo hohoanimoyuhü hihifi-hihifimayu. Ai ra hoeire hayamboyei asu ahandi ngüsüfo ndore küre mamaru,” mehu.

57 Ranimboyei asu Suda ai Sisasimbo hoafiyeyihî seiya, “Seana awi moai 50 himbaniyafipoani, nga se Abrahamimbo hoeimarihini asafi?” maseiamboyei.

58 Asu Sisas ai asükaiyu aheimbo hoafiyuhî yahuya, “Yini, ro siheimbo anihondümbanahi hoafehandürî horombo hondü Abraham ai tüküfekoate-yuambeahiyahi ro boatei manimboahi,” mehuamboyei

59 Raniyeyi asu Suda ai nimoei hüründümo houmbo Sisasimbo nimoainambombo mehomo, nga asu ai Godindi wori hini ngire haya dibo ndamefiyu.

9

Sisas ai nindou himboatihari diboadomariri

1 Sisas ai nafi-süngu huhündamboyei nindou himboatihari hoeimariri. Nindou ra hondî ai himboatihari yahurai wakimari-mindo.

2 Raniyomo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai hoafiyomondowohü yahomoya, “Yamundo-randeimbi, dade moaruwai hohoanimo nindou ndanahambo ramarera asu ai himboatiharayua? Ahandi moaruwai hohoanimo, asu hondafindi-yafe-mayoyo?” mehomondamboyei.

3 Asu Sisas ai ahamumbo simbori yahuya, “Nindou ndanahandi himboatihari ra ahandi-mayo, asu hondafindi-yafe-mayo moaruwai hohoanimo ranambo rareranî refimboyupoani. Nga nindou ai yare himboatihari-mayu ra Godindi hepünifeimbi moatükuni refewani hoeifembohündamboyei yare himboatihari-mayu.

4 God ai wambo koamar+hend+ra makosahane, nga hüf+ham+ndi ndare nunguambe sih+ri ahandi ratüpur+ ratüpur+ndefomboane. Nga n+mbi p+rayo ana, asu ngi+ri nindou ngorü ai-amboani ratüpur+indu.

5 Ro h+fi ndan+hü n+mbioahambe ana ro n+morehi nindowenih+yafe si-anahi,” mehu.

6 Ran+yu Sisas ai yare hoaf+yu mbura, h+fi+fi+h+ nguri ti+fi+fi fandeamunde mbura, nindou h+mbioat+hari+mayu ahandi h+mbioarambe pamareandi.

7 Ran+yu ahambo hoaf+yundühi yahuya, “Se ngafi Siroam kak+mar+hündi hoeambe sihaf+ h+mbioari ra popoaindandi,” mehu. (Hoafi Siroam ra ‘koar+hefeyoa ho’ hoaf+ane.) Ran+yu asu nindou ranai hu ran+hü ahandi ngusümboari ra popoaira mbura, h+hi+ri+fi süfumbo aboedi h+mbioar+mayu.

8 Ran+yei asu nindou ak+mi wori yimbur+hi n+marembi asu ahambo horombo hoeir+horeimbi, ai horombo n+morehi nindowenih+mbio kak+napombo moako-moakoyu marandi ran+mbio hoeir+hor+ hehimbo hoaf+yeih+ seiya, “Awi sapo nindou ndan+mbaiyu n+mar+ yang+ri n+marümbo aheimbo moako-moakoyu marandi?” masei.

9 Bi+di+fi+ri ai hoaf+yeih+ seiya, “Y+n+ri, nindou aiyu refi marandi.” Asu bi+di+fi+ri ai hoaf+yeih+ seiya, “Wan+. Ai nindou yahuraiyusi, nga ai-yupoani, nga nindou ngorüyu,” masei. Nindou amuri ai rani watapor+mayeiamboyu asu ahandi+hoari yahuya, “Ro-anahi,” mehu.

10 Asu ai ahambo düduyahindowohü seiya, “Asu sihaf+ h+mbioari ra nungure bi+ri+hoaimboyoa?” maseiamboyu.

11 Asu ranai simbor+ yahuya, “Nindou Sisas sei-ari+hündi ranai hüburukonambo wandi h+mbioarambe fandifoareand+ri+h+ri yahuya, ‘Se ngafi Siroam kak+mar+hündi hoe ranambe h+mbioari sihaf+ ra popoaindandi,’ mehuamboyah+ ro ha popoari+handa asu wandi h+mbioari ra aboedi h+mbioar+mayah+,” mehuamboyei.

12 Asu ai düduri+horühi seiya, “Nindou ra nahi amarua?” maseiamboyu. Asu nindou ranai yahuya, “Nahümbei amaru ra moai fi+fi+ri+hin+,” mehuamboyei.

13 Ran+yei ai nindou h+mbioat+hari+mayu Sisas aboedi+marir+ ranahambo Farisimbo sowana sahor+m+nde+ mahei.

14 Ngoaf+imbo n+mar+imbo si rani-simboaniyu Sisas ai nindou ranahandi h+mbioari aboedi+mareandi.

15 Asu Farisi ai nindou-mayu ranahambo düdururühi yahomoya “Sihaf+ h+mbioari ra nungure aboedi+yomboyoa?” mehomondamboyu. Asu ai hoaf+yupurühi yahuya, “Sisas ai hüburuko wandi h+mbioarambe pamareand+ramboyah+ asu ro ha popoaimar+handamboyo wandi h+mbioari ra aboedi+moyo,” mehu.

16 Ran+imboemo asu Farisi bi+di+fi+ri ai yahomoya, “Nindou ndanahambo God ai koar+heira kusümboyupoani, nga ai moai moani ngoaf+imbo n+mar+imbo hohoan+mo ra süngureandi,” mehomo. Asu bi+di+fi+ri ai hoaf+yomondühi yahomoya, “Asu nindou moaruwai hohoan+moyumbü ai ngi+ri hepün+feimbi moatükuni yahurai ratüpur+indu?” mehomo. Ran+yomo asu bi+di+fi+ri ai ngorü hohoan+moyomo asu bi+di+fi+ri ai ngorü hohoan+moyomo marundi.

17 Ran+yomo asu nindou h+mbioat+hari+mayu ahambo h+hi+ri+yafu asükaiyomo hoaf+yomondowohü yahomoya, “Nindou sihaf+ h+mbioari aboedi+marean+n+ri ranahambo se nunguro hoaf+yaf+indoa?”

mehomondamboyu. Asu ai hoafiyupurüh; yahuya, “Aiana God+nd; hoafi hoafiyu-randeimb-ani,” mehu.

18 Nindou ra ai horombo h+amboatihari-mayu-anisi, nga asu ai ranahambo an+hondümbofembo moei mehomo. Ran+amboemo asu nindou h+amboatihari-mayu ahand; hondafindambo ran; hoafi ra fifirifembohünda m+ngiyomo h+mar+haupiri.

19 Asu ai ahafembo düdürüprühi yahomoya, “Nindou nda sihafe n+moriyu? Asu se safeya ro h+amboatihari; yahurai wakimari-horim+ndehane masafe, nga asu nimboe ai haponda aboedi h+amboarayua?” mehomo.

20 Asu ahand; hondafindi ai safeya, “Yini, ro ahambo fifirihori ai yihoehe n+mor-ani asu ai horombo h+amboatihari wakimari-horim+ndehi.

21 Nga haponda moai ahambo fifirihori ai nününgufimbombi ahand; h+amboari ra aboedi h+amboarayua. Asu ro moai fifirihori nindou ahand; h+amboari aboedi+mariri ranahambo. Düduyafundosi, ai adükar+wambo sihamumbo ahand; fimbo hoafindüpur+mbui,” masafe.

22 Hondafindi ai Sudambo y+h+mbor+napurüh+yafe ai ahamumbo rari+ne hoafimefe. Horombo Suda ai yaru hoafiyomondüh; yahomoya: “Nindou ai weindah; hoafiyehi, ‘Sisas ra nindou God ai ahand; nendambo aboedi+fembo kafoariri h+n+ng+mariri Krais-ani,’ seiani ana, asu ahe-imo rotu worambeah+nd; hihaiboandüra ngiri ai-babid; rotunde,” mehomo.

23 Ran+amboayafe asu hondafindi ai hoafiyafeihü “Ahambo düduyafundosi, nga ai adükar+wambo sihamumbo ahand; fimbo hoafindüpur+mbui,” masafe.

24 Ran+yomo asukai nindou h+amboatihari-mayu ranahambo m+ngimemonda masünu. Asu ahambo hoafiyomondüh; yahomoya, “Se God+mo ndür; adükarümb-ani mbisafindowohü an+hondümb hoafindafi. Ro fifirihumboanefi nindou ndanana moaruwai hohoan+moyu-randeimb-ani,” mehomo.

25 Asu nindou ranai hoafiyuhi yahuya, “Ro moai ahambo fifirihini, nga awi ai moaruwai hohoan+mo-yumbümbeiyu asu wan+mbeyo. Mami moatükuni ro fifirimar+heandi ana, yini ro horombo h+amboatihari man+amboahiyahi, nga hapondanana ro aboedi h+amboarayahi,” mehu.

26 Asu Suda ai düduyafundowohü yahomoya, “Sihambo nününgurean+n+mboyua? Sihafi h+amboari ra nününgure aboedi+rean+n+mboyua?” mehomondamboyu.

27 Asu ahamumbo hoafiyupurüh; yahuya, “Ro sihamumbo hoafimayahapuriyo, nga asu se hoafi ranahambo moai h+mbor+yomo. Asukai se h+mbor+ambo yahomomboemo? Se-amboa ahambo sünggururü-randeimb+ambo tüküfembo yahomomboemo?” mehu.

28 Asu Suda ai nindou ranahambo ng+n+nd+rurüh; moaruwai hoafiyomondowohü yahomoya, “Seana Sisas+mo süngguri+r+randeimb-anafi. Nga roana Moses+mo süngguri+hu-r+hundeimb-anefi.

29 God ai Moses+mo hoafimayundo ra ro fifirihundi. Nga nindou ranan+mo ai dagüdambua? Roana moai ahambo fifirihuri,” mehomo.

30 Asu nindou ranai ahamumbo si+mbor; hoafiyupurüh; yahuya, “Ndanana wambo ran+poan+mo moatükun-ane! Aiyu wand; h+amboari

aboedi+mareanda asu ro aboedi hĩmboarayahi. Nga nĩmboemo se hoafi+yomondũhiya, ai nahan+nĩpoedi+yu ro moai fĩfirĩhuri ehomoa?

³¹ Ro fĩfirĩhumboanefĩ, nga God ana moai moaruwai hohoanĩmoyomorundeimbi+yomondi hoafi ana hĩmbori+yu randi, nga wani. Nga nindou ranai Godĩmbo hohoanĩmoyuhũ asu ahandi hoafi sũngumareandi ranahandi hoaf-ane God ai hĩmbori+yu arandi.

³² Moai horombo nindou mamĩ hondĩ ai hĩmboatĩharĩ wakĩrĩmĩndoanĩ asu nindou ŋgorũ ai ahandi hĩmboari aboedi-mariri hoafi ra yaŋgoro, nga wani.

³³ Asu God ai nindou nda koehefikoate-mbei-mbonana, asu ŋgĩrĩ raranĩ-moatũkunĩ hĩfĩ ndanĩhũ ratũpurĩ+yu,” mehu.

³⁴ Asu sĩmbori ahambo hoafi+yomondowohũ yahomoya, “Horombo me ai sĩhambo moaruwai hohoanĩmo ranambo wakĩmaramĩndĩnĩnĩ asu se hĩmboatĩharĩmayafi ranĩmboanefĩ ro fĩfirĩrĩhunĩnĩ. Se nindou moaruwai hohoanĩmo-yafeimb-anafi. Asu se yĩhoefombo yamundi+femunĩmbo safomboyafi?” Ai ahambo yaru hoafi+yomondowohũyomo rotu woram-beahĩndĩ hĩhaifoarũwuri weindanĩ hĩnĩŋgĩmarũwuri.

Nindou anĩhondũmbofe-koate-ayei ai hĩmboatĩharĩ nahurai-anei

³⁵ Sisas ai ranĩmbo hĩmbori+yu haya, kokorũrĩ hu hoeirirũhĩ yahuya, “Se Nindou Hondũ ranahambo anĩhondũmbo-roworai wani+yo?” mehundowambo+yu.

³⁶ Asu nindou ranai sĩmbori hoafi+yundowohũ yahuya, “Adũkari, Nindou Hondũ ra dũdia? Se wambo hoafi+yafi-ndĩran-anĩmbo ro ahambo anĩhondũmbo-ndĩhinĩ.”

³⁷ Asu Sisas ai hoafi+yundũhĩ yahuya, “Se ahambo hoeimarĩworĩ. Aiani se-dĩbo waporayũ nda,” mehuambo+yu.

³⁸ Asu nindou ranai hoafi+yuhĩ yahuya, “Adũkari, ro anĩhondũmbo-arĩheanĩnĩ.” Ai yahu mbura Sisasĩmbo yimĩndĩho yimbu pusire nĩmarũmbo hohoanĩmomayundo.

³⁹ Asu Sisas ai yahuya, “Ro nindouyei hohoanĩmo yĩbobofemboyahi hĩfĩ ndanĩhũ makosahi. Ranĩmboane asu nindou Godĩndĩ hoafi fĩfirĩfekoate-yeimbĩ ai nindou hĩmboatĩharĩ aboedehĩndĩ nahurai fĩfirĩndĩhĩmboyei asu Godĩndĩ hoafi fĩfirĩhundeimb-aneĩ aseĩ ai hĩmboatĩharĩ nahurai fĩfirĩfekoate-ndeimboyei,” mehu.

⁴⁰ Farisi bĩdĩfirĩ ai ahandi fikĩmĩ nĩŋgomombo ahandi hoafi ra hĩmbori+yomo houmbo yahomoya, “Asu ro-amboa hĩmboatĩharĩyefĩ?” mehomondambo+yu.

⁴¹ Asu Sisas ai hoafi+yupurũhĩ yahuya, “Asu se hĩmboatĩharĩmbemo-mbonana, hohoanĩmo moaruwai ra moai sĩhamundi fiambe nĩmaropurĩ. Nga se hoafi+yomondũhĩ, ‘Yĩhoefĩ hĩmboarana aboed-ane,’ yahomo arundi, ranĩmboane asu hohoanĩmo moaruwai ra awi sĩhamundi fiambe amaropurĩ,” mehu.

10

Sisas ai sipsip hĩfanda-randeimb-ani

¹ Sisas ai hoafi+yuhĩ yahuya, “Ro anĩhondũmboanahi sĩhamumbo hoafayahi, nindou ai moai sipsipi-yafe ginĩrĩ yipurĩ nafĩ kefuai randi, nga amurĩ hĩmbori nafĩ kefuai arandi, nindou ranai ana hũmbuhũnĩkori napo fufuramũndũ-randeimb-ani.

² Asu nindou yipuri nafitambe nafi karefuendi ranai ana sipsip ahei afind-ani.

³ Nindou yipuri hifanda-randeimbi ai-animbo nindou ahu ranahambo yipuri ra tind+hembui. Rananei asu sipsip ai ahandi yafambe ra himboryei arihundi. Ranani asu ai ahei nduri ra dukarearu yisiboasiyuh+ asu ai aheimbo gin+rambeah+ndi semundunduri moanambuh+ tukufi ahu.

⁴ Asu ai ahandi sipsip ra muŋgu gin+rambeah+ndi semundunduri moanambuh+ tukufi hayambo asu ai horombofi huan+ ahandi sungu ahei. Sapo sipsip ranai ahandi yafambe himboryei+ ranimboane ahandi sungu ahei.

⁵ Aiana ngiri nindou amur+ndi sungu ngei, nga wani. Nindou amuri ai huan+ ana, ai ahambo yihimboryhoruh+ fefoehinduhanei. Ahandi yafambe himborykoate-aye ranimbo wambo.”

⁶ Sisas ai aheimbo kafeefe hoafi ra yare hoafimayunduri, nga asu moai kafeefe hoafi ranahandi nim+ndi ra fifirihindi.

Sisas ai sipsip hifand+randeimbi aboed-ani

⁷ Ran+yu Sisas ai asukaiyu hoafiyuh+ yahuya, “Ro sihamumbo an+hondumboanah+ hoafayah+. Roanah+ sipsip+yafe yipurayah+.

⁸ Asu nindou ai ro sunguyahan+ horomboyahi ahei aiana humbuhun+yeih+ raran+ napo moan+ fufuruhumundi rihunduhanei. Asu sipsip ai-amboan+ moai ahei hoafi himboryei rihundi.

⁹ Ro-anah+ yipurayah+. Asu nindou did+yei wambo sowanambo sinei gin+ri ranambe karefoehindi ana, God ai aheimbo aboedambo-ndeandurumbui. Rananimbo asu ai keboehi tukundahi nduhunduh+ asu ai gin+ri ranambe sesimbo amboan+ keboehi tukundahimboeyi.

¹⁰ Nindou humbuhun+yu-randeimbi gin+ri ranambe karefuendi ra moan+yupoan+ karefuendi. Nindou karefuendi ra ai kefoefe hefe hifo sipsip humbuhun+imbo hifokoeffindurumbo yahumboani. Nga roana keboeheaduh+ sipsip aboedi yang+ri diboadeimbi asu ahei fiambe aboedi hohoan+mo yang+ri niŋgombo afindi mbimar+ndura samboanah+ asihuh+.

¹¹ Roana sipsip hifand+ri-handeimbi nindou aboedi saf-anah+. Nindou sipsip hifand+ra-randeimbi aboedi ranai ana aheimbo far+hefe-ndur+imbohunda yifindumbui.

¹² Nindou kaka sem+ndimbo ratupuri+yu arandi aiana sipsip+yei afind+yupoan+. Asu ai sipsip aheimbo hifand+raru-randeimbi+yupoan+. Asu aiana nimambeah+ndi yafori moaruwai howan+ hoeimareand+ ra fiboembui. Rananimbo asu yafori ranai sipsip ranaheimbo war+badaru wak+ndeandura bukurundeimboeyi.

¹³ Nindou ranai ana moan+ kaka sem+ndimbo yang+ri hohoan+moyuh+ wambo ng+ri sipsip ranaheimbo hifand+yondur+imbo hohoan+mondu.

¹⁴ Nga roana sipsip+yei hifand+ hifand+yondur+rambo nindou aboedi saf-anah+. Ro ana wand+ sipsip ranaheimbo fifir+heanduran+ asu ai-amboan+ wambo fifir+hi-nd+rimboanei.

¹⁵ Hoafi ra yahurai-ane, ro wand+ Apembo fifir+hinan+ asu Ape ai wambo fifirareand+ri nou. Rananimbo asu ro sipsip+imbo far+hefe-ndur+imbohunda yifindamboyahi.

¹⁶ Asu wand+ sipsip bid+firi mban+boadei ranana ndan+ gin+rambeah+ moai ni+boadei. Aheimbo amboan+ gin+ri ndanambe semundunduri koafoe-fendur+imbo samboanah+. Rananimbo asu ai ro hoafiyahmeimbi wand+

yafambehündi ra himboringeimboyei. Rananimbo sipsip ranai mamambe niboadeiya asu nindou aheimbo hifandiyonduringbo ra mamai yangiri nungumbui.

17 Ro yifiyo hefe asukai botifemboayah ranimboane Ape ai wambo ngusifo parareandiri.

18 Ngiri wambo nindou mamai-amboani hifokoefendiringbo hohoanimodu. Nga ro hohoanimomayah sungu wandi yangiri ningo ra hifokoefe-ndiringbohunda hinngi-ndiheamboyah. Asukainda ro hohoanimomayah sungu wandi yangiri ningo ra hihindihendahamindingmboyah wandi Ape ai randafoundi mehu sungu,” mehu.

19 Suda ai rani hoafi ra himboringyomo houmbo asukai yimbumboru yibobomefundu.

20 Raniyomo asu bidifiri ai yahomoya, “Moaruwai nendi ahandi fiambe mamaramboani ai yare wununingbo-wununingboayu. Asu se nimboemo ahandi hoafi ra himboringyomoa?” mehomo.

21 Asu bidifiri ai yahomoya, “Hoafi ndanana nindou moaruwai nendi nimarumbindi hoafiyoponi. Asu moaruwai nendi ranai ngiri nindou himboatiharindeiani ahei himboari ra aboedindeandi,” mehomo.

Suda ai moai Sisasingi hoafi himboringyomo

22 Serusarem ngoafihu horombo Godindi wori ahandhoar-ane masei ranahambo asukai hihifi-hihifimbo si tukumefeyo. Rani si ra ngisihariyowambeyo tukufe marandi.

23 Raniyu asu Sisasingi ai Godindi worambe Soromonindi weindani yibadwami mahufu.

24 Raniyomo asu Suda ai sifomo ahambo wakiruru ningomombo yahomoya, “Ro yimbu hohoanimoayefi hefi ra asu nungusumboani se hoafimandafimuna? Asu se Kraisingiyafana yihofombo weindahi hoafiyafan-animbo ro himboringefosi,” mehomondamboyu.

25 Asu Sisasingi ai ahamumbo hoafiyupurui yahuya, “Ro sihamumbo hoafi ra hoafima-yahapuriyosi, nga asu se moai wandi hoafi ranahambo anihondumbo-rundi. Mungu hepunifeimbi moatukuni wandi Apendi nginindingambo ratupurayah ranai ro didimbayah ra nafuiyoarandi.

26 Nga asu seana wandi sipsip rani diboringindi-yomoponi. Ranimboanemo asu se wandi hoafi anihondumbofe-koate-yomo arundi.

27 Asu wandi sipsip ranana ro hoafiyahaimbi ra himboringeihu asu ro aheimbo firihandurananei asu ai wandi sungu hei arihundi.

28 Asu ro aheimbo yangiri koaduringbo-koaduringbo ningombo asahanduri ra ai ngiri yifindei. Asu ngiri nindou mamai-amboani wandi warambeahindi hundamundundi.

29 Wandi Ape ai sipsip wandi ra wambo masendur-anei. Asu ai munquambo moatukuni ranahei nginindingi ngasunde haya nginindingi saf-ani. Asu ngiri nindou mamai-amboani Apendi warambeahindi hundamundundi.

30 Ape-ani asu roanahi roana mamanehi,” mehu.

31 Raniyomo asu Suda ai nimoei humarundumo Sisasingimbo pifendombo yahomombo.

³² Raníyú asu Sisás ai yahúya, “Ro síhamumbo Apendí ratúpuri afíndí nafuimehapuri. Asu se níní ratúpuri aboedí ranahambo hohóanimo-yomondúhíyomo wambo nímoeinambo hífokoefendírímbo yahomo houmbo rawefunda?” mehuamboemo.

³³ Asu símborí Suda ai ahambo hoafíyomondowohú yahomoya, “Roana síhafí ratúpuri aboedí ramarowandí ranímboyefipoaní nímoeinambo hífokoefenínímbo asefí, *ngá waní*. Se moaní nindou yangír-anafí asu Godímbo moaruwaimbofe hoafírírúhí, ‘Roana God-anahí’ masafí ranímboanefí,” mehomondamboyu.

³⁴ Asúkaiyu Sisás ai ahamumbo símborí hoafíyupurúhí yahúya, “Hoafí nda síhamundí ahínúmbí hohóanimo Bukambe ndare mengoro: God ai yahúya, ‘Ro síheimbo hoafímayahí, seana god-anei,’ meho.

³⁵ Nindou God ai ahandí hoafí masagadúrí ranaheimboyo ai god-anei mehondúrí. Asu *ngírí* Baiborambeahíndí hoafí ranana *ngorú-súngunde* hoafíndo.

³⁶ *Ngá Ape* aiyu ahandíhoarí wambo kafaoreandírí mbura, asu hífína koamaríhendíra makosahí. Ranímboyahí ro hoafíyahúhí, ‘Roana Godíndí nímor-anahí,’ masahí asu nímbóe se wambo hoafíyomo-ndírúhíya, ‘Nímboe se Godímbo gogonímbo-ríhaworúhí hoafayafí,’ mehomoa?

³⁷ Asu ro Apendí ratúpuri ratúpuríkoate-ndahaní ana, asu se wandí hoafí ra yowaní aníhondúmbo-ndúmboemo.

³⁸ *Ngá* asu ro ahandí ratúpuri ratúpuríyahaní se wandí hoafí ranahambo aníhondúmbofembo moeimbo ana, asu ratúpuri raní yangírí aníhondúmbo-ndundí. Rananímbo asu se hohóanimo ra ndondu hohóanimo-ndímondúhí fífíndúmboemo *Ape* ai ro-díbo mam-anehí amarehí,” mehu.

³⁹ Asúkaiyomo Suda ai hoafí ra hímboríyomo houmbo ahambo kíkíhímúndúmbo yahomo houmbo ramefundí, *ngá* asu Sisás ai aboedambo mahu.

⁴⁰ Sisás ai asúkaiyu híhírífí hanú Sodan hímo horombo Son hundúrurárú randúhí manúngu.

⁴¹ Ai núnnguane, nindou ranai ahambo sowana súhúsíhú seiya, “Horombo Son ai moai hepúnífeimbí moatúkuní ratúpuriyu. *Ngá* munngu raraní-moatúkuní hoafí nindou ndanahambo hoafímayu ranana aníhond-ane,” masei.

⁴² Raníyei asu nindou afíndí raníhú ranai ahambo aníhondúmbo-maríhorí.

11

Sisás ai Rasarus yífíhündí botímarírí

¹ Nindou mamí ahandí ndúrí Rasarus Betani *ngoaífíhündí* ranai angunímbo mamaru. Betani ra Maria asu Mata apodoho nímarí-feimbí *ngoaífí-ane*.

² Maria aiyo werí físíngarúmbí Sisásíndí tíngaríwamí kafaore mbura, asu ahandí mbírínanjínambo gedúmaríhendí. Nímórehí mamí ranahandí raníhíyu Rasarus angunímbo Betani *ngoaífíhú* mennguru.

³ Raníyafe asu apodoho ranai Sisásímbo hoafímbo nindou koaríhenerúhí safeya, “Adúkari, nindou se *ngusúfo* pamaríworí ranai angunúmboani,” masafeamboyu.

4 Raníyu asu Sisas ai ahafe hoafí ra hímboríyu haya hoafíyuhí yahuya, “Angüní ranana yífimbo angünüyopoani, nga waní. Ranana moaní Godímbo ndürí adükari segodímbo-hündamboane tükefeyo asu rani-süngumboanímbo Godíndí Nímorí amboaní ndürí adükari ndemündümbui,” mehu.

5 Sisas ai Mata apondoho asu Rasarus aheimbo ngusüfo pareandürí marandí.

6 Nga asu Sisas ai Rasarus angünümboayu hoafí ra hímboríyu haya, raníhü yimbu si mamaru.

7 Asükaiyu sünguna nímarmbo ahambo süngururü-rundeimbímbo yahuya, “Asükai mborai, Suda-yafe hífnambo ngefombo,” mehuamboemo.

8 Asu símborí hoafíyomondowohü yahomoya, “Yamundo-randeimbí, sapo hapondaniyomo Suda ai síhambo nímoeinambo hífíkoefenínímbo yahomo houmbo raraomarünínísi. Asu se asükai Suda-yafe hífnambo hífombo safomboyafí?” mehomondamboyu.

9 Asu símborí Sisas ai ahamumbo hoafíyupurühí yahuya, “Mamí si ra gebuai-ane aníngo. Nindou ai sírühí ana ngírí pínđu si ra hoeiream-bowambo.

10 Nga asu nindou ai nímbokeaní ahu ana, piyu arandí si yanğoríkoate wambo.”

11 Ahamumbo yare hoafíyupurí mbura asükaiyu hoafíyupurühí yahuya, “Síhefí wandafí Rasarus ai mapuamboanahí awi ro ngü ahambo botíndíhiní samboanahí,” mehuamboemo.

12 Asu ahambo süngururü-rundeimbí ai hoafíyomondühí yahomoya, “Adükari, nindou ra apo yangírí apu ana, asükai ahandí angünü ra aboedíndümbui,” mehomondamboyu.

13 Sisas ai hoafímayupurí ra, Rasarus ana yífímayu yahumboyu, nga ahambo süngururü-rundeimbí ana moaní apo hondü mapu-amboani yare hoafayu mehomo.

14 Raníyu asu Sisas ai ahamumbo díboadíre hoafíyupurühí yahuya, “Rasarus ana muğuna yífímayu.

15 Rani-símboaní ro moai ai-díbo nímarihi, nga ro ranímbo-hündambo híhífi-híhífayahi. Rani-nímbo asu se wambo aníhondümbo-ndundírí. Nga hapondaní síhírí ahambo sowana ngefímboane,” mehupurí.

16 Raníyu asu Tomas ahambo Didimas sahündo-ríhundeimbí ai Sisasímbo süngururü-rundeimbí ahamumbo yahuya, “Wai síhírí andai ngífí, Sisas-babídímbo Sudiahü yífíndefo,” mehu.

Sisas ai yangírí níngombo nímíndühani

17 Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbí babídímbo hífomo Betanihi tüküyafundühíyomo Rasarus ai yífímayua honğambe masíhehorí ra yim-buyimbu si homboane hoafí ra hímborímayu.

18 Betani ngoafí ana Serusaremíhündí anguniyopoani. Betani ngoafíhündí botífe hefe Serusarem ngoafína aho ra ngímí kiromita-ane.

19 Rasarus yífímayua raníyei asu Sudahündí afíndí ranai Mata Mari-ambo kíkímífoefepírí nímarioaní ngusufu aboedí kúríne mbímari-feya sei hehimbo masühüsi.

20 Mata ai Sisas masüfu hoafí ra hímboríyo haya, ahambo nafaarífimbo ho, nga asu Maria ai worambeahí nímario.

21 Mata ai Sisasi mbo hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, asu se ndanihü mbanimbafimbonana, wandi ranihi ai ngiri yifiyu.

22 Nga ro fifirihamboanahi, asu se hapondani amboani Godimbo ninimbo didibafefoando ana, sihambo daganinimbui,” mehoamboyo.

23 Asu Sisas ai ahambo hoafiyondowohü yahoya, “Sihafi ranihi ana yangiri aboedi hifambe-ambeahindi botindufimbui,” mehundowamboyo.

24 Asu Mata ai ahambo asukaiyo hoafiyowohü yahoya, “Ro rani mbo fifirihamboanahi, nga ai asukaindu sungunambo hifi nda mujuguyowambe yangiri aboedi botindufimbui,” mehoamboyo.

25 Asu Sisas ai yahoya, “Yifihündi yangiri botife ni njo ra ro nimindanahi. Nindou ai wambo anihondumbo-reandiri haya yifayu ana, ai asukaindu yifihündi botindufi njugumbui.

26 Nga nindou mungu yangiri nimboeimbo wambo anihondumbo-arihindiri ana, ngiri yifindei, nga ai koadürumbo-koadürumbo yangiri ni boadeimboyei. Asu se hoafi ndanahambo anihondumbo-rowandai waniyo?” mehuamboyo.

27 Asu Mata ai yahoya, “Yini, Adükari, ro sihambo anihondumbo-rheaninimboanahi seana God kafaore hini ngimareanini Kraisanafi. Seana Godindi nimori horombo hifinambo nindou kudumbui mehu ranafi,” meho.

Sisas ai aranimayu

28 Mata ai yare hoafiyoy haya, ahandi akidambo hifo hini ngirou himboambeambe hoafiyondowohü yahoya, “Yamunde-randeimbi ana ndanihü süfumboani sihambo düdumefinini,” mehoamboyo.

29 Asu Maria ai rani hoafi ra himboriyo haya, nimehinou botife haya Sisasi mbo sowana maho.

30 Sisas ai awi moai ngoafihü tüküfiyu, nga nafini Mata ho hoeirerühi ranihü manjgu.

31 Raniyo Maria ai nimai botife haya pipinambo mahowamboyei asu Suda Maria-babidimbo worambe ahafembo kikimifoarhipiri marei ranai ahandi süngu mahei ndanana Rasarus yangurühi ho arani hoafimboane aho sei hehi.

32 Maria ai ho Sisas njuguhü tüküfe ahambo hoeirerühiyo ahandi fikimi yiri yimbu pusire yimindihoyimbunambo nimarimbo hoafiyowohü yahoya, “Adükari, se ndanihü mbanimbafimbonana, wandi ranihi ai ngiri yifiyu,” mehoamboyo.

33 Sisas ai Mariambo hoeireandane arani hoafimaranda, asu Suda ahandi süngu masinei ranai kameihi arani hoafi-marihündamboyo. Asu Sisas ai ahandi ngusüfoambe moaruwaimariri.

34 Asu Sisas ai aheimbo düdufindürühi yahoya, “Se ahambo nahü sihehora?” mehuamboyei. Asu ai seiya, “Adükari, naha se sühüfi hoeiro,” maseiamboyo.

35 Asu Sisas ai aranimayundo.

36 Asu Suda ai hoafiyeyihi seiya, “Hoeirühi. Sisas ana nindou ranahambo afindi hamindi ngusüfo parirühi wamboani,” masei.

37 Nga bidifiri ai hoafiyeyihi seiya, “Sisas ai nindou himboatihari aboedimariri. Nga asu ai nimboe Rasarusimbo fehefiyua yangiri ni ngombo ra wanimayu?” masei.

Sisas ai Rasarus bot+marir+i

³⁸ Asükaiyu Sisas ai ahandi ngusüfoambe moaruwai mahafowamboyu hu honguambe tüküme fiyu. Hongu ra nimeoi n+maroweimbi wowond+mar+hündiyo raniyo nimeoiambe nafitambe ra nimeoi ngorünambo gürühi pamar+hindi.

³⁹ Asu Sisas ai yahuya, “Nimeoi ambemo gürühi pamar+hindi ra far+hehi,” mehuamboyo. Asu Mata nindou yifimayu ranahandi rehi ai yahoya, “Adükari, Rasarus ana yimbuyimbu si honguambe yangur+mb-ani. Nga f+si+ri+rümbei nawe,” mehoamboyo.

⁴⁰ Asu Sisas ai yahuya, “Sapo hapoasungu hoafiya-han+neimb-ane. Asu se wambo an+hondumbo-arowandiri ana, se God+indi ng+n+indi ra hoeindowamboyafi,” mehuamboyei.

⁴¹ Raniyei asu ai nimeoi ra mafar+hehindamboyu, Sisas ai nimoamo h+amboari+yuhü yahuya, “Ape, ro si+hambo h+h+far+han+ni. Se wandi hoafi h+mbori-yafomboanafi.

⁴² Ro f+fi+r+heandi ro hoafiya ar+handi ra se af+nd+ambo h+mbori-yafi randühanafi. Nga nindou ndan+hü man+boadei-amboanahi ro ndar+he hoafayahi. Ranan+ambo se wambo koamar+hawandira makosahi ra an+hondumbo-mb+ri+hindi-ramboane.”

⁴³ Raweyahu haya pukuna m+ng+yuhü yahuya, “Rasarus, se weindana tüküyafu s+n+fi,” mehuamboyo.

⁴⁴ Raniyo asu Rasarus ai honguambeahindi tüküfi haya masunu. Ahandi yit+inari wati+nari ra hoeari goesür+nambo hüputüpurühümündi h+n+ng+mar+hindiyo, asu ahandi ngusumboari hoear+nambo gabud+mafoar+hindiyo rani+kameih+ tüküme fiyu. Raniyo asu Sisas ai hoafi+yuhü yahuya, “Hoeari ra fufur+hehindoan-an+ambo ai mbühu,” mehündüri.

Suda-yafe bogori ai Sisas+ambo hifokoeffimbo hohoan+momemo (Matyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Ruk 22:1-2)

⁴⁵ Raniyei asu Suda b+d+ri+ri ran+hü Mariambo hoeifembo masühüsi ranai rani+moatükuni Sisas ai ramareandi ran+ambo hoeir+hi hehi asu ahambo an+hondumbo-mar+hor+i.

⁴⁶ Nga asu b+d+fi+ri ai Farisi sowana hei, Sisas ratüpur+mayu ranahambo ahamumbo hoafimehüpur+i.

⁴⁷ Raniyomo asu nindou God+ambo sihou-rundeimbi bogori ai Farisi b+d+fi+ri-bab+d+ambo kans+rimbo gugurüpur+i houmbo hoafi+yomopurüh+i yahomoya, “Si+hir+nda nüngumandahua? Nindou ndanani ai hepün+feimbi moatükuni af+ndi ratüpur+iyu arandi.

⁴⁸ Si+hir+ ahambo moani rar+huri h+n+ng+ri+hurani ai hepün+feimbi moatükuni ratüpur+iyu randan+ nindou af+ndi ai ahambo an+hondumbo-ar+hor+i ana, Rom bogori si+hef+imbo hifandar+mun+i ai d+fomo si+hef+imbo moaruwaimbo-nd+munüh+i asu si+hef+i God+indi wor+i ra b+ri+boadumboemo,” mehomo.

⁴⁹ Raniyo asu rani h+mban+fihi nindou mam+i ahandi ndür+i Kaiafas ai God+ambo si+hai-randeimbi adükari bogor+imbofi manüngu. Ai hoafi+yupurüh+i yahuya, “Seana moai rani+moatükuni f+fi+rund+i!

⁵⁰ Se ndoru f+fi+rundai? Nindou mam+i ai nindou amur+i aheimböhünda yifayu ranana aboed-ane, nga Suda si+hef+imbo munguambo moaruwaimbofe ana, moaruwai-ane,” mehu.

51 Kaiafas ai yare hoafi mayu ra ahandi hohoanimonambo yangiri yupoani. Nga rani himbanifih Godimbo sishai-randeimbi adukari bogorimbofi nimarumbowambo Sisas ai aheimbohunda yifimboayu rani bo horombo hoafi reanduiyu.

52 Ai Sudambo farihefembo yangiri yupoani yifayu ra, nga Godindi nimir muṅgua hifihü buriyei wakarihindi aheimbo semündündü mamambefendü rani mamisrimbo yahi mbini boadeia mbusi hayambo animbo yifindümbui.

53 Asu raniyomo rani simboani piyomo houmbo, Suda-yomondi bogori ai Sisasimbo hifokoeffimbo yahomo houmbo hoafi fifirimarundi.

54 Ranimboyu asu Sisas ai moai Suda-yomondi himboahü weindahi tüküfiyu. Raniyu ai Sudia hifi ra hinngire haya, ṅgorü hifi nimi wohi furikoate-reandühi ṅgoafi ṅgorü ahandi ndüri Efraim ranihü hu ahambo süṅgururü-rundeimbi babidimbo manṅgu.

55 God ai Sudambo Isipihündi aboedimareandüri si Pasofa ra awi tüküfekoate akimi tüküfembo yangiriyoambe nindou ṅgorü ṅgoafihündi ṅgorü ṅgoafihündi ranai Serusarem ṅgoafinambo ahei fi Godindi himboahü aboedi tüküfembohünda mafandihindi.

56 Raniyei asu ai Sisasimbo kokorihori wakirihora mayoa Godindi worambe nimboeimbo aheihar wataporiyehi seiya, "Se nungurühi hohoanimoayeia? Sisas ai adukari si tükefeyo nda hoeifembo madüfuyo wanimandüyo?" masei.

57 Nindou Godimbo sishou-rundeimbi bogori ai Farisi-babidimbo yaru hoafimemo: 'Nindou mamai ai Sisasimbo hoeiriran anṅgu ana, asu ahamumbo ranih-ani anṅgu yahopuran-animbo ahambo papi hoafiyumböhünda kikihi-mbirundümo-ndamboane,' mehomu.

12

Maria ai Sisasindi tinaruwami weri kamafoareandi (Maty 26:6-13; Mak 14:3-9)

1 Adukari si ra tüküfembo awi 6 si niṅgowane, asu Sisas ai Betani ṅgoafinambo mahu. ṅgoafi ra Rasarusindi ṅgoaf-ane. Rasarus ranahamboruri Sisas ai honguambeahindi yifihündi botimariri.

2 Rani ṅgoafihündi ai Sisasimbo sindirühündühi mamarei. Mata ai sesi kakireandi, nga Rasarus ai nindou Sisas-babidimbo nimatei masahüsi rababidimbo nimiru.

3 Maria ai weri fisinarümbi hipiri mbuisamongo-ramindeimbi kaki afindifih sahümundimbi ra semindi haya Sisasindi tinaru wami kare mbura, asu ahandi mbirinana nambo gedumarihendi. Raniyo asu weri ranahandi fisinarü aboedi ranai worambe kikihi mayo.

4 Nga asu nindou mamai ahambo süṅgururi-randeimbi ahandi ndüri Sudas Iskariot ai-amboan ranihü nimiru. Nindou ranai-animbo Sisasimbo nderümündü ahandi hürütümbi ahamundi waruwamindirümbui. Ai moai Maria ramareandi ranahambo hihifi-hihifiyu.

5 Nindou ranai hoafiyuhü yahuya, "Nimbo weri aboedi nda nindou ai sahümundihü asu rani fihü 300 kaki semindi mburimbo nindou napokoateimbi aheimbo gedyurimbomayoa?" mehu.

6 Nga nindou napo-koateimbi aheimbo hohoani+moyunduri haya hoafi+yumboypoani, nga wani. Nindou ranai hūmbuhūnyu-randeimbanani ranimboane asu ai yare hoafimayu. Aiyu kaki hipiri ahamundi ra hifandimarandi raninyu asu ai kaki foarhi marihundi ra bidifiri hūmbuhūnyu marandi.

7 Ranimboyu asu Sisas ai yahuya, “Nimorehi ranahambo se hinjgindihindi. Ai wandi yifi si ranahambo horombonambo noure rarenduhane fisijarūmbi moatūkuni aboedi ra afandifoareandiri.

8 Nindou napo-koateimbi ai-animbo se-babidimbo koadürümbo-koadürümbo nimboeimboyei asu se aheimbo fandihehi-ndürindihundi, nga roana ngiri se-babidimbo koadürümbo-koadürümbo nimboahi,” mehu.

9 Suda ai Sisas Betani ngoafihū anjgu hoafi himboriyei hehimboyei, raninambo mahūsi. Ai mahūsi ra Sisasimbo hoeifimbo yangri+yeipoani, nga Sisas Rasarusimbo yifihundi honjguambeahindi botimariri ranimbo hoeifimbo kameihiyei mahūsi.

10 Raninyu asu Godimbo sihou-rundeimbi bogori ranai Rasarusimbo kameih hifokoeffimbo yahomo houmbo hoafi didiboado-marundi.

11 Nimboe sapo Suda bidifiri ai Sisas Rasarus yifihundi botimariri ranahambo hohoani+moyeihi asu ahei bogori-yomondi ratūpuri ra hinjgirihi hehimbo Sisasimbo yangri anihondumbo-marihora ranimbo wambo.

Sisas ai Serusarem ngoafihū adūkarī bogorī nahurāi tükimefiyuwa munjū ai hihifi-hihifimayeī

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Ruk 19:28-40)

12 Nimohoafirehi nindowenih afindi ranai adūkarī si ra hoefembo masūhūsi ranai ranihū nimareiane. Asu ngorū sih Sisas ai Serusarem ngoafinambo asūfu hoafi ra himborimayei.

13 Raniyei asu ai mbe emūndi nahurāi hutei sahūmūndi hehi, nafina nafoarihori hehū hoafi afindi-afindi+yeyihiyehi seiya,

“Godimbo hihifi-hihifindefo!

Nindou Adūkarīndi sūngu tūkefiyu ranahambo ‘aboed-ani’ mbisefomboane.

Israeri-yafe adūkarī bogorimbo aboed-ani mbisefomboane,” *Buk Song 118:25-26*

masei.

14 Sisas ai dongi semūndū haya raniwami masūfu Baiborambe hoafimayo sūngu.

15 Ai yare hoafiyowohū yahoya,

“Saion ngoafi, se yihimbondamboyafi!

Sihafi Adūkarī bogorī asūfu ra hoeiri+worī.

Aiana dongi nimorī rani wamani nimarūmbo asūfu,” *Sekaraia 9:9*

meho.

16 Horombo ana ahambo sūngururū-rundeimbi ai ranani moatūkuni moai wudipoaporu fifirundi. Nga sūnguna Sisas ai sūnambe hafuane, rasimboani ai hohoani+momemo Baibor ahambo hoafimayo ra. Raniyomo asu nindou ai Sisasimbo raraorihori marihundi ranahambo fifirimarundi.

17 Horombo Rasarus ai yifiyu haya honjguambeahi yanguruane, asu Sisas ai ahambo mīngimayua honjguambeahindi tükimefiyu ra nindou afindi ranai ai-dibo niboadeimbo hoeimarihori. Asu nindou afindi ranai

Rasarusimbo honguambeahindĩ botimariri hoafi ra sahũmũndi hehimbo, weindahĩ wataporĩyei wakimarĩhĩndĩ.

¹⁸ Nĩndou afĩndĩ ranai Sisas hepũnifeimbĩ moatũkunĩ ramareandĩ hoafi ra hĩmborĩyei hehi nafĩnĩ nafoamarĩhorĩ hei.

¹⁹ Ranĩyomo asu Farisi ai ahamũndĩhoarĩ wataporĩyomondũhĩ yahomoya, "Haponda sĩhĩrĩ ra hoerĩhũmboaneftĩ. Nĩmorehĩ nĩndowenihĩ mũngu ahandĩ hoafi sũngurĩhĩndũhĩ wambo ŋgĩrĩ nĩne hohoanĩmo sĩhĩrĩ hohoanĩmomefĩ ra aboedĩndo," mehomomũ.

Grik ai Sisasimbo kokomarurĩ

²⁰ Nĩmorehĩ nĩndowenihĩ ai Pasofa adũkarĩ si ra Serusaremĩnambo Godĩmbo hohoanĩmombo masũhũsi. Asu ranĩyei Grik bĩdĩfĩrĩ Suda-yafe rotu hohoanĩmo sũngurĩhĩndeimbĩ ai Suda-babĩdĩmbo masũhũsi.

²¹ Nĩndou Grikĩ-mayei ranai Firip Betsaidahũndĩ Gariri hĩfambeahĩndĩ ahambo sowahĩ sĩnei dũduyahindowohũ seiya, "Rĩtĩfo, ro Sisasimbo hoeĩndĩhurĩ sefĩmboaneftĩ," maseiamboyu.

²² Asu Firip ai hu Andrumbo hoafĩyundo haya, hafanĩ Sisasimbo hoafĩmefĩnando.

²³ Ranĩyu asu Sisas ai ahafanĩmbo hoafĩyupĩrũhĩ yahuya, "Ndeara ndanĩ simboanĩ ana Nĩndou Hondũ ai ndũrĩ adũkarĩ ndemũndũmbui.

²⁴ Ro sĩhafanĩmbo anĩhondũmboanahĩ hoafayahapĩrĩ: Wit mangĩrĩ ra hĩfĩnĩ pĩrĩkoate-yo haya nĩmbayo ana, asu mamĩ ranĩ yangĩranĩmbo nĩŋgombõe. Ŋga asu wit mangĩrĩ ra hĩfĩnĩ peyo haya nĩmbayo ana, asu aboedĩ tũkũndĩfehũ hĩsĩ aboedĩ hĩsĩndĩmboe.

²⁵ Asu nĩndou ai ahandĩ fi ranahambo yangĩrĩ afĩndĩ hohoanĩmoayu ana, awandĩhoemboe. Ŋga asu nĩndou ranai hĩfĩ ndanĩhũ ahandĩ yangĩrĩ nĩŋgo hohoanĩmo ra daboadanambo-areandĩ ana, koadũrũmbo-koadũrũmbo nũngumbui.

²⁶ Nĩndou mamĩ ai wandĩ ratũpurĩ asemũndu ana, asu ai moanĩ wandĩ hohoanĩmo sũngu yangĩrĩ sũngumbĩ-randamboane. Ro ŋgoafi anĩmboahĩ ranĩh-anĩmbo nĩndou wandĩ ratũpurĩyu-randeimbĩ ai ro-dĩbo nũngumbui. Nĩndou ra wandĩ ratũpurĩ ranĩ yangĩrĩ semũndũ anũngu ana, asu wandĩ Ape ai ahambo ndũrĩ adũkarĩ dagadombui," mehu.

Sisas ai yĩfĩmbomayu ranahambo hoafĩmayu

²⁷ Sisas ai yahuya, "Haponda wandĩ ŋgusũfoambe moaruwai-arandĩrĩ. Asu ro nũngumambĩsaha? Asu ro hoafĩndahũhĩ, 'Ape wandĩ fiambe nĩnĩ-moatũkunĩyo tũkũfembo yahohaya rarawayo nda sowandĩfĩ piro,' mambĩsahĩyo? Roana ŋgĩrĩ randĩhe hoafĩndahĩ, ŋga wanĩ. Ŋga ro wambo rambĩfeyowambo saheheamboanahĩ ndanĩhũ tũkeheandĩ.

²⁸ O Ape, sĩhafĩ ndũrĩ ra adũkarĩ-mbeyowamboane." Sisas ai yare hoafĩmayuwamboyo asu hoafi mamĩ sũnambeahĩndĩ ndahurai kosĩwohũ yahoya, "Ro wandĩ ndũrĩ ra adũkarĩmbo-rĩheamboanahĩ, ŋga wandĩ ndũrĩ ra randĩheandanĩ asũkai adũkarĩ safĩ tũkũndĩfemboe," meho.

²⁹ Nĩmorehĩ nĩndowenihĩ akĩmĩ manĩboadei ranai hoafi ra hĩmborĩyei hehi hoafĩyeihĩ seiya, "Nĩmoamondĩhoafi bũrũgoayo," masei. Asu bĩdĩfĩrĩ ai seiya, "Sũnambeahĩndĩ nend-ani ahambo hoafeĩndo," maseiamboyu.

³⁰ Asu Sisas ai sĩmborĩ hoafĩyuhĩ yahuya, "Hoafi se hĩmborĩmayei ranana wambo farĩhefendĩrĩmbo tũkũfehũyopoanĩ, ŋga wanĩ. Ranana sĩheimbo farĩhefe-ndũrĩmboane tũkefeyo.

³¹ Haponda God ai nindou hifi ndanihu aniboadei ranaheimbo yibobondearumbui. Rananimbo asu ai Satan ndan hifi ndanihu bogorimbofi anungu ra nderumundu pindirumbui.

³² Rananimbo ai wambo botindihindirara, asu ro randiheandura nindou afindi ai wambo sowana ngeimboyei.”

³³ Sisas ai ran hoafi hoafimayu ra, nindou ai ahambo nimi keimbi karihendeimbifi panduwuran yifindumbui.

³⁴ Ranimboyei nindou ai ahambo simbori hoafiyahundowohu seiya, “Krais ai yangiri koadurumbo-koadurumbo nungumbui, ahinumbi ho-hoanimo Bukambe ranimbo hoafimayoa himborimayefi. Asu se nimboefi haponda hoafiyafuhi, ‘Nindou Hondu ahambo nimoamo ndahorimindei botindihora yifindimbui,’ masafa? Asu Nindou Hondu ra dudia?” maseiamboyu.

³⁵ Asu simbori Sisas ai yahuya, “Si ra se-babidimbo akidoumbo animbo ninngomoe. Si yagodowan nimb tüküfekoate-yoambe-animbo si ra-dibo ngei. Nindou ai si wanoyowan nimbokoan ahu ana, ai moai nafi hombo ra fifireandi.

³⁶ Haponda si ra siheimbo sowahi maningowa hifandihumboanei, nga se si ranahambo anihondumbo-ndihinduh-animbo, asu ahandi nimorindei,” mehu.

Suda afindi ai moai Sisasindi hoafi anihondumbo-rihindi

Sisasi ran hoafi ra rare hoafiyu mbura asu ai ahei himboarihu hu dibonapimefiyu.

³⁷ Ai hoerihora hepunifeimbi moatükun afindi ahei himboahü ratüpuriyu marandi yosi, nga asu ai moai ahambo anihondumbo-rihori.

³⁸ Ranimboyo asu Godindi hoafi hoafiyu-randeimb Aisaiandi hoafi ra anihondü tüküme feyo. Ai hoafiyuh yahuya,

“Adükari, düdi nindou yihoe fi hoafi ranahambo anihondumbo-areanda?

Asu Adükari ranai daboe nginindi hohoanimo ra nafuiayundoa?”

Aisaia 53:1

mehu.

³⁹⁻⁴⁰ Aisaia ai ngorü hoafinambo yare sürü papirandüh yahuya,

“God ai ahei himboari ra gabudearumboani.

Ranimboanei asu ai ngiri raranimoatükun ahei himboarinambo ndondhi hoeindihindi.

Ahei ngusüfoambe ragu God ai nimoie nahurai nginindi ramareandura tüküme feyo.

Ranamboane asu ai ngiri ngusüfoambe ndondhi hohoanimondeih wambo sowana hihindahi dügüsiandi diboandihearü, nga wani,”

Aisaia 6:10

mehu. Aisaia ai ra-mehu ranimboanei Suda ai Sisasiambo ngiri anihondumbo-ndihori.

⁴¹ Horombo hondü Sisas hifini ningokoate-yuambe Aisaia ai ahandi-mayo himboamupuimbo-randeimb hoeire hayamboyu ahambo hoafi ra yare hoafimayundo.

⁴² Nindou afindi bogorimboya fu mamarimo ai-amboa Sisasiambo anihondumbo-arüwuri. Nga Farisimbo yihimboyomondüh wambo ai anihondumbo-arüwuri hoafi ra moai weindah hoafiyomo. Ai

hohoanimoyomondühi yahomoya “Weindahi hoafindefanî yihoefimbo rotu worambeahindî hihaiboardî-munimboemo,” mehomoma.

⁴³ Nindou ranahamumbo nindou ai aboed-anemo mbiseiya yahomo hohoanimomemo, nga God ai ahamumbo ‘aboed-anemo’ yahombo moai yifiriyomo.

Sisasindî hoafi ranai nindouyei hohoanimo yibobondeamboe

⁴⁴ Ranîyu Sisas ai puküna hoafiyuhî yahuya, “Nindou wambo anihondumbo-areandîri aiana wambo yanggirî anihondumbo-reandîrühîyupoanî. Nga ai Ape wambo koamarîhendîra makosahî ahambo kameihani anihondumbo-arirî.

⁴⁵ Asu nindou wambo hoeiareandîri ranai Ape wambo koamarîhendîra makosahî ahambo kameihani hoearirî.

⁴⁶ Roana, hîfî ndanîhü si nahurai, nindou ai wambo anihondumbo-rîhindîrühî nîmbî nîmaroambe nîngokoate-mbeyeia saheheambo makosah-anahî.

⁴⁷ Asu nindou mamî ai wandî hoafi hîmborîyuhü, süngufekoate-ayu ana, ro ngîrî ahandî hohoanimo yibobondîhinî. Roana hîfî ndanîhü nindou aheimbo yibobofendürîmbo kosamboyahîpoanî, nga wanî. Roana aheimbo aboedambo-fendürîmbo makosah-anahî.

⁴⁸ Asu nindou ai wambo daboadi hîhîreandîrühî wandî hoafi semîndîkoate-ayu ana, ahambo ahandî hohoanimo yibobofe hoafi ra yagododomböe. Hoafi ro hoafîmayahî rananîmbo bîdîfîranî si tüküfeyoambe yibobondeirîmboe.

⁴⁹ Hoafi nda ropoanîmbo hohoanîmoya hehea hoafîyahühi-yahîpoanî, nga wanî. Ape wambo koamarîhendîra makosahî ranai munju moatükunî Se hoafîndafîndürü, mehuamboanahî hoafayahî.

⁵⁰ Ro hoafi ra fîfîrîheamboanahî. Apendî hoafana aboedi yanggirî koadürümbo-koadürümbo nînggo-randeimb-ane. Ranîmboanahî Ape ai wambo hoafîmayundîra asu munju hoafi nda sîheimbo hoafayahî,” mehu.

13

Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi-yomondî yitîjarî popoaimarapurî

¹ Sudayei mamî adükari si Pasofa sei-arîhündî ranai tüküfembo yanggirîyoambe Sisas ai hîfî nda hîningîfe hefe, ahandî Afîndî sowanambo hafombo si ra tüküfefeyoa fîfîrîmareandî. Ai ahandî nendî afîndî hîfî ndanîhü burayei aheimbo afîndî ngusüfo pamareandürî. Ai aheimbo horombo piyu haya ngusüfo pareandürî huhumbo ndeara yîfîmbo yanggirîyuhü afîndî hamîndî ngusüfo pamareandürî.

² Sapo Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babîdîmbo sowasümondühi nîmarîmondane asu Satan ai Saimonîndî nîmorî Sudas Iskariot ahandî fiambe hohoanîmo moaruwai masagadowa Sisasîmbo ahandî hürütümbî-yafe warîhüfimbo mehu.

³ Sisas ai fîfîreandî Afîndî ai ahambo munjuambo moatükunî hîfandîmbo ngînîndî adükari masagado ra. Asu Godîmbo sowahîndî makusu ra fîfîreandî ranîmbo ai Ahambo sowana gafumbui.

⁴ Ranîmboyu asu ai sesî sesambeahîndî hîningîre botîfî, ngîsîharî hoearî yimündamündü mbura, tawor mamî semündü ahandî mbusümondühi hühüre hîningîmareandî.

5 Raniyu asu ai hoe semündü disambe kare mbura, ahambo süngururü-rundeimbimbo ahamundi tñari ra popoairapurühi tawor mbusümondühi hüühümareandi ranambo gedümarapuri.

6 Raniyu asu Sisas ai Saimon Pitambo sowana masünuwamboyu, asu Pita ai hepünifi hoafiyundühi yahuya, “Adükari, se wandi tñari popoaimbo safimboyafi?” mehuamboyu.

7 Asu Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Ro haponda ratüpurayahi ndanana se moai fifirowandi. Nga süngunambo-animbo ranahambo fifirindowamboyafi,” mehuamboyu.

8 Asu Pita ai yahuya, “Se wandana tñari ra popoaindamboyafi, nga yowani,” mehuamboyu. Asu Sisas ai simbori kafaore hoafiyundühi yahuya, “Asu ro sihambo popoaiyoninikoate-ayahi ana, asu se ngiri wandi sünguro-randeimbindafoandi,” mehundowamboyu.

9 Asu Saimon Pita ai simbori yahuya, “Adükari, ambe, wandi tñari yangiri popoaiyondiri ana. Nga wandi watñari ngusumboari ra kameihi amboani popoaindandiri,” mehuamboyu.

10 Asu Sisas ai ahambo yahuya, “Nindou ai ahandi fi ra mungu hundüriyu hayamboayu ana, asu asükaindu ngiri hundürümbo ho-hoani mondu. Ai tñari yangiri amboani popoai foareandi ra afisaho paiarikoate aboediyuhani. Se afisaho-koate aboedi aningomo, nga se munguamboemopoani,” mehu.

11 (Sisas ai nindou mani ahambo ahandi hürütümbi-yomondi warihüfimbo mehu ahambo fifiriri. Ranimboyu ai ahamumbo hoafiyupurühi, “Seana moai munguambo afisaho-koate ningomo,” mehupuri.)

12 Sisas ai ahamundi tñari popoairapuri mburamboyu, asu asükaiyu ahandi ngisihari hoeari ra güde haya, sesi yangoro fondani mahu. Hu nimarumbo ahamumbo düdufipurühi yahuya, “Haponda sihamundi tñari popoaimarhandi. Se wandi ratüpurühi nda fifirundai?”

13 Se wambo dükarundürühi ‘Yamundo-randeimbi,’ asu ‘Adükari,’ yahomo arundi, ranana anihond-anesi, nga ro ran-anahi.

14 Roana sihamundi Adükarimboya asu Yamundihe-rihandeimb-anahi. Raniyah asu ro sihamundi tñari popoaimarhapuri. Asu yahurai se-amboani sihamundihoari ngorüdi hoarehindimondühi simbori fehirindimo.

15 Ro sihamumbo nafuimbohünda ramarheandi nou, se nindou ngorümbo rani-süngundüdi.

16 Ro anihondümboanahi hoafayahapuri: Ratüpurühi-randeimbi nindou ai ahandi bogorimbo ngasündirümboyupoani. Asu nindou ratüpurimbo ahu ranai nindou ahambo koamarherü ahandi nimoamoyupoani.

17 Asu se rani-moatükuni ranahambo anihond-ane yahomo fifirundühi, rani-sünguarundi ana, se ranimbo hihifi-hihifindimboemo.

18 Ro sihamumbo munguambo hoafiyaha-purühiyahipoani. Ro sihamumbo dibonimehapuri fifirihapurimboanahi. Nga sehündi mani wambo refendrimbo-mayu ranahandi hoafi Baiborambe hoafimayo ra anihondü tükündifemboe. Hoafi ra yare hoafiyohü yahoya, “Nindou sesi mamühi asahoasehi ranai wandi hürütümbi tükündüfimbui,” meho.

19 Awi ndani moatükuni ra moai haponda tüküfeyoaniyahipoani ranahambo hoafiyahi. Ranimbo ndani moatükuni ra süngunambo

tükündifeyoani, asu se wambo anihondumbo-ndundiri ro God ai sheimbo aboedambo-fembohünda koamarihendir-anahi.

²⁰ Ro anihondumboanahi sishamumbo hoafayahi: Nindou düdi ro nindou koararihelin ranahambo aserümündu ana, ai wambo kameihi semündündiruhani. Asu nindou düdi wambo asemündündiri ranai nindou wambo koamarihendir ahambo amboani serümünduhani,” mehu.

*Sudas ai Sisasimbo ahandi hürütümbi-yomondi warihündirimbui
(Matyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Ruk 22:21-23)*

²¹ Sisas ai yare hoafiyuwane asu ahandi ngusüfoambe moaruwai-mariri. Asu ai hoafiyuhi yahuya, “Ro anihondumboanahi sishamumbo hoafayahapuri: Nindou mani sishamundi mbusümo anüngu ai-animbo wambo hürütümbi-yomondi warihünda-ndirimbui,” mehu.

²² Sisas ai yare hoafimayumboemo asu ai simbori himboapefirümemo. Asu ai moai fifirundi Sisas ai nindou dabombe yare hoafimayu ra.

²³ Nindou Sisasimbo süngururü-rundeimb ahandi ngusüfoahüdi ai ahandi fikimi mamaru.

²⁴ Raniyu asu Saimon Pita ai ahambo mbiro kareandühi yahuya, “Se Sisasimbo düduriwor, ai nindou daboe yare hoafayu rana,” mehuamboyu.

²⁵ Asu ai Sisasimbo sowana sühüfi hüfuhü düdufinduhü yahuya, “Adükari, nindou ra düdia?” mehindowamboyu.

²⁶ Asu Sisas ai simbori yahuya, “Awi ro bret bidifiri sesi hoeambe foandihe hehea ndahandomboyahi. Ro sesi asahando nindou aiani,” mehu. Raniyu asu ai bret bidifiri ra sesi hoeambe foare mbura, Sudas Iskariot, Saimonndi nimori-mayu, ahambo masagado.

²⁷ Sudas ai Sisasindi hürütümbi-yomondi warihüfimo hohoanimo yuhü sesi ra semündü hayamboyuwane asu Satan ranai ahandi fiambe mafarifiyu.

Raniyu asu Sisas ai ahambo yahuya, “Se rani-moatükuni ratüpurimbo ana, nimai ratüpuriyafisi,” mehu.

²⁸ Nindou sesi fikimi ninoumemo ai mamai-amboani moai Sisas hoafimayu ranahambo fifireandi.

²⁹ Nindou bidifiri ai Sudas ahamundi kaki hipiri hifandarandi ai adükari si sesesimbo hoafimayundowambo sesi pemimboani yahomo asu nindou kaki koate-mayei aheimbo saimboani yahomo raraomarundi.

³⁰ Nimb mamarowamboyu Sudas ai bret bidifiri Sisas masagado ra semündü haya hifinambo makusifoendi.

Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbimbo simbori ahinümbi hohoanimo masagapuri

³¹ Sudas ai hifina makusifoendamboyu, asu Sisas ai yahuya, “Haponda Nindou Hondü ai ndürümb-ani yahombo ra weindahi түкүндifemboe. Rananimbo asu Nindou Hondü ai God ndürümbayu ra weindahindirimbui.

³² Asu Nindou Hondü ai God ndürümbayu ra weindahariri ana, asu God ai ahandi süngu Nindou Hondü ndürümbayu ra nimehinou weindahindirimbui.

³³ Nimoakidibou, ro ngiri se-babdimbo gedühi nimboahi. Se wambo kokondundiri-mboemo, nga se ngiri hoeindundiri. Horombo Sudambo hoafimayah ro homboayah ngoafi ranambe se ngiri ngei.

³⁴ Ro sihamumbo simbori hohoanimo asahapuri. Wandafi mamí, se sihamundihoari simbori ngusüfo pefirindimo, ro sihamumbo ngusüfo parariheapuri nou.

³⁵ Asu se sihamundihoari simbori ngusüfo pefirindimondan-animbo nindou ai sihamumbo amboa 'ahambo süngururü-rundeimb-anemo' mbiseimboyei," mehu.

Sisas ai Pitamboya, ro moai ahambo fifirihini mbüsümbui mehu (Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Ruk 22:31-34)

³⁶ Saimon Pita ai hoafiyunduhü yahuya, "Adükari, se nahanamboyafa?" mehundowamboyu. Asu Sisas ai ahambo simbori yahuya, "Ro nahanafiyohahi ra-nafi ana se ngiri wandi süngu ngafi. Nga süngunambo-animbo ra-nafi wandi süngu ngamboyafi," mehundowamboyu.

³⁷ Asu Pita ai asükaiyu simbori hoafiyunduhü yahuya, "Asu nimboe ro haponda sihafí süngu sinikoate-ayaha. Sihambondünini asu wambondündiri ndumboemo," mehuamboyu.

³⁸ Asu Sisas ai ahambo simbori hoafiyunduhü yahuya, "Se wamboyondiri asu sihamboyonini rambo hoafayafisi, nga ro sihambo anihondumboanahi hoafayahanini: Kakaro hoafikoate-yuambe-animbo se ngimimbo hoafindafühi animboya 'Ro moai Sisasimbo fifirihini,' mbisamboyafi," mehu.

14

Sisas ai Ape God sowanambo ho nafani

¹ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Se ngusüfoambe hepünafundühi afindi hohoanimo-ndimboemo. Nga se Godimbo-animbo anihondumbo-nduwuri. Asu se wambo amboani anihondumbo-ndundiri.

² Wandí Apendí worí ana fondí afind-ane. Nga roana sihamumbo fondi díboadifembo kameihi hahühühanahi. Asu rani-moatükuni ra tikaimbe-mbonana, ro ngiri sihamumbo hoafiyahapuri.

³ Ro nga sihamumbo fondi díboadondíhe hini ngindihe heambo-animbo, asükainda sihamumbo sepurimindimbo kodamboyahí. Asu rananimbo se ngoafi ro amarihi ranihü se-amboani nmandimboemo.

⁴ Ro ahahi nafi ho ra se fifirumboanemo," mehuamboemo.

⁵ Asu Tomas ai hoafiyunduhü yahuya, "Adükari, roana moai fifirihundi se hombo asafi ranana. Nüngundihu ro fifirimandihu ra-nafi ho rana?" mehuamboyu.

⁶ Asu Sisas ai simbori hoafiyunduhü yahuya, "Roanahi nafayahi, anihondü hoafi, asu yangiri nimgombo ra nimindühayahi. Nindou mamai-amboani ngiri ngorü nafindüfi Ape sowahi tükündüfiyu, nga roanahi nafayahi.

⁷ Asu se wambo fifirarundiri ana, wandi Apembo amboani fifirindüwurimboemo. Nga hapoadumbo se hoeirüwuri houmbo fifirarüwuri," mehuamboemo.

⁸ Asu Firip ai hoafiyunduhü yahuya, "Adükari, se yihoeimbo Ape ra nafuiyafimuni. Rananimbo yihoeimbo wanjei-mbeyowamboane," mehuamboyu.

⁹ Asu Sisas ai simbori hoafiyunduhü yahuya, "Firip, ro se-babidimbo gedühi manimboahí ranane asu se wambo fifirifendiri-koate-ayafi? Düdi

wambo hoeimareandiri ranai ana Apembo-amboani hoeiriri. Asu se ngiri hoafindafühi, 'yihoeifimbo Ape ra nafuiyafimuni,' mbisafü.

¹⁰ Seana moai anihondumbo-mbaropoani ro Ape sowahi animboahi asu Ape ai wambo sowahi anungu ra? Hoafi ro masahapuri ra ropoanimbo hohoanimo ya hehea sahapurimbo-yahipoani. Nga Ape ro dibofihani ai ahandi ratupuri ra ratupuriyu arandi.

¹¹ Se hoafi ndanahambo anihondumbo-ndundi: Ro Ape-dibo-anahi asu Ape ai ro-dibo-ani. Ra wanidoani ana, asu se ro munju hepünifeimbi moatükuni ratupuriya marihandi ranahambo hohoanimondimondühi anihondumbo-ndundiri.

¹² Ro sihamumbo anihondumboanahi hoafayahapuri: Nindou ai wambo anihondumbo-areandiri ana, ai-amboani hepünifeimbi moatükuni rande ratupurindumbui. Rananimbo asu ai wandi ratupuri ngasündeandeimbi ratupurindumbui sapo ro Ape sowana hahühühi wambo.

¹³ Asu se munju moatükuni wandi nduri sünguna didibafefundi ana, ro randiheapoyahi Ape ai wandi süngu nduri adükari semindimbohünda.

¹⁴ Asu munju moatükuni se wandi ndurina didibafefundi ana, ro randiheapoyahi."

Sisas ai Yifiafi Aboed dagadürimbui

¹⁵ "Asu se wambo ngusüfo pararundiri ana, se wandi-mayo hohoanimo ra süngundumboemo.

¹⁶ Asu ro Apembo didibafi-ndaheandani ai sihamumbo ngorü farihefembohünda dagapurimbui. Asu ai se-babidimbo koadürumbo-koadürumbo ni ngomboe.

¹⁷ Farihe-randeimbi ndanana anihondü hoafiyorandeimbi Yifiafi Aboed ranane. Hifinandi nindou aiana ngiri Yifiafi Aboed ndanahambo ndahümüdi. Asu ai moai Yifiafi hoeirihifirihiraraorihündi, nga wani. Nga se ahambo fifirundi asu aiana se-babidimbo sihamundi mbusümo ni ngomboe.

¹⁸ Ngiri ro hininngi-ndiheapuranisühi nimorinahurai ni ngomo, nga sihamumbo sowana kodamboyahü.

¹⁹ Nindou hifi ndanihündambo ai ngiri amitata wambo hoeifendiri-koate-ndei, nga seana wambo hoeindundirimboemo. Ro hifi ndanihü yangiri nimboahambo wambo asu se-amboani yangiri ni ngomboemo.

²⁰ Ro yifihündi botindaheandani rani-simboani ro wandi Ape-dibo nimboahani asu se ro-dibo ni ngomondani asu ro se-babidimbo animboahi ra fifirindumboemo.

²¹ Nindou wandi hohoanimo ra süngureandi ranai ana wambo ngusüfo pareandiruhani. Nindou wambo ngusüfo parareandiri ranahambo wandi Ape ai ngusüfo pariruhani. Asu ro-amboani, ahandi himboahü weindahitükündaheandühi, asu ahambo ngusüfo pandihinimboyahü," mehuamboyu.

²² Asu Sudas, (Sudas Iskariot-yupoani, nga ngorü Sudas,) ai Sisasimbo hoafiyundühi yahuya, "Adükari, se nimboeafi yihoeifi himboahü weindahitükündafoandühi asu nindou hifi ndanihü aniboadei ahei himboahü weindahitükündafoandühi?" mehuamboyu.

²³ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, "Nindou ranai wambo ngusüfo parareandiri ana, ai wandi hoafi rani-süngundeambui. Rananimbo asu wandi Ape ai ahambo ngusüfo pandirumbui. Rananimbo

asu ro Ape-dibo ahambo sowahi nge ai-babidi koadürümbo-koadürümbo nímboemboyehi.

²⁴ Nindou wambo ngusüfo pefendi+koateyu-randeimbi+mayu ranana wandi yamundi+fe hoafi moai süngureandi. Hoafi haponda se hímborayomo nda wandi hoafi yangiri+yopoani, nga wani. Wambo Ape koarihendira makosahi ahandi-mayo-ane hoafi nda.

²⁵ Awi ro se-babidimbo nímboamboanahi asu ro síhamumbo ndani moatükuní hoafi nda hoafayahapuri.

²⁶ Nga Faríhai-randeimbi ranana Yifiafi Aboed-ane. Asu wandi ndüri süngunambo-anímbo ahambo Ape ai koandíhendaní kodímboe. Ai-anímbo síhamumbo mungu moatükuní ranahambo yamundeapurímboe. Asu ai síhamumbo ngusüfoambe horindeapura síhamumbo ro hoafi+yahapureimbi ra asükaindimó hohoanímóndímboemo.

²⁷ Ro síhamumbo randíheapuraní se ngusüfo afuríndu kúndumboemo. Ngusüfo afurífe kife hohoanímó wandi-mayo ra asahapurí. Ro ngusüfo afurífe kife hohoanímó asahapurí nda nindou hífi ndaníhündambo asahapurí nahurai-yopoani, nga wani. Se ngusüfo síhamundi ra afíndi hohoanímó-ndímóndühí yíhímbóndímboemo.

²⁸ Ro raní hoafi síhamumbo masahapurí ra se fifirundi: 'Roana ndearambo síhamumbo híningiri+heapurúhanahi, nga asükainda tükúndaheamboyahí.' Se wambo ngusüfo pambarundíri-mbonana, asu ro haponda Ape sowana ahahúhi ndanímbo híhífi-híhífiyomo. Nímboe sapo Ape ai adükari saf-ani asu wambo ngasúndeandíri+mboani.

²⁹ Yifiafi Aboedí kosowani-yahípoani hoafi+yahapuri. Rananímbo asu süngunambo ra tükúndífeyoani ranahambo aníhóndúmbo-ndundíri.

³⁰ Hífi ndaníhündambo hífandi-randeimbi Satan ai ndeara haponda tükúmeyuwambo ro ngiri se-babidimbo afurí gedühí wataporíndahi. Satan ai ngiri wambo híbadandíri.

³¹ Nga nindou hífi ndaníhú aníboadei ranai ro Apembo ngusüfo paríhiní aríhandí ranímbo fifíri-mbíríhindamboane. Ranímboane asu Ape ai hoafi+mayundírambo ratúpuríya aríhandí. Se botíyafu houmbo, mborai síhíri ngefombo," mehu.

15

Sisas ai wain nímíndi hond-ani

¹ "Roana wain nímíndi hond-anahi. Asu wandi Ape ai wain núbürí raní aharambür-ani.

² Wandi düdüdü ra hísi+koate-yowaní, asu núbürí aharambürí ranai düdüdü ra hífitírí+hairandühani. Düdüdü hísiyo-randeimbi ranana Ape ai afíndi hísimbeyowa yahuhaya díboadore-randühani.

³ Seana ro hoafi hoafi+mayahapurí ranambo ndeara afíndi hísimbohúnda hífitírí+hoemombo nahurai-anemo aníngomo.

⁴ Asu se wandi hoafi sünguarund-anímbo, se ro-díbo níngomboemo asu ro-amboani se-babidimbo nímboamboyahí. Asu wain düdüdü ra nímíndi ranífilí pefekoate-ayo ana, ngiri nímí ra hísi+ndo ndandí. Ranímboane asu se-amboani ro-díbo níngokoate-ayomo ana, ngiri híseimbi nímí nou níngomo.

⁵ Ro wain bogorí nímínd-anahi, nga asu se wain nímíndi ranahandambo düdüdü-anemo. Nindou ranai ro-díbo núnguaní asu ro ai-díbo anímboahi

ana, ai hisi afindi hisiyu randühani. Nga se wambo hiningarundi ana, asu se ngiri raran moatükuni randundi.

⁶ Asu nindou mam ai ro-dibo n'ngokoate-ayu ana, ai wain düdü rawefeyo nou kandihaurani asu yapar'indumbui. Rananimbo nindou ai düdüdü ra gugundo mbundumbo, haimbo mandifembohünda haiambe pütindafumboemo.

⁷ Asu se ro-babidimbo n'ngomombo wandi hoafi sünguarundi ana, se nini-moatükunimboyo hohoanimoemo ranahambo didibaf'indafundi. Rananimbo se nini-moatükunimboyo didibaf'mefundi ra s'hamumbo sowah tükündifemboe.

⁸ Asu se nini nou afindi hisi hisemo ana, se wandi sünguarundeimb'imbondafu n'ngomboemo. Rananimbo asu wandi Ape ai ndüreimb'indumbui.

⁹ Asu ro s'hamumbo ngusüfo pamar'heapuri Ape ai wambo ngusüfo pamareandiri nou. Se koadürümbo-koadürümbo ngusüfo pefe hohoanimo wandi-mayo ndani mbusümo n'ngomo.

¹⁰ Asu se wandi hoafi rani yanggiri sünguarundi ana, se wandi ngusüfo pefe hohoanimo rani mbusümo n'ngomboemo. Ro-amboani wandi Apendi hoafi rani-süngurihe hehea, asu ahandi ngusüfo pefe hohoanimo rani mbusümo animboahi.

¹¹ Asu se ro hihifi-hihifayah nou hihifi-hihifimbeyomonda sahehea hoafi munngu ra hoaf'mayahapuri. Asu hihifi-hihifi ra s'hamundi ngusüfoambe afindi safi tükümb'ifeyoa sambanahi.

¹² Wandi hoafi ndanana ndahurai-ane: Ro s'hamumbo ngusüfo parari'heapuri nou-animbo se-amboani s'hamundi wandafi mamimbo ngusüfo pandüpuri.

¹³ Asu nindou mam ai ahandi ngunindi fehefembohünda yifayu ana, moai nindou ngorümbo ngusüfo pefe hohoanimo ranahambo ngasündeandi, nga wani.

¹⁴ Asu se ro hoafayah ra süngurundühi rawarundi ana, se wandi wandafi mam-anemo.

¹⁵ Haponda ro ngiri s'hamumbo wandi ratüpuriyomo-rundeimbi mbisa dükandi'heapuri, nga wani. Sapo ratüpuriyu-randeimbi ai ana ahandi bogorindi hohoanimo ra ngiri fifirindeandi. Nga asu ro haponda s'hamumbo 'wandafi mam-anemo' asahapuri. Nimboe ro munngu moatükuni wandi Apendi-mayo hoafi himboriya heheambo wamboanahi rawasahi.

¹⁶ Seana moai wambo 'ai y'hoef-ani' yahomo diboniyomondiri, nga wani. Nga simbori s'hamumboyahi ro 'ai wand-anemo' sa diboniya hini'ngi-mar'heapuri. Raniyah ro s'hamumbo ratüpuri'fih tumar'heapuri nini nou hisiyomondühi, asu mare hisi yanggiri mbini'ngowa sahehea. Ranimbo-hündambo-animbo se Apembo wandi ndürinambo didibaf'indafundani raran-moatükuni se didibaf'mefundi ra dagapurumbui.

¹⁷ Hoafi nda ro s'hamumbo randundi asahapuri, se s'hamundihoari simbori ngusüfo pefendür'ndimo," mehu.

Hifi ndanihündambo nindou ai Sisanimbo süngururi-rundeimbimbo yiboaruko-ndihipurimboyei

¹⁸ "Asu nindou hifi ndanihündambo ai s'hamumbo yiboaruko-ar'hipuri ana, se fifir'indundi horombo wambo boatei yiboaruko-mar'hindirane.

19 Asu se hifi ndanihündambombemo-mbonana, nindou hifi ndanihündambo sishamumbo, 'yihoeft wandafi mam-anemo' mbiiseihü ngusüfo pandhipurimboyei. Nga ro sishamumbo hifi ndanihündambo fihimarihapuri-mindühane, nga seana hifi ndanihündambo-yomoponi. Nga ranimboanei asu nindou hifi ndanihündambo ai sishamumbo yihoaruko-arhipuri.

20 Ro sishamumbo hoafayahapuri nda ndondu hohoanimondimo: Ratupuriyu-randeimbi nindou ai ahandi bogori ranahambo ngasündirumbo-yupoani. Wambo moaruwaimbo-arihindiri nouanimo asu sishamumbo amboani moaruwaimbo-ndhipurimboyei. Asu ai wandi hoafi süngubarhi-mbonana, sishamundi hoafi amboani süngundihimboyei.

21 Asu aiana moai Ape wambo koarhendira makosahi ranahambo fihirihi. Se ro diborihindi-memondambo wambo sishamumbo rani moatükunimbo moaruwai randhipurimboyei.

22 Asu ro kosi aheimbo rani hoafi ra hoafikoate-mbayahi-mbonana ahei moaruwai hohoanimo ranahambo ngiri hütieyi. Nga hapondanana ro hoafiyahandiri heheambo wambo ai ngiri ahei moaruwai hohoanimo ra ngorü-süngundihi hoafindei.

23 Nindou ranai wambo yihoaruko-areandiri ana, asu ai wandi Apembo amboani yihoaruko-riruhani.

24 Ro rani ratupuri nindou amuri ai ratupurikoate-maye raniyo ahei mbusümo ratupurimayahi. Asu ro rani ratupuri refekoate-mbehi-mbonana ai ahei moaruwai hohoanimo ranahambo hütieyipoani. Nga haponda ro ratupurimayahi ra hoeirihimboaneisi, nga asu Ape-dibo yihoeimbo yihoaruko-marihimuni.

25 Ahinümbi hoafi sürü pare masihendi ranai yare hoafiyohü yahoya, "Wambo moani hoangirihi hehi yihoaruko-marihindiri," meho. Hoafi ra anihondumbo tüküfemböhünda ai wambo yihoaruko-marihindiri.

26 Ro Farihai-randeimbi Ape sowahindi koandiheheanda sishamumbo sowana kodimboe. Yifiafi ranana anihondü hondü hoafiyorandeimb-ane. Ai kod wandi ratupuri ranahambo sishamumbo hoafindipurimboe.

27 Horombo se ro-babidimbo maningomonda asu ro ratupuri ra weangurühi peya hehea ratupurimayahi, asu hapondani amboani se aningomo. Ranimbo-hündambo-animbo se-amboani hoafi ra weindahi tükündafu hoafindimo," mehu.

16

1 Sisas ai yahuya, "Sishamundi anihondümböfe ra hinningindumboemo saheheamboyah hoafi ra rarihe hoafimayahapuri.

2 Sishamumbo ai-babidimbo rotumbo yowani mbi simboemo. Süngunambo rani-moatükuni ra tükündifeyoan-animbo asu ai hoafindimondühi animboya, 'Sihiri Godimbo ratupurindefühi Sisasimbo süngururü-rundeimbi hifokoa-ndihupurimboane,' mbi simboemo.

3 Ai moai Apembo fihiruwuri asu wambo fihirundi, nga wani. Ranimbo-hündambo-animbo ai rani hohoanimo ra rando ratupurindimboemo.

4 Ro sishamumbo rani-moatükuni ra hoafiyahapureimb-ane. Nga asu süngunambo-animbo rani-moatükuni ra tükündifeyoani horombo ro hoafimayahapuri ranahambo hohoanimo-ndimo."

Yifiafi Aboedindi ratüpurü

“Ro se-babidimbo nimboambowambo asu horombo moai sïhamumbo hoafi ra hoafiyahi.

⁵ Nga roana Nindou koamarihendira makosahi ahambo sowana hahühühanahi. Nga moai nindou seyafundeimbi ranai wambo düdufihü, ‘Se ra nahanamboyafi ahafa?’ yahu.

⁶ Hapoana sïhamumbo ro Ape sowana hafombo hoafi ra hoafimehapura asu se afindi hohoanimoemo.

⁷ Nga ro sïhamumbo anihondumboanahi hoafayahapuri: Sïhamumbo ro hiniŋgiriheapuri hehea ahahühi ranana sïhamumbo fehefepurimboane. Asu ro hafokoate-mbayahi-mbonana, Farihepuri-randeimbi ai ŋgiri sïhamumbo sowana koso. Nga ro ahahühi-animbo sïhamumbo sowana koandiheheanda kodimboe.

⁸ Rananimbo Farihendüri-randeimbi ai kodü nindou hifi ndanihü aniboadei aheimbo türüboade nafuindandüra ai moaruwai hohoanimo, mbumundi hohoanimo, asu Godindi yibobofe hohoanimo nimindi ra fifindi-himboyei.

⁹ Ai moai wambo anihondumbo-rihindiri, nga ranimboane asu ai hütiyei mbisi aheimbo nafuindandürimbui.

¹⁰ Mbumundi hohoanimo nimindi rananimbo ai nafuindandürimbui. Ape ai wamboya, ‘mbumund-ani,’ mbusümbi asu ro ahambo sowana gagühanü wambo ŋgiri asükaindimbo hoeindundiri.

¹¹ God ai aheimbo yibobofe hohoanimo ra rande nafuindandürimbui. Hifi ndanihünda hifandi-randeimbi Satanimbo God ai yiboboriri haya hütimb-ani mehu asu aheimbo amboani yibobondearümbui.

¹² Hoafi afindi awi ro siheheamboanahi, nga se ŋgiri haponda munju ndowandümo.

¹³ Yifiafi hoafi anihondumbo hoafiyorandeimbi tükündifembo-animbo sïhamumbo hoafi hondü ranambo didiboado-ndeapurimboe. Aiana ŋgiri aipoanimbo hohoanimondo haya ratüpurindo, nga wani. Ai hoafi himborimayo rananimbo asu sïhamumbo weindahü hoafindimboe. Rananimbo ai sïhamumbo ranani-moatükunü süngunambo tüküfemboayo ranahambo hoafindipurimboe.

¹⁴ Asu ai wandi-mayo hoafi ra ndemindi hayambo-animbo sïhamumbo weindahü hoafindimboe. Ranimambo ai wandi ndürimbo adükar-animbisi-mboe.

¹⁵ Apendi moatükunü munjuambo ra wand-ane. Ranimboanahi sïhamumbo haponda hoafiyahapurühiya: ‘Yifiafi ai-animbo wandi-mayo hoafi ndemindi haya sïhamumbo weindahü hoafindipurimboe,’ asahapuri,” mehu.

Afindi hohoanimondi fondühi hihifi-hihifi tükündifemboe

¹⁶ Sisas ai yifimbo-mayu ranimbo hoafiyuhü yahuya, “Akidoumbo yanggiri-animbo se ŋgiri wambo hoeindundiri asu süngunambo akidoumbo yanggiri-animbo se wambo asükaindimbo hoeindundirimboemo,” mehu.

¹⁷ Ahambo süngururü-rundeimbi bidifiri ai ahamundihoari ndaru wataporiyomondühi yahomoya, “Nine hoafi nimindi ranahandamboyo ai yihoefimbo yare hoafemuna? Asu ai yare hoafiyuhüya, ‘Akidoumbo yanggiri-animbo se ŋgiri wambo hoeindundiri asu süngunambo akidoumbo yanggiri se wambo asükaindimbo hoeindundirimboemo,’ mehua? Asu yahuya, ‘Sapo roana Ape sowanambo hahühühi wambo,’ mehu.”

18 Asu ai yaru düduyafundühi yahomoya, ‘Ak+doumbo yangir animbo,’ ai hoafimayu nda nungufe-nunguferamboyoa? Roana moai hoafimayu ndanahandambo nimindi ana fifirihundi,” mehomondamboyu.

19 Sisas ai hoeireandane ahambo düdufimbo yahomo houmbo raraomemo ra fifirimareapuri. Ranimboyu asu ai hoafiyuhi yahuya, “Awi seana ro hoafimayahapuri ndanimbo nimindi hoafi ra fifirifembo yahomomboanemo düdu-düduyomo wakarundi? Ro hoafiyahühi sahiya, ‘Ak+doumbo yangir animbo se ngiri wambo hoeindundiri asu süngunambo ak+doumbo yangir-animbo se wambo asükaindimoeindundirimboemo,’ masahi,” mehu.

20 Sisas ai yifiyo hefe botifembo-mayu ranimbo hoafiyuhi yahuya, “Ro sihamumbo anihondumboanahi hoafayahapuri: Awi seana afindi hohoanimo-ndimondühi aranindimboemo. Nga nindou hifi ndanihu burayei aiana hihifi-hihifindeimboyei, nga seana ngusüfoambe afindi hohoanimondimboemo. Sihamundi ngusüfoambe afindi hohoanimo ra mungundowohü asu hihifi-hihifi hohoanimo sihamundi mbusümo tükündifemboe.

21 Nimorehi ai nimori wakemindimboayo ra rani si tüküfeihingusüfoambe afindi hohoanimo kürareandi. Asu süngunambo nimori ra wakiramindi mburambo ana, ai asübusi ranimbo ngiri afindi hohoanimondo, nga wani. Asu aiana nimori wakimaramindo ranimbo hihifi-hihifindimboe.

22 Ranimboanemo se haponda hohoanimo afindi küru amarimo. Nga asu ro asükainda sihamumbo hoeindihapurani se asükaindimoe ngusüfo aboedi kündumboemo. Asu ngiri nindou ngörü ai sihamundi ngusüfo aboedi kife nimar hihifi-hihifi ra ndemündü pindeandi, nga wani.

23 Rani-si ra tüküfe simboani ana ngiri se wambo ninimbo akidou düdundafundiri. Ro sihamumbo anihondumboanahi hoafayahapuri: Asu se Apembo raranimoatükun mbisenda yahomo houmbo, didibafefundi ana, asu ai wandi nduri süngunambo sihamumbo rani-moatükun ra dagapurimbui.

24 Horombo ana moai se wandi ndurinambo didibafiyafu rundi raranimoatükun semindimbo yahomombo ra. Se ahambo didibafindimondani ana, ai sihamumbo dagapurimbui. Ranimbo asu se afindi hihifi-hihifindimondumboemo.”

Sisas ai hifi ndanihündambo nginindi ngasündimareandi

25 “Ro sihamumbo kafeefe hoafiyahi hoafimayahapurisi, nga süngunambo ana ngiri sihamumbo kafeefe hoafinambo hoafindahapuri, nga wani. Nga ro sihamumbo Apembo hoafi hondü hoafindahapurimboyahi.

26 Rani-simboan-animbo se wandi nduri süngunambo Apembo didibafindafundo. Wandihori ana ngiri Apembo sihamumbo farifehurihündanda didibafindahahi, nga wani. Se sihamundihori ahambo didibafindafumboemo.

27 Nga Ape ahandihor-ani sihamumbo ngusüfo parareapuri. Nimboe sapa Ape wambo koamarihendira makosahi ranimbo anihondumbo-rundühi ngusüfo pararundiri ranimbo wambo.

28 Horombo ro Ape-dibo nimboa mburiamboyahi, asu ahambo hinngirihini hehea hifina makosahi. Nga asu hapondani ana ro

asukai hifi nda hini ngife mburimbo Ape sowana hafombo samboanahi,” mehuamboemo.

²⁹ Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai hoafiyomondühi yahomoya, “Yini, hapondani ana se moai kafeefe hoafinambo hoafiyafi, nga hoafi hond-ane hoafayafi.

³⁰ Hapoana sishambo ro fifirihuninimboanefi. Yihoefti ngusüfoambe düdufembo hohoanimo ran-amboa se fifirowandi asu ngiri sishambo düdundahundi. Se munju moatükuni fifirimarowandi. Ranimboanefi se God-dibo nimbafi hawa makosafi ranahambo anihondumbo-arihundi,” mehomo.

³¹ Raniyu asu Sisas ai simbori ahamumbo hoafiyuhi yahuya, “Hapoana se akidou anihondumbo-arundi.

³² Nga se himboriyomo! Rani si ra ndearambo tükufembo yahomboane asu sishamumbo bukürü-boadühipurani mamimami se sishamundi worina ngomboemo. Rananimbo asu se wambo yangiri hini ngindundira nimboamboyahi. Nga asu ro yangiriyahipoani animboahi, nga Ape ai ro-dibo nungumbui.

³³ Se ro-dibo ningomondani sishamundi ngusüfo afure kumbearowa samboanahi hohoanimoayahi. Ranimboyahi ro sishamumbo rani hoafi ra rarihe hoafimehapuri. Hifi ndanihu ana se afindi hohoanimo kundu niamandimboemo. Roana hifi ndanihündambo hohoanimo ranana hifinambo-riheamboanahi, nga sishamundi ngusüfo rananimbo se nginindi kundu niamandimo,” mehu.

17

Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbimbohünda Godimbo didbafimefiyu

¹ Sisas ai rani hoafi ra hoafiyu mbura sünambe himboyuhü hoafiyuhi yahuya, “Ape, rani si ra tükufemboane. Se shafi Nimori ranahambo nduri adükarümb-ani mbisafi nafaundafindüran-animbo asu simbori Nimori ai sishambo adükar-ani mbüsü nafaundandürimbui.

² Nga nindou munjuambo ahei bogorimboriwori kafaariwori hini ngimariwor-ani. Asu munjuambo se ahambo masabaduri ranaheimbo aianimbo aboedi yangiri koadürümbo-koadürümbo ningombo hohoanimo dagadürimbui.

³ Asu nindou ai se mami God hond-anafi fifirihinini asu Sisas Kraisimbo koamari-hawora makusu ranahambo fifirahori ana, ai koadürümbo-koadürümbo yangiri niboadeimboyei.

⁴ Ro munju ratüpurü se wambo ratüpurüimbohünda masawandiri ra munjumariheandi raninambo hifi ndanihu ro se nindou adükar-anafi sa nafuimayahi.

⁵ O Ape, horombo ro hifi nda tükufekeate-yoambe se-dibo nimbohambe ro se nahurai aboedi hamindi manimboahi asu hapondani ro sishambo sowahi dügühühi amboani nduri adükarü ndawandiri.

⁶ Se wambo nindou hifi ndanihündambo masawapurü ranahamumbo sishambo weindahi-maritheapurü. Nindou ra shafiyomo, asu se wambo ndeara sawapurimboanafi. Asu ai shafi hoafi yangiri sünguarundi.

⁷ Asu haponda se wambo munju moatükuni masawandiri ra ‘ahandi-mayo makosoane’ yahomo fifirarundi.

⁸ Munju hoafi se wambo masawandiri ra ro ahamumbo hoafimayahapurü. Asu ai himboriyomo houmboanemo ro horombo

se-dibo nimboa hehea makosahi ranimbo anihondumbo fifirarundi. Asu ai se wambo koamarihawandira makosahi ranimbo anihondumbo-arundi.

⁹ Ro ahamumbo-hündamboanahi didibafeheanini. Nga roana nindou hifi ndanihü aniboadei aheimbo farihefe-ndürimboyahipoani didibafeheandi, nga nindou se wambo masawapuri ahamumboanahi sihafi-memondambo wambo didibafeheandi.

¹⁰ Asu mungu moatükuni wandi-mayo ra shaf-ane. Asu mungu moatükuni shafi-mayo ra wand-ane. Asu ahamundi warisungu nindou ai rarihi fifirihindi ro nduri adükarümb-anahi.

¹¹ Hapoana ro ngiri hifi ndanihü nimboahi, nga shambo sowana asihühi. Nga aiana hifi ndanihü ningomomo. Ape, moai ngoru se nahurai nungu. Se nindou wambo masawapuri ra shafi hohoanimo süngundowandühi ahamumbo hibadapuri. Rananimbo se nduri wambo masawandiri rani-süngunambo mbini-ngomondamboane. Rananimbo ai-amboani mam hohoanimo süngumbiru-ndamboane shiri mam hohoanimo sünguarhoandi nou.

¹² Ro ai-babidimbo nimboahambe se wambo nginindi masowandiri rani-nambo ahamumbo hifandimarihapura aboedambo aningomo. Ro ahamumbo ndorthe hifandimarihapura asu moai mam-amboani farihoei raraorandi. Nindou ai farihefembo-mayu rani yangiri-yu mafarhoayu. Rananimbo asu Baiborambe horombo hoafimayo ra anihondü weindahi tüküme feyo.

¹³ Hapoana ro shambo sowana asihühi. Ro awi hifi ndanihü ndarthe hoafayahi. Rananimbo wandi hihifi-hihifi hohoanimo ra ahamundi fiambe afindi mbi-marowa sahehea.

¹⁴ Sihafi hoafi ro ahamumbo masahapura asu nindou hifi ndanihü aniboadei ranai ahamumbo yi-boaruko-marhipuri. Ai ramehindi ra nimboe sapo roana hifi ndanihündambo-yahipoani asu ai-amboani hifi ndanihündambo-yomopoi.

¹⁵ Ro ahamumbo hifi ndanihündambo sepurimindi raguanambo-fepurimbo didibafi-yaheandühi-yahipoani, nga wani. Se ahamumbo hifandirapuran asu Satan ai ahamumbo moaruwai hohoanimo refekoate-mbiyuwa saheheamboanahi didibafeheandi.

¹⁶ Ro-amboani hifi ndanihündambo-yahipoani maru ai-amboani hifi ndanihünda-mbo-yomopoi.

¹⁷ Se ahamumbo shafi anihondü hohoanimona shafihori kaboadowapuri. Nga shafi hoafi ranana anihondü hohoanimo niminduhane.

¹⁸ Horombo se wambo koamarihawandira kosa, nindou hifi ndanihü burayei ahei mbusümo manimboahi. Mare yahurai-animbo asu ro-amboani ahamumbo koamarheheapura homo nindouyei mbusümo aningomo.

¹⁹ Ro ahamumbo fehefe-purimbohünda wandi fi shambo maseheandi ranimbo ai anihondü shafi ratüpuriyomo-rundeimbi tükümbeafunda sahehea.

²⁰ Nga asu ro didibafeheandi ra ranimbo farihefepurimbo yangiri-yopoi, nga wani. Nga ro didibafeheandi ra nindou ai sünguni ahamundi hoafi himboriyei hehi, asu ai wandi hoafi anihondumbo-ndihimboyei ranaheimbo kameih-anah didibafeheandi.

²¹ Ape se ro-dibo animbafi asu ro se-dibo animboahi, nga ai-amboani yahurai-animbo mam hohoanimo süngundühi mbini-boadei sahehea hohoanimoayah. Ranimboanahi asu ai shiri-babidimbo mbini-boadei-

amboane. Ranani+mbu asu nindou hifi ndani+hü aniboadei ranai se wambo koamar+hawandira makosahi ranimbu anihondumbo-nd+himboyei.

²² Nduri adukari wambo masawandiri yahurai ahamumbo sahapurimboanahi. Asu sihiri rawehoandi nou ai-amboani mam aboedi rani hohanimo yangiri sowandimo mbini+jgomonda asahi.

²³ Ro ai-babidimbu animboahi, nga asu se ro-dibo animbafi. Ranimboanahi asu ai-amboani aboedi mam rani hohanimo yangiri hohanimombemo asahi. Ranani+mbu nindou hifi ndani+hündambo ai se wambo koamar+hawandira makosahi ranimbu fifirimbirihinda asahi.

²⁴ Ape, se wambo nindou masawapuri ra ro animboahi rani+hü mbini+jgomonda samboanahi hohanimoayahi. Ai wandi-mayo himboamupuimbo-randeimbi hoeimbirundi samboanahi. Horombo hifi nda tüküfekoate-yoambe se wambo ngusüfo parowandirühi himboamupuimbo-randeimbi ra masawandiri.

²⁵ Ape, se mam yangiri-anafi mbumundayafi. Nindou hifi ndani+hündambo ana moai fifir+hinini, nga roana shambo fifiri+heanini+mbanahi. Nga nindou ndan-anemo se wambo koamar+hawandira makosahi ranimbu fifirumboemo.

²⁶ Ro ahamumbo shambo nafuimayahapuri. Asükainda ro nafuindahapurimboyahi se wambo ngusüfo pamarowandi nou ai-amboani ngusüfo peferü-mbeyomondamboane. Asu ro-amboani ai-babidimbu nimbamboayahi," mehu.

18

Sisasimbu kikihimaruründümo (Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Ruk 22:47-53)

¹ Raniyu asu Sisas ai didibafiyu kikamündü haya, ahambo sünggururü-rundeimbi babidimbu Kidron hoe apoari hanimo bamarhoemo. Orif nini nimburi mam ranai gogoanini yangoroane, ai ranafi hanimo barhoemo houmbo nimbürambe nafi mahafomo.

² Sudas, nindou sapo Sisasimbu hürütümbi-yomondi warihüfimbo-mayu ranai nimburi ra fifireandi. Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbi babidimbu nimburi rani fikimi homo guguriyafu nimarimo marundi, ranimboyu Sudas ai ranahambo fifirimareandi.

³ Ranimboyu Sudas ai ami bidifiriyomo asu prisma Godimbo shou-rundeimbi bogori ai koamar+houpuriyomo, Farisi bidifiriyomo sepurümundü haya, nimburi yangoro nafi mahafomo. Ai ranafi hifomondühüyo, ram haiyo, asu hai hondü yimundu sowandimo, asu yifari+mbu napoyo ra raraoru sowandimo houmbo mahifomo.

⁴ Asu Sisas ai ahambo nini-moatükuniyo tüküfemboayo ra fifireandi. Ranimboyu ai ahamumbo sowahi akimi hüfu hoafiyupurühi yahuya, "Se ra daboe kokoarura?" mehuamboemo.

⁵ Asu ai simbori yahomoya, "Ro ana Nasaretihündi Sisasimbu kokomboanefi," mehomondamboyu. Asu Sisas ai yahuya, "Ro Sisas-anahi ndasi," mehuamboemo. Asu Sudas Sisasimbu hürütümbi-yomondi warihüfimbo-mayu ranai ai-babidimbu manüngu.

⁶ Raniyu asu Sisas ai "Ro Sisas-anahi ndasi," mehapuramboyo nindou ranai daboadanambo sühiyafu-ndühündamboemo hifini putapimemo.

⁷ Ranimboyu asu Sisas ai ahamumbo asūkaiyu düdufipurühi yahupuriya, “Se nindou dabo kokomboemoa?” mehupuramboemo. Asu ai hoafiyomondühi yahomoya, “Sisas Nasaretihündi,” mehomondamboyu.

⁸ Asu Sisas ai simbori yare hoafiyuhi yahuya, “Ro shamumbo hoafiyahapureimb-ane, ro Sisas-anahi. Se wambo kokondundirühi ana, asu wandi süngururü-rundeimbi hiniñgindupurani mbihomondamboane.”

⁹ Ai yare hoafimayu ra sapo ai horombo hoafimayu ra anihondü tükümbifeyoa yahuhayamboyu yare hoafimayupuri. Sapo ai ndare hoafiyuhi, “Nindou wambo se masawapuri ra ro moai mam-amboani hiniñgirihini,” mehu. Ranimboyu asu ahamumbo farihfefupurimbo hohoanimoyuhü “Wandi süngururü-rundeimbi hiniñgindupurani mbihomondamboane,” mehupuri.

¹⁰ Saimon Pita ai pisao yihimindi semündü hayamboyu pisao ra Godimbo shou-rundeimbi-yomondi adükari bogorindi ratupuriyu-randeimbindi warihondü himbohoeari mafafoareandi. Nindou ratupuriyu-randeimbi ahandi nduri ra Markus.

¹¹ Ranıyu asu Sisas ai Saimon Pitambo hoafiyundühi yahuya, “Pisao ra asükaiyafi koadürambe sando! Ro Ape ai wambo asübusi saindirimboayu ra ngiri hiniñgindiheandi,” mehu.

Sisas ai Godimbo shai-randeimbi adükari bogori Anasindi himboahü manıngu

(Matyu 26:57-58; Mak 14:53-54; Ruk 22:54)

¹² Ranimboemo asu amiyomo, ahamundi bogoriyu, asu Suda-yomondi prismaniyomo ranai Sisasimbo mburündümo mburu hüputupumarihawuri.

¹³ Ranıyomo asu ai Anas sowanambo boatei sowaründümo mahomo. Anas ai Kaiafasindi yamongoamınyu haya rani himbanıfihı Godimbo shai-randeimbi adükari bogorimbofi mamaru.

¹⁴ Kaiafas ranıyu nindou Sudahündimbo horombo yare hoafiyupurühiya, “Nindou mamı ai hifi ndanihü burayei aheimbo farihfemböhünda yifimbiyu-wamboane,” mehu.

Pita ai Sisasimbo ro moai fifirihini mehu

(Matyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Ruk 22:55-57)

¹⁵ Saimon Pita ai Sisasimbo süngurüri-randeimbi ngorü-dıbo Sisasimbo süngumarıniri hafani. Godimbo shai-randeimbi adükari bogori ai süngurüri-randeimbi ngorü-mayu ahambo fifiriri. Ranıyu asu ai Godimbo shai-randeimbi adükari bogorindi ginırambe Sisas dıbo kamefoeneandi.

¹⁶ Asu Saimon Pita ai weindani yipurikimı nıngu. Ranimboyu asu Sisasimbo süngurüri-randeimbi ngorü Godimbo shai-randeimbi adükari bogori ai fifirireimbi-mayu ranai hu, nımorehi yipuri hıfanda-randeimbi-mayo ahambo hoafiyundo haya Saimon Pitambo ginırambe serümundü kamefuendi.

¹⁷ Nımorehi yipuri hıfanda-randeimbi ai Saimon Pitambo yahoya, “Awi se-amboani nindou ndanahambo sünguriri-randeimbanafi?” mehoamboyu. Asu Pita ai yahuya, “Roana wani,” mehu.

¹⁸ Nindou ratupuriyomo-rundeimbiyomo asu prismaniyomo ai hai mamı pıpiru hiniñgiru houmbo ngısharımboemondühi wakıyomo niñgomombo haihehümemo. Asu Pita amboani ai-babıdımbo nıngumbo haihehü-mayu.

*Godimbo sɬhai-randeimbɨ adũkarɨ bogorɨ ai Sisasimbo dũdumefindo
(Matyu 26:59-66; Mak 14:56-64; Ruk 22:66-71)*

¹⁹ Ranɨ-simboanɨ Godimbo sɬhai-randeimbɨ adũkarɨ bogorɨ ai Sisasimbo sũngururũ-rundeimbɨ asu hoafɨ nindou yamundearũ marandɨ ranimbo dũdumefindo.

²⁰ Ranɨyu asu Sisas ai ahambo simborɨ yahuya, “Ro nɨmbɨ-nɨmbɨsi Godɨndɨ worambe, Suda ai muŋgu fandɨhi nɨmarei rɨhũndambe ranɨhũyahɨ ro aheimbo hoafɨ ra yamundɨ-marɨheandũrɨ. Nɨga ro moai hoafɨ mamamboanɨ dɨbo hoafɨyahɨ.

²¹ Se nɨmboe wambo dũduefoandɨra? Nindou hoafɨ hɨmborɨmayei aheimbo-animbo dũduyafandũrɨsɨ. Ai ro hoafɨyahaimbɨ ra fɨfɨrɨhimboaneisɨ.”

²² Sisas ai ra mehuamboyu, asu prisman mamɨ manũngu ranai Sisasimbo pakarũmũndũ purũrũhɨ hoafɨyuhɨ yahuya, “Nɨgɨrɨ se Godimbo sɬhai-randeimbɨ adũkarɨ bogorɨmbo rando hoafɨndafɨ,” mehundowamboyu.

²³ Asu Sisas ai ahambo simborɨ yahuya, “Ro moaruwai hoafɨndahanɨ animbo se hoafɨ ra weindahɨ ndowandɨfɨ wataporɨmbo-ndandɨ. Nɨga asu ro aboedɨ hoafayahɨ ana, se nɨmboe wambo harɨmayafa?” mehu.

²⁴ Asu wofɨna hũputũpumamarurũndũmo ra fufurɨhefikoate mbanɨŋgo nou, Anas ai ahambo Godimbo sɬhai-randeimbɨ adũkarɨ bogorɨ Kaiafas sowana koamarɨherũ.

*Pita ai asũkaiyu ro moai Sisas fɨfɨrɨhinɨ mehu
(Matyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Ruk 22:58-62)*

²⁵ Saimon Pita ai haikɨmɨ haihũ manũnguumboemo. Nindou Pita-dɨbo manɨŋgomo ranai ahambo hoafɨyomondowohũ yahomoya, “Awi semamboanɨ ahambo sũngurɨrɨ-randeimbɨmbayafɨ?” mehomondamboyu. Asu ai dɨdɨmofihɨ yahuya, “Roana wanɨ,” mehu.

²⁶ Nindou mamɨ Godimbo sɬhai-randeimbɨndɨ ratũpurɨyu-randeimbɨyu haya, asu Pita hɨmbo hoearɨ mafoafoarirɨ ahandɨ mamɨsɨrɨ ranai hoafɨyuhɨ yahuya, “Awi seana Sisas-dɨbo nũbũrambe mamarɨfa hoeimarɨheanɨnɨ,” mehuamboyu.

²⁷ Asu Pita ai asũkaiyu “Roana wanɨ,” yahuambe asu kakaro ai hoafɨmayu.

*Sisas ai Pairatɨndɨ hɨmboahũ manũngu
(Matyu 17:1-2; Mak 15:1-5; Ruk 23:1-5)*

²⁸ Ranɨyomo asu ai hapoadũmo siyoambe Kaiafasɨndɨ worɨ hɨnɨŋgɨru houmbo, Romɨ-yafe gafman bogorɨndɨ worɨnambo Sisasimbo sowarũndũmo mahomo. Asu Suda ai moai gafman bogorɨndɨ worambe kefou hɨfomo ai adũkarɨ si Pasofa ra sesimbo yahomombo wambo. Suda nindou ai ndɨfo-yafe worambe kefoefembo ra ahɨnũmb-ane. Nɨga asu ai karefoahundɨ ana, asu ‘ŋgɨrɨ Pasofa sesɨ ra dagũdifi,’ yahomo houmboemo.

²⁹ Ranɨyomo asu ai weindanɨ nɨŋgomondane Pairat ai ahamumbo sowahɨ tũkũfi hu hoafɨyuhɨ yahuya, “Se nɨmboe nindou ndanahambo papɨ-hoafɨyumo yahomo houmboemoa?” mehuamboemo.

³⁰ Asu simborɨ hoafɨyomondũhɨ yahomoya, “Asu nindou ndanai moaruwai hohoanɨmo sũngufekoate-mbei-mbonana, ŋgɨrɨ ndarɨhu sɬhambo sowana sahurũmɨndefɨ sɨnefɨ,” mehomondamboyu.

³¹ Asu Pairat ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Se sihamundihoari sowaründümo houmbo sihamundi ahinümbi süngu papi-hoafindüri,” mehuamboemo. Asu Suda ai hoafiyomondowohü yahomoya, “Yihoefti papi-hoafambe ngiri nindou ngorumbo hifokoandihundi,” mehomo.

³² Horombo Sisas ai yahurai randihe yifindamboyah mehu. Asu rani hoafi ra anihondü tüküfembohünda Suda ai ra-süngumarundi.

³³ Raniambo asu Pairat ai gafman bogorindi worambe asukai kefue hüfu Sisasambo mborai mehundowa mahüfuwa düdufinduhü yahuya, “Se Suda-yomondi adükari bogoriyafi?” mehuamboyu.

³⁴ Asu Sisas ai hoafiyunduhü yahuya, “Awi sihafihorari hohoanimo yafi hawamboyafi se yaro hoafayafi, asu nindou amuri ai wambo yaru hoafimemondamboyafi yaro hoafayafi?” mehuamboyu.

³⁵ Asu Pairat ai simbori hoafiyuhi yahuya, “Roana Suda-yahipoani. Nga sihafit nendiyomo Godimbo sihou-rundeimbi bogori-babidimbo wambo sowana sowandümonini masinimo. Asu se nini nünungurowamboyafa?” mehundowamboyu.

³⁶ Asu Sisas ai simbori yahuya, “Ro nginindi hifandarihandi ranana hifi ndanihündambo-yopoani. Rani hohoanimo wandi ra hifi ndanihündambombe-mbonana, asu wandi ratüpuriyomorundeimbi ranai yifiarindimonda asu ngiri nindou ranai wambo Suda-yomondi warihündundiri. Nga wandi nginindi hifandimbo ranana hifi ndanihündambo-yopoani,” mehu.

³⁷ Raniyu asu Pairat ai yahuya, “Refe ana, asu se adükari bogoriwamboyafi!” mehuamboyu. Sisas ai simbori hoafiyunduhü yahuya, “Sihafihorari anihondumboanafi yaro hoafiyafühi, ‘Se adükari bogor-anafi,’ asafi. Roana anihondü moatükun ro hoeimartheandi ranimbo anihondumbo hoafimbohünda makosahi. Raniamboyah Ape wambo koamarhendira makosaha me ai wambo wakimaramindi-ndiri. Nindou ai hohoanimo hondü rani-süngurihindeimbi ana ai wandi yafambehündi hoafi himboriyei rihündühanei,” mehuamboyu.

³⁸ Asu Pairat ai ahambo hoafiyunduhü yahuya, “Anihondü hohoanimo raninea?” mehu.

Pairat ai Sisasimbo nimi keimbi karihendeimbihi tikondümo pandiwuri mehu

(Matyu 27:15-31; Mak 15:6-20; Ruk 23:13-25)

Ai yare hoafiyu haya, asukai Suda sowana kusifoai haya mahu. Ai hoafiyuhi yahuya, “Nindou ndanahambo papi-hoafimbohündambo moai nini-moatükun moaruwai nimaroani hoeirtheandi.

³⁹ Nga sihamundi boagiri hohoanimo rani-süngunambo adükari si Pasofa ranihu ro nindou mam sihamundi hohoanimo süngu ahambo karabusam-beahindi aboedambo koarihin arihandi. Se hohoanimo yomondani ro ‘Sudayei adükari bogori’ nda aboedambo koandihininamboyo?” mehuamboemo.

⁴⁰ Raniyomo asu ai simbori puküna hoafiyomonduhü yahomoya, “Aiana wani, nga se Barabasimbo-animbo hininngindiwori!” mehomo. Barabas ra gafman-babidimbo yifiariyu nindou hifokoare randeimb-ani.

19

1 Ran+mboyu asu Pairat ai hoaf+mayua ami ai Sisas+mbu sowar+ndümo houmbo ndüfuri+ndüfuri+maruwuri.

2 Asu ami ai adükar+ bogor+ndi at t+kai wof+ t+hoar+ t+hoar+mb+nambo naf+ru mburu, Sisas+ndi mb+roambe k+k+mafoar+ndi. Ran+yomo asu adükar+ bogor+ndi hambur+ hoear+ güdu h+n+ng+marundi.

3 Asu ai ahambo tüküyafu sis+ndi hoaf+yomondowohü yahomoya, "Suda-yomond+ adükar+ bogor+ nindou, kar+hasi," yahomondü+h+yomo asu ahambo har+memondo.

4 Pairat ai asükaiyu weindan+ tüküfi hu hoaf+yundürü+h+ yahuya, "H+mbor+yei! Ro ahambo weindan+ s+heimbo sowana sahüm+ndi tükeheand+. Ranan+mbu se fif+r+nd+h+ndi. Ro moai papi+hoaf+mbu n+n+moatükun+ fif+r+heandi," mehu.

5 Ran+yu asu Sisas ai weindan+ tüküme+fiyu. Asu ahand+ mb+roambe at t+hoar+ t+hoar+mb+ wof+nambo naf+marundi, asu hambur+ hoear+ ra güdaroane ran+ kameih+ tüküme+fiyu. Ran+yu Pairat ai hoaf+yuh+ yahuya, "Nindou ranani nda," mehu.

6 Ran+yomo God+mbu s+hou-rundeimb+yomo asu prisman+yomo ai hoeir+uwur+ houmbo puküna hoaf+yomondü+h+ yahomoya, "N+m+keimb+ kar+hendeimb+filh+ t+kor+ndümo par+uwur+! N+m+keimb+ kar+hendeimb+filh+ t+kor+ndümo par+uwur+!" raramarüri. Pairat ai yahuya, "S+hamund+h+oar+ an+mbu n+m+keimb+ kar+hendeimb+filh+ t+kor+ndümo par+uwur+. Nga ahand+ hohoan+moambe ro moai n+n+moatükun+ ngor+ süngufe hohoan+mo n+maroa hoeir+heandi," mehu.

7 Asu Suda ai s+mbor+ hoaf+yomondü+h+ yahomoya, "Roana y+hoeff+ ah+nümb+ hohoan+mo süngu yare hoaf+yohü yahomoya, 'Nindou ndanana ai y+f+mbiyu-wamboane,' meho. N+mbue sapo ai yahuya, 'Ro God+ndi n+mor+anah+,' mehu," mehomo.

8 Ran+mboyu asu Pairat ai ran+ hoaf+ ra h+mbor+iyu haya y+h+mbu af+ndi y+h+mbomayu.

9 Ran+yu asu asükai gafman+yomond+ wor+ ranambe kefuai hüfu Sisas+mbu yahuya, "Se n+n+n+poed+yafa?" mehundo. Nga Sisas ai moai s+mbor+ ahambo hoaf+yundo.

10 Ran+yu asu Pairat ai yahundoya, "N+mbue se wambo hoaf+koate-ayaf+ndira? Roana s+hambo moan+ koehefen+n+iyu asu n+m+keimb+ kar+hendeimb+filh+ t+koem+nd+n+n+ pefen+n+iyu ra refembo ng+n+ndi h+fand+hamboanah+. Awi asu ran+ hohoan+mo ra fif+r+fekoate-wamboyaf+?" mehundowamboyu.

11 Asu Sisas ai s+mbor+ ahambo yahuya, "God n+moamo amaru ranai s+hambo ng+n+ndi hohoan+mo ra segon+n+koate-mbei-mbonana, asu se ng+n+ndi hohoan+moyowohü wambo h+f+nambofend+r+ hohoan+mo ra ng+r+ hohoan+moyaf+. Ran+mbuane asu nindou ai wambo s+haf+ war+hümareand+r+ ranahand+ moaruwai hohoan+mo ana s+haf+ moaruwai hohoan+mo ranahambo ngasünde haya adükar+ ham+nd+ane," mehuamboyu.

12 Ran+yu asu Pairat ai ran+ hoaf+ ra h+mbor+iyu haya, Sisas+mbu koand+hehina mbühu yahuhaya naf+ kokora wak+mareand+. Nga asu Suda ai puküna hoaf+yeih+ seiya, "Asu se ahambo koar+haworan+ ahu ana, se ng+r+ Rom+yafe adükar+ bogor+ Sisar+ndi ngunind+ndaf+. Nindou

ai hoafi yuh+ 'Roana adũkar+ bogoranahi,' ehu ana, asu nindou ranai Sisar+ambo y+boaruko-rirũhani," mehomondamboyu.

13 Pairat ai ran+ hoaf+ ra h+mbor+iyu haya, Sisas+ambo weindan+ serũmũndũ tũkũmefiyu. Ran+iyu ai hu, pap+hoaf+ h+mbor+iyu rambo n+mar+fond+ mam+ man+ngõ 'n+moei yibad+' sei-ar+hũnd+ ran+iwam+ mamaru. (Hiburu-yafe hoaf+nambo n+moei yibad+ ra Gabata-ane.)

14 Ran+ si ranana Suda-yafe adũkar+ si Pasofa ran+ambo ses+ napo fik+m+fik+m+feumbo si-ane. Asu ndeara hũf+n+mboyowane, Pairat ai Sudambo hoafi yundũrũh+ yahuya, "S+hei adũkar+ bogor+ ranahambo hoeir+hori," mehuamboyei.

15 Asu ai pukũna hoafi yeih+ seiya, "Koari+hawori! Koari+hawori! N+m+ keimb+ kar+hendeimb+fi+h+ t+kor+ind+fi par+wor+," maseiamboyu. Pairat ai Sudambo dũdũreandũrũh+ yahuya, "S+hei adũkar+ bogor+ ranahambo ro n+m+ keimb+ kar+hendeimb+fi+h+ t+kuim+nd+ pefimbo y+n+ sei+?" mehuamboyo. Asu God+ambo s+hou-rundeimb+ adũkar+ bogor+memo ranai s+mbor+ hoafi yomondowohũ yahomoya, "Y+hoef+ adũkar+ bogor+ ana moai ngorũ nũngu, nga Sisar yangg+ir-ani anũngu," mehomondamboyu.

16 Ran+iyu asu Pairat ai Sisas+ambo ahamund+ warambe h+n+ng+mariri, n+m+ keimb+ kar+hendeimb+fi+h+ t+kuim+nd+ pefimbohũnda.

Sisas+ambo n+m+ keimb+ kar+hendeimb+fi+h+ t+kor+ũndũmo pamarũwuri (Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Ruk 23:26-43)

Ran+yomo asu ami ai Sisas+ambo masowarũndũmo.

17 Ran+iyu asu Sisas ai ahand+hoar+ n+m+ keimb+ kar+hendeimb+ ra semũndũ haya ngoafi ra h+n+ng+ri+hi hehimbo, wafu mam+ mb+r+hap+r+ nahurai wafu sei-ar+hũnd+ ran+nambo mahei. (Hiburu-yafe hoafana 'Gorgota-ane'.)

18 Ranũh+ ai Sisas+ambo n+m+ keimb+ kar+hendeimb+fi+h+ t+kor+ũndũmo pamarũwuri. Asu nindou ngorũ yimbu amboan+ Sisas-d+ibo t+kor+pũnd+mo pamarup+r+ ra ngorũ ai gogoan+n+iyu asu ngorũ ai gogoan+n+iyu, nga asu Sisas ai mbusũmoyu.

19 Pairat ai hoaf+ mam+ n+m+ keimb+ kar+hendeimb+mayo ran+fi+h+ sũrũ pap+ra pareandũh+ yahuya: 'SISAS NASARETH+H+ND+ SUDAYAFE AD+KAR+ BOGOR+' yahu pamareand+.

20 Sisas+ambo t+kor+ũndũmo pamarũwuri ra ngoafi adũkar+ ran+ fik+m+ safiyo. Ran+amboyo hoaf+ Pairat ai hoaf+mayua pamarund+ ra nindou af+nd+ ranai hei hoeimar+hind+. Pairat ai hoaf+ sũrũ pap+ra pamareand+ ra, Hiburu-yafe hoafi, Romi-yafe hoafi, asu Griki-yafe hoafi ran+namboyu sũrũ pap+marand+.

21 Ran+amboemo God+ambo s+hou-rundeimb+ bogor+ ai Pairat+ambo hoafi yomondowohũ yahomoya, "Se n+mbõ 'Suda-yafe adũkar+ bogor+' safi sũrũ pap+ra pamar+wanda? Nga ndaro pap+ra parowandai: 'Nindou ranai hoafi yuh+iya, "Ro Suda-yomond+ adũkar+ bogoranahi," mehu,' safi parowandai," mehomondamboyu.

22 Asu Pairat ai yahuya, "Hoafi ro sũrũ pap+mar+hand+ ra ng+r+ asũkainda ngorũ-sũngund+he pand+heand+," mehu.

23 Ami ai Sisas+ambo n+m+ keimb+ kar+hendeimb+fi+h+ t+kor+ũndũmo parũwuri houmboemo, asu ahand+mayo hoear+ napo ra muŋgu fufurũndũmo mburũmbo yimbu-yimbumboru yimbumarund+. Ran+yomo ami ai napo ra mam+r+ru fufumarũnd+mo. Asu ai ahand+ hoandar+ hoear+

kameihî masowandümo. Nga asu hoandarî hoearî ra moai ngorü hoearî ranîfihî parîhi kakîyei, nga mamî ranî yangîrîyo kakîmayei.

²⁴ Ranîmboemo asu ami ai ahamundîhoarî yahomoya, “Hoearî ndanana sihîrî kikîfepoanî, nga yowanî. Nga hoearî ranîmbo-hündä sihîrî satu piraindefomboane, nindou ngorü ai semîndîmbohündä.” Nindou ai yaru hoafîmemo ra sapo horombo Baiborambe yare hoafîmayo süngu. Ai yare hoafîyowohü yahoya,

“Wandî hoearî napo yimbumaründümo.

Asu hoearî wandî ranahambo nindou mamai semîndîmbohündambo satu piraimemo,”

Buk Song 22:18

meho. Ranîyo asu ami amboanî ranî-süngumarunda hoafîmayo ra anîhondü tüküme feyo.

²⁵ Sisasîndî hondîyo, asu ahandî akîdîyo, asu Maria Koropasîndî wuhîyo, asu Maria ngorü Makdarahündîyo ai Sisasîndî nîmî keimbî karîhendeimbî-mayo ranî fikîmî manîmboei.

²⁶ Ahandî hond-aiyo asu süngururü-randeimbî Sisas ai ahambo ngusüfo parirî-randeimbî-dîbo manîmbafea hoeimareapîrî. Ranîyo ai hondambo yahuya, “Nîmorehî, ndanana sihafî nîmor-ani,” mehu.

²⁷ Asu ahambo süngurürî-randeimbî-mayu ahambo yahuya, “Ndanana sihafî me-ane,” mehuamboyu. Asu ranî-simboanî ai Mariambo ahandî worînambo semündü hu ai-dîbo manîmbafe.

Sisas ai yîfîmayu

(Maty 27:45-56; Mak 15:33-41; Ruk 23:44-49)

²⁸ Ranîyo süngunambo Sisas ai ahandî ratüpurî hîfî ndanîhü ra munğuyohane yahu fifîrîmareandî. Ranîyo asu Godîndî hoafî Baiborambe anîhondü tükümbîfeyoa yahuhaya ndare hoafîyuhî yahuya, “Amîndanîñoarandîrî,” mehu.

²⁹ Hîpîrî mamî yangorî hayamboyo ranambe hühütîmbü hoe finiga ranai mapuiaro. Ranîyo asu ai sirîwara-ambeahîndî hoe kikîhamîndeimbî semündü hayambo, finiga ambe foareanda tüküfe haya manîngo. Asu ai hisop nîmîharîfihî pare hîmondamündî mbura, Sisasîndî yafambehü tûmareandî.

³⁰ Sisas ai finiga ra sümündü mbura hoafîyuhî yahuya, “Munğuyo,” yahu mbura mbîro hîfînî piyuhü yîfîmayu.

³¹ Ranî si ra Suda-yafe moanî ngoafîmbo nîmarî si ranahambo munğu moatükunî dîboadîfembo siyo. Si ra moanî adükarî hamîndîyo ranîyo asu Suda ai ranî sihî nindou nîmî keimbî karîhendeimbîfihî paîrîmbo ra yowanî mehomo. Ranîmboemo Paîratîmbo nindou ranahamumbo tînarî kehefepura nîmai yîfîndîmonda foepumîndî raguanambo-fepurîmbo hoafîmemondo.

³² Ranîmboemo asu ami ai nindou yimbu Sisas-dîbo tîkorüpündîmo pamarupîrî ahafanîmbo tînarî ra kamarîhaupîrî.

³³ Nga asu ai Sisasîmbo sowahî tüküyafu hoeirüwurane, ai munğuna yîfîmayuamboemo asu ahandî tînarî ra moai karîhaundî.

³⁴ Nga ami mamî ai yangîrî yîfiarînambo ngîrîsafînî wafusîmarümündü. Ranîyo asu nîmai horî ranai hoe dîbore haya ahandî flambeahîndî pîmayo.

³⁵ Nindou hoeimareandî ranai ranahambo hoafîyeweimb-ane. Asu ai hoafîmayu ra anîhondü hoaf-ane, asu ahandîhoarî amboanî hoafî hond-ane yahu fifireandî. Ranîmbo-hündamboane asu se-amboanî ranahambo anîhondumbo-ndîhindî.

³⁶ Rani-moatükunî tüküme Feyowamboyo, Baiborambe hoafî pamaiaro süngu yare hoafîyowohü yahoya, 'Ngîrî ahandî hamîndî ngorü kandundî,' meho.

³⁷ Nga asu hoafî ngorü ranambe meñgoro ra yahoya, "Asu ai-anîmbo nindou wafusîmarümündu ahambo hîmboapondeimboyei," meho.

Sisasimbo honguambe masîhehorî
(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Ruk 23:50-56)

³⁸ Süngunambo Sosep Arimateahündî ai Pairatîmbo Sisasîndî yîfînimoko ra semündumbo yahuhaya hoafîmayundo. Sosep ai Sisasîmbo süngurî-randeimbîyu, nga ai Sudambo yîhîmborapurühîyu asu ahandî anîhondümböfe hohoanîmo ra moai weindahîreandî. Pairat ai ahambo ndowarîndîfîsî mehuamboyo, asu Sosep ai Sisasîmbo serümündü mahu.

³⁹ Nikodemus, horombo Sisas sowahî nîmbokoanî mahafu, ranai amboanî Sosep-dîbo mahafanî. Asu ai fîsîngîrûmbî moatükunî sanda nîmî horî yimbu mamaberu fanduyamundu houmbo nafi-rundeimbî ra semündü haya mahu. Nîmî horî ranahandî nîmborî ra 30 kirogramîyo.

⁴⁰ Raniyafanî ai Sisasîndî yîfînimoko ra sowarîndîfanî mburîna, Suda ai yîfînimoko raru arundî süngu fîsîngîrûmbî moatükunî sanda parîne mburîna hoearînambo hîmondîmarîhenerî.

⁴¹ Sisasîmbo nîmîfîhî tikoründümo parüwurühî nûmbürî mamî ranai yanggoroane, asu nûmbürî ranambe hongu sîmboramborî yîfî sîhefekoate manînggo.

⁴² Suda ai moanî ngoafîmbo nîmarîmbo si ranahambo sesî napo dîboado-marîhindamboyafanî. Asu hongu ra akîmî nînggo hayamboyo-owane, Sisasîndî yîfînimoko ra sowandîfanî hafanî masîheneandî.

20

Sisas ai botîmefiyu
(Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Ruk 24:1-12)

¹ Sande hapoadümbö siambe nîmbî hoangîrî kiarowane, Maria Makdarahündî ai hongu ranî sowana mahîfo. Ai hîfo hongu ranî fikîmî tüküfe hîmboyowane, nîmoei adükarî nafîtambeihü mapaiaro ra pairîkoate-mayo.

² Ranîmboyo asu ai Saimon Pita asu süngururü-rundeimbî ngorü ahandî ngusüfoahündî ranahafanîmbo sowana pîpîmayo ho. Ai ho, hoafîyopîrühî yahoya, "Adükarîmbo nindou ai honguambeahîndî masowaründümo, nahü mbasîhawurî, nga moai fîfîrîhurî," mehoamboyafanî.

³ Ranîmboyafanî Pita asu Sisasîndî ngorü süngurî-randeimbîmayu ranai nîmai hongu sowana mahafanî.

⁴ Ai yîbobo pîpîna mahafanîyo, nga asu ahambo süngurî-randeimbî ngorü ranai Pitambo ngasündirü haya, ai boatei hu hongu fikîmî tüküme Feyu.

⁵ Asu ai hu nîmarümbö amuifoai hoeireandane hoearî Sisasîmbo hîmondüfîhîndî ra meñgoroa hoeimareandî. Nga asu ai moai kefuai honguambe hüfu.

⁶ Asu Saimon Pita ai süngun+ hu tüküfi hayamboyu, ai honguambe kefuai mahüfu. Ai hüfu hoeireandane hoear+ Sisas+ambo h+mond+hefimb+hünd+ ra kur+mayo.

⁷ Asu hoear+ ngorü Sisas+nd+ mb+ro h+mond+hefimb+hünd+ ranamboani menjorowa hoeimareand+. Hoear+ ranana moai amur+ kur+mayo ran+di+bo yangoro, nga wan+. Ran+poan+imboyo nindou ngamond+fe s+hefembo nahurai kare pare haya menjoro.

⁸ Ran+yu asu ahambo süngurü+randeimb+ ngorü boatei hongu sowana mahu, ranai asükaiyu süngun+ honguambe kefuai hüfu, hoear+ yangg+ri+ menjoro ra hoeire haya an+hondumbo+mareand+.

⁹ (Ran+ simboan+ ana moai ai fifir+ineand+ Baiborambe yare hoafiyowohüya, “Honguambeah+nd+ bot+nd+fimbui,” meho ra.)

*Sisas ai Maria Makdarahünd+ sowah+ tüküme fiyu
(Mak 16:9-11)*

¹⁰⁻¹¹ Ran+yafan+ asu ahambo süngur+n+ri+r+inandeimb+ ai wor+na h+h+ri+yaf+ne mahafan+, nga Maria ai hongu fik+m+ n+ngombo aran+yohü man+ngo. Asu ai aran+yowohüyo hongu+mayo ranambe amoefoe h+mbomayo.

¹² Asu ai himboyowane, sünambeah+nd+ nend+ yimbu k+foh+ hoearümb+ Sisas+ambo s+hehor+ wam+ mamar+ifanda hoeimareap+r+. Ngorü ai mb+rowan+ n+maru, asu ngorü ai yir+mbonan+ n+maru.

¹³ Ai Mariambo safan+ya, “N+moreh+, se n+mboeaf+ aranayafa?” masafandamboyo. Asu ai ahafan+ambo hoafiyop+rüh+ yahoya, “Nindou ai wand+ Adükar+ambo sahor+m+nde+i hehimbo, nahü mbas+hehor+ ro moai fif+r+hini, nga ran+imboanah+,” meho.

¹⁴ Ai raweyaho haya h+h+ri+feyowane, asu Sisas ai daboadan+ manünguwa hoeimarer+. Nga asu Maria ai moai Sisas+ani yaho fif+r+er+.

¹⁵ Sisas ai yahuya, “N+moreh+, se n+mboe aranayafa? Se dabo kokor+ri+hüyafa?” mehuamboyo. Asu Maria ai nümbür+ aharambür+ani yahohaya hoaf+yondowohü yahoya, “Se Sisas+ambo sowar+nd+füh+ ana, sowar+nd+f+ haf+ s+haworüh+ nafuindafan+an+ambo ro ahambo ndahüm+nd+ ngamboane,” mehoamboyo.

¹⁶ Asu Sisas ai yahuya, “Maria,” mehuamboyo. Asu Maria ai h+h+ri+fe, ahambo fif+r+er+ haya Hiburu+yafe hoaf+nambo yahoya, “Rabonai,” meho. (‘Rabonai’ ra Hiburu+yafe hoaf+nambo ‘Yamundo-randeimb+ane’.)

¹⁷ Sisas ai yahuya, “Se wambo k+k+h+ndand+f+nd+r+imboyaf+. Awi ro moai wand+ Ape sowana hahüh+. Nga se wand+ wandaf+ mam+ sowana ngaf+ rando hoaf+ndaf+purüh+ an+imboya, ‘Roana wand+ Ape, s+hamund+ Ape asu wand+ God, s+hamund+ God, ahambo sowana hahüh+hahanah+,’ mb+saf+,” mehuamboyo.

¹⁸ Asu Maria Makdarahünd+ ai ho ahambo süngururü+rundeimb+ambo hoafiyopurüh+ yahoya, “Ro Adükar+ambo hoeimar+hini,” asu Sisas hoafiyuweimb+ hoaf+ ra hoaf+mepur+.

*Sisas ai ahambo süngururü+rundeimb+ sowah+ tüküme fiyu
(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Ruk 24:36-49)*

¹⁹ Sisas+ambo süngururü+rundeimb+ ai Sudambo y+h+imbo-rupurüh+yomo wor+ ai n+mar+mondeimb+ ra yipur+ paru houmbo mamar+mo. Ran+yu asu Sisas ai Sande n+mbambeah+ tüküfi, ahamund+ mbusümo manüngu. Ai yahuya, “Se ngusüfo afur+ndu kündund+,” mehupur+.

20 Ai yare hoafi yupurühü asu ahandi watiŋari ŋgiri safini ra ahamumbo nafuimepuri. Asu ahambo sünggururü-rundeimbi ai ahamundi Adükari ranahambo hoeiruwuri houmbo hihifi-hihifimemo.

21 Asu Sisas ai asükaiyu yahuya, “Se ŋgusüfo afurindu kündundi. Wambo Ape ai koamarhendira makosahi yahurai-animbo asu ro sihamumbo koandiheapurani ŋgomo,” mehu.

22 Ai raweyahuhü, ahamumbo sowanambo yafambenambo ahandi yafui ra foehepurühü yahuya, “Se Yifiafi Aboedi sowandümo.

23 Asu se ŋgorü nendi-yafe hohoanimo moaruwai ranahambo amboawi mbi:simondani ana, God ai amboawi mbusumbui. Nga asu ŋgorü nendi-yafe moaruwai hohoanimo ranahambo se amboawi yaho hoafi:koate-ayomo ana, asu God ai ŋgiri ranahambo amboawi mbüsü,” mehu.

Tomas ai Sisasimbo hoeimariri

24 Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbi sowahi tüküfiyuwane, asu sünggurüri-randeimbi mamai ai moai amuri ra-babidimbo namaru. Nindou aiana Tomasüyu, nga asu ahandi nduri ŋgorü ra Didimus-ani.

25 Ranüyomo bidifiri ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Roana Nindou Adükari:imbo hoeimarihuri,” mehomomo.

Nga asu Tomas ai ahamumbo hoafi yupurühü yahuya, “Asu ro ahambo tikomaruründimo ambe ra hoefekoate-ya, asu ahambo wandi warinambo ambe ranambe sündifekoate-ya, asu yifiari:nambo ŋgirisafini wafusumaründümo sündifekoate-ayahü ana, ro ŋgiri ranimbo anihondumbo-ndiheandi, nga wani,” mehu.

26 Asükaiyo mamai wik ho hayambo yowane, ahambo sünggururü-rundeimbi ai Tomas-babidimbo worambeahi mamarimo. Ai yipuri munju papiru houmbo nimarimondane, asu Sisas ai ahamundi mbusümo tüküfi manüngu. Ranüyu ai yahuya, “Se ŋgusüfo afurindu kündundi,” mehu.

27 Ranüyu asu Tomasimbo hoafiyunduwohü yahuya, “Sihafi wari ba-tendi naha ndanifihü sündowandüh-animbo, asu se wandi watiŋari ra hoeiro. Asu se wandi ŋgirisafini wari paro. Se ndanahambo yimbu hohoanimo-ndambo yafi, nga anihondumbo-ndowandi,” mehuamboyu.

28 Asu Tomas ai simbori ahambo yahuya, “Se wandi Adükari asu wandi God-anafi,” mehuamboyu.

29 Asu Sisas ai hoafiyunduhü yahuya, “Se wambo hoeirowandiri hawambo wamboanafi anihondumbo-arowandiri. Nga nindou ai wambo hoeifendiri:koate-yehü anihondumbo-arihindiri ana, ai hihifi-hihifim-beyeiamboane,” mehu.

Son ai buk nda sürü papimarandi ahandi nimindi

30 Sisas ai God sowahindi makusu ra nafuimbohünda hepünifeimbi moatükunü afindi ahambo sünggururü-rundeimbi-yomondi himboahü ratüpurümayu ra ro moai buk ndanambe mungu sürü papirihandi.

31 Nga ro ndani hoafi nda sürü papirihamboanahi. Ro sürü papimarihandi nda Sisas ai Krais-ani asu Godindi Nimor-ani ranimbo anihondumbo-mbiri:hinda samboyahü sürü papimarihandi. Nga asu se ranahambo anihondumbo-arihindi ana, asu aboedi yangiri niŋgombo hohoanimo ra ndahümündimboyei.

21

Sisas ai süngururü-rundeimbi 7 ahamumbo sowahi tükümeifyu

1 Asükaiyu süngunambo Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi sowahi Taiberias kurihoe puarihö ndahurai ndare tükümeifyu.

2 Saimon Pita, Tomas, ndürü ahandü ngorü Didimus yahomorundeimbiyu, Natanier Kenihündi Gariri hifihündiyu, Sebedindü nïmorü yimbuyafani, asu ngorü yimbu ahambo sünguri-neandeimbiyafani ai manïngomo.

3 Raniyu asu Saimon Pita ai ahandü horombodüdü ratüpurü asükaï semïndimbo hohoanïmoyuhü yahuya, "Ro ana andürinambo kinü wowarimboanahi," mehuamboemo. Asu ai yahomoya, "Ro-amboanï se-dïbo ngefo sefomboanefi," mehomo. Raniyomo ai homo houmbo, botambe mafareafundi. Nga rani nïmbinambo ai moai kinü mam-amboanï hürühündi, nga wani.

4 Hapoadümbö siambe hüfihamindü forïforïyuambe, Sisas ai hoe kïmü manünguambo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai Sisasimbeipoanï mehomo.

5 Raniyu ai ahamumbo hoafiyupurühü yahuya, "Wandafü mamü, se moai kinü waküründïmoyoa?" mehuamboemo. Asu ai simborü hoafiyomondühü yahomoya, "Wani," mehomondamboyu.

6 Asu ai hoafiyupurühü yahuya, "Andürü ra naha se warihondü waranü bot ranihundünü daboadundan-animbo, se kinü bïdïfirü hoeindumboemo," mehuamboemo. Asu ai andürü ra hoafimayu ranambe masafoarunda, kinü afindü ranai andirü ra tükümeifyoa, himindimbo sisamindïmarundü.

7 Sisas ahambo süngurürü-randeimbi wudïyafandeimbi-mayu ranai Pitambo yahuya, "Pita, nindou ranana Sisas-ani," mehinduamboyu. Asu Saimon Pita ai nïmai ahandü ngisïharü hoearü yimündühai masïhendü ra hühïre hïningïre haya hïmonü pïmayu.

8 Asu bïdïfirü ai botambe gudi sowana hafomo mburu, andürü ra kinü kameihü hüründümo. Asu ai gudi rani fikimü angunü safïyomopoanü, nga 100 mitayo manïngomo.

9 Gudikimü hïfomo tüküyafu hoeirundane, asu hai ranai gudiwamü horowohüyo ranambe kinü mamü huru asu bret mamü yangurü marandü.

10 Raniyu Sisas ai hoafiyupurühü yahuya, "Kinü haponda wakïmaründümo bïdïfirü ra sowandümo sïfomo," mehuamboemo.

11 Raniyu asu Saimon Pita ai botambe kefuai nïmarumbo, andürü ra gudiana hüramündü masüfu. Raniyo asu andürü ranambe kinü afindü boagiri-boagiri 153 pütapïmayo. Kinü ranai afindïyosi, nga asu andürü ranai moai kïkïfeyo.

12 Raniyu Sisas ai hoafiyupurühü yahuya, "Se sïfomo, kinü sowasümo!" mehu. Nga asu moai nindou mamü ai ahambo düdurirühü, "Se dïdïyafü?" yahundo. Nga ai munguambo Adükar-ani yahomo fifirüwuri.

13 Raniyu Sisas ai süfu kinü ra yimbureapurü mbura asu bret ranamboanï rasüngu-rasüngumareapurü.

14 Sisas ai honguambe-ahindü tüküfi hayamboyu, asu ahambo süngururü-rundeimbi-yomondü hïmboahü ngimimbo tükümeifyu.

Sisas ai Pitambo hoafïmayundo

15 Ai sowasümondühü nïmarïmomboemo, Sisas ai Saimon Pitambo yahuya, "Saimon, Sonïndü nïmorü, awi se nindou ndanahamumbo

ngasündowapuri hawambo, wambo se afindi hohoanimo-yafindirühi-yafindirühi?" mehuamboyu. Asu Pita ai hoafiyunduhü yahuya, "Yini, Adükari, se fifirowandi, ro sihambo aboedi hohoanimoayahani," mehuamboyu. Asu Sisas ai hoafiyunduhü yahuya, "Se wandi sipsip weihoandi ranaheimbo sesi manguindandüri ndandi," mehu.

16 Asükaiyu yimbumbore hoafiyunduhü yahuya, "Saimon Sonindi nimori, se wambo anihondi hohoanimo-yafindirai waniyo?" mehundowamboyu. Asu Saimon ai hoafiyunduhü yahuya, "Yini, Adükari, se fifirowandi ro sihambo hohoanimo-yahanini," mehundowamboyu. Asu Sisas ai hoafiyunduhü yahuya, "Se wandi sipsip weihoandi ranaheimbo sesi manguindandüri ndandi," mehu.

17 Asükaiyu ngimmbore hoafiyunduhü yahuya, "Saimon, Sonindi nimori, se wambo hohoanimo-yafindirühi-yafi?" mehuamboyu. Ranimboyu asu Saimon Pita ai ngüsüfo afindi kumareandi Sisas ai ngimmbore hoafiyuhi, "Se wambo hohoanimo-yafindirühi-yafi," mehu ranimbo. Ranimboyu ai Sisasimbo yahuya, "Adükari, se mungu moatükuni fifiriwamboanafi. Se fifirowandi ro sihambo hohoanimoayahani," mehundowamboyu. Asu Sisas ai hoafiyunduhü yahuya, "Se wandi sipsip weihoandi ranaheimbo sesi manguindandüri ndandi."

18 Ro anihondumboanahi hoafayahani, se horombo hoarifi nibmafambeyafi ret sihaf hondü ra güdo hawa hifi se hombo yifiri mayafi rani-sungu yangiri mahahabodifi. Nga sungunambo se boagiri yafambe ana, sihaf watinari ra ngurindohoefti hawa asu nindou ngörü ai sihaf ret ra sihambo güdeanini haya, se nahaniniyo hombo moei safani nindou ranai sihambo ndemündünini ngumbui," mehu.

19 Sisas rani hoafi yare hoafimayu ranahandi nimindi ra: Sungunambo Pita ai Sisasindi ratüpuri ratüpuri mayu ranimbo Godimbo ndüri adükari segodomböhünda yifindümbui. Ai Pitambo hoafiyunduhü yahuya, "Se wambo sungundandüri," mehu.

Sisasimbo sungurüri-randeimbi ahandi ngüsüfoahündi

20 Pita ai hihirifi hoeirirane, Sisas ahambo sungurüri-randeimbi ngüsüfoahündi mayu ai ahafandi sungu mahu. Nindou ranana horombo sowasümondühi nimarimombo Sisasindi hanjifoani nimarumbo hoafiyuhi, "Adükari, nindou didai sihambo hürütümbi-yomondi warihümandeanini?" mehu, aiyu ahandi sungu mahu.

21 Pita ai hoeriri haya, Sisasimbo yahuya, "Adükari, nindou nda nungufimboyua?" mehuamboyu.

22 Asu Sisas ai hoafiyunduhü yahuya, "Ai nunguani ro asükainda tükufembo sahehea hohoanimoayahani ana, asu rani hohoanimo ra sihafiyoy? Se wambo sungundandüri!" mehu.

23 Ranio asu yafui hoafi ra nindou mungu ahei mbusümo tükufeyowohü hoya: 'Sungurüri-randeimbi ra ngiri yifindu,' meho. Nga Sisas ai moai hoafiyu, 'Ai ngiri yifindu' yahumbuyupoani. Nga ai yahuya, 'Ai nunguani ro asükainda tükufembo sahehea hohoanimoayahani ana, asu rani hohoanimo ra sihafiyoy?' mehu.

24 Sungurüri-randeimbi ranai-ani ndani hoafi nda sürü papimarandi. Asu ro rarihu fifirihundi ahandi hoafi anihond-ane.

Bidifirani hoafi

²⁵ Afɪndɪ moatükunɪ bɪdɪfɪrɪ Sisas ratüpurɪmayu ra engoro, ɲɔa moai munɟu sürü papɪyo. ɲɔa asu nindou ai munɟu moatükunɪ Sisas ratüpurɪmayu ra munɟu hondü mamamɪ randühɪ paparandɪ ana, asu buk ranambe sürü ra afɪndɪ safɪ papɪndɪmboe. Asu ro hohoanɪmoayahɪ munɟuambo hɪfɪ ɲɔrɪ sɪmonɟorɪndo.

Ratüpurî Hoafi Sowandümo Homo-rundeimbi-yomondi Ratüpurî

Sisasindî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai Ahandî hoafi Serusarem ngoafihü bokamar-ihomo

¹⁻² Tiofirus, Sisas ai piyu haya ratüpurîyu asu nindou yamundera humbo God ai ahambo sünambe serümündî mahafu ranahamboyo weanğurühi bukambe sürü papîmarîhandî. Sünambe hafokoate-yuambe, Sisas ai ahandî hoafi semîndî horambo kafoare hîniğîmareapurî ahamumbo-so tüküfi Yifiafi Aboedîndî ñğîniğînambo ratüpurî ai süngunambo refembo ra hoafîmayupurî. Refehayamboyawane, asu süngunambo God ai serümündü mahafu.

³ Ai yîfiyu mbura ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi-so tüküfi Ai yîfihündî botîmefiyu ra nafuimbohünda afîndî moatükunî ramareandî. Ranîyo 40 si ranambe Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai hoeimarüwurî. Ranîyo ai God ñğîniğîndî hîfandarandî ranahambo wataporîmbo-marapurî.

⁴ Ranîyo ai ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi-babîdîmbo sowasümondühi nîmarîmombo ahamumboya, “Se yowanî Serusarem hîniğîfepoanî. Nğa Ape ai saimbo hoafîmayua asu ro hoafîmayahi ranahambo se hîmbondîmondühi niğomo.”

⁵ Son ai nindoumbo hoenambo hundürandürî marandî, nğa asu yahunümbî si süngunambo Yifiafi Aboedînambo hundürîndeimboyei,” mehu.

Sisas ai sünambe mahafu

⁶ Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai gugurîyafu nîmarîmombo düdu-rüwurühi yahomoya, “Adükari hapondanî ndanî-sîmboanî se Israerîmbo ñğîniğîndî dabupura ahamundîhoarî hîfandî-mandundîyo, wanîmandîyo?” mehomondamboyu.

⁷ Asu Ai simborî hoafîyupurühi yahuya, “Ranana se fifîrîfembo moatükunîyopoanî. Nğa Ape yangîr-ani nîni-sîmboanîyo rani-moatükunî refembo ra fifîreamboayu.

⁸ Nğa süngunambo Yifiafi Aboedî ai sîhamumbo sowana akoso ana, se ñğîniğîndî ndowandümoemo. Asu rananîmbo wandî hoafi Serusarem, Sudia, Samaria asu muñgu hîfi ra wataporîmbo-ndümoemo,” mehu.

⁹ Sisas ai ranî hoafi ra wataporîmbora mbura ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai niğomo hîmboapo-yomondane, nîmoamo mahafu. Ranîyo mburîngainambo gabuderühi asu ahambo hoeifikoate-memo.

¹⁰ Sisas ai hafuwane, ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai sünambe hîmboapo-yomondühi niğomondane, nîmehünou nindou yimbu ranai kifohî hoearî güdîne hena ahamundî fikîmî manîmbafanî.

¹¹ Nindou yimbu ranai safanîya, “Garirihündî nindou, nîmboe se niğgomombo hîmboapoayomoa? Sisas se hoeirüwurî marundî ranana God ai sünambe serümündü mahafu. Se hoeirüwura mahafu yahurai anîmbo asükai hîhîrîndüfi kudümbui,” masafanî.

Sudasindî ratüpurî fondi semindimbo kamafoarüwuri

12 Ranîyo asu Sisasindî hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranai Orif Wafu ra hîniŋgîru hou Serusaremînambo mahomo. Orif Wafu ranana Serusarem ŋgoafihündî angunî hamîndîyopoanî, ŋga mamî kiromita-ane.

13 Ai adükari ŋgoafi ranîhü tüküyafu mburu worî nîmoamo yibadî ahamundî niŋgomorundeimbî ranambo mahafomo. Ranana Pita, Son, Sems, Andru, Firip, Tomas, Bartoromyu, Matyu, Sems Arfiusindî nîmorî, Saimon Serot-yomondî hohoanîmo süngure randeimbî asu Sudas Semsindî nîmorî ranîyomo.*

14 Nindou ranai muŋgu mamühi gugureafu nîmarîmombo Godîmbo dîdîbafî-memo. Bidîfirî nîmorehî asu Maria Sisasindî hondîyo ahandî akohoandî-yomo ai-amboanî muŋgu gugureahi nîmareimbo dîdîbafîmayei.

15 Rani-sîmboanî Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbî ranana 120-yei. Pita ai ahei mbusümo botîfi nüŋgumbo Godîndî hoafi wataporîmbo-randühî yahuya,

16-17 “Amoŋgo-mamî asu rehi-mamî Godîndî bukambe Yifiafi Aboedî ai Defitîndî yasîmondî süngure hoafîmayo Sudas ai Sisasîmbo hürütümbî nindou-yomondî warîhüfîmbo ra asu hapondanî anîhondü tüküfemboane. Ai-amboanî ro-ambeahîndî mamî ratüpurîyefî-rîhundeimb-ani,” mehu.

18 Sudas ai Sisasîmbo hürütümbî nindou-yomondî warîhürîrühî ranî-takîndî kaki masemüdu-ranînambo hîfi pemîmayu. Asu süŋgunambo hîfi ranîhü yîfi piyuhümbu bodo bureandühî furî ranai bokarîmefoendî.

19 Ranîyo süŋgunambo nindou Serusaremîhü amarei ranai fîfirîhi hehi hîfi ra ahei hoafînambo Akerdama sei marîhündî. Ahei hoafînambo Akerdama ranana horî kefoendeimbî hîf-ane.

20 Pita ai yare hoafîyuhü yahuya, “Herü bukambe hoafi sürü papîmarundî ranana ndahurai-ane,

‘Hîfi ra nindou ŋgorü ai ndemündümbui,
ŋga moanî yare mbîniŋgo-wamboane.’

Buk Song 69:25

Asu ŋgorü bidîfirîranî buk ranambe yare hoafîyowohü yahoya,

‘Ahandî ratüpurî ra nindou ŋgorü ai mbîsemüdu-amboane,’ meho. *Buk Song 109:8*

21-22 Ranîmboane nindou mamî ahei mbusümonîndî hîniŋgîndîhurîmboane sîhîrî-babîdî Sisas ai yîfîhündî botîmefiyu hoafi semîndî horambo. Sapo nindou ranana sîhîrî-ambeahîndî Sisas ai sîhîrî-babîdîmbo huranda Son ai nindou hundürürandürî ra humbo asu Sisas ai hîniŋgîreamunî haya sünambe mahafu rananîmbo wataporîmbo-mbîrundamboane,” mehu.

23 Ai nindou yimbu ndürî pamarupîrî: Sosep Barsabas, ahandî ŋgorü ndürî Sastus yahomondo-rundeimbî, asu ŋgorü Matias.

24-25 Sisasindî hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranai yaru dîdîbafîyafundühî yahomoya, “Adükari, se muŋguambo nindou-yei hohoanîmo fîfirîwamboanafi. Se yîhoefîmbo nafuindafî nindou yimbu nda daboe se kamafoarîworî ndanî ratüpurîmbohünda. Yîhoefîmbo nindou dîdai sîhafî hoafi semîndî horambo tükümandîfi Sudasindî

* 1:13: Serot ranana Rom-yomondî hoarehî niŋgombo moei yahomo rundeimb-anemo. Asu ai Israer ahei hohoanîmo yangîrî süngufembo hohoanîmo-yomo rundeimb-anemo.

fondambe. Sudas ai yihoeftambo hinngireamuni haya ai nngomboayu raninambo mahu,” mehomu.

²⁶ Ai nmarimombo nindou didai Sudasindi fondühi ratüpurî ra mandemündü ranimbo nimo ei pütimemo. Ranîyo nimo ei ranai Matiasindi tükumefeyoa asu Sisasindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi 11 ranîbabidimbo hoafi sowandümo homo-rundeimbi nindoumbo-mefundi.

2

Yifiafi Aboedi makoso

¹ Nümbür-ambeahind sesi yimungu-remindimbo hihifi-hihifi si Pendikos sei arihündi ranai tükumefeyoambe Sisasimbo anihondümborihindeimbi nindou ranai mamî worambe gugurimehindi.

² Ranîyo nimehünou nginindi hamindi werî nahurai sünambeahindi kosi worî ai guguriyahi nîmareimbi ranahambo simongoramindi haya mengoro.

³ Asu ranihü hai imami teifi didinariyohü ahoro nahurai tükufe haya munguambo mamami aheiwami ninouyo wakimareandi.

⁴ Ranîyo Yifiafi Aboedi ranai ahei flambe farifehü ahandi nginindinambo ngorü-poanimbo ngorü-poanimbo hoafinambo wataporimayeî.

⁵ Asu Serusarem ngoafihü munguambo hifi adaburo ranihündi Suda bidifiri Godimbo hohoanimo ei-rihündembi ai tükuyahi mamarei.

⁶ Werî nahurai tükumefeyo ra himboriyei hehi nindou afindi ranai gugurimehindi. Ranîyo asu himboriyeianî Sisasimbo anihondümborihindeimbi nindou ranai wataporimayeî ra ahei hoafinambo wataporimayeia himboriyei hehi mahepühendi.

⁷ Asu Sudahündi-mayeî ranai hoafi wataporimbo-marihündi ranahambo hepühêhi hehimbo hoafiyêihî seiya, “Awi nindou ranana munguambo Garirihündi-mbayeîyo?”

⁸ Sihiri ana mamî ngoafihündi-yefipoanî, nga nungurihi hehimboyo asu munguambo mamami shefi hoafinambo wataporimayeia ahei hoafi ra himborayefa?

⁹⁻¹⁰ Sihiri ana Partia, Midia, Eram, Mesopotemia, Sudia, Kapadosia, Pondus, Esia, Frigia, Pamfuria, Isip asu Sairini ngoafikimî Ribia distrik ranambe ngoafi adaburo asu Rom, hifi ranihündambo nindou-aneî nda fandihü animboefi.

¹¹ Suda sihir-aneî asu nindou amurî shefi Godimbo hohoanimo süngurihi arihündi anei, Kritihündi asu Arebiahündi munguambo himboriyefanî God ai nginindi-moatükunî ramareandi ranahambo shefi hoafinambo wataporimbo-arihündi,” maseî.

¹² Asu nindou munguambo ranai hepühêhi afindi hohoanimo eiheî ahehoari simborî hoafuriyeihî seiya, “Nîne-moatükunîyo hapondanî nda yahurai tükumefeyoa?” maseî.

¹³ Nga asu bidifiri ai tirifoefe hoafi-yahündürühî seiya, “Awi aiana wain hoe afindi hamindi simindei hehi mamîkarî hohoanimo-yêihîmbayeî,” masahündürî.

Pita ai hoafi bokamarhendî

¹⁴ Asu Pita ai Sisasindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi 11 ranîbabidimbo nngomombo puküna hoafiyuhü yahuya, “Wandî wandafi

mami, Suda anei asu nindou bîdîfirî haponda Serusaremîhü amarei, se ro ndani-moatükunî tükefeyo ranahambo hoafayahî nda hîmboyangîrî kündîhi nîmandimbo hîmborîndei.

¹⁵ Se hohoani-moyeihiya, nindou nda wain hoe sîmîndei hehi mamîkarî hohoani-moyeihaneî aseî, ñga awî hapondani ana 9 kirok siambeahaneî.

¹⁶ Nga ndani-moatükunî tükefeyo ranana Godîndî hoafî hoafiyu-randeimbi Soer hoafîmayu süngu-ane tükefeyo.

¹⁷ God ai hoafiyuhü yahuya, 'Bîdîfiranambo si ranai akîmî tüküfemboyoambe

ro wandî Yifiaî munnguambo nindou-yeiwamî koandîhe-heamboyahî.

Sîhei nindoweniî nîmorî asu nîmorehî nîmorî ai Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbi nahurai wataporîmbo-ndühümboyeî.

Sîhei nindoweniî nîmorî hoarîfamborî ai rani-poanîmbo moatükunî yafogoadînambo nahurai hoendumboemo

asu boagîrî nindou ai yafogoadî-ndîmboemo.

¹⁸ Asu rani-sîmboani ana ro wandî ratüpurîyeî-rîhündeimbi, nîmorehî nindoweniî yîboboambo, aheiwamî Yifiaî koandî-heheanda

Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbi nahurai hoafîndeimboyeî.

¹⁹ Bîdîfiranambo si ra nafuimbohünda

ro hepünîfeimbi moatükunî sünambe asu hîfîhü nafuindamboyahî.

Horî, hai asu hasîheimî afîndî tükündîfemboe.

²⁰ Adükarî ai ahandî adükarî hîmboa-mupuimbo-randeimbi si ra tüküfekoate-yoambe anîmbo

hüfîhamîndî ai nîmbîndîrî-mîndowohü

asu amoamo ai horî nahurai hamburî tükündîfimbui.

²¹ Rani-sîmboani anîmbo munnguambo nindou ai aheimbo fehefendürîmbo hûnda

Adükarîmbo dîdîbafehindî ranaheimbo aboedambo-ndeandürümbui,'
mehu." *Joeî 2:28-32*

²² Pita yahuya, "Israerîhündî nindou se wandî hoafî nda hîmborîndei. Sisas Nasaretîhündî aiana rani-poanîmbo nindouyu. God ai sîhei mbusîmo ahandî warîsüngu hepünîfeimbi moatükunî ramareandî ra se fîfirîhîndî.

²³ God ai horombo hondü hoafî fîramündü sîhai mburamboyu Sisasîmbo sîhei warîhûmarîrî, ñga hürütümbî nindou ai nîmî keimbi karîhendeimbi fîhî tîkoründümo pamarüwura yîfîmayu.

²⁴ Nga God ai ahambo yîfîndî asübusî ñgî-nîndîkoate-yoweimbi ranambeahîndî botîmarîrî. Nîmboe sapo yîfî ai ñgîrî ahambo bobohîndîrîmîndo.

²⁵ Horombo Defit amboani ahambo yare hoafiyuhü yahuya, 'Ro hoeirîhinani Adükarî ai munnguambo si wandî-fîkîmî anüngu.

Ai wandî fîkîmî nüngumbo wambo ñgîrî nî-nî-moatükunî amboani asübusî ndendîrî.

²⁶ Rani-mboane ro ñgusüfoambe aboedî hîhîfî-hîhîfîyahühî

God ai wambo aboedî moatükunî refemboayu ranahambo hîmboayahî.

²⁷ Asu se ñgîrî wambo yîfî ambe-ambe rando hî-nî-ñgîndowandîrî.

Sapo se ñgîrî sürühoeimbi nindou kafaaro hî-nî-ñgîmarîworî ra hî-nî-ñgîndowora yîfî ambe-ambe sümburîndu.

28 Rananîmbo se yangîrî aboedî nîngombo nafî ra yamundo-wandîrimboayafî.

Asu se yinî mbîsafanî ro se-dîbo nîmboambo afîndî hîhîfî-hîhîfî-ndamboyahî,'

16:8-11

Buk Song

mehu.

29 "Amongo mam-aneimo asu rehî mam-anei, ro sîheimbo anîhondûmboanahî hoafehandûrî, sîhefî amoa Defit ai yîfîmayuwambo masamboarîhurî. Asu ahandî yîfî ambe ranai haponda sîhefîmbo sowahî anîngo ho.

30 Defit ai-ana Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbi wambo fîfireandî God ai ahambo hoafîyundowohüya, 'Süngunambo sîhafî sîrambeahîndî mamî sîhafî fondî semîndîmbohünda ahambo bogorîmbondîhinî hînîngî-ndîhinîmboyahî,' mehu.

31 Defit ai nînî-moatükunî tükündîfembo ra fîfireandühi wataporîmbo-randühiya, 'God ai ngîrî ahambo yîfîyeimbiyei ngoafîhü hînîngîndîrî, asu ngîrî yîfî ambe-ambe sümburîndu,' mehu. God ai ahandî nendambo aboedambo-fendûrîmbo Krais yîfîhündî botîmarîrî ranahamboyu wataporîmbo-marandî.

32 Sisasîmboyo God ai yîfîhündî botîmarîrî. Munguambo ro hoeirîhu hohu ranahamboane wataporîmbo-arîhundî.

33 Sisasîmbo God ai sünambe serüdü hafu hînîngîriranî ahandî warîhondü waranî mbamarü. God ai horombo hoafîmayu süngu Sisasîmbo Yîfiáfî Aboedî masagado, ranîyo asu Sisas ai sîhefîwamî koa-mafoareandî, ran-ane haponda se hoafî hîmborîyei asu hoeirîhi arîhündî.

34-35 Defit ai moai sünambe hafu Sisas ramefîyu nou, ngâ ai hoafîyuhü yahuya, 'Adükarî ai wandî Adükarîmbo hoafîyundowohü yahuya,

"Se wandî warî hondünî nîmandîfî ngafîmbo

asu sîhafî hürütümbî ra sîhafî hoarehî hînîngî-ndîheapuranî se hîbadapurî-mboyafî," mehu.

Buk Song 110:1

36 Ranîmboane Israerî nîndou munguambo se nda ndondîhi fîfirîndîhindî. God ai Sisas se nîmî keimbi karîhe-ndeimbi fîhî tîkorîhomondei pamarîhorî ranahambo Adükarîmborîrî asu ahandî nendambo aboedambofembo nîndoumborîrî kafaorîrî hînîngîmarîrî," mehu.

37 Pita ai ranî hoafî ra wataporîmbo-maranda nîndou afîndî ranaheimbo ngüsüfoambe horîmareandüra bîdîfîrî amurî Kraisîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbi-babîdîmbo ahamumbo düdurîhipurühî seiya, "Asu nînî nününgu-mandîhunda?" maseiamboyo.

38 Asu Pita ai sîmborî hoafîyundürühî yahuya, "Munguambo mamî se sîhei moaruwai hohoanîmo ra hînîngîndîhi hehi sîmborî hohoanîmo süngundîhindühî Sisasîndî ndürînambo hundüründeianî anîmbo God ai sîhei moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbüsümbui. Ranî-süngundîhindanî anîmbo God ai sîheimbo Yîfiáfî Aboedî dagadürümbui.

39 God ai Yîfiáfî Aboedî saimbo hoafî fîramündü masîhendî ranana se, sîhei nîmorî asu süngudîdî nîmorî hondü sîheimbo munguamboyo. Ranî-moatükunî ranana nîndou munguambo God ai wandî-anei yahundüreimbi aheimbo hoafîyu masîhend-ane," mehu.

40 Pita ai amurî bîdîfîrî hoafî ranîfîhî pare haya wataporîmbo-marandî. Ai hütîhoafî-yupurühî yahuya, "Se hîbadîhümbö, ngâ nîndou

moaruwai hohoan+moyei-r+hūndeimbi rani-bab+d+imbo moaruwaimbo-ndahimboyei.”

⁴¹ Pita hoafi watapor+imbo-marandi ranai nindou af+ndi ranaheimbo ŋgusūfoambe bot+mareandūra hundürümaye. Rani-s+imboan+ 3,000 nindou-yei Sisas+imbo an+hondümbo-r+hindeimbi hor+mbod+di rani+fihi pa-mareandi.

⁴² Nimorehi nindowenih+ ranai rani+hü Sisas+ndi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomondi yamundife hoafi h+imbor+yeih+ b+di+fir+ wandafi ranaheimbo fehefendür+imbohūnda sesi mam+ sahūsihi God+imbo d+di+bafiyahi mar+hündi.

Sisas+imbo an+hondümbo-r+hindeimbi ai mam+ hohoan+imo süngumar+hindi

⁴³ Sisas+ndi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomondi war+süngu God ai hepün+feimbi moatükun+ ramareanda nindou af+ndi ranai y+h+imboyeih+ ah+n+mar+hori.

⁴⁴ Sisas+imbo an+hondümbo-r+hindeimbi nindou ranai mamüh+yahi n+mareimbo mamam+ ahei napo ra ahei mamüh+ nahuraimayo.

⁴⁵ Ai ahei h+fi asu napo ra nindou ŋgorümbo sehindüh+ rani+fihi+ndi kaki sahumündi hehi kaki ra nindou napokoate-yeimbi+imbo sehi mar+hündi.

⁴⁶ Muᅅguambo si God+ndi worambe gugureahi mar+hündi. Asu ai ahei worambe gugureahi n+mareimbo sahūsi r+hündüh+ aheimayo napo ra nindou ŋgorümbo ŋgusūfoambe h+h+fi-h+h+fi kapeihü sehi mar+hündi.

⁴⁷ Nindou ranai muᅅguambo si God+imbo aboed-ani sei hohoan+moyeia asu muᅅguambo nindou ranai aheimbo h+h+fi-h+h+fi-yahündür+ mar+hündi. Muᅅguambo si Adükari ai nindou b+di+fir+ semündündūra asu Sisas+imbo an+hondümbo-r+hindeimbi nindou ranai af+ndi safi tükufe marandi.

3

Pita ai nindou mam+ t+ᅅari+ moaruwaimbü aboed+marir+

¹ Mam+ n+mbambeah+ Pita ai Son-d+ibombo d+di+baf+ifembohūnda God+ndi wor+na mahūfan+.

² Raniyo gin+r+ yipur+ Aboed+ Yipur+ sei ar+hünd rani+k+im+ nindou t+ᅅari+ moaruwaimbü mamaruwa hoeimar+ner+. Ahand+ t+ᅅari+ ra hondi ai yahurai wak+r+im+ndi hayamboyo muᅅguambo si gin+r+ naf+itambe rani+k+im+ sahor+im+ndeih+ hei h+n+ᅅg+r+horani n+marümbo n+moreh+ nindowenih+ God+ndi wor+na heiani kaki moako-moakoyu-marandi.

³ Nindou ranai hoeireandane, Pita ai Son-d+ibombo God+ndi wor+na mahūfandamboyo kaki moakomayu.

⁴ Pita weimbo Son ai ahambo h+imboari par+ner+ n+mbafan+imbo safaniya, “Y+hoeh+imbo sowana h+imboyafi,” masafandamboyo.

⁵ Nindou ranai ahafan+imboya wambo kaki saimbo-mbayafan+ yahu haya h+imbo mayu.

⁶ ᅅga Pita ai hoafiyundowohü yahuya, “Ro moai kaki s+hambo saimbo saham+nd+hi, ᅅga ro s+hambo mam+moatükun+ ndahan+n+imboyahi. Sisas Krai Nasaret+hünd+ ahand+ ᅅg+n+nd+nambo bot+yafo hawa haf+,” mehundo.

⁷ Raniyu Pita ai ahand+ war+hondü wat+ᅅari+ k+k+i+h+ramündü mbura bot+marira n+mehūnou ahand+ t+ᅅari+ asu yim+nd+ho ranai ᅅg+n+ram+nd+wohü bot+mefiyu.

⁸ Ai horipirihoei piyu nungu mbura mahu. Ai Pita weimbo-babidimbo Godindî worambe hu nungu wakireandühî hohoripi-hohoripiyu randühî Godimbo adükar-ani mehu.

⁹⁻¹⁰ Muṅguambo nindou ranai fifirihindî sapo nindou ranaiyu Godindî worî ginirî yipuri Aboedî Yipuri sei arihündî ranikimî nîmarumbo kakî moako-moakoyu-marandî. Asu hapondanî hoerihoranî nindou-mayu ranai hoahoanguhü Godimbo aboed-ani yahu hoafimayua nindou ranai nungure-hayamboyo ranî-moatükunî ra tüküme Feyo sei hehi hepünahindî.

Pita ai Godindî worambe hoafî bokamarihendî

¹¹ Nindou-mayu ranai Pita weimbo Sonimbo kîkîhirapümündî nunguambe nîmorehî nindowenihî afindî ranai hepünahi hehi Soromonindî yibadî sei arihündî Godindî worambe ranînambo pipmayei hei.

¹² Pita ai nindou afindî mahüsi ra hoeireandürî haya hoafiyundürühî yahuya, "Israerihündî nindou se nîmboe hepünehinda? Se nîmboe yîhoefimbo hîmboapoayei ahafandî ṅgînîndî asu ai-ana mbumündî nindouwambo mbayafandî nindou ra aboedîmarînerî sei hehimboa?"

¹³ Abraham, Aisak, Sekop asu sihefi amoo-yei God ai ahandî ratüpurîyu-randeimbî Sisas ahambo ṅgînîndî masagado, ṅga se hîfokoe-fimbohünda hürütümbî nindou-yei warîhümarîhorî. Pairat ai aboedambo koarîhefimbo hohoanîmoyuwane, asu se Pairatimbo seiya, 'Ro moai Sisasimbo aboedambo koarîhefimbo hohoanîmoyefî,' masei.

¹⁴ Se moai aboedî sürühoeimbî ranahambo hohoanîmoyei, ṅga ahambo semündümbo hündî-mayo ranîyo asu yifariyu nindou hîfokoare randeimbî-mayu ra masahorîmîndei.

¹⁵ Se nindoumbo koadürümbo-koadürümbo yangîrî nîṅgombo nafi semîndîndürî hombo-mayu ra hîfokoamarîhorî ranahamboane wataporimbo-rîhu arihündî.

¹⁶ Sapo se nindou hoeiarîhorî nda se fifirîhorî, ro Sisasimbo anîhondümbo-arîhoandî ranîmboyo nindou tîṅarî moaruwai nda aboedîmefiyu. Se muṅguambo aboedî hamîndî tüküme Feyuwa hoeiarîhindî ra Sisasimbo anîhondümbofe ranînamboyo.

¹⁷ Amonṅo-mamî asu rehî-mamî, ro fifirîheandî se Sisasimbo ramarîhorî ra moai sihei bobogorî nindou ranî-babidimbo nînî-moatükunîyo ramarîhindî ra fifirîhindî.

¹⁸ God ai ahandî hoafî hoafiyomo-rundeimbî-yomondî yasîmondî süngure hoafiyuhüya, 'Krais ai asübusî ndemündü haya yîfîndümbui,' mehu. Ranîyo asu God ai haponda anîhondü ndanîsüngure hînîṅgîmareanda tüküme Feyo.

¹⁹ Ranîmbo-anîmbo se sihei ṅgusüfoambe hohoanîmo ṅgorü süngundîhindühî God sowana hîhîrîndahi dîdeiyânî anîmbo asu sihei moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbeyahuamboane. Rananîmbo Adükarî ai fi hefe nîmarîmbo si ra koandîhembui.

²⁰ Rawehindî anîmbo God ai nindou siheimbo fehefendürîmbo kafaorirî hînîṅgîmarîrî Krais Sisas ra, koandîherümbui.

²¹ Sapo horombo ahandî hoafî hoafiyomo-rundeimbî-yomondî yasîmondî süngü hoafîmayu süngü. Sisas ai sünambe nungu ṅgumbo God ai muṅgu-moatükunî sîmborî tüküfembo hoafîmayu ranambe tükündüfimbui.

22 Horombo Moses yahuya, 'Nindou mamɪ ro nahurai Godɪndɪ hoafɪ hoafɪyorambo Adukarɪ God ai seambeahɪndɪ kaboadirɪ hɪnɪŋɪndirumbui. Asu munɟu-moatukunɪ ai hoafɪyuweimbɪ ra sɪngundɪhɪndɪ, mehu.

23 Nindou Godɪndɪ hoafɪ hoafɪyu-randeimbɪ ahandɪ hoafɪ hɪmborɪyo sɪngufekoate-ayeɪ ana, God ai hɪfokoandeira yɪfɪndeimboyeɪ asu ŋgɪrɪ Israerɪyeɪ sɪrambeahɪndɪndei.

24 Nindou Godɪndɪ hoafɪ hoafɪyomo-rundeimbɪ Samuer nɪŋguambe peyo haya sɪnɪmbo ahandɪ wagabe ra munɟuambo mamɪ ranɪ hoafɪyo wataporɪmboru homombo asu hapondanambe tɪkefeyo.

25 Se-ana Godɪndɪ hoafɪ hoafɪyomo-rundeimbɪ ahamundɪ ahurɪ mam-anei. Asu God ai sɪhei amoaɔ mamɪ-babɪdɪmbo hoafɪ fɪramundɪ masɪhendɪ ra sɪheimbo-hɪndamboane. Ai sɪhei ape Abrahamɪmbo hoafɪyundowohɪ yahuya, 'Sɪhafɪ ahurɪ ranahambo sɪngunambo anɪmbo munɟuambo nindou ndanɪ hɪfɪhɪ anɪboadeɪ ranaheimbo aboedɪ-aboedɪndɪheandurɪ-mboyahɪ,' mehu.

26 Sɪheimbo aboedɪ-aboedɪfendura sɪhei moaruwai hohoanɪmo hɪnɪŋɪfembohɪnda God ai weaŋgurɪhɪ ahandɪ ratūpurɪyu-randeimbɪ Sisas sɪheimbo sowahɪ koamarɪherɪ," mehu.

4

Pita weimbo Sonɪmbo kansɪrɪndɪ hɪmboahɪ papɪ-hoafɪmarupɪrɪ

1 Pita ai Son-dɪbo nɪmorehɪ nindowenɪhɪmbo wataporɪmbo-rɪnandurɪhɪ nɪmbafandambe, Godɪmbo sesɪ sɪhou-rundeimbɪ-yomo, ami Godɪndɪ worɪ hɪfandɪrundeimbɪ-yomondɪ bogorɪ-yomo asu Sadyusi-yomo ai aheimbo sowahɪ hafomo tɪkɪmefundɪ.

2 Ahamumbo ŋgusɪfoambe moaruwai marapurɪ ra sapo Kraɪsɪndɪ hoafɪ sowandɪfanɪ hafanɪ-rɪnandeimbɪ ranai nindoumboya, Sisasɪndɪ ŋgɪnɪndɪnambo yɪfɪhɪndɪ botɪndahimboyeɪ hoafɪ ra yamundɪ-marɪneanda ranɪmboyo ahafanɪmbo ŋgusɪfoambe ŋgɪnɪndɪ-marupɪrɪ.

3 Suda-yafe bogorɪ nindou ranai Pita weimbo Sonɪmbo kɪkɪhɪrupɪndɪmo houmbo papɪ-hoafɪyopɪrɪmbo mehomo. Ŋga asu nɪmbɪfembo yaŋgɪrɪ-mayoamboyo sɪmbo papɪ-hoafɪyopɪrɪmboane yahomo houmbo karabusambe hɪnɪŋɪmarupɪrɪ.

4 Pita, Son ai wataporɪmbo-marɪnanda nindou afɪndɪ ranai hoafɪ wataporɪmbo-marɪnandɪ ra hɪmborɪyeɪ hehi Sisasɪmbo anɪhondumbo-marɪhɪndɪ. Nindou ahafandɪ hoafɪ hɪmborɪyeɪ hehi anɪhondumbo-marɪhɪndɪ ranana 5,000-yeɪ.

5 Sɪngunambo ŋgorɪ sinambo Suda-yeɪ hɪfandɪrundureimbɪ, bogorɪ nindou asu ahɪnɪmbɪ hohoanɪmo yamundu-rundeimbɪ ai Serusarem ŋgoafɪhɪ mafandundɪ.

6 Godɪmbo sesɪ sɪhou-rundeimbɪ, Anas, Kaiafas, Son, Areksander asu munɟuambo Godɪmbo sɪhou-rundeimbɪ-yomondɪ fikɪmɪnɪndɪ ai-amboanɪ ranɪhɪ mafandɪhɪndɪ.

7 Ai Pita weimbombo sowapɪndɪmo ahamundɪ hɪmboahɪ hɪnɪŋɪrupɪrɪ houmbo dɪdurɪpɪrɪhɪ yahomoya, "Se nɪnɪ-ŋgɪnɪndɪnamboyo ranɪ-moatukunɪ ra ramarɪneanda?" mehomondamboyo.

8-9 Pitandɪ fiambe Yɪfiafɪ Aboedɪ ranai tɪkɪfehɪyo sɪmborɪ hoafɪyupurɪhɪ yahuya, "Hɪfandɪ-rundeimbɪ asu bogorɪ nindou, se nindou tɪŋarɪ moaruwaimbɪ ranahambo aboedɪ moatukunɪ ramarɪhoandɪ ranɪmboyo

yîhoehimbo düduwefundî? Asu düdi aboedimariri yahomomboemo yîhoehimbo düduwefundî?

¹⁰ Refe ana ro hohoanîmoyehanî munquambo se-anemo asu Sudahünd-aneî nda fifirîndîhîndî, nîndou ranai ana Sisas Nasaretîhündî ahândî ndürînamboyu aboedî tükümeñiyu. Se nîmî keimbî karîhendeimbî fihî tîkorîhorîmîndeî pamarîhorî, ñga asu God ai yîfîhündî botîmariri. Nîndou ndanai tîñarî moaruwaiyusi, ñga Sisasîndî ñgînîndînambo aboedîfi haya haponda sîhei wagabe ndanüñgu.

¹¹ Sisas ai ana,

‘Kambohoanî worîmboru-rundeimbî nîndou ai ambe mehomoyosi, ñga asu worî ñgînemîndîmbohünda bogîmondî kambohoanî noumbofi tükümeñiyu.’

Buk Song 118:22

¹² Sisasîmbo yangîriyo hîfî ndanîhü God ai nîndou aboedambofembo ñgînîndî masagado. Ahândî süñgu anîmbo sîhîri aboedambo-ndahumboyefî asu ai yangîri anîmbo nîndou aboedambo-ndeamunîmbui,” mehu.

¹³ Suda-yafe bogorî nîndou ranai fifirîndî Pita weimbo Son ai moai skurî-yafanî, ñga moanîndî nîndou-yafanî yîhîmbokoate-wataporî-mayafandamboyo nîndou ranai mahepünafundî. Ranîyo horombo Sisas babîdîmbo hoahoangomo marundî ra ai fifirîmarundî.

¹⁴ Nîmboe sapo nîndou aboedîmarînerî ranai ahafandî fikîmî manüñguwamboyo asu ahafanîmbo nînî akîdou-amboanî hoafiakoate-memo.

¹⁵ Suda-yei bogorî nîndou ranai hoafi-memonda Pita ai Son-dîbo tüküyafîne hena mahafanî. Ai hafandanîyo bogorî nîndou ranai nîmarîmombo ahamundîhoari bogo sîmborî ndüwurîmefundî.

¹⁶ Ai hoafi-yomondühi yahomoya, “Nîndou ndanahafanîmbo nînî nünüñgu-mandîhupîra? Munquambo nîndou Serusarem ñgoafîhündî ai fifirîhîndî sapo ai hepünîfeimbî moatükunî ramarîneandî ra. ñga ranî wambo asu sîhîri ñgîri didîmondefühî wani mbîsefi.

¹⁷ ñga ranî hoafi ra munquambo nîndoumbo goago wakînde-amboembohünda yowanî mbîsefomboane. Yowanî mbîsefanî anîmbo nîndoumbo Sisasîndî ndürî ranahambo wataporîmbo-yondürîkoate-mbeyafandamboane,” mehomo.

¹⁸ Ai asükaiyomo mîñgîyomo hürîhauptîri houmbo yahomopîriya, “Se yowanî Sisasîndî ndürî ranahambo nîndoumbo wataporîmbo-yondürî asu yamundîfendürî-rapoani,” mehomo.

¹⁹ ñga asu Pita ai Son-dîbo sîmborî hoafi-yafandühi safaniya, “Nîne-hohoanîmo God ai yîfirayü ra se türüboadundî. Ro sîhamundî hoafi süñgu-mandîhoyo asu Godîndî hoafi süñgu-mandîhoyo?

²⁰ Sapo ro nîne-moatükunî hoerîho asu hoafi hîmborîye marîhoandî ranahambo wataporîmbo-hündambo ñgîri ro yafambe kîkîhî-ndîhoamîndehî,” mehu.

²¹ Ai moai ahafanîmbo karabusî-fepîri-mbo nafî fifirîndî, sapo nîndou munquambo ai hepünîfeimbî moatükunî ramarîneandî ranîmbo Godîmbo adükar-ani seihü wambo. Ranîyo Suda-yei bogorî nîndou ranai Sisasîndî ndürî ranahambo wataporîmboyo asu nîndou yamundîferambo ñgînîndî hamîndî yowanî yahomo mburumbo asükai aboedambo koamarîhauptîri.

22 Nindou hepünifeimbi moatükuni rarineandühi aboedimarineri ranana 40 hımbanı ngasünde-andeimbıyu.

Anihondumbo-rihindeimbıyei didıbafıfe hoafı

23 Suda-yafe boboagorı ranai Pita weimbo-babıdımbo hoafı didıboado-marundı. Ranıyafanı ranıhündambo ai mamı anihondumbo-rihindeimbı aheimbo-so hıhıreafıne hafanı Godımbo sıhou-rundeimbı bogorı asu Suda-yafe boboagorı wataporımbo-marundı ra wataporımbo-marınandı.

24 Sisasımbo anihondumbo-rihindeimbı nindou ranai ranı hoafı ra hımborıyei hehi munguambo Godımbo didıbafıyeihı seiya, "Adükarı serandı hıfı, sünü, sırıwara asu mungu-moatükuni ranambe engoro ra nafımarandı.

25 Horombo yıhoefı amoa Defıt sıhafı ratüpurıyu randeimbımo Yıfıafı Aboedındı süngu se hoafıyafühı safıya, 'Nımboe munguambo hıfıhündı nindou ra ngınındayeı?

Asu nımboe nindou ranai ngusıfo hohoanımo-koate hoafı fırarıhümündı?

26 Hıfınındı adükarı boboagorı nindou ranai yıfıarımbo yahomo houmbo gugurıyafu hoafı fırarındümo.

Ran-ane hıfandı-rundeimbı boboagorı ranai

Adükarı asu Krais nindou aboedambofembo kafoarırı hınıngımarırı ahafanımbo hıfınambo-fepırımbo hoafı fırarındümo,' masafı. *Buk Song 2:1-2*

27 Herot, Pondius Pairat, Suda-yafe ndıfo asu Suda ai Serusarem ngoafıhü mamühyahi Sisas Krais sıhafı ratüpurı, ratüpurıyu-randeimbı se nindoumbo aboedambofembo kafoarıworı hınıngımarıworı ranahambo hoafı fımarıhümündı.

28 Nindou ndanı ndanı-moatükuni ramarıhındı ra sıhafı yıfırı sünguyo, sapo se horombo sıhafı ngınındınambo hoafı fırandıfühı ndanı-moatükuni nda tükümbıfeyo-wamboane safı masıhawandı sünguyo.

29 Asu haponda Adükarı se yıhoefımbı yıhımbombıyeia sei hehi hoafı wataporımbo-marıhündı ra hımborındafı. Sıhafı ratüpurıyefı-rıhundeimbı yıhoefımbı fandıhawamunanı anımbı yıhımbokoate-sıhafı hoafı ra wataporımbo-ndıhumboane.

30 Asu se sıhafı warı angünümbı nendıyei-wamı nandowandüranı aboedındahındühi Sisas sıhafı ratüpurıyu-randeimbı ahandı ndürı süngu hepünifeimbi moatükuni ratüpurındafı."

31 Ai rarıhi Godımbo didıbafıyei kıkırıhümündıanıyo, worı gugurıyahi nımareimbımayo ranai yabadımarandı. Ranıyo Yıfıafı Aboedı ranai ahei fıambe tüküfehüyo yıhımbokoate Godındı hoafı ra wataporımbo-marıhündı.

Sisasımbo anihondumbo-rihindeimbıyafe fehefe hohoanımo

32 Munguambo anihondumbo-rihindeimbı ranai hohoanımo mamaberıhi hehi mamı hohoanımo süngumarıhındı. Ranıyo asu ahei napo ra moai yıhoefı yangırı-ane sei, nga nindou mamamı ahei napo ra munguambo aheimayo.

33 Hoafı sowandümo homo-rundeimbı ai God Sisasımbo yıfıhündı botımarırı hoafı wataporımbo-marundı ra ngınındıyo. Ranıyo asu God ai nindou ranaheimbo fehefendürımbo hohoanımo-yundürühi afındı aboedı-aboedı-mareandürı.

34-35 Nindou afindî ranambeahindî moai mamî ai-amboanî nîni-moatükunî mbonîmboramündu. Nindou hîfî asu woreimbi-mayeî ranai kakîfihî koarîhehi mburîhü kakî ra sahümündi hei hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo sehinda ai nindou napokoate-yeimbi mbonîmbo-rîhümündianî yimbundurî marundî.

36 Nindou mamî ahandî ndürî Sosep ranîhü manüngu asu ranîyo hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai ahambo ngorü ndürî Barnabas kamafoarüwuri. Ndürî Barnabas ranana ahandî nîmîndî ra ngusüfoambe ngîni-ramîndî randeimb-ane. Asu aiana Rifai sîrambeahîndî Saiprusîhündîyu.

37 Ai hîfembüyu hayamboyu hîfî ra kakîfihî sai mbura kakî ra semündü hu hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo masagapuri.

5

Ananaias asu Safaira yîfîmayafe

1 Nindou mamî, ahandî ndürî Ananaias, ai ahandî nîmorehî Safaira-dîbo hîfî bîdîfirî nindou ngorümbö kakîfihîmbo masabînando.

2 Ai kakî ra ahambohünda bîdîfirî masîhenda nîmorehî ai-amboanî fîfîreandî. Nga asu bîdîfirî yangîrî semündü hu hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo masagapuri.

3 Asu Pita ai hoafîyundowohü yahuya, “Ananaias, nîmboe Satan ai sîhafî hohoanîmoambe nîmarümbö Yîfiáfî Aboedî ranahambo wosîhoafîrandîhî kakî hîfî-hündî masowandîfî ra bîdîfirî dîbonapî-marowanda?”

4 Se hîfî masawandî ra sîhafî hohoanîmo yangîrîyo, asu kakî masowandîfî ra se nîni-moatükunî refemboayafî ra sîhafî hohoanîmo yangîrîyo. Nga asu nîmboe se rasüngu-marowanda? Yîhoefîmbo-yopoanî wosîhoafî hoafîmayafî, nga Godîmboyo wosîhoafî hoafîmayafî.”

5-6 Pita ai hoafîmayuwa Ananaias ai hîhîmborî-yuhündamboyu yîfî pîmayuwa akohoandî nîmorî ai ahandî fi-nîmoko ra hoearînambo hîmondîwuri sowarîndümo homo dîbonapîmarüwuri. Ranîyo nindou afîndî ranai ranî hoafî ra hîmborîyei hehi yîhîmbomayeî.

7 Ahandî nîmorehî ai ranî-moatükunî ramefeyo ra moai fîfîreandî, ranîyo ngîmî awa hohayamboyowane, ai asûkai maho.

8 Pita ai ranahambo düdureandühi yahuya, “Se hoafîyafîndîrî, hîfî-hündî kakî masowandîfe ra ndearamboyowai?” mehuamboyo. Asu sîmborî Safaira ai hoafîyowohü yahoya, “Yîni, ra ndearîyo,” mehoamboyo.

9 Asu Pita ai ahambo sîmborî hoafîyundowohü yahuya, “Se nîmboe sîhafî nindowenihî-dîbo Adükarîndî Yîfiáfî ranahambo refe hoeifembo hoafî fîmarînandîfea? Hoeiro, nindou sîhafî nindowenihambo hîfîkamarüwuri ranai yîpurîkîmî anîngomo. Asu sîhambo amboanî ndowandümonîni ngomo hîfî kandunîni-mboemo,” mehuamboyo.

10 Hoafî nîngoambe Safaira ai Pitandî yîrîkîmî peyo yîfîmayo. Ranîyo nindou akohoandî ranai sîfomo hoeirunda yîfîmayowamboyo sowandümo homo ahandî nindowenihandî fikîmî hîfî kamarundî.

11 Ranîyo Kraîsîndî nendî-yei asu amurî bîdîfirî ranîyei ranî hoafî ra hîmborîyei hehi yîhîmbomayeî.

Hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai hepünîfeimbi moatükunî ramarundî

12 Hoafi sowandūmo homo-rundeimbi ai nindou-yei mbusūmo hepūnifeimbi moatūkunī ramarundī. Ranīyo anihondūmbo-rīhindeimbi nindou ranai Godīndī worambe Soromonīndī Yibadī sei arīhündī ranīhū gugurīmehindī.

13 Nindou bīdīfirī ranai moai ai-babīdīmbo fandīhindī, ŋga ai aheimbo ahīnīmayeri.

14 Ranīyo nīmorehī nindowenihī afīndī hamīndī ranai Adūkarīmbo anihondūmbo-rīhindūhī, asu weangurūhī anihondūmbo-rīhindeimbi manīboadei aheifihī pamarīhindī.

15 Ranīmbo-hūndamboyo nindou ranai anggūnūmbī nendī fufurīhūmū-ndindūrī hei nafī hohū fondīwamī asu hoaparī foasīhi hehi kurīmarīhindūrī. Ai hohoanīmō-yeihīya, Pita ai ŋgu ŋgasūndeandanī hūfīhamīndīnambo ahandī hūfīhamīndīhündī yīfīafī ranai boakīmīfoareanda sei hehi.

16 Serusarem ŋgoafīkīmī ŋgoafī adaburo ranīhūndambo nindou afīndī ranai anggūnūmbī asu moaruwai nendī nīmareimbi fufurīhūmū-ndindūrī tūkūmehindī. Ranīyo nindou muŋguambo ranai aboedīmehindī.

Suda-yafe bogorī ai hoafi sowandūmo homo-rundeimbi-mbo yowanī mehomopurī

17 Hoafi sowandūmo homo-rundeimbi ai ranī-moatūkunī ra ramarunda Godīmbo sīhou-rundeimbi ai Sadyusi-babīdīmbo ŋgīnīndī-memo.

18 Ranīyo ahamumbo kīkīhīrīpundūmo mburumbo karabusambe hīnīŋgīmarupurī.

19 Ŋga asu nīmboakoanī Adūkarīndī sūnambeahīndī nendī ai karabus worī yipurī ra sūbūdīmarīhenda tūkūmefundī. Ranīyo sūnambeahīndī nendī ranai hoafīyuhū yahuya,

20 “Ŋgomo Godīndī worambe nīŋgomombo nīmorehī nindowenihīmbo sīmborī hohoanīmō ranahambo wataporīmbo-ndundūrī,” mehopurī.

21 Ranīyo hoafi sowandūmo homo-rundeimbi ranai ranī hoafi ra hīmborī-yomo houbmo Godīndī worīna sīambe hondū homo nīmorehī nindowenihīmbo yamundī-marundūrī.

Godīmbo sīhai-randeimbi ai ahandī wandafī-babīdīmbo tūkūyafundūhī-yomo Suda-yei kansīr asu bogorī hondū ahamumbo gugurīfe wataporīmbo hoafīmemo. Ranīyo nindou bīdīfirī hoafi sowandūmo homo-rundeimbi-mbo karabus worāambeahīndī sepurīmīndīmbo koamarī-houpurī.

22 Ŋga asu nindou ranai homo hīmboyomondane, hoafi sowandūmo homo-rundeimbi ranai karabusī worambe moai nīmarīmō. Ranīyo hīhīrīyafu homo Suda-yei bogorī ranahamumbo hoafīmemopurī.

23 Ai homo hoafīyomondūhī yahomoya, “Karabus worī yipurī ra paru mburumbo karabus hīfandīru-rundeimbi ai yipurī hīfandu manīŋgomo. Ŋga asu yipurī sūbūdīhoehū hīmboyefane, worī yanggīrī mafondaro,” mehomo.

24 Karabus worī hīfandīru-rundeimbi-yomondī bogorīyu asu Godīmbo sesī sīhou-rundeimbi-yomo ai ranī-moatūkunī ranahambo nūnūngufemboyo yahomo houbmo afīndī hohoanīmō-memo.

25 Nindou mamī ranai sūnī hoafīyupurūhī yahuya, “Hīmborīyomo, nindou se karabusīmarūpurī ranana Godīndī worambe nīmorehī nindowenihīmbo yamundundūrūhī mbanīŋgomo,” mehu.

26 Raniyo bogori-mayu ranai ratüpurîyomo-rundeimbi sepurimündü haya homo hoafi sowandümo homo-rundeimbi ra masiwapundümo. Nga asu nindou yamundimarundüri ranaheimboya, “Yihoeftimbo nîmoeinambo ndihûmunimboyei,” yahomo houmbo moai nîni nünûngurüpurî.

Hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai yihombokoate-kansirîmbo Godîndî hoafi wataporimbo-marundî

27 Karabus hifandîrundeimbi nindou ranai sowapurîndümo homo guguriyafu wataporimbo-marundî ranambe Suda-yei bogori-yomondî himboahü wagabe hîniñgîmarupurî. Godîmbo sîhai-randeimbi ai düdureapurühî yahuya,

28 “Ro sîhamumbo nîmorehî nindowenihîmbo nindou ranahandî ndüri ranahambo wataporimbo yowanî masefi. Nga se wataporimbo marunda munguambo nindou Serusarem ngoafihü ranai sîhamundî hoafi ra himborîmayei. Ran-ane se yihoeftimboya, se-rurî nindou ranahambo hîfokoamarüwuri yahomo houmbo papîhoafarîmunî,” mehomondamboyu.

29 Asu Pita ai hoafi sowandümo homo-rundeimbi bidîfirî-babîdîmbo niñgomombo sîmborî hoafiyupurühî yahuya, “Ro Godîndî hoafi yanggîri anîmbo süngundîhumboyei, nga ngîri hîfi ndanîhündambo nindou-yei hoafi ana süngundîhundî.

30 Se Sisasîmbo nîmî keimbi karîhendeimbîfihî tikoründümo parüwuri mburümbo hîfokoa-marüwuriyosî. Nga sîhefi amoaoyei God ranai yîfîhündî botîmarirî.

31 God ai sünambe serümündî hafu ahandî warîhondü waranî nindou sîheftimbo aboedambofembo bogorîmborirî hîniñgîrîra anüngu. Ahandî süngu anîmbo munguambo Suda ai moaruwai hohoanîmo hîniñgîndîhindühî aboedî hohoanîmo süngundîhinda ahei moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbüsümbui.

32 Rani-moatükunî God ai ramareandî ra hoeirîhu hoahu anîhond-ane sefi wataporîmborîhu arîhundî. Asu Yifiafi Aboedî ai-amboanî anîhond-ane yaho arandî. Asu munguambo nindou dîdîyei Godîndî hoafi süngurîhinda ranaheimbo Yifiafi Aboedî sagadürî arandî,” mehu.

Gamarier ai kansirîmboya hoafi sowandümo homo-rundeimbîmbo hîniñgîrou-safîndüpurî mehu

33 Pita ai ranî hoafi ra hoafîmayuwa Suda-yei bogorî nindou ranai ngîniñdîyomondühî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranahamumbo hîfokoefepurîmbo hohoanîmo-memo.

34 Nga guguriyafu wataporîmbo-marundî ranambe ahînümbî hohoanîmo yamunde-randeimbi nindou Farisîhündî mamî ahandî ndüri Gamarier ahambo ahîniyei rîhündembi manüngu. Ranîyu hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranahamumbo guguriyafu wataporîmbo-marundî ranambeahîndî akîdou tükümbeafundî mehu.

35 Hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai botîyafu houmbo homondane Gamarier ai kansirî ranahamumbo haofiyupurühî yahuya, “Israer nindou se ranî-moatükunî ra hohoanîmondîmo hoeindundühî anîmbo randundî mehupurî.

36 Se Tadius tüküfi manüngu ra fîfirundai. Ai hoafiyuhü yahuya, ‘Ro adükarî bogorî nindou-anahî,’ mehua 400 nindou ahambo süngumarurî.

Nga ahambo gafman ai hîfokoamarîwura ahambo süngururü-rundeimbi ai fefondühî ahamundî ratüpurî ra hîniñgîmarundî.

³⁷ Asükai süngunambo gafman ai ndürî semîndambe Garirihündî nindou mamî ahandî ndürî Sudas amboani gafmani-babîdî yifiarîmbo nindou bîdîfirî masepurîmündu. Ai ahambo süngururü-rundeimbi masepurîmündu, nga ahambo hîfokoa-marîwuramboyo ahambo süngururü-rundeimbi ranai mafefoundî.

³⁸ Ranîmboane ro haponda sîhamumbo hoafehapurî, Se nindou ndana-hamumbo nîni nününgu-fepurîpoani. Ranî-moatükunî ai rawarundî ra hîfî ndanihündambo nindou-yomondî ratüpurayo ana, ngîrî aboedîndo.

³⁹ Asu ranî-moatükunî ra Godîndî-mayoayo ana, se ngîrî yowanî mbîsîmo kîkîhî-ndüpurîndümo. Rawarundî ana, se God-babîdîmbo-anemo yifiar-ayomo," mehuamboemo.

⁴⁰ Suda-yafe bogorî ranai Gamarierîndî hoafî süngurundühî hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo mîñgîyomo hürîhouapura mahomon-damboyo buburupurî mburumbo moanî koarîhoupurühî yahomoya, "Se yowanî nîmorehî nindowenihîmbo Sisasîndî ndürî ranahambo wata-porîmbo-yondürîpoani," mehomopurî.

⁴¹ Ranîyo hoafî sowandümo homo-rundeimbi ranai hîhîf-hîhîfî kapeihî mahomo. Sapo God ai ahamumbo Sisasîndî sünguna tîñîrîfo masagapurî ranîmbo.

⁴² Ranîyo muñguambo si Godîndî worambe asu nindou-yei worambe homo aboedî hoafî yamundî-rundürühî nindou ranaheimboya, Sisas Kraîs ranana God ai ahandî nendambo aboedambo-fendürîmbo kafoarîrî hîniñgî-marîr-ani, mehomo.

6

Hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo fehefembo nindou 7 kafoaru hîniñgîmarupurî

¹ Ranî-sîmboani süngurîhindeimbi ranai afîndî hamîndî tükümehîndî. Ranîyo asu süngurundeimbi Grik hoafî hoafümbî ai Aram hoafî hoafümbî ranahamumbo ñgîniñdîmarundürî. Ai yaru hoafîyomondühî yahomoya, "Muñguambo si sehündî nindou sesîkoate-yeimbi ranaheimbo farîhehindürî arîhündî, nga nîmorehî kai rohündî ranaheimbo ana moai farîhehindürî rîhündî," mehomo.

² Ranîyo hoafî sowandümo homo-rundeimbi 12 ranai muñguambo süngurîhindeimbi mborai yahomo hürîhoundürî houmbo hoafîyomondühî yahomoya, "Asu ro Godîndî hoafî bokarîhefe ra hîniñgîfe hefe sesî yimbufe ana, aboedî hamîndîyopoani.

³ Ranîmboane wandafî mamî se sîheiambeahîndî nindou 7 ndofe fîfirîfe hohoanîmo asu Yifiafî Aboedî ahamundî fiambe nîmarîpureimbi kaboadu hîniñgîndüpurî. Rananîmbo sîhîrî ranî ratüpurî ra hîfandîmbo ahamumbo hîniñgîndîhu-purîmboane.

⁴ Rananîmbo asu ro nindoumbo Godîndî hoafî yamundîfe asu dîdîbafîfe ra randîhumboane," mehomo.

⁵ Muñguambo nindou ranai ranî hohoanîmo ranahambo yifîrîmayei. Ranîyo Stifen ñgîniñdî anîhondümbore haya Yifiafî Aboedî ahandî fiambe adükarî nîmaroweimbiyu, Firip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas asu Nikoras Suda-yafe ndîfohündî ahei rotu süngureandeimbiyu.

6 Nindou ranahamumbo hoafi sowandūmo homo-rundeimbi-yomondi himboahū hin̄ngimarupuri. Ran̄yo ran̄i ratūpuri ra refembohūnda kafeefe hin̄ngifembo ahamund̄iwam̄i war̄i nandu houmbo did̄ibaf̄imefundi.

7 Ran̄yo God̄ind̄i hoafi ranai muṅguambo h̄fi hoahoṅgohū Serusarem̄hū nindou süṅgur̄hindeimbi ranai adūkar̄i tükūmehindi. Ran̄yo asu God̄imbo s̄hou-rundeimbi af̄ind̄i ranai hoafi ra himbor̄iyomondūh̄i an̄ihondūmbo-marundi.

Suda ai Stifenimbo pap̄i-hoaf̄imarur̄i

8 Stifenimbo God ai aboedi-aboedi-rirūh̄i ṅḡin̄ind̄i masagadowa n̄imoreh̄i nindowenih̄iyei mbusūmo hepūn̄ifeimbi moatūkun̄i yare marand̄i.

9 Asu Suda-yafe rotu, moan̄i ratūpurambeah̄ind̄i aboedambomeh̄ind̄i sei ar̄ihūnd̄i ranambeah̄ind̄i nindou bid̄if̄ir̄i ranai tükūyafu Stifen bab̄id̄imbo hoaf̄inambo simbor̄i hoafi-memo. Aiana Sairini, Areksandria ṅgoafi asu Sisiria, Esia profens hūnd̄i-yomo.

10 ṅga asu Yifiafi Aboedi ranai Stifenimbo far̄iherūh̄i ahand̄i hoafi ranai ṅḡin̄ind̄iyo haya ndor̄ihoeimbi-mayoa moai ai-bab̄id̄imbo hoaf̄inambo simbor̄i-simbor̄i-yomo.

11 Ran̄iyomo nindou bid̄if̄irambo d̄ibo hūti-hūti-marūpuri ho hoaf̄iyowohūya, “Ro himbor̄iyefan̄i Stifen ai Moses asu God̄imbo tir̄ifeefe hoaf̄imayu,” yahombo.

12 Ramehomo-ndamboyo Suda-yafe boboagori, ah̄inūmbi hohoan̄imo yamundu-rundeimbi asu nindou muṅguambo aheimbo ṅgusūfoambe moaruwai-marandūri. Ran̄yo homo Stifenimbo kikih̄irundūmo houmbo Suda-yafe boboagori-yomondi fand̄ife hoafi f̄if̄ir̄ife ranambe sowarūdūmo mah̄ifomo.

13 Ran̄yo nindou bid̄if̄ir̄i sowapur̄indūmo hin̄ngimarupuri t̄ikefehefe Stifenimbo wos̄ihoafor̄iyuhūya, “Nindou ndanai ana God̄ind̄i wor̄i asu Moses̄ind̄i ah̄inūmbi hohoan̄imo ranahambo tir̄ifeefe hoaf̄imayu.

14 Ro himbor̄iyefan̄i ai hoaf̄iyuhū yahuya, ‘Sisas Nasaret̄ihūnd̄i ai wor̄i nda bir̄iboade mbunda asu Moses̄ind̄i hohoan̄imo horombo s̄hef̄imbo masend̄i ra ṅgorū-sūṅgundeambui,’ mehu,” mehomo.

15 Muṅguambo nindou hoafi f̄if̄ir̄ifembo gugur̄imefundi ranai Stifen̄ind̄i ṅgusūmboarambe hoeirundane, ahand̄i ṅgusūmboar̄i ranai sūnambeah̄ind̄i nend̄i-yomondi ṅgusūmboar̄i nahuraimayo.

7

Stifen ai kans̄imbo hoafi bokar̄imar̄hend̄i

1 God̄imbo s̄hai-randeimbi adūkar̄i bogor̄i ranai Stifenimbo dūdūrirūh̄i yahuya, “Ndani-moatūkun̄i watapor̄imbo-arund̄i ra an̄ihondūyo?” mehuamboyo.

2 Asu simbor̄i Stifen ai hoaf̄iyuhū yahuya, “Amoṅgo mam-anemo asu ape mam-anemo, awi se wand̄i hoafi himbor̄i-yomo. S̄hef̄i amoao Abraham ai Haran ṅgoaf̄inambo hokoate Mesopotemia h̄ifihū nūṅguambe Adūkar̄i God ṅḡin̄indeimbi ranai ahambo-o tükūmefiyu.

3 Ran̄yo God ai hoaf̄iyundowohū yahuya, “S̄ihaf̄i h̄fi asu fik̄im̄n̄ind̄i hin̄ngindo hawa ṅgorū h̄fi ro nafuindahani ran̄inambo ṅgaf̄i,” mehundo.

4 Raniyo Abraham ai Kardia hifi hiniŋgire haya hu Haran ŋgoafihū manūngu. Asu ahandi afindi ai yifimayumboyo God ai koamarheira haponda se aningomo ndanihū hihirifi sūni manūngu.

5 God ai moai Abrahamimbo hifi ra akidou-amboani kiki-reando. Nga Abraham ai nimorikoate-yuambe God ai hoafiyuhūya, “Hifi nda ndahanani sihafi nimori asu ahurihoandi ahei hifindimboe,” mehundo.

6 God ai Abrahamimbo ndare hoafiyundowohū yahuya, “Sihafi ahurihoandi ranai hifi koate-ndei hehimbo ŋgorū nindou-yei hifi hū ŋgei nimboeimboyei. Rananimbo nindou rani hifi hūndi ranai 400 himbani aheimbo moani ratūpuriyei rihundeimbimbo ndihindūri moaruwaimbo-ndihindūrimboyei.

7 Nga asu sūngunambo ana nindou didiyei aheimbo moani ratūpuriyei rihundeimbimbo-arihindūri ranaheimbo tiŋirifo ndahandūrimboyaŋi. Asu sūngunambo ahei nimori ai rani hifi ra hiniŋgindihahi hehi ndūhi didei wambo ŋgusūfo pandihindūrimboyei.

8 Fihoeari kefe tirhefe hohoanimo ra God ai Abraham-dibo hoafi firamūndi masihendi. Raniyo sūngunambo Abraham ai ahandi nimori Aisakimbo 8 siyuambe fihoeari kari tirimaritherū. Aisak amboani ahandi nimori Sekopimbo hoeari kari tirimaritherū, asu Sekop amboani ahandi nimori 12 sihefi amoa mamī ahamumbo ramareapuri.

9-10 Sekopindi nimori apodoho mamī-memo ranai ahamundi akidi Sosepimbo yi boaruko-rūwurūhi-yomo Isipinambo moani ratūpuriyo randeimbi nindoumbo-fembo nindou-yomondi warihūmarūwuri. Nga God ai, ai-dibofihahi ahandi tiŋirifo ranambeahindi aboedambomariri. God ai Sosepimbo ndorihoeimbi fifi rife masagado ranimbo ahandi adūkarī bogori ranai ahinirūri hohoanimo yundo marandi. Ranimboyo Isip-yafe adūkarī bogori ranai gafmani-yomondi adūkarī bogorimbomarira ahandi worambe muŋgu-moatūkuni ŋgoro ra hifandimarandi.

11 Raniyo sūngunambo Isip asu Kenan hifi hū yahimo afindi tūkūfehū nūmbūrihūndi sesi yapataparīyohū sesikoate-yeih wembo afindi tūkūmefeyo. Raniyo Sekopindi nimori sihefi amoa mamī ranai sesikoate-memo.

12 Nga asu Sekop ai Isipihū wit ŋgoro hoafi himboriyu haya ahandi nimori sihefi amoa mamī ra weaŋgurūhi hondū koamarīhepuri.

13 Asūkai hihiriyafu mahomondamboyo Sosep ai ahandi amonŋo mamimbo ro Sosep-anaŋi mehua asu Isip-yafe adūkarī bogori ranai Sosepindi amonŋo mamī ra fifi rīmareapuri.

14 Raniyo Sosep ai ahandi afindi Sekop asu fikiminindi 75 nimorehi nindowenihi ra semindindūri Isipinambo hombohūnda nindou koamarīhepuri.

15 Raniyo Sekop ai ahandi nimori-babidimbo homo Isipihū niŋgomombo sihefi amoa mamī ra ranihū muŋgu yifisafimemo.

16 Raniyo asu ahamundi fi-nimoko ra Sekem ŋgoafinambo sowa-purīndūmo mahifomo hifi-kefepurimbohūnda. Sapo Sekem ŋgoafihū horombo Abraham ai Hamorindi nimori-yomondi-mayo yifi samboefembo hifi kakinambo pemimayū ranambe samboefe-purimbohūnda.

17 Horombo God ai Abraham-dibo hoafi firamūndi masihendi ra asu anihondū tūkūfehū Israerihūndi nindou Isipihū animboei ranai afindi safi tūkūmehindi.

18 Asükai süngunambo nindou mamí Sosepimbo fifirifikoate ai adükari bogorimbofi tüküfi haya Isip hifandimarandí.

19 Raníyo süngudídí adükari bogori-mayu ranai síhefi amoao mamímbo wosíhoafori-randürühi aheimbo moaruwaimbo-mareandürí. Raníyo ahei nímori ra yifisafimbeyeia yahuhaya moanambühi híníngífendürímbo hütíhoafimarandürí.

20 Rani-simboaníyo Mosesímbo hondí ai wakímarímíndoa aboedí hímbo mayua asu God ai ahambo hohoanímomayundo. Raníyo Mosesímbo ahandí afíndandí worambe ngímí amoamo hifandimaríhorí.

21 Asu Mosesímbo moanambühi masíhehoramboyo Isip-yei adükari bogoríndí nímorehi nímori ai serímíndí haya ahandí nímorimbore moannguimaríri.

22 Raníyo Isipíhündí ranai Mosesímbo ahei munnguambo hohoanímoboedí ra yamundímaríhorí. Asu ai ngíníndí nindouyu haya munngumootükuní ai hoafiyuhü yare marandí.

23 Moses ai 40 hímbaníyu haya ahandí nendí Israer aheimbo ho hoiefendürímbo hohoanímomayu.

24 Moses ai huane Isipíhündí nindou mamí ai Israeríhündambo moaruwaimbomaríri. Raníyo Israeríhündí-mayu ranahambo hoarehírümündí haya Isipíhündí-mayu ranahambo buburürí hífokoamaríri.

25 Moses ai ahandí nendambo hohoanímoyuhüya, God ai wandí wari süngu afaríhendürí ra fifirímbíríhí-ndamboane mehu, ngá ai moai fífríhíndí.

26 Ngorü sinambo asükai huane Israeríhündí yimbu ranai yifiarí-mayafandamboyo kíkífepírímbo mehu. Raníyo hoafiyupírühí yahuya, 'Se nímboe símborí buburürí-ayafandí, ngá se-ana apodoho-anafaní,' mehupírí.

27 Raníyo nindou ngorü, ngorü-díbo yifiarí botímareandí ranai Mosesímbo nínindirí pírirühí yahundoya, 'Düdi síhambo yíhoefí bogorimbore asu nindou yíboboferambore híníngímareanána?'

28 Se hamaní Isipíhündí hífokoamaríworí nou asu wambo hífokoamandowandí-íyo?' mehuamboyo.

29 Moses ai raní hoafi hímboríyu haya Isip hífi híníngíre haya hu Midian hífíhü manüngu. Ai raníhü nüngumbo sünguna nindouwenihí nímori yimbu kamareapírí.

30 Asu 40 hímbaní howane süngunambo sünambeahíndí nendí ranai Mosesímbo-so nímí-wohí furíkoate-reandühi Sainai wafukímí nímíwamí hai imami ambere tüküme fíyu.

31-32 Moses ai raní-moatükuní ra hoeire haya hepünífi afíndí hohoanímoyuhü akímí türüfoefe hoiefembo mahu. Raníyo Adükari ai hoafíyundowohü yahuya, 'Ro síhafí amoao mamí, Abraham, Aisak, Sekop ahamundí God-anahí,' mehuamboyo Moses ai híhamíndaríyuhü hoiefembo yíhímbo mayua.

33 Adükari ai hoafíyundowohü yahuya, 'Síhafí yirí hoearí ra safuríhoefí ngá, se hífi haponda anímbarí ndanana wandí yangír-ane.

34 Wandí Israer nindou ranaheimbo Isipíhü níne moaruwai moatükuní ramaríhíndí ra hoeríheandí. Asu ro ahei araní ra hímboríya heheamboyahí Isipíyei warambeahíndí aboedambo-fendürímbo

makosahi. Ran+amboane haponda Moses sihambo asukai Isip+nambo koand+hehean+na ngamboayafi,' mehu.

³⁵ Moses mam+ ranahamboyo weangurūhi Israer+hünd+ yimbu ai hoafiyafinandowohūya, 'Düdi sihambo bogor+ambo-marean+ni asu hoafi h+mbor+yohū y+boboferambo marean+na?' masaf+nando. Asu mam+ aiyu God ai sūnambeah+nd+ nend n+m+wam+ hai imamiambe tüküme fiyu ahand+ ng+n+nd+nambo ahambo bogor+ambofe asu Israer+ambo aboedambofembo koamar+herū.

³⁶ Moses ai Israer+hünd+ nindou ranaheimbo Isip+hünd+ semündündüri mahu. Ai hepün+feimbi moatükun+ Isip+hü asu Hambur s+r+warā ran+hü rareandüh+ 40 h+mban+ n+m+wohi fur+koate-reandüh+ man+boadei.

³⁷ Moses mam+ ranaiyu Israer nindoumbo hoafiyundürühi yahuya, 'God ai ahand+ hoafi hoafiyu-randeimb+ ro nahurai seambeah+nd+ nda-gadür+mbui' mehündüri.

³⁸ Moses mam+ ranaiyu Israer-bab+d+ambo n+m+wohi fur+koate-reandüh+ gugur+yahi mamarei. Asu ahamboyo Sainai wafuambe sūnambeah+nd+ nend+ ai hoafimayundo. Ai God+nd+ hoafi yangg+r+ n+nggo hohoan+mo sairandei+mb+ ra semündü haya sihef+imbo masend+.

³⁹ Nga sihefi+ amoao mam+ ranai moai Moses+nd+ hoafi h+mbor+yei. Ai ahand+ hoafi sahumündi pir+hi hehi asukai Isip+nambo hombo hohoan+momayei.

⁴⁰ Ai Aron+ambo hoafiyahündowohū sahündoya, 'Moses ai y+hoefimbo Isip+hünd+ semündümun+ masüfu, nga ahambo n+n+moatükun+yo tüküme fiyo ra ro moai fi+r+hünd+. Ran+ambo an+ambo se god mam+ naf+ndandan+ ai y+hoef+imbo aboed+ naf+ semünd+mun+ mb+huwamboane,' masei.

⁴¹ Ran+yo nindou-mayei ranai tikai god burmakau n+mor+ nahurai naf+rühü mbur+hü ses+ sihehindüh+ war+nambo hüt+ nafiyoweimb+ tikai god ranahambo h+h+fi-h+h+fi+mayei.

⁴² Ran+amboyo God ai aheimbo daboed+ h+h+r+mareandüra ai hüf+ham+nd+, amoamo, mupui ranahambo hohoan+momayei. Sapo God+nd+ hoafi hoafiyomo-rundeimb+ yomond+ bukambe mapen+nggo süngu. God yahuya,

"Israer, se n+m+ woh+ fur+koate-reandüh+ 40 h+mban+ man+mboei
ra moai wambohünda ses+ sihehind+.

⁴³ Se ser wor+mbombo sahumündi mahei ra wambo-hündambo-yopoa+,
nga tikai god Morek asu

Refan ran+ god s+sam+ mupuiyo naf+rühü mbur+hü hohoan+moyei
mar+hünd+.

Ran+ambo-hündambo an+ambo ndüh+ndambo koand+he-heandüran+

Babiron h+fi+nambo ngeimboyei," *Amos 5:25-27*

mehu.

⁴⁴ N+m+ woh+ fur+koate-reandüh+ n+mboeambe wor+mbombo ser ra ai-bab+d+ambo megoro ranambeyo God ai sihefi+ amoao mam+ambo hoafiyu marand+. Ser ran+nambo wor+mbombo hohoan+mo ra God ai Moses+ambo hoafimayu-ndowamboyo ahand+ hohoan+mo-mayu sünguru wor+mbomarund+.

⁴⁵ Asukai süngunambo amoao mam+ ranahei n+mor+ ranai ser ra sahumündi hehi Sosua-bab+d+ambo ngorū nindou-yei h+fi kosem+nd+ambo mahei. Sihefi+ amoao mam+ ranai tükümehindamboyo God ai ahei

hîmboarühi ñgorü nindou ranaheimbo hemafoareandüri. Ranîyo ser ranînambo worîmborühü hîññgîrîhinda nîñgo hombo adükari bogori Defit nîñguambe tüküme feyo.

⁴⁶ Sapo Defit, God ai ahambo hîhîf-hîhîfiyundo-randeimbi-mayu ranai dîdîbafîfihî yahuya, 'Se yîñî mbîsafanî, ro Sekopîndî God sîhambo aboedi worî worîmbondîha,' mehundo.

⁴⁷ Nga Soromonîyo Godîndî worî ra worîmbomarandî.

⁴⁸ Nga God Nîmoamo Hondü ranai ana moai worî nindou worîmbo-rundeimbi ranambe nîmaru, sapo Godîndî hoafi hoafiyo-randeimbi ai hoafîmayu süngu.

⁴⁹ God ai hoafi yuhü yahuya,

'Sünü ana wandî nîmarîmbo muñgu-moatükni hîfandîmbo fond-ane, asu hîfi ana wandî yitîñari pühîyo nîmarîmboane.

Asu se wambohünda nîñî-moatükunî worî worîmbo-mandundîyo?

Asu ro fi hefe nîmarî fondîmbo ra hohoanîmoyahai?

⁵⁰ Sapo se fîfirî-ndîhindî ro wandî warînamboyo muñgu-moatükunî ra nafîmarîhandî,' *Aisaia 66:1-2*
Adükari ra mehu," mehu.

⁵¹ Stifen ai kansîrîmbo hoafi yupurühî yahuya, "Sîhamundî hohoanîmo ana anîhondümbofekoate nindou-yei nahurai tapîhamîyomboane. Se-ana hîmboambekoate-yomondühî moai Godîndî hoafi hîmborî-yomo rundî. Ranîmboane se Yîfiatî Aboediñdî hoafi hîmborîkoate-ayomo sîhamundî amoaomamî ramefundî nou.

⁵² Sîhamundî amoa ai Godîndî hoafi hoafi yomo-rundeimbi horombo hondü manîngomonda hîfokoeffepurîmbo mehomo. Ranai horombo hondü hoafi yomondühî yahomoya, 'Süñgunambo nindou mamî Mbumundî Hohoanîmo-yurandeimbi tükündüfimbui,' mehomo, nga sîhamundî amoa ai hîfokoamarüpuri. Asu se haponda ranahambo daboadi hîhîrundühî hîfokoamarüwuri.

⁵³ Se Mosesîndî ahîñumbî hohoanîmo God ai sünambeahîndî nendandî süngu masagado ra masahümündiyosî, nga se moai süñgurîhîndî," mehu.

Stifenîmbo nîmoeinambo hîfokoamarüwuri

⁵⁴ Kansîrî-memo ranai ranî hoafi ra hîmborîyomo houmbo Stifenîmbo ñgîñîndîrurühî yahafi hitîmarundî.

⁵⁵ Nga Yîfiatî Aboedi ranai Stifenîndî fiambe farîfehüyo sünambe hîmbomayu hafu. Ranîyo ai Godîndî hîmbo-mupuimbo-randeimbi si ra hoeireandane, asu Sîsas ai ahandî warîhondü waranî manüngu.

⁵⁶ Asu Stifen ai hoafi yuhü yahuya, "Hîmborîyomo! Ro hoeirîheanda sünü ai bureandühîyo Nindou Hondü ranai Godîndî warî hondü waranî manüngu," mehu.

⁵⁷ Ai ranî hoafi ra hîmborîyomo houmbo, hîmbo tühîfo warînambo kîkîru papîründümo mburu puküna hoafi karîhoemo houmbo pîpîyomo homo Stifenîmbo kîkîhîmaründümo.

⁵⁸ Ranîyo ñgoaf-ambeahîndî moanambühî sowaründümo homo hîfokoeffimbo yahomo houmbo nîmoeinambo hüfütimarurî. Nindou horombo ahambo papî-hoafîmarurî ranai ahamundî warî hoandarî ñgîsîharî hoearî ra yimündîndümo nindou mamî hoarîfî ahandî ndürî Sor ahandî yirîkîmî kurîmarundî.

⁵⁹ Stifen+mbö n+moeinambo hüfütirüwürambe d+d+bañfiñi yahuya, “Adükari Sisas, se wandi yifiañi ndowandifi,” mehu.

⁶⁰ Ai piyu yimndoho yimbunambo n+marumbo puküna hoafi kar+hoehü yahuya, “Adükari se yowan+ahamumbo moaruwai hohoanimo ndan+mböhünda

8

tññ+rifo segupuripoani,” yahu mbura yif+mayu. ¹ Stifen+mbö hifokoamarüwuri ra Sor ai aboed-ane, mehu.

Sor ai Sisas+mbö an+hondumbo-r+hindeimbi+mbö moaruwaimbo mare-andür+

Ran+s+mböan+ munguambo an+hondumbo-r+hindeimbi Serusarem+hü man+boadei ranaheimbo piyei hehi moaruwaimbo mar+hindüra Sudia asu Samaria-yafe hifina bukürümeyei. Nga hoafi sowandümo homorundeimbi ai yanggir+ Serusarem+hü man+ngomo.

² An+hondumbo-rundeimbi nindou bid+fir+ God+ndi hohoanimo yanggir+ sünggurundeimbi ai Stifen+mbö pukünambo aran+hoafirur+ mburu hifi-kamarüwuri.

³ Ran+yo asu Sor ai an+hondumbo-r+hindeimbi-yafe hohoanimo moaruwaimbo-reandürühi hu wor+ni-wor+nyuhü worambeah+ndi n+moreh+ nindouwenih+ kifi hüramünd+ndür+ hu karabusambe h+n+ng+reandür+ marandi.

Firip ai Sameria ngoaf+hü aboedi hoafi bokamar+hendi

⁴ An+hondumbo-r+hindeimbi ai munguambo ngoafi bukürümeyei ran+hü aboedi hoafi bokar+hoemo marundi.

⁵ Ran+yo asu Firip ai Sameria-yafe adükari ngoaf+na hanü Sisas+mbö ai Krais-ani yahu watapor+mbö-marandi.

⁶ Ran+yo asu nindou af+ndi ranai ahand+ hoafi h+mbor+yeih+ hepün+feimbi moatükun+ ramareanda hoeir+hindüh+ ahand+ hoafi wud+poapor+hi h+mbor+mayei.

⁷ Nindou ranahei fiambe moaruwai nendi mamarondür+yosi, nga Firip ai hemafoareandüra wurün+yombo gorefoendüh+ nindou ranaheimbo h+n+ng+mar+hindür+. Asu nindou af+ndi yir+ war+ n+mokoyeimbi tññar+ moaruwaimbü ranai-amboan+ aboed+mayei.

⁸ Ran+yo asu nindou af+ndi ranai ran+ ngoaf+hü af+ndi h+h+fi-h+h+fi-mayei.

⁹⁻¹⁰ Nga nindou mam+ ahand+ ndür+ Saimon ran+ ngoaf+hü manüngu. Ai h+moarokora randeimbi+yu, ran+yo asu Samariahünd+ ai hepün+mehind+. Saimon ai hoaf+yu randüh+ya, “Ro adükar-anahi,” yahu marandamboyei, amonoghooand+ asu akohoand+ munguambo ahand+ hoafi wud+poapor+hi h+mbor+mayei. Nindou ranai hoaf+yeih+ seiya, “Nindou ra ng+n+ndeimb-ani asu ng+n+ndi ra God+ndi nahurai adükar-ane,” sei mar+hünd+.

¹¹ Asu Saimon ai af+nd+mbö ngongoan+ hoafi yare maranda hepünahindüh+ ahand+ sünguyahi mar+hünd+.

¹² Nga Firip ai God ng+n+ndi h+fandarand+ asu Sisas Krais+ndi aboedi hoafi ra watapor+mbö maranda n+moreh+ nindouwenih+ ranai Firip+ndi hoafi h+mbor+yeih+ hundürümeyei.

13 Saimon amboa Godîndî hoafî anîhondümbö-mareanda ahambo hundürümärüra asu Firip-dîbo manüngu. Ai hoeireandane, Firip ai hepünîfeimbi moatükunî ramareanda, asu ai afîndî hohoanîmo-mayu.

14 Nga asu ranîyomo hoafî sowandümo homo-rundeimbi Serusaremîhü manîngomo ai hoafî hîmborîyomondane, Sameriahündî ai Godîndî hoafî anîhondümbö-marîhindî. Ranîyo Pita asu Son aheimbo sowana koamarî-haupîra mahanîfanî.

15 Ai tüküyafîne anîhondümbö-rîhindembi-mayei, ranaheimbö-hündambo Godîmbo dîdîbafî-yafîneandühî safanîya, “Sîhafî Yifiafî Aboedî aheimbo dabadürî,” masafanî.

16 Nindou ranai Sisasîndî ndürînambo yangîrîyeyi hundürümayei. Nga awi moai ranî simbonî Yifiafî Aboedî ai aheiwamî koso.

17 Nga asu süngunambo hoafî sowandîfanî hafanî-rînandeimbi ai ahafandî warî aheiwamî nandîne mburînambo, dîdîbafî-mefîneanda, Yifiafî Aboedî ranai aheiwamî makoso.

18 Saimon ai hoeireapîrane hoafî sowandîfanî hafanî-rînandeimbi ai ahafandî warî aheiwamî manandîneanda, Yifiafî Aboedî aheiwamî makoso. Ranîyu asu Saimon ai kakî semündü-haya, ahafanîmbo sowana hu hoafîyupîrîhü yahuya,

19 “Ngîndî ra wambo amboa seneandîrî, rananîmbo asu ro-amboa wandî warî nindou ranaheiwamî nandîheandanî, Yifiafî Aboedî aheiwamî mbîkoso-amboane,” mehu.

20 Nga Pita ai simborî hoafîyuhü yahuya, “Ranî-moatükunî God ai moanî asendî ra, asu se nîmboe kakînambo pemîmbo hohoanîmoayafa? Ranana se sîhafî kakî ranî bitapîndo yîfîndamboyafî.

21 Se ngîrî Godîndî-mayo ratüpurî ndanambe keboawandî. Nîmboe sapa sîhafî hohoanîmo ra Godîndî hîmboahü aboedîyopoanî, nga moaruwai-ane.

22 Nga ranîmboane se dîdîboadîndo hohoanîmondafühî anîmbo, sîhafî moaruwai hohoanîmo randühîndo hînîngîndowandî. Asu se Adükarîmbo dîdîbafîndaföando rananîmbo ai sîhafî ngusüfoambe moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbüsümbui.

23 Ro fîfîrîheandî, se-ana hohoanî afîndeimbanafî asu sîhafî ngusüfoambe moaruwai ranî hohoanîmo ran-ane nîmarîrînîmbo hîfandaranîni,” mehu.

24 Saimon ai simborî hoafîyuhü yahuya, “Se wambo farîhefembohündambo Adükarîmbo dîdîbafîndafoandanî anîmbo, asu rananî moatükunî se hoafîmayafî ra ngîrî tükündîfeyo,” mehu.

25 Asu Pita weimbo Son ai nîni-moatükunî Adükarî ai ramareandî ra ai hoafîyafînandürî mburînambo, asükai Serusaremînambo hîhîrîyafîne mahahüfanî. Nafînambo hahüfandühî, Samaria-yafeihî munjua ngoafî adaburo ranaheimbö Adükarîndî hoafî ra bokamarîheneandürî.

Firip ai Itiopia-hündambo aboedî hoafî bokamarîhendî

26 Sünambeahîndî nendî mamî ai Firipîmbo Serusaremîhü hoafîyuhü yahuya “Botîyafö, gebü Gasa ngoafînambo nindou ngoafî nanjgokoateyo nafî gadîfi,” mehu.

27 Ranîyu asu Firip ai botîfi yaha hanühî ranî nafîhü Itiopiahündî mamî hoeimarîrî. Nindou ra Itiopia-yafe adükarî bogorî nîmorehî Kandas ahandî kakî hîfandîrandeimbi bogorîyu. Nindou ranai tîmoefî karîwurîmb-ani. Ai rotumbo-hündambo Serusaremînambo mahafu.

28 Asūkai ahandi karisambe ŋgoafina hihirifi mahu. Karisambe huhū Aisaia Godindi hoafi hoafiyu randeimbi ai bukambe sürü papimarandi ra nafina hūbudūmara hu.

29 Raniyo Yifiafi Aboedi ai Firipimbo hoafiyohū yahoya, “Akimi ŋgafi karisi-kimi nimbafi,” meho.

30 Raniyu Firip ai pipiyu hu, karisi fikimi-fiyuane, nindou ranai buk Aisaia sürü papimarandi ra ritimimaranda himboriyu haya düdufihī yahuya, “Hoafi se ritimimarandi ra awi fifirohawambo wamboya?” mehuamboyu.

31 Asu ai simbori hoafiyuhū yahuya, “Nindou wambo hoafi ranahandi nīmindi fifirife hoafikoate-ayu ana, ro ŋgiri aboedi fifirindiheandi. Ŋga se mborai sihūfi, fareafo, ro-dibo karisambe nīmandembo,” mehundo.

32 Nindou buk hoeimareandi ranai ndare hoafiyohū yahoya, “Ahambo sipsip hifokoefembo sowandūmo ahomo nahuraiyo sowarūdūmo mahomo.

Sipsip wei nīnendi tūpuri-hehindani, heikoate-ayo nou nindou nda moai simbori yafambe fare hoafiyu.

33 Ai ahambo amoani-ŋgeimbi moatūkuni rarihindūhi moai didi-boadorihori papi-hoafirihori.

Hifi ndanihū hifokoa-marūwura ai nīmorikoate yifimayu, ranimboane ahandi nīmori nīŋgo-koateaye, meho. *Aisaia 53:7-8*

34 Kaki hifandira randeimbi ranai Firipimbo düdufindowohū yahuya, “Hoafindafindiri, Godindi hoafi hoafimbi ra dabui hoafimayu? Ahandi fimboyu, asu nindou ŋgorūmboyu?” mehuamboyo.

35 Raniyo asu Firip ai ahambo Aisaiani buk ranihū piyu hayambo, Sisasindi aboedi hoafi ra yamundimariri.

36-37 Ai nafisūngu hanifani, himoni tükümeFINEANDI. Nindou kaki hifanda randeimbi ranai hoafiyuhū yahuya, “Hoeiro, hoe apuiaro ra, ŋga wambo hundürüyondirimbo ra moai nini-moatūkuni gureandiri,” mehu.

38 Nindou ranai karis ŋgīŋgīni-mareanda manīŋgo. Raniyafani hanifani himoni kosifoene Firip ai ahambo hundürumariri.

39 Hoe hiniŋgiri hena hahūfandane, Adūkarindi Yifiafi ai Firipimbo nīmai serimindi maho. Nindou kaki hifanda randeimbi ranai Firipimbo moai asūkai hoeriri, ŋga nindou ranai ahandi nafisūngu hihif-hihifi-kameihī mahu.

40 Firip ai Asdot ŋgoafihū tüküfi haya Sisasindi aboedi hoafi watorimbora hūfumbo Sisaria ŋgoafihū tükümeFIYU.

9

Sor ai Sisasimbo anihondūmbo-mariri

1-2 Rani-simboani Sor ai Adūkarimbo süngurihoreimbiimbo hifokoakofoefendurimbo hoafi, hoafiyumarandi. Raniyu asu Godimbo sesi sihai-randeimbi bogori adūkarī sowahi hu, hoafiyundūhi yahuya, “Damaskus ŋgoafihū Suda-yei rotu worambe fandhi arihündi ranaheimbo pas papinda koandihawandi. Pas ranambe hoafindafūhi animboya, ‘Sor ai nindowenihiyu nīmorehiyo Sisasindi nafī süngurihindeimbi ranaheimbo hoeiareanduri ana, watiŋari hūputūpu-ndihenduri ndemündünduri Serusaremna ŋgumbui, mbisafi,” mehu.

³ Ranîyo asu Sor ai pas ra semündü hu Damaskus n̄goafikimî tüküfiyuane, nîmehünou sünambeahîndî wabürüsî nahurai ahandî fihî sümäfoareandî.

⁴ Sor ai hîfinî piyu yangurimbo hîmborîyuwane, hoafî mamî hoafiyondowohü yahoya, “Sor, Sor, nîmboeafî se wambo moaruwaimbo arowandîrî?” mehondo.

⁵ Ranîyu asu ai sîmborî hoafiyuhü yahuya, “Adükari, Se dîdîyafa?” mehuamboyu hoafî ranai sîmborî hoafiyondowohü yahoya, “Ro Sisas-anahî, se wambo moaruwaimbo arowandîrî.

⁶ Se botîyafö, hawa adükari n̄goafinambo n̄gafî. Ranîhü nindou mamî ai se nîni-moatükunîyo refembo ra hoafîndünînimbui,” mehu.

⁷ Sor-babîdî nindou mahomo, ranai hoafîkoate homo manîngomo. Hoafî ra hîmborîyomo, n̄ga asu nindou fi ra moai hoeirüwuri.

⁸ Ranîyo Sor ai botîfi hîmboarî bîrîhoei hîmbomayu, n̄ga asu moai nîni-moatükunî hoeireandî. Ranîyo asu nindou ai-babîdîmbo mahomo ranai Damaskusinambo wamburündumo mahomo.

⁹ Asu n̄gîmî sihî ahandî hîmboarî ranai rahurai yangîrî manîngö howa moai sesî sesü, hoe sümündî randî.

¹⁰ Sisasimbo süngureandeimbî nindou mamî Damaskusihü manüngu ra, ahandî ndürî Ananaias. Ai ranîpoanî moatükunî yafogoadînambo nahurai hoeireandane, Adükari ai hoafiyuhü yahuya, “Ananaias,” mehuamboyu. Ananaias ai yahuya, “Adükari, ro-ana ndanîmboahî nda,” mehu.

¹¹ Adükari yahuya “Botîyafö hawa, Nafî Mbumundî aho rasüngu n̄gafî Sudasîndî worambe se Tarsusihündî nindou mamî hoeindîworîmboayafî, ahandî ndürî Sor. Ai dîdîbafiyuhü mbamarü.

¹² Sor ai yafogoadînambo nahurai ranîpoanîmbo moatükunî ranambe hoeireandane, nindou mamî ahandî ndürî Ananaias ai ahandî hîmboarî bîrîmbîhoayuwambo yahu haya worambe kefuai nindou ranahandîwamî warî manandeandî,” mehu.

¹³ N̄ga Ananaias ai sîmborî hoafiyuhü yahuya, “Adükari, nindou afîndî ai Sorîmbohünda wambo hoafîmehündîrî. Sîhafî nindou Serusaremîhündî ranaheimbo moaruwaimbo mareandürî, ranahambo.

¹⁴ Godîmbo sesî sîhou-rundeimbî bogorî ai ahambo kamafoarüwuri, ai nindou afîndî ndanîhü sîhafî ndürîmbo hohoanîmoyeihî dîdîbafiyahünîni arîhündî ranaheimbo karabusî-fendürîmbohünda,” mehu.

¹⁵ N̄ga Adükari ai Ananaiasimbo hoafiyunduhü yahuya, “Se n̄gafî. Nindou ra wandî ratüpurîyu-randeimb-ani. Suda-yafe ndîfo, nindou adükari bogorî, asu Suda, ranaheimbo sowana hombo, ai wandî ndürî fîfîrîfembohünda kamafoarîhin-ani.

¹⁶ Munguambo tîngîrîfo wambohünda ahambo tükündîfemboe ra ro ahambo nafuindaha-ndomboyahî,” mehu.

¹⁷ Ranîyu asu Ananaias ai hu, worambe kefuai, Sorîndî wamî ahandî warî nande haya hoafiyundühî yahuya, “Wandafî Sor, Adükari Sisas nafîni sîhambo sowahî tükümeffiyanai wambo koamarîhendîra makosahane se asükai wudîpoapofe hîmboarîyo asu Yifiafî Aboedî sîhafî fiambe tüküfembohünda,” mehu.

¹⁸ Ranîyo asu hîmboarîhü kinî yapurî nahurai foare mapaiaro ranai nîmai foarîhoai pîrîmayo-wamboyu asu wudîpoapofe hîmboarî-mayu. Ai botîfi mamaru-wamboyu ahambo hîmonî hundürümärî.

19 Asu süngunambo Sor ai sesi sesühiyu, ahandi fi ra ngini+marimindo. Ai Damaskusi+hu yahunümbi si Sisasimbo süngururü-rundeimbi+babidi manügu.

Sor ai aboedi hoafi Damaskusi+hu hoafimayu

20 Ai nimehünou Suda-yafe rotu worambe hoahoangu wakire randühi yahuya, "Sisas ra Godindi nimor-ani," yahu marandi.

21 Ahandi hoafi himboriyehi, hepünahi hehi, hoafiyehi seiya, "Nindou ndanimbaiyu Serusarem+hu nindou afindi Sisasindi ndürina didibafiyehi arihündi, ranaheimbo moaruwaimbo-rendüri marandi? Raniyo horombo ndanihu Sisasimbo sünguri+horirihündeimbi+mo wati+jari huputüpuhefe semindi Godimbo sesi sihou-rundeimbi bogori sowana hombo hoanimo-mayu ranimbeyu?" masei.

22 Sorindi hoafi nginindi ho-hombo adukari tükumefeyo. Asu ai Suda+hündi Damaskus ngoafi+hu aniboadei rani+babidi watapori+mayua ahei hohoanimoambe seiya nini+hoafiyu anihondayo masei. Raniyo asu ai anihondumbo hamindi aheimbo nafuiyundürühi yahuya, Sisas ra Nindou God ai nindou aboedambo-fendürimbo kamafoarir-ani mehu.*

Sudahündi Sorimbo yi+boaruko-marihora mafifoendi

23 Afindi siyo-hayamboyo, Suda ai hoafi firündümo sihou hou hoafiyomondühi yahomoya, "Sihiri Sorimbo hifokoa-ndihurimboane," mehomo.

24 Nga asu rani hoafi ra Sor ai himborimayu. Raniyo asu nimbini+mbi si Suda ai ngoafi adukari nimoei giniri yipurikim Sorimbo hifokoeffimbo-hündambo sirifoaru nimarimo marundi.

25 Nga nimboambo ahambo süngururü-rundeimbi ai arambe sandüwuru hou giniri nafitambe nafi masafoarüwuri hanimo.

Sor ai Serusarem+hu manügu

(Ratüpurî 4:26)

26 Sor ai Serusarem+nambo hu Adukarimbo süngururü-rundeimbi babidifembo mehu. Nga asu ai ahambo yi+himbörürühi, ai-ana Sisasimbo sünguriri randeimbi+yupoani mehomo.

27 Nga asu Barnabas ai fifireapur ai Sorimbo yi+himbomemonda asu ai Sorimbo serümündü haya Godindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi sowana hu ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, Sor ai Damasakusi+na nafi huh Adukarimbo hoeimarira ai ahambo hoafimayundo. Asu Damasikus+hu Sor ai yi+himbokoate Sisasindi hoafi bokarimar+hendi, mehu.

28 Raniyo asu Sor ai süngururü-rundeimbi+babidi nüngumbo Serusarem+hu münguambo hoahoangu wakireandühi yi+himbokoate Sisasindi hoafi bokar+hendüri marandi.

29 Suda Grik hoafi fifirundeimbi ai Sor-babidi simbori hoafi, simbori hoafiyomo marundi. Raniyo ahambo hifokoeffimbo-hündambo nini-süngundihuri, nini-süngundihuri-memo.

30 Raniyo asu süngunambo Sisasimbo anihondumbo-rundeimbi ai ra fifiru mburumbo asu ahambo sowaründümo hanimo Sisia ngaoafi+hu koamar+hawura Tarsus+nambo mahu.

* 9:22: Suda-yafe hoafinambo nindou ra ahandi ndüri Mesaia-ani.

³¹ Raniyo asu munḡuambo anihondũmbo-rihindeimbi Sudia, Gariri, Sameria-yafeambe manimboei, ranai aboedi maniboadei. Adũkarimbo ahiniyei-ane, Yifiafi Aboedi aheimbo nginimara-mindindũra asu nindou afindĩ Sisasimbo anihondũmbo-rhindũhi aboedi mamambeyahi maniboadei.

Pita ai Ainiasimbo aboedimariri

³² Pita ai munḡua ngoafi hoahoanguhũ ngorũ-simboani Godĩndĩ nendi Ridahũ amarei ranaheimbo sowana ndũfosimbo mahu.

³³ Ranihũ ai nindou mamĩ ahandĩ ndũri Ainias hoeimariri. Ai yiri wari nimokoyu haya 8 himbaniyu worambe yangiri mamaru.

³⁴ Pita ai ahambo hoafiyundũhi yahuya, “Ainias, hapoana Sisas Kraisi ai sihambo aboedareanĩ. Botiyafo, sihafĩ fondi diboadiro,” mehundoa nimehũnou botimefiyu.

³⁵ Ridahũndĩ nindou-yei asu Seronihũndĩ-yei ai hoeiri-hora mayoa ai Adũkarimbo anihondũmbo-marĩhori.

Pita ai Tabitambo botimareandi

³⁶ Sopa ngoafihũ süngureandeimbi mamĩ ra ahandĩ ndũri Tabita-ane. Griki-yafe hoafinambo ana, Dokas. Nimorehi ra ahandĩ hohoanimo aboediyu haya ai nindou napokoate-yeimbimbo farĩhendũri marandi.

³⁷ Rani-simboani ai anḡũnumboyo mbura moaruwaimayo. Raniyo ahandĩ yifinimoko ra hundũrũhi mburihũmbo, nimoamo yibadiwami manandĩhindi.

³⁸ Rida ra Sopa ngoafikim-ane. Asu Pita ai Rida ngoafihũ nĩmaruane, Sopahũndĩ süngurĩhindeimbi ai himboriyei hehi nindou yimbu ahambo sowana koamarĩhehipĩra mahafani. Asu ai ahambo hoafiyafĩnandowohũ safaniya, “Mborai, nĩmai ro-babidi nḡefombo,” masafĩnando-amboyu.

³⁹ Pita ai botifi haya, ai-babidimbo homo tũkũyafu hou ahambo nimoamo yibadinambo sowarũndũmo mahafomo. Asu ranihũ nimorehi kaisahoabedi ai hei, Pitandikimĩ niboadeimbo Dokasimbo hohoanimoyeihi araniyeihi seiya, “Hoandari hoeari asu bidifiri hoeari ro gudarĩhundĩ nda Dokas yangiri nĩngombo nafĩmarand-ane,” sei hehi ahambo nafuimaye.

⁴⁰ Asu Pita ai munḡuambo nindou hihaimafoa-reandũra weindani mahaiya, yiri yimbu pusire nĩmarũmbo, Godimbo didibafifi mbura asu hihirifihĩ yahuya, “Tabita, se botiyafo,” mehundo. Raniyo asu nimorehi ranai himboari birĩhoai, Pitambo hoeirera mayowa, asu botife mamaro.

⁴¹ Raniyu asu Pita ai wambuamũndĩ nũngumbo anihondũmbo-rihindeimbi asu nimorehi kaisahoabedimbo hoafĩmayua kamefoehinda ai Dokas nafuimendũri.

⁴² Pita ai Dokasimbo yifihũndĩ botimareandi hoafi ra Sopa ngoafi munḡu ho menjorowa, nindou afĩndĩ ranai himboriyei hehi, Adũkarimbo anihondũmbo-marĩhori.

⁴³ Raniyo Pita ai Sopahũ afĩndĩ si manũḡgu. Nindou mamĩ burmakau hoeari nafĩra randeimbĩ Saimon ra-dibo manũḡgu.

10

Pita ai Korniriusimbo Godĩndĩ hoafi hoafĩmeindo

¹ Suda-yafe ndĩfo nindou mamĩ adũkarĩ ngoaf Sisariahũ manũḡgu, ahandĩ ndũri Kornirius. Ai Romi-yafe ami ranambe 100 ami Itari sei arĩhũndĩ ra hĩfandapuri randeimb-ani.

2 Ai Godimbo hohoanimo pariri randeimbiyu haya asu ahandi fikimnindi babidi Godimbo ahniyei rihundeimb-anei. Asu Suda ai napo mbonimbo-marihumundia ahandimayo kaki adukari sagaduri randuhi asu Godimbo munguambo si didibafifi marandi.

3 Nimbambe safi yafogoadnambo nahurai hoeireandane, Godindi nendi mamī ahambo sowahī kusū hoafiyundūhi yahuya “Kornirius,” mehu.

4 Asu Kornirius ai ahambo yihimboyuhū himboa parirūhū hoafiyundūhū yahuya, “Adukari, se ninimboeafa?” mehuamboyu. Asu Godindi nendi ai simbori yahuya, “God ai sifahī didibafiyafa marandi ra himboriyumboani. Asu ai hoeireandi se nindou afindi napo mbonimbo rihundeimbimbo farihawanduri marandi ranahambohūnda God ai sīhambo hohoanimo-yumboani.

5 Haponda se nindou bidifiri Sopa-nambo koandihawapurī nindou ahandi nduri Saimonimboyu Pitamboyu randeimbi-mayu ranahambo fi-himundi sinimbohūnda.

6 Ai nduri mboafu Saimon burmakau hoeari nafira randeimbi-dibo manūngu. Ahandi wori ra siriwara hoekimi mafondaro,” mehu.

7 Godindi nendi Korniriusimbo hoafimeindo ra huane asu Kornirius ai ahandi ratūpuriyafani rīnandeimbi asu ami mamīyu ranahamumbo mborai mehupuri. Ami ra Godimbo hohoanimo pariri randeimbiyu haya asu Korniriusimbo faritherū randeimbiyu.

8 Asu Kornirius ai mungu-moatukuni tükumefeyo ranahambo ndore wataporimbo-rapurī mbura Sopanambo koamarīhepura mahomo.

Pita ai ranipoanimbo moatukuni hoeimareandi

9 Ngorū sina ai homo Sopa ngoafi tebunani tükuyafundane, hūfūnimbo Pita ai Godimbo didibafī-fembohūnda wori bogimondiwami mahafu.

10 Ranīyo asu Pita ai wembomboyuhū sesī sesimbo hohoanimomayu. Nga awi sesī didiboadombarīhi nou ranipoanimbo moatukuni yafogoadnambo nahurai Pitambo tükumefeyoa hoeimareandi.

11 Ai hoeireandane, sūnū sūbūdihoehīyo, asu ninī-moatukunīmbai hoeari adukari yimbuyimbu himborūmbi nahurai hifinambomare koso.

12 Mungua mamīkarambo yimbuyimbu tīnarūmbi ninīhondi asu wako, amoasiri ai hifisūngu hahabodei, asu ndu ai nīmoamo botirīhehi arīhūndi ranambe ninoumayo.

13 Asu yafambe mamī Pitambo hoafiyohū yahoya, “Pita, se botiyafu, ninīhondi hīfokoaro, mando, sowasifi,” meho.

14 Pita ai simbori hoafiyundowohū yahuya, “Adukari, ro sesī Sudambo ai moaruwai-ane sei arīhūndi ra ngiri dagadihi,” mehu.

15 Asu yafambe ranai asūkaiyo yimbumbo hoafiyohū yahoya, “Ninī-moatukunīyo God ‘aboed-ane’ mehu ra, se ngiri ‘moaruwai-ane’ mbisafi,” meho.

16 Yafambe ra ngimimbo yare hoafimendowa, asu ranī-moatukunī ra nīmehūnou sūnambe asūkai hīhīrīfe mahafo.

17 Asu Pita ai ranipoanimbo moatukuni ahandi nīmīndi ranahambo hohoanīmoyuane, nindou Kornirius koamarīhepurī ranai sinīmo tükuyafu hou asu Saimonīndi wori ranahambo dūduyafu hou homo, ahandi giniri yipurīkimi manīngomo.

18 Asu ai mīngiyomo dūduyafundūhi yahomoya, “Saimonimboyu Pitamboyu randeimbi ranai nūnguwai wanīyo?” mehomo.

19 Pita ai yafogoadinambo nahurai hoeimareandi ranahambo ho-
hoan+moyuhū nūngwane, Yifafi Aboedi ai hoafiyohū yahoya, “Se
himboriyafi. Nindou ŋgimi ai sihambo kokoarunini.

20 Se botiyafo hawa, hanifi hifini yibadinambo asu se ŋgiri ai-babidi
ŋgafihū afindi hohoan+mondafi. Nga ranana ro koamar+heheapura
masinimo-ane,” meho.

21 Pita ai ranahamumbo sowana hanū hoafiyupurūhi yahuya, “Se
wamboemo kokomarūndiri, ŋga ro-ana nda. Niomboemo se masinimo-a?”
mehuamboemo.

22 Asu ai hoafiyomondūhi yahomoya, “Godindi sūnambeahindi
nendi ami bogori Kornirius+mo hoafimeindoa ai koamar+hemuna
masinefi sihambo hoafiyowan se ahandi worina hifombohūnda.
Ai mbumund-ani asu Godimbo ahiniyuhū ndore hohoan+moyumb-
ani. Muŋgua Suda ai ‘Aboedi hohoan+moeimb-ani’ sei marihūndi.
Godindi sūnambeahindi nendi ai ahambo hoafiyundowohū yahuya ‘Se
Pitandi hoafi himbormbohūnda ahambo hoafindafi koaboadi-wandūhi
animoaya, “Wandi worina didifi,” mbisafi,’ mehu.”

23 Pita ai ahamumbo hoafiyupurūhi yahuya “Se sinimo mamī nimbī
ro-di-bo apoefo,” mehuamboyo. Apomo mburu asu siambe ai botifi
napoamūndi haya mahomonda asu Sopahūndi Sisasimbo sūngururū-
rundeimbī bidifiri ai Pita-babidi mahomo.

Pita ai Korniriusindi worina mahu

24 Ngorū sihi ai homo Sisariahū tūkūmefundi. Asu Kornirius ai
ranihū ahamumbo hifandapuri mamaru. Ai ahandi mamisiri, asu
ŋgunindi ranaheimbo hoafimayundūra ahandi worambe Pitandi hoafi
himbormbohūnda guguriyahi mamarei.

25 Pita ai hu worambe kefuai Korniriusindi himboahū tūkūfyuane Ko-
rnirius ai ahambo adūkar-ani yahu haya ahandi yirikimi piyu mamaru.

26 Nga asu Pita ai ahambo hoafiyundowohū yahuya, “Se botiyafo. Ro-
amboa nindou se nahurai-anahi,” mehu.

27 Pita ai Kornirius-di-bo wataporiyu hu kefuai, asu nindou afindi fanda
meŋgoro ra hoeimareandi.

28 Asu Pita ai yare hoafiyundurūhi yahuya, “Se siheihorī fifirihindi
ro yihoefi ndifo-babidi nimaripoan asu ahei worambe kefoefepoan sei
arihūndi. Nga God ai wambo nafiwayu, ro ŋgiri nindou mamī moaruwai-
ani mbisahī.

29 Ranimboanahi asu ro moai simbori hoafi kikihirihēandi wambo
ndanihū sinimbo hoafimemo ra. Asu haponda siheimbo dūduwehēandi,
nimboyei se wambo sinimbo hoafimayeia?” mahuamboyo.

30 Asu Kornirius ai hoafiyuhū yahuya, “Ranihūndi ro wandi worambe
nimbambe safi Godimbo didibafi-yaheandane, asu nimehūnou
sūnambeahindi nendi mamī ai wandi himboarūhi himboarambe
forihoeimbī hoeari gūde haya manūngu.

31 Asu ai hoafiyuhū yahuya, ‘Kornirius, God ai se didibafiyafō marandi ra
himbori-yumboani. Asu se napo mbonimbo-rihūmūndi-mbimbo kaki napo
sabaduri arandi ra fifireamboani.

32 Ranimboane asu se sihafi nindou bidifiri koandi hawapura Sopa-
nambo ŋgomo Saimon Pitambo hoafindimondowa mbūsufuwamboane.
Saimon ai ahandi ndurimboafō Saimon-di-bo-ani anūngu. Ngorū Saimon ai

burmakau hoeari nafira randeimb-ani. Ahandi wori ra siriwara hoekim-ane afondaro,' mehu.

³³ Ranimboyu asu sihambo sowana nindou bidingiri nimehinou koamaritheapuri. Asu se aboedi hamindiyon danihu masifomo. Asu haponda munquambo ro suhifi ndanihu Godindi himboarui aniboadefti. Munquambo hoafi Adukari ai sihambo hoafimayu ra se hoafiyowan ro himborimbo asefi,' mehu.

Pita ai Korniriusindi worambe hoafi bokamarihendi

³⁴ Asu Pita ai hoafiyuhu yahuya, "Haponda ro wudipoaporihe fifirihemboanahi nindou munqua Godindi himboahü sisimogod yangiranefi.

³⁵ God ai munquambo nindou ahambo ahinyeifi ahandi hohoanimo süngurihinda ranaheimbo hohoanimo yunduri arandi.

³⁶ God ai Israer yihoefimbo aboedi hoafi koamarihendi ra se fifirihindi. Hoafi ra rahurai-ane, 'Sisas Kraisi ai munquambo nindou ahei Adukar-ani asu ai sihefimbo God-babidingimbo mamühi-mareamuni.'

³⁷ Horombo Sudia-yafeambe munquambo nini-moatükuniyö tüküme feyo ra se fifirihimboanei. Horombo Son ai Garirihü boatei nindou hundurimbo hoafimayu.

³⁸ Se Sisas Nasaretihündi ra fifirihori God ai Yifiafi Aboedi nginindi kameih masagado. Ai hoahoangu wakireandühi nindou farihendürühi munqua Satanindi nginindi hoarehi manimboei ranaheimbo aboedambo-mareanduri sapo God ai-dibo nungumbo wambo.

³⁹ Suda-yafe hifambe asu Serusaremihü munqua-moatükuni ramareandi ra hoerihu hohu anihond-ane sefi arihundi. Nga Suda ai ahambo Serusaremihü nimi keimbi karihendeimbifih pariwuri hou hifokoamaruwuri.

⁴⁰ Nga ngimi siyo haya God ai ahambo botimarira nindou himboahü weindahi tüküme fiyu.

⁴¹ Nindou munqua moai ahambo hoerihori, nga wani. Nga yihoefimbo horombo God ranahambo hoeife hefe hoafimbohündambo kafaore hinngimareamuni ro yangiri hoemarihuri. God ahambo yifihündi botimariri asu ro ai-babidingi sesisahusifi, hoe simindefi marihundi.

⁴² Asu ai yihoefimbo hoafiyuhu yahuya, 'Nindou munquambo se aboedi hoafi bokarindihomo-ndühi anihondumbo hoafindomondühi animboya, "God ai ahambo nindou yangiri niboadeimbi asu yifiyeimbi aheimbo refe yibobefimbohünda kamafoarir-ani," mbi simo,' mehu.

⁴³ Horombo munqua Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi ahambohündambo yaru hoafiyomondühi yahomoya, 'Munqua ahambo anihondumbo-ndihoran ahandi nginindina ranaheimbo God ai ahei moaruwai hohoanimo ra gogorindihendürimbui,' mehomo," Pita ramehu.

God ai ahandi Yifiafi Aboedi Suda-yafe ndifoambo koamarihenda masahümündi

⁴⁴ Pita ai hoafiyuambe Yifiafi Aboedi ai nindou munquambo hoafi himborimayei ranaheiwami makoso.

⁴⁵ Sudahündi anihondumbo-rundeimbi Pita-babidingi masifomo ai hepünafu hou yahomoya, "God ai ahandi Yifiafi Aboedi Suda sihefi ndifoambo amboani masagaduri," mehomo.

⁴⁶ Suda-yafe ndifo ai ranipoanimbo ranipoanimbo hoafina wataroyeihü 'God ai aboed-ani' masei ra himborimemo.

⁴⁷ Asu Pita ai hoafi+yuhü yahuya, “Aheimbo hîmonî hundürümbo nindou dîdai yowanî mambüsîndûra. Ai Yifiafî Aboedî masahümündi sîhîrî masahumîndefî nahurai-ane,” mehu.

⁴⁸ Asu ai aheimbo hoafi+yundürühi yahuya, “Sisasîndî ndürînambo sîheimbo hundürü-ndürîmboemo,” mehu. Asu ai Pitambo hoafi+yahündowohü seiya, “Se ro-babîdî yahunümbîmbo nîmbafî,” maseî.

11

Pita ai Serusaremîhü anîhondümbo-rundeimbi ahamumbo ranîmoatükunî tüküme Feyo ranîmbo wataporîmbo-marandî

¹ Kraisîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbi asu anîhondümbo-rundeimbi Suda-yafe hîfambe anîngomo ai hîmborîyomondane Suda-yafe ndîfo ai-amboa Godîndî hoafî ra masahümündi.

²⁻³ Ranîyo asu Pita ai Serusaremîna hafuane anîhondümbo-rundeimbi nindou fihoearî karu tîrîhundeimbi ai ahambo ngînîndî hoafi+yomondowohü yahomoya, “Se-ana nindou fihoearî kefe tîrîhefekoate-yomondî worambe apafî asu ai-babîdî sesi masowasîfî,” mehomo.

⁴ Ranîyo asu Pita ai piyu haya mungu-moatükunî tüküme Feyo ra ndore wataporîmbo-marandî.

⁵ “Sapo ro adükarî ngoafi Sopahü nîmboambo Godîmbo dîdîbafi-yaheandühi nîmboahanî ranîpoanîmbo moatükunî yafogoadînambo nahurai wambo sowahi tüküme Feyoa hoeimarîheandî. Ranîyo hoearî adükarî nahurai nînîmbai yimbuyimbu hîmboranî kîkîhamîndî haya asu wambo sowana sünambeahîndî afurîmare koso.

⁶ Ro wagabe ragu hîmboyahanîyo nîmambeahîndî nînîhondî, yimbuyimbu tînarümbî, amoasîrî asu ndu ra hoeimarîheandî.

⁷ Asu ro hîmborîyaha yafambe mamî wambo hoafi+yondîrühî yahoya, ‘Pita, se botîyafa, nînîhondî hîfokoaro mando sowasîfî,’ meho.

⁸ Nga ro hoafi+yahühî sahiya, ‘Adükarî, wanî. Suda ro sesi moaruwai-ane sefî arîhundî ra moai sahasî rîhandî,’ masahando.

⁹ Nga yafambe ranai sünambeahîndî asükai wambo hoafi+yondîrîhü yahoya, ‘Nînî-moatükunî God nafîmarandî ranana aboed-ane, nga se ngîrî moaruwai-ane mbîsafî,’ meho.

¹⁰ Ranî-moatükunî ra refe hayambo-yowanîyo asu mungua nînoumayo ra sünambe astükaiyo hûmaramîndo hafo.

¹¹ Asu ranî simboanî hamîndî nindou ngîmî ai sînîmo worî ro nîmboahmeimbi rasowahi tüküme fundî. Nindou mamî Sisariahündî ai wambo fihemîndîrî hîfombo-hündamboemo koamarîhepura masînîmo.

¹² Yifiafî Aboedî ai wambo hoafi+yohü yahoya, ‘Se yîhîmbokoate ai-babîdî ngafi,’ meho. Ranîyo anîhondümbo-rundeimbi 6 anîngomo ndanamboa ro-babîdî mahomo. Asu ro hefî Korniriusîndî worambe mafarîyahundî.

¹³ Asu ai hoafi+yumunühî yahuya sünambeahîndî nendî mamî wandî worambe farîfi manünguwa hoeimarîhinî. Ai yahuya, ‘Nindou bîdîfîrî Sopa-nambo koandîhawapurî ndürî Saimonîmboyu Pitamboyu-randeimbi ranahambo hoafi+yowanî sîfombohünda.

¹⁴ Ai sîhambo hoafi+ndünî-nîmbui asu hoafi ranînambo God ai se sîhafî fikîmîndî-babîdî aboedambo ndeandîrîmbui,’ mehu.

¹⁵ Ro peya hehea wataporîmbo-rîhandambe Yifiafî Aboedî aheiwamî makoso, weanğurühî sîhefîwamî makoso nou.

16 Ro Adūkar+ndi hoafi asūkai hohoan+mo-mayahi. Horombo ai yahuya, 'Son hoenambo hundūra-marandūri, ŋga Yifiafi Aboedi ai kosowohū ranambo se hundūri+ndeimboyei,' mehu.

17 Horombo sihiri Adūkari Sisas Kraisi anihondūmbo-marihura God ai Yifiafi Aboedi moani masemuni, ŋga haponda Yifiafi ra Suda-yafe ndifoambo amboani moani masagadūri. Ŋga rō nūngunahurai nindou-yahi animbo God+ndi nafi kiki+ndihe gūndiheandanī hundūri+koate-mandaia?" mehu.

18 Asu Sudahūndi ai hoafi ra hīmboriyomo hou moai simbori ahambo asūkai hoafiyomo, ŋga God+mbō adūkar-ani yahomo hoafiyomondūhi yahomoya, "God ai sihefi ndifoambo amboa mafar+hendūra ahei hohoan+mo moaruwai hīn+ŋg+ndihi hehi asu yangiri koadūrūmbo nīmboeimboyei," mehomo.

Aboedi hoafi Andioki+hū tūkūmefeyo

19 Horombo Stifenimbo hifokoar+horī hehimboyowanī Sisasimbo anihondūmbo-rīhindeimbi ranaheimbo moaruwaimbo mar+hindūra bukūrūmehindī. Ai hei Finisia hifihū, Saiprus hifihū, Andiok ŋgoafihū tūkūyahi hehi aboedi hoafi Sudambo yangiri hoafimehūndūri.

20 Ŋga anihondūmbo-rundeimbi bīdīfiri Saiprus+hūndi, Sairinihūndi ai Andiokinambo homo Grikimbo amboani Sisas Adūkar-ani yahomo hou aboedi hoafi ra hoafimemo.

21 Asu Adūkar+ndi ŋg+nīndi ai-babīdī manīŋgowa nindou afīndi ai Ahambo anihondūmbo-rīhindeimbi sūngumar+horī.

22 Sisasimbo anihondūmbo-rīhindeimbi Serusarem+hū hoafi ranahambo hīmboriyei hehi Barnabas koamar+hehora Andiok+na mahu.

23 Barnabas ai hu tūkūfi God ai nindou aboedi+aboedi+mareandūri ra hoeire haya hīhīf-hīhīfiyuhū ahei ŋgusūfoambe ŋginamūndi+ndūrūhi yahuya, "Nīmbi-nīmbi si se Adūkarimbo aboedi sūngund+horī," mehu.

24 Barnabas ai nindou aboed-ani, ŋga Yifiafi Aboedeimbiyu haya asu afīndi hamīndi anihondūmbo-reandeimbi-ani. Asu nindou afīndi ai Sisasimbo anihondūmbo-rīhindeimbi babīdīmbo mamambe-mehindī.

25 Ranīyu asu Barnabas ai Sorimbo kokombo Tarsus ŋgoafina mahu.

26 Ahambo hoeiriri mbura serimūndū Andiok+na mahafani. Mamī hīmbanīyo haya nindou yimbu ranai Sisasimbo anihondūmbo-rīhindeimbi babīdīmbo fandihimbo afīndi yamūndi+marīneandūri. Asu Andioki+hū weaŋgurūhīdīdī Sisasimbo anihondūmbo-rīhindeimbi ranaheimbo Kristen anei masahūndūri.

27 Ran+simboani God+ndi hoafi hoafiyomo-rundeimbi bīdīfiri ai Serusarem hīn+ŋgīru hou Andiok+na makosimo.

28 Nindou mamī aihūndi Agabus-ani. Yifiafi Aboedi ai ahambo hoafimendōa ai botifi hoafiyundūrūhi yahuya, "Sūngunambo mungu hīfi ndan+hū wembo adūkari tūkūndī+femboe," mehu. Ai yare hoafimayu, ŋga sūngunambo Krodius ai Romi-yafe adūkari bogori nūngumbe wembo ra tūkūmefeyo.

29 Ranīyu asu sūngur+hindeimbi ai Sudahūndi wandafi mamī farīhefembo-hūndambo kaki koar+hefembo hoafi fīmar+hūmūndi. Mamamī ai aheimbo kaki saimbo sei hehi hohoan+moyeihū kaki bīdīfiri yīboborihi masīhehindūri.

30 Ai Barnabas asu Sor koamari-hehipira kaki ra sowandīfani hena Serusarem+na hahūfani hīfandi-rundembimbo masabīnapuri.

12

Herot ai Sems hifokoarirü mbura Pitambo karabusimarirî

¹ Rani-simboani bogorî adükari Herot ai Kraisindi nendi bidiframbo moaruwaimbo-mareandî.

² Ai hoafimeyuwa Sems Sonindi amonjo pisao yihimindinambo hifokoamarüwuri.

³ Herot ai hoeireanda Suda ai ranahambo aboed-ane maseiamboyu Pitambo kameihî karabusimarirî. Suda ai bret yisikoate-sesesî-mayei rasimboa Herot ai ramareandi.

⁴ Ai Pitambo serümündü karabus worambe hinngimarira, yimbuyimbu bidiframbe yimbuyimbu ami ai hifandimarurî. Herot ai yare hohoanîmoyuhüya, “Awi Suda ai bret yisikoate-sesesindei mbundühumbo animbo ro Pitambo weindahî papî-hoafîndühünî-mboeahî,” mehu.

⁵ Asu Pita ai karabusî worambe mamaru, nga anihondumbo-rîhindeimbi ai ahamböhünda Godimbo didibafiyei marihündî.

Pita karabus worî hinngimareandi

⁶ Ndanî nîmbinambo sumbu noufe Herot ai Pitambo papî-hoafimbo yahumboyu sen yimbunambo hüputüpurundümo ami yimbu-yafandî mbusümo sihawura mapu. Asu hifandîru-rundeimbi ai karabus worî yipurîkîmî hifandîmarundî.

⁷⁻⁸ Nîmehünou Adükarîndî sünambeahündî nendi ai manünguamboyo asu worambe si pimayoa Pitambo ngîrîsafîni sindira botîmefîwa hoafiyuhü yahuya, “Nîmai botîyafî!” mehuamboyo nîmehünou asu sen ai Pitandî warîhündî fufurîmarîhoayo. Sünambeahîndî nendi ai Pitambo hoafiyuhü yahuya, “Hoearî yîhuruyafî mbura su güdo,” mehuambo Pita ai rasüngumareandî. Asu sünambeahîndî nendi ai yahuya, “Sîhafî hoandarî hoearî güdo mbura wandî süngu sîniî,” mehu.

⁹ Raniyu asu Pita ai ahandî süngu karabus worî safambeahîndî tükümeñiyu. Nga Pita ai sünambeahîndî nendi ramarirî ra moai weindahane yahu, nga yafogoadî-nambombai yahuhayamboyo.

¹⁰ Yîbobo ai hafanî yimbu hifandî-rînandeimbi ngasündîne hena karabus ain yipurî ra-sowahî tükümeñineandî. Yipurî ra ahafanîmbo moanî timarîhoayo-wamboayafanî weindanî tüküyafîne hena adükari nafî süngu hafanî asu nîmehünou sünambeahîndî nendi ai ahambo hinngimarirî.

¹¹ Pita ai wudîpoapore fifîre hohoanîmoyuhü yahuya, “Haponda ro anihondumbo fifîrîhe-amboanahî Adükari ai ahandî nendi koamarîheira kusü mafarîhendîra Herot ai ngîrî wambo moaruwaimbo-ndeandî. Suda ai wambo moaruwaimbo-fendîrimbo mehomo, nga ngîrî randundîrî,” mehu.

¹² Raniyu asu ai Maria, Sonîmboyu Makîmboyu-randeimbi hondandî worîna mahu. Nîndou afîndî ai ranîhü Godimbo didibafî-fembohündambo gugurîmehîndî.

¹³⁻¹⁴ Raniyu asu Pita ai hu yipurühî pirako-pirako-marandamboyo nîmorehî ratüpurîyo-randeimbi ahandî ndürî Roda ai yipurî sübüdühefembo ho Pitandî yasîmondî hîmborîyo haya hîhîfî-hîhîfîmayo. Raniyo asu yipurî moai sübüdühendî, nga hîhîrîfe worî safana pipîyo ho hoafîyondürühî yahoya, “Pita yipurî nafîtambehü anüngu,” mehoamboyo.

15 Asu ai ahambo hoafiyehî seiya, “Se ra hîhîndî-hîhîndî-yafühîyafî!” masei. Nga asu ai yahoya, “Tîkaipoanî, nga anîhondumbo asahî,” yahoenîngo asükaiyo hoafîmayo. Asu ai hoafiyehî seiya, “Awi sünambeahîndî nendî Pitambo hîfandîrürî-randeimbi-mbai ranana?” masei.

16 Asu Pita ai asükaiyo pîrako-pîrako-marandamboyo ai yipurî sübüdî-hehindîhünda hoeirîhorî hehi hepünîmehindî.

17 Pita ai aheimbo warînambo afoai yahu haya Adükarî ai ahambo karabus worambeahîndî serümündü moanambühî tükümeñiyu hoafî ra wataporîmayu. Ai yahuya, “Sems asu wandafî mamî ranahamumbo hoafîndahüpurî,” mehu. Asu ai Pita ranîhü hînîngîrîrî haya ngorü goanîni mahu.

18 Asu ranîyo ngorü siambeahî Pita ai nîmarîkoate-mayuwa, ami ai hepünafundühî afîndî hohoanîmo-yomondühî yahomoya, “Pita nüngufiyuwa?” mehomo.

19 Herot ai Pitambo karabus worî munju kokofefimbo hoafîmepuramboemo ramarundî, nga asu moai hoeirüwürü. Ranîyo asu karabus hîfandî-rundeimbîmbo Pita ai aboedambomeñiyu ranîmbo düdumareapurî, nga ai moai dîdîboardoru hoafîyomo. Ranîyo asu ahamumbo hîfokoe-fe-purîmbo hoafîmayu. Sünguna ai Sudia hîfî hînîngîre haya hanü Sisaria ngafîhü mamaru.

Herot ai yîfîmayu

20 Herot ai Tairîhündî asu Saidonîhündî ranaheimbo ngînîndî-marandürî. Ranîyei asu ai fandîhi hehi nindou bîdîfîrî ahambo sowana koamarîhehipura mahomo. Weangurühî ai Brastus, bogorî adükarîndî ratüpurîyü randeimbi-mayu, ranahambo yahomoya, “Farîhawamunî,” mehomo-ndamboyo. “Fandîhehea-purîmboyahî,” mehu. Ai Herot soana homo hoafîyomondühî yahomoya, “Sîhîrî aboedî-aboedî-ndahumboane,” mehomo. Nîmboe hîfî ra Herot ai hîfandîmarandî ranîhü Tair asu Saidon ai ahei sesî sahümündî rîhündühî wambo.

21 Ranîyo Herot ai mamî sihi ware haya, ahandî adükarî bogorî hoearî yihuru-ramündü haya, ahandî adükarî bogorî nîmarî fondîwamî nîmarümbo nindou afîndî ranaheimbo wataporîmbo-marandürî.

22 Asu nindou ranai puküna hoafî karîhehindühî seiya, “Ndanana god mamîndî yafambe-ane! Nga nindou-yomondî yafambeyopoa!” masei.

23 Asu Herot ai ahei hoafî ranîmbo moai ambe yahu asu ai moai Godîmbo adükarî-ani yahu. Ranîmboyo sünambeahîndî nendî harî-memondowa nüngarî ahandî safî ra sahüsi wakîrîhi marîhünda yîfîmayu.

24 Nga asu Adükarîndî hoafî ai ngînîndî tüküfe haya munjuambo ngoafî mahö.

25 Asu Barnabas, Sor ai ratüpurî Serusaremîhü moendîrîne hena hîhîreafîne Andiok ngoafîna mahafanî. Ai Son Mak sowarîndîfanî hena ai-babîdîmbo mahomo.

13

Barnabas Sorîmbo Godîndî ratüpurîmbo koamarîhaupîra mahafanî

1 Sisasîmbo anîhondumbo-rîhindeimbi Andiokîhü anîboadei ranaheimbusümo Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbi asu yamundu-rundeimbi manîngomo. Ahamundî ndürî ra Barnabas, Simion, ahambo fi nîmbandî

sei marîhündî, Rusius Sairinihündî, Manayen, ai Herot bogorîndî ngunindîyu asu Sor.

² Ai Godîmbo hohoanîmoyeihi sesî wehiyeiane, asu Yifiafi Aboedi ai hoafiyo hü yahoya, “Ro Barnabas weimbo Sor wandî ratüpurî ratüpurîmbo dîbonîmehapîr-ane, nga se ahafanîmbo ranî ratüpurîmbo kaboadîhi hîningîndîhipîri,” meho.

³ Ranîmboemo ai sesî wehiyomondühi ahamundî warî ahafandîwamî nandu houmbo koamarîhaupîra mahafanî.

Barnabas asu Sor Saipîrasahü Godîndî hoafi hoafîmefanî

⁴ Yifiafi Aboedi ai Barnabas, Sor ahafanîmbo koamarîhepîra Serusia ngoafîna mahanîfanî. Ranîhü ai sipambe farefîneanda sip ai Saiprus airanînambo sepîrimîndî maho.

⁵ Ai Saramis ngoafîhü tüküyafîne hena Suda-yei rotu worambe Godîndî hoafi wataporîmbo-marînandî. Son Mak ai-babîdîmbo manüngu ahafanîmbo farîhefepîrimbohünda.

⁶ Ai Saiprus airanîngasündîne Pafosîhü tükümeffîneandî. Ranîhü tîbagîre randeimbî mamî hoeimarînerî, ahandî ndürî Barsisas. Ai Sudahündîyu asu tîkarehaya hoafiyo hüya, “Ro Godîndî hoafi hoafiya rîhandeimb-anahi,” mehu.

⁷ Ai gafman bogorî Sergus Paurus-dîbo mamaru. Sergus Paurus ana aboedi hohoanîmoyu kükühi foare fîfîreandeimb-ani. Ai Godîndî hoafi hîmborîmbo yîfiriyuhü asu Barnabas Sorîmbo mborai mehupîri.

⁸ Nga asu tîbagîre randeimbî Erimas ai gafman bogorî ranahambo Sisasîndî hoafi anîhondümbofembo ra yowanî yahundombo Sor weimbo Banabasîmbo hîffînambo-mareapîri. (Tîbagîre randeimbî Barsisas ndürî ra Grik hoafînambo Erimas-ane masei.)

⁹⁻¹⁰ Nga Sor, Grik hoafîna ahandî ndürî Por. Yifiafi Aboedi ndî ratüpurî worîborî kîdaboarî-mayu ranai Erimasîmbo hîmboa parirühî yahuya, “Se-ana Satanîndî nîmor-anafi asu se-ana aboedi hohoanîmo ranahandî hürütimb-anafi. Muñguambo tîkai hoafi, moaruwai hohoanîmo sîhafî ngusüfoambe amaro ranana afîndî hamînd-ane. Se-ana muñguambo Adükarîndî aboedi nafi moaruwaimboro randüh-anafi. Awi se ranî hohoanîmo ra hîningîffembo moei safîmboyafa?”

¹¹ Asu se hîmborîndafi! Hapondanî Adükarî ai sîhambo hîmboarî sündianînanî se tütümondamboyafi. Haponda se ngîri hîffîhamîndî hoeindowandî, nga akîdou gedühî safî nîmandîmboyafi,” mehundo. Ranîyo asu nîmehünou mburîngai peyowohüyo Erimasîmbo nîmbî mamaro. Ranîyu asu ahambo watînarîhü kîkîhimündî hefembo nafi nafuimbohünda nafi kokomarandî.

¹² Gafman bogorî ai ra hoeire haya anîhondümbomareandî. Asu ai Adükarîmbo yamundîfe hoafi hoafîmefanî ra hîmborîyu haya hepünîmefiyu.

Barnabas Sor ai Andiok ngoafîhü Pisidia-yafeambe Adükarîndî hoafi hoafîmefanî

¹³ Por asu nindou bîdîfirî ai-babîdî Pafos ngoafî ngasündundaniyo sip ai sepurîmîndî haya Perga ngoafînambo Pamfîria-yafeambe maho. Nga Son Mak ai hîningîreapurî haya hîhîrîfi Serusaremînambo mahu.

14 Ai Perga ŋgasündine hena, hafanī Andiokihū Pisidia-yafeambe tükümeñeandī. Ranīyo asu moanī ŋgoafimbo nīmarimbo si rasimboanī ai Suda-yafe rotu worambe kefoene mamarifanī.

15 Mosesindī ahnūmbī hoafī asu Godindī hoafī hoafiyomo-rundeimbī yomondī hoafī ra bokarīhoemo mburumbo asu hīfandī-rundeimbī ai hoafiyomondūhī yahomoya, “Wandafī weimbo, se nindou-yei ŋgusūfoambe ŋginemindimbo hoafī hohoanīmo-ndafandūhī ana, hoafīndafanī,” mehomo.

16 Por ai botīfi nūngumbo warī pakarīfoareandūhī hoafīyuhū yahuya, “Wandaf, Israerihündī asu nindou amurī Godimbo ahnīrihorī rihūndeimbī se hīmborīndei.

17 Israer-yafe God ai sīhefī amoa kamafoareandūr-ane. Ai Isipihū fehefehündī-yahi nīboadeiane, God ai ŋgorū süngumareanda nindou afīndī momorīmayei. Süngunambo ahandī adūkari ŋginīndīnambo ai semündündūrī Isip hīnīŋirīhi hehi mahei.

18 Nīmī wohī furīkoate-reandūhī nīboadeimbo 40 hīmbanī Godindī hoafimbo moei masei, ŋga asu God ai aheimbo fehefendūrīmbohūnda tīŋirīfomayu.

19 Kenan-yafe hīfīhū 7 sīrī God ai aheimbo yīhīrīrearūhī hīfī ra Israer aheimbo masagadūrī horombo hoafīmayu süngu. Horombo Israer ai Isip sowana hei nīmareimbo asu süngunambo Kenanīnambo mahei ra 450 hīmbanīyo.

20 Süngunambo God ai Israerimbo hīfandīyo-ndūrīmbohūnda yīboboru rundeimbī nindou kamafoareapura ai hīfandīrundūrī homomboyo süngunambo Samuer Godindī hoafī hoafīyu-randeimbī ai tükūfi ahamundī fondī kasīmaramūdu.

21 Ranī-simboanī Israer ai adūkari bogorī semīndimbo hoafīmehūndowamboyu asu God ai Sor, Kisīndī nīmorī, ahei adūkari bogorī kamafoarirī. Ai-ana Bensaminīndī sīrambeahīnd-ani. Ranīyu ai adūkari bogorīmbo 40 hīmbanī mamaru.

22 ŋga God ai ahambo raguanamborirī mburambo Defit ahei adūkari bogorīmbo hīnīŋimārīrī. God ai ahambo hoafīyuhū yahuya, ‘Ro Sesīndī nīmorī Defit fīfīrīhīnī, ŋga wandī ŋgusūfo ai nindou rahurai rana-hambo anahī hohoanīmo-ayahī. Nīmboe ai anīmbo wandī hohoanīmo süngundeambui,’ mehu.

23 God ai Defitīndī sīrambeayahīndī Sisas sīhefīmbo aboedambo-fembohūnda Israer sowana koamarīherū horombo hoafīmayu süngu.

24 Sisas ai weindahī tükūfekoate-yuambe Son ai Israerihündī munḡu ranaheimbo aboedī hoafī bokarīhendūrūhī yahuya, ‘Sīhei hohoanīmo moaruwai daboadanambo-ndīhīnda asu sīheimbo hundūrū-ndīhandūrī-mboyahī,’ mehu.

25 Ndeara Son ai ahandī ratūpuri munḡumbo yangīrī-yoanīyo ai hoafīyuhū yahuya, ‘Se hohoanīmoyeiya ro dīdeyaha? Ro-ana nindou sapa se hīfandarīhündī ranīyahīpoanī. Se hīmborīyei! Nindou ra sünguna tükündīfimbui, ŋga ro-ana ahandī sufīhīndī wofī fufurīhefembo ra aboedīyahīpoanī,’ mehu.

26 Wandafī mamī, se-ana Abrahamīndī ahurī anei, asu Suda-yafe ndīfo se Godimbo hohoanīmoyei arīhündī God ai aboedambo-ndeamunīmbui hoafī ranana ai sīhefīmbo soana koafoareamboanī.

27 Serusarem+hündî nindou anei asu ahei bogor-anemo ai moai Sisas+mbõ aboedambore randeimb-ani sei ndor+horî fîfir+horî. Asu ai moai God+ndî hoafî hoafiyomo-rundeimbi-yomondî hoafî munnguambo ngoaf+mbõ nîmar+mbõ si ranambe hoeiru marundî ra fîfir+hindî, nga wanî. Ai ahambo papi-hoafîmar+horî horombo God+ndî hoafî hoafiyomo-rundeimbi ranî-moatükunî tükündîfemboe mehomo süngu.

28 Nga yîbobofeambe Sisas+mbõ hîfîkoeffimbo moai hoafî yangoro, nga asu moanî hoangrî+hi hehimboyei papi-hoafîr+horühî Pairat+mbõ hoafîyehî seiya, 'Hîfokoarîworî,' masei.

29 Ai munnguambo moatükunî ramar+hindî ra horombo Baiborambe hoafîmayo süngu. Ranîyo süngunambo nîmî keimbi karî+hendeimbi+fihîndî foarîndümo hanîmo honguambe masîhawurî.

30-31 Nga God ai ahambo yîfîhündî botîmariramboyo nindou ai-babîdî Gariri hînîngîru hou Serusarem+nambo afîndî si mahafomo ranai ahambo hoeimarüwurü. Nindou ranai haponda Sudambo ranîmbõ wataporîmboru marundî.

32-33 Haponda ro sîheimbo yarîho hoafayehî: God ai sîhefî amoaõ mamîmbõ horombo hoafîmayu süngu haponda ahei ahuirîmami sîhefîmbõ anîhondümbõ tüküme Feyo ra Sisas yîfîhündî botîmarirî. Ndanî-moatükunî hoafîmayo ra Herü Buk yimbu ranambe amboa mbapenîngo.

'Se wandî nîmor-anafî,

haponda ro sîhafî ape-anahî.'

Buk Song 2:7

34 God ai yîfîhündî ahambo botîmarirî, nga ai ngîrî hîhîndüfî ngu yîfî ambe-ambe sümbõdu. Ranî-moatükunî ra God ai hoafîmayu süngu,

'Ro sîheimbo aboed-aboed-ndîheandürühî
asu anîhondü aboedî moatükunî ndahandürî-mboyahî

horombo ro Defitîmbõ saimbo hoafîmayah süngu.'

Aisaia 55:3

35 Ranîmboyo ngorü Herü Bukambe hoafîyohü yahoya,

'Sürîhoeimbi nindou ranahambo se ngîrî hînîngî-ndoworanî sümbõdu,'
meho.

Buk Song 16:10

36 Defit ai nünnguambe God+ndî hohoanîmo süngu ratüpurîmayu. Süngunambo ai yîfîmayuwamboyo ahandî amoaõ-babîdîmbõ masamboarîhora asu ahandî fî ra sümbomayo.

37 Nga sapo nindou God ai honnguambeahîndî yîfîhündî botîmarirî ranana moai ahandî fî ra sümboyo.

38-39 Ranîmbõ-anîmbõ, wandafî mamî, se fîfirî-mbirî+hinda-mboane, ro sîheimbo hoafî aboedî hoafîyefühî sefiya, Nindou ndanana wanjei sîhei moaruwai hohoanîmo gogorîndîhembui. Mungu moaruwai hohoanîmo ra Mosesîndî ahînûmbî hohoanîmo ana ngîrî gogorîndîhe mbunda nindou mbumundî mbîso. Nga nindou Sisas+mbõ anîhondümbõ-arîhorî ana, ahei moaruwai hohoanîmo gogorîhendühî nindou mbumundî mbîsümbui.

40 Ranîmbõ anîmbõ se hîbadühündî! Nga rananî moatükunî God+ndî hoafî hoafiyomo-rundembî hoafîmemo ra sîheimbo sowahî tükündîfemboe.

41 Ai yaru hoafîyomondühî yahomoya,

'Anîhondümbõ-fekoate-yeimbi, se hîmborîndei,

Se-ana hepünündahi mbundühî ngei yîfîndei.

Nîmboe se nîboadeiambe ro mamî-moatükunî ratüpurî-ndamboyahî.

Nindou mamî ai ratüpurî ranahambo hoafayu ana,

se ngîrî anîhond-ane mbîsei,'

Habakuk 1:5

mehomo,” mehu.

⁴² Asu Por, Barnabas ai Suda-yafe rotu wori hiniŋgiriŋe hena hafandaniyo, nimorehi nindowenihi ai hoafiyehi seiya, “Ngoafimbo nimarisi ranambe hoafi nda süngunambo asukai yihoefimbo hoafindafani,” masei.

⁴³ Rotu wori hiniŋgirihi moanambühi tüküyahindani, Suda nindou asu ndifo Suda-yafe rotumbo hei-rihündeimbi ai Por Barnabas yafandi süngu mahei. Aheimbo dibafirinearühi safaniya, “Se Godindi moani hipoambofe ranambe nimboei ŋgei,” masafani.

⁴⁴ Asukai ŋgorü ngoafimbo nimarimbo si ranambe nindou adükari ngoafihündi muŋguambo ai Adükarindi hoafi himborimbo mafandihindi.

⁴⁵ Asu Suda ai nindou afindi hoerihahi hehi ŋgusüfoambe moaruwaimayei. Ranayo ai Porindi hoafi hifinambo-rihindühi moaruwai moaruwaimborihindi.

⁴⁶ Ranimboyo Por weimbo Barnabas ai yihimbokoate hoafiyafandühi safaniya, “Godindi hoafi siheimbo boatei mbihowamboane. Nga asu se hoafi ndanahambo daboadanambo-arihindi. Ro rarihe hohoanimoayahi, se sihehoari hohoanimoeyehi seiya, ‘Ro-ana koadürumbo-koadürumbo niŋgombo ra ŋgiriŋdefi,’ ase. Ranimbo animbo se himborindei! Haponda siheimbo hiniŋgirihorü hohoa sihei ndifo sowana ahehi.

⁴⁷ Adükari ai yihoefimbo hoafiyuhü yahuya, ‘God ai nindou aboedambo-fembo ranahambo muŋguambo hifi semindi hombohünda ro sihambo Suda-yafe ndifombo si nahurai hiniŋgi-maritheanini,’ ” masafani.

⁴⁸ Suda-yafe ndifo ai hoafi ra himboriyehi hehi hihif-hihifiyehi Adükarindi hoafi aboed-ane masei. Muŋguambo nindou God ai yangiri gedühi niŋgombo kamafoareandüri ranai anihondumbo-marihindi.

⁴⁹ Adükarindi hoafi ra muŋgu hifi ranihü maho.

⁵⁰ Ranayo asu Suda ai ngoafi hifandi-rundeimbi asu Suda-yafe ndifo nimorehi bogori Godimbo hohoanimoeyehi rihündeimbi ranaheimbo hohoanimo botimarihindüra Por Barnabasimbo moaruwaimbo-rhipirühi ahei ngoafihündi hemafoarhipiri.

⁵¹ Ranimboyafani ai ahei hohoanimo moaruwai ra fifirimbiriŋhinda safani hena nafuimbohünda hifi hasüfi ahafandi yirifihindi kükifoarine mburina asu Aikoniamnambo mahafani.

⁵² Yifiafi Aboedi ai Andiokihündi Sisasimbo süngurihoreimbi ranahei fiambe tükumefyondüra afindi hihif-hihifimayei.

14

Por Barnabas ai Aikoniamihü aboedi hoafi hoafimefani

¹ Aikoniamihü Por weimbo Barnabas ai asukai mam rasüngumarineandi. Ai Suda-yafe rotu worambe hafani kefoene hoafi diboadorine wataporimbo-marinandani rani süngu asu Suda-yafe ndifo afindi ai anihondumbo-marihindi.

² Nga Suda bidifiri anihondumbo-fekoate-yeimbi ai nimorehi nindowenihi Suda-yafe ndifo bidifiri-yafe ŋgusüfoambe botimarihindüramboyei anihondumbo-rihindeimbiimbo yiboaruko-marihindüri.

³ Ai gedühi Aikoniamihü nimbafanimbo Adükariimbo-hündambo yihimbokoate hoafiyafani marinandani. Ranayo Adükari ai ahafanimbo

ng+n+ndi masagapira hepūnifeimbi asu ng+n+ndi moatūkuni ramar+neanda ai ahafandi hoafi ranai Adūkar+ndi hipoambo ra an+hondane yaho nafuimeyondūri.

⁴ Nga nimorehi nindouwenih+ adūkar+ ngoaf+hündi ai yikürübümehindi. Bidifiri ai Suda-bab+dimbo-yahindi asu bidifiri ai Krais+ndi hoafi sowandifani hafani+r+nandeimbi bab+dimbo-yahindi.

⁵ Sūngunambo Suda-yafe ndifo asu Suda ahei bogori-bab+dimbo sūbabi hoafirundūhi yahomoya, “Sihiri ahafan+ambo moaruwaimbo-ndihupirūhi nīmoeinambo hifokoand+hu-piri+amboane,” mehomo.

⁶ Ranīyo ai ra fifir+ne hena fefoene hena Rikonia-yafeambe yimbu adūkar+ ngoafi Ristra asu Debi ngoaf+ihū tüküyaf+ne mburina rani hifikimi mahafani.

⁷ Ranihū amboani nimbafan+ambo aboedi hoafi watapor+mbomar+nandi.

Por Barnabas ai Ristrahū asu Debihū aboedi hoafi hoafimefani

⁸ Ristrahū nindou mam+ tījar+ moaruwaimbū mamaru. Ahandi hondi ai rahurai wakimar+mindo-ane, nga ng+r+ hoahoangu ndandi.

⁹ Asu ai Por+ndi hoafi hīmbori-mayua, ahambo hīmboari pariri nūngumbo hoeirira ahandi an+hondūmbofe ran+nambo God ai wanjei aboed+ndir+mbui.

¹⁰ Ran+mboyu Por ai pukūna hoafiyuhū yahuya, “Sihafi tījar+nambo botiyayo nimbafi,” mehundowamboyu horip+r+hoei piyu mburambo hoahoangu wakire marandi.

¹¹ Nindou af+ndi ai Por ramareandi ra hoeirihi hehi Rikonia-yei hoaf+nambo pukūna hoafiyehi seiya, “God bidifiri nindoumbo-yafine henambo sihef+imbo sowana makosafani,” masei.*

¹² Asu Barnabas+ambo ndūri Sus dūkamar+hori. Asu Por ai hoafi wapor+mbora randeimbi-mayua ranīyo asu ahambo Hemis-ani masahūndo.

¹³ Sus+ndi adūkar+ rotu wor+ adūkar+ ngoafi hīmboran+kimi mafondaro. Ranīyo Sus+ambo sesi shai-randeimbi ai burmakau anam+ndi bidifiri asu nimi ahuri wofi amboa sifimbi semündū haya adūkar+ ngoafi yipuri nafitambek+mi sünü tüküme fiyu. Nindou af+ndi ai-bab+di Por Barnabas+ambo, “Ai y+hoe fi god-anafani,” sei hehi burmakau hifokoe fi gegop+imbo masei.

¹⁴ Nga Krais+ndi hoafi sowandifani hafani+r+nandeimbi ai rani hoafi hīmbori+yafani hena yowan+ambo hohoanimo-yafandūhi ahafandi hoeari hir+ne hena pipiyafani hafani nindou af+ndi-yafe mbusūmo pukūna hoafiyafandūhi safaniya,

¹⁵ “Wandafi mam+ se, nīmboe ramar+hinda? Ro-ana nindou yangiri se nahurai-anehi. Ro siheimbo aboedi hoafi watapor+mbor+rihoanda se nīm+ndi+koate-moatūkuni ra h+n+ng+nd+hi hehi God Yangiri Nūngumbū sowana njei. Ai sünü, hifi, sir+wara asu munju-moatūkuni ranambe engoro ra nafimarandi.

¹⁶ Horombo God ai nindou munjuambo hifi+hū h+n+ng+reandūra, ahei hohoanimo sūngu hei mar+hündi.

* **14:11:** Ai rarihi hohoanimo yei+ Sus ai ahei adūkar+ bogori god-ani asu Hemis ai Sus+ndi yas+mond+hündi hoafi semündū hu hoafiyu-randeimbi-ani masei.

17 Nga ai anūngu ra nafuimbohūnda sihefimbo aboedireamuni arandi. Ai siheimbo sūnambeahindi hoe koafoare nūmbūr-ambeahindi sesi yimūngurēmīndambe sagadūri arandi. Ai sesi afindi asu ŋgusūfoambe hihif-hihifi sagadūri arandi,” masafani.

18 Ai rani hoafi ra wataporimbo-marinandi, nga nindou ai ahafanimbo burmakau hifikoefe sihefembo hohoanimo-mayei hei, nga ai kikifoefe-ndūrimbohūnda tñjirifomefani.

Ai Porimbo nīmoei pimarundi

19 Raniyo Andiokihūndi-yomo asu Aikoniamihūndi-yomo Suda bidirifi ai sinimo nindou-yei ŋgusūfoambe botimarundūra ai Porimbo yifimbiyuwa yahomo houmbo nīmoeinamborurū mburu asu ŋgoafi bidifiranī kiau hūrūdūmo mahomo.

20 Nga Sisasimbo sūngurīhorī-rīhūndeimbi ai sinei wakīrīhorī manimboeia ai botifi haya, asūkai adūkari ŋgoafina mahu. Raniyu asu ŋgorū sina Barnabas dibombo Debinambo mahafani.

21-22 Rani ŋgoafihū aboedi hoafi ra bokarimari-heneanda asu nindou afindi ai Sisasimbo sūngurīhorī-rīhūndei-mbimboyahi tūkūmehindi. Raniyo asu ai hihiriyafine Ristra, Aikoniam, asu Andiok rāninambo hafani sūngurīhorī-rīhūndeimbi ŋginandifi-nandūrūhi safaniya, “Se Godimbo ndondihi anihondūmbo-ndīhorī ndūhūndi. Tñjirifo afindi sihefimbo tūkūndifemboe sihirī God ŋginindi hifandarandi ranambe hombohūnda,” masafani.

23 Asu mamami ŋgoafihū anihondūmbo-rīhindeimbi ranaheimbo nindou hifandi-yondūrī rambo kafoarīneapurī hena asu sesi wehiyafandūhi Godimbo didibafi-mefineandi. Asu ai Adūkariimbo anihondūmbo-marīhorī ahandi warīwami aheimbo hinījgi-marīneandūrī.

Ai hihiriyafine Siria-yafe-ambe Andiokinambo mahafani

24-25 Raniyo ai Pisidia-yafe mbusūmo hafanimbo Pamfiria-yafeambe tūkūyafine Pergahū hoafi-wataporimbo-rīnīrū mburina asu Atarianambo mahafani.

26 Ateriahū ai sipambe fariyafine hena Andiokinambo sepimindi maho. Ranihū horombo Sisasimbo anihondūmbo-rīhindeimbi ai ahafanimbo Godindi ratūpuri ratūpurimbohūnda hinījgi-rīhipirūhi seiya, “God ai sihafanimbo hipoambo-ndēapirūhi mbifarīhepīr-amboane,” masei. Asu ai ratūpuri ra ratūpuriyafani moendi-marīneandi.

27 Ai Andiokihū tūkūyafine hena, anihondūmbo-rīhindeimbiimbo gugurimarīneandūrī. Asu muṅgu-moatūkunī God ai ahafandi warī sūngu ratūpuri-mayu ranahambo hoafimefani. Ai hoafiyafandūhi safaniya, “God ai ŋgorū nafī nafīmaranda Suda-yafe ndīfo ai-amboanī Godimbo anihondūmbo-marīhorī,” masafani.

28 Asu ai afindi si Sisasimbo sūngurīhorī-rīhūndeimbi-babidimbo marīfani.

15

Serusaremihū Sisasimbo anihondūmbo-rīhindeimbi-yafe bogorī ai gugurī-mefundi

1 Ranīyo asu nindou bīdīfīri ai Sudianīpoedi Andiokīna kosīmo Suda-yafe ndīfo Sisasīmbo anīhondūmbo-rūwureimbīmbo yamundīrūpurūhī yahomoya, “Se Mosesīndī hohoanīmo sūngufekoate-ndīmondūhī sīhamundī fīhoearī kefe tīrīhefekoate-ndīmondanī asu ŋgīrī aboedambo-ndafundī,” mehomō.

2 Asu Por Barnabas ai Sudiahūdī-babīdīmbo hoafīna sīmborī sīmborī-memo. Ranīmboemo anīhondūmbo-rundeimbī ai hoafī fīrūdūmondūhī yahomoya, “Por, Barnabas asu nindou bīdīfīrī-amboanī ai Serusaremīnambo mbīhomo-ndamboane. Asu ai hoafī ra Kraīsīndī hoafī sowandūmo homo-rundeimbī asu hīfandī-rundeimbī-babīdīmbo dīdīboado-mbīrundamboane,” mehomō.

3 Anīhondūmbo-rīhindeimbī ai koamarī-hehipura mahomo. Ai Finisia asu Samaria-yafeambe mbusūmondūhī homo hoafīyomondūrūhī yahomoya, “Asu sīhefī ndīfo amboanī Sisasīmbo anīhondūmbo-marīhorī,” mehomonda asu anīhondūmbo-rīhindeimbī muṅguambo ai afīndī hīhīfī-hīhīfī-mayei.

4 Ai homo Serusaremīhū tūkūmefunda anīhondūmbo-rīhindeimbī Kraīsīndī hoafī sowandūmo homo-rundeimbī asu hīfandī-rundeimbī ai ahamumbo hīhīfī-marīhūpurī. Asu Por Barnabas ai muṅgua-moatūkunī God ai ahafandī warī sūngu ratūpurīmayu ranahambo hoafīmefīnandūrī.

5 Ŋga asu anīhondūmbo-rundeimbī Farisihūdī bīdīfīrī ai botīyafu hoafīyomondūhī yahomoya, “Sīhefī ndīfo ai ahamundī fīhoearī karu tīrīmbīhou-ndamboane asu ai Mosesīndī ahīnūmbī hohoanīmo sūngumbrīhind-amboane,” mehomō.

6 Ranīmboemo Kraīsīndī hoafī sowandūmo homo-rundeimbī asu hīfandī-rundeimbī ai hoafī ranahandī nīmīndī wataporīyo dīdīboadofembōhūnda gugurīmefundī.

7 Ai wataporīyomo homo muṅgumayoa asu Pita ai nūṅgumbo hoafīyupurūhī yahuya, “Wandafī mamī, se fīfīrūdī horombo hondū God ai seambeahīndī wambo kafaore hīnīṅgīmareandīrī sīhefī ndīfo ranaheimbo wandī yasīmondīnambo aboedī hoafī hoafīyowanī hīmborīyohū anīhondūmbo-fembōhūnda.

8 God ai muṅguambo nindou-yafe hohoanīmo ra fīfīreandī. Ai sīhefī ndīfo ranaheimbo yīnī mehu ra nafuimbohūnda Yīfīafī Aboedī masagadūrī sīhefīmbo masemunī nou.

9 Ai moai sīhefīmbo ṅgorū sūngureandūhī aheimbo ṅgorū sūngurearū, ṅga wanī. Ai anīhondūmbo-marīhinda asu God ai ahei ṅgusūfoambe ramareandūra sūrūhehindeimbī tūkūmehīndī.

10 Ŋga nīmboe asu se Godīmbo randīhu hoeīndīhurū yahomo hōumboa? Se ṅgīrī sīhefī ndīfoambo sīhamundī fīhoearī karu tīmbīrīhōund-amboane mbīsīmondūhī aheiwamī nīmboreimbī moatūkunī nandundī. Ŋga horombo sīhefī amoao asu sīhīr-amboanī nīmboreimbī moatūkunī ra ṅgīrī ndahumīndefī.

11 Suda sīhīrī ndarīhu anīhondūmbo-arīhundī ana, Sisasīndī hīpoambonambo aboedambo-ndahumboyefī, ṅga asu sīhefī ndīfo aīamboanī ranīnambo aboedambo-ndahimboyei,” mehu.

12 Barnabas Por ai Godīndī ṅgīnīndī nafuimbo moatūkunī asu hepūnīfeimbī moatūkunī ra God ai Suda-yafe ndīfombo ahafandī warīsūngu ramareandī ranahambo ndorīne wataporīmbo-marīnandī. Asu muṅgu ai wataporī ra hīhīmborī-yomondūhī hīmbo yaṅgīrī kūmarundī.

13 Hoafi moendi mayowa asu Sems ai hoafiyuhū yahuya, “Wandafi mamī. Se wandi hoafi hīmboriyomo.

14 Saimon ai haponda ndore korifoare hoafiyuhū yahuya, God ai ahandi hīpoambofe hohoanimo nafuiyuhū sīhefi ndifo bīdīfirambo weangurūhi wand-anei mehu.

15 Asu Godīndi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi hoafi-amboa mamī yahurai-ane. Ai yaru hoafi nda sūrū papīmarūndi:

16 Adūkarī ai hoafiyuhū yahuya,
‘Defitīndi mamīsīrī ai worī nahurai bīrimefoendi,
ŋga sūngunambo ro hīhīndahe koda

asu ahandi mamīsīrī ra asūkainda botīndīhe-amboyahi

nindou ai worī bīrifoare mbura sīmborī worīmbo-arandi nou.

17-18 Ranamīmbo asu nindou amurī ai randīhi Adūkarīmbo kokondi-horīmboyei.

Asu muŋguambo Suda-yafe ndifo ro wand-anei masahi ranai-amboa kokondi-horīmboyei. Hoafi nda horombo hondū ndani-moatūkuni tūkūndīfemboe mehu-ane.

Adūkarī ai yare hoafīmayu ai rani-moatūkuni raremarandi,
asu horombo hondū nindou ai ra fīfīrīmarīhīndī, mehu.”

Amos

9:11-12

19 Ranīmboyo asu Sems ai hoafiyuhū yahuya, “Ro rarīhe hohoanimoayahī sīhefi ndifo ai hīhīriyahī Godīmbo sowana mahei ranaheimbo sīhīrī ŋgīrī tīŋīrīfo ndahundūri.

20 Wani, ŋga sīhīrī aheimbo pasambe ndandīhu hoafīndefomboane. Kabomombo sesī dīdībafīfe sīhefeimbi sesīpoanī, nīmōrehī sīsīhīmōpoanī asu anamīndīhoandī bīrabīrīyōpoanī, nīnīhondī amīnda-wōfīfeimbi asu horī sesīpoanī.

21 Ai ŋgīrī randīhīndī ra nīmōe horombo peyomo houmbo haponda muŋguambo ŋgoafi adūkarambe nindou ai Mosesīndī hoafi bokarīhoemo arundī. Asu muŋguambo ŋgoafīmbo nīmarīmbo si ranambe Suda-yei rotu worambe ritīmīru arundī,” mehu.

Suda-yafe ndifo anīhondūmbo-rīhīndeimbi ahei pas-ane nda

22 Ranīmboane asu Kraīsīndī hoafi sowandūmo homo-rundeimbi-yomo hīfandīru-ndeimbi-yomo asu anīhondūmbo-rīhīndeimbi-yei ai hoafi fīrīhūmūndīhī seiya, “Sīhīrī-hūndī bīdīfīrī ai Por Barnabas babīdīmbo Andiokīnambo hōmbohūnda koandīhehu-purīmboane,” masei. Ai Suda, ahandī ndūrī ŋgorū Barsabas, asu Sairas ahafanīmbo ŋgafanī sei hīnīŋgīmarīhipīrī. Yimbu ai anīhondūmbo-rīhīndeimbi-yei bogorī-yafanī.

23 Ahafandī warīhū ai pas mamī koarīhoe-mōndūhī hoafīyo-mōndūhī yahomoya:

“Ro Kraīsīndī hoafi sahumīndefī hefī rīhūndeimb-ane fī asu hīfandīrīhu-hūndeimb-ane fī. Suda-yafe ndifo anīhondūmbo-rīhīndeimbi Andiokīhū, Siriahū, Sirisiahū anīboadei, se karīhasī-handūrī.

24 Ro hīmborī-yeifīmboane fī rohūndī bīdīfīrī ai homo wataporī-memondamboyo sīhei hohoanīmo mamīkarī-marandūrī, ŋga asu ro moai ahamumbo randundī sefī.

25 Ranīmboane asu ro hoafi fīrīhūmīndefī mburīhu sefīya ro nindou sīheimbo sowana koandīhe-hupurīmboye fī. Ro nindou ra yīhoefī ŋgunīndī Barnabas asu Por-babīdī koamarīhehupīrī.

26 Ai moai ahafandi fimbo hohoanimo-yafani, nga ai sihefi Adūkarī Sisas Kraiś ahambo-hūndambo ahandi ratūpuri ratūpuri-mayafani.

27 Raniṁboyefi ro Sudaś asu Sairasiṁbo koandihehupira ngafani hoafi ro sūri paparihundi rahurai randine ahafandi yafambenambo hoafindambo-yafani.

28 Yifiafi Aboedi ai yihoeṁbi mbusūmo niṁariṁbo asu ro mamī mamberihu hohoanimo-yefūhi sefiya, 'Ro ngiri ngorū tīṁūmbi hohoanimo sihei wami nandihundi,' maseṁ, nga se ndani hohoanimo yaṁgiri aniṁbo randihimboyei.

29 Se kabomombo sesi didibafife sihefeimbi sesipoani, hori sesipoani, ninihondi aminda-wofifeimbi sesipoan, niṁorehi siṁihimopoani asu animindihōandi birabiri-yopoani. Se rani hohoanimo sūṁgufepoani. Se rani-moatūkuni ra hinīṁgarihindī ana, aboedindeimboyei. Yihoeṁbi hoafindear-ane, nga se aboedi niṁboadei," mehomo.

30 Raniyo asu Serusaremiṁhūndi anihondūmbo-rīhindeimbi ai nindou yimbuyimbu ra koamari-hehipura Andiokīnambo mahanimo. Asu ai anihondūmbo-rīhindeimbi gugurundūri mburu pas ra masabudūri.

31 Anihondūmbo-rīhindeimbi ai pas ranambeahindi aheimbo ngīnemindīndūriṁbo hoafi hoeirihi hehimbo hihi-fihifi-mayei.

32 Sudaś asu Sairas ai Godīndi hoafi hoafiyafani rinandeimb-anafani. Raniyo asu yimbu ai aheimbo afindi ngīnemindīṁbo hoafi hoafiyafinandūri marinandi.

33-34 Yimbu ai Andiokīhū niṁgo-niṁgo-yafine mburina anihondūmbo-rīhindeimbi ai ahafaniṁboya, "God ai aboedi-aboedi mbireapir-amboane asu ngusūfoambe afurinde kündeambui," sei hehi nindou koamari-houpiri ranahamumbo sowana koamarihehipira hihi-yafine mahafani.

35 Nga Por asu Barnabas ai Andiokīhū manimbafani. Ranihū yimbu ai nindou bodimondi-babidi Adūkarīndi hoafi bokarihe-neandūhi yamundi-marineandūri.

Por Barnabas ai yūkūribi-mefineandi

36 Sūṁgunambo Por ai Barnabasimbo hoafiyundūhi yahuya, "Sihiṁbi muṁgu ngoafi adūkarī sapo Godīndi hoafi horombo bokamari-hehoandi rani ngoafinambo anihondūmbo-rīhindeimbi ai nūṁgumbayahi rani ndūfosimbo gagimboane," mehu.

37 Barnabas ai Sonimboyu Makimboyu randeimbi-mayu ranahambo ai-babidi semūdū hombo mehu.

38 Horombo Son Mak ai Pamfria ngoafihū ahafanimbo hinīṁgimareapiri, nga moai ai-babidi Adūkarīndi ratūpuri, ratūpuriyu hu. Nga asu Por ai ahambo moai semūdū-hombo yifiriyu.

39 Yimbu ai siṁbori hoafiyafine hena yūkūribi-mefineandi. Barnabas ai Mak serūmūdū haya sipambe fariyafine hena Saiprusinambo mahafani.

40 Nga Por ai Sairas serūmūdū mahafani. Anihondūmbo-rīhindeimbi ai ahafanimo hoafiyeihi seiya, "Adūkarī ai sihafanimo moani hiṁpoambo-ndeapirūhi mbifarihepīr-amboane," masei.

41 Yimbu ai Siria, Sirisia-yafeambe hahabodifani wakirineandūhi anihondūmbo-rīhindeimbiṁbo ngīniṁari-nandifinandūri.

16

Timoti ai Por-dībo mahu

¹ Por ai Derbe ŋgoafi hu ŋgasūnde haya Ristra ŋgoafina mahu. Sisasimbo sūngurūri-randeimbī mamī, ahandī ndūrī Timoti ai ranihū mamaru. Ahandī hondī ai Sudahūndī anihondūmbo-reandeimbīyo, ŋga asu ahandī afīndī animbo Grikihūndīyu.

² Ristrāhūndī asu Aikoniamihūndī anihondūmbo-rīhindeimbī ai Timotimbo ahinīyeihī seiya ai nindou aboed-ani masei.

³ Asu Por ai Timotimbo ahandī sūngu semūndū-hombo yahu haya hoanimo-mayu. Ai Sudahūndī ranī hīfihū manīngomo ranahamumbo hohoanīmoyuhū ahambo serūmūndū haya ahandī fi hoearī ra karirī tīmarīherū. Sapo muŋguambo ai fīfirundī Timotindī afīndī ra Grikihūndī-mayuwambo.

⁴ Ai ŋgoafi adūkarīnambo homo tūkūyafu, homo tūkūyafu rundūhīyo asu horombo Kraisīndī hoafi sowandūmo homo-rundeimbī asu hīfandī-rundeimbī Serusaremihū hoafi ranī sūnguru masīhoemo ra anihondūmbo-rīhindeimbīmbo masabudūrī.

⁵ Asu ranīmboyo Kraisīndī nendī ranai hoafi ranīnambo ŋgīnīndī anihondūmbo-rīhindūhī muŋguambo si aho ra nindou ai afīndī tūkūyahi marīhūndī.

Por nindou mamī Masedoniahūndī hoeimarirī

⁶ Ŋgīmī ai Frigia, Garesia-yafeambe homondane, Yīfiāfī Aboedī ranai ahamumbo nindou Esia hīfambe ranaheimbo Godīndī hoafi hoafīyo-ndūrīpoanī meho.

⁷ Ranīyomo ai Bitinia hīfīnambo hombo yahomo houmbo Misia-yafe yūpupuikīmī tūkūyafundane, asu Sisasīndī Yīfiāfī ranai ahamumbo ranafī hombo yowanī mehoporī.

⁸ Ranīyomo asu ai Misia nafīyafu hou Troas ŋgoafīnambo mahanīmo.

⁹ Ranīyu asu ranī nīmbokoanī Por ai yafogoadīnambo nahurai ranīpoanīmbo moatūkunī hoeireandane, nindou mamī Masedoniahūndī ai botīfi nūngumbo hūti-hūtīrūrūhī yahuya, “Se ndanafī kosafī yīhoefombo farīhawamunī,” mehu.

¹⁰ Por ai ranī-moatūkunī hoeire hayamboyo ro hohoanīmo-yefomboanefī God ai ranaheimbo ahandīmayo hoafi ra hoafīmbohūnda koamarīhemunī. Ranīmboane asu nīmehūnou ro Masedonia hīfīnambo hombo naporīhundūhī nafī kokomarīhundī.

Ridia ai Godīndī hoafi sūngumareandī

¹¹ Sipambe farīyahu Troas ŋgoafi hīnīngīrīhu hohu asu Samotres airanīnambo hefī asu ŋgorū sihū Neapolis ŋgoafīhū tūkūmehundī.

¹² Ranīyefī asu ranīhū hīnīngīrīhu hohu hefī, Firipai ŋgoafīhū tūkūmehundī. Masedonia-yafe hīfambe Firipai ŋgoafi adūkarī Rom ai hīfandī-marundī. Ranīhū tūkūyahu yahunūmbī nīmī manīmboefī.

¹³ Ŋgoafīmbo nīmarīmbo si tūkūfeyoane, asu ro hefī ginīrūmbī ŋgoafi tebūnanī tūkūyahu mburīhu, hoekīmī mahefī. Hoe ranī fikīmī ranīpoanīmbo fondī Godīmbo dīdībafī-fembohūnda fondī mbanīngoyo sefī hoahumboyefī mahefī. Ranīhū nīmorehī bīdīfirī ai gugurīyahi nīmarei-ane asu ro ai-babīdī wataporīmayefī.

¹⁴ Nīmorehī mamī adūkarī ŋgoafi Taiatairahūndī, ahandī ndūrī Ridia, ai hoafi ro hoafīmayefī ra hīmborīmayo. Ranai ana Godīmbo dīdībafīfe

hoafiyorandeimbî asu ai hamburî hoearîfihî kaki semîndî-randeimb-ane. Adükarî ai ahandî ngusüfoambe hohoanîmo botîmare-andamboyo Por ai hoafî, hoafîmayu ra anîhondümbö-mareandî.

15 Ai ahandî worambeahîndî-babîdîmbo hîmonî hundürümayeî. Ai hîmonî hundürüyo mbura yîhoefîmbo hoafîyohü yahoya, “Se ro Godîmbo anîhondümbö-marîhinî ra fifîrîndundühî ana, se wandî worambe dîfomo nîmandomo,” meho. Ai yîhoefîmbo hütî-hütî-maramuna-mboyefî, asu ro ahandî hoafî süngu mahefî.

Por ai Sairas-dîbo Firipai ngoafîhü karabusî-mefîneandi

16 Mamîmbo ro Godîmbo didîbafîfembo fondühî hefane, moanî ratüpurîyo-randeimbî nîmorehî mamî yîhoefîmbo nafîni hoeimareamunî. Nga moaruwai nendî ahandî fiambe nîmarîmbo nîni-moatükunî süngunambo tüküfemboayo ra hoafîyo-marandî. Ranîmboyo asu nindou ai ahandî hoafî hîmborîmbo ranahambo hîfandîru-rundeimbî ahamumbo kaki adükarî sahüpurî marîhündî.

17 Ranîyo nîmorehî ranai Por-babîdîmbo yîhoefî süngu hohüyo asu ai yare puküna hoafîyowohü yahoya, “Nindou ndanai ana God Nîmoamo Hondü amaru ranahandî ratüpurîyomo-rundeimb-anemo. Rananemo asu God ai sîheimbo aboedambo-fendürîmboayu hoafî ra hoafîyomo rundühanemo,” yaho marandî.

18 Munguambo si ai rapomayo hoamboyo asu Por ai ranahambo yîboaruko-yîboarukofi haya, asu ai hîhîrîfî nüngumbo moaruwai nendî amaro ranahambo hoafîyundühî yahuya, “Ro Sisasîndî ndürînambo hoafayahî se nîmorehî ranahambo hînîngîndo hawa ngafî,” mehundo. Ranîyo asu moaruwai nendî ranai mamî ranî sîmboanî hînîngîre haya maho.

19 Ahambo hîfandîru-rundeimbî ranai ahamundî kaki semîndî nafî awarîmarîhoayo ra fifîrîmarundî sapo nîmorehî ra ngîrî nîni-moatükunî tüküfemboayo ra asükai hoafîndo. Ranîmbo-anemo ai Sairas asu Por ahafanîmbo kîkîhîrîpîndümo mburümbö kiafu hürüpündîmo nindou adükarî ahamundî koadürü guguru nîmarîmo rundühî mahomo.

20 Ai ahafanîmbo sowapündümo nindou hoafî hîmborîyomo-rundeimbî ahamumbo soana homo hoafîyomondühî yahomoya, “Nindou yimbu ndanana Sudahünd-anafanî, nga aiyafanî nindou sîhefî adükarî ngoafîhü amarei ranaheimbo moaruwai hohoanîmo botîmarîneandî.

21 Ran-anafanî nindou Romîhündî sîhîrî ahînûmbî hohoanîmo süngukoatembo-mayo ranahambo yamundarîneandî,” mehomo.

22 Ranîyeî asu nindou afîndî ranai ahafanîmbo ranîmbohünda papîhoafî-marîhüpîrî. Ranîyomo asu hoafî hîmborîyomo-rundeimbî ai ahafandî hoearî yümündühaupîrî mburu hoafîyomondühî yahomoya, “Ahafanîmbo wofî bogorînambo harîmbemopîra-mboane,” mehomo.

23 Ranîyomo asu ahafanîmbo wofî bogorîmayo ranambo puküna buburüpîrî mburu, asu karabusî-marupîrî. Ranîyomo nindou karabus worî hîfandî-randeimbî ahambo hoafîyomondowohü yahomoya, “Se ahafanîmbo wudîpoapondo hîbadapîrî,” mehomo.

24 Ranîyu nindou ranai hoafî ranahambo hîmborîyu mbura ahafanîmbo karabus worî safambe ragu nîmî ahi yîrîfoneimbînambo yitîjarîhü hüputüpu-rapürîmündî hînîngîmareapîrî.

25 Ranīyafanī Por Sairas ai nīmbī mbusūmondūhī nīmarīfanīmbo herūyafandūhī Godīmbo dīdībafī-mefīneando. Asu nindou bīdīfīrī karabusīyafu mamarīmo ranai ahafanīmbo hīmborī-memopīrī.

26 Asu nīmehūnou hīfīthe afīndī tūkūfehūyo karabus worī kambohoanī ranai fīfīmīmayo. Ranīyo nīmai yipurī ranai sūbūdīhoehūyo nindou karabus worambe mamarīmo ahamundī fihīndī sen makiaro ra fufurīmarīhoayo.

27 Ranīyu asu karabus hīfandarandeimbī ranai botīfī yipurī sūbūdīhoai menjorowa hoeire haya nindou ai mbafefou yahu haya yīhīmboyuhū penau hoandarī semūdū haya wandīhoarī hīfokoandīhea yahu haya ramefiyu.

28 Nga Por ai heiyuhū yahuya, “E! Se sīhafī fi yimbūndamboya fī! Ro-ana munju amare fī,” mehuamboyo.

29 Ranīyu karabus hīfandī-randeimbī ai nindoumbo hai sowandūmo sīnīmo yahu mīngīyu hoafīyu mbura nīmai worī safambe pīpīyu hu Por Sairas yafandī yīrīkīmī hīhamīndarīyuhū piyu menjuru.

30 Ranīyu ai ahafanīmbo sepīrīmūdī weindanī hūfu nīmarūmbo hoafīyupurūhī yahuya, “Rītīfo yimbu, ro nīnī nūnūngundīheanda God ai wambo aboedambo-mandeandīra?” mehuamboya fānī.

31 Asu ai sīmborī safanīya, “Se Sisas Adūkarī ranahambo anīhondūmbo-ndīworanī anīmbo asu God ai sīhambo, sīhafī worambeahīndī-babīdī aboedambo-ndeandūrūmbui,” masafanī.

32 Asu ranīyo Por Sairas ai karabus hīfandī-randeimbī-mayu ranahambo nindou mamī ranī worambe manīmboei aheimbo kameihī parīnerī hena Adūkarīndī hoafī hoafīmefīnandūrī.

33 Ranīyo asu ranī nīmbokoanī karabus hīfandī-randeimbī-mayu ranai ahafanīmbo sepīrīmūdī mbura ahafandī masīmei ra popoaimarandī. Ranīyo asu ai ahandī fikīmīnīndī-babīdīmbo munju hundūrūmayei.

34 Ranīyu ai ahafanīmbo sepīrīmūdī hafu ahandī worambe nīmarūmbo sesī sagapīra masowasīfanī. Asu ai ahandī fikīmīnīndī-babīdī haponda Godīndī hoafī hīmborīyei mburīhū anīhondūmbo-marīhīndī ranīmbohūnda hīhīfī-hīhīfīmayei.

35 Ranīyomo siambe hoafī hīmborīyomo-rundeimbī ai prisman bīdīfīrī koarīhoupurūhī yahomoya, “Hapoana se nindou yimbu ranahafanīmbo hīnīngīndowapīra mbīhafanda-mboane,” mehomo.

36 Ranīyu nindou karabusīmbo hīfandī-randeimbī ai Porīmbo hoafīyundūhī yahuya, “Hoafī hīmborīyomo-rundeimbī ai ‘hīnīngīndowapīra mbīhafanda-mboane,’ mehomonda-mboanahī sīnī hoafayahapīrī, nga hapoana se aboeda ngafanī,” mehupīrī.

37 Asu Por ai prisīmanīmbo hoafīyupurūhī yahuya, “Ro-ana Romīhūd-anehī, nga ai yīhoehīmbo nīnīhūmboyo hoafī hīmborambe nindou hīmboahū buburūmunī mburu, karabus worambe koamafoarūmunī. Asu ran-anemo haponda ngoafīna yīhoehīmbo dībo semīndīmunī koehefembo hohoanīmoemo. Refeana wanī! Nga ahamundīhoarī anīmbo sīfomo sowandūmomunī koarīhoumuna ngemboye hī,” masafandamboemo.

38 Asu prisman ranai ahafandīmayo hoafī ra hoafī hīmborīyomo-rundeimbīmbo hoafīmemo-puramboemo. Ranīyomo asu Por Sairas ai Romīhūd-anafanī hoafī ra hīmborīyomo mburu yīhīmbo-memo.

³⁹ Ranîyomo asu ai homombo ahafanîmboya, “Karîhapîsî, ro hütîyefî,” yahomo mburu moanambühî sowapündümo mahomo. Asu ranîyomo ahafanîmbo hoafîyomopîrühî yahomoya, “Se njoafî nda hîninjîndîne hena ngorü goanîni njoafanî?” mehomö.

⁴⁰ Ranîyafanî ai karabus worî ra hîninjîrîne hena Ridiandî worîna mahafanî. Ranîhü anîhondümbö-rîhindeimbî ai mafandî-hindamboyo asu aheimbo ngusüfoambe kîkîmî-foarîneirî hena mahafanî.

17

Tesaronaika-hündî ai Por Sairasîmbo hürütümarîhüpî

¹ Ranîyafanî Por Sairas ai hafanî Amfiporis Aporonia njoafî kefoene hena hafanî Tesaronaika njoafîhü tükümeffîneandî. Ranîhü Suda-yafe rotu worî mamî mafondaro.

² Ranîyu asu Por ai yaremarandî süngu Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nîmarümbö ngîmîmbo moanî nîmarîmbo si ra ai-babîdîmbo Baiborambeahîndî hoafî ranahambo ndorîhi wataporîmbo-marîhündî.

³ Ai aheimbo Godîndîmayo hoafî ranahandî nîmîndî ra wataporîmbo-randühî yahuya, “Nîdou God ai ahambo nîmorehî nîdownenîhîmbo aboedambo-fendürîmbo kafoarîrî hîninjîmarîrî ra Krais-ani asu ai asübusî afîndî semündü haya yîfîyu mbura asükaiyu botîmefîyu,” mehu. Asükaiyu hoafîyuhü yahuya, “Sîsas ndanahambo ro sîheimbo hoafayahî ai Krais-ani,” mehu.

⁴ Nîdou bîdîfîrî ranîhündambo ai hoafî ranahambo anîhondümbö-rîhi mburîhü, Por Sairasî-yafandî süngu mahei. Nîdou bîdîfîrî Grikîhündî Godîmbo hohöanîmo parîhoreimbî asu nîmorehî afîndî bogorîmbo-yahindeimbî ai-amboa ahafandî süngu mahei.

⁵ Ranîmboyo asu Sudahündî bîdîfîrî ai ngusüfoambe moaruwai-marapura nîdou bîdîfîrî funîru wakîrundeimbî maketambe manîngomo ranahamumbo gugurîmarûpura ai homo nîdou afîndî gugurîpurî mburümbö hohöanîmo botîmarîpura njoafambe ngînîndî hoafemo wakîmarundî. Ranîyomo asu ai Por Sairas kîkîhepîmîndî nîdou afîndî burîmemo ranahamumbo sowana sepîmîndî homböhünda ahafanîmbo kokorupîrühî Sesonîndî worîna pîpîna mahomo.

⁶ Nja ranîyomo ahafanîmbo hoiefepîrîkoate-yomondühî-yomo, ai Sesonîyu asu anîhondümbö-rundeimbî bîdîfîrî-yomo ahamumbo nîdou bogorîmboayafu mamarîmo ahamumbo sowana kîafu hürüpündümo mahomo. Ai homo puküna hoafîyomondühî yahomoya, “Nîdou ndanai ana munjuambo hîfî ranîhü moaruwai hohöanîmoyomo marundî ranemo asükai haponda ndanîhü tüküyafu anîngomo.

⁷ Asu Seson ai ahafanîmbo worînimareapîrî. Nja nîdou munju ndanai ana adükarî bogorî hondü Sîsarîndî ahînûmbî hohöanîmo gogonîmbo-rîheneandühî safanîya, ‘Awî nîdou adükarî bogorî ngorü manînggu, nja ahandî ndürî Sîsas-ani,’ safanî marînandî,” mehomö.

⁸ Ranîyomo njoafîhündî bogorî-yomo asu nîdou afîndî-yei ranai hoafî ranahambo hîmborîyei hehi afîndî hohöanîmoyeihî ngusüfoambe moaruwai-marandürî.

⁹ Ranîmboemo nîdou bogorî ai Sesonîyu bodîmondî-yomo ahamumbo kot pemîndomo mehömönda asu ai kakî masabupura hîninjîmarîpura mahomo.

Por Sairas ai Beria ŋgoafihū mamarifani

10 Mamī rani nimbokoani anihondumbo-rihindeimbi ai Beria ŋgoafinambo Por Sairas koamarihhipira mahafani. Ai hafani Beria ŋgoafihū tüküyafine mburina Suda-yafe rotu wori mafengoro ranambe kefoene mahufani.

11 Beria ŋgoafihū Suda mamarei ahei hohoanimo ra Tesaronaikahündi-yafe hohoanimo ŋgasündimareandi. Beriahündi ai Por Sairas-yafandi hoafi himboryei mburihū, asu hoafi ranahambo masahümündi. Raniyo ai muŋguambo si maho Bukambeahi hoafi ra hoeirihi marihündi ahafandi hoafi ra anihondümbayo sei hehi.

12 Raniyei asu Sudahündi afindi ranai hoafi ranahambo anihondumbo-marihindi. Asu Grikihündi nimorehi ndüreimbi bogorimbo-yahindeimbi afindi asu nindouwenih afindi ai hoafi ranahambo anihondumbo-marihindi.

13 Por ai Beriahündambo Godindi hoafi bokari-marihendüri ranahambo Tesaronaikahündi Suda ai himboryei hehi Beria ŋgoafihū amboa hei tükümehindi. Raniyo asu Tesaronaikahündi ai nindou Beriahündi-mayei ahei ŋgusüfoambe moaruwai hohoanimo botimarihindüri.

14 Raniyei asu anihondumbo-rihindeimbi ai hohoanimoyeih seiya Porimbo moaruwaimbo ndihorimboyei sei hehi ahambo hoekimi koamarihhehora mahanu, ŋga Sairas Timoti ai Beriahū mamarifani.

15 Raniyomo nindou bidifiri ai Por sowaründümo hou ai-babidi Atens ŋgoafina mahomo. Asu Por ai yahuya, “Sairas Timoti ai nimai wamboswana mbisini-fandamboane,” mehuamboemo asu hoafi ra sowandümo hou hihiriyafu Berianambo mahomo.

Por ai Atens ŋgoafihū Godindi hoafi hoafimayu

16 Por ai Atens ŋgoafihū Sairas asu Timoti ahafanimbo hifandapirühi nimarumbo hoeireandane, ŋgoafi ranihū tiki god sisami afindi burimayo ranimbo ŋgusüfoambe nimbimayu.

17 Raniyu Por ai Suda-yafe rotu worambe Grikihündi bidifiri asu Suda bidifiri anihondumbo Godimbo hohoanimoyomo-rundeimbi ahamumbo wataporimbo-marapuri. Raniyu muŋguambo si maho ra nimorehi nindowenih maketambe gugureyahi nimateiane, hu ai-babidi nimarumbo wataporiyu marandi.

18 Raniyomo Epikurian asu Stoik fifirundeimbi nindou ranai Por-babidi hoafinambo simbori-simbori-memo. Ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou hoafi afindeimbi ndanai nini hoafi, hoafinda yahumboyuwa?” mehommo. Asu bidifiri ai hoafiyomondühi yahomoya, “Awi, ai ndifo-yafe sisami god mamī ranahambo hoafimbo yahumboani,” mehommo. ŋga Por ai Sisas yifihündi botimefiyu hoafi ra hoafimayuwambo ranimboemo asu ai rahurai yaru hoafimemo.

19 Raniyomo ai kansir Areopagus wafuwami mafandundi ahamumbo sowana Porimbo sowaründümo mahafomo. Ai homo ahambo hoafiyomondühi yahomoya, “Ro simbori hoafi nda se nindou aheimbo hoafiyafi arandi ra himboringbo sefomboanefi.

20 Asu ro shafi hoafi ra himboryefi hohu hoafi ranahandi nimindi ra fifirindihu sefomboanefi,” mehommo.

21 ŋga nindou Atens ŋgoafihū amarei anei asu ŋgorü ŋgoafihündi sühüsi Atens ŋgoafihū amarei anei ranai moai amuri hohoanimoyei rihündi, ŋga

wanî. Ai ana hoafi sîmborî engoro ranahamboane hoafiyo asu hîmborîyo ranîmbo yangîrî hohoanîmoayeî.

²² Ranîyu asu Por ai Areopagus wafuwamî kansîr-yomondî mbusümo nûngumbo hoafi'yuhü yahuya, "Nindou Atensîhündî, ro hoeirîheandane se-ana munguambo god ranaheimbo süngufe hohoanîmo-ane hohoanîmo-memo.

²³ Nga ro nafîna habodîhühi sîheî sîsamî god hoeimarîheandürî. Asu sîsamî godîmbo sesî sîhefe randeimbî fondî mamî hoeimarîheandî ranîfîhî se sürü papîmarîhündî ra yare hoafi'yowohü yahoya, 'Ndanana sîsamî god ro fîfîrifekoate-mayefî ran-ane,' meho. Nga asu se moai ranî god ra ahambo fîfîrîhorî, nga se ahambo moanî hohoanîmoyeî marîhündî God ranahambo haponda ro hoafi'ndahandürî samboanahî.

²⁴ God ai hîfî nafîra mbura asu munguambo moatükunî ranîfîhî nafîra hînîngîmareanda anîngo ranai Adükar-ani sünambeahî asu hîfîni. Ranîmboani aiana ngîrî nindou ai aheî warînambo worîmbo-rîhîndeimbî worî ranambe ana nîmandu, nga wanî.

²⁵ Ai moai rananî moatükunî mbonîmboramündî randî ranîmboane asu ngîrî nindou aheî warîna ahambo rarani-moatükunî fandîhehurî. Sapo aiani nindoumbo yangîrî nîngombo hohoanîmo, yafui asu munguambo ranîmoatükunî ra saimuni arandî.

²⁶ Amoa mamî ranahandambo-hündîyo God ai nindou mungua sîrî nafîmarandî munguambo hîfîhü nîngombohünda. Asu ai ahandîhoarî horombo nindou ranîhü nîngombo asu hîfî yûpupui kîkîre hînîngîmareandî.

²⁷ God ai yare hînîngîre hayambo hohoanîmoyuhü yahuya, 'Ranîhü dîboadimbo anîmbo asu ai wambo ro anîmboahî ra koko-mbîrîhündîramboane,' mehu. Ranîmbo-hündambo anîmbo nindou ai God nahi anîngu ranahambo kokondîhorî hoeindohorî-mboyeî. Nga God ai mamamî sîhefîmbo sowahî anîngunîyupoanî.

²⁸ Sîhîrî ai-dîbo yangîrî anîmboefî, ai-dîbo ahahabodefî asu ai-dîbo-aneî anîboadefî. Rahurai-ane sîheî herü fîfîrîundeimbî bîdîfîrî ai yaru hoafi'yomondühi yahomoya, 'Sîhîr-amboanî Godîndî nîmor-aneî anîmboefî,' mehomo.

²⁹ Sîhîrî Godîndî nîmor-aneî asu ngîrî sîhîrî randîhu hohoanîmondefühiya, God ai gor, sirfa kapa, nîmoeî ranî sîsamîyu mbîsefî. Asu ngîrî hohoanîmo-ndefühiya, God moanî sîhefîhoarî hohoanîmoyefî hohu sîhefî warînambo nafîmarîhur-ane mbîsefî, nga yowanî. God ai-ana gor, sirfa kapa, nîmoeî ranî sîsamîyupoanî.

³⁰ Horombo nindou ai Godîmbo fîfîrîfîkoate-mayeiamboyu rasîmboani ai moai aheimbo ngînîndîrandürî. Nga hapondambe ai munguambo nindou munguambo hîfîhü ranaheimbo yahuya, 'Se sîheî hohoanîmo moaruwai daboadanambo-ndîhi hehi wandî hohoanîmo süngundîhindî,' mehu.

³¹ Nga asu ai mamî sihî dîbonîyu hînîngîmareandî si ranambe ai mbumundî hohoanîmo süngundeandühi aheî hohoanîmo ranî sîmogodühi munguambo nindou yîbobonîndandürîmbui. Nga ai nindou mamî ranîmoatükunî ra hîfîfandîmbohünda hînîngîrîrîmboani. Nindou ra yîfîmayuwa God ai honîngumbeahîndî botîmarîrî ranani, nga ranahambo anîmbo sîhîrî anîhondümbonîndîhurîmboane," mehu.

32 Nindou bîdîfirî ai nindou yîfîhündî yangîrîfembo hoafî ra hîmborîyomo houmbo-yomo asu ai ahambo sîsîndî hoafîmarurî. Nga bîdîfirî ai hoafîyomondûhî yahomoya, “Asûkaindefî ranî-moatûkuni ranahambo sîhafî hoafî hîmborîndefo,” mehomondo.

33 Asu Por ai kansîrî-yomondî wataporî yare hînîngîreapurî haya mahu.

34 Nindou bîdîfirî ai ahambo sîngurîhorûhî hoafî ranahambo anîhondûmbo-marîhindî. Nindou mamî ahandî ndûrî Dionisius Areopagusîhündî ai kansîrîmbofi mamaru. Asu nîmorehî ahandî ndûrî Damaris ai-amboanî anîhondûmbo-mareanda asu nindou bîdîfirîyeyî hoafî ranahambo anîhondûmbo-marîhindî.

18

Por Korin ngoafîhû amaru

1 Sîngunambo Por ai Atens ngoafî hînîngîre haya Korin ngoafîna mahu.

2 Ranîhû ai Sudahündî mamî ahandî ndûrî Akwira hoeimarirî. Aiana Pondus-hündîyu. Nindou ranîyu ai ahandî nîmorehî Prisira-dîbo Itari hîfî hînîngîrîne hena asu Korinîna mahafe. Nindou mamî Rom ngoafîhû adûkarî bogorîmbofi nîmarûmbî ahandî ndûrî Krodius ai Sudahündî nindou munğu aheimbo yahuya, “Se Rom ngoafî nda hînîngîndîhi hehimbo ngorû hîfîna-ndahindî,” mehuamboyafe ai Korinînambo mahafe. Ranîyu asu Por ai ahafembo ranîhû hoeifepîrîmbo mahu.

3 Nindou yimbu ranai Por-babîdî mamî ranî ratūpuri ra ratūpuriyeyî rîhundeimbî wamboyu Por ai, ai-dîbo nîngumbo serî worî kakiyeyî marîhündî.

4 Munğuambo moanî ngoafîmbo nîmarîmbo si Por ai Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nîngumbo Sudahündî nindou ranaheimbo wataporîyu marandî. Nindou Sudahündî asu Grikîhündî aheimboya ahei ngusûfoambe botîndîheiranî asu Sîsasîmbo anîhondûmbo-mbîrîhinda yahuhayamboyu hüfu hoafîmendûrî.

5 Sairas asu Timoti ai Masadonia hîfî ra hînîngîrîne hena Korin ngoafîna kosafandanî Por ai Sudahündî ranaheimbo aboedî hoafî yamundeandûrûhî manûngu. Ai Suda-mayeyî aheimbo anîhondûmbo hoafîyundûrûhî yahuya, “Sîsas ana nindou God ai nindou aboedambofembo kafaorirî hînîngîmarîr-ani,” mehu.

6 Nga ai ahandî hoafî ra sahûmündî pirîhi mburîhû asu ahambo tîrîfoarîhorî hoafîmehündo. Ranîyu asu Por ai ahandî hoearî fîhîndî düdûbudî pûpûrûfî-foareandûhî sîmborî hoafîyundûrûhî yahuya, “Se hoafî ra hîmborîkoate-yeyî awararîhehindî ana, ro hütîrîharûpoanî, nga sîheihar-anei. Nga haponda ndühûnda ro-ana sîheimbo hînîngîndîhearû hehea asu nindou sîhefî ndîfo sowana, ngamboyahî,” mehu.

7 Ranîyu asu ai rotu worî ra hînîngîre haya worî akîmî Titius Sastusîndî worîna mahu. Nindou ranai ana Suda-yafe ndîfoyu, nga asu Godîndî hoafî sîngure randeimboyu.

8 Suda-yafe rotu worî hîfanda-randeimbi ahandî ndûrî Krispusîyu asu ahandî fikîmînîndî-yeyî ai Adûkarîmbo anîhondûmbo-marîhorî. Asu nindou afîndî Korin ngoafîhündî ranai Porîndî hoafî ra hîmborîyeyî mburîhû anîhondûmbo-marîhinda aheimbo hundûrûmarandûrî.

9 Por ai mamî nîmbokoanî ranîpoanîmbo moatükunî yafogoadînambo nahurai hoeireandane, God ai hoafîyundühî yahuya, “Se yîhîmbo-ndamboyafî, nga hoafîndafî ndandî.

10 Nga ro se-dîbo nîmboamboanahî ranîmboane asu sîhambo nindou ngorî ai ngîrî moaruwaimbo-ndeanîni. Nga wandî nendî afîndî ai adükari ngoafî ndanîhü nîmandeimboyei,” mehu.

11 Ranîmboyu Por ai mamî hîmbanî asu 6 amoamo ranîhü nîngumbo Godîndî hoafî aheimbo yamundeandürî marandî.

12 Gario ai Akaia-yomondî gafman bogorîmbofi nînguambeahîyo asu Suda ai mamîhüyafu mburûmbo Porîmbo ngîniîndîmarurî. Ranîyomo ai ahambo sowaründümo hoafî dîdîboadofe worîna mahomo.

13 Ai yahomoya, “Nindou ndanai ana nîmorehî nindouwenihî aheimbo Godîmbo hohoanîmombo ra ranîpoanîmbo yamunde-andürîhani asu ai ahînûmbî hohoanîmo hîfînambo-mareandî,” mehomo.

14 Por ai sîmborî ahamumbo hoafîyupurîmbo yahuhayamboyusî, nga Gario ai Sudambo hoafîyupurîhî yahuya, “Nindou ndanai sîhefî gafmanî-yafe hohoanîmo ra hîfînamboreandühî moaruwai hohoanîmombeimbonana ro sîhamundî hoafî ra hîmborîya.

15 Nga Suda se-ana sîhamundî hoafî, ndürî asu sîhamundî hohoanîmo ranîmboanemo se wambo sîfomo düduefundîrî, nga ambe, ranî-moatükunî ana sîhamundîhoarî ngomo dîdîboadondundî. Ro-ana yahurai hoafî hîmborîyo mburîmbo yîbobofembo-yahîpoanî, nga wanî,” mehu.

16 Ranîyu asu ai ahamumbo hoafî dîdîboadofe worî ranambeahîndî komarîhepurî.

17 Ranîyomo nindou bîdîfîrî ai nindou ahandî ndürî Sostenis, Suda-yomondî rotu worî hîfanda-randeimbî bogorî, ranahambo kîkîhîrundümo mburu hoafî dîdîboadofe worî ranî hangîfoanî harîmemondo. Nga asu Gario ai moai ranî-moatükunî ranahambo afîndî hohoanîmoyu, nga wanî.

Por Andiok ngoafîna hîhîrîfi mahûfu

18 Por ai Korin ngoafîhü afîndî sî nîngu mbura asu ai anîhondümborîhindeimbî aheimbo hîniîngîreandürî haya Senkrianambo mahu. Ranîyo Prisira asu Akwira ai Porîndî süngu mahafe. Horombo Por ai Godîmbo hoafîyundühü yahuya ro mamî moatükunî randîheamboyahî mehu. Ranîmbo nafuimbohünda ai ahandî mbîro ra tüpurîmarandî. Ranîyei asu ai Sirianambo sipambe farîyahi hehi mahei.

19 Ai hei Efesus ngoafîhü tüküyahi mburîhümboyei asu ranîhü Prisira Akwira hîniîngîreapîrî haya ai yangîrî Suda-yafe rotu worî ranambe kefuai hüfu nîngumbo Godîndî hoafî ai-babîdîmbo wataporîmayu.

20 Ranîyomo asu ai ahambo hoafîyomondowohü yahomoya, “Awi se ndanîhü gedühî nîmbafî,” mehomondo, nga “Ngîrîndahî,” mehu.

21 Asükaiyu ahamumbo hîniîngîfepurîmbo yangîrî hoafîyupurîhî yahuya, “God ai yîfîrayu ana, awi ro asükainda hîhîrîndahe dîdîmboyahî,” mehu. Ranîyu asu ai sipambe farîfi mbura Efesus ngoafî hîniîngîre haya mahu.

22 Ranîyo asu sip ai ho Sisaria ngoafîhü tüküme Feyo-wamboyu asu Por ai kusîfoai haya hafu Serusarem ngoafîhü anîhondümborîhindeimbîmbo hîhîfîrîrî haya Andiokînambo mahanu.

Aporos ai Godîndî hoafî Efesus ngoafîhü hoafîmayu

²³ Ranîyu asu Por ai Andiok ngoafîhü gedühî nün̄gu mburamboyu Gareisia asu Frisia-yafeambe ngoafî daburî wakîreandühî ranîhü Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbî amarei aheimbo kîkîmîfoefendürîmbo mahu.

²⁴ Nindou mamî, ahandî ndürî Aporos Sudahündî, Areksandria ngoafîhündî Efesus ngoafîhü manün̄gu. Nindou ai-ana hoafî aboedî hoafîyu-randeimbî asu Godîndî hoafî ra aboedî hamîndî ndore fîfîreandeimbîyu.

²⁵ Horombo ahambo Adükarîmbo süngufî hombo ranî hohoanîmo ra yamundî-marîhor-ane. Ranîyu asu ai ngusüfoambe botîreirühî nîmorehî nindoweniî ranaheimbo hoafî aboedî sagadürühî Sisas ai nindou God koamafoarirî ranahambo wudîpoapore hoafîyundürî marandî. Nga ai moai Sisasîndî hoafî aboedî muŋgua fîfîreandî, nga Son hundürü-marandürî ranahambo yangîrî fîfîrîmareandî.

²⁶ Asu ai hüfu Suda-yafe rotu worambe kefua nün̄gumbo yîhîmbokoate pîyu haya Godîndî hoafî hoafîmayundürî. Prisira asu Akwira ai ahandî hoafî hîmborîyafe hena ahambo sowarîndîfe hüfe ahafe worambe Godîmbo süngufimbo hohoanîmo ra ndorîne hoafîmefînando.

²⁷ Ranîyu asükaî Aporos ai Akaia-yafe hîfîna nga yahu haya ramefîyu-wamboyei, Efesusîhündî ai ahambo farihehorî hehî Aporos ai tükündîfiyuanî ndahorîmîndei sei hehî Godîndî hoafî süngurîhindeimbîmbo pas sürü papîmarîhündî. Ranîyu Aporos ai hu Akaia hîfambe tüküfî mbura asu nindou ranîhündâ God ai aheimbo hîpoambo-mareandürâ anîhondümborîmarîhindî ranaheimbo afîndîmbo aboedî mafarîhendürî.

²⁸ Ai Suda-babîdî sîmborî-sîmborîyuhî ndore hoafîyuhü ahei hoafî hîfînambo-mareandî nîmorehî nindoweniî-yafe hîmboahü. Ai Godîndî Bukambe hoafî ranînambo Sisas ra God ai nindou aboedambo-fendürîmbo kafoarîrî hînîngîmarîr-ani yahu hoafîyuhü nafuimayundürî.

19

Por ai Efesus ngoafîhü ratüpurîmayu

¹ Aporos ai Korin ngoafîhü nün̄guambe Por ai hîfî wafuambe ngoafî adaburo ra hoahoan̄gu hu Efesus ngoafîhü tüküfî Sonîmbo süngurürü-rundeimbî hoeimareapurî.

² Asu ai ahamumbo dudufipurühî yahuya, “Se Godîmbo anîhondümborîwuranî ahandî Yifiafî Aboedî sîhamundî wamî kosowai wanîyo?” mehuamboemo. Asu ai sîmborî ahambo hoafîyomondowohü yahomoya, “Yifiafî Aboedî ra ro moai hîmborîyefî,” mehomondoamboyu.

³ Ai yahuya, “Nînî süngure hayamboyu sîhamombo hundürü-marapurâ?” mehuamboemo. Asu ai ahambo hoafîyomondowohü yahomoya, “Sonîndî sünguyo hundürü-maramunî,” mehomondamboyu.

⁴ Por ai hoafîyuhü yahuya, “Sonîndî hundürü ranana nindou ai moaruwai hohoanîmo daboadanambofe hefembo aboedî hohoanîmo süngufembo-hündamboane. Ranîyu asu ai nindou Israerîhündî ranaheimbo hoafîyundürühî yahuya, ‘Se nindou wandî süngu tükefiyu ranahambo anîhondümborîndîhorî. Nindou ranana Sisas-ani,’ mehu.

⁵ Sonîmbo süngurürü-rundeimbî ai hoafî ra hîmborîyomo houmbo Adükarî Sisasîndî ndürînambo hundürü-memo.

6 Ranîyu Por ai ahamundîwamî warî manande-apuramboemo Yifiafi Aboedi ranai ahamundî wamî kosîwohü ranîpoanîmbo hoafînambo wataporîyomondühî Godîndî hoafî hoafiyomo-rundeimbî nahurai hoafîmemo.

7 Ramefundî ranana 12 nindou-yomo.

8 Ngîmî amoamo Por ai Suda-yafe rotu worî ranambe kefuai hüfu nüngumbo yîhîmbokoate hoafîyu marandî. Ai aheimboya, God ngînîndî hîfandarandî ranahambo anîhondümbö-mbîrîhinda yahuhayamboyu wataporîmborarü marandî.

9 Nga nindou bîdîfîrî ai ahei hohoanîmo tapîhamî-randürühî anîhondümböfoe-koateyeihî Sisasîndî nafî ranahambo nindou hîmboahü moaruwai hoafîmayei. Ranîyu asu Por ai aheimbo ranîhü hînîngîrearü haya, Sisasîmbo süngururü-rundeimbîmbo sepurümündî haya hu Tiranusîndî yamundîfe worambe muñguambo si wataporîmbora marandî.

10 Ranî-moatükunî ra yimbu hîmbanî yare marandamboyei Sudahündî asu Grikîhündî muñguambo Esia hîfîhü amarei, ai Adükarîndî hoafî ra hîmborîmayei.

Skefandî nindouwenihî nîmorî

11 God ai ranîpoanîmbo hepünîfeimbî moatükunî Porîndî warîsüngu yare marandî.

12 Ranîyo nindou bîdîfîrî ai yikunîmî gedühefe hoearî asu güdîfe hoearî ra Porîndî fi sündiandeimbî sahümündî hei nindou angünümboyeimbî aheiwamî manandîhinda ahei angünü ranai muñguyowohü moaruwai nendî ranai hînîngîrîhindürî hehi mahei.

13 Nga Sudahündî bîdîfîrî ai hoahoangomo wakîrundühî moaruwai nendî nindou fiambeahîndî ranîpoanîmbo ngînîndîna raguanamboru marundî. Ai moaruwai nendî hefoefembohünda Sisasîndî ndürîna yaru hoemarundî. Ai yaru hoafiyomondühî yahomoya, “Por Sisasîndî hoafî hoafîyu marandî ranahandî ndürî ranînambo ro sîheimbo anîhondümböanefî hoafayefî, nga se nindou ranaheimbo hînîngîrîhindürî,” mehomö.

14 Nîndou mamî Sudahündî Godîmbo sesi sîhai-randeimbî bogorî ahandî ndürî Skefa. Ahandî nîmorî 7-yomo ai ranî-moatükunî ra ratüpurîyomo marundî.

15 Nga asu mamî sihi moaruwai nendî ranai hoafîyopurühî yahoya, “Ro Sisasîmbo fîfîrîhinî asu Porîmbo fîfîrîhinî, nga se dîdemoa?” mehopurî.

16 Ranîyu asu nindou mamî ahandî fiambe moaruwai nendî nîmarümbîmayu ranai ahamundî wamî horîpîrîhoei piyuhü bubuhaimepura ai horî kapehü ahandî worambeahîndî safî yangîrî mafefundî.

17 Nîndou muñgu Sudahündî asu Grikîhündî Efesus ngoafîhü mamarei ranai hoafî ra hîmborîyei hehi, yîhîmboyeihî Adükarî Sisasîmbo adükarîni masei.

18 Ranîyei asu Sisasîmbo anîhondümbö-rîhoreimbî ai nindou hîmboahü tüküyahi moaruwai moatükunî ratüpurîyei marîhündî ranahambo weindahî hoafîmayei.

19 Hîmoarokoru-rundeimbî bîdîfîrî ranai ahei buk ranîpoanîmbo hîmoarokombo hoafî ranambe engoro ra mamambe-mamamberühî sahümündî hei nindou-yei hîmboahü fufusîmarîhindî. Horombo buk masahümündî kakî ra tapuiyei heimbo 50,000 kakîfîhîyo masahümündî.

20 Ranī hohoanimo raninamboyo Adūkarīndī hoafī ranai ŋgīnīndī tūkūfehū munḡuambo hīfī yanḡorī wakīmareandī.

Efesus ai Porimbo himbosī papīmarīhorī

21 Ranī-moatūkunī ranai ramefeyo-wamboyo Por ai hohoanīmoyuhū yahuya, ro Masedonia asu Grik hīfī, ŋgasūndī-heapīrī mbundīha sipambe fandahe hehea Serusaremīnambo, ŋgamboyahī mehu. Ai yahuya, “Ranī nafī boatei ŋga heheambo anīmbo, asu ŋga Rom ŋgoafī hoeindīhea,” mehu.

22 Ranīyu ahambo farīhenerī-rīnandeimbī, Timoti asu Irastusīmbo Masedonianambo koarīhepīra ai-boatei mahafanda, asu ai Esia hīfīhū akīdou gedūhī safī manūḡu.

23 Ranī-sīmboanī Efesus ŋgoafīhū Sisasīndī hohoanīmo ranahambo hūmbo hoafīnambo sīmborī-sīmborīmayei.

24 Nīndou mamī Demitrius ai sirfanambo munḡuambo sīsamī nafīra randeimb-ani. Ranīyu ranī-moatūkunī-nambo tīkai god sīsamī Atemisīndī rotu worī nafīramarandī. Aḡu sīsamī nafīru rundeimbī ai ranīfīhī kaki afīndī sowandūmo marundī.

25 Ranīyu Demitrius ai sīsamī nafīru-rundeimbī-yomo asu nīndou amurī munḡu sīmogodī ratūpuri, ratūpuri-yomorundeimbī ahamumbo gugureapuri haya hoafīyupurūhī yahuya, “Wai, se fīfīrarundī sīhefī ratūpuri ndanamboane kaki ra tūkefeyo.

26 Sīhamundīhoarī se hoeirundī asu hīmborīyomo nīne-moatūkunī Por ratūpurīmayu ra. Ai yare hoafīyuhū yahuya, ‘Sīsamī god warīnambo ratūpurīyo-weimbīhūndī ana god hondūyopoanī,’ yahu arandī. Nīndou afīndī ranaheimbo gugurearū haya hohoanīmo ŋgorū sūḡuarearū marandī ra Efesus hīfīhūndī yanḡrī randūrīpoanī, ŋga bīdīfīrī munḡu Esia hīfīhūndī kameihī randūrī.

27 Porīndī hoafī ranambo ana sīhefī kaki semīndīmbo ratūpurī ra moaruwai-ane mbīseimboyei. Ranī yanḡrīyopoanī, ŋga sīsamī god rehī Atemisīndī worī ra nīndou-yei hīmboahū moaruwai hīmbondīmboe. Asu ahandī ndūrī adūkarī ra hīfīnambo-ndeamboe. Sapo nīndou afīndī Esia hīfīhū asu munḡuamho hīfīhū ahambo dīdībafīyahīndo arīhūndī,” mehu.

28 Ranī hoafī ra hīmborīyei hehī nīndou ranai ŋgīnīndīyeihī pukūna seiya “Efesusī-yafe Atemis ana Adūkar-ane!” masei.

29 Ranīyo hoafī ra adūkarī ŋgoafī Efesusūhī mahoamboyo nīndou ranai munḡumbo hoafī warapomayei. Ranīyomo bīdīfīrī ai Masedoniahūndī Gaius asu Aristakusīmbo kiafu hūrīpīndīmo ahei gugurīhi nīmarei rīhūndanambo mahomo. Nīndou yimbu ra Por-babīdī hahabodīfanī rīnandeimbīyafanī.

30 Ranīyu Por ai nīndou afīndī ahei mbusūmo ŋga mehuamboemo asu sūḡgururū-rundeimbī bīdīfīrī ai ranambe hombo yowanī mehomondo.

31 Porīndī ŋgunīndī Esia hīfīhūndī, gafman bogorī ai-amboanī hoafīyomo koarīhoemondūhī yahomoya, “Ambe, se gugurīfe wataporīyorambo ranambe hopoanī,” mehomo.

* 19:24: Atemis ai tīkai god sīsamī nīmoreh-ane. Ahandī rotu worī adūkarī Efesus ŋgoafīhū mafondaro, ŋga munḡu ai worī ranahambo aboedī saf-ane masei.

³² Nindou afîndî ai mamîkarî hohoanîmoyeihi nîningü-yefühîyefî masei. Bîdîfirî ai ngorü-moatükunî hoafîyeiane, asu bîdîfirî ai ngorü-moatükunîmbo hoafîmayei. Nga nindou afîndî nîmboeyei munğu mafandîhindî ra ai moai fîfirîhindî.

³³ Ranîyomo Sudahündî bîdîfirî ai Areksandambo ahei himboahü nînendîhorî hei hîningîmarîhora manüngu. Ranîyo nindou bîdîfirî ai hoeirüwurü houmbo moaruwai hohoanîmo nîmîndîhümbai mehomo. Ranîyu Sudambo fehefendürîmbo hûnda ai warî nîmoamo-mareandî hoafî kîkîmbîrîhümündia yahu haya.

³⁴ Nga ai Sudahündî-mayuwa ahambo fîfirîhorî ranîyeyi pukûna yimbu awa mamî afîndî hoafîyeyî seiya, “Efesus-yafe Atemis ana adûkar-ane,” masei.

³⁵ Ranîyu asu Efesus-yafe kuskus ai ahei hoafî gobadîhendürühi yahuya, “Efesusîhündî se hîmborîyeyi. Munğuambo ai fîfirîhindî nîmoei sîsamî Atemis sünambeahîndî piyo haya makoso asu ahandî hoafîyorambo worî Efesus ngoaî ra ai hîfandarandî.

³⁶ Nindou mamî ai-amboanî ngîrî hoafî ndanahambo tîkai-ane mbüsu. Nga ranîmbo-hündambo-anîmbo se sîhei hoafî ra kîkîndîhümündi. Nga se awi ranahambo hohoanîmokoate-yirünîmbo randîhimboyei.

³⁷ Asu se nindou yimbu ndanahafanîmbo sahüpîrîmündi masühüsi. Nga asu ai moai nîni-moatükunî sîsamî godîndî worambeahî hûmbuhünîyafanî asu worî moaruwaimbo-rîneandî. Asu moai ai nîmorehî god sîhefî ranahambo tîrîfoefe hoafî, hoafîyafanî.

³⁸ Nga asu Demitrius ai ahandî mamî ratüpurîyomo-rundeimbî babîdîmbo ahamundî hoafî engoro ranana awi ngorü-sîmboanî ranîpoanîmbo anîmbo fîfirîfemboane. Asu bogorî gafman ai nîmarîmo-mboanemo, nga ai anîmbo hoafî ranahambo fîfirîndumboemo.

³⁹ Nga sîhamundî hoafî ra yagodowanî ana, mamî wataporambe anîmbo ranahambo anîhondü wataporîmbo-mboane.

⁴⁰ Haponda sîhîrî hoafî afîndî ndahumî-ndemboyefî, nîmboe sîhîrî ndanî sîhî sîmborî hoafîmayefî ranîmbohünda. Ranahandî nîmîndîhündî ana moai hoafî yanğoro, nga moanîyefî sîmborî hoafîmayefî. Nga sîhefî gugurîfe moaruwai ranahambo düduwehimunî ana, asu anîkîrî sîmborî hoafîmandefî,” mehu.

⁴¹ Ai yare hoafîyundürî mburamboyu asu koamarîheira bukürümehindî.

20

Por ai Masedonia asu Grik hîfîna mahu

¹ Süngunambo hoafî afîndî-afîndîmayeyi ranai ho sîsîhî-mareandamboyu, Por ai Sîsasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbî gugureandürî haya ngusüfoambe ngînîramîndürî mbura asüröhîni-mareandürî. Ranîyu asu ai yare hîningîrearü haya Masedonia hîfîna mahu.

²⁻³ Ranîyu ai ranî hîfambe huhü Sîsasîmbo süngurîhindeimbî afîndî ranaheimbo ngusüfoambe ngînîndî kürîhi hohoanîmo-mbeyeia yahuhaya hoafîmeindürî. Ranîyu asu Masedonia hîfî hîningîre haya Grik hîfîhü tüküfî ngîmî amoamo manüngu. Ranîyu süngunambo ai Siria hîfîna sipambe hombo hohoanîmo-mayuwamboemo, Suda ai ahambo hîfokoefimbo yahomo houmbo hoafî fîmaründümo. Ranîmboyu asu asükai hîhîrîfe hefe Masedonianambo hombo hohoanîmo-mayu.

4 Asu Sopater, Pirasindi n̄mori, Beria ŋgoafihündi ai Por-d̄bo mahūfu. Raniyo Tesaronaikahündi Aristarkus Sekundus yafani, Gaius, Derbehündiyu, Timotiyu asu Tikikus, Trofimus Esia h̄fīhündi-yafani ai mun̄gu Por-bab̄id̄ mah̄fomo.

5 Mun̄gu ai-boatei h̄fomo Troas ŋgoafihū n̄marimo ȳhoefimbo h̄imbomemo.

6 Raniyefi Suda ai Bret yis̄koate sesimbo si ranai mun̄gumayowamboyo Firipai ŋgoafihündi sipambe fariyahu hohu hondahūfeimb̄ siyefi mbur̄ihu hef̄i Troas ŋgoafihū ahamumbo sowahi tükümehundi. Raniyefi Troas ŋgoafihū 7 si mamarefi.

Por ai Yutikusimbo ȳfīhündi bot̄imariri

7 Raniyefi asu Sande Adūkar̄indi sesi, sesimbohūnda gugur̄imehundi. Raniyu Por ai sūmbo naf̄i h̄imbowambo nindou af̄ind̄i ranaheimbo gedūhi watapor̄iyu humbo n̄imb̄i mbusūmondūhi tükūmefiyu.

8 Wor̄i ro n̄marefi watapor̄iyefeimb̄i ranambe n̄moamo yibad̄wami ram af̄ind̄i siyowohū han̄ḡifoani bur̄imayo.

9 Nindou hoar̄ifīi mam̄i ahand̄i ndür̄i Yutikus ranai naf̄itambe karihoemo h̄in̄ŋḡimarundi ran̄iwami mamaru. Por ai hoaf̄imayu hoan̄guamboyu Yutikus ai yapombo hoaf̄inambo kūmeru. Ran̄iwami yapombofi n̄marūhūndamboyu f̄imaramūdu yan̄ḡirīi hanū ŋḡim̄i yibad̄i ŋgasūnde haya h̄ifīnī p̄imayu. Bid̄if̄irīi ai han̄mo sowarūnd̄imondane, ai n̄moko menguru.

10 Raniyu Por ai hanū ahand̄i fīi kameih̄i amofi hanūhūyu waḡid̄ir̄umūdūhi hoaf̄iyundūrīi yahuya, “Se awi ŋgusūfo k̄ik̄iboadh̄indūhīi af̄ind̄i hohoan̄imo-ndeimboyei, ŋga nindou ndanana yan̄ḡirīi-ani,” mehu.

11 Refi mburamboyu asūkaiyu n̄moamo farīfīi hafu bret h̄ifīrīe mbura masahūsi. Ai aheimbo gedūhi watapor̄imbo-randūrīi mbura sūngunambo siambe hūf̄ih̄am̄ind̄i masūfuwamboyu h̄in̄ŋḡirearūīi haya mahu.

12 Yutikus ai ȳfīhündi yan̄ḡirīimefiyu-wamboyei asu ai ahambo ŋgoaf̄ina sahor̄im̄indei hei ŋgusūfoambe aboedīi kūr̄ihi hehimbo mamarei.

Por Troas ŋgoafīi h̄in̄ŋḡire haya Miretus̄inambo mahu

13 Ŋga ro-boatei sipambe fariyahu hohu Asos ŋgoafihū Porimbo fīhimündi hefe hombohūnda mahefi. Ai h̄ifīi naf̄i huhū hoaf̄iyumunūhi randafund̄i mehumunamboyefīi ahambo naf̄in̄īi fihim̄ind̄imbo mahefi.

14 Raniyu asu Por ai ȳhoefimbo Asos ŋgoafihū sūfu mbureamun̄i haya, asu sipambe sahur̄im̄indefīi hohu, Mitirini ŋgoaf̄inambo mahefi.

15 Raniyefi sipambe fariyahu hohu Mitirini ŋgoafihündi hef̄imbo siambe Kios airan̄ik̄im̄i tükümehundi. Apoeffīi simayowamboyefīi asu siambe Samos airan̄i tükūyahu mbur̄ihu asūkai ŋgorūīi sihi Meretus ŋgoafihū tükümehundi.

16 Por ai Efesus ŋgoafīi ŋgasūnd̄ife hefe Esia h̄ifīihū gedūhi h̄ifo n̄ŋgombo moei yahuhayamboyu hohoan̄imomayu. Ai n̄imehūnou Serusarem̄inambo h̄ifo ahei h̄ih̄ifīi-h̄ih̄ifīimbo si Pendikos tükūfemboayo ra hoiefemboyu hohoan̄imomayu.

Por ai nindou bogorīi Efesus̄ihündi ahamumbo asūrah̄in̄ire h̄in̄ŋḡimareapurīi

17 Por ai Miretus ŋgoafi hū tüküfi n+marūmboyu Efesus ŋgoafi nambo hoafi koamar+hendi Kraisi+ndi nendi+mbō hifandu-rundeimbi+mbō ai sifomonda hoeindi+heapuri yahuhaya.

18 Ai sifomo tüküfundamboyu hoafiyupurūhi yahuya, “Ro boatei tüküyahe Esia hifi hū n+mbōambo asu muŋguambo si se-babi+di ani+mbōaahi n+ni+moatükuniyo ramar+heandi ra sihamundi+hoari ra sifirumboanemo.

19 Rani+simboani Suda ai wambo moaruwaimbo-fendi+rimbo hoafi fi+mar+indūmonda, raniyo asu afi+ndi hohoan+moyahūhi aran+mbō yangi+rimayahi. Ro wandi fi hifinambo-r+heandūhi Adūkar+ndi ratūpuri rani yangi+ri saham+ndi man+mbōaahi.

20 Se sifirundi ro sihamumbo farihefepuri+mbō aboedi hoafi bokari+hefembo moai awi sahi, ŋga nindou afi+ndi hi+mbōahū asu sihamundi mamami worambe yamundi+heapuri mar+hand-ane.

21 Ro Suda, Grik yi+boboambo ah+ni hoafiyah+ndurūhi sahiya, ‘Se sihei hohoanimo moaruwai h+ni+ŋ+ndi+hi hehi God+mbō hohoan+mondei asu Sisas sihefi Adūkar+ri ranahambo an+hondūmbo-nd+hor+,’ sa mar+handi.

22 Ŋga hapoana Yifiafi Aboedi ranai wambo koamar+hendi+ra Serusareminambo ahūhi, ŋga ro rani hū ŋgūhani n+ni+moatükuni wambo tüküfemboayu ra ro moai sifiri+heandi.

23 Ŋga ro rari+he sifiri+heandi, Yifiafi Aboedi ai mamami ŋgoafi hū tüküyaheandan+ wambo hoafiyondi+ri hū yahoya, ‘Se hi+badambo ŋgafi, ŋga karabus+indafo n+mbori+ afi+ndi ndowandifi+ ndamboyafi,’ yaho arandi.

24 Ŋga ro moai wandi fimbo adūkar+ri moatükun-ane sahi. Ŋga Adūkar+ri Sisas ai wambo ratūpuri asendi ra ti+ri+ri+foyo ho moendi+fembo sahe-heamboanahi hohoan+moayahi. Wandi ratūpur-ane nda, God ai nindou moani hi+poamboreandūri arandi rani+nambo aboedi hoafi ranahambo an+hondūmbo hoafi+ndamboyah+ri.

25 Horombo ro sihamundi mbusūmo hahabodūhi God ŋg+n+ndi hifandarandi ranahambo hoafi+ya mar+handi. Ŋga haponda ro sifiri+heandi süngunambo ana se muŋguambo ŋg+ri wandi ŋgusūmboari asūka+ndi+mo hoeindundi.

26 Rani+mbōanahi haponda ro sihamumbo an+hondūmbo hoafehapuri. Sihamundi mbusūmo nindou mam+ ai awarari+hoayu ana, ro hūtirūhūni+poani.

27 Ro moai God+ndi hohoan+mo muŋguambo sihamumbo ranahambo hoafi+mbōhūnda mbo+siyah+ri.

28 Se sihamundi+hoari asu muŋguambo God+ndi nendi amboa wud+poapoundu hi+badūndūri. Yifiafi Aboedi ai aheimbo hi+bad+yondūri+rambo kafoare h+ni+ŋ+imareapuri. Se God+ndi nendi hi+badūndūndūri sipsip hifandi+ra-randeimbi+ nou. Ŋga aheimbo ahandi hor+na pem+iyu haya masemūndūndūri.

29 Ro sifiri+heamboanahi, sihamumbo h+ni+ŋ+ri+heapuri hehea ahahi ana, wos+hoafi hoafeimbi+ nendi ai n+nambeah+ndi yafori+ nahurai tükūndahi sihamundi mbusūmo n+mbōeimbo sipsip ra moaruwaimbo-nd+hindūri+mbōeyi.

30 Ŋga nindou bodi+mondi siheiambeah+ndi ani+mbō bogori+mbōdafi ni+ŋgomboemo. Ai ani+mbō Sisas+ndi sünguri+hi-ndeimbi+mbō ahamundi süngu hōmbohūnda t+kai hoafi yamundūndūra asu ai ahamundi süngu ŋgeimboeyi.

³¹ Ranimbo-hündambo animbo se hɪbadumbo nɪŋgomo! Nga se ranimbo ndondu fɪfɪrɪndundi. Ngɪmɪ hɪmbanɪ maho ra nɪmbi-nɪmbisi ro aranɪ kapehū moai mamamɪ sɪhamumbo ahɪnɪ hoafimbo mbosiyahɪ.

³² Asu haponda ro sɪhamumbo Godɪndɪ warɪwamɪ hɪnɪŋgarɪheapurɪ asu se ahandɪ hɪpoambofe hoafɪ ranahambo hohoanɪmondɪmo. Hoafɪ rananɪmbo sɪhamumbo ŋgɪnɪndamɪndɪ-purɪmboe asu muŋguambo aboedɪ-moatükunɪ God ai nindou wandanei mehu ranaheimbo dagadürümbui.

³³ Ro-ana moai nindou ŋgoründɪ gor, kakɪ, hoearɪ napo ranimbo hoanɪrɪhe rɪhandɪ.

³⁴ Se sɪhamundɪhoarɪ yaru fɪfɪrɪndɪ, ro wandɪhoarɪ wandɪ warɪnambo ratūpurɪmayahɪ ra nɪne-moatükunɪ ro mbonɪmbo-rɪhamɪndɪhühɪ wandɪ fɪ farɪhehe-rɪhandɪhümbu asu nindou ro-dɪbo nɪŋgomondeimbɪ rana-hamumbo farɪheheapurɪ marɪhandɪ.

³⁵ Ro raranɪ ratūpurɪ, ratūpurɪyahühɪ sɪhamumbo rarɪhe nafuimehapurɪ nindou düdi ai fi ŋgɪnɪndɪkoate ranaheimbo fandɪhe-hurɪmboane. Adükarɪ Sisas ai yare hoafɪyuhū yahuya, ‘Nindou ai ŋgorümbo raranɪ napo segodombo hɪhɪfɪ-hɪhɪfayū ana, asu nindou ai napo semɪndɪmbo hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪ ŋgasündeamboane,’ mehu ranahambo sɪhɪrɪ ndondɪhu fɪfɪrɪndɪhumboane,” Por ra mehu.

³⁶ Por ai ahamumbo ranɪ hoafɪ ra hoafɪyupurɪ mburamboyou, asu nindou bogorɪ-memo ranɪ-babɪdɪmbo yimɪndɪho pusɪre nɪmarümbo Godɪmbo dɪdɪbafimefiyu.

³⁷ Ranɪyomo asu ai muŋguambo arasɪranɪ-yomondühɪ-yomo Porɪmbo mburündümo houbmo wakɪkɪhɪmarüwuri.

³⁸ Ranɪyu Por ai hoafɪyupurühɪ yahuya, “Hapondanɪ ana se ŋgɪrɪ kainɪmbo wandɪ ŋgusümboarɪ hoeindundɪ,” mehuamboyoumo, asu ai ranimbo ŋgusüfo afɪndɪ küründühɪ hɪpoambo-marüwuri. Ranɪyomo asu ai ahambo sip sowanambo koakomarürɪ hanɪmo.

21

Por ai Serusaremɪnambo mahu

¹ Ranɪhū Efesusɪhündɪ hɪfandɪ-rundeimbɪ hɪnɪŋgɪrɪhupurɪ mburɪhu sipambe farɪyahu hohu refe ho refe ho rakoate Kos airanɪna mahefɪ. Ranɪhündɪ simayowa Rodes airanɪna hefɪ mburɪhu asükai hefɪ adükarɪ ŋgoafɪ Patarahū tükümehundɪ.

² Ranɪhū tüküyahundane, sip mamɪ ranai Finisia hɪfɪna hombo yahohaya ramefeyo-wamboyefɪ hoeirɪhu hohu ranambe farɪyahu hohu mahefɪ.

³ Mamɪ hefɪ Saiprus airan hoeirɪhu hohu warɪ kadüdanɪ hefɪ hohu Siria hɪfɪnambo mahefɪ. Ranɪyefɪ asu hefɪ Tair ŋgoafɪhū tükümehundɪ sip ai ranɪhū napo mbahɪbadɪ-foefembomayowa.

⁴ Ranɪhū hefɪ nindou Adükarɪmbo süngurɪhindeimbɪ mamareia hoeirɪhurɪ hohu asu ai-babɪdɪ 7 si manɪmboefɪ. Yɪfiatɪ Aboedɪ ranai aheimo ŋgusüfoambe botɪmareandüra Porɪmbo hoafɪyehɪ seiya, “Se yowanɪ Serusaremɪnambo hɪfoapanɪ,” masahündo.

⁵ Ndeara ranɪhū nɪmboefɪ mburɪhumboyefɪ asu ranɪhündɪ botɪyahu hohu mahefɪ. Ranɪyomo asu Adükarɪmbo sünguru-reimbɪ ai ahamundɪ nɪmorehɪ nɪmoakɪdɪbou-babɪdɪ adükarɪ ŋgoafɪ tebünanɪ

sahūmūndihūmuni hei gudihī tūkūyahu yirī yimbu pupusirihu nīmarefīmbo ai-babīdī Godīmbo dīdībafīmefī.

⁶ Ranīyefī sīmborī hīhīfūrīyefī mburīhu asu ro sipambe farīyahu hohu mahefa ai asūkai hīhīrīyahi ŋgoafīna mahūsi.

Sisaria ŋgoafīhū Godīndī hoafī hoafīyu randeimbī nīndou Agabus ai Porīmbo hoafī masagado

⁷ Sipambe farīyahu hohu hefī Tair ŋgoafī hīnīŋgīrīhu hohu hefī Toremes ŋgoafīhū tūkūmehundī. Ranīyefī ranīhū anīhondūmbo-rīhindeimbī wandafī mamī aheimbo hoeirīhundūrī hohu asu ranīhū mamī si marefī.

⁸ Asūkai ŋgorū sihī Toremes ŋgoafī hīnīŋgīrīhu hohu hefī Sisaria ŋgoafīhū tūkūmehundī. Asu nīndou mamī Firip aboedī hoafī hoafīyu-randeimbīndī worambe farīyahu mapoefī. Nīndou ranai ana farīhondūrī rundeimbī 7 ranambeahīndī mbusūmonīndīyu hayamboyu.

⁹ Nīndou ranai ana nīmorehī nīmorī yimbuyimbu anamīndīhū-fekoate Godīndī hoafī hoafīyē rīhūndeimbī-yēi afīndīyu.

¹⁰ Ro Sisaria ŋgoafīhū yahunūmbī nīmbī nīmarefanīyo asu Godīndī hoafī hoafīyu-randeimbī mamī ahandī ndūrī Agabus ai Sudia hīfī hīnīŋgīre haya Sisaria ŋgoafīnambo makusu.

¹¹ Ranīyu ai yīhoefīmbo sowahī kusū tūkūfī haya Porīndī-mayo hoearī kīkīhīrīhefembo ret ra semūdū haya ahandī yitīŋarī watīŋarī ra ahandīhoarī hūputūpo-marīhoayu. Ai hoafīyuhū yahuya “Yīfiāfī Aboedī ai yare hoafīmayo, ‘Ndahurai nīndou Sudahūndī Serusaremīhū mamarīmo ranai ana hoearī kīkīhīrīhefembo aharambūrī ndanahambo hūputūpugawurī mbundu Suda-yafe ndīfombo dabupurīmboemo ahambo moaruwaimbo-fimbohūnda,’ mehu,” mehu.

¹² Nīmorehī nīndouwenihī ranī ŋgoafīhūndī-babīdī ranī hoafī ra hīmborīyefī hohumboyefī asu Porīmbo Serusarem ŋgoafīna se hafopoanī sefī hohu kīkīfoefīmbo hoafī hoafīmehundo.

¹³ Ranīyu asu Por ai sīmborī hoafīyuhū yahuya, “Se nīmboe aranī-aranīyehī wandī hohoanīmo moaruwaimbo-arīhīnda? Ro moai karabusīmbo yangīrī hohoanīmoyahī, ŋga ro Serusarem ŋgoafīhū Adūkārī Sīsasīndī sūŋgu yīfīmbo wanġei samboanahī hohoanīmoayahī,” mehu.

¹⁴ Ŋga ro ŋgīrī Porīndī hohoanīmo ŋgorū-sūngundīhundī sefī hohumboyefī asu hoafī ranahambo ambe masefī. Ranīyefī hoafīyefūhī sefīya, “Adūkārīndī hohoanīmonambo yangīr-anīmbo ranī moatūkunī ra tūkūmbīfeyo-wamboane,” masefī.

Por ai Serusarem ŋgoafīhū hafu tūkūmefīyu

¹⁵ Yahunūmbī nīmbīyefī mburīhu asūkai yīhoefī napo fufurīhumīndefī hohu Serusaremīnambo mahahīfī.

¹⁶ Ranīyēi asu sūngurīhindeimbī nīndou Sisariahūndī ai ro-babīdī mahūsi. Ai yīhoefīmbo nīndou mamī Saiprusīhūndī horombo ai boate Sīsasīmbo sūngurīreimbī ahandī ndūrī Nason ahandī worīnambo sowandūmunī houmbo mahefī ahandī worambe nīngombohūnda.

¹⁷ Hefī Serusarem ŋgoafīhū tūkūmehū-ndamboyēi sūngurīhindeimbī ai yīhoefīmbo hoeirīhimunī hehī hīhīfī-hīhīfīmayēi.

¹⁸ Ŋgorū sihī Por ai ro-babīdī Semsīmbo hoeifimbohūnda hefane, asu hīfandī-rundeimbī muŋgu ranīhū mamarīmo.

19 Por ai ahamumbo hihifirapurī mbura muṅgua-moatükunī God ai ahandī warī süṅgu Suda-yafe ndifoyei mbusūmo ramareandī ranahambo ndore wataporimbo-marandī.

20 Ranīyomo ai hoafi ra hīmborīyomo hou Godimbo aboed-ani mehomo. Asu ai ahambo hoafiyomondowohū yahomoya, “Wandafi, se fifrowandī. Sudahündī nindou afindī tausen ai Sisasimbo anihondümbo-rīhorimboanei. Nga muṅgua anihondümbo-rīhindeimbi ranai Mosesindī ahinümbi hohoanimo ra süṅgufembohünda tītaboarayeī.

21 Nga nindou bīdīfirī ai sīhambohünda hoafiyahündürühī seiya, ‘Por ai Suda bīdīfirī Griki-yomondī hīfihū anīboadei aheimbo hoafiyundürühū yahuya, “Mosesindī hohoanimo ra se süṅgundīhindühī asu nīmoakīdībou-yomondī hoearī kandīhi tīrīndīhehimboyeī. Yaboateihündī hohoanimo ranana se süṅgundühūmboyeī,” mehu,’ maseī.

22 Se sūhūfīmboanafī hoafi ra ai hīmborī-ndeimboyeī. Nga sīhambo moaruwaimbofembo hohoanimo-ndeīyeīya, asu sīhīrī nūṅgumanda-hunda?

23 Nga ro sīhambo mamī hoafi hoafīndahunīnanī anīmbo asu se ranī-süṅgundīwandī. Yīhoefī-memo nindou yimbuyimbu Godimbo mamī moatükunī refemboane yahomo houmbo-anemo anīṅgomo.

24 Se ai-babīdī ṅgafūhī anīmbo asu ahamundī fi Godīndī hīmboahū aboedī tükūfembo hohoanimo ra randundī. Asu ahamumbohünda kaki dabapura ai ahamundī mbīrīnanī ra kīkīmbīru-ndamboane. Ai randundānī rananīmbo asu Suda ai sīhambo nīne hoafīmemo ra nindouyeī hīmboahū tīkai nahurai hīmbondīmboe. Rananīmbo ai-amboanīya awi Por amboanī ahinümbi hohoanimo ranahambo süṅgureandeimbi-ani mbīseimboyeī.

25 Suda-yafe ndīfo anihondümbo-rīhindeimbi ranaheimbo pas sūrū papīrīhu koarīhehundühī hoafīmayefī sapo horombo ro Mosesindī ahinümbi hohoanimo ranahambo masīhehundī ranīmbohünda. Pas ranambe se sīsamī godimbo sesī dīdībafīfe sīhefembi sesipoanī, se horī sesīpoanī, se nīnīhondī amīndawofīfeimbi sesīpoanī asu se nīmorehī sīsīhīmoyo nindouwenihī bīrabīrī-yorapoanī, masefī,” mehomo.

26 Ranīyu Por ai ṅgorū sīhī nindou ranahamumbo sepurīmündū haya hanū fi aboedī tükūfembo moatükunī ra ai-babīdī ramareandī. Ranīyu ai Godīndī worambe kamefuendī. Ranī si fi aboedī tükūfembo hohoanimo ra moendīdowanī anīmbo asu mamamī Godimbo sesī segodimbo ranahambo Por ai sesī sīhou-rundeimbi-mbo hoafīmepurī.

Godīndī worambe Porimbo Suda ai kīkīhī-maründūmo

27 Fi aboedī tükūfembo moatükunī moendīmayowamboyo 7 si ra muṅgumbo yangīrī-yoambeyahī Suda bīdīfirī ai Esia hīfihündī Porimbo Godīndī worambe hoeimarūwuri. Ranīyomo asu ai nindou afīndī ranahamumbo ṅgusūfoambe botīmarīpura Porimbo kīkīhīmaründūmo.

28 Ai pukūna hoafiyomondühī yahomoya, “Israerihündī nindou, se farīthaumunī! Nindou ndan-ani muṅguambo hīfī ra hoahoanguhū nindou muṅguambo sīhīrī Israerihündī asu sīhefī ahinümbi hohoanimo asu Godīndī worī ndanahambo hīfīnambore arandī. Ranī yangīrīyopoanī, ṅga haponā ai nindou Grikihündī sīhefī Godīndī worī ndanambe sepurīmündū kefue rāraorandühī worī nda moaruwaimbo-reamboanī,” mehomo.

29 Grik hifihündi Efesus ngoafihündi Trofimus ai Por-dibo Serusarem ngoafihü manünguwa hoeiruwuri houmboemo ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou yihoefi ndifohündi ndanana Por ai Godindi wori ranambe serümündü kambeifuai,” yahomo houmbo hoafimemo.

30 Ranïyo hoafi ra Serusarem ngoafihü mahowa himboriyomo houmbo munju fandu mburu pipina mahomo. Ranïyomo asu ai Porimbo kikihiründümo houmbo Godindi worambeahindi weindana kiafu hüründümondühi nïmai wori yipuri ra pamarundi.

31 Ranïyei nindou afindi ranai Por hifokoeffimbo sei hehimbo hoanïmomayeï. Ranïyo hoafi afindi afindimayeïya, Rom ami bogori hondü Serusaremihü amaru ranai tñirifo tükefeyo yahu fifirïmareandi.

32 Ranïyo asu nïmehünou ami bogori hondü ai ahandi ratüpuriyomorundeimbi bogori-yomo asu ami bidifiri-yomo ahamumbo sepurümündü haya ahamumbo sowana pipimemo hanïmo. Nindou afindi ranai ami bogori asu ami hoeirupuri houmboemo Porimbo bubumaruwuri hündi kiki-maründümo.

33 Ranïyu ami bogori ai Por sowana hüfu kikihirümündi mbura hoafiyuhü sen yimbunambo hüpütüpugawuri mehu. Ranïyu ai düdufhi yahuya, “Nindou nda düdia? Asu ai ninï-moatükunï moaruwai rareanda?” mehuamboyomo.

34 Ranïyomo asu bidifiri ai ngorü hoafi hoafiyomo asu bidifiri ai ngorü-moatükunï hoafiyomondühi hoafi afindi afindimemo. Ai mamïpo hoafikoate ngorü kiafu ngorü kiafu raraamarundamboyu ami bogori ai fifirïfekoateyuhü ahandi amimbo yahuya, “Ndowaründümo ami worina gafomo keboundi,” mehururi.

35 Por ai yipinï saboagoambe tüküfiyuane, nindou afindi ranai ahambo bubumbo mehomonda ami ai hoeiru houmbo warihü-warihüru sowaründümo mahafomo.

36 Ranïyomo asu nindou afindi Porindi süngu mahomo ranai puküna hoafiyomondühi yahomoya, “Ahambo hifokoaruwuri,” mehomo homo.

Por ai Sudambo ahandi anihondümbofe ranahambo hoafimendüri

37 Ami ai ndeara Porimbo ahamundi wori safanambo sowaründümo hafomo kefoefembo yangrï-memondamboyu asu Por ai ami bogori hondümbö hoafiyundowohü yahuya, “Ro awi sïhambo mamï hoafi hoafindahaninï samboanahi,” mehuamboyu. Asu ami bogori ai düdufindowohü yahuya, “Se Grik hoafiyafi-randühiyafi?”

38 Hamanda Isipihündi mamï ai gafman-babidi yifiarï botïmareandi. Ai 4,000 yifiarïyomo-rundeimbi sepurümündü nïmi wohi furïkoate-reandühi mahu. Se-mbayafinawe masahi, nga wani. Nïmboe se Grik hoafi fifirrowandi,” mehundowamboyu.

39 Asu Por ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Ro-ana Sudahünd-anahi. Ro-ana Tarsus ngoafi Sirisia hifihünd-anahi. Nga wandi ngoafi ana ndüri adükari yanggorümb-ane. Nga karïhasi awi ro nindou ndanaheimbo hoafi nda samboanahi,” mehuamboyu.

40 Asu ami-yomondi bogori ai hoafiyafipuri mehuamboyu Por ai yipinïwamï botïfi nüngumbo nindou ranahamumbo warina pakamafoareapuri. Munju ai hoafi kibodiri-maründümo-ndamboyu Por ai Hibru ahamundi hoafinambo hoafimepuri.

22

¹ Por ai yahuya, “Wandî wandafîmamî, asu apemamî se hîmboriyomo ro wandî fimbo hoafî hoafombo samboanahî,” mehu.

² Por ai Hiburu ahamundî hoafînambo wataporî-mayuamboemo asu ai hoafî kîbodîrîndümo houbmo manîngomo-ndamboyu asu ai ahamumbo hoafîyupurühî yahuya,

³ “Ro-ana Sudahündî asu Tarsus ngoafîhü Sirisia hîfambe tükümeheandî, nga asu Serusarem ngoafî ndanîhü adûkarîmayahî. Ranîyahî ro Gamerierdîbo nîmboambo ai wambo sîhefî boagîri-yomondî ahînümbî hohoanîmo ra yamundî-mareandîra ro wudîpoaporîhe fîfirîmarîheandî. Ranîyahî ro Godîndî hohoanîmo süngufembo tîjîrîfomayahî haponda se tîjîrîfoayei nou.

⁴ Nindou bîdîfirî Adûkarîndî Nafî süngurîhindeimbî aheimbo ro moaruwaimbo-marîheandîra bîdîfirî ai yîfîmayei. Ro bîdîfirî aheimbo senînambo hüputüpurîhehearü mburîha karabusîna sahamîndîharü mahahî.

⁵ Sesî sîhai-randeimbî adûkarî bogoriyu asu kansîr muŋgu ai ro nindou moaruwaimbo-marîheandî hoafî ra anîhond-ane mbîsîmo hoafîndîmboemo. Sudahündî Damaskus ngoafîhü amarei ra aheimbo ai pas sürü papîru koamarî-hoemonda sahamîndî Damaskusînambo mahahî. Ranîyahî ro nindou Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbî ranîhü amarei ranaheimbo hüputüpurîhefendürî semündîndürî Serusaremîna ho karabusî-fendürîmbohünda mahahî.

⁶ Ro ha ndeara Damaskus ngoafîkîmî hüfînimbo tüküyaheandane nîmehünou sünambeahîndî sî adûkarî ranai kosî wambo boakîmafoareandîrî.

⁷ Ranîyahî ro hîfîni pîya yaŋgora hîmboriyahane hoafî mamî ranai hoafîyohü yahoya ‘Sor, Sor, se nîmboe wambo moaruwai-mborowandîrî aranda?’ mehondîrî.

⁸ Asu ro düdyaheandühî sahîya, ‘Adûkarî, se dîdîyafa?’ ‘Ro Sisas Nasaretîhünd-anahî, nga asu se wambo süngurîhî-ndeimbîmbo moaruwaimbo-arîwandürî ana, wambo amboa moaruwaimbo rowandîrüh-anafî,’ mehündîrî.

⁹ Ranîyomo asu wandî wandafî mamî ai si ra hoeimarundî, nga asu ai nindou düdi wambo hoafîmayundîrî ranahandî hoafî moai hîmboriyomo.

¹⁰ Asu ro düdyaheandühî sahîya, ‘Adûkarî, ro nüŋgumandahea?’ masahamboyu. Asu ai hoafîyundîrühî yahuya, ‘Se botîndafo hawa Damaskusînambo ngafî, nga ranîhü anîmbo God ai sîhambo muŋgu-moatükunî ratüpurîndafî mehu ra nindou ranîhü amaru ranai hoafîndünînimbui,’ mehündîrî.

¹¹ Si ranai ngînimîndî hamîndîyo haya hîmboamupui-randühî muŋgu-moatükunî hoeifeoate-mehamboemo nindou ro-dîbo masînimmo ranai wambo warîhü kîkîhî-rundümondîrî houbmo Damaskusînambo mahefî.

¹² Ranîhü nindou mamî ahandî ndürî Ananaias Suda sîhefî Godîmbo ahînrürühî Mosesîndî ahînümbî hohoanîmo ra ndore süngureandeimbî manüŋgu. Nindou ranahambo Sudahündî Damaskusîhü anîmboei ranai aboed-ani maseî.

¹³ Nindou ranai wandî fikîmî süfu nüŋgumbo hoafîyundîrühî yahuya, ‘Wandafî Sor, se asükaindafî ndondo hîmboarîndafî!’ mehündîrî. Asu hoafî ra nîngowambe asükaiya aboedî hîmboariyahühî ahambo hoeimarîhinî.

14 Raniyo asu Ananaias ai yahuya, 'Sihafi amoo-yafe God ai sihambo, ahandi yifiri süngufembo horombo hondü kafaore hini ngimareanini. Nindou mbumundi hamindi Sisas ranahambo hoeifih asu nine hoafi ahandi yahamonindi tükefeyo ra himboringbohünda kafaore hini ngimareanini.

15 Seanimbo munjuambo nindou ranaheimbo Adükaringbohünda weindahi hoafindafinduri nine-moatükuni se hoeiro asu himboringyafi marandi ranahambo.

16 Asu se haponda nimboe gedühi hifandaranda? Botiyafu hawa hundüründafühi asu ahandi ndürinambo hoafinda-findoani sihafimoaruwai hohoanimo ra popoaimböhenda-mboane," mehu.

God ai Porimbo koamariheira Suda-yafe ndifo sowana mahu

17-18 Por ai hoafiyuhü yahuya, "Asükaiya ro Serusaremnambo haranihü Godindi wori ranambe didibafi-yaheandühi nimboahani yafogoadnambo nahurai ranambe Sisasimbo hoeimarinini. Raniyo ai wambo yare hoafiyundirühi yahuya, 'Nimai se Serusarem ngoafi hini ngiro hawa hafi, nga nindou ndani ngoafihündi ranai ana se wambohünda hoafayafi ra ngiri himboringndei,' mehundiri.

19 Asu ro simbori hoafiyahühi sahiya, 'Adükari, horombo ro Suda-yafe rotu wori afindi mafeburo ranambe kefoehe hüühü nindou sihambo anihondumbo-rihininei-mbimbo karabusi-ritherü hehea hariyahandüri marihandi ra ai fifirihindi,' masahi.

20 Sihambo wataporimbora randeimbi Stifen hifokoarüwuri simboani ro fikimi nimboambo wandi ngusüfoambe aboed-ane masahi. Raniyahi asu nindou ahambo hifokoamarüwuri ranahamundi hoandari hoear ra sahamindi manimboahi.

21 Raniyo asu adükari ai hoafiyundirühi yahuya, 'Hafisi, nga ro sihambo anguni Suda-yafe ndifo sowana koandih-he-heanina ngamboyafi,' mehu.

Rom amiyomondi bogori Porimbo mafaritherü

22 Nindou afindi ranai ahandi hoafi hihimboringyei heimbo asu 'Suda-yafe ndifo' ra hoafimayu-wamboyei puküna hoafiyehü seiya, "E, ahambo hifokoeffimboani, nga nindou ndahurai ana ngiri yangiri nüngu!" masei.

23 Raniyei ai puküna hoafi karihhindühi ahei hoearimayo ra wurakamo-rihündühi hifi hasüfi nimoamo karühümüdi pimarihindi.

24 Ranimboyu asu ami bogori ai amimbo hoafiyupurühi yahuya, "Por ndowarüdümo gafomo sihamundi worambe koaboarüwuri. Suda ai ahambo puküna hoafimemondo nimindi ra fifirifembohünda ahambo bubundürühi düdundafundo," mehu.

25 Nga asu ai ahambo bubumböhünda kikihirurüdümo mburumbo hüputüpo-marihawu-ramboyu asu Por ai ami bogori ngorü akimi manüngu ranahambo hoafiyundühi yahuya, "Romihündi mam ahandi hoafi diboafifekoate-ayambe ahambo bubumbo ra ahinümbi hohoanimo yangoroai waniyo?" mehuamboyo.

26 Asu ami bogori ai hoafi ra himboringyu haya hu ahamundi bogori hondü hifanda randeimbi ranahambo hoafiyundühi yahuya, "Se ngiri rasüngundi wori. Nindou ndanana Romihünd-ani," mehu.

27 Raniyo asu ami bogori hondü ai Porimbo hüfu hoafiyundühi yahuya, "Se wambo hoafiyafindiri, se Romihündi hondüyafi?" mehuamboyu. Asu Por ai simbori hoafiyundühi yahuya, "Yini, ro rananahi," mehundo.

28 Ranīyū asu ami bogorī hondū ai hoafiyuhū yahuya, “Ro kakī afīndī pirīheandūhiyahī asu Romī-hündīmboyahe tükūmeheandī,” mehu. Asu Por ai yahuya, “Nga wambo wandī me ai wakīmaramīndī-ndīramboyahī ro Romī-hündīmboyahe manīmboahī,” mehu.

29 Ranīyomo asu nindou bīdīfirī ahambo dūdūfihī bubumbo yangīrī-memo ai hoafī ra hīmborīyomo houmbo nīmai hīnngīrūwūrī sūsūhūmefundī. Ranīyū asu ami bogorī hondū ai ahambo hoeirira mayowa nindou ranai Romīhündī-mayuwa ai senīna hūputīpo-marīhawūrī ranahambo ai-amboanī yīhīmbo-mayu.

30 Porīmbo Suda ai papī-hoafīmarūrī nīmīndī ra ami-yomondī bogorī hondū ai wudīpoapondīhe fīfīndīhea mehu. Ranīmboyu asu ai rasinambo Porīmbo senīnambo hūputūpu-marīhawūrī ra fufurīherū haya Godīmbo sesī sīhou-rundeimbī bogorī-yomo asu Suda-yafe kansīr-yomo ai babīdī gugurīfe wataporīmbo hoafīmepurī. Ranīyū asu ai Porīmbo ahamundī hīmboahū nīngombōhūnda serūmūdū mahu.

23

Por ai Suda-yomondī kansīrīmbo hoafīmepurī

1 Por ai kansīrīmbo hūbudureapurūhī yahuya, “Wandī wandafī mamī, ro Godīndī hīmboahū moai nīnī moaruwai yarīheandī. Ro nīne wandī nngūfoambe aboed-ane masahī ranīyo yarīhe marīhandī,” mehu.

2 Ai hoafīmayuwamboyu asu sesī sīhai-randeimbī adūkārī bogorī Ananas ai nindou Porīndī fikīmī manīngomo ahamumbo Porīmbo yafambe hoearūhī harīmbo hoafīmepurī.

3 Asu Por ai ahambo hoafiyundūhī yahuya, “Se-ana yimbu hoanīmoeimb-anafī. Nga asu God ai harīndūnūnīmbui. Se ndanīhū amarīfī ra ahīnūmbī hohoanīmo sūngufehū wambo hoafī dīboadofembo safīmboanafī, nga se-ana ahīnūmbī hohoanīmo ra sowandīfī pirowandūhī wambo harīmbo hoafīmefīpurī,” mehuamboyu.

4 Nindou Porīndī fikīmī manīngomo ranai hoafiyomondowohū yahomoya, “Awi se-ana Godīmbo sīhai-randeimbī adūkārī bogorī ranahambo moaruwai hoafiyafīndowohanafī,” mehomondo.

5 Asu sīmborī ai yahuya, “Wandī wandafī mamī, nindou ranai Godīmbo sīhai-randeimbī adūkārī bogorī-mayu ra ro moai fīfirīhīnī. Godīndī Buk ai hoafiyowohū yahoya, ‘Nindou sīhei bogorī ranahambo se moaruwai hoafīndamboyafī,’ meho ra fīfirīheandī,” mehu.

6 Por ai fīfireandī kansīr bīdīfirī ai Sadyusi-yomo asu bīdīfirī ai Farisi-yomo. Ranīmboyu ai ahamumbo pukūna hoafiyupurūhī yahuya, “Wandī wandafī mamī, ro-ana Farisi ambeahīnd-anahī asu wandī ape-amboanī Farisi-ambeahīnd-anī. Ro anīhondūmbo fīfirīheamboanahī nindou yīfīyeimbīhündī ranai ana asūkaindei botīndahi-mboyei ranī hoaf-ane nda hoafayahī. Ranīmbo-hündamboane wambo hoafī engoro,” mehu.

7 Ranīyo Por ai ranī hoafī ra hoafīmayuwambo Sadyusi Farisi ai ahamundīhoarī sīmborī hoafīyomo-ndūhīyomo yībōbōmarundī.

8 Nga Sadyusi ai hoafiyomondūhī yahomoya nindou yīfīhündī botīfe asu sūnambeahīndī nendī ai yīfīafīkoate-anei yahomo marundī. Nga Farisi ai munguambo hoafī ranahambo anīhondūmboru marundī.

⁹ Ranîyo asu Sudahündî ranai pukünambo hoafiyomo wakimarundi. Asu Farisi-ambeahîndî ahîñnûmbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî ai botiyafu nînggomombo pukûna simborî hoafiyomondühî yahomoya, “Nindou ndana-hambo ana ro hoeirîhuranî moai ahandî nîñî hoafî yangoro. Ao, yifiafî mamîmbayo asu sünambeahîndî nendîmbayo ahambo hoafîmendo ra anîhondüyohüpo,” mehomo.

¹⁰ Simborî hoafî ranai moanî afîndî hamîndî tüküme Feyo-wamboyu asu ami bogorî hondü ranai Porîmboya hîfokoandüwuri-mboemo yahuhaya yîhîmbomayu. Ranîyu asu ai ahandî amimbo se hanîmo Porîmbo ahamundî warambeahîndî hüründümo houmbo sîhamundî worîna hafomo mehu.

¹¹ Ngorü nîmbokoanî Adükarî ai Porîmbo sowahî tüküfi nûngumbo hoafiyundowohü yahuya, “Se ngîñîndî nîmbafî! Serusarem ngoafîhü ndanîhü se wambohünda anîhondümbö hoafîmayafî, nga asu Rom ngoafîhü amboanî rahurai anîmbo hoafîndafî,” mehu.

Suda ai Porîmbo hîfokoefimbo hoafî fîmaründümo

¹² Ranîyomo asu siambe Suda bîdîfirî ai guguriyafu hoafî fîmaründümo. Ranîyomo ai dabariyafundühî yahomoya, ngîrî sesî dagudifî hoe ndîmîndefî ndîhundî, nga Porîmbo hîfokoandîhurî hohumbo anîmbo randîhumboyefî mehomo.

¹³ Nindou bodîmondî 40 ngasünde-andeimbî-yomo hoafî ra firündümo masîhoemo.

¹⁴ Ranîyomo ai Godîmbo sîhou-rundeimbî bogorî asu Suda-yomondî bogorî sowahî hafomo hoafiyomondühî yahomoya, “Ro-ana Porîmbo hîfokoandîhurî hohumbo anîmbo sesî dagudimboyefî sefî anîhondümbö dabarîmehundî.

¹⁵ Ranîmbo-hündambo anîmbo se-anemo asu kansîr-anemo se ami bogorî hondü ranahambo sîhamumbo sowana Porîmbo semündü-kosîmbohünda hoafî koandîhoemo. Rananîmboya kudüwanî ahandî hoafî engoro ra wudîpoapondîhu fîfirîndîhumboane mbîsîmo. Nga ro-ana muŋguambo moatükunî nafîrîhumîndefo-mboanefî, nga ndühî tüküfekoate-yuwambe anîmbo nafîñî ahambo hîfokoa-ndîhurîmboyefî,” mehomo.

¹⁶ Nga Porîndî amîngîrî ai hoafî fîmaründümo ra hîmborîyu haya amîyomondî worambe farîfi hu Porîmbo ranî hoafî ra hoafîmeindo.

¹⁷ Ranîyu asu Por ai ami bogorî ngorü hoafîmeinduwa makusuwambo hoafiyundowohü yahuya, “Nindou hoarîfî nda sowarîndîfî ami bogorî hondü sowana hafî. Ai bîdîfirî moatükunî ahambo hoafendombo yahumboani,” mehundo.

¹⁸ Ranîyu asu amîyomondî bogorî ranai Porîndî amîngîrî serümündü haya hahüfanî bogorî hondü-mayu ranahambo sowahî tüküyafîne hoafiyundühî yahundoya, “Sapo karabusîhündî Por ranai wambo hoafîyu koamarîhendîra nindou hoarîfî nda sîhambo sowana sahümîndî asîhühî. Ai sîhambo mamî hoafî hoafîyonîñî-mbohünda,” mehundo.

¹⁹ Ranîyo asu ami bogorî hondü ranai nindou ranahambo wamburümündî haya aipoanîmbo hafanî düdufindühî yahuya, “Nîñî hoafîmboyafî hoafîyondîrîmbo masafa?” mehundo.

²⁰ Asu Porîndî amîngîrî ai hoafiyundühî yahuya, “Suda ai sîhambo tîkandu houmbo anîmboya sümbu se Por kansîrîmbo sowana semündü

hani ahamumbo sowahi ahandi hoafi engoro ra wudipoapofe fifirifembo hūnda mbisimboemo.

²¹ Se hoafi ranahambo anihondumbo-ndowamboyaifi, nga sapo nindou bodimondi 40 ngasūndeandeimbi nafini worarindu houmbo hībadūmboemo Porimbo hīfokoe-fimbohūnda. Ai yahomoya awi ngiri sesī dagudifi hoe ndimīndefi ndihūndi, nga ahambo hīfokoandihuri hohumbo animbo randihumboyefi mehomo. Ai-ana ndeara mungu-moatūkuni nafirundūmo houmbo-anemo asu sīhamboane tūru hīfandarundi se yini mbisafani animbo yahomo houmbo,” mehundowamboyu.

²² Ranīyu asu ami-yomondi bogori hondū ranai hoafiyundūhi yahuya, “Se nindou ngorūmbo hoafīndafūhiya wamboya ahambo rarihe hoafimehando mbisamboyaifi, nga yowani.” Rayahundo mburamboyu asu ai nindou hoarifi-mayu ranahambo koamarīheira mahu.

Porimbo Feriks sowana koamarīhawuri

²³ Ami bogori hondū ai ahandi hoarehi bogori-mefani ahafanimbo hoafiyupirūhi yahuya, “Ami 200 pisao sowandūmondeimbi, asu 70 nindou hos wami nīmarimondeimbi ngorū, 200 nindou yifiari sowandūmondeimbi ra gugurīndīneapurī mbundīna mungu-moatūkuni nafīndūndūmo dīgau houmbo animbo asu Sisaria ngoafīna nīmoakidībou boabofeefeambe gadimo.

²⁴ Hos bīdīfiri Por ai ranīwami hanīmbohūnda kokoboadu hīnīngīndu mbundūmbo animbo asu ahambo ndondurī Rom bogori nindou Feriks sowana hībadūrī gadimo,” mehu.

²⁵ Ranīyu asu ami-yomondi bogori ranai pas ra ndare sūrū papīrandūhiya.

²⁶ Karīhasī, Ro Krodius Risias-anahi gafmani-yomondi bogori adūkari Feriksimbo pas nda sūrū papārīhandi:

²⁷ Suda ai nindou ndanahambo mburūndūmo houmbo ndeara akimī hīfokoefimbo yangīrimemo. Nga asu ro hīmborīmayahi ananiya ai ana Romihūndi mayuwamboyahī asu ro wandi ami-babīdīmbo ahambo ahamundi warambeahīndi hūmarīhehuri.

²⁸ Ai nīmborurī ahambo papī-hoafarurī saheheamboyahī asu ro ahamundi kansīr sowana sahūmīndi mahanīhi.

²⁹ Ro hoeirīheandani ana ai ahamundi ahīnūmbi hohoanīmo ranīmboyo moanī hoangīrūwuri houmbo papī-hoafīmarurī. Nga moai nīni hoafī ahambo hīfokoefi asu karabusīfi rambo papī-hoafī ranambe tūkūfeyo, nga wani.

³⁰ Suda ai Porimbo hīfokoefimbo hoafi dībo masīhoemo ra ro hīmborīmayahi. Ranīmboanahi asu sīhambo sowana ro ahambo nīmai koarīhehina akusu. Nindou dūdi ahambo papī-hoafīmarūrī ranahamumbo sīhambo sowahi tūkūyafu hoafi dīdīboado-mbīrundamboane sahehea hoafīmehapurī.

³¹ Ranīyomo asu ami ai ahamundi ratūpurīwambo refembo yahomo houmbo Porimbo sowarūndūmo ranī nīmbokoanī Andipatris ngoafīna mahanīmo.

³² Ngorū sīhi ami hīfīnafī mahanīmo ranai ahamundi worīna hīhīriyafu Serusaremīnambo hafomondūhi-yomo asu hosīwami homo-rundeimbi ahamumbo koamari-haupura Porimbo Sisaria ngoafīnambo sowarūndūmo mahanīmo.

³³ Ai sowaründümo han+mo Sisaria ŋgoaf+hö tüküyafu gafmani-yomondi nindou bogori Feriks+mbō pas sabudowohü asu Por+mbō ahambo sowahi pamarūwuri.

³⁴⁻³⁵ Feriks ai pas ra hoeireandani mayowamboyu asu Por+mbō se nini hifihündiyafi yahu haya dūdumefindo. Por ai Sirisia hifihündi-mayu ran+mbō ai fifire hayamboyu asu ai hoafiyuhü yahuya, “Awi ro s+hafi hoafi h+mbori+ndamboyah+ nindou s+hambo papi+hoafi+maran+ni ranai kodimondani,” mehu. Raniyu asu Herot+ndi wori adūkar+ ranambe Por+mbō koafoefi mburumbo hifandumbo hoafimayu.

24

Suda ai Por+mbō papi+hoafi+maruri

¹ Hondahūfeimbi si muŋgumayowa asu God+mbō s+hai-randeimbi bogori adūkar+ ahandi nduri Ananias ai nindou bogori+mbō yafundeimbi-yomo asu Terturus Rom+yafe ah+nūmbi hohoanimo fifireandeimbi nindou rabab+di Sisaria ŋgoaf+na mahan+mo. Raniyomo asu ai tüküyafu gafman bogori hondū Feriks ahandi h+mbōahü Por+mbō papi+hoafi+maruri.

² Raniyo Por+mbō mborai yahundowan+ süfu tükūmefiyuwa asu Terturus ai ahambo papi+hoafi+rürühi yahuya, “Feriks nindou adūkar+, se hifandamunambe ana, ro moai yifiari-yifiari+yefi r+hundi, ŋga aboedi ham+ndi man+boefi. Raniyo asu s+hafi-mayo hohoanimo aboedi ranambo ndani hifihü ro s+mbori hohoanimo sünguri+hu mar+hundi.

³ Ran+mbō-hündamboane muŋguambo ŋgoafi muŋguambo si yihoefi ŋgusūfoambe aboedi fufurifoare-amunühi asu s+hambo h+hifar+hun+ni.

⁴ Awi ro s+hambo gedühi kikihem+nd+mbō moeisahi, ŋga yihoefi+mbō hipoambo-ndowamunühi yihoefi hoafi akidou nda h+mbori+ndafi sefomboanefi.

⁵ Ro hoeir+huran+ nindou ndanana af+nd+mbō moaruwai hohoan+moyu randeimb-ani asu muŋguambo hifi Suda-yomondi mbusūmo ai hari hoafi botire-arandi. Por ai nindou bidif+ri aipoan+mbō hohoan+moyei rihundeimbi Sisas Nasaret+hündi sünguri+huri-r+hundeimb-ane fi sei arihündi ahei bogoriyu.

⁶⁻⁷ Raniyu asu God+ndi wori ranamboan+ moaruwaimbo-ndiheyahuhaya hohoan+mo-mayuwa asu ro ahambo kiki+h+mar+hur+m+ndefi. Ro ahambo yihoefi ah+nūmbi hohoan+mo ranambo yibobofemo masefi, ŋga ami bogori hondū Risias ai kusü ahandi ŋg+n+ndi+nambo yihoefi warambeah+ndi hūmarūmūdu.

⁸ Raniyu Risias ai hoafiyuhü yahuya, ‘Ahambo papi+hoafi+mbō nindou ranai s+hafi h+mbōahü tükūmbiyafu-ndamboane,’ mehu. Asu nindou ranahambo düduar+wori ana, se s+hafi+hoar+ muŋgu-moatükuni ro ahambo papi+hoafi+mar+hur+ ra an+hondumbo fifir+ndowamboiyafi,” mehu.

⁹ Muŋguambo Suda ai Terturus-bab+di Por+mbō papi+hoafi+rürühi yahomoya, “Rani-moatükuni ra e, an+hond-ane,” mehomo.

Por ai Feriks+ndi h+mbōahü hoafimayu

¹⁰ Raniyu asu Feriks ai Por+mbō hoafiyafi yahumbo war+nambo yan+ri koamar+herü. Raniyu asu Por ai hoafiyuhü yahuya, “Se af+ndi h+mban+ ndani hifihü yiboboro-randeimbi man+mbafi ra ro fifir+he-amboanahi. Ran+mbōanahi ro ahamumbo s+mbori hoafombohūnda moai y+h+mbōyah+.

11 Se düdu-düduayafi ana, fifirindowamboyafi, nga 12 si maho ra ro Godimbo hohoan+mombohünda Serusarem+nambo hahühane.

12 Ro-ana moai nindou ngorü-dibo Godind+ worambe simbor+ hoafiyahi. Asu ro moai Suda-yafe rotu worambe adükar+ ngoafihü amboan+ hari hohoan+mo botir+heand+. Ro raweheanda asu Suda ai moai hoeirund+r+, nga wani.

13 Haponda ai wambo papi-hoafaründ+r+ ra ng+r+ aboed+ hoafindomondan+ fifirindowandüh+ an+hond-ane mbisaf+.

14 Nga ro nda an+hond-ane asahi. Ro y+hoeft+ amao-yafe Godimbo hohoan+moyahando arihand+ nafi ra Suda ai ngorüpoan+mboane ase+. Asu munguambo hoafi ahinümbi hohoan+mboame engoro ranane asu Godind+ hoafi hoafiyomo-rundeimbi sürü pap+maründ+ an+hondümb+ar+heand+.

15 Rananahi asu ro an+hondümb+ri+heandüh+ God ai moaruwai asu aboed+ hohoan+moyeimbi yif+mayei munguambo botifendü-rimboayu rani si ranahambo hifandar+hand+ nindou ranai hifandarund+ nou.

16 Ran+mboanah+ asu ro munguambo si wand+ ngusüfoambe aboed+ hohoan+mo God asu nindou-yafe himboahü aboed+ mb+marowa sahehea tin+rifoayah+.

17 Ro afind+ himban+ maho ra habod+mboyah+ asu süngunambo wand+ s+rambeah+nd+ Suda aheimbo saiwan+ Godimbo saimbohündambo Serusarem+na mahahüh+.

18 Ro rarihe hehea wand+ fi aboed+ tüküme Feyowa Godind+ worambe Godimbo siheheandane, Suda ai wambo hoeimarund+r+. Nga asu ran+simboan+ ran+hü nindou afind+ moai ro-dibo n+ngombo hoafi gobad+rund+, nga wani.

19 Nga asu Esia hifihünd+ Suda bid+firi ai man+ngomo. Ai-boatei wambo papi-hoafi+marund+r+. Nga nindou ranai ahamumbo sowah+ wand+ hoafi engoro-ana, ai s+hambo sowah+ ndüh+ sifomo wambo papi-hoafi+mb+ründ+r+ramboane.

20 Ai refekoate-ayomo ana, asu nindou ndanai ro Suda-yomond+ kans+r ahamund+ himboahü n+mboambo n+ne moaruwai ramar+heand+ ra hoeiarund+r+ ana, asu ai ndüh+ tükündafu s+hafi+ himboahü hoafi+ndi-n+n+mboemos+.

21 Mam+ hoafi yang+r+ mbe ngor+mbai? Horombo ro kans+r ahamund+ mbusümo n+mboambo rarihe puküna hoafiyahüh+ sah+ya, "Yif+yeimbi aiana bot+indahimboyei sa an+hondümb+ar+heand+ masahi ran+mboanemo ai s+hafi+ himboahü hoafemo ranana?" masahi," mehu.

22 Feriks ai Adükarimbo an+hondümb+ri+horeimbi-yafe hohoan+mo ra aboed+ fifireand+, nga ran+mboyu asu Sudambo awi h+badu n+ngomo mehupuri. Asu ai Suda ahamumbo hoafiyupurüh+ yahuya, "Awi ami bogor+ hondü Risias ai kudüwan+ an+mbo asu ro s+hamund+ hoafi ra did+boado-nd+heamboyah+," mehupuri.

23 Ran+yu asu ami bogor+mbo hoafiyundüh+ yahuya, "Se ahambo h+bad+r+hü awi h+n+ng+r+rou-h+n+ng+r+round+r+. Asu Por+nd+ ngunind+ ai ahambo n+ne akidou moatükun+ fari+hefimbo ra se yowan+ mb+samboyafi," mehu.

Feriks ai Por+mbo yimbu himban+ karabus+fimbohünda hüputüpo-mar+herü

24 Yahunümbi n+mb+yo hayamboyowane, Feriks ai ahand+ n+moreh+ Drusira-dibo makosafe. Ahand+ n+moreh+ ranai ana Suda

sîrambeahîndîyo. Ranîyu asu Feriks ai Porîmbo mborai yahundo hürüherü haya Porîndî Sisas Kraisîmbo anîhondümböfofe hoafi hîmborîmayundo.

²⁵ Ranîyu Por ai mbumundî hohoanîmo, nindou ai ahandî hohoanîmo ra ndonde hîbadandî hoafi, asu God ai süngunambo sîhefîmbo yîbobonde-amunûmbui hoafi ra hoafîmayuyu asu Feriks ai hoafi ranahambo yîhîmbomayu. Ranîyu asu Feriks ai hoafiyundühi yahuya, “Andai ngafi, nga awi süngunambo ranîpoanîmbo ambe-yangîrûhi sîhambo mborai mbîsahanîmboyahî,” mehundo.

²⁶ Nga asu Feriks ai mamî moatükunîmbo kameihîyu hîmboyu marandî. Ai ndanananîya Por ai kakî ndembui yahuhayamboyu asu afîndîmbo ahambo mborai yahundo haya wataporîmborürî marandî.

²⁷ Süngunambo yimbu hîmbanî ranai howane, asu nindou mamî ahandî ndürî Posius Festus ai Feriksîndî fondî masemündu. Ranîyu asu Feriks ai Sudambo hoafi nafîreapurûhi Por karabusambe hînîngîmarirî.

25

Por ai Rom adükari bogori Sisar papi-hoafi hîmborîmbo hoafîmayu

¹ Festus ai Sudia-yafe adükari bogorîmbofi haya hu ranîhü tükümeñiyu. Asu ngîmî nîmbî howane, ranî-sîmboanî Festus ai Sisaria ngoafi hînîngîre haya hafu Serusarem ngoafîhü tüküfi manûngu.

² Ranîyo ranîhü Godîmbo sîhou-rundeimbî bogori-yomo asu Suda bogorî bîdîfirî-yomo ranai ahambo sowana Porîmbo papi-hoafiyumbo hoafi sowandümo mahomo.

³ Ai Festusîmbo düdu-düduyomo-ndühi yahomoya, “Se yîhoefîmbo fandîhawamunî hawambo anîmbo Porîmbo koandîhaworanî Serusaremînambo mbîsüfu-wamboane,” mehomo. Ai ramehomo ra nafîni worarîfe nîmarîhefe Porîmbo hîfokoeffimbo yahomo houmboemo.

⁴ Ranîyu asu Festus ai ahamumbo sîmborî hoafiyupurûhi yahuya, “Por ana Sisaria ngoafîhü karabusambe mbanûngu. Nga ro-amboanî ngîrî amîtata Sisaria ngoafînambo hîhîrîndahe gadîhi.

⁵ Rananîmbo asu sîhamundî bogorî nindou bîdîfirî ranai ro-babîdî mbîhanîmo-ndamboane. Asu nindou ranai moaruwai hohoanîmonduani ana, ai ahambo ranîhü papi-hoafîmbîru-ramboanesî,” mehu.

⁶ Festus ai, ai-babîdî 8 simbaiyo asu 10 simbaiyo nîmarü mbura asükaiyu Sisaria ngoafînambo hîhîrîfi mahanu. Ranîyu asu ranî sinambo papi-hoafi dîdîboadofe worî ranambe nîmarûmbo Porîmbo papi-hoafîmbohünda ndowaründümo tükündafundî mehu.

⁷ Ranîyo asu Por ai ahambo sowahî tükümeñiyu-wamboemo Suda Serusarem ngoafi hînîngîru houmbo makosomo ranai botîyafu ahandî fikîmî wakîru nîngomombo ahambo papi-hoafîmarurî. Ai moaruwai moatükunî ramareandî yahomo houmbo hoafi ranahambo anîhond-ane yahombo moai nîni Festusîmbo nafuiyomo, nga wanî.

⁸ Ranîyu asu Por ai sîmborî ahamumbo güre-güerapurûhi yahuya, “Ro moai nîni moaruwai moatükunî nünûngurîheandî. Suda-yomondî ahînûmbî hohoanîmo, Godîndî adükari worî asu Romî-yafe bogorî adükari Sisarîmbo amboanî munquambo ro moai nîni moaruwai nünûngurîheandî, nga wanî,” mehuamboyu.

⁹ Raniyu asu Festus ai Suda-memo hihif-hihifi-yopurimbohūnda Porimbo dūdufindowohū yahuya, “Awi se Serusaremnambo hafombo safomboyafi? Refe-anasi ro sihafī papī-hoafi engoro ra gagū Serusarem ngoafihū fifirindīheamboane,” mehundu wamboyu.

¹⁰ Nga asu Por ai hoafiyuhū yahuya, “Haponda hoafi dīdīboadofe worī ndanambe animboahī nda ai Romī-yafe bogor adūkari Sisarīndī wor-ane. Worī ndanambe animbo wandī hoafi nda ndanīhū dīdīboadofemboane. Nga se wudīpoaporo fifirowandai ro moai Suda ahamumbo nīnī-moaruwai nūnūngurīheapurī.

¹¹ Asu ro ahīnūmbī hohoanīmo ra hīfīnambo-rīheandūhī nīnī-moatūkunī rawarīheandī ana, ai wambo hīfokoandundīra yīfīmbo aboed-ane anasi. Nga ro moai fefoefembo hoafiyahī. Nga asu ai wambo papī-hoafarundīrī rani-moatūkunī ai tīkai yangīrayo ana, asu dīdai wambo ahamundī warīhūndeandīrī, nga wanī. Nga awi ro Sisarīmbo hoafīndahanī anīmbo ai wandī hoafi nda hīmborīmbiyu-wamboane,” mehu.

¹² Asu Festus ai kansīr-babīdī wataporī-yomo mburu hoafiyuhū yahuya, “Se Sisarīmbo ai sihafī hoafi ra hīmborīmbiyu-wamboane masafi ranīmbohūnda se ahambo sowana ngoafī,” mehundo.

Festus ai Agripambo Porīndī hoafīmbo dūdumefiyu

¹³ Raniyo asu yahunūmbī nīmbī howane, Suda-yafe adūkari bogorī ahandī ndūrī Agripa ai ahandī rehī Bernaisī-dībo Sisarianambo makosafe Festusimbo wakīfoefimbohūnda.

¹⁴ Afīndī si Agripa ahoro ho ai ranī ngoafihū nīmbafe hafembo mefeyamboyu asu Festus ai adūkari bogorī Agripambo Porīndī hoafi ranahambo hoafiyundūhī yahuya, “Nīndou mamī ndanīhū mbanūngu horombo Feriks ai karabusambe hīnīngīmarirī.

¹⁵ Horombo ro Serusarem ngoafihū tūkūyāhe nīmarīhane, Godīmbo sihou-rundeimbī bogorī asu Suda-yafe bogorī ai Porīmbo papī-hoafīrurūhī-yomo asu ai wamboya se ahambo wagīryafīsī, nga karabusi-ndafoandī mbīsafīndo mehomondīrī.

¹⁶ Raniyahī asu ro ahamumbo hoafiyahapurūhī sahīya, ‘Rom-yafe hohoanīmo sūngu ro-ana moai moaruwai hohoanīmo ratūpurī ra nīndou ngorūmbo moanī-hoangīrīhu hohu nīmborī sehu rīhundi. Nīndou ranai ahambo hoafi engoro ana, ai sapo dūdi nīmorī ai ahambo papī-hoafīmarūrī ahamundī hīmboahū nūnguanī anīmbo asu ahambo nafī sihefendowanī ai nīnī-moatūkunīmboyo hoafi-memondo ranahambo ahandīhoarī gūre-gūrerandūhīmbo fifīre hoafīmbiyu-wamboane,’ masahī.

¹⁷ Ranīmboanahī asu ai tūkūmefunda ro moai afurī hīhīnīngī-rīheandī. Nga rasinambo siambe hoafi dīdīboadofe worī ranambe nīmarīmboyahī nīndou ranahambo sowarūdūmo sīfomo masahapurī.

¹⁸ Nga asu nīndou sapo ai ahambo papī-hoafiyumbo-memo ranai botīyafu manīngomo, nga asu ai moai ahambo moaruwai moatūkunīmbo papī-hoafīrurī. Asu ro ahambo ranī-moatūkunī ranīmbo randūwurīmboemo masahī, nga wanī.

¹⁹ Nga ai-ana Porīmbo hoafīnambo yangīryō ahamundī Godīmbo sūngufi asu nīndou mamī ahandī ndūrī Sīsas yīfīmayu ranahambohūnda raraomarurī. Nga Por ai yahuya, Sīsas ai moai yīfīyu, nga yangīrī mbanūngu mehu.

²⁰ Ro hoafi ranahandi nimindihündi ra fifirindihe türüboadihe saheheamboyahisi, nga asu wambo hohoanimo ranai mamikar-andirühiyo ro moai fifirihendi. Ranimboyahi asu ro Porimbo Serusaremnambo gagufani animbo ranihi sihafi hoafi ra yibobo-mbirundamboane sahehea düdumeheando.

²¹ Raniyu asu Por ai hoafiyuhü yahuya, 'Ro-ana moeisahi, nga awi moani ratüpuriindahihü nimboahani Sisar ai animbo hoafi wandi ra didiboado-mbireand-amboane,' mehu. Ranimboane ahambo awi karabusambe kikihirümündi mbura sünguna Sisar sowana Romnambo koandihaira mbühuwa samboanahi," mehu.

²² Agripa ai Festusimbo yahuya, "Ro wandihoari Porindi hoafi ra himbori-ndahando samboanahi," mehindowamboyu. Asu simbori Festus ai hoafiyundühi yahuya, "Refe-anasi, sümbu animbo hoafi ra himborindafindo," mehundo.

²³ Raniyo asu siambe Agripa ai Bernaisi-dibo yihuru sahari-sahariyafe hena mahufe. Raniyafe ai ami-yomondi bogori-yomo asu nindou rani ngoafihündi bogorimbo-yafundeimbi-babidi hoafi didiboadofe wori ranambe kefoehi mahüsi. Raniyu asu Festus ai hoafimayuwa Porimbo sowaründümo mahifomo.

²⁴ Raniyu asu Festus ai hoafiyuhü yahuya, "Adükari bogori Agripa-ani asu nindou se mungu ro-babidi aningomo ran-anemo se munguambo nindou ndanahambo hoeirüwuri. Nindou ranahambo afindi Sudahündi ai ana Serusaremihü asu ndanihü amboani wandi himboahü ahambo papi-hoafiri-horühi puküna hoafiyehi seiya, 'Ahambo hifokoandi-wori, nga ai-ana ngiri asükaindu yangiri nungu!' masei.

²⁵ Asu ro hoeiri-heandani ana ai moai nini-moatükun moaruwai ratüpuriyuwani wambo ahambo hifokoa-mandüwuri-yopoani. Nga ahandihoari Rom adükari bogori hondü Sisarimbo yahuya, ai animbo wandi hoafi nda didiboado-mbireand-amboane, mehu. Ranimboanahi ro ahambo koariheliyuwani hombo hoafi nda didiboadorihe asihehendi.

²⁶ Nga ro hoeiriheandan moai ahandi hoafi ra aboedi fifirihendi, ranimbo-hündambo animbo asu ro sihefi bogori adükariimbo sowana pas nda sürü papindih koandihheeamboyahi. Bogori Agripa, ranimboanahi se-anafi asu nindou muñguamboanei siheimbo sowana nindou nda sahümind koarihelina asünu. Sihiri ahandi hoafi bidifiri ndondihu himbori-ndefi mbundihumbo animbo asu ro bidifiri papi-hoafi pasambe Sisar sowanambo sürü papindihamboane.

²⁷ Asu ro nindou karabusihündi koarihelinühi nine hoafi nindou ranahambo papi-hoafiri-hori ra pasambe pefe kohefekoate-ayah ana, wandi himboahü aboedi hamindiyopoani," mehu.

26

Por ai Agripandi himboahü hoafimayu

¹ Raniyu asu Agripa ai Porimbo hoafiyundühi yahuya, "Hapoanani se sihafi fimbo hoafi ra hoafiyafisi," mehuwamboyu. Raniyu asu Por ai ahandi wari nimoamoreandühi ahandi fimbo yare hoafiyuhü yahuya,

² "Bogori adükari Agripa, ro hohoanimoyahani aboedi saf-ane sihafi himboahü Suda ai wambo papi-hoafi-maründiri ranahambo weindahi hoafindamboyahü.

³ Ndanana awi anihond-ane, rani-moatükunī ra nīmboe se Suda yihoeŋi Godimbo hohoanimo simbori hoafiyefi arihundi ra wudipoaporo fifirowandi. Raniambo animbo asu se wandi hoafi nda afurindo nīmandifi hīmborīndafi.

⁴ Horombo ro akidouyahambe peya hehea hahambo haponda ndani simboani tükeheandi ra Suda ai ro hohoanimo sünguarīheandi ra fifirundi. Horombo ro wandi hifihüyo asu Serusarem ngoafihü nīmboahambe peyomo houmbo ai wandi hohoanimo fifirundi.

⁵ Farisi-yafe hohoanimo ranana ai tūjūmbi safiyo hayamboyo asu Suda yihoeŋi hohoanimo ranahambo ngasūnde-andeimbīyo. Ro rani hohoanimo süngumarīhandi. Ai fifirundiri-mboanemo, nga asu ai hoafīndīmondūhi ana, ra anihond-ane mbeyahomo-ndamboane.

⁶ Nga haponda ro ndanihü manimboaha ai wambo papī-hoafarūndiri. Ndanahandi nīmīndi nda yahurai-ane: God ai yihoeŋi amao mamī ranaheimbōya sīheimbo aboedī-aboedī ndīheandūri-mboyahī mehu raniambo anihondūmborīhe heheamboanahī hīfandīhi anīmboahī.

⁷ Yihoeŋi 12 sirī ranai Godimbo nīmboambo sirūhi dīdībafiyahindo rihūndūhi rani-moatükunī ranahambo yanggīryei ai anihondūmborīhi hehi hīfandīmarīhūndi. Nga Bogorī, ro-amboani hoafi ranahamboane anihondūmborīhe hehea hīfandarīhandi. Nga ranahandi nīmīndīhūndīyo Suda ai wambo papīmarūndiri.

⁸ Nīmboe bīdīfirī se ngirī ro-ana God ai yīfiyeimbī nendī botareandūri ranahambo anihondūmbō-ndīhūndi aseia? God ai aboedī-aboedī-ndemunūhi yīfīhūndi botīnde-amunīmbui.

⁹ Horombo ro wandihoari rarihe hohoanīmoyahūhi sahiya awi ro Sisas Nasarethūndi ahandi ndūri hīfīnambōfīmbo afīndi ratūpuri ratūpurīnda masahiyoŋi.

¹⁰ Raniyo asu rani-moatükunī ra Serusarem ngoafihü ramarīheandi. Raniyahī ro Godimbo sīhou-rundeimbī bogorī-yomondī ngīnīndī sahamīndi hehea asu Godīndi nendī aheimbo karabusī-marīheandūri. Raniyahī asu ro nīndou bīdīfirī-babīdiyāhe hehea aheimbo hīfokōefendūrimbo sahehea refemboane masahī.

¹¹ Asu ro aheimbo afīndīmbo Suda-yafe rotu worī munguambo ranambe tīnīrīfo afīndi sahandūri marīhandi. Ro aheimbo ramarīheandūri ra Adūkarīmbo moaruwai-moaruwaimbofe hoafi, hoafīmbeyahūndowa saheheamboyahī ramarīheandūri. Ro ngusūfoambe ngīnīndī-rīhandūri aheimbo ngoafi adūkarī angunī manango ranihü amboani ha kokōfoarīheandūri marīhandi.”

Por ai Sisasimbo anihondūmbō-mariri ranahambo hoafīmayu

¹² “Raniyo Godimbo sīhou-rundeimbī bogorī ai wambo yīni yahomo houmbo ngīnīndi masaundīra Damaskus adūkarī ngoafīnāmbō mahahī.

¹³ Nīndou Bogorī Adūkarī, ro hūfīnīmbo nafī mbusūmo hahūhi si mamī sūnambeahīndi makosowa hoeimarīheandi. Si ranai ana hūfīhamīndi siayu ranahambo ngasūnde-andeimbīyo. Raniyo asu si ranai nīndou robabīdī nafīsūngu mahefī yihoeŋīmbo kōsī boakīma-foareamunī.

¹⁴ Raniyefī asu ro munguambo hīfīni pūtapīyefī korīyefīmbo ro hīmborīyahane, hoafi mamī ai yare hoafiyowohū Hibru-yafe hoafīnāmbō yahoya, ‘Sor! Sor! Nīmboe se wambo moaruwai-mboarowandīra? Se ana yihīmīndi moatükunīmbo yitarowandi raniamboane asu sīhafīhoari asūbusīmboayafi,’ mehoamboyahī.

15 Asu ro duduyaheandūhi sahiya, ‘Adūkarī, se dīdīyafa?’ masahamboyu. Asu sīmborī Adūkarī ai hoafiyundīrūhi yahuya, ‘Ro Sisās-anahī, ŋga asu se ana wamboane moaruwaimbo-arowandīrī.

16 Se botīyafa nīm̄bafī. Ro tūkūmeheandī nda sīhambo wandī ratūpurī-mbohūnda kafoefe hīnīŋgīfenīnanī wandī ratūpurī semīndīmboyahī. Ro sīhambo nīne-moatūkunī haponda nafuimehanīnī, asu sūngunambo nafuinda-hanīnīmboyahī ranī-moatūkunī ranahambo nindou bīdīfīrambo anīhond-ane mbīsafī.

17 Ro ŋgīrī hīnīŋgī-ndīheanīnanī, sīhafī nendī Suda anei asu ahei ndīfo anei ranai moaruwaimbo-ndīhinīnī. Ŋga ro aheimbo sowanamboanahī koararī-heheanīnī.

18 Ranānīmbo se ahei hīmboarī bīrīdīhawandūra nīm̄bī ra hīnīŋgīrīhi hehī sī ranī-sowana mbeyahindamboane. Asu Satanīndī ŋgīnīndī ra hīnīŋgīrīhi hehī God sowana mbeyahindamboane. Ranānīmbo asu wambo anīhondūmbo-ndīhindīranī ahei moaruwai hohoanīmō ra amboawi mbīsahanī asu nindou God ai wand-anei mehundūrī ranī-bābīdīmbo nīm̄mandeimboyēi, ‘Adūkarī ai ramehundīrī,’ mehu.

Por ai ahandī ratūpurīmbo hoafīmayu

19 Por ai asūkai hoafīyuhū yahuya, “Bogorī Agripa, ro sūnambeahīndī moatūkunī tūkūmefeyo ra hoeirīhe heheambowambo asu ro ŋgīrī hoafī hīmborīnda hīnīŋgī-ndīheandī.

20 Ŋga Damaskus ŋgoafīhū boatei hoafīyahandūrī heheamboyahī asu Serusarem ŋgoafīhū, Sudia-yafe hīfambe, Suda-yafe ndīfo aheimbo amboanī hoafīmehandūrī. Ro sahiya, ‘Se sīhei moaruwai hohoanīmō hīnīŋgīndīhi hehī God sowana ŋgei. Asu se sīhei moaruwai hohoanīmō hīnīŋgīfembo nafuimbohūnda aboedī hohoanīmō sūngundīhindī,’ masahī.

21 Ranīmbo-hūdamboyo Suda ai wambo Godīndī worambe kīkīhīrūdūmondīrī mburu hīfokoe-fendīrīmbo mehomo.

22 Ŋga God ai mafarīhendīra aboedī nīmboambo nindou moanīnd-anei asu bogorīmbo-yafundeimb-anemo mamamī sīheimbo hoafī nda hoafehandūrī. Ro ŋgorūpoanīmbo hoafīrīhandīpoanī hoafayahī, ŋga Godīndī hoafī, hoafīyomo-rundeimbī asu Moses ai hoafīmemo ranahanda-mbohūd-ane hoafayahī.

23 Ai yaru hoafīyomondūhī yahomoya, ‘Krais ranai yīfīndu mbunda asu muŋguambo nindou ai botīfekoate-yeiambe ai-boatei botīndūfimbui. Ranānīmbo Suda anei asu ahei ndīfo ran-anei aheimbo aboedī hoafī ra wataporīmbo-ndandūrūmbui,’ mehomo,” mehu.

Por ai Agripambo anīhondūmbo-ndowandī mehu

24 Por ai ranī hoafī ra ahandī fimbo gūre-gūrerandūhī hoafīmayu huwamboyu asu Festus ai ahambo hoafiyundūhī yahuya, “Por, se-ana mamīkarī hohoanīmoyafī. Se sīhafī fīfīrīfe afīndī yamundīmara hafī, ranīnamboane sīhambo mamīkarī hohoanīmōaranīnī,” mehuamboyu.

25 Asu Por ai sīmborī hoafiyundūhī yahuya, “Adūkarī Festus, ro-ana moai mamīkarī hohoanīmoyahī. Ro wudīpoaporīhe fīfīrīhe heheamboanahī anīhondūmbo hoafayahī.

26 Bogorī Adūkarī Agripa ai ndanī-moatūkunī ra muŋgu fīfīreamboani, ŋga ahambo yīhīmbokoate-nīmboambo hoafayahando. Ro fīfīrīheandī ai moai ranī-moatūkunī ra mamamboanī bodīfoareandī, ŋga nīnī-moatūkunī Sisāsīmbo tūkūmefeyo ra moai dībo tūkūfeyo.

27 Bogorī Adūkarī Agripa, se Godīndī hoafī, hoafiyomo-rundeimbi yomondī hoafī anīhondūmbo-rowandai? Awi ro fīfirīheamboanahī, se-ana rambefoandī!” mehuamboyu.

28 Asu Agripa ai Porīmbo hoafiyundūhī yahuya, “E, nīmboea, hapondanī yangīrī hamīndī se wambo rando hoafīndafīndīra Sīsasīmbo anīhondūmbo-rīheandeimbi tūkūmandāheyo?” mehu.

29 Ranīyu asu Por ai sīmborī hoafiyuhū yahuya, “Bodīfohūyo asu hoan-darūhīyo ranambo aboed-ane. Nga ro yarīhe Godīmbo dīdībafēhandī. Se-anafī asu nīdou muṅgu dūdi ai haponda wandī hoafī hīhīmborayei muṅguambo se ro nahurai tūkūndahīndī samboanahī. Nga asu sīheimbo senīnambo nahurai hīmondī-hefendūra se karabusambe nīmarīmbo ro moei asahī,” mehuamboemo.

30-31 Asu ranīyomo bogorī adūkarī Agripa, gafmani-yomondī bogorī Festus, Bernaisi asu nīdou bīdīfīrī ai-babīdī mamarei ranai bobotīyahi hehimbo ṅgorū-goanīnī heihū ai rarīhi hoafīyēihī seiya, “Nīdou ndanai ana moai nīnī moaruwai ratūpuri mamamboa rareandī, nga ranīmboane ai ṅgīrī yīfīndu asu karabusīndūfīyu,” masei.

32 Ranīyu asu Agripa ai Festusīmbo hoafiyundūhī yahuya, “Nīdou ndanai Sīsarīmbo hoafiyowanī ahandī papi-hoafī hīmborīkoate-yumbonana se ahambo moanī koarīhawuranī hu,” mehu.

27

Porīmbo Romīnambo hombohūnda sipambe hīnīṅgīmarūwuri

1 Ro Itari hīfīnambo sipambe hombo hoafī ra fīmarīndūmo. Ranīyo Romīhūndī ami-yomondī bogorī Sūrius ai Por asu karabus nīdou bīdīfīrī ahamumbo Itarinambo hīfandīmarapurī hu. Sūrius ai Romī-yomondī bogorī adūkarīndī ami bīdīfīr-ambeahīnd-ani.

2 Ro sip mamī Adramitium ṅgoafīhūndī-mayo ranai ndeara Esia hīfambe hīmbomayo ranambe kefohu hohu mahefī. Nīdou mamī ahandī ndūrī Aristarkus Tesaronakahūndī Masedonia hīfambeahīndī ranai-amboanī ro-babīdīmbo mahu.

3 Sīambe hefī Saidon ṅgoafīhū tūkūmehundī. Ranīyo asu ranīhū Sūrius ai Porīmbo aboedī ndore hohoanīmo-yundowohū yahuya, “Se ṅgafī sīhafī ṅgunīndī sīhambo fehefenīnīmbo hoeindowapurī,” mehundo.

4 Asu ranīhūnda botīyahu hohu sipambe hefane werīnambo semīndīmuni koamarīhemuna Saiprus airanīkīmī mahefī.

5 Asu ro Sirisia hīfī asu Pamfīria hīfīkīmī sīrīwara haṅgīfo sūṅgu hefī Rīsia hīfambe Maira ṅgoafīhū tūkūmehundī.

6 Ranīhū ami-yomondī bogorī ranai ṅgorū sipī Areksandriahūndī Itari hīfīnambo hīmbomayo ra fīfīre hayamboyu asu ai yīhoefīmbo sip ranambe koamarīhemuni.

7 Asu sip ranai werī afīndīwambo moanī hīnīṅgīrou mahowa ranambe yahunūmbī siyefī hohu, moanī afīndī tīṅrīfombū hīnīṅgīrou safī Nīdus ṅgoafīkīmī tūkūmehundī. Nga ranafī hombo werī ranai gūmareamunambo tīṅrīfoyefūhī asu Kīrit airan Sarmone bīdīfīranī raguani hundūnī wakīmehundī.

8 Asu ro sīrīwara hīmborī sūṅgu moanī hūrūtūmbo hefī hohoe mamī ahandī ndūrī Hohoe Aboedī sei arīhūndī Rasea ṅgoafīkīmī ranīhū tūkūmehundī.

⁹ Ro moanī gedūhī nīmarefī hefī hefīmbo asu Suda ai sesī wehīmbo si ranai ho hayambo wambo sirīwara ranai afīndī-afīndī mayowambo sipambe hombomayo ra moaruwai hamīndīyo. Ranīmboyu asu Por ai ahāmumbo ahīnī hoafīmayupurī.

¹⁰ Ai yahuya, “Wai, ro rarihe fifirīheandī sīhīrī moanī haponda botīyahu ahefī ana, moaruwai hamīndī tūkūndīfemboe asu ngīrī napo sip yangīrīndo, nga sīhīr-amboa kapeihū anīmbondemboyefī,” mehu.

¹¹ Nga asu ami-yomondī bogorī ranai moai Porīndī hoafī ranahambo anīhondūmbo-reandī, nga sip semūdū-hurandeimbī nīndou-mayu asu sip ahārambūrī ranahafandī hohoanīmo sūngumareandī.

¹² Aboedī hohoe ranana ai werī afīndīyowambe ra aboedīyopoanī sip ho paiarī ramo. Ranīyomo asu nīndou afīndī sipambe mamarīmo ranai ranīhūnda botīfe hefe sirīwara sūngu ho Finiks hohoeambe nīmarīmbo hohoanīmo-memo. Finiks hohoe Krit airanīhane apuiaro. Ranīhū anīmbo ai werī afīndambe aboedī nīmandeimboyei.

Sirīwara ambe hoewerī afīndī tūkūmefeyo

¹³ Refe hayamboywane, sūngunambo werī akīdou ranai hoarinafīnīpoedī werīmayo. Ranīyomo asu nīndou ranai yaru hoafīyomondūhīya awi ndandīfeyowanī ana, aboedī safī ngemboyefī mehomo. Ranīyomo ai sipīmbo kīkīhīyīmīndī nīngombo moatūkunī ahandī ndūrī anga ra hūrūdūmo foaru houmbo ai Krit airanī hīmborīkīmī mahomo.

¹⁴ Nga asu homondane, moai amītata ngīnīndī hamīndī werī ahandī ndūrī ‘Ndīhoanīpoedī Werī’ ranai Krit airanī ranafīpoedī masīno.

¹⁵ Ranīyo asu werambe sip semīndī hīmbomayo ra ngīrīndīmo. Nga ro moanī rarīhu hīnīngīrīhundane, werī ai sip ra semīndī maho.

¹⁶ Ranīyefī asu ro rebanafī airanī akīdou mamī ahandī ndūrī Kauda hundūnī werīkoate-yowanī wakīmehundī. Ranīhū ro sapo bot akīdou sipambeahīndī makīaro ranahambo hūrūtūmo tīnjīrīfoyefūhī kīahu hūhīmarīhundī.

¹⁷ Ranīyomo asu bot akīdou ranahambo sipambe hūrūdūmo nandu hūputūpumarūdūmo. Asu wofī ngīnīndī bīdīfīrī sip hoarehī safoaru hanīmo mburu hūhīru hīnīngīmarundī. Sip ranai Ribia-yafe hīfīkīmī gudi karīhoeimbī ranī sūngu ngombo yahomo houmbo yīhīmbo-yomondūhī ser sipīflīhī makīaro ra hīfīnamaru hanīmo. Sip ra werīnambo yangīrī funamīndī mbīho yahomo houmbo.

¹⁸ Moanī afīndī hamīndī hoewerī ranai yare matiyaro-wamboemo, asu ngorū sinambo bīdīfīrī napo sip ranambeahīndī hīmonī fufumafoarundī.

¹⁹ Asūkai ngorū sina ai sip ranahandī napo ra masafoarundī.

²⁰ Afīndī si maho ra moai ro akīdou-amboanī hūfīhamīndī mupui hoeirīhundī. Nga werī ranai moanī afīndī ngīnīndī hamīndī tūmero ho. Ranīyefī asu ro ngīrī aboedambo-ndahundī sefī hohu hohoanīmomefī.

²¹ Nīndou sipambe mamarīmo ranai sesī, sesīkoate-moanī gedūhī heīmbo sūngunambo Por ai botīfī hangīfoanī nūngumbo hoafīyuhū yahuya, “Awi se wandī hoafī ra hīmborīmbei-mbonana ngīrī Krit airanī ra hīnīngīrīhī hei. Asu ranīmbe-mbonana ngīrī mūnguambo napo ra yare yahurai moaruwaimbo reandūhī yeimbīrīhundī, nga wanī.

22 Nga asu ro haponda s̄heimbo nda hoafehandür̄i, awi hapoana ngusūfoambe afur̄ind̄hi künd̄hind̄i! Nindou se-ana nḡr̄i mam̄ ai-amboan̄i yif̄indu, nga sip ranai yanḡr̄i an̄imbo awar̄ind̄ihoemboe.

23 Ro God̄ind̄i nindouya hehea asu ahambo hohoan̄imoya r̄handeimb̄i mayahambo n̄imbokoan̄i ahand̄i s̄nambeah̄ind̄i nend̄i wambo-so tükūmefiyu.

24 Ai wambo hoaf̄iyuhū yahuya, ‘Por, awi se ȳh̄imbo-ndamboayaf̄i! Nga se Rom̄i-yomond̄i bogor̄i hondū Sisar̄ind̄i h̄imboahū mb̄in̄imbafamboane. God ai s̄hambo aboed̄i hohoan̄imo-yun̄nūh̄i nindou se-bab̄id̄imbo sipambe ahei ranai nḡr̄i moaruwaimbo-ndahind̄i,’ mehu.

25 Ran̄imbo-hündambo an̄imbo awi nindou nda se ngusūfoambe afur̄ind̄hi künd̄hind̄i! Ro God̄imbo an̄hondūmbo-r̄hin̄imboanah̄i, nga ran̄i-moatükun̄i ra s̄nambeah̄ind̄i nend̄i hoaf̄imayund̄r̄i yahurai ham̄ind̄i an̄imbo tükünd̄ifemboe.

26 Nga awi s̄h̄r̄i hoe mbusūmondüh̄i nḡorū airan̄i amaro ran̄i h̄imbor̄ik̄im̄i nḡefi t̄r̄imond̄i-humboyefi,” mehu.

27 Ndeara 14 n̄imbiyefi hohu hoewer-ambeah̄ind̄i Edriak S̄r̄iwara ambe mahefi. N̄imb̄i mbusūmondüh̄i nindou sip sowandūmo homondeimb̄i-memo ranai yaru hohoan̄imo-yomondüh̄i, ndeara gudian̄i tükūyahund̄haneff̄i mehomo.

28 Ran̄iyomo asu ai wof̄i hoandar̄i ran̄ifih̄i n̄imboreimb̄i moatükun̄i paru h̄imond̄i-marundūmo ra h̄imon̄i s̄imonḡoru hoeirundane, asu hoe hohoe ranai 40 mita s̄imonḡor̄ifih̄i han̄i kaimayo. Asūkaiyomo ak̄idou s̄uh̄iyafu homo mburumbo safoaru s̄imonḡorundane, 30 mita s̄imonḡorüh̄i han̄i kaimayo.

29 Sip ranai n̄imoei yahaf̄i h̄imon̄i n̄inouayo ran̄ifih̄i nḡo pandar̄imboe yahomo houmbo ȳh̄imbo-yomondüh̄i-yomo, asu ai sip k̄ik̄h̄iȳm̄ind̄i moatükun̄i anḡa yimbuyimbu ra sipambeah̄ind̄i daboadan̄ipoed̄i safoarundüh̄i simbeyowa yahomo houmbo did̄ibaf̄imemo.

30 Ran̄iyomo asu nindou b̄id̄if̄ir̄i sip sowandūmo homo-rundeimb̄i-memo ranai sipambeah̄ind̄i fefoefe hefe aboedambofembo yahomo houmbo naf̄i kokomarund̄i. Ran̄iyomo ai bot̄i ak̄idou sipambe mafoero ra sowandūmo houmbo sip han̄ḡifoan̄i anḡa safoefe t̄itan̄imemo.

31 Nga asu Por ai ami-yomond̄i bogor̄i-mayu asu ami b̄id̄if̄ir̄i rana-hamumbo hoaf̄iyupurüh̄i yahuya, “Asu nindou ndanai sipambe refe n̄imar̄ikoate-ayomo ana, asu se nḡr̄i aboeda gudian̄i nḡomo tükünd̄afund̄i,” mehupur̄i.

32 Ran̄iyomo asu ami ai wof̄i bot̄ifih̄i makiaro ra k̄ik̄marunda bot ranai h̄imon̄i p̄imayo.

33 Ndeara simbo yanḡr̄imayo-wamboyu Por ai aheimbo ses̄i sahüsi yahuhaya hoaf̄imendür̄i. Ai yare hoaf̄iyundür̄i yahuya, “Se 14 n̄imb̄i ra af̄ind̄i hohoan̄imoyeih̄i h̄ifand̄imar̄ihū hei-ane. Asu ranambe se moai n̄in̄i ses̄i ak̄idou-amboan̄i k̄ik̄foar̄hind̄i.

34 Haponda ro s̄heimbo hūti hoafehandür̄i, nga se yanḡr̄i n̄inḡobohunda ses̄i b̄id̄if̄ir̄i dagūdi. Asu nḡr̄i s̄ihēi ak̄idou moatükun̄i-amboa moaruwaindo, nga se moan̄i aboed̄i n̄iboadeimboyei.”

35 Por ai ran̄i hoaf̄i ra hoaf̄iyu mbura s̄unguna bret b̄id̄if̄ir̄i fufuramündū haya ahei h̄imboahū God̄imbo h̄ih̄if̄ir̄i mbura karamünd̄i haya masesu.

³⁶ Raniyei asu munḡuambo nindou-mayei ranai aheimbo ḡḡusūfoambe aboedi ndore kureandūrihi asu ai-amboani sesi ra saḡmūndi hehi masahūsi.

³⁷ Nindou munḡuambo ro sip ranambe mamarefi ra 276 nindou-yefi.

³⁸ Ndeara munḡuambo nindou ai sesi, sesi sḡmogodūhi saḡsi nafiriḡmūndihi nḡboadeimbo sip ranai nḡborikoate yḡmoembireandi yahomo houmbo wit bidifiri ra siriwara ambe fufumafoarundi.

Sip ra ho gudifihpareandūhi butaki-marḡhoayo

³⁹ Ndeara sifoai peyoane, asu ai moai hifi gudikimi ra ndoru hoeirundūhi fifirundi. ḡḡa asu ai wafoeho kare sihendani gudi aboedi pimaramindo rani yangiri hoeiru houmbo awi sihiri ranambe animbo sip semindi homboane yahomo houmbo hohoanḡmomemo.

⁴⁰ Raniyomo asu ai ḡḡa ranahandi wofiri ra kiboduru mburu siriwara ambe fufumafoarundi. Rarundūhi nḡḡomomboemo asu ai maru wofiri sapo sip nḡmindi kikihemindi horambomayo ranifih hḡmondḡmemindo ra fufurḡmarḡhoemo. Raniyomo asu ai seri ḡḡḡfoani botḡmaru hafomo sipimbo semindi mbḡhowa yahomo houmbo. Raniyefi asu ro gudiani mahefi.

⁴¹ ḡḡa asu sip ranai gudiani hifo hḡmonḡ gudiambe kikihiyoya haya mamaro. Raniyo sip ḡḡḡfoyanḡ ranai kikihiyowohū asu daboadanḡ ranai weriyafuinambo butaki-marḡhoayo.

⁴² Raniyomo asu ami ai karabus nindou ranahamumboya, hifokoandiḡpupanḡ animbo mamḡ ai-amboani boboriyo aboedambofekoate-mbeyomonda yahomo houmbo, hoafi fifiriḡmarundi.

⁴³ ḡḡa asu ami-yomondi bogori ranai Porimbo aboedambofimbo yahuhaya hohoanḡmo-mayundo. Raniyo asu ai ami ranahamumbo refe hohoanḡmo ana yowanḡ yahuhaya refepoanḡ mehupuri. Ai ahamumbo hoafiḡyupurūhiya, nindou munḡuambo dūdi ai boboriyo-randeimbḡ ranai boatei sipambeahḡndi hḡmonḡ horipḡndohoi pūndu haya gudiani boborḡndu ḡḡu tūkūndūfiyu,” mehupuri.

⁴⁴ Rananimbo asu amuri ai nḡmi goesuri asu sip butaki-rihoeimbimayo ranifih kikihḡndūndūmo houmbo funḡfunḡndu ḡḡomo mehupuri. Ai rawoyafu houbemo boboriyomo homo gudiani munḡua aboedi tūkūmefundi.

28

Por ai Marta airanḡhū manḡḡu

¹ Asu ro aboeda gudiani tūkūyahu hoeiriḡhu-ndūhiyefi awi nda Marta airanḡ sei arḡhūnd-ane, masefi.

² Nindou ranḡhūndambo mayei ranai yḡhoefimbo aboedi-boediḡmarḡhimuni. Hoeyowohūmbo ḡḡisihari-mayowamboyei, asu ai hai pūpirḡhūndūhi yḡhoefimbo munḡuambo se mborai sūhūsi haihehūyei, masei.

³ Por ai hai dḡdarḡ fufuramūndū hai-mayo ranḡwamḡ daburḡfiyuwane, amoasiri ai ranambeahḡndi hai hūfiḡnambo tūkūmefeyo. Raniyo ai Porḡndi warifih ḡḡamondamḡndi haya makiaro.

⁴ Nindou ranḡhūndambo-mayei ranai hoeiriḡhindane, amoasiri ranai Porḡndi warihū ḡḡamondamḡndi haya makiaro-wamboyei, ai aheihori sḡmborḡ ndūwurḡ-yahindūhi seiya, “Awi nindou ndanai nindou hifokoare

randeimb-ani. Ai siriwara ambe moai yifiyu, nga asu mbumundi ho-
hoanimo ranai moai ahambo yangriri ningombo hohoanimo, masei.

5 Nga asu Por ai amoasiri ranahambo kikirarahoayuwa haiambe
kikefoai pimayo, nga Porimbo moai nini-moatukuni akidou-amboani
tukufeyo.

6 Ai ahambo watirari fimandiyoy asu moani nimai yifi pimanduyo sei
hehi hifandimarirori. Ai ahambo geduhi hifanduhi heimboeyani ahambo
nini-moatukuni moaruwai tukufendokoate-mayowa, asu sunguna ngoru
sungurahi hohoanimoeyehi seiya, “Awi ai-ana god-ani,” masahundo.

7 Asu nindou mamihifi ranihunda bogori ahandi nduri Pubrius ahandi
hifi ra ngoafikimi manngo. Raniyu nindou ranai yihoeimbo aboedi
hamindi mborai-mboraiifi semundimuni ahandi worini-mareamana asu
ro ahambo-so ngimi si manimboefi.

8 Ranio asu ranihu Pubriusindi afindi ranai furimboyuhu angunumbo
fondihu mapu. Ahandi fi ranai hufi afindi tukufe asu furimboyuhu ahandi
fondani mapu. Ranio asu Por ai kefuai hufu wara ahandiwami nande
mbura didibafihih angunu ra aboedimariri.

9 Por ai rani-moatukuni ra ramareandamboyo asu munguambo
angunumbi nindou hifi ranihundambo-mayei ranai masineia ahei angunu
ra aboedimareanduri.

10 Raniei ro sipambe hombo masefa ai yihoeimbo bidifiri moatukuni
ro mbonimbo-marihumindefi ra fufumashumuni.

Por ai Rom-inambo mahu

11 Asu ro ngimi amoamo ranihu nimboefimbo sungunambo sip mamihifi
airani ranihu hoeweri afindimayowa mamaro ranambe kamefoehundi.
Sip ranana Areksandria-yafe sipio. Asu sip hangifoyowami Mboafogod
sami ra mapaiaro. Raniefi ro sipambe kefoehu hohu rani hifi ra
hiningriri hohu mahafi.

12 Ranio asu hefi hefimbo Sirakyus ngoafihu tukuyahu ranihu ngimi si
mamarefi.

13 Asukai ranihunda botiyahu hohu hefi hefimbo Regium ngoafihu
tukumehundi. Mami ngoru si ranambo weri ranai hoarinpoedi werimayo
asu yimbu siyefi mburihu hefi Puteori ngoafihu tukumehundi.

14 Ranihu ro anihondumbo-rihindeimbi manimboeia hoeimarhunduri.
Raniei ai yihoeimbo ai-babidimbo ranihu mami wik ningombo
hoafimayeia manimboefi. Nimboefi mburihu asu sunguna Rom ngoafihu
hefi tukumehundi.

15 Romihundi anihondumbo-rihindeimbi ai ro rani ngoafihu
tukuyahumboanefi hoafi ra himboriyehimbo, asu ai Apiusindi Maket
sowahi nindou aporambo wori ngimi fondaruihinei mbumarhimuni.
Raniyu Por ai aheimbo hoeireanduri haya, Godimbo hihifirurihi
ngusufoambe afure kumareandi.

Por ai Romihu Godindi hoafi bokamarihendi

16 Hifi Rom ngoafambe tukuyahundane, ranihunda gafman nindou ranai
Porimboya se shaf-amboani wori mami ranambe nimbafani ami mami ai
shambo hifandi-mbiraninamboane mehomondo.

17 Ngimi si ra howane, asu Por ai Suda-yehi bogori-memo ranahamumbo
wataporimbohunda mborai yahupuri haya humarhepuri. Ai munju

mafandunda, hoafiyupurühi yahuya, “Wandafi mamí. Ro moai nini akidou-amboani rariheandi shefi nindou asu shefi amoao mamí-yomondi ahinümbi hohoanimo ranahambo hifinambo-fembohünda. Nga Suda ai moani wambo Serusaremihü kikihiründümondiri mburu Romiyomondi warihümarundiri.

¹⁸ Raniyomo Rom ai wandi papí-hoafi himbori-yomonda ro moai nini-moatükuni rariheanda hoeirundi wambo hifokoeferndirimbohünda. Raniyo ai wambo aboedambo koarifeferndirimbo mehomo.

¹⁹ Nga asu Suda ai rani hoafi ra himborikoate-memonda asu ro hoafimbo moai ngorü nafi yangoro. Raniyahí ro Rom adükari bogori Sisar ai wandi hoafi ra awi himborimbiyu masahi. Rani-moatükuni rameheandi ra ro moai akidou-amboani nindou ro-mayei ranaheimbo papí-hoafirihandüri, nga moani hamindiyoyo rameheandi.

²⁰ Rani hoafi ranimboyahi ro shiamumbo mborai-sa hümarifeheapuri hoeifepurühi wataporimbo-yopurimbo sambo. Ro anihondümborife heheamboanahi himboayahí sapo nine-moatükuni Israer munquambo himboayei ranahambo. Rani-moatükuni ranahandi nimindihünd-ane sen haponda wambo hüputüpu-rhendirimboayo,” mehupuri.

²¹ Raniyomo asu ai ahambo simbori hoafiyomo-ndowohü yahomoya, “Ro moai Sudia-yafe-mayo pasi shambohünda akidou-amboani sahumíndefi. Asu moai yihoeft wandafi mamí Suda ai ranihündambo shambo hoafimbo hündi hoafi sowandümo sifomo. Asu moai shambo moaruwai hoafiyoweimbi hündi hoafi ra tükufe raraorandi, nga wani.

²² Nga awi ro shafi hohoanimo ra hoafiyafani himborimbo sefomboanefi. Rani-moatükuni ra nimboe sapo ro fifirihundi munquambo nindou Sisas ai Godindi nimor-ani seimbí aipoanimbo-mehindi ranai se nimbafambeahindi ranahambo moaruwaimbofe hoafimayei,” mehomondo.

²³ Raniyomo asu rani-simboani fandihumboane yahomo houmbo, nindou afindi ranai Por nimarühi mafandundi. Raniyu Por ai God nginindi hifandarandi ranahambo wataporimbo-marandi. Raniyo nindou ranai Sisasimbo anihondumbo-mbirüwuramboane yahu haya Mosesindi-mayo ahinümbi hohoanimo asu Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbí yomondi-mayo hoafi sürü pefe masihéfeyo ranahandi nimindi ra wataporimbo-marandi. Rani-moatükuni ra moani hapoadumbo siambe piyu haya wataporimbora hu-hu-humbo nimbokoani kiki-maramüdu.

²⁴ Raniyomo asu nindou-memo ranai bidifiri ahandi hoafi ra anihondümborundi, nga asu bidifiri ai awi moai ranahambo anihondümborundi.

²⁵ Por ai mamí hoafi ra hoafiyu hayamboyuwane, asu süngunambo ai bobotiyafu houmbo ahamundihoari hoafi ranahambo simbori hoafiyomo houmbo bukürüme fundi. Sapo Por ai yare hoafiyuhü yahuya, “Yifiafi Aboedi ranai Godindi hoafi hoafiyu-randeimbí Aisaia ranahandi yafambe süngure haya asu shamundi amoao mamí ranahamumbo anihondü hoafimayu!

²⁶ Aisaia ai yare hoafiyuhü yahuya,
 ‘Se ngafi nindou ndanaheimbo hoafindafindüri.
 Se himbori yangiri hihimboripo-ndeimboyei,
 nga asu ngiri fifirindihü türüboadhindü.
 Se himboapondei ngeimboyei,

ŋga asu ŋgiri hoeindihindi.

²⁷ Niŋboe sapo nindou ndanahei hohoanimo ranai tapihami-yondürühi ahei hĩmboambe ra güre papireandürühi asu ahei hĩmboarĩ ra dikireandürühi raraora hayambo wambo.

Refekoate-ndeianĩ, nindou rani-mayei ranai awi ahei hĩmboarĩnambo hoeirĩhi,

ahei hĩmboambe ranambo hĩmboriyei

asu ahei hohoanimo ranai korifoareandürühi

ai wambo sowana hehũpo ro aheimbo aboedĩ-aboedĩ fendürĩmbo-hũnda,'

Aisaia 6:9-10

mehu," mehu.

²⁸⁻²⁹ Raniyu asu Por ai ndeara bidifirana hoafiyuhũ yahuya, "Awi se rani-moatũkunĩ ranahambo hohoanimo türũboadũhi fifirĩndihindi. Sapo God ai nindou aboedambofembo hoafi ra Suda-yafe ndĩfo ranaheimbo-so maho-ane, ŋga asu ai-amboani hoafi ranahambo hĩmbori-ndeimboyeis!" mehu.

³⁰ Por ai worĩ mamĩ ahandĩ pemiyu haya ranambe yimbu hĩmbani manũngu. Raniyu asu ai nindou didiyei ahambo-so tũküyahindani mborai-mborafi semũndũndürĩ didiboado-reandürĩ marandĩ.

³¹ Ai rarearũhi God ŋginĩndĩ hĩfandarandĩ ranahambo aheimbo yĩhĩmbokoate-wataporĩmbo-randürühi Sisas Kraiss Adũkarĩ-mayu ranahambo yamundeandürĩ marandĩ, ŋga nindou mamambo moai yowanĩ yahundo.

Rom Pas Por ai Romihündambo sürü papimarandi

1 Karıhasıhandürı ro Por-anahı, roana Kraıs Sıasındı moanı ratüpurıya-rıhandeımb-anahı. God ai wambo Kraısındı hoafı semındı ho-rambohünda kafaore hınıngıreandırühi asu se aboedı hoafı ra bokandıhawandı mehu-anahı nda.

2 Aboedı hoafı ndanahambo God ai horombo hoafımareandı asu hoafı ra ahandı hoafı hoafıyomo-rundeımbı ai ahandı Bukambe sürü paru masıhoemo.

3 Aboedı hoafı ranana ahandı Nımorı ranahamboane hoafımayo. Nımorı ra Sudahündı nındou adükarı bogorı Defıtındı sırambeahındı nındoumbofi tükümeıyü.

4 Nğa ahandı sürühoıembi yıfıafı ranahambo ana God-ani ahandı afındı hondayı. Ai Godındı Nımor-ani ranımbı weındahı randeanda tüküfemböhünda God ai ahandı ngınındı afındınambo ahambo yıfıhündı botımarırı. Sapo aiana sıhefı Adükarı Sıas Kraıs ra.

5 Ahandı sünguyo ro hoafı semındı ho ratüpurı ra masahumındefı. Asu Suda-yafe ndıfo nımorehı nındowenihı munğambo hıfıhü ranai Sıasımbı anıhondümbö-ndıhorühi ahandı hoafı ra süngumbırıhındı yahuhaya ranımbö-hünda God ai yıhoefımbı kamafoareamunı.

6 Asu nındou Rom nğoaıfıhü amarei ra sıheimbo kameihıyü hoafı ra hoafımbı koamarıhemunı. Sapo sıheimbo God ai Sıasınd-aneı mehındürı.

7 Se Rom nğoaıfıhü amarei sıheimboyu sapo God ai ngusüfo parearıhı asu ai nındou wand-aneı yahuhaya dıbonımendürı, sıheimboanahı ro sürü nda paparıhandı. Sıhefı Ape God asu Adükarı Sıas Kraıs ai sıheimbo moanı hıpoambo-ndıneandırühi ngusüfoambe afurıfımbı ho-hoanımo mbısabına-ndüramboane.

Por ai Romihündı hoıfendürımbı yahumboanı

8 Ro randıhe hoafındahandı samboanahı, munğambo hıfı nındou amarei ranai se anıhondümbö-rıhındeımbı nındou anımböeı ranımbı wataporımbö-arıhündı ranımböanahı asu Sıas Kraısındı süngü sıheimbohünda wandı God ranahambo hıhıfarıhünı.

9-10 Godındı Nımorı ranahambo aboedı hoafı ra hoafıya rıhandühi wandı munğambo hohoanımo Godımbı ratüpurı-yahühanahı. Ai fıfıreamboanı sapo ro nımbı-nımbı sıheimbo hohoanımoayahı ahambo dıdıbafıya arıhandı. Ai wambo sıheimbo hoıfendürımbı farıhefendırımböhündambo hohoanımoayu ana, asu ro süngunambo dıdı sıheimbo hoıfendürı-heırımböyahı.

11 Ro Yıfıafı Aboedındı-mayo moatükunı sıheimbo ngınemındı-ndürımböhünda segodürımbı sambo, ranımböanahı asu ro sıheimbo hoıfendürımbı hohoanımo-ayahandı.

12 Hoafı nda rahurı-ane: Sıhefı anıhondümböfe ranına sımbörı-sımbörı ngınımbı-ramındımun-amboane samboanahı hohoanımoayahı.

13 Wandafı mamı, se ndörıhi fıfırındıhındı, ro sıheimbo sowana afındımbı sınımbı samboanahı hohoanımoayahı. Nğa asu wambo afındımbı bıdıfırı moatükun-ane nafı güreandırı marandı. Ro Godındı

ratüpurî ratüpurîyahühî Suda-yafe ndîfo aheimbo fariheheandürani ahandî hoafi anîhondümbö-rîhindeimbî nindou tüküyahî marîhünd-ane. Nga ranîmboanahî sîheimbo sowanambo amboanî sînimbo samboanahî, sîhei anîhondümböfe hohoanîmo ra farihefemböbönda sapo aheimbo mafariheheandürî nou.

¹⁴ God ai wambo ranî ratüpurî masendîra ranîmboane asu roana nindou Grikîndî adükarî ngöafîhü amarei-aneî asu nindou nîmambe burayei-ane, nindou fifîrîhindeimbî rananei asu fifîrîfekoate-mayei rananei munguambo aheimbo hoafi ro moanî bokandîhehea samboanahî ngusüfoambe fufuraföareandîrî.

¹⁵ Ranîmboanahî asu Godîndî aboedî hoafi nda Rom ngöafîhü amarei sîheimbo amboa bokandîheheandürî sa hehea ro hürütayahî.

Aböedî hoafi ana Godîndî ngîndînd-ane

¹⁶ Nga ro moai aboedî hoafi ranahambo amöanîngîyahî. Nîmboe sapo ranana Godîndî hoafi ngîndîndî hamîndîyo hayamboane asu ai dîdîyei anîhondümbö-arîhindî ranaheimbo aböedambo-reandürî-randeimbî mayowambo wambo. Sudahündî aheimbo-so boateî tüküfe mburamboyo asu sünguna ahei ndîfo ranaheimbo-so amboa tükümfeyo.

¹⁷ Nga aböedî hoafi ra sapo God ai nindou anîhondümbö-arîhindî ranaheimboyo nindou mbumund-aneî ehundürî asu Godîndî mbumundî hohoanîmo hoafi ra ranambeah-ane weindahî tükefeyo. Mbumundî hohoanîmo ranana anîhondümböfe hohoanîmo ranî-süngu yanggîrî weangurühî peyo haya hombo bîdîfîranî tükefeyo. Nga Baiborambe hoafi ranahambo yare hoafîyowöhü yahoya, 'Nindou ranai ana anîhondümböfe hohoanîmo ranî-süngu yanggîrî nîmboeimboyei,' meho.

Munguambo nindou Godîmbo daboadanambo-arîhorî

¹⁸ Nindou sapo Godîmbo daboadanambo-rîhorühî asu moaruwai hamîndî hohoanîmoyeihi ahei moaruwai hohoanîmonambo ahandî anîhondü hoafi ra gürühî arîhündî. God sünambe amaru ahandî hürütü ra ranaheimbo weindahî tüküfe arandî. Asu ai ranambo nindou rahurai ranaheimbo yîbobondearîmbui.

¹⁹ Nga nindou ai God ranahambo fifîrîfembo hohoanîmo ra moai dîbo yangoro. Nga God ai ahandîhoarî ranî-moatükunî ra aheimbo weindahî-mareandürî.

²⁰ Yinî, God ai hîfî nda nafîmarandî asu horombo hondü peyo haya ho-hombo hapondanî amboanî raranî-moatükunî ai nafîmarandî ra nindou ai hoerîhimboaneî. Ranînambo asu nindou ranai God ahambo ngîrî hîmboarî hondünambo hoeindîhorîsî, nga ai nîngu-nahurayiyu ranahambo fifîrîndîhimboyei. Ai ahandî koadürümbo yanggoroweimbî ngîndîndî ra fifîndîhindî asu ai God hondayu ranahambo fifîrîndîhimboyei. Ranîmboane asu ai ngîrî roana moai ranahambo fifîrîhundî mbîsei.

²¹ Sapo nindou ai Godîmbo fifîrî-marîhorîyosî, nga asu ai moai Ahambo adükar-ani seihü, sîhefî God-ani sahündowöhü hîhîfîrîhorî rîhündî. Nga asu moanîndî moatükunîmbo ngusüfo pamarîhindî asu ahei hohoanîmokoate hohoanîmonambo ahei ngusüfo ra nîmbî mamaröndürî.

²² Asu ai rarîhi hoafîyeihî seiya, roana fifîrîhundeimbî nindou-aneftî, masei, nga ai nindou fifîrîfekoate tükümehindî.

²³ Asu ai God koadürümbo-koadürümbo nînguweimbî ranahambo hîndîngîrîhi hehi asu ai sümbuyo-randeimbî moatükunî, nindou, ndu,

nin+hondi, wako sisam+ ranahambo hei d+d+baŋyeyi ri+hündühi h+hifi-
h+hifiyeyi mar+hündi.

Mam+kar+ hohoan+mo

24 Nindou ranai moaruwai ran+ hohoan+mo-mayei+amboyu asu God ai
aheimbo yare moan+ hin+ngi+mareandüra asu ai yikoar+fo hohoan+mo
ngusüfoambe bot+mareandüri asu amoan+ngümb+ moatükun+ simbori
hoyei mar+hündi.

25 Nindou ra God+ndi an+hondü hoafi ranahambo hin+ngi+rihi hehi
asu tkai hoafi süngur+hi ari+hündi. Ran+yei asu ai n+ne-moatükun+ God
naf+marand+ ranahambo hohoan+moyeihi d+d+baŋyeyi mar+hündi, nga asu
ai God mun+moatükun+ naf+marand+ ranahambo moai an+hondü+mbor-
rihorühi d+d+baŋyehindo ri+hündi. Nga awi sih+ri mun+guambu si aho ra
ahambo adükar+ani mb+sefi+amboane, nga an+hond+ane.

26 Nindou ranai moaruwai hohoan+mo ramar+hindi ran+ambo-hündambo
God ai aheimbo amoan+ngümb+ hohoan+mo ngusüfoambe amaro ra-
süngure hin+ngi+mareandüri. Ran+mboyei asu n+morehi ai-amboan+ nin-
dowenih+di+bo aboedi n+ngkoate+yeih+ ngorü n+morehi di+bo mam+ ran+
hohoan+mo süngumar+hündi.

27 Asu nindowenih+ ai-amboan+ ran+ süngumboemo ai hohoan+mo aboedi
ahamundi n+morehi+bab+di refembo ra hin+ngi+ru houmbo nindowenih+
ahamundi+hoari bogo moaruwai hohoan+mombo mehomo. Ran+yomo
asu ai amoan+ngümb+ moatükun+ yaru arundi ran+ambo-hünda asu
ahamundi+hoari ti+ri+fo af+ndi masowandümo sapo ai ramefund+ ran+
simogod+hümbö.

28 Nindou ai God+ndi an+hondü hohoan+mo fif+ri+fe ranahambo
süngufembo moei masei ran+mboyei asu God ai ahei yikoar+fo hohoan+mo
moaruwai yare hin+ngi+mareandüra, asu ai ran+moatükun+ refembo
yowan+ambo-mayo ra ai ran+ süngumar+hindi.

29 Asu aheimbo hohoan+mo moaruwai ham+ndi menjoro ranai
tüküra pimareandüri yikoar+fo hohoan+mo, sümbuyo-randeimb+
hohoan+mo, hohoan+ife hohoan+mo, ngorümbö yifiari hohoan+mo,
ngorümbö ngusüfoambe moaruwaimbofe hohoan+mo, nindowambo
hifokoeife hohoan+mo, ng+n+ndi hoafi hohoan+mo, ngorümbö tkai hoafi
hohoan+mo, ngorümbö moaruwaimbofe hohoan+mo, mun+gu hohoan+mo
ra süngumar+hü hei.

30 Ran+yei asu ngorümbö daboadan+ hoafi hohoan+mo, ngoründi
ndüri weindah+ ham+ndi moaruwaimbofembo hohoan+mo, God+mbo
yiboarukofi hohoan+mo, hoafi mbah+ri+hefimb+ hohoan+mo, af+ndi+
af+ndeimb+ hohoan+mo, ahei fi ranahambo bor+ hohoan+mo, mun+guambo
ra süngumar+hü hei. Ai simbori moaruwai hohoan+mo ranahambo
refembo hohoan+mo, asu hond+af+ndi+yafe hoafi h+mbor+koate,
hohoan+mo mun+gu ra rareiran+ hohoan+mo mun+guambo ra rar+hi
mar+hündi.

31 Ai ngusüfo hohoan+mokoate+anei, asu moai ahei hoafayeyi ranahambo
k+k+h+ri+hümundi, moai ahei fik+m+n+nd+mbo hohoan+moyei, asu ai moai
nindou ngorümbö h+poambo+ri+hündühi far+hehindüri.

32 Nindou ranai God+ndi mbumundi hohoan+mo hoafi ra ndor+hi
fif+ri+hindi. Hoafi ra yare hoafi+yowohü yahoya, 'Nindou düdi ai hohoan+mo
yahurai hohoan+moayu ana, y+f+mbiyuwamboane,' meho. Nindou ai ra

fifirihindisi, nga moaruwai rawarhindí. Asu raní yangiriyo poani, nga nindou bidifiri ai rawarhindí ranaheimbo siaoyahi arihündí kameihi.

2

Godíndí yibobofe hohoanimo ai mbumund-ane

¹ Ranímboane asu nindou didiyei nindou ngorumbo papi-hoafirihündürani, se ngiri ro hütiefipoani mbisei. Nga se ngorumbo papi-hoafirihündürani se sihei-fimbo amboani papi-hoafirühi arihündí, nímboe se raní moatükuní ai rawarhindí ra sapo se-amboani rawarhindí ranímbo wambo.

² Nindou sapo moaruwai hohoanimo rahurai rawarhindí ranaheimbo God ai papi-hoafarandüri, nga ahandí yibobofe hohoanimo ra mbumundí saf-ane, ra shiri fifirihündí.

³ Nga se nindou bidifirambo ai hohoanimo rahurai hohoanimo ayu ranahambo papi-hoafirihündühaneisi, nga se-amboa siheihoi raní hohoanimo rahurai rarihündühane, nga se nungurihi ranahambo hohoanimo-yehiyeya? Asu se Godíndí yibobofe tüküfeyowambe ra aboedambo-ndahumboyefi seimboyei?

⁴ God ai siheimbo hohoanimo aboedí safí hohoanimo yundürühi siheimbo nímai yibobofe-ndüríkoate gedühi hífandarandüri. Nga ahandí hohoanimo ra se moanane seimboyei? Godíndí aboedí hohoanimo ra siheimbo didiboado-fendürani asu se híhírfé ahambo süngufimbo-hündamboane, nga se ranahambo moai fifirihündíyo?

⁵ Nga se afíndí-afíndeimb-aneisi asu ngiri sihei moaruwai hohoanimo ra híningíndíhindí. Mamí raní hohoanimo süngu Godíndí-mayo ngíníndí hamíndí hohoanimo ra siheiwani papirihündühi nou-aneisi. Asu se süngunambo God ai ngíníndíndühi ahandí mbumundí hohoanimo süngu yiboboreandambe anímbo raní-símboani weindahí tükündífeyoani asübusümbí hohoanimo ra ndahümündimboyei.

⁶ Nga nindou mamani níne-moatükuní ai rawarhindí raní símogodíhümbo anímbo God ai aheimbo yibobondearümbui.

⁷ Nindou bidifiri didiyei aboedí hohoanimo ra sünguarühi hei ana, sapo God síhefímbo ndürí adükarímboane asu sümbokoate yangiri níngombo ranane munquambo raní moatükuní mbísemuna seimboane rawarhindí. Nindou rahurai ranaheimbo-anímbo God ai yangiri koadürümbo níngoweimbi ra dagadürímmbui.

⁸ Nga asu nindou bidifiri didiyei ai ahei fimbo yangiri hohoanimo yeihí aníhondü hohoanimo ranahambo yiboaruko-rühündühi asu níne hohoanimo moaruwai mengoro ra süngufembo hohoanimo yei ranaheimbo-anímbo God ai ngíníndíndühi tíñiriífo afíndí dagadürímmbui.

⁹ Raní-símboan-anímbo nindou munquambo sapo hohoanimo moaruwai mengoro sünguaríhi hei ranaheimbo tíñiriífo-ane asu asübusí afíndí ranane raní moatükuní ra dagadürímmbui. Raní moatükuní ra Sudahündí aheimbo-so boatei tükündí fendürí mbundambo-anímbo asu süngunambo munquambo nindou amurí-mayeisi aheimbo-so amboani tükündí fendürímboe.

¹⁰ Nga asu nindou munquambo didiyei ai sapo hohoanimo aboedí ra-sünguaríhindí ranaheimbo-anímbo God ai ahandí hímbuamupuirandeimb-ane, ndürí adükar-ane asu ngüsüfo afurífe kífé-ane munquambo

ra dagadür+mbui. Rani-moatükunî ra Suda aheimbo boakorî dagadürî hayambo-an+imbo asu nindou amurî-mayei ranaheimbo amboanî dagadür+mbui.

11 God aiana ngîrî nindoundî sîrî ranahambo hohoan+mondu, nga munquambo mamî hohoan+mo süngu türüfoa-reandürîhani yîboboareandürî arandî. Nga nîne-moatükunî nindou ai rawarîhindî rani-süngu yangîrî an+imbo ai türüboadeandühî yîbobondeambui.

12 Nga nindou dîdîyeyi Mosesîndî-mayo ahînümbî hohoan+mo ranahambo fîfîrîfekoate-mayei-aneisî, nga moaruwai hohoan+mo süngurîhindanî God ai ahînümbî hohoan+mo ranahambo hohoan+mokoate-nduhî aheimbo randeandürâ awandîhehimboyei. Asu Suda ai ahînümbî hohoan+mo fîfîrîhindîsî, nga asu dîdîyeyi moaruwai hohoan+mo süngurîhindanî ahînümbî hohoan+mo ranî-süngu yîbobondearümböe.

13 Nga nindou dîdîyeyi ahînümbî hohoan+mo ranahambo hîmborîmayei rani-yeipoanî ai Godîndî hîmboahü aboedî mbumundî nindou an+imboei, nga wanî. Nga nindou ai ahînümbî hohoan+mo ranai hoafîmayo ranahambo süngurîhindühî rawarîhi hei ranai-an+imbo Godîndî hîmboahü aboedî mbumundî nindou tükündahimboyei.

14 Nga nindou Suda-yafe ndîfo aiana moai ahînümbî hohoan+mo ra fîfîrîhindîsî, nga bîdîfîrî ai moanî ahei hohoan+monambo yangîrî aboedî moatükunî ahînümbî hohoan+mo ranai hoafîmayo rani-sünguaneyi ratûpurîyeyi arîhündî. Ai ahînümbî hohoan+mo ra fîfîrîfekoate-ayeyi amboanî asu ai aboedî hohoan+mo ra aheihoarî purîhümündihü hohoan+moyeihanei.

15 Rani hohoan+mo ai rani-süngurîhi hohoan+moyeyi arîhündî asu ahei aboedî hohoan+mo ranai-ane ahei ngusüfoambe ahînümbî hohoan+mo sürü apaiaro ranahambo nafuiarandî. Raniyeyi asu ahei ngusüfoambe ranai-amboanî ahînümbî hohoan+mo ra purarîhümündî ranahambo nafuiayo, nga ngoambo yiboarukureandürî asu ngoambo ndoreandürî randühane.

16 Yîbobofe sî ra tüküfe sîmboan-an+imbo munqu-moatükunî sapo rahurai hamîndî nindou aheimbo-so tükündîfendürîmboe God ai Sisas Kraisîndî warî-süngu nindou-yei hohoan+mo dîbo menjoro ra türüboadeandühî yîbobondea-ndürîmbui. Hoafî yahurai ranane ro sîheimbo aboedî hoafî hoafayahîndürühî bokarîhehe arîhandî.

Sudahîndî asu ahînümbî hohoan+mo

17 Asu se nünqu-mandahia? Se hoafîyeyihîya, roana Suda-aneftî, nga ran+imbo-hündambo ahînümbî hohoan+mo ra fîfîrarîhundî ran+imbo wambo Godîndî yîbobofeambe sîhefîmbo aboedambo-ndeamunümbui aseî. Asu se ro-aneftî Godîndî nindou-ayeftî sei hehi ranahambo borîyeyi arîhündî.

18 Sapo se ahînümbî hohoan+mo ra yamundîhi mburîhü fîfîrîhi hehimbo wambo God ai nîne aboedî hohoan+mo-ane ehu ra fîfîrarîhindî asu mbumundî hohoan+moayo ranahamboane yîfirayeyi.

19-20 Asu se hoafîyeyihîya ahînümbî hohoan+mo ranambe fîfîrîfe hohoan+mo asu anîhondü hoafî ra munqu fîfîrarîhundî aseî. Ran+imbo-hündambo an+imbo hîmboatîharî-mayeyi ranaheimbo nafî nafuinda-hündürîmboyeyî asu nindou nîmbî nîmaroanî anîboadeî ranahei sî rahurai-aneftî. Asu roana sapo ngusüfokoate

nindouyei didi boadorihunduri-rihundeimbanefi asu nimoakidibou yamundihunduri-rihundeimb-ane fi munquambo rasei arihundi.

²¹ Se nindou bodmondambo yamundarihunduri ana, asu nimboe sihei fimbo yamundifekoate-ayeia? Se hoafiyehiya, se humbuhuni poani, aseianesi, nga asu se ra sihehoari humbuhuniyehiyei waniyei?

²² Se hoafiyehiya, se nimorehi sisihimo, nindoenih birabiripoani, aseianesi, nga asu se sihehoari ra raweyahinduhiyei waniyei? Se sisami god ranahambo yiboarukoarihundisi, nga asu se sisami godndi worambeahndi napo humbuhuniyei rihundai waniyeiai?

²³ Se ahinumbi hohoanimo ranahambo ro firihumboanefi seihu ranahambo boriyei rihunduhaneisi, nga se hohoanimo ra sungufekoate-yehi asu ranambo se Godndi nduri moaruwaimbo-rhinduhiyei waniyei?

²⁴ Nga ranahambo Bukambe hoafi ranai yare hoafiyowohu yahoya, 'Suda sihei sunguna nindou ngoru sirihundi ranai Godndi nduri ranahambo moaruwaimborihi hoafiyei arihundi,' meho.

Hoeari kefe tirihefe hohoanimo asu ngusifoambe hohoanimo-ane

²⁵ Asu Suda se ahinumbi hohoanimo ranahambo sunguarahi hei ana, sihei hoeari kefe tirihefe hohoanimo ra mbumundi saf-ane. Nga asu se hohoanimo ranahandi sungufe hokoate-yeian hoeari kefe tirihefe hohoanimo ranai refekoate himbondeimboyei.

²⁶ Asu nindou ngoru sirihundi sapo didiyei ahei fihoeari ra kefe tirihefekoate-aneisi, nga asu ai rani ahinumbi hohoanimo ra sunguarahi hei ana, nindou ranaheimbo God ai nindou ranai ana fihoeari kefe tirihefimbi himboyeimboanei mambusyoy?

²⁷ Yini, asu Suda seana ahinumbi hohoanimo ra Bukambe mbengorindurisi asu sihei fihoeari kefe tirihefe hohoanimoymoyeimb-aneisi, nga asu se ahinumbi hohoanimo ranahambo sungufekoate-yehi arihundi. Nga nindou ngoru sirihundi aiana moai ahei fihoeari karihi tirihahi rihundisi, nga asu ahinumbi hohoanimo ra sunguarihindi ana, nindou rahurai ana ahei aboedi hohoanimonambo siheimbo papihofaranduri.

²⁸ Nga nindou ai moani fi yangiri Sudahund-ani ranai ana Suda honduyopoani. Asu fihoeari kefe tirihefe hohoanimo hondu ranana moani fi ranahambo hohoanimo yangiriyopoani.

²⁹ Nga nindou dudi ai Godndi-mayo moatukuni ra ahandi ngusifoambe amarondo ana, ai Suda hond-ani. Fihoeari kefe tirihefe hohoanimo hondu ranana ai ngusifoambeahndi hohoanimo yangir-ane. Rani hohoanimo ranana moani fimbo hohoanimoymoyopoani, nga Yifafandi hohoanimo-ane. Nindou rahurai ai nindouyei himboahu ndurumbi adukariyopoani, nga Godndi himboahu ndurumbi nindou-ane.

3

Moaruwai hohoanimo ra ngiri aboedi hohoanimo hifinambondeandi

¹ Ranana asu nungunde Sudahundi-yehi ningombo ranai ngoru sirihundi-yehi ningombo ranahambo ngasundimanda? Asu fihoeari kefe tirihefe hohoanimo ranambe nne-moatukuni aboedi tukufe aranda?

² E! Afandi munquambo moatukuni aho ra rani-poani rani-poanireamboane. Mami adukari moatukuni ranane God ai Suda aheimbo ahandi hoafi hondu ai aheimborihi hifandimbirihunda yahuhaya masagaduri.

³ Asu nindou biðifiri ai hoafi ranahambo anihondumbo süngufekoate-
 ayei ranana asu nüngumandifea? Nindou ai rani-moatükunî rawarihindi
 rani-mbohünda asu God ai-amboanî anihondumbo hohoanîmo hoafi
 ahandî ra hinîngîmandeyo?

⁴ Tikaiyopoanî, nga anihond-ane, God ai ngirî rani-moatükunî ra ran-
 deandî! Nindou ai tikarihi hehi hoafayeî amboanî asu God aiana moanî
 anihondumbo mam-anîmbo hoafîndîmbui. Sapu Bukambe hoafi ranai God
 ranahambo yare hoafiyowohü yahoya,
 'Nüngu-sîmboanîyo se hoafîndafanî nindou hoafi ra anihondayo
 fifîrimbirî-hindamboane.

Asu nüngu-sümboanîyo nindou sîhambo papi-hoafîndîhünanî sîhafi
 hoafi ra ahei hoafi ranahambo ngasündîmbî-reandüramboane,' *Buk
 Song 51:4*

meho.

⁵ Nga asu sîhefî moaruwai hohoanîmo ratüpurî rani hohoanîmo
 ranai Godîndî mbumundî hohoanîmo ranahambo weindahîndeandanî
 ana, sîhirî ranahambo nüngu mambîsefa? God ai sîhirî moaruwai
 hohoanîmoyefî arîhundî rani-mbo-hünda ai sîhefîmbo sîmborî tîngîrîfo
 asemunî ana, asu ahandî hohoanîmo ra moaruwai-ane, randîhu ra-
 mambîsefiyo wanîmandefîyo? (Nindou sîhefî hohoanîmo sünguanahî
 moanî ndarihe hoafiyahi.)

⁶ Rani-moatükunî ra ai wanî! Asu God ai mbumundî hohoanîmokoate-
 ayu ana, asu nüngunde ai nindou hîfî ndanîhü anîmboei ranaheimbo
 türüboadeandürühi yîbobomandeandüra?

⁷ Asu wandî tikai hoafi hohoanîmo ranambo Godîndî hoafi hondü
 ra weindahî-rîheandanî asu ahandî ndürî adükarî tüküfeyo ana, asu
 nîmboe wambo moaruwai hohoanîmo-yaheimbî nindou nou God ai papi-
 hoafarandîra?

⁸ Refeana, sîhirî randîhu hoafîndefîhüya, awi sîhirî moaruwai ho-
 hoanîmo rani yangîr-anîmbo süngundîhu ngefani rani-mbo asu aboedî
 hohoanîmo ra rani-süngu tükündîfeyoanî mambîsefiyo? Karîhasîhandürî
 wanî. Nindou biðifiri wambo tikai hoafiyahü-ndîrîhüya Por aiana yahurai
 hoaf-ane wataporîmbora arandî aseî. Süngunambo-anîmbo God ai ahe-
 imbo ramarîhindî süngu türüboadeandürîhî tîngîrîfo dagadürîmbui, nga
 rani-moatükunî God ai refemboayu ra ai aboed-anesî.

Nindou moai mbumundî mamî ai-amboanî hîfînî nüngu

⁹ Awi refe ana, Suda sîhirî nindou ngorü sirîhündî ranaheimbo
 ngasündîhurumbo-mbeyefîyo? Ra ai wanî! Ro rani-moatükunî rana-
 hambo hoafîyaheimb-ane, nindou ngorü sirîhündî ranane, asu Suda
 ranane, muñguambo sîhirî ana mamî simogodî nindou yangîr-aneî asu
 muñguambo moaruwai hohoanîmo süngurîhu-rîhundühi sîhefîhoarî hütî-
 anefî.

¹⁰ Nga Bukambe hoafi ranahambo yare hoafiyowohü yahoya,
 'Nindou mamî ai-amboanî moai mbumundî nüngu.

¹¹ Nindou mamî ai-amboanî moai Godîndî moatükunî ranahambo
 fifîreandî,
 nindou mamî ai-amboanî moai Godîmbo kokorürî randî.

¹² Muñgoambo ai Godîmbo daboandî hîhirî-horî-mboaneî.

Muñguambo ai nindou moaruwai saf-aneî tükümehindî.

Nindou mam+ ai-amboan+ n+ne-moatükun+ aboedayo ran+moatükun+ moai rareand+ , nga wani+,' *Buk Song 4:1-3; 53:1-3; Saveman 7:20*

13 'Mungu yafambe ana yifambe gabud+ifekoate an+nggo rahurai-anendür+ . Tikai hoafi moaruwai ranai ahei teifi ran+ süngu h+hire ho piyowohü moan+ yanğoroweimbi hoafi ranai tüküfih-ane.' *Buk Song 5:9*

'Amoas+r+nd+ yahafambe nindou h+fokoefembo t+bag+ amaro nahurai.' *Buk Song 40:3*

14 'Ahei yafambe ambe ana nindoumbo God ai moaruwaimbo- mb+reandüra-mboane yaho hoafi

asu moaruwai hühütimbü hoafi ran+ yanğ+r-ane hoafiyei ar+hünd+.' *Buk Song 10:7*

15 'Aiana nindou h+fokoefembo hohoan+moaye.

16 Aiana nahan+n+yo ahei ra munğu-moatükun+ moaruwaimbofe howohü t+ñ+r+fo af+nd+ saimbo yanğ+r+ nindou-ane.

17 Aiana nindou nğorü-bab+d+mbo moai wud+poapor+hi n+marei.' *Aisaia 59:7-8*

18 'Aiana moai God+mbo ak+dou-amboa ah+n+r+horüh+ y+h+mboyahündo r+hünd+,' *Buk Song 36:1*

meho.

19 Asu s+h+r+ f+fir+humboanefi, munğuambo hoafi ah+nümb+ hohoan+mo ai hoafayo ra nindou d+d+yei ranahand+ hoareh+ndeihi süngumb+r+ hindamboane. Ran+mboane asu nindou mam-amboa nğ+r+ hoaf+ndüh+ ro mbumund-anah+ mbüsu, nga wani+. Asu nindou munğuambo God+nd+ h+mboahü hüt+ane ra nafuimbohünda ah+nümb+ hohoan+mo enğoro.

20 Nga ah+nümb+ hohoan+mo süngufembo ran+nambo nğ+r+ nindou mam+mbo amboan+ God+nd+ h+mboahü nindou mbumund-anah+ mbüsu. Ah+nümb+ hohoan+mo ranai ahand+ ratüpur+ s+hefi hohoan+mo moaruwai nafuyamun+ randühane.

An+hondümb+ofe süngu nindou ai God+nd+ h+mboahü mbumund-ane

21 Nga hapondan+ ana God ai ahand+ nindoumbo mbumund-ane ehu hohoan+mo ranana ai weindah+ tüküfemboane. Nga asu ran+moatükun+ ra sapo ah+nümb+ hohoan+mo menğoro ran+süngupoan+ tükümeveys+, nga ah+nümb+ hohoan+mo ran+yo God+nd+ hoafi hoafi+yomo-rundeimbi ranai-amboan+ ran+moatükun+ ranahambo weindah+ru mas+hoemo.

22 God+nd+mayo mbumund+ hohoan+mo ranana ndahurai-ane: Nindou munğuambo d+d+yei ai Sisas Krais+mbo an+hondümb+ar+hori+, ranaheimbo God ai nindou mbumund-ane ehu ahei an+hondümb+ofe hohoan+mo ran+mbo-hündambo. Nga nindou ranai nğorü-poan+yombo-yopooan+.

23 Wani+, nga nindou munğuambo moaruwai hohoan+mo-yeimboane ehu asu mbumund+ sürühoeimbi hohoan+mo God ai siaoyu ra mbon+mbo-r+hümündimboane.

24 Nga asu God ai aheimbo moan+ h+poamboarandür+. Ran+mboyu asu ai nindou ranaheimbo aboed+ mbumund-ane mehündür+ sapo Kraiss Sisas ai aheimbo aboedambo-mareandür+ ranahand+ süngu.

25 God ai Kraiss ahamboya, ahand+ hor+ ranai p+ndowohü-an+mbo nindou d+d+yei ahambo an+hondümb+ar+hori+ ranai moaruwai hohoan+moaye i ran+popoaimbi+ram+ndüramboane yahu hayamboyu. God ai ran+moatükun+ ramareand+ ra ahand+ hohoan+mo moan+ mbumund+ ham+nd+ hondayo ra nafuimbohünda ramareand+. Nga horombo ana nindou ai moaruwai hohoan+momayeis+, nga God ai ran+moatükun+ ranahambo h+n+ng+r+rou

safi hifandandühi asu ai moai n+mai rani-moatükun+ ranahambo simbori t+j+r+fo saimbo hohoan+moju.

²⁶ Yin+, ai Sisas+imbo maserü ra haponda ndanambe ana ahand+ mbumund+ hohoan+mo ra weindah+ nafuimbo-hündamboyo. Rani+ süngumboane ro fif+r+hund+ ra God ai ahand+hoar+ mbumund+ ham+nd+ hond-ani asu nindou düdi ai Sisas+imbo an+hondumbo-arir+ ranahambo seana nindou mbumund-anaf+ yahu arand+.

²⁷ Asu refe ana, n+ne-moatükun+ ranahambo sih+r+ bor+mandef+ ha-bodefa? Ng+r+ moan+ bor+ndef+. Asu n+imboe rani-moatükun+ rana? Rani+ mbumund+ moatükun+ ra sapo ah+nümb+ hohoan+mo meŋgoro ra süngufembo-hündamboyo? Wan+, nga sapo sih+r+ an+hondumbo-ar+hund+ rani+imbo-hündamboane.

²⁸ Nga sih+r+ ana ra fif+r+hund+, nindou moan+ an+hondumbo-ar+hind+ ranaheimbo-an+imbo God ai nindou mbumund-anei mbüsümbui, nga ah+nümb+ hohoan+mo ra süngufembo rani+imbo-hündambo ng+r+ randearü.

²⁹ Asu n+imboe rana? Asu God ai Suda-yei God yang+r+yu? Asu nindou ngorü sir+hünd+yei God kameih+yu? Yin+, God ai nindou ngorü sir+hünd+yei God amboan-ani.

³⁰ God aiana moan+ mamani. Rani+yu hayambo ranani Suda sapo ai ahei fihoe+r+ kar+hi tir+hehi ar+hünd+ ranai an+hondumbo hohoan+mo süngu aheimbo nindou mbumund-anei mbüsümbui. Asu nindou ngorü sir+hünd+ sapo ai ahei fihoe+r+ kefe tir+hefekoate ranai an+hondumbo hohoan+mo süngu aheimbo amboa nindou mbumund-anei mbüsümbui.

³¹ Asu sih+r+ rani+ an+hondumbofe hohoan+mo ranambo sapo ah+nümb+ hohoan+mo meŋgoro ra moanane sefai? Ai ra wani! Nga ah+nümb+ hohoan+mo ahand+ n+m+nd+ ra ng+n+r+humündefühaneft.

4

God ai Abraham+imbo nindou mbumund-anaf+ mehundo

¹ Asu sih+r+ siheft+ amoa Abraham ranahambo nüngu mamb+sefa?

² Abraham ai n+ne aboed+ moatükun+ ratüpur+mayu ranahambohünda God ai ahambo nindou mbumund+ aboed-ani mbehu-mbonana, asu rani+imbo-hünda bor+mbomayu-hünd+yos+. Nga rani+imbo-hünda God+nd+ h+imboahü ng+r+ bor+ndu.

³ Nga Bukambe hoaf+ ranai yare hoaf+yowohü yahoya, 'Abraham ai God+imbo an+hondumbo-marir+ rani+mboyu asu God ai ahambo nindou mbumund-anaf+ mehundo ahand+ an+hondumbofe hohoan+mo rani+süngumbo wambo,' meho. *Stat 15:6*

⁴ Sih+r+ fif+r+hund+ ra, nindou ai n+ne ratüpur+ ratüpurayu ana, ai rani+ tak+n+ kak+ semündüh-ani. Ahand+ kak+ ra moan+ sabudowan+ semündüh+yupoan+, nga sapo ai ratüpur+mayu rani+ tak+n+imbo asabudo-ane.

⁵ Nga asu nindou düdi ai ahand+ ratüpur+ ranahambo hohoan+mokoate-yuwohü asu ai moan+ God sapo nindou hohoan+mo moaruwaimbü aheimbo nindou mbumund-anei ehu ranahambo an+hondumboarir+ ana, asu ai ahand+ an+hondumbofe hohoan+mo ranahambo mbumund+ hohoan+mo-ane yahu arand+.

⁶ Nindou rahurai-ane God ai ahambo mbumund+ nindou-ani ehu, nga moai ahand+ ratüpur+mbohünda, nindou ranai h+h+fi-h+h+fümb+ nindou-ani yahu. Nga Defit amboa ranahambo hoaf+mayu.

7 Ai yare hoafi+yuhü yahuya,
 'Nindou ai h+h+ndi hohoan+moyeiani asu God ai amboawiyei yahuhü ahei moaruwai hohoan+mo ranahambo gabudareandi,
 nindou ranai ana h+h+fi-h+h+fümbi nindou-anei.

8 Nindou ai moaruwai hohoan+moyuwan+ asu Adükar+ ai ranahambo hohoan+mokoate-ayundo ana,
 nindou ranai h+h+fi-h+h+fümbi nindou-ani,' *Buk Song 32:1-2*
 mehu.

9 Sapo h+h+fi-h+h+fi hohoan+mo ranahambo Defit hoafimayu ra, nindou fihoeari kefe t+ri+hefe hohoan+mo süngurundeimb+ ranaheimbo yang+ri+yu hoafimayu? Wan+. Nga nindou fihoeari kefe t+ri+hefe hohoan+mo süngufekoate-aye ranaheimbo kameih+yu ai yare hoafimayu. Nga s+h+ri rar+ihu fif+ri+hundi ra, God ai Abraham+ndi an+hondümböfe ra hoeireand+ mayoa ahambo nindou mbumund-ani mehu, asefi.

10 Nga nüngsümboan+yo ran+moatükun+ ra ahambo tüküme Feyowa? Abraham ai ahandi fihoeari ra kefe t+ri+hefe koate-yuwambeyo asu kare t+ri+hai hayamboyuwambeyo God ai ahambo yare hoafimayundo ra? Sapo ai fihoeari kefe t+ri+hefe koate-yuwambeyo, nga süngunambo-yopoani.

11 Ai ahandi fihoeari ra kefe t+ri+hefe koate nünguambe God+imbo an+hondümbö-marira asu God ai ahamboya se nindou mbumund-anafi mehundo. Ra nafuimbohünda God ai ahambo fihoeari kefe t+ri+hefe hohoan+mo masagado. Ran+imboani Abraham ai munguambo nindou moai fihoeari ahei ra karihi t+ri+hehindisi, nga asu ai God+imbo an+hondümbö-ar+hor+ ranahei amoa amboanayu. Ran+imbo-hündamboyo asu God ai aheimbo amboan+ se nindou mbumund-anei mehündüri.

12 Nindou bi+d+fi+ri ai fihoeari karihi t+ri+hehi-ndeimb+ yang+ri+yeipoani, nga an+hondümbö-r+i+hindeimb+ kapeih-anei asu s+hefi amoa Abraham+ndi an+hondümböfe hohoan+mo süngurihi ar+hündi. Asu horombo Abraham ahandi fihoeari kefe t+ri+hefe koate-yuambe an+hondümbö-mareandi ran+süngumefundi ran+imbo-hündamboani ai ahei amoa-ayu.

God+ndi horombo hoafi ra munguambo an+hondümbö-r+i+hindeimb+yafe-ane

13 God ai Abraham asu ahandi amoa mam+ ranaheimbo h+fi munguambo ra ndahandür+mboyahi yahuhaya horombo hoafimareandüri. God ai ahambo ran+ hoafi ah+nümb+ hohoan+mo süngufembo ran+sünguyopoani ai horombo hoafimareandi. Nga Abraham ai God+imbo an+hondümbö-mariramboyu asu God ai nindou mbumund-ani mehundo. Nga ran+süngumboyo ran+moatükun+ sem+nd+imbo God ai horombo hoafi ra hoafimeindo.

14 Sapo nindou ai ah+nümb+ hohoan+mo ra sünguri-hündeimb+mayei ai yang+ri+ God+ndi mungu-moatükun+ ra asahümündi ana, asu an+hondümbö hohoan+mo ra moan+ n+ngombo nou-ane. Asu God+ndi horombo hoafi ranamboan+ yafui hoafi yang+ri+ nou-ane.

15 Sapo ah+nümb+ hohoan+mo ra yangorühi asu God+ndi ngin+ndi+yowohü t+ri+r+fo saimbo hohoan+mo ai-amboa yanggoromboane. Nga asu ah+nümb+ hohoan+mo ra yangor+koate-yowohü asu ng+ri+ nindou ai ah+nümb+ hohoan+mo ranahambo süngufekoate-aye mbi+sefi hoafindefi.

16 Ran+imboane asu ran+moatükun+ ranahambo sapo God ai saimbo horombo hoafimareandi ra an+hondümböfe hohoan+momayo ran+süngu tükufeyo. Ran+imbo-hündambo-an+imbo ran+moatükun+ ra sapo ahandi

h̄ipoambofe hohoan̄imomayo rani-s̄ungu yanḡir-ane t̄ukefeyo. Nindou d̄id̄iyei sapo ah̄in̄umbi hohoan̄imo ranahambo s̄unguar̄ihind̄i ranaheimbo yanḡir̄iyopon̄i, n̄ga nindou sapo an̄ihond̄umbo-ar̄ihind̄i ana, Abraham ai an̄ihond̄umbo-m̄areand̄i nou ai-amboan̄i ra ndah̄um̄undimboyeis̄i. Abraham ai ana mun̄guambo s̄ih̄ef̄i amoao nahur̄ai-ani.

17 Ran̄iyo Bukambe hoaf̄i ranai yare hoaf̄iyowoh̄u yahoya, 'Ro s̄ihambo af̄ind̄i h̄if̄i h̄if̄i nindou ranahi amoambeyafa sahehea h̄in̄iḡi-mar̄ihean̄in̄i,' meho. Ran̄iyo rani hoaf̄i ra an̄ihond̄-ane n̄imboe sapo God ahand̄ihoar̄i hoaf̄imayu. Abraham ai God̄imbo an̄ihond̄umbo-mar̄iri ranai-ani nindou yif̄ih̄und̄i yanḡir̄i bot̄ire asu n̄ine-moat̄ukun̄i mun̄guambo t̄uk̄efekoate ra ahand̄i hoaf̄i s̄ungu hoaf̄i yanḡir̄i moan̄i aimbore t̄uk̄ufe arand̄i.

18 God ai Abraham̄imboya, 'S̄ihaf̄i amoao mam̄i ana tapuiyowa n̄gir̄i k̄ik̄indeand̄i,' mehundo ra ai moai fif̄ireand̄i n̄ungunde ran̄i-moat̄ukun̄i ahambo t̄uk̄um̄and̄ife. N̄ga Abraham ai ran̄i hoaf̄i ranahambo h̄imbor̄iyu haya God̄imbo an̄ihond̄umbo-rir̄uh̄i h̄imbomayu hu. Ran̄imboane asu nindou af̄ind̄i h̄if̄in̄i ranahi amoao t̄uk̄um̄efiyu God ai yare hoaf̄imayu nou.

19 Abraham ai ndeara 100 h̄imban̄i boagir̄i saf̄iyus̄i, n̄ga asu God̄imbo an̄ihond̄umbo-fimbo hohoan̄imo ranai moai warambe hoaf̄irer̄i ahand̄i fi ranai ndeara ak̄im̄i yif̄imbo yanḡir̄iyowambe ra. Asu ahand̄i n̄imoreh̄i Sara amboan̄i ahand̄i fi ra ndeara boagir̄i-yowoh̄u wambo n̄gir̄i n̄imori wak̄indam̄indo.

20 God ai Abraham̄imbo mam̄i moat̄ukun̄i ndahand̄omboyah̄i yahuhaya horombo hoaf̄imendu ran̄imbo moai yimbumbore hohoan̄imoyu, n̄ga God̄imbo n̄gin̄ind̄i an̄ihond̄umbo-rir̄uh̄i aboed-ani mehu.

21 Ran̄iyo ai n̄ine hoaf̄i God ahambo rand̄iheamboyah̄i mehu ran̄imbo an̄ihond̄umbo ai randeambui yahuhaya h̄imbomayundo.

22 Ai yare hohoan̄imomayu-wamboyu asu God ai ahamboya, 'Seana mbumund-anaf̄i wand̄i h̄imboah̄u,' mehundo.

23 Baiborambe yare hoaf̄iyowoh̄u yahoya, 'God ai ahambo nindou mbumund-anaf̄i wand̄i h̄imboah̄u,' mehu ra Abraham ahambo yanḡir̄i ham̄ind̄i hoaf̄iyumbo-yupoan̄i, n̄ga wan̄i.

24 N̄ga ran̄i hoaf̄i ra s̄ih̄ef̄imbo kameih̄iyu hoaf̄imemun̄i. S̄ih̄ir̄i sapo God Sis̄as s̄ih̄ef̄i Ad̄ukar̄i ranahambo yif̄ih̄und̄i bot̄imar̄iri ranahambo-an̄imbo an̄ihond̄umbo-nd̄ihur̄imboane. Ran̄an̄imbo asu God ai s̄ih̄ef̄i an̄ihond̄umbofe hohoan̄imo ranahambo hoaf̄induh̄iya ran̄i an̄ihond̄umbofe ranana mbumund̄i hohoan̄imo nou-ane mb̄us̄umbui.

25 God ai Sis̄as ranahambo h̄if̄i ndan̄ih̄u yif̄imboh̄unda koamar̄iher̄u ra s̄ih̄ef̄i moaruwai hohoan̄imo ranahambo gogori-hefemboh̄undamboyu. Asu God ai as̄ukaiyu yif̄ih̄und̄i bot̄imar̄iri ra s̄ih̄ef̄imbo wand̄i h̄imboah̄u nindou mbumund-anei yahomboh̄undamboyu bot̄imar̄iri.

5

God ai s̄ih̄ef̄imbo nindou mbumund-anei ehumun̄i

1 S̄ih̄ef̄i an̄ihond̄umbofe hohoan̄imo ran̄imbo-h̄undambo God ai s̄ih̄ef̄imbo nindou mbumund-anei ehumun̄i. Ranane asu haponda s̄ih̄ir̄i s̄ih̄ef̄i Ad̄ukar̄i Sis̄as Krais̄ind̄i s̄ungu-ane f̄i God-bab̄id̄imbo aboedi-aboedi-yahumboayef̄i.

2 Sɪhefɪ anɪhondũmbofe hohoanɪmo ra Adũkarɪndɪ sũnguyo nafɪ menjorowa sɪhɪrɪ Godɪndɪ moanɪ hɪpoambofe ranambe kefoehu anɪmboefɪ. Rananefɪ asu sɪhɪrɪ God ai sɪhefɪmbo semɪndɪmunanɪ asu ahandɪ sũrũhoeimbɪ hɪmboamupui-randeimbɪ ranahambo semɪndɪmbo anɪhondũmbo-rɪhundũhɪ hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪyefũhɪ hɪmboayefɪ.

3 Asu ranahambo yangɪrɪyefɪpoanɪ hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪyefɪ arɪhundɪ, ŋga wanɪ. Ŋga nɪne tɪŋrɪfɪfo sɪhefɪmbo-so tũkefeyo ranahambo kameihanefɪ hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪyefɪ arɪhundɪ. Ŋga sɪhɪrɪ fɪfɪrɪhundɪ tɪŋrɪfɪfo tũkefeyomunɪ ranai moanane yaho hohoanɪmo ra sũnguarandɪ.

4 Asu moanane yaho hohoanɪmo ra ŋgɪnɪndɪ nɪŋgombo hohoanɪmo sũnguarandɪ. Asu ŋgɪnɪndɪ nɪŋgombo hohoanɪmo ra Godɪmbo anɪhondũmbo hɪmboyondombo hohoanɪmo sũnguarandɪ.

5 Asu sɪhɪrɪ rarɪhu yahurai anɪhondũmbo hɪmboayefɪ hefɪ ana, asu ŋgɪrɪ ŋgusũfoambe moaruwaindamunɪ, sapa God ai sɪhefɪmbo Yɪfɪafɪ Aboedɪ semunɪ mbura ranɪ-sũngu ahandɪ-mayo ŋgusũfo pefe hohoanɪmo ra sɪhefɪ ŋgusũfoambe botɪmareamunɪ wambo.

6 Ŋga horombo sɪhɪrɪ ŋgɪnɪndɪ nɪŋgokoate-yefambe ranɪ-sɪmboanɪ God ai kamafoareandɪ nindou ahambo daboaddɪ hɪhɪrɪhɪ-rɪhundẽimbɪ ranaheimbũnda Kraɪs ai yɪfɪmayu.

7 Nindou mbumundɪ hohoanɪmoyeimbɪ amboanɪ ŋgɪrɪ ahambobũnda yɪfɪmbo hohoanɪmondu. Ŋga nindou mamamɪ ai nindou ŋgorũ aboedɪ-mayu ranahambobũnda yɪfɪmbo hohoanɪmomandũyo asu wanɪmandũyo.

8 Ŋga asu sɪhɪrɪ moaruwai hohoanɪmo sũngu yangɪrɪ sũngurɪhundũhɪ nɪmboefambe Kraɪs ai sɪhefɪmbohundambo yɪfɪmayumunɪ. Ranɪnambɔ asu God ai sɪhefɪmbo ŋgusũfo pamareamunɪ ra nafuyumunɪ arandɪ.

9 Ranana asu haponda Kraɪsɪndɪ horɪ ranɪ-sũngu God ai sɪhefɪmbo ai mbumund-aneɪ ehu ana, asu sɪhɪrɪ fɪfɪrɪhundɪ ahandɪ sũngu Godɪndɪ hũrũtũ ranambeahɪndɪ aboedambo-ndahumboyefɪ.

10 Horombo ana sɪhɪrɪ Godɪndɪ hũrũtũmbɪyefɪ, ŋga asu hapondanɪ ana Godɪndɪ Nɪmorɪ yɪfɪmayu ranɪ-sũngumboyo God-babɪdɪ ŋgunɪndɪmbore hɪnɪŋgɪmareamunɪ. Asu haponda sɪhɪrɪ ahandɪ yɪfɪ sũngu ndarɪhu Godɪndɪ ŋgunɪndayefɪ ana, sɪhɪrɪ fɪfɪrɪhundɪ ra ahandɪ yangɪrɪ nɪŋgombo hohoanɪmo ranɪ-sũngu aboedambo-ndahumboyefɪsɪ.

11 Ŋga asu ranɪ yangɪrɪyoponɪ, ŋga sɪhɪrɪ sɪhefɪ Adũkarɪ Sɪsas Kraɪsɪndɪ sũngu Godɪmbo hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪyahu-ndowohanefɪ. Ranahandɪ sũngu sɪhefɪmbo Godɪndɪ ŋgunɪndɪmbore hɪnɪŋgɪmareamunɪ.

Adam ai yɪfɪ hohoanɪmo nɪmɪndɪhũyu asu Kraɪs ai yangɪrɪ nɪŋgombo hohoanɪmo nɪmɪndɪhũyu

12 Nindou mamɪ ranahandɪ sũnguyo hohoanɪmo moaruwai ranai hɪfɪ ndanɪhũ tũkũmefeyo. Ŋga moaruwai hohoanɪmo ranai yɪfɪyorambo hohoanɪmo ranɪ dɪbore tũkũmefeyo. Ranɪyo asu yɪfɪ hohoanɪmo ranai munɠuambo nindou ranaheimbo-so tũkũmefeyo sapa munɠuambo nindou moaruwai hohoanɪmomayei ranɪmbo.

13 Ŋga ahɪnũmbɪ hohoanɪmo tũkũfekoate-yowambe moaruwai hohoanɪmo ranai hɪfɪ ndanɪhũ menjoro-ane. Ŋga asu ahɪnũmbɪ hohoanɪmo yangorɪkoate-yowambe ana, moaruwai hohoanɪmoyeianɪ ra moai ranahambo hoafɪ yangorɪ randɪ.

14 Ŋga anɪhond-anesɪ, horombo Adam ai nũnguwambe peyo haya ho-hombo Moses nũnguwambe tũkũmefeyo ranambe ana munɠuambo

nindou ranaheimbo yifimbo hohoanimo ranai hifandimarandüri howa yifisafimayei. Nindou bidifiri Adam moaruwai hohoanimomayu ai moai rahurai rahindisi, nga aheimbo yifimbo hohoanimo ranai hifandimarandüri.

Adam aiana Nindou sünguna tükufemboayu ahandi sisami nahurayiu ramefiyu. Nga asu nindou yimbu ahafandi hohoanimo ra ngorü-poani ngorü-poanimboyo.

15 Nga Godindi moani saimbo moatükunü ranana Adamindi moaruwai hohoanimo rahurai simogodiyopoani, nga wanti. Nga nindou mamü ahandi moaruwai hohoanimo süngu nindou afindi yifiyei marihündi. Nga asu Godindi moani hipoambofe hohoanimo, moaruwai hohoanimo ra afindi ngasündareandi. Nga Nindou mamü Sisas Kraisi ahandi moani hipoambofe hohoanimo süngu moani saimbo moatükunü nindou afindi ranaheimbo tüküfe marandi.

16 Ranane asu Godindi moani sai moatükunü asu nindou mamü ahandi moaruwai hohoanimo ra ngorü-poani ngorü-poani reamboayo. Nga nindou mamü ahandi hohoanimo moaruwai ranahandi sünguyo God ai nindou aheimbo papü-hoafirühi aheimbo hüti-anei mehu. Nga asu Godindi moani sai moatükunü ranahandi sünguyo nindou hohoanimo moaruwai afindi ramarihindisi, nga asu God ai aheimbo nindou mbumund-anei wandi himboahü mehündüri.

17 Nga sapo nindou mamü ranahandambohündi ahandi moaruwai hohoanimo süngu yifi hohoanimo ranai tüküfe haya hifandarandüri. Nga asu nindou didiyei Godindi-mayo moani hipoambofe afindi safi ranane asu ahandi moani sai moatükunü sapo mbumund-anei ehu hoafi ranane ra asahümündi ranai yangiri nimboeimbo hibadihümboyei.

18 Ranane asu nindou mamü ahandi moaruwai hohoanimo ranimbohünda muñguambo nindou ranaheimbo God ai se hütiyei, nga ranimbohünda moaruwai-mbeyeiamboane mehu hoafi ra tüküfefeyondüri. Mare yahurai-ane Nindou mamü ahandi mbumündi hohoanimo ranimbohünda muñguambo nindou ranaheimbo Godindi himboahü se mbumündi nindou-anei hoafi ranane asu yangiri niñgombo hohoanimo-ane muñguambo tüküfefeyondüri.

19 Nindou mamü ai Godindi hoafi süngufekoate-mayu asu ranimbohünda nindou afindi ranai hohoanimo moaruwaiyeimbi tükümehindi. Mare yahurai-ane Nindou mamü ai Godindi hoafi süngure haya asu ranimbohünda nindou afindi ranai Godindi himboahü hohoanimo mbumündiyeimbi nindou tükündahimboyei.

20 Ahinümbi hohoanimo moaruwai hohoanimo ratüpuri afindi tüküfembohünda tüküfefeyo. Nga asu moaruwai hohoanimo ranai afindi tüküfefeyo-wamboyo Godindi moani hipoambofe hohoanimo ranai afindi hamindi tüküfefeyo.

21 Asu hoafi ra rahurai-ane, horombo moaruwai hohoanimo ranai nindoumbo hifandimarandüri asu rani-süngu yifi hohoanimo tüküfefeyondüri. Mare yahurai-ane haponda Godindi moani hipoambofe hohoanimo ranai nindoumbo hifandirandüra rani-süngu nindou Godindi himboahü mbumündi tükehindi. Ranihünd-ane yangiri koadürümbo animboei shefi Adükari Sisas Kraisi ndi süngu.

6

Moaruwai hohoanimo süngumbo yifimbo nahurai-mayefi, nga Kraisi ndi süngu yangiri ani mboefi

¹ Asu refe ana sihiri nüngu mambisefa? Sihiri moaruwai hohoanimo rani yangiri randihu ngefa Godi ndi moani hipoambofe hohoanimo ranai afindi tükümbifeyo-wamboane, mbisefi hoafimandefiyo?

² Rani-moatükuni ra ai ngiri randifeyo, nga wani! Sapo sihiri moaruwai hohoanimo ranahambo yifi nahuraimayefi. Asu nüngundi hu moaruwai hohoanimo ra süngumandihu ngefa?

³ Sihiri Sisas Kraisi-babidi nimboeffimbo yefi himoni hundurimayefi ra. Ranana asu sihiri ai-babidi yifimayefi ra se moai fifirihindiyo?

⁴ Sihiri himoni hundurimayefi ra ai-babidimbo yifiyefa asu ai-babidimbo masamboareamuni nou-ane. Ranimbo-hündambo Apendi nginindi afindi raninambo Kraisi mbo yifihündi botimariri yahurai-ane asu sihiri amboani simbori hohoanimo yangiri süngundihumboane.

⁵ Sihiri ai-babidi mami yifimayefi sapo ai yifimayu nou. Ranana asu sihiri ai-babidi mami yifihündi botindahumboane ai botimefiyu nou.

Sihiri Kraisi-babidi yangiri nimboeffimbo yefi

⁶ Asu sihiri fifirihündi nda, sihefi wamindafi hohoanimo ra ai-dibo nimi keimbi karihendeimbi fih yifimayo, moaruwai hohoanimo sapo sihefi fiambe hoangohü ratüpuriyo arandi ra ahandi nginindi ra raguambofembohünda. Asu ranimbo-hündambo ngiri sihefi mbo moaruwai hohoanimo ranai hıbadamuni nge.

⁷ Nga nindou düdi ai yifayu ana, asu moaruwai hohoanimondi nginindi ranahambo aboedambofih-ani.

⁸ Asu sihiri Kraisi-babidi yifi-yefeimbihündi nouehündi ana, rani-moatükuni ra sihiri anihondumbo-rıhu fifirihumboanefi, ranana awi sihiri ai-babidi yangiri nimboeffimbo yefi.

⁹ Kraisi ai yifihündi botifi hayambo wambo asükaindu ngiri yifindu. Asu yifimbo hohoanimo ranai ngiri ahambo ahandi nginindinambo hıbadiri nge. Nga sihiri rani-moatükuni ranahambo fifirihumboanefi.

¹⁰ Sapo ai munguambo moaruwai hohoanimo ra hifinambofembo mamimbo yangiri yifimayu. Nga asu haponda ai yangiri anüngu ranimbo kameihıyo. Nga haponda ai yangiri anüngu ranana God-dıbo-ani anüngu.

¹¹ Mami rani-süngumbo-animbo se sihei fimbo hohoanimondei, se moaruwai hohoanimo ranahambo yifimayei nou asu ahandi nginindi hoarehi moai nıboadei hei, nga wani. Nga se sihefi Adükarı Sisas Kraisi ahandi süngu God-babidi yangiri ani boadei.

¹² Ranimbo asu se sihei yifıyo-randeimbi fi ra moaruwai hohoanimo ranai hıbadarımboe, nga yowanı. Moaruwai hohoanimo ranai siheimbo hühündeirani asu se sihei wamindafi hohoanimo ahandi yifiri moaruwai ranahambo süngundihimbo yei, nga yowanı.

¹³ Asu se sihei fi mami bidifiri amboani moaruwai hohoanimo ranahambo hinıngındowandani ndemındımboe. Mamıkarı hohoanimo moaruwai fifanıngareimbi ra refembohünda hohoanimondeimbo yei. Nga se siheihoari Godimbo ndahünda sapo se nindou yifihündi botifi yangiri anüngu nou-anei. Asu sihei bidifiri fi munguambo ra ahambo hinıngındıhındo mbumundı hohoanimo refembohünda.

14 Nga moaruwai hohoanimo ranai siheimbo hi+badaru ngomboe, nga yowan. Ni+mboe sapo ah+numbi hohoanimo ahandi hoarehi se moai ni+boadei, nga se Godindi moani hi+poambofe hohoanimo ranahandi hoarehi an+imboei.

Si+hi+ ana mbumundi hohoanimondi moani ratupuriyefi-r+hundeimb-anehi

15 Ranana asu si+hi+ ra nungumandahuwa? Haponda si+hi+ ah+numbi hohoanimo megoro ran+ hoarehi ni+ngokoate, nga si+hi+ Godindi moani hi+poambofe hohoanimo ran+ hoarehi an+imboefi. Asu ran+mbu-hunda si+hi+ ra moaruwai hohoanimondesi mand+hundiyo? Ran+ hohoanimo ra si+hi+ ng+r+ rand+hundi, nga wanane!

16 Se nindou ngorundi hoarehi ni+boadeimbo ahandi hoafi hi+mborayei ana, asu se ahandi moani ratupuriyefi-r+hundeimbi nahurai-anei. Asu se moai ran+mbu fi+hi+hundiyo? Se moaruwai hohoanimondi hoafi s+nguar+hundi ana, asu ran+mbu yi+ndeimboyei, nga se Godindi hoafi s+nguar+hundi ana, asu ran+mbu ahandi hi+mbuohu mbumundi ni+mandeimboyei.

17 Yi+ni, horombo ana se moaruwai hohoanimo ranahandi moani ratupuriyefi-r+hundeimbi nindou man+imboei-anei. Nga asu hapondani ana se an+hondu yamundi+fe hoafi masahumundi ra si+hei mu+guambo hohoanimo ra s+ngur+hi+hundehani. Nga ran+mbu-hundambo-an+mbu God ahambo hi+hi+find+hur+imboane!

18 Seana moaruwai hohoanimondi ng+nindi ranambehindi aboedamboyahi hehimboane asu mbumundi hohoanimo ranahandi ratupuriyefi-r+hundeimbi nindou-yahimboanei.

19 Ran+ hoafi ran+ hi+mbor+mbu siheimbo ti+numb-ane ran+imboane asu ro moani nindou si+hefi hohoanimonambo ndar+he hoafayahanduri. Horombo ana si+hei fi ra moaruwai hohoanimo refembohunda rar+hi hi+ng+r+hi hehimbo moaruwai hohoanimo ra ras+ngumar+hi hei. Mam+ yahurai-ane hapondani ana si+hei mu+guambo fi ra rand+hi hi+ng+ind+hindi mbumundi hohoanimo asu sur+hoeimbi hohoanimo refembohunda.

20 Horombo se moaruwai hohoanimo ranahandi ratupuri moani ratupuriyefiambe se moai aboed+ mbumundi hohoanimo ranahandi ratupuriyefi-r+hundeimbi ni+boadei.

21 Amoan+ngaimbi moatukuni se ramar+hinda ra-s+ngumbo asu ni+ne moatukuni aboed+ tukumefoyowa? Hohoanimo ran+hundi yi+fi yang+r-ane tukufe arandi.

22 Nga hapondani ana se moaruwai hohoanimo ranambehindi aboedamboyahi tukuyahi hehi Godindi moani ratupuriyefi-r+hundeimbi yang+r+ nindou tukuyahimboanei. Hohoanimo ran+hundi se sur+hoeimbi hohoanimo sahumundi asu yang+r+ koadurumbo-koadurumbo ni+ngombo hohoanimo ra tukufeyonduri arandi.

23 Nga moaruwai hohoanimo ra ahandi ratupuriyefi-r+hundeimbi ahei ratupuri s+ngu ran+ takini sagaduri arandi, sapo takini ra ai yi+fi hohoanimo ranane. Nga asu God ai moani si+hefi+mbu sai arandi ahandi moani saimbo moatukuni ra sapo yang+r+ koadurumbo ni+ngombo ranane, si+hefi Adukar+ Sisas Krais+ndi s+ngu.

7

Sĩmborĩ hohoanĩmo sũngufe

¹ Wandafĩ mamĩ, ro haponda nĩnĩ hoafĩyo hoafĩmbo sa heheamboayahĩ nda, se fĩfĩrĩhimboaneĩ sapo seana munũguambo hĩfĩnĩndĩ ahĩnũmbĩ hohoanĩmo menũgoro ra fĩfĩrĩhi hehimbo wambo. Nĩndou ai yangĩrĩ nũngũambe yangĩr-ane ahĩnũmbĩ hohoanĩmo ranai ahambo hĩfandĩrĩrĩ arandĩ. Nga nĩndou ai yĩfĩnduwanĩ, ahĩnũmbo hohoanĩmo ranai ana ũgĩrĩ asũkaindo ahambo hĩfandĩndĩrĩ.

² Mamĩ moatũkunĩ yahurai-ane, nĩmorehĩ mamĩ ai ahandĩ nĩndowenihĩ anũngu ana, ahĩnũmbĩ hohoanĩmo ranai ahambo ahandĩ nĩndowenihĩ ra-dĩbo kĩkĩhĩramĩndoanĩ ai moanĩ ahandĩ nĩndowenihĩ-dĩbo yangĩrĩ nĩngũomboane. Nga asu ahandĩ nĩndowenihĩ ai yĩfayũ ana, asu ahĩnũmbĩ hohoanĩmo nĩndowenihĩ ahandĩ ranĩ-dĩbo kĩkĩhĩmaramĩndo ranai ranĩ hohoanĩmo ranambeahĩndĩ hĩnĩngĩreamboane.

³ Ahandĩ nĩndowenihĩ nũngũanĩ nĩndowenihĩ ũgorũ-dĩboefeyo ana, nĩmorehĩ ranahambo nĩndowenihĩ bĩrabĩrĩyo-randeĩmb-ane mbĩsei. Nga asu ahandĩ nĩndowenihĩ ranai yĩfĩyuwanĩ, nĩmorehĩ ranai nĩndowenihĩ ũgorũ aserĩmĩndo ana, ai nĩndowenihĩ bĩrabĩrĩyohĩ-yopooanĩ, sapo ai ahĩnũmbĩ hohoanĩmo menũgoro ranambeahĩndĩ hĩnĩngĩre tũkũfe hayambo wambo.

⁴ Wandafĩ mamĩ, mare yahurai hohoanĩmo-ane sĩheĩmbo-so amboanĩ engorondũrĩ. Seana Kraĩs-babĩdĩ nĩboadeĩ hehĩ asu ranĩmbo-hũnda aĩbabĩdĩ yĩfĩmayeĩ nou. Ranĩnambo asu ahĩnũmbĩ hohoanĩmo ranai sĩheĩmbo moai kĩkĩhĩra-mũndũndũrĩ. Ranĩmbo wambo asu se hapondanĩ ana nĩndowenihĩ ũgorũ sahorĩmĩndeĩmbo nahurai-aneĩ sapo God ai yĩfĩhũndĩ botĩmareĩr-ane sĩhĩrĩ aboedĩ hohoanĩmo ra sũngũfembohũnda.

⁵ Nga horombo sĩhĩrĩ wamĩndafĩ hohoanĩmo ranambe nĩmboefambeyo ahĩnũmbĩ hohoanĩmo menũgoro ranai sĩhefĩ findĩ moaruwai hohoanĩ hohoanĩmo botĩreamuna asu sĩhĩrĩ ranĩnambo moaruwai hohoanĩmo ratũpurĩ aho ra rarĩhu marĩhũndĩ. Asu hohoanĩmo ra yĩfĩ hohoanĩmo yangĩr-ane yare marandĩ.

⁶ Nga asu hapondanambe ana sĩhĩrĩ yĩfĩyefĩ mburĩhumbo ahĩnũmbĩ hohoanĩmo kĩkĩhamĩndĩmunĩ manĩngũo ranambeahĩndĩ hĩnĩngĩrĩhumboanefĩ. Ranĩmboane asu hapondanĩ ana sĩhĩrĩ moai wamĩndafĩ ahĩnũmbĩ hohoanĩmo sũrũ paru masĩhoemo ranĩ-sũngũurĩhu ratũpurĩyefĩ, ũga sĩhĩrĩ Yĩfĩafĩndĩ-mayo sĩmborĩ hohoanĩmo ranĩ-sũngũurĩhu ratũpurĩyefĩ arĩhũndĩ.

Moaruwai hohoanĩmo ai sĩhefĩmbo moaruwaimbo-mareamunĩ

⁷ Asu ranĩmbo sĩhĩrĩ nũngũmambĩsefa? Ahĩnũmbĩ hohoanĩmo ra moaruwai hohoanĩmoyo? Ranana ai wanĩ! Nga ahĩnũmbĩ hohoanĩmo menũgoro ranaiyo wambo moaruwai hohoanĩmo ranahambo hoafĩyowohũ nafuĩmendĩra ro fĩfĩrĩmarĩheandĩ. Ranĩ-moatũkunĩ ra yahurai-ane: Ahĩnũmbĩ hohoanĩmo ranai hoafĩyowohũya, se nĩndou ũgorũndĩ napo hohoanĩ-ndowamboayafĩ, hoafĩ ra nafuĩyondĩrĩhũ hoafĩyondĩrĩ-koatembe-mbonana, asu ro ũgĩrĩ nĩndou ũgorũndĩ napo hohoanĩfe hohoanĩmo ranahambo fĩfĩrĩheandĩ.

⁸ Nga moaruwai hohoanĩmo ranaiyo ahĩnũmbĩ hohoanĩmo hoafĩ ranĩ sũngũ nafĩ ranahambo kokofoare semĩndĩ haya asu ai wandĩ ũgũsũfoambe mamĩkarambo hohoanĩfeĩmbĩ hohoanĩmo ranahambo botĩre marandĩ.

Ah+nümbi hohoanimo ranai yangori+koate-mbembonana, asu moaruwai hohoanimo ranai ng+r+ ng+n+ndiyo.

⁹ Horombo ana ro ah+nümbi hohoanimo ra fifir+fekoate-yahambe yang+r+ aboed+ man+amboah+. Nga asu ah+nümbi hohoanimo hoafi ranai tüküfihüyo wambo-so, moaruwai hohoanimo ranai yang+r+ bot+fe man+ngowa asu ro yifi+yambo nahuraimayah+.

¹⁰ Asu ah+nümbi hohoanimo ranai nindou yang+r+ n+n+ngombo hohoanimo saimbo ra n+m+ndühiyo, nga asu ah+nümbi hohoanimo rani-süngu moai yang+r+ n+n+ngombo hohoanimo sai-randi, nga sihaf+ moaruwai hohoanimo süngu yifindafi yaho marandi.

¹¹ Nga moaruwai hohoanimo ranai ah+nümbi hohoanimo hoafi rani-süngu ahambo kokofoare masem+ndo ranahandamboyo hoafi ranai wambo yir+mo-marandira asu ro rani-süngumar+heanda wambo moaruwai hohoanimo ranai hifokoa-mareandira ro yifi+yambo nahuraimayah+.

¹² Nga asu ah+nümbi hohoanimo menjoro ranai ana God+ndi-mayo-ane. Asu ah+nümbi hohoanimo hoafi ranai-amboan+ God+ndi-mayo wambo mbumundiyo haya aboed-ane.

¹³ Nga asu ah+nümbi hohoanimo aboed+ ranai wambo ramareandira ro yifi+yahai? Ai ra wan+! Nga moaruwai hohoanimo aboed+ moatükun+ süngu ramareandira yifi+mayah+. Asu rani+nambo moaruwai hohoanimo ai moaruwai ham+ndi moatükun-ane ra weindah+mefeyo. Rani+amboane asu ah+nümbi hohoanimo rani-süngu sihir+ ndond+hu fifir+ndi+humboane, moaruwai hohoanimo ranana ai mujguna moaruwai ham+ndi moatükun-ane.

Moaruwai hohoanimo ai sihefi hohoanimo ranahambo kiki+hami-nd+amboane

¹⁴ Sihir+ fifir+hundi, ah+nümbi hohoanimo ranana God+ndi moatükun-ane. Nga asu roana sümbuyo-randeimbi fiambeah+ndi nindou-anah+. Rananaht asu moaruwai hohoanimo ahand+ hoareh+ n+amboamboayah+ ahand+ moan+ ratüpur+iya-r+handeimbi-mayah+.

¹⁵ Roana ratüpurayah+ ranahambo fifir+heandühi-yah+poan+, nga wan+. Nga ro hohoanimo refembo yifirayah+ ra moai rari+he r+handi. Nga hohoanimo yiboarukoayah+ ra asu ro rari+he r+handühanah+.

¹⁶ N+ne-moatükun+ ro refembo yiboarukoayah+ ra rawar+heandi. Asu ro rari+he hoafi+yahüh+iya, ah+nümbi hohoanimo ranana an+hondü aboed-ane sa ar+handi.

¹⁷ Asu ro rani-moatükun+ ratüpur+iya ar+handi ranana wandi+hoar+yah+poan+. Nga moaruwai hohoanimo wandi+ fiambe amaro ranai-ane moaruwai rani+ hohoan+moyo arandi.

¹⁸ Ro fifir+heamboanah+, wandi+ fiambe ana aboed+ hohoanimo moai n+maro, sapo wandi+ wam+ndafi hohoanimo moaruwai ranambeah+ndi wamboanah+ asahi. Nga ro aboed+ hohoanimo ra refembo sa hehea hohoanimo-yahühanah+si, nga asu ro ng+r+ rani-moatükun+ ra randi+heandi.

¹⁹ Ro aboed+ mbumundi ratüpur+ refembo sahehea hohoan+moyayah+ ranana asu ro ng+r+ randi+heandi. Nga asu n+ne moaruwai fifan+ngarimbi hohoanimo ratüpur+ ro refembo moei-asah+ ranane rari+he ar+handi.

²⁰ Ro moei saheimbi hohoanimo rawar+heandi ana, ro wandi+hoar+yah+poan+ rani-moatükun+ ra rawar+heandi, nga wan+. Nga sapo

moaruwai hohoanimo wandi fiambe amaro ranai-ane wambo yaro ya-hoan+ rawar+heandi.

²¹ Ranane asu ro hoeir+heandan+ n+ne hohoanimo aboedi ra refembo sa heheamboyahani, asu fifan+ngarimbi, moaruwai hohoanimo amaro ra aboedi hohoanimo ranahambo sem+ndi gig+ranambore arandi.

²² Wand+ hohoanimo ragu asa+goro ranai ana God+nd+ hohoanimo ranimbo yang+ir-ane süngufembo hohoanimoya habodar+handi.

²³ Nga asu ro hoeir+heandan+ hohoanimo ngorü wand+ fiambe amaro asu ngorü hohoanimo ranai wand+ fiambe ragu asa+goro rani+dibo simbori+simboriyafe ar+nandi. Ranane asu wand+ fiambe moaruwai hohoanimo amaro ranahand+ ratüpur+ hohoanimo ranai wambo kiki+ham+nd+nd+ri an+ngo.

²⁴ Roana hi+hifi-hihifi+koate nindou ham+nd-anah+! Nindou didai wambo yifimbo hohoanimo ranambeah+nd+ aboedambo-mandeandira?

²⁵ Godimbo hi+hifar+hüni. Sihef+ Adükar+ Sisas Krais+nd+ süngu ai wambo aboedambo-ndeand+imbui! Asu ndanana moan+ wand+ hohoanimo-ane: Roana yang+ri God+nd+ hohoanimo rani hoareh+ an+amboah+, nga asu wand+ wam+ndafi hohoanimo ranai moaruwai hohoanimo ranahand+ hoareh+ n+ngombo ahand+ hohoanimo ratüpur+yo ho arandi.

8

Yifiafi Aboed+nd+ süngu yang+ri n+ngombo hoaf-ane nda

¹ Ranimboane asu haponda nindou did+yei Sisas Krais-bab+di an+imboei aheimbo ana se hütiyei, nga yif+ndeimboyei yaho papi+hoafi ra moai yangoro, nga wani.

² Nga Krai Sisas+nd+ süngu yang+ri n+ngombo sai-randeimb+ Yifiafi Aboed+nd+ hohoanimo ranai wambo moaruwai hohoanimo-ane asu yif+yorambo hohoanimo-ane ranambeah+nd+ hümar+hend+ra aboedambo-meheandi.

³ Ah+nümb+ hohoanimo ranimbo fif+rifembo rani+süngu sih+ri moai moaruwai hohoanimo ranahambo aboedambo-yahund+ sapo wam+ndafi hohoanimo sihefi ra ng+ri ah+nümb+ hohoanimo ra süngund+hündi, nga ranimbo wambo. Nga asu rani-moatükun+ ra ah+nümb+ hohoanimo ranai ng+ri randeandi, rani-moatükun+ ana God ai ahand+hoari+yu ramareand+. Sapo ai ahand+ N+mor+ mam+ koamar+heira nindou sih+ri moaruwai hohoanimoyefeimb+ sihefi fi himboyimbü tüküfi manüngu. N+mor+ ra moaruwai hohoanimo ahand+ ng+n+nd+ munjufembo-hündamboyu kusü yif+mayu.

⁴ Mbumund+ hohoanimo ah+nümb+ hohoanimo ranahambo hoafayo ranai sihefi fiambe tükümb+feyo-wamboane yahuhayamboyu ai rani moatükun+ ra ramareandi. Ranimbo-hündambo haponda n+ne hoafi ah+nümb+ hohoanimo ranai mbumund+ hohoanimo ranahambo hoafayo, ra sih+ri süngund+humboyef+. Sapo Yifiafi Aboed+ ranahand+ hohoanimo rasüngu hefi ar+hund+, nga wam+ndafi hohoanimo sihefi fiambe amaro ra moai süngur+hund+.

⁵ Nindou did+yei wam+ndafi hohoanimo süngu ahahabodei ranai ana wam+ndafi hohoanimo ranahambo yang+ri hohoanimo-yeihanei. Nga asu nindou did+yei Yifiafi Aboed+nd+ hohoanimo süngu ahahabodei ranai ana Yifiafi Aboed+nd+ moatükun+ ranahambo yang+ri hohoanimo-yeihanei.

6 Nindou ahandi hohoanimo wamindafi ranahambo yangiri ho-
hoanimoayu ana, ai yifindimbui. Nga nindou Yifiafi Aboedindi ho-
hoanimo ranahambo yangiri hohoanimoayu ana, yangiri n'ngombo ho-
hoanimo asu ngusüfoambe afurife kifeimbi hohoanimo rani yangiri
ndemündü nungumbui.

7 Nga nindou wamindafi hohoanimo süngwareandi ana, Godindi
hürütumb-ani n'imboe ai ahandi ahinümbi hohoanimo rani hoarehi ngiri
nungu.

8 Nindou didiyei ai ahei wamindafi hohoanimo ranahambo
süngurihindühi ahahabodei ranai God ai refembo yifirayu ra ngiri
randihindi.

9 Nga asu seana shei wamindafi hohoanimo moai süngurihindi. Nga
Godindi Yifiafi shei fiambe amaro ana, se Yifiafiindi hohoanimo ra
süngundihimboyei. Asu düdi ai Kraisindi Yifiafi ra ahandi fiambe
n'imarindokoate-ayo ana, nindou ranai Kraisindiyupoani, nga wani.

10 Nga Kraisi ai shei fiambe amaru ana, shei fi ranana moaruwai
hohoanimo ranimbo-hündambo yifindowohü sümbondi'mboesi, nga shei
yifiafi ranai ana yangiri aboedi n'ngomboe sapo se Kraisindi süngu
Godindi himboahü mbumundiyeih wambo.

11 Sapo God Sisasimbo yifihündi botimarihi ahandi Yifiafi ranai shei
fiambe amarondüri ana, asu mare God Kraisimbo yifihündi botimarihi
ranai süngunambo ahandi Yifiafi rani-süngu shei yifiyo-randeimbi fi
ranahambo yangirindeambui.

Yifiafi Aboedi ai Godindi n'omorimbo-areamun

12 Nga ranimboane wandafi mam, sihiri Yifiafi Aboedindi hohoanimo
ra süngundihumboane, nga shefi wamindafi hohoanimo ai hoafemun ra
ngiri süngundihu ngefi.

13 Nga se shei wamindafi hohoanimo rani-süngu ahabodei ana,
se yifindeimboyei. Nga asu se Yifiafi rani-süngu shei fiambe
moaruwai hohoanimo amaro ra hin'ngarihindi ana, asu yangiri aboedi
nimboeimboyei.

14 Nindou didiyei Godindi Yifiafi nafuiyandüran süngurihi arihündi
ranai ana Godindi n'omor-anei.

15 Nga Yifiafi se masahümündi ranai moai sheimbo rareandüra se moani
ratüpuriyei-rihündeimbi tüküyahindühi yihimboyei, nga wani. Nga se sapo
Yifiafi sheimbo Godindi n'omorimbo reiran masahümündi rani-süngu
sihiri Godimbo Ape yihoeft Afindi sefuhaneft.

16 Yifiafi ranai-ane shefi yifiafi-babidimbo shefimbo ragu ngusüfoambe
weindah yare hoafiyowohüya, Se Godindi n'omor-anei yaho arandi.

17 Asu sihiri God ahandi n'omorimbo yahu aniboadeft ana, süngunambo
shefi Ape God ai ahandi n'omorimbo ahandi aboedi moatükun diboniyu
sihai g'ginimayu ra ndahum'ndemboyeft. Asu sihiri Kraisi-babidi
t'ngirifombü moatükun ai masemüdu nou asahum'ndefi ana, aboedi
ndüreimbi n'imarimbo moatükun ai-babidimbo ndahum'ndemboyeft.

Süngunambo aboedi ndüreimbi n'imarimbo moatükun ndahum'nde- mboyeft

18 Nga ro ranahamboanahi hohoanimoayah nda, haponda ndani simbo
sihiri t'ngirifo afindi t'ngirifoayeft habodeft ranana moanane. Nga

God+ndi aboedi ndüreimbi n+marimbo moatükuni s+hefimbo weindahi tüküfemunimboayo ranana adükari ham+nd-ane.

19 Muṅguambo moatükuni God nafimmarandi ranai tüküfe yanggori h+imboyowohü ai ahandi n+mor+ muṅguambo weindahi tüküfemboayo si ra tükümbifeyowa yahohaya h+imboayo.

20 Hapondanambe ana sapo muṅgu-moatükuni God nafimmarandi ranai moaruwaimbofe buriyombo sümboyorandühane. Ran+moatükuni refe arandi ra ahandi+hoari hohoan+moyo hayambo refe-randüh+yopoani, nga God ai ahandi+hoari hüti ran+süngundafoandi mehuamboane refe arandi. Nga asu aboedi moatükuni ranahambo h+imbondohü yagodomböe.

21 Süngunambo God nafimmarandi ranai sümbuyo-randeimbi hohoan+mo k+ik+ham+ndi an+ngo ranambeah+ndi aboedambo-ndeambui asu rani+s+imboani ai God+ndi n+mor+imbondahi tükündahi aboedi safi n+ngo ranambe keboehi n+imboemboyei.

22 Nga s+ih+ri fifiri+hundi horombo peyo haya ho-hombo hapondanambe ana muṅguambo moatükuni God nafimmarandi ranai n+morehi n+mor+ wakem+ndimbo hoafiferandühi amaro nahurai h+imboyohü engoro.

23 Nga rani-moatükuni ra muṅgu God+ndi war+hü tükümegefeyowambo ran+ yanggiri+yopoani, nga wani. God ai ahandi-mayo Yifiafi sapo ahandi weanggurihi moani saimbo moatükuni ngoru ra masemuni. Nga s+ih+ri amboani kameihanefi raguambe ḡ+poyefi habodefühi God ai s+hefi fi ra ahandi n+mor+mboreamuni aboedambo-mb+reamuni sefi hohu h+imboayefi habodefü.

24 Nga s+hefi ranahambo an+hondumbo asu h+imbombo hohoan+mo ran+imbo wambo God ai s+hef+imbo aboedambo-mareamuni. Nga asu n+ne moatükuni s+ih+ri hoeirihundeimbi-mayo ranahambo tüküfeyoani hoeifembo sefi hohu h+imboayefi ana, rani h+imbo s+hefi ra h+imbo hondüyoani. Nga nindou didai hoeireandeimbi moatükuni ra tükünd+feyoani hoend+hea mbüsü haya h+imbomanda?

25 Nga asu s+ih+ri n+ne-moatükuni hoeifekoate-yefeimbi h+imboayefi ana, moan+ s+ih+ri sisikoate tükümbifeyowa mb+sefi hohu h+fandar+hundi.

26 Mare yahurai-ane nindou s+ih+ri ḡ+n+ndi n+ngokoate-yefani Yifiafi ranai-amboani tüküfe far+hemuni arandi. S+ih+ri moai wud+poapofe God+imbo didibafifembo fifiri+hundi, nga asu Yifiafi ranai ahandi+hoari s+hef+imbo far+hemunühi God+imbo didibafifemuni arandi ra ḡgiri weindahi hoaf+ndo.

27 Asu God, sapo nindou-yei ḡgusüfoambe hoeire-randeimbi-mayu, ranai Yifiafi ai hohoan+moyohü hoaf+imbo-mayo ranamboani fif+reandi. Nga Yifiafi ranai God+ndi nindou ranaheimbohünda ahambo hoaf+yondombo ahandi hohoan+mo süngu yahohaya hohoan+moayo.

28 Asu s+ih+ri rarihu fifiri+humbonefi, nindou didiyei ai God ahambo ḡgusüfo pari+hor+ ar+hündi ranaheimbo ana muṅgu-moatükuni tük+feyoani God ai rareandan+ aheimbohünda aboedi tüküfeyo. Sapu ranaheimbo God ai ahandi hohoan+moyo mas+hendi süngu aheimbo mborai mehündüri.

29 Nga nindou didiyei God ai aheimbo horombonambo fif+mareandüri ranaheimbo amboani dibon+yu h+n+ḡgiri+mareandüri. Wand+ n+mor+ndi hohoan+mo nahurai hondüre tükümbiyahindamboane asu ranahandi ana N+mor+ ranai nindou af+ndi ranahei am+ngo n+mor+imbofi mb+nüḡguwamboane yahuhayamboyo ramareandi.

³⁰ Raniyu asu nindou dɔdɔyeyi God ai ahambohũnda dɔboniyu hɔnɔŋɔmareandũri ranaheimbo amboani ahambo sowanambo hombo mborai mehundũri. Asu nindou daboe God ai mborai mehundũri ranaheimbo amboani aiana wandi hɔmboahũ nindou mbumund-anei mehundũri. Asu nindou dɔdɔyeyi aheimbo mbumund-anei mehundũri ranaheimbo ai ahandi hɔmboamupuimbo-randeimbɔ ra masagadũri.

Godɔndɔ hɔpoambo ai ŋgɔri hɔnɔŋɔndeamuni

³¹ Rani-moatũkuni ra God ai ramareandi ranahambo sihiri nũngumambɔsefa? God ai sihefɔmbo yare yahurai farihemuni arandi ra, asu nindou dɔdɔ nɔmori ai sihefɔmbo moaruwaimbo-mandeamuna?

³² God ai moai ahandi Nɔmori ranahambo warambe kikihirimũndu, ŋga ai muŋguambo sihefɔmbohũnda koamarɔheira nɔmi keimbi karɔhendeimbɔfihɔ yifimayu. Asu ai sihefɔmbo ahandi Nɔmori ra asemuni ana, asu ai bidɔfirɔ muŋgu-moatũkuni moani ranɔwami nandeamunũmbui.

³³ God ai nindou wand-anei yahundũreimbɔhũndɔ ranaheimbo ra, nindou dɔdai hoafɔmandũndũra? God ai ahandihoari anɔmbo aheimbo hoafɔyundũrũhiya, ai wandi hɔmboahũ ana mbumund-anei yahu arandi.

³⁴ Asu nindou dɔdai aheimbo papɔ-hoafɔyondũrihi se hitiyeyi asu ranɔmbo-hũdambo se asũbusi afɔndɔ ndahũmũndimboyei hoafɔ ra hoafɔmandũndũra? Wani. Krais Sisas sapo ai yifiyu asu yifihũndɔ yanggɔri botɔfi mbura Godɔndɔ hanɔŋfoani anũngu, ai yanggɔri-ani sihefɔmbo farihefemuni-mbohũnda Godɔmbo hoafɔyu arandi.

³⁵ Ranane asu nindou dɔdai sihefɔmbo Kraisɔndɔ hɔpoambofe hohoani-mo ranambeahɔndɔ yikũrũbũ-mandeamuna? Asu nine tɔŋɔri-fo tũkũndɔfemunũhane, asũbusumbɔ hohoani-mo-ane, nindou ai moaruwaimbo-ndɔhimunũhane, wembombondefũhane, safi yanggɔri-ndefũhane, nɔni-moatũkuni ai sihefɔmbo moaruwaimbo-femuni-mbo yahohaya ano-ane asu sihefɔmbo-so hɔfokoefe moatũkuni tũkũndɔfeyowohane, ranɔ-moatũkuni ranai sihefɔmbo Kraisɔndɔ ŋgusũfo pefe hohoani-mo ranambeahɔndɔ yikũrũbũ-mandeamuniyo? Wani.

³⁶ Anɔhond-ane, yahurai ranɔ-moatũkuni sihefɔmbo tũkũfearandi ra Buk Baibor ai ranahambo yare hoafɔyowohũ yahoya, 'Sihambo-hũdamboanefi ro moaruwaiambe yifimbo yanggɔri muŋguambo si ra hefi arɔhundɔ.

Roana sapo sipsip hɔfokoefembo sei hehi rawehindɔ nahurai hɔmboyefomboanefi,'

Buk Song 44:22

meho.

³⁷ Ŋga asu muŋguambo ranɔ-moatũkuni sihefɔmbo tũkefeyomuni ai daboadan-ane, ŋga sapo Nindou dũdi ai sihefɔmbo ŋgusũfo pamareamuni ranai ana farihemuni randani aboedi hamɔndɔ harihehu tũkũyahundũhanefi!

³⁸⁻³⁹ Ŋga Ro anɔhondũmbo fifɔriheandi, ŋgɔri nɔni-moatũkuni ai ahandi ŋgusũfo pefe hohoani-mo ranambeahɔndɔ yikũrũbũ-ndeamuni: Yifi hohoani-mo-ane, yanggɔri nɔŋgo hohoani-mo-ane, Godɔndɔ nend-anemo, sũnambeahɔndɔ bogor-anei, hifi-nɔndɔ bogor-anei, nine-moatũkuni haponda tũkefeyo-ane, sũnguna tũkũfemboayo-ane, nine-moatũkuni nɔmoamo anɔŋgo-ane, asu nine-moatũkuni hifi hoarehi ragu engoro ranane. Nine-moatũkuni muŋguambo God ai nafɔrandeimbɔhũndɔ ranai ŋgɔri Godɔndɔ ŋgusũfo pefe hohoani-mo sihefi Adũkari Sisas Kraisɔndɔ sũngu ranambeahɔndɔ yikũrũbũ-ndeamuni. Ŋga wani.

9

Por ai Israerimbo afindi hohoanimo-ayunduri

¹ Ro anihondumboanahi hoafayahi. Ro Kraisindi nindouya hehea ngiri ro tikai hoafindahi. Yifiafi Aboedi ai wandi ngusifoambe hifandarandi asu wandi ngusifoambe wandi hoafi ranahambo anihond-ane yahohane.

² Ro wandi mamisiri Sudahundi nindou ranaheimbo munguambo si aho ra ngusifo afindi kuruheanduh afindi hamindi hohoanimo amarondiri.

³ God ai wambo moaruwaimbo-reandira asu Israer, wandi mamisiri hondu, ai anihondumbo-rihindeimbi nindoumboyahi tukumbeyahimbonana ra aboed-ane sa.

⁴ Raniyu God ai Israer ranaheimbo wandi nimor-anei yahuhaya asu ai ahandi himoamupuimbo-randeimbi moatukuni ra hoeimarihindi. Asu God ai hoafi firamundu masihendi ranane asu ahinumbi hohoanimo ranane ra masahumundi. Asu Godimbo ndofe hohoanimombo hohoanimo ranane asu God ai horombo hoafire masihendi hohoanimo ranane ai ra masahumundi.

⁵ Amoa mam horombo weangurui maningomo ranai ana ahei amoa mam-anemo. Suda ahei sirambeahiyu Kraisi ai nindoumbofi tukufi manungu. Ranani asu Kraisi ai mungu-moatukuni burayo ranahei mbroyu haya hifandarandi. Aiana God hond-ani, nga ranimbo-hundambo-animbo munguambo si aho ra ahambo Adukar-ani mbisefomboane! Anihond-ane.

God ai ahandi nendi ranaheimbo wandanei ehunduri

⁶ Israerihundi munguambo Israerihundi honduyeipoani. Nga Godindi horombo hoafi ra moai peyo, nga wan.

⁷ Abrahamindi ahurimam ranai ana munguambo ahandi ahuri honduyeipoani. Nga sapo God ai Abrahamimbo yahuya, 'Aisakindi ahurimam yangiri-animbo sihafi sirimbo-ndahimboyei,' mehundo.

⁸ Asu ranane nindou Abrahamindi ahurimam ranai munguamboyo poani Godindi nimori hond-ayei, nga nindou ai Godimbo horombo hoafire masihendihundi tukumehindi rananei ai Abrahamindi ahuri hond-ayei.

⁹ Nga Godindi horombo hoafi ranai ndare hoafimayo, 'Sapo ro hoafiya masiheandi ranisimboan-animbo ro asukainda tukundaheanduh asu Abrahamindi nimorehi Sara ai nindowenih nimori nderimindimboe,' meho.

¹⁰ Nga asu rani yangiriyopoani. Nga asu sungunambo Aisakindi nimorehi Rebekandi mbofo nimori yimbu afindi mam ranahandambo masepirimindo. Nga ahafandi afindi mam aiana Aisak sapo sihefi amoa-ani.

¹¹⁻¹² Nimori yimbu tukufekoate-yafandambe God ai nimori mam ranahambo dibonimayundo moani ahandi hohoanimonambo yangiri hamind-ane. Sapo Godindi nindoumbo dibonimayu hohoanimo ra nindou nina rareanda tukifemboyopoani, nga God ai ahandihoariyu nindoumbo kafoariri hiningiriri arandi. Ranimboane asu nimori yimbu ranai tukufe nina ratupuri aboedyo moaruwaiyo ra refekoate-yafandambeyu, God ai Rebekambo hoafiyunduh yahuya, 'Amongo nimori ai akidandi hoarehi mbnuinguwamboane,' mehu.

¹³ Rahurai God ai 'Sekopimbo ngusifo pamarihini, nga Isombo yi boaruko-marihini,' mehu hoafi ra Bukambe yare hoafimayo.

14 Asu ran+imbo s+h+r+i nüngumamb+sefa? God aiana moai ndore ratüpuriyu-randi mamb+sefiyo? Ng+r+i ra-mb+sefi, nga wan+.

15 Ai Moses+imbo yare hoaf+iyundowohü yahuya,

'Nindou daboe ro wand+ hohoan+monambo ahambo amboawi yahando-mboayah+ ana, asu ro amboawi mb+sahandomboyah+.

Asu nindou daboe ro wand+ hohoan+monambo h+poambo-fimboayah+ ana, ro h+poambo-nd+hin+imboyah+,' *Kisim Bek 33:19*

yahu hoaf+meindo.

16 Ranahandamboane God ai nindou d+bonayu ra n+ne-moatükun+ nindou ai hohoan+moayu-ane asu rawareandi ranane ran+ hohoan+mo sünguyopoani, nga God+nd+ h+poambofe hohoan+mo ran+namboane d+bonayu.

17 Nga Bukambe hoaf+ ranai God ai Isip-yafe nindou bogor+ Fer-ombo hoaf+meindo ra yare hoaf+iyowohü yahoya, 'Ro wand+ ng+n+nd+ ra munquambo nindou ranaheimbo nafuindahüran+ asu wand+ ndür+ ranahambo munquambo h+fi+ ndan+hü bokari-mb+r+ihehind-amboane samb-anah+. Ran+imbo-hündamboane ro s+hambo bogor+imbo-r+hean+ni h+n+ngar+hean+ni,' meho.

18 Asu ran+imboane s+h+r+i f+fir+hund+ God ai moan+ ahand+ hohoan+monambo yan+r+i nindou daboe amboawi yahuhani, asu nindou daboe ahambo af+nd+af+ndeimb+ tükümb+fiyu-wamboane yahuhaya ranahambo randeandan+ af+nd+af+ndeimb+ tükünd+fimbui.

God+nd+ ng+n+nd+ hohoan+mo asu h+poambofe hohoan+mo

19 Ran+imbo-an+imbo nindou mam+ se hoaf+ndaf+nd+rühi an+imboya, asu refe ana, n+imboe God ai nindou moaruwai hohoan+moyei ar+hünd+ ranaheimbo ai h+ti-anei mambüsa? Nindou d+dai God+nd+ yif+r+ ranahambo daboadi h+h+r+i mand+hinda?

20 Nga nindou se d+deyaf+ se ra God+imbo af+nd+af+ndeimb+ yahurai hoaf+mandaf+indoyo? Wambür+ ai nindou düdi sapo wambür+ sümarand+ ranahamboya, 'Se n+imboe wambo ndaro sümarand+r+?' mamb+s+yo.

21 Nindou düdi süra-randeimb+ ranai purükini ra kandamündühi moan+ ahand+ hohoan+monambo purükini mam+ ranahand-ambohünd+ wambür+ yimbu sündap+r+mbui. Ranan+imbo asu wambür+ yimbu ra ngorü aboedi saf+ ahand+ hohoan+reandeimb+ ra raran+ hoafüh+ sesi ranambe raraofe ramböhünda ndonde d+gembui. Nga asu ngorü moan+ yahur+ ngoahur+ nahurai ra moan+ndüh+ yaf+sühum+ ranambe raraofe-rambohünda d+gembui.

22 Mare yahurai God ai ahand+ hürütü hohoan+mo ra weindah+ nafuimbo yahuhayambo asu ai munquambo nindou ahand+ ng+n+nd+ ranahambo f+fir+mb+r+hind-amboane yahuhayambo hohoan+moayusi. Nga asu awi ai nindou ng+n+ndayundür+ ranaheimbo afuri gedüh+ h+fandarandür+. Nga nindou ranaheimbo moaruwaimbo-fendür+imbo-hündambo naf+mara-münd+ndür+.

23 Asu God ai nindou munquambo ahand+ h+imboamupuimbo-randeimb+ ra nafuimbohündambo afuri gedüh+ h+fandarandür+. Nindou daboe ai h+poamboareandür+ ranaheimbo ahand+ h+imboamupuimbo-randeimb+ ra segudür+imbo yahumboani. Ai ahand+ h+imboamupuimbo-randeimb+ moatükun+ ra sem+nd+imbohünda naf+mara-münd+ndür+.

24 Sîhîrî amboa, God ai sihefîmbo dîbonîyuhü mborai mehumunî. Sudahündî ranaheimbo yangîrîpoanî, nga nindou ngorü sîrîhündî ranaheimbo kameihî mborai mehundürî.

25 God ai Hoseandî Buk ranambe ai ndare hoafîyuhü yahuya,

“Nindou didîyei wandî nendîyeipoanî,
ranaheimbo ana wandî nend-anei mbîsaha-ndürîmboyahi.

Nindou daboe ro ngusüfo pefekoate-ayahî,

ranaheimbo ro ngusüfo pandî-hearümboyahi.

Hosea 2:23

26 Asu nînî hîfîhündî-yei ranaheimbo hoafîyahündürühi seiya, ‘Ai ana Godîndî nendîyeipoanî,’ masei,

nga hîfî ranîh-anîmbo nindou ranaheimboya ‘God yangîrî nûngu-randeimbî ranahandî nîmor-anei,’ mbîseimboyei,”

1:10

Hosea

Hosea ra mehu.

27 Asu Aisaia ai Israer ranaheimbo yare hoafîyuhü yahuya,

‘Nindou Israerîhündî ai hîmonîndî gudi kîkîrî afîndî nahurai afîndîyeisi,
nga asu moanî yimbu mamî yangîr-anîmbo aboedambo-ndahimboyei.

28 Nga Adükari ai ngîrî afîndî hoafîndu,

nga nindou munguambo hîfîhü anîboadei ranaheimbo nîmai papî-
hoafîndandürîhi

ahei moaruwai hohoanîmo ranîmbohünda munguna ranî takîni
tîngîrîfo dagadürîmbui,’

Aisaia 10:22-23

mehu.

29 Horombo Aisaia ranahambo amboanî yare hoafîyuhü yahuya,

‘Adükari Munguambo Ngînîndeimbî ranai sihefî amoa moanî bidîfîrî
ranaheimbo hîningîfendürî-koatembei-mbonana,

sîhîrî Sodomîhündî nahurai tüküyahundühümbö

asu Gomorahündî nahurai nîmboefî,’

Aisaia 1:9

mehu.

30 Asu sîhîrî nûngumambîsefa? Ranî-moatükunî ranana ndahurai ane: Suda-yafe ndîfo sapa tîngîrîfoyoate moanî mbumundî hohoanîmo süngufemboaye ranai ana nindou mbumundî Godîndî hîmboahü tükümehîndî. Sapa mbumundî hohoanîmo ranaiyo anîhondümböfe ranî-süngu tüküfe arandî.

31 Nga asu Sudahündî sapa tîngîrîfoyowohü mbumundî hohoanîmo Godîndî hîmboahü semîndîmbo ahînûmbî hohoanîmo yangîrî süngufembo ranî-süngu ana moai mbumundî nindou Godîndî hîmboahü tüküyahîndî.

32 Nîmboe sapa ai anîhondümböfe hohoanîmo ranî-süngu mbumundî hohoanîmo ra semîndîmbo moai hohoanîmoyei, nga wanî. Nga ai ahei moanî ratûpurî ranî-süngu yangîrîyo mbumundî hohoanîmo ra semîndîmbo hohoanîmoaye. Nîmoei tîngîrîhi bemareandî ranînambo bendeiranî bûbürîndei ngei pîndeimboyei.

33 Bukambe ranahambo yare hoafîyowohüya,

‘Hoeirîhi, ro Saion wafuambe Serusarem ngoafîhü nîmoei masîhehinî,

nga ranai-anîmbo nindou ranaheimbo bendeiranî bûbürîndeimboyei,
nîmoei yîfîfo rananîmbo aheimbo randeiranî ai pîndeimboyei.

Nga asu nindou düdî ai ahambo anîhondümbö-arîrî ana,

nindou ranai ngîrî amoaanîngî-ndu,’

Aisaia 8:14; 28:16

mehu.

10

Israer ai moai Godind+mayo mbumundi hohoanimo ra sahümundi

¹ Wandaf mamî, ro ngusüfoambe wandî nindou Israer ranai aboedambo-mbeahindî samboanahî hohoanimoayahî! Ranimboanahî ro aheim-bohünda Godimbo didibafiyahando arihandî.

² Nga ro aheimbo ndorîhe fifirîhe heheamboanahî hoafayahî, ai ana awi Godindî hohoanimo ranî yanggirî süngufemboanei ngusüfo pararhindî. Nga ahei ngusüfo pefembo hohoanimo ra anihondü süngupoanî.

³ Aiana moai ndorîhi fifirîhindî God ai nindumbo mbumund-aneî yahu hohoanimoayu ranana, nga aiana aheipoanimbo mbumundî tüküfe hohoanimo-ane süngurîhi arihündî. Ranane asu God ai nindou mbumundî hohoanimo hin+ngimareandî ra moai sahümundî.

⁴ Nga sihîrî fifirarîhundî, nindou anihondumbo-arîhorî ana, ranaheimbo ndeara Kraîs ai ahînümbî hohoanimo süngufe ho ra moendîmareandî. Ranimboane asu nindou ai anihondumbo-arîhorî ana, ai Godindî himboahü mbumund-aneî.

⁵ Moses ai nindou ahînümbî hohoanimo rasüngu mbumundî nindou tüküfemboayo ranahambo sürü pare masîhendî. Ai yahuya, 'Nindou düdi ai ahînümbî hohoanimo menjoro mungu ranî-süngure huhü rananimbo ai yanggirî gedühî nüngumbui,' mehu.

⁶ Nga asu nindou ai Godimbo anihondumbofiwanî asu God ai nindou ranahambo seana mbumund-anafî yahu arandî. Mbumundî tüküfe hohoanimo ranana ndahurai-ane. Se ngîrî randîhi hohoanimondeihîya, 'Nindou didai sünambe magafua?' mbîsei. Hoafî ranahandî nîmîndî ra 'Didai sünambe gafu Kraîs sihefîmbo nderümündü makuda?'

⁷ Asu se ngîrî randîhi hohoanimondeihîya, 'Nindou didai hîfînî yîfambe ranambe magada?' mbîsei. Hoafî ranahandî nîmîndî ra 'Didai gadü honguambeahîndî Kraîs nderümündü madüfua?'

⁸ Nga mbumundî tüküfembo hohoanimo hoafî ra ndahurai-ane: 'Hoafî ranana akîmî sihafî fikîm-ane, sihafî yafambe hoearî ranîwamî engoro asu sihafî ngusüfo ranambe.' Sapo anihondumbofe hohoanimo hoafî ranane ro bokarîhehu arîhundî ra.

⁹ Se sihafî yafambenambo weindahî yaro hoafîyafîhüya, 'Sisas ai wandî Adükar-ani,' safî mbura, asu sihafî ngusüfo ranambo God sapo Sisasimbo yîfîhündî botîmarirî ranahambo anihondumbo-arowandî ana, se aboedambo-ndafoamboyafî.

¹⁰ Nga sihafî ngusüfoambe anihondumbo-rîwandanî God ai nindou mbumund-anafî yahuhaya asu sihafî yafambe ranambo weindahî hoafîyafanî God ai aboedambo-ndeanînimbui.

¹¹ Bukambe hoafî ranai hoafîyowohü yahoya, 'Nindou düdi ahambo anihondumbo-arîrî ana, nindou ranai ngîrî amoanîngîndu,' meho.

¹² Suda-aneî asu Suda-yafe ndîfo rananeî ranai ngorü-poanîmbo ngorü-poanîmbo-yahimboyeipoanî, nga nindou Godindî himboahü mamî sisîmogodî yanggir-aneî. God aiana munguambo nindou ranahei Adükar-ani. Asu nindou munguambo didîyeî ai ahamboya farîhawandürî sei arîhündî ranaheimbo aboedî-aboedîreandürî arandî.

¹³ Ranîmboyo Bukambe yare hoafîyowohüya, 'Munguambo nindou ai Adükarîmboya farîhawandürî sei hoafîyeî arîhündî ana, ai aboedambo-ndahimboyeî,' meho.

¹⁴ Nga asu nindou ranai anihondümböfe-koatendeihî ana, ngîrî ahambo hoafîndahündo. Asu ai hoafî ranahambo hîmborîkoate-ndeihî ana, ngîrî ahambo anihondümbö-ndîhorî. Nindou ranai hoafî ra bokarî-hefekoate-ndîmondanî asu ai ngîrî hîmborîndei.

¹⁵ Asu nindou koefepura hokoate-ayomo ana, ai ngîrî bokandîhoundî. Nga Bukambe yare hoafîyowohü yahoya, 'Nindou aboedî hoafî sahümündî asînei ra aboedî safane,' mehu.

Israer ai moai aboedî hoafî ranahambo sahümündîhü süngurîhindî

¹⁶ Nga asu Suda yimbu-mamî yangîrî ai aboedî hoafî ranahambo sahümündî süngurîhimboanei. Nga Aisaia ai yare hoafîyuhü yahuya, 'Adükarî, nindou ai yîhoefî-mayo hoafî ra moai anihondümbö-rîhindî,' mehu.

¹⁷ Nga ranî-moatükunî ra ndahurai-ane: aboedî hoafî ra hîmborîyeihîyei asu anihondümböfe tüküme Feyo. Asu Krai ranahambo hoafî bokarîhefembo aboedî hoafî ra hîmborîyeihanei.

¹⁸ Nga asu haponda ro düdueheandî, Anihondüyo Suda ai Godîndî hoafî ra hîmborîkoate-mayei? Wanî. Hoafî ra ai anihondü hîmborîmayeisî. Nga Bukambe yare hoafîyowohü yahoya,

'Mungu-moatükunî God ai nafîmarandî ranahandî hoafî ra munguambo hîfî ranîhü ho tüküme Feyo, ahei hoafî munguambo hîfî kaiyowohü ho tüküme Feyo,' *Buk Song 19:4* mehu.

¹⁹ Asükaiya ro düdueheandî, Awi Israer ai moai fîfîrîhindîyo? Ai fîfîrîmarîhindî. God ai Mosesîndî süngure hoafîyuhü yahuya,

'Ro Suda-yafe ndîfo ai mamî ranîni-poedîyefîpoanî ranaheimbo fandîheheiranî,

asu Israer se ngusüfoambe moaruwai-ndeimboyei.

Ro Suda-yafe ndîfo ai fîfîrîfekoate-yeimbî ranaheimbo fandîhehe-andûranî,

asu Israer se ngusüfoambe ngînîndî-ndeimboyei,'

Io 32:21

mehu.

²⁰ Asu süngunambo Aisaia ana ai moai hoafîmbo yîhîmboyu, nga God ai ahandî süngure yare hoafîyuhü yahuya,

'Nindou wambo kokoendîrîkoate-mayei ranîyei wambo hoeimarîhindîrî.

Roana nindou wambo hohoanîmoyokoate-mayei ranaheimbo sowahî weindahî tükümeheandî,'

Aisaia 65:1

mehu.

²¹ Nga asu Israerîmbo ai yare hoafîyuhü yahuya,

'Ro nîmbî-nîmbîsi nindou hoafî mbahîrîhe-hindeimbî asu hîmborîkoate-yeimbî

ranaheimbo wandî warî kîkîhîrîha-mîndîndürî arîhandî ai-babîdî aboedî-aboedîfembohünda,'

Aisaia 65:2

mehu.

11

God ai Israer bîdîfîrambo hîpoambo-mareandürî

¹ Ranîmboanahî asu ro rarîhe düdueheandî nda, Asu God ai ahandî nindou Sudahündî munguambo daboadanambo-mbareandürîyo asu wanîmbeiyö? Wanî! Ro Por amboanî Sudahünd-anahî. Ro Abrahamîndî ahuir-anahî asu Bensaminîndî sîrambeahînd-anahî.

² God ai ahandi nendi Sudahündi tüküfekoate-yeiambeahi fifireandürühi wand-anei mehu ranaheimbo ana moai daboadanambo-reandüri, nga wan. Asu se hoafi Eraisa ai Sudambo papi-hoafirandürühi yare Godimbo didibafimefiyu ra fifirihindai? Ai Godimbo yare didibafindowohü yahuya,

³ 'Adükari, aiyomo nindou s'hafi hoafi hoafiyomo-rundeimbi ahamumbo mungu hifokoamarupuri. Asu ai s'hambo sesi shefe didibafiferambo fondi ra birimafoarundi. Nga ro mam yangir-anahi animboahi. Asu ai wambo hifokoefendirimbo mehomo,' mehu.

⁴ Nga asu God ai ahambo asükaiyu nungure simbori hoafiyundoa? Ai hoafiyundühi yahuya, 'Ro 7,000 nindou wandambofimb sahapurimindi animboahi ai tkai god Ber ahambo yiri yimbu pusifekoate-mayei,' mehu.

⁵ Rahurai-ane hapondani amboani nindou yimbu-mami God ai ahandi moani hipoambofe ranambo dibonimayuwa aniboadei.

⁶ God ai aheimbo moani hipoamboreandürühi dibonimayundüri, nga ai n'ne ratupurimayei ranimbohünda diboniyu-ndürimboyupoani. Nga nindou ranai ran ratupuriyeian God ai diboni-mbeyundüri-mbonana, asu ngiri moani hipoambofe ra moani hipoambofe hondü tüküfeyo.

⁷ Asu ranimbo-hünda s'hiri nungumambisefa? Ranimoatükuni rana-hambo Israer ai hüti kokomarihündi ra asu ai moai sahümündi. Nga nindou bidifiri God ai dibonimayundüri ranai yangiriyei ranimoatükuni ra masahümündi, nga asu bidifiri ranai himbotühüfo papimareandüri Baibor yare hoafimayo nou.

⁸ Ai yare hoafiyowohü yahoya, 'God ai aheimbo ramareandüra moai ngusüfoambe hohoanimo purihümündi.

Asu ahei himboarinambo ngiri hoeindihindi
asu ahei himboambenambo ngiri himborindei,
nga yare n'ngo hombo hapondanambe tükefeyo,' *Fo 29:4; Aisaia 29:10*
mehu.

⁹ Defit ai hoafiyuhü yahuya,
'Nindou aiana sesesindeian kin tifi'ngambe ahanei nou mbihaneia asahi.
Asu ahei hohoanimo moaruwai rani-sungumbo nimoefih pimbeyeia asahi.

¹⁰ Ahei himboari amboani dikireandürihimbo asu ai hoeifekoate-mbeyei-amboane.

Asu se aheimbo daboahamindi pupurugurihi hehi yahurai koadürümbo-koadürümbo rarihi mbininboeia samboanahi,' *Buk Song 69:22-23*
mehu.

God ai Suda-yafe ndifo masemündündürü

¹¹ Ranimboane asu ro haponda düdueheandi nda, Sapo Suda ai bübürimayei peyhü munguna moaruwaimbo-reandürimboyoy? Ai ra wanana! Nga sapo ai moaruwai hohoanimo-mayeiamboyou asu God ai Suda-yafe ndifo ranaheimbo ngusüfoambe garibi-mbirihindür-amboane yahuhayamboyou ahei ndifo ranaheimbo aboedambo-mareandüri.

¹² Suda ai moaruwai hohoanimo süngu-marihündamboyou asu God ai nindou munquambo ranaheimbo didiboado-mareandüri. Ai Godimbo daboadanambo-marioramboyou asu God ai ahei ndifo ranaheimbo marihendüri. Ranimboane asu munquambo Suda ai God sowana asüki

gugurindahindani animbo nindou mungu ai aboedi hamindi hondu nimandeimboyei.

13 Suda-yafe ndifo siheimbo haponda ro hoafehanduri nda. Siheimbohunda God ai wambo ahandi hoafi sahamindi harihandemb kamafaoreandi. Ranimboanahi asu ro ndani ratupuri nda ranahambo boriyahuh yifirayahi.

14 Rananimbo asu wandi nendi ranai God ahei ndifo afarihenduri ra hoeindihinduhimbo ranimbo ngusufoambe garibindihimboyei. Rananimbo asu ro bidifirambo fandiheirani asu ai Ape sowana ngeiani aboedambo-ndearumbui.

15 God ai Sudambo daboadanambo-mareanduri asu ahei ndifo ranaheimbo ngunindimbo-mareanduri. God ai Sudambo asukai asemundunduri ana, ra nungumandifea? Ai nindou yifihundi botefeyo nahurai-ane!

16 Bret mam ranahandambo bidifiri kemundi Godimbo asayo ana, asu bret yipoate mungu ra ahandi yangir-anendo. Asu nimi ahar mam ranahandi ahambo asegodo ana, asu dududu ranamboani ahandi yangir-anendo.

17 Orif nimi hififehundi ranahandambo dududu bidifiri ai ttaboari-henduhuyu asu nimanbeahindi orif nimi dududu ranai ranifih papimareandi. Suda-yafe ndifo seana nimanbeahindi orif nimi nahurai-anei. Ranane asu haponda se aboedi emundu momoriyeih Sudayei-mayo yangiri ningombo hohoanimo ra hoe nahurai asahumundi.

18 Ranimbo-hundambo-animbo asu Suda orif dududu nou ttaboari-mefoehindi ranaheimbo se yiboaruko-ndihindurimboyei. Nungundahi borimandea? Seana moani dududu yangir-anei, nga seana nimi ahar ranahambo tupurihinduhi-yeipoani. Nga nimi ahar ranane siheimbo tutareanduri.

19 Nga seanimbo hoafindeihya, Yini, nga sapo dududu ranai ttaboari-foarinduhuyo asu yihofimbo rani fonduhimbo fondi hini ngimareamunane, mbi sei.

20 Yini, ranana anihond-ane. Ai ttaboari-mefoehindi ra Godimbo anihondumbofekoate-wamboyei ramehindi, nga asu seana ranihu rarihi animboei ra anihondumbo-rihi hehimbo-wamboyei ahei fonduhi animboei. Nga asu se ranahambo afindi-afindeih siheihoarimbo borimandimboyei, nga awi yihimbondei.

21 Suda ai dududu hond-anei, nga God ai aheimbo moai niminduhi hini ngirearu, nga ttaboari-mafaoreandi. Nga se hbadihundi. Se dududu honduyeipoani, nga God ai siheimbo amboani niminduhi ngiri hini ngi ndearu, nga ttaboari-boadeandurimbi.

22 Godindi hipoambo hohoanimo asu nginindi hohoanimo ra sihiri diboadondihu fifirindihumboane. Nindou ahandi hoafi himboriyeis, nga hini ngimarihindi ranaheimbo nginindi-ndarumbui. Nga asu se Suda-yafe ndifo ahandi hipoambofe hohoanimo rani-sungu ahei ana, asu ai siheimbo hipoambo-ndearumbui. Nga se-amboani ahandi hohoanimo rani-sungu hokoate-aye ana, randihi ttaboari-boegimboyei.

23 Suda ai anihondumbo-arihindi ana, God ai asukai aheimbo nimindihu papindearumbui. God ai yifirayu ana, asukai aheimbo koaduru nimindihu papinde hini ngi-ndeandurimbi.

24 Suda-yafe ndifo se-amboani nimanbeahindi orif dududu-aneis, nga asu aboedi orif nimindi ranifih papirihimboanei, nga rana-

handi hondüyopoani. Suda-anei ai hififehündi orif nimindi hond-aye. Ranimboane asu aheimbo ana God ai düdudu hondü titaboari-mefoendi ra semündü asukaiyu koadürü nimindi hondüfhi papareandüri ana, ai asukai aboedi hamindi ranifhi peniboadeimboyei.

God ai nindou munquambo hipoamboareandüri

25 Wandafi mam, dibohindi hoafi ranimboanahi se fifirimbirihinda sahehea. Se sheihoari randihi hohoanimondeih hoafindeihya, 'Roana fifirih hohoanimo-yefeimb-aneft,' mboseimboyei saheheamboanahi. Hoafi nda yahurai-ane, Israer bidifiri ana hoafi himborkoate-yeimb-anei. Rani hohoanimo ranana ahei ngusüfoambe nimandündüri ngo-ngombo asu Suda-yafe ndifo nüngunümbiyei God ai dibonimayundüri ranai fondi ra simongori-ndamindimboe.

26 Rani süngumbo-animbo God ai Israer aheimbo aboedambondearümbui. Buk Baibor ai yare hoafiyowohü yahoya,

'Aboedambore-randeimbi ai Serusaremi-nipoedi kudü Sekopindi ahuri Suda ranaheimbo randeandüri,
ahei Godimbo hohoanimo-koate hohoanimo hinngindhi-mboyei.

27 Rananimbo ro ahei hohoanimo moaruwai ra gogorindi-heheandühi ranisimboan-animbo ai-babidi hoafi femindi shefe ra randihea-mboyah,'

59:20-21

Aisaia

meho.

28 Nga Suda ai aboedi hoafi himborkoate-maye ranimboane asu God ai Suda-yafe ndifo sheimbo fehefemböhündambo hohoanimomayu raniyo asu Suda ai ahandi hürütimb-anei. Nga God ai Sudambo dibonimendüri ranimboane asu ai ahandi horombo hoafimareandi Suda-yafe amoaambo ranahamambo hohoanimoyuhü aheimbo ngusüfo pareandüri arandi.

29 Nga asu nindou God ai aheimbo aboedi moatükuni masagadüri asu dibonimendüri ranaheimbo ngiri hohoanimo ngori-süngundeandi, nga wani.

30 Horombo se Godindi hoafi himborkoate-maye, nga hapoana God ai sheimbo hipoamboareandüri, Suda ai Godindi hoafi himborkoate-maye ranimbo-hündambo.

31 Asu hapoana God ai sheimbo hipoambo-mareandüri ranimboane asu Suda ai Godindi hoafi himborkoate-maye. Rani-moatükuni tüküme Feyondüri ra God ai aheimbo hipoambofe-ndürimbo-hündamboyo.

32 God ai nindou munquambo aheimbo hipoambofe-ndürimbo yahuhaya raniyo asu nindou munquambo ahei himborkoate hohoanimo ranina bobohiramündüri hinngimarearü.

God adükar-ani mboseiamboane

33 Godindi ngasündeandeimbi hohoanimo ra adükari hamind-ane!

Ahandi aboedi hohoanimo asu fifirife ra hoandari saf-ane!

Nindou didai ahandi hohoanimoyuhü hoafayu ra fifirinde hoafimanda?

Asu didai Godindi nafi munquambo ra fifirimanda?

Godindi hoafi hoafiyohü yahoya,

34 'Didi Adükariindi hohoanimoambe amaro ra fifireamboayua?

Didi nindou ai ahambo ratüpurimbo rasünguro rasünguro-meyundoa?

35 Nindou düdi Godimbo nini-moatükuniyo masagado,

asūkai ai süngunambo ahambo hihirife segodimbo-hündambo?' *Ai-saia 40:13*

meho.

³⁶ Muṅgu-moatükunî ra God ai ahandihoari nafimarand-ane asu ahandi ṅḡinindinamboane anṅgo asu ahand-ane. Muṅguambo si Godimbo adükar-ani mbiseiamboane. ṅga anihond-ane.

12

Sihēfi fi ra Godimbo ndahundimboane

¹ Wandafi mamî, Godindî-mayo hipoambofe hohoanimo adükarî ranimbo-hündamboane ro siheimbo hoafehandurî nda. Sihei fi yanggirî nṅgoambe ra se moanî Godimbo ndahündo ahambo sesi asihēfeyo nou. Se ahandi yanggirîndeian-animbo asu God ai ranimbo hihifi-hihifiṅdumbui. Se randihindüh-animbo wudipoapondihî Godimbo hohoanîmondahündo.

² Se hifi ndanihündambo hohoanimo süngundihimboyei, ṅga sihei hohoanimoambe simborî hohoanimo süngundihindî. Rananimbo God ai hohoanimoayu ra se ndondihî fifindihî mbundihü rasüngundihimboyei. Ninimbo-moatükunî ai aboedayo asu nine ai yifrayu asu nine ai aboedî ndorihoeimbi hamindî hondayo ra se fifindihimboyei.

God ai sihefimbo hohoanimo moanî masendî ranambo ratüpurîndefimboane

³ ṅga God ai wambo ahandî-mayo moanî hipoambofe hohoanimo masendî ranimbo muṅguambo siheimbo ro bidifirî hoafi hoafinda samboanahî. Se siheihoarî sihei fi ranahambo yanggirî afindî hohoanîmondeimboyei, ṅga wanî. ṅga God ai siheimbo anihondümböfe hohoanimo masagadurî ranî simongorühî safî sihei fi ranahambo ndondihî hohoanîmondei.

⁴ Sihirî ana fi mamamî ranîfihî afindî moatükunî ṅgorü-poanî ṅgorü-poanî fi ra hifoareamboane. Ranane asu ṅgorü-poanî ṅgorü-poanîmbo fi ranai ahandî ṅgorü-poanî ṅgorü-poanîmbo ratüpurî mbeṅgorî.

⁵ Rahurai-mayowamboane asu sihirî nindou afind-aneṅṅisî, ṅga asu Sisas Kraisindî finambo ana sihirî fi mamî rananefî. Ranimboane asu sihirî ana nindou ṅgorü-ṅgorü ra sihirî mamî wandafi mamî yanggir-aneṅṅisî fi mamî ranîfihî.

⁶ God ai sihefimbo moanî hipoambo-reamunühüyu asu ai nindou mamamî sihefimbo ranî-poanîmbo ranî-poanîmbo fifirife moanî masemunî. Godindî hoafi hoafimbohünda nindoumbo ratüpurî ra segodoa asemündu ana, sapa anihondümböfe hohoanimo ai asemündu ranî-süṅgu animbo hoafendomboane.

⁷ Düdi ai farihēfembo ratüpurî ra asemündu ana, ai ndonde mbifarîhendamboane. Asu yamundîfembo ratüpurî ra asemündu ana, ndonde yamundî-mbireandamboane.

⁸ Nindou mamî ai ṅgusüfoambe kikîmofeendürimbo ratüpurî ra asemündu ana, asu ṅgusüfoambe kikîmo-mbifoareandüramboane. Nindou düdi ai ninimbo-moatükunî napoy masihendî ra nindou bodîmondambo yiboböfe saimbo ratüpurî asemündu ana, ai afindî saimbo ninimbonindu. Nindou düdi bogorimbofe nṅgombo ratüpurî ra asemündu ana, ai ratüpurî ra tṅṅirifo-mbiyuwamboane. Düdi ai hipoambofe ratüpurî asemündu ana, ai moanî hihifi-hihifinambo nindou ṅgorümbo mbifarî-heiramboane.

Wandafi mamimbo aboedi hohoanimoyondo hohoanimo

⁹ Nindou ngorumbo anihondumbo ngusüfo pandihindi. Níne-moatükuní moaruwai-ayo ranahambo yiboaruko-ndihindi. Níne-moatükuní aboedayo ranahambo kíkíhí-safíndíhümündí.

¹⁰ Se munguambo simborí hohoanímuríndeí se síhei fikímíníndímbo hohoanimoayeí nou. Asu nindou amurí ranaheimbo wambo ngasündíhí-ndíreimbaneí mbísei hohoanímondeí.

¹¹ Afíndí tíngambübü ratüpurímbo hohoanímondeí, nga asu se yiboaruko-yiboaruko-ndeimboyeí. Se ratüpurayeí ra Adükárimbohúnda ratüpuríndeí.

¹² Se Adükárimbo anihondumbo-ndíhorühí híbadíhorühí híhífí-híhífíndeí. Tíngírífo síheimbo tükúndífeyoaní se afuríndíhindühí nímandeí. Nímbí-nímbísi se Adükárimbo dídíbafíndahi ndíhündí.

¹³ Síhei anihondumbo-ríhindeimbí wandafi mamí ai napo mbonímbo-ndíhümündianí se aheimbo síhei-mayo ndahündürí. Asu ndífo nindou tükúndahindaníwaní aheimbo amboaní woríníndíhindürí.

¹⁴ Nindou síheimbo moaruwaimbo-aríhindürí ranaheimbo God ai aboedí-aboedí-mbíreandüramboane mbísei hehí dídíbafí-ndahíndürí. Godímboya aheimbo dídíboado-mbíreandüramboane mbísei, nga ngírí se Godímboya aheimbo moaruwaimbo-ndowandürí mbísei.

¹⁵ Nindou híhífí-híhífíyayeí raní-babídí híhífí-híhífímbeyeyí-amboane, asu nindou aranyeyí raní-babídímbo amboaní aranímbeyeyí-amboane.

¹⁶ Síhei wandafi mamí raní-babídí wudíwudíndahíndí. Se ngírí aboedí nindou yangírí hohoanímondeí wudíndíhindürí, nga se nindou moaruwai raní-babídí nímbóeyí. Asu se síhei fimbo hohoanímondeihí ró fífríheandeimb-anahí mbíseimboyeí.

¹⁷ Nindou ngorü ai síheimbo moaruwai-moaruwaimbo-ndíhindüraní, asu se simborí aheimbo moaruwaimbo-ndíhindürímboyeí, nga yowaní. Níne hohoanímo nindou ai aboed-ane aseí ana, se raní yangír-anímbo randíhíndí.

¹⁸ Se munguambo nindou-babídí aboedí nímarímbohúndambo nafí kokondíhündí.

¹⁹ Wandí wandafi, nindou ai síheimbo moaruwaimbo-ndíhindüraní asu se síheíhoarí raní-moatükuní ranahambo simborí híhíríndíhí randíhimboyeí. Nga moaní randíhí híngíndíhíndaní God ai aheimbo ngíníndí-mbírandürímboane. Bukambe yare hoafíyowohü yahoya,

'Nindou ngorumbo híhírífe moaruwaimbofe ranana wandí ratüpur-ane.
Wandíhoar-anímbo ro aheimbo simborí moaruwaimbo-ndíhearümbóyahí,' fo

32:35

mehu Adükárimbo ai.

²⁰ Nga asu, Bukambe yare hoafíyowohü yahoya,

'Nindou síhambo hürütüraní-randeimbí ranai wembombonduaní, ahambo sesí dabado,

asu amándaníngombo-nduaní, hoe dabado.

Se ahambo randoworaní ana, ai síhambo ramareaníní ranímbo asu ai amoaníngí-ndümbuí,'

Sindaun 25:21-22

meho.

²¹ Moaruwai hohoanímo ai ngírí síhambo ngasúndeaníní haya hífínambóndeaníní. Nga se aboedí hohoanímo raní-süngúndowandühí ratüpuríndafan-anímbo asu se moaruwai hohoanímo ranahambo hífínambóndowamboafí.

13

Sihiri gafmani-yomondi hoareh-indefomboane

¹ Nindou munguambo gafmani-yomondi hoareh-animbo ni ngomboane. Nga moai gafman ai aimbo hoangiru tüküyafundi, nga Godindi hoafi süngu ahandi warihünd-anemo. Munguambo gafman ra God ai kafaore hin+ngimareapur-anemo.

² Ranimbo-hündamboane nindou ai gafmani-yomondi hoafi mbahirarihehindi ra asu Godindi hoafi kameih-ane mbahirarihehindi. Ranimbo wamboane asu ai tñirifo ndahümündimboyei.

³ Gafman ai nindou aboedi hohoanimo ratüpurü rawarihindi aheimbo refendürimboyopani, nga nindou düdi ai moaruwai hohoanimoayu ranahambo refembo-hündamboanemo an+ngomo. Gafmani-mbo y+himbombo se moeimboyafi? Refe ana, se moani aboedi ratüpurü rani yanggir-animbo süngundowandani asu ai sihambo aboed-anafi mbisimo hoafindi-mboemo.

⁴ Gafman aiana Godindi ratüpurü-yomo-rundeimb-anemo se aboedi mbini+mbafa yahomo houmbo an+ngomo. Nga asu se moaruwai ratüpurü randowandühi rananimbo se y+himbondafi ranahambo. Nga aiana moai moani nginindi moatükunü ra semüdu. Aiana God kafaore hin+ngimareandi wambo asu ai Godindi-mayo nginindi nindou moaruwai-mbofe hohoanimo ra semündümboani nindou ai moaruwai hohoanimoaye aheimbo moaruwaimbo-fendürimbohünda.

⁵ Ranimbo-hündambo-animbo asu se gafmanindi hoarehi nimboei. Asu rani-moatükunü sünguefeyo ra moaruwai-mbofe ranahambohünda y+himbombo yanggir+yopopani, nga gafmani-yomondi hoarehi ni+ngo ra aboedi hohoanimo süngufe-ane.

⁶ Ranimbo-hündamboane asu se gafmani-mbo takis pirühi arihündi. Gafman aiana Godindi ratüpurü ratüpurü-yomondühi rananemo asu ai rani ratüpurü rani yanggirü hifandüru arundi.

⁷ Gafman nindou ranahamumbo nin+moatükunüyo segodürimboaye ana, aheimbo moani rani-moatükunü ra dagadüri. Gafman ai nin+nimoatükunü takisimboyo hoafindi-mondani, se ahamumbo ndehindi. Asu bogori nindou ranahandi hoarehindeihü asu ahambo ahin+ndei. Asu nindou ndürü adükarümbi ranahambo ndürü adükarümb-ani mbisei hohoanimondei.

Simborü ngusüfo pefembo hohoanimo

⁸ Se nindou ngoründi-mayo nin+moatükunü ndowandüfi mbunda simborü saimbo-mayo ra hingindowanda gedühi ni+ngomoe, nga yowanü. Se sapo simborü ngusüfo pefe hohoanimo rani yanggir-animbo süngundihindi. Nindou düdi ai ngorümbo ngusüfo parareandi ana, ai munguambo ahinümbi hohoanimo mengoro ra süngureandimbü nindou-ani.

⁹ Mosesindi ahinümbi hohoanimo ranai yare hoafiyowohü yahoya, 'Nimorehi nindowenihü-yafe hohoanimo moaruwaimbo-fepoani. Nindou hifokoefepoani. Hümbuhünipoani. Nindou ngoründi napo hohoanifepoani,' meho. Mungu rani ahinümbi hohoanimo ranane asu amurü munguambo engoro ranane munguambo mamambere haya nin+ndi hoafi ra yare hoafiyowohü yahoya, 'Se nindou amurambo ngusüfo pandowandü se sihafü fimbo ngusüfo pararowandü nou,' meho.

¹⁰ Nindou düdi ai nindou ngorumbo ngusüfo parariri ana, ai ngiri ahambo moaruwaimbo-ndiri. Ranimboane nindou ai ngorumbo ngusüfo parariri ana, asu ai ahinümbi hohoanimo hondü munquambo ra süngurandüh-ani.

Sihiri moani mbumundi hahabodefomboane

¹¹ Se fifirihimboanei haponda nin siyo sihiri animboefi ranimboane se rani hohoanimo süngundihindi. Ndeara rani si ra se mapoeiane, nga hapondan-ana se botindahindi. Horombo sihiri Godindi hoafi anihondumbo-rihundeimbi nindou nimboefimbo God ai sihefimbo aboedreamuneimbi-mayu rani si ra akimyo, nga hapondani ana ndeara akimi safi tükufembo yangir-ane.

¹² Nimbi ai ndeara munqumbo yangiriyowohü asu si ai ndeara akimi simbo yahomboane. Nimbokoanindi ratüpuru ra hiningifemboane, nga asu sirihündi yifiari napo ra ndahumundefomboane.

¹³ Nindou sirihü aboedi anüngu nou sihiri nimboefomboane. Sihiri mamikari hohoanimo wakife asu bia simindi hefe mamikari hohoanimo wakife. Nimorehi sisihimoyo wakife asu moaruwai hohoanimo wakife. Watikoafi hoafiyoy asu nindou ngorumbo ngusüfoambe moaruwaimbo-fepoani.

¹⁴ Nga se Sisas Kraisimbo yangir-animbo yifiari nininehoarimbondihori siheifih güdihori. Nga sihei horombodidi moaruwai hohoanimo ngusüfoambe amaro ranahambo süngundihimboyei.

14

Wandafindandi hohoanimo ra sihiri yibobo-ndihumboye fi, nga wani

¹ Nindou mam ai Godimbo anihondüborirani asu ahandi anihondümbafe ra kehurandoani ana, asu se ahambo Godindi nendi sihei mbusümo ndahorimindei ngei. Asu ai nene hohoanimoayu ranahambo simbori wataporimbo-ndühimboyei.

² Nindou mam ai ahandi anihondümbafe hohoanimo nginindi sünguarandi ana, ai munquambo sesi ra sesuhani, nga asu nindou ngorü ai ahandi anihondümbafe ra kehurayo ana, ai ngiri safi aboedi dedu, nga wandümo yangiri sesuhani.

³ Nindou ai munquambo sesi sesü-randeimbi ana, asu nindou moani wandümo yangiri sesümbi-mayu ranahambo yowan moaruwai hohoanimo-yondopoani. Asu nindou wandümo yangiri sesü-randeimbi ranai nindou munqu-moatükuni sesümbi-mayu ranahamboya, aiana moaruwai hohoanimo-yu-randeimbi-ani yahopoani. God ai nindou ranahambo amboani serümündümboani mbohünda.

⁴ Nindou se didiyafi, asu se nindou ngoründi ratüpuruyu-randeimbi nindumbo yibobowora? Nindou sapo ahambo hifandarandi ai-animbo ahandi ratüpuru ra aboedimbayo wanimbayo mbüsü yibondeambui. Nga asu ratüpuruyu-randeimbi ahandi ratüpuru aboedi ngomboe nimboe sapo Adükari ai ahambo nginrümündü nüngumbo wambo.

⁵ Nindou mam aiananiya mam si ranana ai adükari hamndiyo haya amuri si aho ranahambo ngasündeamboane yahuhani. Nga asu nindou ngorü aiananiya munquambo si aho ra simogod-ane yahuhani. Nindou mamam se siheihorai ngusüfoambe hohoanimondei hoendihindüh-animbo hohoanimondei.

6 Nindou düdi ai mamî si ra adûkarî si-ane yahuhî ana, ai Adûkarîmbo yangîrî hohoanîmo-yundowohani. Asu nindou düdi ai munnguambo sesî sesü arandî ra ai Adûkarîmbo hohoanîmoyuhani asesu. Ranî sesî ra Godîmbo hîhîfirürî mburamboani asesu. Asu nindou düdi ai munnguambo sesî wehayu ra Adûkarîmbo hohoanîmo-yundowohani wehayu. Asu ai amboanî Godîmbo hîhîfirürîhani.

7 Nindou mamamî sîhîrî moai sîhefî hohoanîmonambo yangîrî nîmboefî. Asu mamamî sîhîrî moai sîhefîpoanîmbo hohoanîmonambo yangîrî yîfîyefî rîhundî.

8 Sîhîrî yangîrî anîmboefî ra Adûkarîmbo hohoanîmo-yefûhanefî. Asu sîhîrî yîfayefî ra Adûkarîmbo hohoanîmo-yefûhî yîfayefî. Sîhîrî nîmboefûhîndowanî asu yîfîndefûhîndowanî ra moanî sîhîrî Adûkarîndî yangîrî hamînd-aneî.

9 Ranahambo sünguyo nindou yangîrî anîmboei-anei asu yîfîmayei-anei ahei Adûkarîmbofe nîngombo-hündamboyu Sisas amboanî yîfîyu mbura asu honnguambeahîndî yangîrî botîmefiyu.

10 Asu se, nîmboe sîhafî wandafîndandî hohoanîmo ranîmbo yîboboarîwora? Asu se, nîmboe sîhafî wandafîndambo yîboaruko-arowora? Sîhîrî ranahambo fîfîrîndîhumboane, nga munnguambo sîhîrî Godîndî hîmboahü nîmboemboeyefî ai sîhefîmbo yîbobofe-munîmbohünda.

11 Bukambe hoafî ra yahoya,

Adûkarî ai yahuya, 'Ro yangîrî nîmboambo dabareheandî nindou munnguambo ranai wambo yîrüyimbu pusîndühi-ndîhümboyei asu nindou munnguambo ahei yafambenambo weindahî hoafîndahündürühi God Adûkar-ani mbîseimboyei,' *Aisaia 45:23* mehu.

12 Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu munnguambo sîhîrî sünguna Godîndî hîmboahü sîhîrî nîne ratûpurî ratûpurîmayefî ranahambo hoafîndahündîmboeyefî.

13 Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu wandafî-babîdî simborî yîboboferüpoanî, nga rühîsafî hîningîfemboane. Nga sîhîrî ngorü hohoanîmo süngundîhumboane. Sapo sîhîrî mamî moatükunî refeyoanî ana, wandafî ai bûbüründühî moaruwai hohoanîmo süngundîfimbui ranî hohoanîmo ana hîningîfemboane.

14 Ro Adûkarî dîbo-anahî, nga ranîmboanahî ranî-moatükunî ra ro fîfîrîheamboanahî. Moai nînî sesî ai ahandîhoarî moaruwaiyo. Nindou ai ranî-moatükunî ra moaruwai-ane ehu ana, moanî ai ahambo moaruwai-ane.

15 Ra ai yahurai-ane. Se nînî-moatükunîyo sowasîfanî ranîmbo-hünda sîhafî wandafî ai hoeireanînühi afîndî hohoanîmoayu ana, asu se ahambo moai hohoanîmoyafî. Sisas nindou ranahambohünda yîfîmayuane, nga asu sîhafî sesî hohoanîmo ranambo se nindou ra moaruwaimbo-ndîworîmboayafî.

16 Se mamî moatükunî ranahambo aboed-ane asafî ana, se hîbadambo. Sîhafî hohoanîmonambo yangîrîpo, nga moaruwai-ane mbîseimboyei.

17 Sesî, sesî asu hoe simîndî hohoanîmo ranana God ngînîndî hîfandarandî ranahandî nîmîndîyopoanî, nga wani. Nga God ngînîndî hîfandarandî ranî nîmîndî hohoanîmo-ane nda. Mbumundî hohoanîmo,

ngusüfo afurifimbi hohoanimo, asu Yifafi Aboedindi hihifi-hihifi hohoanimo ra.

¹⁸ Nindou ai Sisas Kraisindi ratüpurimbo yangiri rani hohoanimo süngu anüngu ana, God ai ahambo hihifi-hihifindundowaní asu nindou amuri ai-amboaniya ai nindou aboed-ani mbisahündoboyei.

¹⁹ Ranimbo-hündambo-animbo asu muḅguambo ai sihefimbo mamambefemuni hohoanimo asu wandafi mamiyei hohoanimo ḅḅinemindündürí rani yangiri sünguni-ndihumboane.

²⁰ Se sesi ranahambo yangiri hohoanimondeihí asu God ai nīne-moatükuní ramareandi ranahambo moaruwaimbo-ndihimboyei. Muḅgu sesi moatükuní ranana aboed-ane. Nga asu se nīne sesi sowasifaní nindou ḅḅorü ai ranahambo ahandí fimbo moaruwai-ane yahu mbura asesu ana, ai moaruwai hohoanimoyuhani asu rananimbo se-amboaní moaruwai hohoanimo-yafühanafi.

²¹ Asu se nīnihondi sowasifi, bia simindifi, asu amurí moatükuní aho ra rarowandaní ranimbo sihafí wandafi ranai hohoanimo moaruwai hohoanimonduaní ana, asu se raní-moatükuní ra hīnīḅḅindowandi. Ranane aboedayo.

²² Se nīne hohoanimo anihondümbō-arowandí rananimbo God-dibo se yangiri hohoanimondafi kikihindowandi. Nindou ai moaní ahandíhoarí mamí moatükunimbo aboed-ane yahu hohoanimoayu ana, ra aboed-ane. Asu raní hohoanimo ranai ahandí fi ranahambo papí-hoafikoate-ndoani ana, asu ai hihifi-hihifimbiyu-wamboane!

²³ Nga asu nindou ranai yimbu hohoanimo süngu sesi ra asesu ana, ai ra ahambo moaruwai-ane sapo ai nīne sesi ranahambo moaruwai-ane yahuhaya asesu ranimbo-hünda. Nindou ai hohoanimo mamí ranahambo aboed-ane yaho anihondü-mbofekoateyu randühí yare arandí ana, asu ai moaruwai hohoanimo-yumboani.

15

Kraisindi hohoanimo yangiri sihirí süngundihumboane

¹ Nindou sihirí didiyefí anihondümbōfe hohoanimo ḅḅinīndí sahumūndefeimbi sihirí nindou düdi ai anihondümbōfe kehurí arandí ranahambo faríhefimboane ḅḅinīndí nīḅḅombōhünda. Nga sihefí fimbo yangiri hohoanimopoi.

² Sihirí mamamí nindou sihefí wandafi ranaheimbo aboedí nīḅḅombōhünda didiboado-ndihundüraní ai hihifi-hihifindeimboyei. Rananimbo asu ai ḅḅinīndí nīmboeimbo anihondümbō-ndihimboyei.

³ Nga Sisas Krais ana ai moai ahandí fimbo yangiri hohoanimo. Nga asu ai ramefiyu ra, Bukambe hoafimayo nou, 'Ape, nindou sihambo moaruwaimbo-maríhininí hoafi ra siní wambo gabudí-mafoareandirí,' mehu.

⁴ Muḅguambo hoafi horombo Bukambe sürü papímarandí ra sihefimbo yamundife-munimbohündamboyo sürü papímarandí. Rani hoafi ra sihefimbo ḅḅusüfoambe ḅḅiníramīndimuní asu afuríhemuna anihondümbōndíhu hīmbōdefühí nīmboemboyeifí. Ranimboane asu sihirí anihondümbō-ndihundühí nīmboemboyeifí.

⁵ God ai ḅḅusüfoambe ḅḅinemīndimbo asu afurífe nīḅḅombo hohoanimo ra sai arandí ai siheimbo mbífaríhendür-amboane rananimbo asu se Sisas

Kriasimbo süngurihi arihündi, sihei mbusümo mamî hohoanimo yangiri süngundihimboyei.

⁶ Rananimbo asu se hohoanimo, yafambe mamambendihi mbundihü, sihefi Adükari Sisas Kraisindi God asu afindi ranahandambo adükar-animbisefimboane.

Krais ai Suda asu Suda-yafe ndifo ranaheimbo mafar-iheirü

⁷ Nindou ai Godimbo aboed-ani hoafimbohündambo se siheihorî ndahümündihündürî sapo Kraisi ai siheimbo masemîndündürî nou.

⁸ Nga ro siheimbo hoafehandürî, Sisas ai Suda-yafe ratüpurîyu-randeimbî nindoumbofi manüngu. Rananimbo asu God ai ahei amoa mamimbo horombo hoafire masihendi ra anihondumbo ramareandi ra nafuimbohünda Sisas tüküme fiyu.

⁹ Rananimbo asu Suda-yafe ndifo ai-amboanî Godindi hipoambofe hohoanimo raninambo ahambo adükar-animbiseiya yahuhayamboyu ramefiyu. Sapo Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, 'Rananimbo Suda-yafe ndifo ranahei himboahü ndürî adükarümb-animbisa hoafindamboyahî.

Asu shafi ndürî herüna kakisaondi-haninimboyahî,' *2 Samuei 22:50* meho süngu.

¹⁰ Asükaiyo Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, 'Suda-yafe ndifo se-amboanî Godindi nendi ranî-babidi hihifi-hihifindei,' *fo 32:43*

meho.

¹¹ Asükai hoafiyowohü yahoya,

'Suda-yafe ndifo mungu se Adükarimbo ndürî adükarümb-animbisei.

Asu munguambo nimorehi nindowenihî se ahandî ndürî herüna kakisaondi-hori,' *Buk Song 117:1*

meho.

¹² Asükai Aisaia ai hoafiyuhü yahuya,

'Sesindi ahurî ai tükündüfimbui.

Nindou ranai-animbo Suda-yafe ndifo ranahei bogorimbondifi nüngumbui.

Rananimbo nindou ranai ahambo anihondumbo-ndihorühî hîbadihorühî nimboeimboyei,' *Aisaia 11:10*

mehu.

¹³ God ai anihondumbofe himboyondombo hohoanimo ra nimindühani. Se ahambo anihondumbo-rîhorî arihündî ranimbo-animbo asu ai siheimbo ahandî-mayo hihifi-hihifi asu ngusüfo afurife kife hohoanimo ra afindi safi mbisagadür-amboane. Rananimbo Yifiafi Aboedindi nginindinambo sihei Godimbo anihondumbo-fihî himboyondombo hohoanimo ranai adükari hamindi ngomboe.

Por ai Suda-yafe ndifo-yafe ratüpurîyu-randeimb-ani

¹⁴ Wandafi mamî, ro ngusüfoambe anihondumbo-rîheamboanahî se aboedi hohoanimo hohoanimoyei arihündî ranimbo. Se munguambo mamamî fifirife ra aboedi fifirîhimbo wambo asu se siheihorî simborîyamundi-firîndei.

¹⁵⁻¹⁶ Ro sihei hohoanimo asükainda botindihearü saheheamboanahî asu yihimbokoate bidifirî hoafi siheimbo sürü papîmarîhandî. Nimboe sapo God ai wambo ranî-poanimbo nginindi masendi ranîna Sisas Kraisindi ratüpurî Suda-yafe ndifo aheimbo farîhefe-ndürîmbohünda. Roana

Godimbo sesi sihai-randeimbi nahurai ahandi-mayo aboedi hoafi ra Suda asu ahei ndifo ranaheimbo hoafiyahanduri arihandi. Ro ranaheimbo God sowana ndahamindi-handuri ngahani asu Yifafi Aboedi ranai ran-deira asu ai Godindi yangiri tukumbeyahinda samboanahi. Rananimbo asu ro Godindi warihundi-hearumboyahi sapo ahambohunda ninihondi hifokoaru shoemonda hihifefiyu nou.

17 Ran ratupuri ra Sisais Kraisi-dibo ratupurayahi ana, asu ro Godindi ratupurayahi ranimbohunda hihifi-hihifindamboyah.

18-19 Ro ngiri amuri moatukuni ranahambo hoafindahi, nga nini ratupuriyo Kraisi ai wambo ramareandi rani-sunguyu Suda-yafe ndifo Godindi hoafi sungumarihindi rani yangirimboanahi hoafinda sahehea. Ai wandi hoafi, ratupuri ranahandamboyu farihendiri haya ratupurimayahi. Raniyu asu Yifafi Aboeindi nginindinambo ai wambo mafarihendira hepunifeimbi moatukuni asu Godindi nginindi nafuimbo moatukuni ra ramarihendi. Ranimboyahi ro Serusarem ngoafihü peya hehea Kraisiindi aboedi hoafi munguambo ra wataporimbo-rihi hambo asu Iririkum hifihü tukumeheandi.

20 Rani ratupuri ra nindou bidifiri ai Sisaindi nduri himborikoateyeimbi ranaheimboanahi ro ho aboedi hoafi bokarihefembo hohoanimoayahi. Roana wori moani ngoru nindoundi kambohoaniamani worimbombo-yahipoani hohoanimoayahi, nga wani.

21 Nga Bukambe yare hoafiyowohü yahoya,
'Nindou didiyei ai Kraisi ahambo hoafiyonduri-koate-memonduri ai-animbo hoeindihori-mboyei.

Nindou didiyei ai ahandi hoafi himborikoateyeimbi ai animbo ahambo fihirindihorimboyei,' *Aisaia 52:15*
meho ranimboanahi refembo hohoanimoayahi.

Por ai Spen hifina hombo hohoanimomayu

22 Ranimbo-hundamboanahi asu ro siheimbo sowana afindimbo tukufembo kikaiheheandi.

23 Nga asu ndani hifini ro ratupurimbo ratupuri moai niigo. Afindi himbani maho ra ro siheimbo sifo hoeifendurimbo sahehea hohoanimomayahi.

24 Nga hapondani ana awi refembo himboayo. Ro Spen hifina gagühühi asu nafina siheimbo sini hoeifenduri hefe homboanahi hohoanimoayahi. Rananimbo awi ro didi asu ranihü se-babidi akidou niamandi hihifi-hihifinda sahehea. Siheimbo hoeindihe hinigindiharu heheamboanimbo, asu se wambo Speninambo hombo ranafi fandihendira ngamboane.

25 Nga awi haponda hamindi ana Serusareminambo Godindi nindou ra farihefe-ndurimbo hahühanahi.

26 Godindi nendi bidifiri Serusaremi-yafe mbüsumo amarei ranai napkoate-mayeiamboyei Masedonia asu Akaiahundi Godindi hoafi sungurihindeimbi ai kaki gugurife mburumbo farihefe-ndurimbohundambo hoafi firihümündi masihendi.

27 Ai ahei hohoanimonambo yangiri moani kaki ra gugurih masihendi. Suda ai ahei ndifo nindou ranaheimbo Godindi aboedi hohoanimo raninamboyo farihendurihidi didiboado-marihinduri.

Ran+amboane asu Suda-yafe ndifo ranamboan+ Sudambo ahei fi n+ngo hohoan+mo ran+ambo simbor+ mb+far+hehi-ndüramboane.

²⁸ Ran+moatükun+ ra ro muṅgund+he mbundühambo-anambo samboanahi. Ro kaki Suda Serusarem+hünd+ ranahei warambe h+n+ng+nd+he heheambo-an+ambo, asu ro Spen+na ṅgahüh+ naf+na rüh+ d+d+ s+heimbo hoeindi+hearümboyahi.

²⁹ S+heimbo sowana as+n+hi ana, ro fi+r+heamboanahi Krais+nd+mayo d+d+boadofe hohoan+mo ran+ simonṅorüh+ d+d+mboyahi.

³⁰ Wandaf+ mam+, Adükari+ Sisas Krais+nd+ süngu asu Yifiaf+ ai ṅgusüfo pefe sai-randeimb-ane ran+süngu ro s+hei ṅgusüfoambe bot+r+heandüh+ s+heimbo hoafehandür+ nda: Se wambo fand+hehind+r+ hehimbo God+imbo d+d+ibaf+fembo ra t+ṅ+r+fo-ndefomboane ai wambo far+hefe-nd+r+imbohünda.

³¹ Nindou Sudiahünd+ God+nd+ hoaf+ süngufekoate amarei ra wambo-y+nd+r+imbo maseimbo se wambohünda God+imbo d+d+ibaf+ndahindan+ an+imbo asu ai wambo ahei warambeah+nd+ aboedambo-mb+reand+r+amboane. Asu se d+d+ibaf+ndahindan-an+imbo ai wambo fand+hend+ra God+nd+ nend+ Serusarem ṅgoaf+hü amarei ranai wand+mayo fehefe ratüpur+ ra ndor+hi mb+sahümündi-amboane.

³² Ran+imboane asu God ai yare hohoan+moayu ana, ro s+heimbo sowana h+h+fi-h+h+fümb+ dügüh+h+imbo se-bab+d+imbo fi hand+he n+mand+mboyahi.

³³ Sapo God, afur+fimbi hohoan+mo n+m+ndühayu ranai muṅguambo se bab+d+ mb+n+ṅguwamboane. ṅga an+hond-ane.

16

Nimoreh+ nindowenih+ af+nd+ aheimbo Por ai h+h+fi+marandür+

¹ Se s+hef+ reh+ Fibimbo fi+h+ndüh+mündi samboanahi hoafayah+. Sapo ai Senkria ṅgoaf+hünd+ an+hondümb+r+hindeimb+ far+hendür+randeimb+mayo ranahambo.

² Se Adükari+nd+ süngu Fibimbo fi+h+ndüh+mündi se-bab+d+imbo s+hei mbusümo mb+n+ṅgo-wamboane. Ran+ hohoan+mo ranane aboedayo, ṅga God+nd+ nindou s+h+r+ ran+ hohoan+mo ranan+imbo süngund+humboane. Asu n+n+imboyo ai mbon+imbo-ndam+ndowan+ ra se ahambo fand+hehind+. N+imboe ai nindou af+nd+ ranaheimbo far+hendür+ marand+ asu wambo amboan+ mafar+hend+r+.

³ Sisas Krais+nd+ ratüpur+ ro mam+ ratüpur+yefi-r+hundeimb+ Prisira, asu Akwirambo wand+mayo h+h+fi hoaf+ nda hoaf+ndahüp+r+.

⁴ Nindou yimbu ai y+fimbo moai y+h+imboyafe wambo far+hefe-nd+r+imbohünda. Ranane asu ro yang+r+yah+poan+ ahafembo h+h+far+hap+r+, ṅga wani. Suda-yafe ndifo God+nd+ hoaf+ süngur+hindeimbi muṅgu ranamboan+ ahafembo h+h+fi+r+hüp+rühanei.

⁵ Asu wand+ h+h+fi hoaf+ nda nindou ahafe worambe fand+hi ar+hünd+ aheimbo hoaf+ndahündür+. Wand+ wandaf+ hondü Epainetus+imbo amboan+ wand+mayo h+h+fi hoaf+ nda hoaf+ndahündo. Nindou ra ai boateiyu Asia h+f+hünd+ God+nd+ hoaf+ masemünda.

⁶ Maria n+imoreh+ sapo s+heimbohünda ratüpur+ t+ṅ+r+fomayo ho ranahambo amboan+ se wand+ h+h+fi hoaf+ nda hoaf+ndahündo.

⁷ Wand+ h+h+fi hoaf+ nda nindou yimbu Andronikus asu Sunias+imbo hoaf+ndahüp+r+. Nindou yimbu aiana wand+ s+rambeah+nd+anafan+,

nga aiyafani ro mamı munju karabusambe manımoofi. Nindou aiana Godındı hoafi sowandümo homo-rundeimbı ahamundı mbusümo ndürımb-anafanı. Ai boateiyafanı wambo ngasündırineandıri hena asu ai Kraısımo süngunımarınrı.

⁸ Ambriatus ai wandı wandafi hond-ani Adükarındı hohoanımo ranı-süngu ahambo wandı-mayo hıhıfi hoafi nda hoafındahündo.

⁹ Urbanus ana Kraısındı ratüpurı ra mamı sıhıri-babıdımo ratüpurıyurandeimb-ani. Asu wandı-mayo hıhıfi hoafi nda ahambo hoafındahündo. Asu Stakısımo wandı-mayo hıhıfi hoafi nda hoafındahündo nımo ai wandı wandafi hond-ani.

¹⁰ Aperes ahandı Kraısımo süngufe hohoanımo ra rarıhi hoeırıhında mayowa ngınınd-ane masei, nga ahambo wandı hıhıfi hoafi nda hoafındahündo. Asu Aristoburusındı worambe nindou-anımo ai aheimbo wandı hıhıfi hoafi nda hoafındahündürı.

¹¹ Herodion, wandı sırambeahındı nindou, ahambo wandı hıhıfi hoafi nda hoafındahündo. Asu Narsısusındı worambe nindou Adükarı-babıdı amarei ranaheimbo wandı-mayo hıhıfi hoafi nda hoafındahündürı.

¹² Adükarındı ratüpurı tınrıfoyafe-rındeimbı Trifına asu Trifosa ahafembo wandı-mayo hıhıfi hoafi nda hoafındahüpıri. Persis wandı wandafi hond-ane asu ai-amboanı Adükarındı ratüpurı tıngamboyorandeimb-ane ahambo wandı-mayo hıhıfi hoafi nda hoafındahündo.

¹³ Rufus ana nindou aboedı hamınd-ani Adükarımo süngufımo. Asu ahandı hondı ai wambo amboanı ahandı nımorı hondümboreandıri haya dıdıboado-mareandıri. Nga ahafembo wandı-mayo hıhıfi hoafi nda hoafındahüpıri.

¹⁴ Asinkritus, Fregon, Hermes, Patrobas, asu Hermas-anemo asu wandafi mamı ai-babıd anımo ai ranaheimbo wandı-mayo hıhıfi hoafi nda hoafındahündürı.

¹⁵ Firorogus Suria-anafe, Nereus, asu ahandı reh-ane, Orımbas asu Godındı nendı ai-babıd anımo ai ranaheimbo wandı-mayo hıhıfi hoafi nda hoafındahündürı.

¹⁶ Godındı nendı-yafe hohoanımona wandafi mamı ranaheimbo sımborı wakıkıhı-ndürımoane. Munju ai sıheimbo hıhıfarıhündürı.

Kraısındı nendımo yıkürübıru-rundeimbı

¹⁷ Wandafi mamı, sıheimbo ro hoafehandürı nindou yıkürübıru asu sıhei anıhondümbofe hohoanımo moaruwai-mboru arundı ranahamumbo se hıbadıhümo. Asu anıhondümo hoafi se masahümundı ranahambo gogonımofoaru-rundeimb-anemo se ahamumbo sowahı ngeımoıyei, nga bündahındı.

¹⁸ Yahurai nindou ana sıhefi Adükarı Sıas Kraıs ranahandı ratüpurı ra rarındıhı-yomoponı, nga moanı ahamundı fımo hıhıfi-hıhıfi hohoanımo ranı yangır-ane ratüpurıyomo arundı. Ahamundı aboedı asu aparümbı hoafi ranambo asu nindou ai fıfrıfekoate-mayei ranaheimbo tıkai hoafımemo.

¹⁹ Se Godındı hoafi sünguarıhündı ranımo hoafi ra mahowa nindou ai hımborıyei parıhımoaneı. Ranımoanahı ro sıheimbo hıhıfi-hıhıfıyahı. Nga roana sıheimbo se aboedı hohoanımo ra fıfrındıhındı samboanahı, nga moaruwai hohoanımo se fıfrındıhımoıyei, nga yowanı, sahehamboanahı hoafıyahı.

²⁰ God ana ngusüfoambe afurife kifeimbi hohoanimo ra nımındühani asu ngiri amitata Satanımbo yirüna pühindu sıhei yiri hoarehi hifinambondiri. Sıhefi Adükarındi-mayo hıpoambofe hohoanimo ra se-babıdı mbımarı-ndüramboane.

Nındou bıdıfirı ai Romohündambo hıhıfı hoafı koamarıhehindı

²¹ Ro mamı ratüpuriye-rıhoandeimbi Timoti ai sıheimbo hıhıfarandüri. Asu Rूसius, Seson, Sosipater mamı amboanı wandı sırambeahınd-anemo ai sıheimbo hıhıfı hoafı hoafemondüri.

²² Ro Tertius-anahi. Ro Porındı yafambehündı hoafı nda sahamındı heheamboanahi sürü papımarıhandı. Adükarındı ndürınambo ro sıheimbo hıhıfı hoafı nda hoafayahındüri.

²³⁻²⁴ Gaius ai sıheimbo hıhıfı hoafı hoafeyundüri. Ro ahandı worambeane anıamboahi. Asu nındou bıdıfirı Godındı hoafı süngurıhindeimbi ahandı worambe amboanı mare rarıhi arıhündı. Erastus ai gafmanıyomondı kaka hıfandı-randeimb-ani ndanı ngoafıhü asu sıhefi wandafı Kwartus-ani ai sıheimbo hıhıfı hoafı nda hoafefanı.

Sıhıfı Godımbı aboed-ani mbısefımbıboane

²⁵ Asu ro Sisas Kraımbı aboedı hoafı hoafıya arıhandı ranınambo sıheimbo God ai ngınında-mündürımbui. Dıbo hoafı nda horombo ana dıbo meıgoroyo, nga asu hapondanıyo God ai ra semündü weındahımareandı.

²⁶ God koadürümbo-koadürümbo nüıgumbü ai hoafımayuwa asu ahandı hoafıyomo-rundeimbi hoafı sürü papıru masıhoemo ranınambo dıbo hoafı ra weındahı tüküfefeyo asu nındou ai ranahambo fıfirımarıhindı. Muıııgumbo sırıhündı ai hoafı ra anıhondümbo-rıhindühi süıııgumbırıhindı yahuhayamboyo God ai ramareandı.

²⁷ God mamı ai fıfıreandeimbi hond-ani asu Sisasındı süııııııgumbo si ahambo aboed-ani mbısefımbıboane. Nga anıhond-ane.

1 Korin Pas mamî Por ai Korinîhündambo sürü papîmarandî

¹ Ro Por-anahî God aiyu wambo Sisas Kraisîndî hoafî semîndî horambohünda kafoare hîniñgi-mareandîrî.

² Wandî wandafî Sostenes-dîbo nîmaremboanehî Kraisîndî nendî Korin ngooafîhü amarei sîheimbo pas nda sürü paparîhandî. God ai sîheimbo Krais-dîbo niñgomböhünda wandî yanggir-anei yahu hîniñgi-mareandîrî. Ranîyu asu ai nindou muñguambo sîhefî Adükarî Sisas Kraisîmbo dîdîbafîyei arîhündî ranaheimbo ai-babîdîmbo niñgomböhünda kafoare hîniñgi-mareandîrî. Adükarî ranai ana ahei asu sîhefî muñguamboani.

³ Ape God asu sîhefî Adükarî Sisas Krais ai sîheimbo moanî hîpoambo-ndîneandîrîhî asu ngusüfoambe afurîfembü hohoanîmo mbîsabîna-ndüramboane.

Por ai Godîmbo hîhîfarürî

⁴ Sisas Kraisîndî sünguyu sîheimbo God ai moanî hîpoambo-mareandîrî ranîmbo-hündambo-anîmbo asu ahambo sîheimbohünda muñguambo si hîhîfirîhünî arîhandî.

⁵⁻⁶ Kraisîndî hoafî ro sîheimbo hoafîmehündürî ranana sîhei ngusüfoambe ngîniñdî nîmarîndürîmboane. Se Krais-babîdî anîboadei ranî-süngu God ai ahandî hoafî hoafîyorambo asu ahambo fîfirîfembo moatükunî ra sîheimbo masagadürî.

⁷ Ranîmboaneî asu se sîhefî Adükarî Sisas Krais ai weindahî tüküfemboayu ranahambo hîmboyeihî asu se-ana moai Yifiafî Aboedîndîmayo moatükunî ra mbonîmbo-rîhîmündî, nga wanî.

⁸ Asu ai sîheimbo ngîniñdî kîkîhî-ndamündündürî nünngu ngumbo bîdîfirîranî si asu ai kosîmbo tüküfyuambe ngîrî se hütîyei mbûsu.

⁹ Asu ai nîni-moatükunî hoafayu ai randeambui. Ahandî nîmorî Sisas Krais sîhefî Adükarî-babîdî wudîmbeyeia yahuhayamboyu ai sîheimbo mborai mehündürî.

Kraisîndî nendî ai yîkürübümehîndî

¹⁰ Wandafî mamî, sîhefî Adükarî Sisas Kraisîndî süngu sîheimbo hütî hoafayahandürî. Muñguambo se mamî hohoanîmo ranî yanggir-anîmbo hohoanîmondei. Nga asu se yîkürübündeî wakîndîhimboyeî. Se moanî mamî hohoanîmo süngu-anîmbo moanî mamîmbondahi nîmboeî.

¹¹ Wandafî mamî, nindou bîdîfirî Kroendî worambeahîndî ai hoafîmehündürî sîhei mbusümo sîmborî hoafî hohoanîmo engoro ranahambo.

¹² Awi ro ndarîhe hoafayahî: Nindou mamamî se ranî-poanîmbo ranî-poanîmbo hoafîyo hoafîmayeî. Ngorü ai hoafîyohü yahoya, "Roana Porîndî sünguehandî," ngorü ai, "Roana Aporosîndî sünguehandî," ngorü ai, "Roana Pitandî sünguehandî," asu ngorü ai, "Roana Kraisîndî sünguehandî," ranî hoafî hoafîmayeî.

¹³ Asu Sisas Krais ai yîkürübü-reandeimbiyu? Asu Por ai sîheimbohündambo nîmî keimbî karîhendeimbîfîhî yîfyuwai? Porîndî süngurîhorî-rîhîndeimbîmboyahî hundürîyei-ai?

¹⁴ Ro moai siheimbo ana dabo hundürihandüri, nga Krispus asu Gaius ahafanimo yangri+hapri+hündüri-mar+hapri. Ranimo-hündamboanahi ro Godimbo hihifarihün.

¹⁵ Ranimo-hündambo-animo nindou mamai ai ngri wandi ndürinambo himoni hundürimayei mbüsü haya hoafindu, nga wani.

¹⁶ Awi yini, ro Stefanosiyu asu ahandi fikimindi aheimbo amboan hundüri-marhandüri, nga nindou amurambo hundüri-yondürimbo ana, moai hohoanimoayah.

¹⁷ Sisas Kraisi ai wambo moai nindou hundüri-yondürimbo koarihendiri, nga aboedi hoafi ra bokarihefembo-hündamboyo koamarihendiri. Nga roana, fifirundeimbi nindou tikai hoafiyomo arundi nahurai rani hoafi moai hoafiya rihandi. Ranimbe-mbonana asu Sisas Kraisi nimi keimbi karihendeimbi-fih yifimayu ranai nginindimbeyu-poani.

Krais ana Godindi nginind-ani

¹⁸ Sisas Kraisi nimi keimbi karihendeimbi-fih yifimayu hoafi ranana nindou moaruwaimbo-femboayei ranaheimbo hihindi hohoanimo-anendüri, nga asu nindou God ai aboedambo-reamuneimbi shefimbo ana rani hoafi ra Godindi nginind-anemuni.

¹⁹ Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, "Hifinindi ndorih hohoanimoeyimbi-yei ndofe hohoanimo ranana moaruwaimbondiheandühi asu nindou hifinindi aboedi hohoanimo-yomondeimbi-yafe hohoanimo ra gigiranambo-ndiheamboyahi," meho.

²⁰ Refe-anasi asu nahi ndoru hohoanimo-yomondeimbi maningomoa? Asu ahinümbi fifirundeimbi nindou amboan nahiyomo aningomoa? Asu nahiyomo hifi ndanihündambo simbori hoafi nafiru-rundeimbi aningomoa? Nindou hifi ndanihü animboei ranahei ndofe hohoanimo ranahambo God ai hihindi hohoanimo-ane yahu nafuimayu!

²¹ Godindi ndofe hohoanimo sünguyo hifi ndanihündambo nindou ndorih fifirihindeimbi ai ahei hohoanimonambo yangri ngri Godimbo fifirindihori. Hoafi ro hoafiyefi arihundi ra nindou ranahambo hihindi hohoanimo-ane ase, nga God ai yifiriyu haya nindou Kraisi-mbo anihondumbo-arihori ranaheimbo aboedambo-ndiheandürimboyahi, mehu.

²² Hoafi ranahambo anihond-ane yahomböhünda Suda ai hepünifeimbi moatükuni ranimboanemo hoeindihu ehomo, nga asu Grik ai fifirife hohoanimo ranimboanemo yifirayomo.

²³ Nga shefimbo ana Sisas Kraisi nimi keimbi karihendeimbi-fih yifimayu ranahamboane ro bokarihehu arihundi. Rani hoafi ranane Suda-yomondi hohoanimo ranahambo mamikarapuri arandi. Asu Grik ana ndani hoafi ndanahamboya rani-moatükuni ana hihindi hohoanimo-ane yahomo houmbo hohoanimo-yomondühanemo.

²⁴ Nga asu sihir-anefti, Sudahünd-aneisi asu Grikihünd-aneisi munjuambo shefimbo God ai mborai mehumuni ra himboriyeifembü shefimbo ana Kraisi ai Godindi nginindi moatükuniyü haya, asu ahandi ndofe hohoanimo-ani.

²⁵ God ai hihindi hohoanimombayu-mbonana, ahandi hohoanimo ra nindou-yei ndofe hohoanimo ngasünde. Asu God ai kehurimbeyu-mbonana, ahandi kehuri ra nindou-yei nginindi ngasünde.

²⁶ Wandafî mamî, se ndandîhi hohoanîmondei sapo horombo siheimbo God ai hoafîmayundûra ahandî nindou tükümehindî ranîmbo. Sihei mbusûmo nindou afîndî ai hîfîrîndî hohoanîmo fifîrîhindeimbi-yeipoanî. Nindou afîndî ai ngîrîndî-yeipoanî. Nindou afîndî ai adûkarî ndûrîmbi-yeipoanî.

²⁷ Nga asu hîfî ndanîhündambo nindou ai hohoanîmoyeihi hîhîndî hohoanîmoyeimb-anei masei ranaheimbo God ai moanî hohoanîmoyu haya masemündündürî ndorîhi hohoanîmoyei-rîhündeimbi nindou aheimbo amoanîngambo-fendürîmbo-hûnda. Asu hîfî ndanîhündambo nindou ai ra ngîrîndîkoate-yeimb-ane masei ranaheimbo God ai hohoanîmoyu haya masemündündürî nindou ngîrîndî hîfîndî-rîhündeimbi aheimbo amoanîngambo-fendürîmbohûnda.

²⁸ Ranîyu asu ai hîfî ndanîhü ndürîkoate-yoweimbi moatükunî ranîyo, asu nindou ai ranî-moatükunî ana moanane seihü yiboaruko-marîhindî ra God ai masemündu nindou ai aboedî hamînd-ane masei ranahambo hîfînambo-fembohûnda.

²⁹ Ranî-mayowamboane nindou mamî ai ngîrî Godîndî hîmboahü ahandîhoarîmbo borîndu.

³⁰ Nga God ai siheimbo Sisas Krais-babîdî hîningîmarear-anei. God ai ahambo sihefî fifîrîfe hohoanîmo, Godîndî hîmboahü mbumundî nîngo hohoanîmo, sürühoeimbi hohoanîmo süngufembo hohoanîmo, asu aboedambo-femunîmbo hohoanîmo ranahambo nîmîndîmborîrî hîningîmarîrî.

³¹ Ranîmboane Godîndî hoafî ai hoafîyohü yahoya, “Nindou ai borîmboayu ana, ai Adûkarîmbo yangîr-anîmbo borîmbiyu-wamboane,” meho.

2

Por ai Sisas yîfîmayu ranahambo hoafîmayu

¹ Wandafî mamî, sapo siheimbo sowana sühühühi Godîndî-mayo dîbohîndî hoafî hoafîyahühi ro moai ndorîhoeimbi hamîndî hoafî nahurai hoafîyahî asu moai hohoanîmo ndorîheandeimb-anahe sahehea hoafîyahî.

² Ro se-babîdî nîmboambo ana rarîhe hohoanîmoyahühiya, ngîrî ngorû-moatükunîmbo yamundîheandî, nga Sisasîmbo asu ai nîmî keimbi karîhendeimbi fihî yîfîmayu ranahambo yangîr-anîmbo yamundîheamboyahî, masahî.

³ Ro siheimbo-so nîmboahambe hamîndî kemîndîkoate-yahühi hîhamîndarî kapeihîyahî manîmboahî.

⁴ Ro yamundîheandühi asu bokarî-marîheheandî ra fifîrîndeimbi nindou-yomondî-mayo fifîrîfe hoafînambo-yopoanî hoafîmayahî. Nga ro hoafîyahane Godîndî Yîfiáfîndî ngîrîndînambo ratûpurîmayahî ranai wandî hoafî anîhond-ane yaho nafuimeyondürî.

⁵ Sihei anîhondûmbofe ra se nindou-yei fifîrîfe hohoanîmonambo tükufembo moeisahî, nga Godîndî ngîrîndînambo-anîmbo tükûmbîfeyo-wamboane.

Godîndî ndofe hohoanîmo

⁶ Nga nindou ngîrîndîmbo-yahindeimbi aheimboane ro ndofe hohoanîmo hoafî ra hoafîyahandürî arîhandîsî, nga ndofe hohoanîmo

ranana hifi ndan+hündambo-yopoani asu hifi ndan+hündi bogori+yafe-mayopoani. Nga ahei ngin+ndi afure arandi.

7 God+ndi ndofe hohoan+mo-ane yamundi+he ar+handi. Hohoan+mo ranana dibo mengoro-ane. God ai mungu-moatükun+ nafikoate-yuambeyo ai rani ndofe hohoan+mo ranahambo s+hefi+mba ai ndürümbi mb+mariamboane yahuhaya ahandi hohoan+monambo yang+ri hoafi+yu masihendi.

8 Hifi ndan+hündambo nindou bogori+ mam+ ai-amboan+ ndofe hohoan+mo ra moai fifi+reandi. Asu ai fifi+r+imbaru-mbonana ng+ri nindou Adükar+ h+imboamupuimbo-randeimbi+mayu ra sowarüdümo houmbo n+mi+keimbi+kar+hendeimbi+fi+ parüwuri, nga wani.

9 Nga Bukambe yare hoafi+yowohü yahoya,

“Nindou God+mba hohoan+mo pari+hor+ri+horeimbi+ ranaheimbo ai af+ndi moatükun+ di+di+boadore masihendi.

Rani-moatükun+ ra h+imboari+ ai moai hoeireandi,
h+imboambe ai moai h+imbor+yo

asu nindou-yafe hohoan+monambo yang+ri+ moai tüküfeyo,” *Aisaia*

64:4

meho.

10 Hoafi ra ai dibo mengoroyosi, nga Yifiafi Aboedi ranahandi ratüpur+namboyo God ai rani-moatükun+ ra nafuimemuni. Yifiafi Aboedi ranai ana God+ndi hohoan+mo dibo engoro amboan+ kokondambo hoeindeamboe.

11 Nindou ngorü ai ng+ri+ ngoründi hohoan+mo amaro ra fifi+r+indeandi, nga yifiafi ahandi fiambe amarondo ranai-an+mba ahandi+hoari fifi+r+indeamboe. Mare yahuraiane nindou ai moai God hohoan+moayu ra fifi+r+hindi, nga ahandi Yifiafi Aboedi ranane ahandi hohoan+mo ra fifi+reamboayo.

12 S+hi+ri+ ana hifi ndan+hündambo yifiafi ranana moai sahum+ndefi, nga Yifiafi God ai koamar+hemun+ rani+yo masahum+ndefi. Sapo God ai n+ne-moatükun+ masemun+ ra fifi+r+iferambohünda.

13 Rani+mbaane si+hi+ri+ ng+ri+ hoafi+ndefühi nindou-yafe hohoan+mo hoafi+nambo yamundi+hündi, nga Yifiafi Aboedi+ndi yamundi+fe hoafi ranan+mba nindou God+ndi Yifiafi ahei fiambe n+mar+indüreimbi ranahaimbo God+ndi moatükun+ fifi+ri+fe hoafi+mbaane.

14 Nga nindou Yifiafi ahandi fiambe n+mar+koate-yondoweimbi ranai ng+ri+ God+ndi Yifiafi sai-randeimbi moatükun+ ra ndemüdü. Nindou aiana rani-moatükun+ ra ng+ri+ ndonde fifi+r+indeandi. Nga ahamba hi+h+ndi hohoan+mo nahurain+imboe. Nga Yifiafi+ndi wari-süngu yang+ri-an+mba nindou ai rani-moatükun+ yi+bobondeandühi fifi+r+indeambui.

15 Nindou düdi ai Yifiafi Aboedi ra ahandi fiambe amarondo ana, ai munguambo moatükun+ yi+bobondeambui, nga asu nindou ngorü ai ng+ri+ ahandi hohoan+mo yi+bobondeandi.

16 God+ndi hoafi yare hoafi+yowohü yahoya, “Nindou düdi Adükar+ndi hohoan+mo fifi+reamboayu-a? Nindou di+dai ahamba yamundi+mandira?” Nga s+hefi+mba ana awi Kraisi+ndi hohoan+mo ra ngusüfoambe n+mar+imun+imboane.

Kraisindɛ nendɛyafe ratɔpurɛyɔ-randeimbɛ ana Godindɛ ratɔpurɛyɔ-randeimbani

¹ Wandafɛ mamɛ, horombo ana ro ŋgɛrɛ sɛheimbo Yɛfiɛfɛ Aboedɛ nɛmarɛndɔreimbɛmbo hoafɛyahandɔrɛ arɛhandɛ nou hoafɛyahandɔrɛ. Ro nindou ai hɛfɛ ndanɛhɛndambo hohoanɛmoyeimbɛ asu nɛmoakɛdɛbou nahurai sɛheimbo hoafɛmehandɔrɛ.

² Awi ro sɛheimbo kehuri sesɛ safɛyɔ moaŋgui-marɛhandɔrɛ, ŋga nɛmboe sapo se moai ŋgɛnɛndɛ sesɛ sesɛmbo tɔkɔyahindɛ hapondanɛ amboanɛ.

³ Ŋga hapondanɛ ana awi se nindou hɛfɛ ndanɛhɛnda anɛmboei nahurai-aneɛ. Wandafɛ ŋgorɔmbo moaruwaimbofi hohoanɛmo asu sɛheihorɛ sɛmborɛ hoafɛ ranana awi sɛhei mbusɔmo yaŋgoromboane. Hohoanɛmo ranana nindou hɛfɛ ndanɛhɛndambo hohoanɛmo asu wamɛndafɛ hohoanɛmo ranane hɛfandarɛhɛndɛ.

⁴ Nindou mamɛ ai hoafɛyuhɔya, "Roana Porɛndɛ sɛŋgueheandɛ." Asu ŋgorɔ ai hoafɛyuhɔya, "Roana Aporosɛndɛ sɛŋgueheandɛ." Ranɛ hohoanɛmo se hohoanɛmoayei ranana nindou hɛfɛ ndanɛhɛndamboayefe hohoanɛmo-ane hohoanɛmoayei.

⁵ Se ranahambo ndondɛhi hohoanɛmondeɛ. Aporos ra nindou dɔdia? Asu ro Por nda ro dɛdɛyaha? Roana moanɛ Godindɛ ratɔpurɛmbo yaŋgɛrɛ nindou-aneɛ. God ai yɛhoefɛmbo ratɔpurɛ masemun-ane asu yɛhoefɛ ratɔpurɛ ranɛ-sɛŋguyei se Sisas Kraismbo anɛhondɔmbo-marɛhorɛ.

⁶ Ro nɔmbɔrɛ mamɛ ranambe hoarɛ hɛfɛ-kamarɛheandɛ. Asu Aporos ai wohɛmarɛhendɛ. Ŋga asu Ape God aiyu ranɛmoatɔkunɛ ranahambo botɛmareanda adɔkarɛ tɔkɔmefeyo.

⁷ Ranɛmboane nindou ai nɛnɛ maŋgɛrɛyɔ hɛfɛ-karareand-ane asu woharɛhendɛ ranai ana ndɔrɛmbɛyupoanɛ, ŋga wani. Ŋga sapo God ai ranɛmoatɔkunɛ ranahambo botɛreandanɛ tɔkefeyo ranai yaŋgɛrɛ-ani ndɔrɔmbɛ hamɛndayɔ.

⁸ Ŋga nindou dɔdi maŋgɛrɛ hɛfɛkare asu nindou dɔdi wohɛrɛhai arandɛ ranɛ yimbu ai moanɛ sɛmogodɛ nindou-anafanɛ. Ŋga nindou ranahafanɛmbo God ai ahandɛhoar-anɛmbo sɛŋguna nɛne ratɔpurɛ ai ratɔpurɛmefanɛ takɛnɛ dagapɛrɛmbui.

⁹ Roana mamɛmboayaho hohoa Godindɛ ratɔpurɛ ratɔpurayehɛ, ŋga seana Godindɛ nɔmbɔrɛ, asu worɛ nahurai-aneɛ.

Godindɛ ratɔpurɛyɛ-rɛhɛndeimb ai worɛ worɛmboru-rundeimbɛ nahurai-aneɛ

¹⁰ Godindɛ moanɛ hɛpoambofe-namboyahɛ ro nindou aboedɛ worɛmbora-randeimbɛ nou tɔkɔmeheandɛ. Ranɛyahɛ asu ro kambohoanɛ boateɛ ŋgɛnɛndɛ mafeburaheandɛ. Ranɛyɔ asu nindou ŋgorɔ ai kambohoanɛ ranɛwamɛ worɛ mafondeandɛ. Ŋga nindou mamamɛ dɔdi worɛmboarandɛ ranai moanɛ ndonde hoeindeandɔhɛ worɛ ra worɛmbondandɛ.

¹¹ God ai mbusɔmo kambohoanɛ hondɔ ŋgɛnɛndɛ mafondɛrɛ ra Sisas Kraismbo-ani, ŋga asu kambohoanɛ ŋgɛrɛ asɔkai nindou ai yahurai fondeandɛ.

¹² Nindou bɛdɛfɛrɛ ai gor, sirfa, nɛmoei kakɛ afɛndɛ fihɛ koarɛhefembo ranɛmbo ranɛwamɛ worɛmbo-ndɔhɛmboyeɛ. Ŋga asu nindou bɛdɛfɛrɛ ai nɛmɛ, wohɛ asu ahurɛndambo nɛmɛndɛ ranɛnambo worɛmbo-ndɔhɛmboyeɛ.

¹³ Rananɛmbo nindou ai nɛne-moatɔkunɛ nɔŋgunahurayɔ ratɔpurɛyɛ hɛnɛŋgɛmarɛhindɛ ra Kraismbo tɔkɔ sɛmboanɛ weindahɛ tɔkɔndɛfemboe. Asu ranɛ si weindahɛ tɔkɔ sɛmboan-anɛmbo God ai hai nahurai aheɛ ratɔpurɛ

ra rande hoeinde-andür+mbui. Ranan+mbi ai nahan+yo aboed+ safayo ranahambo hoeindeambui.

¹⁴ Asu nindou ai kambohoan+ ran+wam+ wor+mbi-r+hündan+ asu wor+ ahei ranai hai tikir+ikoate-ayo ana, nindou ranai tak+n+ ndahümündimboyei.

¹⁵ Nga asu nindou ahei ratüpur+mayei ra hai tikir+arand+ ana, asu ai ranahand+ tak+n+ ng+r+ ndahümündi. Nga asu aheihoar+ ana haiambeah+nd+ hürar+hehind+ nouehind+ ana, aboedambo-ndahimboyei.

Sihir+ God+nd+ wor-anefi

¹⁶ Se fifir+hindai, seana God+nd+ wor-anei, nga asu ranane God+nd+ Yifiafi ranai sihei mbusümo amaro.

¹⁷ Nga asu nindou düdi ai God+nd+ wor+ ra moaruwaimbo-areand+ ana, asu simbor+ God ai nindou ranahambo moaruwaimbo-ndirümbui. God+nd+ wor+ ana ahand+ yang+r-ane asu seana ahand+ wor-anei.

Sihir+ ng+r+ nindumbo adükar-anei mbisefi

¹⁸ Se sihei fimbo tikai hoaf+ndeimboyei. Sihei mbusümo nindou mam+ ai hifi ndan+hündambo hohoan+mo süngurandüh+ yare hohoan+moyuhüya, “Roana fifir+heandeimb-anah+,” ehu ana, nindou ranai awi nindou-yei h+mbi-ahü h+h+nd+ hohoan+moyu-randeimb+ nahurai tükümb+fi-yuwamboane. Ranan+mbi asu ai God+nd+ hohoan+moambe fifireandeimb+ nindou hondü tükünd+fimbui.

¹⁹ Hifi ndan+hündambo aboed+ fifir+ife ranana God+nd+ h+mbi-ahü h+h+nd+ hohoan+mo nahurai-ane. God+nd+ hoaf+ yare hoafiyowohü yahoya, “Fifirundeimb+ nindou ai wos+hoafor+ hoafiyomo arund+,

nga God ai ahamund+ hohoan+mo moaruwaimbo-ndeapur+mbui,” *Job 5:13*

meho.

²⁰ Nga God+nd+ hoaf+ asükai yare hoafiyowohü yahoya,

“Adükar+ ai fifireamboani fifirundeimb+ nindou-yomond+ hohoan+mo ranana n+m+nd+ aboed+ fifir+fekoate-ane,”

Buk Song 94:11

meho.

²¹⁻²² Se ng+r+ ngorü nindou ran+mbi bor+ndei, nga Por, Aporos asu Pita munguambo ra siheimbo fehefembo awi sihei-anemo. Yin+, nga munguambo moatükun+ siheimbo fehefembo sihei-ane. Hifi, yang+r+ n+ngo, y+fi, hapondan-ane asu süngunamboane mungu-moatükun+ ra sihei-ane.

²³ Asu se Krais+nd-anei asu Krais ai God+nd-ani.

4

Adükar+ ai ahand+hoar-ani ahand+ ratüpur+yomo-rundeimb+ ahamumbo fifireapur+ arand+

¹ Se y+hoef+mbi rahurai hohoan+mondei: Ai Krais+nd+ ratüpur+mbi nindou-anemo. Ai God+nd+ hoaf+ d+bo menjoro ranahand+ hifand+ru-rundeimb-anemo.

² Nga nindou hifand+mbi-ayu ahand+ ratüpur+mbi hohoan+mo ana ndahurai-ane. Ai n+ne ratüpur+ hifand+mbi-ayu ana, ai ndore aboed+ hifand+mb+randamboane.

³ Se-anei asu nindou hif+hünd+ hohoan+mo süngur+hindeimb+ ai wand+ hohoan+mo ranahambo y+boboreand+ ana, ra moanane asah+, nga asu ro moai wand+hoar+ rar+he y+bobor+he r+hand+.

4 Ro moai nini-moatükunî moaruwai ramartheandî ra hohoanîmoyahî, nga asu ngîrî ro wandîhoarî randîhe hoafîndahühîya, “Roana nindou mbumundî hamînd-anahî mbîsahî, nga wanî.” Wandî ratûpurî yîbobofe ra Adûkarî yangîr-anîmbo randeambui.

5 Ranîmboane asu ranî si ra awi tüküfekoate-yoambe ana, se nindou ngoründî hohoanîmo yîbobofendûrîpoanî, nga Adûkar-anîmbo kusû simboanî yîbobondearîmbui. Ai-anîmbo munngu-moatükunî dîbo engoro ra ndemündü si nîngooanî dîgembui. Rananîmbo asu ai munnguambo nindou-yafe ngusüfoambe hohoanîmo ra weindahîndeambui. Ranîsimboanî anîmbo God ai nindou mamamî ahei hohoanîmo ranahambo aboed-ane mbüsümbui.

6 Wandafî mamî, ro sîheimbo farîhefe-ndürîmbo hohoanîmoyahüh-anahî asu Aporos-dîbo yîhoehî fimbo munngu hoafî ranahambo hoafayahî. Se yîhoehîmbo hohoanîmo-ndühîmunüh-anîmbo asu mbumundî hohoanîmo ranî yangîrî süngundîhindî hoafî mamî hoafîmayo nou “Godîndî bukambe hoafîmayo ra wudîpoapondîhi süngundîhündî,” meho. Ranîmboane asu se nindou ngorumbo hîhîfî-hîhîfîndeihî asu ngorumbo moaruwaimbo-ndîhorîmboyei.

7 Wandafî mamî, moai nindou ngorü sîhambo ngoründî hîmboahü adûkarîmbore hînîngîreandürî. Asu se nini-moatükunî Godîndîmayo semîndîkoate-mayeia? Asu se Godîndîmayo yangîrî nîne-moatükunî asahümündî ana, asu nîmboe se ranî-moatükunî ra sîheihoarî nîmîndîhanefî sei hei sîheihoarîmbo borayeia?

8 Se rarîhi hohoanîmoyeihî seiya, “Roana ndeara munnguambo moatükunî nafîrîhumî-ndefomboanefî. Roana Godîndîmayo aboedî-moatükunî sahumîndefî hohu afîndembanefî. Roana ndeara adûkarî bogorîmboyahu tüküyahumboanefî,” maseisî, nga roana adûkarî bogorîkoate-aneî. Seana anîhondumbo adûkarî bogorîmbondahi nîboadei anîmbo asu ro se-babîdî bogorîmbondahu nîmboefomboanesî.

9 Ro rarîhe hohoanîmoayahî, Kraisîndî hoafî sahumîndefî hefîrîhundeimbî yîhoefîmbo ana God ai hîfînî hondü hînîngîmareamunî. Roana kotambe papî-hoafîyomunî mburîmbo hîfokoefemuna sünambeahîndî nendî asu nindou-yei hîmboahü yîfimbo nahurai-aneî.

10 Kraisîmbo farîhefembohünda ro hîhîndî hohoanîmoyefeimbî nahurai-aneî, nga se rarîhi hohoanîmoyeihîya, “Ro Kraisîndî hohoanîmo fîfîrîhundeimbî nindou hondü tüküyahumboanefî,” maseisî. Roana ngînîndîyefîpoanî, nga seana ngînîndî saf-aneî. Seana nindou ndürîmbaneî, nga roana nindou yîhoefîmbo moaruwaimbo-rîhimuneimb-aneî.

11 Horombo piyo haya ho-hombo hapondanî amboanî ro wembom-boyefühî amîndasümo kîkîre yaparîmarîhemunî. Asu hoearî amboanî wonîmbî moaruwai magüdühündî. Ai yîhoefîmbo warî momondîfekoate pakarîhamunî marundî. Ro moai aboedî ndorîhu nîmarefî.

12 Roana yîhoefî warînambo ratûpurî ra tîjîrîfoyefî marîhündî. Ai yîhoefîmbo tîrîfoefe hoafîrîhümunanî asu roana aheimbo sîmborî aboedî hoafîmehündürî. Ai yîhoefîmbo moaruwaimbo-rîhimunanî asu moanane sefühî ngînîndî manîmboefî.

13 Ai yîhoefîmbo amongonî hoafîyahümunanî asu ro sîmborî aheimbo hoafendühî hoafîyahündürî marîhündî. Roana munnguambo nindou-

yei h̄imboah̄ü yaf̄is̄ühum̄i nahurai-ayef̄i. Ro horombo piyef̄i hohu d̄üd̄übudeimb̄i nahurai-ayef̄i.

Korin̄ih̄ünd̄i ai Por̄ind̄i hohoan̄imo ra süngumbir̄ih̄ind̄-amboane

14 Se amoan̄i nḡi-mbeyeiya saheheambo-yah̄ipoan̄i ro pas nda sürü papar̄ih̄and̄i. Nga siheimbo d̄id̄iboadond̄ihearü samboanah̄i se wand̄i nḡusüfoah̄ünd̄i n̄imor̄i nou sürü nda papar̄ih̄and̄i.

15 Krais̄ind̄i hohoan̄imo süngumbo siheimbo 10,000 nindou h̄ifand̄iyond̄ür̄imbo an̄imboeisi, nga af̄ind̄i ham̄ind̄i yahurai boaḡireimb̄i-yeipoan̄i, nga wan̄i. Ro God̄ind̄i hoaf̄i aboed̄i ra hoaf̄imeha h̄imbor̄iyei mbur̄ih̄ü Krais̄i-bab̄id̄i an̄imboei ran̄i-süngumbo ro mam-anah̄i sihei ape nahurai-ayah̄i.

16 Ran̄imboanah̄i ro siheimbo h̄üti hoafayahand̄ür̄i wand̄i-mayo hohoan̄imo nda sah̄ümünd̄i mbur̄ih̄ü ran̄i-süngu mb̄ihahabudia saheheambo.

17 Ran̄isüngumboanah̄i haponda ro siheimbo sowana Timoti koamar̄ihahina asüfu. Aiana Adükari-mbo süngunambo wand̄i nḡusüfoah̄ünd̄i n̄imor̄i nahurai aboed̄i ratüpuriyu-randeimb̄-ani. Ai-an̄imbo ro Krais̄ind̄i simbor̄i hohoan̄imo süngur̄ih̄i asu ahand̄i nend̄i muŋguambo h̄ifi h̄ü yamund̄ihe ar̄ihand̄i ra siheimbo asükai hohoan̄imo bot̄ind̄earümbui.

18 Awi b̄id̄if̄ir̄i aiana wamboya aiana nḡir̄i yihoef̄imbo sowana düfu sei hehimboanei asu ai ahei fimbo bor̄iyei wak̄ir̄ih̄i ar̄ih̄ünd̄i.

19 Nga asu God ai yifirayu ana, ro siheimbo sowana n̄imai tükundaheamboyah̄i. Asu ranan̄imbo nindou ahei fimbo bor̄iyeimb̄iyei nḡin̄ind̄i ra ro türüboad̄ihe f̄if̄ir̄ind̄i-heamboyah̄i. Nga ahei hoaf̄i ranana moanane.

20 God ai nḡin̄ind̄i h̄ifandarand̄i ranana hoaf̄i yanḡir̄iyopoan̄i, nga wan̄i. Nga nḡin̄ind̄i moatükun̄i saf-ane.

21 Nga se nin̄i hohoan̄imomboyei hohoan̄imoayeia? Asu se sihei hohoan̄imo ra d̄id̄iboadofekoate-yeiyani ro n̄im̄ihar̄i sem̄ind̄i hefembo siheimbo d̄id̄iboado-fend̄ür̄imboyo hohoan̄imoayeii? Asu se sihei hohoan̄imo ra d̄id̄iboado-nd̄ihindan̄i ro siheimbo h̄imboar̄i hoafend̄üh̄i h̄ipoambofe hohoan̄imo sem̄ind̄i hefembo siheimbo sowana si fombo ran̄imboyei hohoan̄imoayeii?

5

Nimoreh̄i sis̄ih̄imo hohoan̄imo Korin̄i ngoaf̄ih̄ü engoro

1 Sihei mbusümo ana n̄imoreh̄i sis̄ih̄imo hohoan̄imo hoaf̄i ranane yanḡori wakareand̄i. Ran̄i-moatükun̄i ra moai nindou God̄ind̄i hoaf̄i süngufekoate ana rar̄ih̄i r̄ih̄ünd̄i. Nindou mam̄i ai af̄indand̄i n̄imoreh̄i h̄üramünd̄ü marand̄i hoaf̄i nahurai h̄imbor̄imayah̄i!

2 Asu awi se sihei fimboanei borayei. Nga awi se af̄ind̄i hohoan̄imondeih̄i aran̄idei. Asu sapo nindou düdi ai sihei mbusümo moaruwai ran̄i hohoan̄imomayu ranahambo siheiambeah̄ind̄i hünd̄i-hor̄im̄indei h̄imboranambo-nd̄ihori.

3 Roana wand̄i fi-ane an̄gunayah̄i, nga wand̄i hohoan̄imo ana se-bab̄id̄imboane engoro. Sihefi Adükari Sisas Krais̄ind̄i ndür̄inambo ro sapo nindou sihei mbusümo moaruwai hohoan̄imomayu ranahambo pap̄ir̄ihin̄üh̄i tiŋir̄ifo asahando mam̄i ran̄ih̄ü se-bab̄id̄imbo n̄imboambo hoer̄iheambo nou.

⁴ Awi se mamî fandîhîndan-anîmbo asu ro hohoanîmonambo se babîdî fandîhundani sîhefî Adûkarî Sîsasîndî ngînîndî ranambo ai akîmî sîhîrîbabîdî nûngumbui.

⁵ Ranamîmbo asu se nîndou ranahambo Satanîndî warîhündîhori ahândî moaruwai hohoanîmo ranî-sûnguna ahândî fî ranai moaruwaimbôndîfîmbuisî, ngâ yîfiáfî ranai Adûkarîndî si tûküfe sîmboanî aboedambo-mbîfeyowamboane.

Korin ai nîndou moaruwai ranahambo yîhîrîmbîrî-horamboane

⁶ Awi se borayei habudî ranana aboedî hamîndî hohoanîmoyoponî! Se fîfîrîhîndî hoafî nda, “yîs akîdou praua ambe parefeyo ana, bret munguambo ra fufudîgondîmboe.”

⁷ Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu se moaruwai hohoanîmo yîs wamîndafî nahurai ra fîfîrîndîhümündî pîndîhîndan-anîmbo asu se bret sîmborî nou aboedî hamîndî tûkündahîmboyei. Sapo aboedambo-femunîmbo sîpsîp nîmorî Kraîs ra hîfokorîwuru sîhawurîmboanemo asu sîhefî God aboedambo-femunîmbo sesesîmbo si tûküme feyo.

⁸ Ranîmbo-hündambo-anîmbo sîhîrî ranî aboedambofembo si ranahambo hîhîfî-hîhîfîmbohündambo dîdîboado-ndîhumboane. Sîhîrî moaruwai hohoanîmo raguanambo-ndîhumboane Suda ai yîs wamîndafî pîmarîhîndî nou. Sîhîrî yîsîkoate bret nahurai tûkündahumboyefî sapo ra ai anîhondümbô hoafîmbo asu dîdîboadofe ratûpurîmbo nou-ane.

⁹ Horombo ro pas sürü papîrîhî koarîheheandüî sahîya, “Se nîndou nîmorehî sîsîhîmoyei-rîhündeimbi babîdî fîyimbu-ndeimboyei,” masa-handûrî.

¹⁰ Nîndou munguambo hîfî ndanîhündâ ai nîmorehî sîsîhîmoyomorundeimbi, hohoanî-rîhindeimbi, hûmbuhûnyei-rîhündeimbi asu tîkai godîmbo hohoanîmoyei-rîhündeimbi, ranaheimbo munguambo hînîngîfe-ndürîmboyoponî hoafîmayahî, ngâ wanî. Asu se nîndou hîfî ndanîhündambo rahurai hînîngîfendürîmbo hohoanîmondeihî ana, hîfî ndan-amboanî hînîngîndîhîndî.

¹¹ Ngâ roana ranahandambo nîmîndî hoafî sürü papîrîhandüî hoafîmayahî ana, ndanî hoafî ndanahamboyahî hoafîmayahî: Nîndou mamî ranahambo se anîhondümbore-randeimbi wandafî sahündoweimbi ai nîmorehî sîsîhîmoyu arand-ane, hohoanîre arand-ane, tîkai godîmbo hohoanîmoyu arand-ane, tîrîfoefe hoafîyu arand-ane, asu bia sümündî haya mamîkarî hohoanîmoyu arand-ane, se ai-babîdî fîyimbu-ndeimboyei. Ngâ ai-babîdî nîmarî sesî sesîmbo amboanî kapeihîyahî yowanî masahî.

¹² Ai nûngu-nahuraiyo ranî hohoanîmo rana? Nîndou düdî ai Godîndî nîndou-yei mbusûmo nîngîkoate hîmboranî amaru ranahandî hohoanîmo yîbobofe ra wandî ratûpurîmbaiyo? Ai ra wanî. Ngâ nîndou dîdîyei sîhei mbusûmo anîboadei ranahei hohoanîmo yîbobombîrîhî-ndamboane.

¹³ Nîndou hîmboranî amarei ahei hohoanîmo ana God ai yangîr-anîmbo yîbobondea-ndürîmbui. Ngâ Godîndî hoafî hoafîyohü yahoya, “Se-ana nîndou moaruwai sîhei mbusûmo anûngu ranahambo yîhîrîndîhori,” meho.

6

Kraîsîndî nîndou ana wandafî ngorîmbo anîhondümböfe-koateyeimbi-yei hîmboahü papî-hoafîyuponî

¹ Asu Kraisdndi nindou seambeahndi mamahi amambo hoafi engoro ana, nindou ranai ngiri Godndi nindou seambeahndi fukakiboenduri haya ngu nindou Godimbo fifrifekoate-ayei ahei himboahu hoafi ahandi ra didiboadondeandi.

² Godndi nindou shiri sungunambo nindou hifi ndanihu-ndamboyei hohoanimo yibobofendurimboayefi ranahambo awi se moai fifrihindyo? Anihond-ane, sapa se nindou hifi ndanihundambo ahei hohoanimo yibobofembomayei ana, moani akidou hoafi yahurai tukufeyoani nimboe asu ra yibobofehu fifrifekoate-mayeia?

³ Asu sunambeahndi nendi-yomondi hohoanimo sunguna shiri yibobofemboayefi ra awi se moai fifrihindyo? Asu ra adukar-ane, nga ranambo-hundambo animbo haponda ndarihu nimboefambe akidou ndahurai moatukuni ra yibobondihumboane.

⁴ Asu akidou yahurai moatukuni tukundifeyoani nindou Godndi hoafi sungufekoate-mayei aheimbo sowana hoafi ra nimboe sahumundi aheia?

⁵ Seana amoninngikoate-anei, nga anihond-ane nda, sihei mbusumo sihei wandafi mamahi ai fifrireandembimbanungu ninyafani Kristen apodoho ranai simbori hoafiyafandani didiboado-fepirimbohunda.

⁶ Asu ngoru Kristen ai ngorumbo papi-hoafimbo nindou Godndi hoafi sungufekoate-mayei aheimbo sowana nindou ranai ahandi hoafi ra didiboado-fembohunda hu-marandi.

⁷ Se sihei wandafi ngoru ranahambo papi-hoafirhoruhi simbori hoafiyei arihundi ranana awi Kraisdndi hohoanimo ana munguna hifina hanimboanei. Asu se nimboe aheimbo himboari yangiri hifandiyondura siheimbo moaruwaimbo-fendurikoate-mayeia? Asu se nimboe aheimbo himboari yangiri hifandiyondurani sihei-mayo napo humbuhunikoate-mayeia?

⁸ Nga asu sheihoari-yei simbori humbuhuniyehi simbori moaruwaimbo-firimayei, nga sihei Kristen wandaf-anei.

⁹⁻¹⁰ Anihondane, nga se ra fifrihindai, nindou moaruwai hamindayei ranai ana ngiri God nginndi hifandarandi ranambe ngei. Nindou didiyei ai nimorehi sishimo hohoanimo, sanendi kabomombo didibafiyei, nimorehi nindowenihumbi simbori himndiyei, asu nindowenih bogo fiyumbu simbori moaruwai hohoanimo, humbuhuniyei, nindou ngorundi napo hohanirihhi, bia simndeih hehi moaruwai mamikari hohoanimo, nindou ngorumbo tirifoefe hoafiyei asu nindou ngorundi-mayo napo fufurihumundi rarao-rihindeimbini nindou God nginndi hifandarandi ranambe ngiri ngei.

¹¹ Horombo ana nindou bidifiri se yahurai manimboei-anei. Nga Adukari Sisas Kraisi asu Yifiafi Aboedi ai sihei moaruwai hohoanimo ra popoi-mariheneandura haponda se Godndi yangiri-anei asu ahandi himboahu mbumund-anei.

Shefi fi ana Godndi suruhoeimbi ratupurimboane

¹² Nindou mamahi hoafinduhuya, "Roana moani ro hohoanimo mayahi sungu nini-moatukuniyoreferemboayahi ra randiheamboyahi," mbusumbui. Yini, nga refeana randowamboyafisi, nga mungu-moatukuni se refemboayafi ranana shambo aboedi yangiriyopoani. Yini rani-moatukuni ra, ro hoafindahuhuya, "Ro nini-moatukuni refemboayahi

ra randi^heamboyahisi, nga asu ro ngiri^h n^hine-moatükun^h wambo hifandindandiri^h,” asahi.

¹³ Nindou ngorü ai afindi^h sesimbo hohoan^hmondühüya, “Sesi^h ana bodombo-hündamboane, asu bodo ana sesimbo-hündamboane,” ehu. Yinisi^h, nga asu ran^h-moatükun^h ana God ai b^hidifiranambo si tükündifeyoan^h yibobo moendi^h-ndeapiri^hmbui. Nindou ranahandi^h fi ranana n^hmorehi^h sisi^hhimo hohoan^hmo fi-yopoan^h, nga Adükari^hambo ratüpur^hambo fi yangiri^h-ane. Asu Adükari^h ai fi ranahambo ratüpur^hyuhü wudipoapore arandi^h.

¹⁴ God ai Adükari^hambo yifihündi^h botimariri^h ran^hambo-hündambo-an^hambo asu sihefi^hambo amboan^h ahandi^h ng^hn^hind^hnambo mare yahurai botindeamun^hmbui.

¹⁵ Se fifiri^hhindai, sapo sihei fi ranana Kraisi^hndi^h fi b^hidifiri^h kameihane? Asu ro Kraisi^hndi^h fi ra ndaham^hndi^h hehea n^hmoreh^hambo d^hbo ho hohoan^hmo ranambe nga mad^hheheyo? Ngiri^hndo ranana!

¹⁶ Nindou ahandi^h fi ra semündü haya hu n^hmoreh^hambo d^hbomborandühi ahandi^h fi ra n^hmorehi^h ranahandi^h fih^h parareandi^h ra awi se fifiri^hfekoate wamboyei? Hoafi^h mam^h ranai Bukambe yare hoafiyowohü yahoya “Nindou yimbu ahafe fi ranai mam^h nahurai tükünd^hfemboe,” meho.

¹⁷ Nga ran^hamboane nindou düdi ai ahandi^h fi ra Adükari^hndi^h fih^h parareandi^h ana, Adükari^hndi^h hohoan^hmoambe mam-anafani^h.

¹⁸ N^hmorehi^h sisi^hhimo hohoan^hmo ra se refepoan^h. Nindou ranai amuri^h moaruwai hohoan^hmoayu ranana ahandi^h fi ran^hfih^h pareandühiyupoan^h, nga n^hmorehi^h sisi^hhimoayu ranana ahandi^hhoari ahandi^h fi ra moaruwaimbo-reandühani.

¹⁹⁻²⁰ Sihei fi ra Yifiafi Aboedi^hndi^h wor-ayo ra awi se moai fifiri^hhindiyo? Sapo God ai Yifiafi Aboedi^h masagadüri^h sihei flambe amarondüri^h. Sihei fi ana sihei yangiri^hyopoan^h, nga God^hnd-ane, sapo ai siheimbo kaki adükari^hnambo nahurai pem^hmayundüri^h. Ran^hambo-hündambo-an^hambo sihei fi ran^hambo n^hine-moatükun^h refembo God^hambo ah^hn^hndei.

7

N^hmorehi^h sem^hndi^h hohoan^hmo hoafi^h

¹ Haponda ro pasambe hoafi^h sürü papimar^hhandi^h ranahambo d^hd^hboadond^hhe watapor^hambo-nd^hhandüri^h samboanahi^h. Nindou mam^h ai n^hmorehi^h sem^hndi^hkoate-ayu ana, ra aboedi^h saf-anesi.

² Nga sihei mbusümo n^hmorehi^h sisi^hhimo asu nindowenih^h birabiri^h hohoan^hmo adükari^h engoro ran^hambo-hündambo-an^hambo, mamam^h nindowenih^h ai n^hmorehümb^h yangiri^hmb^hyomo-ndamboane. Asu n^hmorehi^h mamam^h ai amboan^h nindowenihümb^h yangiri^hmb^hyeyi-amboane.

³ Nindowenih^h ahandi^h fi ranana ahandi^h n^hmorehi^h ranahandi^h fi-ane, nga ran^hambo-hündambo-an^hambo nindowenih^h ai ahandi^h fi ra k^hk^hhem^hndi^hpoan^h. Mare yahurai saf-ane n^hmoreh^hndi^h fi amboan^h ahandi^h nindowenih^h ranahand-ane, nga ran^hambo-hündambo-an^hambo n^hmorehi^h ranai-amboan^h ahandi^h fi ra k^hk^hhem^hndi^hpoan^h.

⁴ N^hmorehi^h aiana ahandi^h fi ra ahandi^hhoari^h hifandamboyoan^h, nga wan^h. Ahandi^h nindowenih^h ai-ani hifandamboayu. Mare yahurai-ani nindowenih^h ai-amboan^h ahandi^h fi ra ahandi^hhoari^h hifandamboyoan^h, nga ahandi^h n^hmorehi^h ai-ane hifandamboayo.

⁵ Se n^hmorehü^h asu anam^hndüh^hndafine hena, sihafehoari^h sihafe fi ra simbor^h d^hbokorü^h-ndamboyafe. Yin^h, asu se sihafehoari^h fi ranahambo

bodifohü kikihemindi mburumbo Godimbo didibafi-fembohünda hoafi firandife mburina, sihafe fi ra kikihirandife animbase ana, i ra aboed-ane. Nga asu sihafe fi ra süngunambo mamambe-ndineandi. Nga asu se sihafe fi ra ndofe hifandikoate-ndafeani asu Satan ai sihafembo rande hoeindeaprimbui.

⁶ Ndaní hoafi ndanana moai ro sheimbo randihindi sahi, nga sheimbo fehefembo se yifiraye ana, randihindi asahi.

⁷ Nüngurühi ana nindou munguambo ro nou anamindühi fe asu nimorehü hifekoate ni boadei asahi, nga munguambo mamami God ai rani-poani rani-poani nginindi yimbumareand-ane. Raniyo nindou ngorü ai ngorü-poanimbo moatükuni semündü nindou ngorü ai ngorü-poanimbo semündü marandi.

⁸ Haponda yihoarifi hoarifi asu kai aheimbo hoafayahandüri: Ro rawe-heandi nou se-amboani moani rarihi animboei hei ana, aboed-ane.

⁹ Nga asu se sihei hohoanimo ra ndofe hohoanimo koate fi sihei ra mamakar-arihündi ana, awi se nimorehühi asu anamindühindahindi. Se rawehindi ranana aboedi saf-ane. Se refekoate-aye ana, sihei hohoanimo ranai moaruwai ratüpurü hohoanimo ranimbo ngusüfo botindearümboe.

¹⁰ Nimorehi nindowenihühi-yeimbi aheimboane ndani hoafi nda randihindi asahi ranana wandi hoafiyopoani, nga wani. Ranana Adükarindi hoaf-ane. Hoafi ra yahurai-ane: Nimorehi ai ahandi nindowenihü ranahambo yowani hinnginderimboe.

¹¹ Nimorehi ai randifeyowohü ana, ai moani nindowenihikoate ninngombondowohü asu ahandi nindowenihü ra sowana hihirife hombondowohü. Asu nindowenihü ai ahandi nimorehi ranahambo moei mbüsühi koandihembui, nga yowani.

¹² Nga nindou amuri ranaheimbo ana, royahi wandi hohoanimonambo yangiri rarihe hoafimayahü, nga Adükarindi hoafiyopoani. Nindou anihondumbo-reandeimbi mamami ai nimorehümbayu ana, asu nimorehi ranai Godimbo anihondumbofe-koateayo ranai nindowenihü rani-dibo ninngombo hohoanimoandoani ana, asu nindowenihü ranai ahambo moei mbüsühi hinngindeambui, nga yowani.

¹³ Asu mare anihondumbo-reandeimbi nimorehi ai Godimbo anihondumbofi-koate nindou serimndoani, nindowenihü ranai nimorehi rani-dibo ninngombo hohoanimoayu ana, asu ahambo moei mbisowohü hinnginderimboe, nga yowani.

¹⁴ Se ranahambo ndondühi fifirindihindi, nindou düdi Godimbo anihondumbofekoate-yumbü, ai ahandi nimorehi Godimbo anihondumbo-reandeimbi-mayondi fihü ahandi fi ra parareandi ana, nindou ranai Godindi himboahü aboed-ani. Asu nimorehi Godimbo anihondumbofekoate-yoweimbi ai ho nindou Godimbo anihondumbo-mariri ranahandi fihü ahandi fi ra parareandi ana, asu nimorehi ranai Godindi himboahü aboed-ane. Asu rani-moatükuni ra wanayo ana, nimori ahafe ranai Godimbo anihondumbofekoate-yeimbi-yafe nimori nahuraindimboe. Nga hapondani ana ai Godindi himboahü aboed-anei.

¹⁵ Nga asu, nindou ai Godimbo anihondumbofekoateyo haya, ahandi anihondumbo-reandeimbi nimorehi ra moei yahohefembo hinngifembo hohoanimoayu ana, ambesi, nga rambireandamboane. Nga mare nimorehi amboa mamami yahurai-ane. Yahurai moatükuni tükündifeyoani ana, nindowenihü asu nimorehiyo Kraisimbo anihondumbo-reandeimbi

nindou ranai n'ne hohoanimo ai hohoanmomaye sūngu, rambür+hindamboane, nga aheimbo moai n'n-moatükun kikiham+nd'ndüri. Nga God ai se aboedi-aboedife n'imar+mbohünda h'injgimareandür-anei.

16 Godimbo anihondümbo-r'woreimbi nimorehi se nūngundo s'hafi nindowenih ranahambo fandihaworan, asu ai-amboani anihondümbo-reandeimbi tüküfembo f'f'rowandüh'yafa? Asu Godimbo anihondümbo-r'woreimbi nindowenih, se nūngundo s'hafi nimorehi ranahambo fandihawandan, asu ai-amboani anihondümbo-reandeimbi tüküfembo ra f'f'riwandüh'yafa?

God ai sihefimbo mborai mehu rani hohoanimo sūngu n'imboefimboane

17 Nga Adükari Sisas ai nindoumbo munguambo n'ngomböhünda hohoanimo yimbumareandür. Nga nindou ranahambo God ai Krais sowana mborai ehu ana, moani ai mam ran hohoanimo yang'ri sūngundandi. Yahurai hohoanimo ran'yo ro munguambo ngoaf+hü Krais'ndi nendi amarei ranaheimbo rarihe yamundihe ar'handi.

18 Nindou mam Sudahündi ahambo fi-hoeari karu tir'hau-reimb+hündi ahambo God ai Krais sowanambo mborai ehu ana, asu ai ng'ri rani-moatükun ra asukai koadürü-koadürü-ndeandüh d'bonap'ndeandi. Asukai nindou ai ahandi fi-hoeari ra kefe tir'hefekoate-yu haya, God ai ahambo Krais sowanambo mborai ehu ana, asu ai ng'ri ahandi fi-hoeari ra kande tir'ndihendi.

19 Nindou fi-hoeari kefe tir'hefe hohoanimo-ane asu fi-hoeari kefe tir'hefekoate n'ngo hohoanimo-ane, ranana moanane. Nga God'ndi hoafi sūngufe ho ranane ai moani aboedi mbumündi hond-ayo.

20 Munguambo nindou ai nūngu-nahurai nindou-yei n'boadeiani, God ai Krais sowana mborai ehu ana, ranihü moani rand'hi mb'n'boadeiamboane.

21 Awi se moani ratüpur'yei-r'hündeimbi n'imboeian'yo God ai siheimbo mborai ehua? Awi moanane, nga aboedambofembo naf' engoro ana, se rasūngundahindi.

22 Nga asu nindou ranai moani ratüpur'yu-randeimbi nūnguan God ai ahambo Krais sowana mborai ehu ana, nindou ranai God'ndi h'imboahü moani ratüpur'yo-rakoateyu-randeimb-ani. Mare yahurai-ane nindou düdi moani ratüpur'yo-rakoate nūnguan, Krais ai ahambo mborai ehu ana, nindou ranai Krais'ndi moani ratüpur'yu-randeimbi nūngumboani.

23 God ai siheimbo kaki adükari nambo nahurai masemündündür-anei. Nga ranimbo-hündambo-animbo se ng'ri nindouyafe hohoanimo sūngundwandüh moani ratüpur'yafi-randeimbi nahuraindafi.

24 Wandafi mam, mamam se n'ne-moatükun rarihinda God ai Krais sowana mborai ehu ana, se mam ran hohoanimo yang'ri-an'imbo rand'hindüh n'imboei.

Hoar'ifambor' asu kaisahoabedi ranahei hoafi

25 Yihoar'ifi hoar'ifi ranaheimbo ro moai Adükari'ndi-mayo hoafi sam'ndi heheambo-yah'poani, nga moani wandi hohoanimonambo yang'ri-anahi ro ndarihe hoafayahi. God ai wambo hipoambo-reand'rih anihondümbo-reand'ri haya ahandi ratüpur' masend'ri.

26 Haponda t'njir'fo af'ndi engoro ranimbohünda nindou ai moani yahurai-poan'imbo mb'nūnguwamboane.

27 Se nimorehümbayafî ana, asu se nimorehî ranahambo moei mbîsamboyafî. Awi asu se nimorehî semîndîkoate-ayafî ana, asu se nimorehîmbo kokondamboayafî.

28 Nga asu se nimorehî asowandîfî ranana moaruwai hohoanîmoyopoanî. Nimorehî yihoarîfî ranai ho nindowenihî aserîmîndo ana, ranî-moatükunî ra ai moaruwai hohoanîmoyowohü-yopoanî. Nga nimorehî nindowenihî ranai nimorehühî nindowenihühî-yahindeimbî ana, hîfî ndanîhü tîjîrîfo afîndî ndahümündimboyei, nga ranîmboanahî yahurai moatükunî ra sîheimbo sowahî tüküfembo ro moei asahî.

29 Wandafî mamî, ro ndahurai-anahî ndarîhe hohoanîmoayahî. Adükarîndî si ra hapondanî gedühîyopoanî anîngo. Awi hapoana hombo nindou nimorehümbî ai nimorehîkoate anîngu nou yare yahurai mbünügwamboane.

30 Nindou düdi aranî-aranîyu-randeimbî, ai moanî afîndî hohoanîmokoateyu-randeimbî manîngu nahurai-mbiyuwamboane. Nindou düdi hîhîfî-hîhîfîyu-randeimbî ai nindou hîhîfî-hîhîfîkoateyu-randeimbî nahurai-mbiyuwamboane. Nindou düdi napo pemîyu-randeimbî ai nindou napokoateyu-randeimb-mayu nahurai-mbiyuwamboane.

31 Asu nindou hîfî ndanîhündambo ratüpurî ratüpurîyei-rîhündembî, ai ngîrî hîfî ndanîhündambo ratüpurî ranahambo yangîrî ngusüfo pandîhindî. Hîfî haponda ndare anîngo ra ngîrî ndande gedühî hamîndî nîngo.

32 Se afîndî hohoanîmoy wakîfe ranahamboanahî ro moei asahî. Anîhondümbö-reandeimbî nimorehîkoate hoarîfî anîngu ana, ai Adükarîndî ratüpurî ranahamboani afîndî hohoanîmoy arandî. Adükarî ai ranahambo hîhîfî-hîhîfîmbiyuwa yahuhaya.

33 Nga asu nimorehühîfimbî nindou ana hîfî ndanîhündambo moatükunîmbo afîndî hohoanîmoy arandî nimorehî ai ranahambo hîhîfî-hîhîfîmbeyowa yahuhaya.

34 Ranîmboane asu hohoanîmo ahandî ranai yimbumboareandî. Nga anîhondümbö-reandeimbî nimorehî nindowenihî-koate yihoarîfî-mayo ranai ana hohoanîmo ahandî ranai Adükarîndî ratüpurî hohoanîmo ranîfihî yangîrî-ane apenîngondo, ai ahandî fi asu yîfiáfî ra Adükarîndî yangîrî mbînîngowa yahohaya. Nga asu nimorehî nindoweniheimbî ana, ai hîfî ndanîhündambo moatükunî ranahamboane hohoanîmoy arandî, ahandî nindowenihî ranahamboya ai hîhîfî-hîhîfîmbiyuwa yahohaya.

35 Sîheimbo ro ranî hoafî ranahambo yowanî sahandürîhi-yahîpoanî, nga wanî. Ro sîheimbo fehendürîmbo samboanahî hoafî ra hoafayahî. Asu rananîmbo se mbumundî hohoanîmo süngundîhindühî Adükarîndî ratüpurî ranî yangîrî randîhindühî nîmboeianî rananîmbo, asu nîni-moatükunî ranai ngîrî sîheimbo fondamîndîndürî ngo saheheamboanahî hoafayahî.

36 Nga nindou ranai nimorehî semîndîmbo dîbonîyahündö-weimbî, ranahambo ngusüfoambe hohoanîmoayu ana, asu ai nimorehî ranahambo semîndîmbo afîndî hohoanîmoayu ana, ra moanî sîsîkoate mbîsemündu-wamboane. Ranî hohoanîmo ana moaruwai hohoanîmoyopoanî.

37 Nga asu ranî hohoanîmo ranahambo ahandî ngusüfoambe yangîrî hohoanîmoyuhü, asu ahambo ranî hohoanîmo ra nîmai botîfekoate-

ndowohü, ahandi hohoanimo ranai nginindi nimarindowohü, nimorehi ra moani mbiniŋgo ehu ana, ra aboed-ane.

³⁸ Nindou ranai sapo ahandi nimorehi dibonimayei ra asemüdu ana, aboed-anesi, nga asu nindou düdi ai nimorehi moani dibon-ayei ranahambo semindi koateayu ana, ra moani aboedi hamind-ane.

³⁹ Nimorehi nindowenihümbi ana nine-hohoanimo ai hohoanimomayo rani-sungu ngiri randeandi ahandi nindowenihü ai nunguambe ana. Nga nindowenihü ai yifinduan-animbo, ai nindowenihü ngorü semündimbo hohoanimoayo amboani ai rambifeyo-wamboane. Nga ai Adükarimbo anihondumbo-rireimbi yangiri-animbo nderimindo.

⁴⁰ Asu ai moani yare aninggo ana, ai moani mare aboedi ranihü rande hihifi-hihifina ningomboe. Ranana moani wandi hohoanimo-ane. Nga ro rarihe hohoanimoyahühi Godindi Yifiafi ranai fiambe nimarimbo farihendiri arandi asahi.

8

Tikai godimbo ninihondi sihefeimbihündi sesimbo hoafi

¹ Haponda ro tikai godimbo sesi sihefeimbihündi ranahambo watorimbondihha samboanahi. Bidifiri ai seiya, "Roana fifirihundeimb-anefti," asei. Yinisi, nga fifirife ranana afindi-afindümbi hohoanimo botireanduhane, nga ngusüfo pefe hohoanimo ranane nindou ngorumbo nginiramindi arandi.

² Nindou ranai nine-moatükunü ra anihondü hamindi fifirihendeimb-anahi ehu ana, awi nindou ranai munju-moatükunü ra fifireandeimbi hamindiyupoani.

³ Nga asu nindou didiyei ai Godimbo hohoanimoayei ana, asu God ai nindou ranahambo fifireandürimboani.

⁴ Nga asu sapo ninihondi tikai godimbo sihefeimbihündi sesi ranahambo ana ro rarihe hoafayahü: Sihiri ranahambo ndorihu fifirihumboanefti, tikai god ranana anihondü hondüyupoani, nga sisami yangiri-ane. Nga God hondü ana moani mamü yangiri hamind-ani aninggo ranahambo sihiri fifirihurimboanefti.

⁵⁻⁶ Asu afindi moatükunü ranahambo hoafiyeyi "god" asei ane, asu afindi moatükunü ranahambo "adükarü" asei-ane. Munjuambo rani-moatükunü god asu adükarü ra nimoamo-ane hifin-ane ra aninggo ana, I ra ambemboane, nga sihiri ana mamü God yangiri-ani shefi Ape aninggo. Aiana munjuambo moatükunü ra niminduhani asu sihiri ana ahand-anefti animboefti. Adükarü aiana moani mamü hamind-ani aninggo asu aiana Sisas Kraisi-ani. Ahandi sunguyo munjuambo moatükunü ranai tükümefti. Asu ahandi sunguna sihiri amboani animboefti.

⁷ Nga nindou bidifiri ana ranahandambo hohoanimo ra moai fifirihindi. Aiana tikai god horombodidi ranahambo sungumarihündi. Ranimboane asu tikai godimbo ninihondi sihefeimbihündi ra anihondü hond-ane masei. Aiana türüfoarihi fifirihindühi-yeipoani. Ranane asu ai sesi sahusihü, ranahambo ahei ngusüfoame moaruwai-anefti asei.

⁸ Anihond-ane, nga asu sesi aseso ra ngiri God sowana akimi ndemindindüri njo. Sihiri sesi ra sesikoate-ayefi ana, ngiri Godindi himboahü moaruwai tükündahundi. Nga asu sihiri asahusifü ana, ngiri ahandi himboahü aboedi tükündahundi.

⁹ Nga asu se ranî-moatükunî ranahambo hibadîhûmbo. Se nîne hohoanîmo refemboayei ra randîhindanî, asu nindou düdi ai ahandî Godîmbo anîhondûmbofe akîdou safayo ranai hoeindîhindanîwanî, asu ai-amboa refembo hohoanîmoayei ana, ai moaruwai hohoanîmo-ndeimboyei.

¹⁰ Nindou fifîriwandeimbi se tikai godîndî worî ranambe hafî nîmarîfîmbo sesî sowasîfanî, nindou Godîmbo akîdou yangîrî anîhondûmbo-reandeimbi-mayu ranai hoeiareanîni ana, asu ai tikai godîmbo nîni-hondî sihefeimbi-hündî ra sesîmbo hohoanîmondûmbui.

¹¹ Rananîmbo asu sîhafî hohoanîmo ranai sîhafî wandafî ahamböhündambo kameihî Sisas Kraiss yîfîmayu, sapo akîdou yangîrî anîhondûmbo-reandeimbi-mayu ranahambo moaruwaimbo-nderîmboe!

¹² Ranî süngumbo-anîmbo asu se sîhafî wandafî ranahambo hohoanîmo moaruwaimbo-rowandoanî, ai ahandî ngusüfoambe nîni-moatükunîyo aboediyo asu moaruwaiyo türüfoefe hohoanîmo ra moaruwaimbo-arowandî. Ranîmboane asu se Kraissîmbo hohoanîmo moaruwaimbo-marowando.

¹³ Ranîmboane asu nîni sesî wandî wandafî ranahambo rareranî moaruwai hohoanîmo asemündu ana, ro ngîrî sesî ra asükainda dagadîhî, wandî wandafî ai moaruwai hohoanîmo-ndûmbuimbohünda.

9

Por amboanî Kraissîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbi bidîfirî nahurainî

¹ Ro nindou-yafe hohoanîmo süngufekoate-anahî moanî aboedi anîmboahî. Ro Kraissîndî hoafî sahamîndî ha-rîhandeimbi anîmboahî asu Sisas sîhefî Adûkarî hoeimarîhinî. Ro Adûkarîndî ratûpurî ratûpurîmayahî sünguyo muñguambo seana anîhondûmbo-rîhindeimbi tükümehindî.

² Asu wambo nindou bidîfirî ai Godîndî hoafî semündü hurandeimbi-yupoanî masei. Nga se fifîrihimboanei, wandî ratûpurî ranambo se anîhondûmbo-rîhindeimbi tükümehindî ranîna ro Adûkarîndî hoafî sahamîndî ha-rîhandeimb-anahî ranahambo nafuimayo.

³ Nindou bidîfirî ai wandî hohoanîmo ra yîboborîhinda ranî hoafî ranane sîmborî hoafîyahandûrî arîhandî.

⁴ Kraissîndî hoafî sahumîndefî hefî-rîhundeimbi ro yîhoefî ratûpurî ranîmbohünda sesî, sesî asu hoe sîmîndîmbo, ra ahînûmbîyo?

⁵ Asu Adûkarîndî akîhoandî-yomo, Pitayu bidîfirî Kraissîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbi-yomo ai ramefundî nou anîhondûmbo-reandeimbi nîmorehî-dîbo hoafî semîndî hoahoangombo ra ahînûmbîyosî?

⁶ Awi Barnabas-dîbo ro yangîrî yîhoehî fi farîhefembo kaki semîndî ratûpurî ratûpurîyoanî, asu amurî Kraissîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbi ranai wanîmboyoysî?

⁷ Nindou mamî ai amimbofi anüñgu ra ahandîhoarî sesî kokombo-mandîfîyosî? Nindou ai nûmbürî hîfareandî ra ahandîhoarî sesî yimüñgu-remîndîkoate-mandüyosî? Asu nindou ai burmakau moañguiarandî ra ahandîhoarî burmakau tîti boboe ra sîmîndîkoate-mandüyosî?

⁸ Roana nindou-yafe hohoanîmo sünguy yangîrîyahîpoanî hoafayahî. Nga ahînûmbî hohoanîmo amboanî yahurainî hoafîmayo.

⁹ Nga Mosesîndî ahînûmbî hohoanîmo ranambe sürü papîrandühî yahoya, "Burmakau ai wit hîpîrî fifîrîgendanî se yowanî ahandî yafambe

kikihemindipoani, bidifiri wit dedimboe yaho hefembo,” meho. Asu God ai burmakaumbo yangiri hoafiyuwaisi?

10 Ranana yihoezimboyu hoafimayu. Anihond-ane, Bukambe hoafimayo ra sihefimbo rambirihinda yahohayamboyo. Nindou ngorü ai nümbüri hifireandaniyo, asu ngorü ai yimungu-ramüduaniyo, ranai sapo ahafandi ratüpurayafani ranimbohünda sesi ra bidifiri semindimbo hohoanimo-beyafandamboane.

11 Ro sihei mbusümo Yifiafi Aboedindi-mayo hoari ra hifi kamarihundi, ranimbohünda se yihoezimbo fi farihefembo bidifiri sesi saimbo ra yowanimandiyosi?

12 Sapo se nindou bidifirambo sihei-mayo napo semindimbo yini, asei ana, asu yihoezimbo amboani afindimbo yini, mboseiamboane.

Ro sihei-mayo napo semindi ra nafi yangorosi, nga ambe masefi. Ro semindikoate-mayefi ra, sapo Kraisindi aboedi hoafi ra nafi gifepoani, sefi hoahumboyefi. Ranimboane ro tiri+fo afindi sahumindefi arihundi, nga ranimbo moanane asefi.

13 Se fifirihindai, nindou Godindi adükari worambe ratüpuriyomo arundi, ranai ranifihind-ane sesi sowandümo arundi. Nindou Godimbo ninihondi hifokoaru sihou-rundeimbü fondi raniwami ratüpuriyomo arundi, ranai sihefembo fondi raniwaminind-ane ninihondi bidifiri sowandümo arundi. Awi ra se moai fifirihindiyoi?

14 Mamani rani-sünguyo, Adükari ai yahuya, “Nindou aboedi hoafi wataporimbo-arundi ranai nindou wataporimbo-arundüri ahei-mayo bidifiri napo ahamundi fi fehefembo mbisahüpur-amboane,” mehu.

15 Nga ro moai rasüngurihundi. Asu hapondani amboani sihei-mayo napo semindimbo-yahipoani pas nda sürü paparihandi, nga wani. Ro napo semindikoate ranahambo hihifi-hihifayahi, asu ngiri ngorü nindou ai ro hihifi-hihifayahi nafi ra gündeandi. Ai rambarea-mbonana, ro yifayahi ra aboed-ane.

16 Ro Aboedi hoafi hoafindahühi ra ngiri wandi fimbo borindahühi roana aboedi hohoanimo sünguriheandeimb-anahi mbisahi, nga wani. Sapo Aboedi hoafi hoafimbo ranana wandi ratüpurü wambo ro ngiri hiningindiheandi. Ro aboedi hoafi hoafikoate-yahi-mbonana, ro ngiri aboedi nimboahi.

17 Ro wandi hohoanimo süngu ratüpurayahi ana, ranifihü takini ndahamindimboyahi. Nga Adükari ai wambo rani ratüpurü ra masendiramboanahi ro ratüpurayahi.

18 Asu ro nini takini wandi ratüpurü ranimbohünda mandahamindihai? Ro takini semindimbo-mayahi aboedi hoafi hoafiya arihandi ranimbohündambo ranana moai nini-moatükuni sahamindihü. Nimorehi nindowenihimbo moani hoafimbo ranahambo takini nahurai-ane.

Por ai munguambo nindou-yei moani ratüpurü-yei-randeimbimbofi manüngu

19 Ro nindou ngoründi moani ratüpurü-rihandeimbü-yahipoanisi. Nga asu ro wandi hohoanimonambo Kraisindi nindou tüküfembohünda nindou afindi safi semindimbo ahei moani ratüpurü-rihandeimbü nahurai animboahi.

20 Ranimboane ro Suda-dübo nimboambo ahei hohoanimo sünguaritheandi, Suda aheimbo aboedambo-fendürimbohünda. Ahinümbi hohoanimo ra moai wambo hifandirandiri, nga nindou-yei himboahü

ah+nümbi hohoanimo ra sünguriheandühi nou-ayahi ah+nümbi hohoanimo süngurihindeimbi aheimbo aboedambo-fendürimbohünda.

²¹ Asu Suda-yafe ndifo ah+nümbi hohoanimo süngufekoate-ayei, ranaheimbo ro-amboani ah+nümbi hohoanimo süngufekoate-ayahi aheimbo aboedambo-fendürimbohünda. Nga asu ro moai God+ndi ah+nümbi hohoanimo ana hin+ngri+heandi. Wani, nga Kraisi+ndi ah+nümbi hohoanimo ana sünguri-heandühanahi.

²² Asu didiyei ngin+ndi an+hondümbofekoate-ayei, ranaheimbo sem+ndi-ndürimbohünda ro-amboani ngin+ndi an+hondümbofekoate nahurai-ayahi. Ro nindou bidifiri aboedambo-fendürimbohünda nafi kokombo munguambo nindou-yei hohoanimo süngurihe arihandi.

²³ Ro rani ratupuri ra rarihe marihandi, Sisasi+ndi aboedi hoafi ra ngin+ndi tükümbifeyowa sahehea. Rananimbo ro-amboani Adükari ai aboedi hoafindi aboedi moatükuni nindou ranaheimbo saimbo napire masihendi ra ndaham+ndi sahehea.

Sihiri napo sem+ndimbo pip+ndefomboane

²⁴ Sapo se fifirihindi napo sem+ndimbo pipi ranambe munguambo nindou pipiyeihanei, nga mam+ yangir-animbo pipi ranahandi napo ra ndemündümbui. Nga ranimboane se-amboani napo sem+ndimbo pipi ra tinirifondei.

²⁵ Munguambo nindou pipi ranambe napo sem+ndimboayei ana, ahei fimbo hohoanimo ra hin+ngrihi hehi, napo sem+ndimbo pipi ranambe tinirifoyeihanei. Aiana awarihoei-randeimbi napo sem+ndimbo tinirifoyei arihundi, nga ro awarihoefekoateyo-randeimbi napo sem+ndimbo tinirifoyefi arihundi.

²⁶ Ranimboane ro nindou napo sem+ndimbo pipiyuhü amuri himbokoate ahu nahurai-ayahi. Asu nindou fifahi yangoambe diboadore yangora arandi nou raweheandi, nga moai mam+kar+ yangorihandi, nga wani.

²⁷ Nga ro hohoanimoayahi süngufembo tinirifoyahühi wandi fi yamundihe arihandi.

10

Ngiri sihiri Israer hohoanimomayei süngund+hundi

¹ Wandafi mam+, sihefi amoa mam+ ai Moses sünguhorani, n+ne-moatükuni aheimbo-so tüküme Feyondüri ranahambo-animbo hoeindihirühi ndondihi hohoanimo ra türiboadihindi. Aiana hamburi siriwara aboeda bamar+hehindi munguambo mburüngai mam+ ranihoarehi nimboeimbo.

² Mburüngai-ambeyo asu siriwara-ambeyo ra ai Moses+ndi süngurihündei-mbimboyahi hundürimayei.

³⁻⁴ Nindou munguambo ai God sesi masendi ra sahüsi asu, God hoe masendi ra sim+ndei marihundi. Asu ai hoe ra masim+ndei God+ndi nimoei aboedambehindi asu nimoei ra ahei süngu maho. Nimoei ranana Kraisani.

⁵ Nga asu God ai nindou afindi aheimbo hihifi-hihifikoate-yundürihi, asu ranimboyo nimi wohi furikoate-reandühi yifisafiyehi, ahei yifin+moko ranai moani mam+kare kurimayo.

6-7 Rani-moatükunî aheimbo tüküme Feyondürî ranana sîhîrî hoeifembohünda nafuimboane. Nindou bîdîfirî ai moaruwai moatükunî ra süngumarîhündî asu sisamî god ranahambo süngurîhi marîhündî, ranîmboyo se-amboanî ranî-moatükunî ra yowanî ranî-süngufepoanî yaho haya yare nafui-mayo. Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, “Nindou ai sesesîyo asu wain hoe sîmîndîrambo nîmareimbo, asu ai botîyahi hîhîfî-hîhîfîyeihî nîmorehî sisîhîmoyei marîhündî,” meho.

8 Sîhîrî ana nîmorehî sisîhîmo, nindowenihî bîrabîrî ho-hoanîmoyopoanî, nindou bîdîfirî ramehindî nou. Ranîyo mamî-sîmboanî 23,000 nindou ai yîfîsafî kurîmayei.

9 Rani-mboane asu sîhîrî ngîrî Adükarî ahambo sisîndîndîhurühî, randîhurî hoeindîhurî nindou bîdîfirî ai ahambo ramarîhorî nou. Aiana ramarîhorî ranîmboyei aheimbo amoasîrî ai tîkîrîmarandûra yîfîsafîmayei.

10 Nindou bîdîfirî ramehindî nou, sîhîrî nînî-moatükunî tüküfeyoanî hoafîyo hoanîgopoanî. Ngâ ranîmboyo nindou bîdîfirî ranai ramehînda sînambeahîndî nendî nindou hîfokoare-randeimbî ai aheimbo moaruwaimbo-mareandûrî.

11 Rani-moatükunî aheimbo tüküme Feyondürî ra nindou bîdîfirambo nafuimbo nahuraiyo, ngâ ranîmboyo asu ranî-moatükunî ranahambo sîhefîmbo ahînî hoafombohünda sÿrÿ papîru masîhoemo. Sîhîrî ana ndeara bîdîfiranambo si tüküfembo bîdîfirûhanefî anîmboefî nda.

12 Rani-mboane asu nindou mamî ai hoafîyuhüya, “Roana ngînîndî nîmboambo-anahî,” ehu ana, moanî ai hîbadambo-anîmbo nÿngu, ngâ asu ai pÿndÿmbui.

13 Nîne refe hoeifembo moatükunî sîheimbo sowahî tüküme Feyondürî, ranana ranî-poanîmbo moatükunîyopoanî, ngâ wanî. Sîheimbo sowahî tüküfeyondürî ra bîdîfirambo amboanî tüküfendürî arandî nahuriane. God ai hoafîyu masîhendî hohoanîmo rasîngüquareandî ana, asu ngîrî nînî-moatükunî sîheimbo refe hoeifembo tüküfeyo ranai sîhei ngînîndî ranahambo ngâsÿndeandî, ngâ God ai sîheimbo ngorÿ-sÿngunde fandîheirîmbui. God ai-anîmbo sîheimbo ngînîndamÿndÿ-ndÿranî, asu se ngînîndî nîmboeimboyei nîne-moatükunî sîheimbo refe hoeifembo tüküfe sîmboanî. Rananîmbo asu ai sîheimbo aboedî nafî koandîheira tükÿndahimboyei.

Sîhîrî ngîrî God asu moaruwai nendî yîbobo süngundîhündî

14 Wandafî mamî hondÿ, ranîmbo-anîmbo se moaruwai nendambo dîdîbafîfe ranî fikîmî hopoanî.

15 Se fîfirîhindeimbî nindou-aneisî, ngâ ro sîheimbo hoafî nda hoafehandÿrî, ngâ ro hoafayahî nda se sîheihoarî türÿboadîhindî.

16 Adükarîndî kap nda Godîmbo dîdîbafîyahü hîhîfirîhurî mburîhu sîmîndefî arîhündî ra sîhefîmbo Kraisîndî horînambo mamîhÿreamunî arandî. Sapo bret bîdîfirî hîfîtirîhu arîhündî ra Kraisîndî fî ranîfîhî mamîhÿreamunî arandî.

17 Sapo bret mamî engoro ranîmbohÿndambo wamboane, asu nîmorehî nindowenihî sîhîrî afînd-aneîfî, ngâ fî mamayefî. Sapo munîgumbo sîhîrî bret mamî ranahandamboane sahusîfî arîhündî.

18 Se Israer nindou ranaheimbo hohoanîmo-ndahÿndÿrî. Ranîhÿndambo nindou ana ai Godîmbo fondîwamî sesî sîhefeimbîndambo sahusîmbî,

ranai ana sapo sesi Godimbo sihefeimbi babidimboyei ai mamühiyahi marihündi.

¹⁹ Se ngiri randihi hohoanimondeihya, Ro Por tikai godimbo sesi saimbo ra anihond-ane asahi mbisei. Roana moai tikai god ranahambo anihond-ane sahi.

²⁰ Wani, nga ro rarihe hoafayahi: Nine-moatükuni Godimbo süngufekoate nindou ai sesi asihendi, ranana ai moaruwai nendi ranaheimbo hohoanimo-yahündürihanei aheimbo asihendi, nga Godimbo ana wani. Ranimboanahi ro siheimbo moaruwai nendi rani-babidimbo mamihufembo yowanis ahandüri.

²¹ Se ngiri Adükarindi kap ranambe ndimindei asu moaruwai nendi-yafe kapambe ndimindei ndihündi. Asu se ngiri Adükarindi sesi dagüdi asu moaruwai nendi-yafe sesi ra dagüdi ndihündi.

²² Awi sihiri randihundani, Adükarai ai sihefimbo ngüsüfoambe moaruwaimbo-mbireamuni sefimboyefa? Asu sihefi nginindi ra ahandi nginindimbo ngasündeamboyo?

Munquambo si aho ra Godimbo aboed-ani yahomboane

²³ Bidifiri seiya, “Munquambo moatükuni ra sihiri randihumboane,” ase. Yinisi, nga asu ngiri munquambo moatükuni sihiri rawarihu hefi ranai sihefimbo fandihemuni. Bidifiri seiya, “Munquambo moatükuni ra sihiri randihumboane,” ase. Yinisi, nga asu munquambo moatükuni sihiri rawarihundi ranai ngiri fandihemuna nginindi nimboefi.

²⁴ Nindou mamai ai ngiri ahandi fimbo yangiri hibadandi, nga wani. Nindou munquambo ai ngorumbo fehefembo hohoanimondei.

²⁵ Munquambo maketambe ninihondi safi sahümündeimbi ranana dagüdi, nga ranahambo aboedimbayo mbisei hehi afindi hohoanimondeih dudu-düdundei wakindihimboyei.

²⁶ Nga Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, “Hifi ndan-ane asu munquamoatükuni hifi ranifih engoro, ranane munquambo ra Adükarindi yangir-ane,” meho.

²⁷ Asu nindou mamai Godimbo anihondümbofe-koateyuweimbi ai siheimbo ho ahandi worambe sesiimbo hoafinduan, asu se hombo hohoanimoayei ana, nine sesi siheimbo asahündüri ra se dagüdi. Nga asu se ranahambo afindi hohoanimondeihü, dudu-düdundei wakindihimboyei.

²⁸ Nga asu nindou mamai ai hoafiyundürühya, “Sesi ndanana moaruwai nendambo sihefeimbi hünd-ane,” mbüsüwan ana, se sesi ra dagüdimboyei, nindou ai yare hoafimayu mbisei hehi asu ngüsüfoambe moaruwai-ane yaho hohoanimombohünda.

²⁹ Ro sihei ngüsüfoambe moaruwai-ane yaho hohoanimombo-yahipoani. Nga nindou ngörü ai ngüsüfoambe ranahambo moaruwai-ane mbüsümbui ranimbo hohoanimoayah.

Ro wandihoari ana sesi ra dagadimboyahi, nga asu nindou ngörü ai moaruwai-ane ehu ana, ngiri wandi ratüpuri ra gündeandi.

³⁰ Asu ro Godimbo hihifirihün hehea sesi ra sahasihani, asu nimboe nindou ngörü ai ro hihifimarihün ranahambo moaruwai-ane ehua?

³¹ Ranimboane asu se sesi ra dagüdi, hoe ndimindei, asu nine-moatükuni aho ra rawarihindi ra, munquambo Godimbo adükar-ani yahombohündambo-animbo randihindi.

³² Se nɛnɛ-moatükunɛ randɛhindühɛ Suda-anei, ahei ndifo-anei, asu Godɛndɛ nend-anei ranaheimbo hoeindɛhindühɛ moaruwai-ane mbɛseimboyei.

³³ Ro-amboanɛ munɔuambo nindou ai refemboayeɛ ranɛ hohoanɛmo-ane rarihe arɛhandɛ. Roana wandɛ fi ranahambo farihefembo yanɔɔri hohoanɛmoyoponɛ rarɛhe arɛhandɛ, nɔga wanɛ. Roana munɔuambo nindou ranaheimbo God ai

11

aboardambo-mbɛreandürɛ hohoanɛmo ranane ratüpurɛya arɛhandɛ. ¹ Se wandɛ hohoanɛmo ra süngundɛhi nɔgei, ro Kraɛsɛndɛ hohoanɛmo süngurɛhe arɛhandɛ nou.

Nɛmorehɛ ai mbɛro gabudɛfembo hoaf-ane

² Ro sɛheimbo hɛhɛfi-hɛhɛfayahandürɛ, sapo se munɔuambo si aho ra wambo hohoanɛmo-yahündɛrühɛ, asu ro sɛheimbo yamundɛhearühɛ sɛhei warambe masahandürɛ, ra süngurɛhü hei marɛhindambo.

³ Nɔga ro sɛheimbo ndanɛ-moatükunɛ ndanɛmboanahɛ ndondɛhi fɛfɛrɛndɛhindɛ asahɛ ra ndahurai-ane: Kraɛs ai munɔuambo nindou-yeɛ mbɛro-ani, nindowenihɛ ai ahandɛ nɛmorehɛ ranahandɛ mbɛro-ani, asu God ai Kraɛsɛndɛ mbɛro-ani.

⁴ Ranɛmboane nindou düdi ai nindou hɛmboahü mbɛro gabude haya, Godɛmbo dɛdɛbafɛfi asu Godɛndɛ hoafɛ hoafayu-ane ra Kraɛsɛmbo moaruwaimbo-rirühɛ nou-ani.

⁵ Nɔga asu nɛmorehɛ mamɛ ai ahandɛ mbɛro ra gabudɛfekoate dɛdɛbafɛfe arand-ane, asu Godɛndɛ hoafɛ hoafayo-ane ra ai ahandɛ anamɛndɛ ranahambo moaruwaimbo-rerɛhü nou-ane. Nɛmorehɛ ranai ana sapo amoanɛnɔnɔ-mbeyowa sei hehi, mbɛro foarɛhehindeimbɛ moanɛ anɛnɔnɔ nahurai-ane.

⁶ Nɛmorehɛ ranai ahandɛ mbɛro ranahambo gabudɛfembo wanɛndowohü ana, ai mbɛrɛnanɛnɛ ra bodɛfo kɛkɛrandühɛ tüpurɛmbɛrɛ-hendamboane. Nɔga asu nɛmorehɛ ranai ahandɛ mbɛro ra kɛkɛyo foarɛhefembo amoanɛnɔnɔndowohü ana, asu ai mbɛro ra gabudɛ-mbɛreandamboane.

⁷ Nɔga asu nindowenihɛ aiana ahandɛ mbɛro ra gabudeambui. Aiana sapo Godɛndɛ ndüreimbɛ asu nɔnɛndɛ nafuimbo sɛsamɛ nahurai-ani. Nɔga asu nɛmorehɛ ahandɛ ra süngumbo nindowenihɛ ai ndüreimbɛ-ndümbui.

⁸ Nɔga moai nindowenihɛ ai nɛmorehɛndɛ hamɛndɛnambo tüküfiyu, nɔga nɛmorehɛyo nindowenihɛ ranahandɛ hamɛndɛnambo tükümefeyo.

⁹ God ai moai nindowenihɛ ranahambo nafɛrürɛ nɛmorehɛ ranahambo fehɛfembohünda, nɔga wanɛ. Nɔga nindowenihɛ ranahambo fehɛfembohündamboyo nɛmorehɛ ra nafɛmarandɛ.

¹⁰ Nɔga-mayowamboane sünambeahɛndɛ nendɛ ai hoeifeyoanɛ, nɛmorehɛ ranai Godɛndɛ ratüpurɛ ratüpurayo ra nafuimbohünda, ai ahandɛ mbɛro ra gabudɛ-mbɛreandamboane.

¹¹ Nɔga Adükari-babɛdɛ anɛmboefɛ ranana nɛmorehɛ ai moai aheipoanɛmbo nɛboadeɛ rɛhündɛ. Asu nindowenihɛ ai moai ahamundɛpoanɛmbo nɛnɔnɔmo rundɛ, nɔga wanɛ.

¹² Nɔga God ai nɛmorehɛ ranahambo nindowenihɛ ranahandɛ finambo randɛ nafɛmaranda, nɛmorehɛ ranai tükümefeyo. Nɔga asu God ai haponda nindou ranahamumbo nɛmorehɛ-yeɛ furambe nafɛrapurɛ arandɛ. Asu munɔu-moatükunɛ ra Godɛndɛ süngu-ane tüküfearandɛ.

13 S̄heihōar̄i hoaf̄i ndanahambo t̄ur̄uboad̄ihind̄i: Ran̄imboane asu n̄imoreh̄i ai ahand̄i mb̄iro ra gabud̄ifekoate, nindou h̄imboah̄u God̄imbo did̄ibaf̄ife hoaf̄i ra aboed̄iyo?

14 Nindou s̄hef̄i hohōan̄imonambo yanḡir̄-ane s̄heimbo rahurai naf̄iyoarand̄i. Nindowenih̄i ai mb̄ir̄inan̄j̄ hoandar̄umb̄i ana, aboed̄i ham̄ind̄iyopōan̄i.

15 Nga asu n̄imoreh̄i ai mb̄ir̄inan̄j̄ hoandar̄umbayo ana, ranamboan̄i aboed̄i h̄imbombeyo-wamboane. Sapo ran̄i-moat̄ukun̄i ra God̄i ai ahand̄i mb̄iro gabud̄ifemboh̄unda masagado-ane.

16 Nga nindou mam̄i ai ran̄i-moat̄ukun̄i ranahambo hoaf̄indu hoanḡuh̄u ana, ai ranahambo ndore t̄umb̄ifoareand̄-amboane: Roanah̄i asu God̄ind̄i nend̄-anei ro moai nḡor̄u hohōan̄imo s̄nḡur̄ihu r̄ihund̄i.

Ad̄ukar̄ind̄i ses̄i ses̄imbo

17 Nga hapoana ro s̄heimbo bid̄if̄ir̄i moat̄ukun̄i yamund̄iheand̄uri samboanah̄i, nga asu se n̄ine-moat̄ukun̄i rat̄upur̄iyei ar̄ihund̄i rana-hamboh̄unda nḡir̄i ro s̄heimbo h̄ih̄if̄i-h̄ih̄if̄i-ndahand̄uri. Se God̄ind̄i hoaf̄i h̄imbōr̄imbo fand̄ihind̄uh̄i, asu se moaruwai hohōan̄imo af̄ind̄i hohōan̄imoaye i ra moai nindou far̄ihend̄uri rand̄i.

18 S̄heimbo ndan̄i hoaf̄i nda boatei hoaf̄inda samboanah̄i: Asu seana fand̄ihind̄uh̄i yik̄ur̄ub̄uye i wak̄ir̄ih̄i-nd̄uh̄anei. Ro ran̄i hoaf̄i ra rar̄ihe rahu-rai h̄imbōr̄imayah̄i, nga asu ro hoaf̄i ranahambo ak̄idou an̄ihond̄umbo-mar̄iheand̄i.

19 Nga awi an̄ihond̄u yik̄ur̄ub̄ufe hohōan̄imo t̄uk̄umb̄ifeyo-wamboane, sapa d̄udi s̄hei mbus̄umo an̄imboei ranai God̄ind̄i hohōan̄imo s̄nḡuar̄ihind̄i ra ndor̄ih̄i hoeimb̄ir̄i-hindamboane.

20 Ran̄imboane i asu se mam̄i fand̄ihind̄uh̄i, asu Ad̄ukar̄ind̄i ses̄i ra ndofe mam̄i n̄imar̄imbo ses̄ikoate-maye i.

21 Ranane i asu nindou mamam̄i se ses̄i ra s̄heipoan̄imbo sah̄um̄undi hehimbo, n̄imai sah̄usi ar̄ihund̄i. Ranane asu nindou bid̄if̄ir̄i ai moan̄i wembopo n̄imareian̄i, asu bid̄if̄ir̄i ai af̄ind̄i ham̄ind̄i sah̄usih̄i, hoe s̄im̄nd̄eih̄i, hohōan̄imo mam̄ikarand̄uri arand̄i.

22 Awi se ses̄i, ses̄i asu hoe s̄im̄ind̄i rambo ra wor̄ikoate-wamboyei? Asu se God̄ind̄i nend̄i ranaheimbo moanane i seimboyei, wandaf̄i mam̄i bid̄if̄ir̄i ranaheimbo ses̄i napokoate ai mamareia, amōan̄nḡambo-ar̄ihind̄uri. Ro s̄heimbo n̄nḡund̄ihe hoaf̄imandahand̄ur̄-a? Awi ro s̄heimbo h̄ih̄if̄i-h̄ih̄if̄i-mandand̄uriyo? Wan̄i yanḡir̄-ane.

23-24 Yamund̄ife hohōan̄imo nda Ad̄ukar̄ind̄i-mayo saham̄ind̄i heheambo-anah̄i, asu s̄heimbo masahand̄uri: Ran̄i n̄imbokoan̄i Sudas ai Ad̄ukar̄i Sisas̄imbo h̄ur̄ut̄umb̄i nindou-yomond̄i war̄ih̄umariramboyo asu ai bret mam̄i ra sem̄und̄u haya, God̄imbo h̄ih̄if̄ir̄ur̄i mbura, h̄if̄it̄re haya, hoaf̄iyuh̄u yahuya, “Bret nda wand̄i fisaf̄-ane, s̄ihamumbo far̄ihēfepur̄i-mboh̄unda. Ndan̄i-moat̄ukun̄i nda se randu ndund̄i, wambo hohōan̄imomboh̄unda,” mehu.

25 Ran̄iyu asu ses̄i ra sowas̄umo mburu, mare yare yahurai kap amboan̄i sem̄und̄u haya, hoaf̄iyuh̄u yahuya, “Kap ndanana God̄ind̄i s̄imbōr̄i hoaf̄i fem̄ind̄i s̄hefe moat̄ukun̄-ane, asu wand̄i hor̄inambo nḡin̄ind̄i t̄uk̄und̄ifemboe. Ndan̄i-moat̄ukun̄i nda se n̄in̄i-s̄imboan̄i-yomo as̄im̄ind̄imo ra se randu ndund̄i wambo hohōan̄imo-yond̄ir̄imboh̄unda,” mehu.

²⁶ Munnguambo si ra se bret nda sahüsi asu kap ndanambe sim'ndi ar+hündi ana, Adükarî ai yifimayu ranahambo weindahî hoafiyei rihündühanei. Rani+moatükunî ra se randîhi ngeianî, asu Adükarî ai hihîrîfi mbîkusuwamboane

Nindou ai Adükarîndî sesî moaruwaimbo-areandî ana, ai hüti-ani

²⁷ Rani+amboane nindou düdi ai ndofe hohoanîmo-koateyuhü, ai bret ra sesü, asu kap ranambe hoe sümündü arandî ana, Adükarîndî fi asu horî ra moaruwaimbo-reandühani, asu nindou ranai ahandî fi hüti-anandî.

²⁸ Nindou ai moanî ahandî fi ranahambo hohoanîmondu hoeindeandühi anîmbo, ai bret ra dedü asu kap ranambe hoe ndümündü ndandî.

²⁹ Rani+moatükunî ra rahurai-ane: Nindou düdi ai Adükarîndî fi ranahambo ndofe hohoanîmo türüfoefekoateyu haya, moanî sesî ra sesü, kap ranambo hoe simündî arandî ana, ai ahandî fi ra ahandîhoarî hüti-anandî.

³⁰ Sapo rani+amboanei nindou afîndî se anğünîmboyeihî, hamîndî kemîndîkoate-yeihî, asu bîdîfirî ai yifîmayei.

³¹ Asu sihîrî sihefîhoarî sihefî fi ranahambo türüfoarîhundühi, bret sahusifî, asu hoe asîmîndefî ana, Godîndî hîmboahü nğîrî hütîndefî.

³² Nğa asu Adükarî ai sihefî hohoanîmo ranahambo türüfoare-aminühî, aboedîkoate-mayowambo sihefî hohoanîmo nğorü-süngure arandî. Ai sihefîmbo rawareamun-anîmbo, asu sihîrî nğîrî hîfî ndanîhündambo nindou rawehîndî nou, ai-babîdî awarîndîhehundî.

³³ Wandafî mamî, rani+mayoamboane, asu se sesîmbohünda fandîhindühi ana, awi se sesîmbo mbîseimbo ra bîdîfirambo hîbadîhindürî hehimbo anîmbo, mamî dagüdi.

³⁴ Nindou düdi ai wembombonduhi ana, ai ahandî worambe anîmbo mbîsesüwamboane. Ranani+ambo asu se mamî fandîhindühi amboanî, asu nğîrî Godîndî papi+hoafî ranambe ngei. Bîdîfirî hoafî awi enğorosî, nğa asükainda tükündaheandüh-anîmbo ranamboanî dîdîboadîndîheamboyahî.

12

Yifiafî Aboedîndî+mayo rani+poanî rani+poanî ratüpuri+moatükunî

¹ Wandafî mamî, rani+poanî rani+poanî ratüpuri Yifiafî Aboedî sairandî ranahambo se ndorîhi fîfirîmbîrîhînda samboanahî.

² Horombo se Godîndî hoafî süngufekoate nîmboeiambe, rani+simboani ana munnguambo si maho ra sisamî god hoafîkoate, yifî nahurai menğoro, rani sowanamboyo ai siheimbo hürîhümündî-hündürî hei marîhünda, asu rani-sünğu hei marîhündî ra se fîfirîhimboanei.

³ Rani+amboanahî asu se ndani+moatükunî ranahambo fîfirîndîhindî asahî, ra ndahurai-ane. Asu Yifiafî Aboedî ranai nindou nğoründî fiambe amaro-ana, nindou ranai nğîrî hoafîndühîya, "Sisas ai moaruwaimbo-mbîfiyu-wamboane," mbüsü. Nğa asu nindou mamî ai hoafîyuhüya, "Sisas ai Adükarî-ani," ehu ana, asu ai Yifiafî Aboedîndî süngü yangğîr-ane hoafiyu arandî.

⁴ Yifiafî Aboedîndî ratüpuri ra afînd-ane enğorosî, nğa asu awi Yifiafî ranana mamî rani yangğîr-ane sagadürî arandî.

⁵ Adükarîndî ratüpuri ra rani+poanî rani+poanî ratüpuri-anesî, nğa asu Adükarî mamî ranahamboane ratüpuriyei arîhündî.

⁶ Rani+poanî rani+poanî ratüpuri nğînînd-ane, nğa God mamî ranai-ani nindou munğu ranaheimbo nğînîndî ra sagadürî arandî.

7 Yifiafi Aboedi ranane ahandi-mayo nginindi ra nindou mamami ranaheimbo tükufe arandi nindou munguambo farihefe-ndürimbohünda.

8 Nindou ngorumbo Yifiafi Aboedi ranai nginindi sagadowohane ndofe hohoanimo wataporimbo-yondürimbohünda. Nga asu nindou ngorumbo mare Yifiafi mamami ranai nginindi sagadowohane ndofe fifirife ranahambo wataporimbo-yondürimbohünda.

9 Yifiafi mamami ranane nindou ngorumbo anihondümbofe hohoanimo ra sagado arandi. Asu mare Yifiafi mamami ranane ai nindou ngorumbo nindou angünumbo-yeimbimbo didiboado-fendürirambo nginindi ra sagado arandi.

10 Asu nindou ngorumbo hepünifeimbi moatükuni refembo nginindi ra sagado arandi. Asu nindou ngorumbo Godindi hoafi hoafiyoy rambo nginindi ra sagado arandi. Asu ngorumbo ai Yifiafi Aboedindi-mayoyo asu moaruwai nendiyeyi-mayoyo ratüpuri ra türüfoefembohünda nginindi ra sagado arandi. Nindou ngorumbo rani-poanimbo hoafi hoafimbo nginindi ra sagado arandi. Asu ngorumbo rani-poanimbo hoafi hihirifeofe hoafi nginindi ra sagado arandi.

11 Yifiafi Aboedi mamami ranane ai rani-poanimbo rani-poanimbo nginindi ranahambo yare arandi asu ai-ane moanini ahandi hohoanimonambo yangiri nindou mamami ranaheimbo nginindi yibobearü arandi.

Munguambo sibirifi mamiranahandambo bidifir-anefti

12 Fi ra mam-anesi, nga asu ngorü-poani ngorü-poani moatükuni ra rani-fihipapireamboane. Ahandi rani-poani rani-poanimbo moatükuni afind-anesi, nga fi mamami rani-fihitüremarand-ane. Kraisi rahurai-ani.

13 Mamami rani-süngumboane munguambo sibirifi, Suda, Suda-yafe ndifo, moani ratüpuriyeyi-rihündeimbi, asu moani nimboeimbi nindou, sibirifi fi mamami rani-nambo hundürimayefi. Asu munguambo shefimbo God ai Yifiafi mamami ra masemuni.

14 Fi ranana moanini mamami moatükuninambo yangiriyopoani pare haya aninggo. Aiana afindi rani-poani rani-poani moatükuni ra papire mburamboane fi ra mamami nahurai aninggo.

15 Asu tijari ai hoafindowohüya, “Roana watijari-yahipoani, raniimboane asu ro fi ranahandi-yahipoani,” mbisimboesi, nga sapo aiana fi mamami ranahandamboane.

16 Asu himboambe ai hoafindowohüya, “Roana himboariyahipoani, raniimboane roana fi mamami ranahandi-yahipoani,” mbisimboesi, nga sapo aiana fi mamami ranahandamboane.

17 Asu fi mungu ranai himboari rani yangirayo ana, asu nüngunde himborimanda? Asu fi mungu ranai himboambe rani yangirayo ana, nüngunde fisijarü kamadada?

18 Fi mamami ranana ai yahurayipoani, nga God ai moanini ahandi hohoanimonambo rani-poani rani-poani moatükuni ra fi mamami rani-fihipapimareand-ane.

19 Nga asu fi mamami ranahandambo moanini mamami rani yangirayo ana, asu fi ranai nahü maninggoa?

20 Fi ranai moanini yare ningowan-ane, asu fi mamami rani-fihirani-poanirani-poani moatükuni ranai papire haya aninggo.

21 Ranimboane asu ngiri himboari ai watiharimbo hoafindowohüya, “Ro ngiri sihambo ndahamindihanini,” mbiso, nga wani. Asu ngiri mbiro ai tiharimbo hoafindowohüya, “Roana ngiri sihambo ndahamindihanini,” mbiso, nga wani.

22 Nga awi sihiri nahaninyo sihefi fi ranahambo ranana nginindeimbi-yoponi asefi, rani-moatükunî ranai fi ranifihî paiarikoate-ayo ana, asu ngiri fi ranai aboedi ndone ningo, nga wani.

23 Asu fi ranahandambo bidifiri moatükunimbo sihiri aboedi moatükunî-yoponi asefi, ranahamboanefi sihiri aboedi yihuruhu arihundi. Nga asu fi ranahandambo bidifiri amoanngimbü moatükunî ranahamboane aboedi didiboado-arihundi.

24 Fi bidifiri aboedi ra moani hinjngirihu arihundi. Nga God aiyu ahandihoari munguambo rani-poani rani-poani fi bidifiri ra fi mamî ranifihî mamabere hinjngimareandi. Raniyu asu fi bidifiri ranahambo moanane asefi ranahambo ai ndorihoeimbi hinjngire marandi.

25 Fi mamî ranai ngorü-poani ngorü-poanimbeyo yahuhayambo yare hinjngireambo-yuponi, nga fi mamî bidifiri, mamî bidifiri ranai mamî hohoanimo süngu simborî farihafirü-mbeyeia yahuhayamboyu yare hinjngimareandi.

26 Ranimboane fi ra ngorü mamî bidifiri asübusimboayo ra, asu fi mamî mungu ranai-amboani asübusiyowohane. Asu fi ra mamî bidifiri aboed-ane asefi ana, asu munguambo fi ranai-amboani aboedi hihifi-hihifiyowohane.

27 Ranimboane munguambo nindou se Kraisindi fi-anei animboei. Asu munguambo se andi fi bidifiri nou-aye.

28 God ai bidiframbo Kraisindi nendi-mayeî ranaheimbo rahurai yare hinjngimarearü. Weangurühdidi ranai Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi, ranikimnindi ranai Godindi hoafi hoafiyei-rihundeimbi, asu ranikimî ra yamundu-rundeimbi, asu hepünfeimbi moatükunî rarîhi-rihundeimbi, asu nindou angünumbî aboedirîhi-rihundeimbi, asu nindou farîhehi-rihundeimbi, asu munguambo ratüpuri aho ra hifandirühi-rihundeimbi, asu ngorü-poanimbo hoafi hoafiyoramboanei ranaheimbo hinjngimareandüri.

29 Awi nindou munguambo Kraisindi hoafi sahümundi hei-rihundeimbi yangiriyei animboeia? Awi munguambo Godindi hoafi hoafiyei-rihundeimbi nindou yangiriyei animboeia? Awi munguambo yamundîhi-rihundeimbi nindou yangiriyei animboeia? Awi munguambo hepünfeimbi moatükunî ratüpuriyê rihundeimbi yangiriyê animboeia?

30 Asu munguambo nindou ai angünümboeyimbo aboedi-fendürimbo nginindeimbi yangiriyê? Munguambo nindou ai ngorü-poanimbo hoafi ra hoafiyê-rihundeimbü yangiriyê? Asu munguambo nindou ai hoafi ra hihirifoadîhi hoafiyê-rihundeimbü yangiriyê? E! rani-moatükunî ra ai wani.

31 Se moani aboedi hamindi moatükunî ranî yangiri semindimbo ngusüfo pandihindi.

Sihihi nindou amurambo ngusüfo pandihumboane

Nga ro siheimbo nahaninyo aboedi hamindi nafî aho ranahambo nafuin-dahandürî samboanahi.

13

¹ Asu ro nindou ranaheimbo nindou-yei hoaf-ane, asu sünambeahindî nendi-yomondî hoafî ranane ra hoafiyahandürühî, asu ro nindou ranaheimbo ngusüfo pefekoate-ayahî ana, asu ro nümüsî fandîyoanî, moanî hoafayo hoanjo nahurai-ndamboyahî.

² Asu ro Godîndî hoafî hoafindahandürühî, Godîndî hohoanîmo dîbo engoro ra munğuambo fîfirarîheand-ane, asu munğuambo fîfirîfe ra fîfirarîheand-ane, asu ngîndî hamîndî anîhondumbo-rîheandühî asu nîmoei-wafu nîmaroanî hoafiyahanî gorügoanîndî aho-ane, asu ro nindou ranaheimbo ngusüfo pefekoate-ayahî ana, asu ro moan-anahî.

³ Ro wandî napo munğuambo masîheheandî ra napokoate-yeimbî nindou fehefendürîmbo yimbondîhe, asu wandî fi ra hîngîndîheandani nindou ai wambo haiambe mandundîranî hai tîkîrînda-ndîrîmboesi, nga asu ro ngorü nindumbo ngusüfo pefekoate-ayahî ana, ra ngîrî wambo aboedî fandîhendîrî.

⁴ Ngörümbo ngusüfo pare-randeimbî ai warî hoafeandüh-reandühî farîhendürî arandî. Asu ai moai nindou ngörümbo ngusüfoambe moaruwai hohoanîmoyu randî, asu ahandî fimbo moai borîyu randî, asu moai ahandî fimbo hîhîfî-hîhîfîyu randî.

⁵ Ai moai afîndî-afîndîyurandî. Asu ai moai ahandî moatükunîmbo yangîrî hohoanîmo pare randî, asu moai nîmehünou ngîndîyü randî. Asu ai moai nindou ahambo moaruwaimbo-marîhorî ranahambo hohoanîmoyu randî.

⁶ Asu ngörümbo ngusüfo pare-randeimbî aiana nîne-moatükunî moaruwai-ayo ranahambo moai hîhîfî-hîhîfîyu randî, nga aiana anîhondü hohoanîmo ranahamboane hîhîfî-hîhîfîyu arandî.

⁷ Ai ana munğuambo tînrîfo aho ra moanane yahu arandî, asu munğuambo si aho ra Godîmbo anîhondumbo-rîrî randühani. Munğuambo si aho ra God ai fandîhendîrîmbui yahuhayi, hîfandandühî asu munğuambo tînrîfo ra tüküfeyoanî, ai ngîndî nîngumboani.

⁸ Ngörümbo ngusüfo pefe hohoanîmo ra ai ngîrî awarîndîhoayo. Nga Godîndî hoafî hoafombo hohoanîmo ranana kîkîndamîndîmboe. Rani-poanîmo hoafîna hoafî hohoanîmo ranana moendîndîmboe. Fîfirîfe hohoanîmo ranana awarîndîhoemboe.

⁹ Munğu-moatükunî aho ra moanî bîdîfirî-bîdîfirî yangîrî-ane fîfirîhumboayefî. Godîndî hoafî hoafîmbo ranamboanî awi moanî bîdîfirî yangîrî-ane hefî hoafîyefî arîhundî.

¹⁰ Nga süngunambo nîne-moatükunî aboedî hamîndî-mayo ranai tükündîfeihî anîmbo, asu nîne-moatükunî moanî bîdîfirî-bîdîfirî yangîrî hohoanîmomayefî ranai awarîndîhoemboe.

¹¹ Horombo ro nîmorî-yahambe rani-sîmboanî wandî hoafî, hohoanîmo, fîfirîfe rani-moatükunî ra nîmorî nou rasüngumarîheandî. Nga hapondanî ana ro adükarî-yahühî nîmoakîdîbou-yei hohoanîmo ra hîngîrîheamboanahî.

¹² Haponda munğuambo moatükunî awi moai sîhîrî ndorîhu fîfirîhundî, nga hoehîmboambe nahurai-ane hoeirîhu arîhundî. Nga süngunambo anîmbo sîhîrî Godîmbo ndondîhurî ahandî ngusümborî ra hoeindîhumboyefî. Hapondanî ana moanî bîdîfirî yangîrî-ane fîfirîrîheandî. Nga süngunambo-anîmbo ro ahambo ndondîhinî fîfirîndîhinîmboyahî, ai wambo haponda ndore fîfirîrareandîrî nou.

¹³ Nga haponda ngim+ moatükun+ nda, God+mo an+hondümbofe ho-
hoan+mo, God+mo an+hondümbofehü h+mboyondombo hohoan+mo, asu
nindou ngorümbo ngusüfo pefe hohoan+mo ra moan+ koadürümbo-
koadürümbo yagod+mo. Nga ngim+ hohoan+mo ranahandambo,
ngorümbo ngusüfo pefemboane ai adükar+ ham+ndayo.

14

God+nd+ hoaf+ hoaf+mo hohoan+mo pand+humboane

¹ Muṅguambo si aho ra nindou bod+mondambo ngusüfo pefembo ho-
hoan+moyo humboane. Asu se Yifiaf+ Aboed+nd+mayo ng+n+nd+ rani
sem+nd+mo hohoan+mondei ngei. Nga God+nd+ hoaf+ hoaf+yorambo
ng+n+nd+ rani+mo se moan+ ngusüfo pand+hind+.

² Nindou düdi ai rani-poan+mo hoaf+nambo hoafayu ana, nindou
ranaheimbo hoaf+yundürü+h+yupoan+, nga ai God+mo yang+r-ani hoafayu.
Sapo hoaf+ ra nindou ranai ng+r+ fif+r+nd+hind+, nga ranana Yifiaf+
Aboed+mayo ranahand+ ng+n+nd+nambo God+mo yang+r-ani d+bo hoaf+
hoaf+yundo arand+.

³ Nga asu nindou düdi ai God+nd+ hoaf+ hoafayu ana, asu ai nindou
ranaheimbo an+hondümbofe ra ng+nem+nd+ndürü+h+ far+hendürü+h+, asu
ngusüfoambe aboed+ d+d+boado-rearühane.

⁴ Nindou düdi rani-poan+mo hoaf+nambo hoafayu ana, ai ahand+ fi
ng+nem+nd+mo yang+r-ani hoafayu. Nga asu nindou düdi ai God+nd+
hoaf+ ra hoafayu ana, asu hoaf+ ranai Krais+nd+ nend+ ranaheimbo
ng+n+ndamündür+mo.

⁵ Ro s+heimbo muṅguambo rani-poan+mo hoaf+nambo hoaf+ndei
sahehea hohoan+moayah+si, nga awi ro s+heimbo God+nd+ hoaf+ hoaf+y-
oramboanah+ hohoan+moayah+ habod+h+. Nindou düdi ai rani-poan+mo
hoaf+nambo hoaf+nduan+ asu nindou ngorü ai hoaf+ ranahambo
h+h+r+foefe hoaf+yonan+ an+mo, asu Krais+nd+ nend+ muṅguambo
ranaheimbo hoaf+ ra fand+hendür+mo. Nga nindou düdi ai God+nd+
hoaf+ weindah+ hoafayu ranana rani-poan+mo hoaf+nambo hoaf+mo
ngasündeamboane.

⁶ Wandaf+ mam+, awi ro s+heimbo sowah+ tükündaheandü+h+ rani-
poan+mo hoaf+nambo hoaf+indahandüran+ ra ro ng+r+ s+heimbo
fand+heandü+r+. Nga ro s+heimbo God ai wambo b+d+f+r+ moatükun+
weindah+mareand+r+ hoafi, fif+r+fembo moatükun+ hoafi, God+nd+ hoafi
hoaf+yorambo hoaf+ asu yamund+fembo hoaf+ ra ndahandüran-an+mo,
s+heimbo fand+hehe-andür+moayah+.

⁷ Hoahoango rakoate-randeimb+ moatükun+, nümüsi, fufuṅ+, mbon+faifai
ranamboan+ moan+ mam+ rahurai-ane. Ran+moatükun+ muṅguambo ranai
mam+kar+ hoaf+ndoan+ ra nüngund+hi nindou ai h+mbor+mandei hoafi
ahand+ rana?

⁸ Nindou ai yifiar+mo y+nafoaiyu-randeimb+ ai ndofe y+nafoaikoate-ayu
ra, asu nindou d+dai yifiar+mo napo ra d+d+boadomandea?

⁹ Moan+ mare yahurai-ane, asu se rani-poan+mo hoaf+nambo hoafayei
ra asu nindou amur+ ai nüngund+hi s+hei hoafi fif+r+nd+hinda? Ranana
se moan+po hoaf+ndamboyafi, nga s+hafi hoafi ranai moan+ weri-yafui nou
n+moamo ngomboe!

10 Yini, munqumbo hifi ndanithu rani-poani rani-poani hoafi afindane engoro. Nga asu moai mamami hoafi ranai ranahandambo nimini difirifekoate yangoro, nga wani.

11 Nga asu ro hoafi wataporayu ranandi nimini ra difirifekoate-ayah ana, nindou hoafayu ranai wandi nindou amurinduanu asu ro-amba ahandi nindou amurindamboyahi. Se rani-poani-mbo hoafinambo wataporindeiani siheimbo yahurai tukundifemboe.

12 Nga se-amboa Yifiafi Aboedindi-mayo nginindi ra semindimbo ho-anoimoyei arihundi rani-mboane asu se Kraisindi nendi fehefembo nginindi ra semindimbohunda tihirifondei ngei.

13 Rani-mboane nindou dudi ai rani-poani-mbo hoafinambo hoafiyu-randeimbi ana, ai hoafayu ranahambo Kraisindi nendi ranaheimbo hihirifoefe hoafombohunda nginindi ranahambo Godimbo didibafimbi-fiyuwamboane.

14 Asu ro rani-poani-mbo hoafinambo didibafeheandi ana, wandi yifiafi ranai-ane didibafefeyo, nga asu wandi hohoanimo ranai ana moani moaruwai titanimbo-reamboane.

15 Asu randifeyoani ra ro nungumandheha? Ro wandi yifiafi ranambo didibafinda-heamboyahisi, nga asu ro wandi hohoanimo ranambo amboani didibafinda-heamboyahi. Ro wandi yifiafi ranambo herunda-mboyahisi, nga asu ro wandi hohoanimo ranambo amboani herundamboyahi.

16 Godimbo se shafi yifiafi ranambo yangiri hihifariri ana, asu moaindi nindou-mayei ranai fandifeambe ngiri hoafindeih, "Anihondane," mbi-se se hihifiyafambe. Sapo se hoafayafi ranahambo ana nindou ranai moai firihi.

17 Godimbo hihifimbo didibafife shafi ra aboedi saf-anesi, nga ngiri nindou ngoru ranahambo ngininda-mindundi.

18 Ro afindimboanahi rani-poani-mbo hoafinambo Godimbo hoafiya arihandi ra siheimbo ngasundi-hea-ndurimboanahi asu ranimboanahi ro Godimbo hihifarihuni.

19 Nga Kraisindi nendi fandifeambe roana, moani nindou ai firihihindeimbi hondahufeimbi (5) hoafi yangiri yamundife-ndurimbo hohoanimoayahi. Nga asu hoafi moani afindi hamindi rani-poani-mbo hoafinambo wataporimboyo ho ana, aboedi hamindiyopoani.

20 Wandafi mami, se nimoakidibou hohoanimoayei nou hohoanimo-ndeimboeyi. Moaruwai hohoanimo aho rani-mbo se nimoakidibou nou hohoanimo-deih nimboui, nga asu shei hohoanimo ranana nindou boagiri nahurai-animbo se nimboui.

21 Ahinumbi hohoanimo suru papiranduh yahoya, "Rani-poani-mbo hoafi hoafumbi noundi yafambe sugu-ane, asu nindou amuriyeyi yafambe sugu-ane, rananmbo nindou ndanaheimbo ro hoafindahanduri-mboyahisi, nga asu ai ngiri wambo himboringei," mehu Adukari ai.

22 Nga ranane asu rani-poani-mbo hoafi hoafimbo nginindi ranai nindou Godimbo anihondumbofe-koate-mayei ranaheimbo nafuimbo moatukun-ane, nga asu anihondumbo-rihoreimbi ranaheimbo ana wani. Nga asu Godindi hoafi hoafimbo nginindi ahei mbusumo

ranai anihondümborihoreimbi aheimbo nafuimbo moatükun-ane, nga Godimbo anihondümbofe-koate-mayei ranaheimbo ana wani.

²³ Ranimboane asu Kraisindi nendi ranai mamühi fandihindani se rani-poanimbo hoafinambo hoafayei ana, asu fifirifekoate-yeimbi asu anihondümbofe-koate yeimbi ranai tükündahi siheimbo hoeindi hindürühi, ai ana hihindi-hihindiyeihanei mbiseimboyei.

²⁴ Nga munguambo Godindi hoafi rani yangiri hoafindeian-animbo, asu anihondümbofekoate-yumbü asu fifirifekoate-yumbü ai tükündifi-hündambo amboani asu ai hoafi ra himborindu haya moaruwai hohoanimomayu ranimbohünda ngusüfoambe afindi hohoanimondimbui.

²⁵ Rananimbo asu ahandi hohoanimo dibo menjoro ra weindahndeandühi, asu ai yiri yimbu pusinde nmandumbo Godimbo hohoanimonduwohü hoafindühümboya, “Awi anihond-ane, nga God ai se-babidi shei mbusümo anüngu!” mbüsümbui.

Godimbo ratüpurihohoanimo ra aboedi mbihowamboane

²⁶ Wandafi mamü, asu se nüngundühi ramandihinda? Munguambo se fandifeambe, nindou ngörü ai herü hohoanimonduhane, ngörü ai yamundiferambo hohoanimo hohoanimonduhane, ngörü ai God ai nini-moatükunimboyo hoafimbohünda nafuimayundoane, ngörü ai rani-poanimbo hoafinambo hoafimboane, asu awi asükaï sapo ai hoafiyumbi hihirife hoaf-ane, mungu rani-moatükuni ra hoafimbeyei-amboane. Mungu-moatükuni ra Kraisindi nendi ranaheimbo nginimbiramindüramboane.

²⁷ Nga asu nindou bidifiri ai rani-poanimbo hoafinambo hoafimbo hohoanimondeihü ana, moani nindou yimbundafandani asu ngimindimondani yangir-animbo rambirundamboane. Nga asu moani ngörü ai hoafindu kikindamüduani, ngörü ai hoafiyu-mbirandamboane. Rananimbo asu nindou ngörü ai nine hoafi ngörü ai hoafimayu ranahambo hihirifoare hoafimbiyu wamboane.

²⁸ Nga asu nindou ngörü ai rani-poanimbo hoafinambo hoafindüani ranahambo hihirife hoafimbo nindou ranihü ningokoate-ndüani ana, asu nindou ranai rani hoafinambo hoafindümbui, nga moani ai sisikoate nmandumbo-animbo ahandi fimboane asu Godimboane rani yangiri hoafimbiyu-wamboane.

²⁹ Yimbu ngimi nindou saf-animbo Godindi hoafi hoafimbo-mayo ra hoafimbeyo-mondamboane. Nga asu amuri bidifiri ai moani nimarimombo nine hoafi ai hoafayomo ranahambo tümbirundamboane.

³⁰ Nga asu nindou mamü wataporambe amaru ahambo God ai nafuidüani, asu nindou nüngumbo hoafayu ranai ahandi hoafi ra awi kikiimbiraminüdu-amboane.

³¹ Rani-süngumbo-animbo nindou munguambo mamani Godindi hoafi hoafindimondani, asu nindou mungu amarei ranai hoafi ranahambo fifirihindühi nginindi mbinimboei-amboane.

³² Godindi hoafi hoafimbo nginindi sowandümondeimbi nindou ana ai moani ranahandi nginindi ra hifandi-mbirundamboane.

³³⁻³⁴ Sapo God ai sihefimbo moai mamikariyo wakiferambo yifiriyu, nga moani aboedi ndorihefe ningomboane yifiriyu.

Kraisindi nendi mungu ai fandifeambe ana, awi nimorehi ai wataporandeimboyei, nga moani sisikoate nimandei. Kraisindi nendi

munguambo yahurai-ane rarihi arihündi. Nimorehi aiana ngiri hoafindei sapo Mosesindi ahinümbi hoafi hoafimayo süngu ai moani nindowenihiyomondi hoarehi nimboei.

³⁵ Nimorehi ai rani-moatükuni ranahambo fifierifehü türüfoefembo mbiseimbo ana, ai ahei nindowenih ranahamumbo worambe düdumbeyahi-puramboane. Nimorehi ai Kraisindi nendi fandifeambe botife hoafi ana, amoaniŋgeimb-ane.

³⁶ Awi Godindi-mayo hoafi ra siheimbo sowahindi botife homboyo? Awi asu hoafi ra siheimbo yangiri tükufemboyo?

³⁷ Nga asu nindou mamai ai rande hohoanimonduhüya, “Ro Godindi hoafi hoafiya-rihandeimb-anahi,” ehuyo, asu “Yifiafi Aboedindi fifierife masahamindihii,” ehü ana, refeana ai fifierimbreand-amboane, nga Adükari ai randihindi mehu hoaf-ane nda ro siheimbo sürü paparihandi.

³⁸ Nga asu nindou rani hoafi ranahambo himborikoate-ayu ana, asu se ngiri ahambo himborindei.

³⁹ Raniamboane wandafi mamai, Godindi hoafi hoafimbo hohoanimo ranahambo yangiri ngüsü pandihii ngei, nga asu se rani-poanimbo hoafina hoafimbo yowan mbiseimboyei.

⁴⁰ Kraisindi nendi fandifeambe mungu-moatükuni aho ra wudipoapondihii ndondihii randihindi.

15

Krais ai yifiyu hayamboyu asükaiyu botimefiyu

¹ Wandafi mamai, haponda ro siheimbo aboedi hoafi masahandüri ra asükainda hohoanimo botindhendüri samboanahi. Aboedi hoafi ra se sahümündi hehimboyei asu se ranihii nginindi maniboadei ranahamboanahi.

² Aboedi hoafi siheimbo ro bokarimari-heheandüri ranahambo nginindi kikhiriühümüdi aniboadei hei ana, ranambo se aboedambo-ndahimboyei. Nga refekoate-ndeiani ana, ngiri fandihendüri.

³ Ro hoafi himboriya heheambo masahamindihii ra siheimbo masahandüri ra ai aboedi adükari moatükuni hamind-ane: Kraisi sihefi moaruwai hohoanimo ra raguanambo-fembo-hündamboyu yifimayu, sapo Godindi hoafi yare hoafimayo süngu.

⁴ Ahambo honguambe sihehorane, asu ranambe ngimi nimbiyu mbura asükaiyu botimefiyu, Godindi hoafi yare hoafimayo süngu.

⁵ Raniyu asu ai Pitambo-so boatei tüküfi mburamboyu asu süngunambo ahandi 12 sünggurü-rundeimbimbo-so tükümefiyu.

⁶ Raniyu asükaiyu ahandi wandafi mamai 500 ngasündeandeimbi nindou ranaheimbo-so tükümefiyu. Nindou ra afindi ana animboei, nga asu bidifiri ana yifisafimaye.

⁷ Raniyu ai Semsimbo-so tüküfi mburamboyu asu süngunambo ahandi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-memo munguambo ahamumbo-so tükümefiyu.

⁸ Raniyu asu süngunambo hondü wambo-so amboa tükümefiyu. Asu ro furambe sanjorambo hapoadümboya wakemindi-ndirimbo nahurai-anahi.

⁹ Kraisindî hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomondî mbusümo ra akîdou saf-anahî. Wambo ana Kraisindî hoafi semündü hurandeimbi mbi sei dükandîhi-ndîrîmboyei sapo ro Godîndî nendî ranaheimbo moaruwaimbo-marîhearü hahî ranîmbohünda.

¹⁰ Nga God ai wambo moanî hîpoambo-mareandîra ranîmboanahî haponda ro Kraisindî hoafi sahamîndî ha-rîhandeimbayahi. Nga asu ahandî moanî hîpoambofe hohoanîmo ranai moai moanîmbofeyo, nga wani. Kraisindî hoafi sowandümo homo-rundeimbi bîdîfirî ai munğu moai ro ratûpurayahî nou yaru tîjîrifoyomo. Nga roana, wand-amboanî moai ratûpurîya rîhandî. Nga Godîndî moanî hîpoambofe hohoanîmo wandî flambe amarondîrî ranane farîhendîra ro rawarîheandî.

¹¹ Ranane hoafi ra ro hoafîyahembü hündîyo asu ai hoafîyomondeimbi hündîyo ra sapo mamî ranî hoafi ranîyo bokarî-marîhehundî ranahambo se anîhondümbö-marîhindî.

Sîhîrî yîfîhündî botîfe hoafi

¹² Krais ai yîfîmayua asu God ai honğuambeahîndî botîmarirî hoafi ra ro afîndîmbo hoafîyefî marîhundî. Nga asu nîmboe nindou bîdîfirî sîhei mbusümo anîmboei ranai hoafîyeihîya, “Nindou yîfîyoweimbi-hündî ana, ngîrî asûkaindo botîndîfeyo,” maseia?

¹³ Ranî hoafi ra anîhondümbayo-mbonana, God ai moai Kraisîmbo honğuambeahîndî botîrîrî.

¹⁴ Asu Krais ai yîfîhündî botîfekoate-mbeimbonana asu ro ngîrî nînîmbo hoafîyefî rîhunda asu se ngîrî nînîmoatükunîmbo anîhondümbö-rîhindî.

¹⁵ Rambefe-mbonanasi, asu ro Godîmbo tikai hoafîyefî-rîhundeimbi nindou tükümbayahu. Sapo ro ahambo anîhondümbö hoafîyefühî sefîya, “God ai Kraisîmbo botîmarirî,” asefî. Nindou yîfîhündî botîfekoate-mbeimbonana, God ai ngîrî Kraisîmbo yîfîhündî botîrîrî.

¹⁶ Nga God ai nindou yîfîyeimbîhündî ranaheimbo botîfendürîra koatembei-mbonana, asu Krais ai-amboanî yîfîhündî botîmbefipoanî.

¹⁷ Nga asu God ai Kraisîmbo yîfîhündî botîfikoateyu-mbonana, asu sîhei anîhondümböfe ranai sîheimbo mbafarî-hendürîpoanî. Nga seana sîhei moaruwai hohoanîmo ranaianîmbo kîkîhindamîndîndürî nîngomböe.

¹⁸ Asu anîhondümbö rambefembonana, nindou dîdîyei Kraisîmbo anîhondümbö-rîhorî mburîhü yîfîmayei ranai-amboanî moaruwaimboyahi.

¹⁹ Sîhîrî ana Kraisîmboanefî anîhondümbö-rîhurühî hîmboayahundo. Nga asu Krais ai sîhefîmbo ndanîsîmboanî yangîrî fehefemunîmbo hîmbombayefî-mbonana, asu nindou bîdîfirî sîhefîmbo hîpoanîmboembou-anei sahümuni.

²⁰ Hohoanîmo ra yahuraiyopoanî, nga wani. Nga anîhondüyo Krais ai yîfîyu mbura honğuambeahîndî God ai botîmarirî. Nümbürambeahîndî horombonambo sesîmbo moatükunî boatei nafaramîndo nahuraiyo God ai Kraisîmbo boatei yîfîyeimbî nindou ai yangîrî botîfekoate-yeiambe ahambo botîmarirî.

²¹ Nindou mamî ahandî süngu yîfîmbo hohoanîmo tüküme Feyo asu nindou mamî ai-amboanî ahandî süngu yangîrî botîfembo hohoanîmo tüküme Feyo.

22 Sapo nindou munḡu ai ra Adamḡndḡ sḡrḡhḡnd-anei yḡfḡmayu sḡḡḡu yḡfḡyei arḡhḡndḡ. Nḡa nindou munḡuambo Kraisiḡndḡ sḡrḡhḡnd-anei botḡimefiyu sḡḡḡu botḡiyahi arḡhḡndḡ.

23 Nḡa munḡuambo nindou mamḡ ahei botḡifeambe botḡindahumboyefḡ. Kraisi ai boateimayu asu ai asḡkaindu kudḡwam-anḡmbo asu nindou ahandḡ sḡrḡmayei ra munḡu botḡindahimboyei.

24 Rani-sḡmboan-anḡmbo munḡu-moatḡkuni munḡumboayo si ranai tḡkḡndḡfemboe. Rananḡmbo asu Kraisi ai sanendḡ, anani, kabomo ra hḡfandḡrundeimbḡ, munḡuambo ratḡpuri bogorḡmboayafu-ndeimbḡ, asu munḡuambo ḡḡḡḡndḡ hḡfandu-ndeimbḡ ranahamumbo hḡfḡnambo-ndeapurḡmbui. Rananḡmbo asu ai ḡḡḡḡndḡ hḡfandarandḡ ra Ape Godḡndḡ warḡwamḡ hḡnḡḡḡndeambui.

25 Awi ranambe ana Kraisi ai bogorḡmbondḡfi nḡḡḡu ḡḡḡḡmbo anḡmbo, asu God ai moaruwai nendḡ ranaheimbo hḡfḡnambo-ndeandḡrḡ haya Kraisiḡndḡ yirḡmbo hoarehḡ hḡnḡḡḡndeardḡmbui.

26 Amuri hḡrḡtḡmbḡ ranaheimbo hḡfḡnambo-ndeandḡrḡ ḡḡḡ-ḡḡḡḡmbo anḡmbo, asu sḡḡḡḡnambo hondḡ-anḡmbo yḡfḡ ranahambo amboanḡ hḡfḡnambo-ndeambui.

27 Godḡndḡ hoafḡ yare hoafḡyowohḡ yahoya, “God ai munḡu-moatḡkuni ahandḡ hoarehḡ hḡnḡḡḡmareandḡ,” meho. Nḡa God ai munḡuambo moatḡkuni ranambeyupoanḡ. Raniḡmbo-anḡmbo sḡhḡrḡ fifirḡndḡ-humboane, God ai munḡu-moatḡkuni ra Kraisiḡndḡ hoarehḡ hḡnḡḡḡmareand-anesḡ, ḡḡa asu ai moai ahandḡ hoarehḡ nḡḡḡu, ḡḡa wani.

28 Nḡa munḡu-moatḡkuni ra Kraisiḡndḡ hoarehḡ yangḡrḡndoan-anḡmbo, asu Godḡndḡ Nḡmori ranai sapo Afḡndḡ ai munḡu-moatḡkuni ahandḡ hoarehḡ hḡnḡḡḡmareandḡ rani-hoarehḡndḡmbui. Rananḡmbo asu God ai ahandḡhoarḡ munḡu-moatḡkuni aho ranahambo bogorḡ hondḡndḡmbui.

29 Nḡa asu yḡfḡyeimbḡ ai botḡifekoate-ayeḡ ana, asu nindou bḡdḡfirḡ aheḡmbohḡnda hḡmonḡ hundḡrḡyeḡ arḡhḡndḡ ranai nḡḡḡurḡhi-ndḡhḡyeḡa? Asu yḡfḡyeimbḡ ai botḡifekoate-ayeḡ ana, asu nḡmboe nindou bḡdḡfirḡ ai aheimbo fehḡfe-dḡrḡmbohḡnda hḡmonḡ hundḡrḡyeḡ arḡhḡnda?

30 Asu yḡhoefḡmbo amboa. Ro Krasḡndḡ ratḡpuri ratḡpuriḡmayefḡ asu nindou bḡdḡfirḡ ai munḡuambo si aho ra moaruwaimbo-rḡhimunḡ hei arḡhḡndḡ. Asu yḡfḡyeimbḡ nendḡ ranai asḡkaiyo botḡifekoatembo-ayeḡ ana, asu ro nḡmboe moanḡ ndarḡhu anḡmboefa?

31 Wandafḡ mamḡ, munḡuambo si aho ra ro yḡfḡmbo nahurairya arḡhandḡ. Ra anḡhond-ane. Se munḡuambo Sisas Kraisi-babḡdḡ anḡboadeḡ ranḡmboanahḡ ro sḡheimbo hḡhḡfi-hḡhḡfḡyahḡhḡ weindahḡ rarḡhe hoafe-handḡrḡ.

32 Efesus ḡḡoafḡhḡ ro nḡmambeahḡndḡ nḡnḡhondḡ-babḡdḡ nahurai yḡfiarḡmayahḡ. Raniḡmbo-hḡndambo nḡndouyafe hohoanḡmo sḡḡḡu ro nḡnḡ-moatḡkuni aboedḡ mandahamḡndḡha? Nḡa asu yḡfḡyeimbḡhḡndḡ nḡndou ranai asḡkaindeḡ ḡḡrḡrḡ botḡindahḡndḡ hoafḡ ra anḡhondayo ana, ambesḡ, ḡḡa sḡhḡrḡ moanḡ, “Sesḡ dagudifḡ, hoe ndḡmḡndefḡ raraḡndḡhu ḡḡefḡmboane. Nḡa sḡmbu ana awi sḡhḡrḡ yḡfḡndemboyefḡ,” hoafḡ mamḡ hoafḡmayo sḡḡḡu.

33 Se tḡkai hoafḡ anḡhondḡmbo-ndḡhimboyeḡ. Sḡhḡrḡ sḡhefḡ wandafḡ moaruwai-mayeḡ rani-babḡdḡ ahahabodefḡ ana, asu ai sḡhefḡ hohoanḡmo aboedḡ ra moaruwaimbo-ndḡhimunḡmboyeḡ.

³⁴ Se wud+poapond+hi hohoan+mondeih+ asu moaruwai hohoan+mo ra rühüsafi h+n+ng+nd+hind+. Nindou b+d+fir+ seana moai awi God+mbó f+fir+hor+. Ranahandambo se amoan+ng+mbeyei-amboane.

Fi asúkaiyo botefeyo ranana ngorü-poan+amboane

³⁵ Nindou b+d+fir+ ai düdudahindüh+ an+mboya, “Nindou y+f+hünd+ ra nüngund+hi asúkai bot+mandahinda? Fi ra asúkaindo bot+nd+feyowohü nüngu-nahurai fi ndem+nd+ haya tükünd+fe man+ngoa?” mb+seimboyei.

³⁶ Ranana h+h+nd+ hoaf-ane? Se ra f+firowamboanaf+ n+n+moatükun+ hoar+ hifambe h+fi kararowand+ ranai y+f+koate-nahuraiayo ana, asu ai ng+r+ yang+r+ aboed+ tükünd+feyo.

³⁷ Se kon+yo asu n+n+ mang+r+yo h+farowand+ ra moai emündü düdüdü kameih+ h+firowand+, nga hoar+ yang+r-ane h+fi kararowand+.

³⁸ Ranana asu God ai hohoan+momayu süngu düdüdü emündü napo ra ran+fih+ papareand+. Ranai mungu n+ne-moatükun+ mamam+ hoar+ ranaheimbo ran+poan+mbó ran+poan+mbó düdüdü, emündü ra sagadüri arand+.

³⁹ Mungu-moatükun+ yang+r+ n+ngo haya hoahoango-randeimb+ ranahei fisaf+ ana mam+ simogod+ yang+r+yopoan+, nga wan+. Nindou ai ngorü-poan+mbó fisaf-ane, n+n+hond+ ai ngorü-poan+mbó fisaf-ane, ndu napo ai ngorü-poan+mbóane. Asu kin+ ai ngorü-poan+mbóane.

⁴⁰ Sünambeah+nd+ moatükun+ fi-poan+mbóane, asu h+fi ndan+hündambo fi-poan+mbóane. Nga asu sünambeah+nd+ moatükun+ ranai ngorü-poan+mbó fiyomboane, asu h+fi ndan+hündambo moatükun+ ranai ngorü-poan+mbó fiyomboane.

⁴¹ Hüf+ham+nd+ ai-amboan+ ahand+ ran+poan+mbó fi anand+. Amoamo ai-amboan+ ahand+ ran+poan+mbó fi anand+. Asu mupui amboan+ ran+poan+mbó fi anand+, nga asu munguambo mupui ra b+d+fir+ ai ngorü-poan+mbó fiyo asu b+d+fir+ ai ngorü-poan+mbó fiyo ra hoangomboane.

⁴² Moan+ yahurai-an+mbó nindou y+f+yeimb+hünd+ asúkaindeih bot+ndahinda tükünd+femboe. Fi ra asamboefeyo ranan+mbó ai sümboyo-randeimb-ane. Nga asu fi ranai yang+r+rambofe tükufeyo ranai ana sümbokoateyo-randeimb-ane.

⁴³ Fi asamboefeyo ranana wos+hoafor+ h+mboyowohü hoafend+yowohane. Nga asu fi yang+r+ botefeyo ranana moan+ aboed+ h+mboyowohü ng+n+nd+ tüküfeihane.

⁴⁴ Fi asamboefeyo ranana h+fi ndan+hündambo fi yang+r-ane. Nga asu fi botefeyo ranana sünambeah+nd+ fi-ane.

H+fi ndan+hündambo fi-poan+mbóane, asu sünambeah+nd+ fi-poan+mbóane rehayamboane an+ngo.

⁴⁵ Sapó God+nd+ hoafi yare hoaf+yowohü yahoya, ‘Weangurüh+d+d+ nindou, ahand+ ndür+ Adam ana, nindou yang+r+ n+ngombo tüküme fiyu,’ meho. Nga asu ngorü Adam, Krai, aiana yang+r+ n+ngombo yifiafi saimboyu tüküme fiyu.

⁴⁶ Yifiafi hoearambe fi ranai moai raboatei tüküfeyo, nga wan+. Nga h+fi ndan+hündambo fi ran+boatei tüküfeyoane, asu süngunambo yifiafi fi ranai tüküme fiyu.

⁴⁷ Weangurüh+d+d+ Adam aiana h+fi+hünd+yu tüküme fiyu. Nga asu süngud+d+ Adam ana sünambeah+nd+ tüküme fiyu-ani.

48 Hifi ndanihündambo nindou ana sapo nindou hifinambo nafiyumbihündi-mayu nahurai-anei. Nga asu nindou sunambeahindi aiana sapo nindou sunambeahindi tüküme fiyu nahurai-anei.

49 Hapondani ana shiri nindou hifinambo nafiyumbi-mayu rana-handi fi-hoeari-yefomboanefi, nga mare yahurai-animbo shiri nindou sunambeahindi tüküme fiyu rahurai fi-hoeari-ndembo yefi.

50 Wandafi mamí, hoafi nda ndahurai-mayowamboanahi hoafehanduri. Nindou hifi ndanihündambo safi hori rani-finambo tüküfimbí nindou ranai ana ngiri God nginindi hifandarandi ranambe ngu. Asu nine-moatükuní sümboyo-randeimbi ra asu ngiri nine-moatükuní sümbokeateyo-randeimbi ra ndemüdu.

51-52 Dibo hoafi mengoro nda himborindei, nindou muñguambo shiri ngiri yifindefi. Nga muñguambo shiri ngorü-süngundahundühi animbo rani-poanimbo findefi hohu tükündahumboyefi. Nimehünou, himboari dikirihu afarihumindefi nou bidifiranambo fufunji ai hoafindoani simbori tükündahumboyefi. Sunambeahindi fufunji ranai hoafindoani animbo nindou yifiyeimbihündi ranai asükaindei botindahimbo yei, asu muñguambo shiri moani rani-poanimbo tükündahumboyefi.

53 Sümboyo-randeimbi fi ranana ngorü-poanimbo findo haya sümboyokoate-randeimbi tükümbifeyo-wamboane. Nga asu yifiyo-randeimbi fi rananimbo ngorü-poanimbo findo haya yifiyo-rakoate tükümbifeyo-wamboane.

54 Ranimbo sümboyo-randeimbi fi ranai sümboyo-rakoate findoani, asu yifiyo-randeimbi fi ranai yifiyo-rakoate findoan-animbo, asu Baiborambeahindi hoafi ranai anihondü tükündifemboe. Ai yahoya, "Yifi ai awarihoeihü yanggiri koadürümbo niñgombo ranai harihoai tüküme feyo!" meho.

55 "Yifi se, naha shafi harihefembo ngininda?

Yifi se, naha shafi nginindi moaruwaimbofe ramboa?"

56 Moaruwai hohoanimo, ra yifindi moaruwaimbofe nginindi niminduhane. Ahinümbi hohoanimo ra nindou-yafe moaruwai hohoanimo nafuiyo arandi rananimbo asu nindou ai moaruwaimbondahimbo yei.

57 Sifehi Adükari Sisas Kraisindi nginindinamboyu God ai sifehimbo ramareamuna yifari-ambeahindi hamarihundi. Nga ranimbo-hündamboanimbo shiri Godimbo hihifindihurimboane!

58 Wandafi mamí, ranimboane se akidou-amboani bübürindeimbo yei, nga se moani nginindi hamindi ni boadei. Se muñguambo si ahora Adükari rati puri tigi rati fondei ndühündi, nimboe sapo ndani-moatükuní nda se firi hini. Se Adükari rati puraye ra ngiri moanimbondifeyo.

16

Godindi nendi fehefembo kaki

1 Hapondani kaki Godindi nendi Sudia hifihü amarei ranaheimbo fehefe-ndürimbohünda gugurifembo hoafinda samboanahi. Kraisindi nendi Garesia hifihü amarei aheimbo hoafimayahi nou se-amboani rasüngundihindi.

2 Muñguambo Sande aho rananimbo nindou muñguambo mamami se kaki masahümüdi ranahandi saimbo shihei worambe bidifiri digehindi.

Rananimbo süngunambo ro tükündaheandani, aheimbo kaki gugurife segudürimbo ra se ngiri afuri kokopondühündi.

³ Ranihü ro tükündaheandüh-animbo nindou se dibonimehüpuri ranai sihei-mayo kaki gugurimarihindi ra sowandümo houmbo koandiheheapura wandi-mayo ahamundi fimbo pas kameih Serusarem ngoafinambo mbihanimo-ndamboane.

⁴ Nga asu ro-amboa hohoanimo-yahaniwani ahanih ana, nindou ranimemo ranai ro-dibo mbikosomo-ndamboane.

Porindi hohoanimo

⁵ Awi ro Masedonia hifi mbusümo nafindahe hehea siheimbo sowahi tükündaheamboayahi, nga ro Masedonia hifinafi homboanahi hohoanimoayahi.

⁶ Awi ro moai fifirihendi, nga se-babidi akidou nimboahani ngisihari tükefeyo ra aboedinnaan mangahiyo, nüngumandahe. Se-babidi nimboa mbundaha asu ro nin-nafiyu hombo hohoanimoarandiri rananimbo se wambo nafi hombo mbifarihendi-ramboane.

⁷ Roana se-babidimbo akidou yangiri nimarimbo ana moeisahi. Nga awi roana se-babidi gedühi ningomboanahi hohoanimoayahi, Adükari ai raworafo ehu ana.

⁸ Nga awi roana, Efesus ngoafihü ndanihü nimandihani Suda-yafe adükari si Pendikos* ra tükündifeyoan-animbo ndamboayahi.

⁹ Nimboe sapo God ai nimorehi nindowenih afindi aheimbo ahandi nindoumbofe tüküfembohünda wambo fondi masendimbo wambo. Nga asu nindou afindi ai wambo ndanihü hürütarihündiri.

¹⁰ Nga asu Timoti ai rühi sihei nafindüfiyuani wani, se ndahorimindei worinindihoran-animbo ai se-babidi aboedi yihimbokoate mbünnguwamboane. Nga ai-amboani mare ro raweheandi nou Adükarindi ratüpuriyu-randeimb-ani.

¹¹ Nga asu nindou ngörü ai ahambo yowan moanindi nindou-ani mbüsümbui. Nga se ahambo moani aboedi fandihedorani ngusüfoambe afure küre haya mbüsünüwamboane. Nga ai wandafi mamidi bidingiri babidimbo mbisinimonda sahehea himboyaha-purühanahi.

¹² Haponda wandafi Aporosindi hoaf-ane siheimbo hoafayahi nda: Ro ahambo wandafi mamidi bidingiri-babidi siheimbo süni hoeimbireandüri sahehea hoafiya-handowohanahi. Nga ai hombo moei yahumboani, awi hapondanambe ana. Nga awi ai ninisimboaniyo hombo nafi engoro ana, ai ngumbui.

Bidingiranimbo hoafi

¹³ Se hibadihündühi anihondümbofe hohoanimo nginindi kikihindühümüdi nimboei. Se yihimbokoate moani nginindi nimboei.

¹⁴ Se ratüpurindeih ra sihei ngusüfo pefe hohoanimo ranambo yangiri-animbo ratüpurindei ngei.

¹⁵⁻¹⁶ Wandafi mamidi, sapo se Stefanas asu ahandi worambeahindiyei hoafi ra fifirihindi. Sapo ai boateiyei Akaia hifihü Kraisiambo anihondümbo-rihindeimb tükümehind. Ai Godindi nendi ranaheimbo fehendürimbo ratüpurü ra refembo afindi hohoanimoeyei arihündi. Wandafi mamidi, ro haponda siheimbo hüti-hoafayahandüri se-amboani

* 16:8: Pendikos ai Suda-yafe adükari si nübürambeahindi sesi yimungu-remindimbo si-ane.

yahurai nindou-yomondi hoarehi nimbœi. Asu nindou dudi ai-babidi farihoundurihi houmbo ratupuriyomo arundi amboani kameihi.

¹⁷ Stefanas, Fortunatus asu Akaikus ai sihei fondihumbo sapo se ndanihu sifokoate-mayei ranimbo asu ai wambo sowana masifomo-ndamboanahi hihifi-hihifayah.

¹⁸ Aiyomo wambo wandi ngusufoambe ndoru kumarundi rã sapo sheimbo ramarundi nou. Nindou yahuraimbo-animbo nindou aboed-anemo mbisefi hohanimo-ndefomboane.

¹⁹ Esia hifambe Kraisindi nendi amarei ranai sheimbo hihifarihunduri. Akwira, Prisira-anafe, asu Kraisindi nendi ahafe worambe fandihi nimarei arihundi ranai-amboani Adukarindi ndurinambo sheimbo hihifarihunduri.

²⁰ Asu wandafi mamã mungu ndanihundambo amboani sheimbo hihifarihunduri. Se Kristeniyafe hohanimo sũngu simbori wakikhurindei.

²¹ Ro Por-anahi wandi warinambo sheimbo hihifi hoafi nda sürũ paparihandi.

²² Nindou dudi ai Adukarimbo aboedi hohanimo-yondokoate-ayu ana, ai moaruwaimbo-mbifiyuwamboane. Adukari, se mborai!

²³ Adukari Sisasi ana sheimbo moani hipoambo-mbireandur-amboane.

²⁴ Munguambo se Sisasi Krais-babidi animboei sheimbo ro ngusufo parariheanduri.

2 Korin Pas yimbu Por ai Korin+hündambo sürü papimarandi

¹ Karıhasıhandürı, wandafı mamı, ro Por-anahı sapo God ai wambo moanı ahandı yifırı süngu Sisas Kraısındı hoafı semındı ho rambohünda kafoare hınıngı-mareandı. Ro asu sıhefı wandafı Timoti-dıbo Godındı nendı se Korin njoafıhü amarei-anei, asu muıguambo Akaia hıfambe amarei rananei, sıheimbo muıguambo pas nda sürü papırıho koararıhehoandı.

² Sıhefı Ape God asu Adükarı Sisas Kraıs ai sıheimbo moanı hıpoambo-ndıneandürühi nıgusüfoambe afurıfe kifeımbı hohoanımo mbısabıneandür-amboane.

Godımbö Por ai hıhıfımarürı

³ Awi sıhırı Adükarı Sisas Kraısındı God asu Ape ranahambo aboedani mbısefımböane. Ai hıpoambo-reandeımbı Ape-ani asu nıgusüfoambe afurıfe kifeımbı hohoanımo muıngu ra sai-randeımbı God-ani.

⁴ Aiani yıhoefımbö-so nıne tınrıfıo afındı tüküfeyoanı nıgusüfoambe afure küreamunı arandı. Rananımbö asu ro mandıho nındou bıdıfırı aheimbo sowahı tınrıfıo tükefeyondürı ranaheimbo hohoanımondehühi nıgusüfoambe afurındıho kündıho-ndürımböyehı sapo ro yıhoehıhoarı Godındı-mayo nıgusüfoambe afurıfe kife hohoanımo sahoamınde hoambo nahuralı wambo.

⁵ Kraısımbö sowahı tınrıfıo afındı tüküfeyoanı semündü marandı asu ranane ro-amboanı sahoamınde arıhoandı. Rahurai-ane Kraısındı nıgusüfoambe afurıfe kifımbı hohoanımo afındı ranai yıhoehımbö-so tüküfeyomuna sahoamünde arıhoandı.

⁶ Asu yıhoehımbö-so tınrıfıo afındı tüküdfeyoanı ro sıheimbo hohoanımondemboyehı sıhei nıgusüfoambe afurıfe kifemboane, asu rananımbö God ai sıheimbo aboedambo-ndeandürümbü. Nıga asu God ai yıhoehı nıgusüfoambe afurıfembü hohoanımo küreamunı ana, asu sıhei nıgusüfoambe afurıfendürımbö kameihane. Ranımbö ro tınrıfıo masahoamındeı nahuralı se moanane sei hehi nıgıneındı anımböei hei ana, God ai sıhei nıgusüfoambe hohoanımo afure küre arandı.

⁷ Ro sıheimboya se nıgıneındı mbınıboadeia sehohoa anıhondümbö-rıhorühanehi. Ranımbö-hündambo ro rarıho fıfırıhoamboanehi, se ro-babıdı tınrıfıo sahümundıanı asu se-amboanı nıgusüfoambe afurıfe kifımbı hohoanımo ra ro asahoamındeı nou ndahümundımböyehı.

⁸ Tınrıfıombü moatükunı Esia hıfambe wambo tükümeferı rana-hamboanahı ro wandafı mamı sıheimbo hoafındahandüra se rana-hambo fıfırımbırıhında saheheamboanahı. Ranühi wambo tınrıfıo afındı hamındı tüküfendırühıyo asu wandı nıgıneındı nıngombo ratüpürı hohoanımo ra muıguna hıfınamareandı. Ranıyahı asu ro nıgırı yangırı aboedı nımböahı saheha hoanımomayahı.

⁹ Ranıyahı asu ro hohoanımoयहानी wandı fıambe tınrıfıo afındı tükümeferıyowa yıfındamboyafı masahı sapo nındou kot hıfandı-randeımbı ai hoafıyuhüya, se yıfındamboyafı, ehu nahuralıyo tükümeferı.

Nga asu rani-moatükuni yihoeñimbo tükimefeyo ra yihoeñi fimbo hohanimokoate-ndehühi, ro God yifihündi botire-randeimbi-mayu rana-hambo yanggiri-animbo hohanimo-ndefomboane.

¹⁰⁻¹¹ Rani-moatükuni moaruwai ranai yihoeñimbo hifokoefemunimbo mayoyosi, nga asu God ai yihoeñimbo ranambeahindi aboedambo-mareamuni. Mande ai-animbo süngunambo aboedambo-ndeamunimbui. Asu se yihoeñimbo farihemunühi Godimbo didibafayahünda ana, ro ahambo nginindi anihondumbo-rihurühi sefiya, “Ai yihoeñimbo aboedambo-ndeamuni ngu,” asefi. Rananimbo hohanimo-yahümunühi amboani asu Godimbo hihifi-mbirihor-amboane ai yihoeñimbo afarihemuni ranimbohünda. Ai nindou afindiyei didibafiffe süngu yihoeñimbo hipoamboreamunühi mafarihemuni.

Por ai hohanimo ngorü-süngumareandi

¹² Ndanimoatükuni ndanahamboanahi ro hihifi-hihifiya arihandi: Wandi hohanimoambe yare hoafimeyondiri ro Godindi-mayo sürühoeimbi hohanimo hohanimoya marihandi. Hifi ndanihündambo nindou-yafe fifierenambo wambo moai ranai hohanimo ranai rareandira tüküfeyondiri, nga wani. Nga Godindi hipoambofe hohanimo ranai wambo ramareandira asu ro nindou-yei mbusümo mbumundi hohanimo rani-süngu yanggiri mahahabodhi. Siheimbo-poanimbo ro yahurai ramarihendüri hahi.

¹³⁻¹⁴ Ro siheimbo pas sürü papiritho arihandi ra se hoeindhi mbundühi hoafi ra fifierindihimboyei. Hapoana hoafi ra se akidou yanggiri fifierihindi. Nga se ro hoafayehi nda munguambo fifierindihindühi hohanimombeyei-amboane sehehoamboanehi. Ranimbo Adükarai ai kosimbo si ra tüküfeyoambe-animbo ro siheimbo hihifi-hihifinda-hoandürimboyei mare yahurai-animbo se yihoeñimbo hihifi-hihifinda-hümunimbomei.

¹⁵⁻¹⁶ Ro rarithe hohanimoyahiya, ai wandi hohanimo wudüpoapondhi fifierindihindi sahehea horombo ro siheimbo sowana sifomboanahi masahi. Ro Masedonia hifinambo hafohü kosohü siheimbo hoeifendürimbo asahi, asu se wambo Sudia hifinambo hombo mbifari-hehindiramboane saheheamboyahihohanimomayahihohanimo. Rananimbo se wambo yimbumbo hoeindihindirühi hihifi-hihifimbeyei-amboane masahi.

¹⁷ Horombo ro siheimbo yimbumbo hoeifendüri horombo hoafirthe masiheheandi-yosi, nga wani. Nga ro wandi hohanimo ngorü-süngumarihendi. Ro yimbu hohanimo-yahaimbi-mbayahiyoy? Ro hifi ndanihündambo nindou nou moai mami simboani wandi horombo hoafirthe masiheheandi ranahambo yini sa asu wani sa rihandi, nga wani.

¹⁸ Sihiri Godimbo anihondumbo-arihuri nou asu se wandi hoafi amboa anihondumbo-ndihimboyei. Munguambo hoafi ro siheimbo asahandüri ra yini ranane asu wani ranane ra ai wani.

¹⁹ Ro Sairas, Timoti-babidi siheimbo Godindi Nimori Sisas Krais rana-hambo hoafimehundüri, aiana yini yahu, wani yahu-randeimbi-yupoani. Nga mami hohanimo yanggiri-ani hohanimoyu arandi.

²⁰ Nga asu Godindi horombo hoafi afindi ra yangoromboane, nga ranane asu Sisas Kraisindi süngu-ane horombo hoafi mungu ra anihondumbo tüküfe arandi. Ranane asu sihiri Godindi hoafi himboriyefühi asu Sisas Kraisindi süngu hoafiyefühi, “Anihond-ane,” asefi God ai adükar-ani hoafimbohünda.

²¹ God aiani yihoefimbo se-babidimbo nginindi kikhiramündümuna asu shiri Krais-babidi nginindi animboefi. Asu ai shefimbo ahandi ratupuriimbo amboani kifoare hini ngimareamun-ane fi.

²² Aiyu ai ahandihoari shefimbo dibonyumuni hini ngireamuni haya asu ai Yifiafi Aboedi ra shefi hohoanimoambe hini ngimareandi. Yifiafi Aboedi ranana sapo God ai shefimbo aboedambo-femunimboayo ranambo nafuimbo-hündamboane.

Por ai moai aheimbo sowana asukai hu

²³ Nga ro anihondumbo hoafi hoafayahi nda God ai anihond-ane mbüsü nginindamündumbui. Nga ro sheimbo didi tñiri fo afindi segodüripoani saheeamboyahi asu ro hombo hoafimayahi shei ngoafi Korininambo asukai sinikoate-mayahi.

²⁴ Shei anihondumbofofe ranana ro hifandi-handürüh-yahipoani, nga wani. Shei anihondumbofofe hohoanimo ranamboanei se-amboani sheihoari nginindi kikhiri hümündi animboei. Rananehi asu ro shei hihifi-hihifi hohoanimo ra botifembohünda se-babidimbo ratupuriye arihoandi.

2

¹ Ranimboyahi ro moani wandi hohoanimonambo yangiriya, awi ro ngiri aheimbo sowana gadi asukainda nginindifimbi hoafindahandürani, afindi hohoanimondei sahehea hohoanimoyahi.

² Asu ro sühühühi sheimbo ngusüfoambe afindi kifimbi hohoanimo mbasahandüri-mbonana, asu nindou mamai ai ngiri wambo hihifi-hihifimbohünda farihendiri. Nga se yangiri-anei wambo hihifi-hihifi moatükuni randihinda hihifi-hihifayahi.

³ Seana wambo hihifi-hihifiyahündüri-rühündeimbi nindou-anei. Ranimboanahi asu ro sheimbo sowana sini sheimbo ngusüfoambe afindi kifimbi hohoanimo ra segodürimbo moei asahi. Ranimbohündamboyahiri ro horombo sheimbo pas sürü papirih koamartheheandi. Ro nini-moatükunimboyo hihifi-hihifayahi ana, asu se-amboani ro babidi ranahambo hihifi-hihifiyeihanei. Rani moatükunimbo sheimbo muñguambo anihondumbo-riheandürimboanahi.

⁴ Horombo sheimbo pas sürü papirih koartheheandi simboani ana wandi ngusüfoambe tñiri fo afindi nimarwohüyo asu asübusümbi hohoanimo ranai tüküfhiyo ro aranimbo-aranimboya wakimartheheandi. Se tñirifombü hohoanimo-mbeyeia sahehea pas ra sürü papirihamboyahipoani. Nga se wambo ro sheimbo hohoanimo afindi hohoanimo-arihandüri ra firi mbirihinda saheeamboyahi parthe koamartheheandi.

Nindou ai sheimbo moaruwaimbo-mareandüri ranahambo amboawi mbisei-amboane

⁵ Nindou ai ngusüfoambe afindi kifimbi hohoanimo wambo yangiriyopoani masendiri, nga sheimbo muñguamboyo masagadüri. Ro rani moatükunimbo afindi hoafimbo moeisahi, nga ranimboanahi moani bidifiri yangiri hoafayahi.

⁶ Nindou ranahambo nindou afindi se tñirifombü ratupuri masahünda ra awi rühu safi ahambo hini ngindihori.

⁷ Nga awi se ahandi hohoanimo moaruwai ranahambo amboawi sahündowohü asu ngusüfoambe afurife kifimbi hohoanimo ndahündo. Nga asu ngusüfoambe afindi hamndi kifimbi hohoanimo ai ahambo munguna moaruwaimbo-nderimboe.

⁸ Ranimboane ro siheimbo hoafi nda hoafehandüri, se ahambo sihei-mayo hipoambofe ra nafuindahündoan-animbo ai fifiri-mbireandamboane.

⁹ Ro horombo pas sürü papirihä koamar-heheandüri moani siheimbo refe hoeife-ndürimböhünda. Wandimayo hoafi se süngurihündühä mungu moatükuni ra rarihi mbarihündiyo wanimbaiyo? Nga se ahambo tihirifo masahündo.

¹⁰ Asu se nindou düdi ai siheimbo moaruwai hohoanimoayundüri ranahambo amboawi aseä ana, asu ro-amboani ahambo amboawi mbisahandomboyahi. Moaruwai hohoanimo engoro ana, ranahambo ro amboawi asahi ana, Kraisi ndi himboahü siheimbo fehefe-ndürimböhünda amboawi sahühanahi.

¹¹ Satan ai shefimbo tikai hoafindimuni-mbui sahehea ramarheandi ra. Ahandi dibohindi hohoanimo ra saphä fifirihumboanehi.

Troas ngoafihü Por ai tihirifo afindi masemündu

¹² Ro siheimbo hinngirihä hehea Troas ngoafihü Godindi hoafi hoafomböhünda tüküyaheandühä hoeirheandane asu Adükari ai wambo ranihü ratüpurimböhünda aboedi hohoanimo nafuimayundüri.

¹³ Nga ro shefi wandafi Taitus ranihü hoefikoate-yahühä asu ngusüfo afindi küriheandühä afindi hohoanimomayahi. Ranayah asu ro nindou ranihü amarei aheimbo hihfiriharü hinngirihähearü hehea, asu ro Masedonia hifinambo mahahi, nga siheimbo sowana moai asükä sühühi.

Kraisi ndi nginindinambo ro ngasündi-hurimboanehi

¹⁴ Nga Godimbo hihfindi-hurimboane nimboe saphä Kraisi-babidi nimboefani munguambo si aho ra shefimbo aboedi nafi semündumuni huhü asu nime-moatükuni ranai shefimbo moaruwaimbo-femunimbo aho ra ngasündihu aboedühä tükühündi. Yihoefti ratüpurä ranahamboani God ai hoafiyuanä asu nindou ai Kraisi ranahambo fifirarähorä. Kraisi-mbo fifirife ranana aparümbi fisinjarü yangori wakareandi nahurai-ane.

¹⁵ Sihirä amboani aparümbi fisinjarü Kraisi-mayo Godindi aboedi sesä mandife fondi waminindi aboedi tüküfe hafo arandi tüküfe haya God sowana aho nahurai-anehi. Fisinjarü ranane nindou Godindi hoafi süngurihindeimb-ayei asu ahandi hoafi süngufekoate-ayei ahei mbusümo yangorü wakareandi.

¹⁶ Nindou didiyei Godindi hoafi himborikoate animboei aheimbo ana yifi fisinjarä nahurai-ane. Saphä fisinjarü ranai-ane aheimbo hifokoarearü arandi. Nga asu nindou Godindi hoafi süngurihindeimbi aheimbo ana fisinjarü ranai yangirä ningombo sagadüri arandi. Nindou munguambo aiana ngirä aheihoari Godindi ratüpurä ra randihindi.

¹⁷ Nga se fifirihimboanei, roana nindou afindi ai homo Godindi hoafi hoafiyomondühä kakä sowandümo arundi nahurai nindou-yefipoi. Nga God ai yihoeftimbo ratüpurä ra masemuna asu ro moai ahandi ratüpurä ranahambo tikai hoafiyefi rhündi. Nga roana Kraisi-babidi hohoanimo mamä sünguri-hündühanehi asu Godindi himboarühä hoafi ra mbumundi süngu yangirä hoafiyefi arähu hefti.

3

Simbori hoafi femindi sihefembo ratupuriyomo-rundeimbi nindou

1 Ro Godindi ratupuriyefi-rihundeimbo-anefti masefti ra awi asuka yihoeftihoari yihoefti fimbo boriyefihumbo se yihoeftimbo aboed-anemo mbiseiya seftimbo mbaiyefiyo? Asu awi ro nindou bidifiri nou ai pas suru papirihundeimbihundit siheimbo saiyoani asu se yihoeftimbo aboed-anemo yahombohunda mbayefiyo? Asu se yihoeftimbo farihefemunimbohunda pas yahurai suru papimboyo? Nga wani.

2 Seanei yihoeftimbo nindou mungu aboed-anafani yahomonimbohunda pas nahurai-aye. Pas ranahambo suru papimarihundit ranana sihei ngusfoambe-ane amaro. Munguambo nindou ranai pas ranahambo fifirihahi hehi asu ai hoeferambo-hundamboane.

3 Rani-moatukuni ra dibohindiyopoani, nga ai yahurai-ane. Krais ahandihoari randi pas ra suru papira mbura yihoefti sungu koamarihendi. Pas ra moi peninambo suru papirandi, nga God yangiri koadurumbo nungu-randeimbi ranahandi Yifiafnambo suru papimarandi. Asu moi God horombo ramareandi nou nimoefihit suru papirandi, nga nindou-yei hohoanimoambeahiyoy suru papimarandi.

4 Ro rani hoafi hoafayehi ra sapo Kraisindit sungu ro Godimbo anihondumbo-marihori.

5 Asu ngiriti yihoeftihoari yangiri ana rani ratupuri ra randihundi, nga ranimboane asu ro ngiriti hoafindefuhuya, yihoeftihoari rihundi rani ratupuri ra ramarihundi mbisefti. Nga Godindi nginindit sahumindefi hohumboanefti ratupuriyefi arihundi.

6 God ai ahandihoari yihoeftimbo se randumboemo mehuwa, asu ro simbori hoafi femindi sihefe ratupuri rani nindoumboyahu animboefi. Ratupuri ranana horombo suru papiru sihoemombo-yomopoani. Nga Yifiafi Aboedindit ngininditnamboyo suru papira masihendi. Ahinumbi hohoanimo suru papiru masihoemo rani-sungu ana nindou ai yifiyei arihundi, nga Yifiafi Aboedi ana nindoumbo geduhi yangiri nimgombo senduhane.

7 God ai ahinumbi hohoanimo ra nimoefihit suru papimarandi. Nga asu raniyo rani-moatukuni ra Godindit-mayo himboamupuimbo-randeimbi rani bitapire tukumefeyo. Raniyo asu Mosesindit ngusumboari ranai himboamupuimbo-maranda asu Israerihundi ai ahandi ngusumbori ra ngiriti ndondihahi hoeindihindi. Nga asu sunguna homboyo rani-moatukuni ranai afurimarihoyo.

8 Ranimboane Yifiafi Aboedindit ratupuri ra ahinumbi hohoanimo ranahambo ngasunde haya himboamupui-randeimbo-ane.

9 Ahinumbi hohoanimondit ratupuri ranana nindoumbo papihoeftimboane, nga asu Godindit-mayo himboamupuimbo-randeimbi si rani-dibo mengoro. Rani hohoanimo rani-sunguyo nindou ai yifiyei arihundi. Nga asu nindoumbo Godindit himboahuhumundi tukufembo ratupuri himboamupuimbo-randeimbi si rani-dibo engoro ra ngasundeamboane.

10 Anihond-ane, horombodidi ratupuri ranahandi himboamupui-randeimbi si adukarimayosi, nga ndeara dikirifemboane. Nimboe sapo hapoana aboedi hoafindit ratupurindit himboamupuimbo-randeimbi si adukari hamind-ane.

¹¹ Ahinümbi hohoanimondi ratüpurü hímboamupuimbo-randeimbi si kameihü tükümebeyosi, nga moai gedühü yangoro. Nga aboedi hoafindi ratüpurü koadürümbo-koadürümbo yagodomböe ranimboane asu ahandi hímboamupuimbo-randeimbi si ra adükari hamindi-mbeyowamboane.

¹² Aboedi hoafindi ratüpurü ranana ngiri munjungundo ranahambo ro anihondümbo-rihu hohu animboefi. Ranimboane asu ro yihimbokoate ranahambo hoafiyefi arihundi.

¹³ Roana Moses yare marandi nou moai yarihu rihundi. Aiyu ahandi ngusümboari ra hoearinambo gabudimareandi. Rananimbo Israerihundi ai sapo hímboamupuimbo-randeimbi si ra ahandi ngusümboarambe tükümebeyo ra ngiri hoeindihinda afurinde gado.

¹⁴ Nga asu ahei hohoanimo ra moai hoeireanduri. Raniyei asu ai horombodidi hoafi femindi sihefe ra hoeirihindühi asu ahei ngusümboarambe hoeari nou ranai ahei ngusüfoambe gabudifoareanduri haya ho-hombo haponda tükefeyo. Ai moai rani-moatükunü ra raguanambo-rihindi, nga wani. Kraisi mamü ranahandi süngunambo yanggir-animbo God ai hoeari ngusüfoambe gabudareandi ra raguanambo-ndeambui.

¹⁵ Horombo peyo haya ho-hombo hapondan-amboani ai Mosesindi hoafi hoeirühi marühi hei ra hoeari ranai ahei hohoanimo ranahambo gabudimareandura asu hoafi nimindi ra moai fifirihindi.

¹⁶ Nga nindou ai Adükari sowanambo hihiriyahi ahei ana, hoeari ra Adükari ai raguanambo-ndeambui.

¹⁷ Adükari ndanai ana Yifiaf-ani. Nga asu Adükarindi Yifiafi ranai nindou ranahandi fiambe amarondo ana, asu nindou ranai moani aboedambo-ndüfimbui.

¹⁸ Munguambo sihirü ana moai sihefimbo nin-moatükunü ai ngusümboari gabudeamuni. Ranane asu Adükarindi-mayo hímboamupuimbo-randeimbi si ranai sihefimbo tapara-mindimunühi asu sihirü hoehimbo nou nindou ranahei fihü hefi taparihu-mindefimbo nou-ayefi. Ranane fi munguambo si aho ra hímboamupuimbo-randeimbi si ranai adükari tüküfe howohü sihefimbo ngorü-süngureamuni hoani sihirü Adükari anüngu nou nimboefi arihundi. Adükari sihefi ranai Yifiafi wamboani ai rasüngure arandi.

4

Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai hifina nafümbi hipiri nahurai-anemo

¹ Sapö God ai yihöefimbo hipoambo-reamuni hayambo-wamboyu ratüpurü ra masemuni ro refemböhünda, ranimboane asu ro moai yiboaruko-yiboaruko-yahundühi ambe sefi hininjgiri-hundi, nga wani.

² Ranimbo-hündamboeyefi asu ro amoaninjgümbi ratüpurü dibo engoro nindou ai yaru marundi ra daboadanambo-marihundi. Roana moai tkai hoafi hohoanimo süngurihu hefi rihundi asu moai Godindi hoafi ra ngorü-süngurihu rihundi, nga wani. Nga roana nindou ranai yihöefi ratüpurü Godindi hímboahü ra hoeirihindühi ahei hohoanimoambe ratüpurü ranahambo aboed-ane mbiseiya sefimboanefi asu hoafi hondü ra weindahü hefi hoafiyefi arihundi.

³ God'ind'i hoafi ro hoafiyefi arihundi ranai d'ibo engoro ana, sapo nindou ahandi hoafi h'imborkoateyei heimbo awar'hefemboaye aheimbo-anenduri.

⁴ Nindou ranai ana hoafi ranahambo moai anihondumbo-r'hindi, sapo ahei hohoanimoambe n'imb'i amaro hifi ndan'ihundambo tikai god nungumbu Satan ai gabudi-foareanduri hayambo wambo. Rananei asu ai Kraisi sapo God'ind'i sisam'i hondu nahurai aiyu ranahandi aboedi hoafindi h'imboamupuimbo-randeimb'i si ra moai hoerihori r'hundi.

⁵ Ro bokarar'heheandi ra moai y'hoefi fimbo hoafiyefi r'hundi, nga wani. Nga Kraisi ai Adukar-ani sefi hoahumboanefi asu ro ahandi sunguyi sihei ratupuriyefi r'ihundeimb'i an'imboefi ranahambo hoafiyefi arihundi.

⁶ Sapo God hifi sunu nafirandambe ai hoafiyuhu yahuya, "N'imb'i yare n'imaroambe si ranai simbeyo-wamboane," mehu. Asu God mami ranani sihefi hohoanimoambe si ramareanda afindi ham'indi tukumefeyo asu sihefi ngusufoambe ranai aboedi si nahurai engoro. Ro si ranahambo f'fir'ihumboanefi sapo God'ind'i h'imboamupuimbo-randeimb'i si Sisasi Kraisi'nd'i ngusumboarambe apen'ng'o ranahambo.

⁷ Nga roana sapo aboedi hoafi ng'in'nd'i napo nahurai hifi'na nafumbi hipirambe afoero nahurai-anefi. Rani-moatukuni ra nindou ai yarihi f'fir'ihinduh'i ndani-moatukuni ng'in'nd'i afindi nda God'ind'i-mayoane, nga asu y'hoefi-mayopoi'nd'i mb'isei-yambohundamboane ra.

⁸ Y'hoefimbo afindi t'ng'ir'ifo ranai moaruwaimbo-reamun'isi, nga asu awi moai mungunambo moaruwaimbo-reamun'i. Afindi moatukuni ranai y'hoefi hohoanimo ranahambo k'ik'ih'ram'indi-munuhanesi, nga asu awi y'hoefi hohoanimo ra moai mungunambo ham'indi peyo randi.

⁹ Nindou bid'ifiri ai y'hoefimbo moaruwaimbo-r'ihimuni mar'ihundi'si, nga asu God ai y'hoefimbo moai h'in'ng'ireamuni randi. Ai y'hoefimbo har'yahumuni mar'ihundi'si, nga asu ro moai moaruwaimbo-yahu r'hundi.

¹⁰ Munguambo si maho ra Sisasi y'f'mayu nou y'hoefi fimbo amboani y'f'imbo yang'iri nahurai-mayefi. Rani'mboane asu Kraisi'nd'i yang'iri n'ng'o hohoanimo ra y'hoefi fiambe hoeimb'ir'hind-amboane.

¹¹ Ro yang'iri n'imboefuh'i Sisasi'nd'i ratupuri, ratupuriyefani, nindou ai y'hoefimbo h'fokoeffemuni'mbo sei hehi raraomar'ihumuni. Rani'mbo asu Sisasi ai hifi ndan'ihu manungu ahandi yang'iri n'ng'o hohoanimo amboani y'hoefi y'f'imbo fiambe weindah'i tukumb'feyo-wamboane.

¹² Ranane asu y'f'imbo hohoanimo ra y'hoefimbo sowahi engoro, nga yang'iri n'ng'o hohoanimo siheimbo sowahi engoro.

¹³ God'ind'i hoafi yahoya, "Ro anihondumbo-r'he heheambo wamboanahi hoafayahi," meho. Mare yahurai-ane ro-amboani mami anihondumbofemboanefi hoafayefi.

¹⁴ God ai Sisasi'mbo y'f'ihundi bot'mariri ranahambo f'fir'ihumboanefi. Rani'mbo-hundambo-an'imbo asu y'hoefimbo amboani Sisasi ramefiyu nou bot'ndeamuni haya, ndemundumuni siheimbo kameih'i gafu ahandi fik'mi h'in'ng'i-ndeamun'imbu.

¹⁵ Nga asu siheimbo far'hefe-ndur'imboane mungu t'ng'ir'ifombu rani-moatukuni y'hoefimbo sowahi tukufe arandi. Sungunamboan'imbo God'ind'i hipoambo hohoanimo ranai nindou afindi ahei ngusufoambe tukund'ifenduri ndandan'i asu ai God'imbo afindi h'ih'f'ind'ihoruh'i ahambo aboed-ani sei mb'ir'ihund-amboane.

16 Roana ranimbo hohoanimoyefi hoerihunduhanefi asu ro Godindi ratupurimbo ra moai mbosiyefi rihundi. Yihoe fi ranai moaruwai-yowohanesi, nga asu yihoe fi ngusüfoambe hohoanimo ranai munjambo si aho ra aboedi simbori tüküfeyoani ndorihu hohoanimo-yefuhanefi.

17 Rani-moatükuni ra ai ndahurai-ane: Tinjirifo yihoe fimbo sowahi tüküfe arandi ra afindi hamindiyopoani, nga ranimbo wambo asu ngiri amitata moendindo. Nga asu süngunambo sünambe moani aboedi hamindi ngorü-süngundahu koadürümbo-koadürümbo nimandemboyefi. Sünambe süngunambo aboedi hamindi nimar ranai-animbo asu haponda hifi ndanihu tinjirifo akidou engoro ranahambo ngasündeamboe.

18 Sihiri ana moai nne-moatükuni himboarinambo hoeife-randeimbi moatükuni ranahamboyoani kokorihu hefi arihundi, nga wani. Nga sihiri ana nne-moatükuni himboarinambo hoeifekoate-yefi arihundi ranahamboane hohoanimo parihu arihundi. Sapo nne-moatükuni shefi himboarinambo hoerihu arihundi ranana ngiri gedühi yagodo, nga nne-moatükuni sihiri shefi himboarinambo hoeifekoate-yefi arihundi ranai-animbo gedühi koadürümbo-koadürümbo yagodimboe.

5

1 Sihiri fifirihumboanefi hifi ndanihu dago ndanambe animboefi ndanana kandihoeyoani asu ngoasümboani ana God ai wori hondü sünambe sihiri ningombohünda hinjigimareandi ranambe-animbo nimboemboyefi. Wori ranana nindou moai worimboarundi, nga moani koadürümbo fondarimboane.

2 Hapondanana sihiri wori aboedi hamindi shefimbo sünambeahindi nou gabudi-foareamunimbo afondaro ranahamboanefi sihiri hanjafumboyefühi hohoanimo pararihundi.

3 Sihiri ranimboatükuni aboedi ra fi ranahambo gabudafoarihundi ana, asu sihiri ngiri fi safi yangiri nimboefi.

4 Yini, awi sihiri haponda dago ndanambe nimboefomboanefi hanjafumboyefühi afindi hohoanimoayefi. Asu sihiri rawehundi ra shefi fi-hoer wamindafi ra raguanambo-fembo sefi hohumboyefipoani, nga wani. Nga shefi fi-hoer simbori ra sapo hoer hondü simbori nahurai güdifemboane. Asu rananimbo shefi fi sümboyo-randeimbi ranai aboedi yangiri gedühi ningombo ra mbisemindowambo sefi hohumboanefi.

5 God ai ahandihoariyu sapo sihiri yangiri semindi hefe ningombo ra didiboadore masihendi. Raniyu asu ai shefimbo Yifiafi Aboedi ra masemuni. Yifiafi Aboedi masemuni ranana sapo munjambo aboedi moatükuni süngunambo God ai shefimbo refemunimboayu ranahandambo weanguruhididi bidifiriyoye.

6 Ranane shefi flambe nginindi tüküfemuni arandi. Haponda sihiri ra randihu fifirindi-humboane shefi fi nda shefi wori nahurai ranambe animboefisi, nga sihiri Adükarindi wori ranahambo anjun-anefi animboefi.

7 Hapondanambe sihiri moani Adükarimbo anihondümbo-rihuruhanefi animboefi. Nga nini-moatükuniyo hoeifembo ranahambo hohoanimo parihu-ndühiyefipoani animboefi.

⁸ Sihefi hohoanimo ranai nginindi tükufemunühane asu roana yihoefti fi nda hifi ndanihu hngife hefembo hafo Adükari-babidi ngoafi hondühi nimarimbo rananefti hohoanimoayefi.

⁹ Ranimboanefi sihiri ana ngoafi hondühi nimboefühi-ndoan-ane asu ndühi nimboefühi-ndoan-ane ra ro moani nne hohoanimo Adükari ai hohoanimoayu ra süngufembo yangiri hohoanimoayefi.

¹⁰ Munguambo sihiri Adükari ai yiboboreandi simboani ra ahandi himboahü tükündahumboyefi. Rananimbo rani-simboani sihiri fi ndarihu nimboefambe aboedi ratüpurü ratüpurümayef-ane, asu moaruwai ratüpurümayef-ane, ranimbo munguambo sihiri mamani nne-moatükuni ramarihundi simongorühi Adükari ai ndemunümbui.

Nindou ai Kraisindi süngu Godindi ngunindimbofe tükufemboane

¹¹ Ranimboane roana Adükariimbo yihimboyefühi, ahandi hoarehi nimboefühi nindou bidifirambo hoafiyefi habodefü arihundi ahei hohoanimo botifendürani ai Adükariimbo anihondümbö-fimbohünda. God ai yihoeftimbo ndore fifireamunimboani. Mare yahurai-ane sihei hohoanimoambe se yihoeftimbo ndorühi fifirimbirihimun-amboane asefi.

¹² Ro asüka siheimbo ndani hoafi hoafayefi nda se yihoeftimbo aboedanemo yahombo-hündamboyoani, nga se yihoeftimbo hihifi-hihifimbeyahümuna sefimboyefi. Rananimbo asu se nindou bidifiri-yafe hohoanimo ranahambo hihifi-hihifayei, nga nindou-yafe hohoanimo ranahambo moai hohoanimoayefi se simbori hoafimbohünda hoafayahandüri.

¹³ Nindou bidifiri ai yihoeftimbo hihindi-hihindi-yomondühanemo masei. Ro hihindi-hihindayefi ana, Godimbo-hündamboanefi. Nga asu haponda ro ndorühi hohoanimoayefi ana, ra siheimbo farihendürimbohündamboane.

¹⁴ Kraisi yihoeftimbo hipoambo-mareamunü hohoanimo ra yihoefti ratüpurü ranahambo hifandarandi. Ra yarühi fifirihundi nindou mamani ai nindou munguambo ranaheimbo sünguna yifimayu rani-süngunamboanimbo nindou mamani sihiri amboani yifiyefimbo nahurai-anefti.

¹⁵ Ai nindou munguambo sihefti sünguna yifimayu. Rani süngumboanimbo nindou sihiri ndarühi yangiri nimboefambe ra sihiri hohoanimomayefi süngu yangiri hohoanimoyohü hoahoangopoani, nga yowani. Nga sapo ai sihefti sünguna yifiyu mbura asükaiyu botifi mahafu ranimbo sihiri ndondühi hohoanimondefüh-animbo hahabodefomboane.

¹⁶ Rani-mayowamboane roana ngiri nindou-yafe hohoanimo ra süngundihundühi asu nindou ngoründi hohoanimo türüboadühi ngefi. Yini, horomboyefi sihiri nindou-yafe hohoanimo ra yarühi hohoanimoyefühi Kraisimbo tümafoarühuri hefisi. Nga asu hapondani ana sihiri moai ahambo rani hohoanimoyahundo rihundi.

¹⁷ Himboriyei. Nindou mamani ai Kraisi-dübo anüngu ana, God ai nindou ranahambo simbori nindoumbondiri hinhngindirümbui. Wamindafi hohoanimo awarimarühoayo, nga asu simbori hohoanimo tükufemboane.

¹⁸ Ran-moatükuni ranana God aiani nimindühiyu haya yare arandi. Horombo ana sihiri ahandi hürütümbü nindoumboyahu manimboefiyosi, nga asu hapondaniyu Kraisindi süngu siheftimbo God ai aboedi-aboedi-mareamunü. Raniyu asu Godindi hürütümbü ranaheimbo farihendürani asu ai God-babidimbo wudi-wudifembo ratüpurü ra yihoeftimbo mase-muni.

¹⁹ S̄heimbo ro ndar̄ihu hoafehund̄ur̄i: God ai nindou muᅇguambo Kraiᅇnd̄i süᅇguyu ᅇᅇunind̄imbore arand̄i. Asu ai moai n̄n̄i-moat̄ükun̄iyo moaruwai hohoan̄imoyei mar̄ihünd̄i ranahambo hohoan̄imoyu s̄hairand̄i, ᅇᅇa wani. Asu ai nindoumbo wud̄i-wud̄ifembo hoaf̄i ra hoaf̄imbo rat̄upur̄i masemuni.

²⁰ Ran̄imboanef̄i ro Kraiᅇnd̄i yas̄imond̄uh̄ind̄i hoaf̄i ra sahum̄indef̄i hohu hoaf̄ayef̄i. God ai ahand̄ihoariyu yihoef̄i yas̄imond̄i süᅇgure haya muᅇguambo nindou ranaheimbo wud̄i-wud̄indah̄ind̄i yahund̄ur̄i arand̄i. Rananef̄i ro Kraiᅇnd̄i fond̄i sahum̄indef̄i hohu hoaf̄iyahu-nd̄ür̄ühiya, “Awi se God-bab̄id̄i h̄ür̄üt̄ümb̄ü hohoan̄imo ra h̄n̄iᅇᅇᅇr̄ihi hehi asu wud̄i-wud̄iyahi,” sefi hohu hoaf̄iyef̄i ar̄ihund̄i.

²¹ Kraiᅇ ai moai moaruwai hohoan̄imoyu rand̄i. ᅇᅇa asu God aiyu s̄hefi-mayo moaruwai hohoan̄imo ra ahand̄i wami semünd̄ü manandeand̄i. Ran̄iyu asu Sisas ai nindou moaruwai hohoan̄imoyumb̄ü nou t̄ükümeᅇfiyu. S̄hefiᅇmboya, ai wambo-so n̄imboeimbo wand̄i ᅇᅇᅇn̄ind̄nambo God̄nd̄i nindoumboyahi moan̄i aboed̄i mbumund̄i saf̄i mb̄n̄imboei-amboane yahuhayamboyu ai ran̄i-moat̄ükun̄i ra ramareand̄i.

6

¹ Ro God-bab̄id̄i ᅇᅇᅇn̄ind̄i n̄imboefombo rat̄upur̄iyef̄i r̄ihundeimb̄i-aneᅇi nda s̄heimbo h̄üti-hoafehund̄ur̄i, “Sapo se God̄nd̄i-mayo h̄ipoambo hohoan̄imo masah̄ümünd̄i-ane, ᅇᅇa asu se ran̄i-moat̄ükun̄i ra moan̄i-yeimb̄ünd̄üh̄umboyei,” asefi.

² God ai yare hoaf̄iyuh̄ü yahuya, “Ran̄i si ham̄ind̄i hond̄ü ro s̄hei hoaf̄i h̄imbor̄imayahi. Asu s̄heimbo ro aboedambofe-nd̄ür̄imboayah̄i ran̄i si t̄üküfeyoambe mafar̄iheheand̄ur̄i,” mehu. Se hoaf̄i ra h̄imbor̄iyei! God ai s̄heimbo fehefembo aboed̄i si-ane t̄ükefeyo. Hapondanana God ai s̄heimbo aboedambo-fend̄ür̄imbo yahumboani.

³ Roana nindou b̄id̄if̄ir̄i ai yihoef̄i rat̄upur̄i ranahambo moaruwai-ane mb̄iseimboyei sefi hohumboanef̄i. Asu ro ᅇᅇᅇr̄i nindou ranahei h̄imboah̄ü moaruwai rat̄upur̄i rand̄ihundan̄i ai hoeind̄ihind̄üh̄i ranana moaruwai hohoan̄imoane mb̄isei.

⁴ ᅇᅇa roana God̄nd̄i rat̄upur̄imbo nindoumboyahu n̄imboefombo wambo, asu muᅇguambo si aho ra yihoef̄i aboed̄i rat̄upur̄i ran̄i-yaᅇᅇᅇr̄i-ane muᅇguambo nindou ranaheimbo yar̄ihu nafuiyahund̄ur̄i ar̄ihund̄i. Rananef̄i asu roana n̄ine t̄ᅇᅇr̄i-fo yihoef̄imbo-so t̄ükefeyoane, asu af̄ind̄i hohoan̄imo t̄ükefeyoane, ra moanane sefi hohu ᅇᅇᅇn̄ind̄i an̄imboef̄i.

⁵ Nindou ai yihoef̄imbo har̄iyah̄ümuni, karabus̄ir̄ihimuni, asu mam̄i af̄ind̄i gugur̄ihi mbur̄ih̄ü moaruwaimbo-r̄ihimuni ar̄ihund̄i. Asu ro ged̄üh̄i rat̄upur̄imayef̄i hefi ran̄iyef̄i ndofe apo, sesi, sesi raraokoateyef̄i ar̄ihund̄i.

⁶ Asu ro sür̄ühoeimbi hohoan̄imoyef̄üh̄i yihoef̄i God̄imbo fiᅇᅇr̄ife ra ndor̄ihu k̄ik̄ih̄ir̄ihum̄indef̄i ar̄ihund̄i. Yiᅇᅇiaᅇi Aboed̄nd̄i ᅇᅇᅇn̄ind̄i ranai yihoef̄i fiambe n̄imarowoh̄üyo asu ro nindoumbo aboed̄i ndondor̄ihund̄ur̄i ar̄ihund̄i. Asu ro nindou ranaheimbo God̄nd̄i rat̄upur̄iyef̄i-r̄ihundeimb̄i-aneᅇi sefi hohu nafuiyef̄i ar̄ihund̄i.

⁷ Ro God̄nd̄i ᅇᅇᅇn̄ind̄inambo n̄imboefomboanef̄i asu ahand̄i-mayo hoaf̄i hond̄ü ra hoaf̄iyef̄i ar̄ihund̄i. Ro mbumund̄i hohoan̄imo ra yiᅇᅇiaᅇi, n̄im̄inehoari nou sahum̄indef̄i hohumboanef̄i an̄imboef̄i ran̄i-moat̄ükun̄i ra ran̄inambo yiᅇᅇiaᅇiyo ramboh̄ünda.

⁸ Nindou bɪdɪfɪrɪ ai yɪhoefɪmbo dɪdɪboado-rɪhimunɪhɪ aboed-anemo sei, asu bɪdɪfɪrɪ ai yɪhoefɪmbo moaruwai-anemo sei arɪhɪndɪ. Bɪdɪfɪrɪ ai yɪhoefɪmbo amɔŋŋonɪ hoafɪyahɪmunɪ, ŋga asu bɪdɪfɪrɪ ai nindou bɪdɪfɪramboya, aiana aboedɪ ratɪpur-ane ratɪpuremo sahɪmunɪ arɪhɪndɪ. Bɪdɪfɪrɪ ai yɪhoefɪmboya, aiana wosɪhoafɪrɪ hoafɪyomo-rundeimb-anemo sahɪmunɪsɪ, ŋga asu roana hoafɪ hondɪ ranɪ-yaŋgɪr-ane hoafɪyefɪ arɪhɪndɪ.

⁹ Ro Kraisɪndɪ hoafɪ sahumɪndefɪ hefɪ-rɪhundeimbɪ-mayefɪ ra nindou bɪdɪfɪrɪ ai moai fɪfɪrɪhimunɪ, ŋga asu afɪndɪ ai se rananemo sei hehi fɪfɪrarɪhimunɪ. Roana nindou ndeara yɪfɪmbo yaŋgɪrɪyefɪsɪ, ŋga asu awi aboedɪ yaŋgɪrɪ anɪmboefɪ. Yɪhoefɪmbo tɪŋɪrɪfo masemunɪyosɪ, ŋga asu awi ro moai moaruwaimbo-yahundɪ.

¹⁰ Ro afɪndɪ hohoanɪmoyefɪ arɪhundɪyosɪ, ŋga asu munɔŋuambo si ra hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪyefɪ arɪhundɪ. Ro nindou moaruwai safɪ anɪmboefɪsɪ, ŋga awi ro munɔŋuambo nindou ranaheimbo afɪndɪ moatɪkunɪ aboedɪ sahundɪrɪ arɪhundɪ. Ro nindou kakɪkoate-ayefɪsɪ, ŋga asu ro napo afɪndeimbɪ nahurai-ayefɪ.

¹¹ Wandafɪ mamɪ Korinɪhɪndɪ, ro sɪheimbo hoafɪ nda hɪmboahɪ hoafehundɪrɪ. Ro sɪheimbo yɪhoefɪ ŋgusɪfoambe afɪndɪ hamɪndɪ hohoanɪmoyahundɪrɪ.

¹² Roana sɪheimbo hohoanɪmo kɪkɪrɪhumɪndefɪ hɪmboyefɪhɪ-yefɪpoanɪ, ŋga asu sɪmborɪ seanei yɪhoefɪmbo moai yahurai hohoanɪmoyahɪmunɪ.

¹³ Ro haponda sɪheimbo wandɪ nɪmorɪmbo nou hoafehandɪrɪ: Sɪhei hohoanɪmo ra yɪhoefɪmbo ŋgusɪfo pandɪhimunɪ sɪmborɪ ro sɪheimbo rawehundɪ nou.

Sɪhɪrɪ ana Godɪndɪ wor-aneɪfɪ

¹⁴ Godɪndɪ hoafɪ anɪhondɪ-mbofekoate nindou ranɪ-babɪdɪmbo ana se mamɪ ŋgeimboyei, ŋga yowanɪ. Nɪngundɪne mbumundɪ hohoanɪmo asu hohoanɪmo moaruwai ra mamambemandɪnea? Nɪngundɪne si-ane asu nɪmb-ane ra mamɪ manɪmbafea?

¹⁵ Nɪngundɪne Krais-ani asu Satan-ani ai hohoanɪmo mamɪ sɪngumandɪnea? Asu nɪngundɪne nindou ai Kraisɪmbo anɪhondɪmborɪrɪ-randeimb-ani asu nindou ai ahambo anɪhondɪmbofo-koateyu-randeimbɪ ranai hohoanɪmo mamɪ sɪngumandɪnea?

¹⁶ Nɪngundɪhu Godɪndɪ worɪ ra sanendɪ kabomo worɪ ranɪ-dɪbo mamambe-mandɪfepɪra? Ŋga sɪhɪrɪ ana God Yaŋgɪrɪ Nɪngumbɪ ahandɪ wor-aneɪfɪ! God ai ahandɪhoarɪ hoafɪyuhɪ yahuya, “Ro wandɪ worɪ ra wandɪ nindou ranɪ-babɪdɪ worɪmbondɪhɪ mbundɪha ahei mbusɪmo nɪmandɪmboyahɪ. Rananɪmbo ro ahei Godɪndahanɪ asu ai wandɪ nendɪndeimboyei,” mehu.

¹⁷ Ranɪmboane asu Adɪkarɪ ai hoafɪyuhɪ yahuya,

“Se aheimbo hɪnɪŋgɪndɪhindɪrɪ hehi sepoanɪmbo ŋgei nɪmandei.

Ŋga asu se moaruwai hohoanɪmo ra randɪhimboyei.

Ŋga rananɪmbo asu ro sɪheimbo wandɪhoarɪ ndahamɪndɪharɪmboyahɪ.

52:11

Aisaia

¹⁸ Rananɪmbo asu ro sɪhei apembondahe nɪmboahanɪ, asu se wandɪ nɪmorehɪ asu nindowenihɪ nɪmorɪmbondahɪ nɪmboeimboyei,”

2 Samueɪ 7:14

Adükari Munguambo Ngin'ndi Hifandandeimbi ai ramehu.

7

1 Wandafi mamî, God'ndi-mayo hoafi ndanana sapo sihefimbo hoafiyu masihend-ane. Rani-mayowamboane awi sihiri God'imbo yihimbondefuhi, sihefi fiambe-ane asu hohoanimoambe-ane n'ne moaruwai hohoanimo ra hin'ngin'dihu hohu moani aboedi sürhoeimbi yangiri ham'ndi nimboefomboane.

Korinihündi ai ngor-süngumarihindi ranahambo Por ai hihifi-hihifimayu

2 Se wambo sihei ngusüfoambe hohoanimo pandihindiri. Roana moai nindou ngorümbo moaruwai hohoanimoyahando rihandi. Asu ro moai nindou ngorümbo moaruwai hohoanimo süngufembo yarihe rihandi. Moai ro nindou ngorümbo tkai hoafiyahandowohü asu ahandi napo kiahe hüsiham'ndi rihandi.

3 Ro sihei wami papifendüri hoafomböhünda ndarihe hoafiyahühi-yahüpoani, nga wani. Nga horombo hoafimayahi nou siheimbo ngusüfoambe pandihuri ngefombo yifindemboyefi.

4 Ro siheimbo weindahî nda hoafehandüri. Roana siheimbo hihifi-hihifi nafiriham'ndi-harümboanahi! Wambo-so tñiri'fo af'ndi tükufeyo-amboani, asu ro siheimbo hohoanimo-yahandürühi, asu wandi ngusüfoambe hohoanimo fufuri'foa-reandirani ranimbo ro af'ndi hihifi-hihifiya arihandi.

5 Horombo ro siheimbo hin'ngiri'hündüri hohu Masedonia hifihü hefi tükümehundi amboa ranihü ro moai fi harihu nimarefi, nga wani. Nga ranihü ana yihoe'fimbo-so tñiri'fombü hohoanimo af'ndi ranai tüküfeyowohüyo, nindou ngorü-babidi simbori hoafiyefühiyefi ngusüfoambe yihimbomaramuni.

6 Nga awi God ai nindou düdi ai tñiri'fombü hohoanimo ahandi fiambe tüküfeyoani aboedi fufuri'foare-randeimb-ani. Raniyo rani-simboani God ai Taitusimbo koamar'heira yihoe'fimbo-so süni tüküme'fiyuwa asu yihoe'fi ngusüfoambe fufuri-mafoareamuni.

7 Ai yihoe'fimbo sowana masünu ranimbo yangiri'yefi'poani ramehündi, nga se ahambo sapo ngusüfoambe didi'boado-mar'horî hoafi ra semündü süni hoafimemun-amboyefi asu yihoe'fimbo God ai ngusüfoambe fufuri'ma-foareamuni. Taitus ai yihoe'fimbo hoafimemun sapo se wambo hoeifendürühi mamî hohoanimo süngufembo af'ndi hohoanimomayei asu se wambo fehefendürimbo sei hehi hohoanimoayei habodei. Asu ranimboanahi ro hihifi-hihifayahî habodihî.

8 Ro pas siheimbo parihe koamari-heheandamboyei se moai hihifi-hihifiyeisi, nga asu ro moai ranimbo af'ndi hohoanimoyahi. Horombo ana ro af'ndi hohoanimoyahisi, nga hapondani ana aboed-anahi. Ro firi'riheandi, pas ra siheimbo af'ndi hohoanimo mbasagadür'isi, nga ranana moani bodi'foahü yangiri-ane.

9 Haponda ro hihifi-hihifayahî se af'ndi hohoanimomayei ranahambo-yahüpoani, nga af'ndi hohoanimo ranai sihei hohoanimo ra aboedi ngorü-süngumareandüra aboedi hohoanimoayei ranimboanahi hihifi-hihifayahî. God ai ahandi'hoari randürî siheimbo af'ndi hohoanimo ra

masagadüri, nga ranimboyo asu wandi-mayo hoafi ranai moai siheimbo moaruwaimbo-reandüri.

¹⁰ Wani, nga afindi hohoanimo God ai siheimbo rareandüri arandi ranana se ngorü-süngurihindani asu ai siheimbo aboedambofendürimboayu ranimboane rareandüri arandi. Ranimboane se ranahambo afindi hohoanimoyo hoangoponi. Nga hifi ndanihündambo afindi hohoanimo ranai nindoumbo moaruwaimbore arandi.

¹¹ God ai siheimbo afindi hohoanimo masagadüri raninamboyo siheimbo aboedi hohoanimo tükumefeyo. Afindi hohoanimo ra siheimbo botimareandüra se botiyahi sihei hoafi ra didiboadofembo hohoanimomayei. Asu nindou ai moaruwai hohoanimomayu ranahambo nginindi hoafimayahundo asu se Godimbo yhimboyei marihundi. Asu se wambo nimai hoafendirimbo hohoanimomayei. Asu nindou moaruwai hohoanimomayu ranahambo tinirifo saimbo hohoanimoayei habodei. Raniyo asu sihei hohoanimo ra yare weindahi tükumefeyo: Asu seana sihehoari hutiyeiponi.

¹² Ro horombo pas ra siheimbo parihe koamarithehandisi. Nga asu roana moai nindou moaruwai hohoanimomayu asu ngorümbo moaruwaimbo-mariri ranahambo hohoanimo-yahahuyaponi hoafiyahi. Se yihofimbo hohoanimoehumun habodei ra God ai siheimbo nafuimbohunda ro pas siheimbo parihe koamarithehandi.

¹³ Ranane asu sihei rani hohoanimo sünguyo yihofimbo ngusüfoambe afurimareamuni.

Ro ngusüfoambe afurihu kürihu mamarefi yangiriyosi, nga asu ro hihifi-hihifimayefi amboani. Sapo munguambo se Taitusimbo hihifi-hihifi-yahündowohü didiboado-marihori ranimboyo ai-amboani hihifi-hihifimayu.

¹⁴ Ro Taitusindi himboahü siheimbohünda borimayahi asu se ahambo aboedi hohoanimomehundo ranimboyei se moai wambo amonngiyahündiri. Roana siheimbo moani anihondü hoafi hondüyo hoafiyahandüri marihandi. Rani-süngumboyo siheimbohünda Taitusimbo borimayahi ra anihondümayo.

¹⁵ Taitus ai siheimbo sowahi tükumefiyuwa se yhimboyeihü hihamindariyei ahambo masahorimindei. Raniyei asu mungambo se ahandi hoafi ra süngumarihindi. Se ahambo ramarihori ranimbo hohoanimoyuhüya ai siheimbo afindi hohoanimo-marandüri hu.

¹⁶ Ro fifirihamboanahi se aboedi hohoanimo rani yangiri süngundihü ngeimboyei. Nga ranimboanahi ro siheimbo hihifi-hihifi nafarhamindihandüri.

8

Godindi nendi fehefembohünda kaki gugurimarihindi

¹ Wandafi mami, ro siheimbo Godindi hipoambo aboedi Kraisindi nendi Masedonia hifihiü amarei aheimbo masagadüri ranahambo hoafindahundüri sefomboanefi.

² Aheimbo-so tinirifo afindi tükumefeyondüra ai moaruwai napo-koate manimboeyosi, nga asu ai afindi hihifi-hihifiyeihü Godindi nendi bidifiri ranaheimbo farifehe-ndürimbohünda kaki gugurimarihindi.

³ Rani-moatükunî ra ro fifirîhe heheamboanahî sîheimbo weindahî nda hoafayahî. Ai kakî nûngunûmbîyo saimbo masei ra masehündürîyosî, ñga asu ranîwamî bîdîfirî parîhi mburîhûmboyei masahündürî.

⁴ Godîndî nendî Sudia hîfambe amarei ranaheimbo farîhefendürîmbo sei hehi ahei hohoanîmonambo yangîrî yîhoefîmboya, se ranambo yîñ yahomondan-anîmbo randîhu sei hehi hoafîmehûmunî habodei.

⁵ Horombo ro ai kakî dîgegimboyei sefî hohu hohoanîmomayefî. Ñga asu ai moai ranî yangîrî rarîhindî. Boatei ai Adûkarîndî yîfirî ra sûngufembo hohoanîmomayefî asu mare Godîndî hohoanîmonambo yîhoefî yîfirî ranamboanî sûngufembo hohoanîmomayefî.

⁶ Horombo Taitus ai hîpoambofe hohoanîmo ra sîhei mbusûmo botîmareandî. Ranîyefî asu ro ahambo ranî ratûpurî ra mando rando ñgafî moendîndowandî sefî hohu hûti-hûtîmarîhuri.

⁷ Muñgambo moatükunî se yarîhi arîhündî ranana aboedî hamînd-ane. Sîhei anîhondûmbofe hohoanîmo, sîhei sûrûhoeyoweimbî hoafî, sîhei fifîrîfe, sîhei Godîndî ratûpurîmbo yîfirî hohoanîmo, asu yîhoefîmbo ñgusûfo pefemunî hohoanîmo, muñgambo ra aboedî saf-ane. Mandîhi yahurai hamînd-anîmbo nindou fehefendürîmbo kakî gugurîndîhindî asefî.

⁸ Ro sîheimboya, “Se randîhindî,” saheheambo-yahîpoanî, ñga wanî. Ñga nindou bîdîfirî ai aboedî ratûpurî ranambo refembo sei hehi hohoanîmoayefî habodei asu ro sîhei hohoanîmo ra ai hohoanîmoayefî nou hohoanîmombayeiyu, asu nûngumbêhi sahehea moanî yarîhe hoeiarîheandî.

⁹ Seana sîhefî Adûkarî Sîsas Kraisîndî hîpoambofe hohoanîmo ra fifîrîhimboaneî. Aiana muñgu-moatükunîmboyu manûngu, ñga asu sîheimbo farîhefe-ndürîmbo ranîmboyu ai nindou moaruwai napokoate nahurai tükûmefiyu. Se muñguambo aboedî moatükunî afîndeimbîmbeyeia yahuhayamboyu asu ai nindou napokoate nou manûngu.

¹⁰ Haponda wandî hohoanîmo-ane nda sîheimbo hoafehandürî. Ñgorû hîmbanîfîhîyo se nindou fehefembo kakî gugurîfe ratûpurî botîmarîhindî. Ñga asu se ranî ratûpurî ra refembo boatei hohoanîmomayefî.

¹¹ Se ratûpurî botîmarîhindî ra haponda moendîndîhindî. Horombo seana ratûpurî ra refembo hohoanîmomayefî habodei. Yahurai-anîmbo hapondanî amboanî ñine kakî engoro ranambo ratûpurî ra moendîfembo amboanî hohoanîmondeî habodei.

¹² Nindou ai ñine-moatükunî akîdouyo, adûkarîyo, nindou ñgorûmbo saimbo hohoanîmoyuhî asîhendî ra asendî ana, Godîndî hîmboahû aboed-ane. Asu kakî akîdouyoweimbî ai kakî akîdou asendî ana, Godîndî hîmboahû moaruwaiyopoanî.

¹³ Roana se tîñîrîfo sahûmündî ñîmareianî asu bîdîfirî ai aboedî mbîmari samboyahîpoanî, ñga se muñgambo mamî ndorîhi mbîmareî samboanahî.

¹⁴ Hapondanambe ana sîhei-mayo afîndî napo ra nindou bîdîfirî ai mbonîmboarîhûmündî ranaheimbo fehefendürîmbo ra aboed-ane. Ranîmbo-anîmbo asu se-amboa mbonîmboarîhûmündî ana, asu ai afîndî dîgegîndûhî amboanî sîheimbo mbîfarîhe-hîndûramboane. Ranî hohoanîmo sûnguarîhind-anîmbo muñguambo mamî ndondîhi ñîmandeimboyeî.

¹⁵ Godindî hoafî yare hoafiyowohü yahoya, “Nindou düdi ai afîndî sesi asemündu ana, ai ngîrî afîndî fondanî dîgendî. Nga nindou düdi ai akîdou sesi asemündu ai-anîmbo ngîrî mbonîmbondamündu,” meho.

Por ai kakî gugurîfemböhünda nindou Korinînambo koamarîhepurî

¹⁶ God ai Taitusîmbo hohohanîmo botîmarira marîhu ro hohohanîmoayefî nou hohohanîmomayua ranîmbo ro Godîmbo hîhîfîmarîhünî. Ai-amboanî sîheimbo farîhefe-ndürîmboani hohohanîmoayu.

¹⁷ Ro ahamboya, ai ho sîheimbo fehefendürîmbo yifîrîmayefîsî, nga ai ahandî hohohanîmonambo sîheimbo sowana masüfu.

¹⁸ Asu rananefî ro yîhoefî wandafî mamî Taitusîndî süngu koarîhehura asühüfani. Munguambo Kraisîndî nendîyei hîmboahü nindou ndanai ana aboedî hoafî hoafîmbo ra ndürîmb-ani.

¹⁹ Asu ranî yangîrîyopoanî, nga ro nindou fehefemböhünda hahabodefühi ratüpurîyefî arîhundî, asu Kraisîndî nendî ai ahambo robabîdî hombo amboanî koamarîhehorî. Ro ranî ratüpurî rawarîhundî ra Godîndî ndürî aboed-ane yahomböhünda ro nindou fehefendürîmbo hohohanîmoayefî ra aheimbo nafuiyo-ndürîmbohünda.

²⁰ Kakî afîndî masîhendî ra ro hîfandîmbo ranahambo nindou ai hoafîndei habodeimboyei sefîmboane ahînyefühi nindou ra sahurîmîndefî ahefî.

²¹ Roana aboedî mbumundî ratüpurî hohohanîmo ra Adükarîndî hîmboahü yangîrî ndofe refembo hohohanîmoyefühi-yefîpoanî, nga munguambo nindou ahei hîmboahü kameih-aneftî refembo asefî.

²² Ranîmboanefî asu ro yîhoefî wandafî nda ahafandî süngu koararîhehurî. Ro ahambo afîndîmbo ratüpurî ra refemböhünda yarîhurî hoeirîhurane, asu ai ranî-moatükunî refembo yahuhaya ngusüfo pamareandî. Hapondanî ana se mbumundî ratüpurî hohohanîmo ranî yangîrî süngumbîrîhinda yahuhayamboani ngînîndî anîhondümboreandî. Ranîmboane asu ai ranî-moatükunî ranahambo refembo ra ngusüfo parareandî.

²³ Taitusîmbo se randîhorî fîfîndîhorî. Aiana wandî wandafîyu haya, asu sîheimbo farîhefe-ndürîrambo ro mamî ratüpurîye-rîhoandeimb-ani. Nga asu yîhoefî wandafî yimbu ranahafanîmbo-anîmbo se randîhi fîfîrîndîhipîrî: Nindou yimbu aiana Godîndî nindouyei ratüpurî ratüpurîyafanî rînanandühi asu ai ahafandî ratüpurî ranînambo Adükarîmbo ndürî adükarümb-ani safanî rînanandeimb-anafanî.

²⁴ Se ahafanîmbo sîhei hîpoambofe hohohanîmo ra nafuindahüpîrî. Ranînambo asu Kraisîndî nendî munguambo ranai sîhei hîpoambo hohohanîmo asu ro sîheimbo moanî borî yangîrî borîyefühi-yefîpoanî ra ndorîhi fîfîrîmbîrîhind-amboane.

9

Godîndî nendambo farîhefembo kakî gugurîndîhimboyei

¹ Godîndî nendambo farîhefembo kakî gugurîhi arîhundî ranahambo se fîfîrîhimboane. Nga ranîmayowamboane asu ro ngîrî sîheimbo asükainda pas pandîhe koandîheheandî.

² Ro fîfîrîhearümböanahî sîhei hohohanîmoambe nindou ngörümbo fehefembo hohohanîmoayei ra. Nga ranîmboyahî ro Masedoniayeî hîmboahü sîheimbo borîmayahandürî. Ro aheimbo rarîhe hoafîyahandürühî sahîya,

“Ngorü himbaniñhiyo wandafi mamî Akai* hifihü amarei ai rani ratüpuri ra süngufemboane sei hehimbomayei,” masahi. Raniyei asu se rani hohoanimo botifembo hohoanimomayei hoafi ra himboryei hehi asu rani-moatükunî ra ai-amboanî refembo sei hehi ngusüfoambe botimareanduri.

³ Ro siheimbohünda borimayahi ra hoafi yanğiri tükufembo moeisahi. Nga se farifehe-mbohünda kaki ra nafindihüminde nîmandei, nga ro nindou ndanahambo hoafimayahapurî. Ro ranahambo hohoanimo hoesiheanda mayowamboanahî asu ro wandafi mamî ngimî ndanahamumbo siheimbo sowana koandiheheapura difomboemo.

⁴ Ro anihondümbö-rihumboanefî se nîne-moatükunî sairambo ra nafirihüminde mbamarei. Asu Masedonia ai ro-babidî kosimo hoesirundürani, se nafemindî nîmarikoate-ndeiani, ro amoanîngî-ndemboyefî asu se-amboanî amoanîngî-ndeimboyei.

⁵ Ranimboanahî ro hohoanimo hoesiheanda mayoa asu wandafi mamî ngimî nda boatei siheimbo sowana mbîkosomonda sahehea hohoanimoayahî habodihî. Rananimbo asu ai difomo siheimbo-so tükündafu siheimbo fandihoundürî mbundu sapa se nîne-moatükunî saimbo masei ra didiboadondihî dîgehindî. Rananimbo asu ai randu fifirîndumboemo ranî-moatükunî sihei hohoanimonambo masihendî, nga ro sihei-mayo moanî sahumündefühi-yefipoanî.

⁶ Wandafi mamî, se randihî fifirîndîhindi: Nindou düdi ai nîni-moatükunî manğiriyo akidou safî hifareandî ranai ana süngunambo ranahandambo sesî safî ra akidou ndemündümbui. Nga asu nindou düdi ai manğiri adükari hifareandî ranai-animbo sesî ranahandambo adükari hisîndowa ndemündümbui.

⁷ Nindou muñguambo mamamî se sihei ngusüfoambe hohoanimondei hoeindîhindüh-animbo, asu se rani-moatükunî saimbo masei ra moanî ndehindî. Nga asu nindou mamî ai ahandî ngusüfoambe moaruwaimbönderühî ranî-moatükunî saimbo ranahamboya, nindou ai wambo hütî-hütimaründîr-amboanahî ro wandî ranî-moatükunî ra maseheandî mbüsümbui. Nga wanî. Nga God aiana nindou hîhîfî-hîhîfîyuhü moanî saimbo yanğiri hohoanimoayu ranahamboani hohoanimo pararirî.

⁸ God aiana siheimbo muñguambo afîndî aboedî moatükunî ra dagadürani asu se aboedî moatükunî afîndeimbî-ndeimboyei. Rananimbo muñguambo si aho ra mbonimboe-mîndîkoate afîndî dîgehimboyei asu nindou farifehembo ra afîndî yagodomboe.

⁹ Godîndî hoafi ranahambo yare hoafiyowohü yahoya, “Nindou düdi ai nindou napo-koate-mayei aheimbo warambe kîkîhemîndîkoate-ayu

ra nindou ahurî bubufoareandî nahurai-ani.

Ahandî mbumundî hohoanimo ranai koadürümbo-koadürümbo yagodîmboe,”

Buk Song 112:9

meho.

¹⁰ God ai sesî manğiri nindou nûmbürîra-randeimbî ranahambo sagado asu mamîkarambo sesî sesimbo sagadürî arandî. Ranimbo-hündambo-animbo asu God ai siheimbo afîndî moatükunî dagadürani asu se dîgehi hehi ahandî nendî ranaheimbo fandîhehi-ndürîmboyei. Rananimbo

* 9:2: Korin ngoafi ai Akai hifih-ane anango.

sìhei fehefembo hohoanìmo ranai afìndì hamìndì tükündìfemboe nindou nùmbürambeahìndì moatükunì hìfìreanda afìndì hìsayo nou.

¹¹ God ai sìheimbo afìndì aboedì moatükunì dagadüranì asu se muṅgambo si warambe kìkìhemìndìkoate ndehimboyei. Rananìmbo asu sìhei-mayo kàkì aheimbo asehindì yìhoefì warìhù ra ndahùmüdi hehi asu Godìmbo hìhìfì-ndìhorìmboyei.

¹² Se ranì ratùpurì rawarìhindì ra Godìndì nindou ranai nìne moatükunì mbonìmboa-rìhümüdi ranahambo farìhefe-ndürìmbo yangìrìyopoanì, ṅga ai ranì-moatükunì ra hoeirìhindühì Godìmbo afìndì hìhìfìmbìrìhorambo kameihane.

¹³ Ranì ratùpurì se rawarìhindì ranana sìhefì wandafì mamì ranaheimbo farìhefe-ndürìmboane, ṅga asu rananìmbo ranì-moatükunì ranai weindahì hamìndì tükündìfemboe. Rananìmbo asu wandafì mamì ranai randìhì fìfìrìndì-hindühìmboya, seana Kraisìndì aboedì hoafì ranahambo ndorìhì süṅguri-hindühaneì mbìsahündürì-mboyei. Asu muṅguambo nindou se aheimbo kàkì sìhei hohoanìmonambo yangìrì warambe kìkìhemìndìkoate asehindì ranìmbo ai rarìhì hoeirìhindanì wanì asu ai Godìndì ndürì ranahambo aboed-ani mbìsei-amboane.

¹⁴ Rananìmbo Godìndì hìpoambo hohoanìmo sìhei fiambe amaro ra ai hoeimbìrìhind-amboane. Rananìmbo asu ai sìheimbo hohoanìmondühìndürühì amboanì asu ai Godìmbo sìheimbohünda dìdìbafìmbe-yahüindowamboane.

¹⁵ God ai moanì aboedì hamìndì moatükunì masemunì ranahambo ṅgìrì sìhìrì wudìpoapondìhu nìmìndì hoafì ra wataporìmbo-ndìhundi, ṅga ahambo hìhìfì yangìrì hìhìfìndì-hurìmboane.

10

Nindou ai Porìmboya aiana Kraisìndì hoafì semüdü hu-randeimbì hondüyupoanì masei ranaheimbo sìmborì hoafìmayu

¹ Nindou bìdìfìrì ai wamboya, “Por ai ro-dìbo nūṅguambe afure manūṅgu, ṅga ai-poanìmbo nūṅguambe ranì-sìmboanì yangìrì yìhoefìmbo pasambe ṅḡnìndì hoafìyumunì marandì,” aseì. Ro Por-anahì haponda wandìhoarì pas ndanambe sìheimbo Krais ramefiyu nou hìmboarì hoafendahù hìpoamborìhearühì hoafayahandürì.

² Ro sìheimbo ṅḡnìndì hoafìmbo moeisahì, ṅga se wambo amṅgonì hoafìndeianì ana, asu ro sìheimbo-so düḡühani sìheimbo ṅḡnìndì hoafìndamboyahì. ṅga nindou dìdìyei ai wamboya, aiana hìfì ndanìhündambo hohoanìmo ranane süṅquare hu aseì ranaheimbo-anìmbo ro yìhìmbokoate ṅḡnìndì hoafìndaha-ndürìmboyahì.

³ Ro nindou yangìr-anefìsì, ṅga asu ro moai nindou-yafe hohoanìmo süṅgurihündühì yìfiarìyefì rìhundi.

⁴ Muṅguambo yìfiarì nìmìnehoarì sahumì-ndefìmboayefì ra hìfì ndanìhündambo-yopoanì. ṅga wanì. ṅga ranana Godìnd-mayo ṅḡnìndì yìfiarì nìmìnehoar-ane. Ranana hürütümbü nindou-yafe ṅḡnìndì hìfìnambondeamboe. Ranamboane wosìhoaforì hohoanìmo ra raganambo-arìhundi.

⁵ Asu nìne-moatükunì ai Godìmbo fìfìrìfìmbo-mayo ranahambo nafì gürareandì ra hìfìnambo-ndìhumboyefì. Asu muṅguambo sìhefì hohoanìmo kìkìhìrì-hümündeihì Kraisìmbo yangìrì hohoanìmo pambìrìhinda asefì.

6 Se Kraisiñdi hoafi rani yangiri süngundhi mbundihumbo-animbo asu sehündi bidifiri ai süngufekoate-aye ranaheimbo tñjümbi hohoanimo ndahu-ndürimboeyi.

7 Seana nñe-moatükuní hoeiarhindí ranahambo wudipoapondhi türüboadhi hohoanimondei. Nindou mamí ai hoafiyuhüya, roana Kraisiñdi nindou hond-anahí ehü ana, awi ai rande wudipoaponde hohoanimondühü ro-amboani ai rawefiyu nou Kraisiñdi nindou-aneñi mbeyahu-wamboane.

8 Sihei anihondümbofe hohoanimo ra nginemñdi-ndürimbo-hündamboyu Adükari ai yihoeñimbo ndani ratüpurí nda masemuní. Rani-moatükuní ranana siheimbo moaruwaimbofe-ndürimbo-yopoani. Nga asu ro ndani ratüpurí rani-mbo wandhoari akidou borayahí ana, asu rani-mbo ro moai moanñgiyahí.

9 Se randhi hohoanimondeihya, “Por aiana ahandi pasambe hoafi rani-nambo yihimboaramuní,” mbi-seimboeyi.

10 Nindou bidifiri ai randhi hoafindeihí animboya, “Porñdi-mayo pas ranana tñjümbi saf-ane. Nga ai sihefi fikimi nüñgumbo ana, ai himboari hoafendi safi nüñgumbo asu hoafi ahandi ra ndorihefekoate-ane,” sei arihündi.

11 Nindou düdi yahurai hoafiyu arandi ranai ana rande ndonde hohoanimondühi türüboadeandi. Ro anguní nímboefimbo pasambe hoafayef-ane, asu siheimbo-so ranihü nímboefimbo hoafehundür-ane, rani moatükuní ra ngorü-poani-mboyoapaní, nga wani.

12 Roana ngiri yihoeñihoari yihoeñi fi ra simongorñdihu hoeindihu ndihundi nindou bidifiri ai ahamundi fimbo borayomo nou. Nindou ranai ana moani ahamundi hohoanimonambo yangir-anemo ai ahamundhoari ngorü ahandi hohoanimo ra ngoründi-mayo hohoanimo raniñhi simongoru hoeiru arundi. Yahurai nendi ana fifirifekoate-anemo!

13 Nga asu ro yihoeñi fimbo ana ratüpurí yihoeñi ranahambo simongorí ra ngasündife hefe boriyo ho ranahambo moei asefi. Nga nñe-moatükuní ratüpurí God ai yihoeñimbo masemuní rani simongorühi animbo ngemboeyi siheimbo-so ratüpurimbo kameihí amboani.

14 God ai yihoeñimbo ratüpurí masemuní rani hoarehi se animboei. Rani-simboani ro siheimbo sowahi tüküyahundühi Kraisiñdi Aboedi Hoafi ra sahumñdefi hohu siheimbo hoafimehundürí. Rani-nambo God ai yihoeñimbo ratüpurí masemuní rani yangiri süngumarihundi.

15 Roana moai God ai ratüpurí nindou ngorümbo masagadürí ranahambo boriyefi hefi rihundi, nga wani. Nga roana sihei anihondümbofe ranai ngoani asu ro sihei mbusümo ratüpurimbohünda God ai rani ratüpurí masihendi ra refeyowani aboedi adükari tüküfembo ranahamboane anihondümbo himboayefi.

16 Rani-nambo asu ro aboedi hoafi ra ndahumñdefi nindou bidifiri sihei hifi daboandaní amarei ranaheimbo hoafinda-hundürimboeyi. Asu ro ngiri nindou ngorü ai ratüpurí-mayu ranahambo borñdefi.

17 Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, “Nindou düdi ai borimbo hohoanimoayu ana, moani Adükari ai nñe-moatükuní ramareandi ranahambo yangir-animbo borimbiyu-wamboane,” meho.

18 Nindou düdi ai sapo nñe-moatükuní ramareandi rani-mbo ahandhoari borayu ana, Godñdi homboahü ndürimbüyupoani. Nga asu

Adükarî ai nindou daboe ndürîmb-ani ehu ana, nindou ranai ndürîmb-ani.

11

Por ai se Kraisîndî hoafî wosîhoaforî hoafîyomo-rundeimbî ahamundî hoafî hîmborîyo-poanî mehu

¹ Awi se wambo rarîhi hîniŋgîrîhindîranî-anîmbo asu ro hîhîndî hoafî hoafînda. Nŋa se wambo hîniŋgîrî-hindîrîmboanei.

² Awi ro ŋgusûfo pararîheandürî God ai sîheimbo ŋgusûfo parareandürî hu nou. Seana moanî nîmorehî yihoarîfî hamîndî nindowenîhî mamî ranahambo yangîrî segodombo sei hehi dîbonîyei hîniŋgîrîhindî nahurai-aneî. Nindowenîhî mamî ranai ana Krais ranani.

³ Sapo amoasîrî tîkai hoafî fîfîreandeimbî hamîndîyo haya Ifîmbo tîkai hoafîmendo ranahamboanahî ro afîndî hohoanîmoayahî. Sîheimbo-so amboa hohoanîmo yahurai tükündîfendüranî, asu sîhei Kraisîmbo hohoanîmo aboedî ŋgusûfo pamarîhorî ranai moaruwaimbo-ndîfemboe saheheamboanahî ro yîhîmboayahî.

⁴ Nindou bîdîfîrî ai sîheimbo-so tüküyafu Sisas sapo ro bokarîhehu arîhundî ranahamboemopoanî, nŋa ŋgorû-poanîmbo Sisas ranahambo bokarîhou rundühanemo. Asu se ŋgorû-poanîmbo yîfiáfî masahümündî, nŋa ro Yîfiáfî Aboedî ranahambo hoafîyefî arîhundîyopoanî masahümündî. Asu se ŋgorû-poanîmbo aboedî hoafî-ane sahümündî arîhündî, nŋa aboedî hoafî ro sînefî hoafîyahundürî marîhundî ranîyopoanî. Nindou bîdîfîrî ai ranî hoafî ra hoafîyomondüranî asu se rarîhi hîniŋgîrîhipuranî yahurai hoafî ra hoafîyomo arundî.

⁵ Ro sîheimbo hoafehandürî, nindou ranahamumbo Kraisîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî nindou bogor-anemo aseî ranahamundî hoarehî nîmboambo-yahîpoanî.

⁶ Yîni anîhond-ane, hoafî hoafîyorambo ra ro aboedî hamîndî-yahîpoanî, nŋa fîfîrîfe ranana ro moai mbonîmbo-rîhamîndîhî. Muŋguambo moatükunî hohoanîmo ro rarîhu marîhundî ra sîheimbo ranî fîfîrîfe ranîyo muŋguambo nafuiyahundürî marîhundî.

⁷ Se fîfîrîhindî roana sîheimbo Godîndî-mayo aboedî hoafî hoafîyahandürî marîhandî ranîmbo-hündâ moai kakî napombo semîndîmbo warîyarîhandî. Ro sîheimboya, ai-anîmbo nindou aboedî hamîndî tükûmbeyahîndî sahehea asu wandî fimbo ro hîfînambo-rîheandühi hîmboarî hoafendühi hoafîya marîhand-ane. Asu ranî-moatükunî ra nîmboea? Refe-ana awi wandî hohoanîmo ranambo ro moaruwai hohoanîmombayahîyo?

⁸ Ro sîheimbo farîhefe-ndürîmbohündâ Godîndî nendî ŋgorû ŋgoafîhü amareî ranai wambo kakî akîdou sehi rîhündâ masahamîndîhî. Ranîmbo-hündamboyahî ro ahei-mayo kakî ra moanî hûmbuhûnîmbo fufurîhamîndîmbo nahurai-mayahî.

⁹ Ro se-babîdîmbo ranîhü nîmboahî sîmboanî ana ro kakî-napo yahurai sîhefe-koate mbonîmbo-rîhamîndîhîhî moai nindou mamî sîhei mbusûmo ahambo tîŋîrîfo sahandu, nŋa wanî. Nŋa wandafî mamî Masedoniahündî ndanîhü sühüsi tükûmehîndî aiyei nîne napo ro sîhefembo mbonîmbo-marîhamîndîhî ra masehîndîrî. Horombo maho-ane, asu süngunamboane ro ŋgîrî sîheimbo tîŋîrîfo ndahandürî. Nŋa ro ranî hohoanîmo ra süngurî-heandühanahî.

¹⁰ Kraisindî hoafi hondü ra wandî ngusüfoambe nîmarîmboane, ranane asu ro siheimbo anîhondümbö hoafehandürî: Hohoanîmo ra ro süngurîhe arîhandî ranahambo borayahî ra ngîrî Akai hîfîhü ngorü nindou ai wandî borî hoafi ra kikîndeandî.

¹¹ Nîmboe ro siheimbo tîjîrîfo saikoate-ayaha? Ro siheimbo ngusüfo pefindürîkoate-wamboayahî? Nga wanî. God ai fifîreamboani ro siheimbo ngusüfo parîhendürî arîhandî ra.

¹² Ro haponda nîne ratüpürî rawarîheandî ra ro moanî ranî yangîrî ratüpürî-yahühanahî, nindou bîdîfirî ranahamumbo nafî gifepürîmbohünda. Ai ngomondühîya, roana Por mamî ratüpürîyomo arundî yahurai-aneî ratüpürîyefî arîhundî mbîsîmo houmbo borîndîmboemo sahehea.

¹³ Nindou ranai ana, Kraisindî hoafi sowandümo homo-rundeimbî hondüyomopoanî. Aiana ahamundî ratüpürîyomo arundî ranahamumbo tîkai hoafîyomo rundühanemo nindou amurî ranaheimboya, ai Kraisindî hoafi sowandümo homo-rundeimbî hond-anemo sei hoafîmbîyeyiya yahoumbo.

¹⁴ E! Asu se ahamundî hohoanîmo ranahambo afîndî hohoanîmundeimboyei. Satan ai-amboanî ahandî fi ra ngorü-süngure haya sünambeahîndî nendî-yomondî si ranîmbofi haya tüküfi arandî.

¹⁵ Ranîmboane Satan ahandî ratüpürîyomo-rundeimbî nindou ranai nindou ahei hîmboahü aboedî mbumundî ratüpürî-yomondeimbî ranî hoearambeyafu tüküyafunda ranahambo hepünîfepoanî. Nindou ranai ana süngunambo ranî-moatükunî ramarundî sîmongorühî asübusî ndowandümböemo.

Por ai Godîndî ratüpürîmbofi nüngumbo tîjîrîfo masemüdu

¹⁶ Ro asükai hoafayahî: Nindou mamî ai wamboya, aiana hîhîndî-hîndîndîyuhani mbüsü haya hohoanîmondîmbui, nga yowanî. Se wambo randîhi hohoanîmombondeihî ana, ambesî, nga wamboya, aiana hîhîndî-hîhîndîyumb-ani mbîsahündîran-anîmbo asu wandî fimbo borînda habodîmboanesî.

¹⁷ Ro haponda ndarîhe hoafayahî nda: Adükarîndî hohoanîmo süngu hoafîyambo-yahîpoanî, nga wanî. Nga ro moanî wandîhoarî hîhîndî-hîhîndîyahühîyahî ro rarîhe borîyahühî hoafayahî.

¹⁸ Nindou bîdîfirî ai hîfî ndanîhündambo hohoanîmo süngu homondühî siheimbo-so homo ahamundî fimbo borîyomo arundî rananîmbo asu ro-amboani wandî fimbo mandîhe yahurai borîndamboyahî.

¹⁹ Seana siheihoarîmboya, “Ro hohoanîmo aboedî fifîrîhundeimbanefî,” aseisî, nga ranîmboanei se hîhîndî-hîhîndîyomondeimbî nindou ranahamumboya, “Ambemo, nga moanî ai ranî hoafîmbeyomo,” aseî.

²⁰ Seana nindou ranai siheimbo moanî hoafemo süngufembo yangîr-aneî hohoanîmoayei. Asu sihei-mayo napo fufemîndî, ahamundî wosîhoaforî hoafi ranambo siheimbo semündündürane, siheimbo moaruwaimoaruwaimbo-arundürane, asu ngusümböarambe pakararîhoundür-ane, ranî-moatükunî ra rarundan-ane asu seana ahamumboya, ai ambemo aseî.

²¹ Ranî-moatükunî hohoanîmo ai rawarundî ranahambo ana awî ro ngînîndî hamîndîyefîpoanî.

Nga asu nindou ngorü ai ahandî fimbo borîmbo ehu-ana, ro-amboanî, awî hîhîndî-hîhîndîyahühî hoafayahî, nga wandîfimbo borîndamboyahî.

22 Nindou ra Hibruhündi-yomosi? Nga ro-amboani Hibruhünd-anahisi. Asu ai Israerihündi-yomosi? Asu ro-amboani Israerihünd-anahisi.*

23 Ai Kraisindi ratüpuriyomo-rundeimbi-yomosi? Awi ro hohoanímokoate nindou-anahi, nga roana ratüpurí ra refembo ahamumbo ngasündi-heapurímboanahi. Roana ratüpurí ra afindi hamindi tinjirífoya, afindímbo karabusíyahe, afindímbo wambo buburundírí, raramarundírí-anesi.

24 Wambo hondahüfeimbímbo wofí bogorínambo Suda 39 amberamíndeimbíyo bubumarundírí.

25 Romihündí ai wambo ngímímbo nímhárinambo buburundírí. Asu mamímbo nímoeinambo-rundírí, asu ngímímbo ro nímaríheimbí sip ranai hímoni híhírímafoareandi asu ro mamí sí hímoni yangírí boboríya wakímaríheand-ane.

26 Ro afindímbo hahabodí maríhandí ranambe hohoambumbo ha asu húbuhüní nendí afindí yangorambe ha maríhandí. Asu ranambe yangíríyopoani, nga Sudahündí wandafí mamayi asu Suda-yafe ndífoyei ai wambo moaruwaimbo-maríhindírí. Adúkarí ngoafíhüyo asu nímambe nindou níngokoate-reandúhí ranamboani ro moaruwaimbo-fembo yangíríya maríhandí. Siríwara hímooyo asu tíkai ngunindíyomo ranambe ro moaruwaimbo-fembo yangíríya ha maríhand-ane.

27 Ro raní-poani raní-poani ratüpurí afindí safíyo ratüpuríya maríhandí. Afindímbo ro nímbokoani gedúhí moai ndoríhe apo ríhandí. Wembombo-yaríhandúhí asu wandí amíndasúmo ranai hoe símíndímbo kíkíre-yaparíhoai marandi. Ro sesí afindí síhefe, worí aboedambe nímarí, hoeari aboedí güdüfe raraokoate-ya maríhand-ane.

28 Rani-moatükuní yangíríyopoani wambo-so tüküfe marandi, nga wani. Munguambo sí maho ra Godíndí nindou ngorú ngoafíhü amarei ranahe-ímbo hífandíyondürímbo hohoanímbo ranai-amboani tüküfeyo-aníyahí ro tínjümbí hohoanímbo sahamíndí maríhandí.

29 Nindou düdí ai ngínemíndí-koate-ayu ana, asu ro-amboani ngínemíndí-koate-anahí. Nindou ngorú ai rareanda ngorú ai moaruwai hohoanímooay ana, asu ro ngusúfo nímbíyahúhí nímarí aríhandí.

30 Ro borímbo asahí ana, sapo ro ngínemíndí níngokoate anímboahí ranahambo-anímbo borínda habodímboyahí.

31 God ai God-ani asu Adúkarí Sisasíndí Afínd-ani ranahandí ndürí koadürümbo-koadürümbo aboed-ani seihanei. Ai wambo fífíreandírí ro tíkai hoafíyo rakoate aníhondümboanahí hoafayahí nda.

32 Ro Damaskus ngoafíhü nímaríhambe bogorí nindou raní ngoafí hífanda-randeimbí adúkarí bogorí Arestasíndí hoarehí mamaru. Nindou ranai wambo kíkíhemíndí mburímbo karabusí-fendírímbohúnda ami bídífirí ngoafí ginírí nafítambe fíkímí híningí-mareapura maníngomo.

33 Nga asu wambo ngoafí ginírí ranambe nafí wandafí mamí bodímondí ai basketambe wofí kúru mburu foarundírí houmbo masafoarundíra aboedambomeheandí.

12

God ai Porímbo afíndí moatükuní nafuímeindo

* **11:22:** Hibruhündí ai Abrahamíndí ahuirí hond-anei. Israeríhündí ai Suda-yafe Godímbo hohoanímoo sünguríhi aríhünd-anei.

1 Ro borinda ngamboyahisi, nga asu ranana ngiri sheimbo fandihendi. Ambesi, nga hapondan-ana wambo Adukari ai yafogoadinambo nahurai munju-moatukuni sunguna weindahi tukufemboayo weindahimareandiri ra sheimbo wataporinda samboanahi.

2 Ro nindou mam Krais-dibo nungumbü fifirarihini, nga 14 himban maho ranambe ranahambo God ai serümundü nimoamo hondü sünambe mahafu. Rani-moatukuni ra roana moai fifirihendi, nga moani nindou safimbayo asu yifiafi yangirimbayo, nga God aiani ra ffireamboayu.

3 Ro fifirihendi nindou ranai Godindi ngoafi sünambe moani aboedi hamindi ranambe nimehünou hasifi tuküfi mahafu. Nga asukai ranahambo amboa ro moai fifirihendi, nindou safimbayo asu yifiafi yangirimbayo, nga God aiani ranahambo ffireamboayu.

4 Raniyu asu dibohindi moatukuni nindou ranahambo ngiri hoafindei hoafi ra ahandi himboambenambo himborimayu.

5 Ro nindou ranahambo-animbo borindamboyah, nga wandi fimbo ngiri borindahi. Nga wandi fi nginndikoate-yaheimbi ranahambo yangiri wandi fimbo borindamboyah.

6 Ro nini-moatukunimboyo borimbo mbasahi-mbonana, asu ro ngiri hihindi-hihindiyaheimbi nindou-anahi mbisahi sapo ro raranimoatukuni ranahambo anihondumbo-animbo hoafindamboyah. Nga wandihoari borimbo moei asahi rananimbo nindou ngiri wambo aboed-ani mbisahündiri. Nga ro nine ratupuri rawarhendi-ane, asu nine hoafi hoafayah-ane, ranimbo nindou ai hoeirihindirühi wambo wudiopondihifi fifirindi-hindirimboyei.

Porindi fihitihoi nahurai kamareri

7 God ai wamboya, nini ngorü-poanimbo moatukuni ai hoeimareandi ranahambo ahandi fimbo borindimbui yahuhamboyo, mam moatukuni tihoi nahurai wandi fihü futimareandiri. Rani-moatukuni ramareandi ranana Satanindi ratupuriyu-randeimbi nindou nahuraiyu wamboya, ahandi fimbo borindu hoangumbui yahuhaya hifinambofendirimbohünda hariyondirimbo mehu.

8 Adukarimbo rani-moatukuni ra fimbirihenda sahehea ro ngimimbo didibafimeheando.

9 Raniyu asu ai wambo simbori yare hoafiyundirühi yahuya, "Wani, nga wandi-mayo hipoambofe hohoanimo ranana awi se-dibo ndearane, nga wandi nginndi ranana nindou hamindi kemindikoate-aye ranahaimbo so-ane tuküfe arandi," mehuamboyah. Asu ro sahiya, hapondan-ana ro hamindi kemindikoate-anahi ranahambo hihifihihindahühi borindamboyah Adukarindi-mayo nginndi ai wambo hamindi nginemindi-ndiramböhünda.

10 Ranane asu ro hamindi kemindikoate-ayah, nindou ai wambo moaruwaimbo-rihindiri, tingümbi hohoanimo tüfefeyondiri, nindou ai moaruwaimbo-moaruwaimbo-arihindiri hei, ranahambo Kraisimbohüdambo ro hihihifi-hihifayah. Ro hamindi kemindikoate-ayah ana, asu rasimboani ro nginndi nimboamboanahi.

Por ai Korin хүндамбо афнди хохоан-мо-агундүрү

11 Ro ndani hoafi hoafimayah ra hihindi-hihindiyaheimbi nindou nouyah hoafimayah, nga wambo se ngusüfoambe botimarihindiramboyah rani hoafi ra hoafimayah. Nga simbori se-animbo

wandi aboedi hohoanimo ranahambo hoafindahündiri, nga asu se moai rarihindi, ranimboyahi asu wandihoari rani hoafi ra hoafimayahi. Yini, anihond-anesi, roana ndorihhehe-ndeimbi nindou hondüyahi poani, nga Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi nindou “ranipoanimbo” ase i sihei mbüsumo aningomo ranahamundi hoarehi nimboamboyahipoani.

¹² Ro hohoanimo ya kikihihe heheamboyah i Kraisindi hoafi semindi ho-rambo ratüpur i sihei mbusümo nimboambo rani ratüpur i ra ramarheandi. Godindi nginindi nafuimbo ratüpur i asu hepünifeimbi moatükun i ratüpur i ra sihei mbusümo ramarheandi Kraisindi hoafi sahamindi ha-rihandeimb-anahi sahehea nafuimayahi.

¹³ Siheimbo ramarheandüri nou-ane asu Kraisindi nendi ngorü ngoafihü amarei aheimbo amboani rariheandüri arihandi. Ro moai siheimboya, wambo sesi-napo sehindiri sahehea siheimbo tñirifo sahandüri, nga wani. Karihasihandüri, nga se wambo amboawi mbisahündiri ro siheimbo tñirifo segodürükoate-mayahi ranimbo-hünda.

¹⁴ Hapoana ngimimboanahi nda ro siheimbo sowana sifombo saheheamboayahi, nga asu ro ngiri sihei-mayo napofih i yangiri kiarimbohünda tñirifo-ndahandüri. Nga roana sihei kaki-napo semindimboyahi poani, nga siheimbo fehefendürimbo yangiri-anahi. Rarani moatükun i ra se fifirihindi nimori akidibou aiana boagirambo fehefe-ndürimbohünda ngiri sesi-napo kokoboadihi ndahümündi tükundahi digehindi, nga wani. Nga simbori boagiri ai-animbo nimorambo rani-moatükun i ra didiboadofe shefemboane.

¹⁵ Siheimbo farihefe-ndürimbohündambo ana wandi-mayo napo engoro ra segudürimbo wandi fimbo kameih i hihifi-hihifiyamboanahi. Ro siheimbo afindimbo ngusüfo pandiheandürani asu se simbori wambo akidou yangiri ngusüfo pamandihindiriyoy?

¹⁶ Anihond-ane, ro sihei-mayo kaki-napo semindimbohünda moai siheimbo tñirifo sahandüri. Nga asu nindou bidifiri ai seiya, “Yinisi, nga sihefi kaki-napo semindimbo-ana, ai tikarehayambo ngorüsüngundeamuni mbunda ndemündümbui,” masei.

¹⁷ Nga asu nungufemboyoa? Asu ro wandi nindou bidifiri siheimbo sowana koamarihheapur i ranai sihei-mayo napo ra moai kiafu hüsiindümo.

¹⁸ Ro Taitusimbo siheimbo sowana sinimbohünda hoafiyahando habodihühi asu ahandi süngu wandafi mam i koamarihhehina masinu asu Taitus sihei-mayo napo kifi hüsiamünduwai? Nga ra ai wani. Nindou ranai ro hohoanimoayahi hohoanimo süngure hayambo ro rawariheandi rani-süngu yare randühiryu? Asu ro ai-dibo mam i hohoanimo süngurithoandühi nine-moatükun i rarihoandühiriyehi.

¹⁹ Se hoafi ra rarihi hoeirihindühiryoy yihoefimboya, aiana ahamundihoi aboedi hoafimbohünda sürü papimbarundi seimboyeyi? I, ra wani. Ro haponda siheimbo hoafehandüri roana Kraisindi nindou hondümboyaho nimboamboanehi, ranane asu rani hoafi ra Godindi himboahü sihei ngusüfo ra nginimemndürimbohündamboanahi rarihe hoafehandüri, nga yihoefi fimbo hoafiyambo-yahipoani.

²⁰ Ro siheimbo-so tükeheandi ra asu siheimbo aboedi hoeifendürimbo samboanahi, nga asu se ngiri aboedi nimandei sahehea ranimbo

yihimboyahi. Asu simbori amboani se wambo hoeindihindirani nindou yahurai se hoeifembo sei hehi hohoanimoaye yahurai ni ngokoate-ndamboyah. Ro akidou yihimboyahuh-anahi rani-moatukuni ranahambo ro ndarthe hoafayah. Sihei mbusumo yifari, wandafi ngorumbo hohoanimo moaruwai hohoanimoayondo, simbori wati koafi, afindi-afindi hohoanimo, tirifoefe hoafi, daboadan hoafi, ahandi fimbo yangiri hohoanimo, mamikari hohoanimo mungu-moatukuni ra yahurai tukundifemboe sahehea yihimboyahuh hoafayah.

²¹ Ro siheimbo sowana duguhani wandi God ranai wambo sihei himboahu amoani ngambo-ndeandirimbui samboanahi ro yihimboayah. Asu ro nindou bidifiri horombo moaruwai hohoanimoaye mburihumbo asu ai nimorehi sishiimo, nindowenih birabiri hohoanimo, ngusufoambe botife hohoanimo ranahambo daboadanambofo-koate-maye ranaheimbo, hoeindithe-andurani wani amoani ngandahuhi aranindamboyah. Rana-hambo wambo God ai hifinambo-ndeandirimbui saheheamboanahi akidou yihimboayah.

13

Bidifiranambo ahini hoafi asu hihifi hoaf-ane

¹ Haponda ndeara ngimimboanahi siheimbo hoeifendurimbo sifombo asahi. Bukambeahindi hoafi ranai yare hoafiyomonuhi yahoya, "Nindou yimbuyo ngimiyo ai anihondumbo hoafindomonduhya, 'Ro hoerihumboanefti nindou mamai ai moaruwai hohoanimomayuwa,' mbisimondan-animbo, awi shiri rani hoafi ra didiboado-femboane," meho.

² Nindou didiyei horombo moaruwai hohoanimomaye ranaheimbo haponda asukainda hoafinda samboanahi nindou amuri ranaheimbo kameih amboani. Horombo ro yimbumbo suhi siheimbo ahini hoafi hoafiyahandurisi, nga hapondani amboani ro asukainda ahini hoafindahanduri samboanahi ro anguni ndarthe animboahi amboani. Ro asukaiya siheimbo sowana ashuhi ana, nindou moaruwai hohoanimomaye ranai mamai ai-amboani tihirifombu ratupuri ra ngiri gubusuboadea-nduri.

³ Ranimboyu se randihi anihondumbo fifirindihimboyei Kraisi ai wandi yafambe sungufi haya hoafindumbui se fifirifembo masei. Nga wandi wari sungu Kraisi ai se-babidimbo nungumbo siheimbo farihendurimbo ana, ngiri ai mbosi-mbosindu. Nga asu aiana ahandi rani-poanimbo nginindi adukari ra siheimbo nafuiyundurhani.

⁴ Yini, ra anihond-ane, horombo ai hamindi nginemindikoateyu ranimboyomo nindou nimi keimb karihendembifih tikorundumo pamaru-wura yifimayu. Nga asu hapondani ana Godindi nginindi adukari hamindi ranambo botimarira asu ai yangiri botifi anungu. Asu ro-amboani ai-dibo nimboefimboanefti hamindi kemindikoate-ayefi. Nga asu Godindi nginindi ranambo-animbo mare ro-amboani siheimbohundambo ai-babidi yangiri nimboemboyefi.

⁵ Se siheihori ro hoafi ranahambo anihondumbo-mbarihuyo asu wanimbayefiyo mbasei hehi hohoanimondei hoeindihindi. Moani siheihori yangiri-animbo hohoanimo ra randihi hohoanimondei hoeindihindi. Sisi Kraisi ai sihei hohoanimoambe anungu ra fihirihindi? Se ahambo

fifirifikoate-ayei ana, awi se ahambo wudipoapofe anihondumbofe hohoanimo aho ra fifirifekoate-wamboanei.

⁶ Se hoafindeihya, ai Kraisindi anihondü ratüpuriyomo-rundeimb-anemo mbisei hohoanimondei sahehea ro anihondü fifiriheamboanahi.

⁷ God ai siheimbo fariheirani asu se moaruwai hohoanimo süngufekoate moani aboedi yangiri mbinimboeia sefi hohumboanefi ro ahambo siheimbo farihefe-ndürimbohünda didibafiyahundo arihundi. Se yihoefimboya, aiana Kraisindi aboedi ratüpuriyomo-rundeimb-anemo nafuimbo yihoefti fimbo hoafiyefühi-yefipoani, nga wani. Nga bidifiri nindou yihoeftimboya, "Ai Godindi ratüpurimbo moai aboedi ratüpuriyomo," ase ana, ambesi, nga se aboedi hohoanimo ra süngumbirih heiya seftimboanefi didibafiyahu arihundi.

⁸ Roana ngiri hoafi hondü ranahambo gigitranambofembo moatükuni hohoanimo ana randihundi, nga hoafi hondü ranahambo yangiranefi hohoanimo parihi heföhi rawarihu hefi.

⁹ Ro hamindi kemindikoate-yefani ana, asu se nginindi aboedi nimboeiani ro ranahambo hihifi-hihifi-yefühanefi. Asu ro siheimboya, hohoanimo moaruwai hinngirih hehi didiboadorih hohoanimombeyeia sefi hohu Godimbo siheimbohünda didibafiyahundühanefi.

¹⁰ Ranimboanahi ro anguni ndanihü nimboambo siheimbo pas nda sürü papirhandühi hoafayahandüri. Asu rananimbo ro siheimbo-so tükündaheandühi amboani Adükarai ai wambo nginindi masendirani hohoanimonambo siheimbo nginindi hoafimbo moei asahi. Nginindi ai wambo masendirani ra siheimbo moaruwaimbofendürimbo-hündamboyoani, nga siheimbo nginemindi-ndürimboane. Ranimboanahi ro siheimbo pas nda sürü papirhandüri.

Bidifiranambo hihifi hoafi

¹¹ Nga karishandüri. Hohoanimo moaruwai hinnginidih hehi didiboadingih hohoanimondei. Ro hoafayahani ranahambo himboringih rani-süngundihindi. Mami hohoanimondeih aboedi sisi-koate nimboei. God nindou hipoamboreandühi aboedyu-randeimbi asu afurife hohoanimo sai-randeimbi ai se-babidi nüngumbui.

¹² Se Godindi nendi-yafe hohoanimo süngu wandafi-wandafindeihisi mboring wakikihürindei-ndühündi.

¹³ Godindi nendi münguambo ai-amboani siheimbo hihifarihündüri.

¹⁴ Sihifti Adükarai Sisas Kraisi ai siheimbo hipoambombireandür-amboane asu God ai siheimbo ngusüfo pambireandür-amboane asu Yifiafi Aboedi ai sihei ngusüfoambe mamambe-mbireandür-amboane.

Garesia

Pas nda Por ai Garesiahündambo sürü papimarandi

¹ Ro Por-anahi. Nindou ai moai ahei hohoan+monambo wambo Kraisi+ndi hoafi ndowandifi ngafi ndandi sei hehi kafoari+hindi+ri mburi+hü koari+hehindi+ri, nga wani. Nga Sisas Kraisi asu Ape God sapo yifi+hündi boti+mariri rani di+boyafani wambo ahafandi hohoan+monambo ahandi hoafi semindi ho rambohünda kafoare hi+inggi-mareandi+ri.

² Muñguambo an+hondümbor+rihindeimbi ndan+hü ro-babi+di+mbor aniboadei ai-amboan+ Kraisi+ndi nendi Garesia hifi+hü amarei siheimbo hi+hifar+hündüri.

³ God sihefi Ape asu Adükari Sisas Kraisi ai siheimbo moani hi+poambon+neandürühi asu ngusufo afurife kife hohoan+mo ra mbi+sabi+nan+dür+amboane.

⁴ Sihefi moaruwai hohoan+mo raguanambo-fembohünda asu ni+ne moaruwai hohoan+mo hifi ndan+hü engoro ranambeahindi aboedafemun+imbohünda Kraisi ai sihefi Ape God+ndi yifiri sünguyu ahandi fi masagado.

⁵ Ran+imboane asu sihiri muñguambo si aho ra God+imbo aboed+ani mbi+sefi hohoan+mo+ndefimboane. Nga an+hond+ane.

Aboedi hoafi mam+ rani yangir+ane engoro

⁶ God ai siheimbo Kraisi+ndi moani hi+poambofe sünguyu di+bon+iyu+ndürühi+ya, wand+anei mehuyosi, nga asu moai se gedühi hoafi ra sünguri+hindi. Nga asu ngorü rani+poan+imbo aboedi hoafi ra sünguri+hindühi asu ahandi fikim+ ni+ngokoate+mayei. Raniyo asu ro rani+moatükun+ ramar+hindi ranahambo mahepünaheandi!

⁷ An+hond+ane, moai ngorü rani+poan+imbo aboedi hoafi yangoro. Nga nindou bi+di+iri ai sihei hohoan+mo ra mam+kariyo wak+fihi asu ai Kraisi+imbo aboedi hoafi ra ngorü+süngu ngorü+süngufe wak+fembo hohoan+moyomo arundi. Ran+imboanahi ro ndari+he hoafayahi.

⁸ Nga ro+ane+fi asu sünambeahindi nend+ani aboedi hoafi ra hoafi+nduan+isapo siheimbo hefi hoafi+mayefi yahurai hoafi+koate rani+poan+imbo fiyoeimbi hoafayana, nindou ranahambo God ai hai ngoafi moaruwai rani+nambo koambi+ri+heir+amboane.

⁹ Siheimbo rani hoafi ra horombo hoafiyahundüreim+anesi, nga asükaiya ro hapondani siheimbo hoafehandüri: Nindou ngorü ai ngu siheimbo aboedi hoafi ra, sapo horombo ro hoafi+mefa se an+hondümbor+mar+hindi, yahurai hoafi+koate moani rani+poan+imbo hoafeyundüri ana, nindou ranahambo God ai hai ngoafi moaruwai rani+nambo koambi+ri+heir+amboane.

¹⁰ Ro ndani hoafi hoafayahi nda, nindou wambo aboed+ani yahombohündamboyo? Wani, nga God+imbo yangir+anahi. Ro rani+moatükun+ ra an+hondü refembo sahehea rambar+hea+mbonana, asu ro Kraisi+ndi ratüpur+iya+ri+handeimbi nindouyah+ipoan+.

Por ai God+ndi hoafi sem+ndi horambo tükumefiyu hoafi

11 Wandafî mamî, awi sîheimbo randîhe hoafîndahandûrî, ro sîheimbo aboedî hoafî ra ha hoafîyahandûrî arîhandî ranana nindou-yafe hohanîmonambo hoafîyopoanî.

12 Ranî-moatûkunî ra nindou-yei-mayo moai sahamîndîhî asu moai nindou mamî ai wambo yamundeandîrî, nîga wanî. Nîga Sîsas Krais ahandîhoarî randîrî ranî hoafî ra wambo weindahî-mareandîrî.

13 Ro horombo Suda-yafe Godîmbo hohanîmo ranî-sûnggu yangîrî sûnggurîhandûhî nîmboahambe ana, ro Kraisîndî nendî ranaheimbo moaruwaimbo-rîhearûhî muŋgunambo awarîhefendûrîmbo hohanîmomayahî. Ranî hoafî ra se horombo hîmborîyeimb-ane.

14 Wandafî mamî, Sudahündî ranahei mbusûmo nindou akohoandî ro dîbombo-memo ranahamumbo nîgasündî-heapurîmboanahî. Roana moanî Suda-yafe hohanîmo hondû ranahambo sûnggufembo nindou hamîndîyahî ranî-poanîmbo manîmboahî. Ranîyahî asu ro moanî yîhoeî amoaoyafe hohanîmo ranîmbo yangîrî sûnggufe hombo nîgusûfo parîheandî.

15 Nîga asu ro nîngokoate-yahambeahiyo God ai wambo moanî hîpoambo-reandîrûhî ahandî ratûpurî ratûpurîmbohûnda kafaore hînîngîmareandîrî.

16 Ranîyo asu ro ahandî-mayo aboedî hoafî ra semîndî ho Suda-yafe ndîfo ranaheimbo bokarî-hefemböhûnda ahandî nîmorî wandî hohanîmoambe ndore korîmafoareandîrî. Ro moai nindou nîgorûmbo-so dîdîboadore hoafîmbiyundîrî sahehea tûkûyaheandî.

17 Asu ro moai Serusaremînambo Kraisîndî hoafî horomboyafu sowandûmo homo-rundeimbî ranahamumbo sowana ndîfosimbo hahûhî. Nîga roana nîmehûnou Arebia hîfînambo yangîrîyahî ha mburîha asu asûkaiya Damaskus nîgoafîna hîhîrîma-rîheheandî.

18 Ranîyo asu nîgîmî hîmbanî hoane, ranî mbusûmo ro Serusarem nîgoafînambo Pitandî-mayo bîdîfîrî wataporî hîmborîmbo mahahûhî. Ranîyahî asu ro ranîhû ai-dîbo yimbu wik yangîrî manîmboahî.

19 Ranîhû ro moai Adûkarîndî hoafî sowandûmo homo-rundeimbî hoeirîheapurî, nîga Sems Adûkarîndî akîdî yangîrîyu hoeimarîhîhî.

20 Ro sîheimbo pasambe nda anîhondûmboanahî hoafayahî. God ai hoafî ranahambo fîfîreamboani, nîga ro tîkai hoafîyahûhî-yahîpoanî!

21 Ranîyahî asu sûnggunambo ranîhûnda botîyahe hehea Siria, Sirisia hîfambe mahahî.

22 Asu Kraisîndî nendî Sudia-yafeambe amarei ranai moai wambo ndrîhî fîfîrîhindîrî.

23 Nîga nindou bîdîfîrî ai wambo hoafî yangîrî hîmborîmayei. Bîdîfîrî ai hoafîyeihîya, nindou sapo ndan-aiyu sîhefîmbo moaruwaimbo-reamunî marandî ranani anîhondûmbofe hohanîmo ra awarîhefembo yahuhaya hohanîmomayu. Nîga asu ranane haponda ai ranî hoafî ra bokarîhai arandî, masei.

24 Ranîyei asu ai wandî sûngguyo Godîmbo aboed-ani masei.

2

Por ai Adûkarîndî hoafî sowandûmo homo-rundeimbî nindou bîdîfîrî babîdî hohanîmo mamî sûngguarundî

1 14 hîmbanî sûngguna asûkai hîhîrîyahe Serusarem nîgoafînambo wandafî Barnabas-dîbo hahîhûhîyehî Taitusîmbo fîhîmarî-horîmîndehî.

² Ro rani ngoafina mahahühi ra God ai wambo nafuimarandi-amboyahi mahahi. Raniyah ro ranihü tüküyahe nimboambo anihondumbo-rihindeimbi-yei bogori nindumbo aningomo ahamumbo poanimborigeapuri mburüha ro Suda-yafe ndifo Godindi hoafi hoafiya marihandi ranahambo hoafimehapuri. Ro nane ratupuri horomba ramarihandi asu haponda rawarihandi ranai moani ngo afurindihomboe saheheamboyahi ramarihandi.

³ Wandafi Taitus ai Grikihündüyu ro-dibo mahehi, nga asu ahambo moai sihaf fi-hoeari ra kando tindihawandi yahomo humbo huti-hutiruri.

⁴ Tinjirifo tüküme Feyo ra tikarhou anihondumbo-rundeimbi nahurai nindou yihoe fi-mbusümo dibo hasiyafu tüküyafu masifomo. Ai ramefund ra sapo sihefi-mbusümo Kraisi ai Suda-yafe ahinümbi hohoanimo-ambeahindi aboedambo-mareamuna asu sihiri Kraisi-babidimbo aboedamboyahu animboefi. Rani hoafi hihimborige mburumbo asu sihefi-mboya, ai ahinümbi hohoanimo rani hoarehi mbini-boadei-amboane moani ratupuri-yei-rihindeimbi nou yahomo humboemo dibo masifomo.

⁵ Godindi abodi hoafi hondü ranai siheimbo-so koadürumbo mbeyangorowa sefi hohumbo wambo asu ro moai ahamundi hoafi rani hoarehiyefi. Asu Taitusimbo fi-hoeari kefe tirihefembo rani hoafi ahamundi-mayo ranahambo moai yini sefi, nga wani.

⁶ Nindou bidifiri ahamumbo ndüreimb-anemo masei. Ai bogorimbo-efundiyo wanayomoyo ra ambe. Nga Godindi himboahü nindou munguambo simogod-anei. Nindou ranai moai nini simbori hoafifimbi wandi abodi hoafi ranihilü türu hoafiyomo, nga wani.

⁷ Nga ai yaru fifirimarundi God ai wambo Suda-yafe ndifo ranaheimbo abodi hoafi ra hoafimbohünda koamarihendiri, sapo ai Pitambo Suda ranaheimbo ahandi hoafi hoafimbohünda koamaritherü nou.

⁸ Nga sapo God ai Pitambo Suda ranaheimbo hoafi semindi hoafiyondüri-rambo ramariri nou ai wambo nginindi masendi Suda-yafe ndifo ranaheimbo Kraisi-mbo abodi hoafi semindi hoafiyorambohünda.

⁹ God ai ahandi abodi hoafi hoafiyorambo rani-poanimbo ratupuri masendiri ra nindou ranai fifirimarundi. Raniyomo Sems, Pita, asu Son ai bogori nindoumboyafu ningomombo Barnabas-dibo yihoehimbo wari fumafoarümüni sihiri mam rani ratupuriyefi-rihundeimb-ane fi yahomo humbo. Raniyefi asu ro mburo fokoakomayefi Barnabas-dibo ro Suda-yafe ndifo-yei mbusümo ratupurindehan asu ai Suda-yei mbusümo ratupurindimboemo sefi hohu.

¹⁰ Ai mam hoafi yangiri yihoehimbo hoafiyomondühi yahomoya, 'Awi se nindou moaruwai rananikoate-mayei ranaheimbo-animbo farihendürimbo hohoanimondafani,' mehomondamboyahi asu ro amboani kamehi ranahambo refembo hihifi-hihifiyahühi hohoanimomaya hahi.

Por ai Andiki ngoafihü Pitandi moaruwai hohoanimo weindahmareandi

¹¹ Pita ai Andiki ngoafihü tüküme Feyo-amboyahi asu ro ahandi himboahü nginindi hoafimehandi ahandi hihindi hohoanimo ranahambo.

¹² Sapo rani ngoafihü nindou bidifiri Sems koamarihapuri ranai tüküfekoate-yomondambe ana, Pita ai Suda-yafe ndifo anihondumbo-rihindeimbi rani-babidimbo sahüsihü nimarü marandi. Nga asu nindou

ranai tükümefundamboyu ai Suda-yafe ndifo-babidi ranihu piyu haya moai nimarü sesü randi Sudambo yihimborapurühi wambo.

13 Raniyomo asu Sudahündi wandafi mamü bidingiri ranai Pita hohanimomayu süngu hohanimomemo. Ranio asu ahamundi rani hohanimo ranai Barnabasindi hohanimo ranahambo mamikarimari rani-süngumareandi.

14 Raniyahi asu ro ahamumbo hoeirihapura aboedi hoafi anihondü menjoro rani-nafi süngufe ho-rakoate-memonda, asu ro nindou münguambo ahei himboahü Pitambo hoafiyahandowohü sahiya, "Pita, seana Sudahünd-anafi, nga moai se Suda-yafe hohanimo sünguworandi, nga Suda-yafe ndifo nahurai-anafi. Nga nimboe se Suda-yafe ndifo ranahaimboya, "Se Suda-yafe hohanimo süngundihindi," asafi," sa hoafimehando.

Nindou ai Sisasimbo anihondümborihori ana, ai nindou mbumundi hamindi nimboemboyei

15 Ro Sudahünd-anefi yihoeimbo hoafayahimuni, sapa roana Suda-yafe sirambeahindi tükümehund-anesi. Nga roana yihoei ndifo sirambeahindi ahinümbi hohanimo süngukoate-yeimbi moai tüküyahundi, nga wani.

16 Ro rarihu firihiumboanefi, God aiana moai nindou düdi ahinümbi hohanimo menjoro ra süngure huanü ranimbo nindou mbumund-ani yahu randi, nga wani. Nga nindou moani Sisas Kraismbo anihondümborihori ranahaimboani nindou mbumund-anei yahu arandi.

17 God ai Sudahündi yihoeimbo nindou mbumund-anei mbeyahumuna sefi hohu asu ro Kraismbo anihondümborihuri hefühi ahinümbi süngukoate-yefeimbi nahurai tükümehundi nindou amuri rawehindi nou. Nga ranimboane asu ro randihu hoafindefihüya, 'Krais-ana moaruwai hohanimo nimindihani,' mbisefi hoafimandefiyo? Ngiri randihu hoafindefi, nga wani.

18 Ro mbumundi ningombohünda ahinümbi hohanimo süngufembo ra hinüngirihemburüha asukai hihiriyaha asahamndihana, ro nindoumbo moaruwai hohanimoayahü ra nafuiya arihandi.

19 Godindi hoarehi nimarimbohünda ahinümbi hohanimo ranahandi sünguyo ro yifi nahurai-mayahü ranimbo-hündambo-animbo ahinümbi hohanimo ngiri wambo hibadandiri.

20 Ranane asu ro nimi keimbi karihendeimbi-fihü Kraisdibo yifiyamboanahi, nga hapondanambe ana ro moai yangiri nimboahühi wandihoari hifandirihandi, nga Kraisindi yangiri ningombo hohanimo wandi fiambe nimarimbo wambo hifandarandiri. Ranane asu Godindi Nimori ai wambo hipoamboreandiri haya nimi keimbi karihendeimbi-fihü yifimayu aboedambofe-ndirimbohünda ahandi nginindinambo ro yangiri animboahi.

21 Ro rarihe hoafiyahanü moai Godindi moani hipoambote hohanimo ranahambo yiboaruko-rihandi. Nga sihiri Suda-yafe ahinümbi hohanimo sünguarihundi raninambo sihiri Godindi himboahü mbumundi nimboefimbonana, asu Kraisi hifimbohünda yifimayu ra moanimbore.

3

Ahinümbi hohanimo süngufe asu anihondümbote hohanimo süngufe

1 Garesiahündi seana hohoanimokoate-anei! Nindou d+dai s+heimbo ngorü-süngumarundür-amboyei se hohoanimokoate-ayeia? Ro s+hei h+imboahü sapo Sisas Kraisi ai s+hef+imbo aboedambofe-mun+imbohünda n+m+ keimb+ kar+hendeimb+fihi y+f+mayu ra hoaf+mayaha se wud+ipapor+hi h+imbor+mayeri.

2 Ro s+heimbo mam+ hoaf+ ndanahambo düdundaheandür+ samboanah+, nga se wambo ran+moatükun+ ra hoaf+indahünd+r+. Se Yifiafi Aboedi ra nüngur+hi sahümündimboyeia? Ah+nümb+ hohoanimo engoro ra süngur+hindüh+ ran+süngumbo sahümündimboyei, asu God+ndi hoafi ra an+hondümbor+hi hehi süngur+hindüh+ sahümündimboyei nüngur+himboyeia? An+hondümbofe süngu!

3 Awi se h+h+ndi hohoanimo-yeih+yeia? Se God+ndi-mayo Yifiafi Aboedi ranahandi ng+n+nd+nambo p+yei hehi Kraisi+imbo süngumar+hor+ hehi asu haponda se moan+ s+hei ng+n+nd+nambo ran+ ratüpur+ ra moend+mand+hiyo?

4 Se horombo God+ndi hoafi ranahambo sem+nd+imbo t+ñ+r+fomayeri hei, nga asu t+ñ+r+fo ra moan+imbo-mand+ifeyo wan+mand+iyoy? Ro s+heimbo hoafehandür+ ran+moatükun+ ranai ana ng+r+ moan+imbond+ifeyo.

5 N+imboe God ai s+heimbo Yifiafi Aboedi sagadür+ asu s+hei mbusümo hepünufeimb+ moatükun+ ra ratüpur+iyu arandi? Ra sapo se ah+nümb+ hohoanimo süngur+hindan+iyoy asu ahand+ hoafi h+imbor+iyeyi an+hondümbor+hi hehi süngur+hindan+iyoy? An+hondümbofe süngu-ane.

6 Sapo Abraham ramefiyu ranahambo-an+imbo hohoan+imomboane. Sapo God+ndi hoafi yare hoafi+yowohü yahoya, 'Abraham ai God+imbo an+hondümbomarira ai ahamboya nindou mbumund-anafi mehundo,' meho.

7 Awi se ranahambo ndond+hi türüboad+hindi, nga sapo nindou d+d+iyeyi ai God+imbo an+hondümbor+hor+ ar+hünd+ ranai ana Abraham+nd+ ahuir+ mam-anei.

8 Horombo hondü God ai Suda-yafe nd+ifo ranaheimbo f+fi+r+mareandür+ nindou ranai ana sünguna aboedi hoafi ra an+hondümbor+nd+himboyei ran+imboane ai ranaheimbo aiana nindou mbumund+ ham+nd-anei mb+samboyahi mehu. Ran+iyoy asu horombo God ai aboedi hoafi ra Abraham+imbo yare hoafi+mayundo sapo ahand+ hoafi yare hoafi+yowohü yahoya,

"S+hafi süngu-an+imbo süngunambo ro munquambo nindou ranaheimbo aboedi-aboedi+nd+heandür+imboyah+",

Stat 12:3

meho.

9 Sapo Abraham ai God+imbo an+hondümbomarira God ai ahambo aboedi-aboedi-marir+ nou-an+imbo asu nindou d+d+iyeyi an+hondümbor+ar+hor+ ranaheimbo amboan+ Abraham+imbo ramefiyu nou God ai aboedi-aboedi-ndeandür+imbui.

10 Nindou d+d+iyeyi hohoan+moyeh+iya, ro ah+nümb+ hohoanimo munqu sünguar+hünd+ ana, God ai y+hoef+imboya, 'seana mbumund-anei,' mbüsümbui ase ana, awi God ai aheimbo moaruwaimbo-ndearümbui. N+imboe sapo Babor ai yare hoafi+yohüya, 'D+d+iyeyi munquambo ah+nümb+ hohoanimo Bukambe engoro ra mamam+ amboan+ süngukoate-aye ana, God ai nindou ranaheimbo moaruwaimbo-ndearümbui,' meho.

11 Nda munquambo f+fi+r+himboane ah+nümb+ hohoanimo süngufe ran+ n+m+nd+ süngu ng+r+ nindou ai God+ndi h+imboahü mbumund+ nüngu. Ran+moatükun+ ra sapo God+ndi hoafi yare hoafi+yowohü yahoya, 'Nindou

düdi ai God+mbö an+hondümböariri ranai-an+mbö God+ndi h+mböahü nindou mbumund+ tükündüfi nüngumbui,' meho.

12 Nga asu ah+nümbi hohoan+mo ranai ana an+hondümböfe hohoan+mo rani-d+bo s+mogodi-yafepoani. Sapo Baibor ai yare hoaf+yowohü yahoya, 'Nindou düdi ah+nümbi hohoan+mo sünguare hu-an+mbö yang+ri nüngumbui,' meho.

13 Sih+ri ng+ri munguambo ah+nümbi hohoan+mo süngund+hündi, nga ran+mböane asu sih+ri moaruwaimbo-ndahumboyefi. Nga Kraisi ai shefimbo moaruwaimbo-fembo ranambeah+ndi aboedambo-femun+mböhünda ai moaruwaimbo-mefiyu. Sapo God+ndi hoafi yare hoaf+yowohü yahoya, 'Nindou daboe ahambo h+fi+koefembohünda kamböhoani-fih+ parar+hor+ ana, ahambo God ai moaruwaimbo-ndirümbui,' meho.

14 God ai Abraham+mbö aboedi-aboedife hohoan+mo masagado rana-hand+hündiyo Sisi Kraisi+ndi süngu Suda-yafe ndifo aheimbo-so amboani tükümbifeyo-wamboane yahuhayamboyo aboedambo-mareandüri. Sapo horombo God ai hoaf+mayu süngu, shefi+mböya ai Kraisi+mbö an+hondümbö-r+hindühi asu ai Yifiafi Aboedi ra mb+sahümündi-amboane yahuhayamboyo ramareandi.

Ah+nümbi hohoan+mo ana God ai horombo hoaf+rea-ndeimb+hündi ra ng+ri raguanambo-ndeandi

15 Wandaf+ mam+, awi nindou sih+ri munguambo si aho ra rar+hu ar+hündi yahurai hoaf+inda samboanahi: Sapo nindou yimbu ai n+n+moatükun+mböyo hoafi f+fi+ri+ne mburüna ranahambo ndear+ hoaf+ane ran+hüs+ safandeimb+hündi ra, asu nindou d+dai hoafi ranahambo ngörü-süngunde asu bi+d+fi+ri hoafi ran+fih+ tapar+manda-mündipoani, nga wani.

16 God ai Abraham asu ahandi n+mor+ mam+ ranahafan+mbö süngunambo aboedi moatükun+ tükünd+femboe yahuhaya horombo hoaf+marean+ri. Asu ai moai ahuir+ af+ndi ranahaimbo hoafiyu, nga wani. Nga ai moani ahuir+ mam+ ranahamboyo yare hoaf+yuhü yahuya, 'sihaf+ ahuirambo' mehu. Ahuir+ ranana Sisi Kraisi ranahamboyo yare hoaf+mayu.

17 Ro hoaf+mayahi ra yahurai-ane: Horombo God ai Abraham+mbö horombo hoaf+irirühi hoafi firamündi masihend+ane. Nga asu süngunambo 430 h+mbani ai hoan+yo ranambe, ah+nümbi hohoan+mo ranai tüküme Feyo. Ran+mböane asu ah+nümbi hohoan+mo süngun+ tüküme Feyo ranai ng+ri horombo God ai hoafi firamündi masihendi ranahambo y+h+i+nde pandeandi. Asu ng+ri horombo God ai horombo hoaf+rea-ndeimb+hündi ranahambo raguanambo-ndeandi.

18 N+ne-moatükun+ God ai shefimbo saimbo horombo hoaf+mareamun+ ra ah+nümbi hohoan+mo rani naf+ süngu sahum+ndef+ mbar+hu-mbonana, asu sih+ri sapo God ai horombo hoaf+mareamun+ ran+süngu ng+ri sahum+ndef+. Nga horombo hoafi yang+ri sünguyo God ai Abraham+mbö moani aboedi-aboedimari+ri.

19 Nga asu n+mböe ah+nümbi hohoan+mo ranai tüküfe menjöroa? Moaruwai hohoan+mo n+m+ndi aho ranai weindah+fembo-hündamboyo ah+nümbi hohoan+mo ra tüküme Feyo. Nga asu ah+nümbi hohoan+mo ra h+hombo rani-poan+mbö n+mor+ God ai Abraham+mbö hor+mbö hoaf+mariri+ ra tüküme Feyo. Nga asu God ai ah+nümbi hohoan+mo sünambeah+ndi nendi ranahamumbo hoaf+mayupura asu ai Moses+mbö hoaf+memonda asu

Moses hoafi semündü hu semündü hu-randeimb+ nindou ranai Sudambo hoafimayundüri.

²⁰ Mam+ nindou ahandihoari hoafimboaiyu ana, ai ngiri hoafi semündü hu semündü hu-randeimb+imbo hoafindündo. God ai ahandihoari hoafiyu marandi. Nga God mam+ ai yangriyu Abraham+imbo horimbo hoafire masagado ran+imboane asu horimbo hoafi ranai ahinümb+ hohoanimo ngasündeamboane.

Ahinümb+ hohoanimo ranana sihefimbo Krais sowana semindimuni hombo moangui boagiri nahurai-ane

²¹ Ranayo ana, asu ahinümb+ hohoanimo ranai sapo horombo God ai Abraham+imbo horombo hoafimareandi ranahambo hifnambomandeyo? Ai ra wani. Nga ahinümb+ hohoanimo süngu God ai sihefimbo koadüri yangri n+ngombo mbasemuni-mbonana, sihiri anihondumbo God+ndi himboahü mbumundi nimboefi.

²² Nga asu God+ndi hoafi hoafiyowohü yahoya, 'Munguambo nindou ranai moaruwai hohoanimondi ngin+ndi ran+ hoareh-anei,' meho. God ai yare hoafimayu ra sapo ai yifiriyu nindou düdi Sisas Krais+imbo anihondumbo-ar+hor+ ana, ai yangri-animbo n+ni-moatükun+yo ai Abraham+imbo horombo hoafimariri+ ra ndahümüdi-mboyei.

²³ Krais+imbo anihondümbofe hohoanimo ranai tüküfekoateyo-ambeahiyo ahinümb+ hohoanimo ranai sihefimbo tüküfe k+ki+h+ram+ndimuni ho-hombo anihondümbofe hohoanimo ra weindah+ tüküfefeyo.

²⁴ Raniyo asu sihefimbo ahinümb+ hohoanimo ranai sihiri Krais sowana hombohünda hifandimaramuni. Sihiri ahambo anihondümbond+hurühi God+ndi himboahü nindou mbumundi tüküfemböhünda hifandimaramuni.

²⁵ Ran+imboane asu sihiri Krais+imbo anihondümbofe naf+ ranana hapondan+ ndan+hü engoro. Ran+imboane asu ngiri+ hapondanambe ana, ahinümb+ hohoanimo ranai hibadamuni ngo.

²⁶ Sisas Krais+imbo anihondümbofe hohoanimo ran+ süngumboane munguambo se ai-bab+di nimboeimbo asu God+ndi n+mor+imboyahi an+imboei.

²⁷ Se d+diyei Krais-bab+di hundür+mayeri ran+imboyei asu se ahandi hohoanimo masahümüdi.

²⁸ Ran+imboane asu Krais+ndi nendimbofe ra Sudahünd-anei asu ahei ndifo rananei munguambo ra ngörü-poan+imbo fiyeimb+yeipoan+. Nindou moani ratüpur+yeimb+ rananei asu moani aboed+poan+imbo an+imboei rananei ai ngörü-poan+imbo fiyeimb+yeipoan+. Asu n+morehi, nindowenih+ ai ngörü-poan+imbo fiyeimb+yeipoan+, nga wani. Nga munguambo se Sisas Krais bab+di an+imboei seana mam-anei.

²⁹ Asu se Krais+ndi nend-aye+ ana, Abraham+ndi ahuir+ mam+ndei hehi asu se n+ni-moatükun+imboyu God ai saimbo yahuhaya horimbo hoafire mas+hendi+ ra ndahümüdi-mboyei.

4

Sisas Krais+ndi sünguyef+ sihiri God+ndi n+mor+imbomehüdi

1 Nga hoafi ra ndahurai-ane: Nindou n̄mori an̄nggu ana, sapo ai ahandi af̄indand̄-mayo mun̄gu-moat̄ukun̄ ra ndem̄umd̄mbui. Ai mun̄gu-moat̄ukun̄ h̄ibadambuis̄, nga asu awi ai ak̄idouyu-ambe ana, nḡr̄i ai h̄ibadand̄, nga ai moani rat̄upuriyu-randeimb̄i nahurai n̄nggumbui.

2 Nindou n̄mori ranai ak̄idouyu-ambe ana, ai moan̄gui af̄ind̄i asu h̄ifand̄i-randeimb̄i ranahafand̄i hoareh̄i n̄nggu nḡumbo asu ai n̄n̄i-simboaniyo af̄ind̄i ai ahambo h̄ifand̄i-mb̄irand-amboane mehu ran̄i-simboan̄i dagadombui.

3 Mare yahurai safane sih̄ir̄i horombo n̄mori ak̄idou nahurai h̄ifi ndan̄ih̄undambo moat̄ukun̄i ranahand̄i moan̄i rat̄upuriyefeimb̄i man̄imboefi.

4⁵ Nga asu ndeara si ra t̄uk̄ufembo yan̄ḡir̄iyoambeyo God ai ahand̄i N̄mori ra h̄if̄ina koamar̄iher̄u. N̄moreh̄i ai ahambo wak̄imarīm̄indo asu ai Suda-yomond̄i ah̄in̄umb̄i hohoan̄imo men̄goro ran̄i-hoareh̄i man̄nggu. Nindou did̄iyei ai ah̄in̄umb̄i hohoan̄imo ran̄i-hoareh̄i an̄imboei ranahe-imb̄o aboedambo-femboh̄unda God ai ahambo koamar̄iher̄u. Ranan̄imbo asu sih̄ir̄i God̄ind̄i n̄mori-mbondahu bur̄indemboeyefi.

6 God ai sihef̄imboya, ai wand̄i n̄mori-mbeyeamboane yahuhayam-boyu. Ran̄imboane asu ahand̄i N̄morīnd̄i Yifiafi sihef̄i nḡus̄foambe koamar̄ihend̄i, sapo Yifiafi ranai ramareamuna sih̄ir̄i Ape, wand̄i Ape, sefi ar̄ihund̄i.

7 Ran̄imbo-h̄undamboane asu se hapondan̄i ana nindou nḡor̄und̄i moani rat̄upuriyeyi-r̄ih̄undeimb̄i nindou-yeipoan̄i, nga God̄ind̄i n̄mori-anei. Asu se ahand̄i n̄mori-mbo-mehindambo-wambo ai n̄n̄i-moat̄ukun̄i ahand̄i n̄morambo nap̄ire mas̄ihend̄i ra dagad̄ur̄imbui.

8 Horombo maho ana awi se moai God̄imbo f̄if̄ir̄i hor̄i. Nga ran̄imboeyei se God hond̄u n̄ngokoate amuri god̄i-mayei ranahei moan̄i rat̄upuriyeyi mar̄ih̄und̄i.

9 Nga asu hapondan̄i ana se God̄imbo ndor̄i hor̄i f̄if̄ir̄i hor̄i-mboanei. Nga awi asu God ai siheimbo f̄if̄irea-nd̄ur̄imboani. Ran̄imboane asu se n̄imboe as̄ukai h̄ifi ndan̄ih̄undambo moat̄ukun̄i en̄goro ranahambo h̄ih̄ir̄iyahi aheia? Asu se n̄imboe h̄ifi ndan̄ih̄undambo nḡn̄ind̄i-koate ranahambo moan̄i rat̄upuriyeyi-r̄ih̄undeimb̄i n̄ngombo hohoan̄imoayeia?

10 Seana Suda-yafe hohoan̄imo s̄nḡur̄ih̄ind̄uh̄i ran̄i-poan̄imbo si, amoamo, hoembo, yah̄imombo asu h̄imban̄i ranahambo af̄ind̄i hohoan̄imoyei r̄ih̄und̄uhane.

11 Roana siheimbo yīh̄imboar̄ihar̄u. Ro siheimbo far̄ih̄ef̄end̄ur̄imboh̄unda rat̄upuri af̄ind̄i t̄n̄ir̄i foayah̄i ra h̄if̄in̄i p̄ind̄imboe samboanah̄i hohoan̄imoayah̄i.

12 Kar̄ihas̄ihand̄ur̄i wandaf̄i mam̄i, ro siheimbo h̄uti-hoaf̄ehand̄ur̄i. Se awi ro ah̄in̄umbo hohoan̄imo s̄nḡufekoate an̄imboah̄i nahurainde. Horombo ana roamboea se ah̄in̄umb̄i hohoan̄imo s̄nḡufekoate man̄imboei nahurai t̄uk̄umeheandane. Horombo se moai wambo n̄n̄i-moat̄ukun̄i moaruwai hohoan̄imoyah̄und̄ir̄i, nga wani.

13 Wambo an̄ḡun̄nambo-maran̄ira siheimbo sowahi boatei s̄uh̄i aboed̄i hoafi siheimbo hoaf̄imehand̄ura se f̄if̄ir̄ar̄ih̄ind̄i.

14 Wand̄i fiambe ra moai ndoreand̄ir̄i asu se ran̄imboeyei t̄n̄ir̄i fomayei, nga asu se wambo moai daboadi h̄ih̄ir̄ih̄ind̄ir̄uh̄imbo yīboaruko-r̄ih̄ind̄ir̄i, nga wani. Nga se moan̄i wambo masah̄um̄undi-nd̄ir̄i God̄ind̄i-mayo s̄nambeah̄ind̄i nend̄iyu asu Sisas Kraisa ahand̄i hoar̄iyu sem̄ind̄imbo nou.

15 Se rani-simboani wambohünda hihifi-hihifimayei, nga haponda asu hihifi-hihifi ra nahana? Horombo se wambo fehefembo afindi hoanmomoyei. Nga asu se shei himboari ra himindimbombe-mbonana, se wambo hürühümündi shei.

16 Nga ro sheimbo aboedi hoafi ra anihondumbo hoafayahanduri ra ro shei hürütümbi-mbaiyahayo ndane?

17 Yini, nindou bidifiri ai ahamundi hohoanimo süngufembohünda sheimbo hühumaründuri hoangomosi, nga aboedi hohoanimokoate-yomondühi ramarunduri. Nga ai ramefundü ra sheimboya, Por mamimbo daboadi hihirihipurühi asu yihoeffimbo nginindi süngumbihimuna yahomo houmoemo.

18 Sihiri nindou fehefembo afindi hohoanimondefani ra aboed-ane. Munquambo si se randihindi ro se-babidimbo niñgokoate-yahambe amboani.

19 Wandinimorimami, sapo nimorehi ainimoriwakemindimbo ninini nimarimbo asubusimboayo yahurai-ane wandi ngusüfoambe asubusi amaro. Ro moani yahurai hamind-animbo sheimbo asubusimbonda nga ngambo se Godindi nimorisisas Kraisis nahurai tükündahimboyei.

20 Karihashanduri, haponda ro se-babidimbo niñgombo afindi hoanimoayahi. Awi asukai sheimbo afurindihe hoafindahanduri samboanahi. Awi hapondanambe ana ro shei hohoanimo ranahambo ngusüfo afindi kürüheamboanahi.

Hagar Sara-yafe kafoefe hoafi

21 Awi haponda ro nindou se didiyei ahinümbi hohoanimo engoro ranahandi hoarehi nimboefimbo ase sheimbo düdundaheanduri samboanahi: Awi se ahinümbi hohoanimo ranai hoafimayo ra himborikoate-wamboyei?

22 Sapo Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, Abraham ai nindowenihini nimorinimbumarapiri. Ngorü nimorehi moaniratüpuriyorandeimbiniyu asu ngorü ahandi nimorehi hondündimayu.

23 Abrahamindi nimorira nimorehi moaniratüpuriyorandeimbi Hagarindi-mayu ranai koadürü nimoriwakirihümündi arihündi süngu tüküme fiyu. Nga asu nimorehi aboedi niñgo-randeimbi Sarandi-mayu ranai God horombo hoafimareandi rani-süngu tüküme fiyu.

24 Hoafi ai yare hoafimayo ranahambo refe türüfoefemboane, nga kafoefe hoaf-ane ra. Nimorehi yimbu ra God ahandi nindou-babidi hoafi femindi asihiefeyo yahurai-anafe. Ngorü hoafi femindi asihiefeyo ranana God ai Mosesimbo ahinümbi hohoanimo masagado nahurai Sainai wafu amaro ranahand-ane. Sainai wafuwam Moses ai ahinümbi hohoanimo masemüdü. Asu nindou ranai ahinümbi hohoanimo rani hoarehi nimoreimbo moaniratüpuriyeri-rihündeimbi nahurai-anei. Ranimboane Hagar ai ahinümbi hohoanimo hoafi femindi asihiefeyo nahurai-ane.

25 Hagar ai Sainai Arebia-yomondi hifi wafu asu Suda-yomondi adükari ngoafi Serusarem nahurai-ane. Ranimboane asu Serusarem ngoafi ranai nindou rani ngoafihü amarei rani-badidimbo ahinümbi hohoanimondi hoarehi moaniratüpuriyeri-rihündeimbi-anei.

26 Nga asu ngorü Serusarem sünambe anañgo ranai ana moan aboedi nimarirandeimbi ngoaf-ane. Ngoafi ranai ana anihondumbo-rihündeimbi shefi me-ane.

27 Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya,

“Nimورهi ra seana hihifi-hihifiyafi.

Serusarem se hihifi-hihifiyafi.

Se nīmori wakemindikoate nahurai-anafi.

Se heiründafühi asu hihifi-hihifindafühi hoafi puküna hoafindafi.

Se nīmori wakemindimbo simboani asubusi afindi semindikoate-ayafi.

Se nimورهi nindowenihi hinijgireandeimbi nahurai-anafi,

ngga se nimورهi nindoweniheimbi aheimbo nggasündiwori hawa
nīmori afindeimbi-ndamboyafi,”

Aisaia 54:1

meho.

²⁸ Wandafi mami, seana Aisak nou Godindi nīmori-anei horombo Abrahamimbo hoafimareandi süngu.

²⁹ Ngga asu nīmori mami sapo hondi ai nindou sihefi hohoanimo süngu wakimarmindo ranaiyu nīmورهi nīmori Yifiafi Aboedindi ngginindi süngu wakimarmindo ranahambo tiririfo masagado. Hapon-dani amboani mami yahurai ahinümbi hohoanimo süngurihindeimbi ai anihondumbo-rihindeimbi aheimbo tiririfo sahündüri arihündi.

³⁰ Ngga asu Baiborambe hoafi ra nüngure hoafiyowa? Ai yare hoafiyowohü yahoya, ‘Nimورهi moani ratüpuriyorandeimbi ra ahandi nīmori rani-dibo hefoarhipiri. Ngga ahandi-mayu nīmori ranai ana nggiri afindandi-mayo napo nimورهi aboedi nīnggorandeimbindi-mayu rani-dibo yibobondandifani,’ meho.

³¹ Wandafi mami, munngu-moatükuni sihiri rani nīmindihündi firirihündi ana, moani ratüpuriyorandeimbi nīmورهi ranahandi nīmoriyefipoani, ngga sihiri ana nīmورهi aboedi nīnggoweimbindi nīmori-anehi.

5

Sihihi aboedi animboefi yahurai yanggiri nimboefimboane

¹ Sihihi aboedi nīnggombohünda Sisas Kraisi ai sihefimbo ahinümbi hohoanimo-ambeahindi aboedambo-mareamuni. Ranimbo-hündamboane asu se ngginindihümündi nimboei. Ngga asu se asükainde ahinümbi hohoanimo rani hoarehi moani ratüpuriyehi-rihündeimbi tükündahimboei.

² Se himborindei! Ro Por-anahi nda siheimbo ndarihe hoafehandüri. Se ahinümbi hohoanimo süngufembohünda sihamundihori fi-hoeari ra kefe tirihefe hohoanimo sünguarundi ana, Sisas Kraisi ai nggiri sihamumbo fandihepuri, ngga wani.

³ Nindou düdi ai ahandi fi-hoeari ra kare tirarihoyu ana, awi ro ahambo ahini hoafehando: Asu se rani hohoanimo sünguarandi ana, se ahinümbi hohoanimo munguambo engoro ra kameih-animbo süngunda nggafi.

⁴ Ngga asu ahinümbi hohoanimo ra süngufeyoani ranimbohünda God ai siheimbo mbumund-anei mbeyahua sei hehi hohoanimoaye ana, awi se Kraisiimbo hinijgiri-horühi asu Godindi moani hipoambofe hohoanimo ra nggiri siheimbo fandihendüri.

⁵ Ngga ro Yifiafi Aboedi ranahandi ngginindi-namboanehi Godimbo anihondumbo-rihurühi yihoeifimbo nindou mbumund-anei mbeyahumuni sefi hohu ranahambo himboayefi.

⁶ Ngga asu nindou ai Sisas Kraisi dibohindi ana, fi-hoeari kefe tirihefe hohoanimo-ane asu nindou fi-hoeari kefe tirihefekoate hohoanimo-ane

ranana awi moanane yahomboane. Nga anihondümbofe hohoanimo ai nindou ngorumbo ngusüfo pefe hohoanimo ranahambo botareandi ana, rani hohoanimo ra ai ndorihoeimbi hamind-ane.

⁷ Se horombo ana Kraisindi hohoanimo rasungu aboedi maheiyoi! Nga asu düdi nimori ai siheimbo raninafi ra gümareandura asu se anihondü hohoanimo ra süngfekoate-mayeia?

⁸ God sapo siheimbo wand-anei mehu ranai moai nafi güreanduri. Nga wani.

⁹ Hibadihumbo! Akidou hihindi hohoanimo ra afindi nindou-yafe hohoanimo mamikari-ndandurimboe tapoko akidou sesambe apaiaro ana, asu sesi munju hühüti yangiri nahuraiyohane.

¹⁰ Se Kraisdibo manimboei-amboanahi asu ro yarihe hohoanimoayahi, ngiri se ngörü hohoanimo ndahümündi, nga wandi hohoanimo-animbo ndahümündi-mboeyi, asahi. Nindou düdi ai sihei hohoanimo haponda ngörü-sungu ngörü-sunguaranduri ranana God ai ahambo tihirifo dagombui.

¹¹ Nga wandafi mamii, ro fi-hoeari kefe tirihefe hoafi ra bokarihehe-mbarihi hahimbonana, asu wambo ngiri moaruwaimbo-rundiri. Nga ro hoafi ra bokarihehe-mbarihi hahimbonana, asu ro Kraisi ai nimi keimbi karihendeimbi-fihii yifimayu ranahambo bokarihehe arihandi rananimbo Suda ai ngiri ngusüfoambe yiboaruko-rihindiri.

¹² Nindou didiyei sihei hohoanimo ra ngörü-sungu ngörü-sungu arundi ranai ana, awi ai ahamundihoari fi-hoeari yangiri karu tirihoeimo asu timoefi kameihii kambirupur-amboane.

¹³ Wandafi mamii, siheimbo ana God ai aboedambo mbininmboeia yahuhayambo sinei yahundireimb-anei. Haponda se aboedambo animbeisi, nga asu se ranahambo ngiri hohoanimondeihii hifi ndanihündambo hohoanimo ra warindahi ndahümündi. Nga se simbori ngusüfo pefirindeihii fandihinduri ndühündi.

¹⁴ Munguambo ahinümbi hohoanimo engoro ra hoafi mamii rani nimindifih-ane türefira-mindimboayo. Ai yare hoafiyowohü yahoya, 'Se nindou ngorumbo ngusüfo pandowandi sapo se sihafii fimbo rawarowandi nou,' meho.

¹⁵ Nga asu se nimambeahindi ninihondi burayei nou hohoanimoyeihii siheihoari simbori hoafürayei ana, awi se ranahambo hibadihumbo. Nga asu awi se siheihoari simbori moaruwaimbo-firindeimboeyi.

Yifiafi Aboedindi hohoanimo asu hifi ndanihündambo hohoanimo

¹⁶ Wandi hoafi ro hoafayahii nda ndahurai-ane. Sihei hohoanimo ra Yifiafi Aboedi ranai-animbo hifandi-mbiranduri howamboane. Rananimbo asu se ngiri horombodidi hohoanimo ngusüfoambe amaronduri ranahandi yifiri süngundihii ngei.

¹⁷ Awi sihiri randihu fifirindihumboane, horombodidi hohoanimo ranai Yifiafi Aboedindi hohoanimo ra puhüyo hifinambofembo yaho haya refeyoan-ane, asu simbori Yifiafi Aboedindi hohoanimo ranai horombodidi ngusüfoambe hohoanimo hifinambofembo hohoanimoayo. Rananafeyimbu moatükunii ranai simbori ngininindürefe hafe. Ranimboane ninimmoatükunii se refembo sei hehi hohoanimoayei ra ngiri randihindi.

¹⁸ Siheimbo Yifiafi Aboedi ranai semindinduri aho ana, asu se ahinümbi hohoanimo ranahandi hoarehiyeipoani.

19-21 Horombodidi ngusüfoambe hohoanimo ranana se fifirihimboanei. Rani-moatükunî ra ndahurai-ane: Nimorehi sisihimo hohoanimo, nindowenihî bîrabîrî hohoanimo, ngusüfoambe moaruwai botife hohoanimo, tikai godimbo hohoanimombo, sanendi kabomombo didibafife hohoanimo, yiboarukofe hohoanimo, hohoanife hohoanimo, watikoafi hohoanimo, dibokori hohoanimo, simborî hoafi hohoanimo, yikürübürîhefe nîmarî hohoanimo, ngorumbo ngusüfoambe moaruwaimbofe hohoanimo, bia simindî hohoanimo, patiambe bia simindî hefe ho hohoanimo, rahurai hohoanimo aho ra. Horombo siheimbo hoafimehandürî yahurai-ane asükaiya ahîni hoafehandürî. Munguambo nindou ai yahurai hohoanimo sünguarîhi hei ana, ai ngîrî God ngînindî hîfandarandî ranambe ngei, nga wanî.

22-23 Nga asu Yifiafi Aboedi aiana aboedi hohoanimo ndahurai ngusüfoambe botîre randühane. Ngusüfo pefe hohoanimo, hîhîfi-hîhîfi hohoanimo, ngusüfoambe afurîfe kife hohoanimo, nindou ngorü ai sihefimbo moaruwaimbo-rîhimunanî ambîrîhîmunî yaho hohoanimo, fehefe hohoanimo, nindou ndondofe hohoanimo, asu moanî aboedi mbumundî ho hohoanimo, hîni ngîrou safî nîngo hohoanimo, hohoanimo ndofe kife hohoanimo aho ra. Moai ahînûmbî hohoanimo mam-amboanî ranî hohoanimo ranahambo yowanî yaho, nga wanî.

24 Nindou didîyei ai Kraisîndayeî ana, ai ahei horombodidi ngusüfoambe hohoanimo ra ahandî yifirî asu hohoanife hohoanimo ranî kameihî raguanambo-marîhind-ane.

25 Yifiafi Aboedi ranai sihefimbo yangîrî nîngo hohoanimo masemuni. Ranîmboane asu randîhu hîni ngîndîhunda Yifiafi Aboedi ai sihefi hohoanimo ra hîfandîmbîra howamboane.

26 Awi ngîrî sihefi fi ranahambo moanî hoangîrîndîhu sîhîrî borîndefî. Asu ngîrî nindou ngoründî ngusüfoambe moaruwaimbo-fembohünda hohoanimo botîndîhundî. Asu ngîrî ngorumbo ngusüfoambe moaruwaindefühî hohoanimo-mbondefî.

6

Sîhîrî simborî farîhefirîndefomboane

1 Wandafî mamî, asu nindou ngorü ai moaruwai hohoanimo ranambo hîmondarîmîndo ana, nindou sapo didîyei Yifiafi Aboedîndî hohoanimo süngurî-hindeimbî se nindou ranahambo warî hoafendühî aboedi ndondondîhorî hîni ngîndîhorî. Randîhindühî asu se siheihoarî hîbadîhûmbo, nga asu ranî hohoanimo ranai siheimbo amboanî rande hoeindeandüranî moaruwai hohoanimo-ndeimboyei.

2 Se nindou ngorumbo tîjîrîfo tükefeyo ra simborî farîhefirîndei. Ranî süngumbo-anîmbo asu se Kraisîndî-mayo ahînûmbî hohoanimo engoro ra süngundîhimboyei.

3 Nindou mamî ai ndürîkoate-ani, nga ai ro ndürumb-anahî, ehu ana, nindou ranai ahandî fimbo wosîhoaforî hoafîyuhani.

4 Nindou mamamî siheihoar-anîmbo nîne hohoanimo ranahambo aboediyo moaruwaiyo rawarîheandî mbîsei hehi türüboadîhindî. Nga se sihei hohoanimo nindou ngoründî hohoanimo ra mamühîndîhi yîbobondîhimboyei. Asu se siheihoarî nîni-moatükunîyo ramarîhindî ranahambo hîhîfi-hîhîfîndeimboyei.

5 Nĩmboe nindou munɣuambo mamamĩ ai aheihuar-anĩmbo ahei ratũpurĩ ranahambo wudĩpoaporĩhi hĩfandĩmbĩrĩhũnd-amboane.

6 Nindou dũdi Godĩndĩ hoafĩ yamunde-randeimbĩmayu ahandĩ yamundea-ndũreimbĩ ahambo bĩdĩfĩrĩ napo mbĩsahũndo-wamboane.

7 Awi se sĩheihuarĩ sĩhei fi ranahambo tĩkai hoafĩndeimboyei. Nindou dĩdai-amboanĩ nɣĩrĩ Godĩmbo tĩkai hoafĩndundo. Nindou nĩnĩmoatũkunĩ manɣĩrĩ nũmbũr-ambe hĩfareandĩ ana, asu sũngunambo mare hĩfĩmareandĩ yahurai-anĩmbo asũkaindu hũndĩhembui.

8 Nindou ranai nĩne moaruwai hohoanĩmo manɣĩrĩ nahurai hĩfareandĩ ana, yĩfayu amboanĩ sũngunambo rahurai safĩndowanĩ hũndĩhembui. Nɣa asu ai Yifiafĩ Aboedĩ ranahandĩ nɣĩnĩndĩnambo aboedĩ hohoanĩmo hĩfareandĩ ana, asu sũngunambo ai Yifiafĩ Aboedĩ ranĩnambo yangĩrĩ koadũrũmbo-koadũrũmbo nĩnɣoweimbĩ safĩndowanĩ hũndĩhembui.

9 Ranĩmboane awi sĩhĩrĩ aboedĩ mbumundi hamĩndĩ ratũpurĩ ranahambo refembo garĩbĩpoanĩ. Sĩhĩrĩ ranĩmbo garĩbĩkoate ranĩfihĩ hamĩndĩ tũtũnɣarĩhundĩ ranĩnambo sũngunambo ranahandambohundĩ sesĩ ranai safĩndowanĩ aboedĩ hũndĩhehumboyefĩ.

10 Ranĩmboane nĩnĩsimboanĩyo sĩhĩrĩ nindou amurambo fehẽfendũrĩmboayo, rasũngundi-hurĩmboane. Randĩhu-ndũhĩndowanĩ sapo wandafĩ mamĩ dĩdĩyei Adũkarĩmbo anĩhondũmbo-rĩhoreimbĩ aheimbo ranĩpoanĩmbo hamĩndĩ fandĩhehu-ndũrĩmboane.

Por ai Kraiſ yifĩyũweimbĩ nĩmĩ keimbĩ karĩhẽndeimbĩ ranahambo hĩhĩfĩhĩfayũ

11 Hoafĩ nda ro wandĩhoarĩ sũrũ paparĩhandĩ. Se hoeindĩhindĩ ro wandĩhoarĩ sũrũ boagĩrĩ-boagĩrĩ pamarĩheandĩ.

12 Nindou bĩdĩfĩrĩ ai sĩhamumbo fi-hoearĩ karu tĩrĩhou yahomo hũtĩhũtĩarũpurĩ rananĩmbo Suda ai aboed-anemo mbĩseiya mehomo. Nindou ranai yĩhĩmboymondũhĩ yahomoya, 'Ro Kraiſ yĩhoefĩmbo nĩmĩ keimbĩ karĩhẽndeimbĩfihĩ yĩfĩmayu ranahambo yangĩrĩ anĩhondũmbo-arĩhundĩ ana, Suda ai yĩhoefĩmbo moaruwaimbo-ndũmunĩmboemo,' mehomo.

13 Nindou ranai sapo Suda-yomondĩ ahĩnũmbĩ hohoanĩmo ra sowandũmo-ndeimb-anemosĩ, nɣa asu ai moai ahamundĩhoarĩ ranĩmoatũkunĩ ra ndoru sũnguru homo rundĩ. Nɣa aiana sĩhamundĩ fi-hoearĩ ra kefe tĩrĩhefihũ asu ranahambo borĩndefo yahomo houmboanemo hohoanĩmoayomo.

14 Nɣa wandĩ fimbo ana, awi ro sĩhefĩ Adũkarĩ Sisi Kraiſ ai nĩmĩ keimbĩ karĩhẽndeimbĩ yĩfĩmayu ranahambo yangĩr-anĩmbo borĩnda nɣamboyahi. Rani-sũnguane hĩfĩ ndanĩhũndambo hohoanĩmo ra wandĩ hohoanĩmoambe moanane asahi. Ranĩyahĩ asu ro-amboanĩ marĩhe nindou hĩfĩnĩndĩ ahei hohoanĩmo ranĩmbohundĩ yĩfĩmayaha nindou ai wandĩ hohoanĩmo ranahambo moanane aseĩ.

15 Fi-hoearĩ kefe tĩrĩhefe hohoanĩmo asu fi-hoearĩ kefe tĩrĩhefekoate hohoanĩmo ra yĩboboambo Godĩndĩ hĩmboahũ moanane. Nɣa sĩhefĩmbo God ai sĩmborĩ nindoumboreamunĩ hĩnĩnɣĩmareamunĩ ranane ai aboedĩ hamĩndĩ hondayo.

16 Nindou munɣuambo ai ranĩ hohoanĩmo enɣoro ra sũnguarĩhi hei ranaheimbo God ai hĩpoambo-reandũrũhĩ nɣusũfo afurĩfe kife hohoanĩmo mbĩsagadũr-amboane. Asu Godĩndĩ nendĩ munɣuambo ranaheimbo amboa mbĩsagadũr-amboane.

¹⁷ Ndeara b+d+firanambo hoafi hoafayah: Nindou mam+ ai wambo t+ñümb+ hohoan+mo ng+r+ ndend+r+, nga yowani. Nindou ai wambo har+memond+ra sifo anan+gond+r+ rani-sün+gunambo mun+guambo fi+r+hind+ ro Sisas Krai+sind+ yan+g+r-anah+.

¹⁸ Wandaf+ mam+, s+hefi Adük+r+ Sisas Krai+ ai s+heimbo moani hipoambo-mb+reandü+r+imboane. Nga an+hond-ane.

Efesus

Pas nda Por ai Efesusihündambo sürü papimarandi

¹ Ro Por, Sisas Kraisindî hoafi sahamindî ha-rîhandeimb-anañi. God ai ahandî hohoanîmonambo wambo ahandî hoafi semindî hombohünda kafoare hîñngî-mareandîrî. Se Efesusihündî Sisas Kraisimbo anihondümborîhoreimbî sîheimbo God ai wand-anei, yahuenüngu kamafoareandür-anei.

² Sîhefi Ape God asu Adükarî Sisas Krais ai sîheimbo moanî hîpoambo-ndîneandüra, asu sîhei hohoanîmo afundîhi kündîhi hehi mbîmariya samboanahî.

Kraisindî süngüyu God ai sîhefi hohoanîmoambe aboedî moatükunî masemunî

³ Sîhîrî sîhefi Adükarî Sisas Kraisindî God asu Ape-mayu ranahambo aboed-ani, mbîsefimboane. Sîhîrî Krais-babîdî manîmboefamboyu asu God ai sîhefi hohoanîmoambe sünambeahindî moatükunî muñgu ranîmbo aboedî-aboedîreamunî arandî.

⁴ Sapö God ai hîfi, sünü nafîkoateyu-ambeahîyu sîhefimbo ahandî sürühehindeimbî nindou-yeihî asu ahandî hîmboahü hütikoate-mbeyeyia yahuhaya dîbonîmayumunî.

⁵ Horombo hondü God ai ahandî hîpoambofe süngu sîhefimbo Sisas Kraisindî sünguyu ahandî nîmorîmbore kamafoareamunî. Ahandî-hoarî yifîrîmayu rasüngu ramefeyuwa asu ai hîhîfi-hîhîfîmayu.

⁶ Ai ahandî ngusüfo parireimbî nîmorîndî süngu sîhefimbo hîpoambo-mareamunî ranîmbo-anîmbo asu sîhîrî ahandî ranî-poanîmbo hondü moanî hîpoambombofe ranahambo aboed-ane, mbîsefimboane.

⁷⁻⁹ Krais ai yifîyuhüyu, asu ahandî horînambo sîhefi moaruwai hohoanîmo ranahambo God ai amboawiyeyi yahuhaya aboedambo-mareamunî ai sîhefimbo afîndî hamîndî hîpoambo-reamunühî-wambo. Nga Godîndî moanî hîpoambofe hohoanîmo ra adükarî hamîndî hond-ane! Horombo God ai Kraisîndî warî-süngu ro randîheamboyahî mehu ra dîbo menjoroyosi, nga ai dîboadore fîfîreandühî yifîriyuhü ahandî hohoanîmo ra sîhefimbo weindahî-mareamunî.

¹⁰ God ai ahandîhoarî aboedî hohoanîmo nda yare hohoanîmoyu masîhend-ane, nga rasîmboanî refembo si tükündîfeyoanî muñguambo hîfîñîndî asu sünambeahîndî moatükunî ra mamambe-ndeandüh-anîmbo asu Krais ai bogorîmbondîfî hîbadarümbui, mehu.

¹¹ Nîñî-moatükunî God ai yifîriyu haya hohoanîmoyu masîhendî ra yare-panda tükündî arandî. Horombo God ai hohoanîmoyu masîhendî ra hapondanî ana rasüngureandühî asu Kraisî-babîdî Suda yîhoefîmbo ahandî nendîmbore kamafoareamunî.

¹² Ranane asu Suda ro boatei Kraisîmbo hîfandîrîhurî manîmboefî ra God ai wambo aboedî hamîndî ndürî adükarümb-ani mbîsei, yahuhaya kamafoareamunî.

¹³ Aboedî hoafi ndanambo-anîmbo Suda-yafe ndîfo sîheimbo amboanî God ai aboedambo-ndîheandürî-mboyahî mehu. Se hoafi ra hîmborîyeyi hehi, anihondümborîmarîhindî asu se Kraisî-babîdî mamî anîmboei. God ai

horombo hoafire masihendi süngu sheimbo wand-anei mehu ra nafuim-bohündambo ahandi Yifiafi Aboedi masagadüri.

14 God ai shefimbo ahandi nouehundi ranimbo munğu aboedi moatükuni horombo hoafimareamuni, nga asu ai ndaiamunümbui. Nga ranimboanefi sihiri hifandarihundü ra fifirifembo-hündambo ahandi Yifiafi Aboedi masemunü. Süngunambo ai shefimbo aboediindeamuna aboedi hamindi niḡgombooyefi rasimboani ndahumündemboyefi. Ranimbo-animbo süngunambo ai ndürümbündühi asu ahambo aboedi hamind-ani mbiseimboyei.

Porindi Godimbo didibafife hoafi

15-17 Ranimboyahi asu se Adükari Sisasimbo anihondumbo-rihori arihündi, asu ahandi nendi munğuambo hipoambo-rihindüri arihündi, rani-hoafi ranahambo himboriya hehea, sheimbohündambo Godimbo hihifi hoafi kikirihamindi himboyahühi-yahipoani. Nimbiniimbisi sheimbo hohoanimoayahühi Adükari Sisas Kraisindi God asu shefi Aboedi Hamindi Ape ahambo didibafiyahendühi sahiya, 'Se aheimbo shafi Yifiafi Aboedi dabadürühi, ranambo asu aheimbo diboadorihoeimbi hohoanimo dagadürühi, asu shafi hohoanimo nafui-ndafindürani rananimbo asu shambo diboadondühi fifindühi-ninimboane.

18 Ape, se aheimbo ḡsusüfoambe sürühoeimbi hohoanimo dabadürani animbo asu se ninimoatükunimboyo hoafimayafindüri ra ai himbooyei ranahambo fifirimbirihind-amboane. Ape, se shafi nendi ranaheimbo aboedi hamindi niḡgombo diboniyafi hinḡḡi-marwandüri ranahambo fifirifembo-hündambo fandihawandüri.

19 Asu shafi ḡḡinindi adükari hamindi anihondümborihirihündeimbi nindou ranaheimbo fehefembohünda ratüpuriyo arandi ranahambo fifirifembo-hündambo fandihawandüri.' Yahurai sheimbohündambo Godimbo didibafiyahendi. Asu Godindi ḡḡinindi ra akidouyo, nga adükari saf-ane.

20 ḡḡinindi ra shefimbo ratipurayo ra rahurai-ane, God ai ranamboyu Kraisi yifihündi botiriri haya, bogorimbiriri ahandi warihondü warani sünambe hinḡḡimarira amaru.

21 Kraisi ai nimoamo saf-ani, nga sünambeahindi moatükuni ḡḡinindeimbi, bogori, ndürümbi ra munğuambo ahandi hoareh-ane. Munğu-moatükuni ndürümbayo ranambo, ahandi hoareh-ane, hapondani asu süngunambo amboani.

22 God ai munğu moatükuni ra Kraisindi hoarehi shai mbura asu ahandi nend-ayei ranaheimbo bogorimbiriri hinḡḡimariri.

23 Kraisindi nendi ra ahandi fi-ane, nga ai ahei mbiro-ani. Ai munğu moatükuni nafiramündümboani asu ahandi nendi ahambo amboani nafirihori-mindeimboanei.

2

Sihiri yifihündi nahuraimefa God ai yangiri-mareamuni

1 Horombo se Godindi hoafi himborikoate-yehi, hohoanimo moaruwai süngurühi marihündi, raniyei se yifihündi nahurai-mayei.

2 Rasimboa se ndani hifinindi moaruwai hohoanimo ra süngurühindühi, asu moaruwai nendi nimoamo sünambe amarei ahei bogorindi hoafi

süngurihi marihündi. Asu haponda ai Godindî hoafi hîmborîkoate-yeimbi munju hîfandarandürî.

³ Horombo sihîrî amboanî ai ramehindî nahurai-mayefî. Sihîrî sihefî hîfîndî hohoanîmo süngurihundühî asu nîni-moatükunî sihefî flambe hohoanîmo yifirayo ra rarîhu süngurihu marihündi. Asu bodîmondambo ramefeyo nou, sihefîmbo amboa God ai ngîndî-ndamunühî tîngîrîfo mbîsayamun-amboane.

⁴⁻⁵ Yîni, ro Godindî hoafi hîmborîkoate-yefühî yîfîhündî nahurai-yefî, nga Godindî moanî hîpoambofe ra adükarî hamînd-ane asu ai sihefîmbo afîndî ngusüfo pareamunühî Krais-babîdî yanggîrî-mareamunî. Ahandî moanî hîpoambo-nambo yanggîrî sihefîmbo farîhemunühî aboedambo-mareamunî.

⁶ Asu sihefîmbo Krais-babîdî yanggîreamunühî sünambe nîmoamo hîniŋgî-mareamuna, ai-babîdîmbo bogorîndî fondîhü amarefî.

⁷ Ai afîndî hamîndî moanî hîpoambo-reamunühî Kraisîndî sünguyo sihefîmbo aboedî hohoanîmomemunî. Ra koadürümbo-koadürümbo süngunambo nafuimbohünda Krais-babîdî ahandî fondîhü nîmoamo hîniŋgî-mareamunî.

⁸ Se anîhondümbo-marîhind-amboyu asu God ai ahandî hîpoambofena aboedambo-mareandürî. God ai moanî masagadür-ane siheimbo, nga siheihoarî moai ranî-moatükunî ra rarîhindî.

⁹ God ai moai se aboedî ratüpürî ramarîhindî ranîmbo hohoanîmoyuhü aboedambo-reandürî. Ranîmayo-wamboane, asu ngîrî se siheihoarî ranîmbo borîndei.

¹⁰ Sihefîmbo nafîramunühî asu Krais-babîdî mamambereamunühî, aboedî hohoanîmo süngufembo-hündambo nafîmaramun-ane. Horombo God ai aboedî hohoanîmo ra hohoanîmoyu masîhend-ane, sihîrî rasüngufembo-hündambo.

Krais ai Suda-yei ndîfo aheimbo mamühîmarearü

¹¹ Ranîmboane asu se ndanahambo hohoanîmondei. Suda ai ahamundî warîna fi-hoearî karu tîrîhoemo arundî. Nga seana Suda-yafe ndîfo-aneî asu moai sîhamundî fi-hoearî karu tîrîhoemo rundî. Asu Suda ai siheimbo sîsîndî hoafîrundürühî seiya fi-hoearî kefe tîrîhefe-koateyomo-rundeimb-ane mo sei dükamarîhipurî.

¹² Se ndanahambo hohoanîmondei. Horombo se Krais-babîdî moai nîboadei. Se nindou amur-aneî, nga se nindou God ai dîbonîyu hîniŋgî-mareandürî ranîyei-poanî. God ai Sudambo horombo hoafîmareandürî rasüngumbo aheimbo hoafî fîramündü masîhendî, nga siheimbo-ana, wanî. Se hîfî ndanîhü ana Godîkoate-ayeî asu God siheimbo farîhefe-ndürîmboayu moai hîfandühî nîmareî.

¹³ Horombo se Godindî fikîmî moai nîmboei, nga haponda God ai siheimbo, Sisas Kraisîndî horî ranînambo, ai-babîdî mamambe-mareandürâ, Godîndî fikîmî anîmboei.

¹⁴ Krais ai Suda, asu Suda-yafe ndîfo mamambe-reamunühî, sihefîmbo wudîmbohünda mafarîhemunî. Horombo sîmborî ngîndürî-yefühî nîmboefîmbo asu sîmborî yiboaruko-fîriyefühî ranî-moatükunî ra ginîrî nou mbusümo mapaiaro. Krais ai sîmborî ngîndürî ra mbusümo kîkîmareandî.

15 Suda-yafe ah+nümbi ai yowanî yahomo asu rand+hindî yahomo marundî, nga Kraisi yifimayu ran+nambo ah+nümbi hohoanîmo ra awamarhoayo. Suda asu Suda-yafe ndifo ai-babîdî mamambefe-pîrimbo, simborî nindou mamî nahurai tüküfembohünda Kraisi yifimayua, asu yimbu ai wudîmayei.

16 Ahei simborî ngî+nîndürî kîkîfembohünda, asu yimbu mamambefepîrî sepîrimîndî God sowana hombohünda, ai nîmî keimbî kar+hendeimbîfihî yifimayu.

17 Suda ai Godîndî fikîmî manîmboei, nga Suda-yafe ndifo se ahandî fikîmî angunî manîmboei, nga Kraisi ai kusü yimbu ranahafembo yahuya, 'Se God-dîbo wudîndafîneandühî asu sîheihorî amboa wudîndei ndîhündî,' mehu

18 Kraisi ndî sünguyo ro Suda, asu se Suda-yafe ndifo Godîndî Yifiafî Aboedî ran+nambo nafî masîhemunambo wambo asu sîhîrî Ape sowana hefî arîhundî.

19 Ranîmboane asu hapondanî ana Suda-yafe ndifo se Godîndî hîmboahü nindou ran+poanîmbo asu amurî-yeipoanî, nga moanî se Godîndî nindou yanggîr-aneî asu se munguambo ahandî fikîmîndî yanggîr-aneî.

20 Se Godîndî worî nahura-aneî. Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî, asu Kraisi ndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai hawesafî nahurai-anemo, asu Sisi Kraisi ai bogîmondî nahurai-ani.

21 Kraisi ai nîmî mungu ra mamambemareanda ngî+nîndî manîngo. God ai worî ra worîmbo-randühani adükarî tükündîfewanî asu Adükarî ai wandî yanggîr-ane mbüsümbü.

22 God ai sîheimbo amboa Kraisi ndî nendî asu Kraisi-babîdî mamambe-reandürühî, ahandî Yifiafî ranambe nîmarîmbohünda worî ra worîmboarandî.

3

Por ai Suda-yafe ndifombo aboedî hoafî hoafîmendürî

1 Raneahî asu ro Por sîheimbohündambo Godîmbo hoafîya arîhandî. Ro Sisi Kraisi ndî ratûpurî ratûpurîya, Suda-yafe ndifo sîheimbo Godîndî hoafî hoafîmayahî, ranîyo asu wambo karabusî-marundîrî.

2 Se ra hîmborîmbeyeiyo, God ai sîheimbo moanî hîpoamboreandürühî ahandî hîpoambo hohoanîmo ra nafuimbohündambo wambo ranîpoanî ratûpurî masendîrî.

3 Ai hohoanîmoyu masîhendî hoafî ra horombo dîbo menjgoro, nga haponda ai wambo hoafî ra weindahî-mareandî. Horombo ro ranîmbo akîdou sürü papîmarîhandî.

4 Nga se wandî hoafî ra hoeiarîhindî ana, se fifîndîhimboyei, ro Kraisi mbo dîborîhündî hoafî menjgoro God weindahî-mareandî ra ndorîhe fifîrîmarîheandî.

5 Horombo God ai ahandî dîbo hohoanîmo ra moai nindoumbo hoafîyundürî, nga haponda ahandî Yifiafî Aboedî ranai Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî, asu Kraisi ndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî, ranahamumbo hohoanîmo ra weindahî nafuimarapurî.

6 Dîborîhündî hoafî God ai weindahî-mareandî ra ndahurai-ane: Suda-yafe ndifo amboa ahandî aboedî hoafî anîhondümbö-arîhindî ana, ai sîhîrî Suda nahurai, Godîndî aboedî moatükunî ndahümundeyei. Ai amboa Kraisi ndî fi-aneî. Asu koadürü yanggîrî nîngombo God ai horombo

hoaf+mareandi, ranambo Sisas Kraisindi wari-sungunde aheimbo dagadurimbui.

7 Ai wambo moani hipoambo-reandiruhi, ahandi nginindi sendiri hayambo, ahandi aboedi hoafi hoaf+mbohundambo ratupuriya-rhandeimb+ kamafoareandi.

8 Godindi nendi-yafe mbusumo ro bidifirani hamind-anahi, nga God ai moani hipoambo-reandiruhi, ranipoani ratupuri masendiri. Ro Suda-yafe ndifombo God ai sihef+ambo afindi hamindi didiboado-reamunuh+ Krais masemuni ranimbo aboedi hoafi ra hoafiyondurimbo-hundambo ratupuri ra masendiri. Nga ahandi aboedambofe hohoanimo afindi hamindi wambo ngiri munguambo fifindihundi.

9 God ai mungu moatukuni nafmarandi, nga horombo hondu peyohaya hombo ahandi hohoanimo ra dibo menjoro. Nga asu haponda wambo ahandi hohoanimo ra weindah+ nafuimbohundambo ratupuri ra masendiri.

10 God ai hohoan+moyuhu yahuya, 'Sunambeahindi bogor+mboyafundeimb+ asu nginindeimb+ ai wandi rani-poani rani-poanimo ndofe fifirife ra fifiri+mbirund-amboane,' yahuhaya Kraisindi nendi-yafe warina ranahamumbo nafuirapuruhani.

11 Horombo hondu God ai hohoanimo ra hohoan+moyu masihendi, nga asu sihefi Adukari Sisas Kraisindi wari-sunguyu hohoanimo ra, rasungumareandi.

12 Sihiri Kraisimbo anihondumbo-rihuruhi ai-babidi amarefi rani-sungumboane sihiri moani yihimbokoate Godimbo yimiyamboarihuri.

13 Raniyo asu siheimbo hoafiyahanduruhi sahea, 'Ro siheimbo mafirhe-heandurambo asu wambo sowahi tihirifo afindi tikefeyo. Nga se ngiri ranimbo ngusufoambe moaruwainde, nga raninambo se ndureimbindeimboyei,' asahi.

Kraisindi hipoambofe hohoanimo

14 Raniyo asu ro Apembo yiri yimbu pusirhe nimarimbo didibafiyahe arihandi.

15 Ai sunambeahindi nendi, hifinindi nendi, mamisiri mungu ranahei nimindih-ani.

16 Ro ahambo siheimbohundambo didibafiyahe hoafiyahuhi, 'Ape, se mungu aboedi moatukuni n+mindih-anafi, asu sihaf+ Yifafi Aboedinambo aheimbo nginindi dabadurani, asu ngusufoambe nginindi kuruhi hehi mbimarei-amboane.

17 Asu ai Kraisimbo anihondumbo-arihori rananimbo, ahei ngusufoambe mbimarindur-amboane. Ai ngusufo pefe hohoanimo ranambe, nginindi mbinimboei-amboane, n+mi ahar+ hifambe hani nginindi anigo nou.

18 Rananimbo ai nafndihumundih+ asu Kraisindi ngusufo pefe ra, Godindi nendi-babidimbo munguambo, didiboandih+ fifirimbirihindamboane. Ngusufo pefe ra afindi hamindiyo hayambo, hoandari, hani, ho asu hafomboane.

19 Yini, ai ahandi ngusufo pefe fifiri+mbirihindamboane, nga nindou ngiri ngusufo pefe ra mungu hamindi fifindihindi. Ai ra fifindihindani, sihaf+ aboedi hohoanimo aheimbo hafo tukundifemboe sihaf+ ngusufoambe hafo tukumefeyo nou,' asahi.

²⁰ God ai ngin'nd-ani. Asu nini-moatükunî sîhîrî ahambo düduwehundo, asu hohohanimoayefî ra, God'ndî ngin'ndî ai ngasündeamboane. Nga hapo ngin'ndî ra sîhefî ngusüfoambe ratüpuriyo arandî.

²¹ Krais'ndî nendî God'imbo, koadürümbo-koadürümbo aboed-ani, mbisei-amboane. Anihond-ane.

4

Krais'ndî fi mam-ane

¹ Ro Adükari'ndî ratüpuri sünguyahî karabusi-meheandî. God ai sîheimbo ahandî mbumundî hohohanimo süngufembo yahuhaya mborai sînei mehündürî. Ran'imboane asu ro sîheimbo hüti-hütiarîharü se God'ndî mbumundî hohohanimo ra ndondîhi süngundîhi ngei asahî.

² Se sîheihoari fi hîfînambofe, warî hoafendühife asu tînjîrîfo tükündîfewani moanane yaho hohohanimo ra süngundîhi ngei. Asu Kristen bîdîfîrî ai sîheimbo tînjîrîfo ndehindürani-wani, se moanane mbisei hehi, ranaheimbo ngusüfo pandîhindürî.

³ Nga Yifiafî Aboedi ai dîboado-mareamuna asu sîhîrî hohohanimo mamî süngufeihü wudî-wudîfe-mbohünda wofî nini-moatükunî mamambere hühareandî nou. Nga se mamî yahurai hohohanimo-animbo tînjîrîfondeihî süngundîhindî.

⁴ Krais'ndî fi mam-ane asu God'ndî Yifiafî mam-ane. Asu God ai sîhefîmbo 'Mborai ro sîheimbo aboedambo-fendürimbo ra hîbadühî nîmandei,' mehu ranî-moatükunî mamî ranahamboane hîfandarîhundî.

⁵ Adükari mam-ani, Krais'imbo anihondümböfe hohohanimo mam-ane asu hundürümbo hohohanimo ra mam-ane.

⁶ Asu God mam-ani, nindou munguambo-yei Ape-ani, munguambo-yei Adükari-ani asu ai munguambo-yei mbusümo ratüpuriyu arandî, asu munguambo moatükunî ranî-mbusümo amaru.

⁷ Krais ai ahandî afîndî hamîndî moanî hîpoambofe hohohanimo ra ranî-poanîmbo aboedi ratüpuri sîhefîmbo simogodî yimumareamunî.

⁸ Ranahambo God'ndî hoafi ai yahoya, 'Ai ahandî hürütümbimbo ngasündirî mburambo, nindou yifiarambe ngasündîmareapurî ai sepurîmündü haya, nîmoamo hamîndî hafuhü, asu nindoumbo aboedi moatükunî masagadürî,' meho.

⁹ Mamî hoafi 'ai mahafu' ra nüggufimboyu mahafuwa? Ranane ra, ai rahurai-ane, ai moai sünambe nîmoamo yanggîrî hafu, nga boatei kusü mbura hîfîni hîfambe-ambe ragu hamîndî amboa mahanu.

¹⁰ Nindou mahanu ra, mamî ranaiyu asu sünambe nîmoamo hamîndî mahafu, munguambo hîfi, sünü ranîfîhî nîngombo-mayo ranîmbo.

¹¹ Ai ahandîhoari bîdîfîrambo ahandî hoafi semîndî ho ratüpuri ra sagapurî, bîdîfîrambo God'ndî hoafi hoafi'mbo ratüpuri ra sagapurî, bîdîfîrambo ho aboedi hoafi hoafiyo-rambo ratüpuri asu bîdîfîrambo ahandî nendî ranaheimbo moannguindürimbo asu yamundîfembo ratüpuri ra masagapurî.

¹² Krais ai ahandî fi ra afîndî kokoendühî asu ngîndîmbeyowa yahuhaya God'ndî nendambo farîhefe ratüpuri ranîmbo dîboado-fembohündambo ranî-poanîmbo ratüpuri ra masagadürî.

¹³ Sîhîrî randîhu ngefombo, God'ndî nîmori wudîpoapondîhu anihondümbo-ndîhurîhümbo fîfîndîhurühî, mamî hohohanimo

süngundihumboyefi. Sihiri randihundühi, Krais nahurai diboadori-hehundeimbí hondü nímboemboyefi nímori heimbo nginaríhehindi nou.

¹⁴ Sihiri randihundani, ngiri nímokaidíbou nahurai nímandefi. Asu nindou ai sihefímbo mamíkarambo símbori yamundífe hoafínambo tíkai hoafíndíhümunani síhiri ahei hohoanímó ra ngiri süngundihundi. Nindou ai tíkai hoafi süngufembo-hündambo ai hoafi nafirihi rihündühanei. Asu ahei tíkai yamundífe hoafi ra ngiri sihefímbo yamundíhimunühi werínambo nímí fondamíndi ho fondamíndi ho arandi nahuraindefi.

¹⁵ Waní, nga síhiri nindoumbo ngusúfo pandíhu ngefúhi, asu aníhondü hoafi hoafínda-hundürímboane. Asu síhiri Krais-babídímbo afíndíkokeo nahurai nindou adúkarí díboadori-hehundeimbí-ndefomboane. Nga ai sihefi mbíro-ani.

¹⁶ Mbíro ranai fi-safi munju hífandarandi asu mandúharí ai fi munju türe-türe arandi. Asu fi-safi napo ngorü-ngoaníní, ngorü-ngoaníní, ahei ratúpurí wudípoapondíhi ratúpuríndeianí asu fi afíndi kokoendühi ngusúfo pefenambo ngíníndi tükündífemboe.

Aníhondúmbo-ríhindeimbí ai símbori hohoanímó sünguaríhíndi

¹⁷ Ranímboane asu síheimbo Adúkaríndi süngu ahíní hoafayahandürínda, se Godímbo fífírfífe-koateyeimbí-yafe hohoanímó ra asúkaindeí süngundíhimboyei, nga ahei hohoanímó ra nímíndi fífírfífe-koate-ane.

¹⁸ Asu ai ngusúfoambe díboadofe fífírfífe-koateyeimbí-aneí. Asu Godíndí-mayo yangírí níngombo ra raníkoate-aneí. Sapo ai ngusúfo hohoanímó-koate-aneí asu hímbóambe hímborí-koate-aneí.

¹⁹ Ahei moaruwai hohoanímó ranahambo amoaníngí-koate hohoanímó yangírí sünguríhi aríhündí. Asu ngusúfo híhírí wakíríhi kúríhi hehí, hohoanímó moaruwai hamíndi ra yahuraimbo hímbóyeihí sünguaríhíndí.

²⁰ Nga síheimbo Kraisímbo horombo yamundímarundürí ranana yahuráiyopóaní.

²¹ Krais ranahambo hoafi hímborímáyeisí, nga se ahambo sünguríhoraní Sísasímbo aníhondü aboedí hoafi ra síheimbo yamundímarundürí.

²² Se síhei horombodídí ngusúfoambe hohoanímó ra raguanambo-fembo yamundímarundürí. Ai síheimbo hífandírandürí marandámboyei asu se moaruwai hohoanímó sünguríhi maríhündí. Horombodídí hohoanímó ra nindoumbo tíkarehaya ngusúfoambe botíreandürí arandi, nga ai aheimbo awaríhendürí arandi.

²³ Nga síhei ngusúfoambe ra símborí tükümbífe-ndürámboane.

²⁴ Asu se símborí hohoanímó ra ndahümündí kíkíboadíhíndí, nga hohoanímó símborí ra God ai ahandíhoarí ramareanda ahandí hohoanímó yahurai tükümefoyó. Símborí hohoanímó ra sürühoeimbí asu aboedí díboadorí-hoeyoweimbí hond-ane.

²⁵ Ranímboane asu se tíkai hoafi hohoanímó ra híníngíndíhíndí. Nga wandafí mamímbo aníhondúmbo yangírí hoafíndei, nímboe síhírí munju Kraisíndi fí-aneí.

²⁶ Se ngíníndíndeianí híbadíhúmbo, nga se moaruwai hohoanímó-ndeimboyei. Se mamí ngíníndíndei ngeimbo hífíhamíndí hündamíndímboe, nga yowaní.

²⁷ Se Satanímbo nafí nafíndí-hehimboyei.

²⁸ Hümbühüní nendí asúkaiyo hümbühünímbópoaní, nga yimbukoarí warínambo ratúpurí aboedí ratúpuríyo mburímbo-anímbo kákí asu sesí

sem̄ndi mburimbo, nindou mbonimbo-arihümündi aheimbo farifehendürimboane.

²⁹ Se moaruwai hoafi hoafindeimboyei, nga nindou farifehembohündambo asu nginem̄ndürimbo aboedi hoafi yangiri hoafindeiananimbo, asu sihei hoafi ra ahei hohoanimoambe mbonimbo-arihümündi ranahambo didiboado-ndearümboe.

³⁰ Se moaruwai hohoanimo ra refe-poani, nga Yifiafi Aboedi ai afindi hohoanimondomböe. God ai siheimbo dibonimayunduri asu ra nafuimbohünda Yifiafi Aboedi masagaduri. Rananimbo se wudipoaporihififirihindi bidifiranisi tüküfeyo-ambe God ai siheimbo aboedamondearümbui.

³¹ Ngusüfoambe yiboarukofimbi, ngin̄ndi hoafümbi, paipaife hoafümbi, tirifoefe hoafümbi, asu ngusüfoambe moaruwaimbofe hoafi munngu hohoanimo moaruwai ra hin̄ngin̄dhindi.

³² Nga se wandafi mamimbo hipoambo-ndihindürühi asu afurifoefimbi hohoanimo hohoanimo-ndahünduri. Bodmondai siheimbo moaruwai hohoanimondeiani, asu moaruwai hohoanimo ranahambo amboawiyeyi mbi sei God ai Kraisindisungu sihei hohoanimo moaruwai ranahambo amboawiyeyi mehu nou.

5

Sihiri sihi yangirihü ngefimboane

¹ Se Godindimor-anei, asu siheimbo hohoanimo pamareanduri. Ranimboane asu se ai ahandi hohoanimoayu nahurai ra süngundihindi.

² Se ngusüfo pandihindühündi, Kraisi sihefimbo ramareamuninou. Siheimbo farifehembohünda yifyühü, ahandifi Godimbo masagado ahambo hihifi-hihifimbohündambo nindou sesi asu aboedi fisjarümbimoatükunigodimbo asayo nahurai.

³ Nimorehi sisihimo, anim̄ndihoandi birabiri, ngusüfo moaruwai hohoanimo, hohoanji hohoanimo, moaruwai hohoanimo munngu ra ngiri sihei mbusümo nimando, nimboe se Godindisürühoeimbi nindou-anei.

⁴ Se hohoanimo-koate hoafi, amoanngümbi hoafi, asu sisindi hoafi, hoafindeimboyei. Hoafi ra refembo aboedi-yopoani, nga Godimbo hihifimbo aboed-ane.

⁵ Se ra fifirihindi! Nimorehi sisihimombü, anam̄ndihoandi biraireimbi, hohoanbü, ngiri Kraisi God ngin̄ndi hifandarinandiranambeahi ngei. Nga asu hohoanji hohoanimo ra tikai godimbo süngufelandeimb-ane.

⁶ Se hibadihumbo, nga nindou siheimbo hihindi hoafi ranisungu ndahümündihünduri ngeimboyei. Nga asu nindou Godindi hoafi ranahambo gigrana-mboarihindi ana, asu God ai ranaheimbo ngin̄ndandürimbi.

⁷ Nga se ai-babidimbo wudindeimboyei.

⁸ Horombo se nimbokoani nahurai mamarei, nga asu haponda se Adükarindimorimboyahi mburihumbo asu sihi aniboadei. Rananimbo asu se sirihündi nindou rawehindi nou randihindi.

⁹ Aboedi hohoanimo, diboadofe hohoanimo, anihondümbofe hohoanimo ra si ai botimareand-ane.

¹⁰ Nne hohoanimo Adükari ai yifirayu ranahanambo kokondihündi.

11 Nindou ai nimbokoanî hahabodei arihündî, ra-babîdîmbo se ngeimboyei, nga asu ranî hohoanîmo ranana ngîrî hisî aboedî hisîndo, nga wanî. Nga se hohoanîmo ra weindahîndîhindî.

12 Nindou ranai moaruwai hohoanîmo dîbo ratîpurayei arihündî rana-hambo hoafîmbo ro amoanîngayahî.

13 Muŋgua hohoanîmo ra sihî tükefeyo ranahandî nîmîndîhündî ra weindahî-reandühane.

14 Asu hohoanîmo ra weindahî-ndîfewanî nindou ai ahandî nîmîndî fîfîrîndîhimboyei. Nga asu ranîmboane hoafî nda hoafayo,

'Nindou se apoei ra se botîndahindî,
asu yîfîhündî hînîngîndîhindî.

Rananîmbo asu Kraisi ai sihei wamî sindümbui,'
meho.

15 Se sihei ahabodei ra hîbadîhümbö. Se nindou hohoanîmo-koate ahabodei nahurai ngeimboyei, nga fîfîrîhindeimbî ahei rahurai ngei.

16 Haponda moaruwai hohoanîmo engoro, ranîmboane asu aboedî ratüpurî nafi engoro ana, asu se ra süngundîhindî.

17 Ranîmboane asu se hîhîndî-hîhîndî-ndeimboyei, nga ranîmboane se wudîpoapondîhi fîfîndîhindî hohoanîmo Adükarî ai ahandîhoarî yîfirayü rasüŋgu.

18 Se bia hoe ndîmîndei hehi, mamîkarî hohoanîmo-ndeimboyei, nga ai siheimbo moaruwaimbo-ndearümböe. Nga se Yîfiatî Aboedî ai siheimbo hîfandîmbîramun-amboane mbîsei.

19 Se wandafî mamî-babîdî wataporîmbo-ndühündühî bukambeahîndî herü asu Sisasîmbo kakîsaombo herü asu Yîfiatî Aboedîndî-mayo herü hoafî ranînambo wataporîmbondîhü ndühündî. Asu ngusüfoambe Adükarîmbo hohoanîmondeihî adükarî-ani mbîsei hehi herüna horî-horîndîhorî ndühündî.

20 Nîmbî-nîmbîsi se muŋgua moatükunî ranahambo Ape Godîmbo hîhîfîndîhorî ndühündî sihefî Adükarî Sisas Kraisi ndî wari-süŋgu.

Nîmorehî nindowenihî ahafe hoaf-ane nda

21 Se Kraisi mbo ahîndîndei hîngoründî hoarehîndei.

22 Nîmorehî, se sihei nindowenihî-yafe hoarehîndei, se Adükarîmbo rawehîndî nou.

23 Nga nîmboe, nindowenihî ai nîmorehî hîfandarandî, asu ahandî mbîro-ani, Kraisi ai ahandî nendî hîfandîrandî asu ahandî mbîroayu nou. Kraisi ndî nendî ai ahandî fi-anei, asu ai aheimbo aboedambo-reandürî-randeimb-ani.

24 Ranane asu nîmorehî se nindowenihî-yafe hoarehîndei, Kraisi ndî nendî ahandî hoarehayei nou.

25 Nindowenihî, se sihamundî nîmorehî ranaheimbo ngusüfo pandündürî, Kraisi ai ahandî nendambo ngusüfo pareandürühîmbo aheimbohündambo yîfîmayü nou.

26 Kraisi ai aheimbo Godîmbo yangîrî saimbohünda ramefiyu. Ai ahandî hoafînambo hoenambo nahurai ahandî nendîmbo hundürümarandüra aboedîmayei.

27 Kraisi ai ahandî nendambo ahandî hîmboahü aboedî hamîndîmbeyeia yahuhayambo yîfîmayü. Ai sürühoeimbî, hütî-koatyeimbü, moaruwai hohoanîmo-koate, aboedî yangîrî mbîdîboadia yahuhaya dîboadofembohünda yîfîmayü.

²⁸ Mamî ranî-süngumbo-anîmbo nindowenihî sîhamundî nîmorehîmbo ngusüfo pandundürî, sîhamundî fimbo ngusüfo pararundî nou. Nga asu nindowenihî ai ahandî nîmorehî ngusüfo pare arandî ana, ai ahandî fimbo ngusüfo pare arandî.

²⁹⁻³⁰ Nindow ai ngîrî ahandî fimbo yiboarukondeandî, nga wanî. Nga ai ahandî fimbo dîboadoreandühi, sesî moanğuirandühani. Krais ai ahandî nendambo yahurai rawareandî nîmboe sapo sîhîrî ahandî fi safî bîdîfîrî nahurai-aneftî.

³¹ Godîndî hoafî yare hoafîmayo, 'Ranane asu nindowenihî ahandî hondafîndî hînîngîndeapîrî haya, nîmorehî-dîbo nîmandîmboyafe asu yimbu ai-anafe fi mamîndamboyafe,' meho.

³² Dîborîhîndî hoafî ra ndorîhoayoweimb-ane, nga ro rarîhe ho-anîmoayahî, hoafî ra Krais ahandî nendî-babîdî ranahambo hoafîmayo.

³³ Nga asu sîhefîmbo kameihîyo yare hoafîmayo, 'Se sîhamundî nîmorehîmbo ngusüfo pandundürî, se mamamî sîhamundîhoarî ngusüfo pararundî nou. Nga asu mare nîmorehî ai ahandî nindowenihîmbo ahînîndo.

6

Nîmoakîdîbou asu hondafîndî aheimbo hoaf-ane nda

¹ Nîmoakîdîbou, se Adûkarîndî hohoanîmo süngundîhindühî, sîhei meape-yafe hoafî hîmborîndeihi ra süngundîhindî. Hohoanîmo ra dîboadorîhoeimbî hohoanîmo-ane.

²⁻³ Godîndî hoafî yare hoafîyowohü yahoya, 'Se sîhei meapembo ahînîndei,' meho. Ahînümbî hoafî ra God ai weanğurühî horombonambore ranî bîtapîre masîhendi. 'Se randîhindanî rananîmbo se aboedî yanğîrî nîboadeimbo, asu hîfî ndanîhü gedühî nîmboeimboyei,' meho.

⁴ Nga boagîrî, se sîhei nîmorambo ngînîndî hîmbondîhehindüra nîmori ai ngusüfoambe ngînîndî-ndeimboyei, nga yowanî. Nga Adûkarîndî hoafî ra dîboado-ndîhindürühî yamundîhindürî.

Moanî ratûpurîyei-rîhündeimbi asu hîfandîru-rundeimbi aheimbo hoaf-ane nda

⁵ Moanî ratûpurîyei-rîhündeimbi, se sîhei hîfandîru-rundeimbi-mbo ahînîndeihi yîhîmbo sîsîrîndahindühî ahamundî hoafî hîmborîndei. Moanî mamî aboedî hohoanîmo süngundîhindühî, ahamundî hoafî hîmborîndei, se Kraisîndî hoafî rawehindî nou.

⁶ Ai sîhei ratûpurî ranahambo aboed-ane mbîsîmonda mbîsei hehi ahamundî hîmboahü yanğîrî aboedî ratûpurî-ndeimboyei, nga yowanî. Se Kraisîndî moanî ratûpurîyei-rîhündeimbi nahurai nîboadeimbo nîni-moatükunî God ai yîfirayü ra hîhîfî-hîhîfîndeihi süngundîhindî.

⁷ Se hîhîfî-hîhîfîndeihi, moanî ratûpurî ra dîboadondîhi ratûpurîndei. Se nindowumbo ratûpurayeî nahurai-yopoanî, nga Adûkarîmbo ratûpurayeî nahurai ratûpurîndei.

⁸ Se ra fifîrîhindî, Adûkarî ai ahandî takînî ratûpurîyei-rîhündeimbi asu moanî ratûpurîyei-rîhündeimbi aheimbo munguambo dagadürîmbui.

⁹ Hîfandîru-rundeimbi, se sîhamundî moanî ratûpurîyei-rîhündeimbi-mbo aboedî-aboedîndundürî, nga se aheimbo ngînîndî hoafîndîmboemo. Adûkarî ai sünambe amaru ra, sîhamundî asu ahei

munguambo hifandira-ndüreimb-ani. Asu ai moai nindou ngorumbo ngorü-poanî ngorü-poanî hohoanîmoyu, nga ahandî hîmboahü mam-anei.

Anihondumbo-rîhindeimbî ai Godîndî ami nahurai-anei

¹⁰ Asu hapoana ro hoafî nda munğufembo samboanahî. Adükari ai ngîndî-ani asu ahandî ngîndînambo ngîndî nîboadei.

¹¹ Se Godîndî-mayo yifiarîmbo napo ra ndahümüdi hehimbo Satan ai siheimbo sîsîhîmo-ndandüranî ngîndî nîmboei.

¹² Nga asu sîhîrî moai nindou-babîdîmbo yangîrî yifiariyefühi-yefîpoanî, nga munğu moaruwai nendî sünambe amarei rababîdîmboanefî yifiarayefî. Moaruwai nendî-yafe bogorî, ngîndî nendî, asu hîfîndî moaruwai hohoanîmo ra hîfandundeimbî munğuambo ai-babîdîmbo yifiariyefî arîhundî.

¹³ Ranîmboane asu Godîndî-mayo yifiarîmbo napo ra ndahümüdi. Rananambo asu moaruwai tükündîfewanî, se ngîndî nîboadeimbo yifiarîndei ngeimbo, se harîndîhehi nîboadeimboeyei.

¹⁴ Yinî, se randîhi nîboadei, anihondü hohoanîmo rananambo sîhei botîfohü retîmbondîhi güdühîndî. Asu sürühoembî hohoanîmo ranînambo nîmînehoarî nahurai güdühîndî.

¹⁵ Godîndî hoafî aboedî hoafîmbo dîboadondîhi hehi nîmandei. God ai nindou-babîdî wudîmbo yahumboani hoafî ra su nahurai güdühîndî.

¹⁶ Munğuambo moatükunî ra ndahümüdi hehi Godîmbo anihondumbo-fembo hohoanîmo ran-amboa nîmafümî nahurai ndahümüdi mbundîhümbö, rananîmbo Satanîndî yifiarî hai ra pakandîhehindî.

¹⁷ God ai siheimbo aboedambo-mareandürî, ranambo yifiarîmbo at ra kîkîboadîhindî. Godîndî hoafî ra Yifiarî Aboedîndî nîmerî nahurai-ane, se ra ndahümüdi.

¹⁸ Nîmbî-nîmbîsî Yifiarî Aboedîndî ngîndînambo se dîdîbafî-ndahîndühî ranî-poanîmbo dîdîbafîfe ranambo Godîmbo düdudahîndühî se fandîhawamunî mbîsei ndühîndî. Se ngîrî afurîndîhindî, nga nîmbî-nîmbîsî Godîndî nendîmbohündambo ahambo dîdîbafîndei.

¹⁹ Se ndandîhi dîdîbafîndahîndî: God ai wambo hoafî ndendîranî ro yîhîmbokoate nîmboambo ahandî dîborîndî aboedî hoafî weindahî-mareandî ra hoafîndamboyahî.

²⁰ Ro Godîndî aboedî hoafî ra hoafîya-rîhandeimb-anahî ranîyahî, asu ro ranîmbo-hündambo karabusî-meheandî. Nga se wambohünda Godîmbo dîdîbafîndean-anîmbo, ro yîhîmbokoate aboedî hoafî ra hoafînd-amboane God ai yifirayu süngu.

Bidîrîrana hoafî

²¹ Tikikus sîhefî wandafî asu Adükariîndî dîboadore ratüpuriyu-randeimbî ai hoafîndündürîmbui ro ratîpurayahî asu nünguriheamboyahî anîmboahî ranîmbo se-amboa dîboadondîhi fîfîrîndîhimboeyei.

²² Ranîmboyahî ahambo koarîhehina asüfu, ro nînüngu-yahumboyefî anîboadefî ranîmbo-hündambo fîfîrîndîhimboeyei. Asu ai ngusüfoambe kîkîmo-boadearümbui.

²³ Ape God asu Adükari Sîsas Kraîs ai, se munğu wandafî mamîmbo ngusüfo pefe hohoanîmo, anihondümböfe hohoanîmo, ngusüfoambe afurîfe kîfe hohoanîmo mbîseneand-amboane.

²⁴ Nindou sîhefî Adükari Sîsas Kraîsîmbo ngusüfo parîhorî arîhundî, ranaheimbo God ai moanî hîpoambo-mbîreandür-amboane.

Firipai

Pas nda Por ai Firipaihündambo sürü papimarandi

1 Por ro Timoti-dibo Sisas Kraisindi moani ratüpurkiye-rihoandeimb-anehi. Se Godindi nendi Firipaihündi Sisas Krais-babidi aniboadei asu anihondumbo-rihindeimbimbo hifandi-rundeimbi asu farihou-rundeimbi babidimbo se muḡuambo karihasihandür-anei.

2 Sihefi Ape God asu Adükari Sisas Kraisi ai siheimbo moani hiḡoambo-ndineandürühi ḡusüfoambe afurifimbi hohoanimo mbiḡabinandür-amboane.

Por ai Godimbo hihifimarüri

3 Ro siheimbo hohoanimo-yahandürühi-ana siheimbohünda wandi Godimbo hihifirihüni arihandi.

4 Ro siheimbo muḡuambohünda muḡuambo si Godimbo didibafiyahandowohü hihifi-hihifiya arihandi.

5 Horombo se Kraisimbo anihondumbo-marihori ra hei-heimbo haponda asu ro aboedi hoafi bokari-hefembohünda wambo farihendiri arihündi ranimboanahi ro Godimbo hihifarihüni.

6 God ai rani-simboani piyu haya sihei ḡusüfoambe aboedi ratüpurir ratüpuriyu humbo asu süḡunambo Sisas Kraisi asükaindu kuduanir ratüpurira moendindeambui, ro ranahambo türüfoarhe anihondumbo-riheandi.

7 Ranimboane ro siheimbo yahurai hohoanimoayahiri ra aboed-ane. Ro siheimbo ḡusüfo parariheandüri. God ai sihefimbo moani hiḡoambo-reamunühi ratüpurimami masemuni. Nga ro haponda karabus-ambe animboahiyu asu horombo karabusifekoate-yaheand-ambe manimboahiyu aboedi hoafi ranahambo anihondü nafuimbo asu nindou ḡḡinindi anihondumbo-fembo farihehe arihandi ra se wambo farihendiri arihündi.

8 Ro siheimbo ḡusüfoambe afindi hohoanimo-ayahandüri asu rani hohoanimo ra Sisas Kraisindi-mayo-ane. Ro ranimbo anihondumboanahi hoafayahi, ḡḡa God ai wandi hoafi ra anihond-ane mbüsümbui.

9 Ro Godimbo didibafiyahandühi sahiya, sihei ḡusüfoambe nindou ḡḡorümbo ḡusüfo pefe ra afindi hamindi tükümbifendür-amboane. Asu rananimbo se aboedi fifirindihindühi asu sihei hohoanimoambe ra sündihoe-ndürimboe.

10 Ranimbo se hohoanimo yibobondihindühi aboedi hohoanimo ra fifindihimboyei. Süḡunambo Kraisi kusü simboani ra se sürühehi-ndeimbi asu hütikoate-ndeimboyei.

11 Sisas Kraisindi warisüḡu mbumundi hohoanimo sihei hohoanimoambe tükündifewanir asu nimorehi nindowenihir ai hoeindihindühi Godimbo aboed-ani mbiḡeimboyei.

Por ai karabusimefiyu raniyo asu nindou afindi ai aboedi hoafi himborimayei

12 Wandafimami, se ra fifirimbihinda samboanahir, wambo karabusimarundiri ra aboedi hoafi hoafiyo hombo mafarhendiri.

¹³ Ran+imboane asu munju prisman ai Rom adükar+ bogor+ Sisar+ndi wor+ hifand+imbo, asu bid+fir+ amur+ amboan+ ai fif+r+hind+ ro Krais+ndi hoafi sünguar+hand+ ran+imbo-hündamboyo wambo karabus+marund+.

¹⁴ An+hondümbö-r+hindeimb+ wandaf+ af+ndi ai ro karabus+meheand+ ran+imbo hohoan+momayei. Ran+imboane asu Adükar+imbo an+hondümbö-r+horü+ ngusüfoambe k+k+im+foar+hi hehi y+h+imbokoate-yei+ asu God+ndi hoafi watapor+imbor+hü ar+hünd+.

¹⁵ Nga bod+mond+ nindou ai s+mbor+ h+finambofe-yomondü+ wambo ngusüfoambe moaruwaimbo-rund+rü+ Krais+ndi hoafi bokar+hou arund+. Nga bod+mond+ ai d+boadoru hohoan+mo-yomondü+ Krais+ndi hoafi bokar+hou arund+.

¹⁶ Nga ro aboed+ hoafi an+hondü nafuimbohünda an+imboah+ ra nindou ranai yaru fif+rund+. Ran+imboane asu ai wambo ngusüfo parund+rü+ Krais+ndi hoafi bokar+hou arund+.

¹⁷ Nga bod+mond+ ai ahamund+hoar+imbo yang+r+ hohoan+mo-yomondü+ moai d+boadoru Krais+ndi hoafi bokar+hou rund+. Ai hohoan+mo-yomondü+ya, 'Ro rand+hundan-an+imbo Por+imbo karabus+ambe t+j+r+fo tükümb+fendo-wamboane,' mehomo.

¹⁸ Nga ambe, moanane masah+. Aboed+ hohoan+monamboyo asu moaruwai hohoan+monamboyo, ai munjuambo Krais+imbo bokar+hou arund+. Ran+imboanah+ ro h+h+ifi-h+h+ifayah+.

Ran+imboane asu ro h+h+ifi-h+h+if+nda ngamboyah+.

¹⁹ Nga asu ro yar+he fif+r+heand+ s+haf+ d+d+ibaf+ife asu Sisas Krais+ndi Yifiaf+ndi fehefe ran+nambo süngunambo karabus h+n+ng+nd+he hehea tükündaheamboyah+.

²⁰ Ro af+ndi yifirayah+ ra Krais+ndi ratüpur+ h+n+ng+nd+heandü+ amoan+ng+ndamboyah+ sahehea, nga haponda ham+ndi ro y+h+imbokoate Krais+ndi hohoan+mo süngund+he ngamboyah+ horombo yar+he mar+hand+ nou. Ranan+imbo ro yang+r+ an+imboah+yo asu y+fayah+yo ra Krais+imbo aboed+ani mb+seimboyei.

²¹ Asu n+imboe ro yang+r+ an+imboah+? Ro yang+r+ an+imboah+ ra Krais+imbo-hündamboane. Nga ro y+f+ndahani, ra wambo aboed+ saf+ane.

²² Ro yang+r+ an+imboah+ ana, ranan+ ratüpur+ aboed+ ratüpur+ndamboyah+. Ro y+fayah+yo asu yang+r+ an+imboah+yo n+ne aboedayo ra moai fif+r+heand+, nga nahan+mbai?

²³ Ranahambo ro y+boboar+hand+. Ro Krais sowanambo hafo ai-d+bo n+mar+imbo asah+, ra aboed+ane.

²⁴ Nga asu s+heimbo fehefendür+imbo h+fi ndan+hü an+imboah+ ranai ngasünde-amboane.

²⁵ Ro wud+ipoapor+he fif+r+r+heand+ nda, ro ndan+hü se-bab+d+imbo n+imboambo s+hei h+h+ifi-h+h+ifi asu an+hondümböfe ra ho-hombo af+ndi tüküfembohünda fand+he-heandür+imboyah+.

²⁶ Ran+imboane asüka+ s+heimbo sowah+ ngahan+ se wand+ süngu Krais+imbo af+ndi ham+ndi siaondahindü+ ngusüfoambe fufur+boad+himboyei.

Firipaihünd+ Por-bab+d+imbo ran+ ratüpur+imbo t+j+r+fo-mbeyei-amboane

²⁷ Nga se aboed+ hohoan+mo yang+r+ süngund+hi ndühünd+, Krais+ndi aboed+ hoafi hoafi+mayo nou. Nga ran+nambo ro s+heimbo sowah+ tükünda-heandü+h+ndoan+ wan+ndoan+, hoafi nda rand+he h+imbor+nda

samboanahi. Se mamî moatükunîmbo yanggîri hohoanîmoyeihi nggîndîhümîndî nîboadei. Asu aboedî hoafi ra anîhondümböfe hohoanîmo ranahandî nîmîndîhane, nga se mamî hohoanîmo yanggîri sîngurîhindühi anîhondümböfe ra fehefembo tîjîrifoyei arîhündî ra hîmborînda samboanahi.

²⁸ Nga se sîhei hürütümbîmbo yîhîmbokoate ngei. Se randahindani ana, aheimbo nafuinda-hündürîmboyei ai awandîhehimboyei, nga se aboedambondahi handîhehimboyei. Nga God ai ra randeambuî.

²⁹ Sapo se Kraismbo anîhondümbö-rîhinda God ai Kraismbohünda sîheimbo ndondomareandürî. Se Kraismbo anîhondümböfembo yanggîriyo-poanî, nga asu ahamböhündambo asübusî semîndîmbo kapeihîyo ndondomareandürî.

³⁰ Nga asu horombo ro se-babîdî nîmboah-ambe ro Godîndî ratüpuri tîjîri+fomayahî ra se hoeimarîhindî. Nga haponda ro ahandî ratüpuri tîjîri+foayahî ra se hîmborayei. Nga haponda se ro nahurai tîjîri+foayei.

2

Sîhîri sîhefîhoari moananeftî mbîsefûh-anîmbo wandafî mamîmbo hohoanîmo-ndahündürî-mboane

¹ Kraismbo se-babîdî nüngumbo sîheimbo nggîndî sagadürî arandî ranînambo se nggîndî anîboadei. Ai sîheimbo ngusüfo pareandüra se ngusüfoambe afurîhi amarei. Se Yifiafî Aboedî-babîdî wudîyeyihî asu se nindou ngorümbö aboedî hohoanîmoyeihi hîpoambo-arîhindî.

² Ranîmboane asu wambo afîndî hîhîfî-hîhîfîmböhündambo, mamî hohoanîmo süngundîhindühi, sîheihoari sîmborî ngusüfo pefîrîndeihi, mamî hohoanîmo süngundîhindî.

³ Se sîheihoari yanggîri hohoanîmondeihî nîjondî-ndeimboyei. Nga se sîhei fi hîfînambo-ndîhindühi bodîmondamboya, ai ndearî hamînd-anei mbîsei.

⁴ Se sîhei rananî moatükunîmbo yanggîri dîboadofemboane mbîseimboyei, nga bodîmondî-yafe rananî moatükunî kapeihî dîboadofemboane mbîsei hohoanîmondeî.

Krais ai ahandîhoari fi hîfînambo-mareanda God ai adükarîmbomarîri

⁵ Sisas Kraismbo ai hohoanîmomayu nahurai se mandîhi süngundîhindî.

⁶ Koadürümbö-koadürümbö Kraismbo ai God-ani, nga ai moai God nahurai nîngombo ra kîkîhamîndu, nga moanî hînîngîmareandî.

⁷ Nga God nahurai nîngombo ra ai ahandîhoari hînîngîmareandî, asu moanî ratüpuriyu-randeimbi nahurai hohoanîmo masemündu. Nîndoumböfi tüküfi nüngumbo, asu nîndou-yafe fi wusîndamündü manüngu.

⁸ Nîndou ranahambo nîndou nahurayu hoeimarîhorî, nga ahandî fi hîfînambo hayambo Godîndî hoafi süngura humbo yîfîmayu. Yîni, nîmî keimbi karîhe-ndeimbi fîhî yîfîmayu.

⁹ Ranîmboane asu God ai ahambo serümündü hafu nîmoamo hînîngîrîrühî, asu munguambo ngasûndeandeimbi bogorî kamafoarîri.

¹⁰ Ranîmboane asu nîmoamonîndî, hîfînîndî, hîfî hoarehîndî nendî munguambo ai yîrimbo pusîndîhi Kraismbo hoarehî nîmandeimboyei.

¹¹ Asu munguambo ai Sisas Kraismbo Adükarî Bogor-ani mbîseimboyei. Ranîmbo-hündamboane ndürî adükarîmbö-ani mbîseimboyei.

Sîhîri ngorü nîndou-yafe mbusümo si nahurai-ndefomboane

12 Ran+imboane asu ngusüfo par+heandüreimbi mamí, ro se-bab+dimbo n+imboahambe se n+mbi+n+mbisi wandí hoafi h+imbori+yei mar+hündí. Nga haponda se-bab+di n+mar+ikoate-yahambe se wandí hoafi ra süngundíhi ngei. God ai síheimbo aboedambo-mareandürí, nga ratüpurí ra moendí+fembohünda se aboedí ham+ndí n+mar+imbohündambo bübüri+ñ+ndahi ngei.

13 Sapó n+n+moatükunimboyu God ai yifrayu ra se yifri+yo hefe ratüpur+imbohünda far+hendürí arandí.

14 Munguambo moatükuní se ratüpur+indeihí ng+rí yiboaruko hoaf+indeihimbo s+imbori+s+imbor+indei.

15 Ran+imbo-hündambo se moaruwai hohoan+mokoate-yeimbi+indeihí asu God+ndí aboedí sürühehindeimbi n+morí n+imboeimboyei. Hifin+ndí n+morehí nindowenihí ai díboadofekoate-yeimbi moaruwai hohoan+moyei-r+hüdeimb-anei. Nga se aheimbo yang+rí n+ngombo hoafi hoaf+ndeianí, se ahei mbüsumo n+boadeimbo sindeimboyei mupui n+imbokoaní siayu nahurai.

16 Se rahurai rand+hindaní, aheimbo yang+rí n+ngombo hoafi hoaf+ndeianí, Krais ai asúkaí kuduani, ras+imboaní ro síhemböhündambo h+hífi-h+hífi+ndahühí hoaf+ndamboyahí, 'Ro moaní hoang+rí+he t+ñ+rí+fo-yahühíyah+poaní.'

17 Se God+imbo an+hondümbó-r+ihorühí ratüpurí+yei ar+hündí ran+imbo God ai h+hífi-h+hífi+nyu se ahambo sesí síhefembo nahurai-ane. Wambo hífokóarahind+rí ana, ra ro se-bab+di God+imbo sesí síhefembo nahurand+imboe asu se-bab+dimbo h+hífi-h+hífi+ndamboyahí.

18 Ran+nambo asu se-amboan+ ranahambo ro-díbo h+hífi-h+hífi+ndeí.

Timotindí hoaf-ane

19 Adükari Sisas ai yifrayu ana, ng+rí am+тата Timoti síheimbo sowanambo koandí+hehina düdü sahehea hohoan+moayahí. Ranan+imbo asu ai asúkaí düdü síhemböhündambo wambo hoaf+nduaní, ro ngusüfoambe h+hífi-h+hífi+ndamboyahí.

20 Nindow ngörü moai rahurai nünggu, nga Timoti yang+r-ani ro mamí hohoan+mo sünguar+hoandí. Síheimbo far+hefendür+imbo ai af+ndí hoan+moayu.

21 Bod+mondí ai aheihóar+imbo yang+rí hohoan+moyei ar+hündí, nga Sisas Krais+ndí ratüpur+imbo moai hohoan+moyei.

22 Nga se yaríhi fífrí+hindí, Timoti ai nindow aboed-ani. Aboedí hoafi hoaf+imbo wambo mafar+hend+rí, n+morí ai rananí moatükuní ratüpur+imbo af+ndambo afar+heirü nou.

23 Ran+imboane asu n+n+moatükuní tüküfemboayo ra nüngundíhe fífrí+ndíhe mbund+hambo-an+imbo, n+mai koandí+hehinaní síheimbo sowanambo mbüsünuwa asahí.

24 Ro türüfoari+he an+hondümbó-rí+heandí Adükari ai yifrayu ana, ng+rí am+тата ro-amboaní síheimbo sowana dí+díhi.

Epfroditus+ndí hoaf-ane

25 Epafroditus+imbo síheimbo sowanambo koehefiwa s+n+imbo hoan+moayahí. Ai síhefí wandaf-ani, nga ai ami nahurai wandí mamí ratüpurí+yu-randeimb-ani. Wambo far+hefe-nd+r+imbo sei hehi, koamarí+hehora wambo sün+imbo mafar+hend+rí.

26 S̄heimbo hoeifembo af̄ind̄i hohoan̄imoayu. Se ahambo anḡün̄mbomayu hoafi h̄imbör̄imayei ranahambo fifire hayambo asu s̄heimbo af̄ind̄i hohoan̄imo-mayund̄ri.

27 An̄ihond̄-ane, horombo anḡün̄mboyuh̄ü ndearambo ak̄im̄i ham̄ind̄i yif̄imbo yanḡrir̄imayu. Nga asu God ai ahambo h̄ipoamborir̄üh̄i d̄iboadomarira asu aboed̄imefiyu. God ai moai ahambo yanḡrir̄i h̄ipoamborir̄i, nga wan̄i. Nga ai moai amboan̄i h̄ipoambo-mareand̄ir̄i, n̄imboe ro af̄ind̄i hohoan̄imomayah̄i, nga asu ai yif̄imbei-mbonana, ro af̄ind̄i ham̄ind̄i hohoan̄imoya.

28 Ran̄imboanah̄i ahambo koehef̄imbo af̄ind̄i ham̄ind̄i hohoan̄imoayah̄i ranan̄imbo se as̄ukai hoeind̄ihor̄üh̄i h̄ih̄ifi-h̄ih̄if̄indeimboyei. Ranan̄imbo asu ro s̄heimbo af̄ind̄i hohoan̄imokoate-ndamboane.

29 Ran̄imboane asu se h̄ih̄ifi-h̄ih̄if̄inambo Epafroditus ndahor̄im̄indei Ad̄ukar̄imbo an̄ihond̄ümbo-r̄ihoreimbi ai an̄ihond̄ümbo-r̄ihindeimbi asahor̄im̄indei nou. Se yahurai nindoumbo ndüreimb̄-anemo mb̄isei.

30 Ai Kraisīnd̄i rat̄upur̄i rat̄upuriyuh̄ü ndeara ak̄im̄i ham̄ind̄i yif̄iyuane, nga ai moai ahand̄i fimbo ndor̄ihefe n̄ngombo hohoan̄imoyu. Nga wan̄i. Se wambo fehef̄end̄rimbo masei, nga nḡrir̄indei. Nga s̄hei-mayo fehefe ra wambo saimboh̄ünda ahand̄i anḡün̄i ra karefar̄ihoei hayambo ahand̄i rat̄upur̄i rat̄upur̄imayu.

3

Nindou d̄id̄iyei Kraisīmbo an̄ihond̄ümbo-ar̄ihori ana, ai mbumund̄i ham̄ind̄-anei

1 Wandaf̄i mam̄i, hoafi nda moend̄ifemboh̄ünda rand̄ihe hoaf̄inda samboanah̄i. Se Ad̄ukar̄i-bab̄id̄i an̄imboei asu ranahambo se h̄ih̄ifi-h̄ih̄if̄indei. Ran̄i-moat̄ükun̄imbo as̄ukai s̄heimbo sür̄ü pap̄imbo ro moai yiboarukoyah̄i, nga ro s̄heimbo fand̄ihe-heand̄rimboyah̄i.

2 Nindou afoend̄i yaf̄ori nahurai rat̄upur̄i moaruwai rat̄upuriyomorundeimbi ahamumbo se h̄ibad̄ih̄ümbo. Ran̄i nindou ai h̄üti-h̄ütirund̄ür̄üh̄i hoaf̄iyomond̄üh̄iya, 'S̄ih̄ir̄i mun̄guambo Suda rar̄ih̄i ar̄ih̄ünd̄i süngu s̄hef̄i fi-hoear̄i kand̄ihu t̄ind̄ih̄ehumboane,' mehomond̄ür̄i.

3-4 Nga Kraisīmbo an̄ihond̄ümbo-r̄ihuri ar̄ihünd̄i s̄ih̄ir̄i God̄ind̄i mam̄is̄ir̄i hond̄-anefi. N̄imboe s̄ih̄ir̄i ahand̄i Yif̄iaf̄inambo ahambo h̄ih̄ifi-h̄ih̄if̄imbo kak̄isaor̄ihur̄üh̄i asu Sisas Kraisīmbo ndür̄i ad̄ükareimbani sef̄i ar̄ihünd̄i.

Nindou düdi ahand̄i fimbo moat̄ükun̄imbo yanḡrir̄i tür̄üfoare an̄ihond̄ümbo-areand̄i ranahambo ro ngasünd̄i-hin̄imboanah̄i.

5 Wambo me ai wak̄imara-m̄ind̄ind̄ir̄i ra 8 siyo hayamboyoane, wand̄i fi-hoear̄i karu t̄ir̄imari-hoemond̄ir̄i. Nga asu ro Israer̄ihünd̄i Bensamin̄ind̄i s̄irambeah̄ind̄-anah̄i. Ro Hibruh̄ünd̄-anah̄i asu wand̄i meape amboa Hibruh̄ünd̄-anafe. Nga ro ndor̄ihe Farisi-yafe ah̄in̄ümbi hohoan̄imo ra süngur̄ihe mar̄ih̄i hah̄i.

6 Ro ah̄in̄ümbi hohoan̄imo süngufembo h̄üti-h̄ütiya habod̄ih̄üh̄iyah̄i asu Kraisīnd̄i nend̄i aheimbo moaruwaimbo-mar̄ih̄eand̄ür̄i. Nindou ai Suda-yafe ah̄in̄ümbi hohoan̄imo ranahambo hohoan̄imoyei asu wand̄i hohoan̄imo ranahambo ȳibobomar̄ihind̄i ranahambo ro h̄ütikoate-yah̄i.

7 Horombo rani-moatükuni ra wambo ndorihoyo-weimbi hondü hamindi-mayo, nga asu haponda Kraisindi süngumbo rani-moatükuni ra moanane asahi.

8 Roana Suda-yafe moatükuni ranahambo moanane yahombo yangiri-yahi-poani, nga wan. Nga munguambo moatükuni ranahambo moanane asahi Sisas Krais wandi Adükari-mbo fifirari-hinimbohünda. Rani-moatükun-ane ai afindi hamindi hondayo, nga asu munguambo aboedi moatükuni hifi ndanihünd-ambo ranana ai yafisühum nahurai-ane. Roana Kraisimbo yanggir-anahi süngumbo hohoanimoayahi, nga asu bidifiri amuri moatükuni ranana hininigi-martheandi, nga asu rananimbo ro Kraisimbo yangiri kikihsafindi-hüminimboayahi.

9 Ro ahinümbi hohoanimo sünguartheandi ana, wambo mbumund-ani mbiseiani, ra moanane, asahi. Nga ro Kraisimbo anihondumbo-artheandi ana, God ai wambo mbumund-ani mbüsüani, ra aboed-ane.

10 Ro Kraisimbo ndondihini fifirindihini samboanahi. Ai yifihündi botimefiyu, rani nginindi ra fifirindihia samboanahi. Kraisi ai tinirifo masemündua asu ro-amboani waboadhinimbo tinirifo ndahamindi samboanahi. Ai hohoanimoynu mbura, yifimayu nou, ro-amboa rani süngundahea samboanahi.

11 Ro rani-süngundihe heheambo-animbo ro-amboani yifihündi botindaheamboayahi sahehea-mboanahi hohoanimoayahi.

Por ai tüküfembo-yowami tüküfembohünda pipimayu hu

12 Ro Kraisindi hohoanimo moai munguambo süngurtheandi asu nafirhamindih, nga wan. Ranimbo-hünda awi ro tinirifoayahi müngumboyowami tüküfih takini semindimbohünda. Nga ranimbohündamboyu Kraisi ai wambo wand-ani, mehu.

13 Nga wandafi mam, se munguambo wandi hohoanimoayahi, moai awi munguambo tüküyaheandi, nga ro mam moatükuni yanggir-ane süngurthe arhandi. Wand horombodidi hohoanimo ra moanane asahi, asu süngunambo Kraisi nahurai ndorihoeimbi ninjombo rani hohoanimo tinirifoayahi.

14 Ro müngumboyowami tüküfembo hüti-hütiayahi napo semindimbohündambo nahurai. God ai Kraisindi wari-sünguyu wambo hoafimeindiri sünambe God-dibo ninjombohünda ra napo nahurai-ane.

15 Sihiri didiyefi hohoanimo nginindi kükühi-foarihundeimbayefi ana, sihiri amboa hohoanimo yahurai randihu hohoanimo-ndefomboane. Nga bidifiri se hohoanimo ra mam süngufekoate-ayei ana, God ai siheimbo rani hohoanimo ranahambo koriboadeandürümbui.

16 Nga sihiri aboedi hohoanimo sahumindefi-mboanefi rani hohoanimo ra kikihsafinidihumindefimboane.

17 Wandafi mam, se munguambo wandi hohoanimo ndani-süngundihindi. Siheimbo aboedi hohoanimo nafuimari-hunduri. Nindou ai rani hohoanimo rasüngurhi arihündi ranaheimbo diboadondih hoeindihinduri mbundihü-mboanimbo, se-amboa rasüngundih ndühündi.

18 Horombo siheimbo afindimbo hoafimehanduri, nga haponda arani himoahombo-rhamindihühi hoafayahi. Nindou afindi ai moaruwai hohoanimo süngurhi arihündi asu raninambo Kraisi-nimi keimbi karihe-ndeimbifih yifimayu ranahambo daboadi hihiri-ma-rihindi.

19 Süngunambo nindou ranai ana awarindi-hehimboyei. Nini-moatükuni ai yifiraye rani-moatükunimbo yangiri hohoanimoeyei arihündi ra ahei

god nahurai-ane. Ahei amoan+nggumbi hohoan+mo ranahambo bor+yei ri+hündüh+ asu hifi+n+ndi moatükun+ ranahambo yangri+ hohoan+moyei arihündi.

²⁰ Nga sihefi ngoafi hondü ana sünambe-ane. Adükari Sisas Kraiss sihefi+mo aboedamboreamun+randeimb+ ai sünambeah+ndi kosimboayu ra hifandar+ihundi.

²¹ Ahandi ng+n+nd+nambo ai mungu-moatükun+ ra ahandi hoareh+nd+imboe. Asu mam+ ran+ ng+n+nd+nambo ai sihefi fi moaruwai fiyoweimb+ ra hih+ri+boadeanda asu ahandi ran+poan+imbo fiayu nahurai tükündahu-mboyesi.

4

H+hifi+hihifi+ndeih+ wudindeih+ aboedi hohoan+mo süngund+hind+

¹ Ran+imboane asu se Adükari-d+ibo an+iboadei ra se ng+n+nd+ihümündi n+iboadei. Ngusüfo par+heandüreimb+, ro siheimo af+ndi hohoan+moayahi. Siheimo ro hihifi+hihifiyahüh+ asu ngusüfoambe yib+dafoa+riheandi.

² Yuodia-ane asu Sindiki-ane, sihafembo hüt+hoafayahi, se Adükari-d+ibo an+imbaf, nga se wudi-wudindaf+neandi.

³ Nga se ro-d+ibo ratüpuriyafi+randeimb+anaf+ sihambo hoafayahan+n+, “N+moreh+ yimbu ra fand+hawap+ri,” masahi. Kremen asu wand+ mam+ ratüpuriyefi+ri+hündeimb+ bab+id+ n+moreh+ yimbu ai t+ji+ri+fo-mayafe aboedi hoafi hoaf+imbohünda. Horombo God ai ahei ndür+ mungu koadürümbo yangri+ n+ngombo bukambe sürü pap+marand+.

⁴ Se Adükari-d+ibo amarei, nga ranan+imbo munguambo si hihifi+hihifi+ndeih. Asükai hoafayahi, se hihifi+hihifi+ndeih.

⁵ Nindou bod+imond+ sihei h+imboari hoafend+ hohoan+mo hoeimb+ri+hind+amboane. Nga ng+ri+ am+itata Adükari+ ai kudu.

⁶ Se ng+ri+ n+n+moatükun+imbo af+ndi hohoan+mondeih. Nga n+n+moatükun+ siheimo fehefembohündambo se God+imbo hihifi+nd+hor+ihü did+ibafi+ndahindo.

⁷ Ranan+imbo asu se Kraiss-d+ibo n+mandeimbo God+ndi afur+ife hoan+imo ranai sihei hohoan+moambe asu ngusüfoambe ra ng+n+nda+m+nd+imboe. Afur+ife hohoan+mo ra nindou ai ng+ri+ aboedi fi+find+hind+.

⁸ Nga wand+ bid+ifi+ran+ hoaf-ane nda: Aboedi hohoan+mo asu hoan+imo ranahambo nindou aboed-ane sei ari+hünd+ ranahambo se hoan+imondeih ndühünd+. Hohoan+mo ra an+hond-ane, ndondofeimb-ane, d+iboador+hoeimb-ane, sürühoeimb-ane, aboedi saf-ane asu hohoan+mo ranahambo aboed-ane ase, ran+ hohoan+mo ranahambo n+mb+ n+mb+si se hohoan+mondeih.

⁹ Ro watapor+imbo-mar+ihand+ asu yamundi-mar+ihandür+ ra se fi+fi+ri+himboane asu n+n+moatükun+yo ro ramar+heand+ ranahambo h+imbor+m+yeiyo asu hoeimar+hind+yo munguambo ra se süngund+hi ndühünd+. Se rand+hindani, God afur+ife hohoan+mo saimuni+randeimb+ ai se-bab+id+ n+mandümbui.

Ahei-mayo fehefe ranahambo Por ai hihifi+marandüri

¹⁰ Haponda se asükaiyei wambo hohoan+moyeihi mafar+hehind+ri. Ran+imboanah+ Adükari-d+ibo hihifi+hihifi+yahahi. Horombo se wambo far+hefe-nd+ri+imbo sei mar+ihünd+, nga nüngund+hi mafand+hehind+ri.

11 Ro moai rananin+ moatükunimbo mbonimbo-rihamindi hehea hoafiyahi, nga wani. Nga ro fifir+he-amboanahi nin+moatükuni wambo tükufeyo ranahambo ro moai afindi hohoan+moyahi.

12 Ngorü-simboa ro napo mbonimbo-rihamindi, asu ngorü-simboa napo afindeimbiya rani-moatükuni ranahambo ngiri afindi hohoan+mondahi. Nin+moatükuni tükufeyo ranahambo ro moai afindi hohoan+moyahi, nga aboedi n+mar+rihandi ra ro fifir+heandi. Ro sahasi heheambo nahurai-mbayahiyo wembopo nahurai-mbayahiyo, afindi+mbayo ak+doumbayo rani-moatükunimbo wanjei-ane asahi.

13 Kraisi ai wambo ngin+ndi masendra, asu rani+na ro munju moatükuni ra randi+heamboyahi.

14 Nga wambo moaruwai tükumefeyoa, se mafar+hehindiri ra aboed-ane.

15 Firipaihündi se-amboa yar+hi aboedi fifir+hindi, horombo ro peya hehea, Godindi aboedi hoafi ra bokari-hefemböhünda, Masedonia hifi hin+ngi-mar+heandi. Rasimboa Kraisi+ndi nendi ngorü ngoafihündi wambo moai far+hehindiri, nga se yangiri far+hehindiri hehi wambo kaki masehindiri.

16 Ro Tesaronaikahü n+mar+hambe bid+firi moatükuni mbonimbo-mar+hamindiha, rasimboani se yahunümbimbo far+hehindiri mar+hündi.

17 Ro moai sihei-mayo napo sem+ndimbo yangiri hohoan+moyahi, nga wani. Nga se wambo mafar+hehindiri ranahambo God ai siheimbo aboed+mbireandür-amboane asahi.

18 Sihei-mayo munqua-moatükuni masaham+ndihi. Ra akidouyopoani, nga adükar-ane. Epafroditus sihei-mayo moatükuni semündü sün+ wambo masendra, ranane asu ro afindi engoro. Sihei-mayo moatükuni wambo masehindiri ra Godimbo aboedi fis+njarü moatükuni saimbo nahurai-ane. Rani hohoan+mo ranahambo God ai aboed-ane yahuhaya hihifi-hihifayu.

19 Se nin+moatükuni mbonimboa-rihümündi ra wandi God ai ahandi napo afindeimbi saf-ane ra Kraisi+ndi süngu siheimbo dagadür+mbui.

20 Sihefi Ape Godimbo koadürümbo-koadürümbo aboed-animbisefomboane. Anihond-ane.

Hihifi hoafi

21 Godindi nendi Kraisi Sisabab+di aniboadei aheimbo hihifar+hündiri. Bodimondi wandafi mam+ ro-bab+di amarei, siheimbo amboani hihifar+hündiri.

22 Godindi nendi ndan+hü amarei siheimbo hihifar+hündiri. Romi-yafe bogori adükar+ Sisi+ndi worambe ratüpur+yei-rihündeimbi ai-amboani siheimbo hihifar+hündiri.

23 Adükar+ Sisi+ Kraisi ai siheimbo moani hipoambo-mbireandür-amboane.

Korosi

Pas nda Por ai Korosihündambo sürü papimarandi

¹ Ro Por Sisas Kraisiñdi hoafi sahamñdi ha-rihandeimb-anañi. God ai ahandi hohoanimonambo wambo Kraisiñdi hoafi semñdi hombohünda kafoare hinñgi-mareandiri.

² Wandı wandafi, Timoti dihoaneñi pas nda sürü papiriho Godñdi nendi Sisasiñbo anihondumbo-rihoreimbı Korosi ngoafihü amarei siheimbo koararihehoandı. Sihefi Ape God ai siheimbo moani hipoambo-ndearühi ngusüfoambe afurıfe kifimbi hohoanimo mbısagadür-amboane.

God ai Korosi nendambo anihondumbofe hohoanimo botımareandüri

³ Yihoehı didıbafıfe hoafi ranambe siheimbohünda munguambo si Godıñbo sihefi Adükarı Sisas Kraisiñdi afıñdi ranahambo hiñfiriñhorıñü hoafıyahoando rihoandüh-aneñi.

⁴ Se Sisasiñbo anihondumbo-rıñhorüñi asu Godıñdi nendi amurı anıñboei aheimbo ngusüfo parıñi marıñündi hoafi ra ro hıñborımayehi ranıñboyeñi ro Godıñbo hiñfımarıñhorı.

⁵ Nıñboe sapa se anihondü hoafi asu aboedı hoafi ranai tüküfeyoanı aboedı moatükunı God ai sünambe masıñendi ranahambo hıñborıyei hehi semıñdiñbohünda anihondüñborıñi nımoamo hıñboyei arıñündi. Asu ranana sihei hipoambofe asu ngusüfo pefe hohoanimo ranahandı nıñdınıhane.

⁶ Munguambo hiñfihü ai bokamarıhoemo ranıyo nımoreñi nindoweniñi afıñdi anihondumbo-rıñhindüñi süñgumarıñindi asu ranıyo ahei hohoanimo ra aboedı tüküfeyo siheimbo rawareandı nou. Aboedı hoafi ra weañgurüñi siheimbo sowahı tüküfeyo hıñborıyeiñi asu ranıñbo Godıñdi moani hipoambofe hohoanimo ra anihondumbo fıñfımarıñindi.

⁷ Epafras ai Godıñdi-mayo moani hipoambofe hohoanimo hoafi ra yamundı-mareandüri ra se fıñfıñhimboaneı. Nındou ranai ro-dıbo Sisasiñdi ratüpuriyefı-rıñhundeimb-anı asu ai yihoehıñbo farıñhemunı arandı ahambo ngusüfo pamarıñhorı.

⁸ Yıfiafi Aboedı ranai siheimbo nındou ngorumbo ngusüfo pefe hohoanimo masagadüri ra Epafras ai yihoehıñbo wataporıñbo-marandı.

God ai Korosıñbo ngınıñmbı-ramündüri yahuhaya Por ai didıbafıñfindo

⁹ Ranıñbo-hündamboyeñi ro siheimbo hıñborıye hohoa munguambo si ra siheimbohünda Godıñbo didıbafıye arıhoandı. Ranıyeñi ro Godıñboya ai Yıfiafi Aboedıñdi-mayo aboedı fıñfıñfe dagadüranı asu se nıñi-moatükunı ai yıñrayu ra fıñfıñ-ñmbıñhında se hohoa didıbafı-yahoando arıhoandı.

¹⁰ Ranıñbo-hündambo-anıñbo asu se Adükarıñdi nendi nahurı hahabodeihü asu nıñi hohoanimo se rawarıñindi ra hiñfıñ-hıñfıñdübui. Rananıñbo asu se nıñboeiñbo ahandı-mayo aboedı ratüpuri ranı yangrıñ süñgundıñi ndühündi asu sihei Godıñbo fıñfıñfe ra ngombo adükarıñdınıboe.

¹¹ Ro rarıho didıbafı-yahoandüñi sehıya: God ai siheimbo ahandı hepünüfeımbı ngınıñdınıñbo ngusüfoambe ngınanıñdüri-mboane. Ranıñboane asu ngınıñdi nıñboeiñbo munguambo tıñrıñfo ranahambo moanane mbıñseihü hiñfıñ-hıñfıñdeıñi Godıñbo hiñfıñdınıñhorı aseñi.

12 Ai siheimbo ramareandura se aboedi hohoanimo sungurahi arihundi ranimboane asu aboedi moatukuni semindimbo dibonyu masihenduri raninambo sungunambo ndahumundimboyei. Rananimbo Godindi nendi munguambo si God hifandirandi ranifih animboei rani-babidi rani-moatukuni ra se ndahumundimboyei. Ranahambo se Godimbo hihifindihori.

13 God aiyu sihefimbo nimbi nimarwanipoedi huramundumuni tukufi aboedambo ahandi nimori mam ranahandi nginindi hifandirand-ambe hiningi-mareamuni.

14 Ahandi sunguyefi sihiri aboedambo tukuyahundui sihefi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawiyei mehumuni.

Sisas asu ahandi ratupuri hohoanimo

15 Godindi nimori Krais-ana sapo God hoefekoate-ayefi yahurai sisami hamind-ani. Aiana weangurui hondu tukufi haya asu munguambo moatukuni God ai nafimarandi ra ai ngasundife nimindhani.

16 Ahandi sunguyo God ai mungu moatukuni nimoamo sunambe asu hifini ra nafimarandi. Ai hoefeimbi asu hoefekoateimbi moatukuni nginindi munguambo nafimarandi. Ranyu mungu moatukuni ra ahandi sungu ahambohunda nafimarandi.

17 Ranyu Sisas Krais ai boatei mungu moatukuni tukufekoate-yoambe manungu asu rani-moatukuni ranai ahandi nginindinambo aboedi tukufe engoro.

18 Ranimboane asu ai ahandi nendi-yafe fi ranahambo mbroyuhü asu fi ranahambo yangiri ningombo nimindhayu. Ai boatei weangurui tukumefiyu asu mungu moatukuni ranahambo bogori ningombohunda ai boatei yifihundi botimefiyu.

19 God ai ahandi munguambo yangiri ningombo hohoanimo asu nginindi ra ahandi Nimorindi fiambe mbimarowamboane mehu.

20 Mungu moatukuni hifi ndanihunda asu sunambeahindi ra Godimbo hurutimb-anei, nga ahandi nimorindi sunguyu ai mungua moatukuni ra ai randeambuy asu God-babidi wudinimboyei. Ranimboyo Sisasindi hori ranai nim keimbi karihendeimb fih kamefoenda asu God ai sihefi hurutimbü hohoanimo ra hifinambo-mareandi.

21 Horombo ana God ai anguni manungu asu se anguni manimboei. Ranyei asu se ahambo hohoanimoambe hurutumarihori. Sapo se moaruwai hohoanimo ra sungurihindui wambo.

22 Nga asu Sisas ai nim keimbi karihe-ndeimbifih yifyuhü rani-sungunamboyu God ai-dibo ningombo mamambe-mareanduri. Siheimboya, ai wambo sowana sühüsihumbo asu ai aboedi sürühehindeimbi nimboeimbo moaruwai hohoanimo ra nimarikoate-mbeyonduri yahuhayamboyu ramareandi.

23 Se anihondumbofe hohoanimo raninambo kikihisafi-rihumundih moani nginindi animboei ana, rani-moatukuni siheimbo tukundifemboe. Nga moaruwai ratupuri hohoanimo ranai siheimbo hühundeiran asu se aboedi hoafi himboriyei hehi anihondumbo-marihindi ra hiningi-ndihimboyei. Ro Por aboedi hoafi ranahandi ratupuriya-rihandeimb-anahi asu hifi ndanihu nindou munguambo ranaheimbo rani hoafi ra hoafiya marihandi.

Por ai Korosimbo mafarihenduri

²⁴ Haponda ro siheimbo farihendürühi nine tñjirifo ra wandi finambofe semindimbo hihifi-hihifeheandi. Roana Kraisindi nendi ahandi fi nouayo ranimbo fehefembo samboanahi. Kraisindi asubusi ahandi nendi ranaheimbo farihefembo ra awi mbenjori. Asubusi ra ro semindimboayah nda Sisasindi asubusi rani-dibo simonjorindihia samboanahi.

²⁵ God ai ahandihoari kamafoareandir-amboyahi ro Kraisindi nendi yafe ratupuriyo-rambo siheimbo farihefe-ndurimbohunda tukumeheandi. Ranimbo-hundambo-animbo asu ro Godindi hoafi engoro ra munju wataporimbo-ndihamboyah.

²⁶ Munjuambo si maho ra horombo ana hoafi ra munjuambo nindou ranahei himboahü dibo menjoroyo. Nga hapondani ana Godindi nendi ranahei himboahü weindah hamindi tukufemboane.

²⁷ God ai hoafi dibo engoro ra Suda-yafe ndifo ranaheimbo nafuimbo yahumboani. Hoafi dibo hamindi menjoro, nga God ai weindahmareandi ra ndahurai-ane. Sisas ai se-babidi manungu-wamboanei asu se ahambo hifandarhorit. Nimboe ai siheimbo semindinduri hafo ai-babidi aboedi napo ahandi-mayo sunambe engoro ra semindimbohunda.

²⁸ Roana Sisasindi aboedi hoafi ra munjuambo nindou mamami ranaheimbo hoafiyefi-rihundeimb-anefti. Rananefi ro nindou munjuambo ranaheimbo wudipoaporihu yamundirihurühi ahini hoafiyefi arihundi. Asu ro aboedi hamindi fifirifenambo yamundihunduri arihundi sapo ai nginindi hamindi süngurihindeimb tukundahindani asu ro Godimbo sowana semindinduri hombohunda.

²⁹ Ranimbo-hundamboane asu ro Adükarindi nginindinambo tñjamboyahühi ratupurayah. Kraisi aiyu rani nginindi ra wandi fiambe hinngi-mareandiri.

2

Ai nginindi anihondumbo-ndihindühi tikai hoafi yhirimbirihindamboane

¹ Ro siheimbo yarühi fifirimbirihinda samboanahi afindi hamindi tñjirifoayah se-anei adükar njoofti Raodisiahünd-anei asu Godindi nendi wandi ngusumboari hoeifekoate-mayei-anei fehefembohunda.

² Ahei hohoanimo ra nginindi tukindi-fehumbo ngusüfo pefirindeih aboedi hohoanimo sahümündihumbo asu rani hohoanimo ranai ahei anihondumbofe hohoanimo ranahambo nginimbi-ramindindura samboanahi. Asu Godindi dibo hoafi horombo menjoro ranamboani ai fifirimbirihinda samboanahi. Nga Kraisi-ani ai ahandihoari hoafi ranahambo nimindihayu.

³ Godindi munjuambo fifirife asu hohoanimo ra Kraisi ahandi hohoanimoambe tukufemboane nginindi napo arambe tükefeyo nou.

⁴ Nindou ngörü ai siheimbo sisindi hoafinambo tikai hoafinda-hündürimboyei saheeamboanahi hoafi nda siheimbo hoafayah.

⁵ Ro se-babidimbo nimboambo-yahipoani, nga wandi hohoanimo ana se-babidimboane engoro. Rananahi ro se Kraisiambo anihondumborihurühi aboedi nginindi nimboeimbo ratupurayei ranahambo fifirihhe hehea hihifi-hihifayah.

Sihiri Krais-babidi niboadeh-animbo yangiri niŋgo hondü ra ndahum-ndefi-mboane

⁶ Nga asu se Sisas Kraisimbo yihoefi Adükar-ani seihü masahorimindei ranimboane asu se ai-babidi nimboei ŋgei.

⁷ Rananimbo se ahandi ŋginindinambo nimboei sapo nima aharififambe hanihü ŋginindi aninŋo-ane asu wori kambohoani ŋginindiwami ŋginindi afondaro nahurai nimboei. Ro sheimbo aboedifhoafi yamundarhundüri rani yangiri anihondumbo-ndihindühi ŋginindi nimboeimbo asu se Godimbo hihifindihorifndühündi.

⁸ Asu se randihindühi hibadihumbo. Nga nindou ŋgorü ai sheimbo hoafi nimindi fifirifekoate hoafinambo tikai hoafindandürumbui. Yahurai nindou-ana ahamundi amao-yomondi-mayo asu moaruwai nendihifandi-rundeimbi-yomondi-mayo hohoanimo masemündu, nga ai moai Adükarindi hohoanimo süngureandi. Nga wani.

⁹ Munŋuambo yangiri niŋgombo hohoanimo Godindi-mayo ranana Kraisindi fiambe tükufemboane.

¹⁰ Krais ai munŋu-moatükunif ŋginindeimbi ranahei mbiro-ani. Se Kraisind-anei, ranimboyu God ai sheimbo yangiri niŋgo hohoanimo masagadüra sihei fiambe tükufemboane.

¹¹ Se Krais-dibo animboadei ranimbo-hündamboyo se fi-hoeari kefetirihefe hohoanimo hondü sünguarihindi. Rani-moatükunif ranana fi-hoearindi-yopoani, nga wani. Nga rani-moatükunif ranana Kraisindif sünguyo sihefi yaboateihündif ŋgusüfoambe hohoanimo ra raguanambo-fembohünda ramarihindif fi-hoeari kefe tirihefe nou. Rani-moatükunif ranana Kraisindif-mayo fi-hoeari kefe tirihefe hohoanimo hond-ane.

¹² Se hundürayei ana, se Krais-babidi hifambe masamboerei nahurai-ane, asu se ai-babidi botimehindi. Se Godindi ŋginindi Sisasimbo botimaririf ranahambo anihondumbo-marihinda ranimbo God ai sheimbo botimareandüri.

¹³ Horombo ana se moaruwai hohoanimo süngumarühif hei. Raniyei asu se yaboateihündif hohoanimo ra moai raguanambo-rifhindi, nga asu ranai sheimbo hifokoa-mareandüri noumehindi. Nga asu sheimbo God ai ahandif hipoambona Kraisindifihif yangiri niŋgombo hohoanimo ranambo botireandüri pamareandüri. Raniyu asu ai rani-simboani sihei moaruwai hohoanimo mamarandüri ra raguanambo-mareandüri.

¹⁴ Raniyo munŋuambo ahinümbif hohoanimo ranai sihefimbo papifhoafitreamunif mbura sihefi moaruwai hohoanimo ra weindahif-mareandüri. Nifne hohoanimo moaruwai ratüpuriyefif marihundif ranana papifhoafif sürü pefe sihefewa enŋoro, nga asu God ai rani-moatükunif ra nimif keimbif karithe-ndeimbifihif pare tikoramündühif munŋu moendif-mareandüri.

¹⁵ Raniyu God ai moaruwai nendif, asu ŋginindif bogorimboyafundeimbif hifinambo-mareapurif. Nimif keimbif karihendeimbifihif God ai munŋuambo nindou-yafe himboahü nafuimayu Krais ai ahamumbo ŋgasündif-mareapura asu ai ŋginindifkoate-memo.

Sihiri Krais-babidi yifimayefi

¹⁶ Ranimbo-hündamboane nindou ŋgorü ai ŋgiri sheimbo papifhoafindandüri sesif sesif, hoe simindi, adükarif rotumbo si asu simborif amoamofihif rotumbo asu moanif ŋgoafimbo nimarimbo si ahinümbif ranimbo.

17 Horombo ah+nümbi hohoanimo ranana nini-moatükuniyo süngunambo tüküfemboayo ranahambo sisami nahurai-ane, nga haponda Kraisi-ani ai anihondü hamindi hondayu.

18 Se h+badihumbo nindou mamai ai sheimbo papi+hoafindandürani animbo se ngiri Godindi takini ndahümüdi. Ai tikarehaya ahei ndüri hifinambo-mareandi, nga asu sünambeahindi nendi ranaheimbo adükar-anei sei hehi ahei ngusüfo ranaheimbo parihi arihündi rani hohoanimo ranahambo h+hifi-h+hifiyei arihündi. Nindou ranai nini-moatükuni yafogoadinambo nahurai hoeirihi hehi ranahambo afindi wataporimbo-arihündi ahei-hoari ndüreimb-anefti ase. Nga ai nindou-yafe hohoanimo yangiri süngurihindühi fifirihundeimb-anefti ase.

19 Rananei asu nindou ranai Kraisi mbiro hondü ranahambo moai ndorihiki kikihirihomindei. Kraisiindi nendi ai ahandi fi-ane asu Kraisi ai manduhari fisafi ranai türe-türe ra haya fi afindi tükefeyo God ai ramareandambo wambo.

20-21 Seana Kraisi-babidi yifiyei mburihü asu rani-simboani hifi ndanihünda hohoanimo moaruwai ra ndeara hiniingi-marihind-ane. Nga asu nimboeyei haponda se nindou hifi ndanihündambo hahabudi arihündi nahurai tükehinda? Asu nimboeyei se muñguambo hifinindi hohoanimo ndahurai meñgoro rani+hoarehi animboei ra sapo yare hoafiyowohüya, 'Rani-moatükuni ra refepoani, rani-moatükuni ra sesipoani, rani moatükuni ra sündifepoani,' yaho arandi.

22 Se muñgu moatükuni ra randihinda moendimboe. Nindou aiyomo rani hohoanimo ra moani ahamundi hohoanimonambo yangiri hohoanimoymomo houmbo shefimbo yamundi marümüni.

23 Anihond-ane, rani hohoanimo rani+ramuni shefimbo nginindi hohoanimo botireamunani asu sihiri sünambeahindi nendambo didibafiyahundühi shefi hohoanimo ranahambo hifinambo-reamunühi asu shefi fi ranahambo asibus+semun+marandi. Rani+mboyo asu shefi himboahü ana rani-moatükuni ra ai aboedi mbumundi hamindi himbomayo. Nga asu rani-moatükuni ranana moaruwai hohoanimo shefi ngusüfoambe botife ranahambo ngiri hifinambo-ndeandi, nga wani.

3

God ai Kraisi-babidi botimareamuni

1 God ai Kraisi-babidi shefimbo botireamunimboani. Ranimbohündambo-animbo asu nini-moatükuni hohoanimo nimoamo sünambe engoro ranahambo yangiri hohoanimondei. Nimoamo ranihü ana Kraisi ai muñguambo moatükuni ranahambo bogorimbofi Godindi war+ hondüni nimarümboani.

2 Muñguambo si aho ra se sünambeahindi moatükunimbo yangiri-animbo hohoanimo pandihindi, nga hifinindi moatükuni raniyopoani.

3 Seana Kraisi-babidi yifimaye, ranimbo-wambo asu shei koadürü yangiri niñgombo hohoanimo ranai-ana dibo mbeñgori Kraisi-dibo Godindi fikimi, nga awi moai weindah+ yangoro.

4 Kraisi-ana shei yangiri niñgombo hohoanimo ranahambo nimindihani. Süngunambo ai weindah+ tüküfiyu-ambe-animbo asu se ai-babidi Godindi nginindi himboamupuimbo-randeimbi engoro ra ndahümüdi hehimbo ranihü weindah+ tükündahimboeyi.

Se sɨmborɨ hohoanɨmo sahũmũndi-mboanei

⁵ Ranɨmboane se sɨhei hohoanɨmoambe hɨfɨ ndanɨhũndambo hohoanɨmo amarondũrɨ ra raguanambo-ndɨhindɨ. Ro hoafehandũrɨ moaruwai hohoanɨmo nda ndahurai-ane: Nɨmorehɨ sɨsɨhɨmo hohoanɨmo, nindowenɨhɨ bɨrabɨrɨ hohoanɨmo, ŋgusũfo botɨreandeimbɨ moaruwai hohoanɨmo asu nindou ŋgorũndɨ napo hohoanɨfe hohoanɨmo. Hohoanɨfe hohoanɨmo ranana tɨkai godɨmbo sũŋgufe hohoanɨmoane.

⁶ Nindou dũdi ai Godɨndɨ hoafɨ hɨmborɨkoate ranɨ-moatũkunɨ hohoanɨmo sũŋguareandɨ ana, asu God ai nindou ranahambo ŋŋɨnɨndɨndũrũhɨ moaruwaimbo-ndirũmbui.

⁷ Horombo se-amboanɨ nindou ranɨ-babɨdɨ nɨmboeimbo muŋguambo moaruwai hohoanɨmo ra sũŋgumarɨhũnd-ane.

⁸ Ŋga haponda se hohoanɨmo nda muŋguambo hɨnɨŋŋɨndɨhindɨ: Ŋŋɨnɨndɨ hohoanɨmo, watɨkoafɨ hohoanɨmo, nindou ŋgorũmbo moaruwaimbofe hohoanɨmo, amoŋgonɨ hoafɨ, muŋguambo moaruwai hoafɨ ranana se muŋgu hɨnɨŋŋɨndɨhindɨ.

⁹ Se mamamɨ sɨmborɨ tɨkai hoafũrɨ-ndeimboyei sapo ndeara yaboateihũndɨ moaruwai hohoanɨmo ra sɨhei ŋgusũfoambe-ahɨndɨ hɨnɨŋŋɨrɨhɨmboanei.

¹⁰ Ŋga asu hapondan-ana se sɨmborɨ nindou tũkũyahimboanei. God aiyu ahandɨhoarɨ nindou sɨmborɨ ra nafɨmarandɨ. Ranɨyɨ asu ai sɨheimbo hohoanɨmo sɨmborɨ sɨmborɨreandũrɨ hɨnɨŋŋɨreandũrɨ arandɨ se God muŋguambo moatũkunɨ nafɨra-randeimbɨ ranahambo dɨboadofe fɨfɨrɨfɨmbohũnda.

¹¹ Ranɨmboane asu Godɨndɨ sɨmborɨ hohoanɨmo sũŋgu sɨhɨrɨ ahandɨ hɨmboahũ mam-aneɨ. Suda asu Suda-yafe ndɨfo ranɨ-poanɨmboyoanɨ, nindou fi-hoearɨ kefe tɨrɨhefeimbɨ asu nindou fi-hoearɨ kefe tɨrɨhefe-koateimbɨ ranɨ-poanɨmboyoanɨ. Ndɨfo asu nɨmambeahɨndɨ burɨyeimbɨ nindou, kakɨ semɨndɨkoate ratũpurɨyomo-rundeimbɨ nindou asu nindou moanɨ aboedɨ nɨŋgomondeimbɨ ra ranɨ-poanɨmboyoanɨ. Ŋga Kraisi ai yangɨrɨ adũkarɨ moatũkun-ani asu muŋguambo sɨheɨfɨ fiambe amaramunɨ.

¹² God ai sɨheimbo wand-aneɨ yahu hɨnɨŋŋɨma-reandũr-amboani, asu se ahandɨ nindowmboyaɨ manɨmboei-amboanei asu ai sɨheimbo muŋguambo si ŋgusũfo pareandũrɨ arandɨ. Ranɨmboane asu se hohoanɨmo ndahurai ndahũmũndi: Hɨpoambofe hohoanɨmo, nindou dɨdɨboadɨfe hohoanɨmo, afurɨfe hohoanɨmo, warɨ hoafeandũhɨfe hohoanɨmo, sɨmborɨ hoafɨkoate hohoanɨmo. Ranɨ-hohoanɨmo ra se sũŋgundɨhɨ ndũhũndɨ.

¹³ Nindou ŋgorũ ai sɨheimbo moaruwaimbo-areandũrɨ ana, asu se amboawi mbɨsei. Nindou ŋgorũ ai ŋgorũmbo moaruwaimboarɨrɨ ana, nindou ranai ŋŋɨrɨ ahambo sɨmborɨ hoafɨndu. Sisi Kraisi ai sɨhei hohoanɨmo moaruwai ranahambo amboawi mehu nahurai-anɨmbo asu se-amboanɨ ranɨ-sũŋgumbo nindou ranaheimbo amboawi mbɨsei.

¹⁴ Amurɨ hohoanɨmo muŋgu ra ranahambo kapeihɨ ŋgusũfo pefɨrɨndeɨ. Ranane ŋgusũfo pefe hohoanɨmo ra muŋguambo mamambere hɨnɨŋŋɨreanda ŋŋɨnɨndɨ anɨŋu.

¹⁵ Sisi Kraisi ndɨ-mayo ŋgusũfoambe afurɨfimbɨ hohoanɨmo masemunɨ ranai sɨhei ŋgusũfo ranahambo ndore hɨfandɨmbɨrandũr-amboane. Se fi mamɨ nahurai-aneɨ asu God ai sɨheimbo afurɨfe kũfimbɨ hohoanɨmondeɨ yahuhaya mborai mehũndũrɨ. Asu se Godɨmbo hɨhɨfɨndɨhorɨ ndũhũndɨ.

16 Kraisindi hoafi ra sihei hohoanimoambe nginindi mbimarinduramboane. Se siheihorari ndondhi fifirindihinduhisi simborigyamundifirindei. Se Heru Bukambeahindi heru, Sisasimbo kakisaombo heru asu Yifiafi Aboedindi-mayo heru ra herundeihisi sihei hohoanimoambe Godimbo hihifindihori.

17 Rananimbo asu se mungu moatukunisi hoafi hoafayei-ane asu nine ratupuri ratupurayei-ane ra Sisas Adukari yifirayu sungu ratupurindei. Krais ai siheimbo mafarihenduri ranimbo-hundambo se Ape Godimbo hihifindihori.

Nimorehi nindowenihisi asu ahei nimori ranaheimbo hoafi

18 Nimorehi se, sihei nindowenihisi ranahamundi hoarehi nimboei. Rani hohoanimo ranane Godindi himboahu aboedi hamindayo.

19 Nindowenihisi se-amboani, nimorehi sihamundi ranaheimbo ngusüfo pandunduruhi sisi-koate ndowandumonduri ningomo.

20 Nimori se-amboani mungua moatukunisi sihei boagiri ai hoafayei ahei hoarehi niboadei. God ai ransi hohoanimo ranahamboani hihifihififayu.

21 Asu afindi se-amboani sihamundi nimori ranaheimbo randuwurani asu ai nginindi-nginindindeihisi digori-digorindahimboyei.

Ratupuriyeyi-rihundeimbi asu hifandu-rundeimbi-yafe hoafi

22 Ratupuriyeyi-rihundeimbi se sihei hifandunduri-rundeimbi ahamundi hoafi rani-yangiri sungundihindi. Se ahamundi himboahu yangiri ai hoeirunduhisi aboed-anei mbisimonda mbisei heli ratupuri aboedi ratupuri-ndeimboyei. Nga se Adukarimbo yihimbondeih-animbo asu sihei hohoanimo ra ratupuri aboedi ranahambo yangiri hohoanimo pandihindi.

23 Se nine ratupuri ratupurayei ra ndondhi ratupurindei. Sapo se mungu ratupuri ratupurayei ra Adukarimböhunda ratupurayei, nga nindoweyiopoani.

24 Se fifirihimboanei, sungunambo ana Adukari ai siheimbo takini dagadurimbui. Ai nini-moatukunisiyo siheimbo segudurimboayu ra napire sihaiamboani. Se Kraisindi ratupuriyo-rambohunda nimboei. Aiana sihei Adukar-ani.

25 Nindow ai moaruwai hohoanimoayei ana, asu God ai aheimbo simborigmoaruwaimbo-ndearumbui. Nga God ai nimorehi nindowenihisi-yafe hohoanimo ra mamisi smogoduhisi yibobore randuhani.

4

1 Ratupuri hifandundeimbi bogori se-amboani sihamundi ratupuriyeyi-rihundeimbi nindow ranaheimbo aboedi ndondunduri hibadunduri. Se fifirumboanemo, Bogorisihamundi ranai-amboani sunambe mbamaru.

2 Godimbo didibafifendombo hohoanimo ra se ndondhi kikihindihumundi. Se didibafifembo ra ndondhi hohoanimondeihisi Godimbo hihifindihori.

3 Se yihoefimbo kameihisi Godimbo didibafin-dahindowani asu ai yihoefimbo nafi nafuinduanisi ro Kraisindi hoafi weindahisi bokarindihelumboane. Hoafi ranahandamboyo wambo karabusambe hininggimarihindiri.

4 Se didibafin-dahindan-animbo asu ro Sisasindi-mayo hoafi ra ndondhi turiboadihe hoafindahanisi weindahisi tukumbifeyo-wamboane God ai ranahambo hohoanimoayu sungu.

⁵ Se nindou Godimbo süngufekoate-yeimbi babidi nimboeimbo ndondhi hohoanimondeih aboedi hohoanimo süngundhind ahei himboahü. Se muḡguambo si hbadihündüh Kraisindi hohoanimo nafuindahündüri.

⁶ Muḡguambo si se aboedi hoafi yangiri hoafindei. Yahurai hoafi ranimboanei nindou ai himborimbo yifiraye. Rananimbo se nindou-yafe düdufe hoafi ra simbori hoafimbo wudindihifirindih hoafndeimboyei.

Por ai Tikikus Onesimusimbo Korosinambo koamarihepiri

⁷ Tikikus ai siheimbo muḡgua ratüpurü ro ratüpurimayah ranahambo hoafindündürimbui. Nindou ndanana aboedi anihondumbo Adükarindi ratüpurü ratüpurüyu-randeimb-ani asu ro-dibo sihefi ratüpurüyefirihundeimbi wandaf-ani.

⁸ Ranimboanah ro ahambo siheimbo sowana koararihchini, ai sini ro nne ratüpurü ratüpurüyefi ranimbo hoafiyondürimbohünda. Raninambo sihei ḡgusüfo ḡḡinindamindi-ndürimboe.

⁹ Onesimus amboan ai-dibo koararihchini. Ai sehünd-ani asu sihefi aboedi hamindi wandaf-ani. Ai-animbo siheimbo nne-moatükun ndanihü tükufe arandi ranahambo wataporimbo-ndinarümboyanani.

Por ai Korosimbo karihasihandürü ehündüri

¹⁰ Aristarkus ro-dibo karabusambe anḡḡu ai-amboan siheimbo hihifarandüri. Mak, Barnabasindi asandi, ranai-amboan siheimbo hihifarandüri. Ai siheimbo sowana düduwan ana, ahambo se ndahorimindei sapo ro siheimbo hoafimayahandürü ranimbohünda.

¹¹ Sisas Sastus sahünd-rihundeimbi ai-amboan siheimbo hihifarandüri. Ai yangiri Sudahünd-anemo ro-babidi God ḡḡinindi hifandarandi ranahambo ratüpurümayefi. Aiyomo wambo aboedi hamindi mafarihoundüri.

¹² Epafras sehünd ai Sisas Kraisindi ratüpurüyu-randeimb-ani siheimbo hihifarandüri. Muḡguambo si aho ra aiani siheimbo ḡḡinindi nḡḡumbo siheimbohünda Godimbo didibafifi arandi. Ai siheimboya, nindou hondü nimboeimbo sihei hohoanimo ranai God hohoanimoayu ra fifirihindüh ḡḡinindi mbninboadeia yahuhayamboani Godimbo didibafifi arandi.

¹³ Ro yarthe siheimbo hoafayahandüri, Raodisia-hündi, Hiroporis-hündi ai siheimbo farihefe-ndürimbohünda afindi ratüpurü tḡḡirifoyei arihündi.

¹⁴ Ruk yihoeft dokta asu Dimas ai-amboan siheimbo hihifarinandüri.

¹⁵ Wand hihifi hoafi nda se wandafi mam Raodisia adükar ḡḡoafi hü amarei aheimbo hoafindahündüri. Nimfa asu Kraisindi nendi ahandi worambe fandihirihundeimbi ranaheimbo yihoeft-mayo hififi hoafi nda hoafindahündüri.

¹⁶ Pas nda se hoeindih mbundhümbo-animbo asu nindou Raodisia ḡḡoafi hü amarei aheimbo sowana koandihinda ai-amboan hoeimbirhind-amboane. Asu se-amboan wandi-mayo pas Raodisia-hündambo koamarihhehandi ra hoeindihindi.

¹⁷ ḡḡa asu se Arkipusimbo randih hoafindahünowohü animboya, 'Sapo ratüpurü Adükarindi-mayo masowandifi ranahambo se hbadambo animbo ndondo ratüpurüindafi,' mbisahündo.

¹⁸ Ro Por-anah wandi warinambo siheimbo hihifi hoafi nda sürü parihandi. Se wambo hohoanimo-ndahündüri, ḡḡa ro karabusambe-anah animboah. ḡḡa Godindi moani hipoambofe hohoanimo ra siheimbo sowah mbeyanḡoro-wamboane, ḡḡa karihasihandüri.

1 Tesaronaika

Pas mamî Por ai Tesaronaika-hündambo sürü papîmarandî

¹ Ro Por, Sairas, Timoti-aneftî, Kraisîndî nendî Tesaronaikahü amarei siheimbo pas nda sürü paparihundî. Se Ape God asu Adûkarî Sisas Kraisyafand-anei. God ai siheimbo hiþoambo-reandürühi, afurife hohoanîmo mbîsagadür-amboane.

² Muŋguambo si siheimbohündambo Godîmbo didîbafi-yahundürühi hihiþî-rîhurühanefî.

³ Se anîhondümborîhindühi aboedî ratûpurî ratûpurîyeihî, ŋgusüfo parihindühi tîŋîrifoyeihî, asu Adûkarî Sisas Kraisi kosomboayu ranîmbo hiþmoyeihî ŋgîndî nîmboei arîhundî. Ranîmbo ro hohoanîmoyefühi, nîmbî-nîmbîsi siheimbohündambo siheftî Ape Godîmbo hihiþî-rîhurühi didîbafîyefî arîhundî.

⁴⁻⁵ Wandafî mamî, yihoefî hoafî aboedî nda hoafî yangîriyopoanî siheimbo tükefeyo, ŋga ŋgîndînambo tükümeþeyo-ane. Yifiafî Aboedî ai mafarihemuna aboedî hoafî ra hoafîmayefî, asu ranîmboane se ŋgîndî anîhondümborîhindî. God ai siheimbo ŋgusüfo pareandürühi, ahandîhoarî siheimbo kamafoareandürî, ra ro yarîhu fiþîrihu mburîhu hiþîfarîhurî. Sihei mbüsumo nîmboefombo siheimbo fehefendürîmbohünda hohoanîmomayefî, ra se fiþîrihindî.

⁶ Se Godîndî hoafî masahümündia hohoanîmo afîndî tükümeþeyondürîsi, ŋga Yifiafî Aboedî ai mafarihendüra hihiþî-hiþîmayei. Se yihoefî hohoanîmo asu Adûkarîndî hohoanîmo ra dîboardorîhi süngurîhi marîhundî.

⁷ Ranîyo asu se Masedonia hiþîhindî, Akaia hiþîhindî anîhondümborîhindeimbî ranahaimbo aboedî hohoanîmo nafuimehündüra asu ai ranîsüngumarîhindî.

⁸ Sehündî Adûkarîndî hoafî ra fufuŋayomo rahurai maho. Masedonia Akaia hiþî yangîriyopoanî, ŋga muŋgu hiþî se Godîmbo anîhondümborîhorî hoafî ra maho. Ranane asu ro asükaindefî ranîmbo ŋgîri aheimbo hoafîndefî.

⁹ Ŋga aheihoarî ranahambo fiþîrihindühi hoafîyei arîhundî nahurai. Ro siheimbo sowana tükümeþhunda Godîndî hoafî sahümündi hehi, tîkai god hiþîŋgîrihi hehi, anîhondü God ai yangîri nüŋgumbî ranahambo süngumarîhindî ranîmbo wataporîyei arîhundî.

¹⁰ Asu God ranani ai ahandî nîmorî Sisas yiþîhindî botîmarirî sünambeahîndî kosomboayu ranîmbo se hiþîfandarîhorî. Sisas ai Godîndî hürütümbî yiþîbofofe si ra tükündîþemboe siheþîmbo ranambeahîndî aboedambo-reamunî arandî.

2

Por ai Tesaronaikahü ratûpurîmayu ranahambo hoafîmayu

¹ Wandafî mamî, horombo ro siheimbo sowanambo masîneþî rasîmboanî yihoefî ratûpurî moai moanî tüküþeyo, ŋga ra se fiþîrihindî.

² Horombo Firipai ŋgoafiþü yihoefîmbo moaruwaimbo-rîhimunühi asu yihoefîmbo amoanîŋgümbî hoafî hoafîmayei, ra se fiþîrihindî. Asu bîdîþîri

ai yihoeŋimbo gūmarihimunisi, ŋga ro Godimbo anihondūmbo-rihurūhī, yihimbokoate aboedi hoafi siheimbo bokamari-hehundūri.

³ Siheimbo moai mamikarambo hoafi hoafiyahundūri, asu moai moaruwai hohoanimo yefūhī wosihofori hoafiyahundūri, ŋga wanī.

⁴ Ŋga God ai yihoeŋimbo yare hoeireamuna mayoa aboed-anemo yahuhaya, ranimbo yihoeŋimbo anihondūmbo-reamunūhī aboedi hoafi hoafimbo ratūpuri ra masemunī. Asu nindou yihoeŋimbo siaombeyahūmunambo sefi hohumbo-yefipoanī aboedi hoafi hoafayefi, ŋga God ai siaombūfiyuwa sefi hohumboanefi hoafiyefi arihundī. God-ani ahandihoari yihoeŋi ŋgusūfo yare hore arandi.

⁵ Asu yihoeŋi hoafi ra ŋgorū-sūngufe hoafiyo, ŋgorū-sūngufe hoafiyo-rambo yefipoanī, se ra fifirihindi. Asu ro yihoeŋi hohoanī hohoanimo ra gabudihundūhī moai hoafiyefi, ŋga God ai ranimbo fifireandi.

⁶ Nindou bidifiri asu se, yihoeŋimbo aboedi mbumund-anemo mbiseiya sefi hohumbo-yefipoanī, ŋga wanī.

Ro Kraisindi hoafi sahumindefi hefi-rihundeimb-aneŋi, ŋga se yihoeŋimbo afarihehimuni ra aboed-aneŋi.

⁷ Ŋga se-babidi mamarefi ra warī hoafendūhī diboado-marihundūri, hondī ai nīmorimbo diboado-arihundūri nou.

⁸ Ro siheimbo afindimbo ŋgusūfo parihundūrihī aboedi hoafi hoafiyondūrimbo hihifi-hihifimayefi. Rani-yangiri-yopoanī, ŋga fehefendūrimbohūdambo amboanī hohoanīmomayefi. Sapo se ŋgunindi hondūmayeiambo.

⁹ Wandafi mami, ro afindi tīnirifomayefi ra se fifirihindi. Siheimbo aboedi hoafi bokari-hehundūrihī se yihoeŋimbo sesimbuimbī saimbo ra tīnirifonahimboyei sefi hohu ranimbo yefi asu nimbī-nimbīsi afindi tīnirifomayefi yihoeŋihoari fehefembohūnda.

¹⁰ Horombo anihondūmbo-rihindeimbī babidi nīmboefambe, ro moai moaruwai hohoanimo sūngurihundī, ŋga mbumundi hohoanimo sūngurihu marihundī rananefi hūtikoaate-ayefi. Ranimbo se Godimbo fifirihori.

¹¹ Afindi ai ahandi nīmori didiboadoariri nou-ane, ro siheimbo mamami rarihundūri marihundī, ra se fifirihindi.

¹² Ro sihei ŋgusūfoambe kīkīmifoari-hundūrihī, ŋgusūfoambe botirihundūrihī hūti-hoafimehundūri. Ŋga se Godindi hoafi sūngundihindanī, God ai siheimbo aboed-aneī mbūsūndūra sefi hohumboanefi hoafi ra hoafimehundūri. Ŋga God-ani siheimbo ahandi simbamindi hamindi ŋginindi hifandīrand-ambe kefoefembohūdambo kamafoareandūri.

Ai Godimbo anihondūmbo-rihindūhī taborihehi niboadei arihundī

¹³ Ro horombo Godindi hoafi hoafimayefa se nindou-yafe hoafi yangiriyo, ŋga Godindi-mayo hoaf-ane sei hehi masahūmūndi ranimbo ro muŋguambo si Godimbo hihifirihuri arihundī. Ŋga anihond-ane, hoafi ra Godindi hoaf-ane. Se anihondūmbo-rihindeimbī hoafi ra sihei ŋgusūfoambe amarondūri ranai ŋginindi ratūpuriyo arandi.

¹⁴ Wandafi mami, Godindi nendi Sudia hifihū amarei se ahei hohoanimo sūngurihī arihundī. Ŋga sihei ŋgoafihundī siheimbo moaruwaimbo-marihundūri, Sudahundī ai aheimbo moaruwaimbo-marihundūri nou.

15 Sudahündi ai Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi asu Adükari Sisas ahamumbo hifokoa-marhipuri, asu yihoeimbo hemafoarhimuni. Raniyu God ai aheimbo nginindi-marandura asu ai nindou munguambo hürutarihündürü.

16 God ai Suda-yafe ndifombo aboedambo-fendürimbo moi asei ranimboane asu ai yihoeimbo Godindi hoafi bokari-hefendürimbo gümarihimuni. Raninambo ahei moaruwai hohoanimo afindi tüküme Feyowa haponda Godindi hürütü ranaheimbo tüküfendürimboane.

Por ai Tesaronaikahündi ndüfosimbo asüka hihirife hombo mehu

17 Wandafi mamü, Suda ai gümarihimuna asu moi akidou gabusümo se-babidi nımarefi, nga siheimbo afindi hohoanimoayefi. Yihoei ngusüfo ana se-babidimboane, nga roana fi safi yanggir-ane fi. Raniyo asu siheimbo hohoanimoayefi nın-nafindahu ngefi hoeindihündürü sefi hohu hütihütıyefi.

18 Siheimbo sowanambo ndüfosimbo hihirife hombo masefi, nga Por ro yimbumbo-mbaiyahıyo, ngimimbo-mbaiyahıyo siheimbo sowana sinimbo masahi, nga Satan ai yihoeimbo gümareamuni.

19 Adükari Sisas ai kuduani, rasimboani nını-moatükunimbo anihondumbo-ndihündühi hibadimandihunda? Se ro-babidi nımarefambe ra. Dabohündambo hihifi-hihifimandefa? Siheimbohündambo. Yihoei ratüpürü ra aboed-ane nafuimbohünda ro aboedi nını-moatükuni mandahumındefa? Siheimbo.

20 Nga siheimbohündambo hihifi-hihifıyefi asu ndürimb-ane fi.

3

Por ai Timotimbo koamarıheira hu ahei ngusüfo kıkım-mafoareandürü

1-2 Asu siheimbo afindi hohoanimoayefi sihei hoafi fifrifembohündambo ngiri gedühi hamindi hibadihündü, nga ro yimbu Atens ngoafihü nımarimbo sehühi, Timoti siheimbo sowana koarıhefiyuanı hombo masefi. Timoti ai sihefi wandaf-ani, asu ai Kraısındı hoafi aboedi hoafıyu randühi, Godındı ratüpürüyu-randeimb-ani. Siheimbo kıkımıfoefendürühi, asu ngınemındı-ndürimbo koamarıhehora masünu.

3 Tıngırıfo siheimbo tükündıfewanı se ngırı kıkırıfındeı, nga se siheihoarı fifrıhındı God ai sihefimbo tıngırıfo ra yıfrımayu süngumbo.

4 Yını, horombo ro se-babidi nımboefambe yarıhu hoafıyahu-ndürıhıya, 'Sihefimbo tıngırıfo tükündıfemboe,' masefi ra tüküme Feyo.

5 Rani süngumboyo asu ro moi gedühi hıfandıhandı, nga asu Timoti koamarıhehına masünu ra ro sihei anihondümböfe fıfrıfendürımböhöndambo. Sıshımore hoeire-randeimbi ai siheimbo sıshımonde hoeındeandüranı asu yihoei ratüpürü sihei mbusümo ra wanındımbö sefi hohu moi-asefi.

Timoti ai Kraısındı nendı Tesaronaika ngoafıhü aboed-aneı mehıa Por ai hıhıfı-hıhıfımayu

6 Nga haponda Timoti ai hıhıfı sünümboanı siheimbo sowahıdıdı ranıyu ai se anihondümbörıhi asu ngusüfo parıhi arıhündı ranahambo hoafi semündü masünu. Ai yare hoafıyuhü yahıya, munguambo sı se yihoeimbo hohoanımoyeıhi yihoeimbo hoeıfembo afındı hohoanımoyeı ro siheimbo ramehündı nou.

⁷ Wandafî mamî, moaruwai moatükunî asu tîŋîrîfo yîhoefîmbo tükümeŋeyo, ŋga se aboedî anîhondümbö-marîhindî ra ro hîmborîyeifühi ranî hoafî yîhoefîmbo kîkîmîma-foareamunî.

⁸ Ŋga se Adükarî-babîdî ŋgînîndî manîboadei ranîmboane asu ro aboedî safî amarefî.

⁹ Sîhefî Godîndî hîmboahü sîheimbohündambo afîndî hîhîfî-hîhîfarîhundürî ranîmboaneŋî asu hîhîfî-hîhîfî ranahambo ro Godîmbo afîndîmbo hîhîfîmarîhurî.

¹⁰ Nîmbî-nîmbîsî sîheimbo hoeifemböbhündambo Godîmbo dîdîbafîyahu arîhundî. Asu sîhei anîhondümböfe ra mbonîmbo-ndîhümündianî, ro ranîmbohünda fandîhehu-ndürîmboyeŋî.

Por ai aheimbo sowana hombo ahafanîmbo fehefepîrî-mbohünda Godîmbo dîdîbafîmeŋeyu

¹¹ Sîhefî Ape asu God ahandîhoarî sîhefî Adükarî Sîsas ai sîheimbo sowana nafî ndondîneamunanî dîgîmboane.

¹² Asu Adükarî ai sîheimbo fandîhendüranî sîhei ŋgusüfo pefe hoanîmo adükarî mbîhowamboane. Ranîmboane asu se apodoho-apodoho asu munŋuambo nîndou aheimbo afîndî ŋgusüfo pandîhindürî ndühündî, ro sîheimbo ŋgusüfo pararîhundürî nou.

¹³ Rananîmbo ai sîhei ŋgusüfoambe kîkîmî-mbîfoareandür-amboane asu süŋgunambo-anîmbo sîhefî Adükarî Sîsas ahandî nendî-babîdî kuduanî, rasîmboanî se sîhefî Ape Godîndî hîmboahü sürühehindeimbî hütikoate nîboadeimboyei.

4

Hohoanîmo God ai yîŋrayu ra süngundîhi ndühündî

¹ Wandafî mamî, hohoanîmo God ai yîŋrayu ra sîheimbo yamundîmarîhundürî asu se ra süŋgurîhi arîhundî. Adükarî Sîsasîndî süŋgu sîheimbo ŋgînemîndürîmbo se hohoanîmo aboedî safî ranî-süngundîhi ŋgei aseŋî.

² Sîsasîndî dîbafî hoafî ro horombo sîheimbo hoafîmayefî ra se fîfîrarîhindî.

³ God ai yare hohoanîmoyuhü, se dîboadondîhehi nîboadeimbo, nîmorehî sîsîhîmo, anîmîndîhoandî bîrabîrî, ranî hohoanîmo hînîŋgîndîhi hehi nîboadei, mehu.

⁴ Se mamamî nîndou munŋuambo ai nîmorehîhi-ndafundü, nîmorehîmbo aboedî hohoanîmo-ndîmondürühi dîboadondüwuri.

⁵ Nîndou Godîmbo fîfîrîfekoate-yeimbî, Suda-yafe ndîfo ai nîmorehîmbo ŋgusüfoambe hohoanîrundürühi nîmorehî sîsîhîmoyomo marundî. Ŋga se ahamundî hohoanîmo rasüngundu hohoanîmondîmboemo.

⁶ Se wandafî mamîmbo moaruwaimbo-ndüpurühi ahamundî nîmorehî sîsîhîmo-ndümböemo. Ŋga nîndou ai rawareandî ana, God ai ahambo sîmborî tîŋîrîfo dagadombui. Ŋga horombo sîheimbo ranahambo ro ahînî hoafîmehundürî.

⁷ Ŋga God ai moaruwai hohoanîmo süngufembo yahumboyupoanî sîhefîmbo hoafîmemunî, ŋga sürühoeimbî hohoanîmo süngufembo yahumboyu hoafîmemunî.

⁸ Ranîmboane asu nîndou ai hoafî ranahambo daboadanambo-ndîhindanî, nîndoumboyopoanî, ŋga God Yîfiaŋî Aboedî sai-randeimbîmbo anîhorî daboadanambo-arîhorî.

⁹ Wandafî mamîmbo ngusûfo pefe hohoanîmo ranana ro ngîrî sîheimbo pas ndanambe sûrû papîndîhundî. Sapo God ai sîheimbo hohoanîmo ra yamundî-mareandûrî.

¹⁰ Yîni, Masedonia hîfî munguambo, apodoho mamî ranîhû munguambo se ngusûfo pandîhindûrî. Nga wandafî, se yandîhi sîngundîhi ngei sefî hohumboanefî ro sîheimbo hûti-hûtiayefî.

¹¹ Se yandîhi dîboadondîhi hohoanîmondeihî, afufurîboadîhi hohoanîmondeihî, sîheihoarîmbo yangîrî dîboadondîhi hîbadîhundî. Moanî nîmandeimboyei, nga yimbokoarî warînambo ratûpurîndei, horombo sîheimbo yarîhu hoafîmehundûrî nou.

¹² Ranîmbo se ngîrî ngoründîfihî kûndarei. Ranîmboane asu Godîndî hoafî sîngufekoate-yeimbî ranai yandîhi hondîhindûranî, sîheimbo ahînîndeimboyei.

Sisasîmbo anîhondûmbo-rîhindeimbî yîfîhündî botîfe aheimbo hoaf-ane nda

¹³ Wandafî mamî, Godîndî hoafî sîngurîhindeimbî yîfîsafîmayei ranîmbo fîfîrîmbîrîhindî sefî hohumboanefî. Se ranaheimbo afîndî hohoanîmo-ndeimboyei nindou ai anîhondûmbofe-koate ramehindî nou.

¹⁴ Nga Sisas yîfîyu mbura, asûkai botîmefîyu ra anîhondûmbo-arîhundî. Ranîmboane asu ndan-amboanî anîhondûmbo-arîhundî. Sisasîmbo anîhondûmbo-rîhindeimbî yîfîmayei ra God ai aheimbo ndemündündûrî haya, Sisas-babîdîmbo kodeimboyei.

¹⁵ Nga Adûkarîndî-mayo hoafî sîheimbo hoafayefîndûrî ra ndahurai-ane: Adûkarî ai asûkai kuduanî, yangîrî anîboadefî sîhîrî Sisasîmbo anîhondûmbo-rîhindeimbî yîfîmayei ranaheimbo ngîrî ngasündîhundûrî hohu gagîfî, nga wani.

¹⁶ Nga ranî-sihî Adûkarî ai ahandîhoarî sünû hîngînde haya kudûmbui. Rasîmboan-anîmbo ai pukûna hoafînduanî, sünambeahîndî nendî bogorî ai mîngînduanî, asu Godîndî fufunî ai hoafîndîmboe. Nga Sisasîmbo anîhondûmbo-rîhindeimbî horombo yîfîmayei ranai boatei botîndahimboyei.

¹⁷ Nga sîngunî sîhîrî yangîrî anîboadefî ai-babîdî Godîndî ngîndînambo sünambe mamambe-ndeamunî hayambo-anîmbo, Adûkarî babîdî mamûhindahu, asu koadûrûmbo-koadûrûmbo ai-babîdîmbo nîmandeimboyei.

¹⁸ Nga hoafî ranînambo ngusûfoambe kîkîmî-foefîrîndei.

5

Adûkarî ai kudûmbui ranîmbo-hündambo sîhîrî dîboadondîhehu nîmandefomboane

¹ Wandafî mamî, nîni-sihîyo nîni-sîmboanîyo ranî-moatükunî tükündîfemboe ranahambo ro ngîrî sîheimbo hoafî sûrû papîndîhundî.

² Sîhîrî ngîrî ranî-sîmboanî fîfîndîhundî. Nga Adûkarî ai kusû sîmboanî ra moanî nîmai tükündîfemboe, nîmboambo hûmbuhûnî nendî tükayafundî nou, se sîheihoarî ranahambo aboedî fîfîrîhindî.

³ Nindou ai hoafîndeihiya, 'Aboedî hoafûhane,' asu 'Hapoana aboedî amarefî,' rambîseiani, ranî-sîmboan-anîmbo moaruwai moatükunî aheimbo moaruwaimbo-ndearûmboe, nîmorehî ai nîmorî wakemîndîmbo

n+mai tanjüfüri arandi nou. Nga ai ngiri ranahambo tabor+ndi-hehindühi bündahindi.

4 Nga wandafi mamı, seana nımbokoanı moai nımarei, nga ranımbokoanımbı Sisas kusı simboanı se ngiri hepünındahindi hümbuhüni nendi tüküfewanı nındou ai hepünehindi nou.

5 Nga se ra munju nımbokoanı hahabudei-rıhündeımbı-yeıpoanı, nga sırihü hahabudei-rıhündeımbı-aneı.

6 Ranımbıoane sıhıri ngiri apoefi bodımondı ai rawehindi nou, nga sıhıri ana hıbadıhündühi munju ranahambo dıboadondıhu hıhoanımo-defomboane.

7 Nga yapombohımbombü ai nımbıoambo apoehaneı asu simındeı-rıhündeımbı ai nımbıoambo simındeı hehi afındı-afındıyeı rıhündüthaneı.

8 Sıhıri sırihüdidı nındou-aneı, ranımbıoane asu sırihü hahabodefühi dıboadondıhu hıbadındı-humboane. Sıhıri anıhındımbı ngusüfo pefe hıhoanımo ra güdıhumboane nıminehoarı agüdüdü nou. God ai sıhefımbı aboedambofe-munımbıoayı rasımbıoanı-anımbıoanı ranımbıoanımbıoane, rananımbıoanı randıhındanı, sıhefımbıoanı ngosanjoni-ndımbıoane kapa at ngınındı ami yıfıarımbıoanında kıkıfoarındı nou.

9 God ai sıhefımbıoanı ngınındıyımunımbıoanı moai kafıoareamunı, nga wanı. Nga sıhefımbıoanı sıhefı Adükarı Sisas Kraıs aboedambofe-munımbıoanıhındambo kamafıoareamunı-aneı.

10 Sisas ai sıhefımbıoanı fehefe-munımbıoanıhındambo yıfımayu. Rananımbıoanı sıhıri yangrı nıboadefühiyo asu yıfındefühiyo ai-babıdı nımbıoanımbıoanı.

11 Ranımbıoanı asu se sıheıhoarı sımbıorı kıkımıfoe-fırındeıhi, aboedı hoafınambo fehefırındeı, ra se rawarıhındı nou.

Bıdıfıranımbıoanı Hoafı

12 Wandafi mamı, ro hoafı nda hoafehındüri, nındou ai se-babıdı Godındı ratüpurı ratüpurıyımo-rundeımbı ranahamumbo dıboadondıhipurı. Ai sıheımbıoanı hıfandımbıoanıhındambo Adükarı ai kamafıoareapura, sıheımbıoanı aboedı hıhoanımo süngufembo hoafıyomındüri arındı.

13 Ahamındı ratüpurımbıoanı hıhoanımondeıhi, se ahınındeıhi hıhoanımondahüpurı. Se wandafi mamı-babıdı sımbıorı-sımbıorı wudındeı.

14 Wandafi mamı, ro sıheımbıoanı hoafehındüri nda, nındou ai yıboaruko-yıboarukondeıanı, aheımbıoanı ahını hoafındahındüri. Nındou ahınıyeı-rıhündeımbı kıkımıboadıhındüri. Nındou ai Godındı hoafı akıdou yangrı süngundıhındanı ranahımbıoanı fıandıhehindüri asu nındou munjuambo warı hoafendühihındıhındüri.

15 Se hıbadıhındı nındou bıdıfıri ai sıheımbıoanı moaruwaimbo-ndıhındüanı, asu aheımbıoanı sımbıorı moaruwaimbo-ndıhındüri-ımbıoanı. Nga wanı. Munjuambo sı sıheıhoarı sımbıorı fehefırındeıhi, asu nındou munjuambo fıandıhehindüri.

16 Munjuambo sı hıhıfı-hıhıfındeı ndühındı.

17 Munjuambo sı Godımbıoanı dıdıbafındeı ndühındı.

18 Nını-moatükunı tükümandıfe ranahambo se Godımbıoanı hıhıfındıhorı. Sapo se Sisas Kraısındı-aneı asu God munju ra refemboane mehu.

19 Se Yıfıafı Aboedı hai nou dıkırındıhımbıoanı.

²⁰ Nindou Godɪndi-mayo hoafɪ hoafɪndeianɪ, se hoafɪ ranahambo moanane mbɪsemboyei.

²¹ Nga muŋgu-moatükunɪ ra randɪhi hoeindɪhinda aboedɪndoanɪ ana, ranahambo kɪkɪhi-safɪndɪhümündi.

²² Nga moaruwaindoanɪ ana, ranahambo bündahindɪ.

²³ God ai afurɪfe hohoanɪmo ra nɪmɪndɪhani. Ai ahandɪhoarɪ sɪheimbo muŋgunambo dɪdɪboado-mbɪreandür-amboane asu se sürühehindeimbi nɪmboeimboyei. Nga sɪhei ŋgusüfo, yifafɪ, fi ra hɪfandɪmbɪrand-amboane rananɪmbo asu sɪhefɪ Adükarɪ Sisas Krais kuduani, se hütipoanɪ, ŋga aboedɪ mbumündɪ hamɪndɪ nɪmboeimboyei asefɪ.

²⁴ Nga God ai randeambui nɪmboe sapo ai anɪhondümbö mamani sɪheimbo wand-anei mehündürɪ.

²⁵ Wandafɪ mamɪ, se yɪhoefɪmbo-hündambo Godɪmbo dɪdɪbafɪndei.

²⁶ Se apodoho-apodoho muŋguambo se yɪhoefɪmbo-hündambo karɪhasɪhandürɪ mbɪsei.

²⁷ Adükarɪndɪ ŋgɪnɪndɪ süngu ro hoafehandürɪ nda: Se pas nda muŋguambo apodoho-apodohombo hoeindɪhi hehi hoafɪndei.

²⁸ Sɪhefɪ Adükarɪ Sisas Krais sɪheimbo hɪpoambo-mbɪreandür-amboane.

2 Tesaronaika

Pas yimbu Por ai Tesaronaika-hündambo sürü papimarandi

¹ Por, Sairas, Timoti, ro pas nda Kraisiñdi nendi Tesaronaika-hündi siheimbo sürü paparihundi. Se shefi Ape God asu Adükarı Sisas Kraisi-yafand-anei.

² Ape God asu Adükarı Sisas Kraisi ai moani hıpoambo-mbirıneandür-amboane asu se ıgusüfoambe afundihi kündihi nımandei.

Por ai Godımbı hıhıfarürı

³ Wandafi mamı, muıguambo si siheimbohündambo Godımbı hıhıfıñdihurı ndıhumboyefı. Ra aboed-ane, nımbıoe sapo shei anıhındümbıfo hıhoanımo adükarı tüküfe arandı asu sheihoarı sımborı hıpoambofirıyeihı hei asu ranı hıhoanımo afıñdı tüküfe arandı.

⁴ Ranahambohünda ıgorü ıgoafı, ıgorü ıgoafı Kraisiñdi nendi siheimbo aboed-anei asei. Shei hürütümbı moaruwaimbo-marıhindüra siheimbo tıñrıfo tükümeıfeyo. Nıga se ranahambo moanane sei hehi Godımbı anıhındümbı-rıhindühi ıgıñıñdı anıboadei. Ranahambo ro Kraisiñdi nendambo siheimbo hoafıyahundürı arıhındı.

God ai shefiımbı mbımundı hıhoanımo süıgu yıboboreandühanı

⁵ God ai ahandı mbımundı yıbobıfo hıhoanımo ndahurai nafuiaramunı. Se God ıgıñıñdı hıfandırandı ranahambo ratüpurıyei arıhındı ranımbıoane asu nındıou ai siheimbo moaruwaimbo-marıhindürı. Asu rananımbıo God ai siheimbo ahandı ıgıñıñdı hıfandırandı ranambe nıngımo ra nafıñdamündıñdürımbı.

⁶ Nındıou siheimbo moaruwaimbo-marıhindürı ranaheimbo God ai mbımundı hıhoanımo süıgundeandühi sımborı moaruwaimbo-ndearümbı.

⁷ Se tıñrıfo masahımündı ra God ai moendınde mbıunda asu siheimbo ai-babıdı aboedı nımarımbıohünda fandıherümbı. Adükarı Sisas ai hai kameihı ahandı sünambeahıñdı nendi ıgıñıñdı-babıdımbı sünü hıñıngıñde weındahı kudianı rasımbıoanı God ai fandıhemunümbı.

⁸ Nındıou ai Godımbı fıfirıfekoate-ayeı asu Adükarı Sisas Kraisiñdi aboedı hoafı süıgufekoate-ayeı ranaheimbo tıñrıfo dagadürımbı.

⁹ God ai aheimbo sımborı moaruwaimbo-ndeıranı ai Adükarıñdı hımbıoamupuımbı-randeımbı ıgıñıñdı-kımı ıgırı nımandei asu ai koadürümbı-koadürümbı moaruwai nımandeimboyei.

¹⁰ Adükarı Sisas ai kudianı ahandı nendi muıgu ahambo aboedani mbısemboyei rasımbıoanı ra tükündıfemboe. Asu muıguambo nındıou ahambo anıhındümbı-arıhorı ranai ranahambo hepünındahımbıoyei. Se-amboıa randıhımbıoyei anıhındü hoafı siheimbo hoafımayefı ra se anıhındümbı-marıhindı wambo.

¹¹ Ranımbıo hıhoanımoıfıfıhı siheimbohündambo Godımbı dıdıbafıyefıhı seıfıya, 'Ape God, se aheimbo sıhafı hıhoanımo süıgufembo hoafımayafıñdürı asu se dıboadondo-wandüranı rasıngımbı-rıhind-amboane. Aheimbo ıgıñıñdı dabadüranıanımbı aboedı hıhoanımo ai süıgufembo asei rasıngımbı-rıhind-amboane. Asu ai Kraisiımbı

an+hondumbo-r+horühi ahandi ratüpurü müngu-mb+r+hind-amboane,' asefi.

¹² Rananimbo se Adükari Sisas Kraismbo aboed-ani mb+sei, nga ai-amboa siheimbo aboed-anei mbüsümbui. God asu Sisas Kraisi siheimbo moa+hi+poambo-nd+neandürühi ramb+r+neandür-amboane.

2

God+ndi hohoan+mo daboadanambore-randeimbi ai weindahi tükünd+imbui

¹ Wandafi mamü, sihefi Adükari Sisas Kraisi asüka kudümbui asu sihefi+mbö ai-bab+di mamambe-ndeamun+mbui ranahambo ro siheimbo hoafayefi.

² Nindou ai hoaf+ndü+ya, 'Adükari+ndi si tüküfemboane asu Adükari ai kusumboani,' mbüsüni se ng+r+af+ndi hohoan+mondeihü, ngüsüfoambe hepü+ndahindü. Ran+hoafi ra nindou ngörü ai God+ndi hoafi hoafi+yu-randeimbi nahurai hoafi+yumbo-mbeiyö, asu nindou ngörü ai ahand+hoari hohoan+moyu haya hoafi+yumbo-mbeiyö, asu nindou ngörü ai yahuhaya, 'Por, Sairas, Timoti ai yaru hoafi+memo,' yahumbo-mbeiyö?

³ Se nindoumbo hi+mböana wand+höndürani siheimbo t+kai hoafi+ndeimboeyi. Awi Adükari+ndi si ra ng+r+moani hoang+nde tükünd+feyö. Nga boatei nindou af+ndi God+ndi hoafi moaruwaimbo-nd+hindühi getünd+he-himboeyi. Asu moaruwai hohoan+moyumbü ahambo God ai moaruwaimbo-ndearümbui ranai weindahi tükünd+fiyuanü asu süngunambo-an+mbö Kraisi ai kudümbui.

⁴ Moaruwai hohoan+moyumbü ra ai münguambo moatükunü ranahambo nindou ai hohoan+mo-yahündowöhü dükar+hi god sei-ar+hündü ranahambo ai hürütünderümbui. Ran+moatükun+mbö 'moanane' mbüsühi ahandi fimbo yang+r+adükar-ane mbüsümbui. Ai God+ndi worambe ni+mandümbö, 'Ro God-anahi,' mbüsümbui.

⁵ Hoafi horombo ro siheimbo sowah+ni+mböahambeyah+hoafi+mayah+ra se mitan+r+hümündi-ai?

⁶ Ran+moatükunü ai moaruwai hohoan+moyumbündü nafi gürareandü ra se fi+r+hindü. Ahandi nafi gündeandanü ngombo-an+mbö ni+ni-s+mböani+yo God ai yirifayu ran+si+mböan-an+mbö ai weindahi tükünd+imbui.

⁷ Awi getür+höeimbi hohoan+mo haponda di+bo ratüpurü+yo arandi. Nga nindou ai moaruwai hohoan+mo-yumbündü nafi gürareandü ana, God ai ahambo nderümündanü asu ai nafi gifekoate-ndanü ra-s+mböanü müngu moatükunü ng+r+di+bo yagodo.

⁸ Asu moaruwai hohoan+moyumbü ai weindahi tükünd+imbui. Asu Adükari Sisas ai kuduanü ai moaruwai hohoan+mo-yumbümbö ahandi yafuinambo hi+fokoandirühü asu ahandi hi+mböamupuimbo-randeimbi ranambo moaruwaimbo-ndirümbui.

⁹ Satan ai moaruwai hohoan+mo-yumbümbö ng+n+ndi dagadombui asu nindou ranai ng+n+ndi tükünd+fi haya ng+n+ndi moatükunü asu hepü+feimbi moatükunü t+kai ratüpur+ndümbui.

¹⁰ Nindou ai awari+hefemboayei ranaheimbo moaruwai hohoan+mondü+mbö t+kai hoafi+ndürümbui. Nga nindou ranai awand+hehimboeyi ni+mbö sapo ai an+höndü hohoan+mo ranahambo ng+r+yifir+ndei asu God ai ng+r+ahaimbo aboedamböndearü.

11 Ranimboane asu God ai ahei hohoanimo ngorü-süngundeandani rananimbo ai tikai hoafi ra anihondumbo-ndihimboyei.

12 Ranimboane asu nindou munju ai anihondü hoafi anihondümbofekoate-yehi hohoanimo moaruwai ranahambo yifrayei ranaheimbo God ai ahandi yibobofe-ambe moaruwaimbo-ndearumbui.

God ai siheimbo kamafoareandüri wambo aboedambo-ndearumbui

13 Wandafi mamä, Adükarä ai siheimbo ngusüfo pareandüri arandi. God ai weanjurühi hondü siheimbo aboedambo-fendürimbo kamafoareandüri. Ranimboane fi siheimbohündambo Godimbo hihihirihuri arihundi. Ai siheimbo Yifiafi Aboedi masagadüri ranimbohündamboane asu se Godindi yangir-anei asu se anihondü hoafi anihondumbo-marihindi. Rani-süngumbo-animbo God ai aboedambo-ndearumbui.

14 Ai sihefi Adükarä Sisas Kraisindi siheimbo himboamupuimborandeimbi sürühoeimbi moatükunä ranambefendürimbo yahumboani. Ro siheimbo hoafi aboedi nda hoafimayefi raninambo God ai siheimbo mborai mehu.

15 Ranimboane asu, wandafi mamä, se nginindihümündi ni boadei. Godindi hoafi munju siheimbo yafambenambo, pasinambo yamundarihündüri ra se kikihiindihümündi.

16 Sihefi Adükarä Sisas Krais asu Ape God ai sihefimbo ngusüfo parineamunühi moani ngusüfoambe kikiimi-mafoarinamuna sihiri ahambo anihondumbo-rihurühi hifandarihuri.

17 Nga God ai sihei ngusüfo kikiimi-boadeandürühi nginindi mbisagadüramboane ranimboane asu se hohoanimo aboedi süngundihindühi hoafi aboedi hoafindeimboyei.

3

Yihoefimbo farifehe-munimbohündambo se Godimbo didibafindei

1 Wandafi mamä, nda ndeara bidifiranimbo hoaf-ane. Yihoefimbo farifehe-munimbohündambo se Godimbo didibafindei ndühündi. Rananimbo Godimbo hoafi ra nimehünou ngorü ngoafi, ngorü ngoafi mbihowamboane asu ahandi hoafimbo aboed-ane mbisei-amboane sihei mbusümo ramefeyo nou.

2 Yihoefimbo farifehe-munimbohündambo Godimbo didibafindei ndühündi rananimbo asu nindou moaruwai hohoanimoyomo-rundeimbi ai ngiri yihoefimbo kikihiinda-mündimuni. Nimboe sapo afindi nindou moai anihondumbo-rihindi.

3 Nga Adükarä ai hohoanimo hondü aboed-ane yare arandi. Ranimboane asu ai siheimbo nginindi dagadürühi hibadandürani Satan ai ngiri siheimbo moaruwaimbo-ndearü.

4 Adükarä ai ramareamuna ro fifirihundi nda: Hoafi siheimbo hoafimayefi ra hapo se rasüngurihi arihündi, nga asu süngunambo amboa randihimboyei.

5 Adükarä ai siheimbo aboedi hohoanimo sagadürani ranimboane asu Ape Godindi nindumbo ngusüfo pefe hohoanimo ra fifirindihindi asu se ahandi nginindinambo tihirifo ranahambo moanane mbisei hehi nginindi nimboeimboyei Kraisi ramefiyu nou.

Nimorehi nindowenihimunju ai ratüpurimbeyei-amboane

⁶ Wandafî mamî, sihefî Adûkarî Sisas Kraisiñdî ngîññdî süngu ro siheimbo randîhindî asefî. Munguambo wandafî ngorû ai ratûpurîkoateyeihî hohoanîmo siheimbo yamundîma-rîhundürî ra süngufekoate-yeiani se ahei fikîmî papûhî-ndahimboyei.

⁷ Se yîhoefî hohoanîmo nda süngundîhindî. Yîhoefî ratûpurîmbo se fîfîrîhindî asu ro se-babîdî nîmarefîmbo moai yiboaruko-yiboarukoyefî.

⁸ Sesî se masehimunî ra pemîmayefî. Se yîhoefîmbohûnda tîñîrîföndahimboyei sefî hohu sirîhû nîmboambo ro ratûpurîmbo tîñîrîfomayefî.

⁹ Sihei-mayo sesî ndahumî-ndemboyefîsî, nga asu moai sahumîñdefî. Nga siheimbo aboedî ratûpurî nafuindefanî asu se aboedî hohoanîmo ra süngumbîhinda sefî hohumboyefî sesî semîñdîkoate tîñîrîfomayefî.

¹⁰ Nga se-babîdî nîmboefîmbo ro sefiya, 'Nindou ratûpurî-koateyuanî ngîrî sesî ndemûndu,' masefî.

¹¹ Nga ro hîmborîmayefî ra semayeî bodîmondî moanî ratûpurîkoate nîmareî mburîhûmbo ngorûñdî ratûpurî sefe farîhefendürîmbo hoafîyeî arihûñdî.

¹² Nindou ra aboedî hohoanîmo süngufembo sefî hoahu Adûkarî Sisas Kraisiñdî süngu hoafîyahundürîya, 'Se siheihoarî sesî semîñdîmbohûndambo moanî ratûpurî yangîrî ratûpurîñdeî,' asefî.

¹³ Wandafî mamî, se aboedî hohoanîmo süngufembo ra yiboaruko-yiboaruko-ndeimboyei.

¹⁴ Hoafî pas ndanambe sürû papîmarîhundî nda nindou ai rasüngufekoate-ñdeiani ranaheimbo se türüboadîhi fîfîrîñdî-hindürûhî ai-babîdî wudîñdeimboyei, nga yowanî. Rananîmbo asu ai amoanîngîmbeyeî-amboane.

¹⁵ Nga se yandîhi hohoanîmo-ñdeihîya, 'Yîhoefî hürütûmb-aneî,' mbîsemboyei, nga yîhoefî wandaf-aneî mbîsei hehimbo aheimbo ahîññdahundürî.

Bîdîfiranî hoafî

¹⁶ Adûkarî ai afurîfe hohoanîmo ra nîmîñdîh-ani. Munguambo si munguambo moatükunî tükündîfeyoanî ai siheimbo mbîfarîhendür-amboane asu ngusûfoambe afundîhi küñdîhi hehi nîmandei. Adûkarî ai munguambo se-babîdî mbîññguwamboane.

¹⁷ Ro Por-anañî siheimbo karîhasîhandürî asahî hoafî ra wandîhoarî sürû paparîhandî ro wandî pas mungu sürû papîmarîhandî nou.

¹⁸ Sihefî Adûkarî Sisas Kraisiñdî siheimbo munguambo hîpoambo-mbîreandür-amboane.

1 Timoti

Pas mamî Por ai Timotimbo sürü papîmarandî

¹ Ro Por Sisas Kraisindî hoafî sahamindî ha-rîhandeimb-anahî. God sihefîmbo aboedamboreamuni-randeimbî asu Sisas Krais ranahambo anîhondümbö-rîhurühî hîmboayefî aiyafanî wambo hoafî semîndî hombohünda kafaarine hîningî-marîneandîrî.

² Timoti, wandî süngumboyo se anîhondümbö-marîworî asu se wandî nîmorî hondü nahurai-anafî. Pas nda sîhambo sürü papîrîhî koararîheheandî. Ape God asu ahandî nîmorî Sisas Krais ai sîhambo moanî hîpoambondîne hohoanîmo-ndînanîhü ngusüfoambe afurîfe küfimbî hohoanîmo mbîsabinanî-amboane.

Tîkai yamundîfe hoafî ra raguanambo-ndîhumboane

³ Ro Masedonia hîfîna hahühî asu sîhambo Efesus ngoafîhü mbînimbafa sahehea hoafîmehanînanî ranane asûkai haponda sîhambo hoafehanînanî. Se ranîhü nîmbafîmbo nindou bîdîfîrî ai tîkai hoafî süngufe hohoanîmo yamundarundûrî ra yowanî mbîsafîpurî saheheamboyahî hoafîmehanînanî.

⁴ Rananîmbo se hoafîndafî-ndûranî ai ngîrî tîkai hoafîndei asu ahei hürütühoafî, ahuirîhoandî ndûrîmbo türüfoefe ho wataporî hohoanîmo ra mbîsîhehind-amboane. Nga yahurai yamundîfe hoafî ana sîmborî hoafî tükufe arandî, nga asu ranî hohoanîmo ranai ana ngîrî aheimbo Godîmbo anîhondümböfîhî ahandî ratûpurî fîfîrîfembo-hünda fandîhendûrî, nga wanî. Nga anîhondümböfe hohoanîmo yangîrî randeamboe.

⁵ Ro ngusüfo pefe hohoanîmo botîfembohünda hoafî ra hoafayahanînanî. Ngusüfoambe sürühoeimbî hohoanîmo, Godîndî hîmboahü hütî-koateimbî hohoanîmo asu anîhondümböfe hohoanîmo munguambo ra ngusüfo pefe hohoanîmo nîmîndîh-ane.

⁶ Asu nindou bîdîfîrî ana hohoanîmo ranahambo munguna daboadanamborîhi hehimboanei, asu hîhîndî wataporî ranahambo yangîrî hohoanîmoyei hei arîhündî.

⁷ Aiana Godîndî ahînümbî hohoanîmo ranahamboanemo yamundîhurîhundeimbî-ndefîmbo mehomo. Nga ai ahamundî hoafî ranahandî nîmîndîhündî asu ai rananî moatükunîmbo anîhondümböaneftî hoafayefî mehomo ra moai fîfirundî.

⁸ Sîhîrî yarihu fîfîrîhündî God ai nindou-yafe hohoanîmo dîboadofembo-hündambo ahandî ahînümbî hohoanîmo hîningîmareandî. Asu nindou ai ahînümbî hohoanîmo ranahandî ratûpurî hondü rawarîhindî ana, ra aboed-ane.

⁹ Nga sîhîrî ndanahambo ndondîhu yandîhu fîfîrîndîhumboane: God ai nindou aboedî ranaheimbo-yopoañ ahînümbî hohoanîmo hîningîmareandî, nga wanî. Ndanî-moatükunî ranana nindou ai ahînümbî hohoanîmo gogonîmbîrîhehi-ndeimbî, bogorîmboyafu-ndeimbîmbo hîfînambo-rîhipureimbî, Godîmbo daboadanambo-rîhoreimbî, moaruwai hohoanîmo süngurîhi-ndeimbî, Godîndî hohoanîmo ana ambe sei-rîhündembî, hîfî ndanîhünda hohoanîmo süngufemboane seimbî, boagîrambo hîfîkoarîhindûrî-rîhündembî asu nindou hîfîkoarî-hindeimbî munguambo ranaheimbo God ai ahînümbî hohoanîmo hîningîmareandî.

¹⁰ Asu nimorehi sisihimo-yeimbi, nindowenihî bogo moaruwai hohoanîmoyomo-rundeimbi, nindoumbo hûmbuhûniyomo sowandûmo homo kaki fihimbo koarîhou-rundeimbi, tikai hoafiyei-rîhûndeimbi, asu moanî hoanîgîrîhi hehi nîmoamo nda sei-rîhûndeimbi, yamundife hoafi aboedi ranahambo daboadi hîhîrîhindeimbi, nindou munguambo ranaheimbo God ai ahînûmbî hohoanîmo ra hîniîngî-mareandî. Nga ahînûmbî hohoanîmo ndanana ranî-moatûkunî, asu amurî moaruwai hohoanîmo aho ranai aboedi hohoanîmo ranahambo gabudeamboembo-hûnda gifembo-hûndamboane.

¹¹ Hoafi hondû ranana aboedi hoafi God ai wandî warîhû masendî ranî-dîbo sîmogod-ane. Hoafi aboedi ranahambo aboed-ane aseî asu God ai hîhîfî-hîhîfî hohoanîmo nîmîndîhayu ra hoafîmemuni.

Por Godîmbo hîhîfarûrî

¹² Sîhefî Adûkarî Sîsas Kraîs ai wambo hohoanîmo-yundîrûhî, wandî ratûpurî nda wudîpoaponde randeambui yahuhaya, wambo ahandî-mayo îngîniîndî ra masendî-ra-mboanahî, asu ro ranahambo hîhîfarîhûnî.

¹³ Yîni, ro horombo ahambo hoafîyahandowohû tîrîfoarîhinûhî moaruwaimbo-rîhinûhî ahambo hûrûtûmarîhûnî, înga ro ahambo anîhondûmbofi asu fîfîrîfekoate manîmboaha ranîmboyu ai wambo hîpoambo-mareandîrî.

¹⁴ Adûkarî ranai wambo hîpoambo-mareandîramboyahî, ro Sîsas Kraîs-dîbo anîmboahî. Ranîyu wambo anîhondûmbofe asu hîpoambofe hohoanîmo afîndî masendîrî.

¹⁵ Hoafi nda anîhondû hond-ane asu mungu ai anîhondûmbo-mbîrîhind-amboane. Sîsas Kraîs ai moaruwai hohoanîmoyefembû sîhefîmbo aboedambo-femunîmbo makusu, înga moaruwai hohoanîmoyei-rîhûndeimbi ranaheimbo munguambo îngasûndî-heandûrîmboanahî.

¹⁶ Nga Sîsas Kraîs ai moaruwai hohoanîmoyeimbi hîmboana wamarandûrî hu ra nafuimbohûnda îngasûndîhearû hehea moaruwai hohoanîmoya-rîhandeimbi wambo boateî hîpoambo-mareandîrî. Nindou dîdîyeî Kraîsîmbo anîhondûmbo-ndîhoranî asu sîngunambo koadûrûmbo-koadûrûmbo yanîgîrî nîngombo semîndîmboayei ranaheimbo ro sîsami nahurai-anahî.

¹⁷ Aiana Bogorî adûkarî hondû koadûrûmbo-koadûrûmbo nîngumboani. Aiana yîfîkoateyu-randeimb-ani, asu ahambo nindou ai hoefî-koateyu-randeimb-ani. Ai mam-ani God hondayu asu ahambo ndûrî adûkarûmb-ani asu ai koadûrûmbo-koadûrûmbo bogorî hond-ani mbîsefîmboane, înga anîhond-ane.

Timoti ai îngîniîndî nîngumbo yîfiarîmbiyu-wamboane

¹⁸⁻¹⁹ Timoti, se wandî nîmori nahurai-anafî. Horombo Godîndî hoafi hoafîyu-randeimbi ai sîhambo nîni-moatûkunî sîngunambo refemboayafî ranahambo hoafîmayu asu ro hoafi ranahambo hohoanîmoya hehea, haponda se randowandî asahanîni. Se hoafi ra îngîniîndî kîkîhîndandîfî nîmbafîmbo-anîmbo asu sîhafî îngusûfoambe hûtikoate-ndafûhî anîhondûmbo-ndîworûhî moaruwai hohoanîmo dîbo yîfiarîmbohûnda tîjîrîfondafî. Nindou bîdîfîrî aheî îngusûfoambe ra moaruwai-ane aseî, înga ranahambo raguanambo-marîhindî ranîmboaneî asu aheî anîhondûmbofe hohoanîmo ra mahanondûrî sip ho nîmoeifîhî tîrîmondeandûhî hîmoni ahano nou.

20 Nindou yimbu yahurai-anafani ahafandi nduri Himeneus, Areksander ahafani-mbo ro Satan-ndi warihü-mar+heap+ri. Nindou yimbu ai randaf+neandühi kar+ni asu ai God+imbo tir+foefe hoaf+koate-mbeyafanda sahehea.

2

God+imbo d+id+baf+ife hohoan+imo

1 Boatei se an+hondumbo-r+hindeimbi aheimbo hoaf+ndaf+ndürühi an+imboya, se nindou muṅguambo fehefe-ndür+imbohünda God+imbo d+id+bafi-ndahindowohü h+ih+ind+ihori, mb+isafi.

2 Adükari bogor+imbo-yafundeimbi, asu muṅguambo gafman ranahambo-hündambo God+imbo hoaf+mbeyaf+ndo-wamboane sih+ri aboed+ni+mar+imbohünda. Ranan+imbo asu sih+ri God+ndi hohoan+imo süngund+hu nindoumbo hohoan+mondefi ṅgef+imboane.

3 Sih+ri hoafi yahurai hoafayef-an+imbo ra aboed-ane asu God sihef+imbo aboedamboreamuni-randeimbi ai ranahambo yifrayu.

4 Ai nindou muṅguambo aboedambo-nd+heandürühi asu an+hondü hoafi ra fif+ri+imbi-r+hinda yahumboani.

5 God mam-ani asu hoafi semündü hu semündü hu-randeimbi nindou mam-ani. Aiani God asu nindoumbo sowana hoafi semündü hu semündü hu arandi. Nindou ra Kraisi Sisani.

6 Ai muṅguambo nindou aboedambofe-ndür+imbohünda ahandi fi God+imbo masagado. Ni+ni-simboaniyo God ai yif+ri+mayu ra ai nindou aboedambo-fendür+imbo yahumboani sihef+imbo nafuimbohünda Kraisi aihandi fi masagado.

7 God aiyu ahand+hoari rani hoafi ra sem+ndi ho Suda-yafe nd+fombo bokar+hefe-ndürühi yamund+ife-ndür+imbo kafaore h+in+ṅgi-mareand+ri. Ranahambo ro tikar+heambo-yah+poani, ṅga an+hondumboanah+hoafayah+. Ranan+imbo Suda-yafe nd+ifo ai Kraisi+imbo an+hondumbo-r+horühi asu an+hondü hohoan+imo fif+ri+imbi-r+hind-amboane.

8 Muṅguambo nindowenihi ṅgoafi-ṅgoafi ran+hünda ai waribot+rundühi d+id+baf+imbemonda sahehea hohoan+moayah+. Ai sürühoeimbi ni+ṅgomombo asu simbor+ hoaf+koate-nd+mondühi God+imbo d+id+baf+indafundi.

Nimoreh+yei hoaf-ane

9 Nimorehi ai hoear+ ndor+hoayo-weimbi güdühindühi af+nd-af+ndi-koate asu ahei fi h+in+nambo-nd+hindi. Ai ahei mb+ri+nan+ d+id+boadofe yihuru asu gor+nambo naf+ru-ndeimbi+hünd+ ranambo fi yihuru-ane asu hoear+ kaki adükari+fihi sem+ndümbi yihuru-ane ra moeisahi.

10 Nga nimorehi ai God+ndi hoafi süngumbo seimbo ana, ai ratüpur+ aboed+ ratüpur+mbeyei-amboane ranane nimorehi+yei yihuru hondayo.

11 Nimorehi ai h+ifand+rundeimbi-yomondi hoareh+ndeihi sis+koate ni+mandeimbo God+ndi hoafi h+imbor+mbeyei-amboane.

12 Ro ṅg+ri h+in+ṅgi-nd+heandüra nindowenihambo h+badühüpur+ asu God+ndi hoafi yamund+hipur+ ndühündi, ṅga wani. Nga nimorehi ana moani sis+koate ni+mar+imbo God+ndi hoafi h+imbor+imbo yang+ri-anei.

13 Ni+imboe sapo God ai Adam+imbo boatei naf+rür+ mburamboyu, asükaiyu süngunambo Ifimbo naf+marandi.

14 Nga asu Adam ai moai tikai hoafi ranahambo anihondumbo-reandi, nga wani. Nimorehi aiyu tikai hoafi ranahambo anihondumbo-mareandi raniyo asu ai moaruwai hohoan+momayo.

15 Nga nimorehi ana nimore wakem+ndi ratupuri ratupuri+mbeyi-amboane. Asu ai yar+hinduh+ Godimbo munguambo si aho ra anihondumbo-r+horuh+, nindoumo hipoambofe hohoanimo ra sungur+hunduh+, suruhoeimbi hohoan+moyeihi asu ahei fi hif+nambo-ar+hindi ana, God ai aheimbo aboedambo-ndearumbui.

3

Krais+ndi nendambo hifand+rundeimbi+yomondi hoafi

1 Hoafi nda tikaiyopoi, nga anihond-ane: Nindou dudi ai Krais+ndi nendi aheimbo hifand+yonduri+mbi hohoan+moayu ana, asu ai ratupuri aboedi ranahambo yifiriyu hayamboani.

2 Hifand+rander+rundeimbi nindou bidifri ai ahandi moaruwai hohoanimo n+marikoate-ayo ranahambo turifoefe hoeifekoate-mb+yei-amboane. Asu moani nimorehi mam+ semundumb-an+mbi mbunungu-wamboane. Nindou ranai ahandi fi diboadore hifand+mbi+rand-amboane asu ndore nunguan+ nindou ai ahambo aboed-ani mb+sei-amboane. Asu nindou ahandi worina tukehindi ra ndore hifand+mbi+rander-amboane. Asu ai aboedi yamunde-ndeimbi+mbiyu-wamboane.

3 Asu ai ngiri bia afindi ndumundu asu ai ngiri harimbo hohoan+mondu, nga himboari hoafenduh+ simbori hoafikoate nindoumbiyu-wamboane. Asu aiana ngiri kak+ afindi sem+ndimbo hohoan+mondu.

4 Ai ahandi aborudi ranaheimbo didiboado-ndearuh+ asu nimoak+dibou ai ahambo ah+n+yeih+ ahandi hoafi himbor+yeih+ sungumb+r+hind-amboane.

5 Nindou ranai ahandi aborudi ranaheimbo didiboadofekoate-ayu ana, asu ai nungunde Krais+ndi nendi ranaheimbo h+bad+mandandura?

6 Anihondumbo-reandeimbi nindou simbori aiana nimai hifand+rundeimbi+mbofe-poan+si, nga ai ahandi fimbo bor+ndu asu God ai ahambo Satan+mbi ramariri nou tin+ifo dagadombui.

7 Nga nindou dudi God+ndi hoafi himborikoate-mayei ahei mbusumo aboedi mbumundi anungu ai-an+mbi hifand+rundeimbi+mbofi mb+maru-amboane. Nga asu nindou ranai ahei himboahü mbumundi n+ngokoate-ayy ana, asu nindou ranai yiboaruko-nd+horan+ asu Satan+ndi andurambe keboembui.

Krais+ndi nendi+yei ratupuriyomo-rundeimbi+yomondi hoafi

8 Mam+ yahurai-ane Krais+ndi nendi+yafe ratupuriyomo-rundeimbi+amboan+ ai ahamundi ratupuri ranahambo ndou hohoan+mo-mbomondamboane. Nindou ranai ngiri afindi bia ndim+ndimo asu ngiri numusi nou moaruwai hoaf+ndi+mo aboedi hoaf+ndi+mo ndundi. Asu ai ngiri nindou bidifri+yeimayo kak+ sem+ndi+rambo hohoan+mondimo.

9 Ranan+mbi asu ai God+ndi himboahü hutikoate-yomonduh+ anihondumbofe hohoanimo dibo megoro God ai shefimbo nafuimayu ranahambo kikih+safi-mb+rund+mund-amboane.

10 Weanguruh+ ahamundi hohoanimo ranahambo yandu hoeindundani, asu rani hohoanimo aboedi mbumundi ngoan-an+mbi asu se ahamumbo ratupuriyomo-rundeimbi+mbi-ndupuri h+n+ngi-mb+rurur-amboane.

¹¹ Mamî yahurai-ane nîmorehî amboanî ai ahei ratûpurî ranahambo ndondîhi hohoanîmombeyei-amboane. Ai ngorumbo daboadanî hoafîndeimboyei. Ai ahei fi hîfînambo-ndîhindûhî anîhondumbo ratûpurîmbeyei-amboane.

¹² Ratûpurîyomo-rundeimbî aiana nîmorehî mamî yangîrî sowandûmondeimbî-mbemond-amboane. Asu ai ahamundî aborûdî ranaheimbo ndondundûrî hîfandîmbîrundûr-amboane.

¹³ Ratûpurîyomo-rundeimbî ai aboedî ratûpurî ratûpuremo ana, nindou ranahamundî ndûrî aboedî yagodîmboe. Rananîmbo ai ahamundî Sisas Kraismbo anîhondûmbofe ranahambo hoafîmbo yîhîmbokoate-ndîmboemo.

Godîndî hohoanîmo nîmîndîhündî hoafî

¹⁴ Timoti, ro sîhambo sowana nîmehûnou sînimbo afîndî hohoanîmoyahahî, nga asu ndanî moatûkunîmbo pas nda sûrû paparîhandî.

¹⁵ Ranîmboanahî asu ro nîmai sînikoate-ndahanî ana, asu se hoafî nda hoeindo hawa aboedî hohoanîmo Godîndî nendî sîhîrî sîngufemboayo ra fîfîrîndo-wamboayî. Ranî nindou sîhîrî ana yangîrî koadûrûmbo nûngumbû Godîndî nendî fandîhi arîhündî ranaheimbo kambhoanî nahurai anîhondûmbofe hohoanîmo ra ngînemîndî-ndûrîmboanefî.

Kraisimbo herû

¹⁶ Sîhîrî ndondîhu fîfîrîndîhumboane, nga Godîndî nîmîndî hoafî hohoanîmo ra ndorîhoeimbî hamînd-ane. God ai dîbo-hoafî weindahîmareandî ra ndahurai-ane.

Nindou nîmorîmbofi tûkûmefiyuwa hoeimarîhorî.

Yîfiayî Aboedî ai nafuimayo ahandî hohoanîmo mbumund-ane.

Sûnambeahîndî nendî ai hoeimarûwuri.

Ahambohûnda Suda-yafe ndîfoambo hoafî bokamarîhoemo.

Hîfînîndî nîmorehî nindowenihî ai ahambo anîhondûmbo-marîhorî.

God ai sûnambe serûmündû mahafu.

4

Tîkai hoafûmbî nendî-yafe hoafî

¹ Yîfiayî Aboedî ranai wudîpoapore hoafîyowohû yahoya: Sûngunambo ana nindou bîdîfîrî ai anîhondûmbofe hohoanîmo ra hînîngî-ndîhimboyei. Asu ai tîkai hoafûmbî sanendî kabomo ranahei yafambehündî hîmborîndeihî asu ranahei yamundîfe hoafî ranahambo sûngundûhimboyei, meho.

² Yamundîfe hoafî ra tîkai hoafîyomo-rundeimbî-yomondî-mayo hoafî-ane. Ahamundî ngusûfoambe hohoanîmo ra mamîkarî-ndapurûh-anîmbo asu ahamundî moaruwai hohoanîmo ranahambo ngîrî amoanîngî-ndîmo ndundî.

³ Ranî nindou ranai nîmorehî semîndîkoate hohoanîmo asu bîdîfîrî sesî wehîsaombo hohoanîmo ra refemboane mbîsîmboemo. Nga nindou dîdîyei ahambo anîhondûmbo-arîhorî asu hoafî hondû fîfîrarîhindî ranai sesî sahûsîhî asu ahambo hîhîfîmbohûnda God ai sesî ra nafîmarand-ane.

⁴ Nga asu munguambo moatûkunî God ai nafîmarandî ra aboed-ane. Nga se ranî-moatûkunî ranahambo moaruwai-ane mbîseimboyei, nga Godîmbo hîhîfarîhorî ana, ndahûmündî.

⁵ Nga asu Godîndî hoafî sûngu sîhefî dîdîbafîfe hoafî rasûngunambo munguambo sesî ra Godîndî yangîrî tûkündîfemboe.

Timoti ai Sisas+ndi ratüpurimbo aboedi mbününgu-wamboane

⁶ Asu se ndani hoafi ra wandafi mamî ranaheimbo hoafayafi+ndürî ana, asu se Sisas Kraisi+ndi ratüpurî+yafi-randeimbi aboedi safi nîmboamboyafi. Anihondümböfe hoafi asu yamundi+fe hoafi aboedi ra se sünguaro hafi ranî+ süngu se ngin+ndi nîmandîmboyafi.

⁷ Asu se hi+ndi wataporî moaruwai ranahambo ana daboadanambo-ndowandi. Nga se Godîndi hohoanîmo ranahambo yangîrî-anîmbo yamundi+yamundi-ndowandi.

⁸ Sihefi fi yamundi+yamundi+fe hohoanîmo ndanana moanî akîdou fandîhemuni+mböe. Nga asu Godîndi hohoanîmo süngufembo yamundi+yamundi+fe ra sihefi+mbö afîndi safi fandîhemuni+mböe. Rani+moatükuni anîmbo yangîrî anîmboefi ndani+simboanî fandîhemuni asu süngunambo koadürümbo-koadürümbo yangîrî nîngombo semîndîmbo ranî+simboanî amboanî fandîhemuni raraondamboe.

⁹ Hoafi ra anihondü hamînd-ane, nga muñguambo ra anihondümböri+hind-amboane.

¹⁰ Godîndi hohoanîmo süngufembo ra ratüpurî+yefühi hüti-hütiyefi. Sapo ro yangîrî nüngumbü Godîmbo anihondümbö-rî+hurühi hi+mböyefi. Nga nindou didîyeyi ahambo anihondümbö-arî+horî ranaheimbo aboedambo-reandüreimb-ani.

¹¹ Nga se nindou ranaheimbo hoafi ra dabadürühi yamundowandürî arandî rananîmbo süngumbî+rî+hind-amboane.

¹² Ahei hi+mböahü ana se nindou akohoand-anafi, nga asu ai sihamboya aiana nindou yangîrî-ani mbîsahünî+nîmboyei, nga wanî. Nga se nindou aboedi mbumundi hamîndi nîmbafan-anîmbo, asu anihondümbö-rî+hindeimbi ai sihafi hoafi, nîngö, hi+poambofe hohoanîmo, anihondümböfe hohoanîmo asu sürühoeimbi hohoanîmo ra sihambo hoerî+hinîni hehimbo süngumbî+rî+hind-amboane.

¹³ Ro tüküfekoate-yahambe nindou hi+mböahü Godîndi hoafi hoeindo wataporîmbo-ndandühi, kîkîmî+boadöwa-ndürühi asu ahandî hoafi yamundowandürî ndandî.

¹⁴ Horombo hi+fandî-rundeimbi ai sihambo warî wamîni nandunînanî God ai ahandî hoafi hoafi+yu-randeimbi+ndî hoafi-süngu sihambo ranî+poanî ratüpurî masaganîni. Nga se ratüpurî ra mbosîndamboyafi.

¹⁵ Muñguambo ratüpurî ranahambo sihambo hoafi+mayahi ra se ndondo hi+badandî ratüpurî aboedi ra tüküfembö+hündâ tîngîrî+fondafi. Rananîmbo asu muñguambo nindou-yeyi hi+mböahü sihafi hohoanîmo ra aboedi tükümbî+feyo-wamboane.

¹⁶ Se nindou aheimbo yamundaro-wandürane, asu sihafi hohoanîmo ranane ranahambo ndondo hi+badandî. Se yaro ngin+ndi nîmbafi. Se randowandühi ana, se-anafi asu sihafi hoafi hi+mböri+yeyimbi ra muñguambo aboedambo-ndahimboyei.

5

Ngorü nindumbo didîboadöfe hoafi

¹ Se boagîrî nindumbo ngin+ndi hoafi+ndamboyafi, nga sihafi apembo hi+nîngîrowi safi didîboado-ari+worî nou-anîmbo asu ahamumbo amboanî randowapurî. Asu akohoandambo amboanî sihafi akîdambo rawaroworî nou rando didîboado-ndowapurî.

² Se n+moreh+ boag+rambo amboan+ d+d+boado-ndowandür+ s+haf+ me hondü rawarowand+ nou. Asu se yihoar+f-ambor+ambo d+d+boado-ndowandür+ sürühoeyoweimb+ hohoan+mo süngu s+haf+ reh+ hondumbo rawarowand+ nou.

N+moreh+ kaisahoabediyei hoaf+

³ Se n+moreh+ kaisahoabedi ranaheimbo aheiamboa ham+nd+ n+boadeia ndondond+worü.

⁴ Nga asu n+moreh+ ranai n+moreimb+ndowohü ahuir+hoandeimb+ndowan+ ana, n+mor+ ai boatei ahei hond+ asu asar+ ranaheimbo mb+far+he-hindür-amboane. Ran+ hohoan+mo ra God+nd+ hohoan+mo süngufe-ane, nga yamundowandür+. Asu ai n+moreh+ ranahambo ndond+hi h+bad+hündüh+ horombo moanquimarandür+ ran+ süngumbo s+mbor+ amboan+ mb+far+he-hindamboane. Ran+ hohoan+mo ran+ambo-ani God ai yifirayu.

⁵ N+moreh+ ranai nindowenihambo d+ger+ haya ai-yanq+r+ ham+nd+ n+ngombo ana, ai God+imbo h+bad+r+hü n+mb+n+mb+si ahambo fehefe ranahambo d+d+bafindo pindo nda ngomboe.

⁶ Nga n+moreh+ kai ai moan+ ahand+ fimbo yanq+r+ hohoan+moyo süngure arand+ ana, n+moreh+ ra y+f+yombo nahurai-ane.

⁷ Se an+hondumbo-r+hindeimb+ ranaheimbo ran+ hohoan+mo ra rand+hind+ mb+safan-an+imbo asu ai ranahambo süngundüh+ ngeian+ asu nindou ng+r+ aheimbo moaruwai hoaf+ndahündür+.

⁸ Nindou düdi ai ahand+ mam+s+r+ asu ahand+ fik+m+nd+ ranaheimbo-poan+imbo d+d+boado-fendür+koate-ayu ana, nindou ranai an+hondümbofe hohoan+mo ranahambo daboat+ h+h+reamboani. Nga nindou ranai an+hondümbofe-koateyeimb+ ranaheimbo ngasündearyü haya ai moaruwai ham+nd+ nüngumbui.

⁹ Kaisahoabed+ ai 60 h+mban+ ngasündeandeimb+ nindowenih+ mam+ yanq+r+ ser+m+ndoweimb+ ranahambo aboed+ hohoan+mo süngureandeimb-ane ase n+moreh+ yahurai yanq+r-an+imbo kaisahoabedi-yafe fehefembo bukambe ndür+ pefendür+amboane.

¹⁰ Ai aboed+ hohoan+moyo-randeimb-ane mb+sei-amboane. Ran+ ratüpur+ aboed+ yahuraimboanah+ hoafayah+ ai ahand+ n+mor+ ndore h+fan+mb+r+and-amboane asu nindou sem+nd+ wor+n+ambo-mb+r+eand-amboane, an+hondumbo-r+hindeimb+yafe t+n+r+ popoi-mb+r+hend-amboane, nindou t+n+r+fo tükünd+feyoan+ mb+far+hendür-amboane asu munquambo aboed+ ratüpur+ aho ra ramb+r+eand-amboane.

¹¹ Nga se kaisahoabedi akidou n+mor+ saf+ aheimbo fehefembohündambo ahei ndür+ pandowa-ndür+mboyafi. Ai hoaf+ndei+h+ an+mboya, 'Ro Krais+nd+ ratüpur+mboanefi' mb+sei hehi, asu ahei fimbo yanq+r+ ho-hoan+mundeih+ anam+nd+ ngorü semündumbo mb+sei hehi Krais+nd+ ratüpur+ ra h+n+ngi-nd+himboyei.

¹² Asu sapo ai n+n+moatükuniyo horombo hoaf+yeih+ rand+humboyef+ masei ra refekoate-aye+ ana, ai hütindeimboyei.

¹³ Asu ai ngorü hohoan+mo yar+hi ar+hünd+ ra ratüpur+koate-ndei+h+ moan+ wor+n+wor+n+ndeimboyei. Asu ratüpur+koate yanq+r+poani, nga ai bod+mondambo hahabodeih+ daboadan+ tehünd+hündür+ asu b+d+f+r+yafe moatükuni+ ranahambo sefe fehefendür+ n+n+moatükuni+ ai hoaf+koate-mbomayo ra watapur+mbor+hü ar+hünd+.

14 Rani+mbokane kaisahoabedi akidou n+morei safi aiana asukai anam+ndihü-mbeyahind-amboane asahi. Ranan+imbo n+morei wak+ndihümüdi mbund+hümbö asu ahei wori ra h+bad+hündi. Randahindan-an+imbo nindou ai ng+ri ahei moaruwai hohoan+mo hoeind+hündühi asu moaruwai hoaf+nde.

15 Nga n+morehi b+di+firi ana ai daboadi h+hiri+yahi hehimbo asu Satan+ndi süngu heimboanei.

16 N+morehi an+hondümbö-reandeimbi, n+morehi kai mam+ ahandi worambe ai-d+bombö an+ngo ana, n+morehi ranai ndonde h+badandi. Sapo n+morehi kai ranahambo ana an+hondümbö-r+hindeimbi ai ng+ri ahambo h+bad+nd+hündi ran+imbo-hünda. Nga n+morehi kai d+di+yei nindou ngorü ai-amboani h+fand+yondüri-koate-aye ranaheimbo-an+imbo an+hondümbö-r+hindeimbi ai h+band+hündür+imboyei.

H+fandi-rundeimbi nindou ai aboedi ratüpur+nd+monda ndond+hu h+bad+ihu-pur+imboane

17 Asu h+fandi-rundeimbi ai aboedi h+fandarundi rani-süngumbo ahamumbo aboed-anemo mb+sahüpurüh-an+imbo aboedi mb+fari-hehipur+imboane. God+ndi hoafi hoaf+yomo asu yamundu-rundeimbi ahamumbo rani-poan+imbo ham+ndi mb+fari-hehipuramboane.

18 Sapo nindou ahandi ratüpur+ ranahambo kaki saimbo ranahambo-hündambo God+ndi hoafi yare hoaf+yowohü yahoya, 'Burmakau ai wit hip+ri fif+ri+hendühi asu safi ded+imboe sei hehi yafambe kik+h+ndi-hüm+ndimboyei,' meho.* Asu ngorü hoafi yahoya, 'Nindou ratüpur+yurandeimbi ranai ratüpur+ rani-süngunambo kaki ndemündümbui,' meho.

19 Nindou mam+ ai h+fandi-randeimbi ranahambo papi-hoaf+ndürani ana, se ahandi hoafi h+mbori-ndamboyafi. Nga yimbuyafan+ asu ng+m+yomo ai hoaf+nd+mondan-an+imbo h+mbor+ndafi.

20 Asu h+fand+ru-rundeimbi nindou b+di+firi ai moaruwai hohoan+mond+mondan+ ana, se ranahamumbo h+fand+ru-rundeimbi-yomondi h+imboahü hoaf+ndaf+hü d+di+boado-ndowapuran-an+imbo asu h+fand+ru-rundeimbi b+di+firi ai amboani y+h+imbo-mbeyomondamboane.

Timoti ai ahand+ hohoan+mo ranahambo ndonde h+badand+

21 Ro God, Sisas Kraiss asu God kafoarepureimbi sünambeah+ndi nendi ahamundi h+imboahü s+hambo hoafayahan+ni, se randowandi masahi mam+ yahurai hohoan+mo-an+imbo munguambo nindou ndondo süngundandi.

22 Nga se yowan+ nindou God+ndi ratüpur+ ratüpur+imbohünda kafoefi h+n+ng+fimbo ra n+mehünou wari ahandi wami nandowamboyafi. Se God+ndi h+imboahü mbumundi n+ngombo h+badambo, nga ngorü ai moaruwai hohoan+moayu ra se ai-d+bo mamambe-ndafamboyafi. Nga se sürühoeimbi n+mbafi ngafi.

23 Se hoe yan+ri nd+m+nd+imboyafi, nga akidou wain hoe amboani s+hafi fur+ asu angün+ sowand+fi arandi ra far+hefe-n+n+imbohünda nd+m+nd+fi.

24 Asu nindou b+di+firi-yei moaruwai hohoan+mo ra aheimbo y+bobofekoate-yuambe weindah+ adükar+ tüküfe arandi. Asu nindou

* 5:18: Por ai hohoan+moyuhü yahuya, An+hondümbö-r+hindeimbi ai ahei h+fandi-rundeimbi+mbö kaki-napo mb+fari-he-hipur-amboane, meho. Rani-hoafi ra weindah+fembohünda ai Baiboram-beah+ndi hoafi hoaf+mayu. 1 Korin 9:8-12, Io 25:4, Ruk 10.7

bodimondi-yei ai dibomboane engoro, nga süngunambo weindahi tükündifemboe.

²⁵ Mamî yahurai-ane aboedi hohoanimo amboani weindahi tüküfe engoro. Asu bidifiri aboedi hohoanimo nimehünou weindahi tüküfekoate-ayo ra ngiri mungunambo dibo yagodo.

6

¹ Munguambo anihondumbo-rihindeimbi ngorü nindou-yei moani ratüpuriyeyi-rihündeimbimbo-yahi animboei ai ahei hifandirundüri-rundeimbi nindou ranahamumbo ahinindeihî ahamundi hoareihimbeyei-amboane. Rananimbo nindou ai ngiri Godindi ndürî asu sihefi yamundi fe hohoanimo ranahambo moaruwai hoafindu.

² Nga ratüpuriyeyi-rihündeimbi-yei hifandirundüri-rundeimbi ranai anihondumbo-rundeimbi aiyomo ana, ai yowanî randîhi hohoanimondeihîya, 'Ro mamî apodoho nahurai-aneftî, nga ro ngiri ahamundi hoafi himborindefî,' mbisei, nga wanî. Nga ai randîhi hohoanimondeihî animboya, 'Nindou ndanahamumbo aboedi fehefemböhünda ratüpurayefî nda ai anihondumbo-rundeimbi-memondamboanefî ro ahamumbo hohoanimo pararîhupurî,' mbisei. Se nimorehî nindowenihî aheimbo aboedi hohoanimo ra yamundowandürühi asu rasüngufembo ngusüfo botindowandürî.

³ Sihefi Adükari Sisas Kraisindi hoafi ai sihefimbo Godindi hohoanimo süngufembo yamundeamunî arandi. Asu nindou ngorü ai yamundi fe hoafi ra hinîngîre haya ranî-poanîmbo hoafi yamundareandürî ana, nindou ranai ahandi hohoanimo ranahambo yangîr-ani afîndî hohoanîmoyuhü hoafi himborîkoate-ayu.

⁴⁻⁵ Aiana fifirife-koate nindou nahurai-anemo. Nga ai ninî akîdumbo ndürî asu ninî kaboadîhumbo yaho hefe hoafinambo simborî-simborîmbo-anemo mamîkari hohoanîmoemo. Ranî hohoanîmo ranî-süngumboane ndanî hohoanîmo tüküfe arandi: Nindou ngorümbö moaruwaimbofi, simborî-simborî, tirîfoefî hoafi, ngusüfoambe nîmbîyo asu hoafinambo simborî-simborî, munguambo hohoanîmo ra tüküfe arandi. Nindou rasünguru arundi ana, ahamundi hohoanîmo ra mamîkari-rapurühî moai akîdou amboani hoafi hondü ra wudîpoaporu fifirundi. Ai Godîmbo süngufe hohoanîmo ana aboedi napo semîndî nafîmbai yahomo houmboanemo.

⁶ Anihond-ane, sihirî Godindi hohoanîmo sünguarîhundî ana, asu ninî-moatükunî God ai sihefimbo semunî arandi ranahambo hîhîfi-hîhîfiyefühî aboedi napo nahurai sahumindefî arîhundî.

⁷ Sihirî fifirîhumboanefî, sihefimbo sihefi boagîrî ai wakîrî-hümündimunî simboani moai ninî-moatükunî sahumindefî hoahumbo-yefîpöandî tükümehundî. Ranî süngumboane asükâ yîfayefî amboani ngîrî ninî-moatükunî ndahumindefî ngefî.

⁸ Nga sesi hoearî napo sihefimbo engoro ana, ra ndear-ane mbîsefimboane.

⁹ Nga nindou ai kaki-napo afîndî semîndîmbo hohoanîmoayeyî ana, ninîhondî andürambe pîrayo nahurai randahimboyei. Ai afîndî moaruwai moatükunî refembo hohoanîmo-ndeimboyei asu ranî hohoanîmo rananîmbo aheimbo mamîkari-ndandürîmboe. Ranî süngunambo-anîmbo ai moaruwaimbo-ndahimboyei.

10 Kakimbo hohoanimo pefe ana moaruwai hohoanimo afindi rana-handi nimindih-ane. Nindou bidifiri ai kaka afindi semindimbo hohoanimoyeih anihondumbofe hohoanimo hinjigirihinduh afindi hamindi tjiirifo masahumundi.

11 Nga Timoti, Godindi nindou-anafi, nga se rani-hohoanimo ranahambo feboawandi. Nga se mbumundi hohoanimo, Godimbo sungufe hohoanimo, ngusifo pefe hohoanimo, tjiirifo tukufeyoani moanane yaho nginindi nngombo hohoanimo, asu himboari hoafenduh hohoanimo munguambo ra se sungundandi.

12 Nindou Kraisimbo anihondumboariri ana, sapo nindou napo semindi-mbohunda pipayomo nahurai-ane. Ranimbo-hundamboane se aboedi pipindafi ngafimbo yangiri koaduru-koadurumbo nngombo ra ndowandifi. Se nimorehi nindowenihimbo shafi anihondumbofe hohoanimo ranahambo hoafi-mayafinduri ranimbo God ai shambo hoafiyumboani yangiri koadurumbo nngo rani semindimbohunda.

13 God ai munguambo moatukunimbo yangiri nngo sai arandi asu Sisas Kraisi ai Pondius Pairatindi himboahu nngumbo anihondumbo fifirifoare hoafimayu ahafandi himboahu shamboya ndahurai randowandi asahi.

14 Shambo refembo hoafimayo ra hutikoate-ndafihu wudipoapondo yando ngafi Adukari Sisas Kraisi ai kuduan rananimbo asu jgiri hoafi yagodo.

15 Ai weindahi tukufemboayu ra God ai ahambo tukufembo hoafimayu rani-sungu tukundifimbui. God aiana aboedi yangiri nngumb-ani asu ai mamani mungu-moatukuni hifandarandi. Aiana munguambo bogori nindou-yei bogori hond-ani asu hifandi-rundeimbi-yomondi Adukari hond-ani.

16 Ai mami yangiri-ani yifio-rakoate-ayu. Aiana si afindi peyoani ranifih-ani anungu, nga rani-fikimi nindou mami ai-amboani jgiri ngu. Nga asu nindou mami ai-amboani moai horiri asu jgiri hondiri. Ranimboane munguambo si shiri ahambo hohoanimo-ndihuran ai munguambo nginindeimbi-mbiyu-wamboane, nga anihond-ane.

17 Nindou hifi ndanihundambo napo afindeimbi ranaheimbo hoafindafinduri ai yowan borindeimboyei. Ai nimehunou moaruwaiyorangeimbi napo ranahambo jgiri anihondumbo-ndihindi, nga yowan. Nga God ai shefimbo hihifi-hihifimbohunda aboedi moatukuni saimuni arandi ranahambo animbo anihondumbo-ndihurimboane.

18 Napo afindeimbi ai aboedi hohoanimonduh aboedi ratupuri afindeimbi-mbiyu-wamboane asu sai-randeimbi-mbiyu-wamboane.

19 Ai rasunguarihindi ana, aheimbo sungunambo farihembo napo gugurihinduh nahurai-ane aiana sungunambo yangiri nngo hondu ra ndahumundimboyei.

20 Timoti, se God ratupuri shambo masendi ra wudipoapondo hibadandi. Munguambo nimindi fifirife-koate hoafi ranahambo daboadanambo-ndowandi. Nindou bidifiri ai tikarihi hehi hoafiyehi seiya, 'Hoafi nda nimindi fifireandeimbi hoaf-ane,' mbiseimboyei, nga se hoafi ranahambo himbori-ndamboyafi.

21 Nindou bidifiri ai rani hoafi rani-sungurihinduh anihondumbofe hohoanimo ra hinjigirihimboane.

Godindī moanī hipoambofe hohoanimo ai se-dibo mbeyangoro-
wamboane.

2 Timoti

Pas yimbu Por ai Timotimbo sürü papimarandi

Por ai Timotimbo pas sürü papimarandi

1 Ro Por-anahi. God ai ahandihoari Sisas Kraisindi hoafi semindi horambo kamafoareandiri. God ai wambo nindou Sisas Kraisimbo anihondumbo-rihinda yangiri koadürü niḡgoweimbi saimbo horombo hoafimareandi ranahambo wataporimboyo-rambohünda koamarihendiri.

2 Timoti, se wandi nimori hondü nahurai-anafi, ro sishambo pas nda sürü paparihandi. Ape God asu shefi Adükarisi Sisas Kraisi ai sishambo aboedi hohoanimo-ndinanihöhi hipoambo-ndineanina ḡgusüfoambe afure kümbearo-amboane.

Sihiri yowan aboedi hoafi hoafimbo amoanḡgi-yopoani

3 Ro Godindi himboahü hüti-koate ahandi ratüpuri ratüpuriya arihandi wandi amoa mamani amboani rani-süḡguarihindi nou. Ro sirihö asu nimbokoani sishambo hohoanimo-yahanhöhi Godimbo hihifirihöhöhi didibafiyaeando arihandi.

4 Asu se wamböhünda aranimayafi ranimbo hohoanimoyahanhöhi ro sishambo hoeifenimbo afindi hohoanimoayah. Ro asukai hoeindihelanhöhi rananimbo hihifirihöhöhihöndamboyahi.

5 Ro sifahi Kraisimbo anihondumbofe hondü ranahambo asukai hohoanimoayah. Sifahi asari Rois asu sifahi me Yunisi ai weyangurühi anihondumbo-rine marinand, ḡga ro yarihe anihondumbo-arihendi sifahi anihondumbofe hohoanimo amboa ahafe nahurai-ane.

6 Ranimbo-hündamboane sifahi hohoanimo botariheanini. Ro wandi wari sifahi mbirowami manandihendi ra God ai sishambo rani-poanimbo ḡḡinihö masaganini. Rananimbo sifahi ḡḡinihö ranai hai pipirowanda ahoro nahuraimbeyowa sahehea.

7 Sapo God ai shefimbo Yifafi masemuni ra yihimbo saiyamunirandeimbi-yopoani, ḡga wani. Yifafi ranana shefimbo ḡḡinemandimunaninindou ḡgorümbo ḡgusüfo pefe asu shefi hohoanimo ndöfe hifandimboyo hohoanimo ra masemuni.

8 Ranimbo-hündamboane se shefi Adükarindi hoafi hoafimbo amoanḡgihöndamboyafi. Asu se wambo amoanḡgihöndamboyafi, ḡga ro ahandi ratüpuri-mbohünda karabusi-meheand-ane. ḡga se Godindi-mayo ḡḡinihö raniambo Aboedi hoafi bokari-hefembohünda ro-dibo tḡḡirifondemboane. God ai ranimbo-hündamboyo ḡḡinihö sayamuniarandi.

9 Asu ai aboedamboreamuni mbura ahandi sürühoeimbi nindoumbore kafaore hiniḡḡimareamuni. Ai ramareandi ra sirihö aboedi hohoanimo-mayefamboyopoani, ḡga wani. ḡga ranana horombo hondü God ai hifi sünü nafi-koateyu-ambeyo Kraisindi süḡgu aboedi hohoanimo-memuna ahandi nindoumboyahu tükümehundi.

10 ḡga asu hapondani ana Sisas Kraisi shefimbo aboedambo-reamuneimbi ranai ndeara weindahi tüküfimboani. Asu ahandi ratüpuri süḡgu Godindi nindoumbö aboedi hohoanimo amboani weindahi

tüküfemboane. Sisas Kraisi ai yifindî nginindî hifinambo-mareanda yifi ai nginindîkoate-ane. Asu ahandî aboedî hoafi raninambo munjuambo nindou ai yifikoate yangiri koadürümbo-koadürümbo ninjombo ra weindahî-mareandî.

¹¹ Ai wambo kamafoareandîri aboedî hoafi wataporimboyo, Kraisindî hoafi semindî ho, asu nindoumbo Godindî hohoanîmo yamundîfe raraom-bohünda.

¹² Ro tinjirifo asahamindîhî aboedî hoafi hoafiya arîhandî ranimbo-hünda, nga ranahambo ro moai amoanîngiyahî. Sapo ro Nindou anihondümbö-arîhinî ahambo fifirîhinî. Asu ro fifirîheandî ai wambo ranî ratûpurî masendî ra hîbada ngumbo Sisasindî adûkarî si ra tükündîfemboe.

¹³ Ro yamundî-marîheandî hîmborîmayafi ra aboedî sisamî nahurai-ane asu se mamî yahurai nindoumbo yamundowandûri ndandî. Ranîmboane se Sisas Kraisimbo anihondümbö-ndîworühî ngusüfo pandoworühî asu ranî-hoafi yamundo ndandî.

¹⁴ God ai aboedî hoafi sîhafî warîhümareandî ra aboedî moatükun-ane, nga se wudîpoapondo hîbadandî. Yifiafî Aboedî sîhefî fiambe amaro ranai fandîhenînimboe ranî ratûpurî ra hîfandîmbohünda.

¹⁵ Se fifîrowandî munjuambo nindou Esia hîfîhündî ai wambo hîningî-marîhindîri. Asu Figerus weimbo Hemogenes amboanî hîningî-marîneandîri.

¹⁶ Ro didîbafêheandî Adûkarî ai Onesiforus ahandî aborüdî babîdîmbo hîpoambo-mbîreandûr-amboane. Ai wambo karabusambe-ani yahu amoanîngîkoate süni hoeireandîri randanî ngusüfo aboedî kürîhe marîhî.

¹⁷ Ai süfumbo Romohü wambo tinjirîfoyuhü kokorandîrimbo asu sünguna hoeimareandîri.

¹⁸ Ro didîbafêheandî Adûkarî ai Godindî yîbobofe si tüküfe sîmboanî hîpoambo-mbîrir-amboane. Se fifîrowandî Onesiforus ai ro Efesusîhü karabusîyaye nîmarîhambe wambo fehefe-ndîrimbohünda afîndî ratûpurî ratûpurîyu marandî.

2

Timoti ai Kraisindî ratûpurî wudîpoaponde ratûpurîmbiyu-wamboane

¹ Asu wandî nîmorî Timoti, munjuambo si Sisasindî-mayo aboedî ho-hoanîmo ranai sîhambo nginîmbî-ramîndînin-amboane.

² Asu yamundîfe hoafi ro nindou afîndî-yei hîmboahü wataporîmbo-marîhandî ra se hîmborîmayafi. Ranî hoafi ra nindou Godindî hoafi anihondümbö kîkîhî-ründîmondeimbî ahamundî warîhündowapurî. Rananîmbo asu ai asûkai nindou bîdîfîrambo yamundî-mbîrundûr-amboane.

³ Se Sisas Krisindî ami aboedî nahuraimbondafö nîmbafî. Rananîmbo se ro-dîbo tinjirîfo ra ndahoamînde-mboane.

⁴ Se ami-yomondî ratûpurî fifîrowandî, sapo ai amimboyafu ratûpurayomo ra ngîrî ngorî ratûpurî ndowandümo, nga wanî. Aiana moanî ami ratûpurî ranî yangîrî ratûpurî-ndîmondanî ahamundî bogorî ai ahamundî ratûpurî ranahambo aboed-ane mbeyahua mbîsîmo hou ranî yangîrî ratûpurî-ndîmboemo.

5 Asu nindou ai napo semindimbo pipi ranambe pipayu ana, pipi ranahandi ahini ra süngundeandi. Ai ra süngufekoate-ayu ana, ai pipimayu ranahambo napo semindimboayu amboani ngiri ndemüdu.

6 Nindou nümbürambe manğiri hifireandühi tñirifoayu ai-boatei bidifiri sesi ra yimunguri-mbiramüdu-wamboane.

7 Hoafi nda ro hoafimayahimbo se hohoanimondafi, nga Adükari ai sihafı hohoanimoambe horindea-ninimbui. Asu rananimbo se hoafi ranahandi nimindi ra wudipoapondo fifirindo-wamboayafi.

8 Se hohoanimondafi fifirindowandi Sisas Kraıs yifihündi botimefiyu ranana Defit, Israeri-yafe adükari bogorindi sirambeahind-ani. Ranimboane aboedi hoafi ro wataporimbo-arıhandı ranahambo hoafayahi.

9 Ro aboedi hoafi hoafiya marıhandı ranımboyo nindou ai wambo moaruwai nindou-ani yahomo houmbo mamıkarambo tñirifo saundiri mburümbo karabusı-marundiri. Nga Godındı hoafi ranana ngiri karabusındıfeyo.

10 Ranimbo-hündamboane ro hohoanimo nginındı kürıheandühi munğambo tñirifo ra asahamındıhi nindou God ai wand-aneı yahundüreimbi ranaheimbo fehefe-ndürımböhünda. Ranımboanahi ai-afoanı Sisas Kraıs ai aheimbo aboedambo-ndeandıra ai-dıbo koadürümbo-koadürümbo himboamupuimbo-randeimbi kapeihü mbınımböeia sahehea hohoanımoayahi.

11 Sihiri hoafi nda anıhondümbo-ndıhumboane:
Sihiri ai-dıbo yıfayefı ana,
asukai sihiri ai-dıbo yanğiri nımboemboyefı.

12 Sihiri ai-dıbo tñirifo asahumındefı ana,
asu sihiri ai-babıdımbo bogorımbondahu hıbadıhumboyefı.

Nga asu sihiri ahambo daboadı hıhırarıhurı ana,
ai sıhefımbo daboadı hıhırındı-ndeamunümbui.

13 Sihiri ahambo süngufımbo hoafıyefı mburıhumbo
asu süngufekoate-ayefı anası,
asu aiana ahandı hoafımayu ra süngundeambui.

Aiana ngiri ahandı hohoanımo ra ngorü-süngundeandi, nga wani.

Timoti ai Godındı ratüpuriyombo tñirıfombıyu-wamboane

14 Se nımorehi nindowenihı ranaheimbo ranı hoafi ranahambo hoafındafındürı nda ngafı. Asu Godındı himboahü se aheimbo ahini hoafındafındürı ai ngiri hifinındı moatükunı ranahambo hoafınambo simborı-sımborındeı. Ranı-moatükunı ranana nındoumbo famandıheiri-poanı, nga nındou himborayei ranaheimbo moaruwaimbo-ndearümboe.

15 Se Godındı ratüpuriyo-randeimbi nındoumbofe tükufembo tñirıfondafı, rananimbo God ai sıhafı ratüpuri ra aboed-ane yahomböhünda. Rananimbo se Godındı ratüpuriyafı-randeimbi amoanıngıkoate-ndafühi ahandı hoafi wudipoapondo yamundo-wandürımboyafi.

16 Se Godındı hohoanımo süngufekoate hoafi rani-fikimı ngamboyafi, nga yowanı. Sapo hoafi moaruwai ranai ana nındoumbo Godındı süngufe anğunı ndemındındürı ngomboe.

17 Sapo hoafi ranana masime moaruwai hamindi adukari tükefeyo nahurai-ane, nga rananimo nindoumo moaruwaimbo-ndeamboe. Sapo Himeneus weimbo Firetus rawefine marinandi nou.

18 Nindou nahurai aiana hoafi hondü ra hiniŋgiri-neambo anafandi, sapo ai hoafiyafandühi safaniya, 'Sihiri ana yifihündi botimahundane, ranimo wambo asu ngiri sünggu yifihündi botindahündi,' safan arinandi. Ranane hoafi ranai bodimondi-yafe Godimbo anihondümböfe hohoanimo ra moaruwaimbo-reandüri arandi.

19 God ai Kraisindi nendi nginemindimbo-hünda Krai kambohoani nahurai mafondiri. Kambohoani ranifihü sürü nda apeniŋgo: 'Adukarai ai ahandi nendambo ndore fifirea-ndürimboani.' Asu ngorü sürü amboani nda 'Muŋguambo nindou ai seiya, "Ro Adukarind-aneft," asei ranai ana moaruwai hohoanimo ranahambo daboadi hihiri-mbiri-hind-amboane.'

20 Adukari worambe gor asu sirfa raninambo hipiri nafirühi masihendi. Gor sirfa raninambo yanggiri-yopoani, nga nim asu hifi raninambo amboani nafimarihündi. Rani-moatükuni ra bidifiri ranipoanambo ratüpurimboyo asu bidifiri mamikarambo moatükuni ratüpurimboyo.

21 Ranimoane nindou düdi ai rani mamikarambo hohoanimo ra hiniŋgireandühi Godindi himboahü aboedayu ana, ai ranipoanimo ratüpurimbo hipiri nahurai nüŋgumbui. Ai Adukarindi yanggiri nüŋguhü asu ahambo fandihirühi aboedi ratüpurimbo yanggiri nafiramindi niŋgo marand-ane.

22 Nga ranimoane se nindou hoarifambori-yafe moaruwai hohoanimo ranahambo feboawandi. Nga se mbumundi hohoanimo, Godimbo anihondümböfe hohoanimo, ngüsüfo pefe hohoanimo, ngüsüfo afurife kife hohoanimo, rani hohoanimo-animo ndowandifi. Nindou didiyei Godindi himboahü sürühehi-ndeimbiyei asu Adukarindi ndürinambo didibafiyahi arihündi ai se-babidimbo rani hohoanimo süngundihindi.

23 Asu se nindou ngüsüfo hohoanimokoate hoafi ngorü-süŋgu ngorü-süŋgu-rihündeimbi ranahei fikimi ngamboyafi, nga yowan. Nga se fifirowandi hoafi yahurai ranana hoafinambo simbori-simbori tüküfe randühane.

24 Asu Adukarindi ratüpuriyu-randeimbi ana ngiri hoafinambo simbori-simborindu, nga wani. Nga ai nindou muŋguambo afure hohoanimoyuhü ndore yamunde-randeimbiyu haya himboari-yanggiri hifandi-randeimbimbiyu-wamboane.

25 Adukarindi ratüpuriyu-randeimbi ai himboari hoafendinduhü, nindou mami hohoanimo süngufekoate-yeimbi ranaheimbo yamundeandüri. Rananimo God ai ahei ngüsüfoambe hihirareandüri ana, anihondü yamundife hoafi ra himbori-ndeimbiyei.

26 Nindou yahurai ranana Satan ai aheimbo ahandi andürambe masemündündüri ahandi hoafi süngufembohünda. Nga ai hoafi hondü ra fifirarihindi ana, Satanindi andüri ra hiniŋgirihi moanambühi aboedambo tükündahimbiyei.

3

Bidifiranambo si tüküfeyoambe ana nindou ai moaruwai hohoanimo-ndeimbiyei

1 Se fífrí+híndí bídífríranambo si akímí tüküfembo-yoambe ana tíñí+ífo afíndí tükündí+femboe.

2 Nímboe sapo nindou ai ahei fimbo yanggírí hohoanímondeihí, kakímbo yanggírí hohoanímo pandí+hímboyei. Ai ahei fimbo yanggírí boríndeihí asu ngorú nindoumbo hohoanímo-koatendeihí nindou bodímondambo tírífoefe hoafíndeihí, ngírí ahei boagírí+yei hoafí hímboríndeí ndúhündí. Ngírí nindou ranaheimbo híhí+fíndí+hündürí asu ai Godíndí hohoanímo süngufekoate-ndeimboyei.

3 Ai ngírí nindou bodímondambo hohoanímondeí asu ngírí nindoumbo amboawiyéí mbísei. Nga ai daboadaní nindou ngorúmbo amongoní hoafíndeimboyei, asu ngírí ahei fí wudí+poapondíhí híbadí+hündí, nga ai hípoambofe-koatendeihí níne aboedayo ra moaruwaimbo-ndí+hímboyei.

4 Asu ai ahei ngunindambo amboaní hohoanímo-koatendeihí moaruwai moatükuní randí+hímboyei. Ai hohoanímoyo hoeífekoate ratúpurí-ndeimboyei. Ai hohoanímo-ndéihí+ya, roana bogorí nindou-aneí mbísei hehí Godímbo hohoanímokoate hífí ndaní+hündambo híhí+fí-híhí+fí hohoanímo yanggírí hohoanímo-ndeimboyei.

5 Ai Godíndí hoafí ra fí yanggírí süngundí-hímboyei, nga ahandí ngíníndí adükarí engoro ra ngírí fífrí+ndí+híndí. Se nindou yahurai ranahei fíkímí ho-poaní, nga yowaní.

6 Nindou yahurai aiana nímórehí híhíndí hohoanímoyeimbí moaruwai hohoanímoyeí arí+hündí ranahei worínambo ho ahei hohoanímo ngorú-süngufe hífandímbo ranímboane nafí kokoarundí. Moaruwai hohoanímo ai ahei ngusúfambe botíreandúra raní hohoanímo ra refembo hohoanímoyeí arí+hündí.

7 Asu nímórehí ranai símborí yamundí+fe sahümündí arí+hündí, nga ai ngírí Godíndí aníhondú hohoanímo ra fífrí+ndí+híndí.

8 Horombo Sanes weimbo Sambres ai Mosesíndí hoafí daboadí híhírí+maríneandí raní-süngumboane hapondaní amboaní aníhondú hoafí rana-hambo daboadí híhírí+rarundí. Ranane ahamundí hohoanímo ranai mamíkarí+yomondúhí asu ahamundí Godímbo hohoanímo ra moanane.

9 Nga ahei raní hohoanímo ra ngírí adükarí tükündí+feyo, nga waní. Muñguambo nindou ai hoeíndí+híndaní ahamundí hohoanímo ai mamíkarí-ndapurímboe sapo horombo Sanes weimbo Sambres rameí+neandí nou.

Timoti ai Godíndí hoafí ngíníndí kíkíhímbí+ramüнду-wamboane

10 Nga seana wandí yamundí+fe, hahabodí maríhandí asu wandí hoahoango ranahandí nímíndí ra fífrírowandúhí süngumarowandí. Ro Godímbo aníhondúmbo-rí+hínúhí ngorú nindoumbo afurí+he hohoanímoyahandürí asu nindoumbo ngusúfo parí+heandürúhí tíñí+ífo tüküfeyowaní moanane sa ngíníndí nímboá maríhandí ra se fífrírowandí.

11 Sapó ro Andiok, Aikoniam asu Rístra ngoafí+hü nindou ai wambo moaruwaimbo-rí+híndí+rúhí asúbúsi masehündí ra se fífrírowandí. Ro raní ngoafí+hü tíñí+ífo masahamíndí+hí+yosí, nga Adükarí ai famaríhendí+ra aboedambo anímboahí.

12 Aníhond-ane, muñguambo nindou Sisás Kraísí díbo nímboadeimbo Godíndí hohoanímo sünguarí+híndí ana, nindou ai aheimbo moaruwaimbo-ndí+híndürí+mboyei.

13 Nga nindou moaruwai Godíndí hoafí fí yanggírí süngurundeimbí ahamundí hohoanímo ranai ngó-ngombo moaruwai hamíndí+ndí+mboe.

Ai nindou biḍifiri-yei hohoanimo mamikari-rundürü-anemo, nga asu ahamundi hohoanimo amboani mamikarapurü.

¹⁴ Ro sihambo hoafehanini, se hoafi himboriyafi mbura anihondumbo-
arowandi rani yangiri süngundo ngafi. Hoafi ra anihond-ane, sapo
nindou düdi sihambo yamundi-marihinini ranaheimbo wudipoaporo
fifrowandüri.

¹⁵ Asu se fifrowandi sapo se nimori akidouyafambe hafimbo sihambo
hohoanimo aboedi saimbo Godindi hohoanimo paiaroweimbi buk rani-
boatei fifrimarowandi. Buk rananimo hohoanimo aboedi daganinani
Sisas Kraimbo anihondumbo-ndi worani asu God ai sihambo aboedambo-
ndeainimbui.

¹⁶ God ahandi bukambe hoafi ra weindahi-mareandi. Asu ya-
mundifembo, moaruwai hohoanimo nafuimbo, hohoanimo didiboado-
fembo asu mbumundi hohoanimo süngufembo yamundife-mbohündambo
hoafi ra aboed-ane.

¹⁷ Rananimo nindou didiyei Godindi hohoanimo sünguarihindi ranai
aboedi ratüpurü ratüpurü-mbohünda ndorühi fifrihimboanei.

4

Timoti ai Godindi hoafi hoafimbo nginindi mbününgu-wamboane

¹ Sisas Krai ai weindahi kudianü asu ahandi nginindi hifandarandi
ra tükündifeyoani ai yangiri ni boadeimbi asu yifeyeimbi ra
yibobondearümbui. Ahandi asu Godindi himboahü ndanahambo sihambo
ahani hoafehanini.

² Se aboedi hoafi ra bokariefembo nginindi nimbafi. Nindou ai
himborindeianü asu wanindoanü ra se bokandihao ndandi. Nin-
dou ai ahei hohoanimo moaruwai hoeifembohünda hoafindafindüri.
Ai moaruwai hohoanimo-ndeianü se nginindi hoafindafindüri. Ahei
ngüsüfoambe kiki-mo-boadowandüri. Hinngirou hoafindafindürühi
wudipoapondo yamundowandüri.

³ Himboriyafi, süngunambo ana nindou ai hoafi hondü ranahambo
himborikoate-ndeimboyei. Rananimo ai nindou afindi aheimbo ya-
mundife-ndürimbo kokondi hü-purimboyei ninü hoafiyü ai himborimbo
hohoanimoyeimbi ra yamundife-ndürimbohünda.

⁴ Rananimo hoafi hondü ra hinnginidühi hehi moani hoafi yangiri ra
süngundihimboyei.

⁵ Nga se muñgumbo si wudipoapondo hohoanimondafi se tinirifo
ndowandüfi asu nindoumbo aboedi hoafi ra wataporimbo-ndandüri. Asu
Godindi ratüpurü ra se anihondumbo hamindi ratüpurindafi.

Por yifimbo akim-ani

⁶ Wandü yangiri niñgo ra Godimbo sesi saimbo nahurai-ane, nga ndeara
wandü yifimbo ra akim-ane.

⁷ Ro aboedi hamindi yifariya, yangiri niñgo semindimbo ra pipimayahü
ranane ro pipi moendifemboyo-wamü tüküyaheandühi wandü Godimbo
anihondumbofe ra kikihari-hamindihü.

⁸ Hapoana napo pipambe horombofe hefe semindimbo ranai yangori
hifandarandi. Napo ranana ndahurai-ane. Adükari ai wambo mbu-
mundü nindou mbüsümbui. Adükari ai mbumundi hohoanimo süngü
nindou yibobore arandi sapo ahandi adükari yibobofe si ra tükündifeyoani

napo ra wambo ndendri mbui. Ai wambo yangiri yopoani asendri, nga nindou munguambo didiyei ahambo weindahi tukundifiyuan hoeifimbo himboyeih amarei ranaheimbo amboa.

Timoti ai nimehounou Porimbo sowana mbusunu-wamboane

⁹ Se wambo sowana nimehounou sinimbo tinirifondafi.

¹⁰ Demas ai hifihundi hohoanimo sungufembo afindi hohoan moyuhu wambo hinngireandri haya Tesaronaika ngoafinambo mahu. Kresens ai Garasia hifina mahu asu Taitus ai Darmesia hifinambo mahu.

¹¹ Asu Ruk mam yangiri ani ro-dibo anungu, ranimbo-animbo dugufihu Mak ndowarindifi dugufi. Rananimbo ai wandi ratupuri ra farihendri haya ratupurimbiyu-wamboane.

¹² Nga Titikusimbo ana Efesusinambo koamarhehina mahu.

¹³ Asu se asuhifi ana, wandi ngisihari hoeari war hoandari Troas ngoafihu Karpusindi worambe masiheheandi ra ndowandifi dugufi, asu buk amboani kapeih. Sapo buk ninihondi hoearinambo nafiyoweimbi-mayo ra.

¹⁴ Areksander napo bras kapanambo nafira-randeimbi ai wambo afindi moaruwaimbo-mareandri. Ranimbo-hunda sungunambo Adukari ai simbori ahambo moaruwaimbo-mbirir-amboane.

¹⁵ Nga se-amboani nindou ranahambo-animbo hibadambo. Nga ai-ani yihoefi hoafi hifinambore arandi.

¹⁶ Weangurui ro kotambe simbori hoafimayahi ra moai nindou didai-amboani farihendri, nga munguambo nindou ai hinngi-marhindri. Nga God ai aheimbo amboawiyei mbeyahuamboane.

¹⁷ Asu Adukari ai ro-dibombo nungumbo nginindi masendra ro aboedi hoafi ra Suda-yafe ndifo ranaheimbo didiboadondihe wataporimbo-ndihamboyahi. Raniyo God ai wambo niambeahindi ninihondi raion yahamonindi humarhendri.*

¹⁸ Mam rani-sungumboane Adukari ai wambo nindou moaruwaimbo-fembo hohoanimoaye ranambeahindi aboedambo-ndeandrimbui. Rananimbo ai sunambe nginindi hifandarandi ranambe aboedambo ndemundundri gafumbui. Koadurumbo-koadurumbo ahambo aboed-ani mbisefimboane.

¹⁹ Asu se wandi hihifi hoafi Prisira weimbo Akwirambo asu Onesiforusindi worambeahindi aheimbo hoafindafi.

²⁰ Erastus ai Korin ngoafihu awi mbanungu. Trofimius ai angunimbomayua Muretus ngoafihu hinngi-marhin.

²¹ Asu se wambo sowanambo sifombo tinirifondafi ngisihari tukufekoate-yoambe. Yuburus, Pudens, Rinus, Krodia asu munguambo anihondumbo-rihindeimbi ai shambo hihifi hoafi koararhehin.

²² Adukari ai se-dibo mbinungu-wamboane. Nga asu ahandi moani hipoambofe ai se-dibo mbeyangoro-wamboane.

* **4:17:** Nda kafoefe hoaf-ane. Raion ai nindou bidifiri mbura arandi. Kafoefe hoafi nimindi ra Porimbo tinirifo tukumefeyowa yifimbo yangirimayu, nga God ai ahambo mafarheira aboedambomefiyu.

Taitus Pas Por ai Taitusimbo sürü papimarandi

¹ Ro Por Godindî ratüpurîya asu Sisas Kraisindî hoafi sahamindî harihandeimb-anaheî. God ai nindumbo wand-anei yahu-ndüreimbî ranaheî anihondümböfe ra nginemindî-ndürimbo asu Godindî mbumundî hoanimo fifirife süngufembohünda kafaore hinngi-mareandür-ane.

² Anihondümböfe asu fifirife ranahandî nîmîndî ra yangîrî koadürü-koadürümbo nîngombo ranahambo himboayefî ranane. Horombo hîfî nafîkoate-yuambe God tîkai hoafîkoateyu-randeimbî ranahambo horombo hoafimareandî.

³ God ai yifîrimayu rasimboanî ai ahandî hoafi ra weindahî-mareandî. God sîhefîmbo aboedambo-reamunî-randeimbî ai randowandî yahuhü wandî warîhü hoafi ra masîhenda ro ahandî hoafi-süngu randowandî bokarîhehe arîhandî.

⁴ Taitus, ro sîhambo pas nda sürü paparîhandî. Sîhehî mamîndîhündî anihondümböfe hohoanîmo ranînambo wandî nîmorî nahurai-anafî. Nga Ape God asu Sisas Krais aboedambore-randeimbî ai moanî hîpoambofe asu ngusüfo afurîfe kife hohoanîmo mbîsabînanî-amboane.

Taitusindî ratüpurî Krit airanîhü

⁵ Bîdîfîrî ratüpurî moendîfe-koate anîngo ra moendîfe asu munguambo adükarî ngoafîhü anihondümbö-rîhindeimbî hîfandîmbo nindou kafaefe hinngî-fembohünda horombo hoafîmayahî süngu ro sîhambo airan Krit ranîhü hinngî-marîheanî.

⁶ Hîfandî-randeimbî nindou ranai nindou-yei himboahü mbumundîndu haya nîmorehî mameimbîndu. Asu ahandî nîmorî amboanî Kraismbo anihondümbö-mbîrîhind-amboane, nga ai yowanî boagîrî-yei hoafi amboanî hîmborîkoate-ndeimboyei.

⁷ Se fîfîrowandî, anihondümbö-rîhindeimbî hîfandî-randeimbî ai Godindî ratüpurîyu-randeimb-ani. Ranîmboane asu ahandî hoahoango ra aboedîmbeyo-wamboane. Ai ngîrî moaruwai hohoanîmo ahei himboahü randeanda hoeindîhindî asu ngîrî afînd-afîndîndu. Asu ai ngîrî ngusüfoambe nîmai hüfîndu. Asu ngîrî bia ndümündü haya afînd-afîndîndu ndandî. Ai ngîrî nindou harîndu asu ngîrî kakî napombo semîndîmbo hohoanîmondu ndandî, nga yowanî.

⁸ Ai nindou ngorü ngoafîhündî ahei ranaheimbo worînambo-mbîreandür-amboane, nga asu ai aboedî hohoanîmo ranî yangîrî hohoanîmondühî süngumbîreand-amboane. Nga ai aboedî dîboadorîhoei nüngumbo Godindî hohoanîmo ranî yangîrî hîfandîmbîrand-amboane. Asu ai ahandî fi mungu ra wudîpoapore hîfandîmbîrand-amboane.

⁹ Nga asu ai anihondü hoafi yamundî-marîwurî ra kîkîhî-mbîramündu-wamboane. Rananîmbo asu ai nindou bîdîfîrambo yamundî-ndeandürîhî, ahei ngusîfoambe kîkîmîmbo-foareandür-amboane. Asu yamundîfe hoafi aboedî rananîmbo nindou ai anihondü yamundîfe hoafi mbaharîhehindî ranaheimbo ai ndore hoafîmbiyundür-amboane. Rananîmbo asu ahei moaruwai hohoanîmo ra yarîhi hoeimbîrîhind-amboane.

Krit nindou ai afîndî tîkai hoafîmb-anei

¹⁰ Yini, nindou afindi ai hoafi mbahibadi-rihoundeimbi aningomo, nga moani hoafi yangir-anemo, asu nindou aheimbo tikarhou wosihofori hoafiyomo-rundeimb-anemo. Nindou afindi ai rawarundi ra ai Suda-anemo, nindou fi-hoeari karu tirihomo-ndeimbi-yomondi mamisir-anemo.

¹¹ Nindou yahurai ai hohoanimo yamundarundi ra sihiri ngiri randihundi. Ranane asu nindou bidifiri mam worambeahindi, ranaheimbo ngusifo mamikararundi kak semindimbohunda. Ranimboane se nindou yahurai-yafe yafambe ra kikihindapundifi.

¹² Horombo Kritihundi fifireandeimbi ahandhoari hoafiyuhü yahuya, 'Kritihundi aiana tikai hoafiyei arihundi. Ai nimatebeahindi ninihondi moaruwai nahurai ratupurimbo yiboarukoyeih afindi sahüsi arihundi,' mehu.

¹³ Rani hoafi ra anihond-ane. Ranimboane se aheimbo nginindi aboedi hoafindafinduri. Rananimbo asu Adukarimbo anihondumbofe ra nginindimbeyo-wamboane.

¹⁴ Rananimbo Suda-yafe hürütühoafi yangiri asu nindou ai hoafi hondumbo daboadi hihirarihindi ranahei ahini hoafi ranahambo ngiri hohoanimondei.

¹⁵ Nindou didiyei ahei hohoanimo sürühoeimbayo ana, asu ranaheimbo muŋguambo moatükuni sürühoeimb-ane. Nga asu nindou ai moaruwai hohoanimoayei ra moai Kraimbo anihondumbo-rihindi, ranaheimbo muŋguambo moatükuni sürühoeimbi-yopoani. Nga ahei hohoanimo ngusüfoambe afoero ranamboani moaruwai-ane.

¹⁶ Yafambe yangiri ai yarihi hoafiyehi, 'Ro Godimbo fifirihini,' asei. Nga asu ahei hohoanimo yarihi nafuyehi Godimbo daboadi hihirihoruhanei. God ai aheimbo moai wudireanduri. Ai hoafi kikihiri-hinduhanei, nga ai ngiri aboedi hohoanimo randihindi.

2

Hoafi nda nimorehi nindowenih boagirambo hoafi-ane

¹ Nga Taitus, se ndorihoeimbi hohoanimo rani-sungu nimorehi nindowenimbo yamundowanduri.

² Nindowenih boagiri ranahamumbo hohoanimo nda süngufembo yamundowapuri. Ai ahamundhoari ndondu hibadundühi, nginindihamindi anihondumbondundi. Ai ngusifo parundühi asu tinirifo tükündifeyoani moanane mbisimo nginindi mbininngomond-amboane.

³ Mare yahurai-animbo nimorehi boagirimbo amboani yamundowanduri. Ai aboedi sürühoeimbi yangiri niboadeih asu daboadan amongonimbo hoafindeimboyei. Asu aheimbo nginindi hamindi bia ra hibadarumboe, nga yowani. Nga ai aboedi hohoanimo süngufembo ra yamundimbirihind-amboane.

⁴ Asu nimorehi ngusifo kikihiri-hindeimbi ranaheimbo yamundifendurimboane aboedi hohoanimo ndahurai: Ai ahei nindowenihambo ngusifo pandihipuri, asu ahei nimoreambo amboani mam yahurai ngusüfo pambirihindur-amboane.

⁵ Asu ai ahei hohoanimo ra wudipoaporih hi-fandirihündühi, mbumundi mbininboadei-amboane. Asu ahei wori ra diboadorihindühi

hifandi+mb+rühünd-amboane. Asu muŋguambo aboedi+mbifar+hehindür-amboane. Rananimbo asu ahei nindoweni+yafe hoarehi+mb+n+boadei-amboane. Ai rani hohoanimo ra muŋgua süngumbar+hünd-amboane. Rananimbo nindou ai ngiri+Godindi+yamundi+fe hoafi+ranahambo tir+boand+hi hoafindei.

Hoafi+nda hoar+fambor+imbo hoaf-ane

⁶ Mam+yahurai se hoafindaf+puri, nindou akidou hoar+fambori+yomondeim+ranahamumbo, nga ai-amboani+ahamundi+hohoanimo ra ahamundi+hoari+wudipoaporu+hifandi+mb+rund-amboane.

⁷ Hohoanimo muŋguambo se rawarowandi+ra, se-amboani+aboedi+na-fuimbo+n+mbafani+nindou ai s+hambo hor+hin+n+hü süngu-mb+r+hin+n-amboane. Nindou yamundi+fe ratüpur+ra an+hondümbö hondü ndondo yamundowandi.

⁸ Asu se an+hondümbö yangiri+hoafindafi+ndandi. Rananimbo nindou ai ngiri+s+hambo moaruwai-ani+mb+sei. Nga rananimbo sihefimbo ng+n+ndar+hümun+ai amoan+ngi+ndeimboyei+sapo sihefimbo moaruwai hoafi+amboyei+ra+n+n+moatükun+moaruwai+moai+r+r+hündi.

Hoafi+nda moani+ratüpur+iyei-r+hündeim+imbo hoaf-ane

⁹ Se moani+ratüpur+iyei-r+hündeim+iyando yamundowandürü+hoafindaf+indür+muŋguambo moatükun+ai ahei bogori+ranahandi+hoareh+imbeyei-amboane. Asu ai d+boadond+hi aboedi+ratüpur+ratüpur+imbeyei-amboane. Rananimbo ahei bogori+ranai 'aboed-ane'+mbeyahomondür-amboane. Asu ai ngiri+ahei bogori+ranahamumbo moaruwai hoafi+s+mbori+hoafindah+puri.

¹⁰ Asu ai ahamundi+mayo nabo bid+iri+moani+ndahümündimboyei, nga yowani. Rananimbo bogori+ai aheimbo an+hondümbö-ndundür+imboemo. Ran+nambo asu ahei ratüpur+muŋguambo ran+nambo sihefi+God aboedambo-reamuneim+ahandi+yamundi+fe hoafi+ranahambo nindou ai aboed-ane+mb+seimboyei.

Si+iri+aboedi+n+boadefombo Krai+imbo hi+bad+hur+imboane

¹¹ Si+iri+fi+ri+hündi, nimoreh+nindoweni+muŋgu aboedambofe-ndür+imbohünda God+indi+moani+hi+poambofe weindah+tüküme+fyeyo.

¹² God ai sihefimbo moani+hi+poambo-mareamun+hohoanimo ranai-ane sihefimbo yamundi+reamun+arandi. Godimbo daboadi+hi+iri+fe hohoanimo asu muŋguambo hi+fi+n+ndi+hohoanimo moaruwai+ra+hi+n+ngi-fembohünda yamundi+mareamun. Si+iri+wudipoapond+hu hohoanimo-ndefomboane, ndas+imboani+mbumundi+hahabodofühi+asu God+indi+hohoanimo+s+ngundi+humboane.

¹³ Si+iri+yar+hundani+an+hondümbö-nd+hündühi, sihefi+God asu Aboedamboreamun+randeim+sisas Krai+ai hi+imboamupui+imbo-randeim+di+bofe weindah+tüküfembo+ayu ranahambo hi+hi+fi-h+hi+fi+yefühi+hifandar+hündi.

¹⁴ Sisai+sihefimbo muŋguambo moaruwai hohoanimo+ambeah+ndi+aboedambofe-mun+imbo y+fi+mayu ahandi+yangiri+sür+hoeim+ni+ndou+n+ngombohünda. Nindou ranai aboedi+hohoanimo+yangiri+süngufembo+hohoanimo+nde+ndühündi.

¹⁵ Hoafi+ra+yamundowandür+ndandi. Aheimbo ng+nem+indür+imbo asu moaruwai hohoanimo hi+n+ngi-fembohünda ng+n+nd+hündo

hoafɪndafɪndürɪ ndandɪ. Nga asu sɪhambo nindou ai nindou yangɪr-ani mbɪseimboyei.

3

Sɪhɪrɪ aboedɪ hohoanɪmo ranahambo ngɪnɪndɪ nɪboadefɪmboane

1 Se nɪmorehɪ nindowenihambo ngusüfoambe botɪndowandürɪ ndandan-anɪmbo, ai gafman asu gafmanɪ-yafe ratüpurɪyomo-rundeimbɪ-yafe hoarehɪyeihɪ ahamundɪ hoafɪ süngurɪhindühɪ nafɪndɪhümündɪ nɪmandeimbo aboedɪ ratüpurɪ ratüpurɪmbeyei-amboane.

2 Nga asu ai ngɪrɪ nindou ngorumbo moaruwai hoafɪndei. Asu ai ngɪrɪ yifiarɪndei, nga ai wudɪ-wudɪndeihɪ nindou-yafe hɪmboahü ahei fi hɪfɪnambo-ndɪhindɪ.

3 Nga se fɪfɪrowandɪ, horombo sɪhɪrɪ amboanɪ ngusüfokoate-yefɪ, hoafɪ hɪmborɪkoate-yefɪ asu Satan ai sɪhefɪmbo tɪkai hoafɪmemunɪ. Sɪhɪrɪ afɪndɪ moatükunɪ moaruwai hohoanɪmo ngusüfoambe botɪrea-ndeimbɪ, ranɪ-hoarehü manɪmboefɪ. Sɪhɪrɪ nindou moaruwaimbofo hohoanɪmo süngurɪhu asu napo hohoanɪrɪhu marɪhundɪ. Asu sɪhefɪhoarɪ amboanɪ sɪmborɪ ngɪnɪndürɪyefɪ rɪhundühɪ manɪboadefɪ.

4 Nga asu God Aboedamboreamunɪ-randeimbɪ ai sɪhefɪmbo hohoanɪmo-yumunühɪ hɪpoambo-mareamunɪ ra weindahɪ tükümefeyo.

5 Sɪhɪrɪ moai aboedɪ hohoanɪmoyefanɪ-yupoanɪ ai sɪhefɪmbo aboedambo-mareamunɪ, nga wanɪ. Nga ahandɪ hɪpoambofo ranamboyo sɪhefɪmbo aboedambo-mareamunɪ. Ai sɪhefɪmbo popoai-marɪhemuna, sɪhɪrɪ nɪmorɪ aboedɪ tükümehunda asu Yifiarɪ Aboedɪ ai sɪhefɪmbo sɪmborɪ yangɪrɪ aboedɪ nɪngombo masemunɪ.

6 Sisas Krai Aboedamboreamunɪ-randeimbɪ ahandɪ sünguyo God ai sɪhefɪmbo Yifiarɪ Aboedɪ afɪndɪ masemunɪ.

7 Kraiɪndɪ hɪpoambo ra sɪhefɪmbo mbumundɪ nindou yaho dükamareamunɪ. Ranɪmboane asu yangɪrɪ koadürü-koadürumbo nɪngombohunda sɪhefɪmbo kamafoareamunɪ. Ranahambo anɪhondumbo-ndɪhundühɪ hɪbadɪhu nɪmboefɪmboane.

8 Ranɪ yamundɪfe ra anɪhond-ane. Nga se ranahambo hoafɪndafanɪ nindou aboedɪ fɪfɪrɪmbɪrɪhind-amboane samboanahɪ hoafayahɪ. Rananɪmbo asu Godɪmbo anɪhondumbo-rɪhindeimbɪ ai aboedɪ hohoanɪmo süngufembo tɪɲɪrɪfombeyei-amboane. Ranɪ-moatükunɪ aboed-ane asu munɠuambo nindou fandɪhe-ndürɪmboe.

9 Nga asu mamɪkarambo hɪhɪndɪ hoafɪ ra ai düdu-düduyei wakɪrɪhɪ-rɪhundühɪ, amoao mami-yei ndürɪmbo wataporɪmborühɪ, asu ngɪnɪndɪyeihɪ Mosesɪndɪ-mayo ahɪnübɪ hohoanɪmo ranahambo hoafɪna sɪmborɪ-sɪmboraye, nga ranahambo se ngasündowandɪ. Nga sɪhɪrɪ fɪfɪrɪhundɪ ranana ngɪrɪ sɪhefɪmbo fandɪhemunɪ asu ai ngɪrɪ sesɪ aboedɪ hɪsɪndo.

10 Nindou yikürübü-reandeimbɪ ahambo mamɪmboyo yimbumboyo ahɪnɪ hoafɪndafɪndo. Nga ai hoafɪ hɪmborɪkoate-nduanɪ, se ahambo daboadaɪ hɪhɪndɪworɪ.

11 Se fɪfɪrowandɪ, nindou yahurai ra ai nafɪ aboedɪ hɪnɪngɪrundühɪ moaruwai hohoanɪmoyomo arundɪ. Asu ahamundɪ moaruwai hohoanɪmo ranai ahamumbo papɪ-hoafɪmarapurɪ.

Bɪdɪfɪranambo hoafɪ

¹² Süŋgunambo Artemasiyu asu Tikikusiyu sihambo sowana koandihihinimboyahi, nga se wambo sowana Nikoporis ngoafinambo sifombo tiŋirifondafi. Nga se fifirowandi, ngisihari tükifeyo-ambe ro Nikoporisihü niimboamboanahi masahi ra.

¹³ Se ahinümbi fifirundeimbi Sinas weimbo Aporosi yimbu ahafanimbo nafi ho ra wudinodo fandihawapira ai ngiri nini-moatükunimbo mbonimbo-ndandifani.

¹⁴ Sifehi nindou ai aboedi ratüpurü raniwami ni-boadeimbo ra fifirimbirhind-amboane. Asu nindou mbonimbo-arihümüdi, ranaheimbo mbifarithe-hindür-amboane, asu ai hifi ndanihü ngiri moaninimboei.

¹⁵ Muŋguambo nimorehi nindowenihü ro-babidi aniboadei nda ai sihambo hihifarihünini. Anihondumbo-rihindeimbi ai yihoeffimbo hohoanimo-ayahümüni ranaheimbo hihifindandüri. Nga moani hipoambo hohoanimo ra muŋguambo se-babidi mbeyangoro-wamboane.

Firemon Pas Por ai Firemon+mbó sürü pap+marandi

¹ Firemon, síhambo pas nda ro Por-anahi sürü paparihandi síhefi wandafi Timoti díbo. Ro Sisas Kraisíndi ratüpurí süngunambo karabusíyahe nímboamboanahi asu yíhoefti wandafi se ro-babídi mámi ratüpurí ratüpuríyefi-ríhundeimb-anafi.

² Asu ro síhefi rehi Afia-ane asu síhefi wandafi Arkipas ai ro-babídi ami nahurai Kraisíndi ratüpurí ratüpuríyefi-ríhundeimb-ani asu Kraisíndi nendi síhafi worambe fandíhi-ríhundeimbi ranaheimbo amboani pas nda sürü paparihandi.

³ Ape God Adükari Sisas Krais-díbo ai síheimbo moani hípoambofe hohoanimo asu ngusüfo afurífe kifeimbi hohoanimo ra mbísabínandür-amboane.

Firemon ai Adükari+mbó ngusüfo parirühi aníhondümbó-rirühani

⁴⁻⁵ Se Adükari+mbó ngusüfo paríworühi aníhondümbó-ríworí arandi asu Godíndi nendi ranaheimbo amboani ngusüfo parowandürí arandi hoafi ra hímbori-yahühanahi. Ranímbóanahi muñguambo si ro Godímbó dídíbafíyahühi ra síhambo hohoanimo-yahaníñühi dükari+heanínühanahi asu ranímbóhünda ro wandí God ranahambo dídíbafíyahando aríhandi.

⁶ Se ro-babídi aníhondümbófe-rambo anímbafi. Ranímbóanahi asu ro Godímbó dídíbafíyahando aríhandi síhafi aníhondümbófe ranai randeandani aboedi síhafi hohoanimoambe tükümbífeyo sahehea. Síhírí Krais-babídi anímbóefi asu ranínambo ahandi-mayo muñguambo aboedi moatükuní síhírí masahumíndefi ra se ndondo türüboardowandi sahehea dídíbafíyahando aríhandi.

⁷ Karíhasí wandafi, se Godíndi nendi ranaheimbo ngusüfo parowandürí arandi ranímbóane asu aheimbo ngusüfoambe ngíníra-míndíndürí arandi. Asu ranínambo afíndi híhífi-híhífiyahühi wandí ngusüfoambe afure akiaro.

Firemon ai Onesimus+mbó wandafi+mborirí mbíserümandu-wamboane

⁸⁻⁹ Se mámi moatükuní rambírowanda saheheamboanahi. Ro síhambo Kraisíndi süngu randowandi randowandi-ndamboyahí ra yíhímbokoate-anahísí, nga ngusüfo pefe hohoanimo raní-süngu síhambo dúduweheaníní. Sapo ro Por boagírí-yamboanahi asu ro Kraisíndi fondühi ahandi hoafi semíndi hombó-hündamboanahi, nga haponda ro karabusíyaheamboanahi. Nga asu ro síhambo ngusüfo paríheanínühi wamboanahi híñíngírrou safi ndaríhe hoafíyahaníní.

¹⁰ Ro síhambo ndaríhe dúduweheaníní Onesimus+mbó-hündambo. Aiana wandí nímorí hond-ani Kraisíndi sünguna. Ro karabusíyahe nímboambo Kraisímbó aníhondümbó-fembo yamundímaríhin-ani.

¹¹ Horombo ana ai moai mámi+mbó amboani síhambo aboedi faríheníní raraní ratüpurí ra, nga hapondan-ambe ana ai se-anafi asu ro-anahi síhehímbó aboedi níñíní ratüpurí fandíhemunümbui.

¹² Haponda ro ahambo síhambo sowana híhíríhíní koararíhehíní asu ai wandí ngusüfoahünd-ani.

13 Ro aboedi hoafi ra saham+ndi hahabod+hane rani+humbo wambo ndan+hü karabusi-marundi+ra an+imboahi. Ran+imboyah+ asu ro Ones-imusimbo ndan+hü kiki+hindüh+mi+ndi+han+ asu ai s+hafi fond+hü wambo mb+far+hendi+ra sahehea hohoan+moayah+.

14 Asu awi ro s+hambo wambo far+hefe-ndi+imbo hüt+i-hüt+iyon+n+imbo ana moeisahi, nga moani wambo se randowandi mb+safan-an+imbo rand+heamboyah+. Se s+hafi hohoan+monambo refemboanah+ randowandi asahi. Ran+imbo ana, ro ngiri n+n+moatükun+ n+nüngund+heandi, nga nda wambo se randowandi mb+safan-an+imbo rand+heamboyah+.

15 Ai s+hambo akidou h+n+ngi-marean+ni, nga awi refeanas+ asukai se ndowar+ndi+fan+ ai se-d+ibo gedüh+ mb+nüngu-wamboane.

16 Ai se-d+ibo moani ratüpur+iyu-randeimbi+yupoani, nga ngusüfo pari+wareimbi wandaf+imbi+yu-wamboane. Nga ra aboedi safane. Se yahurai ahambo ndowar+ndi+fi. Ro ahambo ngusüfo parar+hini, nga s+hambo ai moani ratüpur+iyu-randeimbi asu Krias+ndi süngu s+hafi wandaf+ kapeih-ani. Ranan+imbo se ahambo af+ndi safi ngusüfo pand+wor+.

17 Nga asu wambo se s+hafi wandaf-anah+ asaf+ndiri+ ana, asu mare yahurai-safi ahambo amboani wand+ wandaf+ mb+saf+ndowohü hüh+ndi+wor+.

18 Asu ai s+hambo moaruwai hohoan+mo-yun+nühi s+hafi-mayo bid+fi+ri moatükun+ moani asemüdu ana, se süngunambo rani+moatükun+ ranahambo wand+ ndüri pando mbunda hoaf+ndaf+ndiri+.

19 Ro Por wand+ war+nambo simbor+ saimbo moatükun+ sürü pari+he as+heheandi. Ro-an+imbo s+hafi n+ne-moatükun+ ai ramareand+ ran+imbo s+hambo h+h+i+r+ndi+he ndahan+n+imboyah+. Nga se wand+ sünguyafi an+hondümb+rowandeimbi tükümefoand+ rani+nambo se simbor+ wambo saimbo-aiyafi ranana s+hafi fi n+ngo hohoan+mo rananes+, nga asu ro ngiri ranahambo s+hambo watapor+mbond+hani+ni.

20 Nga wandaf+, s+hiri+ Adükari-babi+di an+imboeh+ ran+imboane asu se wambo h+h+i+fi-h+h+i+ndaf+ndiri+. S+hiri+ yibobo Krais+ndi nindou-anehi, nga ran+imbo-hünda se wand+ ngusüfoambe ndondo kündowandür+h+ Ones-imusimbo wandaf+ mb+saf+ndowohü hüh+ndi+wor+.

21 Se wand+ hoafi h+imbor+ndamboyah+ sahehea an+hondümb+ri+hean+nühi+ pas nda sürü papar+hani+ni. Ro haponda s+hambo rani hohoan+mo ra randowandi sahehea düduwehean+ni. Ran+ hohoan+mo ra ngasündo hawa asu aboedi adükari+ ham+ndi+ rani+poan+imbo randowamboyah+ sahehea fi+fi+ri+heamboanah+.

22 Awi ro s+hambo mam+ hoafi ngorü hoaf+ndahan+ni+ samboanah+. Asu se randowandüh+ wambo s+hafi worambe fond+ naf+ndi+hao h+n+ngi+ndowandi. Nga ro fi+fi+ri+heamboanah+ God ai s+hei d+id+baf+fe ra h+imbor+ndu haya asu wambo s+heimbo sowana koand+hendi+ri+ yahumboani.

H+h+i+fi+ hoafi+ bid+fi+ri+

23 Epafra ai ro-d+ibo Sisas Krais+ndi hoafi süngunambo karabus+iyah+o ndan+hü an+imboeh+ ai s+hambo h+h+i+faran+ni+.

24 Wand+ Krais+ndi ratüpur+iyef+ri+hundeimbi+ Mak, Aristakus, Dimas asu Ruk ai-amboani s+hambo h+h+i+farün+ni+.

25 Adükari+ Sisas Krais+ndi-mayo moani h+ipoambofe hohoan+mo ranai s+hei ngusüfoambe mb+marondür+amboane.

Hibru Hibruhündi anihondümborihindeimbimbo pas sürü papimarandi

God ai ahandi nimirindi süngu sihefimbo hoafimayu

¹ Horombo God ai afindimbo afindi moatükunü süngure haya sihefi amoao mamü ranaheimbo ahandi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi yafambe süngure haya hoafiyundürü marandi.

² Nga asu hapondani bidifirani si ndanambe-ane God ai ahandi Nimirindi yafambe süngure haya hoafiyumunimboani. Nimirindi sünguyu God ai munguambo moatükunü sünü hifi ra nafimarandi. Raniyu asu ai Nimirimboya, ai munguambo moatükunü ra ahandi yangirimbeyowamboane yahuhaya kafoariri hinngimariri.

³ Ranani asu Nimirü ranaü ahandi si adükari ranambe himboamupui-randeimb-ani. Ranani asu ai Afindandi fi wusindamündümbo nou anüngu. Ranane asu ahandi hoafindi nginindi ranambo mungu moatükunü ra kikihamindi aningo. Ranane asu sihefi moaruwai hohoanimo foafoefembo ratüpurü ra moendire haya süngunambo hafu Bogorü Hondündi warü hondü warani bogorü hondümbofi mamaru.

Nimirü ai sünambeahindi nendi ngasündeamboani

⁴ Godüni Nimirü ai adükariimbofi tüküfiyuane asu sünambeahindi nendi ai rani hoarehi tüküme fundi. Mamü yare ra nou-ane Ape God ai ahambo 'Wandü Nimirü' yahu dükariürü adükari ndürü ra sagadowöhü asu sünambeahindi nendambo ndürü akidou masagapuri.

⁵ Nga God ai mamüsimboani moai sünambeahindi nendi ranahamumbo mamimbo amboani hoafiyuhüya,

"Hapo ro sahea, 'Seana wandü nimir-anafi,

nga haponda ro sihafü Apembo-yaeamboanahi,'" asahi, *Buk Song 2:7* yahu. Asu asükai moai sünambeahindi nendi mamimbo yahuya,

"Ro ahandi afindindamboyahü,

nga asu ai-amboani wandü nimirindümbui,"

2 Samuei 7:14

yahu.

⁶ Nga ndeara ai ahandi amonngo nimirü mamü hifina koafoefimbo yahuhaya hohoanü moyuhü nimarümbo, asu ai mamü yare hoafiyuhü yahuya,

"Munguambo sünambeahindi nendi rani amboani moani ahambo yangir-animbo hohoanü-mo-ndimondowöhü, 'Ai yangir-ani adükarayu,' mbisimo,"

Io 32:43

mehu.

⁷ Hoafiü nda ndahuraiyo ai sünambeahindi nendambo yare hoafiyuhü yahuya,

"Aiana sünambeahindi nendambo werü nahurai nafirapurühi,

asu ahandi ratüpurü-yomo-rundeimbi ranahamumbo hai imami nahurai nafirapurü-randeimb-anemo,"

Buk Song

104:4

mehu.

⁸ Nğa ahandı Nımorı ranahambo God ai yare hoafi yuhü yahuya,
 “O God, sıhafi ngınındı hıfandarandı ranana koadürümbo-koadürümbo
 hohane,

Se sıhafi nendi ranaheimbo mbumundi hohoanımo süngu anandı
 hıfandırandürı arandı.

⁹ Seana nıne-moatükunı mbumundayo ranahambo yafohorowandühanafi,
 nğa asu nıne-moatükunı farıfarümbayo ranahambo yıboaruko-
 rowandühanafi.

Ranımbo-hündamboyo sıhafi God ranai Adükarımbore dıbonıyunını
 hınıngımareanına hıhıfı-hıhıfayafı,
 sapo sıhafi wandafı mamımbı yahurai hıhıfı-hıhıfı segopurıkoate-a,”

Buk Song 45:6-7

mehu.

¹⁰ Ai asükaiyu Nımorımbı yare hoafi yuhü yahuya,

“O Adükarı, horombo bıdıfıranı hondü se hıfı nafıra mbura
 asu sıhafi warınambo nımoamo sünü ra nafımarandı.

¹¹ Ranı-moatükunı ranai ana awandıhoemboe,
 nğa seana moanı rando yahurai yangırı nımbıamboyafı.

Ranı-moatükunı ranai ana muŋguambo sapo hoearı rawefeyo nou yahurai
 wonımbındımbıoe.

¹² Asu se warambeımbı hoearı momondefeyo nou rando
 ranı-moatükunı ra momondo-wamboyafı.

Asu se randowandı

ranı-moatükunı ranai nındou hoearı ngorü güdeandı ngorü
 hımbıoyu nou randıfemboe.

Asu seana ngırı ngorüpoanı fındafı,

nğa moanı koadürümbo-koadürümbo yahurai yangırı
 nımbafımbıoanafi,” *Buk Song 102:25-27*

mehu.

¹³ Nğa God ai moai sünambeahındı nendambo mamımbı amboanı yare
 hoafi yuhüya,

“Wandı warı hondü waranı se nımarıfı,

nğa rananımbı asu süngunambo sıhafi hürütümbı nındou ranaheimbo
 sıhafi yirümbo hoarehı hınıngındıheandıranı,

asu se yırı pühandafı nımandıfı,”

Buk Song 110:1

yahu.

¹⁴ Sünambeahındı nendi ra asu nınemoa? Aiana Godındı dıborıhındı nend-
 anemo. Aiana Godındı ratüpürı ratüpürıyomo-rundeımbı yangırı-anemo,
 asu ai koamarıhepur-anemo sapo nındou aboedambofe-ndürımbıoyu
 ranaheimbo farıhefe-ndürımbıohünda.

2

Nındumbo aboedambofe ranana adükarı hamınd-ane

¹ Ranımbıoane awı sıhırı moanı nıne hoafı hımborımayefı ra
 ngınındı safı kıkıhındı-humındefı hohu ranahambo süngundı-humboane.
 Rananımbı asu sıhırı ngırı ranı-moatükunı ranahambo gübüsüboadı-
 hundü hı funındıhehundı.

² Horombo God ai sünambeahındı nendi-yomondı yafambe süngure
 ahınumbı hoafı hoafi yumbühündı ngınındı meŋgoro ranahambo
 anıhondümbo-femboane. Nğa asu nındou düdı ai süngufekoate-ayı-ane asu

himbora+koate-ayu-ane ranana nindou ranai n+ne-moatükun+ moaruwai ramareand+ simogodü+ t+ñ+r+fombü hohoan+mo masahümündi.

³ Ran+ambo-hündambo-an+ambo asu adükari ham+nd+ aboedambofe-mayo ra sih+ri+ himbor+indefü+ gigirana-mboefeyo ana, ra asu nüngund+hu mafeboehua? Sapo Adükari ai ahand+hoari+yu aboedambofe hohoan+mo ranahambo weanğurü+ hondü watapor+ambo-marand-ane. Ran+yo asu nindou did+iyei himbor+mayeri ranai ranana yihoef+ambo an+hond-anes+ masei.

⁴ Mami yare God ai ahand+ aboedambofe hohoan+mo an+hond-anes+ yaho hoaf+ ra ahei fih+ türe haya adükari ng+n+nd+ moatükun+, asu hepün+feimbi moatükun+ af+nd+ ranambo ahei hoaf+ ra an+hond-ane yahu nafuimemuni. Ran+yu asükaiyu Yifafi Aboe+nd+ ran+poan+ambo ran+poan+ambo ng+n+nd+ ra moan+ ahand+ hohoan+monambo yang+ri naf+ramünd+ y+bobomareandü+ri. Asu ran+ambo-hündambo-an+ambo sih+ri+ gigirana-mbofepoan+, nga himborayeh+ ra kik+ihsafi-y+m+nd+imboane.

Aboedambofe-rambo Nindou bogori

⁵ Simbor+ n+ngo hohoan+mo tüküfemboayo ranahambo watapor+ambo-ari+hund+ ra God ai moai sünambeah+nd+ nend+ bogor+ambofe hifand+yo n+ngombo d+bon+yu h+n+ng+reapur+, nga wan+. Nga nindoumboyu ramareand+.

⁶ Refembo-mayoyosi, nga asu God+nd+ bukambe ngorü-k+mi yare hoaf+yowohü yahoya,

“Nindou ai sihaf+ himboahü n+nea,

asu God se ranaheimbo hohoan+moyafai?

Nindou n+mor+ ranai n+n+moatükun+mayeri-amboyaf+

se ranaheimbo d+di+boado-rowandü+ hafarand-a?

⁷ Sapo se nindou aheimbo moan+ bod+fombo sünambeah+nd+ nend+ ranai n+moamo-yomondan+

asu aheimbo ran+hoareh+ rowandü+ h+n+ng+marowandü+anesi.

Nga asu se ahambo ng+n+nd+ sabado hawa ai adükari ham+nd+ hond-ani saf+ndo hawa,

ai munğu moatükun+ ranahambo bogor+ambofi mbün+nggu-wamboane,

⁸ Se nindou ranaheimbo munğu moatükun+ ra ahei hoareh+mbeyo-wamboane saf+ hawa h+n+ng+marowandü+ane,” *Buk Song*

8:4-6

meho. Ai ran+moatükun+ rareandü+ munğuambo moatükun+ engoro ra nindou hoareh+ h+n+ng+mareandü+ane. Nga asu moai hapondanambe ana hoeir+hunda nindou ai munğuambo moatükun+ engoro ra hifand+hünd+, nga wan+.

⁹ Nga sih+ri+ Sisas+ambo hoeir+huri! Bod+fomboyu God ai ahambo sünambeah+nd+ nend+yomond+ hoareh+ h+n+ng+mariri+. Asu ahand+ moan+ h+poambofe hohoan+mo ran+süngunambo munğuambo nindou ranaheimbo sünguna y+f+mbiyu yahuhaya. Haponda sih+ri+ hoeir+hura Sisas an+nggu God ai ahambo h+amboamupui-randeimbi+ ng+n+nd+ sagado hayambo ai adükari ham+nd+ hond-ani ehundo sapo ai asübus+ ran+fih+ y+f+mayu ran+ambo-hündambo wambo.

¹⁰ God aiana munğu moatükun+ ra n+m+nd+h-ani asu ai munğuambo moatükun+ ra nafimaranda tüküfefeyo. Ai ahand+ n+mor+ af+nd+ ranaheimbo semündündü+ hafo aboedambo-fendü+ambo asu ahand+ h+amboamupuimbo-randeimbi+ ranambo y+bobofe-ndü+ambo mehu.

Ran+amboane asu God ai Sisas+ambo asübus+ sünguyo ahambo boatei hondü ndore naf+rümündi h+n+ng+mariri. Ran+ambo asu Sisas ai-an+ambo nindou aboedambofe-rambohündambo horombofe bogor-ani. God ai rani moatükun+ ramareand+ ra moani mbumundi ham+nd-ane.

¹¹ Sapo Nindoumbo sürühoeimb+ hohoan+mo sagadür+randeimb+ ranani asu nindou sürüheindeimb+mayei rananei muḡuambo aiana Af+nd+ mam+ ranahand+ n+mor+ yang+r-anei. Ran+ambo-hündambo wamboane asu Sisas ai ng+r+ aheimbo wand+ akohoand-anei yahundür+imbo amoan+ng+ndu.

¹² Asükaiyu ai hoaf+yuhü yahuya,

“God, Ro wand+ akohoand+ ranaheimbo s+haf+ ratüpur+ ranahambo watapor+ambo-nd+händür+amboyah+.

Munḡu af+nd+ fandife-ambe ro s+hambo kak+saondi-han+nüh+ God adükar-ani mb+sahan+n+mboyah+,”

Buk Song 22:22

mehu.

¹³ Asükaiyu ai yare hoaf+yuhü yahuya,

“Ro ahambo yang+r+ ngusüfo pand+hinüh+ an+hondümbö-nd+hin+ ngamboyah+,”

Aisaia 8:17

mehu. Asükaiyu yare hoaf+yuhü yahuya,

“Ro ndan+imboah+ God ai wambo munḡuambo n+mor+ masend+r+ rani-bab+d+imbo,”

8:18

mehu.

¹⁴ Sapo n+mor+ ranai nindou fimboyahi n+mboei-ambe asu Sisas ai-amboan+ mam+ yare ai ramehind+ nahurai tüküfi nindoumbofi haya manüḡu. H+fi ndan+hü ahand+ y+fi süḡu sapo Satan y+fiyo-rambo hohoan+mo n+m+nd+hü anüḡu ranahambo raguanambo-nd+hin+ yahuhayamboyu tükümeḡyu.

¹⁵ Nindou y+fi+ambo y+h+imboyei habodei mar+hünd+. Munḡuambo si maho ra ai h+fi ndan+hü n+mboei-ambe ra y+fi+ambo y+h+imbombo ranai k+ki+h+safi-ram+nd+ndür+ man+ḡu. Rani-süḡgumboyu Sisas ai h+fi ndan+hü y+fi+mayu aheimbo y+fi y+h+imbombo ranambeah+nd+ aboedambofe-ndür+imbohünda.

¹⁶ S+h+r+ ran+moatükun+ ra fif+r+hünd+, Sisas ai moai sünambeah+nd+ nend+ far+hendür+ rand+, ḡga Abraham+nd+ ahuir+ mam+ far+hendür+ arand+.

¹⁷ Mam+ rani-süḡgumboyu asu ai-amboan+ ahand+ wandaf+ mam+ ramehind+ nou munḡuambo moatükun+ ra ahand+ fi amboa mam+ yare yahurai tükümeḡyo. Raniyu ai h+poambore-randeimb+ asu ndore hohoan+moyu God+imbo sai-randeimb+ bogori adükar+mbofe tüküfembohündambo nindoumbofi tükümeḡyu. Ai rameḡyu ra sapo nindou ahei moaruwai hohoan+moyei ar+hünd+ ranahambo ahand+ hor+nambo gogor+hefe-ndür+imbo-hündamboyu.

¹⁸ Ran+ambo-hündambo-an+ambo asu nindou daboe n+ne moaruwai hohoan+mo refe hoeifembo moatükun+ tüküfendür+ ranaheimbo fand+hendür+mbui sapo ahambo amboan+ rani-moatükun+ ra tüküfendowa t+ḡ+r+fo ra marore hayambo wambo.

3

Sisas ai Moses+imbo ḡgasündir+imboani

¹ Ran+ambo-hündambo-an+ambo sürühoeimb+ wandaf+ mam+, s+heimbo amboan+ God ai wand-anei mehündür-anei. Awi se sapo Sisas+imbo

diboadondihhi hohoanimondei. Ai Godindî hoafi semindî ho-randeimbi asu Godimbo sîhai-randeimbî adükari bogor-ani. Sîhirî ahambo anihondümborîhu mburîhu wataporimborîhu arîhundî.

² God ai ahandî ratüpurimbo-hünda Sisas ahambo kafoarirî hîningîmarir-ani. Ranani asu Sisas ai Godindî ratüpurî moanî ndore ratüpurîyu-randeimbayü. Sapo Moses ai Godindî worimboyahi maniboadei nendî-babîdîmbo moanî ndore ratüpurîyu marandî nou-ani.

³ Sisas aiana Mosesindî ndürî ranahambo ngasündeandeimb-ani, sapo nindou worî worimboarandî ranai ndürümbîyuwuhî asu worimbomarandî worî ranai moan-ane.

⁴ Awi sapo munguambo worî ra nindou mamî ai worimbondandani animbo fondarimboesî. Nga awi munguambo moatükunî ranamboanî God ai yangîr-animbo nafîramboani.

⁵ Moses ai Godindî ratüpurîyu-randeimbî nindouyu haya moanî ndore Godindî nendî munguambo ranaheimbo hîfandîmarandürî hu. Ramare-andî rananimbo-animbo asu God ai nîn-moatükunîmboyu süngunambo wataporimboayu ranahambo nafuirandürî marandî.

⁶ Nga Kraisi ranai-ani Godindî Nîmorîyu haya moanî ndore Godindî worî nahurai-mayei ranaheimbo hîfandarandürî. Nga ngînîndî nîngo hohoanîmo ranahambo kîkîhîsafî-rîhumîndîfuhî hîhîfî-hîhîfîyefuhî Adükari ranahambo hîmboayefî ana, asu sîhirî ahandî worî nahurai-ayefî.

Godindî nendî aheimbo harîhefe nîmarî hohoanîmoane

⁷ Ranimbo-hündambo-animbo asu sîhirî Yîfiatî Aboedî hoafi-memunimbo türüboadî-humboane. Ai yare hoafîyowohü yahoya, "Asu haponda se Godindî yafambehündî hoafi hîmborîndeihi ana,

⁸ se ngîrî hîmbo-sîhîmondîhehindî,

sapo sihei amoaamî horombo ai wosîhoaforî hohoanîmoyeihi wandî hoafi mbahîrîhehi marîhündî nou.

Nîmî wohî furîkoate-reandühî nîmboei-ambe ai hîmborî-koateyeihi wambo moanî yarîhi sîsîndîrîhi hoeimarî-hîndîrî.

⁹ Ranîhü ai nîmboeimbo ro nîne ngînîndî moatükunî 40 hîmbanîmbo ratüpurîmayahi munguambo ra hoeimarî-hîndîyosî.

Nga wambo sîsîndîrî-hîndîrühî ai nîngu-nahurai-yuke masahündîrî.

¹⁰ Ranîyahî asu ro nindou wandî ratüpurî hoeimarîhîndî

ranaheimbo ngînîndî-rîharühî hoafîya-handürühî sahîya,

'Aiana munguambo si ra ro hohoanîmoayahî sünguri-hîndühî-yeipoanî, nga ai wandî hoafîyaheimbî ra yîboaruko-rîhindahaneî,' masahî.

¹¹ Ranîmboyahî asu ro ngînîndî-rîhandürühî dabarî-yaheandühî sahîya, 'Nindou ranai sapo ro aheimbo harîhefe nîmarîmbo hîfî masahandürî ranambe ngîrî ngei,' masahî,"

Buk Song 95:7-11

mehu.

¹² Wandafî mamî, se hîbadîhümbö. Nga sihei mbusümo nindou mamî ai ahandî ngusüfoambe hohoanîmo moaruwai tükündîfendowohü anihondümböfe-koatendeihi asu ai sapo God yangîrî koadürümbo nînguwembî-mayu ranahambo hîningîndîrî haya hohoanîmo ranî süngundîfîmbui.

¹³ Nga sapo God ai si ranahambo hoafîyuhü, 'Hapo,' mehu ra awi nîngomboane. Nga rananimbo asu haponda ndefeambe se sîheihoari munguambo si aho ranîfîhî sîmborî farîhefiründei ngei. Nga hîbadîhümbö

nindou mamî seambeahîndî ai ahambo hohoanîmo moaruwai tükündîfendowohü tîkai hoafîndîndoanî asu ai hoafî hîmborîkoate-ndühîmbo mamîkarî hohoanîmondümbui.

14 Sapo horombo bîdîfirî si hoanî Kraisîmbo ngînîndî anîhondümbomarihuri hefi nou yahurai hefi-hefîmbo süngunambo bîdîfiranî yîfayefî ana, sîhîrî Kraisîndî ngunîndîmbo-ndahumboyefî.

15 Nga asu se ranî hoafî hîmborîmayei ra mîtanîndü-hümündimboyei, sapo ai yare hoafîyowohü yahoya,

“Haponda se Godîndî yafambehündî hoafî hîmborîndeihi ana, se hîmbo-sîhomo-ndîhehindî sapo horombo sîhei amoa mamî ai Godîndî hoafî hîmborîkoate-yeihi mbahîmarî-hehindî nou,” *Buk Song 95:7-8*

mehu.

16 Nindou dîdîyei sapo Godîndî yafambehündî hoafî hîmborîyei hehi asu ranî-moatükunî ranahambo süngufekoate mbahîmarî-hehinda? Nindou mungu ranai ana sapo Moses ai Isip hîfambeahîndî semündündürî mahu ranî-yei ramehindî.

17 Nindou daboe God ai 40 hîmbanîmbo ngînîndîmararü hu-a? Ai ramefiyu ana nindou sapo moaruwai hohoanîmoyei hehi asu ai nîmî wohî furîkoate-reandühî yîfîsafîmayei ranaheimboyu ngînîndîmarandürî.

18 Asu nindou daboe God ai dabarîfîhî horombo hoafî hoafîyuhüya, “Ai ngîrî ro aheimbo harîhefe nîmarîmbo hîfî masahandürî ranambe ngei,”

mehu-a? Sapo nindou ahandî hoafî yîboaruko-rîhindühî mbahîmarî-hehindî ranaheimboyu yare hoafîmayundürî.

19 Ranîmbo-anîmbo awi sîhîrî hoeîndîhumboane. Sapo ai Godîndî hoafî anîhondümbofe-koatemayei ranîmbo-hündambo wambo-anîmbo asu ai ngîrî harîhefe nîmarîmbo hîfî God hînîngîmareandî ranambe ngei.

4

Godîndî nendî-yei harîhefe nîmarîmbo

1 Nga God ai aheimboya, ai harîhefe nîmarîmbo ranambe ngeimboyei yahuhaya horombo hoafîmareandî ra yangorombo-wambo sîhîrî ranî-moatükunî ranahambo wataporîmbo-marandî ra ndahumîndemboyefî. Awi sîhîrî ranahambo ndondîhu hîbadîhumboane, nga nindou mamî ai harîhefe nîmarîmbo moatükunî ranambe hokoate-ndu haya bodîboembui.

2 Nga sîhîrî amboanî Godîndî aboedî hoafî ra hîmborîyefî-mboanefî, sapo amoa mamî-mayei ai yarîhi hîmborîmayei nou. Ai hoafî ra hîmborîmayeyosî, nga asu ai ranahambo anîhondümbofe-koateyeihî süngufekoate-mayei ranîmbo-wamboyo moai ndoreandürî.

3 Nindou sîhîrî hoafî ranahambo anîhondümborîhundeimbî ana, harîhefe nîmarîmbo ranambe hefi-rîhundeimb-aneî. Sapo ranî-moatükunî ranahambo God ai yare hoafîyuhü yahuya,

“Ro ranaheimbo ngînîndî-yahandürühî dabarî-yaheandühî sahiya, ‘Ai ngîrî sapo ro aheimbo harîhefe nîmarîmbo hîfî segudürümbomayahî ranambe tükündahîndî,’ masahî,” *Buk Song 95:11*

mehu. Ai Moses nungu-ambe ranî hoafî ra hoafîmayu. Nga horombo ai munguambo moatükunî nafîramündî mbura ahandî ratüpuri ra munquamayo.

4 Nga Baiborambe ngoründühî rühî 7 si ranahambo sapo yare hoafiyowohü yahoya,

“God ai ratüpurîyu humbo 7 si ranî-sîmboanîyu warî hare mamaru,” *Stat 2:2*

meho.

5 Mare mamî ranî-moatükunî ranahambo asükaiyu yare hoafiyuhü yahuya, “Nindou ranai ngîrî sapo wandî harîhefe nîmarîmbo hîfî ranambe ngei,” mehu.

6 Israer nindou ranai weangurühî hoafî aboedî ranahambo hîmborîmayei aiana moai harîhefe nîmarîmbo hîfî ranambe hei sapo ai ranî-moatükunî God ai hoafîmayu ranahambo anîhondümböfe-koatemayeî ranîmbo-wambo. Nga asu nindou amurî-mayeî aiana ranambe ngeimboyei.

7 Ranîmbo-hündamboyo asu süngunambo God ai asükaiyu ngorü si ra hîningî-mareandî, sapo si ranahambo dükareandühî “ndanî si” mehu ra. Godîndî hoafî mbahîrîhefe si afîndî hîmbanî ra ho-ane ranî mbusümo Defîndî yafambe süngure haya God ai hoafiyuhü yahuya,

“Asu haponda se Godîndî yafambehündî hoafî hîmborîndeihi ana, se ngîrî hîmbo-sîhomondîhehindî,” *Buk Song 95:7-8*

mehu.

8 Nga asu Sosua ai nindou ranaheimbo sapo God ai harîhefe nîmarîmbo hîfî ra horombo hoafîmayu mbasagadürü-mbonana, asu God ai ngîrî asükaiyu sünguna ngorü si tüküfemboayo ranahambo wataporîmborandî.

9 Ra rawefeyo nou-ane asu Godîndî nendî ranaheimbo amboanî harîhefe nîmarî si ra awî mbanîngondürî sapo God 7 sihî warî hare mamaru nou.

10 Nindou düdi ai sapo Godîndî harîhefe nîmarîmbo hîfî ranambe ahu ana, nindou ranai ahandîhoarî ratüpurî moendîre haya nîmarümböani sapo God ai-amboanî munju moatükunî nafîra humbo warî hare mamaru nou.

11 Ranîmbo-hündambo-anîmbo awî sîhîrî amboanî ranî harîhefe nîmarîmbo moatükunî hîfî ranambe tüküfembo hütî-hütîndefîmboane. Rananîmbo asu nindou mamî ai-amboanî ngîrî sîhîrî ranambeahi tüküfembo gübüsî-boadeamunî sapo nindou ai aheihoarî Godîndî hoafî ranahambo süngufekoate-yeihî bodîmefoehîndî nou.

12 Godîndî hoafî ranane yangîrî nîngombo ngînîndî ratüpurî ratüpurîyohü anîngo. Aiana yihîmîndî hamîndîyo hayamboane asu pisao yîboboanî yihîmîndî-yoweimbi ranahambo ngasündeamboane. Godîndî hoafî ranai ana ragu safambe kefoendühî sapo yifiafî asu yangîrî nîngombo hohöanîmo ahafe mamambe-marîneandî, hamîndî türîand-ambe asu efu nîmaro-ambe amboanî ragu keboemboe. Ranane asu ai nindou-yafe ngüsüfoambe hohöanîmo ragu amaro ranahambo türüfoare arandî.

13 Ngîrî nînî-moatükunî Godîndî hîmboahü dîbonapîndîfe yagodo. Nindou munju God ai nafîmarandî ranai ana ahandî hîmboahü weindahî yangîr-ane. Nga God ai süngunambo sîhefî hohöanîmo munju yîbobondeambui.

Sisas ai sîhefî Godîmbo saimbo bogorî adükar-ani

14 Sîhefî Godîmbo sai-randeimbi bogorî adükarî Sisas, Godîndî Nîmorî, ranai sapo God amaru ranambe nîmoamo mahafu. Nga awî sîhîrî ranîmbo-anîmbo nînî-moatükunîmboyo anîhondümbö-rîhündühî weindahî wataporîmborîhu arîhundî ranahambo ngînîndî-safî kîkîhîndî-humîndefîmboane.

15 Sîhîrî sîhefîhoarî ana moaruwai hohoanîmo ranahambo hîfînambofembo ngînîndî-yefîpoanî. Nga asu sîhefî Godîmbo sai-randeimbî nindou ranai ana sapo nindou sîhefîmbo hîpoambofemuni-koatemayu ra nahuraiyupoanî, nga wanî. Nga ranî-moatükunî ra yahurai-ane, nindou ranai-amboanî sîhîrî rawehundî nou afîndî mamîkarambo moatükunî ranai yare hoeimareri-yosi, nga ai moai moaruwai hohoanîmoyu.

16 Ranîmboane awi sîhîrî moanî mbîro-koate God moanî hîpoambore-randeimbî hîfanda nîmaruwanî ahambo sowana ngefîmboane. Ranambe anîmbo sîhîrî amboawiyei yaho hohoanîmo asu moanî hîpoambore arandî ra sîhefîmbo fehéfembohûnda ndahumündemboyefî sapo sîhîrî semîndîmbo hohoanîmoayefî amboanî.

5

Sîhefî Godîmbo sai-randeimbî bogorî adükarî Sîsas ai-anîmbo aboedambo-ndeamunûmbui

1 Muñguambo Godîmbo sai-randeimbî bogorî adükarî nindou ana sapo nindou-yei mbusûmonîndî God ai kafoarîrî hînîngîmarîrî-ani. Ranani asu nindou ranai muñguambo nindou ranahei moaruwai hohoanîmo ranîmbohûnda Godîmbo moanî saimbo asu ahambo nînîhondî hîfokoefe sîhefembo-hündamboane kafoarîrî hînîngîmarîrî.

2 Ranane asu nindou ai fîfîrifekoate-yeihî mamîkarîyei arîhündî ranaheimbo hîmboarî hoafendühî hîbadarûmbui, sapo nindou-mayei ranai-amboanî aheihorî ngînîndî nîngokoate-yeihî-wambo.

3 Ranîmbo-wambo ai Godîmbo nîne-moatükunî hîfokoare sîhenda horî pîrayo ra ngîrî nindou dîdîyei moaruwai hohoanîmomayei ranaheimbohündambo yangîrî randeandî. Nga ai-amboanî ahandî moaruwai hohoanîmo ranîmbohündambo kameihî rareandühani.

4 Godîmbo sai-randeimbî bogorî adükarîmbofe ndürûmbî moatükun-ane asu adükarî ratûpurî ra ngîrî nindou mamî ai ahandîhoarî ranîmbondahe nîmboambo mbûsu, nga wanî. Nga moanî God ahambo kafoarîrîmboani ranî ratûpurîmbohûnda sapo Aronîmbo boatei Godîmbo sai-randeimbîmborîrî kafoarîrî hînîngîmarîrî nou.

5 Mamî yare yahuraiyo, Kraîs aiana Godîmbo saimbo ra bogorîmbofe adükarî ndürûmbîyo nîngombo-mayu ra ahandîhoarî moai bogorîmbofî nînggu, nga wanî. Nga Godîyu ahandî ndürî adükarî sagadowohû hoafîyundühî yahuya,

“Seana wandî nîmor-anafî,

nga haponda ro sîhafî Apembo-yaheamboanahî,”

Buk Song 5:7

mehundo.

6 Asu God ai asükaiyu yare hoafîyuhû yahuya,

“Awi seana wambo sairambo bogorîmbo-ndafo rando ndühümeambo nîmboamboyafî

sapo Merkisedek referambohûnda manûngu ranîfihî tûndo hawambo,”

Buk Song 110:4

mehundo.

7 Sîsas ai hîfî ndanîhû yangîrî nîngguambe Godîmbo sapo ahambo yîfîhündî aboedambofîmbo-mayu ranahambo ai moanî pukûna hoafîyuhû aranîhîmboahî hûmoariyuhû dîdîbafîyundühî hoafîyundo marandî. Sîsas

ai hĩmboarĩ hoafendiyu haya Godĩndĩ hoarehĩ nũngumbo-wambo God ai ahandĩ hoafĩ ra hĩmborĩmayundo.

⁸ Sisas ai Godĩndĩ Nĩmorĩyusĩ, ŋga nĩnĩ-moatũkunĩ tĩŋĩrĩfo afĩndĩ ahambo tũkũmefendo ra ahambo yamundĩfiwanĩ asu ai Godĩndĩ hoafĩ ra sũngufe hombo-hũndamboyo tũkũmefendo.

⁹ Ranĩyu asu ai tĩŋĩrĩfo moatũkunĩ ra ndeara yare nafamũndĩ mbura rananĩmbo asu ai nĩndou dĩdĩyei ahandĩ hoafĩ sũngurĩhi arĩhũndĩ ranaheimbo koadũrũmbo aboedambo-fendũrĩmbo nĩmĩndĩhĩfi tũkũmefiyu.

¹⁰ Ranĩyu asu God ai ahambo fi sai-rambohũnda Sisasĩmbo bogorĩ adũkarĩmborirĩ hĩnĩŋĩmarirĩ sapo Merkisedek rasũngure marandĩ ranĩfĩhĩ tũre haya.

Se Godĩmbo anĩhondũmbofe ho ra hĩnĩŋĩgĩfe-poanĩ

¹¹ Ranĩ hoafĩ ranahambo siheimbo wataporĩmboyo-ndũrĩmbo ra afĩndane enģorosĩ, ŋga siheimbo wataporĩmboyo-ndũrĩmbo ra awi akĩdou tĩŋũmbĩ saf-ane, sapo se nĩmai hohoanĩmo ra puremĩndĩ-koateyei arĩhũndĩ ranĩmbo.

¹² Afĩndĩmbo maho ra se Godĩndĩ hoafĩ yamundĩfe-randeimbĩ nĩŋģombomayo-aneisĩ. Ŋga awi nĩndou ŋgorũ ai-anĩmbo Godĩndĩ hoafĩ boakorĩ fĩfĩrĩfe ra asũkai siheimbo yamundĩ-mbĩrĩhindũr-amboane. Se ŋģĩnĩndĩ sesĩ sesĩmboayeĩ rananeisĩ, ŋga asu awi nĩndou ŋgorũ ai siheimbo tĩtĩ yangĩr-anĩmbo dagadũrĩmbui.

¹³ Nĩndou dũdi ai tĩtĩ yangĩrĩ sĩmĩndĩmboayũ ana, ai nĩmoakĩdou nouani, ŋga asu ai aboedĩ mbumundĩ hohoanĩmo aho ranahambo yamundĩfe ra moai tũrũfoareandĩ.

¹⁴ Sapu ŋģĩnĩndĩ sesĩ ranana nĩndou adũkarĩmboehĩndĩ ranahei sesane. Nĩndou yahurai ana ahei hohoanĩmo ra ndorĩhi korĩfoarĩhi arĩhũndĩ-wambo asu ai nĩne-moatũkunĩ aboedayo-ane asu nĩne-moatũkunĩ moaruwaiyo ranane ranĩ-moatũkunĩ ranahambo tũrĩboadĩhi fĩfĩndĩhimboyei.

6

Godĩmbo anĩhondũmbofe ranahambo sihirĩ kĩkĩhĩ safĩndĩhumĩndefĩmboane

¹⁻² Awi ranĩmbo-anĩmbo sihirĩ ŋģĩnĩndĩ yamundĩfe hoafĩ ranĩ-sowana sũhũndahũndũh-anĩmbo asu Kristenĩ-yafe raboakorĩ hoafĩ yamundĩfembo enģoro ra daboadanambo-ndĩhumboane. Sihirĩ ŋģĩrĩ kambohoanĩ ranĩ yangĩrĩ fondĩhu asũkaindefĩ fĩndĩhehu fondĩhu ndĩhũndĩ. Asũkaindefĩ ŋģĩrĩ sihirĩ ranahambo wataporĩmbondĩhu ŋģefĩ, ŋga ranana sapo nda: Ndorĩhefe-koate ratũpurĩ daboadanambofe, Godĩmbo anĩhondũmbofe, ranĩ-poanĩmbo hĩmonĩ hundũrũ hohoanĩmo, nĩndou-yeiwamĩ warĩ nandĩfe hohoanĩmo, nĩndou yĩfĩhũndĩ asũkaiyo botĩfe hohoanĩmo asu Godĩndĩ nendĩ yĩbobofe hohoanĩmo ranĩ-sĩmboanĩ God yĩbobondeandani asu bĩdĩfĩrĩ ai koadũrũmbo yangĩrĩ nĩmboeimboyei asu bĩdĩfĩrĩmbo God ai tĩŋĩrĩfo dagadũrĩmbui. Ranĩ hoafĩ yamundĩfe yangĩrĩ ŋģĩrĩ hĩhĩrĩndefĩ keboehu ndĩhũndĩ, ŋga wanĩ. Ŋga sapo nĩndou boagĩrĩ-yafe yamundĩfe hoafĩ rananĩmbo hĩmborĩndefũhĩ sũngũndĩhu ŋģefĩmboane.

³ God ai sihefĩmbo refembo hĩnĩŋĩgareamunĩ ana, sihirĩ randĩhũmboane.

⁴ Nĩndou bĩdĩfĩrĩ ai Godĩndĩ sũrũhoeimbĩ hohoanĩmo ranambe nĩmboei, asu sũnambeahĩndĩ moanĩ saimbo moatũkunĩ ra ai yarĩhi hoeirĩhĩndĩ asu

Yifafi Aboedi ra ai-amboani sahumundi manimboei. Asu nindou ranai rarihindeimbi ai ahei anihondumbofe ho ra randihi hinngindihiheli, asu asukaindei nungundihihirindahi Kraismbo anihondumbo-mandihora?

⁵ Sapo ai Godindi hoafi aboedi hamind-ayo ranahambo fifirihindi ai yarihi hoeirihimboane-wambo. Asu ai Godindi aboedi si sungunambo tukufemboayo ranahandi nginndi ra hoeirihimboanei.

⁶ Asu ai ahei Kraismbo anihondumbofe hohoanimo ra moani yarihi hinngarihindi ana, ai ngiri asukai hihirindahi anihondumbondihindi, nga wani. Rani-moatukuni ra refekoate-ayo ana, ngiri randifeyo sapo ai ahei-hoari asukaiyei Godindi Nimori ranahambo nimi keimbi karihindeimbi fih nindou himboahü hifokoarihori pamarihori noumayo-wambo.

⁷ Hoe ranai hifi rani-wami afindimbo peyoani asu hifi ranai hoe ra semindühi nindou numburi-marihündi ranahei numburi ranambe sesi aboedi tükufeyo ana, God ai rani-moatukuni ranahambo aboedi didiboadore huhani.

⁸ Nga asu hifi rani-wami numburi ranai wohafi napo furiyowohü wohi ai furayo ana, ngiri aboedindo. Ranimbo-animbo asu rani-moatukuni ranahambo God ai moaruwaimbo-ndeanda asu sunguna hainambo tikirindandani awarindhoemboe.

⁹ Nga wandafi mami, ro hoafi afindi tinjumbi ndahurai hoafayefi ra awi siheimboanefi hoafayefisi, nga ro siheimbo rani-moatukuni ranimbo-hünda fifirihünduri-mboanefi. Se ngiri randihi nindou amuri ramehindi nou moaruwaimbo-ndahindi, nga wani. Nga awi siheimbo God ai aboedi didiboado-ndearumbui sapo ai siheimbo aboedambofendurimboayu ranimbo-hündambo.

¹⁰ God aiana nindou hohoanimo mitaniramundi-randeimbiyupoani. Raniyu-animbo asu ai nine ratupuri se ratupurayei-ane asu Godimbo ngusüfo parihorühi ahandi nendi ranaheimbo fariheli marihünd-ane asu hapondani amboani yarihi arihünd-ane ranahambo ngiri mitanindamündünduri, nga wani.

¹¹ Yihoe fi adukari hohoanimo siheimbo ranana ndahurai-ane. Roana siheimboya, awi se munquambo moani rani-ratupuri yangiri-animbo randihi ratupurindei ngeimbo bidifirani hondü rananimbo asu se ninimboyei himboaye ranai anihondü tükumbife-nduramboane.

¹² Se rani ratupuri sungufe ho yiboaruko-yiboaruko ranimboanefi ro moei-asefi. Nga se sapo nindou bidifiri Godimbo anihondumborihori mburihumbo-mayei sapo Ape ai nini-moatukuniyo segodurimbo horombo hoafimareandi ra asahumundi nou randahindi sefomboanefi hohoanimoayefi.

Sihiri Godindi horombo hoafi ra anihondumbo-ndihumboane

¹³ Horombo God ai Abrahamimbo horombo-hoafirirühi ai anihondumbo-randihamboyah yahu dabarimefiyu. Ahambo moai nini-moatukuni ngasundeambo nahurai yangoro ranambo dabarife-mbohünda, nga wani. Nga ranayu asu ai moani ahandi nduri rani fih yangiri dabarifihi hoafimayu.

¹⁴ God ai yare hoafiyuhü yahuya, "Anihondumboanahi ro sihambo aboedi-aboedi-ndiheaninimboyah asu sihafih ahuri mami afindi tükündahimboyei," *Stat 22:17*
mehu.

¹⁵ Rani+yu asu Abraham ai rani-moatükunî ranahambo h+mboyuhü nünghu-ane God ai ahamboya, aboedi+aboedi-ndi+hean+n+imboyahî yahuhaya horombo-hoafi+mariri.

¹⁶ Nindou mamî ai dabar+fembo yahumbo ra sapo nindou ngorü düdi ai ahambo ngasündiri haya ranahandi ndür+nambo dabar+ndi+fiyuan-an+imbo asu ahandi hoafi ra ng+nem+ndimbo nin+moatükunî s+mbori hoafi mbusümo engoro ranahambo wan+ndimboe.

¹⁷ Nindou sapo didiyei ai God aheimbo aboedi didi+boado-fendür+imbo ahandi n+mor+imbo horombo-hoafi+mareandi ra ng+ri ngorü süngundi+heandi yahuhaya ran+imbo weindah+reandüh+yu ahandi horombo-hoafi ranahambo ng+n+amündüh+ dabar+mefiyu.

¹⁸ Ahandi dabar+fe-ane asu horombo-hoafi+fe-ane yimbu moatükunî ranana ng+ri ngorü-ngoründo. Asu rani-moatükunî ranahambo God ai yare hoafi+mayu ra ng+ri t+kandeambo rambüsu, nga ran+imbo-an+imbo sihefi ngusüfo ndondeamun+imboe. Ran+imboane nindou sihi+ri didiyeifi God+ndi fikim+ aboedamboyahu n+imboefeimbi sihi+ri ana rani-moatükunî ra an+hondü hondü tükünd+femboe mbisefi hohu God ai sihefi+imbo horombonambore rani-moatükun+imbo h+mbombo masi+hemunî ran+fihi ng+n+ndi k+kihi+ndi-hum+ndefi n+imboefi+mboane.

¹⁹ Rani-moatükunî ranahambo h+mbombo hohoan+imo ranana sihefi ni+ngo hohoan+imo ranambeahi n+imoei für+für+koate ng+n+ndi amaro nahurai-ane. Rani-moatükunî ranana aboedambore-randeimbi+yo haya rani-hoareh+ n+imboefembo ng+ri für+für+ndefi. Hohoan+imo ranambo-an+imbo God n+maru-ambe ngemboyeifi sapo God+imbo sai-randeimbi bogori adükarî ai yipuri hoearî ranî hundünî kefuai ser worî safambe ham+ndi ragu hüfu-arandi nou.

²⁰ Sihefomböhünda Sisas ai God+imbo saimbohünda bogori adükar+imbofi haya God n+maruambe ai-boatei kefuai mahüfu. Sapo Merkisedek ai sai-randeimbi bogori+imbo-mefiyu ran+fihi türehaya ai koadürümbo-koadürümbo anünghu.

7

Merkisedek ai ndürümbo-ani

¹ Merkisedek ranai ana adükarî ngoafi Sarem+iyafe bogori adükarî nindou sapo God+ndi ndürî n+moamo hondayo ranahambo sai-randeimbi-ani. Abraham ai yifiar+n+poedi bogori adükarî nindou yimbuyimbu-yomondî ami titaboar+foaru hou ran+n+poedi mahüfuwa Merkisedek ai naf+n+hoeiriri haya ahambo God+imbohünda aboed+aboedi+mariri.

² Asu Abraham ai yifiar+n+poedi napo semündü masüfu ra mamî 10 yi+bobore mbura mamî b+di+fi+ri Merkisedek+imbo masagado. Ndürî 'Merkisedek' ranana 'Mbumundi hohoan+moyumbü bogori adükarî' yaho-randeimbi-ani. Sapo ai Sarem+iyafe bogori adükarî nindou-ayu, ran+imboane ahandi ndürî ranamboanî 'ngusüfo afurife küfeimbi bogori adükarî' yaho arandi.

³ Merkisedek+ndi hond-af+ndi, ahandi amoo, ai tükümeifiyu asu ai yifi+mayu hoafi ra moai akidou amboan+ yan+gorowanî fi+fi+ri+feyo. Merkisedek ranai ana sapo God+ndi N+morî moanî yahurai nou koadürümbo God+imbo sai-randeimbi anünghu.

⁴ Awi se Merkisedek ranahambo hoeindihori nūngu-nahurai ndürümbi adükariyu tükümeñiyu ra. Sapo sihefi adükari amoao hondü Abraham ai napo yifiarini-poedi semündü haya ranahambo mamî 10 yibobore haya ahambo mamî bidifiri masagado ra.

⁵ Rifaindi ahurimamî ranai ana Godimbo sihou-rundeimb-anemo. Raniyomo asu nindou ranai yangiri-animbo Israeri-yeimayo mamî 10 bidifiri napo ra mamî bidifiri sowandümo mbürundamboane yaho ahinümbi hoafi yare menjoro. Sapo Godimbo sihou-rundeimbî ranai-amboani Israerihündiyomo asu Israer ai-amboani Abrahamindi ahurimamî-yeisi, nga Godimbo sihou-rundeimbî ai ahei-mayo napo mamî bidifiri sowandümo marundi.

⁶ Nga asu Merkisedek ana Rifaindi ahurimamambeahindi-yupoani. Nga asu ai Abrahamindi-mayo napo mamî bidifiri ra semündü mburambo asu ahambo aboedi-aboedimariri sapo nindou Godindi-mayo horombo hoafi semündümbü-mayu ranahambo.

⁷ Awi sihiri ranahambo fifirihumboanefi sapo nindou düdi ai ngorumbo aboedi-aboedariri ranai ana ndüri nginindi adükarümbiyu-wamboane asu aboedi-aboedimeñiyu ranai ahandi hoareh-ani.

⁸ Rifaihündi aiana Israeri-yeimayo napo bidifiri sowandümo marundi ra nindou yifiyomo marundi. Nga Merkisedek aiana nindou-yeimayo napo mamî bidifiri mamî bidifiri semündü marandi, nga ai yangiri nūngumbü nou-ani sapo Baibor ai yare hoafimayo nou. Ranane asu sihiri yarihu fifirarihündi Merkisedek ai Abrahamimbo ngasündimariri.

⁹ Moani hoafimbo randihu hoafindefimboane. Rifaindi ahurimamî ai Israeri-yeimayo napo 10 mamî bidifiri sowandümo marund-anesi, nga horombo Merkisedek ai Abrahamindi-mayo bidifiri napo masemüdu rasimboani Rifaindi ahurimamî aho ra ranaheimbo kameihi randi masemüdu.

¹⁰ Ranimbo Merkisedek ranai Abraham ranahambo nafini hoeirani Rifai ai tüküfekoate-yuambe ahandi amoao Abraham ranahandi fiambe mamaru. Rani-moatükuni ra moani hoafomboane. Ranane asu sihiri yarihu fifirarihündi Merkisedek ai Rifaimbo amboani ngasündimariri.

Godimbo sai-randeimbi bogori simbori ai Rifaindi ahurimamî-memo ranahamundi fondi kosimarihendi

¹¹ Rifaindi sirambeahindi yangiri Godimbo sai-randeimbi bogori ra tüküyafu marundi. Moses ai ahinümbi hohoanimo ra nindou Israerihündi ranahaimbo masagaduri, nga Rifaindi ahurimamî ranai hifandimaru homo. Rifai mamî-yomondi Godimbo saimbo ratüpuri ra nindumbo ndombarihoai-mbonana, asu ngiri ngorü-poanimbo Godimbo saimbo bogorimbofe moatükuni ra tüküfeyo. Nga ngorü-poanimbo Godimbo saimbo moatükuni ra Merkisedekindi Godimbo saimbo hohoanimo ranifihî türe hayamboyo, nga Aron Rifaindi ahurimamî ahandifihî türe hayamboyoani.

¹² Asu Godimbo saimbo bogorimbofe moatükuni ranai ngorü sünguefeyo ana, asu ahinümbi hohoanimo ranamboani ngorü süngumbifeyo-wamboane.

¹³ Sihefi Adükari sapo ahamboane ndani hoafi nda hoafayo, Aiana nindou ngorü sirambeahindiyu, nga asu Aronindi sirambeahindi-yupoani. Moai ahandi sirambeahindi ana Godimbo sai-randeimbi bogori ratüpuri ra nindou mamî ai-amboani semüdu, nga wani.

14 Aiana nindou Suda-mayu srambeahindiyu tüküme fiyu. Nga asu Moses ai moai ranî sîrî ranahambo dukare hoafi yu Godimbo sai-randeimbi bogorî nindou tüküfembo, nga wanî. Ranî-moatükunî ra sapo ndorîthu fîfîrîhumboanefî.

Sisas ana Godimbo sai-randeimbi bogorî adükari koadürümbo nüngumbani Merkisedek nahurai

15 Sîhîrî dîboadorîhu hoerîhumboanefî ngorü sîmborî Godimbo sai-randeimbi bogorî Merkisedek ramefiyu nahurai tüküme fiyu asu ai Rifaindî srambeahindî sîhou-rundeimbi ranahamumbo ngasündî-mareapurî.

16 Ai Godimbo sai-randeimbi bogorîmbomefiyu ra moai Rifaindî ahuirî yangîr-animbo ratüpurîyo ramboane yaho ahînümbî hoafi menjgoro ranî-süngu süngurandî, nga wanî. Nga aiana awarîhefekoate yangîrî nüngumbani ranimboane asu ai ngasündeandeimbi bogorî sai-randeimbi tüküme fiyu.

17 Nga Baibor ai yare hoafiyowohü yahoya,
“Seana Godimbo sai-randeimbi bogorî koadürümbo-koadürümbo nîmboamboyafi

Merkisedek ramefiyu ranîfihî tündo hawambo,” *Buk Song 110:4*

mehu.
18 Horombodîdî ahînümbî hohoanîmo ranana gîgîrana-mbofemboane sapo ranî-moatükunî ranai aboedî ndorîhefekoate asu sîhefimbo fehefemuni-koatemayo-wambo.

19 Nga ahînümbî hohoanîmo menjgoro ranai ana ngîrî nîni-moatükunî aboedî ndemîndî ndondeandî. Nga hapondanî ana sîmborî moatükunî horombodîdî moatükunî ranahambo ngasündareandî. Ranî-moatükunî hîmboayefî ranambo sîhîrî God sowanambo akîmî ngemboyefî.

20 Asu God ai Sisasimbo ahambo sai-randeimbi-mborirühî moai moanî hîni ngîrîrî, nga dabarîfihîyu hîni ngîmarirî. Nindou bodîmondî yaru Godimbo sîhou-rundeimbi-mbo-yafundeimbi ana moai yahurai dabarî yangorowa tüküyafu rundî.

21 Nga Godîndî dabarî sünguyu Sisas ai ahambo sai-randeimbi tüküme fiyu. Ranî-sîmboanî God ai yare ahambo hoafiyundowohü yahuya,
“Adükari ai anîhondümbo hondü dabarîfimboani,
nga asu ai ngîrî ranî-moatükunî ra hîhîrînde ngorü süngundeandî.

Nga seana Godimbo sao-randeimbi koadürümbo nîmboamboyafi,” *Buk Song 110:4*

mehu.
22 Dabarî ranimbo-hündambo wamboyo sîmborî hoafi femîndî sîhefe moatükunî-mayo ranahambo Sisas ai hoafi-yuhüya, ranî-moatükunî ra anîhondü tükündîfemboe, mehu. Ranîmboane hoafi femîndî sîhefe ra Mosesîndî ahînümbî ranahambo ngasündeamboane.

23 Ranî-moatükunî ra yahurai-ane: Horombo ana Godimbo sai-randeimbi bogorî nindou ra afîndî tüküyafu marundane, nga asu ai yîfiyomo rundühî wambo moai ahamundî ranî ratüpurî ra gedühî hüramîndî ho randî, nga wanî.

24 Nga Sisas ana moanî koadürümbo nüngumbo wambo asu ahandî Godimbo sai-randeimbi ratüpurî ra ngîrî nindou ngorü ai kosîndîhai ratüpurîndu, nga wanî.

25 Ranîmbo-wambo-animbo hapondan-ane asu süngunambo munquambo si aho ranane ra nindou dîdîyei God sowana Sisasîndî sünguyahi ahei

ranaheimbo munḡuambo aboedambo-ndearũmbui. Sapo ai koadũrũmbo nũḡgumbo aheimbo farĩhefe-ndũrĩmbohũnda dĩdĩbafiyu arandĩ.

Sisas Godĩmbo sai-randeimbĩ bogorĩ adũkarĩ ai-anĩmbo sĩhefĩmbo fandĩhemunũmbui

²⁶ Sapo Godĩmbo sai-randeimbĩ bogorĩ adũkarĩ ndahurai sĩhefĩmbo fandĩhemunũmbui. Aiana moanĩ aboedĩ sũrũhoeimbĩ hamĩndĩ hond-ani. Ahandĩ fiambe ana moai se hũtiyafĩ yaho hoafĩ hohoanĩmo nĩmarondo. Aiana moarwai hohoanĩmoyeimbĩ ranaheimbo nindou nĩmboeia ai moanĩ ranĩ-poanĩ hondũyu haya sũnambe nĩmoamo hond-ani anũḡgu. Nindou yahurai-anĩmbo sĩhefĩmbo fehefemunĩmboani.

²⁷ Aiana bodĩmondĩ Godĩmbo sĩhou-rundeimbĩ bogorĩ adũkarĩ nindou yahurayupoanĩ. Aiana nĩmbĩ-nĩmbĩsi moai ahandĩ fimbohũndambo boatei Godĩmbo nĩnĩhondĩ hĩfokoare sĩhai mbura asu sũḡguna nindou amurĩ ranahi moarwai hohoanĩmo ranahambo yare randĩ, ḡḡa wanĩ. ḡḡa aiana moanĩ mamĩmbo yanḡrĩ randĩ ramareandĩ moanĩ koadũrũmbo ai ahandĩ fimbo Godĩmbo sĩhefembo sapo nĩnĩhondĩ hĩfokoarefeyo nou refihĩ.

²⁸ Ahĩnũmbĩ hohoanĩmo menḡoro ranaiyo nindou ndoyĩmĩndĩkoate-memo ranahamumbo Godĩmbo sai-randeimbĩ bogorĩ adũkarĩmbo hĩnĩḡḡĩreapurĩ arandĩ. ḡḡa asu Godĩndĩ ahĩnũmbĩ hohoanĩmo ra sagado-ambe ahandĩ dabarĩfe ranamboyo Nĩmorĩmbo yarĩrĩ hĩnĩḡḡĩmarĩrĩ. Ranĩyo asu ranĩ-moatũkunĩ ranai ahandĩ Nĩmorĩ koadũrũmbo ndorĩhoeimbĩ ranahambo yare hĩnĩḡḡĩmarerĩ. Sapo Nĩmorĩ koadũrũmbo munḡunambo ndorĩhoei nũḡgumbũ-mayu ranahambo.

8

Sisas ai sĩhefĩ Godĩmbo sai-randeimbĩ bogorĩ adũkar-ani

¹ Ranĩ-moatũkunĩ ranahandĩ nĩmĩndĩ hondũ hoafĩ ro wataporĩmbo-arĩhundĩ ranana sĩhefĩ moanĩ yahurai Godĩmbo sai-randeimbĩ bogorĩ adũkarĩ ai sũnambe God Bogorĩ Hondũ-mayu ranahandĩ hanḡḡĩfoanĩ amaru.

² Ranambe-ani aiana Godĩmbo sai-randeimbĩ bogorĩ adũkarĩ ratũpurĩ ranani ratũpurĩyuhũ moanĩ sũrũhoeimbĩ fondĩ ranambe anũḡgu. Fondĩ ra sapo Godĩmbo hoafiyorambo ser worĩ hondũ Adũkarĩ ai mafondeandĩ ranambe, ḡḡa nindou ai worĩ ra moai fondundĩ.

³ Munḡuambo nindou dĩdemo sapo Godĩmbo sĩhou-rundeimbĩ bogorĩ adũkarĩ nĩḡḡomo arundĩ ra Godĩmbo moanĩ saimbo moatũkunĩ sĩhefembo asu nĩnĩhondĩ hĩfokoefeyoanĩ horĩ kefoefe-rambohũndambo anĩḡḡomo. Ranĩmbo-hũndambo-anĩmbo sĩhefĩ Godĩmbo sai-randeimbĩ bogorĩ adũkarĩ ranai-amboanĩ nĩnĩ-moatũkunĩyo ra awi Godĩmbo mbĩsĩhend-amboane.

⁴ Sisas ranai hĩfĩ ndanĩhũ mbanũḡḡu-mbonana, ai ḡḡrĩ Godĩmbo sai-randeimbĩmbo nũḡḡu, sapo nindou bĩdĩfirĩ ai Suda-yei ahĩnũmbĩ hohoanĩmo ranĩ-sũḡḡumbo Godĩmbo moanĩ saimbo moatũkunĩ sĩhou-arundĩ nindou ranai manĩḡḡomo-ndambo wambo.

⁵ Moanĩ sũrũhoeimbĩ fondĩ ranambe Godĩmbo sĩhou-rundeimbĩ ratũpurĩ yaru arundĩ fondĩ ranana moanĩ safĩ hondũ sũnambeahĩ enḡoro ranahandambo sĩsam-ane. Moses ai sapo sĩsamĩ moatũkunĩ ser worĩ-mayo ra fondĩfembo yahuhaya-mboyuambe God ai ahambo hoafiyundohũ yahuya,

“Se rani-moatükunî ra randowandühî ana, sapo hîfî wafuambe munġuambo moatükunî refembo safî hondü sisamîrîhe nafuimehanîni rananîmbo rani-süngundo worîmbondandî,” *Kisim Bek 25:40*

mehundo.

⁶ Nġa haponda Sisas ai Godîmbo sai-randeimbî bogorî adükarî ratüpuri ranîfihî türe haya ratüpurayu hu ranana amurî-yomondî ratüpuri nġasündeandeimbî hond-ane. Sapo hoafî femîndî aboedî safî sîhefembo moatükunî Godîndî nendî asu Godî-mayu ranahei mbusümo didîboado-mareandî ranana moanî aboedî mbumundî hamîndî hond-ane. Rani-moatükunî ra sapo aboedî hamîndî hondü horombo hoafîfimbîhündî süngü wambo.

Sîmborî hoafî femîndî sîhefe ai horombodîdî ranahambo nġasündeamboane

⁷ Horombo weanġurühîdîdî hoafî femîndî sîhefe-mayo ra moanî aboedî ndombarîhoai-mbonana, asu nġîrî süngunî nġorü tükümeŧeyo ranai tüküŧeyo, nġa ranana wanîyo.

⁸ Nġa asu God ai ahandî nendî ranaheimbo papî-hoafîrandürühî yahuya, “Adükarî ai yahuya, Awi sünguna ro Israerîhündî asu Sudahündî rani-babîdîmbo sîmborî hoafî femîndî sîhefemboayahî ranî si ra tükündîfemboe.

⁹ Ranî hoafî femîndî sîhefe moatükunî ranana nġîrî sapo ahei amoa mamî-babîdîmbo Isip hîfambeahîndî koakoma-rîhandürî hahî ranî-sîmboanî hoafî fîrîhamîndî masîheheandî nahurai-yopoanî, nġa wanî.

Nindou ranai wandî hoafî femîndî sîhefe ra ndofe süngufekoate-mayei-amboyahî asu ro-amboanî aheimbo moanî yarîhe hîniġġîmarîhearü, Adükarî ramehu.

¹⁰ Awi süngunambo ana Israerîhündî babîdîmbo ndani hoafî femîndî sîhefe ndandîhe ndahurai-anîmbo randîheamboyahî.

Ro wandî-mayo ahînümbî hohoanîmo ahei hohoanîmoambe hîniġġîndîheandühî asu ahei nġusüfo fihü sürü papîndîhî hîniġġîndîheamboyahî.

Ro ahei God-ndamboyahî asu ai wandî nendî-ndeimboyei.

¹¹ Nindou mamî ai-amboanî nġîrî ahandî mamî nġoafîhündî nindou-mayu ranahambo yamundeandürî asu ahandî sîrambeahîndî nindou ranaheimbo hoafîndundürühî, ‘Se Adükarî fîfîrîndîhorî,’ mbüsu.

Nîmboe munġuambo nindou ai ndürîmbayei asu ndürî-koateyeyi aiana wambo fîfîrîndî-hindîrîmboyei.

¹² Ro hîpoambondî-handürühî ahei moaruwai hohoanîmo ranîmbo amboawiyei mbîsa hîniġġîndîhearühî, asu ahei mamîkarî hohoanîmo ranahambo moanî mîtanîndî-hamîndî-handürîmboyahî,” *Jeremaia 31:31-34*

mehu.

¹³ God ai sɨmborɨ hoafɨ femɨndɨ sɨhefe ranahambo sɨmbor-ane yahu wataporɨmbo-randɨhɨyu asu hoafɨ ranambo ai weangurɨhɨdɨdɨ-mayo ranahambo munɨguna wamɨndafɨmbo-mareandɨ. Asu nɨne-moatɨkunɨ sapo ai wamɨndafɨyowohɨ sɨmboayo ranana ŋgɨrɨ amɨtata awarɨndɨhoeyo.

9

Hɨfɨ ndanɨhɨndambo Godɨmbo hɨfokoeje saimbo hohoanɨmo

¹ Weangurɨhɨdɨdɨ hoafɨ femɨndɨ sɨhefeimbi-mayo ranai ana rani-poanɨmbo Godɨmbo dɨdɨbafɨfe hohoanɨmo asu nindou nafɨyoweimbi-hɨndɨ sɨrɨhoeimbi fondɨ Godɨmbo dɨdɨbafɨfe-rambo rani amboanɨ meŋgoro-ane.

² Weangurɨhɨ sapo sɨrɨhoeimbi fondɨ ser worɨ ra yimbumbofe papɨyoweimbiyo mafondaro. Weindanɨ papɨ ranambe ana ram nɨndɨfembo fondɨ nɨŋgo asu yibadɨ bret rani-wamɨ Godɨmbo sɨhefeimbi-hɨndɨ nɨŋgo marandɨ.

³ Ai hoearɨ yipurɨmborɨhi kɨmarɨhindɨ asu hoearɨ rani daboadanɨ fondɨ mamɨ manɨŋgo ranahambo moanɨ sɨrɨhoeimbi fond-ane yahomo marundɨ.

⁴ Worɨ rani safambe, rani-poanɨmbo fisɨŋɨrɨyo-randeimbi Godɨmbo mandɨfe fondɨ gorɨnambo nafɨrundeimbiyo asu hoafɨ femɨndɨ sɨhefe-rambo bokis rani-kameihɨ manɨmbafe. Bokis ranahambo gorɨnambo gabudɨfoefimbiyo haya asu ranambe gor hɨpɨrɨ yangoro-ane asu ranambe mana* foaru nɨndundeimbiyo manɨŋgo. Aronɨndɨ nɨmɨ-nɨmɨ horombo andɨfurɨyoweimbi-mayo asu horombo nɨmoei yimbufihɨ God ai hoafɨ femɨndɨ sɨhefe sɨrɨ papɨmarandɨ ranai bokis ranambe amboanɨ meŋgoro.

⁵ Bokis rani-wamɨ mbanendeimbi sɨnambeahɨndɨ nendi sɨsamɨ yimbu mapaiarɨfanɨ Godɨndɨ hɨmboamupui-randeimbi ra ahafandɨ mbusɨmo meŋgoro. Rani-wamɨ God ai moaruwai hohoanɨmo ranahambo amboawiyei yahu arandɨ raniwamɨ mbanendɨ ŋgurɨne hena nɨmarɨfanɨ marɨnandɨ. Nɨga hapondanɨ ana ŋgɨrɨ rani-moatɨkunɨ ranahambo munɨguna gedɨhɨ hamɨndɨ watapori-mbondɨhu ŋgefɨ.

⁶ Munɨguambo moatɨkunɨ ra nafɨrundɨmo kurarundɨ ana, Godɨmbo sɨhou-rundeimbi ranai munɨguambo si aho ra ai ahamundɨ ratɨpurɨmbo hohoanɨmo-yomondɨhɨ sapo weindanɨ papɨmayo ranambe kefoau tɨkɨyafu marundɨ.

⁷ Nɨga worɨ safambe papɨ hondɨ ranambe ana Godɨmbo sai-randeimbi bogorɨ adɨkarɨ ranai yangɨrɨyu kefuai tɨkɨfi marandɨ mamɨmbo yangɨrɨ munɨguambo hɨmbanɨ maho ra. Refihɨ ai moai moanɨ warɨ yangɨrɨ hɨfu randɨ, nɨga nɨnɨhondɨ horɨ Godɨmbo sɨhefembo sapo ai moaruwai hohoanɨmoyu marandambo asu nindou ai moanɨ hohoanɨmokoate moaruwai hohoanɨmoyei marɨhɨndɨ ranaheimbohɨnda kameihɨ semɨndɨ hayamboyu hɨfu marandɨ.

⁸ Munɨguambo rani ratɨpurɨ rani-mbo Yifiafɨ Aboedɨ ranai yare nafuira-munɨhɨ yahoya, weangurɨhɨ Godɨmbo sai-rambo ser worɨ ranai fon-darowanɨ ana, Sɨrɨhoeimbi Hondɨ Fondɨ sɨnambe worɨ safambe hombo nafɨ ra weindahɨfe-koatemayo.

* 9:4: Mana ra sesɨ God ai Israerɨhɨndambo nɨmɨ wofɨ furɨkoate-reandɨhɨ masagadɨri ranane.

9 Nîmîndîhîndî ra ranane nda. Munjuambo ranî ratûpuri ser worî ranana sisamî nahurai hapondanambe ranahamboane nafuiayomunî. Nînîhondî horî Godîmbohûnda raraofe asîhefeyo ana, ngîrî nindou dîdîyei Godîmbo hohoanîmombo sei-arîhündî ranahei ngusûfo ranai ndondîhoayondûrî.

10 Nga saimbo moatükunî ra sesimbo moatükunî, sîmîndîmbo moatükunî, mamîkarambo fi popoaifoefembo moatükunî ranana moanî fi-hoearî moanambuhû ranahandî ratûpuri hohoanîmo yangîr-ane. Nga asu ranî-moatükunî ra süngundîhi ngeianî Godîndî sîmborî hohoanîmo tükündîfemboe yahumboani

11 Krais hapondanambe tüküfimboani, nga aiana munjuambo aboedî moatükunî haponda tüküfeyo ndanahambohûnda Godîmbo sai-rambo bogorî adûkarîmbofi tüküfimboani. Godîmbo saimbo ser worî hondû sapo horombodîdî-mayo ranahambo ngasûndeandeimbî-mayo. Ranî ser worî ranana nindou ai worîmbo-rumbo-yomopoanî. Asu ranî-moatükunî ranai hîfînî nafiyombo-yopoanî, nga wani.

12 Krais ai moai meme horî asu burmakau horî ra semündü haya Godîmbo saimbohündambo kefuai hüfu, nga wani. Nga asu aiana ahandî horî ranî-randî semündü hayambo Godîmbohûnda sehefembo God nîmaruambe Safambe Hondü mamîmbo yangîrîyu kefuai mahüfu sîhefîmbo koadürümbo-koadürümbo nîngombo aboedambofemunîmbohûnda.

13 Nga nindou bidîfirî ai Godîndî hîmboahü moaruwai fiaye ana, asu Godîmbo sîhou-rundeimbî bogorî ranai meme horî, burmakau anamîndî horî, asu burmakau yikîmîndî weindambo mandîfimbî-hündî hasûfî ranî amboanî ahei-wamî bubumafoarunda, asu ranî-moatükunî ranambo nindou ahei moaruwai fi ra Godîndî hîmboahü aboedî tükümehindî.

14 Nga Kraisîndî horî ana ranî-moatükunî hohoanîmo ranahambo ngasûndeandeimb-ane. Sapo Kraisîndî fiambe ana moai moaruwai hohoanîmo ra akîdou-amboanî nîmaro, nga wani. Asu sapo Yifiafî koadürümbo-koadürümbo nîmaro-wembü ranahandî ngînîndî-namboyo Krais ahandî fi nîngombo hohoanîmo ra Godîmbohûnda nînîhondî hîfokoefe asîhefeyo nou yare hîfokoare masîhendo. Ranîmboane ahandî horî ranai ngîrî sîhefî fi moanambühî ranî yangîrî popoaindîhendî, nga wani. Nga aiana sapo sîhefî hohoanîmo moaruwai ngusûfoambe popoaimarîhemuna asu sîhîrî horombodîdî fehefekoate ahînûmbî hohoanîmo moai süngurîhündî. Ranîmbo-anîmbo asu sîhîrî God yangîrî nînguweimbî ahandî ratûpuri aboedî ranî yangîrî ratûpuri-ndemboyefî.

Kraisîndî horî ranai sîmborî hoafî femîndî sîhefe ranahambo ngînîmaramîndo

15 Ranîmbo-hündambo Krais mamî ranaiyu sîmborî hoafî femîndî sîhefembo moatükunî ra dîdîboadore semündü tüküfi weindahî-mareandî. Rananîmbo asu nindou daboe dîbonîyu-ndüreimbî koadürümbo-koadürümbo yangoroweimbî aboedî moatükunî ahei ape ai nîmorîmbo segodürîmbo horombo hoafîmareandürî ra ndahîmündimboyei. Ndanî-moatükunî ra yare yahurai tükümbîfeyo-wamboane. Sapo Sisas ai yîfîyuhû nindou moaruwai mamîkarî hohoanîmomayeî ranambeahîndî aboedambo-mareandürî ai weangurühîdîdî hoafî femîndî sîhefe ra yangoro-ambe ramarîhindîmbo-hûnda.

16 Nindou düdi ai süngunambo yifindamboyahı yahuhaya, asu ahandı napo ra nindou ngorü ai mbısemündu-wamboane yahuhaya, pepafihı sürü pare asihendi ranana sapo nini-moatükunımboyo hoafi femındı asihefeyo nahurai-ane. Nindou ranahandı nımorı ai hoafi femındı sıhefe hoafi ra süngüre huhü afındandı-mayo napo ra asemündu ana, nindou bıdıfirı ai hoafındeihıya, nindou ranai yifımayu mbısei.

17 Nindou ranai ranı-moatükunı sıhendeimbi-hündı süngunambo ai yıfayu rananımbı ranı-moatükunı ranai mamı anıhondumbo tükündıfemboe. Nga asu nindou ranai yare hoafi fıramündı sıhai mbura awi yıfıkoate yangırı anınggu ana, ahandı hoafi femındı sıhefe moatükunı ranai moanı yare yangoromboane.

18 Ranımbı-hündamboyo weangurühıdıdı hoafi femındı sıhefe ranai amboanı horınambo yangırı-ane ranı hoafi ranahambo ngınemındımbı-hünda yaru marundı.

19 Weangurühı Moses ai munguambo nindou ranaheimbo God ai nindumbo ranı-moatükunı yangırı-anımbı süngundıhündı yahuhaya ahınümbı hohoanımo hoafi sürü papıre masihendi ranahambo wataporımbı-marandı. Ranıyu asu ai burmakau anamındıdambo horı memendambo horı ra semündü hımonı fongoefi mbura hisip nımi düdü dıdareimbiyo asu hamburı sipsipındı nınendi bıdıfirıyo ranı-moatükunı ranambo ahınümbı Bukı-mayo ranıwamı füsıhai-füsıhaimarandı nindou munguambo ranahei wamı kameihı.

20 Ranıyu ai hoafıyuhü yahuya,
 “Horı ndanamboanımbı sapo God ai hoafi fıramündı sıhendühı ranı-moatükunı ra randıhi süngundıhündı yahuhaya hoafımendürı ranahambo ngınındamındımbı,”
Kisim Bek
 24:20

mehu.

21 Mamı yare ramareandı yahuraiyu Moses ranai horı ra semündü haya, hoafi femındı sıhefe ser worı asu mungu moatükunı ranambe yangorowanı Godımbı dıdıbafıfe-rambo moatükunı-mayo ranıwamı kameihı füsıhai-füsıhaimarandı.

22 Anıhondı-ane, sapo ahınümbı hohoanımo ranai hoafıyowohü yahoya, “Munguambo moatükunı ranana horınambo yangırı-anımbı popoaindıhendanı asu asukai aboedındımbı,” meho. Asu horı peyohü popoaihefe-koate ana, God ai ngırı amboawi mbüsu nindou-yei hohoanımo moaruwai ranahambo.

Kraisındı yıfı ana moaruwai hohoanımo awarıhoendühane

23 Hıfını rotu ser worındı moatükunı ra sısamı nahurai-ane, nga anıhondü hamındı moatükunı sünambe engoro. Ranımbı-hündambo-anımbı munguambo hıfınındı moatükunı ra horınambo popoaihefe ranambo aboedı tüküfemboane. Nga sünambeahındı hondü moatükunı engoro ranai ngasündeandeimbi horı ranınambo yangırı aboedı tükümbıfeyo-wamboane.

24 Sünambe anıhondü hamındı engoro ranahandı sısamı nindou ai sürhıhoeimbi fondı nafıru hınıngımarundı ranambe ana moai Krais ai kefuai hu, nga wanı. Nga sapo sünambe fondı hondü-mayo ranambeahıyu ai Godındı hımbıohü sıhefımbı-hündambo kameihı tüküfımbı ranambeahıyu ai kefuai hüfu anınggu.

²⁵ Suda-yomondi Godimbo sai-randeimbi bogori adukari ranai ana ser wori moani safambe hondü ranambeahiyu rani-poani hori semündü haya moani mamimbo yangiri himbani mam-mami randühi kefuai hüfu marandi. Nga Krais-ana ai moai ahandi fi ra Godimbo saimbo afindimbo kefuai hüfu randi, nga wani.

²⁶ Rani-moatükunü ra rambarea-mbonana, Krais ranai tihirifo afindimbo semündü ra hu-humbo God ai hifi, sünü asu munju moatükunü ra nafirand-ambe amboani tüküfi, nga wani. Nga asu moani ai mamimbo yangiri hamindi munjuambo si aho ranahambo kameihü tüküfemboane ndeara bidifiranambo si ranai tüküfembo yangiriyo-ambe. Moaruwai hohoanimondi ngginindi engoro ra Krais ai ahandihoari Godimbo sihefimböhünda yifiyowohü awarihefembo-hündamboyu tüküme fiyu.

²⁷ Munjuambo nindou moani mamimbo-animbo awi yifiyu mburümbu asu süngunambo God ai yibobondeambui.

²⁸ Mami yare yahuraiyo Krais amboani ahandi fi ra Godimbo sihefimböhünda moani mamimbo yangiri nindou afindi ranahei moaruwai hohoanimo ra raguanambo-femböhünda yifimayu. Asükaiyu ai tükefiyu ra moaruwai hohoanimo ranahambo gogorihembo yifimboyupoani, nga nindou didiyei ahambo tükümbifiyu sei hehi himboayei hei ranaheimbo aboedambo-fendürimbo-animbo tükündüfimbui.

10

Krais ai mamimbo yangiri yifimayu

¹ Suda-yeimayo ahinümbi hohoanimo ranana sapo n-ne-moatükunü aboedi süngunambo tüküfemboayo ranahandi-mayo sisami yifiafi nahurai-ane. Asu nindou ai ahinümbi hohoanimo süngurihi-rühündeimbi munjuambo himbani aho ra ahei moaruwai hohoanimo ranahambo-hündambo Godimbo ninihondi hifokoarhi sihehi arihündi. Nga rani hohoanimo ngiri nindou Ape sowana hei arihündi ranaheimbo munguna aboedambo-ndeandüri.

² Nga ahinümbi hohoanimo süngu nindou-yei moaruwai hohoanimo ranahambo raguanambo-reandüra ai aboedi sürühehindeimbi tükümbehimbonana, asu ai ngiri moaruwai hohoanimo ranahambo hütieyefi sei hehi hei rihündi. Rambefe-mbonana, asu munjuambo Godimbo ninihondi hifokoefe hohoanimo ra rühsafi hinjgirihihi.

³ Nga asu Godimbo hifokoefe sihefe hohoanimo ra munjuambo himbani yarihi piyei arihü hei ahei moaruwai hohoanimo ranahambo hohoanimo korifoefe-ndürimböhünda.

⁴ Nga burmakau hor-ane asu meme hor-ane rani-moatükunü ranai ana awi ngiri moaruwai hohoanimo ranahambo raguanambo-ndeandü.

⁵ Ranimbo-hünda Krais ai ndeara hifina kosimbo yahumbo ai Godimbo hoafiyundühi yahuya,

“God, seana sihamböhünda ninihondi hifokoefe sihefe moatükunü ranimbo ana se moai yifiriyafi,

nga se wandi fi-safi ranirandi refemböhünda yaro masahawandi.

⁶ Seana ninihondi sihamböhünda munjuambo mandifeimb-ane, asu moaruwai hohoanimo raguanambo-femböhünda

ngorü-poanî sîhambo sîhefembo moatükunî ranîmbo ana moai hîhîfî-
hîhîfyafî randî.

⁷ Ranîyahî asu ro yarîhe hoafîyahühîya, ‘O God, yinîyahî ro nda.’

Sapo sürü paru masîhoemo buk ranambe wambohünda yare
hoafîmayo.

Moanî sîhafî hohoanîmoayafî ranî-süngufembo-hünda ro ndeara kosam-
boanahî,” *Buk Song*
40:6-8

mehu.

⁸ Weangurühî ai yare hoafîyuhü yahuya, “Seana moai yifîryafî randî
sîhambohünda nînhondî hîfokoefe sîhefe asu mandîfe arandî moaruwai
hohoanîmo raguanambofembo ranîmbo ana,” mehu. Ahînûmbî ho-
hoanîmo ra yangrowanî ranî-süngumbo nînhondî Godîmbo hîfokoefe
sîhefe hohoanîmo ra yarîhi arîhündî yahu Krais ai hoafîmayu.

⁹ Asükai ai yare hoafîyuhü yahuya, “O God, yinîyahî ro nda. Ro sapo
se hohoanîmoayafî süngu yanggîrî süngufîhî refemboanahî ndanîmboahî,”
mehu. God ai muŋguambo wamîndafî Godîmbo sai-rambo moatükunî
ra gîgîranambo-reandühani, asu Kraisîndî fi Godîmbo saimbo moatükunî
ranahandî fondîhü sîmborî kîkafoareandî.

¹⁰ Sapo Sisas Krais ai God ro hohoanîmoayahî süngu yanggîrî
rambîreandamboane mehu ranî-süngure haya asu ai moanî ahandî fi
ra mamîmbo yanggîrî muŋguambo si aho ranîmbo kameihî Godîmbo
masîhendo. Rananîmbo asu sîhîrî moaruwai hohoanîmo ranambeahîndî
aboedî sürühehundeimbî anîmboefî.

¹¹ Suda-yomondî Godîmbo sai-randeimbî bogorî mamamî ranai ahandî
Godîmbo nînhondî mandîfe sîhefembo ratûpurî ra muŋguambo si
ratûpurîyuhü moanî mamî ranî-moatükunî ratûpurî yanggîryu raro ra hu
marandî. Nga asu ranî-moatükunî ratûpurî ranai ana awi ngîrî moaruwai
hohoanîmo ranahambo raguanambo-ndeandî.

¹² Nga asu Krais-ana moanî ai mamîmbo yanggîryu yifîryuhü ahandî
fi ra Godîmbo masîhendo muŋguambo si moaruwai hohoanîmo ra
raguanambofembo-hünda. Ranani asu ai haponda Godîndî warî hondü
waranî amaru.

¹³ Ranîhü ai Godîmboya, ai wandî hürütümbî nindou ra wandî yirîmbo
hoarehî hînhîngîmbîreandî yahuhaya hîfanda amaru.

¹⁴ Ai moanî mamîmbo yanggîrî yifîryuhü Godîmbo fi ahandî ra sîhendühî
asu ranînambo ai nindou ranaheimbo moaruwai hohoanîmo ranam-
beahîndî sürühendürî hînhîngî-mareandüra ai koadürümbo-koadürümbo
ndorîhehi anîmboei.

¹⁵ Yifîafî Aboedî ranai-amboanî ranahambo anîhond-ane meho. Nga ai
Baibor-ambeahî weangurühî hoafîyowohü yahoya,

¹⁶ “Haponda awi süngunambo-anîmbo Israer nindou-babîdîmbo,
ndanî hoafî femîndî sîhefe ndandîhe ndahurai-anîmbo
randîheamboyahî,” Adükarî ra mehu.

“Ro wandî-mayo hohoanîmo ahei hohoanîmoambe hînhîngîndîheandühî
asu ahei ngusüfofîhî sürü papîndîhî hînhîngî-ndîheamboyahî,” *Jere-
maia 31:33*

mehu.

¹⁷ Ranîyu ai nîjofî hoafîyuhü yahuya,

“Ro ahei moaruwai hohoanîmomayei-ane

asu moaruwai ham'indi moatükuni hondü yar'ihî ar'ihündi
 ranahambo amboawiyei mb'isahî ng'rî gedambo hohoan'mondahî,"
Jeremaia 31:34

mehu.

¹⁸ Asu mungu rani-moatükuni hohoan'mo ranahambo amboawiyei ehu ana, asu moaruwai hohoan'mo raguanambofembo God'imbo n'inhondi h'ifokoefe s'hefe hohoan'mo ranai ng'rî asükaindo tükünd'ife ndandî.

¹⁹ Nga ran'imbo-hündambo-an'imbo wandafî mamî, awi God'imbo s'hefe bogorî adükarî ai moanî Sürühoeimbi Hondü Fondü ranambe kefuai hu arandî nou s'ih'rî amboanî moanî h'imbokoate God nîmaruambe Sisas'indi horî süngumbo keboehu ngemboyefî.

²⁰ S'ih'rî ranambe keboehu ngemboyefî simborî nafî rani-süngu. Sisas y'ifiyuhüyu ai hoearî God'indi nafî tambehü mapen'ngö rani mbusümo nafî h'ifombo yang'rî n'ngoweimbi nafî ra sübüd'mar'hendî.

²¹ Ran'imboane hapondanî ana s'ih'rî God'imbo Sai-randeimbi Bogorî Adükarî God'indi worî sünambe ranambeah'indi nindou h'ifanda-randeimbi bogorî anüngu. Ranai Sisas-ani.

²² Sapö aiyu ahandî hor'ina s'hef'imbo moaruwai hohoan'mo s'hefî ngusüfoambe ranahambo s'ih'rî h'üti-ane'fî yar'ihu ar'hundî sefi-r'hundeimbi amaro ra popoi-mar'hemuni. Asu sürühoeoyeweimbi hoenambo amboanî kameihî s'hefî fi hundürümaramunî. Ran'imbo-hündambo-an'imbo s'hefî ngusüfoambe moaruwai t'ikai hohoan'mo amaro ra raguanambond'ihu mbund'ihu asu s'ih'rî moanî an'hondümböfe hohoan'mo ranî yang'rî ndahumündefî hohu God sowana ak'imî sühündahu ng'ef'imboane.

²³ God ai aboedî moatükuni süngunambo s'hef'imbo saimuni'mboayu ranahambo horombo hoaf'mareandî. Ran'imbo s'ih'rî hoaf'iyefî ar'hundî ranahambo awi ng'in'ndî n'imboef'imbo h'imbondef'imboane. Awi ahambo s'ih'rî randeambui mb'isefî an'hondümbö-nd'ihumboane sapö God ai hoaf'yumbühündî ai randeambuimbo-hündambo wambo.

²⁴ Awi s'ih'rî mamamî wandafî mamî ranaheimbo hohoan'mo-ndef'imboane. Asu nindou ai simborî fehefe asu ngusüfo pefe hohoan'mo ra ahei hohoan'moambe bot'nd'ihumboane.

²⁵ Awi s'ih'rî ana wandafî mamî-bab'idî mamühî fand'ife hohoan'mo ra refe h'in'ng'ifepoanî rühî sapö nindou amurî b'id'ifirî raweahi ar'ihündî nou, nga wanî. Nga se hoeir'himboanei b'id'ifiranî si ra ndeara ak'imane. Nga ran'imbo-hündambo-an'imbo asu s'ih'rî nindou bod'mondî ranahei ngusüfoambe hohoan'mo ng'nem'indi-ndür'imbohünda t'ng'rî fondefî ng'ef'imboane.

God'ndî N'imorî ranahambo daboadanambo-fipoanî

²⁶ Asu s'ih'rî Krais'indi-mayo an'hondü hoafî ra f'ifir'ihu mbur'ihu, moanî s'hefî hohoan'monambo yang'rî hefüh'inda, ran'nambo moaruwai hohoan'mo rani-süngu peahu ahefî ana, moai ngorü-poan'imbo h'ifokoefe God'imbo s'hefeyoanî asu ranambo hohoan'mo ra raguanambofembo yang'oromunî, nga wanî.

²⁷ Nga sapö God'ndî y'ibobofemun'imbo si tükünd'ifeyowohü nindou God'ndî hürütümbî ranaheimbo ng'in'ndî ham'ndî hai ranambo t'kir'ndandür'imboe ranahambo y'ih'imboyefühî h'imboayefî ranî yang'r-ane engoro.

28 Nindou düdi ai ah+nümbi hohoanimo Moses masendi ra h+mboriyowohü süngufekoate-ayu ana, nindou yimbuyafani asu ng+miyomo ai ran+moatükun+ ra ai ramareandi sei hoafiyeiani moani amboawi yaho-koate h+fokoar+hi mar+hündi.

29 Asu nindou düdi ai God+ndi N+mor+imbo daboadi h+h+rarir+ ana, se ranahambo nüngur+hi hohoanimo-yei+yeia? Nindou ranai ana awi af+ndi t+ñ+rifo saf-an+imbo ndemündümbui. Krais+ndi-mayo hor+ ranambo God+ndi hoafi fem+ndi sihefe ranahambo ndomar+hendi. Hor+ mam+ ranamboyo nindou ranahambo hohoanimoambe sür+her+ h+n+ng+marer-anesi. Nga asu nindou ranai hoafi fem+ndi sihefe hori-mayo rana-hamboya, ran+moatükun+ ana moan-ane, nga ndori+hoeimbi moatükun+ ham+ndiyopoa+ yahumbü nindou-ani. Ranani asu ai Yifiafi moani h+poambore-randeimbi ranahambo moaruwai-moaruwai-mboareandi.

30 Sapo sih+ri f+fi+r+hündi Adükari ai yare hoafiyuhü yahuya, "Nindou moaruwai hohoanimoeyiani ran+süngumbo s+mbori t+ñ+rifo sai ana, wandi ratüpur-ane.

Ro s+mbori t+ñ+rifo ndeheamboyahi,"

Io 32:35

mehu. Asükaiyu ai n+ñofi ngori hoafiyuhü yahuya,

"Adükari ai ahand+hoar-an+imbo ahand+ nendi ra y+bobondearümbui," *Io 32:36*

mehu.

31 Yang+r+ koadürümbo nüngumbü God ai nindou k+k+hem+nd+imbo ra y+h+mbombü moatükun-ane.

An+hondümbofe hohoanimo ra ng+in+ndi kik+i+ndi-hum+ndefi-mboane

32 Sapo ran+moatükun+ siheimbo-so horombombo tüküme Feyondüri ranahambo se hohoanimondei! God+ndi-mayo si aboedi siheimbo boakifoareandürambe ran+mbusümo maho ra sapo se t+ñ+rifo af+ndi tüküme fendüra awi t+ñ+rifo ranambe h+ti-h+timaye+i hei-ane.

33 Se rani-simboani n+imboei-ambe ana ngoambo nindou b+d+fi+r+ ai siheimbo nindou h+imboahü moaruwai-moaruwaimbo-r+hindürühi t+ñ+rifombü hohoanimo masahündüri. Asu se ngoambo nindou ai t+ñ+rifo asahümündi ran+bab+d+imbo-yahindühi se ahei+mbusümo n+imboeimbo ai t+ñ+rifoayei ra far+hehi-ndürühanei.

34 Ran+yei asu se nindou karabusambe n+imboeimbo t+ñ+rifoayei nou semboani ai-bab+d+imbo t+ñ+rifomayei. Asu nindou b+d+fi+r+ ai sihei napo ra ngoambo fufurühümündi hündürani asu se ran+imbo h+h+fi-h+h+fi+yeh+ ahe-imboya, 'I amb+r+hündi ana,' sei hehi war+ hürühümündi-an+ ai sahümündi mar+hündi. Se ran+moatükun+ ranahambo ramar+hind+ ra, sapo sihei aboedi moatükun+ hondü koadürümbo-koadürümbo yanggoromboayo ra fi+r+hi hehimbo-wambo.

35 Ran+imbo-hündambo awi se sihei ng+in+ndi ham+ndi an+hondümbofe ho moatükun+mayo ra war+hündühümündimboyei, nga yowan+. Nga n+imboe ran+moatükun+ ranahambo tak+n-an+imbo God ai aboedi adükari moatükun+ ro ndeheamboyahi mehu ra ai ndembui.

36 Ran+imbo-hündambo-an+imbo God ai n+ne-moatükun+ saimbo horombo hoafimareandi ra sem+ndimbohünda awi se moani sapo God ai n+ne hohoanimo hohoanimoayu ran+süngu yang+r+ h+imboar+nambo h+bad+hümbö ratüpur+ndei.

37 Sapo Baiborambe God ai yare hoafiyuhü yahuya,

“Awi gedamboyo-poani, nga nindou sapo tükündifimbui.

Ai ngirî gedambo hîhîni ngîndeandi.

³⁸ Ro hohoanîmoayahî rani-süngu yangîrî rarîhindeimbî nindou wandî, awi ai wambo anîhondümbö-rîhindürüî mbîni mboei-amboane.

Nga asu nindou düdi bîdîfirî ai wambo anîhondümböfe ranahambo sisîrefiyu ana,

asu ro ngîrî nindou ranahambo wudîndîhinî,”

Habakuk 2:3-4

mehu.

³⁹ Nga asu sihîrî ana Godîmbo anîhondümböfe hohoanîmo ranahambo sisîrîyahundüî awarîhehundeimbî nindou-yefîpoani, nga wanî. Nga awi sihîrî ana Godîmbo anîhondümbörihu hefûhî aboedambo-yahundeimbî nindou-aneftî.

11

Anîhondümböfe hohoanîmo nîmîndî hoaf-ane

¹ Sapo anîhondümböfe hohoanîmo ranana nîni-moatükunîmboyo hîmboayefî ra tükündifemboe ranahambo sihîrî dîdîboadorîhu fîfirîhundî. Rani-moatükunî ranana sihîrî ngîrî sihîfî hîmboarinambo hoeindîhundî, nga moanî hohoanîmonambo yangîr-anîmbo rani-moatükunî ra anîhondü mbenjorî mbîsemböyefî. Hohoanîmo ra anîhondümböfe hohoanîmo-ane.

² Horombo amoa ahei anîhondümböfe hohoanîmo ranîmbo-hündambo God ai aheimboya, nindou aboedî mbumund-anei mehündürî.

³ Sihîfî anîhondüfe hohoanîmo-mbohündambo fîfirîhumboayefî sapo God ai hoafîyuhü ahandî hoafînambo sünü hîfî ra nafîmarandî ranahambo. Nga rani-moatükunî ra nafîmaranda hîmboarinambo hoeiarîhundî ai moanî hoeifekoate moatükunînambo randî ramareandî.

Aber; Enok asu Noa ai Godîmbo anîhondümbö-marîwuri

⁴ Aber ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohündambo ai Godîmbohünda nînihondî hîfokoare mamandeandî. Ai ramareandî ra Ken ai ramareandî ranahambo ngasünde haya Godîndî hîmboahü moanî aboedî hamîndîyo. Asu ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohündambo God ai ahamboya, aiana nindou moanî mbumundî hamîndî mehu hoafî ra Aber ahambo maho. Raniyu asu God ai nîne-moatükunî Aber ai ahambo masagado ra hîhîfî-hîhîfîyu marandî. Aber ai yîfîmayusi, nga awi ahandî anîhondümböfe hohoanîmo rani-süngumbo hoafî yare hoafîyo ara ho.

⁵ Enok ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda God ai ahambo nîmoamo maserümünduwa asu ai yîfî-koate gedühî manüngu. God ai maserümündu-wambo asu nindou dîdai moai ahambo hoeirîrî. God ai Enok ahambo semündü hafokoate-yuambe rani-sîmboanî ahambo hoafîyuhüya, ‘Ro hohoanîmoayahî rani-süngu yangîrî süngumara hu,’ mehundo.

⁶ Nga nindou Godîmbo anîhondümböfe-koate-ayu ana, asu ahambo God ai ngîrî siaondîfiyu. Nga nindou düdi ai Godîndî fikîmî sühüfembo hohoanîmoayu ana, God ai anüngu ranahambo anîhondümbö-mbîreand-amboane. Sapo God ai nindou düdi ahambo hütî-hütîyuhü kokoarürî ranahambo takîni segodombo ranahambo kameihî anîhondümbö-mbîreand-amboane.

7 Noa ahandi anihondümböfe hohoanimo-mbohünda God ai nñe-moatükuni sünguna refeyowani tüküfemboayo ra Noa ai hoeifekoate-yuambe ranahambo ahini hoafirürühiya rani-moatükuni tükündifemboe mehu. Raniyu ai Godindi hoafi ra himboriyu mbura, moani ai hoafimayu süngu sip afindi ra nafimarandi ai ahandi aborüdi-babidi ranambe kefoehi nïmareimbo aboedamehindi-mayo ra. Raniyo asu ahandi anihondümböfe hohoanimo-mbohünda God ai ahamboya seana nindou mbumund-anafi mehundo. Rani-süngu nindou munguambo ahambo anihondümbö-arïhorï ranahambo refemboayu nou. Rani-mbo-hündamboyo asu Noa ai munguambo nindou ndani hifihündi ranaheimbo nindou moaruwai-anei yaho nafuiyombo nou ramareandi.

Abrahamindi hoaf-ane

8 Abraham ahandi anihondümböfe hohoanimo-mbohünda God ai ahambo hidïborï nafini hifi ngorü segodimbo koehefimbo mehu ra himborimayu. Ai ahandi hifi hondü hinïngire haya moani fïfirïfekoate nahanafimbayahi nda ahahi yahuhaya sirimbïrowohü mahu.

9 Ahandi anihondümböfe hohoanimo-mbohünda God ai ahambo hifi ngorü ndahandomboyahi yahu horombo hoafimayu rani hifambe hidïbo-hidïborïhoei manüngu. Raniyu ai hifi ranihü ser worambe manüngu sapo Aisak ahandi nïmorï, asu Sekob Aisakindi nïmorï marïne mamï rani hifi God ai sünguna dagapïranï nïngomboayafani nou. Nga ahafanimbo amboani God ai rani-moatükuni segopïrimbohünda horombo hoafïmareapïri.

10 Abraham ai ser worambe manüngu, nga ngoaft adükari koadürümbo-koadürümbo nïngoweimbï God ai ahandïhoari nafimbo hohoanïmoyu mbura nafïmarandi ra hoeifemboyu himbomayu hu.

11 Sara Abrahamindi nïmorehi ahandi anihondümböfe hohoanimo-mbohünda ai ahandïhoari amboani purüsü nïmorï-koate nïngo hohombo boagirïmayoyosi, nga asu God ai ahambo nginindi masagado nïmorï wakemindimbo. Raniyo asu Sara ai yare hohoanïmoyowohüya, God ai nïmorï wakïndandïmboayafï yahu horombo hoafimayu ra ai anihondümböyu hoafimayu, nga ai rani-süngundeambui, yahohaya hohoanïmomayo.

12 Raniyu asu Abraham ai ndeara boagirïyuhü yifimbo yanggirïmayusi, nga asu ai afindi nïmorï burayo ranahai amoaomayu. Nïmorï nindou mamï yanggirï ranahandambo-hündi burayo ra moani afindi tüküfeihïyo sapo mupui sünambe engorü asu gudikïkïri tapuiyowa kïkïfekoate engorü yahurai tüküfembo, God ai ahambo horombo hoafïmeindo nou.

13 Nindou mungu ranai Godimbo anihondümbö-rïhorï heimbo sünguna yifimaye. Ai ndani hifihü nïmboei-ambe awi moai sapo God ai aheimbo aboedi moatükuni segodürimbo horombo hoafimayu ra sahümundi, nga wanï. Nga moani ai anguni nïmboeimbo himboari-nambo yanggirï hoerihindühi hihifi-hihifimaye. Raniyei ai weindahï yarïhi hoafïyeihï seiya, 'Ro ndani hifihü nïmboefani ro ngorü hifihündi hidïborï nindou nou-aneft, moani bodïfombo ndani hifihü anïmboeft,' masei.

14 Nindou ai yarïhi yahurai hoafayeï ana, sihirï randïhu hohoanïmo-ndefihüya, aiana ahei hifi hondü aboedi hamïndï rani hoeifembo seimboanei yarïhi yahurai hoafayeï mbïseftmboane.

15 Nindou ranai ahei hifihü weangurühî nîmboei mburîhü ra hîniŋgîrîhi hehi ŋgoründühî nîmboembo weangurühîdîdî hifî ranahambo hohoanîmo pambarîhi-mbonana, awi ai koadûrana hîhîrîyahi hei.

16 Wani, ŋga ai sapo hifî sünambe eŋgoro hifî ndanîhü ŋgasündareandi ranî hifînamboyei hombo sei-hehî hohoanîmomayeî. Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu Godîmbo ai sihefî God-ani seimbo ra God ai ŋgîrî aheimbo amoanîŋgî-ndundûrî sapo hifî ranîfihî aheimbo ŋgoafi adûkarî nafîra hîniŋgî-mareandambo wambo.

17 Abraham ahandî anîhondûmbofe hohoanîmo-mbohûnda God ai ahambo yari hoeimarirî ranambo asu ai ahandî nîmorî Aisak ra Godîmbohûnda hîfokoeffî sihefimbo hohoanîmomayu. Abraham ranahambo God ai nîni-moatûkunîmboyu ahambo refimboayu ranahambo horombo hoafîmarira fîfîrîmareandi. Ŋga asu Abraham ai ahandî nîmorî mamî hamîndî-mayu ranahambo Godîmbohûnda hîfokoeffî sihefimbo hohoanîmomayu.

18 Sapo God ai Abrahamîmbo Aisak ranahamboyu horombo hoafîrirühî yahuya “Aisak ranahandambo-hünd-anîmbo sihafî amoa mamî afîndî ra yagodîmboe sa horombo hoafîmarîheanîni,” mehuyosi, ŋga asu ai ahandî nîmorîmbo hîfokoeffimbo hohoanîmomayu.

19 Abraham ai yare hohoanîmo-yuhüya, Aisak ai yîfayu ana, God ai yîfîhündî botîndîrûmbui yahuhaya hohoanîmomayu. Ŋga moanî hoafîmbo randîhu hoafîndefîhüya, Abraham ai ahandî nîmorî yîfîhündî nou hîhîri maserûmündu mbîsefîmboane.

Aisak, Sekop asu Sosepî-yomondî hoaf-ane

20 Aisak ahandî anîhondûmbofe hohoanîmo-mbohûnda ai ahandî nîmorî yimbu Sekop Isombo aboedî dîdîboado-mareapîrî. Ai hoafî ranînambo nîni-moatûkunîyo ahafanîmbo süŋguna tükûfemboayo ranahambo hoafîmayupîrî.

21 Sekop ahandî anîhondûmbofe hohoanîmo-mbohûnda ai ndeara yîfîmbo yangîrî-yuambe Sosepîndî nîmorî yimbu ranahafanîmbo aboedî-aboedîmareapîrî. Ai ahandî nîmînîmî wafu ranîwamî kîkîhamündü amofihü Godîmbo seana Adûkarî aboedî hamînd-anafî yahuhaya hîhîfîmarürî.

22 Sosep ahandî anîhondûmbofe hohoanîmo-mbohûnda asu ai ndeara yîfîmbo yangîrî-yuambe hoafîyuhüya, süŋgunambo Israer ai Isip hifî hîniŋgîndîhi hehi ŋgorü hifîna ŋgeimboyei mehu. Asu ai yîfîndua ahandî hamîndî ranahambo nûŋgundîhi-nûŋgundîhi-mandîhündî yahuhaya hoafîmayundûrî.

Mosesîndî hoaf-ane

23 Mosesîndî hond-afîndî ahafe anîhondûmbofe hohoanîmo-mbohûnda ai ahafe nîmorî Moses ra wakîrîndîfe mburîna aboedî hamîndîmayu ranîmboane asu nindou adûkarî bogorî Isip hifî hîfandarandî ranahandî ahînûmbî hohoanîmo ranahambo yîhîmbokoate ŋgîmî amoamo weindahîfikoate sowarîndîfe manîmbafe. Sapo nindou adûkarî bogorîndî ahînûmbî ranane nda: Suda-yafe nindowenihî nîmorî munŋu hîfokoambîrîhind-amboane.

24 Moses ahandî anîhondûmbofe hohoanîmo-mbohûnda ai adûkarîyu mbura se wambo ana Isip-yafe nindou adûkarî bogorîndî nîmorî Ferondî nîmor-ani mbîsahü-ndîrîmboyei yahuhaya hohoanîmomayu.

25 Moses ai sapo God^{ndi} nendambo ngorü nindou ai moaruwai-moaruwaimbo-mar^{ihindüra} af^{indi} t^{ijiri}foaye ranⁱ-bab^{idimbo} yahurai refemboyu hohoan^{imomayu}. Nga asu ai moai bod^{fombo} moaruwai hohoan^{imo} sünggu h^{ihifi}-h^{ihifi}imbo hohoan^{imoyu}.

26 Krai ranahambohünda Moses^{imbo} amoan^{ingümbi} hoafi hoafi-yahündowanⁱ ai munguambo kaki, hoearⁱ, ng^{nindi} moatükunⁱ napo Isip h^{ihithü} engoro ranahambo ngasündeamboayo yahuhaya hohoan^{imomayu}. Ran^{iyu} ai süngunambo God ai ahambo t^{ijiri}fomayu ranⁱ takⁱⁿⁱ aboedi moatükunⁱ segod^{imbo}-mayu ran^{imbo} h^{imbo}apomayu.

27 Moses ahandⁱ an^{ihondü}bofe hohoan^{imo}-mbohünda asu ai Isip h^{ifi} hⁱⁿng^{ire} haya Isip^{ihündi} nindou bogor^{ndi} ng^{nindi} ranahambo y^{ihimbokoate} mahu. Nindou God^{imbo} hoeifikoate-mayu ra Moses ai hohoan^{imonambo} yang^{iri} hoeimarirⁱ ran^{imbo}yo ng^{nindi} yang^{iri} manüngu hu.

28 Ahandⁱ an^{ihondü}bofe hohoan^{imo}-mbohünda nindou aheimbo Pasofa si ra bot^{imareand}. Si ran^{ifih} sipsip h^{ifokoaru} mburümbö yipur^{ifih} horⁱ kükihoemonda, God ai sünambeah^{indi} nendⁱ amongo n^{imor} h^{ifokoe}-fembohünda koamar^{heru} ranai Israer nindou ranahei fik^{imi} ak^{imi} hokoate-mbiyuwa yahuhaya se ranⁱ-moatükunⁱ ra yaru mehupurⁱ.

Israer af^{indi} ai God^{imbo} an^{ihondü}mbö-mar^{ihori}

29 Israer nindou ahei an^{ihondü}bofe hohoan^{imo}-mbohünda ai Hamburⁱ S^{iriwara} bamar^{ihendi} moanⁱ h^{ifi} yang^{iri} sünggu nou. Isip^{ihündi} nindou ai rand^{ihu} bad^{ihehu} yahomo houmbo raweafundane, hoe ranai koadürü-koadüreand^{hi} tit^{ipori}ko-mareapura y^{ifisaf}imemo.

30 Israer^{ihündi} ahei an^{ihondü}bofe hohoan^{imo}-mbohünda God^{ndi} ng^{nindi}nambo Seriko ng^{oafi}-yafe gin^{iri} ra tiboai p^{indimboe} sei hehi gin^{iri} ranahambo 7 ambe-ram^{ndeimbimbo} wak^{yei} wak^{mar}hinda tütifoai p^{imayo}.

31 Rahap n^{imoreh} nindowenihⁱ b^{irabiri}yo-randeimbⁱ ahandⁱ an^{ihondü}bofe hohoan^{imo}-mbohünda ai Israer^{ihündi} nindou yimbu ng^{oafi} kosem^{indi}-mbohünda samon^{gorimbo} tüküme^{neanda} aboedi h^{ihifi}-h^{ihifina} wor^{inimareapiri}. Ran^{imbo}-hündamboyo ahambo moai h^{ifokoarund} nindou God^{imbo} an^{ihondü}-mbofekoate-yeimbⁱ h^{ifokoako}-mafoarund^{uri} ranambe.

God^{imbo} an^{ihondü}mbö-r^{ihoreimb}i ranaheimbo t^{ijiri}fo tüküme^{feyondüri}

32 Awi ro nⁱⁿⁱ hoafi ngorü s^{iheimbo} hoaf^{imandah} ngaha? Si moai ged^{uh} n^{inggo} ro Gideon, Barak, Samson, Septa, Defit asu nindou mungu God^{ndi} hoafi hoafi^{yomo}-rundeimbⁱ-memo ranahamumbo hoafi^{yombo}, nga wani.

33 Nindou ranai ahamundⁱ an^{ihondü}bofe hohoan^{imo}-mbohünda nd^{ifo} nindou-bab^{idimbo} yifiar^{iyomombo} asu ai hamar^{ihomo}. B^{idifiri} ai mbumundⁱ hohoan^{imonambo} yang^{iri} nindoumbo h^{ifandimarapur} asu ai nⁱⁿⁱ-moatükun^{imbo}yo God ai saimbo horombo hoaf^{imareapur} ra masowandümo. Ran^{iyomo} b^{idifiri} ai ad^{ukari} n^{imambeah} n^{ihondü} ahandⁱ nd^{uri} raion ranahandⁱ yafambe tap^{iru} kik^{ihimaründümo}.

34 B^{idifiri} ai y^{ihimbo} s^{isireandeimb}i hai ng^{nindi}-ham^{indi} ahamundⁱ hürütümbⁱ p^{upimaranda} mahoro ra d^{ikiru} mamandundⁱ asu b^{idifiri} aboedambomefundⁱ ranambeah^{indi} ahamumbo pisaonambo

hifokoefepurimbo mehomu. Nindou ranimemo ai hamindi kemindikoate-memosi, nga asu sungunambo ai hamindi ngin+marundümo. Ai yifarambe moani titaboari+hoemondühiyomo asu ai ndifo nindou-yomondi harindifo nendi ranahamumbo wamafandüpurü.

³⁵ Nimorehi bidifiri ahei anihondümbofe hohoanimo-mbohünda ahei fikiminindi yifyomondeimbi yangiriyafu marunda sahüpurümündi marihündi. Bidifiri ai karabusambe Godimbo daboadanambo-arihori ana, aboeda ngeimboyei, nga ai moei masei ranimboanei asu nindou ngorü ai ahei fi moaruwaimbo-marihindüra asu yifimaye. Nindou ranai aboedambofe yiboarukombo sungunambo yifyei mburihü yifihündi botiyahi yangiri aboedi ningombo-mayo ra hohoanimoeyehi aboedambofembo yiboarukomaye.

³⁶ Asu bidifirambo hoafirambo moaruwai-moaruwaimborundüri asu bubumarundüri asu bidifirambo sennambo hüpütüpu-rihoundüri karabus-ambe hinngimmarundüri.

³⁷ Bidifirambo nimoeinambo pütüyomondühi bubumarundüra yifimaye. Bidifirambo sonambo yimbu kikirundüri shoundüri asu bidifirambo pisaonambo hifokoarundüri shoundüri marundi. Bidifiri ai aheimbo moaruwai-moaruwaimbo-rihindürühi tñirifo masahündüra moani napokoate sipsip hoeari, meme hoeari rani yangiri güdühi sahümündi hehi hahabodei wakimarihindi.

³⁸ Sapo ai nindou aboedi hamindiyeyi, nga asu nindou hifi ranihündambo ai aboedi hamindi-yeipoani! Nindou ranai nimi wohi furikoate-yowohü, hifi wafuani hihiriyeyi wakirihindühi, nimoei ambisambe hifi ambisambe ranambe nimboei marihündi.

³⁹ Sapo nindou munguambo ranai Godimbo anihondümbo-marihori ranimbo-wambo God ai nindou aboed-anei mehu, nga asu ai God nini moatükunimboyo segondürimboane yahu horombo hoafimareandi ra awi moai sahümündi.

⁴⁰ God ai sunguambo shefimbo mungu semunimboayu aboedi moatükunihondü ra ndore shai hayambo wamboyu asu nindou ranai boatei semindikoate-maye. God ahandi hohoanimo ana yahurai-ane, shefimbo mungu ramareamuna aboedi simongori-humindefimboanefi.

12

Awi shiri Sisasimbo yangiri himboari pandihurühi anihondümbo-ndihurimboane

¹ Nga asu awi shiri nungumandahua? Shefombo ana nindou afindi ranai wakirihimunühi nine-moatükunihondümbofe ramarihindi raninambo shefimbo anihondümbofe hohoanimo nafuimarihümüni. Ranimbo-hündambo-animbo awi shiri shefihorühi nine-moatükunihondümbofe nafi gürareamunihane, moaruwai hohoanimo nginindi hamindi kikihisafaramindimunihane ra yihirindihu hohu, ngusüfo nginindi foandihu hohu, shefimbo hombo God ai nafi hinngimareamunihondümbofe rasungu ngefimboane.

² Awi shiri Sisasimbo yangiri-animbo himboari pandihuri ngefimboane. Ai shefi anihondümbofe hohoanimo nimindihani asu ai shefi anihondümbofe hohoanimo rasungunambo nafindamündi hinngimareamunihondümbofe. Ai nine-moatükunihondümbofe ahambu sowahi tükümeferendo ranahambo awi ro nimi keimbi karihendeimbifihiyifimboanahi, nga i

ambe rani-moatükunî ra hîniŋgîndîheâ yahu, ŋga wani. Ŋga hîhîfi-hîhîfi afîndî ai süŋgunambo semîndîmboayu ranahambo hohoanîmoyuhü ai amoanîŋgûmbî moatükunîmbo moan-ane yahuhü ŋgîniŋdî yare manüŋgu. Ranani asu ai haponda God muŋgu hîfanda-randeimbî ahandî nîmarîfondî ahandî warî hondü waranî amaru.

God ai sîhefîmbo tîŋîrîfo asemunî ranana sîhefîmbo didîboado-femunîmboani

³ Awi se Sisasîmbo randîhi hohoanîmo-ndahündo, sapo nindou moaruwai hohoanîmoyeimbî ranai yîboaruko-rîhorühî moaruwaimbo-moaruwaimbo-marîhora moan-ane yahuhaya ŋgîniŋdî manüŋgu. Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu se-amboanî yahurai nîmboei, ŋga se ranî-moatükunî sîheimbo tükündîfeyoanî ŋgusüfoambe garîbîndahîndühî rühî randîhi hîniŋgî-ndîhimboyei.

⁴ Se moaruwai hohoanîmo ranahambo raguanambo-fembo sei hehi rani-babîdîmbo hütî-hütîyehaneisî, ŋga awi moai moaruwai hohoanîmombo yifariyehî sîhei horî ai pîyo, Sisasîndî horî ramefeyo nou.

⁵ Awi sîheimbo God ai ahandî nîmorî nou ŋgusüfoambe kîkîmîfoefeimbî hoafî wataporîmbo-marandürî ra se mîtanîrî-hümündiaî? Sapo Ai yare hoafîyuhü yahuya,

“Wandî nîmorî, Adükari ai sîheimboya ai didîboadondîhi hohoanîmo-mbeyeia mbüsü haya ŋgorü süŋgunde randearanî
se ahambo hîmborî yangîrî hîmborîndahündo.

Asu ai sîheimbo didîboadî-fembohünda nîniŋmboyo se tîŋîrîfo dagadüranî, ŋgusüfo nîmbîndeimboyei.

⁶ Sapo Adükari ai nindou mamî ŋgusüfo parareandî ana, didîboadore arandî.

Asu nindou mamî asemündu ana,

ahambo wandî nîmoranî yahuhü aboedambohünda pakarîherü arandî,”

Sindaun 3:11-12

mehu.

⁷ Sîheimbo didîboadofe-ndürîmbohünda God ai pakarî-hefendürîmbo mbüsüwanî ahandî nîmorî nou, se moanî ŋgîniŋdî nîmboei. Ranahan-dambo hündî se tîŋîrîfo asahümündi ana, ranî-moatükunî ra God ai ahandî nîmorîmbore-andürî haya rareandürühani. Hîfi ndanîhündambo boagîrî ai nîmorîmbo didîboado-fimbohünda moai pakarîherü randîyo?

⁸ Nîneafî nîmorî sîhambo Ape ai ahandî nîmorîmbo noureanîni pakarîhefenîni-koateayu ana, awi se boagîreimbî nîmorî hondüyafî-poanî, ŋga se boagîrî-koate nafîniŋdî nîmor-anafî.

⁹ Sapo sîhefî ape hîfi ndanîhündambo-memo ai sîhîrî mamîkarî ho-hoanîmoyefanî pakarîhoumunanî ana, I aboed-anesî, ŋga ambîrimunî sefûhanefî. Ranî süŋgumbo-anîmbo sünambeahîndî Ape ranahandî hoarehî safîndefühî ahandî hoafî süŋgundîhu-mboane, ŋga rananîmbo yangîrî nîboademboyeftî.

¹⁰ Hîfi ndanîhündambo ape sîhefî ranai ana moanî ahamundî ho-hoanîmo süŋgumbo yinîhoar-amboanemo pakarîhoumunî. Ŋga God aiana sîhefîmbo farîhefembo ai ro sürûheheâ-ndeimbayahî yahurai tükûmbeahînd-amboane yahuhayamboani rawareamunî.

¹¹ Ape ai pakararîhemunî sîhefîmbo aboedambo-hündambo ranî-sîmboanî ana sîhîrî ŋgusüfo nîmbîyefühî ŋgîrî hîhîfi-hîhîfiŋdefî. Ŋga asu

süngunambo pakarimari-houmuni ranahandambo didiboado-rihehu hohumböhündi ana, rani takin+hündi mbumundi aboedi hohoanimo tüküferandi. Asu rani+ambo-hündamboane moani ngusüfo aboedi kife nimari hohoanimo ra tüküfeyowohane.

Sihiri firifiri-koate nginindi hamindi tütüngindühu hohu nimboefimboane

¹² Rani+ambo-animbo sihei wari ra afurindeiran+ wani, se moani hamindi tütüngindühündühi sihei tinar+ ra hoafindeiran+ manduhari nginindi didiboadondihi nimboei.

¹³ Se nafisüngu yangiri ngei, nga himborani pindahimboeyi. Nafi aboedi ra süngund+hindani tinar+ hoafi-koate nginindindimboe.

¹⁴ Se munguambo nindou rani-babidimbo moani ngusüfo afurife kifeimbi hohoanimo asu sürühefimb+ hohoanimo rani-süngu yangiri süngund+hündühi tinarifondeih+ nimboei. Rani hohoanimo süngufe ho rani-koate ana, nindou mam+ amboani ngiri Adükarimbo hoeindiri.

¹⁵ Se awi h+bad+hümbö. Seambeah+ nindou mam+ ai Godindi-mayo moani hipoambofe hohoanimo aboedi ranahambo bodiboadeambui. Asu seambeah+ nindou mam+ ai hühütimbü nim+ an+nggo nou tüküfyu ana, siheimbo tinarifo dagadüra asu se moaruwai hohoanimo süngund+himboeyi.

¹⁶ Nindou mam+ ai seambeahindi nimorehimbo hohoanimo nindowenihimbo hohoanimo yangiri ngusüfo pandihi ngeimboeyi. Nindou mam+ ai seambeahindi Godimbo daboadi h+hiri+ndirümbui, sapo horombo Iso ai ahandi akidand-mayo ses+ akidou yangiri sesimbo yahumbo Godindi-mayo amongo nimori+ ai semindimbo-mayo ra akidi-dibo sisemefineandi nou randifimbui.

¹⁷ Se ra fifirih+hi, akid+ ai masemünduambo süngunambo Iso ai aran+amboaho hümoari+yuhü asu nin+süngund+hea yehuenüngu hohoanimoyuhü kokora wakimareandisi, nga asu ai moai rani-moatükuni ra semündu.

Sihiri anihondümbö-rihundeimb+ Godindi ngoafi hondühi tüküyahumboanef+

¹⁸⁻¹⁹ Se God sowana hombo hohoanimondeih+ awi moai Israer ramehindi+ nou Sainai wafu tüküyahi hoeirih+ asu sünd+hindi. Wafuambe ranihü imami kikirandeimb+ hai, mut+ kambin+ kikirandeimb+ nimbi+, asu hoeweri+ nimoamondi+hoafiyowohü fufun+ ai hoafiyowohü Godindi hoafi sünambeahindi+ tüküfehümbö-mayo yahurai awi moai siheimbo amboani tüküfeyondiri, nga wani. Nindou ranai rani+ hoafi tüküme Feyo ra himbori+yei hehi hoafiyeih+ seiya, "Ro ngiri+ asükaindefi+ ngorü hoafi himborindefi," masei.

²⁰ Hoafi ranai yare yahurai tüküfeyowohü yahoya, "Nindouyo nin+hondüyo Sainai Wafu ra wari+ parareandi+ ana, nimoeinambo pitiyo hifokoefemboane," meho ra himbori+yei hehi ngiri+ ro rasüngund+hünd+ sei hehimbo.

²¹ Rani-moatükun+ ai hoeimar+hindi+ ra moani yihimbo sisireandeimb+ mayo wamboyu Moses ai yare hoafiyuhü yahuya, "Ro awi hiham+ndari+yahühi+ yihimbo sisireheandi," mehu.

²² Seana moai Sainai Wafu yahuraihü tüküyahindi, nga seana God koadürümbo nünguweimb+ ngoafi adükar+ Saion Wafu rani+wami

tüküyahimboanei. Rani njoafi adükarî ranana Serusarem-ane, nga sünambe nanjoanî Godîndî sünambeahîndî nendî afîndî nîmarîmondî njoafîhü tüküyahimboanei.

²³ Seana Godîndî munnguambo amonjo nîmori-yei hîhîfî-hîhîfûmbî fandîfeambe tüküyahimboanei. Nindou ranahei ana ndürî ra sünambe parîhî sîhehinda mbenjorî. Seana sapo God nindou munnguambo yîbobore-randeimbî ranahambo, asu nindou aboedî mbumundîyeimbî God ai ahe-imbo nafîramündî hîhîngî-mareandürî ahei yîfiáfî ranahambo sowahî tüküyahimboanei.

²⁴ Sisas aiyu God-babîdîmbo simborî hoafî femîndî sîhefe ranahambo yîpupuikîkî manûngu ahambo-so amboanî tüküyahimboanei. Ahandî horî aboedambo-fembohünda tütînarîmayo ranana Aberîndî horî ngasünde hayambo sapo Sisasîndî horî ana simborî hoafî femîndî sîhefembo-hündamboyo, nga Aberîndî horî ana simborî mbîro hoafîmbo-hündamboyo. Seana munngu ranahambo-so tüküyahimboanei.

Sîhîrî hîbadîhumbo

²⁵ Ranîmbo-hündambo-anîmbo awi se hîbadîhumbo. God ai hoafînduanî se ahandî hoafî hîmborîmbo yîboaruko-yîboaruko-ndeimboyei. Horombo nindou Godîndî-mayo hoafî hîfî ndanîhü hîmborîmbo yîboaruko-yîboarukoyei marîhündî ranîmboyei ai moai aboedambo fefoehîndî. Sapo yahurái-ane sünambeahîndî hoafî hoafayo ranahambo sîhîrî daboadanambo-arîhundî ana, nûngundîhu asu aboedambo mafefoehu-a? Ngîrî randîhundî.

²⁶ Ranî-sîmboanî ahandî hoafînambo hîfî nda hîfîhemayo. Nga asu hapondanîmbo ai yare horombo hoafîreandühî yahuya,

“Awi asükainda mamîmbo ngîrî hîfî yangîrî hîfîhendo,

nga sünü kameih-anîmbo randîfemboe,”

Hagai 2:6

mehu.

²⁷ Hoafî ‘Awi asükainda mamîmbo’ ranana yahurái-ane: Nîne-moatükunî God ai horombo nafîmarandî ra hefîhenambo raguanambo-areandî ana, ngîrî nînggo, nga awandîhoemboe. Nga asu nîne-moatükunî hîfîhenambo refe hoeifekoate-aiyo ana, ranai nîngomboe.

²⁸ God ai ngîndî hîfandarandî ra sîhîrî asahumîndefî ana, ngîrî nîni-moatükunî ai hîfîhenambo rande hoeindeandî. Ranahambo-anîmbo Godîmbo hîhîfîndî-hurîmboane. Awi sîhîrî moanî Godîmbo ahîndîndîfîhî ahandî ratûpurî ra kîkîhîndî-humîndefan-anîmbo ai ranîmbo hîhîfîmbiyu-wamboane.

²⁹ Sapo sîhefî God aiana ngîndî hamîndî hai munngu moatükunî sesî arandî nahurái-wambo.

13

Hohoanîmo ranane God ai yîfrayu

¹ Wandafî mamî, hohoanîmondeihî se simborî ngusûfo pefîrûndei ngei.

² Hîdîborî nindou tükündahîndanî sîheimbo-so semündündürî worîndîfendürîmbo hohoanîmondeî. Nindou bîdîfîrî ai rarîhindühîyei sünambeahîndî nendî ai tükümfunda fîfîrîfe-purîkoate moanî sahûpurûmündî worîndîma-rîhipurî.

³ Nindou karabusîyahi anîmboei sapo se-amboanî ai-babîdîmbo karabusîyahi anîmboei nou ranaheimbo hohoanîmo-ndahündürî. Nindou

ai tɪŋrɪfoyeianɪ asu se-amboanɪ ai-babɪdɪmbo tɪŋrɪfoayei nou aheimbo hohoanɪmo-ndahündürɪ.

⁴ Nɪmorehühife anamɪndühife hohoanɪmo ranana aboed-ane. Nga nɪmorehɪ nindowenihɪ ranai ahafe fi ranahambo sɪmborɪ anɪhondümboferündafehü ndorɪne hɪfandɪmbɪrɪnand-amboane. Nindou dɪdɪyomo nɪmorehɪ sɪsɪhɪmoyomo asu nɪmorehɪ ai anamɪndɪhoandɪ bɪrabɪrayei ana, ranaheimbo God ai yɪbobo-ndearümbui.

⁵ Kakɪmbo ŋgusüfo pandɪhi ŋgeimboyei, ŋga se ranahambo hohoanɪndühümboyei. Nɪnɪ-moatükunɪyo se masɪhehindɪ ranɪmbo I ndear-ane nda mbɪsei. Sapo God ai yare hoafɪyuhü yahuya,

“Ro sɪheimbo ŋgɪrɪ hɪnɪŋgɪndɪhearü,

asu ro ŋgɪrɪ sɪheimbo daboaddɪ hɪhɪrɪndɪhearü,”

Io 36:1

mehu.

⁶ Ranɪmbo-hündambo-anɪmbo sɪhɪrɪ hɪmbo-koate hoafɪndefɪhüya,

“Adükarɪ ai wambo farɪhendɪrɪ-randeimb-ani ranɪmbo wambo ro ŋgɪrɪ yɪhɪmbondahɪ.

Nindou ai wambo nɪnɪ-moatükunɪ nüngumandundɪra?”

Buk Song

118:6-7

mbɪsefɪmboane, Bukambe ai hoafayo nou.

Nindou horombo bogorɪmboyafu manɪŋgomo ranahamundɪ hohoanɪmo süngundɪ-humboane

⁷ Horombo sɪhei bogorɪmbo-yafundeimbɪ nindou Godɪndɪ hoafɪ watorɪmbo-marundürɪ ranahamumbo hohoanɪmondei. Horombo ai yaru manɪŋgomo ranɪmbo-anɪmbo se hohoanɪmondei. Ai yarumboemo manɪŋgomo mbɪsei hehi ahamundɪ anɪhondümbofe ra yahurai-ane mbɪsei süngundɪhindɪ.

⁸ Sisas Kraiss aiana ŋgɪrɪ ŋgorü hohoanɪmondu, ŋga mamɪ ranɪ yangɪrɪ horombo maho hapondan-ambe asu süngunambo aho ra ai mamɪ ranɪ yangɪrɪ nüngumboani.

⁹ Ranɪmboane asu se awi ranɪ-poanɪmbo wosɪhoaforɪ yamundife hohoanɪmo ranai sɪhei aboedɪ ndofe yamundife ho hohoanɪmo ranambe tüküfeyowanɪ asu se ŋgorü nafɪ süngundahimboyei. Godɪndɪ moanɪ hɪpoambofe hohoanɪmo sɪhefɪ ŋgusüfoambe ŋgɪnemɪndɪ ra aboedɪ safane, ŋga sesɪ wehɪmborɪ horɪ-horɪfe ho hohoanɪmo ranɪnambo sɪhɪrɪ ŋgɪrɪ ŋgɪnɪndɪ ndahumɪndefɪ. Nindou dɪdɪyeyei ai ranɪ hohoanɪmo ranahambo sünguarɪhi hei aheimbo hohoanɪmo ranai moai farɪhendürɪ.

¹⁰ Sɪhefe fondɪ hɪnɪŋgɪrɪhu-mboanefɪ. Nga Godɪmbo sɪhou-rundeimbɪ Suda-yomondɪ ser worɪ ranambe ratüpurɪyomo-rundeimbɪ aiana sɪhefɪ sesɪ mandɪfe fondɪ-wamɪnɪndɪ nɪnɪ-moatükunɪ amboanɪ ŋgɪrɪ dowadümo.

¹¹ Godɪmbo sɪhai-randeimbɪ adükarɪ bogorɪ ai God nɪmaru-ambe ahambo nɪnɪhondɪ hɪfokoefe sɪhefembo-hünda moaruwai hohoanɪmo süngunambo horɪ sowandümo kefoau arundɪ. Nga amurɪ fi safɪ ranana gɪnɪrɪ hundünɪ mandu arundɪ.

¹² Ranɪ süngumboyo Sisas amboanɪ ahandɪ horɪnambo nindou ranahei moaruwai hohoanɪmo popoai-hefemböhünda Serusarem gɪnɪrɪ hundünɪ yɪfɪmbo tɪŋrɪfo adükarɪ masemündu.

¹³ Ranɪmbo-hündambo-anɪmbo awi sɪhɪrɪ ahambo-so gɪnɪrɪ nafɪtambe hundünɪ ŋgefɪ ranɪhü amoanɪŋgambo-marüwuri nou ai-babɪdɪ yahurai-ndefɪmboane.

14 Nga hifi ndanihü moai shefimbo koadürümbo nngoweimbi ngoafi adükari nango, nga wani. Nga shiri koadürümbo nngoweimbi ngoafi adükari aboedi süngunambo tükufembo ranimboanefi himboayefi.

15 Ranimbo-animbo shiri Sisasindi süngu hoafindefihüya, 'God ai aboed-ani,' mbisefimboane munguambo si aho ra ahambo ninihondi shefe rawefoyo nou. Ranane shiri shefi yafame ra Godimbo ndahundowohü ranambo weindahi hoafindefihüya, 'Ai yihoe-ani,' nda mbisefimboane.

16 Aboedi hohoanimo süngufe ratüpuriyowohü nindou mbonimborühümündimbi fehefe hohoanimo ra se mitanindü-hümündihini hini ngi-ndihimboyei. Sapo rani-moatükuni ra Godimbo shefembo moatükuni nou-ane asu God ai ranimbo hihifi-hihifiyuhani.

God ai shefimbo randeamuna aboedi nimboemboye fi

17 Shei bogori nindoumboyafu aningomo ranai sheimbo farifehendürimbo yahomomboanemo hohoanimoemo. Rananemo ai shei hohoanimo munguambo si aho ra ai harifehe nimarikoate hifandu homo arundi. Rananimbo süngunambo ai Godimbo nini-moatükuni ratüpuriyo ramarundi ranimbo hoafindimo-ndomboemo. Se ahamundi hoafi himborindeihimbo ahamundi hoarehindeian-animbo, asu ai moani hihifi-hihifi-ndimondühi aboedi randumboemo. Nga asu wanayo ana, ai afindi hohoanimonambo ratüpuri-ndimboemo. Ranana asu ngiri sheimbo rani hohoanimo ranai fandihiri. Ranimbo-hündambo-animbo se moani ahamundi hoafi ai hoafemo ra himborindeihini rasüngundihindi.

18 Se Godimbo yihoeimbohünda didibafindei ngei. Ro fifirihundi ro mbumundi hohoanimo hohoanimoayefi ra, nga moani munguambo si aho ra sapo mbumundi hohoanimomayo rani yangiri süngundihu sefimboanefi.

19 God ai sheimbo sowana hapondanambe wambo hihire koambirihendir-amboane samboanahi se Godimbo didibafindei saheha düduarihandüri habodihini.

20 God ai ngusüfoambe afurife kifeimbi hohoanimo nini-ndihani ranai shefi Adükari Sisas ranahambo yifihündi yangiri botimariri. Rananimbo asu Sisas ai sipsip hifandandeimbi nou shefimbo hifandamuneimbi bogorimbomefiyu. Ahandi horinamboane koadürümbo yangorombo hoafi femindi shefe ra nginiramindi arandi.

21 Munguambo aboedi moatükuni sapo se semindimboayei ra God ai mbisagadür-amboane ahandi hohoanimo süngufehümbo ratüpuri-mbohünda. Sisas Kraisindi süngu-animbo shefi ngusüfoambe ratüpuri-mbiyu-wamboane nini-moatükuni aboedi yowanini ai hihifi-hihifefiyu ranahambo. Sisas Kraisimbo ahandi ndüri adükar-ane mbisefimboane koadürümbo-koadürümbo, nga anihond-ane.

Bidifiranambo hoafi

22 Wandafi mamini, awi ro sheimbo hoafipoa-yahandüri habodihini. Nga sheimbo ngusüfoambe nginemindi-ndürimbo-hündambo hoafi hoafehandüri ndanahambo himboaranimbo yangiri hibadühündühi himborindei. Sheimbo ro pas nda sürü papimarhandi ra awi hoandarini hamindi yopoani, nga wani.

23 Shefi wandafi, Timoti, ai karabus-ambeahindi hini ngimarüwura tükumefiyu ranahambo fifirimbirihori samboanahi hoafehandüri. Asu

ai n+mai wambo-so tükefiyu ana, ro s+heimbo hoeifendür+imbo asükai tükeheand+ ra ai-d+bo tükünda-hoamboyeh+.

²⁴ S+hei bogor+ nindou muᅇguambo ranahamumboane asu God+nd+ nend+ muᅇguambo y+hoef+-mayo h+hif+ hoaf+ nda hoaf+ndahündüri. Itari h+f+hünd+ ai s+heimbo h+hifar+hündüri.

²⁵ God+nd+ moan+ h+poambo hohoan+mo s+heimbo muᅇguambo mb+far+hendür-amboane.

Sems Pas Sems ai sürü papımarandı

Pas nda Sems sürü papımarand-ane

1 Ro Sems-anahı God asu Adükari Sisas Krais-yafandı ratüpuriya-rihandeimbı. Sudahündı 12 mamısırı Sisasımbo anıhondümbo-rihindeimbı sıhei ngoafı hondühündı bukürühehi mburıhü hıfı ngöründühi anıboadei, sıheimboanahı pas nda sürü paparıhandürı. Nga karıhası-handür-anei.

Tıñırıfombü moatükunı ranai sıhei anıhondümbofe hohoanımo rana-hambo ngınemındı-ndürımboane

2 Wandafı mamı, tıñırıfombü moatükunı sıheimbo tüküfeyoanı se ranımbı randıhi hohoanımondei: Ranımbı-anımbı asu ro hıhıfı-hıhıfındamboyahı.

3 Nga se yarıhi fıfırıhındı, rananı moatükunı ra sıhei anıhondümbofe hohoanımo rana-hambo refe hoeifembo-hündamboane tükefeyo. Ranı moatükunı ranana se ngınındı nımbıboeımbı nıne tıñırıfo tükefeyo rana-hambo moan-ane mbıseyı yahomboane tükefeyondürı.

4 Se ngınındı nıboadei ngeımbı-anımbı asu se dıdıboado-ndıhehi nımbıboeımbı asu se ngırı Godındı hohoanımo mbonımbı-ndıhümündı.

Nındou ai dıdıboado-rıhefımbı hohoanımo ra mbonımbıaramündü ana, Godımbı dıdıbafımbıfyı-wamboane

5 Sehündı mamı dıdıboado-rıhefımbı fıfıre ra mbonımbıaramündü ana, asu ranımbı-hündambo Godımbı dıdıbafı-femboane, nıga ai ahambo dagadombı. Ai afındı sendeımb-anı, nıga nındou dıdıyeı ahambo dıdıbafıyeı arıhündı ranaheimbo muñguambo ngınınd-koate sagadürı arandı.

6 Nga nındou ra Godımbı dıdıbafıfıhı ndaiambı yahu anıhondümbo-mbıreand-amboane, nıga anıhondü-mandai mbüsümbı. Nga nındou yımbı hohoanımoıy arandı ai wofı nımbı werınambo semındı ho semındı ho arandı nahurı-anı.

7 Nındou yahurı God ai ahandı hoafı hımborındühi ngırı ngörü-moatükunı ahambo dagado.

8 Ai yımbı hohoanımoıy arandı, nıga hohoanımo muñgu ahandı wofı nımbı nahurı sıho sıho arandı.

9 Wandafı napokoateımb-ayu ranai hıhıfı-hıhıfımbıyı-wamboane, nımbıboe Godındı hımbıoahü aiana ndüreımbındümbı.

10 Asu nındou napo afındeımbıyı ranai hıhıfı-hıhıfımbıyı-wamboane, nıga hıfınambo-ndırümbı. Nındou ranai ana sapo wohı ahurı yaparıyo nou mande yahurı ranai-amboa yıfındümbı.

11 Sapı hıfıhamındı afındı pare kıkasowohü ana, wohı ranai yaparıyo randühi ahandı ahurı ranai yaparıyo hıfıfokefoendühi asu ahandı yihuru aboedı hımbı-mayo ranai-amboanı moaruwai-mbofehane. Mare yahurı-anımbı nındou sapı napı afındeımbı-mayı ranai-amboanı ahandı ratüpürı afındı ra ratüpürındühi ranambe yıfındümbı.

Nındombo refe hoeifembo moatükun-ane

12 Nindou düdi ai nginindi nngombo nne tñirifo ahambo refe hoeifembo tüküfeyoani ai hihifi-hihifimbiyu-wamboane. Nga nindou ranai refe hoeifembo moatükuni ranahambo titaboarifoareandeimbi ana, ai koadürümbo yangiri nngombo hohoanimo ra sapo takini nahurai ndemüdümbui God horombo hoafimayu süngu. 'Nindou wambo ngüsüfo pararihindiri ranaheimbo ra ndahandüri-mboyahi,' mehu.

13 Moaruwai hohoanimombo-hündambo mam moatükuni ai ngüsüfoambe botinderani, nindou mam ranai ngiri hoafinduhüya, 'God ai rani-moatükuni ra ramareand-ane,' mbüsu, nga wani. Nga God ai-amboani ngiri nindou ngörümbo moaruwai hohoanimo-mbohünda ninendeandi.

14 Nga nindou ranahandi fiambe hohoanimo amarondo ranane ai moaruwai hohoanimo-mbohünda ngüsüfo botireri serimindi hohü asu hohoanji hohoanimo arandi.

15 Ranane asu ahandi hohoanji hohoanimo ranai nimorehi ranümbi aninggo nahurai-ane. Ran-süngu nimorehi ai niori wakarimindo nahurai moaruwai hohoanimo ra tüküfeyo. Asu moaruwai hohoanimo ai afindi tüküfendowohü yifi hohoanimo tüküfe-arandi.

16 Wandafi mam, hbadihümbö. Hohoanimo moaruwai ra siheimbo wosihoafori hoafinda-ndürimboe.

17 Muñguambo aboedi asu ndorihoeimbi sai-randeimbi moatükuni ra sünambeahindi makoso-ane. Ape muñguambo si nimindihani ranai ana rani-moatükuni ra sihefimbo hifina koamafoareandi. Aiana ahandihoari ngiri hihirinde si nahuraindu asu hihirinde nimb nahuraindu ndandi, nga wani. Ngiri ahandi hohoanimo ra ngörü süngunde ngörü süngunde ndandi, nga mam hamind-ane hohoanimo ayu.

18 Ai moani ahandi hohoanimo yangiri süngu ahandi anihondü hoafinambo ramareanda shiri ahandi niori tükümehundi. God ai yare hohoanimo yuhüya, 'Nindou ranai sapo ro muñguambo moatükuni nafmarihandi ranaheimbo weangurühidi srimboyahi mbidi-boadei-amboane,' mehu.

Sihiri Godindi hoafi himborindefi mburhumbo rasüngundi-humboane

19 Wandafi mam, se ndanahambo didiboado-ndihi fifirindihindi. Muñguambo se nimehünou hoafi ra himborimbo-hündambo nafindühümüdi nimboei. Nga asu se awi nimai hoafimbo botindahi nginindi hoafindeimboeyi.

20 Nga nindou-yei nginindi hohoanimo ranai ana Godindi aboedi mbumundi hohoanimo ranahambo moai weindahire randi, nga wani.

21 Ranimbo-hündambo-animbo muñguambo moaruwai hamindi hohoanimo sihei ngüsüfoambe afindi tüküfendüri arandi ra raguanambo-ndihindi. Nga asu se siheihöari himboari hoafendühi digegindühi asu God ai sihei ngüsüfoambe hoafi mafoareandi ra ndahümüdi, nga sapo hoafi ranai-animbo siheimbo aboedambo-ndearümboe.

22 Asu se hoafi ranahambo himbori yangiri himbori-ndeimboeyi, nga wani. Nga se ranahambo himborindeih asu süngufe amboani süngundihigei. Asu se moani himbori yangiri himborayei ana, se sihei fimbo wosihoafori hoafiri-hündühanei.

23 Nindou mam ai Godindi hoafi ra moani himbori yangiri himboriyu haya asu rasüngufe-koate-ayu ana, ai ahandi ngüsümböari hoehimbo-ambe hoeiareandi nou-ani.

24 Ai ahandi ngusumboari ra türüfoare haya asu süngunambo nimai ahandi ngusumboari ra nünge-nahuraiyo hoeimareandi ranimbo mitanamünduhani.

25 Nga sapo ahinümbi hohoanimo nindoumbo aboedambofembo rawareandi ranai ana mbumundi hamind-ane. Nindou düdi ai rani hohoanimo ranahandi nimindi ra ndore türüfoareandühi ranahambo süngure huhü, ai himboriyuhü mitanemindi-koate-ayu ana, nindou ranahandi hoahoango munquambo ra God ai didiboado-ndirümbui.

26 Nindou mamai ai rande hohoanimonduhüya, roana Godindi hohoanimo süngurihe-rihandeimb-anahi, yahuhü asu ai ahandi yafambe ra ndofe kikihemindi-koate-ayu ana, nindou ranai ahandi fimbo wosihofari hoafiyuhani. Ranana ahandi Godimbo süngufe hohoanimo ra moani fimboane.

27 Godimbo süngufe hohoanimo ra sihefi Apendi himboahü mbumundi asu hütikoate ndahurai-ane: Asühi nimori asu nimorehi kai ranaheimbo tiri-rifo tükündifeyoani sihefi daboadani kikiindihu hündhumindefimboane. Asu hibadihumbo, hifi ndanihündambo hohoanimo ranai sihefi ngüsüfoambe mamikarindeamunimboe.

2

Sihi ri munquambo nindou ranaheimbo mamai simogodi hohoanimo yangir-ri hohoanimomboane

1 Wandafi mamai, se sihefi Adükari Sisas Kraiss sapo himboamupuimborandeimbi-mayu ranahambo anihondümbofe ra kikihi-ndühümündihani ana, se ngörü nindoumbo ngörü süngundhi hohoanimondeihani asu ngörü nindoumbo ngörü süngundhi hohoanimo-ndeimboyei.

2 Se Godimbo hohoanimombo fandhindani nindou mamai gor misinji warambe kikifoare mbura aboedi hoearümbi siheimbo sowanambo nguanu asu nindou napo-koateyuweimbi hoeari hiri hiri-yoweimbi güdeandeimbi ai kameihani nguanu, se ahafanimo mamai simogodi hohoanimo-ndahüpri.

3 Se nindou hoeari aboedümbi-mayu ranahambo hoafinda-hündowöhü animboya, 'Karihasi, se nimari fondi aboedi rani-wami nimarifi,' mbiseimboyei, nga nindou napo-koateyuweimbi ranahambo hoafinda-hündowöhü animboya, 'Awi se rühi nimbafi,' mbisei asu 'Se ro nimarihikimi worifondühi nimarifi,' mbiseiani, rani hohoanimo ana moaruwai-ane.

4 Se rani hohoanimo yarihi hohoanimoaye ana, asu se nindou ngörümbo yibobore-randeimbi-mboyahi hehi moani sihei moaruwai hohoanimo mamarondüri-mayo rananimbo yangir-anei nindou ranaheimbo rani yibobofeyei arihündi.

5 Wandafi mamai, awi se nda himborindei! Nindou didiyei ai nindouyei himboahü napo-koateyeimbi ranaheimbo ana God ai aheimbo aheini anihondümbofe hohoanimo nafamündümboani. Ranimboane nindou napombayeini nahurai-anei yahuhaya dibonmayündüri. Nga nindou Godimbo ngüsüfo pararihori ana, ranai God nginindi hifandarandi ranambe niboadeimboyei ai horombo hoafimareandi süngu.

6 Nga se nindou napo-koateyeimbi ranaheimbo amoanigungambo-rihindüri arihündi. Nindou napo afindeimbi ranai siheimbo tiri-rifo

afindî sahündürühi asu ai siheimbo papî+hoafî sowana kiahî hürî+hümündî-hündürî hei arî+hündî ra awî se fifîrî+hindai?

⁷ Sisas Kraisinî ndürî aboedî safînambo siheimbo dükarî+hindühi Kristen-anei masei, nga napo afindeimbi ai ndürî ranahambo sîsîndî hoafîrihi arîhündî.

⁸ God ai sihefî adükarî bogor-ani asu ranahandî-mayo ahînümbî ho-hoanîmo ra se rani-sünguarî+hindî ana, ra aboed-ane. Ahînümbî ho-hoanîmo ra Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, 'Sihafe wandafîmbo ngusüfo pandowandî sihafe fimbo ngusüfo parowandî nou,' meho.

⁹ Nga se nindou bodîmondambo didîboado-ndî+hindühi asu bodîmondambo koararî+hündürî ana, asu se moaruwai hohoanîmo-yeihanei. Rananîmbo siheimbo ahînümbî hohoanîmo ai hoafî mbahîrî+hehindeimb-anei mbîsî+haya papî+hoafîndandürîmboe.

¹⁰ Nindou düdi ai Godîndî ahînümbî hohoanîmo muŋguambo süngure arandî, nga mamî yangîrî mbahîrarî+hendî ranana ai hüti-ani. Ai nindou muŋguambo ahînümbî hohoanîmo mbahîrarî+hendî nahurai-ani.

¹¹ Nga God Baiborambe hoafiyuhü yahuya, 'Se nîmorehî nindowenihümbî himîndîpoanî,' mehu. Asükaiyu hoafiyuhü yahuya, 'Se nindou hîfokoepeoanî,' mehu. Se nîmorehî nindowenihümbî himîndîkoate-yafühi asu nindoumbo hîfokoararowandî ana, rananîmbo se ahînümbî mbahîrî+hoefeimbi tükündaföamboyafi.

¹² Godîndî ahînümbî hohoanîmo nindou ranaheimbo aboedambo koarî+hendürî arandî asu ai aboedî hei arî+hündî. God ai ahandî ahînümbî hohoanîmo rananîmbo nindou ranaheimbo yîbobon-dearümbui. Ranîmayowamboane se rani-moatükunî randîhi asu hoafîndei ndühündî ahînümbî hohoanîmo rani sîmogodühi.

¹³ God ai nindoumbo yîbobondeandühi ngîrî sapo nindou amboawiyei yaho hohoanîmokoate-mayu ranahambo sîmborî amboawi mbüsündo, nga wanî. Nga nindou düdi ai amboawi hoafümbî-mayu rananîmbo ahandî amboawi yaho hohoanîmo ranai Godîndî yîbobofe ranambeahîndî awi aboedambo-ndîfimbui.

Anîhondümböfe hohoanîmo ra aboedî hohoanîmo ratüpurîfîhî pefekoate-ayo ana, ngîrî aboedîndo

¹⁴ Wandafî mamî, nindou mamî ai hoafînduhüya 'Roana Godîmbo anîhondümbö-rîheandeimb-anahî' ehu, nga moai didîboadore hohoanîmoyu randî. Nindou ra moan-ane anîhondümbö-areandî, nga ahandî ranî anîhondümböfe hohoanîmo ranai aboedambo-manderîyo? Nga wanî.

¹⁵⁻¹⁶ Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbi wandafî ngorü hoearî-koateyoweimbi asu sesî-koateyoweimbi nîngoanî se yaro hoafîyafîndowohüya, 'Karîhasî, se aboedî nîmbafî. Se hoearî güdowanda sihafe fi hüfîndowanî asu sesî dowadîfî,' asafîndo ana, ahambo ranî-moatükunî ra segodokoate-yafühi yaro hoafayafîndo ra ahambo nüngunde mafandîhera?

¹⁷ Anîhondümböfe hohoanîmo ranî amboanî mare yahurai-ane. Anîhondümböfe hohoanîmo ranai aboedî ratüpurî-koate ranambo moan-ane.

¹⁸ Nga asu nindou ngorü ai yare hoafiyuhüya, 'Nindou ngorü ai anîhondümbö-rendeimb-ani, asu nindou ngorü ai aboedî ratüpurî-yu-randeimb-ani,' ehu. Nga asu ro randîhe hoafîndahüh-anîmboya, 'Se

an+hondümb-roandeimb-anafi, nga aboedi ratüpurü ratüpurü-koateayafi ana, nüngundo wambo sihafü an+hondümböfe ra nafuimandafa? Nga ro Godündi ratüpurü ratüpurü-ndamboyahü, nga ranambo ro sihambo wandi an+hondümböfe nafuinda-hanin+mboyahü, asahi.

¹⁹ Se moani mamü God rani yanggiri anüngu ranahambo an+hondümbö-rühorü+amboanei. I, rani-moatüküni ra aboed-anesi, nga moaruwai nendi amboani ahambo yarihorü an+hondümbö-rühorü mburühu asu ai yih+imboyeihü hihamündarayeü.

²⁰ Hohoanümo-koate nindou-anafi! An+hondümböfe hohoanümo ra aboedi ratüpurü ratüpurü-koateayo ana, ra moan-ane. Se ra fifürowandai? Awi sihambo ro nafuindi-hanin+mboyahü.

²¹ Nüngureamboyu sihefü amoa Abraham ai Godündi himboahü nindou moani aboedi mbumundi hamündi manüngu-a? Ai Godündi hoafi süngureandühi fondi-wamü ahandi nimori Aisak ranahambo Godümböhünda hifokoariri maserügudo ranimboyu God ai ahambo seana nindou mbumund-anafi mehundo, rani ratüpurü aboedi ahandi ranimbo wambo.

²² Se ranimbo didüboadondo hohoanümondafi. Sapo Abrahamündi an+hondümböfe ra ahandi aboedi ratüpurü hohoanümo rani-düboyo mamabere haya ratüpurümayo ho. Ahandi an+hondümböfe hohoanümo ra ahandi aboedi ratüpurü rani-sünguyo moani aboedi hamündi tüküme Feyo.

²³ Baibor-ambe yare hoafiyowohü yahoya, 'Abraham ai Godümbö an+hondümbö-mariri ranimboyu asu ahandi an+hondümböfe hohoanümo ranümböhünda God ai ahambo nindou mbumundi hamünd-anafi mehundo,' meho. Asu 'Abraham ai Godündi ngunind-ani masahündo,' meho. God ai yare hoafümayu Abraham ramareandi ranimbo wambo, nga raninambo süngunambo hoafi ranahandi nimündi weindahi tüküme Feyo.

²⁴ Randühi se fifündühindü, nindou ai ahandi aboedi ratüpurü hohoanümo raninambo-animbo God ai ahamboya, 'se nindou aboedi mbumund-anafi' mbüsümbü, nga ahandi an+hondümböfe hohoanümo ranimbo yanggiri nggiri rande hoandü.

²⁵ Sapo Rahap, nindowenihü birabüriyo-randeimbü nimorehi amboani yahurai rame Feyo-ane. Ai Israerühündi türüfoarüne fifüri-ne-rünandeimbü nindou yimbu ai ahambo-so tüküme Füneanda sepirüimündi worüni-reapüri haya se-dübo ngörü nafü aboedambo-ndafüneandi yahohaya mafarihepirü. Nimorehi ai aboedi ratüpurü ra ramareanda asu God ai ahambo se nindou aboedi mbumund-anafi mehundo.

²⁶ Nga asu sapo nindou fi ranambe yifiafi nimarükoate-ayo ana, yifüyomboane. Mare yahurai-ane an+hondümböfe amboani. An+hondümböfe hohoanümo ranai yanggorowanü asu aboedi ratüpurü ranai yanggorükoate-ayo ana, ranai-amboani yifüyomboane.

3

Hübadüumbo hoafündefüamboane

¹ Wandafi mamü, awi se-ambeahündi afündi safü hoafi yamundi-fe-rambo nindoumbö-ndafu tükündafulmoemo. Awi se randu fifüri-ndüdü nindou hoafi yamundi-hu-rühundimbü sihefüimbo-animbo God ai türüboade yibobo-ndeamunümbü.

² Munnguambo nindou sîhîrî ngîrî mbumundî hohoanîmo maho ranî-sûngu yangîrî ngefî, nga wanî. Nga asu nindou mamî ai nîne hoafî hoafayu ranambe moanî mbumundî hohoanîmo aho ranî-sûngu hoafayu ana, nindou ranai moanî ndorîhoei haya asu ahandî munnguambo fi ranahambo ndore hîfanda huhani.

³ Hos ai moanî sîhîrî hohoanîmoayefî ranî-sûngu yangîrî sûngufembohûnda sîhîrî ain bîdîfîrî ahandî yafambehû safoarîhu hînîngîrî rîhundûhanefî. Rananîmbo asu hosîndî yafambe akîdou-anesî, nga rananîmbo sîhîrî ahandî fi munnguandahumîndefî ngemboyefî.

⁴ Asu sip ranahambo amboanî se türîboadîhindî. Ai adûkarî moatûkunî hamîndîyo hayambo werî afîndînambo ragore-ragore randûhanesî, nga moanî akîdou moatûkunî ahandî ndürî rada ranambo sip ranahambo koakoranda sapo sip semündü hu-randeimbî ai homboyu nafî howohane.

⁵ Mare sapo sîhefî teifî ran-amboanî yahurai-ane. Teifî ra akîdou moatûkunî-anesî, nga asu ai munnguambo afîndî moatûkunî ranahambo wataporîmbo-randûhî borîyowohane.

Se fîfîrîhindî, hai akîdou ahoro ra hombo porîhoai haya adûkarî nîmî napo hai tikîrandûhane.

⁶ Sapo sîhefî teifî ranamboanî mare hai yahurai saf-ane. Aiana moaruwai wosîhoaforî hohoanîmo ranahandî ngusûfoambe tükûra pire hayamboane asu sîhei munnguambo fi ranahambo moaruwaimbo-reamboayo. Ranane asu ai sîhefî fi ranahambo hai hûfû nou tîngîrîhendûhî asu sîhei fi ranai moaruwai hohoanîmoyo arandî. Hai ranana sapo koadürümbo horoweimbî hai ranîni-poedane tükûfe arandî.

⁷ Nindou ai munnguambo moatûkunî hîfîni ahahabodei ranîyo, nîmambeahîndî nînhondî, ndu, amoasîrî asu sîrîwarambeahîndî burîyeimbî ra yamundîhindûhî hîfandûhî marîhündî. Hapondanî amboanî ranî-moatûkunî ra randîhimboyei.

⁸ Nga nindou mamî ai-amboanî moai teifî ana hîfandandûhî kîkîhîramündü randî, nga wanî. Nga teifî ranai moanî yare aimbo kiarîmboane moaruwai hoafîyo arandî. Ranî-moatûkunî ranai ana hûhütimbü moatûkunî nindou moaruwaimbore-randeimb-ane.

⁹ Teifî ranamboanefî sîhîrî Ape adûkarîmbo aboed-ani sefî arîhundîsî, nga nindou God ai nahurai nafîmarandî, ranaheimbo sîhîrî sîhefî teifînambo moaruwai hoafîyefî arîhundî.

¹⁰ Sapo yafambe mamî ranî naf-ane Godîmbo aboedîfe hoafî tükûfe asu nindou ngorümbo moaruwaimbofe hoafî tükûfe arandî. Wandafî mamî, ranî-moatûkunî ranana awi se randîfemboe, nga yowanî!

¹¹ Apoarîndîhorî hoe mamî tükéfeyo ranahandambo-hündî ngîrî aboedî aparümbî pîndo asu hûhütimbü pîndo ndanî, nga wanî.

¹² Wandafî mamî, hoandasûfo nîmîndî ranî-fîhî ngîrî hanngîrî hîsîndo asu honngoroho nîmîndî ranîfîhî ngîrî hoandasûfo ranai kündaro, nga wanî. Mare yahurai-ane sîrî apîyoweimbî hoe apoarî tükéfeyo ranahandambo ngîrî aboedî apîyoweimbî tükündîfeyo, nga wanî.

Abœdî hohoanîmo ana Godîndî-mayo-ane

¹³ Sîhei mbusûmo se-ambeahîndî nindou düdi dîdîboadore fîfîrîfe hohoanîmoeimbayu-a? Asu nindou yahurai afufurîboadeandûhî abœdî hohoanîmo sûngumbîreand-amboane, nga ranî-nambo ahandî dîdîboado-rîhefîmbî fîfîrîfe ra nafuindûmbui.

14 Nga asu se sihei ngusüfoambe nindou ngorumbo moaruwaimbofe hohoanimo, nginindi-nginindi hohoanimo, asu yiboarukofembo hohoanimo ra nïmandindürani ana, asu se ngiri sihei fifirife ranahambo borindei. Asu anihondü hoafi ranahambo ndahümundi pindihi hehi tïkai hoafindeimboyei.

15 Yahurai fifirife hohoanimo ranana Godindi-mayo sünambeahindi kosimboyo-poani, nga hifi ndanihündambo yanggir-ane. Nindou-yafe moaruwai hohoanimo ranahambo Satan ai hifandarandi.

16 Nga nahanühiyo nindou ngorumbo moaruwaimbofe hohoanimo asu yiboarukofembo hohoanimo engoro ana, ranihü ana ndofe nïmarokoate hohoanimo asu mamïkari hohoanimo süngufe ranamboani mare yangrimboane.

17 Nga sapo didiboado-rïhefimbï hohoanimo sünambeahindi akoso ranane nda: Weangurühi sürühoeimbï hohoanimo, munguambo wudi hohoanimo, himboari hoafendühi hohoanimo, nindou ngorumbo himborimbo hohoanimo, afindi hïpoambo hohoanimo, aboedi ratüpurimbo hohoanimo, simogodühi hohoanimo asu anihondü hondü hohoanimo. Hohoanimo ranane Godindi-mayo makoso-ayo.

18 Afurifembü hohoanimo ra sesi moatükunï hoari nahurai-ane. Sihiri afurifembü hohoanimo hifindihundanï mbumundi hohoanimo tükündifemboe.

4

Nindou düdi ai hifinindi hohoanimo süngufembo hohoanimoayu ana, ai Godindi hürütümb-ani

1 Dagüdambo tüküfemboyo sihei mbusümo simbori hoafi hohoanimo asu yifiari-yifiari hohoanimo rana? Sihei hohoanï hohoanimo ranai ngusüfoambe nïmarimbo ai sihei fiambe simbori-simborayeï.

2 Se nini-moatükunïyo semindimbo sei hehi hohoanimo-yeihaneisi, nga asu se rani-moatükunï ra moai sahümundi rihündi ranimboane asu se nindou hïfokofembo sei arihündi. Se nini-moatükunimboyo hohoaniri-hindühaneisi, nga asu se moai sahümundi, ranimboane asu se nginindi-nginindiyeihï yifiariyeï arihündi. Se nini-moatükunimboyo semindimbo hohoanimoayeï ra se ngiri ndahümundi, nïmboe se moai Godimbo rani-moatükunï ranimbo ndawamunï sei hehi didibafiyahindi.

3 Se nini-moatükunïyo semindimbo didibafi-yahindanï semindikoate-ayeï ra sapo se moanï mamïkarihi didibafimehindï ranimboane. Se semindikoate-ayeï ra, sapo sihei fi hihifi-hihifimbohündambo rani-moatükunï semindimboyo hohoanïmomayeï.

4 Se anamindihoandi birabirïyeimbï nahurai-ane! Nindou düdi ai hifi ndanihündambo nindou-yafe-mayo hohoanimo ranahambo süngufembo hohoanimoayu ana, asu ai Godimbo yiboaruko-rirühani. Awi se moai ranahambo fifirihindïyo? Nindou düdi ai hifi ndanihündambo hohoanïmoyeimbï nindou ranahei ngunindayu ana, asu ai Godimbo hürütürü-reimbï nindou-ani.

5 Baïbor-ambe yare hoafiyowohü yahoya, 'Yifiafi God ai shefi fiambe hini-ngi-mareandi ranai ahandïhoari yanggiri yïhoefimbo hifandimbo yahomboane,' meho. Awi se rani-moatükunï ranahamboya sisindi moatükun-ane seimboyeï?

⁶ Nga God ai afindi moani hipoambo-ramunühi sifeimbo farihemuni arandi. Baibor-ambe yare hoafiyowohü yahoya, 'God ai nindou afindi afindiyeimbimbo koareandürühi asu nindou himboari afurihindeimbimbo moani hipoambo-randürühi farihendürü arandi,' meho.

⁷ Ranimbo-hündambo-animbo awi se afufuri-boadihindühi Godindi hoarehi nimatei. Satanimbo koandihorani asu ai sheimbo hinngirearü haya fiboembui.

⁸ Se God sowana akimi sühündahindan-animbo asu ai-amboani sheimbo so akimi sühündüfimbui. Moaruwai hohoanimoeyi-rihündeimbi nindou sihei ngusüfoambe sürühoeimbi tükümbifeyo-wamboane. Sihei ngusüfo ra ndorühi kürühindühi yimbu hohoanimoeyi arihündi ra rühi randühi hinngirihindi.

⁹ Se moaruwai hohoanimomoyei ranahambo afindi hohoanimondeihü aranindeihü sirindei ngei. Asu sihei tikifümbi hohoanimo maho ra hinngindühi hehi aranimbo hohoanimo süngu-ndihindühi hihifi-hihifi hohoanimomoyei ra hinngi-ndihindühi afindi hohoanimondei.

¹⁰ Se Adükarindi hoarehi yangiri nimboeimbo-animbo ahandi hohoanimoayu süngu süngundihundan-animbo asu ai sheimbo ndemündündüri botindearümbui.

Sihiri wandafindambo papifi-poani

¹¹ Wandafi mamü, se siheihoari simbori tirifoefiri-ndeimboeyi. Nindou düdi ai ahandi wandafi-mayu ranahambo tirifoarirühi asu yiboboariri ana, asu nindou ranai sapo ahinümbi hohoanimo menjoro ranahambo tirifoareandühi yibobo-reandühani. Nga asu raranimbo nindou ranai ahinümbi hohoanimo ranahambo süngure-randeimbi nindouyupoani, nga ai ranahambo türifoareandühi yibobore-randeimb-ani.

¹² Mamü ai yangiri-ani ahinümbi hohoanimo saimbo ra nimindihü haya asu ai yangiri-ani fifire yibobore-randeimbayu. Ai yangiri animbo nüne nindou ranahambo aboedambonde asu moaruwaimbo-ndeandüri ndambui. Nga asu se ra nindou didiyafi shafi wandafi-mayu ranahambo yahurai yiboboro aranda?

Sihiri afindi afindimbo-yopoani

¹³ Awi se haponda himboriyei, wambo nindou didiyei sapo yarühi hoafiyeihiya, 'Hapo sümbu ana, ngorü ngoafi adükarina ngefi mamü himbani gedühi kaki semindi ratüpurü ratüpuründefühü, kaki ndahumündefi ndihumboane,' sei arihündi.

¹⁴ Awi se moai fifirihindi sihei fi ranahambo sümbu nini-moatükuni tüküfe-ndürimboayo ra! Sihei ningo ranana sapo mburüngai siambe moani wosihoforimbo peyo mbura asu hüfihamindi-yowohü awararühoayo nahurai-anendüri.

¹⁵ Se hoafimboeyi ana, ndani süngundühi hehimbo-animbo hoafindei: Adükarü ai ahandihoari yare hohoanimoayu ana, ra randühi nimboefimbo nüne ratüpurü aho ra ndani süngundühi rani-süngundühi ndihumboyefi, mbisei.

¹⁶ Nga asu se afind-afindeihü siheihoari borüyei arihündi. Borüyo hoanjo hohoanimo ranana sapo moaruwai hamindi hohoanimomayo-ane.

¹⁷ Se wudüpoapondühi hohoanimondei. Nindou düdi ai aboedü ratüpurü hohoanimo fifireandi, nga refekoate-ayu ana, nindou ranai moaruwai hohoanimoayu.

5

Napo afindeimbi yomondi hoaf-ane

¹ Asu napo afindeimbi se! Awi himboriyei! Nini-moatükuni tñirifo afindi siheimbo tüküfemboayo ranahambo-animbo se afindi hoanimondeih aranhoenambo nimboeimbo hasiheindei.

² Sihei nginindi napo afindi ranai ana sümboyomboane. Ranane asu sihei hoeari napo ranamboani kidaboari taparhümboane.

³ Sihei nginindi napo sapo gor sirfa ranana samiyomboane. Sami ranai sihei kaki napo taparimarandi nou-animbo asu sihei fi ranamboani süngunambo sümböndühi sapo hainambo tikiri arandi nou. Ngiri amitata bidifiranambo si tükündifeyo, nga se nginindi napombo yanggiri hohoanimoeyih gugurahindi.

⁴ E! Awi se nda ndorihhi himboriyei! Nindou bidifiri ai sihei nübürambe wohi tüpurimayei, nga asu se moai aheimbo rani takini kaki ndorihhi sahündüri, nga se bidifiri dibo masahümündi. Rananei asu nindou ranai sihei nübürambe ratüpuriyehi sesi sihei yimunguri marihündi ranai kaki semindimbo hoafimayei habudi. Asu ahei hoafi ranai Adükar munguambo hifanda-randeimbi ahandi hímboahü tüküme Feyowa hímborimayu.

⁵ Se hifi ndanihu nimboei-ambe ana, se aboedi moatükuni ra siheimbo tüküfeyondüran sahümündi hehi ranimbo hihifi-hihifiyehi manimboei-ane. Se afindi sahüsi arihündi rananimbo se worindi moatei nou fi safindeiani ndeari yifimbo akimi tfindahimboeyi.

⁶ Seana ndorhoeimbi nindou ai siheimbo har sowanambo-fendürikoate-ayei ranaheimbo papihofirihündüri hehi hifokoarihindüri arihündi.

Sihefimbo nimbori tükündifeyoani awi sihiri moan-ane mbisefi Adükarimbo hímbondefimboane

⁷ Ranimboane wandafi mam, se sihei ngusüfoambe ra nginindi ndondihhi kikihindühümündi hehimbo-animbo nini-moatükuni tñirifoyo tükündifeyoani ra moan-ane mbiseihü asu awi se Adükar tüküfemboayo ranahambo hímbondeih nimboei. Se sapo nindou nübürira mbura ai awi sesi aboedi nübüri ranambe tükündifemboe yahuhaya ai hímboayo hu ranahambo hoeindihori. Ai moani hifanda huan hoeyo yahimoyorandühi sesi ranai nübüri ranambe tüküfeyoani asu ai sesi ra asemündu.

⁸ Ran süngumbo-animbo awi se-amboani moan-ane mbisei hehimbo hímbondei. Adükarindi tüküfembo si ra ndeara akim-ane ranimboane asu awi se sihei hohoanimo ra nginindi safi kikihindü-hümündi.

⁹ Wandafi mam, se siheihoari simbori momori hoafürundeih ñipondei habudimboeyi. Nga híbadihümbo, God ai siheimbo yibobondearümbui. Nindou yibobofembo si ranana ndeara tüküfembo akimi nafira-mindimboane.

¹⁰ Wandafi mam, horombo Godindi hoafi hoafiyomorundeimbi ai Adükarindi ndürinambo wataporimbo-marundi ranimbo awi se türíboadihindi. Nindou bidifiri ai ahamumbo tñirifo masahüpora ai awi moan-ane yahomo houmbo maningomo. Tñirifo yahurai-ambe maningomo nou-animbo asu se-amboani randihhi ai ramefund nou nimboeimbo süngundihhi ñgei.

11 Se fifirihindi, nindou didiyei ai ngusüfoambe kikimfoa-rihindühi nîne tñjirifo tüküfeyoani awi moan-ane seimbi ana, ai ndorihoeimb-ane sefi arihund. Se Sopindi hoafi sapo ai ngusüfo ndore kikimfoare mbura nîne tñjirifo afindi ahambo-so tüküme Feyowa ai awi moan-ane yahuhaya manügu ranahambo hïmborïyahündo. Ranïyu asu süngunambo Adükari ai ahambo mafariheiri, ranamboani se fifirihindi. Nga Adükari aiana muñgumbo si aho ra sihefïmbo hïpoambo-reamunühani.

Sihiri hoafiyowohü Ape nïmoamo amaru ra yaho-poani

12 Nga wandafi mamï, hohoanïmo nda adükar-ane, nga se ra süngundihindi. Se sünambeahindi nduri asu hifindi nduri asu ñgorü moatükunindi nduri ñgiri dükandïhi anihondumbo dabarindahindi. Se hoafiyehi, yini, aseï moani yini mbïsei. Asu hoafiyehi, wanï aseï moani wanï mbïsei. Rananïmbo asu se sünguna ñgiri Godindi yïbobofe sihi papi-hoafife ranï so tükündahindi.

Nindou mbumundindi Godimbo didibafife ana ñginindane

13 Nindou se-yeimbi ñgorü ai tñjirïfoayuyo? Ai Godimbo didibafïmbiyuwamboane. Asu nindou ñgorü ai hihifi-hihifayuyo? Ai Godimbo-anïmbo heirünambo moani kakisaombür-amboane.

14 Nindou se-yeimbi ñgorü ai angünumboayuyo? Ai ranïfihï ana sapo Kraïndi nendi hifandïru-rundeimbi ranahamumbo-anïmbo hoafïnduanï asu ai ahandïfihï werïnambo Adükarïndi ndurïnambo Godimbo didibafïmbeyomo-ndamboane.

15 Nindou ranai Godimbo anihondumbo-rüwurihï ro didibafehündi nda God ai hïmborïndïmbui yahomo houmbo didibafefündi ana, asu Adükari ai nindou ranahambo angünumbïhündi didïboado-ndirühï botïndirümbui. Asu nindou ranai moaruwai hohoanïmoayu ana, God ai ahandï moaruwai hohoanïmo ranahambo amboawi mbüsümbui.

16 Ranïmbo-anïmbo asu se sihei moaruwai hohoanïmo wandafi mamïyei hïmboahü weindahï-firïndei ndühündi. Asu God ai siheimbo didïboadofe-ndurïmbohünda ahambo simborï didïbafïfiründei. Nindou mbumundi hamïndiyumbü ranahandï Godimbo didïbafife ana, ñginïndi hamïndïyo haya nindou farïhai-randeimb-ane.

17 Eraisana ana nindou moani mamï sihirï nahurayï manügu. Nindou ranai hoekoate-mbayu yehuenüñgumbo Godimbo ñginïndi hamïndi didïbafïmefiyuwa ñgimï hïmbani asu 6 amoamombo hoekoate-mayo.

18 Ranïyu asu süngunambo Godimbo hoe koandïhoefï yahuhaya didïbafïmefiyuwa sünambeahindi hoe ranai peyowohü asu sesi-napo ranai hoenambo aboedi momorïmayo hifi ranïfihï.

Nindou ai Godindi hohoanïmo hïñjgïndeambui hoaf-ane

19 Wandafi mamï, nindou se-yeimbi anihondü hohoanïmo süngufe ho ra hïñjgïre haya moaruwai hohoanïmoayu ana, asu nindou ñgorü ai ahambo aboedi hohoanïmo ranï sowana serümündü hihïndüfi düduani, ai aboedi hohoanïmondümbui.

20 Nga se yarïhi fifirihindi, nindou ñgorü ai sapo nindou moaruwai hohoanïmoyumbü ranahambo moaruwai hohoanïmo ranambeahïndi hürarümünda ana, nindou ranahambo aboedambo-rirühani, nga asu ñgiri muñguna yifïndu. Ranï hohoanïmo ranï-süñgumbo-anïmbo God ai moaruwai hohoanïmo afïndi gogorïndïhaimbui.

1 Pita Pas mamî Pita ai sûrü papîmarandî

¹ Karîhasî-handürî, ro Pita Sisasîndî hoafî sahamîndî ha-rîhandeimb-anahî. Godîndî nendî se hîfî hondü hîniŋgîrîhi hehi nou, Pontus, Garesia, Kapadosia, Esia, asu Bitinia hîfî ranîhü burîyei wakarîhindî, sîheimbo pas nda sûrü paparîhandî.

² Ape God ai horombo hondü fîfîreandühi sîheimbo ahamböhünda dîbonîmayundüra Yifiafî Aboedî ai Godîmböhünda kafoareandürî hîniŋgîmareandürî. Se Sisas Kraisîndî hoafî süngurîhünda asu ahandî horîna sîheimbo popoaiyondürîmbo-hündamboyo God ai dîbonîmayundürî.

God ai sîheimbo moanî hîpoambo-ndeandürühi ŋgusüfo afurîfe kifeimbî hohoanîmo ra afîndî safî mbîsagadüramboane.

Yangîrî nîŋgombo hohoanîmo

³ Awî sîhîrî sîhefî Adükari Sisas Kraisîndî God asu Ape-ayu ranahambo aboed-ani mbîsefîmboane. Ai ahandî hîpoambofe hohoanîmo afîndî ranîsüngunambo sîhefîmbo yangîrî nîŋgo hohoanîmo masemunî. Sisasîmbo yîfîhündî botîmarîrî, ranîmbo-hündambo-anîmbo sîhîrî amboanî randîhu tükündahumboyefî sefî hohumboanefî asu sîhîrî ranahambo hîmboayefî.

⁴ Asu sîhîrî ahandî nîmor-aneftî, ranîmbo-hündambo-anîmbo God ai yangîrî nîŋgombo hohoanîmo engoro ra ndemunîmbui sîhîrî ranahambo amboa hîmboayefî. Ranî-moatükunî ra sûrühoeimbî hamîndîyo hayamboane ŋgîrî sümbondo asu moendîndo. Muŋgu moatükunî ra God ai sîhefîmböhünda sünambe kîkîhîramündü nîmarûmbo-wambo.

⁵ Se ahambo anîhondümborîhorî arîhündî, ranîmboane asu ai sîheimbo ahandî ŋgînîndînambo güre hîbadandüra ŋgombo asu bîdîfîranambo si tükündîfemboe. Ra-sîmboan-anîmbo ai sîheimbo aboedambofe-ndürîmboayu ra weindahî-ndîfemboe.

⁶⁻⁷ Ranahambo hîhîfî-hîhîfîyehaneisî, ŋga asu se hapondanî akîdou hîniŋgîfe mamîkarambo tîŋîrîfo sîheimbo sowahî tüküfehane. Ŋga ranîtîŋîrîfo moatükunînambo God ai sîhei anîhondümböfe hohoanîmo ranahambo refe hoeifendürîmbo yahumboani, gor haiambe mandu hoeiarundî nou. Gor ai hepünîmbü moatükunî-ane, ŋga ai moendîndîmboe. Ŋga sîhei anîhondümböfe hohoanîmo gorîmbo ŋgasündaamboane. Ranîmboane asu süngunambo Sisas Krais ai weindahî tüküfyu-ambe-anîmbo God ai sîheimboya aboed-aneî mbüsündürühi hîmboamupuimbo-randeimbî dagadüranî asu se ndürümbî hamîndî-ndeimboyei.

⁸ Asu se moai awî ahambo hoeirîhorühi-yeipoanî, ŋga se ahambo afîndî hohoanîmoyahündo arîhündî. Hapondanî ana ahambo se hoeirîhorühi-yeipoanî, ŋga asu se ahambo ŋgusüfo parîhorî arîhündî. Ndanî hîhîfî-hîhîfî ndanana hîfî ndanîhündambo-yopoanî, ŋga nîŋgundîhu ranahambo hoafîndefî sefî, ŋga wagabeahîndî moatükunî-ane.

⁹ Se Godîmbo anîhondümborîhorî ranîmboane asu ai sîhei yangîrî nîŋgombo aboedambo-reandürî arandî ranahambo se hîhîfî-hîhîfîyei.

¹⁰ God ai nîndou aboedambo-fembo horombo ahandî hoafî hoafîyomorundeimbî aiyomo wudîpoaporu türüfoaru marundî. Ai God sîheimbo aboedambo-ndearümbui ranahambo hoafîmemo.

11 Kraisindî Yifiafi ai ahamundi fiambe nîmarîmboyo horombo boatei yahoya, “Süngunambo Krais ai tîñîrîfo hohoanîmo ndemündü mbundambo asu ndürî adükarümbî-ndümbui,” mehopurî. Ranîyomo ai ranî-moatükunî ra nîni-sîmboanî nünğu-nahurai tükümandîfe yahomo houmbo ranahambo tûmaru hoangomo.

12 God ai ahamumbo nafuimepurî, nga asu ahandî aboedambofe-munîmbo hohoanîmo ra ahamundi fimbo fehefepurîmbo-yopoanî, nga hoafi ra sîheimbo farîhefe-ndürîmbo-hündamboane. Nga aboedî hoafi ra hoafi sowandümo homo-rundeimbî ai haponda sîheimbo masabundürî ranahamboane hoafîmemo. God ai sünambeahîndî Yifiafi Aboedî koarîhenda kosowühiyo asu ranî ngîñîndînambo ai aboedî hoafi ra sîheimbo hoafîmemo. Ranî-moatükunî ranahamboanemo sünambeahîndî nendî ranai-amboanî fîfirîndîhu yahomo houmbo hohoanîmoemo.

God ai sîhefîmbo sürühehindeimbî mbîñîmboei yahumboani

13 Ranîmboane haponda se dîboado-ndühümündî nîmandei. Rananîmbo Sisas ai süngunambo weindahî tüküfihumbo ranî-sîmboanî God ai aboedambofe-ndürîmbo ranahambo se muñguambo anîhondümbondîhindühî hîmbondei.

14 Dîbafi hoafi hîmborîyeimbî nîmorî nahurai Godîndî hoafi hîmborîndei. Horombo ahandî-mayo hohoanîmo ra sîhei fikîmî yanğorîkoate-yoambe wamboyei asu se sîhei ngusüfoambe hohoanîmo moaruwai tüküfe-randeimbî hohoanîmo ra süngurîhi-marîhündî. Nga awi hapondan-ana ranî hohoanîmo ra se süngundîhi-mboyei.

15 Nga se aboedî sürühehindeimbî hamîndîndei, God sîheimbo dîbonîmayundürî ranai aboedî sürühoeimbî hamîndayu nou.

16 Sapo Godîndî hoafi hoafîyohü yahoya,

“Roana sürühoeimbî hamîndî hond-anahî ranîmbo asu se sürühehindeimbî hamîndîndei,”
Wok Pris 11:44-45

17 Asu Ape ai mamî hohoanîmo süngu-ane mamamî nindou yîboboreamunî arandî. Asu se ahambo Ape seihü dîdîbafîyahindo arîhündî ana, asu se ndîfo nindou hîfî ndanîhü nîboadei-ambe Godîmbo hohoanîmo-ndahündo sîsîrî-sîsîrîindahîndühî hîbadîhumbo hahabodei.

18 Horombo sîhei amooyei-mayo ndorîhefekoate hohoanîmo ranî-süngu mahahabodei-anei. Nga hapondan-ana sîheimbo ranambeahîndî aboedambo-mareandürî. Nga se fîfirîhindî, God ai moai awarîhefimbî moatükunî gor asu sirfa nahurai ranînambo aboedambo-reandürî, nga wanî.

19 Nga ai Kraisîndî horî aboedî ngasündeandeimbî ranamboyo aboedambo-mareandürî. Krais aiana hohoanîmo moaruwai-koateimbî sipsip nîmorî nîni moaruwai moatükunî nîmarîkoate aboedî hamîndayo nahurai-ani.*

20 God ai hîfî nda nafî-koate-yuambe boateiyu ai Kraisîmbo dîbonîyu hîñîngîmarîrî sîheimbo yîfîmbohünda. Nga ho-hombo hapo bîdîfirînimboyo-ambe sîheimbo farîhefe-ndîrîmbohünda ranai weindahî hîfî ndanîhü tükümeffyü.

* 1:19: Sipsip yahurai hamîndî horombo Sudahündî ai hîfîkokuaru marundî ahei hohoanîmo moaruwai gogorî-hefembohünda.

²¹ Ahambo ran+ambo-hündamboanei God+ambo an+hondümbö-ar+hor+ . God ai Sisas ranahambo yif+hünd+ botirir+ haya bogor+mborir+ h+n+ng+marir+. Ran+amboanei se God+ambo an+hondümbö-r+horüh+ h+amboaye+.

S+hi+r+ wandaf+ndambo ngusüfo pefimboane

²² Seana God+nd+ hoaf+ hondü ran+ hohoan+mo süngur+hindüh+ ran+amboanei asu sihei ngusüfoambe hohoan+mo aboed+ mbumund+ ranai tükümfeyondür+. Ran+ambo-an+ambo se wandaf+ mam+ambo an+hondümbö hondü ngusüfo pand+hindür+. Ran+ hohoan+mo ranan+ambo se k+k+i+h-saf+ndüh+mündi n+mböeimbo sihei ngusüfoambe sürühoeimbi hohoan+mo ranambo af+nd+ s+mbor+ ngusüfo pefir+ndei.

²³ God+nd+ hoaf+ ses+ hoar+ aboed+ nahurai-ane, nga se ran+nambo s+mbor+ yang+r+ n+ngombo tükümehind+. Hoar+ ra y+f+ambo n+m+nd+h+yopoan+, nga yang+r+ n+ngombo n+m+ndühane. Hoar+ ra God+nd+ hoaf-ane, nga ai yang+r+ gedüh+ n+ngo ngomboe.

²⁴⁻²⁵ Y+n+, nga God+nd+ hoaf+ hoaf+yowohü yahoya, 'Nindou munquambo aiana nenewoh+ nahuraiyei hehimboanei, asu ahei yihuru napo, munquambo moatükun+ ranana nenewoh+ ahur+ nahurai-anendür+.

Ranane nenewoh+ ranai yapatapar+yo pütap+yohane, nga asu Adükar+nd+ hoaf-ana koadürümbo-koadürümbo yare yangoromboane,' *Aisaia 40:6-8* meho. Nga ndan+ hoaf+ ranana sapo siheimbo aboed+ hoaf+ hoaf+memondür+ ranane.

2

Adükar+ ana n+imoei aboed+ yang+r+ n+ngoweimbi engoro nahurai-ani

¹ Ran+amboane asu hapo-ana se mam+karambo moaruwai hohoan+mo, munquambo tikai hoaf+, yimbu hohoan+mo süngufe ho, nindou ngorümbo moaruwai hohoan+mo asu ngorümbo munquambo daboadan+ moaruwai hoaf+ hohoan+mo ranamboan+ se moan+ h+n+ng+nd+hind+.

² Se s+mbor+ tükümehind+ ranane asu se Yifiaf+ Aboed+nd+mayo hoaf+ sürühoeimbi ranahambo wembombondei, n+mor+ war+hünd+ tit+ s+m+nd+ambo rawehind+ nou. Ran+ambo-an+ambo hoaf+ ran+ ng+n+nd+nambo sihei God+ambo süngufe hohoan+mo ra n+mor+ horar+hehind+ noundowan+, aboedambo-ndearümbui.

³ Nga asu God+nd+ hoaf+ ai yahoya, 'Se Adükar+nd+ hohoan+mo yar+hi hoer+hinda-mayoa aparümb-ane ase+,' meho.

⁴ Adükar+ aiana yang+r+ n+ngombo wor+mbombo kambohoan+ nahurai-ani. Ahambo nindou ai moaruwai-ani sei hehi wor+mbombo kambohoan+ moaruwai as+hehind+ nou yar+hor+ mas+hehor+, nga God ai ahambo aboed+ ham+nd-ani yahuhaya hoerirüh+ maserümündu. Ran+mayu ranahambo sowana se sühüsi ar+hünd+.

⁵ Se-amboan+ yang+r+ wor+ambo kambohoan+ n+m+ nahurai-anei, nga God ai sihei-mayo fi kambohoan+ n+m+ nahurai ranambo did+baiffe wor+ ra mamambe-fendür+ wor+mbomböhündambo yahumboani hohoan+moayu. Wor+ ranambe se God+ambo sihei-r+hündeimbi sürühehindeimbi mbumund+ hondü an+amboei. Asu Yifiaf+ Aboed+nd+ süngu sihei fimbo God+ambo sihefe moatükun+ nahurai ndahündomboyei Sudahünd+ sihefembo sipsip

hifikoaru ahambo sihou-arundi nou. Kraisindi sünguyo God ai shefe hohoanimo ra yifirayu.

⁶ Krais ranahambo Godindi hoafi hoafiyowohü yahoya,
 “E, hoeir+hi, ro aboedi hamindi wori kambohoani
 Saion ngoafi+hü kamafoar+heandi.

Nga nindou düdi ai kambohoani ranahambo anihondumbo-ariri ana,
 ai ngiri ngusüfo nimbidei,” *Aisaia 28:16*
 meho.

⁷ Ranimboane nindou se Adükari+ambo anihondumbo-rihoreimbi shei hohoanimoambe ai hepün+feimbi moatükun+ hamind-ani. Nga nindou ai ahambo anihondumbofe-koateyeimbi ranaheimbo Godindi hoafi ra yare hoafiyowohü yahoya,

‘Sapo nindou worimboru-rundeimbi kambohoani hoeirunda mayoa masihoundi
 ranana aboedi hamindi hond-ane,’ *Buk Song 118:22*
 meho.

⁸ Asu ngorü bidifirani Godindi hoafi hoafiyowohü yahoya,
 ‘Kambohoani rananimo nindou ranaheimbo bendeandüran+
 ai bübürindeih+ pñdeimboyei,’ *Aisaia 8:14*

meho. Ai Godindi hoafi süngufekoate-yei arihündi, nga ranimboyei ai bürühümündi mahei God horombo hohoanimomayu süngu.

⁹ Nga sheimbo ana God ai dibon+mendüra se ahandi mamisir-anei asu God adükari bogorimbo sesi shehi-rihündeimbi animboei. Asu se sürühehindeimb-anei asu ahandi yangiri nend-anei. Se nindou himboahü Adükari ai aboedi hamindi moatükun+ ratüpuriyu arandi ranimbo wataporimbo-mbir+hündamboane yahuhaya diboniyu hinngi-mareandüri. Aiyu sheimbo hoafiyuhü yahuya, se nimb+ nimarom-beahindi hinngiri+hi hehi wandi si aboedi safi ningowan+ tüküyahi sinei, mehu.

¹⁰ Horombo se Godindi nindou-yeipoani, nga hapondani ana se Godindi nindou tüküyahimboanei animboei. Horombo-ana God ai moai sheimbo hipoambo-reandüri randi, nga hapondan-ana ai sheimbo hipoambo-reandürimboani.

¹¹ Wandafi mam+ seana nindou ngorü ngoafi+hündiyei hehimbo, asu hei hifi ndan+hü bur+yei wakar+hindi nahurai-anei. Nga shei ngoafi hondü ana sünambe-ane anangondüri. Ranimbo-hündamboane ro sheimbo hoafehandüri nda: Hifi ndan+hünda hohoanimo rani fikim+ wakindahimboyei, nga ranahambo bündahindi. Nga hohoanimo ra nindou-yei fiambe yangiri ningombo rani-babidi yifiariyei rihündühane.

¹² Nga seana nindou Godimbo anihondumbofe-koateyeimbi ranahei himboahü aboedi hohoanimo yangiri süngundihindi. Rananimo asu ai sheimboya, aiana moaruwai hohoanimo sünguri-hindürühanei mbisahn-düran+wan+, asu ai shei aboedi ratüpuri hohoanimo ranahambo ndandih+ hoeind+hindan+wan+ God ai nindou yibobofe si tükündifeyoani ai Godimbo aboed-ani mbiseimboyei.

Se bogori nindou-yomondi hoarehindei

¹³⁻¹⁴ Adükari+ambo-hündambo munquambo bobaagori sheimbo hibadündürimbo aningomo ahamundi hoarehi yangiri nimb+oei. Gafman adükari bogori ai gafman nindou bodimondambo hinngi-mareapur+. Ai ningombo nindou düdi ai moaruwai hohoanimoaye ranaheimbo tñjirifo

segodür+imbohünda asu nindou ai aboed+ hohoan+moayeri ranaheimbo aboed-anei hoafombohünda h+n+ngi-mareapur-anemo.

15 Nga God ai s+heimboya, se moan+ aboed+ hohoan+mo süngundühi ngeian+, asu se nindou ngusüfo-koate b+idifri+ ai s+heimbo n+ne-hoafi moaruwai hoaf+nda-hündüran+, ranaheimbo aboed+ hohoan+mo ranambo ahei yafambehü k+k+h+ndi-hümündihündüri.

16 Se nindou ngor-ai s+heimbo h+fand+iyondüri-koate nahurai n+imboei. Nga se ngi+ri+ nindou ngor-ai h+fand+iyomuni-koateanef+ mb+sei hehi moaruwai hohoan+mondei. Nga seana God+ndi+ moan+ ratüpur+iyei-r+hündeimb+ nahurai ham+ndi+ hond-an+imbo n+imboei.

17 Seana nindou munquambo ah+n+ndahündüri. An+hondümbo-r+hindeimb+ ranaheimbo hohoan+mo-ndahündüri. Se God+imbo y+h+mbond+hori+ asu gafman+ndi+ adükari+ bogor+imbo ah+n+ndahündo.

S+h+ri+ Sisas+ndi+ hohoan+mo yang+ri+ süngund+hündühi+ t+ngümb+ hohoan+mondahum+ndef+imboane

18 Moan+ ratüpur+iyei-r+hündeimb+, seana nindou ai s+heimbo h+fandarandüri+ ranahambo ah+n+ndeihi+ ahand+ hoareh+ndei. Nindou s+heimbo aboed-anemo asu ng+n+ndi+ hoaf+koate-yomo rundeimb-anemo ranahamumbo hoareih+imbo yang+ri+yopoan+, nga ng+n+ndi+ hoaf+yomo-rundeimb+, ranahamundi+ hoareh+ amboan+ n+imboei.

19 Se God+imbo yang+ri+ hohoan+mo-yahündowohü heian+, asu nindou ai s+heimbo t+ngümb+ hohoan+mo ra moan+ sahündüran+ asu se ran+ hohoan+mo ranahambo moan-ane sei hehi an+imboei ana, God ai ranahambo aboed-ane rananas+ mbüsümbui.

20 Nga se moaruwai hohoan+imoyeian+, asu nindou ranai s+heimbo ran+ süngumbo har+yahündüran+, asu se ranahambo moan-ane ase ana, asu ngorü nindou ai hohoan+imo ranahambo ng+ri+ aboed-ane mbüsu. Nga se aboed+ hohoan+mo ran+ süngu sünguri+hündüh+imbo heian+, asu nindou ranai s+heimbo ran+ süngu har+yahü-ndüran+, asu se ranahambo moan-ane sei hehi an+imboei ana, God ai s+heimbo h+h+fi+h+h+fi+ndümbui.

21 Nga God ai s+heimbo ran+ t+ngümb+ hohoan+mo ndahümündi yahuhayamboyu kafaore h+n+ngi-mareandüri+. Ran+imboyu Krais amboa t+ng+ri+fo masemündu s+heimbo far+hefe-ndür+imbohünda. Ran+imboyu ai anümü+ nahurai s+heimboya ai-amboa yar+hi hoer+ihindühi+ ran+ süngumb+r+hinda yahuhaya yare mas+hendi+.

22 Nga ai moai n+n+moatükun+imbo moaruwai hohoan+mo ratüpur+ ra süngureand+ asu nindou mam+ ai-amboan+ moai h+mbor+iyuwan+ t+kai hoaf+ ahand+ yahamo tükufeyo, nga wan+. *Aitsaia 53:9*

23 Nindou ai ahambo moaruwaimbo-fimbo hoaf+ hoaf+imeyomondowa ran+imbo ai moai ahamumbo s+mbor+ moaruwaimbo-fepur+ hoaf+ hoaf+iyu. Nindou ai ahambo asübus+ af+ndi+ sabudowan+ ai moai s+mbor+ moaruwaimbo-nd+heapur+imboyah+ yahu, nga wan+. God ai mbumundi+ y+ibobore-randeimb+ wamboan+ ran+imboane asu Krais ai ahambo an+hondümü-rirühi+ ahand+ fi God+ndi+ warambe n+nen+mareand+.

24 Aiyu ahand+hoar+ s+hefi+ moaruwai hohoan+mo ra ahand+ finabore semündü hu n+mi+ keimb+ kar+he-ndeimb+fihi+ y+ifimayu. S+h+ri+ moaruwai hohoan+mo ra h+n+ngife hefe, asu mbumundi+ hohoan+mo ran+ yang+ri+ süngufembohünda ai y+if+imayu. Nindou ai ahand+ fi ra moaruwaimbo-marundi, nga asu ran+iyö s+h+ri+ aboed+ tükümehundi+.

²⁵ Nga horombo-yei se sipsip moan† mam†kar†hi bur†yei wak†mar†hindi nahurai-mayei, nga asu hapondan-ana se sipsip h†fanda-randeimb† sowahi h†h†r†yahi ahei nahurai mas†nei.

3

An†hondümbö-r†hindeimb†yei hohoan†mo

¹⁻² Moan† ratüpur†yei-r†hündeimb† ai ahei h†fand†randür†-randeimb†ndi hoareh† an†boadei nou n†moreh† se-amboan† sihei nindowenih† rana-hamundi hoareh† n†mboei. Ranan†mbo asu nindowenih† b†d†fir† God†ndi hoafi süngufekoate-yomondeimb† ranai, n†moreh† sihei God†mbo ah†ni hohoan†mo asu mbumundi hohoan†mo ra hoeind†wur† houmbo ai-amboan† God†ndi hoafi an†hondümbö-ndumboemo. Se ran†moatükun† ranahambo hoafi†koate-aye† amboan†, ai an†hondümbö-ndumboemo sapo sihei hohoan†mo aboed† yang†r†-wambo.

³ Asu n†moreh† se fi-hoear† sihei moanambuhü ran† yang†r† aboed† yihurunambo yihuru-nd†hümboye†, ro aboed† h†mbondefo mb†sei hehi. Sapo se sihei mb†r†nan† d†d†boado-ar†hind-ane, m†s†nj† yihuruaye†-ane asu hoear† se ndor†hoeimb† yihuruyei ar†hünd† ranane. Se ran†mbo yang†r† hohoan†mo-ndeimboye†.

⁴ Nga sihei ngusüfoambe hohoan†mo ranahambo-an†mbo rand†hi yihurund†hünd†. Ranan†mbo asu yihuru wagabe ragu amaro ranai ana ng†r† awand†hoayo. Ran† hohoan†mo ranana sapo d†d†boadofe hohoan†moyohü, h†mboar† hoafend† n†ngombo ratüpur† hohoan†mo-ane. Nga ran† hohoan†mo-ane God†ndi h†mboahü aboed† ham†ndayo.

⁵ Sapo horombo hondü God†mbo ngusüfo par†horeimb† n†moreh† ai God†mbo an†hondümbö-r†horuh† h†fand†r†hor† mar†hünd† aye† yahurai yar†hi yihuruyei† asu ahei nindowenih†-yomond† hoareh† man†mboei.

⁶ Mami yahurai Sara ai ahand† nindowenih† Abraham†mbo yang†r† süngur†r†hü nindow bogor† yahondo marand†. Nga hapo-ana se aboed† hohoan†mo ra süngur†hinduh† n†ni-moatükun†mbo y†h†mbokoate-aye† ana, se ahand† n†moreh† n†mor† nahurai-anei.

⁷ Mami, ran†-süngumbo-an†mbo nindowenih† se-amboan† sihamundi n†moreh† ran†-bab†d†mbo n†ngombo ai ng†n†nd†yeipoan† mb†s†mo houmbo ndondu hohoan†mo-ndundür†. Se aheimbo ah†n†nd†mondür†, nga asu ai-amboan† se-bab†d† God yang†r† koadürümbo n†ngombo hohoan†mo semun†mboayu ra ndahümündimboye†. Se rawarund† ana, ng†r† n†ni-moatükun† se God†mbo d†d†bafefund† ranahambo mbusümo k†k†ndeand†.

Nindou bodomondambo aboed† hohoan†mo-ndef†mboane

⁸ Haponda ro wand† hoafi moend†nd†hea samboanahi. Munguambo se moan† mam† ran†-süngufimb† hohoan†mo yang†r† hohoan†monde† asu si†mbor† hohoan†mur†nde†. Asu apodoho nahurai si†mbor† ngusüfo pef†r†nde†h† si†mbor† h†poambo-f†r†nde† asu sihei fi h†f†nambo-nd†hind†.

⁹ Se nindou bod†mond† ai siheimbo moaruwaimbo-nd†hindüran†, asu se aheimbo h†h†nd†hi moaruwaimbo-nd†hindür†mboye†. Asu ai siheimbo hoafi moaruwai hoaf†nda-hündüran†, se aheimbo hoafi moaruwai ra h†h†nd†hi hoaf†nda-hündürümboye†, nga wani. Nga ai siheimbo rand†hindüran† ana, asu se God†mbo d†d†baf†ndahindo aheimbo aboed†-aboed†fembohünda, nga sapo God ai siheimboya mborai yahu aboed†-aboed†fendür†mbo kafaore h†n†ng†-mareandür†.

¹⁰ Nga,

‘Nindou düdi ai h+hif+i-h+hif+yuhü
 aboedi gedüh+ n+ngombo hohoan+mondühü ana,
 asu ai moaruwai hoafi hohoan+mo
 asu tkai hoafi hohoan+mo ra h+n+ng+mb+reand-amboane.

11 Asu ai moaruwai hohoan+mo ra h+n+ng+inde mbunda,
 aboedi hohoan+mo ra süngu-mb+reand-amboane.

Ai nindou munqu-bab+d+mbo aboedi-aboedife n+mar+mbohünda
 t+ñ+i+foyeih+
 mam+ ran+ hohoan+mo yang+ri+ süngu-mb+ri+hündamboane.’ *Buk Song*
 34:12-16

12 Nga Adükari aiana mbumundi nindou ranaheimbo, ahandi h+imboarina
 h+imboa-pareandürühi asu ahandi h+imbona ahei d+d+bafeife hoafi ra
 h+imboriyu arandi. Nga nindou ai moaruwai hohoan+moayei, Adükari ai
 ranaheimbo refepoan+ yahuenüngumbo-wambo.

S+h+i+ aboedi hohoan+moayef+ ran+mbohünda t+ñ+i+fo+ndef+imboane

13 Asu se aboedi hohoan+mo ranahambo hüt+i-hütiyeih+ süngur+hi
 arihünd+ ana, s+heimbo nindou d+dai moaruwai-moaruwaimbo-
 mand+hindüra?

14 Nga se aboedi mbumur+hoeimb+ hohoan+mo ra süngur+hü heian+,
 ran+imbo-hündambo nindou ai s+heimbo moaruwaimbo-fendür+imboayei
 ana, asu se h+hif+i-h+hif+i+nde. Nga se aheimbo y+h+mboyopoan+ asu afindi
 hohoan+moyopoan+.

15 Nga s+hei hohoan+mo ran+nambo-an+imbo Krais+imbo ah+n+ndeihi
 Adükar-ani mb+sei hehi hohoan+mo-ndahündo. Asu nindou düdi ai fi+r+i+fe
 hoaf+imbo s+heimbo düdundahindürühi, ‘Nimboe Kristen se ranahambo
 an+hondümbö-r+i+hindüh+ h+imboayei,’ mb+sahündüran+, asu se s+imbor+i+
 ahe-
 imbo ran+i-moatükun+ ranahambo d+boardond+hi hoaf+ndahündür+i. Nga
 asu se aheimbo aboedi hohoan+mo-ndahündürüh+ h+n+ng+rou-saf+ an+imbo
 hoaf+ndahündür+i.

16 S+hei hohoan+mo ra hütikoate God+nd+ h+imboahü aboedi
 yang+ri+mbeyo-wamboane. Ranan+imbo asu se Krais+imbo süngufe
 hohoan+mo aboedi ra sünguar+hind+ ran+imbo nindou ai s+heimbo t+i+foefe
 hoafi hoaf+ndahündür+i mbund+hü asu rand+hi h+imbondei-an+iwan+ ahei
 hoafi ranahambo amoan+ng+i-ndeimboyei.

17 Aboedi hahabodian+ ranahambo t+ñ+i+fo tükefeyo ana, aboed-ane, God
 ai ran+imbo yifir+yu. Nga asu moaruwai hohoan+mo ra süngur+hündan+,
 t+ñ+i+fo tükefeyo, ranane moaruwai safayo.

*Krais ai s+hef+imbo aboedambo-femun+mbohünda y+fiyu mbura
 bot+imefiyu*

18 S+hef+imbo God sowanambo sem+nd+mun+ hafomböhündamboyu mbu-
 mund+ ham+nd+mayu ranai nindou moaruwai-mayei ahei fond+hümbö
 mam+imbo yang+ri+ y+fi+mayu. Nindou ahand+ fi ra h+ifokoa-marurüyos+, nga
 asu God ai ahand+ yifiafi ranahambo yang+ri+ bot+imarir+.

19 Ras+imboan+ ran+iyu ai yifiafi+yu haya hu yifiafi+ ngoaf+hü yifiafi
 karabusambe an+imboei ranaheimbo ahand+ hoafi ra watapor+imbo-
 mararü.

20 Yifiafi+ ranana sapo Noa ai sip naf+randambe asu God ai moan+
 s+s+koate nindumbo h+ifanda nünguambe, nindou ranai God+nd+ hoafi

süngufekoate-mayei ahei yifiafiḿboyou hu wataporḿbo-mararü. Nindou biḍifiri 8 yangiri sip ranambe hoenambo aboedambo-mehindi.

²¹ Hoe ra hundüryeimbi ranahambo sisam-ane asu ranḿnambo se aboedamboyah i arihündi. Hundüryeimbi hoe ranana sihei fi afisaho ra popoafiofe-femboyopoani. Nga hundüryeimbi hoe ranana se Godḿndi hoafi süngufembohünda ai-diḿbo hoafi femḿndi masihefeyo hoaf-ane. Sisas Kraisi ai yifihündi botimefiyu ranḿnamboyei se aboedamboyah i arihündi.

²² Asu ai sünambe hafu Godḿndi warihondani bogorḿmbofi amaru. Ranane asu sünambeahḿndi nendi, ndüri adükarümbi, asu ngḿnḿndi adükari hohoanḿmombü muḿguambo ranai ahandi hoarehi anḿngomo.

4

Moaruwai hohoanḿmo horombo süngumarḿhindi ra hiḿngḿndihindi

¹ Kraisi ai sihefiḿbohünda ahandi fiambe asübusi afḿndi maseḿndu. Ranḿ süngumbo-anḿbo se-amboanḿ ai ramefiyu nou randḿhingan-anḿbo ranḿ hohoanḿmo ranai siheimbo ngḿnḿnda-mündürḿmboe. Nga nindou düdi ai Kraisiḿbohünda ahandi fiambe asübusi yahurai asemḿndu ana, moaruwai hohoanḿmo ranahambo sünguarandi ranambe moai hu.

² Se hifi ndaniḿhü fi-hoarḿ kapeihü ḿmboei-ambe sihei horḿmbodidi hohoanḿmo süngufe-poani, nga God yifirayu ra süngundiḿhindi.

³ Horombo se ndeara afḿndḿmbo ndifo nindou ai Godḿmbo anḿhondümböfe-koateyeimbi ahei hohoanḿmo ranḿ-süngumarḿhi heiane. Sapo se ndani-moatükunḿ ndaniyo süngumarḿhindi: Nimorehi sisihḿmo hohoanḿmo, nindowenihḿ birabḿreimbi hohoanḿmo, moaruwai moatükunḿ ranahambo ngusüfo pefehümbö hohoanḿfi hohoanḿmo, bia simḿndi hefe mamḿkari hohoanḿmo, afḿndi sesesiḿmbo sihi moaruwai hamḿndi hohoanḿmo, asu bia simḿndi moaruwai hohoanḿmo patimbo ho hohoanḿmo asu sisamḿ god tikaimbo didibafife amoanḿngḿmbo hohoanḿmo ranḿ hohoanḿmo ra horombo se süngurühü marḿhündi.

⁴ Nga haponda anḿhondümböfe-koate nindou ranai ai-babidi se hokoateyeihḿ, moaruwai hamḿndi hondü hohoanḿmo meḿgoro ra süngufekoateyeianḿ, asu ai ranahambo ndarḿhi hoeirihinda mayoa, siheimbo tirḿfoarḿhi hoafehündüri.

⁵ Nga süngunambo-anḿbo sapo God ranahandi ḿmboahü ai moaruwai moatükunḿ ratüpuriḿmayei ra diḿboardondi hoafi-mbeyahündo-wamboane. God ranai ana ai-ani nindou yangiri ḿmboeimb-anei asu yifḿyeimb-anei ahei hoafi ra ḿmborḿmbohünda ḿmboayu.

⁶ Ranḿmboane asu aboedi hoafi ra yifḿyeimbi aheimbo bokariḿfemboane. Ai yifḿmayei nindou moaruwai hohoanḿmoayei ra yifḿyei arihündi nou ahei moaruwai hohoanḿmo ranḿ-süngumbo. Nga aboedi hoafi ranahaimbo bokariḿfemboane ai yifiafi ḿngombo yangiri koadürümbo ḿngombohünda God rawefiyu nou.

⁷ Muḿguambo moatükunḿ muḿgumbo-ayo ranḿ si ra ndeara akḿm-ane. Ranḿmboane asu se sihei fi ra siheihoarḿ ḿbadḿhümbö, ndondḿhi hohoanḿmondei kikiḿhindi-hindühḿmbo Godḿmbo didibafiḿndahindo.

⁸ Anḿhondümbö-rihindeimbi siheihoarḿ simborḿ ngusüfo pefirḿndeihi, ranḿ hohoanḿmo aboedi se moani ngḿnḿndi kikiḿhi-safḿndḿhümündi. Rananḿmbo nindou ai ngorümbo ngusüfo parareandi ana, ahandi moaruwai hohoanḿmo ranahambo amboawi mbüsümbui.

⁹ Nindou ai sihei worina ngeianɪ, aboedɪ wataporimbo-ndihündürühi, moanɪ sisiakoate sesi moatükunɪyo, fondiyo, ra simborɪ seirundeɪ.

¹⁰ God ai siheimbo ra sihafɪ warihü rani-moatükunɪ wudimbeyo-wamboane yahuhaya masihend-ane. God ai siheimbo moanɪ hipoambo-reandürühi mamamɪ rani-poanɪ rani-poanɪ ratüpurɪ yimbumareandürɪ se nindou bidifiri babidɪ simborɪ fehefirindeɪ yahumbo. Sapo nindou mamɪ ngoründɪ ratüpurɪyuanɪ, ra ndore hifandarandɪ yahurai hamind-animbo randihindɪ.

¹¹ Nindou ngorü ai bokarihai arandɪ ana, ai God hoafɪmayu nahurai bokari-mbirihend-amboane. Nindou ngorü ai bidifirambo farihendürɪ arandɪ sapo God ai ranɪ nginindɪ masagado raninambo-animbo bidifirambo mbifarihendür-amboane. Rananimbo Sisas Kraisindɪ warisungu asu Godimbo adükar-ani mbiseimboyei. Koadürü-koadürumbo God ai ndüreimbɪ asu nginindeimb-ani. Nga anihondü-ane.

Kristen+yafe asübusɪ semindɪ hohoanɪmo

¹² Wandafɪ mamɪ, gor refe hoeifembohünda hai-ambe mandu hoeiarundɪ nou, siheimbo sowahɪ asübusɪ afindɪ tükefeyo ranahambo se hepüninda-himboyei. Se ranahamboya ranipoanimbo moatükun-ane tükefeyo mbisei hehimbo hepüninda-himboyei.

¹³ Kraiss ai asübusɪ masemündu, nga se-amboa ai-babidimbo masahümündi asu ranambo se hihifi-hihifindei. Rananimbo asu sünguna ahandɪ nginindɪ moatükunɪ weindahɪ tüküfeyo-ambe sihei ngusüfoambe hihifi-hihifi afindɪ tükündifemboe.

¹⁴ Kraissimbohündambo wambo se nindou amurɪ ai siheimbo nɪne hoafɪ moaruwai hoafehündürɪ ranimbo hihifi-hihifindei. Nga sapo sihei fiambe Godindɪ-mayo hepünifeimbɪ Yifiafɪ amaro ranimbo-hünda.

¹⁵ Hifokoefembo hohoanɪmo, hümbuhünɪ hohoanɪmo, moaruwai hohoanɪmo ratüpurɪ, ngoründɪ ratüpurɪ sehe-fehefe hohoanɪmo, ranimbo-hündambo asübusɪ asahümündi ana, ra moaruwai-ane.

¹⁶ Nga asu se Kristen-ayeɪ ranimbohünda asübusümbɪ moatükunɪ ra siheimbo sowahɪ tükündifeyoanɪ, ranahambo amoanɪngɪndeimboyei, nga se Godimbo hihifindihorɪ sapo se Kristen ndürimb-aneimbohünda.

¹⁷ Nga God ai ahandɪ sirɪ yibobofemboayu ranɪ si ra ndeara tüküfemboane. Asu ai ahandɪ sirɪ siheimbo boateɪ yiboboareandürɪ ana, asu nindou Godindɪ-mayo aboedɪ hoafɪ anihondümbofe-koate-mayeɪ ranaheimbo tɪnɪrifo afindɪ safɪ tükündifemboe.

¹⁸ Nga ranimbo Godindɪ hoafɪ yare hoafɪyowohü yahoya, 'Nindou sürühehindeimbɪ ai aboedambofe ra tɪnɪmbayo ana, asu nindou Godimbo hohoanɪmokoate asu moaruwai hohoanɪmombo süngurihindeimbɪ ra nɪngumandahia?' *Sindaun 11:31*
meho.

¹⁹ Ranimbo-hündamboane asu God ai ahandɪ hohoanɪmonambo nindou bidifiri ai tɪnɪrifombü hohoanɪmo asahümündi ana, nindou ranai moanɪ aboedɪ mbumundɪ yangɪrɪ ngehümbö asu aheɪ fi ra God nafira-randeimbɪ ahambo yangɪrɪindahündo. Nɪne ai horombo hoafɪyu masihendɪ ra ran-deambui.

5

Hifandirundeimbɪ seana Godindɪ sipsip ra hibadündürɪ

1 Rani+amboanahi haponda ro sihei hifandiru-rundeimbi ahamumbo hoaf+ndahapur+ samboanahi. Ro-amboani hifand+r+h+r+handeimb-anahi. Ro wand+ h+amboari-namboyo Sisasi+ambo hoeir+hina ai asubusi ra masemundu. Ngir+ am+itata God ai Kraisi adukari ham+nd-ani weindahi nafuindu, nga ro-amboa ai-di+bo aboedi n+amboamboyah+.

2 God ai nindou sihamundi war+humareanduri ranaheimbo ndondu h+badunduri. Sapo sipsip hifandi-randeimbi nindou sipsip hifandaranduri nou, sihamundi+hoari hohoan+mond+mo houmbo randundi God ai yifirayou nou. Nindou ngoru ai sihamumbo huti-huti nou reanduri+mboyupoani. Asu se kiki sem+nd+ambo ratupuri+ambo hohoan+mo-nd+imboemo, nga sihamundi hohoan+monambo fand+haunduri.

3 Asu se nindou God ai sihamundi war+wami hin+ngi+marearu ranaheimbo ng+n+ndi h+badu-nduri+mbemo, nga wani. Se aboedi ratupuri yangiri an+ambo ranaheimbo nafuindi-monduran+ ai rani-sungumb+r+hind-amboane.

4 Ranan+ambo asu sipsip hifand+ra-randeimbi hondu Kraisi ai weindahi tukundufhi rani-simboani se ramarundi rani+mbohunda aboedi ham+ndi koadurumbo-koadurumbo n+ngombo takin+ ndowandumboemo.

5 Rani sungumbo-an+ambo asu akohoandi nindou se boagiri nindou-yomondi hoarehi n+ngomo. Ranan+ambo mu+ngumbo se siheihoi+ fi hifinambofe hefe wandafi mam+ambo fand+hehinduri. Sapo,

'God aiana nindou ahei fimbo bor+yeiani,
ranaheimbo hifinambo-reanduruhani,

nga asu nindou didiyei ai aheihoi+ fi hifinambo-r+hindeimbi
aheimbo ana didi+boado-reanduruhani.'

Sindaun 3:34

6 Se siheihoi+ hifinambond+hi hehi God+ndi ng+n+ndi ham+ndi war+ hoarehi rani+hü n+mboei. Ranan+ambo asu ai ahand+hoari n+ni-simboani+yu hohoan+moayu rani-simboan+ siheimbo nduri+mbanei mbusumbui.

7 God ai siheimbo af+ndi hohoan+mo-yunduruhani, nga se sihei ngusüfoambe af+ndi hohoan+mo amaronduri+ ra ahand+ war+hü d+gehindi.

8 Se hohoan+mondei kiki+h+nd+hinduh+ ndond+hi h+bad+hündi. Nga Satan ai sihei hurutimb-ani asu siheimbo moaruwaimbo-fenduri+ambo yahumboani amoasiri+ ai n+n+hond+ mbufe sesimbo yaho haya hoahoango wakareandi nou.

9 Se an+hondumbofe hohoan+mo aboedi rani yangiri kiki+h+ndüh+mündi n+mboeimbo-an+ambo asu Satan gund+horuh+ raguanambo-nd+horuh+ moani ng+n+ndi ham+ndi n+mboei. Se randihi fifir+nd+hinduh+ hohoan+mondei, sihei wandafi mam+ mu+ngumbo hifi rani+hü amarei ai-amboan+ se ti+ri+fo asahümündi nou yarihi sahümündihanei.

10 Nga God ai nindou h+poambofe hohoan+mo ra n+m+nd+hani. Aiyu se Kraisi-babi+di n+ngombo ahand+ ng+n+ndi si aboedi koadurumbo n+ngoweimbi+ ra sem+nd+imbohunda diboni+yu hin+ngi+mareanduri. Asu se moani bod+fombo nindou-yafe ti+ri+fo ra ndahümündi mbunduhü asu sungunambo-an+ambo asukaindu ai ahand+hoari siheimbo wud+wudi-ndeanduri+ ng+n+ndi namündüra ng+n+ndi n+amboemboyei.

11 Ahambo sowahi ana mu+ngumbo ng+n+ndi+ ra koadurumbo-koadurumbo mbenjori. Nga an+hond-ane.

12 Pas nda Sairasi fari+hend+ri hayambo sürü pap+mara-ndamboanahi hoafi+yahi, nga wandafi nda ro an+hondumbo-r+hin+imboanahi. Asu hoafi

pas ndanambe ra Godindî moanî hîpoambofe hohoanîmo hondü rana- hambo anîhondumbo hoafîmbohünda sürü paparîhandî. Nga moanî hîpoambofe ranahambo ndondîhi kîkîhîndî-hümündî nîmboei.

¹³ Anîhondumbo-rîhindeimbî nindou Babiron* ngoafîhündî sapo God ai ahandî hoafî süngufembohünda se-babîdî hîningîmarearü ai-amboanî siheimbo hîhîfarîhündürî. Ranîyu asu wandî nîmorî Mak amboanî siheimbo hîhîfarandürî.

¹⁴ Kristenî-yafe hohoanîmonambo se simborî wakîkîhürîndei ndühündî. Muḡgumbo se Krais-babîdî nîmboeimbo sihei ḡgusüfoambe afurîfîmbî hohoanîmo mbîmarînd-amboane.

---

* **5:13:** Nda kafoefe hoaf-ane, ḡga ahandî nîmindî moai fifîrhündî. Nindou bîdîfirî ho- hoanîmoyeihiya, Rom-ane asei, ḡga bîdîfirî hohoanîmoyeihiya muḡguambo Kristen ai ahei hîfî hîningîrîhi hehi nimboei wakarîhindî horimbo Suda ai Babiron ḡgoafîhü asu hîfîhü mamarei nou, asei.

2 Pita Pas yimbu Pita ai sürü papimarandi

¹ Karıhasıhandürı, ro Saimon Pita Sisas Kraisındı moanı ratüpurıya-rihandembı asu ahandı hoafı sahamındı ha-rihandeimb-anahı. Sıhefi God asu aboedambo-reamunı-randeimbı Sisas Kraisındı sürühoeimbı hohoanımo süngu God ai anıhondümbofe hohoanımo aboedı-safı ro hohoanımoayefı yahurai sıheimbo masagadürı.

² Se God asu Adükarı Sisas anıhondümbo fıfırıhi-pırımboanei ranımbo-anımbo ai hıpoambo-ndınearühı ngusüfoambe afurıfe kife hohoanımo afındımbo mbısabınandür-amboane.

God ai sıhefımbo wand-aneı mehu

³ Kraıs ai Godındı ngınındeimb-ani, asu ranınambo ahandı hohoanımo yangırı süngufemböhünda ai sıhefımbo munğu moatükunı masemunı. Sıhırı ahambo fıfırırıhurı ranınambo ai sıhefımbo ahandı-mayo fıfırıfe aboedı masemunı. Ai sıhefımbo hoafıyumunühı yahuya, 'Se sınei wandı hımboamupuımbo-randeimbı asu sürühoeimbı hohoanımo sahümündı,' mehumunı.

⁴ Ranımboyu sıhefımbo aboedı adükarı hamındı fehefembo moatükunı ra masemunı sapo horombo ai sıhefımboya ndahandürımboyahı mehu. Ranınamboyeı se ngusüfoambe moaruwai botıfımbı hohoanımo hıfı ndanıhündambo sıhefımbo munğu ra moaruwaimbo-reamunı marandı ranahambo aboedambo-ndahımboyeı asu se Godındı hohoanımo ndahümündı-mboyeı.

⁵ Ranımbo-hündambo-anımbo asu se tıñırıfondeihı sıhei aboedı hohoanımo ra anıhondümbofe ranıfih-anımbo pandıhindı. Sıhei aboedı hohoanımo ranıfih-anımbo Godımbo fıfırıfe ra pandıhindı.

⁶ Godımbo fıfırıfe ranıfih-anımbo sıhei fımbı dıboadofe hıfandı hohoanımo pandıhindı. Sıhei fımbı dıboadofe hıfandımbo hohoanımo ranıfih-anımbo ngınındı nıngombo hohoanımo ra pandıhindı. Sıhei ngınındı nıngombo hohoanımo ranıfih-anımbo God hohoanımoayu hohoanımo süngufe ra pandıhindı.

⁷ Sıhei God hohoanımoayu süngufe hohoanımo ranıfih-anımbo wandafı mamı-babıdı aboedı nınggo hohoanımo ra pandıhindı asu ranıfih-anımbo hıpoambofe hohoanımo ra pandıhindı.

⁸ Rananımbo asu ranı hohoanımo ranai sıhei fıambe nımandı ngombo adükarı tükefeyondürı ana, asu sıhei Adükarı Sisas Kraısımbo fıfırıfe ra ngırı moanı rande yagodo, nga wanı. Nga ranana sıhei Adükarımbo fıfırıfe ranai aboedı nımi afındı hısayıyo nou yahurai rande hıındımboe.

⁹ Nga asu nındou ai sapo munğumbo ranı-moatükunı hohoanımo ra ahandı fıambe nımarıkoate-ndoanı ana, nındou ranai nını-moatükunıyo angunı engoro ra hoıfekoate-ayu ana, hımboatıharı nahurai-ani. Aiana sapo horombo moaruwai hohoanımoayu marandı ra God ai raguanambo-mareandı ranahambo hohoanımo mıtanıra-mündümboanı.

¹⁰ Ranımboane wandafı mamı, God ai sıheımbo wambo sowana sınei yahuhaya hoafıyundürühı ai wand-aneı mehündür-aneı. Ranımbo-hündambo-anımbo asu ai sıheimbo anıhondümbo hoafımayundürı

ranimbo nafuimbohünda süngundühündühi hüti-hütindei. Se rawar+hindi ana, ngir+ se an+hondümbfofe hohoan+mo h+n+ng+nd+hindi.

¹¹ Rananimbo siheimbo sihefi Adükar+ asu aboedambo-reamuneimbi Sisas Krais+ndi ngin+ndi hifandarandi koadürümbo-koadürümbo yangorambo ranambe hafombo naf+ yagodondür+imboe.

¹² Yin+ , muŋgu-moatükun+ horombo hoafimayah+ ra se hohoan+moyei fifir+hi hehi ngin+ndi n+imboeimbo süngurihü-ndühaneisi. Nga awi ro siheimbo n+mbi-n+mbi-si hoaf+ndaha-ndür+imboyah+ se rani hohoan+mo ra hohoan+moyei-mb+rühündamboane mb+sahehea.

¹³⁻¹⁴ Ro fifir+the-amboanah+ ngir+ amitata ro fi yangir+ an+imboah+ nda h+n+ng+nd+heandi. Sapo rani-moatükun+ ran+imboyu sihefi Adükar+ Sisas Krai+ ai fifire hoaf+mayund+r+. Nga awi ro ndar+he yangir+ n+imboahambe-an+imbo sihei hohoan+mo ra bot+ifendür+ rambo-hündambo muŋguambo si ra asukai hoaf+ndamboyah+. Ro hohoan+moayah+ ranana aboed-ane.

¹⁵ Ran+imboanah+ asu ro haponda siheimbo hoaf+yondür+imbo hüti-hütiaya habod+hi. Rananimbo asu sünguna ro yif+nda hehea ngahan+ amboan+ asu muŋguambo hoafi ranahambo hohoan+mombeiya saheheam-boanah+ ro hüti-hütiyahüh+ hoafehandür+.

Krais+imbo sowah+ God+ndi ngin+ndi meŋgoro ra hoeimar+ihundi.

¹⁶ Sihefi Adükar+ Sisas Krai+ asukaiyo ngin+ndi kapeihü kos+imboayu hoafi ra ro ndor+he watapor+imbo-mar+ihandür+ ra ropoan+imbo hohoan+moyef+ hohu hoaf+yefühi-yef+ipoan+. Nga y+hoef+ h+imboar+nambu ahand+ ngin+ndi h+imboamupuimbi moatükun+ hoeimar+hur+.

¹⁷ Ape God airür+ ahambo ndür+ adükar+ sagadowohü asu si adükar+ aboedi ahand+mayo ra sagadowan+ ro ran+hü man+imboef+. God ai adükar+ h+imboamupuimbi sünambe si ran+fil+ n+marümbo ai yare hoaf+yuhü yahuya, “Nindou ranana wand+ n+mor-ani, nga moan+ ro ngusüfo par+hineimb-ani. Ahamboane ro wambo ngusüfoambe siaoweheand+,” mehu.

¹⁸ Ro Sisas Krai+bab+di wafuambe n+imboef-ane God hoaf+mayu rani hoafi ra sünambeah+nd+ makosowa h+imbor+mayef+.

¹⁹ Ran+imboanef+ ro God+ndi hoafi hoaf+yomo-rundeimbi ahamund+ hoafi ra ngin+ndi an+hondümbfo-ari+hundi, nga se-amboan+ rani hoafi ranahambo yar+hi an+hondümbfo-ari+hindi ana, aboedi saf-ane. Ahamund+ hoafi ranana ram n+mb+ n+marowan+ an+nggo nahurai-ane. Ram ra siyo hom-boyowan+ si hoafambe Krai+ndi si bot+bot+ nahurai sihei ngusüfoambe tükünd+femboe.

²⁰ Nga asu se ranahambo wud+ipoapond+hi fifir+nd+hi hehimbo-an+imbo. Nindou mam+ ai ngir+ ahand+ hohoan+monambo yangir+ God+ndi hoafi hoaf+yomo-rundeimbi-yomond+ hoafi Baibor-ambe engoro ranahambo fif+nde hoaf+ndu.

²¹ Ai n+imboe, horombo nindou mam+ ai moai God+ndi hoafi engoro ra ahand+ hohoan+monambo yangir+ hoaf+yu, nga wan+. Yifiafi Aboedi ranaiyo nindou b+di+firambo hohoan+mo bot+reapuran+ God ai hoafi masagapur+ ran+imbo hoafi weindah+ hoaf+yomo marund+.

1 Nga horombo God+ndi hoafi t+kai-hoafiyomo-rundeimbi nindou Is-raeri-yei mbusumo tüküme fundi. Yahurai-animbo nindou t+kai-hoafi yamundu-rundeimbi sihei mbusumo amboani tükündafumboemo. Nindou ranai dibo tükündafu ni ngomombo muŋguambo rani-poanimbo t+kai-hoafi siheimbo moaruwaimbo-fendürimbo yamundi-ndundürimboemo. Nindou ranahamumbo Adükar+ ai moaruwai hohoanimo-ambeah+ndi h+h+re masepur+mündüyost, nga asu ai Adükar+ ranahambo amboani daboadi h+h+r+maruwur-ane. Ai ramefund+ rani+mbemo asu ai ahamundi+hoari ni mai moaruwaimbo-ndafumboemo.

2 Asu nindou an+hondümbor+hindeimbi af+ndi ranai t+kai yamundu-rundeimbi ahamundi moaruwai ham+ndi hohoanimo ra süngund+hümboyei. Asu ai rawar+hindi rani+mbohünda nindou amuri burayei ranai hoafi hondü naf+ engoro ranahambo moaruwai hoaf+ndeimboyei.

3 Ndan+ nindou ndanai sapo hohoan+ hohoan+moyomo-rundeimbi-wambo ai siheimbo t+kai-hoafi hoaf+ndimo-ndürimboemo. Horombo hondüyo God ai ahamumbo papi+hoafi hoaf+mayupuri, nga ai moai muŋguyo. Hoafi ai hoaf+yu mas+hendi ahamumbo moaruwaimbo-fipur+imbo ra adükar+ tüküfemboane h+imboypurühi an+ngo.

4 Sünambeah+ndi nendi b+d+fi+r+ ai yaru moaruwai hohoanimo-memoyos+, nga asu God ai moai ahamumbo ambemo yahu h+in+ng+reapuri, nga wani. Ai ahamumbo ngoafi moaruwai ni+mbi af+ndi ni+maro-ambe karabus+re h+in+ng+mareapuri asu ai adükar+ t+ñ+r+ifo saimbo si tüküfembohünda hifandarundi.

5 Horombo hondü ai moai h+fi+n+ndi nindou muŋguambo ranaheimbo ambeyei yahu, nga wani. Nga ai hoe af+ndi koamar+henda ranambo God+imbo hohoan+mokoate nindou ranai moaruwaimbo-mehindi. Nga Noa ana sürühoeimbi hohoanimo bokar+hai-randeimbi asu God ai ahambo nindou 7-bab+di aboedambo-mareandüri.

6 Nga ngoafi yimbu Sodom, Gomora ranahafembo moaruwaimbo-nd+heap+r+mboyahi yahuhaya, hainambo ramareap+ra hai t+k+rap+r+imbo muŋguambo moatükun+ hasüfi yangg+r+ mengoro. Rani+mbokane nindou God+imbo daboadi h+h+r+horeimbi ana, horombo rani-moatükuni tüküme feyo nindumbo ra nafuimbo nahuraiyo tüküme feyo.

7 Rot nindou sapo mbumundi ham+ndiyu asu God ai ranahambo maf+heiri. Rot aiyu nindou moaruwai hohoan+moyeimbi ranaheimbo rani+mbongo ngusüfo ni+mb+mayu.

8 Nindou aboed+ ranai ahamundi mbusumo nüngumboyo asu ai moaruwai nindou ahamundi-mayo ah+nümbi hohoanimo süngufekoate hohoanimo hoafi h+imbor+iyu asu hoeire marandi. Rani+nambo muŋguambo si maho ra ahandi mbumundi ngusüfo asür+r+ marandi.

9 Nga asu ni+ne-moatükuni God+ndi hohoanimo süngur+hindeimbi aheimbo refendürimbo yahohaya sisam-arandüri ana, God ai aheimbo ranambeah+ndi hür+hendürimbo fi+reamboani. Nga Adükar+ ai nindou moaruwai hohoan+moyeimbi ranaheimbo karabusi-fendürimbo sünguna yi+bobofembo si tüke feyo rani+hü aheimbo moaruwaimbo-fendürimbo fi+reamboani.

10 Rani-s+imboan-animbo nindou b+d+fi+r+ sapo God+ndi ng+n+ndi yi+boaruko-mar+hindi ranai moaruwaimbo-feimbi ham+ndi hohoanimo

ahei ngusüfoambe botifembo rani-süngurühi marihündi aheimbo moaruwaimbo-ndearümbui.

Tikai yamundu-rundeimbi nindou aiana himboambekoate nindou-anemo asu ai ahamundi-poanimbo hohoanimo rani-süngu yangiri süngumarundi. Raniyomo ai bogori hifandi-rundeimbi ahamumbo tirifoefe hoafimbo kikirififekeate-memo. Nindou himboambekoate-yeimbi asu afindi-afindeimbiyomo ai nindou sünambe amarimo ahamumbo tirifoefe hoafimbo yhimbokoate-memo.

11 Sünambeahindi nendi ranai nindou tikai hoafi yamundu-rundeimbi ahamumbo ngasündüpurü houmbo nginindi adükarü hamindanemosi, nga asu ai moai simborü tirifoarüpurühi Adükarüнди himboahü papü hoafirüpurü.

12 Nga tikai yamundu-rundeimbi ai ninihondi-yei hohoanimo nahurai sünguarundi. Ahamumbo hifokoefe mandife sesimbo yangiri nahurai aningomo nindou ra asu nine-moatükunü ai fifirifefekoate-memo ranahambo moani türüfoaru hoafiyomo marundi. Asu nindou ninihondi naru arundi nou God ai ahamumbo hifikoadeapurümbui.

13 Asu ai moaruwai hohoanimo süngumarundi ranimbohündambo ai tñirüfo asüakai ndowandüboemo. Ai nindou bidifirambo tñirüfo masabudürü rani-süngguyo asu ai-amboa tñirüfo ndowandüboemo. Aiana sirihü sesesyomo asu bia simindimo rarao arundi ranahambo hihifi-hihifimbai yahomomboanemo. Rananemo ai se-babidi sowasümondühü amarimo, nga se ranahambo amoanügayei. Nga moaruwai tikai hohoanimo ai yifiriyomo houmbo ramarundi ranahambo hihifi-hihifyomondühü amarimo.

14 Aiana amurü himbombo-yomopoani, nga moaruwai hohoanimo ra ratüpurüimbohünda nimorehimbo sowanamboane himboari pararundi. Aiana ngirü moaruwai hohoanimo ra hinüngündundi, nga wani. Rananemo asu ai nindou bidifirü anihondümböfe hohoanimo akidou yangiri kikihiründümondeimbi ahamumbo moaruwai hohoanimo ra rambirunda yahomo houmbo hüharupurü. Aiana nindou ngoründi napo hohoanifembo hohoanimo ra ndeara yamundumboanemo. Nga God ai nindou ranahambo moaruwaimbo-ndearümbui.

15 Ai sapo abodi hohoanimo nafi hondü menjoro ranahambo daboadi hihirümarundi ranimboanemo asu ai mamükarüyomo wakarundi. Nindou aiana Beorüнди nimori Baram ai moaruwai hohoanimomayu ahandi hohoanimo ra süngumarundi. Baram aiana ro moaruwai hohoanimondahananimbo kakü ranai tükündifemboe yahuhaya yare hohoanimomayu.

16 Ahandi ninihondi moangui-randeimbi-hündi ahandi ndürü dongi ai hoafikoateimbane, nga nindou hoafi nahurai hoafimayo. Ai Godüнди hoafi hoafiyu-randeimbi Baram moaruwai hohoanimoayu ranahambo rani-süngufepoani yahohaya hoafimendo. Raniyo asu dongi ai ahandi ngusüfo-koate hohoanimo ra kikihimarümindö.

17 Tikai yamundu-rundeimbi ndanana sapo apoarüндi hori hoe ngümareandi nahurai-anemo. Asu aiana mburüngai hoewerünambo kükiramüнди pireandani aho yahurai-anemo. God ai ahamumbo nimbü afindi moaruwai nimarowanü koarühefepurüimbo dibonüyu hinüngi-

reapurimboani.*

18 Nindou ndanai-ana ngusüfokoate hoafi hoafiyomondühi nñondiyimondühi boriyomo wakarundi. Rananemo asu ai nindou bodimondambo findi moaruwai hohoanimo aho ranahambo ngusüfoambe botife hohoanimo ra süngu-mbirihinda yahomo houmbo yirümoarundüri hoangomo. Ai nindou sapo haponda moaruwai hohoanimoyomo-rundeimbi ahamundi fikimi mafefoehindi ranaheimbo ahamundi moaruwai hohoanimo ranambe mbiheiya yahomo houmbo hohoanimoyomo arundi.

19 Rananemo tikai yamundu-rundeimbi ranai horombo hoafiyomondühiya, 'Se yihoefi hohoanimo sünguarihindi ana, aboedambo ngeimboyei,' mehomo. Nga asu ai-amboani nine-moatükunü ahamumbo moaruwaimbo-ndeapurimboe ranahandi moani ratüpuriyomo-rundeimbi nindou nahurai nñngomomboanemo. Rani-moatükunü ra ndahurai-ane: Nine-moatükunü nindou ranahambo hifandariri ana, ahandi moani ratüpuriyu-randeimbi nindou-ani.

20 E! ra anihond-ane, nindou ai sihefi Adükarü Sisas Kraiss sihefimbo aboedambofe-munimboayu ranahambo fifirihori. Asu ranimbo-hünda ai fefoehindühi hifi ndanihünda moaruwai hohoanimondi nginindi ranambeahindi aboedambo-mehindi. Nga asu asüakai ai moaruwai hohoanimo ra sünguarihindi ana, asüakai hihiriyahi karabusehindi nahurai-ane: Weangurühi ai anihondümböfe-koate-yeiambe moaruwai hohoanimo ra süngurihindühi nindou moaruwai manimboei. Asükaiyei sünguna ai hihiriyahi hei ranifihü apaiarei ana, moaruwai hamindi hondü nimboeimboyei.

21 Refe ana, awi ai aboedi hohoanimo nafi aho rani-süngufekoate-mbeimbonana, ranana ranaheimbo moaruwai-ane. Nga nindou ai aboedi hohoanimo nafi aho rani-süngu süngurühi hehimbo süngunambo Godindi ahinümbi hoafi ranaheimbo yamundi marundüra masahümündi ranahambo daboadanambo-arihindi ana, ranaheimbo moaruwai hamindi hond-ane.

22 Ahei hohoanimo ra kafeofe hoafi nahurai-ane: 'Yafori ai nini-moatükunüyo kimbomayo ra asükaiyo hihirife ho sesi arandi.' Asu ngorü yahurai-ane: 'Nindou ai moatei hundürarandi ana, moatei ai hihirindife asüakai ngo hüburukoambe foerimboe.'

3

Adükarü ai kudümbui.

1 Ngusüföhündi wandafi, haponda siheimbo yimbumboanahi pas nda sürü paparhandi. Pas yimbu ranambe siheimbo sapo rani hoafimayo ra asüakai hohoanimo purihümündihü mbumundi hohoanimo botimbirihindi saheheambo sürü papimarhandi.

2 Hoafi ra Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi sürühoemo-ndeimbi horombo hoafimemo. Asu sihefi Adükarü aboedambo-reamuneimbi ai ahandi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomondi süngu hoafimayu ranimboanahi asükaiyei hohoanimo pumbirihümündia sahehea hohoanimoayahü.

* 2:17: Yimbu moatükunü ra hoekoate-anafe asu ai ngiri hoenambo nindou fandiheneandi. Yahurai-ane tikai yamundu-rundeimbi ahamundi hoafi ninindi-koate-ane, ranane asu ngiri nindou fandihendüri.

³ Se ndani boatei fîfirîndîhi hehimbo-anîmbo: Bîdîfiranambo si tüküfeyo-ambe-anîmbo nindou ai tükündahi hehi ahei moaruwai hoanîmo ngusüfoambe botîndeiranî ra süngundîhimboyei.

⁴ Rananîmbo ai randîhi tîrîfoefe hoafîndeih-anîmboya, ‘Sapo kosombo horombo hoafîmareandî, nga nahi-a? Horombo amoa mamî ai yîfîsafîyei heimbo hapondanambe amboanî munju moatükunî God nafîmarandî ra moanî horombo manîngo nou yare yahurai yangîrî anîngo ho,’ mbîseimboyei.

⁵ Ai ndani-moatükunî horombo tüküfeyo ranahambo hohoanîmo-yowohumbo fîfirîfembo-yeipoanî, nga wanî. Horombo hondü God ai hoafîyuhü hîfî sünü nafîra hînîngîmareandî. Ai hîfî hoe yîbobomareanda hîfî ranai hoe mbusümo tüküfeyo.

⁶ Asu süngunambo hoe ranai hohoambu afîndî tüküfîhumbo hîfî wamîndafî-mayo ra moaruwaimbo-mareandî.

⁷ Hoafî mamî ranîyo sünü asu hîfî haponda tüküfeyo ranamboanî hai koarîhefeyowa sünü hîfî ra tîkîrîmbohünda hoafîmayoa ranîmbo hîmboyowohü anîngo. Sünü hîfî nda sapo nindou dîdîyei ai Godîmbo daboadî hîhîrîmarîhorî ranahambo God ai yîbobofendürîmbo moaruwaimbo-fembo si tüküfemboayo ranahamboane ai hînîngîmareanda hîmboyowohü anîngo.

⁸ Se sapo mamî moatükunî ndani-anîmbo se hohoanîmo mîtanîndü-hümbündimboyei. Adükarîndî hohoanîmonambo ana si mamî ra 1,000 hîmbanî nahurai-ane, nga asu 1,000 hîmbanî ra mare mamî si nahurai-ane.

⁹ Adükarî ranai sapo horombo hoafî hoafîmayu ranîmbo ratüpurîmbo ra afureandîhiyupoanî. Bîdîfirî nindou afurîfembo hohoanîmoayo nou refîhiyupoanî. Nga aiana nindou mamî ai-amboanî awarîhefembo ana, moei yahuhü nindou munjuamboya se ngorü süngurîhi hohoanîmoyei yahumboani hohoanîmoayo.

Sünü hîfî nda awandîhoemboe

¹⁰ Adükarî ai kosîmbo si ana sapo hümbuhünî nindou hümbuhünîmbo ahu yahurai-anîmbo tükündîfemboe. Ranî-sîmboanî sünü ranai nîmoamondî-hoafî nahurai paindowohumbo awandîhoemboe. Rananîmbo munju akîdou hamîndî moatükunî ranînambo God ai sünü hîfî nafîmarandî ranai hai tîkîrîndandanî munjungundîmboe. Rananîmbo asu hîfî amboanî munju moatükunî ranîfîhî engoro ranai kameihî hai tîkîrîndamboe.

¹¹ Ranî-moatükunî ranai rande awandîhoemboe. Nga se ranahambo nüngumandahu mbîsei hohoanîmondei. Ranîmbo-hündambo-anîmbo se Godîndî yangîrî-aneîfî mbîseihü ranî yangîrî süngundîhi ndühündî.

¹² Ranî hohoanîmonambo-anîmbo se Godîndî si tüküfemboayo ra hîmbondei. Rananîmbo asu se si tüküfemboayo ranahambo nîmai-nîmaindîhindühî ngînîndî ratüpurîndei. Ranî si tüküfe sîmboan-anîmbo sünü ranai hai tîkîrîndandühî munjungundîmboe. Asu rananîmbo munjuambo sünambe akîdou hamîndî moatükunî ra kameihü hüfî afîndîyohumbo hoe nahurai tükündîfemboe.

¹³ Nga God ai sünü hîfî sîmborî nafîmbo horombo hoafîyumboani, nga sîmborî hîfî ranîfîhî-anîmbo moanî mbumundî hohoanîmo yangîrî yagodîmboe. Ranî-moatükunî ranahamboanefî sîhîrî tükümbîfeyowa sefî hohu hîmboayefî.

Sihiri hĩbadĩhũmbo Adũkarĩmbo hĩmbondefĩmboane

14 Wandafĩ mamĩ, ranĩ-moatũkunĩ ranahambo se hĩmboyeihanei. Ranĩmbo-hũndambo-anĩmbo se Godĩndĩ hĩmboahũ sũrũhoeimbĩ hondũ nĩngombohũnda asu ai-babĩdĩ wudĩ-wudĩmbohũnda hũti-hũtindei.

15 Sihefĩ Adũkarĩ ai siheimbo aboedambo-fendũrĩmbo yahuhaya hĩmboyu-ndũrũhani asu ai siheimbo hĩnĩngĩrou-hĩnĩngĩrouarandũrĩ ranĩmbo randĩhi hohoanĩmondei. God ai sihefĩ wandafĩ Porĩmbo fĩfĩrĩfe aboedĩ masagadowa asu ai-amboanĩ hoafĩ ra mare ndahurai siheimbo pasambe sũrũ papĩra koamarĩhendũrĩ.

16 Yĩnĩ, ahandĩ-mayo munũguambo pas ranambe ai ndanĩ moatũkunĩ ranahamboyu hoafĩyu marandĩ. Ahandĩ-mayo hoafĩ pas ranambe bidĩfĩrĩ ana asu akĩdou tĩŋĩmaramunĩ. Nĩndou bidĩfĩrĩ fĩfĩrĩfe ŋgĩnĩndĩ nĩngokoate-ayeĩ hoafĩ ranĩyo asu Baibor-ambeahĩndĩ hoafĩ kameihĩ mamĩkarĩ-marĩhũndĩ. Ranĩmbo-hũndambo-anĩmbo ai awandĩ-hehĩmboyeĩ.

17 Wandafĩ mamĩ, se fĩfĩrĩhĩmboanei nĩne-moatũkunĩ sapo sũnguna tũkũfemboayo ra. Ranĩmbo-hũndambo-anĩmbo se sihei fimbo hĩbadĩhũmbo. Ŋga asu hoafĩ mbahĩbadi-hoemondeimbĩ nĩndou-yomondĩ hĩhĩndĩ hohoanĩmo ranai siheimbo hũhũndeiranĩ se anĩhondũmbofe ŋgĩnĩndĩ hĩnĩngĩ-ndĩhĩmboyeĩ.

18 Ŋga seana sihefĩ Adũkarĩ asu aboedambo-reamuneimbĩ Sisas Kraĩs ahandĩ hĩpoambofe hohoanĩmo nda afĩndĩsafĩ ndahũmũndihĩ, asu se ahambo adũkarĩ hamĩndĩ ndondĩhorĩ fĩfĩrĩndĩhorĩ ŋgeĩ. Aiana hapondanane asu sũngunamboane ra ndũrũmbĩ-mbiyuwamboane. Anĩhond-ane.

1 Son Pas mamî Son ai sÿrÿ papîmarandî

Yangîrî nîngombo hoafi

¹ Yangîrî nîngombo hoafi ranahambo sîheimbo sÿrÿ paparîhundî. Horombo hondÿ ai mengoro, nga ro ahambo hîmborîyefî yîhoefî hîmboarinambo hoeirîhu mburîhu sündîhu marîhundî.

² Yangîrî nîngombo ra weindahî tÿkÿmefeyo, nga hoeirîhu hohu anîhondÿmboanefî hoafiyefîhÿmbo sîheimbo bokararîhehundî. Horombo ai Afîndî-dîbo manÿngu, nga yîhoefîmbo sowahî weindahî tÿkÿmefiyu.

³ Se ro-babîdî wudîmbohÿndambo nîne-moatÿkunî ro hoeirîhu hîmborîyefî marîhundî ra sîheimbo bokararîhehundî. Nga ro Ape God asu ahandî Nîmorî Sisas Kraîs ai-babîdîmbo wudîyefî arîhundî.

⁴ Sîhîrî afîndî safî hîhîfî-hîhîfîndefo sefî hohu hoafi nda sÿrÿ paparîhundî.

Sîhîrî sîhî ngefîmboane

⁵ Hoafi ra Kraîsîndî-mayo hoaf-ane hîmborî-yefeimbîhÿndî sîheimbo rarîhu bokarîhehundÿhî sefiya, 'God ai si nahurai-ani, nga moai ahambo sowahî nîmbî nîmaro,' asefî.

⁶ Sîhîrî hoafiyefîhÿya, 'Roana ai-dîbo wudayefî,' sefî hohu asu nîmbokoanî hefî arîhundî ana, sîhîrî tîkarîhu hohumboanefî hoafiyefî arîhundî, nga anîhondÿ hohoanîmo moai sÿngurîhundî.

⁷ Nga sîhîrî sîrîhÿ ahefî ana, ai sîrîhÿ amaru nou sîhîrî Kristen wandafî mamî-babîdî wudîyefî arîhundî asu ahandî Nîmorî Sisasîndî horî sîhefî hohoanîmo moaruwai munÿu gogorîhairanda sîhîrî aboedîyefî arîhundî.

⁸ Sîhîrî hoafiyefîhÿya, 'Ro moai moaruwai hohoanîmoyefî,' asefî ana, sîhefîhoarî tîkarîhu hohumboanefî asu anîhondÿ hoafi sîhefî ngusÿfoambe moai nîmaro.

⁹ God ai dîdîboado-rîhoeimb-ani asu ai refembo ehu ana, randeambui ranîmboane asu sîhîrî sîhefî hohoanîmo moaruwai ranahambo weindahî hoafîndefanî ai sîhefî hohoanîmo moaruwai ra gogorîndîhembui asu rananîmbo sîhîrî aboedîndemboyefî.

¹⁰ God ai hoafiyuhÿ yahuya, 'Nindou munÿuambo hohoanîmo moaruwaimb-anei,' mehu, nga asu sîhîrî hoafiyefîhÿya, 'Roana moai moaruwai hohoanîmoyefî rîhundî,' asefî ana, sîhîrî rarîhu hoafiyefîhÿya, 'God ai tîkare-hayamboani,' sefÿhanefî. Nga ahandî hoafi ra moai sîhefî ngusÿfoambe nîmaro.

2

Kraîs ai sîhefîmbo fehefemunîmboani

¹ Wandî nîmoakîdîbou, se moaruwai hohoanîmo-ndeimboyeyî saheheamboanahî sÿrÿ nda paparîhandî. Nga sîhîrî ngorÿ ai moaruwai hohoanîmounduanî sîhefîmbo farîhefe-mbohÿnda God-dîbo sîhefî mbÿsumo Sisas Kraîs ai dîdîboado-reandeimbîmbofî nÿngumboani.

² Nga aiyu sîhefî moaruwai hohoanîmo gogorîmarîhenda asu sîhîrî God-dîbo wudayefî. Nga moaruwai hohoanîmo ra sîhefî yangîrîyopooanî, nga munÿuambo nindou-yafe-ane.

³ Sihiiri Godindi ahinümbi hohoanimo süngundihundühi rananimbo randihu diboadingihu fifirindi-humboyefi, ro ahambo fifirihini.

⁴ Nga nindou mamai ai hoafiyuhüya, 'Ro Godimbo fifirihini,' ehu ana, asu Godindi ahinümbi hohoanimo moai süngureandi, nindou ra tikarehayamboani, nga anihondü hoafi ahandi ngusüfoambe moai namaro.

⁵ Nindou mamai ahandi hoafi sünguarandi ranai ana Godimbo ngusüfohuri-reimbi hamind-ani. Rananimbo randihu diboadondihu fifirindi-humboyefi, sihiiri God-babidimboanefi.

⁶ Nindou mamai ai hoafiyuhüya, 'Roana God dibo-anehi,' mbüsüani nindou ranai Sisas ramefiyu nou refimboani.

Nindou ahandi wandafi mamimbo ngusüfo parareandüri ana, ai sirihü hu arandi

⁷ Wandafi mamai, ahinümbi hohoanimo siheimbo sürü paparihandi nda simboriyo-poani, nga wamindaf-ane horombo hondü se himbori-yei mburihü masahümüdi.

⁸ Nga ahinümbi hohoanimo ra asükaiya siheimbo simbori simborihe sürü paparihandi. Kraisi ai hohoanimo ra süngure marandi asu se amboa süngurihi marihündi, ranimboane asu hohoanimo ra anihond-ane sefi fifiririhündi. Nga asu nimbü münguihimbo si anihondü sirihoi aningö.

⁹ Nindou mamai ai hoafiyuhüya, 'Ro sirihü animboahi,' yahuhü ai ahandi wandafi ngorumbo yiiboaruko-areandi ana, nindou ranai awi nimbokoanani anügu.

¹⁰ Nindou ahandi wandafi mamimbo ngusüfo parareandüri ana, nindou ranai sirih-ani anügu, nga ngiri ngörü-moatükunü ahambo randerani püdü.

¹¹ Nga nindou ai ahandi wandafi ngorumbo yiiboaruko-areandi ana, nindou ranai nimbokoanani anügu. Asu ahandi himboarambe nimbü nimarimbo-wambo ai nafi bibai-bibaindümbü.

¹² Nimoakidibou, Sisasindi sünguyo God ai sihei moaruwai hohoanimo gogori-marihendi. Ranimboanahi hoafi nda siheimbo sürü paparihandi.

¹³ Boagiri, Nindou nda horombo hondü nügu humbo haponda anügu ndanahambo se fifirüwuri, ranimboanahi sihamumbo hoafi nda sürü paparihandi.

Akohoandi, se hamarhoemonda Satan ai amomefiyu, ranamboanahi sihamumbo hoafi nda sürü paparihandi.

Nimori, se Ape God fifirihori, ranimboanahi siheimbo hoafi nda sürü paparihandi.

¹⁴ Boagiri, Nindou nda horombo hondü nügu humbo haponda anügu ndanahambo se fifirüwuri. Ranimboanahi sihamumbo hoafi nda sürü paparihandi.

Akohoandi, se nginind-anemo asu Godindi hoafi sihamundi ngusüfoambe amaro, nga ranüyo se hamarhoemonda Satan ai amomefiyu, ranimboanahi sihamumbo hoafi nda sürü paparihandi.

Ngiri sihiiri hifinindi moatükunimbo hohoanimondefi

¹⁵ Se hifinindi moatükunü asu hifinindi hohoanimo ranahambo ngiri hohoanimondei. Nindou ai hifinindi moatükunü asu hohoanimo ranahambo hohoanimoayei ana, ai moai Godimbo hohoanimoyei.

16 Hifinindi hohoanimo-ane nda: Moaruwai hohoanimo ngusüfoambe botife hohoanimo, hohoanji hohoanimo asu borji hohoanimo. Hohoanimo ra Godindi-mayopoani, nga hifinindi hohoanimo-ane.

17 Hifinindi hohoanimo asu hifinindi ngusüfoambe botife hohoanimo amboa ra muṅgundimboe, nga nindou ai Godindi hoafi süṅgurihi arihündi ai gedühi koadürümbo-koadürümbo nimboeimboyei.

Kraisindi hürütümbi tüküfimboani

18 O, nimoakidibou, hapoana ndeara bidifiranambo si akim-ane. Horombo se hoafi rarihi himbormayei, Kraisindi hürütümbi düdümbui masei, nga hapoana Kraisindi hürütümbi afindi tüküyahimboanei. Rananimbo asu hapoana ndeara bidifiranambo si akim-ane ra fifirihundi.

19 Kraisindi hürütümbi ai sibirihündiyomopani, nga ranimboanemo hininṅgi-rumunimboemo. Nga ai sibirihündimbemo-mbonana, sibirimam koadürümbo niboadefti. Nga sibirihündi hininṅgi-rumunimboanemo ranamboanefi wudipoaporihu fifirarihundi nindou muṅgu ranai sibirihündiyomopani.

20 Sisas ai sheimbo Yifiafi Aboedi masagadüra ranimboane asu se muṅgu anihondü fifirarihindi.

21 Se anihondü ra fifirihindisi, nga se fifirifekoate-anei saheheambo-yahipoani sürü paparihandi, nga wani. Se yarihi fifirarihindi tiki hohoanimo ṅgiri anihondü hohoanimo rani nimindihü tükündifeyo. Se ra fifirarihindi, ranimboanahi sheimbo sürü paparihandi.

22 Nindou ai hoafiyehi, 'Sisas ai Kraisiyupoani,' ase ana, ranai tiki hoafümb-anei. Nindou rananei God arimbiniambo daboadi hihirihipiri arihündi asu Kraisindi hürütümbayei.

23 Nindou ra Nimorimbo daboadi hihirihori arihündi ranana God ai ahe afindiyoani. Nga nindou ai Sisas Nimori ranahambo anihondümborihori rananimbo God ai-amboa ahe afindani.

Godindi Yifiafi shefimbo anihondümbi fifirareamuni

24 Hoafi ra horombo se himboryeimb-ane se kikihsafinidihümündi. Se hoafi ra kikihsafinidihümündiani Sisas arimbini ai sheimbo kikihsafinidinandüri-mboyafani.

25 Ai anihondümbi horombo-nambore hoafiyuhü yahuya, 'Ro randiheanda se yangiri gedühi niboadeimboyei,' mehu.

26 Nindou ai se tiki hoafi ranahambo anihondümbi-fembo mehomorahanamumbo sheimbo sürü paparihandi.

27 Nga se Kraisindi-mayo Yifiafi Aboedi sahümündi hehimbo sheimbo sowahi aninṅgo, ranimboane asu moai didai-amboani sheimbo yamundearü, nga wani. Yifiafi Aboedi ai muṅguambo moatükuni yamundearü arandi asu ahandi yamundife ra tikaipoani, nga anihond-ane. Ranimboane se Krais ranahambo kikihsafinidihorimindei Yifiafi Aboedi ai yamundimarearü nou.

28 Yini, nimoakidibou, se ai-babidi niboadeimboanei. Ranimboane ai weindah tüküfi simboani rananimbo sibiriyihimbokoate niboadeimboyefti, nga ahandi himboahü ṅgiri amoaninṅgindefi.

29 God ai diboadorihoeimb-ani ra se fifirarihindi, ranimboane asu se rarihi fifirarihindi, nindou diboadore hohoanimoayu ranai Godindi nimor-ani.

3

Haponda sihir'i God'indi n'omor-aneft'

¹ E awi, Ape ai sihef'imbo ngusüfo pareandüri-mboani. Ranane asu ai sihef'imbo wandi n'omor-anei, ehu. Nga anihond-ane, sihir'i ahandi n'omor-aneft'. Ran'imboane asu hifin'indi nindou ai sihir'i God'indi n'omor-ayefi ra moai fifirihimuni, God'imbo fifirifi-koate-wambo.

² O wandafi mam'i, haponda sihir'i God'indi n'omor-aneft'. Nga süngunambo-animbo nüngundihu mamandefi ra moai fifirihundi. Nga ra diboadorihu fifirar'hundi, Krais ai tükünd'fiyuan'i, sihir'i ahambo diboadondihuri hoeindihurüh-animbo asu sihir'i Krais nahurai-ndemboyefi.

³ Muŋguambo ai ran'imbo hohoan'moyeihi Sisas'imbo hifandar'horirani ahei hohoan'mo diboador'hi ar'hünd' Sisas'indi hohoan'mo aboedayo nou.

⁴ Nindou ai hohoan'mo moaruwaiyu arandi ra God'indi ahinümbi hohoan'mombo moaruwaimbo-reandühani. Hohoan'mo moaruwai ra ahinümbi hohoan'mombo moaruwaimbo-reandühani.

⁵ Se rarihi fifirar'hindi Krais ai moaruwai hohoan'mo ra gogor'hefembo yahumboyu tükümeŋiyu, nga ahambo sowahi moai hohoan'mo moaruwai yangoro.

⁶ Nindou Sisas-dibo anüngu ranai moai hohoan'mo moaruwai hohoan'moyu randi. Nga nindou moaruwai hohoan'moyu arandi, ranai ana Sisas'imbo moai horiri asu moai fifiriri rarako randi.

⁷ O n'moaki dibou, hibadümbo, nga nindou mam'i siheimbo t'ikai hoaf'indümbui. Nindou d'idiboadore hohoan'moyu ranai d'idiboador'hoeimb-ani Sisas d'idiboado-r'hoeimbayou nou.

⁸ Nindou moaruwai hohoan'moyu arandi ranai Satan'indi n'omor-ani. Sapo horombo hondü rani-süngure hayamboani humbo haponda Satan ai moaruwai hohoan'mo ra süngure arandi. Ran'imboyu asu God'indi N'omor'i ai Satan'indi ratüpur'i moaruwai ranahambo raguanambo-fembo weindahi tükümeŋiyu.

⁹ Nindou ai God'indi n'omor-ayu ranai moai moaruwai hohoan'moyu randi, nga ai God dibo-ani ran'imboane ai ngiri moaruwai hohoan'mo süngundeandi, nga wani. Ai God'indi n'omor-ani.

¹⁰ Naha fifindi-humboane düdi God'indi n'omor-ayu, düdi Satan'indi n'omor-ayu? Randihu fifindi-humboane. Nindou ai mam'ikari hohoan'monduan'i ai God'indi-yupoani. Asu nindou ai ahandi wandafi mam'imbo ngusüfo pefekoate-ayu ana, ranai-amboa God'indi-yupoani.

Wandafi mam'imbo simbor'i ngusüfo pefendür'imbo hohoan'mo

¹¹ Horombo hondü se hoafi rarihi himbor'mayei, sihef'hoari simbor'i ngusüfo pefiri-ndefimboane.

¹² Sihiri Ken rameŋiyu nahurai ngiri n'imboefi. Ai Satan'indi n'omor-ani, nga ahandi ak'idambo hifokoamariri. N'imboe hifokoamariri? Ahandi hohoan'mo moaruwai-ane, nga ahandi ak'idandi hohoan'mo aboed-ane ran'imboyu asu ahambo hifokoamariri.

¹³ Wandafi mam'i, hifin'indi nindou ai siheimbo yiboaruko-nd'hindürani se ngiri ranahambo hepün'ndahindi.

14 Sihiri sihefihoari simbori ngusüfo pefiriyefi arihundi ranimboane asu sihiri rarihu fifirarihundi sihiri yifimbo hohoanimo ra hinngi-marihundi, nga yangiri ni ngombo hohoanimo sünguarihundi. Nindou ai ahandi wandafi mamimbo ngusüfo pefekoate-ayu-animbo ranai awi yifimbo hohoanimo süngureanduhani.

15 Nindou ai ahandi wandafi mamimbo yiboarukore arandi ranai hifokoare-randeimbahaturai-ani. Nga se fifirarihindi hifokoare-randeimbahaturai-ani. Nga se fifirarihindi hifokoare-randeimbahaturai-ani.

16 Sisas ai sihefimbo farife-munimbo yifimayu, nga asu raninambo ngusüfo pefe hohoanimo fifirarihundi. Sihiri amboa rani-süngundahumboane wandafi mamimbo fehefe-ndurimbohündambo yifimboane.

17 Nindou mamahaturai-ani, nga wandafi mamahaturai-ani ai waninduanahaturai-ani, asu ai wandafi mamimbo ngusüfo pefekoate-ayu ana, Godindimayo ngusüfo pefe hohoanimo ra ahandi ngusüfoambe moai namaro, nga wani.

18 Wandahaturai-ani, sihiri ngiri wandafi mamimbo hoafi yangiri ngusüfo pandihunduri, nga sihiri aheimbo anihondumbo honduhaturai-ani.

Sihiri Godindi himboahuri ngiri yihombondefi

19 Sihiri ngori nindumbo ngusüfo pandihundanirananimbo anihonduhaturai-ani sünguri-hunduhanehi ra fifirarihundi, nga ranimboane asu Godindi himboahuri sihefi ngusüfoambe afundihuhaturai-ani hohu ni boademboyefi.

20 Asu sihefi ngusüfoambe yiboaruko-ndihimunanahaturai-ani, ambe! Sihiri rarihu fifirarihundi Godahaturai-ani, nga sihefi ngusüfoambe aduhaturai-yopoani. Nga asu Godahaturai-ani mu ngu fifirareandihaturai-ani.

21 O Wandahaturai-ani, sihefi ngusüfoambe sihefimbo yiboarukofekoateyehaturai-ani, sihiri Godindi himboahuri moai yihimboyefi.

22 Sihiri ahandi ahinumbihaturai-ani hohoanimo asu ai hohoanimoayu rana-hambo süngundi-hundanirananimbo asu ranani moatükunihaturai-ani sihiri Godimbo dündahunduhaturai-ani ai sihefimbo ndayamunumbui.

23 Ahandi ahinumbihaturai-ani hohoanimo nda: ahandi Nimorihaturai-ani Sisas Kraihaturai-ani anihondumbo-ndihinduhaturai-ani asu sihefihoari simbori ngusüfo pefindurindeihaturai-ani Sisas sihefimbo hoafimayu süngu.

24 Nindou mamahaturai-ani ai Godindi ahinumbihaturai-ani hohoanimo süngureandihaturai-ani ana, ai God-dihaturai-ani ni mandimbuyefi asu Godahaturai-ani ni mandimbuyefi. Godahaturai-ani ahandi Yifiahi masemunahaturai-ani ranimboane asu sihiri rarihu fifirarihundi Godahaturai-ani sihefimbo sowahaturai-ani amaru.

4

Godindi Yifiahi Aboed-ane asu bidifiri yifiahi moaruwai-anehi

1 O wandahaturai-ani, Godindi hoafi tikai hoafiyomorundeimbahaturai-ani afindihaturai-ani hifin ahohohogomo. Nga nindou siheimbo hoafindomonduhaturai-ani, 'Ro Godindi Yifiahi-anehi,' mbisimondanahaturai-ani, se mu ngumbo ra anihondumbo-ndihimboyehaturai-ani. Nga se yifiahi mu ngu rana-hambo randihaturai-ani hondihunduhaturai-ani Godindi-mayoyefi asu hifinidihaturai-ani ra randihaturai-ani fifirarihindi.

2 Se Godindi Yifiahi Aboedihaturai-ani randihaturai-ani hifinidihimboyehaturai-ani ra: Nindou ai hoafiyuhaturai-ani, 'Sisas Kraihaturai-ani nindoumbomefiyu,' mbüsuanahaturai-ani ana, nindou ranai Godindi Yifiahi Aboeduhaturai-ani.

³ Nga nindou ai hoafiyuhü Sisas ai moai nindoumbofiyu mbüsuani ana, nindou ranai Godindî Yifiafi Aboedümbi-yupoani, nga moaruwai nendeimb-ani. Nindou ra Sisasindî hürütümb-ani se hîmborîyeiani ai düdümbui masei, nga sünumboani.

⁴ O nîmoakîdîbou, se Godind-aneî, nga Godindî Yifiafi Aboedî sîheî fiambe amaro ranai hîfîndî nendî moaruwai ranaheimbo ngasünda-reandürî, nga se ranaheimbo harîhehimboaneî.

⁵ Nindou ranai hîfîndî-aneî, nga ranîmboane aheî hoafî ra hîfîndî-ayo. Nga hîfîndî nindou munğu ai aheî hoafî ra hîmborîyeî arîhündî.

⁶ Nga sîhîrî Godind-aneî asu nindou ai Godîmbo fîfîrarîhorî ranai sîhefî hoafî hîmborîyeî arîhündî. Nga nindou ai Godindî-yeipoanî ranai ngîrî sîhefî hoafî hîmborîndeî. Rananîmbo sîhîrî anîhondü Yifiafi ranane, tîkai yifiafi ranane ra fîfîndî-humboane.

God ai ngusüfo pefe hohoanîmo nîmîndîh-ani

⁷ O wandafî mamî, God ai ngusüfo pefe hohoanîmo nîmîndîh-ani asu sîhîrî wandafî mamîmbo ngusüfo pandîhu-ndürîmboane. Nindou ai ngusüfo pare arandî rananîmbo ai Godindî nîmor-ani asu ai Godîmbo fîfîrarîrî.

⁸ God ai ngusüfo pare-randeimb-ani asu nindou ai wandafî mamî ngusüfo pefekoate-ayeî ranai moai Godîmbo fîfîrîhorî.

⁹ God ai Nîmorî mamümb-ani, nga asu ranîyu sîhîrî yangîrî gedühî nîngombohündambo Nîmorî ra koamarîheirî. Ranîmboyu asu God ai sîhefîmbo ahandî ngusüfo pefe ra weindahî nafuimaramunî.

¹⁰ Nga ngusüfo pefe ra rahurai-ane. Moai sîhîrî Godîmbo ngusüfo parîhurî, nga God ai sîhefîmbo ngusüfo pareamunühî sîhefî moaruwai hohoanîmo ra gogorî-hefemboghündambo ahandî Nîmorî hîfîna koamarîheira kusü yîfîmayu.

¹¹ O wandafî mamî, God ai sîhefîmbo afîndî ngusüfo parareamunî ranîmboane asu sîhîrî amboa sîmborî ngusüfo pefîrî-ndefîmboane.

¹² Nindou mamî ai-amboanî moai Godîmbo horîrî. Nga sîhîrî sîmborî ngusüfo pefîrayefî ana, rananîmbo God ai sîhîrî-babîdî anüngu asu ahandî ngusüfo pefe hohoanîmo sîhefîmbo adükârî hamîndî tüküfemboane.

¹³ God ai ahandî Yifiafi Aboedî sîhefîmbo masemunî ranahambo fîfîrarîhündî ana, God ai sîhîrî-babîdî anüngu asu sîhîrî ai-babîdî anîboadefî.

¹⁴ Ape God ai hîfîndî nindou farîhefe-mbohündambo ahandî Nîmorî koamarîheira makusu. Ra ro hoeirîhu hoahumboanefî bokarîhehu arîhündî.

¹⁵ Nindou ai weindahî hoafîyuhü, 'Sisas ai Godindî Nîmor-ani,' ehu ana, God ai nindou ra-dîbo nüngumboani asu nindou ranai God-dîbo nüngumboani.

¹⁶ Asu God ai sîhefîmbo ngusüfo parareamunî ra fîfîrîhu mburîhu anîhondümbö-arîhündî. God ai ngusüfo pefe nîmîndîh-ani. Nindou ai ngusüfo pefe hohoanîmo sünguareandî ana, ai God-dîbo anüngu asu God ai-dîbo anüngu.

¹⁷ Godindî ngusüfo pefe hohoanîmo ra sîhefîmbo adükârî hamîndî tüküfembo nahurai-ane: Sîhîrî dîboardondîhu ngusüfo pandîhundani anîmbo sîhîrî Sisas hîfînî manüngu nahurai nîmboemboeyefî. Ranîmboane

asu God ai munḡuambo nindou yibobonde-andürani rasimboani ḡḡiri yihimbondefi.

¹⁸ Nḡorümbo ḡḡusüfo parihi-rihündeimbi ai ḡḡiri yihimbondei. ḡḡusüfo pefe hohoanimo ra adükari hamindi tükündifeyoani yihimbo ra raguanimbo-ndifemboe. Yihimbo hohoanimo nimindih-ane ra: God ai nindou-yafe hohoanimo moaruwai ranahambo rani tihirifo dagadurimbui. Nindou ai yihimboyei arihündi ranaheimbo Godindi ḡḡusüfo pefe hohoanimo moai adükari hamindi tüküfeyo.

¹⁹ God ai-boatei sifehimbo ḡḡusüfo pamareamuni ranimboanefi asu sihiri ahambo ḡḡusüfo pararihuri.

²⁰ Nindou mamai ai hoafiyuhüya, 'Ro Godimbo ḡḡusüfo pararihini,' yahuhü asu ahandi wandafi mamimbo yiboaruko-areandi ana, nindou ranai tikai hoafimb-ani. Nindou ranai nindou hoeireandürühi ranaheimbo ḡḡusüfo pefekoate-ayu ana, asu God hoeifekoate-ayu ranahambo ḡḡiri ḡḡusüfo pandiri. Nga nindou ahandi wandafi mamimbo hoeireandürühi ranaheimbo ḡḡusüfo pefekoate-ayu, asu nungunde God hoeifekoate ranahambo ḡḡusüfo pamandira?

²¹ Hohoanimo nda sihiri Kraisindi-mayo masahumindefi ra, nindou ai Godimbo ḡḡusüfo parariri ranai ahandi wandafi mamimbo-amboa ḡḡusüfo pambire-ndüramboane.

5

Anihondümbo-rihindeimbi ai hifinindi hohoanimo pühyei afoasihindi

¹ Nindou munḡu Sisai Kraisi-ani sei anihondümbo-arihindi ranai Godindi nimor-anei. Nga nindou munḡu Afindambo hohoanimoaye ra asu Nimorimbo amboa hohoanimo-yehanei.

² Sihiri Godimbo hohoanimoyefühi asu ahandi ahinümbi hohoanimo sünguarihundi ana, ndarihu sihiri fifirarihundi: Sihiri Godindi nimor-ane fi.

³ Godindi ahinümbi hohoanimo sünguarihundi ana, ahambo ḡḡusüfo parihuri arihundi, nga ahandi ahinümbi hohoanimo süngufembo tinümbiyopoi.

⁴ Munḡu Godindi nimor-aye ranai hifinindi hohoanimo ra pühyei foasihindühanei. Godimbo anihondümbo-rihurimboanefi ranimboane hifinindi hohoanimo moaruwai ra pühyefi foasihumboanefi.

⁵ Nga didiyei hifinindi hohoanimo ra pühyei afoasihindi? Nindou ai Sisasimbo Godindi Nimor-ani seihü anihondümbo-arihori ranai hifinindi hohoanimo ra pühyei foasihindühanei.

Sisai ahandi Nimor-ani ra God ai nafuimaramuni

⁶ Sisai Kraisi ai kusü hoenambo hundürüyu asu nima keimbi karihe-ndeimbifih ahandi hori peyowohü asu ai yifimayu. Nga ai kusü hoenambo hundürümbo yanggiryupoani, nga ahandi hori peyowohü asu ai yifimayu. Godindi Yifiafi anihondümbo rani hoafi ra anihond-ane yaho nafuiarandi.

⁷ Nga ḡḡimi ai anihondümbo hondü hoafimaye.

⁸ Godindi Yifiafi Aboedi, hoe, hori, ḡḡimi ranai hoafi hoafimaye, nga ahei hoafi ra mamane.

9 Nindou ai anihondumbo hoafi hoafayomo ana, ahamundi hoafi anihondumbo-ndihumboyefi. Nga Godindi anihondü hoafi ra nindou-yafe hoafi ngasünde-andühane. Nga God ai hoafi ra ahandi Nïmorimbo-hündambo anihondumbo hoafimayu.

10 Nindou ai Godindi Nïmorimbo anihondumboariri rananimbo ai ngusüfoambe yare fifirareandi Sisas ai Godindi Nïmor-ani. Nga nindou ai Godindi hoafi anihondumbofe-koate-ayu ana, Godindi anihondü hoafi ahandi Nïmorimbo hoafimayu ra moai anihondümboreandi. Ranana ai Godimboya, 'Ai tikai hoafiyu-randeimbani,' yahu arandi.

11 Godindi anihondü hoafi nda: God ai sihefimbo ramareamuna sihiri gedühi yangiri ni boademboyefi. Nga yangiri ni ngombo ra Godindi Nïmori ai nïmindih-ani.

12 Nindou Godindi Nïmori-dïbo anüngu ai gedühi yangiri nüngumbui. Nga nindou ai Godindi Nïmori-dïbo ni ngokoate-ayu animbo, ai gedühi yangiri ni ngokoate-ndümbui.

Sihiri yangiri gedühi ni boademboyefi ra fifindihumboane

13 Se Godindi Nïmorimbo anihondüborihori-rihündeimb-anei, siheimo hoafi nda sürü paparhandi. Se gedühi yangiri ni boademboyei ra fifirimbi-rihinda sahehea sürü paparhandi.

14 Rananï moatükunï God yifirayu ranimbo ahambo düdündihurani sihefi hoafi himborindimbui. Nga ra fifirarihundi rananimbo asu ahambo hoafimbo moai yihimburi rihundi.

15 Nga ahambo düdündihurani sihefi hoafi himborindimbui ra fifirarihundi. Rananimbo ranani moatükunï refembo ahambo düdündihurani sihefimbo randeambui ra fifirarihundi.

16 Bidifiri hohoanimo moaruwai nindou mamï ai randeandani rananimbo ai awandihombui. Nga bidifiri hohoanimo moaruwai nindou rawareandi ana, ngiri awandihoyu. Kristen ngorü ai hohoanimo moaruwai rawareandi ana, asu ngorü Kristen ahambo hoeindirani-wani ai ahambohündambo Godimbo didibafindümbui. Rananimbo asu God ai ahambo fandihiranï yangiri nüngumbui. Nga awarhoeimbi hohoanimo moaruwai sapo horombo hoafimayahï ranahambo Godimbo didibafifembo moai hoafiyahi.

17 Munguambo hohoanimo didiboadofe-koateayo ra ai hohoanimo moaruwai-ane, nga bidifiri hohoanimo moaruwai nindou ai rawareandi rananimbo ngiri ai awandihoyu.

18 Sihiri ndarihu fifirarihundi: Godindi nïmorï ai moai hohoanimo moaruwai süngurihi rihündi, nga wani. Nga Godindi Nïmorï Sisas ai aheimo hifandandüri arandi, nga Satan ai ngiri aheimbo kündifi hündamündündüri.

19 Nga sihiri ndarihu fifirarihundi: Sihiri Godindi nïmor-aneft, nga Satan ai hifinindi nindou mungu hifandirandüri arandi.

20 Asu sihiri ndarihu fifirarihundi: Godindi Nïmorï kusü anihondü God ranahambo fifirifimbohünda sihefimbo yamunde hinngire-amunimboani. Nga sihiri God arimbini Sisas Krais-babidimbo animboefi. Ai God hond-ani asu koadürumbo-koadürumbo yangiri ni ngombo nïmindih-ani.

21 O nïmoakidïbou, se tikai godimbo hohoanimo-mboyoponi. Karihasihandüri.

2 Son Pas yimbu Son ai sürü papimarandi

¹ Meao, sihambo God ai ahandihoari kamafoareanini ranimbo anihandi ro aborüdi siheimbo kameihii hifandi-rihandeimbi nindou-anahi pas nda sürü paparihandi. Siheimbo anihondumbo ngusüfo parariheandüri ra ro yangiri-yahipoani, nga mungu anihondü hoafi fifi-ihindeimbi ranai amboa siheimbo ngusüfo pararihindüri.

² Sihiri anihondü hoafi ra anihondumbo-arihundi, nga koadürümbo-koadürümbo anihondumbo-ndihumboyefi ranimboanahi siheimbo ngusüfo parariheandüri.

³ God arimbini Sisas Krais sihefimbo ngusüfo parineamunühi, rananimbo sihiri ngusüfoambe afundihu kündihu hoahu nmandefühi anihondü hoafi anihondümbondihu asu ngörümbo ngusüfo pandihu-ndürimboyefi.

⁴ Sihafi nimori bidifiri anihondü hohoanimo sünggurihi arihündi sihefi Ape God sihefimbo hoafimayu nou, ranimbo himboriya heheamboanahi hihifi-hihifayahi.

⁵ O Meao, ro se nda randowandi saheheamboanahi hoafiyahühi, 'Sihifihoari simbori ngusüfo pefiri-ndefimboane,' asahi. Hohoanimo ra sihambo sürü pararihandi nda simbori moatükuniyopoani, nga horombo hondü masahumindex-ane.

⁶ Sihiri yahurai wandafi mamimbo ngusüfo pandihu-ndürimboane ranane Godindi hoafi süngufeayo. Horombo hondü se Godindi hohoanimo ra masahümüdi, 'Se ngörümbo ngusüfo pandihindüri.'

Sihiri Kraisindi hoafi ra ngiri hini ngindihundi

⁷ Tikai hoafümbi afindi hifi ndanihü hahabodei wakarihindi. Nga ai ngiri weindahi hoafindeihii, 'Sisas Krais ai nindoumbo-mefiyu,' mbi sei. Nindou ranai tikarihi hehimboanei, nga asu Kraisindi hürütümb-anei.

⁸ Se hibadihümbo. Rani-moatükuni se Godindi warambeahindi semindiimbo sei hehimbo ranimbohünda ratüpurimayei ra se hibadihümbo, nga hini ngi-ndihimboyei. Nga tiri-irifondefühi Godindimayo takini aboedi ra yihoe fi ratüpurimbohünda ndahumi-ndefimboane.

⁹ Nga nindou mamii ai Kraisindi hoafi ragu pire haya ngörü hohoanimo süngure arandi ranai ana God ai ngiri ai-dibo nmandu. Nindou ai Sisasindi hoafi süngure arand-animbo God arimbini Sisas-dibo nindou ranahambo sowahi nimboamboyanii.

¹⁰ Nga nindou mamii siheimbo sowahi tükündifihümbo yamundife hoafi ra hoafikoate-nduanii ana, se nindou ranahambo ngiri hihifi-ndihorühi worinidihori, nga wani.

¹¹ Nindou ai ahambo hihifarüri ana, nindou ranai ahambo ahandi moaruwai hohoanimo ranahambo fariheirühani.

Bidifirana hoafi

¹² Ro siheimbo hoafi afindi hoafimbo saheheamboyanii, nga pepafihii sürü pefembo moeisahi. Nga ro siheimbo sowanambo sinii wataporimbo saheheamboyanii sihiri hihifi-hihifimbohünda.

¹³ Sɪhafi akidi God ai ahandihoari kamafoareandi ahandi nɪmori ai sihambo hɪhifarɪhɪnɪni. Karɪhasɪ.

3 Son

Pas ngimi Son ai sürü papimarandi

¹ Ro anihondumbo-rihindeimbi hifandiri-handeimb-anahi, wandi wandafi Gaius, shambo pas nda sürü paparhandi. Shambo anihondumbo ngusüfo parariheanini.

² O wandafi, shambohündambo Godimbo didibafayahi. Shafi ngusüfo didiboado-rihoeimb-ani, nga shafi ranani moatükuni ra yuhurai didiboado-ndihoayowa se aboedi mbimariifa sahehea ranahambo Godimbo hoafiyahühi didibafayahi.

³ Wandafi mam, horombo bidifiri ai wambo sowahi tüküyafu hoafiyomondühi yahomoya, 'Hapoana Gaius ai anihondü hohoanimo süngure arandi horombo rasüngumareandi nou,' mehomo-ndamboyah ranahambo afindi hihifi-hihifimayahi.

⁴ Wandi nimir ai anihondü hohoanimo süngurühi arihündi rani hoafi ra himborayahi ana, ro afindi safi hihifi-hihifiya arihandi.

Gaius ai aboedi didiboadorihoei ratüpurüyu arandi

⁵ O wandafi, se wandafi mamimbo didiboadoro farihawandüri arandi. Nga asu se wandafi mam ndifoambo amboa farihawapurü arandi.

⁶ Nindou rotumbo tüküyahi-rihündeimbi-yafe himboahü hoafiyomondühi yahomoya, 'Gaius ai yihoeimbo ngusüfo pareamunühi mafarhemuni,' mehomo. Se ahamumbo naf nginambo warü nginrowapurü arandi God ai refi arandi nou. Se rawarowandi ana, aboed-ane.

⁷ Ai Sisasimbohünda hoanngomo arandi, nga nindou ai anihondümbofekoateyeimbi ahei-mayo nin-moatükuni moai sowandümo.

⁸ Nindou yuhurai shiri fehedefurimboane asu rananimbo shiri aibabidi Godindi anihondü hoafi fandihehuri-mboeyefi.

Diotrefes ai hohoanimo moaruwai süngumareandi

⁹ Horombo ro Kraisindi nendi ranaheimbo pas sürü parihe koamarithehandi. Nga Diotrefes ai ahei bogorimbondahe nimboambo yahuhaya yihoei hoafi moai himborüyu.

¹⁰ Ranimboane asu ro didi tükündaheandühi ahandi ratüpurü ranahambo hoafinda-handomboyahi. Ai yihoeimbo-hündambo moaruwai hoafi wataporüyu wakire arandi. Rani ratüpurü yangiriyopoani, nga ai sapo wandafi mamimbo himbokaboako-marapurü. Nga nindou ai nindou ranahambo worinimbo hohoanimondeian, Diotrefes ai aheimbo yowan yahu arandi, nga ngiri ro-babidi rotundimo yahupurü arandi.

Demetrius ai hohoanimo aboedi süngure arandi

¹¹ O wandafi, se ngiri hohoanimo moaruwai süngundowandi. Nga hohoanimo aboedi süngundowandi. Nindou ai aboedi hohoanimo süngundeandani ana, ai Godindi nimir-ani. Nga nindou ai hohoanimo moaruwai süngundeandani ana, ai Godimbo hoeifekoate-ani.

¹² Mungu ai Demetriusimbo aboed-ani asei. Nga ra anihond-ane mungu ai firi-hindi. Ro-amboa ahambo anihondumbo hoafiyahühi aboed-ani asahi, nga wandi hoafi anihond-ane ra se firrowandi.

Bidifirana hoafi

¹³ Sihambo ro afindi hoafi hoafimbo samboanahi, nga pepafih suru pefembo moeisahi.

¹⁴ Awi hibadandiri, nga se-dibo wataporimbohunda sihambo sowana sinimbo samboanahi.

¹⁵ Se ngusufoambe afundo kundo hawa nimbafi. Wandafi mam ai sihambo hihifarihunini. Yihoe fi wandafi mamimbo mamamindandurihi hihifindanduri.

Sud Pas Sud ai sūrū papimarandi

¹ Karıhasıhandürı, ro Sud Sisas Kraısındı ratüpurıya-rıhandeımbı, Semsındı akıd-anahı. Ape God ai sıheimbo mborai yahundürühi ngusüfo pamareandür-aneı asu Sisas Kraıs ai hıfandımarandüra se ngınındı anımböei sıheimbo pas nda sūrū paparıhandı.

² Nğa Ape God ai sıheimbo hıpoambofe hohoanımo, ngusüfo afurıfe kife hohoanımo asu ngusüfo pefe hohoanımo afındı mbısgadür-amboane.

Tıkai hoafi yamundu-rundeımbı nındou

³ Wandafı mamı, horombo God ai sapo sıhefımbö muıguambo aboedambo-mareamunı ranahambo sıheimbo pasambe hoafındahandürı saheheamboyahısi. Nğa awi hapondanı aná sıheimbo pas nda sūrū paprıhandühi sıhırı anıhondümböfe hohoanımo masahumındefı ra tıkaruhou yamundu-rundeımbı ai tüküme funda wambo ngusüfoambo botımareandıra se ranahambo gifembohünda ngınındı-hamındıhandürı samboanahı. God ai mamımbö yangrıryu ahandı nendı ranaheimbo anıhondümböfe hohoanımo masagadürı.

⁴ Nğa nındou Godımbö hohoanımo-koateyomo-rundeımbı ai sıhefı mbusümo dıbo hasıyafu tüküyafu sıfomomboanemo. Rananemo asu ai Godındı-mayo moanı hıpoambofe hohoanımo ra hıhıru ngorü süıguru hoafıyomo arundı ahamundı moaruwai hamındı hohoanımo ra gabudıfembohünda. Rananemo ai sıhefı Bogorı Adükarı Sisas Kraıs ranahambo yıboaruko-ruwurüdü daboadı hıhırımarıwurü. Horombo hondü Baıbor yahöya, 'Nındou ranai süıgunambo asübusı ndowandümböemo,' meho.

⁵ Awi se ndanı hoafi ndanahambo ndorıhi fıfırıhi-mboaneısi, nğa awi ro sıheimbo namühi hoafındahandürı samboanahı. Adükarı ai Is-raerımbö aboedambo-mareandürı Isıp hıfambeahındı, nğa ai süıgunambo nındou ahandı hohoanımo anıhondümböfe-koate-mayeıa asu ai aheimbo moaruwaimbo-mareandürı.

⁶ Horombo sünambeahındı nendı ai God ratüpurı ahamumbo masagapurı ra moei yahomo hou hıfandıkoate hınıngımarundı. Nğa ai moanı nğoaftı hınıngı-marundamboyyu, asu God ai ahamumbo sen ngınındınambo hüputüpu-rapurümündı mbura nımbı nımarowambe ragu papı-hoafıyupurımbö-hünda hınıngı-mareapurı. Asu God ai ahamumbo tııırıfo saımbohünda ai Godındı yıbobofembo sı ranahambo hıfandundühi amarımo.

⁷ Yahurai-ane horombo nındou Sodom asu Gomorahündı asu nğoaftı akımı ranı fıkımı adaburo ranıhündambo nındou amboanı sünambeahındı nendı ramefundı nou yarıhi hohoanımomayeı-ane. Ranıyu asu God ai aheimbo hai koadürümbo horı-randeımbı ranambe hınıngı-mareandüra asübusı afındı masahümündı. Nğa aheimbo yandıhu hondıhundürı mbundıhumbö anımbö asu sıhırı amboanı yahurai refepoanı, nğa ranahambo ndondıhu türüboadı-humboane.

⁸ Mamı ranı-süıngumboane nındou ranai-amboanı nıne-moatükunı yafogoadınambo nahurai tüküfeyoanı ranahambo süıgurıhindühi moaruwai hamındı nındou tüküme hındı. Rananeı ai Godındı ngınındı

ranahambo daboadi hihiri+hindühi hímboamupuimbo-randeimbi sünambeahíndi nendi ranahamumbo tiri+foefe hoafiyahüpurí aríhündí.

⁹ Horombo sünambeahíndi nendi-yomondi bogori, ahandi ndürí Maiker, ai moai ramaríhindi nou rareandi. Nga ai Satan-díbo Mosesíndi fi ra didí manderümundí safani hena simborí hoafiyafandühü ai moai Satanímbo tiri+foariri pápi+hoafirüri. Nga ai yare hoafiyuhü yahuya, 'Adükari ai-anímbo síhambo moaruwai watíkoafi-mbiyün-in-amboane!' mehundo.

¹⁰ Nga nindou ranana nimíndi ra fifirífekoate wamboanei ranahambo ai tiri+foaríhi hoafiyei aríhündí. Asu ai niníhondi nahurai hohoanímbo fifirífe-koate-aneí niní+moatükuníyo hohoanímboambe tükefeyo ra sünguríhi aríhündí. Ranane asu ahei raní hohoanímbo ranai aheimbo moaruwaimbo-reandürí arandi.

¹¹ Hípoanímboebou-aneí, nga aiana asübusí afíndi ndahümundimboyei! Aiana sapo horombo Ken hohoanímomayu hohoanímbo-ane sünguríhi aríhündí. Aiana horombo Baram tikare-haya ramefiyu nou ai kaki semíndímbo-hündambo yangíri ratüpuríyeyi aríhündí. Kora ramefiyu nou ai Godímbo süngufekoate-mayei-amboani asu ai aheimbo moaruwaimbo-reandürímboani.*

¹² Se mamí fandíhi nímarimbo nindou ngorümbo aboedi hohoanímbo-yondorambo sesesi-yeyi nímarian-anemo asu nindou ranai se-babídi nímarímondühí ahamundíhoari sowasümondühí nindou bídiframbo saikoate-memo. Ahamundí hohoanímbo ra síhei fandíhi aríhündí ra moaruwaimboru arundi asu ai didíbudümbí moatükuní nahurai-anemo. Rananemo asu ahamundí fimbo yangír-anemo aiana hohoanímoyomo hoangomo arundi. Aiana sapo mburüngai werínambo kíkamíndi píreandaní hoe-koate moaní goagu aho yahurai hamíndi nend-anemo. Aiana sapo ními hísi símboaní hísi-koate aníngo nahurai-anemo. Asu ngoambo ními sapo nindou ai ahasíhari kíbodíríhinda emündü pefoi haya yapari aníngo nahurai-anemo.

¹³ Ahamundí amoaníngümbí ratüpurí ra sapo hohoambu afíndi howohü wutípuiarí semíndi ho momoehoaní koararíhendí yahurai-anemo. Horombo God ai sapo mupui hoahoango-randeimbímbó nímbi nímarowambe raníhü koadürümbo nímandífi ndandí yahuhaya híningímareandi yahurai-anemo.

Nindou ranai tíjírífo moaruwai ndowandümbömo

¹⁴ Enok ai Adam nüngu-ambeahíndi 7 amoaombofi tüküfi manüngu. Ai nindou ranahamumbo horombo hondü hoafiyuhü yahuya, "Hoeiríhi! Adükari ai ahandi sünambeahíndi nendi afíndi tausen engoro raníbabídmbo kudümbuí munguambo yíbobofe-mbohündambo.

¹⁵ God ai nindou munguambo 'se hütíyeyi,' mbüsü haya ahambo fifirífekoate-ayeyi ranaheimbo tíjírífo dagadürímbo. Sapo ai Godímbo hohoanímokoate moaruwai hamíndi moatükuní ratüpurí sünguríhündühí asu ai Godímbo moaruwai hamíndi hoafi hoafiyeyi maríhündí ranímboane ranaheimbo tíjírífo dagadürímboi," mehu.

* **1:11:** Ken ai ahandi akídambo ngíníndiyuhü hífíkoamariri (Stat 4). Baram ai kaki semíndímbohünda Israerímbo moaruwaimbofe hoafi hoafímayu, nga God ai moai ahandi hoafi hímboriyu. (Namba 22-24, Io 23:4-5). Kora ai Mosesímbo daboadi híhírímariri ranímboane asu God ai ahambo hífíkoamariri. (Namba 16).

16 Nindou ranai ana n+n+n+mba ra ai y+boaruko hoafi yomo wak+rundühi nindou ngoründi-wam+ papife hoafi af+ndeimb-anemo. Aiana ahamundi moaruwai hohoan+mo mejgoro rani+yangir-ane sünguru homo arundi. Aiana ahamundi fimbo bor+yomo arundi asu nindou b+d+f+ramboya, ai y+hoefi hohoan+mo ran+süngumb+r+ hinda yahomomboanemo aheimbo hoafi naf+rundüri arundi.

Se h+bad+hümba sihei an+hondümbafe hohoan+mo ra k+kih+indühümüdi

17 Se wandi ngusüfohünd-anei, se sapo n+ne hoafi siheimbo sihefi Adükar+ Sisas Krais+ndi hoafi sowandümo homo-rundeimb+ ai horombo hoafimemondüri ranahambo hohoan+mondei.

18 Ai siheimbo yaru hoafiyomondühüya, “B+d+f+ranambo si tüküfeyo-ambe ana, t+rifoaru hoafiyomo-rundeimb+ tükündafumboemo asu ai ahamundi God+mba fif+rife-koate hohoan+ süngundu ndumboemo,” mehomondüri.

19 Nindou ranai h+f+n+ndi hohoan+mo sünguru asu yikürübüru-rundeimb-anemo. Yifiafi Aboedi ranai moai ahamundi ngusüfoambe n+maropuri, nga wani.

20 Nga wandafi mam+ sihei an+hondümbafe hohoan+mo ra God+ndi yangir-ane asu se ng+n+ndi an+hondümba-fembohünda simbor+ far+hefir+ndei. Sapo Yifiafi Aboed+ndi-mayo ng+n+ndi ran+n+mba-an+mba God+mba d+d+baf+ndei ndühündi.

21 God+ndi ngusüfo pefe hohoan+mo ranambe n+mboei ngei. Se sihefi Adükar+ Sisas Krais ranai ahandi h+poambo hohoan+mo ranambo yangiri koadürümbo-koadürümbo n+ngombo ra ndemun+mbui mb+sei hehi h+imbondeih+ n+mboei.

22 Nindou d+d+iyei ai ndofe an+hondümbafe-koate moani mbusümondühi n+imboei wakari+hündi ranaheimbo h+poambo-nd+hindüri.

23 B+d+f+r+ nindou aiana hai ngoaf+na ho naf+n+ an+boadei, nga se n+mai aheimbo ranambeah+ndi kündahi hündühümüdi-hündüri aboedühi pind+hindüri. Nindou b+d+f+r+ ahei ngusüfoambe bot+fembo moaruwai hohoan+mo aheimbo h+fand+randüri arandi. Nga se aheimbo moani y+h+imbondeih+ h+poambo-nd+hindüri. H+bad+hündi, nga ahei moaruwai hohoan+mo ran+n+mba se moaruwai tükündahimboei.

God+mba h+h+i+ hoafi

24 Si+h+r+ God mam+ yangiri ahambo aboed-ani mb+sefimboane. Ai-an+mba siheimbo k+kih+ndamündü nünguan+ asu se ng+r+ an+hondümbafe hohoan+mo h+n+ng+nd+hindü. Ai-an+mba siheimbo ndemündündüri gafu d+d+boadonde ahandi h+imboamupuimbo-randeimb+ h+imboahü ranambe hüt+koate h+h+i+ h+h+i+ kapeihü h+n+ng+i+ndearümbui.

25 God ai sihef+mba aboedambo-reamuni-randeimb-ani. Sihefi Sisas Krais+ndi sünguyu God+mba hoafiyehi seiya, “God ai adükar+ ndüreimb-ani, adükar+ bogor-ani, ng+n+ndi adükareimb-ani asu münguambo moatükun+ h+fandandeimb-ani,” mb+seiamboane. Münguambo si horombo maho ai yahurai manüngu-ane asu hapondanambe asu süngunambo amboan+ ai moan+ yahurai koadürümbo-koadürümbo nüngumbui. An+hond-ane.

Dibohindi Hoafi Weindahifembo Hoaf-ane Hoafi God ai Sonimbo weindahimareandi

Boatei hoafi

¹ Hoafi nda dibo mengoro-ane, nga Sisas Kraisi ai weindahimareandi. God ai ahandi ratupuriyei-rihundeimbi ranaheimbo nini-moatukuni nimehinou tukufemboayo nafuimbiyunduri yahuhaya Sisas Kraisi-mbo nafuimayundo. Rani-moatukuni ra sunameahindi nendi ai Kraisi ndi ratupuriyu-randeimbi Son, wambo sowana koarheira kusu weindahimareandi.

² Raniyo asu Son ro nini-moatukuniyo hoeimariheandi ranahambo anihondumbo hoafimayahi. Rani-moatukuni ra Godindi hoafimayowamboyo asu Sisas Kraisi ai ranahambo anihondumbo hoafimayu.

³ Nindou ai nin-moatukuni sunguna tukufemboayo hoafi nda nindou bidifiri-yei himboahü ritimira arandi aiana hihifi-hihifimbiyuwamboane. Asu nindou didiyei ai ndani hoafi sürü papimarandi ranahambo himbori-yei hehi sunguarihindi ai hihifi-hihifimbeyei-amboane. Nini-moatukuniyo tukufemboayo si ra ngiri amitata tukündifeyo.

Kraisi ndi nendi 7-ngoafumbi amarei aheimboane hoafi nda

⁴ Ro Son-anahi nda, ro 7-ngoafumbi Kraisi ndi nendi Esia hifambe amarei siheimbo sürü nda paparihandi.

God haponda anungu, horombo hondü manungu, asu sungunambo ni ngomboayu ranani, asu yifafi 7 ranai ahandi adukari bogorindi nimari-fondi hangifoani amarei, asu Sisas Kraisi aiane siheimbo moani hipoambo-ndihindürühi ngusüfoambe afurife kifimbi hohanimo mbisahü-ndüramboane.

⁵ Sisas Kraisi-ana ai ndore anihondumbo weindahi hoafiyu-randeimbi-ani. Ai boatei yifihündi botifi haya, asu ai munguambo moatukuni hifi ndanihö bogorimboyahi ninouaye ranahei adukari bogor-ani. Sapo Sisas aiyu sihefimbo moani hipoambo-reamunühi ahandi hori ranambo moaruwai ameahindi aboedambo-mareamunü.

⁶ Raniyu sihefimbo, God ahandi afindi ranahandifih didibafiferambohünda adukari bogorimbore hiningi-mareamuni. Sisas Kraisi aiana nduri adukarumbindu haya koadürumbo-koadürumbo ngininindimbiyuwamboane. Nga anihond-ane!

⁷ Awi se himboriyei! Ai ngiri amitata mburüngai bitapinde haya kudu.

Nga asu munguambo nindou ai hoeindi-horimboyei. Asu yifiarinambo wafusimaründümo nindou amboa hoeindüwurimboemo.

Asu ahambo sunguna mungua hifinindi siri amboa arani-hoafindeimboyei.

Yini, ndani-moatukuni ra tukündifemboe. Nga anihond-ane.

⁸ God Adukari ai hoafiyuhü yahuya, "Roanahi horombodidiya asu sungudidiya arihandi. Roanahi haponda animboahi, horombo manimboahi asu sunguna nimboamboyahü. Asu ro ngininindi hamindi hond-anahi," mehu.

Son ai Kraisi-mbo hoeimari

⁹ Ro sihei wandafi Son-anahi. Ro se-babidi mbo nngombo asubusi Sisas-dibo asahumundi ra semindi mburumbo God nginindi hifandarandi ranambe nngomboanahi. Sihiri munguambo nine tinjirifo afindi tükefeyo ra mamihinjirou nimboefimbo sahumindefuh-anefti. Ro Godindi hoafi asu hoafi Sisas weindahimareandi ra bokamari-heheandamboyei wambo hemafoari-hindira asu ro ha airan Patmos-wami manimboahi.

¹⁰ Adukarindi si ra tükufehiyoy asu Yifiafi Aboedi wandi fiambe nginindi tükufehiyoy asu wandi daboadani himboriyahane nindou mamihofimayu ra fufunjahurairai pukuna hoafimayu.

¹¹ Ai yare hoafiyuhü yahuya, “Nini-moatükuniyoy hoeiario-wandi ra se bukambe sürü papinda mbunda 7 ngoafumbi Kraisiendi nendi amarei aheimbo sowana koandihoefti. Ngoafi ranana Efesus, Smerna, Pergamam, Taiataira, Sardis, Firadefia asu Raodisia-anei,” mehu.

¹² Raniyahi asu nindou düdi wambo hoafimayu ranahambo hoeifimbo sahehea, hihiriyahoe hoerihandane gorinambo nafumbi ram nindife fondi 7 ranai maningomonda hoeimaritheapuri.

¹³ Raniyoy asu nindou mamiham ram nindife fondi ranimbusümo manungu. Aiana Nindou Hondü nahurairuy. Raniyoy ai hoandari hoeari güdeandani hani tinjari gabudimafoareandamboyei asu gorinambo nafumbi ret nahurairai ahandi misindi-hamindhü hühire haya manungu.

¹⁴ Ahandi mbiro asu mbirinani ana kayahi ninendi kifohayoy asu sünyü kifohi nahurairai hamindimayoy. Raniyoy asu ahandi himboari ranai hai imami nahurairimayoy.

¹⁵ Ahandi tinjari ana ain hai adukarambe mandife mburumbo himboamupimbo-arandi nahurairai hamindiyoy makiario. Raniyoy asu ro ahandi hoafi ra himboriyahanisapo hoe hohoambuyoy haya aho nahurairai fumayoy.

¹⁶ Asu ai mupui 7 ra warihondü warani waramberamündü haya manungu. Asu amiyomondi pisao ra yiboboani yihumindiyoy-weimbi yihumindi hamindi ranai ahandi yahamonindi moanambühi tükife mbumarandi. Asu ahandi ngusumboari ranana sapo hüfinimbo hüfihamindi si boakafoareandi nahurairai hamindi simayoy.

¹⁷ Raniyahi hoerihinhündä asu ahandi yirikimi yifi nahurairai pimayahi. Raniyoy asu ai ahandi warihondü warira wandiwamihandemburahofiyuhü yahuya, “Awi se yihimbo-ndamboyafi. Roana weangurühi-didi hondüya asu süngü-didi hondüya-rihandaimb-anahi.

¹⁸ Asu ro yangiri nda animboahi. Horombo yifimayahisi, nga se himboyafi, roana haponda yangiri koadürumbo-koadürumbo animboahi. Ran-anahi asu ro Yifiyoy-ramboane asu yifiafi ngoafi yipurira hifandarihandi.

¹⁹ Ranimboane awi nine-moatükuni hoeimarowandi asu haponda tükefeyoy-ane asu sünguna tükufemboayoy ra se sürü papindandi.

²⁰ Sapo se hoeimarowandi mupui 7 asu gorinambo nafumbi ram nindife fondi 7 wandi warihondü warani ranana dibohindi hoafi menjoro-ane. Ranahandi nimindi ra ndahurairai-ane: Mupui 7 ranana Kraisiendi nendiyeyi sünambeahindi nendi 7-anemo. Ram nimindi 7 ranana Kraisiendi nendi 7-anei,” mehu.

Kraisindî nendî Efesus ngoafihû amarei aheimbo hoafî aho

1 Nindou ranai hoafiyuhû yahuya, “Sünambeahîndî nendî Kraisindî nendîmbo Efesus ngoafihû hîfandarandürî ranahambo sürü papîndandî.

Nindou mamî ai mupui 7 ahandî warî-hondü waranî semündü haya gorînambo nafûmbî ram nindife fondî 7 ranî mbusûmo hoahoangû wakîmareandî ai hoafiyuhû yahuya,

2 ‘Se munguambo moatükunî wambohûnda ratûpurîyei arîhündî ra ro fîfirîhea-mboanahî. Asu ambe yaho yîboaruko-yîboarukofihî hînîngîfekoate tîjîrîfoyeihî ratûpurîyei arîhündî. Seana moai nindou moaruwai ranaheimbo sihei mbusûmo nîngombo yîfirîyei. Nindou ai hoafiyomondühiya, “Ro-amboa Kraisindî hoafî sahumîndefî hefirîhundeimb-aneî,” mehomo, nga anîhondü ana wanî, se ranahamumbo yîboborî-hipurühî fîfirîhîndî ra ai tîkai hoafûmbî nindou yangîr-anemo.

3 Nga seana ambe sei hehi ngînîndî nîmboeimbo asu wandî süngu tîjîrîfo ra sahûmündî hehi tîjîrîfoyeihî moai wambo süngufembo ra hînîngîrîhîndî.

4 Nga sîhafî hoafî akîdou engoro. Se weangurühî wambo ngusûfo pamarowandîrî, nga haponda hînîngî-marowandîrî.

5 Se aboedî hohoanîmo hînîngîfekoate-yafambe manîmbafî ra nahurai hohoanîmondafî. Nga asu hapondanî ana se moaruwai hohoanîmo hînîngîro hawa horombo weangurühî süngumarwandî nou süngundandî. Asu se sîhafî hohoanîmo ra ngorü-süngufekoate-ayafî ana, asu ro tükûndahe sîhambo tîjîrîfo ndahanînhû sîhafî ram nindife fondî ra raguanambo-ndîheamboyahî.

6 Awi aboedî hohoanîmo ranana sîhafî fiambe nîmarîmboane: Asu ranane Nikorasîndî sîrîhündî nindou ranahei hohoanîmo ranahambo yîboarukoro hafî arandî. Ro-amboanî ahei hohoanîmo ranahambo ana yîboaruko-rîheandühanahî.

7 Nindou ai hîmboambe-mbîndühî ana, awi ai moanî hîmbo yangîrî kûmbîreandamboane, sapo Godîndî Yîfiáfî Aboedî ranai Kraisîndî nendîdambo hoafendürî ranahambo! Nindou ai yîfiarîyu taborarîhoayu ana, nîmî nindoumbo yangîrî senda nîmboei-rîhundeimbî ranahandambo sesi yîmai mbîsaha, ndemündûmbui. Nîmî ranana Godîndî nûmbûrambe-ane anîngo,’ ” mehu.

Kraisîndî nendî Smerna ngoafihû amarei aheimbo hoafî aho

8 Nindou ranai hoafiyuhû yahuya, “Sünambeahîndî nendî Kraisîndî nendîdambo Smerna ngoafihû hîfandarandürî ahambo sürü papîndandî.

Nindou düdî ai weangurühîdîdî asu süngudîdî yîfîyu haya asûkai yangîrî anîngu, ai ndare hoafiyuhû yahuya,

9 ‘Ro fîfirîheandî sihei tîjîrîfo afîndî asu napokoate-ayeî ra, nga se munnguana napa afîndeimbî hond-aneî! Ro fîfirîheandî nindou bodîmondî ai sîheimbo hoafî moaruwai hoafîmehündürî ra. Ai hoafîyeihî seiya, “Roana Sudahünd-aneî,” maseî, nga aiana Suda hondüyeipoanî. Aiana Satanîndî nendî yangîr-aneî.

10 Nîne asûbusî ndeara akîmî hamîndî sîheimbo tükûfemboayo ranahambo se yowanî yîhîmboyoanî. Hîmborîyeî! Satan ai bîdîfirî sîheimbo refe hoeifendürî-mbohündambo karabusî-ndearûmbui. Asu 10 si se afîndî tîjîrîfo-ndeimboyeî. Nga se anîhondûmbondîhi ngeimbo

yifaye amboan+ ro yang+ri+ n+ngombo hohoan+mo ng+n+nd+ napo nahurai ndahandür+mboyah+.

11 Nindou ai himboambemb+ndüh+ ana, awi ai moan+ himbo yang+ri+ kümb+reand+amboane sapo Yifiaf+ Aboed+ ranai Krais+nd+ nendambo hoafayondür+ ranahambo. Nindou d+di+yei yifari+yei tabori+hehi-r+hündeimb+ aheimbo ana ng+ri+ asükaiyo yif+amboayo ranambo moaruwaimbo-ndeandür+,' mehu.

Krais+nd+ nend+ Pergamum ngoaf+hü amarei aheimbo hoaf+ aho

12 Nindou ranai hoaf+yuhü yahuya, "Sünambeah+nd+ nend+ Krais+nd+ nendambo Pergamum ngoaf+hü hifandarandür+ ahambo sürü pap+ndand+ : Nindou mam+ ami-yomond+ pisao y+boboan+ yihüm+ndeimb+ masemüdu ranai ndare hoaf+yuhü yahuya,

13 'Ro nahi se n+mbœi ar+hünd+ ra fif+ri+he-amboanah+. Ngoaf+ ra sapo Satan ai ahand+ ng+n+nd+ hifandarand+ ran+hü. Nga seana, wand+ ndür+ ranahambo k+kih+safi-rand+f+mbœ-anaf+. Horombo Antipas ai wand+ ndür+ ranahambo weindah+re-randeimb+ manügu asu moan+ wand+ hoaf+ ran+ yang+ri+ ham+nd+ süngumare hu. Ran+yo asu sapo Satan ai n+marü ngoaf+hü ran+hü sihe+ mbusümo ahambo hifokoamar+hora yif+mayus+, nga ran+simboan+ se moai sihe+ an+hondümböfe ra d+bonap+ri+hindi+.

14 Nga awi ro siheimbo hoaf+yondür+imbo hoaf+ ak+dou mbegori+. Awi sehünd+ b+di+f+ri+ aiana Beram+nd+ hohoan+mo ra ng+n+nd+ k+kih+ri+hüm+hündimboanei. Ai Berak+imbo yamund+marira asu Berak ai Israer+imbo moaruwai hohoan+mo nafuimendüra süngur+hindüh+ t+kai god+imbo ses+ sihefeimb+hünd+ sahüsi mar+hünd+. Asu nindowenih+ ai n+morehi+ si+si+h+moyomo asu n+morehi+ ai nindowenih+ b+rab+ri+yei mar+hünd+.

15 Rahurai sehünd+ nindou amboa b+di+f+ri+ Nikoras+nd+ yamund+fe süngur+hi-r+hündeimb+anei.

16 Ran+imbo-hündambo-an+imbo awi sihe+ moaruwai hohoan+mo h+n+ng+nd+hi hehi aboed+ hohoan+mo süggund+hindi+. Asu se refekoate-aye+ ana, ro n+mehünou siheimbo-so dügümbo ran+bab+id+imbo wand+ yahamo pisao yihüm+nd+ tüküfe an+nggo ranambo yifiar+ndamboyah+.

17 Nindou ai himboambe-mb+ndüh+ ana, awi ai moan+ himbo yang+ri+ kümb+reand+amboane sapo Yifiaf+ Aboed+ ranai Krais+nd+ nendambo hoafendür+ ranahambo. Nindou düdi ai yifiar+ ra t+taboara-foareand+ ana, nindou ranahambo sünambeah+nd+ ses+ b+di+f+ri+, ahand+ ndür+ mana, d+bo engoro ra ndahandomboyah+. Asükainda ro n+mœi k+fohi+ ndür+ simbor+ pen+ngoweimb+ ahambo ndahandomboyah+. N+mœi k+fohi+ ran+fih+ ndür+ apaiaro ra nindou mam+ ai-amboan+ ng+ri+ fif+ri+ndeand+, nga nindou sapo düdi ndür+ asemüdu ranai yang+ri-an+imbo fif+ri+ndeambui,' mehu.

Krais+nd+ nend+ Taiataira ngoaf+hü amarei aheimbo hoaf+ aho

18 Nindou ranai hoaf+yuhü yahuya, "Sünambeah+nd+ nend+ Krais+nd+ nendambo Taiataira ngoaf+hü hifandarandür+ ahambo sürü pap+ndand+ :

God+nd+ n+mori+, nindou düdi ai ahand+ himbor+ hai imami nahurai asu ahand+ t+ñari+ ain hai adükarambe mand+fe mbur+imbo himboamupuimborand+ nahurai, ai ndare hoaf+yuhü yahuya,

19 'Se n+n+moatükuniyo ratüpur+yafi+ arand+ ra ro fif+ri+heamboanah+. Si+haf+ hi+poambofe hohoan+mo, an+hondümböfe hohoan+mo, fehefe hohoan+mo, asu sihambo t+ñ+r+fo tüküfeyoan+ moan-ane yahoefe n+nggo

hohoanimo ra ro fifirtheandi. Se horombo ratüpurimayafi ranahambo ngasünde haya haponda afindi hamindi ratüpur-ayafi ranahambo ro fifirtheandi.

²⁰ Nga ro sihambo ndanahambo hoafi akidou engoro. Asu se Seseberimbo nimesi safühi hningimarowanda tikai yamundife ra yamunde wakimareandi. Ai hoafiyohü yahoya, 'Roana Godindi hoafi hoafiyarihandeimb-anahi,' meho. Nga ai wandi ratüpuriyei-rihundeimbimbo tikare-haya yamundimareandüra nimorehi sisihimoyei asu nindowenihi birabiriyei asu tikai godimbo sesi sihefeimbihündi sahüsi marihündi.

²¹ Rananimbo ahandi moaruwai hamindi hohoanimo ra hningire haya hihirife aboedi hohoanimombeyo sahehea afindi si rarithe hningimariheandi yosi, nga asu ai ahandi ran hohoanimo ra daboadanambo-fembo moi meho.

²² Awi nimorehi ranahambo ro tñjirifo semindirambo fondi rani wami pinditheamboyah! Asu nindou didiyomo ai-babid nimorehi sisihimoyomo marundi amboa hifi ndanihünda moaruwai hohoanimo ra hningife-koateayomi ana, afindi hamindi tñjirifo ndowandümoemo.

²³ Ro ahambo süngurihi-ndeimbimbo amboa hifokoakoboadihearümbayah. Rananimbo asu muñguambo Kraisindi nendi ai wambo animboya, Nindou aiana ngusüfoambe asu hohoanimo ambe türüfoare fifireandeimb-ani. Asu mamami nindou se moaruwai hohoanimomayei ranahambo simbori tñjirifo ndahandürimboyah.

²⁴ Taiataira ngoafihündi seana moi ahandi yamundife rani süngurihi rihündi. Asu ro fifirtheandi, seana moi Satanindi hoafi dibohindi hohoanimo asei ra fifirihindi. Ro hoafehandüri, siheimbo ngorü tñjirifo ra ngir siheiwami ana nanditheandüri.

²⁵ Nga se munguambo hohoanimo masahümündi ra nginindi kikihisafi ndühümündi nimboei ngeian-animbo ro tükündaheamboane.

²⁶ Nindou düdi ai yifariyu humbo titaboarifoare haya asu ro hohoanimoayah rani-süngu yangiri süngura humbo bidifiranimbo ana, nindou ranahambo nginindi ndahandomboyah wandi Ape wambo masendinou. Rananimbo asu nindou ranai muñguambo nindou hifi ndanihü animboei ranaheimbo hibadarümbui.

²⁷ Ai nginindi hamindi nüggumbo yikamuninambo hibadarümbui.

Asu rananimbo aheimbo harindundürani hipiri hifinambo nafümbi nahurai boborindeambui. *Buk Song 2:9*

²⁸ Asu ai ngasündi-mareandindüri rani nafuimbohünda ro ahambo botibot ndahandomboyah.

²⁹ Nindou ai himboambembündühü ana, awi ai moani himbo yangiri kümbireand-amboane, sapo Yifafi Aboedi ranai Kraisindi nendambo hoafendüri ranahambo! ” meho.

3

Kraisindi nendi Sardis ngoafihü amarei ranaheimbo hoafi aho

¹ Nindou ra asükaiyu hoafiyuhü yahuya, “Sünambeahindi nendi Kraisindi nendambo Sardis ngoafihü hifandarandüri ahambo sürü papindandi:

Nindou mamai ai yifafi 7 asu mupui 7 semünduweimbi-mayu ai ndare hoafiyuhü yahuya, 'Ro sihambo se nüne ratüpur rawarowandi ranahambo

fifiri+heandi. Nindou ai hoafiyeihî seiya, “Seana yangiri animbafi,” maseisi, nga anihondü ana se munguna yifiyafi-mboanafi.

² Se himboari birihoefi! Sihafi anihondümböfo hohoanimo ra moendi+koate-yoambe nginindi nimbafimbo kiki+hisafi-ndandifi. Nga ro hoerihendanî se nini+moatükuniyo rawarowandi ranana wandi Godindi himboahü awi aboedi ndorihoeimbi hamindi+yopoani.

³ Se nini+moatükuniyo himboriyafi mbura asu masowandifi ra mitaninda-ndimboyafi. Nga himborindafi mbunda asu sihafî moaruwai hohoanimo ra hinngindo hawa asu aboedi hohanimo süngundowandi. Se himboari birihoefi hawa hibadandi, nga ro sihambo sowahi hümbühümbi nindou nahurai tükündahe-amboyahi asu se ngiri ro tükifemboayahi ra fifirindowandi.

⁴ Nga asu Sardis ngoafihü nindou bodimondi ahei hoeari ranana aboedi afisahoyokoate-ane. Asu rananimo ro-babidi hahabodeihü sapo ai aboedi hamindi wambo kifohi hoeari gudihimboyei.

⁵ Nindou düdi ai nginindi semündü haya yifiariyu hu ttaboara-foareandi animbo ai nahurai kifohi hoeari güdeambui. Asu ro ngiri yangiri nngombo bukambe ndüri sürü papimarandi ranambeahindi gogorindi-heheandi. Nga ro wandi ape asu ahandi nendi-yomondi himboahü hoafindahühi animboya, ‘Wand-anei,’ mbisamboyahi.

⁶ Nindou ai himboambe-mbindühi ana, awi ai moani himbo yangiri kümbireand-amboane, sapo Yifafi Aboedi ranai Kraisindi nendambo hoafendüri ranahambo,’ ” mehu.

Kraisindi nendi Firadefia ngoafihü amarei ranaheimbo hoafi aho

⁷ Nindou ra asükaiyu hoafiyuhü yahuya, “Sünambeahindi nendi Kraisindi nendambo Firadefia ngoafihü hifandarandüri ahambo sürü papindandi:

Hoafi ndanana sapo nindou düdi sürühoeimbi hondüyu haya anihondümbö hoafiyu-randeimb-ani. Aiana Adükarî Bogorî Defitindi-mayo ki semündümboani yipuri ra sübüdhenda asu nindou mamai-amboani ngiri asükaindu pandeandi. Asu ai parareandi ra ngiri ngörü ai sübüdhendi.

⁸ Ro se nine-ratüpurî ratüpuriyafi arandi ra fifiri+hea-mboanahi. Asu se ndüri+koate-ayafi ra fifiri+heandi, nga ro nini+moatükuni mboyo yamundi-marihelanî ra se süngurandihü asu wandi ndüri dükefembo moai amoanngiyafi.

⁹ Ranî nindou Satanindi rotu worambe mamarei ranai seiya, ‘Roana Sudahünd-anefti,’ maseisi, nga aiana anihondü Suda-yeipoan. Aiana tkai hoafümbi nindou yangiri-anei. Ro yandi+heranî sihafî himboahü tükündahi sihafî yirikimî yirümbö pusindihimboyei, asu ro sihambo hohoanimoayahinî ra ai fifindihimboyei.

¹⁰ Ro sihambo sahiya, ‘Tijirifo sihambo tükündefeyoanî se moan-ane mbisafi nginindi nimbafi,’ masahi. Asu se hoafi ra süngumarowandi. Ranimbo-hündambo-animbo asu ro sihambo hibadihanî+mboyahi tijirifo nindou munguambo ndanî hifihündî ranaheimbo refe hoeifendürimbo si tükefeyo ranî-simboanî ra ngiri sihambo tükündefenî.

¹¹ Ngiri amitata ro sihambo sowana tükündaheandi. Anihondümböfo hohoanimo se kikiharandifi ra awi hinngindo-wamboyafi. Nga

kikihindandifan-animbo asu nindou bodimondi ai sifahif aboedi harihefimbif takini-mayo ra raguanambofe-koatembeyei-amboane.

12 Nindou düdi sapo yifiariyu titaboarifoareandeimbi-mayu ranahambo ana ro wandif Godindif worif ranambe kambohoanifmbondifhinif fondifhi hiniñgini-ndihini-mboyahif. Asu ai ngirif worif ra hiniñginde haya weindanif tükündüfiyu. Asu ro-ahandifihif wandif Godindif ndürif pandihe asu wandif Godindif ngoafif adükarif simborif Serusarem ranahandif ndürif amboanif pandiheamboyahif. Sapo ranif ngoafif ranai animbo sünambeahindif hifina wandif God sowahindif kodomböe. Rananimbo asu ro-amboanif wandif simborif ndürif nindou ahandifihif pandihe hiniñgini-ndiheamboyahif.

13 Nindou ai himboambe-mbindühif ana, awi ai himbo-yanğirif kümbireand-amboane, sapo Godindif Yifiafif Aboedif ranai Kraisindif nendambo hoafendürif ranahambo,' ” mehu.

Kraisindif nendif Raodisia ngoafihü amarei aheimbo hoafif aho

14 Nindou ra asükaiyu hoafiyuhü yahuya, “Sünambeahindif nendif Kraisindif nendambo Raodisia ngoafihü hifandarandürif ahambo sürü papindandif:

Anihondümbö hoafiyu-randeimbi ai munğambo God nafimarandif ranahandif nimirandif ra ndare hoafiyuhü yahuya,

15 ‘Se nine-ratüpurif ratüpurayafif ra fifirifheninif-mboanahif. Asu awi se moai wambo daboadı hifirrowandirif asu moai ngusüfo parowandirif. Awi se wambo daboadı hifirimbáro-wandirifyo asu ngusüfo pambarowandirifyo saheamboyahif. Nga se wambo akidou yanğirif anihondümbö-rowandirif arandif.

16 Ranimbo-hündambo-animbo asu awi ro sifhambo daboadı hifirindif-heaninimboyahif.

17 Nindou se raro hoafiyafühif safiya, ‘Roana kakif afindeimbi nindouya hehea napo afindeimb-anahif. Ranimbo-wambo asu ro moai mamif moatükunif napo amboanif mbonimborif-hamindihif,’ asafif. Nga wanif. Se moai nindou wudif nıngoyafif. Seana nindou moaruwai hamindiyafif himboatihariyafif hawa moanif nindou safif yanğirif-anafif.

18 Awi ro sifhambo dibafindifheaninif samboanahif. Se napo afindeimbi hondü tüküfembohünda wandif-mayo gor hondü nda pemındafif. Asu sifahif amoanifğümbif safif yanğirif fi ranahambo gabudifembohünda kifohif hoearif amboanif pemındafif. Se himboatihar-ayafif ranimbo-hündambo se himboarif aboedif asükaiyo himboarifmbohünda himboarif marasin bidifirif pemındafif.

19 Nindou daböe ro hohoanifmo-ayahandürif ranaheimbo ana moaruwaimborifhe hoafeyahandürühif asu aheimbo didiboadorifheandürüh-anahif. Ranimayo-wamboane awi se afindif hohoanifmondafühif moaruwai hohoanifmo ra hiniñgindo mbunda aboedif hohoanifmomayo ra ndowandifif süngunda ngafif.

20 Awi se himboriyafif! Ro yipurif-kimif nimböambo pirakö-pirakö-arifhandif. Nga asu nindou düdi ai ro pirakö-pirakö-arifhandif ra himboriyuhü wambo yipurif sübüdarifhendirif ana, ro ahandif worambe keboehe aifdibö sesif dagadifhanif asu aif-ambo ro-dibö nifmandü dedümbüf.

21 Ro yifiariya titaboarif-mafoareandif nindouya heheamboanahif asu hapondanif ro wandif Apendif nifmariffondif ranifwamif amarifhi. Nga nindou

düdi ai-amboanî yifiariyu titabofoarea-ndeimb-ayu ana, asu ro-dîbo yîni mbîsaha wandî adûkarî bogorîndî nîmarî-fondî ranîwamî nîmandûmbui.

²² Nindou ai hîmboambe-mbîndühî ana, awi ai hîmbo-yangîrî kümbîreand-amboane, sapo Godîndî Yifiafi Aboedî ranai Kraisiîndî nendambo hoafendürî ranahambo,' mehu.

4

Godîmbo sünambe heirûnambo hîhîfi-hîhîfiyeihî kakisao-arîhorî

¹ Ranîyahî ranî-sîmboanî hamîndî ro yafogoadinambo nahurai sünambe yipurî ranai sübüdirîhoai menjorowa hoeimarîheandî. Ranîyo asu hîmborîyahane wambo hoafi mamî horombo fufuñî nahurai hoafîmendîrî ranai hoafîyondîrühî yahoya, "Awi, se ndühî sühîfan-anîmbo ro sîhambo nîne-moatükunîyo süngunambo tüküfemboayo ranahambo hoafîndahanîni," mehondîrî.

² Nîmehûnou Godîndî Yifiafi Aboedî ranai wandî fiambefeyowohüyo asu adûkarî bogorîndî nîmarîfondî sünambe hoeirîheandanî, ranîwamî nindou mamî dîdîmbei ranai mamaru.

³ Nindou adûkarî bogorîndî nîmarîfondî ranîwamî mamaru ahandî ngusûmboarî ana yangîrasüfo asu hamburî sospa asu hamburî konirian kaki afîndîfihî semîndîmbo nîmoei nahurayowohü tükîfe manînggo. Refeyowohüyo asu foforahoeimî ranai bogorîndî nîmarîfondî ranahambo wakîyo türe haya, yangîrasüfo emerar nîmoei nahurai hîmboarambe forîhoayoweimbî manînggowa hoeimarîheandî.

⁴ Adûkarî bogorîndî nîmarîfondî ranahambo 24 adûkarî bogorîndî nîmarî fondî bîdîfîrî ranai wakîyo türe haya burîmayo. Ranîyo asu fondî ranîwamî 24 boagîrî-memo ranai kîfohî hoearî yihuruyomo houmbo gorînambo nafûmbî at kîbodîrîfoaru mburu nînoumemo.

⁵ Adûkarî bogorîndî nîmarî-fondî ranambeahîndî wabürüsü ranai bîre hînîngîreandühîyo, nîmoamonîndî hoafi ranai moanî pukûna pai kameihî kîkîmarandî. Ranîyo asu adûkarî bogorîndî fondî-mayo ranî hanğîfoanî sînarî hai 7 ranai yiyowohü burîmayo. Sînarî hai manînggomo ranana Godîndî yifiafi 7-yomo burîmayomo.

⁶ Asu asükaiyo fondî hanğîfoanî ra mamî moatükunî sîrîwara sürühoeyoweimbî grasînambo nahurai nafîyoweimbî menjoro.

Adûkarî bogorîndî nîmarî-fondî ranî-mbusûmondühî asu hîmborî-kîmî ra yangîrî nîngombü moatükunî hîmboarî hanğîfoanî asu daboadanî gabudîfoa-reandeimbî ranai nînoumayei.

⁷ Weanğurîhüdîdî yangîrî nîngombü moatükunî-mayo ranai adûkarî pusi ahandî ndürî raion nahuraiyo. Ranî-kîmînîndî yimbu noufimbî yangîrî nîngombü moatükunî ranai burmakau nahuraiyo. Nğorü ranî-kîmî ngîmî noufimbî yangîrî nîngombü moatükunî-mayo ranai ahandî ngusûmboarî ra nindou nahuraiyo. Asu bîdîfîranî yimbuyimbu noufimbî yangîrî nîngombü moatükunî-mayo ranai meso botîrîhoai ho-randeimbî nahuraiyo.

⁸ Yimbuyimbu yangîrî nîngombü moatükunî mamamî ranai 6 mba-nendeimbîyei nînoumayei. Ahefihî wagabe ragu asu moanambühî ra hîmboarînambo yangîriyo gabudîfoa-reandürî haya mamarei. Asu ai nîmbî-nîmbîsi ra moai heirü kîkîrühümündî, ngga heirü hoafi-na kümerei. Ai rarîhi heirüyeihî seiya:

“Adükari God Moani Adükari hondü,
 Ai Sürühoeimbi hondü, Sürühoeimbi hondü, Sürühoeimbi hond-ani.
 Ai horombo manüngu, haponda anüngu asu sünguna nîngomboayu,”
 sei heirüyeihî kakisaorîhorî marîhündî.

⁹ Yimbuyimbu yangirî nîngombü moatükunî ai nindou koadürümbo-
 koadürümbo yangirî nînguweimbi bogorîndî nîmarîfondî-wamî mamaru
 ahambo heirünambo kakisaorîhorî arîhündî.

¹⁰ Ai refembo hohoanîmo-yomondühî ana, sapo bogorî nindou 24-memo
 ranai nindou ai adükari bogorîndî nîmarîfondî wamî mamaru ranahandî
 hangîfoanî yirîyimbu pusîrundühî pîyomo mamarîmo. Ai heirünambo
 koadürümbo-koadürümbo nîngumbü-mayu ranahambo kakisaomarurî.
 Ranîyomo nîmarîfondî ranî hangîfoanî ahamundî adükari bogorîndî at
 ra pirîndowohü yaru heirüyomondühîya,

¹¹ “Yîhoefî Adükari asu God!

Awi seana ndürî adükarümbî asu ngînîndî moatükunî semîndîmbo ra
 adükari hamîndî hond-anafî.

Se-randî munguambo moatükunî engoro ra sîhafî hohoanîmo süngu
 nafîmarandî,”
 mehomo.

5

*Godîndî hoafî nîmîharîfihî ngamondîfeimbi asu sipsip nîmorîndî hoaf-
 ane*

¹ Ranîyo asu adükari bogorîndî nîmarî-fondî ranîwamî nindou mamaru
 ranahandî warîhondü waranî ro hoeirîheandanî pepa hoandarî mamî
 nîmîharîfihî ngamondîfeimbi ahandî ndürî skorî ai mengoro. Asu pepa-
 mayo ranîfihî yîboboanî sürü papîyoweimbi mayowa, asu ranahambo
 nîmî horî nahurai 7-nambo hîmondîyîmîndî masîhefeyo.

² Asu ro hoeirîhenda sünambeahîndî nendî ngînîndî hondü ranai
 hoafîyuhü yahuya, “Nindou düdi aboedî mbumundî ndorîhoeimb-
 aiyu ai pepa nîmîharîfihî ngamondîfeimbi-mayo ranahambo nîmî horî
 ranînambo hîmondîmemîndo ra kîkînde fufudîgai haya pepa ra ngurîma-
 ndeanda?” mehu.

³ Nga asu nindou sünambeahîndîyu, hîfinîndîyu, hîfambeahîndî
 ragupoedîyu mamî ai-amboanî ngîrî pepa-mayo ranahambo ngurînde
 hoeinde asu ragu wagabe hîmbondu, nga wanî.

⁴ Pepa nîmîharîfihî ngamondîfeimbi-mayo ranahambo ngurî-ngurife
 asu wagabe ragu samongorî-foefembo-mayo nindou mamî ai nîngokoate-
 mayuwa hoefekoate-mayefî. Ranîmboanahî ro moanî afîndîmbo
 aranîmboaho ngusümboarî hîmboarî-mayahî.

⁵ Ranîyu asu nindou boagîrî-mayu ranai wambo hoafîyundîrühî yahuya,
 “E! Se aranîndamboyafî! Se hîmboyafî! Raion Suda sîrambeahîndî
 sei-arîhündî sapo Defitîndî amoa adükari-mayu ranai awi yîfiarîyu
 tîtabofoare-randeimb-ani. Ranîmboane asu ai-anîmbo nîmî horînambo
 hîmondîmemîndo 7 ra kîkînde haya pepa nîmîharîfihî ngamondîfeimbi-
 mayo ra ngurî-ngurîndeambui,” mehu.

Son ai Sipsip Nîmorî hoeimarî

6 Asu ro hoeiriheandanı Adükarı bogorındı nımarıfondı-mayo ranı mbusümondühi Sipsip Nımorı ra manıngu. Ranıyo asu ahambo yimbuyimbu yangrı nıngoweimbi moatükunı-mayei ranıyo asu boagrı nındo-memo ranai Sipsip Nımorı ranahambo wakıyomo türu houmbo manıngomo. Refeyowohüyo asu Sipsip Nımorı ranai hıfokoefe sıhefembo hımboyohaya megoro. Sipsip Nımorı ranai 7 daburüdümbıyo asu 7 hıamboarümbıyo. Asu ai ra Godındı 7-yıfiافی-yei sapo muıguambo hıfına koamarıhendüra makosei.

7 Sipsip Nımorı ranai ho adükarı bogorındı nımarıfondı-wanı nındo mamarı ranahandı warıhondü waranıpoedı sapo pepa nımarıharıfıhi ıngamondıfe masıhefeyo ra kosımaramındo.

8 Sipsip Nımorı ranai ramareandamboyo asu sapo yimbuyimbu yangrı nıngoweimbi moatükunı-mayei ranıyei asu 24 boagrı-memo ranai muıguambo ahandı hangıfoanı yırıyimbu pusırıhi mamarei. Muıguambo mamanı boagrı-memo ranai fandıyo-rambo moatükunı hap ra fufurüdümo asu gorınambo nafıyoweimbi dis warambemarüdümo ranambe fıııarümbı moatükunı foafusımbüyo. Ranana Godındı yangrı nındou-yei dıdıbafıfe ranıyo.

9 Asu ai yaru heırü sımborı heırüyomondühi yahomoya,

“Seana nındou moanı aboedı hamınd-anafı.

Pepa nımarıharıfıhi ıngamondıfeımbı semındı hefe
asü nımarı horınambo hımondıyımındı masıhefeyo
ra kıkıfe ıngurı-ıngurıfembohünda se ıngınıdayafı!

Nımboe sapo sıhambo hıfokoama-rıhınına yıfımayafı,
ranımbohünda asu sıhafı horı ranambo muıguambo sırı,
muıgambo hoafımbü, muıguambo hıfıhünda
asü muıguambo fı ra

Godımbı-hünda hıhıro masowandıfı-ndüri.

10 Asu se aheimbo Godımbı sesı sırambohünda nındou adükarı bogorımbı-rowandırhı hınıngıma-rowandırhı ahandı ratüpurı ratüpurıyo-rambohünda.

Asu aiana muıgua hıfı hıbadıhümbıyei,”
yahomo heırümayomo.

11 Ranıyo asükaiya hımboyahane sünambeahındı nendı afındı tapııyoanı tausenıyo mırıonıyo-randeımbı-yomondı yafambe hımborımayahı. Asu ai sapo Adükarı bogorındı nımarıfondı ranahambo, yimbuyimbu yangrı nıngoweimbi moatükunı-mayo, asu boagrı nındou-memo ranaheimbo muıguambo wakıyomo türu houmbo manıngomo.

12 Ranıyomo asu ai puküna heırüyomondühi yahomoya,

“Sapo Sipsip Nımorı hıfokoamefııyo ranai ana nındou aboedı hamınd-anı.
Asu ai hıfandımbı ıngınındı,
muıguambo aboedı moatükunı,
aboedı fıfırıfe,
ıngınındı ra mbısemüdu-amboane.

Asu muıguambo nındou ranahambo
ndürümbı adükarı-anı mbısei-wamboane,
ahambo hıhıfı-hıhıfımbırı-horımbıane,
asü ahambo hıhıfımbırı-horımbıane,”
yahomo houmbo heırümayomo.

¹³ Raníyo hímboríyahane, muṅguambo moatükuni sünambe engoro, hífi ndaníhü engoro, hífambe ragu hoarehí engoro, asu muṅguambo moatükuni siríwara-ambe engoro ranai raríhi heirüyeihí seiya,

“Nindou sápo ahandí adúkarí bogoríndí nímariífondí-wamí amaru asu Sipsip Nímorí amboaní ranahafanímbo muṅguambo ai híhífímbírhü-píramboane adúkarí ndüreib-anafaní mbíseyei-amboane ahafanímbo híhífí-híhífímbeyei-amboane asu ai ṅgíníndí mbí sowandí fand-amboane,”

masei.

¹⁴ Asu yimbuyimbu yangírí níṅgoweimbi moatükuní ai raríhi símborí hoafíyeihí seiya, ‘Aníhond-anesí,’ masei. Raníyomo asu nindou boagírí-memo ranai yiríyimbu pusíru nímariímombo heirúnambo ahafanímbo kakísaorupírúhí aboed-anafaní mehómopírí.

6

Sipsip Nímorí ai ními horí ra kíboakímaríhendi

¹ Asu ro hoeríheandane, Sipsip Nímorí ranai sápo ními horí masíhefeyo 7 ranahandambo mamí kíboakímareandí. Asu ro hímboríyahane, sápo yangírí níṅgoweimbi moatükuní yimbuyimbu-mayei ranahandambo mamí ai pukúna nímoamondíhoafí nou yare wambo hoafíyowohü yahoya, “Se sühüfí!” meho.

² Raníyahí asu hímboríyahane hos kífohí ranahambo hoeimaríheandí! Nindou hos semündü hu-randeimbi ranai yifíahondí semündü-haya mamaru ranahambo adúkarí bogoríndí at masagado. Ai yifíariíyú títaboarífoare-randeimb-ani asu ai yifíariíyo títaboarífoefembohúnda asúkaí híhírífí mahu.

³ Raníyu asu Sipsip Nímorí ai yimbu noufimbí ními horí ra kíboakímareandí. Asu ro hímboríyahane, yimbu noufimbí yangírí níṅgoweimbi moatükuní ranai hoafíyowohü yahoya, “Se sühüfí!” meho.

⁴ Raníyo asu hos hamburí ranai tüküfe masíno. God ai hos semündü hu-randeimbi níndou-mayu ranahambo ṅgíníndí masagado. ṅgíníndí ra aboedí níṅgombo hohóanímo raguanambófhí asu yifíarií hohóanímo síhefeyoaní yifíariíyowohü símborí hífokóefírü-mbohúnda ṅgíníndí-ane. Ahambo amí-yomondí písao adúkarí masagado.

⁵ Raníyu asu Sipsip Nímorí ai ṅgímí noufimbí ními horí ra kíboakímareandí. Asu ro hímboríyahane, ṅgímí noufimbí yangírí níṅgoweimbi moatükuní-mayo ranai hoafíyowohü yahoya, “Se sühüfí!” meho. Raníyo asu ro hímboríyahane, nímbandí hos ranai maníṅgo. Hos semündü hu-randeimbi ranai nímborí símonṅorí-ferambo waramberamündü haya maníṅgu.

⁶ Asu ro hímboríyahane, yangírí níṅgoweimbi moatükuní yimbuyimbu mamarei aheí mbúsumo hoafí mamí rahurai yare hoafíyowohü yahoya, “Sesí mbonímbo-marundúmo. Mamí kírogram wít ra ten kínafíhí yíbobondowandí. Asu bari ṅgímí kírogram ra ten kínafíhí

yibobondowandi.* Nğa asu se mandife wer-ane asu wain ranana moaruwaimbo-ndowamboyafi,” meho.

7 Raniyu asu Sipsip Nimori ranai yimbuyimbu noufimbî nîmî horî ra kîboakîmareandi. Ro himboriyahane, yimbuyimbu noufimbî yangîrî nîngoweimbî moatükunî ranai hoafiyohü yahoya, “Se sühöfi!” meho.

8 Raniyo asu himboyahane, anüsü futreandeimbî hos ra manîngo. Nindou hos semündü hu-randeimbî ranîwamî mamaru ahandî ndürî ranana Yifeimb-ane. Asu Yifiafi Ngoafi ahandî süngu maho. Nindou hîfîhü anîmboei ranaheimbo yimbuyimbu-mbore yibobomareandi. Mamî bidîfirî ranaheimbo yifiarî, wembo, argünü asu nîmambeahîndî nîhîhondî moaruwai ranambo hîfokoeffe-ndürîmböhündambo God ai ahafanîmbo ngînîndî masagapîrî.

9 Sipsip Nîmori-mayu ranai hondahüfimbî nîmî horî kîboakîmareandi. Ranîyahî asu ro hoeirîheandane, nîhîhondî hîfokoeffe mandîfembo fondîmayo ranî-hoarehî yifiafi yangîrî anîboadei ra hoemarîheandi. Sapo nindou ra Godîndî hoafi wataporîmborîhü asu anîhondümbö ahandî hoafi ranahambo hoafîyei marîhündî ranîmbohünda hîfokoa-marîhindürîyei yifiafi ranîyei.

10 Raniyei asu ai puküna rarîhi hoafîyeihî seiya, “Moanî adükarî hamîndî bogorî, sürîhoeimbîyafi hawa asu anîhond-anafi! Ro nüngunîmbîmbo hîbadîma-ndîhundî se nindou hîfîhü amarei ranaheimbo yibobondowandürühi tîngîrîfo madabadürî sapo yîhoefîmbo hîfokoamarîhimunî ranambohündambo?” sei düdumehîndî.

11 Raniyo asu mamamî aheimbo hoandarî hoearî kifohî yimbüründürühi awi akîdou gedühî safî nîmandei yahomo houmbo hoafiyomondühî yahomoya, “Asu süngunambo-anîmbo sîhei mamî ratüpurîyei-rîhündeimbi nindou-anei asu wandafi-mamî ranaheimbo hîfokoa-mbürühîndür-amboane, sapo sîheimbo hîfokoa-marîhindürî nou,” mehomo.

12 Raniyu asu Sipsip Nîmori-mayu ranai nîmî horî 6 ra kîboakîmareandi. Raniyo asu ro himboyahane, adükarî hîfîhe ranai tüküfeyowöhüyo, hüfîhamîndî ranai nîmbokoanî nahurai nîmbîranî-mareandi. Asu amoamo ranai moanî munğunambo horî nahurai hamburîmayu.

13 Raniyo asu mupui ranai hîfînî firîbadîyîfoai pütapîmayo sapo hanğîrî werînambo nahurai fimbomoranda hîfokoakoayo nou.

14 Asu sünü ranai awarîhoaihüyo sapo nîmîharîfîhî nînî moatükunî ngamondefeyo nou. Asu munğambo hîfî wafu asu airan ranî-poanîmbo ranai nîmarîfondîhîndî ranîhündambo firîboadîhoai haya ho marandi.

15 Raniyo asu hîfînîndî bogorî nindou, gafman hîfandî-rundeimbî ami-yomondî bogorî, napo afîndeimbî, ngînîndî hîfandî-rundeimbî, moanî ratüpurîyei-rîhündeimbi, kakî semîndîmbohünda ratüpurîyei-rîhündeimbi nindou munğambo ranai nîmoei ambeambe asu honğu hoarehî dibonapîmehîndî.

16 Raniyei asu ai hîfî wafu, nîmoei yîtîfo ranaheimbo rarîhi hoafîyeihî seiya, “Yîhoefî wamî se pîyei gabudîhimunan-anîmbo asu nindou sapo ahandî nîmarîfondîwamî amaru ranai hoeifekoate-yumunühî asu Sipsip Nîmori ranai ngînîndî-yomunîkoate-mbiyumun-amboane.

* 6:6: Kakî ra ranî sesî pemîmbohünda adükarî hamînd-ane. Adükarî yifiarîmbo sîmboanî nindou ai sesî sîmogodühî rahurai kakî ranîfîhî pemîyei arîhündî.

17 Ahafandi ṅgɪnɪndiyowohü nindou dɪdɪyei ai moaruwai hohoanɪmomaye ranaheimbo tɪṅɪrɪfo saimbo si ra ndeara tüküfemboanesɪ, ṅga asu nindou dɪdai ranahambo moan-ane mambüsa?" masei.

7

God ai Israerihündi 144,000 nindou ranaheimbo sürü pamareandüri

1 Muṅguambo ranɪ-moatükunɪ ranai refehayambo-yoane, asu ro hoeirɪheandane, sünambeahɪndɪ nendɪ yimbuyimbu ranai hɪfɪ muṅguambo yimbuyimbu ranɪ hɪmboranɪ-kɪmɪ waranɪründümo manɪṅgomo. Ranɪyomo asu yimbuyimbu werɪ ra kikɪhɪründümo warambe manɪṅgomo. Rananɪmbo asu werɪ ranai ṅgɪrɪ mamɪ ai-amboanɪ hɪfɪ ranɪh-ane, sɪrɪwara ambe-ane, hoe-ane asu nɪmɪ ranɪwam-ane ra ṅgɪrɪ werɪndo yahomo houmbo.

2-3 Ranɪyahɪ asu ro hoeirɪhinane, sünambeahɪndɪ nendɪ mamɪ ranai hɪfɪhamɪndɪ süfuanɪpoedɪ God yangɪrɪ nūṅgumbündɪ-mayo sürü pare-randeimbɪ semündü haya masüfu. Asu ranɪyu sünambeahɪndɪ nendɪ yimbuyimbu-memo sapo God ṅgɪnɪndɪ masagapura hɪfɪ asu sɪrɪwara moaruwai-mbofembo-memo ranahamumbo puküna mɪṅgɪyu hoafɪyuhü yahuya, "Awi se hɪfɪ, sɪrɪwara, asu nɪmɪ napo ranahambo nɪmai yowanɪ moaruwaimbo-fepoanɪ. ṅga yɪhoeɪ Godɪndɪ ratüpurɪyei-rɪhündeimbi ranaheimbo aheɪ gɪrɪbodɪ hamɪndɪwamɪ sürü pare-randeimbɪnambo pandɪhundan-anɪmbo, se ranɪ moatükunɪ moaruwaimbo-ndundɪ," mehu.

4 Nindou ranaheifihɪ sürü apaiaro ra hɪmboyahane, 144,000-mayo. Nindou ranai ana 12 mamɪsɪrɪ Israerihündɪ-yei asu ai mamamɪ mamɪsɪrɪ ranambeahɪndɪ 12,000-yei.

5 Sudandɪ sɪrambeahɪndɪ 12,000,

Rubenɪndɪ 12,000,

Gadɪndɪ 12,000,

6 Asandɪ 12,000,

Naptarindɪ 12,000,

Manasendɪ 12,000,

7 Simionɪndɪ 12,000,

Rifaɪndɪ 12,000,

Isakarɪndɪ 12,000,

8 Seburunɪndɪ 12,000,

Sosepɪndɪ 12,000

asu Bensaminɪndɪ 12,000.

Ranɪ nindou ranaheimboyo God ai wand-anei yahu sürü pamareandɪ.

Nindou Afɪndɪ ai Godɪmbo hohoanɪmoyeihɪ aboed-ani sei arɪhündɪ

9 Ranɪ-moatükunɪ ranai refehayambo-yoane, asu asükaiya hoeirɪheandane, nindou afɪndɪ hamɪndɪ ranai manɪmboei asu ranaheimbo ṅgɪrɪ mamai amboa tapuɪndürɪ. Nindou ranai ana muṅguambo hɪfɪhündɪ, muṅguambo sɪrɪ, muṅguambo fi-hoearɪ, asu muṅguambo hoafɪmbɪ-yei manɪmboei. Ai Godɪndɪ nɪmarɪfondɪ Sipsip Nɪmori-mayu ranahandɪ hangɪfoanɪ-yei kɪfohɪ hoearɪ yihuruyei mburɪhü asu hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪyehi mbeyemü waramberɪhümündɪ hehi burɪmayei.

10 Ai puküna hoafɪyehiɪ seiya,

"Yɪhoeɪ God ai adükari bogorɪndɪ nɪmari-fondɪwamɪ amaru

asu Sipsip Nɪmori-dɪbo yɪhoeɪmbo aboedambo-rɪneamunɪ arɪnandɪ,"

masei.

¹¹ Sünambeahíndi nendi munguambo ai bogorí nindou-yomo asu yangírí nongoweimbí moatükuní yimbuyimbu-mayei raníyei ai Godíndí nímari-fondí ranahambo wakíríhi hehi burímayei. Raníyei asu ai Godíndí nímari-fondí raní hangífoani pütápíyei amoyareimbo Godímbo hohooanímoríhoruhí aboed-ani masahúndo.

¹² Ai seiya,

“Aníhond-ane!

Yíhoefí God ranahambo hoafíyefíhúya,

‘Ai hímboamupui-randeimbí,

aboedí fífíreandeimbí,

ndürí adúkarúmbí,

asu hífandímbo ngíníndeimb-ani.

Koadürúmbo koadürúmbo ahambo híhííndíhuruhí aboed-ani,
mbísefímboane,”

masei.

¹³ Raníyo asu boagírí mamí ai wambo hoafíyundírúhí yahuya, “Nindou dídíyei hoandarí hoearí kífohí ra güdímarihinda? Ai nahani-poedíyeia?” mehu.

¹⁴ Ro símborí hoafíyahíndowohú sahiya, “Ape, se fífírarowandí,” masahí.

Ai yahuya, “Nindou ranai tíñírífoyo asu asúbusi afíndí ranambeahíndí aboedambo tükümehíndí.

Ai Sipsip Nímoríndí horambe ahei hoandarí hoearí boboemari-húnda kífohímayo.

¹⁵ Ranímbo-húndamboane, ai Godíndí nímari-fondí hangífoani anímboei.

Ai ahandí worambe nímbo-nímboisi ratúpuriyei aríhúndí.

¹⁶ Ai ngírí asúkaindeí wembombondeí asu amíndaníño-mbondeí.

Hífíhamíndí ranai ngírí aheimbo tagíndandürí,

asu hífú amboa ngírí tagíndandürí.

¹⁷ Nímboe sapo sipsip nímorí adúkarí bogoríndí nímari-fondí mbusúmondühí anúngu

ai ahei hífandírandürí-randeimbí-ndümbui.

Ai aheimbo ndemündündürí ngu yangírí níngombo hoe sowahí tükúndahimboyei.

Asu God ai ahei hímboar-ambeahíndí araníhímboaho gedüherümbui,” mehu.

8

Sipsip Nímorí ai 7 noufimbí nímí horí ra kíboakímareandí

¹ Sipsip Nímorí ai 7 noufimbí nímí horí ra kíboakímareanda asu bodífoahú sünambe nímí emündü boefoaimbo nahuraimayo.

² Raníyo asu sünambeahíndí nendi 7 Godíndí hangífoani maníngomo ranai fufuní 7 ra waraní-maründúmonda hoeimariheapurí.

³ Asu sünambeahíndí nendi ngorú ranai Godímbo físiñarú aboedeimbí mandífe hasíhoni raníkímí tükúfi manúngu. Ai gor hípírí ranambe físiñarúmbí moatükuní foerúmbí warambemaramúnduwa ahambo físiñarúmbí moatükuní afíndí ra masabudo. Ai Godímbo raní-moatükuní ahandí nendi mungu ranahei dídíbafífe hoafí ra-kapeihú síhefembohúnda

masabudo. Aiana gorinambo nafeimb+ hasihon+ Godind+ n+marifondi fikim+ aninjo ran+wam+ digembui.

⁴ Ran+yo asu fisinjarumb+ moatükun+ hai tikir+marand+mayo hasiheim+ ranai Godind+ nendi+yafe didibafife ran+ bitapire haya sünambeah+ndi nendi ranahand+ warambeah+ndi Godind+ hanjifoan+ mahafo.

⁵ Ran+yu asu sünambeah+ndi nendi+mayu ranai fisinjarumb+ moatükun+ hipir+ ra semündü haya Godimbo ses+ mandife hasihon+mayo ran+wam+n+ndi hai sramünd+ foare mbura hifin+ pimareand+. Asu ran+simboan+ n+moamondi+hoaf+yohü, fu af+ndi+af+nd+yohü, wabüsüriyohü hifihemayo.

⁶ Ran+yomo asu sünambeah+ndi nendi+ 7 fufun+ waramberündümo man+ngomo ranai ndeara fufun+imbo yahomo houmbo-memo.

⁷ Sünambeah+ndi nendi+ mam+ noufimb+mayu ranai ahand+ fufun+ ra fufun+mayuwa asu hoewer+ ranai hoe ngis+ihar+ ngin+ndi n+moei nahurai pütap+yowohüyo asu hai ranai hor+ bitapire haya hifi ran+wam+ p+mayo. Ran+yo asu ranambo hifi mam+ ngim+ bidifir+, n+m+ mam+ ngim+ bidifir+ asu muŋguambo mamam+ woh+ yangir+ ra hai tikir+marand+.

⁸ Ran+yu asu yimbu noufimb+ sünambeah+ndi nendi+mayu ranai ahand+ fufun+ ra fufun+mayu. Asu mam+ moatükun+ moan+ adükar+ ham+ndi hai tikirandaimb+ n+moei wafu himboyoweimb+ ra sir+wara-ambe pifeyoan+ mahano. Ran+yo asu sir+wara mam+ ngim+ bidifir+ ranai horimbofe tüküme feyo.

⁹ Ran+yo asu yangir+ n+ngoweimb+ moatükun+ mam+ ngim+ bidifir+mayo sir+wara-ambe ranai yifisaf+yowohü asu sip mam+ ngim+ bidifir+ sir+wara-ambe hei ar+hünd+ ranai ran+moatükun+ ranambo n+mbor+ mafaoreand+.

¹⁰ Ran+yu asu ngim+ noufimb+ sünambeah+ndi nendi+ ranai ahand+ fufun+ fufun+mayu. Ran+yo mupui mam+ adükar+ ranai sinjar+ hai nahurai yiyowohü sünambeah+ndi firefoai hoe asu apoar+nd+hor+ hoe ngim+ bidifir+ ranambe p+mayo.

¹¹ Mupui ranahand+ ndür+ ranana Hühütimb+ Moatükun+yo. Hoe ngim+ bidifir+ ranai hühütimbü tüküme feyowa nindou af+nd+ ranai sim+indeihünda yifimaye+ sapo ai hühütimbü wambo.

¹² Asu yimbuyimbu noufimb+ sünambeah+ndi nendi+ ranai ahand+ fufun+ fufun+mayu. Asu hüf+ham+ndi ngim+ndambo, bidifir+ amoamo ngim+ndambo, bidifir+ mupui ranaheimbo har+mendüra asu ahei si ranai ngim+ndambo bidifir+ n+mb+ranj+mareand+. Ran+yo asu ran+simboan+ ngim+ndambo bidifir+ siyo asu ngim+ndambo bidifir+ n+mb+ ra si ak+dou ambo tüküfe koate-mayo.

¹³ Ran+yo asu ro himborayahane ndus+kor+ n+moamo youyu wak+mareand+ ai puküna hoaf+yuhü yahuya, “Hipoan+imboembou-anei, hipoan+imboembou-anei, hipoan+imboembou-anei, nindou hifin+ an+imboei se! Sünambeah+ndi nendi+ ngim+ ranai ahamund+ fufun+ ranambo fufun+nd+mondan+, moaruwaimbofe moatükun+ af+nd+ tükünd+ femboe,” mehu.

9

Hondahüfimb+ noufimb+ sünambeah+ndi nendi+ ai fufun+mayu

¹ Hondahüfimb+ noufimb+ sünambeah+ndi nendi+mayu ranai fufun+mayuwa mupui ranai sünambeah+ndi hifina firefoai p+mayowa

hoeimar+heandî. Raniyo asu ahambo hifambe akimî kaikoate raguhondü hanümbîmayo ranahandî yipurî sübüdrî+hefembo ki masemündü.

² Mupui ranai ki ranambo hifambe-mayo ranahandî yipurî ra sübüdi-marîhendamboyo, asu hasiheimî afîndî tüküme Feyo hai adükarî hifambe horombo nahurai. Hasîheimî tüküme Feyo ranînambo hüfîhamîndî asu sünü ranahambo gabudî-mafoareanda nîmbî mamaro.

³ Raniyo asu wohî-yîtihi ranai hasîheimî ra hîni+ngîrihi hehi hîfîni pütapîmayei. Asu ai hîfîni+ndî ngîni+ndî aheimbo masagadüra arühüpoahündî nahurai nindoumbo kiarîmbohünda tüküme hindî.

⁴ “Se wohî, nîmî asu amurî moatükunî yangîrî hîfîni burayo ranahambo ana moaruwaimbo-ndîhimboyei. Nga moanî sapo nindou daboe ahei girîbodi hamîndî-wamî God ai wand-anei yahombo moatükunî pefekoate-mayei ranaheimbo-anîmbo moaruwaimbo-ndîhindürî,” meho.

⁵ Wohî-yîtihi ana nindou ranaheimbo hîfokoe-fe-ndürîmbo hoafî ra moai yangoro, nga moanî aheimbo hondahüfîmbî amoamo anîmbo afîndî hamîndî asübusî ndahündürî yaho hoafîmayondürî. Nga afîndî hamîndî asübusümbî ana sapo arühüpoahündî kiaroanî asübusayo nou-anîmbo rambîfeyowamboane.

⁶ Hondahüfîmbî amoamo ranambe nindou ranai yîfîmbo yîfirîndei-mboyeisî, nga asu ai ngîri yîfîndei. Ai yîfîmbo hohoanîmo-ndeimboyeisî, nga asu yîfî ranai aheimbo gübüsüboadearümboe.

⁷ Wohî-yîtihi ranai ana, sapo hos yîfiarîmbo hombo sei hehimbo rawehindî nou-mayei. Ahei mbîroambe ana sapo adükarî bogorîndî at gorînambo nafümbî nahurai-ane amarondürî. Ranane asu ahei ngüsümboarî ranana nindou-yafe nahurai-ane.

⁸ Ahei mbîri+nanî ranana nîmorehî-yei mbîri+nanî nahurai hoandarîyo hayamboane asu yahafî ana adükarî pusi raion ahandî yahafî nahurai-anendürî.

⁹ Ahei mîsîndî ranana ainî-nambo nafümbî nîmînehoarî nahurai-anendürî gabudîfoa-reamboayo. Asu fihoafî ahei mbanendînambo ranana sapo nîmarîfondî hosîfîhî nafîyo kifeyoanî kife hüramîndî haya yîfiarîmbo füsühoasümbî ahei yahurai-ane.

¹⁰ Wohî-yîtihi ndînîndînambo kiarei arîhündî ranana sapo arühüpoahündî nahurai-anei. Asu ahei ndînîndî ranînambo nindoumbo hondahüfîmbî amoamo asübusî sehi arîhündî.

¹¹ Rani-moatükunî aheimbo ana sünambeahîndî nendî bogorîmbofi hayamboani hîfandarandürî. Sünambeahîndî nendî ranai ana sapo hîfambe akîmî kaikoate ragu hamîndî hanîweimbî ranahambo hîfandandeimbî nindou-ani. Ahandî ndürî Hibru-yafe hoafînambo ana Abadon-ani. Asu Grik-yafe hoafînambo ana Aporion-ani. Hoafî ahandî nîmîndî ra moaruwaimbore-randeimb-ani.

¹² Weangurühîdîdî tîngîrîfo afîndî ranai ana ndeara mungumayo. Nga asu sünguna awi yimbu afîndî tîngîrîfo amboanî tükündafîne-amboyafe.

¹³ Sünambeahîndî nendî 6 noufîmbî-mayu ranai fufuñî-mayuwamboyo, asu gorînambo nafümbî sesî mandîfe hasîhonî yimbuyimbu daburüdümbî Godîndî hanjîfoanî manîmboei ranambeahîndî hoafî ranai tüküme Feyowa hîmborîmayahi.

¹⁴ Sünambeahîndî nendî 6 noufîmbî fufuñeimbü-mayu ranahambo hoafî ranai yare hoafîyondowohü yahoya, “Sünambeahîndî nendî yimbuyimbu

adükari hoe ahandi ndüri Yufretis kîmî karabusiyafu anîngomo ranahamumbo koandihawapura mbîhomond-amboane," mehondo.

¹⁵ Ranîyo asu sünambeahîndî nendî yimbuyimbu-memo ranahamumbo karabus-ambeahîndî aboeda koamarîhoupura mahomo. Ai ndeara hapondanî, ndanî si, ndanî amoamo, ndanî hîmbanîfihî nindou ngîmîndambo bîdîfîrî ranahaimbo hîfokoe-fe-ndürîmböhünda nafîrîndümo houmbo hîfandu manîngomo.

¹⁶ Ami ai hos ranîwamî nindou-memo ranana tapuiyoanî yimbu handret mirion-ane (200,000,000) mehomonnda ro hîmborîmayahî.

¹⁷ Ranîyahî asu ro yafogoadînambo nahurai hos ranîyei asu nindou hos sowandümo homo-rundeimbî ra hoeimarîheandî. Ahamundî nîmînehoarî mîsîndîhü magüdündî ra hai imami nahurai hamburî-mayo, nîmbandî asüdabo, asu anîsühi safî nahurai mapaiaro. Hosî-yei mbîro ranana adükari pusi raionîndî mbîro nahuraiyo. Ranîyo asu ahei yahamonîndî hai, hasîheimî, asu nîmoei sarfa imamiayo nahurai ranai tüküfe haya maho hoango.

¹⁸ Ranîyo asu ngîmî moatükunî hai, hasîheimî, asu nîmoei sarfa imamiayo nahurai hosî-yei yahamo tüküme feyo ranambo nîmorehî nindowenihî ngîmîndambo bîdîfîrî-mayo ra moaruwaimbo-mareandüri.

¹⁹ Hos ranahei ngînîndî referambo moatükunî ranana ahei yahamo asu sendanî ane amarondürî. Ahei sendî ranana amoasîrî mbîro nahuraiyondürî hayamboane asu ranînambo nindou moaruwaimbo-rîhindürî arihündî.

²⁰ Nîmorehî nindowenihî bîdîfîrî moaruwai hamîndî moatükunî ranambo hîfokoe fendüra yîfîkoate-mayeî ai awî moai ahei hohoanîmo ngorü-süngurîhindî. Asu moai tîkai god sîsamî ahei warîna nafîmarîhündî ranahambo daboadanambo-rîhindî. Asu ai moai moaruwai nendî hîfî ndanîhünda ranahaimbo ngusüfo pefe hohoanîmo ra hînîngîrîhindî. Asu tîkai sîsamî god aheihoarî gor, sirfa, bras, nîmoei, nîmî bîdîfîrî ranînambo nafîmarîhünda hîmboarîyo, hoafî hîmborîyo, asu hoahoango-rakoate-mayeî ranahambo amboa ai moai ngusüfo pefîhümbö hohoanîmo ra hînîngîrîhindî.

²¹ Asu nindou ranî-mayeî ranai sapo ai nindou hîfokoarîhi, tîbagîrîhi, nîmorehî sîsîhîmo, nindowenihî bîrabîrîyei asu hümbühünîyei marîhündî ranahambo amboanî ai moai hînîngîrîhindühî aboedî hohoanîmo süngurîhindî, nga wanî.

10

Sünambeahîndî nendî mamî ai Sonîmbo buk masagadowa masesu

¹ Ranîyahî asu ro hoeirîhinane, sünambeahîndî nendî ngînîndî mamî ranai sünambe tüküfi haya makusu. Ai mburüngainambo gabudîfoarerî haya asu ahandî mbîro wafusîfoahü forahoeimî ranai wakîyo tûmarerî. Ahandî ngusümborî ana hüfîhamîndî nahuraiyo asu ahandî tîjarî yimbu ana hai nahuraiyo.

² Ai ahandî warambe buk akîdou skorî* ra, ngure waramberamündü hayamboyu. Ranîyu ahandî warîhondü tîjarî ra sîrîwara-ambe türeandî asu kadüdi tîjarî ra hîfîwamî tûmareandî.

* 10:2: Skorî ra pepa hoandarî nîmîharîfihî ngamondîfeimb-ane.

³ Asu ai puküna hamindi raion hoafayo nou hoafimayu. Ai hoafiyu hayamboyu-ane asu nimoamondi-hoafi 7-ambe ramindeimbo hoafimayu.

⁴ Nimoamondi-hoafi ranai hoafimayuwa rani-simboani ro ndeara ahei hoafi ra sürü papimbo yangirimayahi. Nga asu sunambeahindi hoafi mam ranai hoafiyohü yahoya, "Nimoamondi-hoafi 7 hoafimayo ra se weindahindo-wamboiyafi, nga dibonapi-ndowandi. Asu se bukifihi hoafi ra sürü papindamboiyafi," mehondiri.

⁵⁻⁶ Raniyu sunambeahindi nendi siriwara-ambe tñari türe asu hifihü türe maranda hoeimarhini-mayu ranai sunambe ahandi warihondü warinimoamore mbura God koadürümbo-koadürümbo anüngu ahandi ndürinambo anihondümbo hoafimayu. Ai sünü, hifi, siriwara asu munju moatükuni ranambe engoro ra nafimarandi. Sunambeahindi nendi ai hoafiyuhü yahuya, "Ndeara God ai munju-moatükuni moendifemboayu si ra munjumbo yahomboane, nga asu ngiri ai gedühi hibada ngu.

⁷ Nga asu 7 noufimbisunambeahindi nendi-mayu ranai ahandi fufunji fufunjuandan-animbo, asu God ai ahandi hohoanimoju dibo masihendi ra moendi-ndeambui. Rani-moatükuni ranahamboyu ai ahandi ratüpuriyomo-rundeimbi asu hoafi hoafiyimo-rundeimbi-memo ranahambo wataporimbo-marapuri," mehu.

⁸ Sunambeahindi hoafi ro horombo hoafimayowa himborimarimamindih ranai asukaiyo hoafiyondirühi yahoya, "Se ngafi buk akidou skror sunambeahindi nendi tñari siriwara-ambe türe asu hifihü türe haya anüngu ranahandi wariwami boare anango ra ndowandifi," meho.

⁹ Raniyah asu ro sunambeahindi nendi-mayu ranahambo sowana ha buk akidou ra mbisenda sahehea düdumeheando. Raniyu asu simboriwambo hoafiyundirühi yahuya, "Se buk akidou ra ndowandifi mbunda dowandifi. Rani-moatükuni ra sihafibodoambe didihamindimboe. nga asu sihafiyafambehü ana efu hoe nahurai aboedi aparindimboe," mehundiri.

¹⁰ Raniyah asu ro ahandi wambeahindi buk akidou-mayo ra sahamindi hehea sahasihane, rani-moatükuni ranai efu hoe nou wandi yafambehü aboedi aparimayo. Nga asu sahasi hiniñgirihe heheamboyahane asu wandi bodoambe didihamimayo.

¹¹ Raniyu asu wambo yare hoafiyundirühi yahuya, "Asukaindafi se munjuambo sirihündi, hifihündi hoafi asu bogori nindou afindi ranaheimbo nini-moatükuni tükufemboayo ra wataporimbondandi," mehundiri.

11

Yimbu nindou ai hoafi bokamar+heneandi

¹ Raniyo asu wambo simongorife-rambo nimi hari nimini nahurai sendiri mbura hoafiyuhü yahuya, "Nimihari ranambo ngafi Godindi wori asu ahambo sesi mandife hasihoni ra simongori-ndowandi. Asu nindou didiyei wori ranambe amarei ranaheimbo tapuindafinduri.

² Nga asu Godindi wori ranahandambo papi weindani aningo ranana yowani se simongori-ndowamboiyafi. Ranana sapo nindou Suda-yafe ndifo ranaheimbo hiniñgimefeyo-ane. Rani nindou ranai-animbo Godindi ngoafi adukari ranahambo 42 amoambo puhindei kiki miboadi himboyei.

3 Ranan+imbo asu ro nindou koand+heheap+ra af+ndi hohoan+mo-yomombo hoeari güdüne hena wandi hoafi+yaheimb+ hoafi hoafom-bohünda kodamboyafani. Ranan+imbo ai God+ndi hoafi ra watapor+imbo-nd+namboyafani 1,260 si aho ranambe,” mehundi+ri.

4 Nindou yimbu ranai ana sapo orif n+m+ yimbu asu ram hai yimbu munguambo hifi ranahei Adükar+ anüngu ranahandi hanj+foan-ane an+mbafani.

5 Nindou yimbu ranahafan+imbo düdi ai moaruwaimbo-fep+r+imbo ehu ana, asu ahafandi yahamo-nafi hai ranai tükünd+fehü rani+moatükuni ranambo ahafan+imbo moaruwaimbofe-p+r+imbo nindou ranaheimbo hai tikir+nda-ndür+imboe.

6 Ai ng+n+ndi sowand+fan+imbo-anafani God+ndi hoafi bokar+hefembo simboan+ sünambeah+ndi hoe kos+wa kiki+hem+nd+imbo ra. Asükai ai ng+n+ndi sowand+fan+imbo-anafani hoe ra hori nahuraimbofe tüküfembo amboa. Asu hif+n+ndi nendi aheimbo moaruwai moatükuni refeyoani moaruwaimbo-fendür+imbo amboa ahafandi hohoan+mo süngu refembo asafani ra rand+neamboyan+ni.

7 God+ndi hoafi ra ndeara watapor+imbor+n+ moend+neandan-an+imbo n+mambeah+ndi n+n+hondi hifambe ak+m+ kai-koateimb+ ranambeah+ndi tüküfe arandi ranai ai-bab+d+imbo yifiar+nd+imboe. Ai ahafan+imbo ngasündeap+ri haya hifokoa-ndeap+r+imboe.

8 Asu ahafandi yifi-n+moko ranai ngoafi ranahandi bogori nafini yagod+mboyafani, sapo ahafandi Adükar+ n+m+ keimb+ kar+hendeimb+fi+hi tikoründümo pamarüwuri houmbo hifokoarüwurihi. Adükar+ ngoafi ranahambo kafeefe hoafi ranana Sodom asu Isipiyo.

9 Mungua hif+hündi nindou, mamami s+ri, mamami hoafümb+ asu mamami fi-hoeari ai ng+m+yo mbura ngorü sinambo hombo hüfün+imboyo ahafandi yifi-n+moko ra h+budund+hü-p+r+mboyeis+, nga asu ng+r+ hifi kand+hip+r+ri.

10 Hifi ndan+hündambo nindou ai h+hifi-h+hifi-ndeimboyei sapo nindou yimbu ai yif+mefandi ranahambo. Ai sesesi-ndeih+ h+hifi-h+hifi-ndeih+ asu aboed+ napo simbor+ saindeimboyei nindou yimbu God+ndi hoafi hoafi+yafan+r+nandeimb+ ai nindou ranaheimbo af+ndi ham+ndi t+j+r+ifo masab+nandür+ri ran+imbo.

11 Ng+m+yo mbura ngorü sinambo hombo hüfün+imboyo yang+r+ri n+ngombo yafui ra God ai koamafoareanda kosi ahafandi fiambemefeyowa ai bot+mef+neanda, asu nindou munguambo ai ndar+hi hoeir+hip+ra mayowa y+h+imbomaye.

12 Raniyo asu God+ndi hoafi hoafi+yafan+r+nandeimb+ ai h+imbor+yafandane, sünambeah+ndi hoafi mam+ puküna ahafan+imbo hoafi+yop+r+üh+ yahoya, “Mborai ndüh+ sühüfan+,” meho. Ahafan+imbo hifokoa-mar+hip+r+ri ai h+imboapoyeiane, asu ai mbur+ngai b+tap+r+ne hena sünambe mah+hüfani.

13 Asu rani-simboan+ ham+ndi hifi+he af+ndi ranai tüküfehüyo, adükar+ ngoafi ranahandambo mam+ b+d+fir+ b+refoai pütapiyowohü asu 9 b+d+fir+ri n+ngohüyo 7,000 n+moreh+ nindowenih+ ra hifokoako-mafoareandür+ri. Nindou bod+mond+ yang+r+ri man+boadei ai y+h+imboyeih+ God sünambe amaru ranahambo adükar-ani masei.

14 Yimbu noufimbî tîŋîrîfo ranana ndeara muŋguyomboane, ŋga se hîmborîyei ŋgîmî noufimbî tîŋîrîfo ranai ndeara akîmî tüküfembo yahomboane.

Sünambeahîndî nendî 7 noufimbî ai fufuŋîmayu

15 Ranîyo asu sünambeahîndî nendî 7 noufimbî ai fufuŋîmayu. Ranîyo asu sünambeahî nindou afîndî hoafi ranai puküna hoafiyeihî seiya, “Ŋgînîndî semîndî hefe muŋgua hîfi ra hîfandîmbo ana

sîhefi Adükari

asu nindou sîhefîmbo aboedambofe-munîmbo kamafoariri Kraisa ahafand-ane,

asu ai-anîmbo koadürümbo-koadürümbo hîbadambui,” masei

16 Ranîyomo Godîndî haŋgîfoani 24 boagîri nindou ahamundî nîmarîfondîwamî mamarîmo ranai hîfîni yiri-yimbu pusîru mbîro pütapîyomo mburu Godîmbo aboed-ani mehomo. Ai hoafi yomondühî yahomoya,

17 “Adükari, se God muŋguambo ŋgînîndeimb-anafi.

Seana haponda anîmbafi,
horombo manîmbafi!

Sîhafi ŋgînîndî ra sowandîfi hawa

asu muŋguambo hîfi piyafi hawa hîfandara hafi
ranahambo sîhambo ro hîhîfarîhunîni.

18 Hîfi ndanîhünda nindou ai ŋgînîndîmayei

sapo sîhafi ŋgînîndîmbo si ra tükümeŋyowa,

asu yiŋyeimbî nindou aheimbo yîbobo-fendürîmbo si ranambo
tükümeŋyowa.

Sîhafi ratüpurîyomo-rundeimbî,

sîhafi hoafi hoafi yomo-rundeimbî asu

sîhafi muŋguambo nindou akîdouyo adükariyo sapo sîhambo
yîhîmboarîhünîni

ranaheimbo aboedî moatükunî saimbo si ra tüküfemboane.

Ŋga asu nindou dîdîyei hîfi moaruwaimbo-marîhindî

ranaheimbo moaruwaimbo-fendürîmbo si ranî amboa ndeara
tüküfemboane,”

mehomo.

19 Sünambeahî Godîndî worî ranahandî yipurî ra sübüdîhoehü asu ahandî nendîmbo hoafi fîramündü masîhendî bokis ra weindahîmayowa hoimarîhindî. Ranîyo wabürüsîyo wakîreandühî asu fuyowohüyo nîmoamonîndî hoafi ai pai kapeihü kîkîrandühîyo asu hîfihe tüküfehü kîfohi nîmoei nahurai pütapîmayo.

12

Son ai nîmorehî asu amoasîri adükari hoeimareapîri

1 Ranîyo asu sünambe moanî ranî-poanîmbo moatükunî ranai tükümeŋyowa. Ranî-moatükunî ranana nîmorehî mamî ranaiyo. Ai hüfîhamîndî hoearîmbore güde hayamboyo asu amoamo ahandî yirüfoendî hoarehî pare mbura, 12 mupui atîmbore ahandî mbîroambe kîkîfoare hayamboyo tüküfe manîŋgo.

² Nimorehi ranai ranümbiyo hayamboyo asu nïmori wakemïndïmbo asübusi ranai ahambo tükümefe ndowa asübusimbo hoafi karihoaimarandi.

³ Ramefeyowamboyo asu moani rani-poanïmbo moatükuni ngorü ranai sünambe tükümefeyo. Rani-moatükuni ramefeyo ranana moani adükari hamïndi amoasiri hamburiyu 7 mbïroweimbï, asu 10 daburüdümbiyo haya ahandi mbïro mamani raniwami at 7 kibodirifoare hayamboyo tüküfi manüngu.

⁴ Ahandi sendi ranambo ngimï bïdïfiri mupui kifihüramündi huhüyu asu sünambeahïndi hifina firïbadï-mafoareandi. Raniyu asu amoasiri ranai nïmorehi-mayo ranahandi fikimï manüngu nïmori ra wakïndamïndoani mbundïhe dagadi yahuhaya.

⁵ Raniyo asu nïmorehi ranai nindowenihi nïmori wakïmarïmïndo. Nindowenihi nïmori ranai-anïmbo adükariïmbondïfi haya munguambo hifihündi nendi ranaheimbo ain nïmïhari ndemündü haya hïbadarümbui. Nïmorehi ranai nïmori ra wakïmaramïndo-amboyo asu nïmori ra kosïründümo houmbo God asu ahandi nïmari-fondi sowana mahafomo.

⁶ Raniyo asu nïmorehi ranai fefoai haya nïmï wohi furïkoate-reandühi maho. Sapo God ai ahambo 1,260 si ranambe nïngowanï hïfandïmboane yahuhaya ngoafi dïdïboadore hïnïngïmareandi ranïnambo.

⁷⁻⁸ Raniyo asu yifiari ranai sünambe pomarihoaiyo. Raniyo sünambeahïndi nendi bogori Maiker ai ahandi sünambeahïndi nendi-memo rani-babïdïmbo amoasiri afïndï-mayu rani-babïdï yifiarïmemo. Asu amoasiri ai asükaiyu ahandi nendi-babïdïmbo hïhïriyafu yifiarïmemo. Nga amoasiri adükari-mayu ranahambo yifiarambe ngasündüwuri houmbo, asu ahandi nendi-babïdïmbo sünambe gedühi nïngombo yowanï yahomo hemafoarupuri.

⁹ Raniyomo Godïndi sünambeahïndi nendi-memo ranai amoasiri afïndï-mayu ranahambo sowarïndümo hifina pimarüwuri. Amoasiri ranai ana horombodïdï hondüyu haya ahamboya, “Satan hifï ndanïhünda nïndou papi-hoafira-randeimb-ani,” masei. Ai hifinïndi nïndou munguambo tikai hoafiyu-randeimb-ani. Raniyo ahambo ahandi sünambeahïndi nendi-memo rani-babïdïmbo sünambeahïndi hifina hemafoarupuri.

¹⁰ Raniyo asu ro hïmboriyahane sünambeahi hoafi ranai puküna yare hoafiyowohü yahoya,

“Hapo-ana God ai sïhefïmbo aboedambofe-munïmbo ra ndeara tüküfemboane.

Hapo-ana nïndou God ai dïbonïyu hïnïngïmariri ranahambo bogori-ani yahu nafuiyumboani!

Sapo nïndou düdi ai Godïndi hïmboahü nüngumbo sïhefï wandafi mamï nïmbi-nïmbïsi papi-hoafïrandürï arandi ranahambo sünambeahïndi hïhairündümo masafoarüwuri.

¹¹ Sïhefï wandafi-mamï ana Sipsip Nïmorïndi horï asu ahandi hoafi anïhondümbö wataporïmborïhü marïhündi ranïnamboyei ai amoasiri-dïbo yifiariyei taborï-marïhehïndi.

Nïndou ranï-mayeï ranai ahei fimbo hohoanïmo-koate asu hoafi anïhondümbö wataporïmbo-marïhündi ranïnamboyei amoasiri-dïbo yifiariyei taborï-marïhehïndi.

Nïndou ranï-mayeï ranai yifïmbo yïhïmbokoate-mayeï.

12 Ranimbo-hündambo-animbo sünü asu sünambeahindî nend-anemo se hihifi-hihifindîmo!

Nga hifi asu siriwara se hipoanimoembou-anafe.

Satan ai ndeara ranihü kusumbo wambo asu ahambo ngusüfo asürühane.

Ai ranihü nîngombo ra gedüh+yopoani,
nga bodifo-ane ranimbo fifireamboani,”
meho.

13 Amoasiri adükari-mayu ranai ahambo hifina hemafoarüwuri ra ndare hoeireandanî mayoamboyu asu sapo nimorehî nindowenihi nîmorî wakîmarîmîndo ranahambo pare wamara hu.

14 Nga asu nimorehî ranahambo meso mbanendî nahurai masahündo. Mbanendî yimbu ranambo-animbo ai nindou nîngokoate-reandühi amoasiri adükari ranahambo dîdîmombo diboai haya ngomboe. Asu ranihü ngo nîngowan-animbo ngîmî himbanîyo haya 6 amoamo ahambo hibadîhündühî sesi ndahündomboyei.

15 Ranîyo asu nimorehî ranahamboya hohoambu ranambo semîndî mbîhowamboane yahuhaya amoasiri ahandî yahamonîndî hohoambu kamafoareandî.

16 Ai ramareandîyosî, nga asu hifi ranai nimorehî ranahambo mafarîhendî. Hifi ranai yafadü boamareanda amoasiriîndî yahamonîndî hoe tüküme Feyo ra sirîmafoareandî.

17-18 Ranîyo asu amoasiri adükari ranai yare hoeireanda mayowa nimorehî ranahambo ngînîndîmarandî. Asu ai nimorehî-mayo ranahandî ahurîhoandî-mayei, sapo nindou dîdîyei Godîndî ahînûmbî hoafi asu Sisasîndî hoafi süngurîhi-rîhündeimbi, ranaheimbo sowana ai-babîdîmbo yifîrîmbo yahuhaya mahu.

13

1 Ranîyu asu amoasiri adükari ranai siriwara gudi pimaramîndo ranîwamî manîngü

Nîmambeahîndî nînîhondî yimbu tüküme Feyo

Ranîyahî asu ro hoeirîheanda moaruwai himboyoweimbî nînîhondî mamî ranai siriwara-ambeahîndî tüküfe masîfo. Ranî-moatükunî ra 10 daburüdübüyo haya asu 7 mbîroweimbüyo. Daburüdü mamamî ra adükari bogorî nindoundî at nahurai nînoumayo. Asu ahandî mbîro mamamî ranîwamî sürü papîmayo, ranana Godîmbo tirîfoefi hoafîyo.

2 Nînîhondî tüküme Feyowa hoeimarîheandî-mayo ranai ana adükari pusi titîborandeimbî repat nahurayîyo. Ahandî tîjari ra adükari nînîhondî bea nahurayîyo. Asu yafambe ahandî ra mare raionîndî nahurayîyo. Ranahamboyo amoasiri adükari-mayu ranai ahandî-mayo ngînîndî, asu adükari bogorîndî nîmarî-fondî asu adükari bogorî moatükunî ra masagado.

3 Nînîhondî-mayo ranahandî mbîro ngorü ranana moanî pisaonambo-marundî ra yifîmbo-mbuimbîyosî, nga asu ahandî masîmei mamaro ranana dikîrîmefeyo. Muñguambo hifînîndî nindou ranai ranî-moatükunî ramefeyo ranahambo hepünahi hehi asu ahambo süngumarîhü hei.

4 Ranîyei asu muñguambo hifînîndî nindou ranai amoasiri adükari-mayu ranahambo hohoanîmo parîhindühî seiya, adükar-ani sapo aiyu nînîhondî-mayo ranahambo hifandîmbohünda ngînîndî masagado. Asu ai nînîhondî-mayo ranahambo amboanî hohoanîmo parîhindühî seiya,

“Düdi n+mambeahindí n+nihondí ndahuraiayua? Asu dídai n+nihondí ndanahambo ngu pande haya yifiarí+manda?” masei.

⁵ Raniyu asu God ai n+nihondí ranahambo yare h+n+ng+mareanda hoafi afindí-afindíyo wakireandühi Godimbo tirifoarerühí hoafi+mendo. Raniyu asu ai ahambo raní+moatükuní ra refembo 42 amoamo yangírí h+n+ng+mareandí.

⁶ Raniyo asu rani-moatükuní-mayo ranai Godimbo, ahandí n+marífondí asu ahandí nendí sünambe amarei ranaheimbo amboa tirífoefe hoafiyu marandí.

⁷ Raniyo ahambo God ai h+n+ng+mareanda ahandí nendí-babídímbo yifiarí-mayeia asu ai yifiarí ra títaboarí-mafoareandí. Asu ai muṅgua sirí, hífhündí, hoafeimbí, fi-hoearí ranaheimbo hífandíyondürí hombo, randowandí mehundo.

⁸ Rananimbo nindou muṅguambo hífi ndaníhü anímboei ranai n+mambeahindí n+nihondí-mayo ranahambo ngusüfo pandíhimboyei. God hífi sünü nafikoate-yuambe Sipsip Nnimorí hífokoamarüwuri ranahandí koadürümbo-koadürümbo yangírí n+ngombo buk ranambe ndürí papímareandí. Ranambe ahei ndürí pefekoate-mayeí ranai ana n+mambeahindí n+nihondí ranahambo ngusüfo pandíhimboyei.

⁹ Nindou dídíyei ai hímboambembayeí ana, hoafi nda hímboríndeí.

¹⁰ Nindou dídíyei sapo aheimbo mbuimündíndürí karabusi-fendürímbo-mayeí ranaheimbo mbuimündíndürí karabusífe-ndürímboane. Asu nindou düdi ai sapo pisao yihümíndí-mayo ranambo hífokoefimboani meho, ranana pisao yihümíndí ranambo hífokoefimboani. Yahurai moatükuní tükündífeyoaní ana, asu Godíndí nendí ai ahei aníhondümbofe hohoanímo ra kíkíhí+safí-ríhümündí hehi mbínímboei-amboane, meho.

¹¹ Raniyo asu ro hoerí+heandane, moaruwai hímboyoweimbí n+nihondí ngorü ai hífambeahindí tükífe masífo. Rani-moatükuní ra Sipsip Nnimoríndí daburüdü nahurai yimbu ahandí mbírowamí h+n+ngíreapírí hayamboyo, nga ai adúkarí amoasírí nahurai hoafi+mayo.

¹² Ai adúkarí hamíndí ngíníndí weangurühídídí n+nihondíndí-mayo semíndí hayamboane asu haponda ahandí fondahü ai raní-süngure arandí. Ai hífi asu nindou raníwamí anímboei ranaheimbo weangurühídídí n+nihondí masímei afíndeimbí yífímbo yangírí-mayo ranahambo ngusüfo pefembohünda hüti-hüti-marandürí.

¹³ Yimbu noufimbí n+mambeahindí n+nihondí ranai adúkarí hamíndí hepünífeimbí moatükuní ramareandí. Ai nindou muṅguambo ahei hímboahü ramareanda hai ranai sünambeahindí tükífe haya hífína makoso.

¹⁴ God ai yíní mehua nindou ranaheimbo tíkai hoafíyondürühí weangurühídídí n+nihondí ranahandí hímboahü hepünífeimbí moatükuní ramareandí. Yimbu noufimbí n+nihondí-mayo ranai nindou ranaheimbo yahoya, sapo horombo n+nihondí pisaonambo hítimaranda masímeimbü-mayo, nga ai haponda yangírí aníngo ranahandí sísamí nafíndíhü mbundíhü asu ahambo hohoanímo-mbeahündo-wamboane, meho.

¹⁵ God ai yíní mehua yimbu noufimbí ranai weangurühídídí n+nihondí sísamí ranahambo yangírí n+ngombo yafuí masagado. Rananimbo asu sísamí ranai wataporíyohümbo nindou dídíyei ahambo ngusüfo pefekoate-ayeí ranaheimbo hífokoa-ndeandüra yífímbíyeí-amboane, meho.

16 Nindou munḡuambo akidou, adükari, napo afindeimbi, napo-koateimbü, moani ratüpurıyei rihündeimbi asu kaki semındimbo ratüpurıyei rihündeimbi ranaheimbo ahei warihondü waranı asu ahei giribodi hamındi wami sürü pefendürimbo hüti-hüti-marandüri.

17 Nindou mamı ai-amboa ḡiri kakınambo pemıdu asu ḡiri kakıfihimbo ndendi, ḡa nindou düdi ahandıfihı sürü apenıḡo ranı yangrı anımborandeambui. Sürü ranana nınihondı ahandı ndür-ane asu namba ranahandı ndür-ane.

18 Ndanana aboedı fıfıife hohoanımo-ane. Nindou düdi ai aboedı fıfıreandembayu ana, ai nınihondı ranahandı ndürı nımındı ra tapuımbıyu-wamboane. Sapo sürü ranana nındoundı ndürı süḡgunamboane. Ranahandı namba sürü ranana 666-ane.

14

Sipsip Nımorındı nindou ai simborı heirü heirıyei

1 Ro asükaiya hoerıheand-ane 144,000 nindou ai Saion nımoei wafu-ambe Sipsip Nımorı-babıdımbı manımbıoei. Sipsip Nımorı asu ahandı afındandı ndürı ra ahei giribodi hamındıfihı papımarandı.

2 Ranıyo ro himborıyahanı sünambe hoe amündürı fuwayo asu nımoamandı-hoafı nahuraimayo. Ranıyo asu ro himborıyahanı gita fandunda hoafıyo nahurai hoafımayo.

3 Nindou ranai Godındı nımarıfondı hanḡifoanı, yımbuyımbı yangrı nıḡḡoweımbı asu boarı nindou-yomondı hımbıoahü simborı heirü mamı heirümıyei. Nindou 144,000 God ai hıfı ndanıhündambo nındou-yafe mbısumonındı masemündündürı ranı yangrı-anımbı heirü ra fıfırındıhimboıyei.

4 Nindou ranana moai nımorehı dibombo apomo, ḡa moanı sürühoeımbı hamınd-anemo. Munḡuambo hıfı nahi Sipsip Nımorı ai huwanı nindou ranai ahambo süḡḡurıwuri homo arundı. God ai nindou ranahamumbo hıfı ndanıhündambo-yomondı mbısumonındı manıḡḡomonda masepurımündü. Ahamumbo boatei ndeara sepurımündümboanı Sipsip Nımorı asu God ahafandı yangrı nıḡḡombohünda.

5 Ai moai tıkai hoafıyomo-rundı, ḡa aiana hüti-koate-anemo.

Sünambeahındı nendı ḡımi ai hoafı wataporımbı-marundı

6 Ro hoerıhinanıyo sünambeahındı nendı ḡḡorü ai nımoamo youyu wakımareandı. Ai yangrı koadürü koadürümbo nıḡḡombo hoafı nindou munḡuambo aheimbo wataporıyondürımbı semündü hayamboıyo. Munḡuambo hıfıhündı, munḡuambo fıhoeareımbı, munḡuambo mamısrı, munḡuambo mamı hoafeımbı ranaheimbo munḡuambo waporımbıyondürımbı semündü hayamboıyo.

7 Ai pukınambo yare hoafıyuhü yahıya, “God ai nindou-yei hohoanımo yıbobofembo sı ra ndeara tükıfemboane, ḡa asu ranımbı-hündambo anımbı yıhımbıonıdeıhı ahambo aboed-anı mbısefımbıoane. Aıyu sünü, hıfı, sırıwara, ası feamḡḡo hoe nafımarandı ranımbı-hündambo-anımbı ḡḡusıfo pandıhorı,” mehu.

8 Yımbı noufımbı sünambeahındı nendı ai weanḡḡurıhıdıdı ramefıyo ahandı süḡḡu ai yahıya, “Adükari ḡḡoafı Babıron ana moaruwaimbo-mefıyo. Anıhınd-ane! Munḡunambo moaruwaimbo-mefıyo. Adükari

ngoafi Babiron ramareandüra nimorehi sisihimo asu nindowenihî birabiriyei marihündi. Ai nginindi wain hoe sagadürani simindei hehi hihindi hohoanimoayei nahurai-ayei ranimbo God ai nginindi-ndandürumbui,” mehu.

9-10 Asukai sünambeahindi nendi ngorü ai ngorü yimbu ramefi-neandi nou ramefiyu. Ai puküna hoafiyuhü yahuya, “Nindou didyei ai nimambeahindi ninihondi asu ahandi sisami ranahambo ngusüfo pararihindi ana, ahei giribodi hamindifihî asu warihondü warani sürü apaiaro ana, ai rani-poanimbo wain hoe mbisimindei-amboane. Waini hoe ranana Godindi hürüt-ane. God ai ngiri nginindi wain ra hoe-ambe kandeandi, nga wani. Ai ahandi hürütü ra moaruwai-mbofe hoe simindi hipiri ranambe kande dagadürani ndimindeimboyei. Asu nindou ninihondimbo ngusüfo parihi arihündi, sünambeahindi aboedi hamindi nindou asu Sipsip Nimori ahamundi himboahü, ranaheimbo hai asu sarfa nimoei hai hüfü hondü raninambo tñirifo afindi mbsagadür-amboane.

11 Hai ranahandambo hasiheimi aheimbo tñirifo asagadürî ranai koadürümbo-koadürümbo gafomboe. Sapo nindou ninihondi asu ahandi sisami ranahambo ngusüfo pamarihindi, asu ahandi ndürî sürü masahümündi ranana ngiri fi handihi nimandei,” mehu.

12 Ranimbo-hündambo Godindi nendi ai ahandi hoafi himbori-yei süngurihindühi asu Sisanimbo anihondümbo-arihori hei ai aboedamboy-ahi nginindi mbininmboei-amboane.

13 Ro himboriyaha sünambe yafambe mamî ai hoafiyohü yahoya, “Se sürü nda papirandi: Haponda asu sünguna nindou didyei Adükari-dibo aniboedei ranai yifayei ana, ai hihifi-hihifimbeyei-amboane,” meho. Yifiafi Aboedi ai-amboani yahoya, “Anihond-ane. Sapo ai ratüpuri afindi tñirifomayei ra hiningrihi hehi moani warî handihi nimandaimboyei ranimbo-hünda. Asu ai ngiri moani ngei, nga aboedi hohoanimo ai ramarihindi ra-kapeihü ngeimboyei,” meho

Hifi ndanihündambo sesi yimungu-remindimbo si

14 Asukai ro himboyahind-amboyo mburîngai kifohi-wami nindou mamî Nindou Hondü nahurai mamaruwa hoeimarihinî. Ai adükari bogorindi at gorinambo nafiyoweimbî-mbîro-ambe kikifoare sarif yihimindi semündü haya mamaru.

15 Asu sünambeahindi nendi ngorü ai Godindi worambeahindi tüküfi sünü nindou mburîngai-wami mamaru ranahambo puküna mîngiyu hoafiyuhü yahuya, “Sihafi sarif ndowandifi hawa sesi hifinindi ra yimunguri-ndandifi, nga ndeara sesi ra yimungurimbo si-ane,” mehundo.

16 Raniyo nindou sapo mburîngai-wami mamaru ranai ahandi sarif semündü haya sesi hifinindi rani yimungure-mindimbo mahanu.

17 Asukai sünambeahindi nendi ngorü ai Godindi worî ra hiningre haya tüküfi masünu. Ai-amboani sarif semündü hayamboyu.

18 Asukai sünambeahindi nendi ngorü hai hifandi-ramboe-ramboe-mamî mayu ranai Godimbo sesi mandife shefe-ramboe hasihoni-mayo ra hiningre haya masüfu. Ai sünambeahindi nendi ngorü-mayu sarif yihimindi masemündu ranahambo puküna hoafiyuhü yahuya, “Sihafi sarif yihimindi ndowandifi hawa wain hîsi ra hifitiri-ndandifi mamîni digawandi, nga ndeara wofi hîsi ra süfiyomboane,” mehundo.

¹⁹ Sünambeahĩndĩ nendĩ ranai sarif semũndũ haya amofi hanũ wain hĩsĩ ra hĩfĩtiramũndĩ mamĩnĩre masĩhendĩ. Wainĩ hĩsĩ-mayo ra Godĩndĩ hũrũtũmbĩ nĩmoei hĩpĩrĩ wain hĩsĩ ndũniyo boboe semĩndĩmbo-mayo ranambe pũtimefĩyu.

²⁰ Asu ai wain hĩsĩ-mayo ra adũkarĩ ŋgoafi hĩmboranĩ tũkũyafu homo hĩpĩrĩ-mayo ranambe ndũnrund-anĩyo horĩ ranai 300 kiromĩta nahurai maho. Asu horĩ tũkũfe maho, ra nĩdou sĩmonŋgorĩ-feyoanĩ ŋgusũmboarũhĩ nahurai mahafo.

15

Bĩdĩfĩranambo tĩŋĩrĩfo

¹ Ro sũnambe heoirĩheandane, rani-poanĩmbo moaruwai hamĩndĩ hepũnĩfeimbĩ moatũkunĩ tũkĩmefeyo. Sũnambeahĩndĩ nendĩ 7 ranai nĩndoumbo moaruwaimbofembo moaruwai hamĩndĩ moatũkunĩ 7 sowandũmo mamarĩmo. Ranĩ-moatũkunĩ ranai muŋguayo ana, Godĩndĩ hũrũtũ ndeara bĩdĩfĩranamboane, ŋga asu ŋgĩrĩ asũkai yahurai tũkũndĩfeyo.

² Raniyo asu ro karasinambo nafũmbĩ nahurai sĩrĩwara-ambe hai bĩtapĩre tũkũmefeyowa hoeimarĩheandĩ. Nĩdou yifĩrambe ŋgĩnĩndĩ nĩmboeimbo nĩmambeahĩndĩ nĩnĩhondĩ, ahandĩ sĩsamĩ, asu ahandĩ ndũrĩ namba ranahambo hĩfĩnambo-marĩhindĩ. Ai ahei gita God masagadũrĩ ra fufurĩhũmũndĩ hehi karasinambo nafũmbĩ nahurai sĩrĩwara rani-kĩmĩ manĩmboei.

³ Asu Moses, Godĩndĩ ratũpurĩ ratũpurĩyu-randeimbĩ asu Sipsip Nĩmori-mayu ahafandĩ heirũ ndahurai heirũmayei.

“Adũkarĩ, seana God muŋguambo ŋgĩnĩndĩ nĩmĩndĩh-anafĩ.

Se hepũnĩfeimbĩ moatũkunĩ ratũpurĩyafi-randeimb-anafĩ.

Se muŋgua nĩdou-yafe bogorĩ adũkar-anafĩ.

Sĩhafĩ hohoanĩmo mbumundĩ hondũyo haya anĩhondũ hamĩnd-anafĩ.

⁴ Adũkarĩ, muŋguambo nĩdou sĩhambo ahĩnĩndeihi sĩhafĩ ndũrĩ ranahambo aboed-ani mbĩseimboeyi.

Seana sũrũhoeimbĩ hamĩnd-anafĩ.

Muŋguambo hĩfĩhũndĩ nĩdou sĩhambo sowana dĩdei ŋgusũfo pandĩhinĩnĩmboeyi.

Sapo sĩhafĩ mbumundĩ ratũpurĩ ramarowandĩ ra fufurũhũmũndĩ hehi karasinambo nafũmbĩ nahurai sĩrĩwara rani-kĩmĩ manĩmboei,” masei.

⁵ Asũkaiya sũnambe hĩmboyahũndamboyo Godĩmbo hoafi femĩndĩ sĩhefe worĩ ranahandĩ ahĩnũmbĩ worĩ safambe ra sũbũdĩ-marĩhoayowa hoeimarĩheandĩ.

⁶ Asu sũnambeahĩndĩ nendĩ 7-memo ranai nĩndoumbo moaruwaimbofembo moatũkunĩ 7 masowandũmo. Ai hoearĩ aboedĩ afĩsaho-koate hĩmboarambe forĩhoeimbĩ gũdu mburu asu gorĩnambo nafũmbĩ ret ahamundĩ mĩsĩndĩhũ hũhĩru hĩnĩŋgĩru hou serĩworĩ safambe tũkũyafu masĩnĩmo.

⁷ Asu yĩmbuyĩmbu yaŋgĩrĩ naŋgoweimbĩ moatũkunĩ-ndambo mamĩ ranai sũnambeahĩndĩ nendĩ 7 ahamumbo gorĩnambo nafiyoweimbĩ dis 7 masagapurĩ. Rani-moatũkunĩ masagapurĩ ranana Godĩndĩ koadũrũ-koadũrũmbo yaŋgorĩ-randeimbĩ hũrũtũ foeroweimbĩ disiyoyi.

8 Godindî himboamupuimbo-randeimbi asu nginindî ranahandî hasiheimî ranai ahandî worambe güre haya menjoro. Asu ngiri nindou mamî amboani ahandî worî ranambe kebuendi, nga want. Ai hibadihündani sünambeahindî nendi ranai nindou moaruwaimbofe moatükunî ra moendi-ndundan-animbo keboehimboyei.

16

Sünambeahindî nendî 7 ai Godindî hürütü 7 hiprambe foeroweimbi kamafoarundî

1 Ranîyo asu ro himboriyahaniyo Godindî worî ranambeahindî hoafi mamî sünambeahindî nendî 7-memo ahamumbo puküna hoafiyowohü yahoya, "Se ngomo Godindî hürütü 7-disambe afoero ra hifihü kaboadundî," meho.

2 Ranîyu asu mamî noufimbî sünambeahindî nendi-mayu ranai hu ahandî dis Godindî hürütü foafusümbî ra kamafoareandî. Ranîyo nindou sapo yangiri nîngoweimbi moatükunî ranahandî sisamimbo ngusüfo pamarhindî, asu ahandî sürü ahei giribodî hamindîfihî parihindeimbi-mayei, asu ranaheifihî moaruwai hamindî asübusümbî masimeî tüküme Feyondüri.

3 Ranîyu asu yimbu noufimbî sünambeahindî nendi-mayu ranai ahandî dis ra hu sirîwara-ambe kamafoareandî. Ranîyo asu hoe ranai nindou yifiyoani yiwihoe nahurai tüküfeyowohüyo asu muṅguambo yangiri nîngoweimbi moatükunî sirîwara-ambeahindî ranai yifi-safimayo.

4 Ranîyu asu ngimî noufimbî sünambeahindî nendi-mayu ranai ahandî dis ra hu hoe asu apoarindîhorî forihoayo-ambe kamafoareandî. Ranîyo muṅguambo hoe ranai horî nahurai tüküme Feyo.

5 Ranîyo asu ro himboriyahane, sünambeahindî nendî muṅguambo hoe ranahambo hifandandeimbi-mayu ranai yare hoafiyuhü yahuya, "O God, seana aboedi hamind-anafi,

Haponda se animbafi asu horombo manimbaf-ane.

Tijirifo yibobofe se hifina kafaro arandî ra mbumund-ane.

6 Nindou didîyei ai sîhafî nindou ranaheimbo asu sîhafî hoafi hoafiyomo-rundeimbimbo hifokoa-marîhindürî ranahaimbo horî kamefoendi ra aheimbo simindimbohünda masabadürî.

Se rani-moatükunî aheimbo ramarîwandürî ra sapo

ai ninî-moatükunîyo ramarîhindî rani simogodühi-mboane,"

mehu.

7 Ranîyahî asu asükai himboriyahane, Godimbo sesi mandife sîhefe hasihoni ranambeahindî hoafi mamî hoafiyohü yahoya, "Yini, Adükari God, seana Muṅguambo Nginindeimb-anafi. Se nindou ranaheimbo papi-hoafarandürî ranana ai moani anîhondü hondüyo hayambo asu mbumundî saf-ane," meho.

8 Ranîyu asu yimbuyimbu noufimbî sünambeahindî nendi-mayu ranai ahandî dis hüfihamindî-wamî kamafoareandî. Ranîyu God ai hüfihamindî nginindî masagado nindou hifinî ranahaimbo hai nahurai tikirîyo-ndürimbohünda.

9 Nindou ranaheimbo nginindî hamindî hüfü ranai tagiri-marandüramboyei asu ai seiya, "God ndan-ani muṅgua moatükunî

moaruwaimbofembo nginindi ra hifandarandi,” sei hehi ahandi nduri moaruwaimbo-marihindi. Nga asu nindou ranai moai ahei moaruwai hohoanimo ra hinjgirihinduhi Godimbo aboed-ani sei, nga wani.

10 Raníyu asu hondahüfimbí noufimbí sünambeahíndí nendí-mayu ranai ahandí dis ra nímambeahíndí nínihondí adúkarí bogoríndí nímari-fondí raníwamí kamafoareandí. Raníyo asu nindou munguambo nínihondí hifandirandí raníwamí nímí píyowohúyo asu ai asúbúsi afíndí sahúmündihí ahei teifí kíkímaríhündí.

11 Raníyei asu aheimbo asúbúsi afíndí tüküfendürühi masímei nínoumendürambo Godimbo moaruwai-moaruwaimbo-maríhorí. Nga asu ai moai ahei moaruwai hohoanimo süngufe ra hinjgirihindi.

12 Raníyu asu 6 noufimbí sünambeahíndí nendí-mayu ranai ahandí dis ra hoe adúkarí Yufretisi-mayo ranambe kamafoareandí. Raníyo asu hoe ranai ngíníreandúhiyo bogorí nindou hüfíhamíndí süfuaní-poedí sífombomemo ranahamumbo nafi ra menjoro.

13 Raníyahí asu ro hoeiríheandane, moaruwai nendí ngímí ranai koaikoai nahurai adúkarí amoasíri, nímambeahíndí nínihondí, asu Godíndí hoafí tikai hoafíyu-randeimbí ranahei yahamo-nafí tükümehíndí.

14 Aiana moaruwai nendí hepünifeimbí hamíndí moatükuní raríhi aríhündí rananei. Moaruwai nendí ranai ana bogorí nindou hífi hífandurundeimbímbo sowana hei aríhündí. Sapo bogorí nindou ranahamundí ami mamambefepura God Munguambo Adúkarí Ngíníndí hifandirandí ranahandí bídífiraní síhi yifíarímbohúnda.

15 Adúkarí ai yahuya, “Awi se hímboríyei! Ro húbuhünümbí nindou nahurai tükúndaheamboyahí! Nga nindou düdi ai apokoate yanggírí nímariúmbo ahandí hoearí ra wudípoapore hífandarandí ana, híhífi-híhífi-mbiyu-wamboane. Sapo rananímbo ai ngírí nindou afíndí hímbóahü safí yanggírí hoahoanguhü ahandí fimbo amoanínjgíndu,” mehu.

16 Raníyomo asu moaruwai nendí ngímí-mayeí ranai bogorí nindou-memo ranahamumbo hífi mamí Híbru-yafe hoafínambo Armagedon raníhü mamühífeipurímbo sahúpurúmündí mahei.

17 Raníyu asu 7 noufimbí sünambeahíndí nendí-mayu ranai ahandí dis hípírí ra nímoamo sünambe kamafoareandí. Raníyo asu hoafí mamí ranai pukúna Godíndí munguambo moatükuní hífandíyo nímariúmbo fondí raníwamíndí hoafíyowohú yahoya, “Munju-moatükuní ra ndeara munjuyomboane,” meho.

18 Raníyo asu wabürüsí afíndí ranai bíre hínjgirera wakíreandúhiyo asu nímoamondí hoafí ranai pai kameihí kíkírandúhiyo hífíhe afíndí ranai moaní moaruwai hamíndí tükümefeyo. God ai nindou nafírandambe ana hífíhe ranai moai yahurai tüküfeyo, nga haponda tükümefeyo ranana moaní moaruwai hamíndíyo.

19 Raníyo asu adúkarí hamíndí ngoafí ranai ngímímboare bumare-andí. Raníyo asu munguambo hífíyei adúkarí ngoafí madaburo-mayo raní amboa moaruwaimbo-mareandí. Sapo God ai Babiron ngoafí amboa moaruwaimbo-mareandí. Sapo God ai Babiron ngoafí ranahambo hohoanimo puramündúhiyo asu ai ahambo ahandí-mayo kap ranambe wain hoe ra símíndímbo masagado. Wainí hoe ranana sapo God ahandí ngíníndí hamíndí hürütü raníyo.

²⁰ Ran'yo asu mun'guambo airan ranai d'ibonapi-foendüh'yo, asu n'imoei wafu ranamboani moai hoerihindi.

²¹ Asu ng'inindi ng'is'har' ais n'imoei nahurai sünambeahindi 50 kirogram n'imboremb' ranai nindou-yeiwami pütap'iyowohü ranahe-
imbo moaruwaimbo-mareandür'. Ran'imboyei asu nindou ranai seiya, "Ro n'imboeyefi moaruwaimbo-ehundi," sei hehi God'imbo moaruwai-
moaruwaimbo-mar'hor'.

17

Nindowenih' b'rab'r'yo-randeimb' nimoreh'

¹ Ran'yu asu sünambeahindi nendi mam' sapo dis 7 fufurundümo-
ndeimb'memo ranambeahindi-mayu ranai wambo-so kusü
hoafiyund'rüh' yahuya, "Awi se mborai sinif-an'imbo nimoreh'
nindowenih' b'rab'r'yo-randeimb' bogori-mayo ranahambo t'ng'rifo
adükari tükefendo ra nafuindahan'ni-mboyah'. Nimoreh' ranai ana
ng'oafi adükari hoe har' afoafuso rani-k'imane an'ngo.

² Mun'guambo hifi ranihünda adükari bogori nindou ranai nimoreh'
rani babidi moaruwai hohoan'nomemo. Ran'yei asu hifi ndan'hünda
nindou ranai-amboa nimoreh' rani-babidi moaruwai hohoan'imo ra
süngumarundi. Ran'imboyomo asu nindou ranai ngusüfo mam'kari-
marapur' ai nindou wain hoe sim'indi hefe rawehindi nou," mehu.

³ Ran'yah' asu Yifiafi Aboedi ranai wambo fiambe farife ng'in'ma-
ram'ind'nd'ra asu sünambeahindi nendi-mayu ranai wambo semündünd'r'i
haya n'imi woh' fur'koate-reandüh' mahu. Ran'hü tük'yaheandüh'
hoer'heandane, nimoreh' mam' ranai n'imbambeahindi n'inhondi
hamburi ran'wami mamaro. N'inhondi-mayo ranahand'fih' ana
ndür' af'indi sürü pap'yo h'in'ng'ifeyoane man'ngo. Ndür' ranana
God'imbo moaruwaimbofoe hoaf'yo pap'mayo. N'inhondi-mayo ranai
7 mb'roweimb'yo haya asa 10 daburüdübüyo.

⁴ Nimoreh' ranai ana bogori-yafe asüdabombü asu hamburi hoear'
güde mbura, rani-poan'imbo yihuruyo haya gor asu n'imoei kaki
af'indi-fih' sem'nd'iweimbi-nambo nafiyoweimbi, foefembo moatükun'
yihururam'ndi hayamboyo man'ngo. Gor'inambo nafiyoweimbi kap
ranambe moaruwai moatükun' ai anam'nd'hoand' b'rab'r'i-mayo
ranahand' af'isaho foafusoweimbi sem'nd' haya man'ngo, sapo ai
anam'nd'hoand' b'rab'r'i-mayo rambo-hünda.

⁵ Nimoreh' ranahand' gir'ibodi ham'nd'fih' moani rani-poan'imbo
d'iboh'ndi ndür' sürü paru h'in'ng'marundi ranai yare hoafiyowohü ya-
hoya,

'DIBOHÜNDI HOAFI BABIRON NGOAFI ADÜKARI NINDOWENIHI
BIRABIRIYEIMBI NIMOREHI ASU MUN'GUAMBO MOARUWAI HOHOANIMO
HONDÜ HIFI NDANIHÜNDAMBO ENGORO RANAHEI HOND-ANE',
meho.

⁶ Nimoreh' ranaiyo God'ndi nendi-yei asu Sisas'imbo an'hondümbö
süngur'horeimb' hifokoarearü marand' ranahei-mayo hor' ra sim'ndi
haya mam'kari-mayowa ro hoei-mar'heandi.

Ran'yah' asu ro rani-moatükun' ranahambo hepünaheandüh' af'ndi
hohoan'imo-mayah'.

⁷ Ran'yu asu sünambeahindi nendi ranai düdufind'rüh' yahuya, "Se
n'imboe hepünefoandüh' af'ndi hohoan'moayafa? Awi ro s'hambo

n+mambeah+ndi n+nihondi asu n+morehi ranahambo sem+ndi ho arandi ranahafe d+bohondi hoafi n+mindi ra hoaf+ndahan+n+mboyahi. N+mambeah+ndi n+nihondi ranana sapo 7 mb+ro-weimbiyo haya asu 10 daburüd+mbi-mayo-ane.

⁸ N+mambeah+ndi n+nihondimbo yang+ri man+ngowa hoeimarowand-anesi, nga asu hapondanana want. Ai ndeara sapo hifambe akimi kaikoate moani raguham+ndi han+weimbi ranambeah+ndi tüküfembo yang+ri-ane. Nga asu ng+ri am+тата ahambo moaruwaimbo-fembohünda d+bonap+ndifeyo. God ai hifi sünü nafirand-ambe nindou d+diyei koadürümbo-koadürümbo yang+ri n+boadeimboyei ranahei ndüri ra bukambe sürü pap+marandi. Nindou hifi+n+ an+imboei ranahei ndüri buk ranambe pefe sihefekoate-mayo ranai-an+imbo randihi n+mambeah+ndi n+nihondi ranahambo hoeind+hindani-wani hepün+ndahi-mboyei. Rani-moatükuni ra horombo yang+ri man+ngoyosi, nga hapondan-ana moai ni+ngo, nga asu süngunambo asükaindo tükündifemboe.

⁹ Ndan+ hoafi ndanana nindou düdi ai fifi+reandeimbi-mayu ranahamboane: Mb+ro 7 ranahandi sisami ranana hifi wafuyo asu n+morehi-mayo ranai ran+wami n+mar+ arandi. Asu rani-moatükuni ra adükari bogori nindou 7 amboan-anemo.

¹⁰ Ranane asu hondahüyafundeimbi (5) adükari bogori nindou yifi+memoanemo mam+ ai mbamarü asu ngorü ai awi moai bogori+mbofi tüküfiyu. Tüküfekoate-mayu ranai tük+ndifiyuwan+ ai moan+ ak+idou bod+fohö yang+ri nüngumbui.

¹¹ Sapo n+mambeah+ndi n+nihondi horombo man+ngo-yosi, nga asu hapondani ana moai ni+ngo. Ai-an+imbo ahandi+hoari ranana 8 noufimbi bogori+mbo-ndifemboesi, nga asu aiana sapo n+nihondi 7 ranambeah+nd-ane. Nga asu ahambo ana süngunambo God ai moaruwaimbo-ndearümbui.

¹² Sapo 10 daburüd+mbi hoeimarowandi ranana 10 adükari bogori nindou-yomo asu ai awi moai mu+nguambo moatükuni hifand+yo hombo ra pi+yomo houmbo hifandundi. Nga ahamumbo amboani God ai ng+n+ndi dagapur+mbui. Bod+fohö n+mambeah+ndi n+nihondi-mayo ra-bab+d+imbo adükari bogori nindoumbondafu hifandu ni+ngomboemo.

¹³ Bogori nindou ranahamundi ratüpur+ hohoan+mo ranana moan+ mam-ane. Rananemo ai ahamundi ng+n+ndi asu ndüri adükari ra n+mambeah+ndi n+nihondi ranahambo masabudo.

¹⁴ Ai Sipsip N+mor+ rani-bab+d+imbo yifiari-ndimboemo. Nga asu Sipsip N+mor+ ai yifiari ra tabor+ndi+hoembui. Aiana adükari-yomondi adükari-ani asu adükari bogori-yomondi adükari bogori-ani. Asu ahand+ndi ranaheimboya mborai mehündura tük+mehinda wand-anei yahu kafaore h+n+ngi-mareandüra ahand+ hoafi sünguari+hind-an+imbo yifiari ra tabor+ndi-hehimboyei,” mehu.

¹⁵ Sünambeah+ndi nendi ai asükaiyu wambo hoafi+yund+rühi yahuya, “Nindowenih+ birab+ri+yo-randeimbi n+morehi n+marümbi hoe se hoeimarowandi ranana nindou-anei. Ai mu+ngua hifi+hündi, mu+ngua fi-hoeari, mu+ngua mamam+ hoafümbi asu mu+ngua nindou af+ndi mafand+hindi raniyei.

¹⁶ Se 10 daburüd+mbi n+mambeah+ndi n+nihondi hoeimarowandi ai-an+imbo n+morehi ranahambo yi+boaruko-nd+hindühi ahand+ n+ne napo ahambo sowahi engoro ra mbir+boadi-hindühi hoeari h+ri+boad+hindoani

asu safi yanggiri nimandimboe. Rananimbo asu ai ahandi fisafi ra dagüdindowohü hai-ambe munguna mandihimboyei.

¹⁷ Rani-moatükunî ra God ahandihoariyu ahamundi ngusüfoambe refembo hohoanimo masagapuri raniyo asu ahamundi-mayo nginindi ra nimambeahindi ninihondi ranahambo masabudo. Ai mungua hifi ra hîbadîyo hombo God ai ahandi hoafimayu süngu mungua moatükunî anihondü tüküfemboayo ranî si tüküfe simboanî.

¹⁸ Nîmorehî se hoeimarowandi ranana adükari ngoafi sapo hifinindi adükari bogori nindou ranahamumbo hifandapurî arandi ranîyo,” mehu.

18

God ai Babiron ngoafi Adükari ra moaruwaimbo-mareandi

¹ Rani-moatükunî ranai refehayamboyoane, sünambeahindi nendi rgorü ranai sünambeahindi tüküfi makusuwa hoeimarihinî. Ai nginindi hamindi hondüyu haya asu ahandi nginindi hamindi si ranambo munguambo hifi ra si boakîma-foareandi.

² Asu ai puküna hoafiyuhü yahuya,

“Adükari ngoafi Babiron ai hifinî pimayo! Ai hifinî pimayo!

Ai moaruwai nendi ranahai ngoaf-ane.

Rani-poanîmbo rani-poanîmbo moaruwai ndu ranai-amboanî ranîhü amarei.

³ Nîmorehî Babiron rani-babîdîmbo munguambo nindou ranai moaruwai hohoanîmomemo
nindou ai wain hoe simîndîmo houmbo mamîkarî hohoanîmomemo nou.

Munguambo adükari bogori nindou hifi ndanîhündambo amboanî ai-dîbo moaruwai hohoanîmomemo.

Asu kakî semîndî ratüpuri ratüpuriyomo-rundeimbî nindou amboanî ahandî-mayo moaruwai hamîndî hohoanîmo ranî-fihîndî kakî afîndî sowandümo houmbo

kakî afîndeimbî nindou tüküfundî,”

mehu.

⁴ Ranîyo asu hoafi mamî sünambeahindi makosowa hîmborîyahane, ai yare hoafiyowohü yahoya,

“Wandî nindou se ngoafi ranambeahindi aboedühi tüküyahi!

Se ai moaruwai hohoanîmoayo ranîsüngu-ndîhimboyei, nga yowanî.

Asu se ai tîngîrîfo asemîndo ranambe-ndahimboyei, nga yowanî!

⁵ Ahandî moaruwai hohoanîmo ratüpuri-mayo ra nîmoamo sünü ngasünde-amboane.

Ranane asu God ai nîmorehî ranahandî moaruwai hamîndî hohoanîmo ranahambo moai mîtanîramündu.

⁶ Ai siheimbo ramareandürî ranî-sîmogodühî simborî se ahambo randîhindî.

Nîmorehî ranai sapo munguambo moatükunî moaruwai ramareandi ranî-sîmogodühî nandîhi ndahündo.

Nîmorehî ranai siheimbo wain hoe ra nginindi hamindi kare masagadürîmbo

asu se ahambo wain yimbumbore nginindi hamindi kandîhi ndahündo.

⁷ Nîmorehî ranai ahandî borîyohü asu napo afîndeimbi-mayo ranî-sîmogodühî

ahambo asübusi afindi ndahündoani aranimbeyo-wamboane.

Ai ahandi fi ranimbo boriyohü yahoya,

'Roana adükari bogorimbo-yaheamboanahi nda amarih!

Ro ngiri aranindahi, nga wani,' meho.

⁸ Ranimbo-hündambo-animbo awi ngorü-simboani ana ahambo moaruwai

hamindi moatükuni,

masime, arani-hoafi, sesi-koate nimar, munguambo rani-moatükuni
ranambo nikonda digemboe.

Asu hai ahambo tikirindamboe

sapo Adükari God ai-animbo ahambo yibobondeambui ai nginindi
hamindani.

⁹ Hifi ndanihündambo adükari bogori nindou-memo ranai nimorehi
rani-babidimbo nimorehi sisihimo-yomondühi ai moani moaruwai
hamindi afindi sowandümo maningomo. Ranimbo-hündambo-animbo
adükari bogori nindou ranai nimorehi ranahambo hai tikirandühi rana-
handi hasiheimi ahafo ranahambo hoeindandani-wani aranindimondühi
ngusüfohi wari purükindumboemo.

¹⁰ Nindou ranai anguni safi ahandi fikimi niingokoate niingomboemo
sapo ai asübusi ranambefembo yihimbombo. Asu ai hoafindomondühi
animboya,

'Hipoanimoembou-ane! Hipoanimoemou-ane!

Babiron ngoafi adükari ra!

Se ngoafi adükari hamindi-yafi hawa asu nginindi hamind-anafi!

'Nimehinou God ai sihambo tiriifo saganinimboani,'
mehomo.

¹¹ Hifi ndanihündambo nindou kaki semindimbo ratüpuri ratüpuriyomo-
rundeimbi-memo ranai-amboani ahambo aranindimboemo sapo nindou
ahamundi napo ra semindimbo wanimewambo.

¹² Sapo ahamundi napo ranana ini nda: gor, sirfa, nimehi kaki
adükari hamindifih semündümbi, aboedi hamindi yaman, kifohi
hoeari nginindi aboedi, rani-poanimbo hoeari hamburi, sirika nginindi
hoeari. Asu rani-poani nimehi fisinjarü aboedümbi, munguambo aboedi
moatükuni erefan yahafinambo nafiyoweimbihündi, mungu moatükuni
nimehi kaki afindifih pemiyoweimbihündinambo nafiyoweimbihündi.
Asu nginindi kapa bras, ain asu nimehi aboedi sürü-sürüyo-weimbinambo
nafiyoweimbihündi.

¹³ Asu bidifiri napo yahurai. Sesi fisinjarümbi moatükuni sinamon,
kosendi mbai, fisinjarümbi mbimbirai, wowondümbi moatükuni aboedi
fisinjarümbi, sanda, wain, sesimbo wer, kifohi praua asu nimbandi
praua, burmakau, sipsip, ses, ahandi sifarifondi kameihi, nindou
kaki-koate ratüpuriyomondeimbi asu nindou yifiarame sowandümo-
ndüreimbi munguambo moatükuni ra ngiri asüka pemindomo.

¹⁴ Kaki semindimbo ratüpuriyomo-rundeimbi ranai nimorehimbo
hoafiyomondowohü yahomoya, 'Mungu aboedi moatükuni se sihoefi hawa
wand-ane masafi ranana ndeara sihambo hininjireanini haya dibonapi-
mefeyo. Asu munguambo aboedi sesi kaki afindifih semündümbi asu
munguambo yihuruyimindi napo aboedi sihaf mengoro-mayo ranam-
boani ndeara sihambo hininjireanini haya awarimarhoayo. Asu
munguambo rani-moatükuni ra ngiri se yahurai asükaindafi hoein-
dowandi,' mehomo.

15 Sapo kaki sem'indi ratüpurü ratüpurüyomo-rundeimbi ai adükarü ngoafi ranihü n'ngomombo rani-fih'indi kaki af'indeimbi-memo ranai ngoafi ra anguni safi n'ngomboemo ai af'indi t'ngirifo asem'indo ranambefembo yihimbombo wambo.

16 Nga asu aiana aran'yomondühi af'indi hohoan'momemo. Ai randu hoafi-ndimondühi an'imboya,

"Hipoan'imboembou-ane! Hipoan'imboembou-ane! Adükarü ngoafi ra.

Horombo ai kifohi hoeari aboedi, rani-poan'imbo hoeari hamburi yihururam'indi,

asu gor, n'imoei ranambo nafiyoweimbi moatükuni, aboedi ham'indi yaman'i yihururam'indi raraora-hayambo man'ngomayo-ane!

17 Asu n'imehünou mun'guambo aboedi ng'in'indi moatükuni ra awarimar'hendi!"

mbis'imboemo.

Mun'guambo sip sowandümo homo-rundeimbi, nindou sipambe fareahi ngorü ngoaf'ini hei-rihündeimbi, sipambe n'imar'mombo, sip ranahambo hifand'ru homo-rundeimbi asu nindou d'demo sir'wara-ambe kaki sem'indi ratüpurü ratüpurüyomo-rundeimbi nindou mun'guambo ai Babiron ngoafi rani-kimi n'ngo-koate anguni-safi man'imboei.

18 Ranan'imbo asu ai Babiron ranahambo hai imaminambo tikir'randühi has'heimi ahafo ranahambo hoeir'hindani mayowa has'hei-mayei. 'Moai ngorü ngoafi adükarü Babiron yahurai nan'go!' masei.

19 Ai ahei mb'rowam'i düdübudi pütiyahindühi aran'h'imboahoyeihi seiya,

'Hipoan'imboembou-ane! Hipoan'imboembou-ane! Babiron ngoafi adükarü! Moaruwai ham'indi ahambo tükim'efeyo.

Nindou d'demo ai sip shoundeimbimemo ranai sir'wara-ambe sowandümo homondühi

kaki af'indeimbi nindoumbo-yafu tükum'efundi ngoafi ranahandi kaki af'indi ranambo!

Asu mun'guambo moatükuni af'indi ahandi ra awari-mar'hoayo,' masei.

20 God ai Babiron ranahambo moaruwaimbo-mareandi ran'imboane

asu sünü se-anafi, God'indi nindou se-anei, Kraisi'indi hoafi

sowandümo homo-rundeimbi nindou-anemo, God'indi hoafi hoafiyomo-rundeimb-anemo mun'guambo se hihifi-hihif'indei.

God ai ahambo t'ngirifo masagado sapo simbori s'heimbo ramareandüri süngumbo,"

meho.

21 Raniyu sünambeah'indi nendi-mayu ranai wit nokoyo-rambo nahurai af'indikokoe n'imoei semündü bot're haya sir'wara-ambe p'reandühi hoafiyuhü yahuya,

"Ndahurai-an'imbo Babiron ngoafi adükarü ranamboani puküna pind'feyowani

gadowohumbo ng'iri asükaindo hoeind'hindi.

22 Babiron se, nindou gita fandu, heiründe, mboni faifaind'mo

asu inafoaaind'mo rarao-ndundan'i

s'hafi mbusümo ng'iri nindou ai asükaindei h'imb'or'indei ndühünd'i!

Rani-poan'imbo ratüpurüyomo-rundeimbi ai

s'hafi mbusümo rani ratüpur'ind'mo ndunda ng'iri asükaindo hoeind'feyo.

Asu wit n̄kombo n̄moei ranai nḡr̄i asũkaindo
s̄ihafi mbusũmo wit n̄kondandũh̄i hoafi ndowan̄i h̄mbor̄indei
ndũhũnd̄i.

²³ Asu s̄ihafi mbusũmo nḡr̄i asũkaindo
ram hai ranai sindoan̄i hoeind̄ifeyo.

S̄ihafi mbusũmo n̄ndouwenih̄i ai n̄moreh̄i sem̄ind̄imboayu-ane
asu n̄moreh̄i ai n̄ndowenih̄i sem̄ind̄imboayo-ane
hoafi ra nḡr̄i asũkai tũkũnd̄ifeyowan̄i h̄mbor̄indo ndand̄i.

S̄ihafi kak̄i sem̄ind̄imbo ratũpur̄i ratũpur̄iyomo-rundeimb̄i n̄ndou ranai
ana
mun̄guambo h̄ifi ranahambo nḡasũndu houmbo ndeara moan̄i
nḡn̄nd̄i ham̄ind̄i hond-anemo.

Nga asu se s̄ihafi t̄ibagi nḡn̄nd̄i ranamboayafi mun̄guambo h̄ifi hũnd̄i
n̄ndou ranaheimbo wos̄i hoaf̄or̄i hoafi-mayaf̄indũr̄i!

²⁴ God̄ind̄i hoafi hoafi yomo-rundeimb̄i-yomond̄i hor̄i asu God̄ind̄i n̄ndou
ranahei hor̄i ranai Babiron nḡoafi ran̄hũ men̄goro.

Ȳn̄i, sapo n̄ndou aheimbo ai h̄ifi ndan̄hũ h̄ifokoa-mareandũr̄i rana-
hei hor̄iyo nḡoafi ran̄hũ men̄goro,”
mehu.

19

*Babiron nḡoafi ranai moaruwaimbo-mefeyowa n̄ndou ai ran̄imbo h̄ih̄ifi-
h̄ih̄ifimayei*

¹ Ro n̄ndou af̄ind̄i sũnambeah̄i hoafi pukũna kamar̄ihẽhinda
h̄mbor̄imayah̄i. Ai rar̄ih̄i hoafiyeih̄i seiya,
“God̄ ai s̄ihẽfimbo aboedambo-reamuneimb-ani.

Ndũr̄i adũkar̄i asu mun̄guambo nḡn̄nd̄i ranana sihefi God̄ ranahand̄i
yanḡr̄-ane!

² God̄ ai an̄hondũ asu mbumund̄i hohoan̄imo sũngure n̄ndoumbo
ȳibobore arand̄i.

N̄ndowenih̄i b̄rab̄ryo-randeimbũ ranai mun̄guambo n̄ndou
ranaheimbo ahand̄i n̄ndowenih̄i b̄rab̄r̄i hohoan̄imo ranambo
moaruwaimbo-mareandũr̄i.

God̄ ai n̄moreh̄i ranahambo s̄imbor̄i t̄n̄r̄ifo masagado
n̄mboe ai God̄ind̄i ratũpur̄iyomo-rundeimb̄i n̄ndou h̄ifokamar̄ipur̄i
ran̄imbo-hũnda,”

masei.

³ Asũkaiyei ai pukũna hoafiyeih̄i seiya,
“God̄imbo adũkar̄-ani yahomboane!

Hai Babiron nḡoafi adũkar̄i ranahambo t̄ik̄irarand̄i ranahandambo
has̄iheim̄i ranai moan̄i yare koadũrũmbo-koadũrũmbo ahafo,”

masei.

⁴ Ran̄iyo 24 boaḡr̄i asu yanḡr̄i n̄ngoweimb̄i moatũkun̄i ranai h̄ifi n̄i
pũtap̄iyei n̄mareimbo God̄ sapo ahand̄i adũkar̄i bogor̄i n̄mar̄ifond̄i
ran̄iwam̄i amaru ranahambo hohoan̄imo yahũndowohũ nḡusũfo pa-
mar̄ihor̄i. Ai rar̄ih̄i hoafiyeih̄i seiya,
“God̄imbo adũkar̄-ani yahomboane! Nga an̄hondũ-ane!”

masei.

⁵ Ran̄iyo asu adũkar̄i bogor̄ind̄i fond̄i-mayo ranambeah̄ind̄i hoafi ranai
tũkũfeyowohũ yahoya,

“Munnguambo nindou, Godindî ratûpurîyeyî-rîhundeimbî se sîhefî God rana-
hambo aboed-ani mbîsei.
Moanî nindou-aneî asu ndüreimb-aneî se munnguambo ahambo aboed-ani
mbîsei,”
meho.

Sipsip Nîmorî ai nîmorehühîfihî sesî afîndî tüküme Feyo

6 Ranîyahî asu nindou afîndî fandambo yanggorombo hoafî afîndî
tüküfembo nahurai hîmborîmayahî. Ranî-moatükunî ranai ana sapo hoe
amündürî yigüdayo nahurai hîmboyo asu nîmoamondî hoafî mbuayo
nahurayo tüküme Feyo. Ro hîmborîyaha ai rarîhi hoafîyeyihî seiya,
“Godîmbo adükâr-ani yahomboane!

Sapo Adükârî God sîhefî ai munnguambo ngînîndî ra hîfandarandî!

7 Haponda awi sîhîrî hîhîfî-hîhîfîndefühî adükâr-ani mbîsefîmboane.
Sapo Sipsip Nîmorî ranai nîmorehî semîndîmboayu ranî sî ra ndeara
tüküfemboane.

Asu ahandî nîmorîrehî ranai ndeara nafîramî-ndîmboane amaro.

8 God ai nîmorehî ranahambo moanî aboedî hamîndî hoearî
hîmboarambe forîhoaiweimbî güdüfembohünda sagadomboani,”
maseî. (Sapo hoearî aboedî ranana Godîndî nendî mbumundî ratûpurî
hohoanîmoayeyî ranahandî sîsamî nahurai-ane.)

9 Ranîyu asu sünambeahîndî nendî mamî ai hoafîyundîrühî yahuya, “Se
ra sürü papîrandühî anîmboya, Sipsip Nîmorî ai nîmorehî semündühî
sesî afîndî sesesî-mayeyî ranambe God ai nindou ranaheimbo se dügüsi
mehundürî ranai ana hîhîfî-hîhîfîmbeiyeyî-amboane.” Asükaiyu yare
hoafîyundîrühî yahuya, “Ndanî hoafî ndanana Godîndî anîhondü hoafî
hond-ane,” mehu.

10 Ranîyahî asu ro ahambo hohoanîmo-mbohünda yirî yimbu pusîrîhe
mamarîhî. Nga ai hoafîyundîrühî yahuya, “Refepoanî! Ro-amboanî se asu
sîhafî wandafî babîdîmbo sîhîrî Sîsasîndî-mayo hoafî anîhondümborî-
rîhundeimb-aneîfî. Nga se Godîmbo yangîr-anîmbo hohoanîmo
pandîworî. Hoafî Sîsas weindahî-mareandî ranai nindou ngînîndî
sagapurî arandî Godîndî hoafî hoafîmbohünda,” mehu.

Nindou kifohî hosî-wamî mamaru

11 Ranîyo asu ro hîmboyahane, sünambe yipurî ranai sübüdîhoai
yanggorowohüyo hos kifohî ranai manîngowa hoeimarîheandî. Hos
semündü hu-randeimbî nindou ranîwamî mamaru ranahandî ndürî ra
yahurai-ane: ‘Ratûpurî ndore hîfanda-randeimb-ani’. Asu, ‘Anîhondü
hohoanîmo süngüre-randeimb-ani’. Sapo ai nindou ranaheimbo yîbobofe
asu yifiarî hohoanîmo ra ai moanî mbumundî hohoanîmo menjoro ranî-
süngu-ani rawareandî.

12 Ahandî hîmboarî ana hai nahurayowohüyo asu adükârî bogorî
nindou-yafe at afîndî ahandî mbîroambe nînoumayo. Ahandîfihî ndürî
sürü pefe hînîngîfeyowa mapaiaro ranahambo nindou amurî ai moai
fîfîrîfeyo, nga moanî ahandîhoarî yangîr-ani fîfîreamboayu.

13 Ai hoandarî hoearî magüdeandî ranana hor-ambe foefe himîndümbîyo
magüdeandî. Ahandî ndürî ranana, ‘Godîndî Hoaf-ane.’

14 Ranîyomo asu sünambeahîndî ami ranai kifohî hoearî moanî aboedî
hamîndî ra fihü yihururündîmo houmbo kifohî hosî-wamî nînouyomo
houmbo ahambo süngumarürî homo.

15 Muṅguambo hifi ranaheimbo hifinambo-fendürimbo ami-yomondi pisao nahurai yihümündi hamündi ahandi yahamonafi tüküfe mbumarandi. Ai ain nimirim ranambo-animbo muṅguambo hifi ranahambo hibadambui. Rananimbo asu ai wain hoe boboe ra wain boboembo fondi ranambe tinarinambo bubutükündambui. Rani-moatükun ranana sapo God muṅguambo ḡḡinündi hifandandaimbi-mayu ranahandi muṅguna moaruwai hamündi ḡḡinündi hohoanimo ranane.

16 Ahandi hoandari hoeari-mayo ranifihayo asu ḡḡehurifihayo nduri ra sürü pefe hinḡḡifeyoani mapaiaro. Nduri ranai yare hoafiyowohü yahoya, “Bogori nindou-yomondi Bogori asu adükari nindou-yomondi Adükar-ani,” meho.

17 Raniyahi asu himboyahünda sünambeahündi nendi ranai hüfihamündi fih botifi manüḡḡuwa hoeimarhini. Ranayu asu ai ndu sünu wafusifohü youmemo ranahamumbo puküna hoafiyupurühi yahuya, “Godündi adükari sesesi ndanifih mborai sifomo fandu mamühifafu!

18 Mborai sifomo adükari bogori nindou-yafe safi, ami bogori-yomondi safi, ḡḡinündi nindou-yomondi safi, hos safi, asu hos sowandümo homorundeimbi-yomondi safi, ra muṅguambo sowasümo. Muṅguambo nindou-yafe safi, moani ratüpuriyomo-rundeimbi nindou-yomondi-mayo asu kaki semündi ratüpuriyomo-rundeimbi-yomondi-mayo, adükari nindou asu akidou nindou-yomondi-mayo safi ra muṅguambo sowasümo,” mehu.

19 Raniyahi asu himboyahünda, nimirambeahündi ninihondi asu adükari bogori nindou hifi ndanihünda ahei amiyomo ranai fandu gugurimarunda hoeimartheandi. Nindou sapo kifohi hosi-mayo raniwami nimirumbo semündi ahu ranani asu ahandi ami rananemo rani-babidimbo yifiarimbo ranai fandu gugurimarundi.

20 Nimirambeahündi ninihondi-mayo asu Godündi hoafi tikai hoafiyurandeimbi nindou-mayu rani-dibo ai muṅguambo tikai hepünifeimbi moatükun rari-ne-marinand rani-yimbumbo mbumaripündümo. Nindou nimirambeahündi ninihondi-mayo ranahandi himboahü hepünifeimbi moatükun rarerandühi asu rani hohoanimo süḡḡuyu ai nindou ranaheimbo wosihofori hoafiyunduri marandi. Raniei asu ai nimirambeahündi ninihondi-mayo ranahandi nduri sahümündih asu ai sisami ranahambo hohoanimo parihi marihündi. Ranimboyo asu nimirambeahündi ninihondi-mayo ranayo asu Godündi hoafi tikai hoafiyurandeimbi-mayu ranayu ahafanimbo yangiri nimbafanda sowapündümo wafusuriho hai sarfa nirmoeinambo tikira-randeimbi-mayo ranambe pimarupiri.

21 Ranayu asu nindou sapo kifohi hosi-wami nimirumbo ahandi yahamo pisao yihümündi tüküfe mbumarandi ranambo ami bodimondi ranahamumbo hifokoako-mafoareapuri. Ranayo asu muṅguambo ndu ranai ahamundi safi sahüsimbo bodo tükimehindi.

20

Satan ai 1,000 himbani karabusambe manüḡḡu

1 Raniyahi asu ro nimboa himboyahünda sünambeahündi nendi mam ranai sünambeahündi tüküfi haya sapo hifi ambe ndih ragu hoeife-koateyorandeimbi ranahandi yipurü ki asu sen nimboreimbü waramberamündü makusüwa hoeimarhini.

² Raniyu asu ai amoasiri afindi ranahambo mbumaramundu. Amoasiri ranai ana sapa horombodidi hondü-mayo-ane. Ai sapa muŋguambo nindou ranaheimbo pap+hoafiranduri hoanġu-randeimbi Satan-ani. Raniyu asu sünambeahindi nendi-mayu ranai ahambo seninambo hüputüpur+herü mbura 1,000 hımbanı hın+ġimariri.

³ Raniyu ai ahambo hıfambe ragu hanıweimbi-mayo ranambe pirira mahanu. Nafıtambe pare mbura kinambo kıkıre papıramündı yowanımbı hın+ġımareandı. Rananımbı ai muŋguambo hıfıhündı ranaheimbo ġıri wosıhoafıri hoafındündüri. Ahambo refı hın+ġıfıyuanı nüġgumbo 1,000 hımbanı muŋguyo-ambe-anımbı tükündüfi akıdou yanġıri nüġgumbui.

⁴ Raniyo asu bogori nindou-yafe nımarımbı fondı ranai burımayowa hoeımarıheandı. Fondı ranıwamı mamarımo-memo ranahamumbo yıboboferambo ġınnındı masagapuri. Asu asükai sapa nindou Sisasımbı asu Godındı hoafı ranahambo anıhondümbı wataporımbı-rıhü marıhündı ranımbı mbıro kıbodıri-marandüri ranahei yıfıafı hoeımarıheandı. Asu aiana nımambeahındı nınıhondı-mayo ranahambo ahandı sısamı kameihı moai ġıgusüfo parıhındı. Ahei ġırıbodı hamındühi asu warıhü nımambeahındı nınıhondındı ndürı moai pairıro, ġga wanı. Ai yanġıri tüküyahi bogori nındoumbıyahi Kraıs-babıdı muŋgu-moatükunı 1,000 hımbanıambe hıfandımarıhündı.

⁵ Nindou amurı yıfımayei ana moai yanġıramboıyahi tüküyahındı, ġga ai randıhi yıfı yagodei ġgeımbı 1,000 hımbanı muŋguyo-ambe-anımbı tükündahımbıyehı. Ranaıa weanġurühi yıfıhündı botıfe-ane.

⁶ Nındou dıdıyehı ai sapa weanġurühi yıfıyehımbı botıfe sı ranambe botıyahındeımbı ana ai hıhıfı-hıhıfımbıyehı-amboane. Ai Godındı yanġıri-aneı. Asükai yımbı noufımbı yıfı ranai ana ġıri nındou ranaheimbo hıfınambo-ndearü. Ai Godımbı asu Kraısımbı dıdıbafıfe-rambo nındoumbındahı nımbıoeımbıyehı. Rananımbı ai Kraıs-babıdımbı nımbıoeımbı 1,000 hımbanı aho ranambe muŋgu moatükunı ra hıbadıhımbıyehı.

Satan ai muŋguna moaruwai-mboefıyü

⁷ Süġgunambo 1,000 hımbanı ra muŋguyo-ambe-anımbı Satanındı karabusı worı yıpurı ranai sübüdıgoedoanı asu ai moanımbıhı tükündüfımbı.

⁸ Asu rananımbı ai muŋguambo hıfıhü nındou burıyehı wakarıhındı ranaheimbo wosıhoafıri hoafıyındürımbı hoahoanġu wakındeambı. Hıfı ra ahandı ndürı Gok asu Magok-ane. Rananımbı Satan ai aheimbo muŋguambo yıfıarımbıhında ndemündündürı mamühi ġıguründerümbı. Nındou afındı safı ranai ana moanı sırıwara hoe-kımı ġıdıkıkırı nahurı anıboadeı.

⁹ Ranıyehı asu ai muŋguambo hıfı ranıhü heı Godındı nındou ser worambe anıboadeı asu adükarı ġgoafı God ai hıhoanımoıyü wakımareandı ranaheimbo wakı-marıhındüri. Ranıyo asu sünambeahındı hai ranai kosıwohüyo nındou ranaheimbo hainambo tıkırımarandüri.

¹⁰ Satan ai nındou ranaheimbo wosıhoafıri hoafımayındürı ranımbıyü asu God ai ahambo wafısusıhoı hai sarfa nımoefıhı mahoro ranambe pirira mahanu. Nımambeahındı nınıhondı asu Godındı hoafı tıkai hoafıyü-randeımbı nındou amboanı haiambe manımbafanı.

Rananimbo ai munguambo nimbisi aho ra koadürümbo-koadürümbo asübusimbondimo pindimondunjomboemo.

Yibobofe si tüküme feyo

¹¹ Ranayo asu himboyahunda adükari bogorindi nimarifondi kifohi ranai nimgowohüyo asu raniwami nindou mamai ai mamaruwa hoeimarihini. Ranayo asu ai nimaruarambe ra hifi sunü ranai awarhoehüyo asu moai asükaiyo hoeifeyo.

¹² Ranayahi asu himboyahunda yifiyeimbi nindou ndüreimbi asu ndürüköateimbi ranai bogorindi nimarifondi hanjifoani burimayeiya hoeimarihendüri. Ranayo asu buk bidifiri ranai boare haya kurümayo. Asu yangiri nimgombo buk amboani boare haya mengoro. Ranayo asu yifiyeimbi nindou burimayei ranaheimbo nime-moatükuni ramarihinda sapo buk kurümayo ranambe sürü pefemarandi rani simogodühi aheimbo papihoafi ranai tüküme feyondüri.

¹³ Ranayo asu munguambo siriwara-ambe yifiyei yangoreimbi ranaheimbo siriwara ai hinngi-mareandüri. Yifiyo-rambo hohoanimo asu yifiafi ngoafi ranambe yifiyeimbi nindou kikhirihümündi animboei ranaheimbo mungu hinngi-mareandüri. Ranayo asu nindou nimarifondi-wami mamaru ranai nime-moatükuni ai ramarihindi rani simogodühi aheimbo papihoafimarandüri.

¹⁴ Ranayo Yifiyo-rambo asu Yifiafi Ngoafi ranahafembo haiambe pimareapira mahani fe. Wafusüroho haiambe ranana sapo asükaiyo yimbombofe yifimbo moatükuni ranane.

¹⁵ Nindou didiyei ahei ndüri sapo yangiri nimgombo buki-mayo ranambe paiari-köate-ayo ana, nindou ranaheimbo wafusüroho hai mahoro ranambe pimareandüra mahanei.

21

Hifi sunü simbori tüküme feyo

¹ Rani-moatükuni ranai refahaya-mboyowane, asu himboyahunda sunü hifi simbori ranai tüküme feyowa hoeimarihendi. Weangurühi sunü tüküfe hifi tüküfe-marandi ranai awarhoehüyo asu siriwara amboani foeri-köate-mayo.

² Asu himboyahunda Godindi ngoafi simbori Serusarem ranai, sapo nimorehi anamindühifembo ahandi anamindi ranisowahi homboyaho haya rawefeyo nou yahurai refe-haya God sowahindi tüküfe makosowa hoeimarihendi.

³ Bogorindi nimarifondi-mayo ranambeahindi hoafi puküna hoafimayowa himborimayahi. Yare hoafiyowohü yahoya, "Himboryei! Godindi wori hapoana nindou-babidimbo anango! God ai nindou-babidimbo nunguhü asu ahandi nendi-ndeimboyei. God ai ahandihoari nindou rani-babidimbo anungu animbo asu ai ahei Godi-ndümbui.

⁴ Ai nindou ranahei himboarambeahindi aran+himboaho gedüherümbui. Rananimbo yifimbo hohoanimo, asübusi, arani asu ngosüfo afindi kife hohoanimo ra ngiri tükündifeyo. Sapo ranana horombodidi moatükuni awarhoaimb-ane," meho.

⁵ Ranayo asu nindou fondi raniwami mamaru ranai hoafiyuhü yahuya "Haponda ro munguambo moatükuni simbori rarihendühanahi,"

mehu. Asukai hoafiyundirühi yahuya, “Ndani hoafi ranahambo se sürü papindandi. Sapo hoafi nda ai anihondü hamind-ane, nga anihondümbondihindi,” mehu.

⁶ Ranıyu hoafiyundirühi yahuya, “Munguambo moatükunı ai tüküfemboane! Roana horombonıpoed-anahi asu süngunıpoed-anahi, sapa weangurühdıd-anahi asu bıdıfıranıdıd-anahi. Nındou düdi ai amıdanıjombıoyu ana, nındou ranahambo ro yangrı nıngoweımbı harıhoe forıhoeımbı nındou ranahambo moanı ndahandoanı ndümündümbui asu kakınambo semındı-koate ndahandomboyahi.

⁷ Nındou düdi ai yıfırambeahındı tıtaboarıfoare harıhoeı tükęfiyu ana, ai wandı-mayo moanı sai moatükunı ra ndemündümbui. Rananımbı asu ro ahandı Godı-ndahanı ai wandı nımorındümbui.

⁸ Nga asu nındou dıdei yıhımbı-sısrıyahi-rıhündeımbı, anıhondümbıfoekoateyi rıhündeımbı, moaruwai hamındı ratüpurıyeı rıhündeımbı, nındou hıfokoarıhi-rıhündeımbı, nımorehi sıshımoıyomo-rundeımbı, nındowenihı bırabrıyeı rıhündeımbı, tıbagıru-rundeımbı, tıkai godımbı hıhoanımo parıhi-rıhündeımbı, wosıhoafıhoafıyeı rıhündeımbı ahei nıngofondı ranana, wafusüroho hai asu hai sarfa nımoı apoarambe ahoro ranıhü yagodımbı. Ranana yımbı-noufımbı yıfımbı moatükunı-ane,” mehu.

Sımborı Serusarem ngoafi

⁹ Sınambeahındı nendı dis 7 waramberündımo-ndeımbı ranahandambo mamı-mayu ranai wambo-so Godındı hürütü moendıfembıhında moaruwai hamındı moatükunı foafıfıyanı tüküfımbı-mayo ra semündü haya makusu. Ai hoafıyundırühı yahuya, “Se sınf-anımbı ro nımorehi anamındühıfembo anıngo Sıpsıp Nımorındı nımorehi ra nafıındahanımbıoyahi,” mehundıri.

¹⁰ Ranıyo asu wandı fıambe Yıfıfı Aboedı ranai ngınındı tüküfendırühıyahi asu sınambeahındı nendı ranai wambo semündündıri hıfı wafu nımoamo hamındı ranıwamı mahafu. Ranıyu asu ai wambo Serusarem ngoafi adükarı sınambe Godı sowahındı makoso ranahambo nafıı-mayundıri.

¹¹ Ranıyo asu Godındı hımbıamupımbı-randeımbı ranai sı boakımafoareandı. Asu ngoafi ranai sapa sürühoeımbı sospa nımoı kaka fındıfıhı semındımbı rahurayı moanı hımbıoarambe forıforıhoeımbı hamındı-mayo.

¹² Ngoafi adükarı ranai papı nımoamo hamındıyo 12 nafıtambe kemındı hıngımfeyo. Ranıyo asu 12 sınambeahındı nendı ranai nafıtambe ranahambo waranı-ründümo houmbı hıfandımarundı. Nafıtambe ranıfıhı Israer-yafe 12 sırı ranahei ndürı ra papımayo.

¹³ Nafıtambe ranai gorügoanıngorügoanıre burımayo. Ngımbı ranai hüfıhamındı süfuanı nıngomo, ngımbı hımbıoranı nıngomo, ngımbı ranai rahanıngımbı hımbıoranı nıngomo asu ngımbı hüfıhamındı hafuanı nıngomo marundı.

¹⁴ Adükarı ngoafi ranahandı papı ranana 12 ngınındı nımoıınambo ndıhı ragu sambofımbıyo. Ranıyo asu mamamı ranıwamı Sıpsıp Nımorındı hoafi sowandümo homo-rundeımbı 12-yomondı ndürı ranai papımayo.

15 Sapo sünambeahindi nendi horombo wambo wataporimbo-marandiri-mayu ranai gorinambo nafiyoweimbi-hündi simongorife nimihari ranambo adukari ngoafi nafitambe asu papí ra simongorifembohünda semündü haya manüngu.

16 Adukari ngoafi ranana munguambo himbori ra moani simogodapo hamindiyu. Ranayo asu sünambeahindi nendi ranai simongori nimihari masemüdu ranambo simongo-reandane, ngoafi afindi-kokoeaiyo ahandi ra 2,200 kiromita tükumefeyo. Ranayo asu ahandi simongori hoandari mahafo, himbori yimbu mahafe ranai moani simogodapo hoandari-mayo.

17 Asu papí nimoamo ranahambo amboani simongo-reandane, mamí 65 mita tükumefeyo. Rani simongori ranana moani nindou simongorurandeimbiyo sünambeahindi nendi-mayu ranai simongorimareandi.

18 Ngoafi ranahandi papí ranana hamburi asu yangiri saspa nimoainambo papiyoweimbiyo. Nga ngoafi ranana moani gor sürühoembi yangir-ane nafiyoweimbiyo manangyo.

19 Adukari ngoafi ranana hifini ndihí God ai munguambo mamikarambo nimoei kaki afindifihí semündümbi-namboyu kore hinngimareandi. Weangurühi korimefeyo ranana hamburi asu yangiri saspa nimoeyo, rani-kimi asüdabombü sapaia nimoeyo, rani-kimi kifohi aget nimoeyo, rani-kimi yangirasüfo emerar nimoeyo.

20 Asu rani-kimi hamburi kifohi kikire-randeimbi sadonikis nimoeyo. Rani-kimi konirian nimoeyo, rani-kimi krisorait nimoeyo, asu rani-kimi ngorü-poanimbo yangirasüfo berir nimoeyo, rani-kimi anjüsühsafümbi topas nimoeyo, rani-kimi krisopres nimoeyo yangirasüföyo anjüsühsafümbiyo-randeimbi. Asu rani-kimi asüdabombü haiasin nimoeyo, bidingiranambo ana hamburi ametis nimoeyo.

21 Nafitambe 12 ranana sapo 12 kifohi mbisihondiyu. Munguambo yipuri nafitambe ra mbisihondi mamí-namboyu nafiyu hinngimefeyo. Ngoafi ranahandi munguambo nafi ranana gor hondünambo nafiyoweimbiyo hayamboyo hoehimbo nahurai-mayo.

22 Ro moai Godimbo hohoanímoyondo-rambo wori fondarowa hoeritheandi. Sapo Adukari God Munguambo Nginandembi-mayu ranai-yu asu Sipsip Nímorí ai ngoafi ranahandi Godimbo hohoanímoyo-rambo worimefani.

23 Ngoafi raniwami hüfíhamindi amoamo ahafandi si ra ngiri boakiboadingeandi sapo Godindi himboamupuimbo-randeimbi si ranai ngoafi raniwami boakimafoareandi ranimbo-wambo. Asu Sipsip Nímorí ranai-ani ngoafi ranahandi ram hai nou-ayu.

24 Rananimbo munguambo hifihündi ranai ngoafi ranahandi si ranisüngu ngeihü, asu munguambo hifihündi bogori ranai ahamundi nginindi napo ra ranihü ndowandümo tükündafumboemo.

25 Munguambo si aho ra nafitambe ranai ngiri pande ningo, nga sübüdihoi yagodi ngomoe. Sapo rani-simboani ana ngiri nimbí ranai yagodo.

26 Asu ngoafi adukari ranambe munguambo hifihündi-yafe yihuru asu aboedi napo nginindi ra ndemündündürí keboemboe.

27 Nga nine-moatükuní moaruwai-ayo, asu yikoarifo hohoanímoyo-randeimbi asu wosíhoafori hoafiyorandeimbi, munguambo ranana ngiri ngoafi ranambe keboehi ngei. Sapo Sipsip Nímoríndi

koadürümbo n'ngombo buki-mayo ranambe ahei ndüri pamareandüri ai-yanjig'iran'imboke-boehi ngüsimboyei.

22

Yanjir'i n'ngombo hoe asu n'im'i

1-2 Ran'iyu asu sünambeah'indi nendi-mayu ranai hoe af'indi yanjir'i n'ngombo n'im'indi ra wambo nafuimayund'iri. Hoe ra himboarambe mupui fori wak'reandeimb-ane. Hoe ranana sapo God asu Sipsip N'imori ranahafandi n'imari-fondi-mayo ranambeah'indi tüküfe hayamboyo ngoafi nafi bogori ran' mbusümondühi mafoero ho. Asu hoe ran' himbori-kimi yanjir'i n'ngombo n'im'i ranai ngorügoan'ni-ngorügoan'ni burimayo. N'im'i ranai mam' himbanambe 12 hisiyowohü asu moan' mamam' amoamo hisiyorandi. Asu n'im'i ranahandi emündü ranana munjumbo hif'hündi ranaheimbo aboedambofendüri ramboane.

3 Asu n'ne-moatükun' God ai ranahambo moaruwai-ane ehu ranana ng'iri ngoafi ranambe yagodo. Nga God asu Sipsip N'imori ahafandi adükari bogor'ndi n'imari-fondi ran' yanjir'i yagodoan' asu God'ndi ratüpur'yei rihündeimbi ai ahambo hohoan'mondeih' ngusüfo pand'hor'imboyei.

4 Ranan'imbo asu ahandi ngusümbor' hoeind'hi-mboyei asu ahandi ndüri ra ahei gir'ibodi ham'nd'fih' sürü pande h'n'ng'indeambui.

5 Asu ranan'imbo ng'iri n'imbi' asükaindo tükünd'feyo. Ran'imbo-an'imbo ng'iri ram asu hüf'ham'ndi ranai si boak'iboadeandi. Sapo Adükari God ai-an'imbo ahei sindumbui. Asu nindou ranai adükari bogori nindoumbon-dahi koadürümbo-koadürümbo h'badühi ngeimboyei.

Sisas ai ng'iri am'tata kudu

6 Ran'iyu sünambeah'indi nendi ai hoafiyund'irühi yahuya, "Ndani hoafi ndanana an'hond-ane, nga an'hondümbo-mb'ir'hindamboane. Nga Adükari God, sapo ahandi hoafi hoafiyomo rundeimbi ranahamumbo ahandi Yifiafi masagapuri ranai ahandi sünambeah'indi nendi ranahamumbo koamar'hepuri. Asu ai sapo God'ndi ratüpur' ratüpur'yei rihündeimbi ranaheimbo n'in-moatükun' n'imai ham'ndi tükümandife ranahambo nafuimbohünda koamar'hepuri," mehu.

7 Sisas ai hoafiyuhü yahuya, "Awi himbori-yei! Ro ng'iri am'tata tükündaheandi. Nindou düdi ai buk ranambe süngunambo tükifembo hoafi sürü pap'i-mayo ranahambo himboriyeih' süngur'hi rihündeimbi-maye ranai ana h'hi-fi-h'hi-fimboyei-amboane!" mehu.

8 Ro Son ran'i-moatükun' ra himbori'ya hoer'heamboanah'. Asu ro ran'i-moatükun' ra himbori'ya hoer'he raraor'hi heheambo sünambeah'indi nendi wambo nafui-mayund'iri ranahandi yiri-kimi piya n'imari-mbo ndeara ahambo hohoan'mo-yondowohü ngusüfo pefimbo yanjir'imayahi.

9 Nga asu ai wambo hoafiyund'irühi yahuya, "Yowan', se refepoan'! Roana sapo shafi mam' ratüpur'ye r'hoandeimbi wandaf-anahi. Asu roana sapo shafi apodoho wandafi-mam' God'ndi hoafi hoafiyomorundeimbi-memo rananemo asu munjumbo nindou buk ndanambe hoafi engoro ranahambo himboriyei mbur'hü ran'-süngur'hindeimbi ranahai wandaf-anahi. Nga God'imbo-an'imbo hohoan'mo-ndaf'indowohü ngusüfo pand'wor'i," mehu.

10 Asukai hoafiyundi rühi yahuya, “Godindi süngunambo tükifembo buk ndanambe apaiaro ra se yowanı dıbonapıfehı gabudıfe-poanı. God ai munğambo ranı-moatükunı ranahambo refemboayu ra ndeara akımı tükufembo yangır-ane.

11 Ranımoane asu moaruwai hohoanımoıyurandeımbı ranai moanı moaruwai hohoanımo ranısüngu-mbıreand-amboane. Asu moaruwai hamındı hohoanımoıyurandeımbı ranai moaruwai hamındı hohoanımo süngu-mbıreand-amboane. Asu mbumundı hohoanımoıyurandeımbı ranai mbumundı hohoanımo süngu-mbıreand-amboane. Süruhoeımbı hohoanımo süngureandeımbı ranai süruhoeımbı hohoanımo süngu-mbıreand-amboane,” mehu.

12 Sisas ai yare hoafiyuhü yahuya, “Awi se hımborıyeı! Ro ngırı amıtata tükündaheandı! Ro takını moatükunı ndahamındı tükündahe-amboyahı. Rananımo düdi ai nını-moatükunıyo ramareandı ranı-sımogodühi nde-heamboyahı.

13 Roana horombonıpoed-anahı asu süngunıpoed-anahı. Ro weangırühıdıd-anahı asu bıdıfıranıdıd-anahı. Roana weangırühıdıdı hondüyu asu süjudıdı hondüya-rıhandeımb-anahı

14 Nındou dıdıyeı ahei hoearı-mayo ra boboerıhünda aboedı sımborı afısaho-koate tüküfeımbı-mayeı ranai ana hıhıfı-hıhıfımbeyeı-amboane. Aiana sapo yangırı nıngoweımbı nımı-mayo ranahandı hıı ra moanı hımbı-koate dagüdhı asu adükarı ngoafı gınırı yıpurı nafıtambe-mayo ranı nafı keboehımbıyeı.

15 Nğa asu moaruwai hamındı hohoanımoıyeımbı nındou, tıbagıru rundeımbı, nımorehı sısıhımoıyomoru-ndeımbı asu nındowenıhı bırabırıyeı rıhündeımbı, nındou hıfokoarıhı-rıhündeımbı, tıkai godımbı süngırıhı-rıhündeımbı, nındou wosıhoaforı hoafıyeı rıhündeımbı, ranai ana ngırı adükarı ngoafı nafıtambe-mayo ranı-nafı keboehı ngüsü, nğa ai moanam-buhü nımbıoımbıyeı.

16 Ro Sisas-anahı nda, wandı sünambeahındı nendı ranahamumbo koararı-heheapurı munğambo moatükunı ranahambo wandı nendı ranaheimbo wataporımbı-yondürımbıhünda. Roana sapo Defıtındı amoaomamı ranaheı sırıhünd-anahı tüküyahe anımbıoahı. Asu roana botıbotı sıambeahındı mupı-anahı,” mehu.

17 Yıfıafı Aboedı ai Sıpsıp Nımorındı nımorehı ranı-dıbo hoafıyafehü safeya, “Se mborai sınıfı,” masafe. Nındou düdi hımborınduhü ana, hoafınduhü anımbıya, “Se mborai sınıfı,” mbüsü. Nındou düdi ai amındanıngombınduhü ana, mbüsünu-wamboane. Nındou ai hoe sımındımbı hohoanımoıyü ana, ai sünü yangırı nıngoweımbı hoe ra moanı mbüsümbıdu-wamboane.

Son ai nındou buk ndanambeahındı hoafı hımborıyeı ranaheimbo ahını hoafımayundırı

18 Munğambo nındou ai Godındı hoafı sapo buk ndanambe engoro ranahambo hımborıyeı ranaheimbo ahını hoafı nda ro Son-anahı asahandı. Nındou düdi ai ahandı hoafı Godındı-mayo hoafı ranıfıhı pare haya hoafıyü ana, God ai ahambo nıne moaruwai moatükunı ai buk ndanambe refembo hoafımayü ra ahambo randeambı.

19 Asu nındou düdi ai bıdıfırı hoafı buk ndanambe raguanambo-areandı ana, God ai nındou ranahambo randıranı asu ngırı sapo yangırı nıngombo

nimi hisi-mayo ra dedu. Asu ngiri Godindi adukari ngoafi buk nda ranahambo waporimbo-marandi ranambe nungu.

²⁰ Nindou mungu moatukuni ranahambo anihondumbo hoafimayu ai hoafiyuhuya, “Ro ngiri amitata tukundaheandi,” mehu.

Anihond-ane. Adukari Sisas, se mborai.

²¹ Adukari Sisas ai sheimbo munguambo moani hipoambo-mbireanduramboane.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mat 1:1-2:12
2	Mat 2:13-3:6
3	Mat 3:7-4:11
4	Mat 4:12-25
5	Mat 5:1-26
6	Mat 5:27-48
7	Mat 6:1-24
8	Mat 6:25-7:14
9	Mat 7:15-29
10	Mat 8:1-17
11	Mat 8:18-34
12	Mat 9:1-17
13	Mat 9:18-38
14	Mat 10:1-23
15	Mat 10:24-11:6
16	Mat 11:7-30
17	Mat 12:1-21
18	Mat 12:22-45
19	Mat 12:46-13:23
20	Mat 13:24-46
21	Mat 13:47-14:12
22	Mat 14:13-36
23	Mat 15:1-28
24	Mat 15:29-16:12
25	Mat 16:13-17:9
26	Mat 17:10-27
27	Mat 18:1-22
28	Mat 18:23-19:12
29	Mat 19:13-30
30	Mat 20:1-28
31	Mat 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Mat 21:23-46
2	Mat 22:1-33
3	Mat 22:34-23:12
4	Mat 23:13-39
5	Mat 24:1-28
6	Mat 24:29-51
7	Mat 25:1-30
8	Mat 25:31-26:13
9	Mat 26:14-46
10	Mat 26:47-68
11	Mat 26:69-27:14
12	Mat 27:15-31
13	Mat 27:32-66
14	Mat 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29-2:12
17	Mak 2:13-3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31-4:25
20	Mak 4:26-5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24-8:10
26	Mak 8:11-9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27-12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38-13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Ruk 1:1-25
14	Ruk 1:26-56
15	Ruk 1:57-80
16	Ruk 2:1-35
17	Ruk 2:36-52
18	Ruk 3:1-22
19	Ruk 3:23-38
20	Ruk 4:1-30
21	Ruk 4:31-5:11
22	Ruk 5:12-28
23	Ruk 5:29-6:11
24	Ruk 6:12-38
25	Ruk 6:39-7:10
26	Ruk 7:11-35
27	Ruk 7:36-8:3
28	Ruk 8:4-21
29	Ruk 8:22-39
30	Ruk 8:40-9:6
31	Ruk 9:7-27

date	Scripture
1	Ruk 9:28-50
2	Ruk 9:51-10:12
3	Ruk 10:13-37
4	Ruk 10:38-11:13
5	Ruk 11:14-36
6	Ruk 11:37-12:7
7	Ruk 12:8-34
8	Ruk 12:35-59
9	Ruk 13:1-21
10	Ruk 13:22-14:6
11	Ruk 14:7-35
12	Ruk 15:1-32
13	Ruk 16:1-18
14	Ruk 16:19-17:10
15	Ruk 17:11-37
16	Ruk 18:1-17
17	Ruk 18:18-43
18	Ruk 19:1-27
19	Ruk 19:28-48
20	Ruk 20:1-26
21	Ruk 20:27-47
22	Ruk 21:1-28
23	Ruk 21:29-22:13
24	Ruk 22:14-34
25	Ruk 22:35-53
26	Ruk 22:54-23:12
27	Ruk 23:13-43
28	Ruk 23:44-24:12
29	Ruk 24:13-53
30	Son 1:1-28

date	Scripture
1	Son 1:29-51
2	Son 2:1-25
3	Son 3:1-21
4	Son 3:22-4:3
5	Son 4:4-42
6	Son 4:43-54
7	Son 5:1-23
8	Son 5:24-47
9	Son 6:1-21
10	Son 6:22-40
11	Son 6:41-71
12	Son 7:1-29
13	Son 7:30-52
14	Son 7:53-8:20
15	Son 8:21-30
16	Son 8:31-59
17	Son 9:1-41
18	Son 10:1-21
19	Son 10:22-42
20	Son 11:1-53
21	Son 11:54-12:19
22	Son 12:20-50
23	Son 13:1-30
24	Son 13:31-14:14
25	Son 14:15-31
26	Son 15:1-27
27	Son 16:1-33
28	Son 17:1-26
29	Son 18:1-24
30	Son 18:25-19:22
31	Son 19:23-42

date	Scripture
1	Son 20:1-31
2	Son 21:1-25
3	Rat 1:1-26
4	Rat 2:1-47
5	Rat 3:1-26
6	Rat 4:1-37
7	Rat 5:1-42
8	Rat 6:1-15
9	Rat 7:1-29
10	Rat 7:30-50
11	Rat 7:51-8:13
12	Rat 8:14-40
13	Rat 9:1-25
14	Rat 9:26-43
15	Rat 10:1-33
16	Rat 10:34-48
17	Rat 11:1-30
18	Rat 12:1-23
19	Rat 12:24-13:12
20	Rat 13:13-41
21	Rat 13:42-14:7
22	Rat 14:8-28
23	Rat 15:1-35
24	Rat 15:36-16:15
25	Rat 16:16-40
26	Rat 17:1-34
27	Rat 18:1-21
28	Rat 18:22-19:12
29	Rat 19:13-41
30	Rat 20:1-38

date	Scripture
1	Rat 21:1-16
2	Rat 21:17-36
3	Rat 21:37-22:16
4	Rat 22:17-23:10
5	Rat 23:11-35
6	Rat 24:1-27
7	Rat 25:1-27
8	Rat 26:1-32
9	Rat 27:1-20
10	Rat 27:21-44
11	Rat 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25-3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13-5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15-8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22-10:13
27	Rom 10:14-11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22-16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Kor 1:1-17
5	1 Kor 1:18-2:5
6	1 Kor 2:6-3:4
7	1 Kor 3:5-23
8	1 Kor 4:1-21
9	1 Kor 5:1-13
10	1 Kor 6:1-20
11	1 Kor 7:1-24
12	1 Kor 7:25-40
13	1 Kor 8:1-13
14	1 Kor 9:1-18
15	1 Kor 9:19-10:13
16	1 Kor 10:14-11:1
17	1 Kor 11:2-16
18	1 Kor 11:17-34
19	1 Kor 12:1-26
20	1 Kor 12:27-13:13
21	1 Kor 14:1-17
22	1 Kor 14:18-40
23	1 Kor 15:1-28
24	1 Kor 15:29-58
25	1 Kor 16:1-24
26	2 Kor 1:1-11
27	2 Kor 1:12-2:11
28	2 Kor 2:12-17
29	2 Kor 3:1-18
30	2 Kor 4:1-12
31	2 Kor 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Kor 5:11-21
2	2 Kor 6:1-13
3	2 Kor 6:14-7:7
4	2 Kor 7:8-16
5	2 Kor 8:1-15
6	2 Kor 8:16-24
7	2 Kor 9:1-15
8	2 Kor 10:1-18
9	2 Kor 11:1-15
10	2 Kor 11:16-33
11	2 Kor 12:1-10
12	2 Kor 12:11-21
13	2 Kor 13:1-14
14	Gar 1:1-24
15	Gar 2:1-16
16	Gar 2:17-3:9
17	Gar 3:10-22
18	Gar 3:23-4:20
19	Gar 4:21-5:12
20	Gar 5:13-26
21	Gar 6:1-18
22	Efe 1:1-23
23	Efe 2:1-22
24	Efe 3:1-21
25	Efe 4:1-16
26	Efe 4:17-5:2
27	Efe 5:3-33
28	Efe 6:1-24
29	Fir 1:1-26
30	Fir 1:27-2:18

date	Scripture
1	Fir 2:19-3:6
2	Fir 3:7-4:1
3	Fir 4:2-23
4	Kor 1:1-20
5	Kor 1:21-2:7
6	Kor 2:8-23
7	Kor 3:1-17
8	Kor 3:18-4:18
9	1 Tes 1:1-2:9
10	1 Tes 2:10-3:13
11	1 Tes 4:1-5:3
12	1 Tes 5:4-28
13	2 Tes 1:1-12
14	2 Tes 2:1-17
15	2 Tes 3:1-18
16	1 Tim 1:1-20
17	1 Tim 2:1-15
18	1 Tim 3:1-16
19	1 Tim 4:1-16
20	1 Tim 5:1-25
21	1 Tim 6:1-21
22	2 Tim 1:1-18
23	2 Tim 2:1-21
24	2 Tim 2:22-3:17
25	2 Tim 4:1-22
26	Tai 1:1-16
27	Tai 2:1-14
28	Tai 2:15-3:15
29	Frm 1:1-25
30	Hib 1:1-14
31	Hib 2:1-18

date	Scripture
1	Hib 3:1-19
2	Hib 4:1-13
3	Hib 4:14-5:14
4	Hib 6:1-20
5	Hib 7:1-19
6	Hib 7:20-28
7	Hib 8:1-13
8	Hib 9:1-10
9	Hib 9:11-28
10	Hib 10:1-18
11	Hib 10:19-39
12	Hib 11:1-16
13	Hib 11:17-31
14	Hib 11:32-12:13
15	Hib 12:14-29
16	Hib 13:1-25
17	Sem 1:1-18
18	Sem 1:19-2:17
19	Sem 2:18-3:18
20	Sem 4:1-17
21	Sem 5:1-20
22	1 Pit 1:1-12
23	1 Pit 1:13-2:10
24	1 Pit 2:11-3:7
25	1 Pit 3:8-4:6
26	1 Pit 4:7-5:14
27	2 Pit 1:1-21
28	2 Pit 2:1-22
29	2 Pit 3:1-18
30	1 Son 1:1-10

date	Scripture
1	1 Son 2:1-17
2	1 Son 2:18-3:2
3	1 Son 3:3-24
4	1 Son 4:1-21
5	1 Son 5:1-21
6	2 Son 1:1-13
7	3 Son 1:1-14
8	Sud 1:1-25
9	Wei 1:1-20
10	Wei 2:1-17
11	Wei 2:18-3:6
12	Wei 3:7-22
13	Wei 4:1-11
14	Wei 5:1-14
15	Wei 6:1-17
16	Wei 7:1-17
17	Wei 8:1-13
18	Wei 9:1-21
19	Wei 10:1-11
20	Wei 11:1-19
21	Wei 12:1-18
22	Wei 13:1-18
23	Wei 14:1-20
24	Wei 15:1-8
25	Wei 16:1-21
26	Wei 17:1-18
27	Wei 18:1-24
28	Wei 19:1-21
29	Wei 20:1-15
30	Wei 21:1-27
31	Wei 22:1-21